

ספר

לרצנכם תזבחהו

שו"ת

חלק ראשון

להלכות שחיטה

עם הגהות

ורצית זבח

מאת

ישראל אברהם אבא נ"י. בהרב הג' הצדיק המפורסם
מרן חיים זאב זלה"ה לבית קריגער רב בקאשעדארי.
בעהמ"ח ספרי חינא דחיי וסדר מועדי ישראל

פיעטרקוב

בדפוס המשובח והמפואר ר' אברהם ראזענגארטען

שנת תרס"ט לפ"ק

СЕФЕРЪ ЛИРЦОНХЕМЪ ТИЗБУХИГУ
т. е. Собраніе респонсовъ по религіозной Казуистикѣ
Соч. Равв. А. КРИГЕРА м. Кошедары Вилен. Губ.

ПЕТРОКОВЪ.
Типографія А. Розенгартена 1908 г.

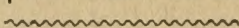
הקדמה

הרצון והמחשבה נפרדים הם זה מזה, כי כל דבר ודבר בהרצון הוא אגור ואחוז יותר מהמחשבה, ואין לך דבר העומד כעמוד ברזל מפני הרצון, לזאת גם בספר חדש, שיד הכל ופיהם ממשמשין בו, כדאי הוא הדבר לקרא לרצונם, שישפטו ברצון מחשבתם ושכלם, ובפרט בספר כזה, הנוגע להלכה ולמעשה, בודאי אין לשפוט על דעת חובר חברים, כי אם צריך לדון ולשקול במאזני שכלו, לכן הנני אומר, שאינני מקבל שום אחריות עלי מכל הוראות יחיד ויחיד, כי לא עשיתי את זה, אלא רק לעורר לבות האנשים, המטים אזנם בדיני הוראת איסור והיתר, החכמים השומעים לקח, המפלפלים לשאוב חומר בפלפולים „ומתפוחי מילי מילה" [ירושלמי דמעשרות פ"א ה"ג] הנודפים ריח מהתפוחים הגדולים במראיתם השונות הלוקחים לבות האנשים; ואם בראותם יבינו וישכילו, שהטעם והריח אינם שוים ובנגד דברי האחרונים אמורים, אנכי אומר, שאינני מקבל עלי אחריות הדברים, הנאמרים פה, אם ימצאו באיזה ספר מספרי אחרונים. ואם יאמרו שכלם לקוחים, כי מי תורה הם מתוקים, וללמוד אנו צריכים, אין אנכי משגיח על המבקרים החכמים ובעיניהם הם לבדם נבונים, כי התורה לכל נתינה, ולכל ישראל היא מורשה, וכוונתי איננה אלא ללמוד אותה; ואף שהדברים אפשר שהם נמצאים, מ"מ משנה לא זזה ממקומה, וחלק התורה מהר סיני לכל איש מאישי ישראל נתונה, ואין מדרש מבלי חידוש, ותודה לאל הנני נותן בעד חלקי זה, ואבקשהו לזכני להפיץ את כל כת"י, הנמצאים אצלי בתוך בני ישראל. ואינני מקפיד על דברות האנשים השונים, כי לעולם צריך אדם להיות מן הנעלבים ואינם עולבים, ויד צריך לשום לפה, להיות נחשב על זה מבין האלמים, כי האלחים יבקש את הנרדפים, ואת אמריהם כבר אמורים בתוך שם הספר ושם ההגהות. ולכל דבר ודבר טובה ההקדמה:

ועתה הנני מבקש ואומר לבלי לסמוך על הדברים הנאמרים פה, וכל אחד ואחד ידין לפי רוחב בינתו ושכלו, כי כאשר יראה, יבין שלא כל ספרי האחרונים היו לפני, כי ההגהות האלה לא עשיתי, אלא רק אחרי שהיו הדברים חרותים על לוח הלב וכתובים, אמרתי אומר להשיג ספרי אחרונים, ובמקום שהדברים כבר אמורים צויינתי, ובמקום שיש לפלפל כתבתי, וכל מי שאוהב האמת והולך בדרך הישר והצדק, לא יביט לפי רצונו, רק ידין לכף זכות. וברכתי ותפלתי להיושב על חוג שמים, שיזכנו לראות בנחמת ציון ובבנין ירושלים, ולראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות וביראת שמים, וירצה את עמנו, וישוב את שבותנו, במהרה בימינו, אמן ואמן:

ומקרב לב ונפש חפצה אגיש את ברכתי ותודתי לידידי עוז כנפשי הח' הש' נבון ומשכיל וכו' כמר **אלטיר** ב"ר **צבי הכהן** הי"ו, שסייע לי בהעתקת ספרי אלה, ויתברך מן השמים בכל טוב וחיים, בישועות ונחמות כפלים, כחפץ המו"ל:

וברכתי ותפלתי ליושב בשמים, שיתברכו בכל טוב וחיים, ויהיו מושפעים בטללי ברכה ברכת ציון וירושלים, הצלחת עושר, אושר וכבוד ישאבו בששון ממעיני מגד שמים, ויהיו שתולים כעץ על פלגי מים קהל עדת **קאשעדארי** יצ"ו, הם ונשיהם, בניהם ובנותיהם, וצאצאי צאצאיהם, יופיע ד' עליהם, ויזכו לראות בקבוץ נדחי אחיהם, מארבע כנפות הארץ, לארצנו, במהרה בימינו, אכי"ר:

תודה וברכה מלב ונפש הפצה לאמר בשערים לא יספיק אומר ודברים למר חותני האלוף התורני ירא וחרד ומוקיר רבנן מצוין במעלות ובמדות תרומיות המפורסם בשמו לתפארת מו"ה **אליעזר** בכה"ר **יהודא אהרן** למשפחת בית **יפה** אשר גדלני כבן, ועץ החיים להמחזיקים וברמוני התורה מחושקים, הברכה מכבר אמורה, ובמדרשי חז"ל מאז היא שגורה, וקרן התורה המאירה, וההצלחה האמתית, אשר בה מדוברה, שפעת טללי ציון וירושלים הברורה, כברק תהא בהירה, שיזכה לראות רב טוב ונחת מצאצאיו ויוצאי חלציו בחדוה ושמחה מזהירה, ובבנין ירושלים ובית הבחירה:

תוכן הענינים מהלכות שחיטה

א. שוחט שפסק עם בני עירו בחד"א בכתב שלא יעלים דמי החכירה והודה שהעלים, אם שחיטתו כשרה?
ב. אב שנתן קבלה לבנו אם יש לסמוך על זה?
ג. הנותן שכירות להרב בעד הקבלה אם מותר לו לשחוט?
ד. ש"ב ששכח הלכותיו?
ה. שוחט שהוא חשוד על הגניבה אם שחיטתו כשרה?
ו. עוזר של שוחט אם אין לו קבלה הכשרה שחיטתו?
ז. במי שחולה בחולי נופלים ר"ל אם מותר לו לשחוט?
ח. בשוחט שהעידו עליו שנתייחד עם הפנויה אי מפסיל בהכי?
ט. שוחט המטריף להכעים משנאתו להקצבים?
י. ש"ב שקבל כסף ברבים ביו"ט בעד המי שברך מהנודב אם שחיטתו כשרה?
יא. אשתו של ש"ב שזינתה ואינו רוצה לגרשה אם שחיטתו כשרה?
יב. שוחט שידיו מרתתין לפעמים רחוקות אם מותר לו לשחוט?
יג. במי שחשוד על הבדיקות אם מותר לאכול משחיטתו?
יד. במומר שעושה עוד איסור בשחיטתו אם מותר לאכול משחיטתו כששוחט בסכין בדוק?
טו. העובר על מנהג בני העיר ומאכילם אם מעבירין אותו משחיטתו?
טז. בכשר שוחט ופסול אוחז בידו אם השחיטה כשרה?
יז. במי שאנסוהו לשחוט ע"פ חוקי הערכאות אם השחיטה כשרה?
יח. שחט בהמה לעכו"ם בחזקת שהיא שלו ונמצאה שהיא שלו אם יש להכשירה?

יט. הנותן בהמה לשוחט לשחוט ולאח"כ אמר השוחט ששחטה לשם כו"ם אם הבהמה מותרת?

כ. שחט או"ב, ובשחיטת הב' חשב ואמר לשם פסח אי נתפסה באיסורא דהקדש?

כא. במי ששחט בהמת חבירו ובעלת הבית אמרה לשם פסח אם מותרת הבהמה באכילה?

כב. באומר על עובר במעי בהמה לשם פסח אם נתפס בקדושה?

כג. בנותן לשוחט בהמה לשחוט בשליחותו, והשוחט חשב ואמר לשם קרבן אם מותרת באכילה?

כד. בשותפין בבהמה לא' העור ולהב' הבשר אם יש כח במחשבתו לאוסרה?

כה. בהקדשות כאלה אם מועלת שאלה?

כו. בשחט בסכין שיש בו עוקץ בראשו הנוטה לאחוריו אם השחיטה כשרה?

כז. עוף הנשחט בסכין של עכו"ם אם מותר לאכילה?

כח. לאור הלבנה כשמאירה אם מותר לשחוט?

כט. מסוכנת שנשחטה בשבת אם מותרת לאחר השבת:

ל. בבן פקועה של חבירו שנשחט לע"ז אם נאסר?

לא. קנה עגל מישראל ולא הודיעו אם הוא בן ח' אי סמכינן על שתיקתו זאת ומותר לשחוט או לא?

לב. עגל שמשכוהו בחבלים ולא יכול לילך ולאחר ח' כשנשחט מצאו שבר בגלגל אם מותר באכילה?

לג. עכו"ם שאמר שנולד לו עגל ונתן סימנים אם מותר לשחטו ביום ח' לאמירתו?

לד. באחד שהעיד על עגל שהוא בן ח' וחזר מדבריו אם יש להתירו ע"י סימן אחד?

לה. במי שאינו מכיר את העגל שראה בבית הנכרי אם מותר לשחוט אותו ע"י סימן אחד?

לו. נכרי אחר שאמר במסל"ת על עגל שהוא בן ח' אם יש לסמוך עליו?

לז. בעגלים הנכתב יום לידתם ע"פ פקודת המלך או פקיד הגליל אם יש להתירן בסימן אחד?

לח. עגל שעמד והלך וגמרו שערו וטלפיו ונשחט בתוך ח' אם יש להתיר?

לט. אם יש לסמוך בעגלים ע"י סימנים?

מ. עכו"ם שאמר במסל"ת על ב' בהמות שהם אותו ואת בנו אם חוששין לאמירתו זאת?

מא. במי שטעה וסבור שמותר לשחוט או"ב אם מותרין באכילה?

מב. בבהמה שנשברה רגלה למטה מהארכובה או שבר קלת בשדרה והחוט שלם אם יש להתירה?

מג. עוף שיצאו מעיו ולא הוחזרו ולא בדקוהו בהעמדה אם יש להתירו לאכילה?

מד. עגל שפשט ידו ולא החזירה אם מותר באכילה?

מה. עוף שהיה לו כאב רגלים שלא היה יכול לילך ולעמוד אם יש להתיר?

מו. בהמה מסוכנת כשאין הזמן מספיק לקרא לשו"ב אם מותר לנוחרה:

מז. בדק את הסכין לאח"ש העוף ומצאו שפגום, והעוף נגע בשעת פרכוס בכנפו בהסכין אם יש להכשיר?

מח. סכין בדוק שנמצא בו פגימה אחר השחיטה פחותה מחג"ל מן הצד ואיננה מגעת עד החוט אם השחיטה כשרה?

מט. סכין שלא נבדק לא קוד"ש ולא לאח"ש ואח"ז מצאו עליו חלודה אם יש בזה להקל?

נ. ב' בהמות כשרה וטרפה שנשחטו בב' סכינים כשר ואינו בדוק אם תלינן הכשר לכשרה והא"ב לטרפה?

נא. נמצאה פגימה בסכין ותחך עמוק במפרקת ויודע שהכה בכח בעצם המפרקת אם יש להקל?

נב. עוף ששדרתו עקומה אם יכולין לשחטו בפ"ע ולברך?

נג. עגלים הנשחטים ע"י סימנים אם יש לברך עליהן?

נד. עופות שהשוחט יודע שהן גנובות אם יכולין לשוחטן בפ"ע?

נה. בהמה שנשחטה למעלה ממקום הרגיל אם השחיטה כשרה?

נו. עוף שמדדו ומצאו כשיעור, ואך שלא נכוין מקומו ככל הושטין?

נז. בר אוז שיש לו כמו ב' קנים והאחד רק נשחט אם יש להכשירו?

נח. עוף שנשחטו רוב הסימנים מצומצמים ע"י מדידה אם יש להתירו?

נט. בהמה שהקנה נשחט כולו, והושט רק רובו של עור החיצון אם יש להכשיר?

ס. בשהייה במחלה אם יש איסור מה"ת?

סא. לקח בשעת שחיטה דבר מה, כדי שלא יפול על הסכין אם יש בזה חשש?

סב. בנכרי שגמר את מיעוט הסימנים, אם מותרת באכילה?

סג. בקרעו את מיעוט הסימנים לאח"ש הרוב אם יש להכשיר?

סד. שהייה בבהמה בפחות מכשיעור אם יש להתיר?

סה. שהיית משהו במיעוט בתרא בעוף אם יש להתיר?

סו. בהמה שנשחטה על השלג והסכין נכנס בשלג אם חוששין לזה?

סז. באוז שנשחט הקנה כלו ובהושט נמצא גמי אם יש להקל?

סח. נמצאה תולעת או נמלה בהושט מה דינה?

סט. הרגיש בשחיטתו דבר קשה בהושט ושחט למעלה מבלי שום שהייה אם חוששין לזה?

ע. לא מרט הנוצות במקום שחיטה ומצא נוצה בושט אם יש לחוש לשהייה?

עא. נמצאו לאח"ש חיתוכים בעור הבהמה אם יש להתיר?

עב. בר אוז שחי ימים אחדים לאח"ש אם יש לחוש לשהייה?

עג. בנקרע הצואר ממריטת הנוצות אם יש להתיר?

עד. נקרע עור של עוף כשהרכין את ראשו לשחוט אם יש להכשיר?

עה. גרר שנמצא במקום שחיטה וכשנתפרק יצא דם אם תלינן בחולי או לא?

עו. בשחט מיושב אם שחיטתו כשרה?

עז. בנחתכה כל המפרקת אם יש להקל?

עח. בדחק במקלת על העור בתחילת השחיטה וחתך מקלת אם חוששין לשהייה ודרסה?

עט. עיקור סימן ברובו אם יש להתיר?

פ. נשחט הקנה כהוגן והושט היה שמוט אם יש להקל?

פא. בקנה שחליו שלצד הראש היה דבוק עם הושט ונשחט כדין ואך היו עקורין ממקומן אי אמרינן שבא זה מחמת משמוש?

פב. נמצאה טבעת מהגרגרת במקום שחיטה לאח"ש עופות הרבה אם יש להתירן?

פג. נשחטו כמה עופות ומצא באפר טבעת מהגרגרת אם יש להקל?

פד. בהמה שלא נבדקה תיכף לאח"ש ורק לאח"ז בדקוה ומצאו שנשחטו רוב סימניה אי סמכינן אבדיקה זאת?

פה. בעוף שנמצא שנשחט ב' שלישי סימן אם יש להכשיר?

פו. במי שמתנה עם השוחט שמצות כסוי תהא שייכת לו אם מהני התנאי?

פז. המכסה באפר חם אם יצא מצות כסוי?

פח. קטן שכסה אם צריך לכסות שנית?

פט. אם מכסין בשמשה של זכוכית?

צ. כסה ברקבובית של ירק אם יצא ידי כסוי?

צא. שו"ב כהן שהולך על קברי צדיקים באומרו שמותר אם יש לחוש לזה?

צב. אם יש לשחוט עוף שלא להוציא דם?

צג. בשו"ב הרואה ע"י בתי עינים?

צד. בשוחט בשמאל אם שחיטתו כשרה?

צה. שו"ב העובר במ"ע בשוא"ת אם שחיטתו כשרה?

צו. בפחמין הנחפרין מן האדמה אם יש לכסות בהן?

צז. שהה אח"ש רוב וחתך אבר ואח"כ חזר וגמר אם שחיטתו הכשרה היא או לא?

לרצונכם תזבחהו

שאלות ותשובות

שאלה א:

שוחט שפסק עם בני עירו בחד"א בכתב שלא יעלים דמי החכירה, ואח"כ הודה שהעלים, אם כשרה שחיטתו או לא?

תשובה. דבר זה נחלק לכמה אופנים: א' אם נאמן בהודאתו; ב' אם איסור בכתב חשיב כמו קבלה בפה; ג' מאימתי הוא נפסל אם מכאן ולהבא או למפרע. והנה בכלל הודאתו זאת אית לן למימר בודאי אין אדם משים עצמו רשע כדאיתא בסנהדרין (דף ט') ואף כשאמר בדרך וידוי ותשובה אז נאמן או כשאינו רוצה להכשיל את אחרים באיסור כאשר כתבו התוס' בב"מ (דף ג' ע"ב) בד"ה מה ובכריתות (דף י"ב ע"א) בד"ה או יעוי"ש. ואף בשאמר דבדרך תשובה כמי אינו נאמן, מ"מ לאפרושי מאיסורא שאני כדמשמע מגיטין (דף כ"ד ע"ב) כ"ג ביוה"כ יוכיח דכי אמר פיגול מהימן יעוי"ש ובההיא מעשה דש"ת שכתב את האזכרות של"ש. וכן מצינו בתוס' דתרומות פ"ב במקריב עמו זבחים ואמר לו נתפגלו ובשוחט את הפסח על בני חבורה דפליגי בהו ת"ק ור"י ולדעת ר"י עד שלא התחילו בו נאמן. ולדעת הרמב"ם ז"ל, דס"ל דפיגול במחשבה סגי ל"ק כלל, דדין כ"ג ביוה"כ דמיא לקרבנות שבכל השנה וכן לדעת רש"י ז"ל בזבחים (דף ל"ט ע"א) ואפילו לדעת התוס' בקידושין (דף מ"א ע"ב) ובב"מ (דף מ"ג) בד"ה התושב ובפסחים (דף ס"ג) ד"ה ר"מ ובזבחים (דף ד') ד"ה במחשבה ובחולין (דף ל"ט) ד"ה אלא ובבכורות (דף כ"ט) ד"ה במחשבה ס"ל דפיגול בדיבור דוקא ולא במחשבה לבד, מ"מ מהנך עובדי אית לן ראיה שפיר וע"כ משום דזה הוא להפריש מן האיסור וא"כ בנ"ד יהא נאמן בהודאתו זאת. ואך במה שיש לדון אם הכתיבה חשיבא כדיבור או לא בזה איכא למימר מכיון דדעת התוס' ביבמות (דף ל"א ע"ב) בד"ה דחזו, ובכתובות (דף י"ט), ובב"ב (דף מ' ע"א) ד"ה מחאה דכתיבה לא חשיבא כדיבור וכן דעת הגמ' בגיטין (דף ע"א ע"א) יעוי"ש א"כ יש סברא לומר שהך חד"א לא חשיבא לאיסור ממש, כי לא קיבל בפה רק בכתב. וכן נראה ללמוד מהך דינא של הירושלמי דברכות פ"ט ה"ב ביושב במגדל ערום או בתוך ביתו, ובירושלמי דתרומות פ"א ה"ד, ובחלה פ"ב ה"א ולזה בדמאי מחללין ומפרישין אותו ערום מפני שאינו טעון ברכה כדאיתא בשבת (דף כ"ג ע"א). וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ו הח"י מנדרים לחלק בין כתיבה לדיבור. וליכא לאפלוגי ולומר דלא נאמר זה היכא שהוא משום גלוי מילתא לבד כי לפי כן יקשה מהא שכתב הרא"ש בפירושו לנדרים (דף ע"א) בחרש, הרי יכול להפר מתוך הכתב. וגם אם נחלק מכמה דוכתי ונאמר דיש הפרש בין כשהדיבור נידון לכתיבה ובין כשהכתיבה צריכה לידון כדיבור וגם בחרש שאני כדאיתא בנדרים (דף ע"ט ע"א) מ"מ איכא למימר דמועיל לזאת התרה. אולם יש לנו חילוק בין היכא שהקפידה התורה על הדיבור ממש דאז לא נחשבת הכתיבה לדיבור, משא"כ בנדר דלא כתיב דיבור בפירוש כ"א התורה אמרה שע"י הסכמתו והוצאתו ממחשבה לפועל חשיב נדר, וא"כ אף ע"י הכתב דין נדר יש בו. ואך בודאי לית סברא לומר משום אלה, ורק נשאר לנו לבאר אם נפסל מכאן ולהבא או למפרע, בזה אית לן להביא ראיה מתוספתא דבכורות פ"ג דמכאן ולהבא הוא נפסל ולא למפרע ויליף לה מקרא למן היום אשר צוה ד' והלאה יעוי"ש. ויש לחלק זה מהך דב"ק (דף ע"ב ע"ב) בדין דעד זומם ודו"ק היטב. אכן כל זה לא מיירי רק היכא שהוא כתב בעצמו את כל הכתב, לא כן אם כתבו הם והוא רק חתם עליו אז יש לדון בזה קלא להתירא מפני דלו יהא דנהמ"ר דכתיבה חשיבא לאמירה מההיא דכתובות (דף ק"ב) יעוי"ש ותתימה נכללה בכללא דכתיבה כדאיתא בגיטין (דס"ו וס"ז) יעוי"ש, מ"מ מכיון דאית לן כל הני סברי יש לן להקל בנידון כזה שטפלי תלוין בו ויקבל התרה על העבר ודברי פרישות וחברות להבא. ודיו כנלענ"ד חל"ע:

ורצית זבח.

דה"פ. יעויין בשו"ת גאוני קדמאי ס"ס בהך דינא, ואיכא לעיוני מהא דאיתא בקידושין (דף ל"א ע"ב) דחכם משנה שם אביו על הך דבב"ב (די"ד וט"ו), ויעויין נ"א בים"ש בקידושין שם מה שהרגיש בזה, ואף אפשר לומר דאין זה אלא מפני הכבוד, אבל בגופא דהדין מילתא דשבועה ונדר בכתב כבר דברו בזה הרדב"ז בח"ג סי' תר"ה, ובתשובות רע"א סי' כ"ט ובספרי אחרונים טובא ובאו"ח סי' מ"ז. וכן לענין כללא דאין אדם משים עצמו רשע יש לעורר הערות וחילוקים רבים מכמה דוכתי בש"ס וראשונים וכבר דשו בכללא הדין הרבה מאחרונים, ובעזר הצור יבואר מזה במקום אחר ברחבה ואין כאן מקומו להאריך בזה, והדין נכון הוא למעיין:

שאלה ב.

אם אפשר לסמוך על כתב קבלה הנתונה מאב לבנו?

תשובה. דין זה תלוי אם הך נתינת קבלה היא מתורת דין עדות או מטעם גילוי מילתא כמו דאמרינן בכל האיסורין שעד אחד נאמן, ואם מטעם גילוי מילתא לבד או מטעם מילתא דעבידא לאיגלויי דמטעם גילוי מילתא נקרא שהדבר הוא ברור ורק עתה נסתפק לנו בחסרון ידיעה ומילתא דעבידא לגלויי הוא דבר שאינו מבורר ורק עתיד להתברר, וחילוק גדול יש ביניהם כאשר יובן לכל מעיין ביבמות (דף ל"ט ע"ב), דבגילוי מילתא אף קרוב ואשה נאמנין, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ד מיבום הל"ד, ומטעם זה איבעי ליה להגמ' שם (בדף ל"ג ובדף קט"ו ע"א וקט"ז ע"ב) בעד אחד ביבמה אם הוא משום מילתא דעבידא לאיגלויי או משום דדייקא

ומנסבא

ומנסכא. דהתם לא שייך גלוי מילתא כ"א עבידא לאיגלויי. וכן בבכורות (דף ל"ו ע"א) דנאמן הכהן לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו משום הך טעמא דעבידא לאיגלויי ופירש רש"י ז"ל דאתי חבם ואמר לא התרתיו לך. ויעויין גם בתוס' בפסחים (דף ד' ע"ב) ד"ה הימנוהו ובקידושין (דף ס"ו ע"ב) ד"ה שלא ובנזיר (דף י"ב ע"א) ד"ה מ"ט ובכתובות (דף כ"ב ע"ב) ד"ה והבא וביבמות (דף פ"ח) ד"ה מתוך וכן אתי שפיר הך דר"ה (דף כ"ב ע"ב) לענין קידוש החודש דכל אדם מהימן יעוי"ש ומהאי טעמא אמרינן דבגילוי מילתא נאמנין אף קרובים ופסולים כמו בנדה (דף מ"ח ע"ב) לענין בדיקת סימנים ובכתובות (דף כ"ב) לענין ערעור (ובדף כ"ח ע"א) וכן בכ"מ (דף ל"ב) בשותף שנטל חלקו שלא מדעת חבירו, ומפ"ז יש לנו לחלק ולומר דבגילוי מילתא ע"א נאמן, אבל לא במילתא דעבידא לאיגלויי, ואם כשנאמר דבמילתא דעבידא לאיגלויי מהימן מכ"ש בגילוי מילתא. ולזאת אפשר לנו לומר דאף לפי דברי הספרי בפ' שופטים דס"ל דילפינן מקרא דע"א נאמן, מ"מ לאו מתורת דין עדות הוא כ"א מטעם זה דמילתא דעבידא לאיגלויי הוא. ובזה א"ש הא דאיתא בגיטין (דף ב') וביבמות (דף פ"ח ע"א) ובחולין (דף י' ע"ב) ובגיטין (דף כ"ד) ובקידושין (דף ע"ג) ובירושלמי דנזיר פ"ח וסוטה פ"ה ובב"ב פ"ג וביומא פ"ג ובר"ה פ"ג ה"א, דהכל נאמנין אפילו הפסולין להעיד בכל מקום, כי אין זה מתורת עדות וליכא חששא דמשקר ועתיד הדבר להתברר, או משום איזה תקנה וסברא, וא"כ ומה התם לענין קידוש החודש דים סברא לומר דיוכל לבוא מזה אפיקי ממונא כדאיתא בירושלמי דנדרים פ"ו ודסנהדרין פ"א ה"ב ומ"מ אמרינן דנאמן, ולפ"ז בפרט הכא שאפשר להתברר בודאי האב נאמן, ומ"ה דהנאמנות ע"א הוא דוקא כשמעיד על איזה חפץ ולא כן היכא כשמעיד על נאמנות אדם: אם מסימן הוא או לא, אמינא דבא וראה מה דאיתא בירושלמי דדמאי פ"ד ה"ה וע"א נאמן א"ר קל הקילו באכשגאי מפני חיי נפש, הרי דהא דע"א נאמן אינו נאמן להעיד על אדם שהוא כשר ובאמת כתב כן הריטב"א בע"ז יעוי"ש בפ"ב, אבל כפי הנראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפי"ב ממעשר הי"ז ובראב"ד שם ובפי"א מעדות ה"ח תלמוד שאין שום הפרש וסיעת הירושלמי אפשר לפרש דמתורת דין חשוד מיירי ומשו"ה אינו נאמן להעיד על עצמותן של אחרים אף כשנאמן על חפץ שבידם. ולזאת אפשר להאמין לאב כשנותן קבלה לבנו. וכנלפע"ד להביא ראי' מסנהדרין (דף ס' ע"א) ומירושלמי נדרים פ"י ה"ח ופשוט הוא, כנ"ל ת"ל:

ורצית זבח

דה"מ יעויין גם בגופא דמילתא בהלקט ח"א סי' ל' ובשבו"י ח"א סי' מ"ג ובפ"מ ח"ב ס"ג ואיכא לעיוני טובא לכאורה מדכ"ה ביבמות ובירוס' שם סופ"ב ובחולין (דף כ"ד) ויעויין גם בחסב"ן ח"א סי' פ"ג ותמלא שהדברים האמורים כאן נכונים וברורים הם:

שאלה ג

אם מותר לסמוך על כתב קבלה שלקח הרב שבירות בעד זה?

תשובה אף לפי המבואר בסימן הקודם דדבר זה אינו אלא מתורת מילתא דעבידא לאיגלויי. לפיכך כל הפסולין להעיד נאמנין, וא"כ אף היכא דאיכא נגיעת ממון נמי נאמן, מ"מ איכא למימר דהאי נגיעת ממון דאיכא חששא שמא משקר וכמו דאמרינן לענין ע"א בקטטה שכתב הרמב"ם ז"ל בפי"ג ה"א מגירושין וכן דעת הרי"ף ז"ל ביבמות פ"ד (לד' ל"ט) דהיכא דאיכא חששא דחשדא לא מיבעי ליה לסהדא למסהד בין במילתא דאיסורא בין במילתא דממונא אלא עד דבדיק בהדי אחריני יעוי"ש ודומה לזה כתבו התוס' ביבמות (דף ל"ד ע"א) בד"ה כי ודוק היטב ובירוס' שם פט"ו ה"א. ואף דבמתניתין דבכורות (דף כ"ט ע"א) לא משמע רק בעדות גמורה אבל לא היכא דלא בעינן תורת דין עדות, מ"מ לריכין ליזל בתר טעמא מכיון דלוקח ממון אין זה פסול הגוף כ"א מגד פסול לדדי וחשד ואז אין שום הפרש וכל העדות בטלה. וראיה לזאת מתוספתא דבכורות פ"ג דאיתא שם החשוד להיות נוטל שכרו ודן, שכרו ומעיד כל הדינין שדן וכל עדות שהעיד הרי אלו בטלין ומדקתני בלשון חשוד לא אתי לפלוג על מתניתין כ"א לפרש. הרי דבודאי אסור ליקח כסף משום חששא דנגיעה וחשדא כדאיתא ביבמות (דף כ"ה) ובירוס' שם פ"ב ובחולין (דף מ"ד) ובקידושין (דף ג"ח) וכן דעת הר"ן ז"ל בקידושין ספ"ב בשם הרמב"ן. וכ"ז לא נאמר כ"א כשנוטל בעד גוף האמירה. לא כן היכא שנוטל בעד הזמן ובעד הליכתו אז שריא כאשר כתבו התוס' בבכורות (דף כ"ט ע"א) בד"ה הנוטל על הסיא דכתובות (דף ק"ה) יעוי"ש. וביותר הדבר מבואר בתוספתא דבכורות שם דמסיק אבל נותן לדיין שכר דינו ולעד שכר עדותו, וע"כ דכוונתו הוא דדוקא היכא שהיא חשיד להיות לוקח ולהעיד בשכר אז אסיר. ואם ללמוד כן, היא מילתא דתמיהה, כי מזה ילמת לנו דין חדש, אבל בכל אופן יש לנו ללמוד ששכר הליכותו וזמנו שמבטל מיתר. וכן נראה מתוך דברי הירוס' בסנהדרין פ"א ה"א בעובדא דר"ה דהוה ידע שהדו וא"ל הב לי אגרי ותני כן נותנין לדיין שכר בטלו ולעד שכר עדותו ומדברי הירוס' דהתם משמע שאין לחלק בין כשנותן לו מעלמו לבין כשמבקש ממנו ואף לבקש מותר והחילוק הוא רק בין כשהוא חשוד או אינו חשוד והיכא דליכא שום חשדא בודאי יש לסמוך על כתב קבלה כזה. כנלע"ד:

ורצית זבח

דה"ב יעויין גם ברמב"ם בפיה"מ בבכורות פ"ג ובאה"ע סי' י"ז וברמב"ם בפכ"ג מסנהדרין ובחו"מ סי' ל"ד ובע"ג למהרלב"ח בסי' י"ז ובמהריב"ל ח"ד סי' ב' וכ' ובנוסחת התוספתא שבריי"ף בפ"ג דבכורות ודוק היטב בפמ"א ח"ב סי' ח"י ובכרך של רומי סי' כ"ד מ"ש בזה:

שאלה ד

שו"ב ששכח הלכותיו אם אפשר להתמנות למלאכתו הראשונה לאחר שלמד וחזר מחדש?

תשובה האי דינא תליא בהך מילתא דשכחה למאי נחשבת: כי מהגמ' דשבת (דף ס"ח ע"א) חית לנו

לנו תרי מילי בדין שכחה: שכחה דמעיקרא, ושכחה דלאחר ידיעה. והשכחה שלאחר ידיעה ג"כ נחלקת בסברא אם נחשבת זאת לאונס או לפשיעה. ואם היא מאונס אז אפשר לו לחזור לכשרותו כשלומד מחדש. לא כן אם נחשבת זאת לפשיעה נקרא בזה חשוד על אותו דבר והחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו כדאיתא בתוספתא דבכורות פ"ג, ואינו נאמן אף בדבר שבידו כדמפורש יוצא מדברי הגמ' דבכורות (דף ל', ול"א ודף ל"ו) ומירושלמי דדמאי פ"ד ומסוכה (דף ל"ט) ומירוש' שם פ"ג ושביעית פ"ד ופ"ז וח' ודגטין פ"ה. ואין דומה זאת להא ששנינו בתוספתא דדמאי פ"ג והובא בע"ז (דף ז') ובבכורות (דף ל"א) דכולן שחזרו בהן אין מקבלין אותן עולמית דר"מ ור"י אומר חזרו וכו' עד בפרהסיא מקבלין אותן ובודאי הלכתא היא כר"י, כדאיתא בעירובין (דף מ"ו ע"ב) ובירוש' דתרומות פ"ג מפני דהתם ברצון תליא מילתא וכאן בדינא תליא מילתא. וכן אפשר לחלק מהך דחבר ונעשה גבאי דחזרו לומר פירש הרי הוא ככל אדם יעוי"ש וברמב"ם פ"י ממשכו"מ ה"ח דהתם מיירי בסיבה מחמת מקרה ושלילית ולא רצונית וחיובית, ולזאת הך דינא אפשר לדמותו להא שכתבו התוס' בסנהדרין (דף ל"נ ע"ב) בד"ה שעירבן, דחשיב כמו מזיד שהיה לו לחכם לדקדק בהוראתו יעויי"ש, ובתוס' בב"ק (דף ק' ע"א) ד"ה טיהר, ובפרט לפי מה שחילקו התוס' בב"ק (דף כ"ג ע"א) ד"ה וליחייב (ודף כ"ז ע"ב) ד"ה אמאי, דזה גורם בשחיטתו להאכיל אחרים דבר איסור, וביותר דהאי איסורא איסור משוך הוא בכל כזית וכזית יש בו איסור לחוד כדמוכח מדברי הראב"ד ז"ל והובא ברא"ש ביומא (דף פ"ג), ומדברי הגמ' דמנחות (דף ס"ד ע"א), וביותר בא הדבר מבואר בתוס' בגטין (דף ל"ה). ומדברי רש"י בברכות (דף מ"ג ע"ב) בד"ה דקרא ליה פושע שפירש מתעצל אלמא היכא דהוא מחמת עצלות חשיב לפשיעה, וכן נראה מדברי רש"י בשבת (דף כ"א ע"א) ד"ה זקוק. ול"ק מהא שכתב רש"י ז"ל בשבת (דף ל"א ע"ב) ד"ה זה דרכם, דאיכא לתרולי דהיכא שהשכחה באת שלילית מסיבה לדדית אז נחשבת לשגגה ואדרבא מזה תהיה ראי' למה שחילקנו מתוספתא דדמאי. וכן נראה מדברי רש"י בפסחים (דף ו' ע"ב) ד"ה פשע דחשיבא זאת לפשיעה. ומפני שמלינו בבילה (דף ט"ז ע"ב) בעובדא דההוא סמיא ובב"ק (דף כ"ו ע"ב) בהכיר בה ושכחה וברש"י שם בד"ה לענין דמשמע דשכחה נחשבת לשגגה ובשלמא הך דב"ק אפשר לתרולי ולומר דלגבי שבת בעינן מחשבה בשעת מעשה, אבל הך דבילה ראיה נכונה היא, וע"כ יש חילוק בין שכחה לשכחה ושכחה הבאה מחמת עצלות שאני. ויעויין נא בירוש' דמוע"ק פ"ב ה"א ובפס"ת שם בפ"א אות יו"ד. ולפי כל אלה נראה דהיכא שאין הפשיעה מחמת עצלותו אז אפשר לו לחזור לכשרותו אבל כשהשכחה מחמת עצלותו אז בודאי נקרא פושע וא"כ ראוי להחמיר ולקונסו ולא למנותו עוד. כנלע"ד ת"ל:

ורצית זבח

אהמ"ם. יעויין בברכות (דף ח' ע"ב) ובסנהדרין (ד' ל"ו ע"א) וברש"י ד"ה הזהרו שכ"כ. ויעויין באהלות פט"ז בתוספתא ובפרה פ"ג. יעויין נא בירוש' דר"ה פ"א ה"א בשלמה שנתו וכו'. ובב"י בסי' תקכ"ז. וברא"ש בפ"ב דמוע"ק סי' כ"ט ובחת"ם חו"מ סי' מ"ב ובשבועות (דכ"ו ע"א) ובתוס' בשבת (ד"ע) ד"ה העלם. ובפיה"מ לר"מ באבות פ"ג ובמג"א סי' תקכ"ז ובטע"ד ס"א ודוק היטב במ"ש (בד' ק"ב) בסנהדרין בע"ב בד"ה ר"י חלק נדרים (דף מ"א ע"א). נדה (דף ע"ו) ובכ"ד בש"ס והבן.

שאלה ה.

שו"ב שהוא חשוד על הגנבה אם כשר הוא לשחוט או לא?

תשובה דבר זה איפתא ברברבתא בתשובת פאה"ד להרמב"ם ז"ל בסי' ק"ב ופסק שם דבשוחט שהוא מוחזק לרבים ואפילו עשה תשובה גמורה אין לו לשחוט מפני חילול השם ומדבריו שמעינן דל"ש בין גנבת ישראל לגנבת נכרי. דאף בגנבת נכרי יהיה פסול לשחוט יען כי קשה וחמור גזל נכרי מגזל ישראל מפני חה"ש כדאיתא בתוספתא דב"ק פ"י ובת"כ ויקרא פי"ב ובירוש' דב"מ פ"ב ה"ה ובב"ק פ"ד ה"ג ולא מיבעי היכא שהוא בעצמו גונב אלא אף כשאינו גונב בעצמו רק חולק עם הגנב דין גנב יש לו כי לאו עכברא גנב אלא חורא גנב יעויין נא במרדכי בפ"ה בב"ב מ"ש בזה ולא שייך זה לדין מסייע המבואר בשבת (דף ל"ג) ובירוש' דשביעית פ"ד ודגטין פ"ה ובע"ז (דף כ"ו) דהא אי לאו הוא לא הוה גנב. ואף שיש לעיין בזה מדברי התוספתא דמשמע דחשוד על הגנבה לא חשוד על השחיטה ואת דברי הרמב"ם ז"ל אפשר לתרולי דהוא לשיטתו אזיל דס"ל דלא בעינן חשוד לדבר זה ואף שהוא חשוד לדבר אחר לשחיטה הוא פסול, אבל לדעת שאר מפרשים דס"ל דמומר לשאר עבירות כשר וא"כ אוף הכא בנידון זה יהא כשר, מ"מ איכא למימר דכיון דאית בזה מפני חה"ש וכן איסורא דלפני עור בודאי איכא למימר דחשוד לאותו דבר מקרי דאין שום הפרש בלאו דלפני עור מאיזו סיבה שבא, אם שהוא בעבירה אחרת או במעשה השחיטה כי בכל אופן הוא חשוד על לאו זה ומה לי חשדא דגנבה ללות לאחר או להאכיל לאחרים טרפות כי גם זה מאיסור דלפני עור בא. יעויין נא בחולין (דף ג' וד') וברש"י שם ודוק היטב ובפרט דאיסור נבלה הוא איסור משוך ועל כל חתיכה וחתיכה יש בה איסור בפ"ע והאיסור הוא בתמידות דבזה יש סברא לומר דחשיד על הקל לא חשיד על החמור וחשוד על הגנבה לא חשוד לאיסור נבלה כאשר כתבו התוס' בחולין (דף י"ב) ובב"מ (דף כ"ד ע"ב) והיא שנויה בתוספתא דחולין פ"ב. אבל היכא שהוא עושה זאת בתמידות ויש בזה משום חה"ש כמי בודאי לית דין צריך בשש ואסור לאכול משחיטתו. ומב"ק (דף ע' ע"א) ברש"י ובגמ' שם (דף ע"ח ע"ב וע"ט ע"א) יש ראיה נכונה דאפשר להתירו ושחיטתו כשרה. כנלע"ד:

ורצית זבח

דה"מ יעויין באו"ז ה"ש סי' שס"ז מ"ש בזה. ויעויין נא בע"ז (דף ע') וברמב"ם בפ"ד משחיטה ובש"ך ס"ב ס"ק

ס"ק י"ח ובשו"ת מהרי"א ס"ו ובב"י ביו"ד סי' קי"ט ובשו"ת טטו"ד סמ"א ובב"ב (דף כ"ד ע"א) ודוק היטב באשכול שח"ח :

שאלה ו

עוזר של שוחט כשאין לו קבלה אם מותר לו לשחוט ?

תשובה לפי הנהוג בינינו לבלי לשחוט מבלי קבלה וא"כ צריכין אנו לבאר בהאי דינא דעוזר של שוחט היכי מיירי אם כשגדול עומד על גביו או כשאין גדול עומד ע"ג. ואם דמדמינן להך שאינו יודע הלכות שחיטה, א"כ לכתחילה אסור אף כשאחד עומד ע"ג. ולא דמיא להא דאיתא בסוכה (דף מ"ב) דבקטן היכא שגדול עומד ע"ג כשר, דהתם ביודע לשחוט מיירי ואף כשר אינו אלא בדיעבד, כדמצינו בתוספ' בפ"א דחולין יודע לשחוט שחיטתו כשרה יעויי"ש ולפי דעת רש"י ז"ל בסוכה היכא שהקטן מוחזק למומחה שרי ליה לשחוט אף לכתחילה כשגדול עומד ע"ג והיכא שחסר אחד משני התנאים האלה: או מומחה, או מוחזק, אז אף בגדול אינו שוחט לכתחילה. ותדע דהא דאיתא בחולין (דף ט') דטבח שאינו יודע הלכות שחיטה, על בני דיעה נמי קאי. ולזאת אם כשהגדול שעומד יודע הלכות שחיטה בודאי מותר לו לשחוט. והיכא שהוא מומחה ומוחזק ורק שאין לו קבלה, אז תלוי הדבר אם נוהג בכשרות אפשר שהוא מותר. ומה תאמר מכיון שאיסור הוא מצד התקנה שתקנו הקדמונים לבלי לשחוט מבלי קבלה וא"כ לו יהא שלמד ואיתחזק, מ"מ התקנה הזאת גורמת לו ואפשר שאף גדול עומד ע"ג לא מהני. ויען כי דין זה דקבלה היא נטילת רשותא והורמנא דרב, ולזאת לא עדיפא הך תקנה מתקנת בדיקת סכין המבואר בעירובין (דף ס"ג ע"א) ובחולין (דף י"ז ע"ב ודף י"ח ע"א) דכתב ע"ז הרא"ש ז"ל דחכמים מחלו להם את כבודם והתם מדינא של הגמ' הוא, מכ"ש הכא. ובפרט דאית לזה סברא נוספת דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולו יהא דלא סמכינן ארובא ומצרכינן בירור גמור שהוא מן הרוב, מכיון שרואין אנן בהאי עוזר שהוא רגיל ומוחזק י"ל שזה חשיב כמו בירור בכתב ומותר לו לשחוט וליכא למיחש שמא יתרשל מעט, דהא מתירא הוא דילמא מפסדי ליה וכדאיתא בע"ז (דף מ' ע"ב) יעויי"ש ובירוש' שם פ"ב ה"ט ובשביעית פ"ט ולזאת אפשר לו לשחוט ושחיטתו תהיה כשרה, ואך כל בעל נפש יחמיר לעצמו. כנלע"ד ת"ל:

ורצית זבח

אהמו"ל יעויין נא בב"י מ"ש בס"א ביו"ד בשם האגור יעוי"ש בסי' אס"ג ויעויין באו"ז סי' שס"ז ובחו"י סי' קע"ח ובטטו"ד ס"ט ובכ"א סי' ע"ו, והבן.

שאלה ז:

בשו"ב שיש לו מחלת ה"נ ר"ל אם מותר לו לשחוט ?

תשובה, בשעה שאירע לו החולי הרי הוא כשוטה לכל דבריו כדאיתא בר"ה (דף כ"ח ע"א) ובשעה שהוא בריא ה"ה כפיקח לכל דבריו, וא"כ כמו דאמרינן בעתים חלים ובעתים שוטה דאזלינן בתר שעת בריאותו ובתר שעת שטותו לענין נתינת הגט כדאיתא בתוספתא דתרומות פ"א ובירושלמי שם פ"א ה"א ובגיטין פ"ז ה"א כן בנידון זה, וכמו דאמרינן לשיטה ר"ל בתרומות ולר"י בגיטין (דף ס"ט) לכשישתפה אז נותנין גט, כן הכא. ואך דאצל שחיטה בעינן שתהא שחיטתו כהוגן ובזה אפשר לחוש בכל רגע ורגע כאשר כתב הרמב"ם ז"ל בפיה"מ בגיטין פ"ז יעוי"ש ובפ"ג מהל' גירושין ולזאת אפשר לומר דאינו דומה דין זה לדין גט. ולא עוד דבגמרין ביבמות (דף קי"ג ע"ב) בעי לה הגמ' בחרש אי דעתא קלישתא אי דעתא צילותא ונשארה בתיקו ואוף הכא י"ל כן דנראה נא דדין שוטה השנוי בחגיגה ובירושלמי שם ובתרומות וגיטין לאו דוקא שבדבר כזה הוא נקרא שוטה ולא בדבר אחר, דהלא מצינו בב"ב (דף קכ"ה) באכל תמרא ושדי קשייתא דחשיב לשוטה יעוי"ש ברשב"ם בד"ה ז"ל וכן דעת הרמב"ם ז"ל בה' עדות דאם דעתו משובשת בדבר אחד ה"ה כשוטה ולפיכך בנידון כזה דאיכא חששא נמי שמא יתעלף ולו יהא שהוא מומחה ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיטתו כשרה, אבל כל זה איננה אלא בדיעבד ולא לכתחילה, ובפרט שבדבר כזה בעילופא דלא מהני אף כשגדול עומד ע"ג דהוא אינו יכול להבחין אם נפלה בידו איזה חולשה או לא, וכמו דאמרינן בבכורות (דף מ"ד) דלעבודה הוא פסול, כ"כ הכא. ואף דהתם הוא מטעם מום הא לאו הכי לא מיפסל, דאל"כ גם לענין שחיטה יהא פסול, וע"כ משום דהשחיטה בעזרה במקום זריזין כדאמרינן בעירובין (דף ק"ג), ובפסחים (דף ל"ו) ובשבת (דף כ') משו"ה כשר, ועוד אימא לך דלאו ראיה היא, דהא השוטה נחשב התם בדיני מומין, ומ"מ אמרינן דשוטה לא ישחוט וה"ה בזה, ורק כששחט אז שחיטתו כשרה, כנלע"ד :

ורצית זבח.

דה"מ. יעויין נא בשו"ת חת"ס ס"ז חיו"ד, ובטטו"ד סי' כ"ח. ובאו"ה כלל כ"ט בשם מהר"ס, ובהגמיי"מ פי"ד ממאכא"ס ס"ק ב', ובפיה"מ להרמב"ם ביומא פ"ח. ודו"ק היטב:

שאלה ח.

שו"ב שהעידו עליו שנתייחד עם פנויה אם מותר לאכול משחיטתו ?

תשובה, דין זה תלוי אם יחוד עם הפנויה הוא דין מדיני עריות והחשוד על העריות הוא חשוד על השחיטה. ולפי דעת הנך פוסקים דס"ל דהחשוד על שאר עבירות לא חשוד על השחיטה אפשר שמותר לו לשחוט ורק לדעת הרמב"ם ז"ל דס"ל שפסול אז צריכין אנו לחקור בהך דינא אם הוא אסור מה"ת להתייחד עם פנויה ואם נכלל זה בדיני ערוה. ומדברי התוס' דסוטה (דף ז' ע"א) בד"ה אמר ובד"ה נדה משמע דבנדה לא אסרה תורה וא"כ ומה היכא דאיכא איסורא שהיא כערוה אמרינן דאין איסור, מכ"ש בפנויה. וכן כתבו התוס' בשבת (דף י"ג ע"א) בד"ה מה
ובסנהדרין

ובסנהדרין (דף ל"ז ע"א) ד"ה התורה. אמנם כדי שלא יקשה מהא דאיתא בע"ז (דף ל"ו ע"ב) דפנויה היא גזרה מדוד שגזר על היחוד וכן מצינו בסנהדרין (דף כ"א ע"א) ובקידושין (דף פ' ע"ב), וביבמות (דף מ"ז ע"ב) [ואף דרש"י ז"ל פירש שם בא"א, מ"מ לפי פשטות משמע דבפנויה הדין מיירי] ויעויין נא בתוס' בכתובות (דף י"ג) בד"ה מעלה ובמגילה (דף י"ד ע"א) ד"ה משום ובעירובין (דף ק' ע"ב) ובאבות דר"נ פ"ב, ואיך אפשר לומר דלא יהא איסור יחוד בפנויה ובודאי איכא, ורק כוונת התוס' דשבת וסוטה וסנהדרין להשמיענו דבבעל ליכא שום איסורא, כי אין שום חשש מחמת יצרו תקפו, וזה על הבעל גופא אבל לא באיש אחר ובודאי אית בזה איסורא, ואך מכיון שהוכחנו לדעת התוס' דדוקא מומר לאותה עבירה ליכא לכאורה סברא למפסליה ולדעת הרמב"ם דס"ל בה' איסורי ביאה פכ"ב דאין זה מה"ת כ"א מדברי קבלה אפשר דלא חמיר דבר זה למפסליה להאי שוחט. אבל אין שום סברא לומר כן, כי יעויין נא בתוס' ביבמות (דף כ"ה ע"ב) בד"ה ואין ובסנהדרין (דף ט' ע"ב) ד"ה לרצונו דחשוד על הערוה הוא רע לשמים ורע לבריות ולזאת הכהו חשוד גם על דברים אחרים. ואם שהתוס' שם ובסנהדרין (דף כ"ו ע"ב) בד"ה החשוד חילקו בין יחוד ובין דבר דאיכא סברא דיצרו תקפו ולזאת אפשר לאכשוריה ואף מכיון דדעת הרמב"ם ז"ל דליכא שום הפרש באיזה עבירה הוא נחשד ואפשר לפרש כוונתו שכתב דיחוד פנויה הוא ד"ק כי אינגו בא מפורש בתורה ולזאת צריכין להחמיר בענין כזה וכפי המבואר בתוס' בגיטין (דף ל"ה ע"ב) ד"ה כיצאת דאיסור מסוף היא ודו"ק היטב ובפרט הכא דאיסור חמור הוא. ואף שאין שני מיני האיסורים שווין זה לזה, מ"מ מכיון דמצינו בשבת (דף ס"ב ע"ב) ובסוטה (דף ז' ע"א) ובסנהדרין (דף ע"ה) דנקרא זה בשם לאו ואכילה, לזאת אפשר להחמיר. ואך צריך בירור היכא שיש הדבר הזה אם במקום שעוברים שם רבים ובחדר הפתוח לרה"ר ובאיזה זמן. ומדברי רש"י בסוכה (דף כ"ה ע"ב) משמע שאף בענין כזה איכא איסורא דיחוד וכן מוכח מהירושלמי דכתובות פ"ז ה"ו ובסוטה פ"א ה"א ובקידושין (דף פ"א) ובתוס' בשבת (דף י"ג ע"ב) ותלמוד דהיכא דאפשר באיזה אופן יחוד אף דפתוח לרה"ר ואף ברה"ר כן יעויין נא בירושלמי דסוטה פ"א ה"ב לפלטיא בלילה לחורבה ביום יש שם דין סתירה, הרי דאף ברה"ר איכא למצוא דין איסור יחוד, מכ"ש בבית הפתוח לרבים. ולזאת יצא לנו דין זה לנכון דבודאי איכא למיחש להתירו לשחוט לכתחילה ולאכול משחיטתו, כנלע"ד ת"ל:

ורצית זבח

כה"מ יש לדון בזה עפ"י מה דאיתא בסנהדרין (דף ע"ה ע"א) ובתוספתא שם פי"א, ובירוש' דסוטה פ"ג וע"ז פ"ב. יעויין נא בשו"ת טטו"ד ס"ה ובאה"ע סי' כ"ב ודוק היטב. ועיין נא בעירובין (דף ס"ג ע"ב), ובכתובות (דף ד' ע"א), ובעירובין (דף ל"ב), ובירוש' שם פ"ט, ובספ"ו, ובירוש' דקידושין ספ"ד, ובשו"ת מהרי"א ס"ו, ובפרט דבדבר דלא חמירא בעיני אינשי, ולו יהא דאמרינן דפסול לעדות כאשר כתב הרי"ף וב"ש באה"ע סי' מ"ב, מ"מ מכיון דאיכא למימר דיצרו תקפו ולא חמירא בעיני אינשי כי יחוד פנויה חלוק מיחוד א"א, ולזאת אפשר להקל לפי דעת רוב הפיסקים דס"ל דלא מיפסל בהכי ודוק היטב כמ"ש הרמב"ם בפיה"מ בסנהדרין פ"ז והבן:

שאלה ט

שוחט בשנאתי לקצבים הטריף להבעים אם כשר הוא לשחוט או לא?

תשובה בדבר זה איכא כמה איסורי: חדא דאיתא בירוש' דתרומות פ"ה ובסוטה פ"ח ה"ב ובחגיגה פ"א ה"ח ובע"ז פ"ב ה"ט כשם שאסור לטהר את הטמא כך אסור לטמא את הטהור וטעמא דמילתא דאיכא למימר דאית בהו משום בל תשחית כמו כאשר כתב רש"י ז"ל במנחות (דף פ"א ע"א) בד"ה ומשני דדלמא לא מקדשי כלל וכי מתותרי למחר וסריף להו ועבר משום ב"ת. ועוד הא שייכא זאת לדין גזל ובפרט היכא שלוקח שכר הוא נותן לו באופן שיעשה ע"פ הדין והיכא שנוטה מהדין אז נקרא גוזל, ואף דחשוד על הגזל לא יהא חשוד על השחיטה כאשר כתבו התוס' בב"מ (דף כ"ד) ובחולין (דף י"ב), מ"מ כאן שאני דנקרא זה חשוד באותו דבר במעשה השחיטה וחילוק גדול יש בין אם הגזלה הוא מחמת שגוף החפץ אינו שלו לבין היכא שעושה מעשה גזל בקלקול בשחיטתו ולזאת איכא טעמי טובא לאוסרו לבלי לשחוט עוד. ואף דקילא זאת בעיני אינשי וחשוד על הקל לא חשוד על החמור כדאיתא בבכורות (דף ל') ובתשובות הרמב"ן סי' ק"ט, מ"מ משום גדר וסייג ומהני סברי יש להחמיר. כנלע"ד:

ורצית זבח

אה"ב יעויין נא בטור ובב"י בסי' קי"ט ובמהרי"ט א בבכורות (לד' ל') ודוק היטב:

שאלה י

שו"ב שקיבל כסף ביו"ט אחר עשותו מי שבירך, מהנודב שנדב, אם כשר לשחוט?

תשובה אם אירע מעשה כזאת בשבת היה הדין דפסול הוא לשחיטה מטעם דמחלל שבתות בפרהסיא. ואף באיסור מוקצה אינו אלא מדרבנן, מ"מ לפי דעת התו' בעירובין (דף ס"ט ע"א) ד"ה כאן וברש"י שם דאף בדרבנן מומר לחלל שבתות נקרא. וגם עוד דרש"י ז"ל בחולין (דף ה') בד"ה אלא לאו כתב שזה כופר בהקב"ה ולזאת אין לאכול משחיטתו. ולא מיבעי היכא דעשה זאת בפני עשרה דזה נקרא פרהסיא כדאיתא בכהובות (דף ז' ע"ב) ובסנהדרין (דף ע"ה) ובירוש' דשביעית פ"ד ה"א ודסנהדרין פ"ג ובמנחות (דף מ' ע"א) ואף דלא עשה אלא בפני ג' נמי יש לאוסרו מטעם שכתב רש"י ז"ל נשבועות (דף כ"ה) בד"ה והוא שנשר יעוי"ש. ואף משום דאירע מעשה זאת ביו"ט ולית לן ילפותא מדברי רש"י בחולין (דף ה') רק לענין שבת ואף דיוהכ"פ נמי דומה לשבת בענין זה, ל"ק כלל; דאיכא למימר יו"כ חמיר הוא בעיני אינשי לפי שהוא יום כפרה מחילה

ומחילה, ומשו"ה חשיב למומר, כדמצינו סברא כזאת בחולין (דף ק"א ע"ב) בתוס' ד"ה הזיד וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מגירושין יעוי"ש אבל מנין לנו לומר דביו"ט נמי הדין כן הוא? ואם שהרמב"ם ז"ל כתב שם ג"כ מדין כתב גט ביו"ט, אבל חילק בפסולו ולא תני בלשון בטל כ"א בלשון פסול שהוא אינו אלא מדרבנן. ואם דהתם פסול הוא מפני שעשה איסור תורה בכתיבתו זאת, לא כן בדין מוקצה שאינו אלא מדרבנן ועוד מנין לנו לומר דהחשוד על היו"ט יהא חשוד על השחיטה כי טובא איכא לחלק מדין גט. ולא מיבעי לפי שיטת התשב"ן דס"ל דדין זה לא נאמר אלא בגדולי קרקע, אבל מכיון שהוא יחיד בדין זה וכסברא זאת, לזאת צריכין אנו לבאר אם ביו"ט הדין כן. ומדברי האו"ז סי' שס"ז דכתב המחלל שבתות ויו"ט בפרהסיא שלא באונס אסור לאכול משחיטתו בודאי יהא שוה דין יו"ט כדין שבת, ויעויין נא במתניתין באבות פ"ג מי"א וברש"י שם ד"ה והמבזה ודוק היטב, ורק מפני דאיסור כזה יש לדמות להא דאיתא בסנהדרין (דף כ"ו ע"ב) בהני קבוראי דקבור נפשא ביו"ט ואכשרינהו רהבדר"י מטעם דסברי מלוה קעבדי וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"ב מעדות יעוי"ש וא"כ הכא בחשב שעושה מלוה בלקיחתו זאת מפני שישע תיכף, לזאת בכל אופן איסור קל הוא בעיני איכשי והחשוד על הקל לא חשוד על החמור ומותרין לאכול משחיטתו כשנוהג בפרישות וחבירות. כנלע"ד:

שאלה יא

שוחט שזינתה אשתו ואינו רוצה לגרשה, אם כשר הוא לשחוט?

תשובה אף שאסור לו להיות עם אשתו כשזינתה, מטעם ומעלה מעל כתיב, כמבואר בכמה דוכתי בתלמוד בבלי וירושלמי, ודעת מהרי"ק אף באומרת מותר הדין כן, וראיה לזה מצינו במעילה (דף י"ח) יעוי"ש ולו יהא דלשיטת הירוש' בשבועות פ"ח משמע דאומרת מותר לא נאסרת לבעלה, יעוי"ש בה"ב אם בשוגגת בעברה ובשבועה אין כאן סוטה, [ול"ע מזה לשיטת המהרי"ק] אבל אין שום חיוב עליו לגרשה, כאשר כתבו התוס' בזבחים (דף ב' ע"ב) ד"ה סתם. וכן נראה משיטת הירוש' מגטין פ"ח ה"ט והובא שם בתוס' (דף ע"ט ע"ב) בד"ה ב"ה דמזוהמת היא בעיניו, ומשו"ה אינו חשוד עליה. ויעויין נא בתוס' ביבמות (דף ל"ו ע"ב) בד"ה ולא, שכתבו: דמפני שקינא לה ונסתרה לא חיישינן שמא יבוא עליה. כיון דאסירא ליה מדאורייתא לא בעי גט, הרי דגיטא לא בעי ורק אסור לו להיות עמה, בודאי לא נאסר בזה משחיטתו. ואף אם תאמר דאיכא למיחש שמא יתייחד עמה, וראיה דחזינן שאינה מאוסה בעיניו. וזה לאיסור יחשב כדאיתא בסוטה (דף ז') ובירוש' שם פ"א ה"ג, מ"מ אית לן למימר: חדא, לפי שיטת הגמ' בע"ז (דף ע' ע"א) בזונה כותית וישראל מסובין אלא חמרא שרי כהי דתקיף להו יצרא דעבירה, יצרא דיי"נ לא תקיף להו, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"ב ממא"ס הכ"ה. ולא עוד דמצינו לענין עבודה בגיטין (דף ל"ה ע"א), וביותר בא הדבר מבואר בבכורות (דף מ"ה ע"ב) דנושא נשים בעבירה דנודר ועובד יורד ומגרש, וא"כ מה התם דאע"פ שעדיין לא גירש ורק דכיון שנדר סגי בהכי, והתם, עשה מעשה איסור בקו"ע, מכ"ש לענין שחיטה בנידון דידן דאינו עושה רק בשוא"ת, וכשנשא בהיתר נשאה, ולא גרע זה מדין נודר. ואם שיש לעיין בזה מדברי התוס' ביבמות (דף פ"ה ע"א) ד"ה וכל, אבל הדין כן הוא וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ו מבי"מ ה"ט. וא"כ בודאי לית דין ל"ע ושחיטתו כשרה היא. כנלע"ד ת"ל:

ורצית זבח

אהמו"ל יעויין נא בד"ש ס"ב ובאה"ע סי' קט"ו סע"א ובסי' קע"א ודוק היטב ויעויין בתוס' במכות (ד"ב) ד"ה המחלל מ"ש בזה ובקידושין (דע"ז ע"א). ובנדרים (דע"ג) ודוק ויעויין בירוש' דיבמות פ"ט ה"ד ובכתובות פי"א ה"ז, ובאונס פשיטא לן משבת (דף כ"ו) ובתוס' שם ובכתובות (דף ט') וירוש' דסוטה פ"ה ה"א ודוק.

שאלה יב

שו"ב שהוא בריא ומרגיש בפנימה דמהדר"ק ולפעמים ידיו כרתתין אם שחיטתו כשרה?

ע' שו"ת ברכת חיים סי' ל"ה

תשובה מכיון שהוא איש בריא ושולט בשתי ידיו אף שלפעמים ידיו מרתתין נ"ל דלית לן בה. ואם שבמרדכי בחולין פ"א הובא שם מה' א"י מיד זקן לאחר שעבר עליו פ' שנה שחיטתו אסורה אבל הוא בעצמו מסיק דחומרא בעלמא היא ולא נהגינן כן ואם נחלק ונאמר דהתם מיירי כשאין ידיו מרתתין ולזאת היא רק חומרא בעלמא לא כן היכא שכן מרתתין שאני. יקשה למה דוקא תלה בזקן יותר מפ' שנה וע"כ אנו מוכרחין לומר דיש שני מיני ריתות: בזקן ובאינו זקן. דאם הוא זקן דבא עליו ררתת מחמת חולשת וזקנה זה פסול הוא דנקרא תש כח. לא כן כשבא הרתת מחמת שלפעמים יארע לו כן, אז אינו נכנס בגדר תש כח ושחיטתו תהיה כשרה, כי מצינו כן במתניתין דפרה פ"א שאין מביאין זקנה מפני הכבוד וכאשר נראה מתוך דברי הגמ' בזבחים (דף כ"ט ע"א) ובבכורות (דף מ"א ע"א) וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מאיסמ"ז ובפ"א ממעה"ק דפסולה וכדי שלא יסתרו דברי הרמב"ם זה לזה ולהבין מתניתין זאת עם הגמ' הנ"ל מוכרחין אנו לחלק בין זקן ותש, לזקן ובריא. ולא עוד דהנה איתא בספרי פ' שופטים ובחולין (דף כ"ד ע"ב) ובבכורות שם דזקן פסול לעבודה ואימתי הוא חשיב זקן איתא שם אר"א אר"ח עד שירתת, הרי דכל עיקר דין זקן שיש סברא לומר שהוא פסול לעבודה הוא כשידיו רותתין, אמנם אם זה שרותת ורועד הוא שלא מחמת זקנה אז הוא כשר לעבודה וכן פסק בהדיא הרמב"ם ז"ל בפ"ז מביה"מ הי"ב יעוי"ש וא"כ איכא למימר דהוא הדין שהוא כשר אף לשחיטה. כנלע"ד ת"ל:

ורצית זבח

דה"ב הדעת נותנת דכיון שידיו רותתין איכא למיחש שמא ישהה או ידרוס בשחיטתו, ובאמת כן נראה מהסמ"ג ובירושלמי

ובירושלמי דחולין פ"א, יעוין נא בד"ה ס"ב ובשו"ת נו"ב חיו"ד ס"א, וצ"ע מהני דוכתי שכתבנו ורק יש לעיין אם לכל מילי אין ידיו רותתין פשיטא דכשר. וכגדר דאיתא בירושלמי דביצה פ"ה ה"ב, ויעוין בירושלמי דגיטין פ"ז ה"א ודו"ק:

שאלה יג.

שו"ב שהוא חשוד על הבדיקות אם כשר הוא לשחוט עופות?

תשובה. בדין זה שנינו להדיא בסנהדרין (דף כ"ה ע"א) ההוא טבחא דאשתכח שילא טרפה מתחת ידו פסליה ר"נ ועבריה, סבר ר"נ לאכשוריה וכו' יעוי"ש, וא"כ התם שילא טרפה מתחת ידו לפי פשוטו משמע שפעם אחת אירע כן ומ"מ העבירו, הרי דין ברור שפסול הוא לשחיטה. ואך מכיון שיש לחלק ולומר: דהתם איירי להכשיר לשחיטת בהמה ולבדיקה, וכן איכא למימר דהאי טרפה שאירע הוא במילי דשחיטה. ואם דאמר שם ראב"א החשוד על הטריפות אין לו תקנה וכו' וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"ב מעדות ה"ח, אבל י"ל דאיירי דין גזל נגע בה וכדאיתא בבכורות (דף ל"ז ע"א) ובירושלמי דתרומות פ"ו ה"ב יעוי"ש, וכן פסק הרמב"ם בפ"י מתרומות ה"י ובר"ש שם פ"ו וכן בנידון זה לא כן בשאלהינו שהוא מעט ודין חשוד. וכללא אית לן דהחשוד על דבר אחד אינו חשוד על השני כדאיתא בבכורות (דף ל' ול"ה) יעוי"ש, וא"כ איכא למימר דטריפות ונבילות שני איסורים נפרדים הן כדאיתא בזבחים (דף ע'), ובחולין (דף ל"ז וק"ג ע"א) ובתוס' דחולין (דף ק"כ) בד"ה מה (ובדף קי"ג) בתוס' ד"ה ושאני ובמעילה (דף ט"ז) בתוס' ד"ה אמר, וא"כ אפשר שהחשוד על הטרפה לא חשוד על הנבילה, ועובדא דההיא טבחא איכא לאוקמי בבדיקות גופא. וכן נראה מלשון הרא"ש בתשובותיו בכלל כ' דין כ"ט דמשמע דעל דבר זה גופא אין מאמינים אותו, וכן דעת הריב"ש בסי' קי"ז, וא"כ אין ראיה לנידון זה. ואף לפי דברי הרשב"א סי' כ' ותרל"ב והובא זאת בב"י בסי' קי"ט דמשמע דפסול ואסיר לאכול משחיטתו. איכא לאוקמי דהתם על ידי פשיעה באת, לא כן בחשוד לבד, ועוד דאיכא לחלק בין טבח השוחט לעצמו לשוחט לאחרים, דשוחט לעצמו אינו נאמן, אבל לאחרים אית לן כללא אין אדם חוטא ולא לו ובודאי נאמן, כדמצינו ראיה נכונה מירושלמי דדמאי פ"ד ה"ה דנכנס לעיר ואינו מכיר אדם ה"ז נשאל בין לחבר בין לע"ה ומוקי לה הירושלמי שם דתליא בהך פלוגתא דפליגי ר"מ ורשב"ג בבכורות (דף ל"ה), ואם שבתוספתא דדמאי פ"ה מסיק ומחלק בין אם היה מכיר לשאינו מכיר ובאם היה מכיר לא יטול אלא מן המומחה יעוי"ש. וא"כ איכא נאמנות לדעת הירושלמי בכל אופן. ולפי דעת התוספתא שפסק הרמב"ם ז"ל, כן יהא נאמן במקום ובאיש שאין מכירין, וא"כ לפ"ז אפשר לומר דנאמן הוא על של אחרים, והא שהרשב"א ז"ל כתב שאינו נאמן, איכא לאוקמי דלשיטתו אזיל שכתב בת"ה סי' ס"ד דבמוחזק לעבור ובחשוד גמור אינו נאמן בשל אחרים אבל לפ"ד הרמב"ם שכתב בה' מעשר בפי"ב ובה' עדות נראה דיש להאמינו ויעוין נא ברמב"ן בבכורות ובר"ש בפ"ד דדמאי וא"כ נשאר לנו הדבר בספק אם מהימן הוא לאחרים ואם אפשר להכשירו או לא וכפי הנראה מתוך דברי הגמ' דמעילה (דט"ז ע"א) בפלוגתא דרב ולוי ור"א דס"ל לרב דלענין אכילה טהורים בפ"ע וטמאים בפ"ע ורש"י לא כתב זה אלא לענין איסור חל על איסור יעוי"ש בד"ה אמר ולפי מ"ש הרמב"ם בפ"ד ממא"ס דנבילה מצטרפת עם טרפה וכן אם קיבץ ח"ז מנבילת בה"ט וח"ז מן הטרפה דמצטרפין ולוקה וכן איתא להדיא בירוש' דנזיר פ"ו ה"א אזהרה לאוכלי נבילות מנין לא תאכלו כל נבלה. עד כדין נבלה, טרפה מנין, אר"י נבלה וכל נבלה לרבות הטרפה, הרי דהן נכללין בלאו אחד ורק לענין איסור הן נפרדין כדאיתא בירוש' שם בשם רבנן דקיסרין ובשם ר"י ב"ב דר"י בשם ר"י איתפלגון ר"י ורשב"ל וכו' יעוי"ש ודוק היטב. ויעוין נא בתוס' ביומא בד"ה לאו, ולפ"ז איכא למימר לאידך גיסא דחשוד על הטרפה חשוד על הנבלה כי לו יהא שמחולקין הן במציאות האיסור, אבל לא בכמות האיסור ומכיון שהן ב' מיני איסורים הנכללין בגדר אכילה ובפרט ששיעורן שוה ורק בחיובן ובאיכותן מחולקין הן בודאי נקרא חשוד לאותו דבר. ואף אם יעלה על הדעת לחלק איכא למימר דלא דמי להירוש' דדמאי, דהתם מוקמינן אחזקה שאין אדם חוטא ולא לו. לא כן בנידון זה דאנו רואין שחשוד הוא על לאו דלפני עור וא"כ חשוד הוא נמי בלאו דלפני עור להאכיל נבילה ובפרט לפי הנראה מגמ' דב"ק (דף ל"ט ע"ב) בעובדא דההוא מגרומתא ובטבח אומן שקילקל תמלא דשחיטת תרנגולת צריכה אומנות יתירה משחיטת בהמה, ולכן בודאי אסיר לאכול משחיטתו. כנלע"ד:

ורצית זבח.

אה"כ יעוין נא בשו"ע סי' קי"ט בסע' ז', ובמרדכי בפ"א דיבמות, וברמ"א שם סעי' ז' ובתוספות דחולין (דף ה' ע"ב) בד"ה מע"ה, ובשו"ת נו"ב ס"ג וצ"ע טובא לפי דבריו, כי לפי המבואר פה וכפי שמצינו בתוס' בשבת (דף ג' ע"א), ובע"ז (דף כ"ב) ובמוע"ק (דף ט"ז) נראה שאף בדרבנן אין להאמינו, כי יש כמה וכמה דברים התלוים במילי דשחיטה שאינן אלא מדרבנן, והחשוד ללאו דלפני עור בדרבנן, בודאי חשוד לכל מילי התלוים באיסור זה. ואם דיש לומר דאין חילוק בחזקה זאת דאין אדם חוטא וכו' בין דאורייתא לדרבנן. ובכ"מ איתאמרא כדמשמע מב"מ (דף ה') ומקידושין (דף ס"ג) וברמב"ם בפ"י מגירושין הי"ד אבל גוף הדבר עדיין צ"ע וישוב:

שאלה יד.

מומר שעושה איסור אחר בשחיטתו: כגון שנשבע וכדומה אם נאמן הוא כשבודקין לו סכין?

תשובה כל עיקר טעמא דמהני במומר או"ג לתיאבון בבדיקת סכין הוא מטעם כיון דאיכא התירא ואיסורא לא שביק התירא ואכיל איסורא, וכן מצינו בגטין (דף ל"ז ע"א) ובתמורה (דף כ"ז) ובע"ז (דף ל"ט ע"ב) אבל זה לא נאמר אלא היכא דעביד איסור אחד. אמנם כשיש לפניו ב' איסורין, אז שאני. דממ"נ אם ישחוט עושה איסור שנשבע שלא לשחוט והאיסור הזה הוא בקו"ע. ואם כשיש ב' מיני איסורים זה כנגד זה אחד בשוא"ת והב' בקו"ע

אמרינן

אמרינן דלעבור בשוא"ת עדיף יעויין נא בעירובין (דף ק' ע"א) וברש"י (דף כ"ח) (וכר"פ) בזבחים ובירוש' דעירובין ספ"י ובפסחים בפ"ג וכן דעת רש"י בפסחים (דף מ"ח ע"א) ומצינו כן לענין שבועה בשבועות פ"ג ה"ט וא"כ האי דינא דלא שביק הוא מטעם שלא יעשה איסור בקו"ע היכא דאיכא לפניו שוא"ת. ולא מיבעי דבאיסור דאורייתא אמרינן כן אלא אף באיסור דרבנן, וא"כ הכא דאיכא סברא אחרת לפי כאשר יעויין בכל דוכתי דבכללא לא שביק אינם: כגון במצוה דרמיא עליה, לעשות מצוה דלא רמיא עליה המבואר בקידושין (דף ס"ד ע"ב), ולהקדים קדשי בדק הבית היכא דאיכא לפניו קדשי מזבח בתמורה (דף ל"ב) ובירוש' דשקלים פ"ד דהוא מטעם חזקה ובאינם דלא איתחזק גברא, אמנם היכא דאיתחזק באיסורא שאני, וא"כ בהאי מומר או"כ לתיאבון מיירי דלא איתחזק, אבל כפי הנראה מהגמ' דתמורה (דף כ"ז ע"א) בבעיא דאביי היה לפניו ב' בהמות של קודש בע"מ וב' בהמות של חולין תמימות ואמר ה"א תחת אלו וכו' דמתרץ הגמ' מכיון דהכתי גברא לא איתחזק באיסורא לא שביק התירא ועביד איסורא. ובבעיא דר"א בהיו לפניו ד' בהמות של קודש ואחד מהן בע"מ דשקי"ט אם אמרינן באיתחזק איסורא לא שביק אינם התירא ועביד איסורא או לא ונשאר בתיקו, וא"כ הכא דחזינן שעושה איסור, אפשר לומר דתליא בהך בעיא של הגמ' דתמורה וכמו דהתם כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מתמורה דחזקה שאיני, מניח ההיתר ועושה האיסור אף הכא כן. ובפרט היכא ששני האיסורים הם חלוקים כהא דתמורה, ולפ"כ בני"ד נמי מכיון ששני איסורים נפרדים הם, אלא שבכאן נראה דבאותה שחיטה גופא אינו נזהר מאיסור, בודאי לא יהא נזהר גם באיסור השני, יען כי במעשה אחת הן באין ומכיון שעושה האחד יעשה גם הב'. ולזאת נראה לחלק בין אם כששחט ונשבע שלא לשחוט, ובין היא דהכך המוזכר בכל הני דוכתי, ואסור לאכול משחיטתו ובדיקת הסכין לא מהני. כנלע"ד ת"ל:

ורצית זבח

כה"ב יעויין נא בשו"ת הרדב"ז סי' רמ"ט, ובתשובת הריב"ש בסי"ו וברד"ך בית כ"ד, ובמהריב"ל בח"ג סי' מ"ה, ובמ"ל בפ"י מגירושין נמצא כמו סברא כזאת. ויעויין נא בקה"י סי"ה, ובתוס' בגטין (דף מ"ז), ובחולין (דף ג' ע"ב) ד"ה בודק ובתמורה (דף כ"ו ע"ב) בד"ה אמר ודוק היטב. ומכל אלה תלמוד דיש לחלק הך דתמורה מהך דחולין דיש הפרש במומר להיאבון להיכא דעביד איסורא במזיד, ובני"ד דחזינן שעושה איסור במזיד בודאי מוכרחין אנו לחלק ככתוב בתשובה, והבן:

שאלה טו

בודק שעובר על מנהג בני העיר הנוהגין בדבר מה לאיסור, ומאכילם, אם שחיטתו כשרה?

תשובה. לפי מה דאיתא בנדרים (דף ע"ו ע"א) ומי איכא כל יחל בדרבנן? אין והא תניא דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהן שנאמר לא יחל דברו וכתב ע"ז רש"י ז"ל שם בד"ה אי דמה"ת אינו בבל יחל היכא שמבטל את המנהג אלא מדרבנן וכן דעת התוס' שם בד"ה ואחרים דבדבר שאין בו ממש אין לך נהגו גדול מזה וכן יעויין נא (בדף פ"א ע"ב) לענין הפרה ובדברי רש"י שם בד"ה דברים ובר"ן שם ד"ה משום; ואם כי הדין הזה נחלק לכמה אנפי: דיש מנהג בטעות, ומנהג מטעם חומרא, ובמנהג בטעות איתא בירושלמי דפסחים פ"ד והובא בתוס' שם (דף נ"א ע"א) בד"ה אי, ובעירובין (דף ק"א ע"ב) בד"ה ר"י דאפשר להתירן, ואף במנהג מלד חומרא יש הפ"ש בין התרה בפני הגדול או לא, כדמצינו בחולין (דף נ"ט ע"ב) וברש"י שם ד"ה והזהרו לפי כן ע"כ שאלתך זאת אינה שייך במנהג שהוא בטעות, כי זה פשוט הוא, ורק במנהג שהוא ע"פ הדין מטעם איזה חומרא כיתידאה, או ע"פ הסברא, לזאת לפי דעת הירושלמי דפסחים פ"ד ה"ג דאיתא שם ובע"ז פ"א ה"ו דקונסין למנהג כשם שקונסין להלכה בודאי אפשר למקנס' כי מנהג זה הוא דבר דרבנן, והוכחנו לעיל סי' י"ג דאף בדרבנן שייך לפ"ע ויש כמה וכמה דינים שהם מדרבנן, לכן חשוד לאותו דבר מקרי, ולזאת נ"ע בהך מילתא דשיתא כזה. אבל לפי הנראה מדברי התוס' דבכורות (דף ב' ע"א) בד"ה קינסין דכיון דליכא איסורא אלא מנהגא דלא שייך קנס, וכפי הנראה ממעשה רב בסוכה (דף י' ע"ב) בעובדא דר"ח ורבר"ה דאיקלעו לבי ר"ג אגניכהו ר"ג בסיכה שגוייה מופלגין ממנה ד"ט וכו' ויקשה איך עשה זה הלא הם סוברים שהסוכה הזאת היא סוכה פסולה והוא לא ידע שהם שלוחי מצוה, וע"כ דבדבר שאין בו אלא חומרא בעלמא ליכא חששא, מכיון שלדעת המאכיל הוא היתר ברור. ואם כי מדברי המרדכי בהגהות ליבמות פ"א משמע דיש בזה איסור, מ"מ מכיון דאיכא סברא להתירא לית לן לאסור שחיטתו, ורק אם עשה זאת בפני הרב דמתחזי כאפקרותא מטעם שהוא הנהיג, וכן נראה ע"פ דברי' רש"י בחולין שם ד"ה והזהרו וע"פ הירושלמי שהבאנו לקונסו, אבל לא להעבירו לגמרי. כנלע"ד ת"ל:

ורצית זבח

אה"מ מקום עיון יש בס' המכונה בכורות פ"א, ויעויין נא בב"י ס"ב ומ"ש בשם ש"ת הריב"ש סי' ק"ז, ובב"י סי' קי"ט ודו"ק היטב. ויעויין בשו"ת הרמב"ן סי' ק"ע, ובמהרי"ט"א בבכורות ספ"ג, ובפסחים (דף כ"ב), ובע"ז (דף ו') ובתוס' בחגיגה (דף י"ג), ובירושלמי דדמאי פ"ג ה"א ובשו"ת א"ם סי' י"ד, ובטעו"ד סי' רס"ד, וברמ"א ביו"ד סי' קי"ט סעי"ז, ובירושלמי דיבמות פ"א ה"ו, ובקידושין פ"א ה"א. ויעויין נא בחולין (דף ק"א ע"ב) ודו"ק היטב. ויעויין בח"ם סי' א' חיו"ד, והבן:

שאלה טז.

כשר ששוחט ופסול איחז בידו אם השחיטה כשרה או לא?

תשובה. אם כי אית לן כללא דמסייע אין בו ממש בשבת (דף ל"ג ע"א), ובזבחים (דף כ"ד) ובבילה

ובבילה (דף כ"ב), מ"מ מלינו חילוק גדול בזה ולאו כל המסייעין שוין: דיש מסייע שיש בו ממש, ויש מסייע כזה שאין אנו יודעין מי הוא העושה גוף המעשה ומי המסייע, ויש לפעמים מסייע שנקרא עושה מעשה. והא לך: מסייע כזה דבלאו הוא מתעבדא, בזה אמרינן שהוא פטור ואין בו שום איסור, ובהך מיירי הגמ' דשבת ודבילה. ומסייע שעושה קצת מעשה, בזה אמרינן דאסור מהך דמכות (דף כ' ע"ב), דאף הניקף עובר, ומנזיר (דף נ"ז ע"ב ונ"ח ע"א) ובב"מ (דף י' ע"ב) דהתם סיוע גדול הוא. ואף שיש לחלק ולומר דדין ניקף שאני, מפני שאף בניקף לאו כתיבא וכפי שמביא הריטב"א בשם ר"מ, מ"מ מלינו מסייע שאסור, יעויין נא בע"ז (דף ס' ע"א) בד"ה עכו"ם (ובדף ע"ב ע"ב) בתוס' ד"ה א"ל. ולאף לפי דברי התוס' דשם נראה דמסייע לא חשיב מעשה, מ"מ מלינו בזבחים (דף קט"ז ע"ב) ובתוס' שם ד"ה אסור ובירוש' דמגילה פ"א ה"א וברש"י בשבת (דף י"ז ע"ב) ד"ה ולא מגביהין ובתוס' בערכין (דף י"א ע"ב) ד"ה דמר ובב"ק (דף ס' ע"א) בתוס' ד"ה ליבתה ובע"ז (דף כ"ו ע"א) בד"ה שמותר ובתוספתא דטהרות פ"ח ובירושלמי דשביעית פ"ה ודגיטין פ"ה דיש כמה וכמה חילוקים לענין דין דמסייע ויש מסייע לפעמים דנידון כדין עושה מעשה. ויעויין ברמב"ם בפי"ב מעכו"ם ובפ"א מבה"מ ולזאת אמרינן בהאי דינא שנים ששחטו אחד כשר ואחד פסול באחיזת סכין בפעם אחת מש"ס דלא ידעינן מי הוא המסייע וזה טעם הרשב"א לפי דברי הגמ' בחולין (דף מ"א). אמנם לפי התוספתא בחולין פ"א דאיתא שם ישראל וגוי שהיו אוחזין בסכין ושוחטין דשחיטתן כשרה כדעת הבה"ג. ואיכא לחלק מהך דחולין (דף מ"א) דהתם מיירי לענין דין ע"ז בשוחט לשם הרים, ומפ"ז איכא להחמיר יען כי מסייע כזה יש בו איסור וממילא פסלה מחשבה זאת. ותדע דבחולין (דף כ"ט) בדינא ששחט סימן אחד גוי וס"א ישראל טרפה מפני דישנה לשחיטה מתוע"ס, ולכן בהאי דינא נראה דתלוי מי נקרא עושה מעשה אם האוחז הסכין או האוחז בידו, וזה אפשר לנו ללמוד מהא דאיתא בתוספתא דשבת פי"א [ובתוס' שברי"ף פי"ב] אחד האוחז בקולמוס ואחד אוחז בידו וכותב, האוחז בקולמוס חייב, והאוחז בידו פטור, נתכוון לסייעו האוחז בידו חייב והאוחז בקולמוס פטור וכו', עד קטן אוחז בקולמוס וגדול אוחז בידו וכותב חייב ולהיפך אם הקטן אוחז בידו פטור, הרי דמהתוספתא הזאת משמע דאזלינן בתר האוחז בידו ואם הפסול אוחז ביד הכשר אמרינן שהוא השוחט והבהמה אסורה ורק דלפי נוסחא זאת איכא לחלק בין גדול וקטן ובין גדול וגדול דבגדול וגדול כ"א יכול לעשות בפ"ע בעינן שיהא נתכוון לסייעו אבל בקטן וגדול דמעשה זה הקטן נגד מעשה הגדול לא חשיבא ולזה אף כשאינו מתכוין לסייעו ג"כ אזלינן בתר אוחז ביד, וכל זה בשבת דתלויה המעשה במחשבה, אבל בשחיטה דלא בעינן מחשבה, שאני. וכן לפי נוסחת התוס' שברי"ף דאזלינן בתר הכותב ולא בתר האוחז ממילא יהיה הדין לענין חיובא דשבת בספק, ואם עשה כן בשוגג אפשר שיהא נידון זה בדין שחבע"ז ושניהם פטורין. אבל לענין שחיטה דבעינן בירור ודאי בנשחטה ובלא זה לא ילתה הבהמה מאיסור שאינה זבוחה כאשר כתבו התוס' בכמה דוכתי ולו יהא דלדעת רש"י ז"ל אין בזה רק משום אמה"ח, מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ולדעת הפוסלים בשחיטת כשר ופסול כשאוחזין בסכין אחד אף זה יהא נכלל בכלל דין זה, ותליא זאת בהך דינא דבה"ג והרשב"א וכפי המבואר בתוספתא, ואם שאנו מחמירין כדעת הרשב"א ז"ל, ממילא אף בזה הבהמה אסורה. וכנלע"ד וכהך דמכשרי וככתוב בתוספתא דחולין פ"א אוף הכא כן. ויש להאריך טובא ואכ"מ. כנ"ל:

ורצית זבח

כדה"מ. יעויין בנתה"ש סי' י"א בשח"ח ס"ק ג' ויעויין נא בתוס' בשבת (דל"ג) בד"ה א"ר ותמלא דאפילו איסור מדרבנן ליכא במסייע, ואם כשהגוי אינו יכול לעשות מבלי הישראל או המסייע גופא עושה מעשה ואסיר כן כתבו התוס' שם (בדל"ד) ויעויין נא במוע"ק (די"ב ע"א) ובתוס' שם ד"ה אין מסייעין ובע"ז (דכ"ו ע"א) וברמב"ם בפ"ט מעכו"ם ה"י ובירוש' דדמאי פ"ו ובשבועות פ"ב וד' ובע"ז פ"ב והבן, ומה שמסיק לפי המסקנא דיש בזה איסור ושחיטתו אסורה נראה לחלק ולומר דבשלמא לענין שחיטה להתיר את הבהמה אסירה נוספק מפני שאין אנו יודעין מי הוא השוחט ומי הוא המסייע ורק בתר הפעולה אנו דנין ובזה תליא לפי גרסת הנוסחאות בתוספתא דשבת, אבל לאסור שחיטתו מנין לנו, דהא איכא למימר דגרסות חלוקות יש כאן ושייך לו טענת „קים לי" ורק היכא שעשה בזדון ובשאט נפש דהוא פשע לא מטעם שטעה בדין אז צריכין לעשות סייג בדבר ולבד מזה יש לדון בתוספתא דאהלות פ"א יעויי"ש והבן.

שאלה יז.

במי שאנסוהו לשחוט מהערכאות ע"פ דיניהם אם שחיטתו זאת כשרה?

תשובה. אם כי שחיטה היא מצוה כאשר יעויין ברמב"ם ז"ל בפ"א ה"א משחיטה וכפי הנראה אין המצוה הזאת חיובית אלא רצונית וחלוקה מדין תרומה המבואר ברש"י בגטין (דף מ"ז ע"ב), ובמנחות (דף ס"ו), ובחולין (דף קל"ה ודף קל"ז), ובירוש' דמעשרות פ"ג, ובתוספתא דטהרות פ"ט כי זה אינה אלא מצוה לתיקון האיסור, והתם מתורת שותפות נגעו בה כדכתבו התוס' בסוכה (דף ל"ה) ורש"י ביבמות (דף פ"ו), וכפי הנראה מדברי הגמ' דעירובין (דף ל"ז), ודיומא (דף נ"ה), וסוכה (דף כ"ד) בהך דלוקח יין ובירוש' דתרומות פ"ב ופ"ג ומכיון שאין זה אלא מצוה והכשר, כאשר נראה מדברי הרמב"ם בפי"א מברכות יעוי"ש ובכס"מ, לזאת איכא למימר דלו יהא דבתרומה בעינן שיהא בן דעת והתרומה תהא לדעת כדאיתא בירוש' דתרומות פ"א ה"א וכן לגט כמבואר בגטין (דף כ"ג) ובירוש' דתרומות וגטין פ"ב [והובא מקצת מזה בתוס' דחולין (דף י"ג ע"א)] דהתם היא חיובית, והקפדת קרא לשמה, לא כן לענין שחיטה. ולו יהא דאיתא בתוספתא דחולין פ"א וזבחת ולא שנזבחה מאליה, וא"כ זביחה בעינן וכמו דהתם הרמה וכתיבה בעינן?, אמינא דפסול שנזבחה מאליה הוא מטעם דבעינן מעשה השחיטה מכח גברא, אבל כוונה לא צריך דיש שני דברים כוונת המעשה, וכוונת המצוה. ואם כשנזבחה מאליה שאפשר, דמי שהפיל את הסכין, כוון, אבל כוונת המעשה לא היתה, כי מאליו נפל, וכוונת המצוה מבלי

כוונת

כוונת המעשה לא מהני, ולזאת אפשר לומר דשחיטת חשו"ק לא תהני כי אית לן כללא דמעשה קטן אינה אלא רק התעסקות, וכדאיתא בזבחים (דף מ"ז) ובמנחות (דף ק"י) ובחולין (דף י"ג ודף ל"א) דבקדשים פסול, אבל כ"ל דחשו"ק מעשה אית להם ורק מחשבה אין להם כדאיתא להדיא בחולין (דף י"ב ע"ב) דלא בעינן כוונה לשחיטה מהך דינא דחשו"ק ששחטו. וביותר מבואר הדבר ממתניתין דמכשירין פ"ו, ובגמ' שם ובירוש' דתרומות פ"א וביבמות פי"ג ובמעשרות פ"ד ה"ב, ובגמרין בבילה (דף ל"ד ע"ב) ובזה היתה כוונת הר"ש בידים פ"א מ"ה שכתב דחשו"ק בני כוונה נינהו, משום דלענין נט"י לא בעינן רק כוונת המעשה ולא כוונת המצוה, ומש"ה אף חשו"ק בני כוונת המעשה הן. ואם שמן הגמ' דכתובות (דף ט' ע"א) בפתוי קטנה ומהירוש' דסוטה פ"א ה"ב ופ"ב משמע שאין לו רצון ואין בו דעת, מ"מ יש הפרש בין מחשבה למעשה, ובין מחשבת רצון למחשבת המעשה, וכן נראה מהגמ' דגטין (דף כ"ג), ומירוש' שם, ומבכורות (דף מ"ה ע"ב) וחולין (דף כ"ד ע"א) לענין עבודת בהמ"ק. ויעויין נא במגילה (דף י"ט), וביבמות בירוש' פי"ב, ובברכות פ"ב, ובגמ' (בדף ט"ו ע"א) ותמצא חילוק זה, אבל זאת מצינו בנקל דשחיטת חולין ל"צ כוונת המצוה ורק כוונת המעשה. ואם שיש לחלק מהך דינא דנט"י דהנטילה ג"כ להכשיר באה, מפני שסתם ידים עסקניות הן, אבל התם שאני, כי נט"י אינה אלא מדרבנן, ולזאת לא בעינן כוונה כדאיתא בירוש' דחגיגה פ"ב ה"ו: לא כן אריב"ז ר"א בשם רשב"ל האוכל אוכלין טמאים ושותה משקין טמאים גופו טהור בלא כוונה, הרי דיש לחלק בין דבר שהוא מה"ת ובין דבר שאינו אלא מדרבנן, ואין זה קושיא כלל, דאיכא למימר דיש שני מיני כוונת המעשה: כוונת תכלית המעשה, וכוונת עשיית המעשה. ולזה בנט"י או בטומאה מדרבנן לא בעינן אף כוונת עשיית המעשה ורק שהמעשה נעשתה די. לא כן בשחיטה דכוונת תכלית המעשה לא בעינן, אבל זה בעינן עשיית המעשה שהבהמה תשחט בכח גברא, וזה כוונת התוס' בחולין (דף ל"א ע"ב) בד"ה נהי שכתבו דלחתיכה מיהא בעינן וכו' יעוי"ש, ולפי הסברא הזאת א"ש הא דאיתא בחולין (דף ל"א), ובירוש' דחגיגה שם ובסוטה פ"ה ה"ב דחולין ל"צ כוונה, כי יש חילוק בין כוונה לכוונה, וזהו כוונת הגמ' בחולין (דף ל"א) דפריך טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב משחיטה הי"ב משום דבנפל ליתא אף כוונת עשיית המעשה, משא"כ בהפיל. ואם שמדברי רש"י ז"ל בד"ה ואע"ג משמע דלא בעינן כוונת המעשה, ג"כ י"ל חילוק חדש, דיש הפרש בין כשהחיוב על האדם לעשות המעשה, ובין כשהחיוב על הדבר שתעשה בו זאת המעשה, ולכן בשחיטת בהמה לא בעינן רק שתהא הבהמה נשחטת כדין תורה, ובכל אופן שתשחט רק דהשחיטה תהיה מכח גברא כפי הקפדת הקרא וזבחת סגי בזה. ולפי הני חילוקים נקל להבין, דאף כשנאמר דמצות א"צ כוונה, מ"מ היכא שמכוין להיפך אינו יוצא, כדכתבו התוס' בברכות (דף י"ב ע"א), וברי"ו שם פ"א, וכפי הנראה מהירוש' דברכות פ"ב ה"א, ובפ"ז ה"ג, ובמגילה (דף ט"ז), ובירוש' שם פ"ב ה"א, ובפסחים (דף קי"ד ע"ב ודף קט"ו ע"א) בתוס' ד"ה מתקיף, וזה כוונת הגמ' בזבחים (דף ע"ח) לענין מצות מבטלות, וברשב"ם בב"ב (דף פ"א ע"ב) לענין סבאת ביכורים, ובזבחים (דף ג' ע"א) במחשבה שלא"ש, ובסוכה (דף כ"ה) לענין עוסק במצוה, אבל כ"ז לא איתאמרא אלא היכא שהמחשבה השניה באה לעקור את המחשבה הראשונה, לא כן היכא שאינו צריך שום מחשבה כלל רק עשיית המעשה ומחשבת הפעולה שפועל, אז לא יתכן לומר שתבוא מחשבה ותעקור מעשה, ולזאת מכיון דבשחיטה לא בעינן רק כוונת החתיכה, ובכל אופן שמכוין לחתוך רק בתנאי ד"ת סגי בזה. וראיה מהא דאיתא בתוס' בשבת (דף ק"ו ע"א), ובירוש' שם פ"ב ה"ג, ובב"ק (דף ל"ד) ובירוש' שם פ"ג ודעירובין פ"י ודפסחים פ"ו לפיכך אף שלענין מצוה אם עשה מתוך אונס איכא לעיוני מהא דר"ה (דף כ"ח ע"א), וביבמות (דף ס"ב ע"א) אבל כ"ז במצוה דבעינן רצון ולא אונס, משא"כ היכא שא"צ רק המעשה לבד, אז שפיר איכא למימר דיוצא ידי עשייתו, וממילא הכא ברור לן דשחיטתו זאת כשרה היא. כנלע"ד:

ורצית זבח.

העה"מ יעויין נא ביש"ש בחולין פ"ב, ואם שמדברי התוס' בבכורות (דף י' ע"ב) בד"ה מאי איכא ראיה לדבריו אבל כפי הנראה מכאן וביותר לפי מה שמבואר בזבחים (דף ב') ובמנחות (דף ד) איכא למימר דאין ראיה מהתם ואדרבא משמע כפי הכתוב בתשובה הזאת. ויעויין נא בס' האשכול בה' שחיטת חולין סי' ו' דפסק כר"ג דאע"ג דלא איכוין אפילו לחתיכה בעלמא כשרה ורק לכתחילה בעי כוונה משום ברכה ומחלק דלאו ראיה שהיא הכשר מצוה דהא נדה נמי הכשר מצוה והרבה פסקו כר"י וע"כ איכא למימר דבנדה הקפידה התורה שתהא הכוונה או בהטובל או בהמטביל משא"כ לענין שאר מצות ולפי דעתו שפסק בסי' נ' בה' מקוואות דטבילה לא בעי כוונה ואף בשחיטה כן, ויעויין נא בר"ן בחולין פ"ב ובהג"א בר"ה פ"ג ותמצא כפי הכתוב פה, ויעויין בע"ז (דכ"ז) ובירוש' דשבת פ"ב ה"א פלוגתא דרב ור"ל בשם ר"א וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"א דמקוואות ובירוש' דמגילה פ"ב ה"ה ובקידושין פ"ג הי"ב ותמצא שהדברים האלה נכונים הם, ויעויין נא בשו"ת טעו"ד סי' כ"ב מ"ש בזה ולא העיר מכל מה שכתבנו, וביותר יש לעיין מהא שכתב ס' יראים בסי' תנ"ו, ודוק היטב במה שנוגע לדין ולחילוקא הדין משבת (דף קכ"ד ע"א ודף קנ"ג ע"ב) יבמות (דף קי"ד) כריתות (דף כ') ירוש' מעשרות פ"ד ה"ב, בילה (דל"ד) אי חשיב זה למתעסק, ויש לדון טובא בכתובות (דף ט' ע"א) ובירוש' דסוטה פ"א ופ"ב ויבמות (דנ"ד) ע"ז (דנ"ד) סנהדרין (דע"ד), ירוש' שביעית פ"ד ערלה פ"ב ה"א ופסחים פ"ב ה"א והבן ובתשובה אחת לאו"ח בה"ש בדין קטן יבואר מזה ת"ל באורך.

שאלה יח

שו"ב ששחט בהמה בחזקת שהיא שלו, ואח"כ נמצאת שאינה שלו, ושחטה לעכו"ם אם נאסרת או לא?

תשובה, האי דינא תליא בטעותא לפום הך סברא וכללא דאית לן בע"ז (דף כ"ד) ובחולין (דף מ' ע"ב) וביבמות (דף פ"ג), דאין אדם אוסר דבר שא"ש. ואם דלעניו

דלענין קדשים יש לנו חילוק משחיטת חולין, דלחולין בעינן רק כשיעשה מעשה אז יש לו כח לאסור בהמת חבירו, וטעמא רבא איכא, מפני דשחיטה היא דבר שא"א לתקן את הבהמה. ואף כשנאמר דאין זה אלא התזת ראש, אבל מ"מ הבהמה איננה וממילא לענין היזק בודאי נקרא זאת היזק, ולזאת בהך מעשה קונה אותה ואוסרה, אבל בקדשים דאסור נעבד לקרבן כדכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מאיסו"מ אף שאינו היזק ניכר, כי מצינו פלוגתא בזה בירוש' דע"ז פ"ג. ובכלאים פ"ז אית תניא תני בין שלו ובין של חבירו אסור, ואית תניא תני שלו אסור, של חבירו מותר וכו', ומסיק הירוש' הוי שלא תאמר כמה דאת אמר תמן, וכו' עד, ודכותה דבר שאינו שלך, אעפ"י שאינו נאסר להדיוט, נאסר לגבוה, הרי דלגבוה לא בעינן שום מעשה, וזה מקור דברי הרמב"ם ז"ל. ואם מדין שוחט חטאת בשבת בחוץ לעכו"ם יקשה, מדוע חייב משום שחוטי חוץ הא הגן דאין למזבח בעינן, כדאיתא בזבחים (דף קי"ב ע"א) וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"ח ממעה"ק? אבל בנקל יש לתרץ דמיירי באופן שבאו שניהם בב"א. ואם דלגבוה לא בעינן קנין, אבל איכא למימר כפי דאיתא (בדף ל"ד) בכתובות ובחולין שם דמיירי באומר בגמר זביחה הוא עובדה, והטעם הוא דמשו"ה אינו יכול לאסור, דחסר ליה קנין בגוף הבהמה, ומפ"ז בשותפין דיש להם קנין אמרינן דיכול לאסור. ואף שדין זה צ"ע הא היכא שעושה הפסד אשר א"א להקן הוא הפסד גמור, והינו דומה להא דאמרינן בגטין (דף כ"ד), ומפני דיש לנו חילוק אם הגבהה חשיב לקנין או לא, ודעת רש"י בחולין (שם ע"א) בד"ה רבותה דכשהגביה והרכילה קנאה בהגבהה ונעשית שלו, ותוס' שם הקשו מגטין (דף כ"ב) ופירשו דלא חשיב זה לקנין, ואיכא למימר כדי שלא יקשה מע"ז (דף מ"ב) בביטול ע"ז של גוי, ומתוס' דסוכה (דף ל"א ע"ב) ד"ה אשירה, דיש חילוק בין חיוב אחריות כפי שכתבו התוס' בפסחים (דף כ"ט ע"א), ובע"ז (דף ע"א) ברש"י ובתוס' בגזל גוי, ובב"ק (דף כ"ו) בהוליאוהו לסטים, ובסנהדרין (דף קי"ב) בקדשי עיר הנדחת ובבכורות (דף י"ב ע"ב) בפט"ח דזה חיוב אחריות אז נעשית ע"י הגבהה, אבל חיוב תשלומין הוא בא בשעת ההפסד וההיזק וחילוק גדול יש דאחריות נקרא רק החיוב להשיבו בעין ובשלימות, וחיוב התשלומין הוא בא מדין היזק וגזל, ובהך דגטין לענין חיוב תשלומין הוא מתורת דין קנס יעוי"ש. וכן נראה דעת רש"י בסנהדרין (דף ע"ב ע"א), ולזאת מכיון שאינו קונה בקנין זה רק לאחריות, אבל גוף הפרה שייך לבעלים, ולזאת אפשר לומר דבודאי נקרא דאית ליה שותפות בגווה, וממילא לענין איסור מהני מחשבתו. ואם דמהתוס' דאהלות בחורש בית הפרס שלו ושל חבירו אמרינן דשלו עושה בית הפרס, וש"ח אינו עושה, הרי אף בשותפות אינו חל על ש"ח, אף בחושב על שלו יעוי"ש בפי"ז, ובשלמא מהא דאיתא במתניתין דפרה ובתוספתא שם פ"ו במילא לו ולאחר, דשלו פסול, ושל חבירו כשר, ל"ק, דהתם גופים נפרדין הן, וביותר לפי מה דמוקמי הגמ', בהך אינו אוסר ובשותפין אוסר, הלא מצינו בירוש' דכלאים פ"ז ה"ד דאין בו כח לאסור ומוכרחין אנו לתרץ דבכלאים כתיב כרמך ולא של חבירו, משא"כ בשאר דוכתי. ועוד איכא לחלק ע"פ מה דאיתא במנחות (דף ע"ו ע"ב)

יעוי"ש ובתוס', אבל מה נאמר להך תוס' דאהלות? ונראה לחלק בין דבר שהוא בתערובות ולית בו חלוקה, מדבר שהם רק שותפין ואפשר להחלק, כדמצינו בבילה (דף כ"א), ובסנהדרין (דף קי"ב), ובירושלמי דעירובין פ"ג ודבילה פ"ה חילוק בין עיסה לבהמה. ויעויין גא בירוש' דפיאה פ"ה, וברש"י בגטין (דף מ"ז) ותבין דבבהמה שאני, ואוסר שפיר, וממילא הוא הדין כשהוא חייב באחריות ומהני מחשבה, ולא נכנס זה בגדר ששנינו בתוס' דכלים כ"ב בחישב אדם שאינו שלו יעוי"ש בפ"ב, וגם בכלאים איכא לפלוגי כן, יעויין נא בירוש' דכלאים פ"ב ה"ס, וביותר מצינו האי סברא מפורשת [וממילא נדחת מירולא דכרמך] בירושלמי דכלאים פ"ד ה"ה תמן אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, ברם הכא שלו ושל חבירו מלטרפין לאסור את האמלעי. ולזאת לריכין אנו לחקור אם מחשבה דלא מהני היא כשיודע שזה של חבירו, אבל בטעות לא, וביותר דלענין היזק חשיב זה להיזק גמור, מפני דא"א להחזירה עוד, כפי שכתבו התוס' בב"ק (דף י"א), ובירוש' שם פ"א ה"א, ובתוס' בב"מ (דף ל"ו ע"ב) בד"ה ז"ל דלא נאמר רק במזיק, וזה לא היתה כוונתו להזיק לחבירו, או דאיכא למימר כי לא נתכוין לקנותה, ובקנין כוונה בעינן ממילא לא עמדה הבהמה ברשותו אף לענין אחריות, ולא חשיב זה שיש לו יד באמלע, כדמצינו כמו כן בירוש' דכתובות פ"ט ובקידושין פ"א ה"ג דאינון סברי דידיה ולית אינון דידיה יעוי"ש וכן איתא בירוש' דשביעית פ"ד ה"ב לענין זכיה בפירות שביעית יעוי"ש, ויעויין נא בירוש' דתרומות פ"ו ה"ב דמוכר חפץ לחבירו ונמלא שאינו שלו חייב להעמיד לו מקחו. [דבאמת צ"ע מהא דאיתא בב"מ (דף ע"ו) וכבר נתעורר בזה הר"ש שם בפ"ו. יעוי"ש, וקשה לחלק בין הנושא ס]. ועכ"כ דבטעות מיירי כדמשמע בב"מ (דף ע"ו) ומר"ש בפ"ו דתרומות, ומלוק דין זה מדין גזלן המבואר ברמב"ם בפ"ט מגזילה, ולזאת מכיון שלא קנה ונשארה עדיין ביד הבעלים הראשונים לגמרי, והומר בפירוש שאם היה יודע שזה הדבר אינו שלו, לא היה שוחטה, יש סברא לומר דאית לנו אומדנא דמוכח, דלא כיון לאוסרה, ורק מלד דיש לנו מעשה המוכיחה, אפשר דלא תהני טעותא זאת. אולם דבמעשה לא ניכר, ואף אם נאמר דלאסור לא סגי במחשבה לחוד כ"א בדיבור וכפי הנראה מחולין שם בתוס' ד"ה אלא, ובב"מ (דף מ"ג), ובזבחים (דף ד'), ובקידושין (דף מ"א) וברש"י בזבחים (דף ל"ט), מ"מ דיבור זה אינו רק אלא גילוי מילתא על המחשבה, וכדמשמע בזבחים (דף כ"ט), דהעיקר הוא המחשבה, ולזאת אפשר דאתי אומדנא זאת במה שלא נתכוין לגזול ולהזיק לחבירו ושחיטתו כשרה. ומ"ת דחסר לו דין נאמנות כי ראינו ששוחט לעכו"ם, אמינא דיש חילוק גדול בין אם אנו דנין על השוחט, ובין כשאנו דנין על השחיטה, ובכאן אנו דנין על השחיטה. ואם דהשחיטה בעינן שתהא בכשרות, זה במעשה השחיטה גופא, אבל בסיבה לדדית מכיון דאית לן אומדנא ואינו שלו בכל אופן, אף כשנתירנה באכילה לפי דברי התוס' בחולין (דף ח') כי אינו מכוין לשום קנין ולהזיק, ולא שייך לומר דהיזקו שמזיק וקנינו באין כאחד, אף לדידן דס"ל דבעושה מעשה רבא אוסר אף בשל חבירו כאן יש לחלק ולומר דנשחטה שפיר, וכשם שלא כיון להזיק, כך נאמן באמירות

זאת

זאת. וכנלע"ד ת"ל לדון עפ"י מה דאיתא בכתובות (דף ל"ב) בהניח להם אביהם פרה דמשלמין דמי בשר בזול. ע"כ דאינן חייבין כשאר הגזלנים, ואם דיש לדחות ולומר דהתם שאני כי אביהן הניח לפניהן. והם לא עשו מאומה. ולכן בודאי נראה לומר דמכיון שהיה שוגג לא קנה את הגזילה לגמרי כדים להוכיח מחולין (דף מ') וברש"י שם בירושלמי דתרומות פרק ז' ה"א .ופסחים פ"ב כנ"ל:

ורצית זבח

גלוי דה"ט יעויין נא בר"ש סי"ד, ובב"ק (דף ע"א ע"ב) בתוס' ד"ה כיון, ובע"א שם בד"ה בשלמא, דאין שייך לומר ללעורי בעלים קמכוין שהשליח סבור שהוא של גנב, יעוי"ש, והתם הגנב קנה, והבן. ויעויין נא במ"ל בפי"ג ממ"א, ובס' מכירה ובזכיה ובמתנה ובר"ש בכלאים בפ"ו, ובתוס' ביבמות (דף פ"ג), ובנדרים (דף ל"ו ע"א וע"ב) בד"ה תנן, ובירושלמי דגיטין פ"ה ה"ה, ובמנחות (דף מ"ח), ובזבחים (דף מ"ו ע"ב), וברמב"ם בפ"א מפסוה"מ, ובפט"ו שם, ובב"ק (דף ל"ד), ובשו"ק בגיטין פ"ה, ובסנהדרין (דף ק"ב ע"א) ברש"י ד"ה כמאן, ובירושלמי דתרומות פ"ח ובפסחים סוף פ"א, ומכל אלה תמצא שפיר דין זה. ויעויין נא בתוס' בתמורה (דף כ"ט ע"א) ד"ה איצטריך, ובזבחים (דף ע' ע"ב, ודף פ"ד ע"ב) בד"ה ומוליא אני, ובתוספתא דתמורה פ"ד, ובפסחים (דף ל' ע"א). וביותר יעויין נא ביבמות (דף פ"ח) לענין שאלה בהקדש, ובבכורות (דף ל"א ע"ב), ובערכין (דף כ"ג), ובנזיר (דף ל'), ובירושלמי שם פ"ה, ותבין ראיה לסברא זאת. ויעויין מ"ש בזה המחנ"א בגזילה סי' ז' ובשהמ"ש סי' ע"ב ס"ק ל"א מ"ש בזה והבן:

שאלה יט

כשנותן בהמה לאחר לשחוט, ואמר לו השוחט דלשם ע"ז שחטה, אם בהמה זו מותרת, אם נאמן באמירתו, או לא?

תשובה. דין זה לפי מה ששנינו בחולין (דף מ"א ע"א) דהיכא דאיכא סברא דללעורי מכוין אמרינן שאין אדם אוסר, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב משחיטה הכ"א, וא"כ היכא שאין לו שום שותפות אמרינן שא"א לו לאסור, וכן תמצא בפ"ח מה' עכו"ם יעוי"ש, ואם שיש מי שכתבו דהאי דאינה אסורה הוא רק בהנאה, אבל לא באכילה, משום דבאכילה בעינן שתהא השחיטה מתרת את הבהמה כדין, ואם חסר אחד מתנאי השחיטה ע"פ ד"ת, נקראת זאת מתה מאליה, מ"מ מכיון דאית לן בשוחט וא"כ חשב, בחולין (דף ל"ט) שאינה אסורה רק מספק. ויעויין נא בירושלמי דגיטין פ"ו ה"ו, וזה במחשבה ודאית להקטר ולזריקה, מכ"ש כאן, ומכיון שלא אמר בשעת שחיטה ששוחט זאת לע"ז, ורק אח"כ אמר כן, לא יצא מכלל נאמנות ומחזקת כשרותו. ואף דדין זה מיירי כשלא שמע שום אדם ובעינן לסמוך אאמירתו, מכיון שאין זה תלוי במחשבה לבד, כי לזה בעינן אמירה בפיו כאשר ביארנו לעיל בסי' י"ח, לכן אף כשנאמינהו על מחשבתו זאת, מ"מ כיון שאין זה אלא לאחר שחיטה בודאי שאינו נאמן, והבהמה בחזקת כשרות עומדת ואמרינן דנשחטה כהוגן. ולא עוד יעויין נא בתוס' בחולין (דף ל"ה ע"א), ותמצא מד"ת טעמא ראיה לדברינו אלה, ויעויין נא ברש"י בגיטין (דף כ"ג ע"א) בד"ה כדי שיודיעו והבן שם. וע"כ דכאן איכא למימר דלהקניט עושה זאת, לכן הוא מודיעו שעשה כן. והבהמה הזאת בחזקת היתר עומדת ולא יצתה מחזקתה ומותרת. כנלע"ד ת"ל:

ורצית זבח

אהמ"ס. יעויין בב"ק (דף ק"ז) בכופר בפקדון וברש"י שם, ובתוס' בע"ז (דף מ"ב, ומ"ד), ובמנחות (דף ע"ו ע"ב) ובתוס' שם ובפרט דדין זה תלוי בדין דברים שבלב המבואר בקידושין (דף כ') ובכמה דוכתי, והיכא דאיכא אומדנא דמוכח בודאי מהימן כדכתב הרא"ש בכתובות ודו"ק היטב:

שאלה כ.

אחד ששחט אותו ואת בנו, ובשחיטת השני אמר שיהא זה לפסח, אם נאסר באמירתו זאת, או לא?

תשובה. מקור דין זה הוא מגמ' דחולין (דף מ"א ע"ב) וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב משחיטה ובטור בסי' כ', וטעמא הוא משום דמחזי כקדשים בחוץ, ולכן אף בדברים שאינם נקרבין ע"ג המזבח: כגון בע"מ נמי אסור, מטעם דזמנין דרמי לה מידי אמומא ולא ידיע, וכיון דאיכא איסורא משום מ"ע, לזאת איכא למיחש לחשדא. ואם שמן הירושלמי דכלאים פ"ט ה"א ובעירובין פ"ח משמע דלית הלכתא כרב, אבל כל האי פלוגתא דבין תלמוד ירושלמי ובבלי בשבת (דף ס"ד, וקמ"ז), ובביצה (דף ע'), ובכתובות (דף ס') ובחולין (דף מ"א) הוא רק בצינעא, אבל בפרהסיא בודאי איסורא איכא, ומכ"ש בדבר שהוא מדאורייתא, כדאיתא בירושלמי דשקלים ספ"ח, ובתוספתא שם פ"ג, ובע"ז (דף י"ג), ובפסחים (דף כ"ג), ובירושלמי שם פ"ז, וברש"י בחולין (דף מ' ע"א) בד"ה דאמר, ובמגילה (דף י' ע"א) בתוס' ד"ה דכו"ע, וביומא (דף ס"ג ע"א), ובזבחים (דף כ"ט), ובמנחות (דף כ"ו) בתוס' ד"ה הכל מודין, ובחולין (דף ע"ח ע"א) ד"ה אי מה, ובבכורות (דף כ"ב ע"א) ד"ה ואין, ובערכין (דף כ"ט ע"א) ד"ה שקול ותמצא דמקדש קדשי וקדשים הן, ואף שיש לחלק לענין הטלת מום בהם כאשר יבואר מכל דברי התוס' האלה, מ"מ קדשים מקרי, וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מערכין ובפ"א מאיס"מ. אבל כל האי דינא לא נאמר אלא בדבר: או שמינו ראוי להקרבה, או דבר הקרבה הוא בעצמו; ולא היכא שאינו בר הקרבה כלל. ואף אם נחמיר ונאמר דלאו כו"ע דינא גמירי, ואיכא חששא דמראית העין אף בדבר שאינו ראוי להקרבה בפנים, מ"מ איכא לחלק בין דבר שהפסול הוא מצד המין, ובין דבר שהפסול הוא מצד האיסור, וכאותו ואת בנו דאיכא איסורא בודאי ל"ל דלא מקדש קדשי כלל, דממ"נ אם משום חששא דמ"ע, הא שנינו התס' (בדף מ"ב ע"א) דהיכא דקלא הו"ל לית בזה חששא דמה"ע, ורק ביולדת משום

דאפולי אפיל נאסר. ואף דבאיסורין כגון מוקלה ונעבד שהם ג"כ אסורין, וכן אתנן ומחיר כדאיתא בזבחים (דף ע') ובתמורה (דף כ"ט), והיכא שאין לו לקרבן פסח אלא מינים אלו, יש לעיין אם אתי מל"ע דפסח ודחי לל"ת. ואין להביא ראיה מהירושלמי שהובא בקידושין (דף ל"ח) בתוס', דיש לחלק בין יחיד לציבור. ועוד אף אם נביא ראיה מהירושלמי דחלה פ"א ופ"ב ובבילה פ"א ובנדרים פ"ג מדינא דחדש, דהתם האיסור הוא מלד הזמן ולא בעלם, משא"כ במוקלה ונעבד דהאיסור הוא בעלם ואפשר דשאני. ומהך דאיתא בספרא בויקרא פרשה ב' סי' י"ז הך ק"ו והלא דין הוא מה בע"מ שלא נעבדה בו עבירה וכו' יעוי"ש באורך משמע שאינו יכול להביא, דאל"כ ה"ז דין שתחילתו להחמיר וסופו להקל כדאיתא בסוכה (דף ל"ז) שאין דנין ק"ו כזה. ואם דאיכא לחלק דבע"מ הפסול הוא בגוף, ונעבדה בו עבירה הפסול הוא בקדושה, אפשר דדחי ליה, אבל כאשר תעיין בספרא שם תמלא דנעבדה בו עבירה תמיר, ולו יהא דשור שחרש עם החמור כשר איכא למימר גמרא וסברא; גמרא דכבר פריך לה הספרא, סברא דבשור וחמור אינו רק העבירה בההרכבה ולא בגוף הבהמה דהבהמה לא נאסרת, משא"כ בהנך דהעבירה היא בגוף, ונאסרת ע"ז. וגם לדעת ר"ע דלזה לריך קרא לפוסלו, מ"מ דין זה כמו בע"מ כדאיתא בע"ז (דף כ"ג), ובחולין (דף כ"ג), ובבכורות (דף מ"א) ובתמורה (דף כ"ח). ואם מדברי הגמ' דקידושין (דף ס"ה) באמר לו ע"א שורך נרבע יעוי"ש וברמב"ם בפ"ד מאיס"מ משמע שאין בזה משום מום, מ"מ לפי סברתין א"ש דכל אלה כ"ל דאם שמלד הסברא יש חילוק בין בע"מ לדבר האיסור, אפשר נמי לחלק אף לפי גמרא דידן דס"ל שדין זה הוא כבע"מ וכן איתא להדיא בתוס' דתמורה פ"א, יעוי"ש, מפני דבע"מ אין לו קול, והנך יש להם קול כאשר כתבו התוס' להדיא במנחות (דף ו' ע"א) ד"ה שכן יעוי"ש, ולזאת לפי כל הנך טעמי הדין הוא דאין בו איסורא. ואם יש אומדנא קלת דלא נתכוין להקדישו מהני אמירתו ואין בו איסורא דהקדש. כנלע"ד:

ורצית זבח

גדה"מ אם כי בהך דינא דבע"מ דנאסר המבואר בשו"ע ביו"ד ס"ה איכא לעיוני מהא דאיתא בתמורה (דף כ"ז): דאם אמר על בע"מ ה"ז עולה לא אמר כלום עכ"פ תהא חלה הקדושה משום מ"ע דשמא יכסה מומה ולע"ג. ונ"ל דשאני בזמן המקדש היו הכל בקיאין ולא היו לריכין ליזך אלא בתר אמירתו וכונתו ובאם שהקדיש בע"מ בודאי לא היתה כונתו לזאת וילאת תיכף לחולין דכשהקדיש על דעת להקריבה באופן הכשר הקדיש מפני שאין הכל בקיאין בדיני דהקדש לא חשב שתהא זאת קדוש קדושת דמים כדכתבו התוס' בערכין (דף ל' ע"א) בד"ה דילמא חילוק כזה במוכר שדהו בשנת היובל אבל בזמן שאין בהמ"ק דאיכא סברא שהכל קרבין ורק מיעטו בע"מ וטמאים כדאיתא בזבחים (דף קט"ו ע"ב) ובירוש' דמגילה פ"א הי"א ויעויין בתוספתא דזבחים פי"ג לזאת איכא למימר מפני שאין הכל בקיאין יש לחשוש למראית עין כי זה גופא מלינו קדושה אף בדבר שיש בו חסרון ופסול בעלם להקרבת מזבח לזאת שייך סברא דלאו כו"ע דינא גמירי לחלק בלישנא בין „עולה" ובין „לעולה" משא"כ בדבר דאית ביה איסורא וקלא. וכזה

תהא אפשר לתרץ תוספתא דתמורה פ"ב דאפילו זבל ואפילו אבנים ודוק היטב. ויעויין נא בתוספתא דמעילה פ"א במכילא תעאתו ואשמו וכו' עד מכאן אמרו. והבן:

שאלה כא

שוחט שבא לשחוט שעיר ושמע כי אשת בעה"ב אמרה לפסח, שואל אם חלה אמירתה, או לו?

תשובה, אם אדם יקדיש דבר שאינו שלו בודאי ההקדש אינו חל כדאיתא בכתובות (דף כ"ט) ובפסחים (דף ל"א) ובב"ק (דף ס"ט) ובב"מ (דף ו') ובב"ב (דף ע"ז) ובתוס' שם ובע"ז (דף כ"ב ע"ב) ובערכין (דף כ"א וכ"ג) ובבכורות (דף מ"ט ע"א) ובתוס' ד"ה הנ"מ ובחולין (דף מ'). ואף בדבר שאפשר לו לזכות בו כגון הפקר דאיתא בנדרים (דף ל"ד) בתוס' ובר"ש בשם ר"ן דיכול להקדיש נראה כי גם זה ל"ע מהירוש' דפיאה פ"ד ה"ב ובגטין פ"א ה"ג ובנזיר פ"ד ה"ד ובב"מ פ"א ה"ד ובפסחים פ"ד ה"ט יעוי"ש היטב, ועוד שאני הפקר דלא חסר לו דעת מקנה וכדאיתא במכילתא פ' בא וכדמשמע מר"ן דע"ז פ"ג, ואם שגם זה אפ"ר למפרך מהירוש' דפסחים פ"ג ה"ג יפקירנה ויקדישנה? אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו וכן איכא לעיוני מחולין (דף קל"ט) יעוי"ש ומוכרחין לחלק כדי שלא תקשה על סברת הרא"מ דיש חילוק בין הפרשה ללקיחה, אבל זה מוסכם הוא דהיכא שאינו שלו, ושל חבירו הוא, ההקדש אינו חל ושאני מדבר שאינו שלו וגם אינו של חבירו, ולו יהא דגם בזה יש לדון מהא דאיתא בירושלמי דכלאים פ"ז ה"ד באחד שזרע את כרמו בשביעית וכן במכות (דף כ"א) במקיים כלאים בכרם וכו' דאיכא למימר: „חדא" דמיירי התם בהני דנשתיירו, ועוד שאני דין איסור, מדין הקדש, דבהקדש לפי שיטת הירושלמי בקידושין פ"א אמירה חשיבא לקנין דכתיב לד' הארץ ומלואה, וע"פ כוונת הגמ' בחולין (דף קל"ט) ובכמה דוכתי דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא, ובאמירתו די, לא כן לאיסור, דמ"מ אינו שלו הוא, ולכן בהך אשה אף שנו"כ בתוך הבית יש לה רשות קלת וכדאיתא בירושלמי בנזיר פ"ד ה"ד, במשלטת על נכסיו, מ"מ חשובה כאחרת כדמלינו לענין פדיון מע"ש, בתוספתא דמע"ש פ"ד, ובגמ' דקידושין (דף כ"ד ע"א) דהיא אינה יכולה לפדות מע"ש שלה. ויעויין נא בירושלמי דמע"ש פ"ג ה"ד, ואף כשנאמר דהתם אפשר לה לפדות משום דיד אשה כיד בעלה יעוי"ש, ובירושלמי דקידושין פ"א ה"ג וכר"מ בפ"ה ממע"ש, מ"מ כאן שאני, מכיון שיש בידו למחות ולזאת דדבר איסור הוא ובודאי לא ניחא לו לעשות כן, וכשבא ומיחה אמרינן בירושלמי דנזיר שם דמהני מחאתו זאת, ומכ"ש היכא דאיכא איסורא, ולזאת בודאי לית בזה משום תורת דין הקדש ומותר באכילה. כנלע"ד:

שאלה כב.

אמר עגל פרה זו תהא לפסח בשעה שהיתה מעוברת, אם נתפסת בקדושה, או לא?

תשובה. אף שמלינו בתמורה (דף כ"ד ע"ב) ביכול [illegible] להקדיש את העובר משום דחלוק [illegible]

[illegible] מדין

[illegible] תמורה

תמורה פאשר יעויין שם (בדף י׳ ע״א) בפלוגתא דב״פ ור״י, (ובדף י״א ע״א), וכן פסק הרמב״ם בפט״ו ממעה״ק ה״ח, וכן דעת התוס׳ בזבחים (דף קי״ד ע״א) ד״ה וקסבר, (ובדף ע״ז ע״ב), בתמורה, וברש״י שם, ובחולין (דף ס״ט), מ״מ יש לעיין בזה דהלא דין עובר דקדוש כפ״ע אף בשעה שאיננה ראויה להקרבה ע״כ הוא מטעם דזמן ממילא קאתי וכדמצינו בקידושין (דף ס״ב) יעוי״ש, והלא לפי שיטת רש״י בבכורות (דף כ״א) דעל מחו״ז לא חלה שום קדושה מא״ל? ובשלמא לפי שיטת התוס׳ בזבחים (דף י״ב ע״א וקי״ד) ובבכורות שם דרק אינה קריבה אבל לקדושה חיילא ניחא, ומוכרחין אנו לומר דיש הפרש בין כשאמר על דבר שישנו במציאות ורק הזמן גרם, לכשאמר על דבר שאינו במציאות בעצמו כ״א הקדושה באה עליו מצד ששוה דין זה לדין האמור בתמורה (דף י״א) ובערכין (ד״ה) באומר על רגל של בהמה שתהא עולה לא פשטה קדושה בכולה כ״א אבר זה קדוש מצד שלא אמר על דבר שהנשמה תלויה בו, כדאיתא בתוספתא דערכין במקדיש ראש פרה ועבד, ובערכין (דף כ׳) בערך ידי ורגלי, ובתוס׳ דקידושין (דף ז׳), ובירושלמי דנזיר פ״ד ה״א וה״ו לענין נזירות, ובב״ק פ״ה ה״א במכר רגל אחת לענין נזקין ובגמ׳ שם (דף ע״ח ע״ב), וברש״י יעוי״ש דהעובר הזה כשנאמר ירך אמו הוא, הוא חשיב לאחד מאבריה, משא״כ בתמורה שאין התמורה חלה על האברין. [ובזה א״ש הא דאיתא בתוספתא דבב״ב פ״ד ובדמאי פ״ו, וביותר בא הדבר מבואר בירושלמי דדמאי פ״ו לענין מעשרות, ובקידושין פ״א ובב״ב פ״ג ה״א במוכר עוברי בהמתו לחבירו לא עשה כלום, ורק אם שייר מהני, וע״כ דהעובר חשיב לאבר של הפרה שאין הנשמה תלויה בו, כי אפשר לשפחה וכן לבהמה להיות בלא ולד והינו דומה לשדה, לזאת מהני שיור] ודאתאן לאלה מצינו מקום לספק הזה דאפשר לומר דקדושה חלה על העובר. ואף שעגל אינו ראוי לקרבן פסח כ״א מן הצאן, ולו יהא שאמר כן, אבל דומה זה להא דאיתא במנחות (דף ק״ג ע״א). ובנזיר (דף ט׳) ובירושלמי שם פ״ב ה״א באומר ה״ע מנחה מן השעורים. ואם שהתם אפשר לומר דתליא בדינא אם אדם מוציא דבריו לבטלה, כמבואר שם ובתוס׳ ובכמה דוכתי בש״ס, אבל הכא שאני דכיון דאמר שעגל ק״פ בודאי לא נתכוין לדמי, ורק דמצינו בפסחים בירושלמי בפ״ז דמכניסים עגל מקולס בלילי יו״ט הראשון של פסח, אבל לא גדי מקולס, הרי דבעגל ליתא שום איסור, משום שלא נקרב לק״פ. ואם שזה צ״ע מפסחים (דף נ״ג) דאסור לו לאדם לומר בשר זה לפסח, ורש״י פירש אף על שחיטה ויעוי״ש בע״ב דהקשה מדר״ש, וביותר בא הדבר מבואר בירושלמי שם שאסור לאדם לומר לחבירו הא לך מעות וקח בהם בשר לפסח, איכא לאוקמי דהתם איירי בבשר שה, ורק החסרון הוא שהוא שחוט. אבל מדברי הירושלמי שם פ״ד ה״ד דאיתא אפילו בשר עגל אסור, מפני שהיא ממין השחיטה, יקשה: לפי דברי הירושלמי שם בפ״ז, ותפשוט שיש בזה משום קדושה. וכדי שלא יסתרו דברי הירושלמי מוכרחין אנו לומר דתליא במנהגא במקום שנהגו לאכול צלי, ובמקום שנהגו שלא לאכול, אבל לדידן דנהגין לבלי לאכול צלי, יצא לנו שפיר דיש בו איסורא. אמנם האיסור אינו משום קדושה, ורק משום מה״ע דמתחזי כקדשים בחוץ. ולפיכך בנידון זה דאית לן סברא נוספת, דאולי תלד הבהמה נקבה, ונקבה ממילא לא חזיא, דאיתא בתוספתא דפסחים פ״ט, ובגמ׳ שם (דף ל״ו) ובתמורה (דף כ׳), ובירושלמי שם פ״ט, ובתוספתא דתמורה פ״ב וא״כ ה״ז ספק שמא תלד זכר ושמא נקבה וכללא אית לן בקידושין (דף ס״ד) ובנדרים (דף י״ח) דלא מעייל איניש נפשיה בספקא, לזאת מהני טעמי אית לן אומדנא דמוכח דלא נתכוין להקדש, כ״א לחג הפסח ומותרת באכילה. וכנלענ״ד א״ל ראי׳ להביא מתוספתא דביצה פ״ב עגל מקולס בלילי יו״ט ראשון ש״פ ודו״ק היטיב הנלענ״ד:

שאלה כג

איש אחד עשה את חבירו שליח לשחוט לו טלה, והשוחט הזה חשב לקרבן, אם נאסר במחשבתו זאת?

תשובה. בדין דבר שאינו שלו לאסור תליא בפלוגתת הרמב״ם ושאר פוסקים ראשונים, דלדעת הרמב״ם אף במעשה גדול אין בכחו לאסור דבר שאינו שלו, ולדעת הפוסקים במעשה גדול אוסר, אבל כל זה אינו אלא רק היכא דהוא מומר או עכו״ם, כאשר ביארנו לעיל בסי׳ י״ח, ולכן בנידון זה לכאורה איכא סברא לומר דאינו מכוין אלא לעוורי בעלמא ואינו אוסר, ולו יהא דהוא שלוחו של בעה״ב ושלוחו של אדם כמותו, כדאמרינן בקידושין (דף מ״א), ובירוש׳ שם פ״ב ה״א, ובפסחים פ״ח ה״א, ובמכילתא פ׳ בא ובכמה דוכתי בש״ס בבלי וירושלמי, אבל כל זה הוא רק היכא שהוא זכות להמשלח, ולא כשהוא חוב, דאם הוא דין שעושה השליח המוטל לחובה על גופו של משלח, אז יכול הוא לטעון לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי, כדאיתא בנדרים (דף ל״ו ע״א) בכהנים שפיגלו א״א שלוחי דידן אמאי פיגולן פיגול לימא ליה לתיקוני שדרתיך וכו׳, וכן מצינו באומר לשלוחו צא ועשר עלי וקרא לתשיעי עשירי אינו קדוש משום האי סברא, וכן במניעת או בתיקון דבר כמו בעירוב, דאמרינן דלרבנן נמי עירוב מרגלה? דאמ״ה לתיקוני שתפתיך, וכ״כ לענין דיני ממונות בקידושין (דף מ״ב) דפחות משתות דקנה מקח היכא דלא שויא שליח, וכן בכתובות (דף ל״ט), ובב״מ (דף ק״ח), ובפסחים (דף פ״ט) ובכמה דוכתי. ולא עוד יעויין נא בב״ק (דף ק״ב) בלקח לו חטים ולקח מהם שעורים ויעוי״ש דחשיב זה לשינוי בשליחות, וכ״כ יעויין נא במעילה (דף כ״א), ולזאת גם בכך נקרא שינוי דמשנה מדעת בעה״ב, ואף דבמעילה שאין בהן רק הפרש לענין ממון אמרינן כן, מכ״ש היכא שיהא איסור, כמו הכא משום קדשים בחוץ, ובודאי לדבר זה לא עשאו שליח, ואדעתא דנפשיה קעביד. ואין לחלק ולומר דלו יהא דשליח לא נעשה מפני ששינה מדעתו, ואם כשעשה במזיד הוא עבירה, משום דהא דאמרינן דמקריבין אע״פ שאין בית בזבחים (דף קי״ב), הוא רק על מקום המקדש דבמה אסורה, ואף כשנאמר דגם שלא במקום המקדש, מ״מ בעינן מזבח בנוי כמו שכתבו התוס׳ בסוכה (דף מ״א ע״א) בד״ה דאשתקד, ויעויין בתוס׳ ביומא (דף ס״ג ע״א) ד״ה שלמים, ובזבחים (דף כ״ט ע״ב) בד״ה עד, וביותר שדעת הרמב״ם ז״ל במנין המצות שאין להקריב בשום מקום אחר כי במות אסורות, כ״א במקום המקדש, ולקמן בסי׳ כ״ה יבואר מזה בע״ה, ולפיכך חשיב זאת לדבר עבירה ואין שליח לזה. דלא מיבעי כשנאמר דהקדש בכלל מילי תחשב ומילי לא ממסרי לשליח, אף לשליח ראשון אינו עושה אותו. ואם שתחלק ותאמר דבהקדש אינו עושה שליח

מפני

מפני דאפשר בשאלה וע"כ שאין זה אלא דיבור, לא כן היכא שהקדש יהיה באופן שא"א לשאול עליו, כגון בתמורה כפי המבואר בנזיר (דף ל' ול"א), ובירושלמי שם פ"ה ה"א, ובירושלמי דדמאי פ"ז ה"ו, וא"כ הכא לפי שיטת רש"י ור"ן בחולין סופ"ב וברשב"א שם שהוא מטעם חשש מר"ע, נמצא דזה דבר דלא מהני ביה שאלה, אפשר לעשות ע"י שליח, וכן אפילו לפי שיטת הטור ביו"ד סי' ה' דס"ל שהוא הקדש, וכאשר יש ללמוד דדעת הרמב"ם נמי כן בפ"ב משחיטה, ואיתא נמי בתמורה (דף י' ע"א) דאפשר לעשות שליח, אבל כל זה לא מיירי רק היכא שמתחילה עושה אותו לזאת, אז יש לדון ע"פ הסברות האלה, לא כן היכא שאינו חפץ בזה, מנין לנו לומר כן; דכאן שפיר שייך הך סברא לתיקוני שדרתיך; כיון שאין שום עלה לאכלו, אף שהוא בע"מ, כאשר יעויין בתוס' בבכורות (דף ס"א) בד"ה לתשעי, וביותר יש לחלק בין הקדש בזמן בהמ"ק ובין הקדש בזמן הזה, דאיכא חששא דתקלה, כאשר יעויין בירוש' דשקלים פ"ח, ובתוס ביומא (דף ס"ו), וברש"י ותוס' בע"ז (דף י"ב ודף י"ג), ומזה דסברי התוס' בע"ז שם, ובמנחות (דף כ"ו ע"ב) שאין זה אלא מדרבנן, יעוי"ש לענין הטלת מום ואיסורא בודאי אית בהו, דהא אין מקדישין תגיא, וכן פסק הרמב"ם בפ"א מערכין אפשר שלא תהני שליחות, וחילוק גדול בדין זה מדין הקדש. ומ"מ דשליח הזה הוא בכסף ודין פועל יש לו, ואף במקום דאמרינן דשליחות לא מהני, מ"מ דין פועל שאני כדאיתא בב"מ (דף י') ובירוש' שם פ"ו, וביותר מבואר בירוש' דפאה פ"ב ה"ז בדין קצירה גוים, זה לא ניתן להאמר פה, כי שינה ממחשבתו ומפעולתו של בעה"ב, ואיך נאמר שתאסר? ומפני כי מצינו חילוק קצת בדין המבואר בשנים ששוחטין דלדעת הרמב"ם ז"ל שוה דין זה לדין שוחט לשם עכו"ם, אבל לדעת הרא"ש ז"ל בחולין שם חילק ולא הביא הך דשנים אוחזים בסכין וע"כ דס"ל דיש חילוק בין היכא דאיסורו מחמת הדין, ובין היכא דאיסורו מטעם גדר, והיכא דהאיסור הוא מטעם גדר, אפשר שאין אנו צריכין דוקא בהמה דידיה, ואף באינו שלו נמי הדין כן. ומפני דיש לעיין לפי דין דמר"ע מהא דאיתא בירוש' בשביעית פ"ב ה"ה בפול המצרי שנגמר מע"ש, ובפרק ג' ה"ב לענין אשפתות, ובה"א, ובמוע"ק פ"א ה"ב וביותר בא הדבר מבואר בירוש' דכלאים פ"ב ה"ה במתכוין לבדוק, ולזאת בנד"ד לפי הך סברא דסברי הפוסקים משום מר"ע נראה דקדשים אינם באופן כזה, וכל היכא שאפשר להתיר מותר דדמיא זה להא. דאיתא בירוש' דכלאים פ"ב ה"א ברם הכא את מרבה לבטל מפני מר"ע. ויעויין נא במוע"ק (דף י"ג ע"א), ובגטין (דף כ"ד), ובבכורות (דף ל"ד), ובירוש' דשביעית פ"ד ה"ב ותמצא באיזה מקום קנסו ובאיזה מקום לא קנסו, ולדידיה קנסו ולא לבריה יעוי"ש היטב, וא"כ בנידון זה ממ"נ דלדעת הסוברים שהוא מטעם הקדש אין אדם מקדיש אינו שלו ואף לדעת הסוברים מחששא דמר"ע מדוע נקנוס לאחרינו, וא"כ היכא דשגג או שאומר אח"כ שעשה זאת לשחוק והיתול, או שעשה כן במקום ליכא [דמר"ע כזה בת"ח יהא מותר כפי הנראה מתוס' בכתובות (דף ס') וכפי המבואר בירוש' דכלאים פ"ט ועירובין פ"ח] יש להתיר ולומר דלא אסרה במחשבתו זאת, וכל זה הוא כששלמו ולא פירש לו לתקן ולעוות, הוא אם פירש ל דעתו שליח בין לחוב ובין לזכות, אז מספיקא תהא אסורה. כנלע"ד:

ורצית זבח

אולה"ק יעויין נא בשו"ת הרדב"ז סי' תר"ג ותמצא ראיה להדברים האלה. ויעויין בשו"ת א"ל סי' כ"ב ודוק היטב. ויעויין נא בב"י בסי' ה', ובגמ' דתמורה (דף כ"ז), ובכילה (דף ע"ז), ובגטין (דף י"ב) לענין שיחרור עבדים והבן. ויעויין בב"י באו"ח סי' תל"ד, ובמהרי"ט מ"ש בזה, וכפי האמור פה י"ש מה שהקשו האחרונים בדין שליחות להקדש. ויעויין נא בד"ש סי' ד' ויעויין בט"ז סי' ה' מ"ש בזה, ולפי דברי הב"י שם בסי' ה' שמחלק בין דברי הרא"ש, לדברי הרמב"ם, דמשו"ה לא כתב דין דשנים אוחזין בסכין, כי משום מר"ע אין הפרש, וזהו ממש כפי הכתוב בתשובה הזאת, אבל צ"ע לפי דעת הטור דס"ל שהוא משום קדשים בחוץ, וס"ל נמי דאינו אוסר דבר שאינו שלו? ואפשר מטעם חומרא בעלמא דמר"ע נמי יסבור. ולפי דברי המג"א באו"ח סי' ש"ו וכפי ההוכחה פה מדברי התוס', וכפי הכתוב בק"נ בפ"ח דיומא, משמע דבת"ח אין לאסור והבן. ויעויין נא בב"מ (דף כ"א ע"ב) ע"מ שלא יהא לו אונאה ובש"ך חו"מ סי' קפ"ב ס"ק ג' ותמצא דבנפ"ש להדיא השליחות תלה, ויונח קושית הש"ך והבן:

שאלה כד

במי שיש לו שותפות בבהמה; כגון שהתנה עם חבירו שהעור יהא שייך לו, והבשר לחבירו, ושחט במחשבת איסור, או לשם קדשים. אם יש כח במחשבתו לאסור, או לא?

תשובה דין זה יש לעיין מהא שכתב הרמב"ם בפ"ב משחיטה ה"כ, „דאשה ששחטה לשם עולת יולדת שחיטתה כשרה", וכתב הטעם: „שאין עולת יולדת באה בנדר ובנדבה". ויקשה לכאורה היאך תהני מחשבתה, הלא קרבנה חייב הבעל להביא כדאיתא בספרא בויקרא, ובב"מ (דף ק"ד ע"א), ובנדרים (דף ל"ה ע"ב), ובנזיר (דף כ"ד) ובירוש' דיבמות פט"ו, ובכתובות פ"ד והובא זאת בר"ש בנגעים פי"ד, דמצינו חילוק בין קרבן יולדת, לקרבן שחיללה את השבת, או שאוכלה חלב יעוי"ש. דהוא מתנאי כתובה, ועוד סברא לזה, דיש לו חלק בהאי קרבן, כדמוכח מגמ' דנדרים (דף ד' ע"ב) בחטאת יולדת, וכדי שלא יקשה מהך דר"ה (דף ו' ע"ב) לענין בל תאחר שע"כ עובר הבעל, וכן נראה מהירוש' דסוטה פ"ב ה"א, וביותר, דר"י ס"ל דאפילו בחילול השבת נמי יעוי"ש, ויעויין נא בסוטה (דף כ"ג), ובחולין (דף קל"א), ובירוש' דסוטה פ"א, ובמ"ש הרמב"ם ז"ל, בפי"ב ממעה"ק ה"ב, וא"כ לפי דעתי דס"ל דאין שוחט לעכו"ם ודין שוחט להקדש שניהם שוין, וכשיש לו בה שותפות אוסרת, אבל לפי דעת הראב"ד ז"ל דס"ל: דשותפות לא מהני לאסור, ובישראל לעולם. אמרינן לליעורי וא"כ

וא"כ איך אמרינן דהאשה ששחטה שית בעצמה, הלא איך יכולה היא לאסור את אשר לבעלה, וכבר ביארנו מזה לעיל בסי' כ"א דדין זה הוא מטעם קדשים, ומי שמחויב, ויש לו חלק צריכין להפריש מדעת שניהם, ומכ"ש באיסור דאפשר לכהו"א למחות, וכפי הנזכר בירוש' דתרומות פ"ג בשותפין שתרמו יעוי"ש, והנה המ"מ שם הביא בשם ר"י דהאי לשם עולת יולדת איירי בששחט האיש וחישב כן, וע"כ דכיון לדעתנו זאת דהבהמה שלו, ויכול לאוסרה, משא"כ באשה. ולפי דעת הרמב"ם נמי ל"ק, דאיכא לאוקמי באשה שקמלה מעיסתה וכדאיתא בנזיר (דף כ"ד), ובירוש' שם פ"ד, או שנתנו לה ע"מ שאין לבעלה רשות בהם כפי המבואר בנדרים (דף פ"ח), ובקידושין (דף כ"ד), ובסנהדרין (דף ע') ובירוש' שם פ"ח, או דנתן לה הבעל במתנה וכדאיתא בב"ב בתוס' (בדף נ"א), ובירוש' דכתובות פ"ו ה"א והובא במקלת בתוס' בקידושין (דף כ"ד), משא"כ בנידון זה, דהם שותפין, ואם שהיו שותפין בבהמה חליה לזה וחליה לזה אם [בזמן הקרבת קרבנות] הקדישו שניהם היה הפרש גדול בין נדר לחובה. דבנדר אפשר לשותפין להביא קרבן אחד, משא"כ בחובה כדאיתא בזבחים (ד"ד ע"ב, ול"ג, וק"ד), ובערכין (ד"ב), ובתוספתא דתמורה פ"א, ובחובה יעויין בתוספתא דכריתות פ"ב. וברמב"ם בפ"ג משגגות, ובשמ"ק בב"ק לד"מ כופר אחד יעוי"ש, ואף דמלינו דמביאין בשותפות ג"כ. יעויין ביומא (ד"נ וכ"א), ובתמורה (דט"ז), אבל זה בק"ל, ומכ"ש בזמן הזה דא"א להקריב עתה, ואין שניהם רוצין בודאי נראה שהשני יכול למחות, אבל כל זה הוא מטעם הקדש, ולא לפי טעם רש"י והרא"ש דס"ל: משום מראית עין, וכפי המבואר בסי' הקדום, דאף היכא שאין חשש נגיעה. איכא סברא למיסר וכפי הנראה כל עיקרא של הך שאלה היא לפי דעת הרמב"ם ז"ל והטור דס"ל שהן שוין, ובבהמה היכא דאית בה שותפות יכול לאסור, ורק צריכים לעיין אם מה שיש לו חלק בבהמה רק העור, אם זה נקרא שותפות או לא. ונראה לדון ע"פ מה דאיתא בחולין (דנ"ה ע"ב) דגלודה שלא נשתייר כסלע טריפה, הרי שזה חשיב לסימן טריפה, וכן דעת הר"ח בסיכה (דל"ו ע"א) לענין אתרוג. ואף דיש לדון בזה לפי מה דאיתא בב"ק (דע"ח ע"ב) במכר חוץ מדבר שהנשמה תלויה בו ולא חשיב בהדייהו עור, וכן יש לחקור ע"פ מה דאיתא בתמורה (די"א) באומר רגלה של זו עולה יעוי"ש, מ"מ כאן נמי אית לן למימר דחשיב זה לשותפות בעלם הבהמה, וממילא יכול להקדיש, ואף דאמרינן בכ"מ שאין מקדיש דבר שאינו שלו. ובשלמא לענין עולה איכא לתרץ דאין זה דבר הקרב ע"ג המזבח, וכן לענין מכירה אפשר דבעינן שיור בגוף הבהמה גופא. ועוד איכא לתרולי מדחשיב הגמ' שם קרנה וגזותיה, ע"כ דמשו"ה לא חשיב עור. כי העור נכלל בדבר שהנש"ת בו, אבל ברש"י שם ד"ה הניתר משמע דלא שייך לומר כן בעור, ואפשר לתרץ דברי רש"י דהתם בניתר בשחיטה בעינן לשיעורא, ודין של עור הינו רק להטריף את הבהמה, אבל היתר שחיטה לא שייך בו מכיון דלא חזי לאכילה. ואם שיש לחלק בעור ולומר דיש מליאות שראוי לאכול: כגון בשלקו בעירובין (דף כ"ח), ובחולין (דף כ"ה), ובזבחים (דף כ"ח), ובפסחים (דף פ"ד) ובמתני' בטהרות פ"א, אבל גם את זה איכא למפרך ולומר דלא איירי רק בדבר העומד לאכילה, אבל בדין קנין בודאי תחשב זאת לקנין בגוף. ומדברי הגמ' דגילה (דף כ"א) בשותפות בבהמה לנכרי דב

וחלב, ולישראל הבשר והעור, דמותר לו לשחוט ביו"ט והלא אף בחיל תאסר מחמת שותפת עכו"ם. דלפי"ז חזינן שאין בזה משום איסורא, והא ניחא לכשנאמר דבשותפות אינו אוסר, אבל אם נאמר דבשותפות אוסר יקשה איך מתירין לשחוט ביו"ט ?, וע"כ אפשר לאוקמי בזה דמיירי כשהבהמה היא נשחטת על דעת הישראל, אבל קנין אפשר שאם יש לו חלק בעור חשיב זאת שותפות גוי, לפי דין דגלודה. ולזאת נ"ל להביא ראיה מהא ששנינו בתוספתא דחולין פ"א המרגיל לעור ושחט שחיטתו כשרה ותוס' זאת צריכה ביאור מאיזו סברא נפסיל אה השחיטה; אם שחתך את העור מעל הרגל, אף הרגל גופו כשחתך ממנה למטה מן הארכובה לא מפסלה, וליכא למימר דעל העור גופא כוונתו אם כשהפשיט את העור דרך הרגל מכל הבהמה בודאי טרפה היא ולא שייך זה לשחיטה. כי ממ"נ אם מיירי זאת בחולין ולאח"ם, אין לנו שום הפרש באיזה אופן מפשיט. ואם דמיירי לענין קדשים משום טעמא אחרינא הוא משום בזיון קדשים והא דמלינו בקדשים שיש קדשים שעושין כן, יעויין נא בשבת (דף קי"ז), ובמנחות (דף ס"ג ע"ב) ובתוס' שם ד"ה מפשיט דשם חילקו בין הפשטה להפשטה. איברא דמדברי רש"י בבכורות (דף ל"ג ע"א) ובתמורה (דכ"ד) משמע דמרגיל הוא הפשטה דרך הרגלים ומפני דמתחזי שצריך לנוד להשמיש, לזאת חשוב לבזיון. אבל כ"ז בשחיטה לא תליא. וע"כ דכוונת התוספתא היא כדאיתא בתוס' (ד"כ) שם במקום "לעור" "לגוי", וקמ"ל דאף שהעור שייך לגוי וא"כ חשוב זה לשותפות גוי באמצע והו"א דשחיטתו פסולה, קמ"ל דלא מפסלה השחיטה בהכי מפני דבזה ראיה היא דכוונתו איננה לעכו"ם כ"א להשמישו לנוד או למפוח. ולפ"ז משמע דהיכא שאין לנו אומדנא דמוכח תהיה שחיטתו פסולה ויקשה מדוע לא חילקה התוספתא בהכי. לזאת נ"ל ע"פ מה דאיתא בע"ז (דף ל"ב ע"א) דעורות לבובין אסורין היכא שעושה אותה מחיים וסימן, שיש עליו קו"ד, ובירושלמי בא הדבר מבואר דנסלל ונעגל, וע"ז אר"י שם בפ"ב ה"ג ותש"מ שחט בה סימן אחד, אע"ג דתימר אין דבר שיש בו רוח חיים נאסר, וכאן נאסר, הרי דזה שנוטל את הלב סימן הוא שחישב לעכו"ם, הא בסתם לא אמרינן מחשבת נכרי לעכו"ם, וזה את התוספתא לאשמעינן דהיכא ששחט ישראל, אף שלוקח הגוי את העור כשהיא בשלמות, והו"א דחשיבא זאת למעשה ולאומדנא דמוכח דכוונתו לעכו"ס קמ"ל, דמכיון ששחט ישראל ולא נעשתה שום מעשה המוכיחה לעכו"ס כמו עורות לבובין, שחיטתו כשרה ואין כח ביד הנכרי לפסול משום שותפות של העור דאית לו, וממילא איפשט לן ספיקא דידן דאם כשאין לו שותפות כלל בודאי אין לו כח לאסור ולהקדיש כי אינו שלו. ולתיקוני עשאו, ורק משום דאית ליה קנין בדבר שעושה את הבהמה לטריפה, זה לא שייך, רק כשיש לו הקנין בגופה של בהמה ובאופן שהשחיטה באת להתיר את שלו כמו את של חבירו. לא כן בהאי עור, דהוא פסיל מטעם אחר, ולא שייך זה בהיתר שחיטה ולא מינכר לנו מעשה המוכיחה למחשבתו זאת, וביותר לפי דעת הרמב"ם שכתב הני תרי דיני דשוחט לעכו"ס ולהקדש ביחד, ע"כ דדין אחד להם, וכדמשמע מדברי הטור והב"י, ואף להנך פוסקים דס"ל דמשום חשש מ"ע, מ"מ בהאי עור לא שייך לומר כן כי בעור אין בו דין קליפת הגוף והקרבה, לזאת כמו בשחט ומרגיל לגוי אמרינן, דשחיטתו כשרה שאין מעשה ומחשבה זאת אוסרת, אוף הכא

אית לן למימר כן ולא חשוב שותף בגוה, והדרא דינא שאין מקדיש דבר שאינו שלו, וגם מר"ע ליכא ומותרת, וככ"ל ת"ל דיש להביא ראי' מתמורה (דף י"א ע"ב) בהא דבעי אביי מיני' דרבא הקדיש עובר מהו בעבודה וכו' יעויי"ש, דלמ"ד דבר שעושה טריפה שם (בדף י"א ע"ב). אפשר לאוקמי למזבח ופשטה קדושה בכולה, ולרבא דס"ל שם דבר שעושה נבילה. ואין זה אלא קדושת דמים ולא הקדים אלא חד אבר, וכל זה הוא בקדושה דבאין אנן מסברת פשטה בכולה, אבל בשחיטה דתליא בעושה טרפה, ולכן בגלודה נמי סגי. וחשיב זה לגוף הבהמה, ויש להאריך בזה הרבה, וזאת השמיענו התוספתא דמ"מ שחיטתו כשרה. כנלענ"ד תל"ע:

ורצית זבח.

דה"ב. מהירוש' דחולין סופ"ב יש לנו פשר בדין זה, ובהך דתוספתא יש לעיין טובא, יעויין נא בבכורות (דף כ"ז ע"א וע"ב) ביתוס שהשלא קים, ובע"ז (דף מ"ח ע"ב) ברש"י ד"ה ודר"מ ודוק היטב, ובחולין (דף קל"ה ע"א ובדף קל"ו ע"ב), ובתוספתא שם פ"י, ובע"ה במקום אחר יבואר מזה באורך. ואיכא למימר משום דחזינן דבהקדש אינן עושין כן. ולזאת כשמרגיל בהך בה:ה בודאי אינה נאסרת, דלא נתכון להקדישה, דממ"כ אם נאמין לו במחשבתו עושה בזאת בזיון לקדשים, וע"כ הך שו"ע אינה אלא שמפשיע שהם בזה, מכיון דאין לו חלק בבשר לידקים ונכונים הדברים האלה. ויעויין נא באו"ז בה' שחיטה סי' שפ"ג ותמלא ראיה לסברא זאת בהך ראיה דבילה והבן.

ויש לעיין טובא מזבחים (דף ל"ג) בבכור שנטרף דעור תפים, ומכילתא משפטים אות ד' יליף מחטאת דשוה"כ עורו אסור בהנאה, ובתוס' דנדה (דף כ"ה ע"א) ד"ה שמא ובתוס' שבועות (דף י"א) ד"ה משום, וירוש' בפ"א ה"ג ממע"ש ופ"ג ה"ע ודו"ק היטב.

שאלה כה

חקירה אם מהני שאלה להקדש כזה?

בירור החקירה הזאת, איכא למפשט מהא דאיתא (בדף י"ט) בברכות, ובפסחים (דף נ"ג ע"א) ובבילה (דף כ"ג) מעובדא דתודוס איש רומי דשלחו ליה אלמלא תודוס אתה גוזרנו עליך נדוי, שאתה מאכיל את ישראל קדשים בחוץ. קדשים ס"ד? אלא אימא קרוב להאכיל את ישראל קדשים בחוץ. ואם שהיה דין זה כמו כל דיני הקדש, היה אפשר לו לשאול על זה וע"י שאלה והתרה נעשו חולין למפרע, וע"כ דלא מהני שאלה לזה. אבל יש להבין בגופא דהיא עובדא דהא דין שאלה דאמרינן דמהני, הוא דוקא היכא דאמרינן שהקדש בטעות לא חשוב להקדש: יעויין נא בנזיר (דף ל"א), ובערכין (דף כ"ג) לענין הקדש ובתוס' דקידושין (דף כ"ט) ד"ה משכו, ובפסחים (דף ס"ג ע"א), ובירוש' דתרומות פ"ג ה"ד לענין תרומה, אבל היכא דאף בטעות הל: כגון בתמורה דאיתא בנזיר שם, ובירוש' פ"ה ה"ד ובדמאי פ"ז דא"א לישאול על התמורה. ואם דבתמורה איכא מפרך מפני שהיא גזה"כ, וכ"כ לענין מעשר בהמה בב"מ (דף ו'), ובבכורות (דף ס' וס"א) דאף בטעות חל, משום דאית לן ולפותא מקרא, הא היכא דלית לן ילפותא כואה לא הוה חלה, ואף כשנעשה המעשה. איכא למימר דנית:יל עלייהו ובהדיא כתבו כן התוס' בסוטה (דף ו' ע"ב) ד"ה כי בדין מנחת סוטה יעו"ש, (ובדף י"ג ע"ב) בכריתות ד"ה ארבע, דאף לאחר שחיטה מכיון שעדן לא נזרק הדם איתא בשאלה, וכמ"כ תמלא לענין תרומה סברת הרא"מ בנדרים (דף כ"ט), דאף היכא שנעשתה מעשה הנתינה. מ"מ הבעלים יש בידם לשאול, וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל לפי מה שכתב הכ"מ בפ"ד מתרומות יעו"ש, וטעמא רבא איכא למימר משום דאיתנהו ביד הבעלים לפדותן ולחללן על שו"פ כדאיתא בערכין (דף כ"ט ע"א), ובב"מ (דף כ"ז), ובמגילה (דף י"ד), ובגטין (דף ס"ה), ובקידושין (דף ס"ט), ובבכורות (דף כ'), ובתמורה (דף כ"ז), ובתוס' במנחות (דף ע"א ע"ב) בד"ה ומתירין ובכמה דוכתי, ע"כ אכתי שם בעלים לא פקעה מההקדש וכדאיתא בירוש' דמעשרות פ"א ה"א. „אר"א אפילו ידי בעלים לא יצא, מאחר שא"ל פדה את ראשון, ובזה מחלק הירוש' התם מדין הפקר, וכמ"כ נראה מדברי הירוש' דב"ק פ"ז ה"ד כמה ד"א תמן המקדיש אינו כמוכר ודכותה הפודה אינו כלוקח וכו' יעו"ש. ולזאת אפשר נמי דמהני שאלה, כי ברשותו וברצונו הדבר תלוי, ולא כן היכא דלא שייך דין פדיון בזה אמרינן דלא מהני נמי שאלה. כי אין הדבר אגוד ברצון הבעלים. ולזאת הדרה הקושיא למקומה מדוע לא שאל תודוס? ומוכרחין אנו לחלק בין דבר הקדש, לדבר האסור משום מה"ע, דבהקדש מהני שאלה כפי שדיברנו, משא"כ משום איסורא דמה"ע דזה איסור התלוי במעשה. שהקפידה התורה לבלי לעשות ואינו תלוי כלל ברצונו לא מהני השאלה מתרי טעמי: חדא דעל איסור לא מצי לשאול, והשנית! דהאיסור שגרם לו מעשיו איך אפשר לו לשאול ולהפקיע את האיסור, הלא בכל אופן מה דעביד עביד, וחשש דמר"ע נעשה ובמה תפקע איסורא זאת? ואין להשיב מהא שכתב הרשב"ם בב"ב (דף ק"כ ע"ב) בשחוטי חוץ דמהני שאלה, התם שאני, דהקדשו גרם לאסור העלאה ושחיטה בחוץ. ואם כששואל פקעה למפרע תורת דין הקדש וממילא ליכא האי איסורא דשח"ח כי הא בהא תליא, ולא כן בהך דינא כההיא עובדא. דמהאי טעמא אמרינן נמי בתמורה (דף כ"ב) דבחטאות המתות שילאו מתורת דין הקדש, ובאו בגדר וכלל איסיר יעויי"ש. וע"כ דלא מהני בהו שאלה וכדאמרינן בירוש' דסוטה פ"ג הל' ו' במנחות ובי"ק (דף ק"י) דאדעתא דהכי לא קדשה? הלכתא גמירי לה. ויעויין בתוספתא דפרה בפ"ה אדומה ובעגלה ערופה לענין פדיון והובאה בר"ש שם, ובירושלמי דסיטה פ"ט הנ"ל. אמנם לנידון ולחקירה דידן בהקדש בזמה"ז דתלה עליה שם הקדש ומקדישה בפועל לא גרע מכל דיני הקדשות דמהני בהו שאלה. וכן איכא לדיוקי מדברי הגמ' דפסחים שם דמוקי לדומה לקדשים, משמע דאם היו קדשים ממש היה אפשר לשאול עליהן, ולזה לא היו צריכין לשלוח לו תשובה זאת, ורק מפני שלא אמר כלום ואיכא חששא דמר"ע לבד לא היה אפשר בשאלה, ומוכר כן מדברי הירוש' דפסחים פ"ז ה"א, ובמוע"ק פ"ג ה"א וכן נראה מדברי התוס' דפסחים (דף קט"ו ע"ב) בד"ה למה. ואן יש לעיין מהא דאיתא בע"ז (דף י"ג ע"א). וביומא (דף ס"ו)

ובבכורות

ובבכורות (דף כ"ג) ובתוס' שם דקמהדרי על אמלעים אחרים, וחילקו בין מקרקע למטלטלי, וכן בערכין (דף כ"ט ע"א) ובתוס' שם ד"ה בקול למה למימר כל הני, הלא אפשר לשאול. ואף כשנאמר דהנך חרמים מיירי בחרמי כהנים, מכל מקום תהני בהו שאלה, כי שאלה כוללת שני דברים: נדר והקדש, ובאופן דאיכא חד מהני אפשר לו לשאול ואם כן גם בחרמי כהנים נמי תהני. ולא דמיא להאי דינא דראשית הגז, דהתם הוא מטעם שעבוד דרמי רחמנא עלויה וכדאיתא בתוספתא בחולין פ"י דנתחייב הגהו באחריותו, ואין, לא דין נדר. ולא דין הקדש, ומשו"ה א"א לשאול משא"כ בחרמי כהנים, ומכ"ש בהקדש בודאי מהני שאלה, ולמה להגמ' למימר אמלעים אחריני? הלא אפשר לשאול עלייהו, ובערכין בודאי מהני שאלה כמו כל נדרים והקדשות כדאיתא בחגיגה (דף י'), ואף לדעת ר"א דס"ל דאין נשאלין על ההקדש, אבל בערכין שאני, ומדוע לא תהני גם בזה"ז? ומפורש מלינו בב"ב (דף ע"ד ע"א) דמהני גם בזה"ז שאלה. ויעוין נא בכמה דוכתי בנדרים ובשבועות ותמלא כן, ומדוע לא תהני שאלה בדין זה? וע"כ מוכ־חין לאוקמי את דברי הגמ' הזאת במקום שא"א לשאול, או באופן שאין לו פתח כדי להתיר את נדרו, דאם דמלינו דמהני פדיון, ה"ה דמהני נמי שאלה. ולפיכך יש לעיין בהאי דינא דמהניתין דחולין (דף מ"א ע"ב), דאמרינן דאין לשחוט לשם קדשים, הא אפשר עלייהו למיתשל, ולא תהא חל ההקדש מעיקרו. ולזה דעת קצת מבוותא לומר דלאו מתורת דין הקדש נאסר ב"א מתורת דין מר"ע, וכדכתב רש"י ז"ל שם. אמנם כפי הנראה מתוס' דמנחות (דף ק"ג ע"א), ובחולין שם, ובהדיא מלינו כן בתוספתא דחולין פ"ב וטעמא הוא משום הקדש ולזה פליג ר"ש וס"ל שאינו חל מפני שלא התנדב כדרך המתנדבין, ומדוע לפ"ז לא תהני שאלה, הא אפשר לו שפיר לשאול ע"ז? ומ"ש דשאלה לא מהני רק בדיבור, וכאן הלא עשה בה מעשה, אמינא דאף בעשה מעשה מהני, ול"ק משבועות (דף כ"ד) על ההיא דכריתות דיש נפ"מ בין כשעשה את המלוה בשלימות, ובין קודם עשיה, וכאן ביותר איכא לדמויי להאיא דב"ב, ועוד דעת התוס' (בדף כ"ט) בקידושין, וכן נראה מב"ב (דף קל"ג) דהיכא שהיתה בטעות לא חשוב בזה דין אמירה לגבוה. וחילוק גדול מהך דתמורה, דהתם דין איסור הוא, ותדע לך דהיכא כששואל על ההקדש אז גם התמורה נפקעת, ורק על התמורה גופא לא שייך שאלה, יעוין נא בנזיר (דף ל' ול"א) ובירושלמי בס פ"ה ה"א והמלא כן, וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ד מנדרים, ורק לריכין עתה למשקל ולמטרי מאיזו סיבה נאסר באמירתו זאת, דיש סברא נוספת לומר דכיון שידע שא"א להקדיש בזמה"ז, ואיכא בה איסורא ותשא דתקלה וכדאיתא בהני דוכתי. ומ"ת שראוי הוא להקרבה כי מקריבין אע"פ שאין בית ומקדישין אע"פ שאין חומה, כדאיתא בזבחים (דף ק"ז) במקדיש ומקריב בזמה"ז שחוטי חוץ חייב, וכן פסק הרמב"ם ז"ל במעה"ק בפי"ט הט"ו, ויעוין נא במגילה (דף י' ע"א), ובשבועות (דף ט"ז), ובזבחים (דף ס"ב), ובירושלמי דמע"ש בפ"א, ודוק היטב, והדבר הזה תליא אי אמרינן קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקידשה לע"ל, ומפ"ז דעת התוס' במכות (דף י"ט ע"א), ובמגילה (דף י' ע"א) בד"ה לזה, ובזבחים (דף ס' ע"ב) ד"ה מאי דקדושת הבית בטלה ולא בטלה קדושת הארץ. ולענין דין מעשר שאני כדאיתא ביבמות (דף פ"ב) ד"ה ירושה, ובב"ב (דף כ"ו), ובחגיגה (דף ג'), ובזבחים (דף ע"ג ע"א) בתוס' ד"ה ר"מ וכן דעת הראב"ד ז"ל כדעתייהו: יעוין נא בפ"ו מהשכח"י הט"ו, וכן דעת התוס' בסוכה (דף מ"א ע"א) בד"ה דאשתקד, וביומא (דף ס"ג ע"א) ד"ה שלמים, ובע"ז (דף י"ג ע"ב) ד"ה ולשחטו, ובזבחים (דף כ"ט ע"א) ד"ה עד, דהיכא שבנה המזבח שפיר יכול להקריב, וכן מלינו להדיא בספר כו"פ בפ"ו דר"ב אמר אלא שר"ח דפרים ז"ל אמר לבוא לירושלים בשנת י"ז לאלף הששי להקריב קרבנות בזמה"ז, וכן מלינו מההוא עובדא דפסחים (דף ע"ד ע"א) בר"ג שהקריב ק"פ, וכן יש להוכיח מר"ה (דף י"ח ע"א) דעל ששה חדשים השלוחין יוצאין, ובחולין (דף י"א) פריך הגמ' לר"מ איך אכל בישרא והתם בפסח וקדשים מיירי. ואם שיש לחלק בזמן של התנאים דהיה אפשרות בידם להזהר מדין טומאה והיו להם כהנים מיוחסים, לא כן עתה דלו יהא דנאמר דאפשר לכוון מקום המזבח ולבנות מזבח, אבל לריך להיות בטהרה, וטומאה לא הותרה בליבור כ"א טו"מ, ולא טומאת זיבה, ואם שהתוס' כתבן בתענית (דף י"ז) ד"ה בעינן שאף בענין זה הותרה, אבל יש לעיין מהך דמנחות (דף מ"ט ע"א), ובתוספתא שם פ"ז שמחנכין את המזבח רק בק"ת, וק"ה לריך להיות משל ליבור, ואיכא למיחש שמא לא ימסרם יפה יפה, יעוין נא בירושלמי דשקלים פ"ד ה"א, וכו', ובתענית פ"ד ובמגילה פ"א ה"ד דיש חילוק בין גופו של קרבן למכשירי קרבן, יעוי"ש היטב, ויעוין נא בתוס' ביומא (דף ל"ה) מ"ש בזה, ובב"מ (דף קי"ח). ואף כשנאמר דאפשר למסור לליבור בלב שלם, מ"מ לריכין לזה בגדי כהונה, ולב"כ נלרך חילזון, וזה בזמה"ז לא שכיח וכדאיתא בבש"ר סי' רמ"ד, וכן איתא במ"ר פ' שלח יעוי"ש, ולזה א"ש דברי הגמ' דע"ז דאיתא שם חילוק בין כשבהמ"ק קיים ובין זמה"ז, דבזמה"ז לא חזי להקרבה יעוי"ש. ואף לפי שיטת הרמב"ם ז"ל דס"ל בראוי להקרבה הוא, כדמוכח מכמה דוכתי, מ"מ איכא למימר בנד"ד דחשיב זה לנדב שלא כדרך המנדבין, כי חדא שהקדישו בזמן דליכא מזבח ונדחה הוא, יעוין נא בתוס' בסוכה (דף מ"א), ובב"מ (דף כ"ג), ובזבחים (דף כ"ט, ול"ד), ובמנחות (דף כ"ט), ועוד דין הקדש בעינן שיהא מקדישו קודם, וכאן הקדים בשעת השחיטה, וממ"נ אם נתכוון להקדש עביד איסורא דשח"ח, ואם לא נתכוון להקדש ולא עביד איסורא דשח"ח, יען שכוונתו היתה להקדישן לאחר שחיטה, הלא קדשים לאחר שחיטה לא חיילא כ"א מחיים ולזאת כשים לנו איזה אומדנא דמוכח שכוונתו היתה לעשות לשחוק בודאי תהני, וכדמשמע במתניתין ובירושלמי דתרומות פ"ג ה"ד בנתכוון לומר תרומה ואמר מעשר דבעינן פיו ולבו שוין יעוי"ש, ורק היכא דליכא אומדנא דמוכח אז חיילא, ולזה בודאי שאלה כששואל ומתחרט על אמירתו זאת דממ"נ אם מטעם הקדש או מטעם נדר מהני. ואולם לפי שיטת רש"י והרשב"א והר"ן ז"ל דס"ל דאיכא בזה חששא דמר"ע כמו שזכרנו לעיל מזה ואיך תהני שאלה דאיסורא דעבד עביד וזה לא תלוי לא בדין נדר ולא בדין הקדש, ודמיא ממש להא דאיתא (בדף פ"ה) במנחות בסולת שהתליעו (ובדף פ"ו) לענין שמן, (ובדף פ"ז) לענין יין שעלה בו קמחים דבעי הגמ' אם לוקה משום מקדיש בע"מ או לא, ובמקדים בע"מ אמרינן בתמורה (דף ו') דלוקה, וע"כ משום דאיכא איסורא להקדיש בע"מ חייב מלקות דהשיב יש בו מעשה בדיבור זה, וממילא דלא מהני שאלה, דאם

היה מהני שאלה היה אפשר לו לשאול עליו, דדיבור מוציא דיבור, ובודאי למעשה חשיבא, ודמיא ממש לתמורה, יעויין נא בתמורה (דף ז' ע"א) וברש"י שם, (ובדף כ"ז) בבעיא דאביי וטעמא הוא אף שנאמר דהקדש פקע ע"י דיבורו, אבל איסורא דבל תקדיש בע"מ זהו עבר, דההקפדה היא על שעת אמירתו בפיו, ולפיכך אף שנחלק מתמורה ונאמר דבתמורה נזה"כ הוא, מ"מ הכא לענין איסורא לא שייך, וכמ"כ יהיה הדין בנ"ד דהחששא היא משום מר"ע. ויעויין נא ברמב"ם בפ"א מתמורה ובפ"ב ה"ג ובפי"ח מסנהדרין ודוק היטב. ולפי ביאור זה יקשה הך עיבדא דתודוס למה לא אמרו לו על האמירה, כ"א על האכילה, והאמירה ע"כ נתבטלה ע"י שאלה והלא במר"ע לא שייך זאת? ולפי שביארנו לעיל איכא לתרולי הך קושיא נמי, אבל נ"ל ביותר ביאור דהנה כל עיקר טעם דלא תהני כשאומר לשחוק נתכוונתי, הוא ע"פ כללא דאית לן בנדרים (דף כ"ח ע"א), ובקידושין (דף מ"ט ע"ב, ונ' ע"א), ובשבועות (דף כ"ו) ובמגילה (דף כ"א) דדברים שבלב לא חשיבי לדברים, וכפי הנראה מדברי התוס' בכתובות (דף ע"ח ע"ב) ד"ה נתכוינהו, ובגטין (דף ל"ב ע"א) בד"ה מהו, ובב"ב (דף קמ"ו ע"ב) ד"ה מאן, ובכריתות (דף י"ב) ד"ה או דיש הפרש בין דברים לדברים, ולפעמים אמרינן דדברים שבלב חשיבי דברים, וכן תמצא בר"ן בנדרים שם, ובתוס' בפסחים (דף ס"ג) ד"ה המתכוין, ובירושלמי דתרומות פ"ג ה"ז ובנזיר פ"ה, ויעויין נא ברש"י בשבועות (דף מ"א ע"ב) ד"ה כיון, ולפי דמוכח מכל אלה תבין שבנ"ד מהימן, כי אינו רוצה לעבות איסורא, ולכן ממ"נ אם נאמר דאפשר בשאלה ונאמן לומר שע"י טעות עשה ולשחוק כיון דגרע זה מטעות בהקדש, כאשר יובן לכל מעיין בעירובין (דף ל' ע"ב) ובתוס' שם, וברש"י שם (בדף נ' ע"א), ובתוס' בנזיר (דף ט' ע"א, ודף ל"א ע"א וע"ב) בד"ה נשאל, ובקידושין (דף נ"א ע"א) ד"ה דליתנהו, ובבכורות (דף כ"ח ע"א). וברש"י שם (בדף ל"א) לא עביד איסורא כלל, ורק דמה תועיל שאלה זאת לאיסור, איכא למימר דבכל אופן האיסור לא יתוקן אף כשלא נתיר את הבהמה הזאת ואם נעמיק נמצא דבדין זה יש שני חילוקים איסור על הבהמה דהקדש, ואיסור עליו שמקדיש בתוך, או שעבר על דרבנן דגזרו משום מר"ע ולהקדש בודאי תועיל, ולהאיסור לית תיקון אף כשלא יאכלנה וכשבא לשאול אז אית לן הוכחה גמורה שאין בדעתו לעבור על איסור דשחו"ח מהני שאלה כזאת ואמירתו זאת, ומפני דתלוי דין זה בגדר וסייג וכדי שלא יקל אדם את ראשו, לזאת כשיש עוד איזו סניפים המוכיחים, או במקום דליכא טעמא דמר"ע, אפשר להתירו ע"י שאלה, כנלע"ד ת"ל:

ורצית זבח

דה"כ, לכאורה יש מקום עיון לפי שיטת הג' דב"ב (דף ק"כ) מגילה (דף י"ב) דמוקי כב"ש הלא אפשר לו למיתשל ואף דלא שאל נמי אין מלקות, וע"כ דלאו בכל הקדש אומר:. ויעויין במהר"ס מינ"ץ ותמצא דבאופן כזה יש לומר דמהני, כי חלוק היכא שנעשית איסור לאחר שהקדיש. בין לקודם, ודו"ק. ובשו"ת נ"א חיו"ד סי' ל"א דמחלק בין ניתר לגמרי ול"ע, ויעויין נא בכרו"פ סי' ה' שנשאר בדין זה בל"ע, ויעויין בד"ש בסי' ה' מ"ש בזה, ובס' ח"ה אות ש'. ולפי המבואר פה ל"ע כי בא שלא נתעוררו מזה. ויעויין נא בשו"ת חת"ס באו"ח סי' קל"ע מ"ש בזה. וזה צ"ע למה לא ביארו לנו הב"י והרמ"א בשו"ע דין זה, כי בודאי לא גרע זה מכל דיני נדרים המבוארים בסי' רכ"ח ביו"ד, וברמב"ם בפ"ד מנדרים, ויעויין בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' ל"ח, ובכנ"נ ח"ב סי' ג' ודוק היטב. ויעויין בנדרים (דף ע"ח ע"א) ובר"ן שם, (ובדף כ"ט ע"א)], ובשיו"ק בשקלים פ"ד ה"א, ולפי דעת רש"י בע"ז (דף י"ג), וברמב"ם בפ"ח מערכין, אפשר לתרולי בנקל, דל"ק כלל, דיש חילוק בין קדשי בדק הבית לקדשי הגוף, אבל לפי המבואר א"ש. והבן:

שאלה כו.

במי ששחט בסכין הנעשה כעין תער. וכשנשחז בראשו נעשה כמו עוקץ. ונוטה לצד ראשו מאחוריו. אם מותרת הבהמה או לא?:

תשובה. בדין זה איכא לחלק לפי מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג משחיטה בביאור מתניתין דחולין (דף ל' ע"ב) במה דאיתא שם. "אפילו באיזמל כשרה" דאיכא למימר דאיזמל שאני יען כי הוא סכין קטן, ולזאת איכא למיחש לסכין שיש בו קרנים כאשר נראה מדברי רש"י שם יעו"ש אבל בסכין גדול דליכא למיחש בהכי לית לן בה, וכן מפורש יוצא שם (בדל"א ע"א) ממימרא דר"מ באיזמל שאין לו קרנים, דכתב רש"י: "ומתוך שהוא קטן מאד הוא נשמט מן הצואר וכשהוא מוליך ומביא יש לחוש שמא יחלידו הסימנין או ינקבו אותן הקרנים" הרי דאין זה רק מחמת קטנית אבל כשהסכין גדול לית לן בה אף כשיש בו קרנים, מכיון שהקרנים לצד ראשו הוא ונוטה לאחוריו. וביותר מכיון שהוא יודע בודאי, אפשר לו להזהר כי בסכין שיש בו שתי פנימות ובין פנימה לפנימה איכא שיעורא כמלא שנים בצואר שחיטתו כשרה, ושנינו בתוספתא בפ"א דחולין כן, והדעת נותנת דברי לי מהני כי הוא דבר דרמיא עליה. ולא דמי להא דאיתא בתוספתא דטהרות פ"ט, ובירושלמי דעירובין פ"ט ובחגיגה פ"ג בגוי שנתגייר, ובע"ה שנתמנה להיות חבר יעו"ש, דאמרינן דאף כשאומר ברי לא מהני דהתם איירי שלא ידע, משא"כ היכא שיודע. וביותר דאף במקום שאינו יודע איכא סברא לחלק באמירת ברי לי, ע"פ דאיתא בתוספתא דסנהדרין פ"ה בנכרי שנתגייר יעו"ש. אבל איכא לעיוני מדברי רש"י שכתב בספר הפרדס בסי' ר"ו דצריך להיות ראש הסכין עגול וכו', שאם יהיה מרובע איכא למיחש שמא יכנוס ראש הסכין או קרן המרובע ועושה חלדה, הרי דמדעתו ש"מ תרתי: חדא דבסכין מרובע או חד אין לשחוט, ועוד לא נזכר שם באיזה סכין אם בקטון, או בגדול. וכדי שלא יסתרו דברי אלה לפירושו, נ"ל דבודאי בסכין קטן איירי ובלשונו שם מוכח כן דכתב זה בהולך והביא אפילו פחות שפיר דמי, ואח"כ כתב האי דינא, וע"כ אדלעיל קאי וכשאין בו שיעור שחיטה, הא אם יש בו כשיעור ב' צוארים ליכא למיחש ושחיטתו תהיה כשרה, ולפ"ז אם כשהיה הסכין הזה קטן ולא היה בו כשיעור של ב' צוארים דאיכא חששא שכתב רש"י ז"ל בדין איזמל שיש לו קרנים ואסור לשחט בו, וממילא איכא למימר דשחיטתו זאת תהא אסורה אבל היכא שאומר ברי לי וידע מזה בודאי מכיון שלא נגע יש להתיר, והיכא דאית לן עוד סברא המוכחת לומר דבודאי לא

נגע והוא אונו בני לי אף במקום דאיכא למימר דלא ידע מזה ולא רמיא עליה היא ולאו אדעתיה כדאיתא בב"ב (דף ל"ט) ובשבועות (דף ל"ב ומ"א), מ"מ כיון דאית לן חילוקא בטעמא דברי במקום שלא ידע באיזה אופן היתה חסרון ידיעתו, ובאיזה חששא הוא אם יש עוד איזו סניפים איכא להתיר להלכה. ול"ע היטב למעשה. כנלע"ד:

ורצית זבח.

אמר המו"ל. יעויין נא בפרישה ביו"ד סי' ח' ס"ק ג' שכתב כן חילוק כזה בין גדול וקטן. אמנם כפי הנראה מהדברים האלה משמע דבסכין גדול ל"ל אמירת ברי לי וכשר הוא. ומדברי בא"ג שם שכתב בשם מהרש"ל משמע דאיכא איסורא? אבל כ"ז אינה ראיה דהוא רק מטעם מנהג. והא שחידש דבאמירת ברי ל"ל ידיעה מתחילה לפנימה ונראה כן מדברי התוספתא דחולין פ"א, מדברי הט"ז לא משמע הכי, יעויין בסי' ו' ס"ק ג'. ול"ע. אכן כי האי דינא נובע מדברי המרדכי דחולין פ"א ושמה נזכר דאין רגילין שתמלא בריםא דסכינא ממש, משמע דאם בשימלא על הראש ממש לית בזה איסורא, ובגוף דברי הט"ז יעויין בחידושינו ליו"ד בסי' ו' מ"ש שם:

שאלה כז.

שחט עוף בסכין של עכו"ם, אם מותר באכילה, או לא?

תשובה. שנינו בחולין (דף ח' ע"א) דבסכין של ע"ז מותר לשחוט בו משום דמקלקל הוא, ולא חשוב זה להנאה, שבחייה היו דמיה מרובין, מפני שעומדת לג' דברים, וכדכתב שם רש"י בד"ה מקלקל ובתוס' בד"ה מותר, וכן דעת התוס' בע"ז (דף ס"ו ע"ב) בד"ה אביי, ובשבת (בדף ק"ו ע"א) בד"ה חוץ, וביבמות (דף ק"ג ע"ב) ד"ה סנדל, אבל כ"ז לא שייך אלא בבהמה, ומנין לנו בעוף לומר כן? דעוף יש חילוק במינו. דבשלמא תרנגולת עומדת לגדל ולדות משא"כ בתרנגול. אכן מכיון דלא מלינו שום חילוק בגמ' בבהמה לעוף וכל טעמא דאסור לשחוט הוא משום דלא ידבק בידך מאומה וגו', לזאת אף בעוף וגם בתרנגול הדין כן, כיון שעופות ג"כ עומדים לגדל ולדות כדאיתא בביצה (ד' ז') יעו"ש וברש"י, ולזאת לא חשיב תיקון יותר על קלקולו בשחיטה זאת ולא מקרי נהנה ושחיטתו מותרת. כנלע"ד להלכה, ול"ע למעשה, כי בב"מ (דף כ"ח ע"ב) איכא לעיוני. דוק ותשכח בנוגע לזה:

ורצית זבח

דה"מ. זה אתיא דלא כדברי הפ"מ שם בסי' י' יעו"ש. ויעויין נא בתבו"ש סי' י' מ"ש בזה ודוק היטב. בב"ק (ד' כ"ד ע"ב וכ"ה ע"א) וביצה (דף ז' ע"א). והבן:

שאלה כח

אם מותר לשחוט לאור הלבנה כשמאירה?

תשובה. דין זה אפשר להוכיח מדברי פדר"א פ"כ ואם אין לו אש, פושט ידו לאור הכוכבים שהם של אש, ויסתכל בצפרניו שהם לבנות מן הגוף, ואומר בומה"א, עכ"ל. ובנר של הבדלה בעינן שיהנה לאורו כדאיתא בברכות (דף נ"ב, ונ"ג). ובירוש' שם פ"ח, ובפסחים (דף כ"ד) יעו"ש, הרי דאור חשיבא. ואם שנחלק ונאמר דאין ראיה מהתם דבנר של הבדלה שאני דלא בעינן ראיה ממשית, כ"א כשרואה קצת סגי, איכא למימר מפסחים (דף ב' ע"א) בנודר מאור דאסור באורן של כוכבים הרי דאור מקרי. ואף דאיכא למימר דבנדרים אזלינן בתר לישנא דב"א וכדכתבו שם התוס' בד"ה הנודר, מ"מ זה מלינו שפיר דמאירים הם וכדמשמע שם מהגמ'. ואם שלענין בדיקת חמץ אמרינן שם (בדף ז' ע"ב) דאין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה, נ"ק כלל דחדא דאיתא שם נמי, "דאור האבוקה" נמי לא מהני, ועוד אין בדיקה לאור החמה נמי כתיבא, וע"כ דטעמא אחרינא הוא לענין בדיקה. ומכיון דמלינו דמאירה ואפשר לו לראות בודאי שוחטין. וראיה קצת מברכות (דף מ"ג ע"ב) דירח כשלשה ואבוקה כשנים. ולו יהא שאינה מאירה בשעת הקלוות יותר מאבוקה, אבל מאירה היא ואפשר לשחוט לאורה. ואך דאיכא חששא כדי שלא יאמרו שבוחט לכוכבים ומזלות מפני זה לריך לעשות הוכחה קצת, כדי שלא יהא חשדא דמר"ע, ואז מותר לו לשחוט לכתחילה. כנלע"ד להלכה. ול"ע למעשה:

ורצית זבח

דהמ"ג. שאלה זאת הובאה ברדב"ז ח"ה סי' ש"א קכ"ט ודעתו נוטה לאיסור ומההיא דפסחים (דף ז' ע"ב וח' ע"א) דייק הכי, אבל מדכתב הרמב"ם ז"ל בפיה"מ דלאור הנר סגי, וכן דעת הרא"מ בסי"ר סי' תנ"ה דלאור הנר סגי, ולא בעינן אבוקה, מדוע לא תהני אור הלבנה. ומההיא דבדיקה איכא לחלק ככתוב פה, אכן יעויין נא בירוש' דפסחים פ"א ה"א ותמלא שם קצת ראיה מהך דמבואות האפלים דיש הפרש בין נר סמוך לאיר גדול מרחוק, ודוק היטב. ויעויין נא בכרו"פ סי' י"א מ"ש בזה ובטוטו"ד סי' ס"ו ובתבו"ש סי' י"א והבן, בפר"ח שם ודוק בס' ירוש' חולין פ"א ה"ב סומא בליליא דחמי ניבחר יממא וכוכבין וכו' ותמלא ראי' לדין זה:

שאלה כט

שחט מסוכנת בשבת אם מותרת לאחר השבת?

תשובה. דין זה דשוחט בשבת במזיד תליא בהך דינא דאי עביד מהני או לא המבואר בתמורה (דף ד'), ורק משום דלא תועיל סברא דלא מהני כלל, מטעם דבכל אופן מתה היא, ומותרת הנאה לב"נ, וחשיב זה תיקון מידי הבמה"ח, כדכתב רב"י ז"ל בפסחים (דף

ע"ג ע"א) ובביצה (דף כ"ה), ואף לדעת התוס' בחולין (דף ח'), ושם בביצה, מ"מ הא בחייה אסורה ה"א, וכ"ז בבהמה בריאה אמרינן דאין זה תיקון ממש כדעת רש"י בחולין (דף ח' ע"א), והתוס' שם, ובשבת מחייב, ממעשה זאת, כי מלאכתו שכיון היתה מלאכת מחשבת, אבל במסוכנת שאם לא שחטה, היתה מתה ומאליה פקע ממנה איסורא דאמה"ח, ונמצא דלא תיקן כלום ובודאי יקשה: נאמר נא דלא מהני. ומפני דיש בזה לעיין טובא מהירוש' דפסחים פ"ה, ופ"ו, ודר"ה פ"א, ובגמרין (דף ס"ג), ובשבת (דף ל"ד), ובבכורות (דף ל"ד), ובב"מ (דף ס"ה), ובתמורה שם, ובתוספתא שם פ"א, ובביצה (דף פ"ד), ובירוש' דתרומות פ"א, וב', ויש חילוקים רבים בענין זה ואריכות הרבה, לזאת נ"ל דבר חדש גמרא וסברא. גמרא דמצינו בחולין (דף קט"ו ע"א) ובכתובות (דף ל"ד) היא קודש ואין מעשיה קודש ואינן נאסרין לא באכילה ולא בהנאה יעו"ש, וא"כ בדין זה נמי לא תאסר לא באכילה ולא בהנאה, ויעויין נא במ"ש התוס' בב"ק (דף ע"א ע"א) ד"ה היא, ובבכורות (דף ל"ד ע"א) בד"ה ומי, ובתמורה (דף ד') ד"ה ור"י יעו"ש. וממילא יודעין שהבהמה מותרת מצד גזה"כ, והכשירו זה שעשה באיסור, אינו עושה פעולת איסור בבהמה. ואפילו כשנחלק בין הכשר ביטול, להכשר שחיטה. דביטול הפעולה לדרית. וההכשר לא בא להתיר איסור, ובאיכותו שעמד כן הוא עתה, לפיכך מעשה שבת אינה פועלת ועושה מהיתר איסור. לא כן היכא שהיה האיסור מקודם, וההכשר בא לתיקון, נאמר דמעשה כזאת אין בה כח להכשיר, ולתקן לאכילה שתעשה היתר, נ"ל סברא דשאני שחיטה בשבת דיש במעשה הזאת שני דינים: איסורא דשבת, והכשר לאיסור שאינו זבוח, ולהכשיר זה לא בעינן רק שיהא ההכשר גופא מצד עצמו נעשה כדין, וזה מתרת הבהמה. ולפ"ז מצינו כי הדברים האלה נוגעים לבהמה ולהאדם. ואם דהאדם עשה מעשה איסור, אבל בהבהמה לא נעשה שום איסור, שיהא נוגע לחזקת היתר, שיש לה עתה כי מעשה הזביחה נעשתה בה כדין וכדת ויותר אינה צריכה וגם מכח גברא באת, לזאת האיסור שעבר האדם בחיוב המיתה אקרקפתיה, אין נוגע להבהמה הזאת, ואפשר בהתירה לאחר השבת, כדין כל מלאכה הנעשה בשבת. כן נלע"ד:

ורצית זבח.

אה"מ. מספ' ירוש' חולין פ"א ה"ג בפלוגתא דר"י ור"ש תמצא דאיכא לעיוני טובא, ובגוף דבר אם שיש לעיין בזה באורך בפלפול גדול מכמה דוכתי בבבלי וירושלמי, יעויין נא בירוש' דתרומות פ"ב ה"ג, ובשבת פ"ג, ובביצה פ"ב, ובתוספתא דשבת פ"ג, וגטין (דף כ"ג ע"ב), ובביצה (דף כ"ה) בדין בהמה מסוכנת, ובירוש' שם פ"ג ה"ג, ובתוס' בע"ז (דף ס"ז ע"א) ד"ה כל, ובמנחות (דף ק"א ע"א) ד"ה נאמר, ובבכורות (דף כ"ד ע"א) ד"ה דגן, ובתוס' בפסחים (דף כ"ד ע"ב) ד"ה אומרת, ובב"ב (דף ל"ד ע"א) ד"ה סאה, ובשבת (דף פ"ד ע"ב) בד"ה ארבע, ובסוטה (דף מ"ו ע"א) לענין קדשים שנעבדה בהן עבירה, ובספרא בויקרא פ' ב', ובמנחות (דף ו' ע"א), ובתמורה (דף כ"ח ע"א) בתוס' ד"ה חורש. ודוגמא להאי סברא תמצא בירוש' דדמאי פ"ב ה"א. ויעויין נא בשו"ת חינא דחיי באורך בס"ז מ"ש בזה. ולפי האמור פה יש ליישב את דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בכותב גט בשבת בפ"ג מגירושין הי"ט, ומה שנתעורר המל"מ בפ"ח ממלוה ה"א, והרמב"ם בפי"ג משחיטה ופי"א משמיטה ויובל. וירוש' דדמאי פ"ה וגיטין ספ"ד, שכבר נתעוררו בזה האחרונים, והלח"מ בבכורות פ"י הלכה ה' ודוק ותמצא כי נכון הוא:

שאלה ל.

שחט בן פקועה של חבירו לע"ג אם נאסר בזה?

תשובה. דע כי בדין זה כל עיקר העיון הוא מפני דהאי ב"פ לא בעי שחיטה מה"ת כלל, ורק לפי דעת הפוסקים הראשונים שאומרים דע"י מעשה אדם אוסר, אף שאינו שלו, וכדכתבנו באורך לעיל בסי' י"ח וי"ט לזאת החקירה היא אם נחשבת שחיטה כזאת למעשה או לא, לאוסרה לגבוה לזאת לא בעינן מעשה כלל, כדאיתא בירוש' דע"ז פ"ג, וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ד מאיס"מ יעוי"ש, והיכא דחשב לשם גבוה, או שבדעתו להקריב לגבוה, לזה אף בלא מעשה נאסר, ורק בב"פ דליתא להאי מילתא כלל, כי מדברי הגמ' דחולין (דף ל"ח ע"ב) דאיתא שם תחת אמו פרט ליתום, ה"ד אילימא דילידתיה אמיה והדר מתה, לכולם תחי ותיזיל, אלא דמתה והדר ילידתיה, מכי יולד נפקא אלא פשיטא זה פירש למיתה וזה פירש לחיים, הרי היכא שהוא חי אסור מטעם שנשחטה אמו, ואם דמוקי לה בולד ב"פ דהוא כשר מטעם זה, אמינא דבעינן תחת אמו שהאם תהא דינה בחיות, ולא כשתהא דינה כשחוטה, וכדמשמע כן מחולין (דף קי"ג ע"ב) לענין בשר בחלב יעוי"ש ברש"י בד"ה ולא בחלב. ואף דאיכא לאוקמי הגמ' דשם באם במציאות, ולא באם לפי הדין, אבל דברי הגמ' לענין פסול קרבן מורים כן, וליכא למימר דנכללת בדין יוצ"ד דהתם מכי יולד נפקא, ומדברי הרמב"ם ז"ל באיס"מ פ"ג ה"ד שכתב דיתום שנולד אחר שנשחטה אמו וכגון שזה פירש למיתה וזה לחיים הרי דבב"פ מיירי, דאל"כ הו"ל כשמתה אמו, וכפי שנתעורר מרן הכס"מ שם, ובפרט לפי דברי התוס' בב"ב (דף קמ"ב ע"ב) ד"ה דהוא, דהיכא שנעקר הולד יכול לחיות, ודעת רבינו הרמב"ם דיש חילוק בין מיתה טבעיית לבא ע"י סיבת שחיטה והריגה, וכדמשמע מערכין (דף ז' ע"א), ומדברי התוס' בחולין שם בד"ה אלא, ויעויין נא בתוס' בנדה (דף מ"ד ע"ב) ד"ה איהו, ותלמוד מכל הני דפסול הוא מטעם שנשחטה אמו, וכן נראה מדברי המכילתא פ' י"ח בפ' בא, ובספרא פ' אמור סי' קכ"ה. שלענין פדיון פטר חמור אמרינן בחולין (דף ע"ד ע"ב), ובבכורות (דף י"ב) דפודין בב"פ, אבל לענין קרבן לעולת לגבוה איתמר התם דפסול, מטעם דגמרינן מפסחים והתם מפורש יוצא בגמ' שם (דף ע"ד) דפסול [ולו יהא דרש"י כתב שם דדינו כיוצ"ד, אבל לענין פסול דקרבן לגבוה ליכא נ"מ, ודעת הרמב"ם ז"ל דלא מבו"ה מיפסל, אלא איכא לאוקמי כוונת רש"י דדינו הוא כיוצ"ד, והא שכתב כן מטעם דאזיל לשיטתו שכתב בערכין (דף ז' ע"א) יעוי"ש, דאל"כ יקשה הלא נחשב כשחוט ובשחיטה בעינן לשמה, כדאיתא בזבחים

דם

(דף ז', ודף מ"ו, ודף מ"ז) וכתוס' שם, ובמנחות (דף ט"ז ע"ב), וזה לא נכתב לשמו וע"כ כדכתבנו]. וביותר שהדבר הזה איכא למילף מהא דאיתא בב"ק (דף ק"ו ע"ב) לענין תשלומי ד' וה' שאינו חייב בב"פ, וע"כ משום דחשבינן ליה כשחוט ויעוי"ש ברש"י בד"ה וליתני, וממילא מכיון דחשבינן זה לשחוט לכל מילי, ה"ה גם היכא ששחטו לע"ז וה"א אינו שלו לא נאסר, כי בכל אופן איסור דאבמה"ח פקע ממנו, ואין דינו אלא כבהמה המפרכסת, ולפי דברי התוס' בבכורות (דף ל"ב ע"א) ד"ה הא אינה כחיה, ויעויין נ"א בחולין (דף פ"ה ע"ב) ותמצא כן דסברא נכונה היא לדינא דאינו נאסר משום מחשבת עכו"ם והבן. ואף לדעת האומרים דבלי מעשה נבילה אוסר דבר שא"ש, מ"מ כאן שאני דשחוט ועומד הוא. ולו יהא דלדעת הרמב"ם בה' מלכים תהא חשוב זאת השחיטה להוציא מידי אבמה"ח לב"נ, אבל לדעתו א"א לאדם לאסור דבר שא"ש אף ע"י מעשה, וא"כ ממ"נ לפי דעת הרשב"א ז"ל דס"ל דמפרכסת מותרה לא חשיבא זאת לשחיטה, ואף לפי דעת הרמב"ם הא ס"ל דבדבר שא"ש אין בו כח לאסור. כנעל"ד:

ורצית זבח

המ"א, יעויין בשו"ת חת"ס חיו"ד סי' י"ד מ"ש בזה. ובבעה"מ בפ"ג מאיכ"מ, ובכר"נ ח"ב סי' ח"י, ולפי הכתוב פה נכון הוא. והך פלוגתא דבכורות (דף כ"ז) בשלא קיים, זהו לדעת ר"י. ויעויין נא בר"מ בפ"ו מבכורות והבן. ויעויין בס' ירוש' דחולין פ"ב ה"ח ומש"ש באורך:

שאלה לא

אחד מכר לרעהו עגל ולא הודיעו אם היא תי ימים אם יש להתירו לסמוך, ולשחוט תיכף?

תשובה, הדא מילתא תלוי בהך דאיתא בבכורות (דף כ"א ע"ב) לוקח מישראל א"ר בכור ודאי וכו', וש"א בכור ספק וכו', ורי"א בכור ודאי כיון דאיכא איסורא אודועי הוה מודע ליה. והביא הנ' ראיה מברייתא כותיה דר"י, ולרב ושמואל ל"ק, דהכא בלוקח תליא מילתא יעוי"ש, וכתב ע"ז רש"י דיש חילוק באותו ואת בנו, דהתם המוכר צריך להודיע שאמה מכר לשחוט, ובבכורה על הלוקח, תלוי במי שהבהמה שלו יעוי"ש, ותמצא דלפי שיטת רש"י ז"ל, באוא"ב העיקר הוא שלא ישחט הבן והאם כיום אחד, והמוכר אפשר לו לידע, מחויב הנהו להודיע ללוקח, כדי שלא יבוא לידי איסורא, לא כן בבכור דהחיוב הוא ברשות שנולד, ואיסור מקודם ליתא, לזה צריך הלוקח לישאל. וכן לדעת התוס' שם דבאוא"ב מחויב להודיע משום לפנ"ע, כי זה אין הלוקח שואל אם מכר אמה או לא. לא כן במבכרת הלוקח חוקר על הבהמה אם מבכרת היא או לא, ואם לא שאל איהו דאפסיד אנפשיה ואינה ראיה שתיקתו זאת יעוי"ש. וכ"ז לרב ושמואל דס"ל ש"ין בכור יש לו, אבל לר"י דס"ל דהיכא שאפשר לגמות קלא איסור מחויב המוכר להודיעו, וכשלא הודיעו אמרינן דסומכין אחזקה זאת, דכבר ילדה והילד חולין, ומכיון דהלכתא כר"י הי"ת לן ראיה נכונה לנד"ד לסמוך על החזקה. ולומר שמותרת. ואף דלפי שיטת רב ושמואל, איכא למימר דבכור שאני משום דכתיבא קרא בבקרך ובצאנך, לזאת מוטל החיוב לשאול על הלוקח, אולם בעגל דהדעת נוטה שישחטנה ויאכלנה היום. ואם היא פחות מח' ימים יעשה איסור, בודאי החיוב מוטל על המוכר להודיע מבלי שאלת הלוקח, וכשלא הודיעו אמרינן דבן ח' הוא. וכן נראה מדברי הרמב"ם שפסק בפ"ד מבכורות ה"ט ונתן טעם שאין הישראל שותק וגורם לו לאכול קדשים בחוץ וכמ"כ הכא. ואם יש לדחות ולומר דלא מיבעי' לשיטת רב ושמואל דצריך הלוקח לשאול, ואף לר"י דס"ל התם דהחיוב הוא על המוכר, אבל הכא יהא החיוב על הלוקח, וראיה מחולין (דף פ"ג ע"א), וע"ז (דף ה' ע"ב) בד' פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו, אבל בכל ימות השנה א"צ להודיעו וטעמא הוא דאפשר שלא ישחוט באותו יום, ואף הכא נמי לא נסמוך על החזקה הזאת דשתיק המוכר, ונאמר דמשו"ה לא הודיעו, כי סובר שלא ישחטנה היום. וראיה לסברא זאת מצינו בירושלמי דשביעית פ"ה ה"ג יעוי"ש, ובבכור איכא סברא דקדשים בחוץ, אבל כאן אפשר שלקחה לגדלה, וגם לשחיטה ישחטנה לאחר כמה ימים, לזאת החיוב הוא על הלוקח לשאול זמן לידתה, וביותר דיש רוב שאינן מפילות ויש ביד המוכר סברא לשתוק מבלי שאלת פיו. ויען כי יש לנו סברא נוספת להיפך דבבכור שהוא ודאי ומ"מ סובר ר"י דבשתיקתו אמרינן שהוא חולין ומכ"ש בנד"ד דיש רוב יש לסמוך. וגם לרב ושמואל התם אין שום דבר המכריע, וכאן בנד"ד יש סברא מכרעת, דרוב, היולדת אינן מפילות, כדהזכירו מזה התוס' בבכורות (דף כ' ע"ב), ובפרט דאיכא סברא דלאכילת חולין, אף בן יומא מותר, יעויין נא ברש"י בשבת (דף קל"ו ע"א), ובחוה"מ לר"ש דוראן סי' כ'. בהטור הא', וגמ"כ תהא מותרת. וראיה נמי מירוש' דדמאי פ"א ה"ג, דר"י שלא לר"ז חדא מסאנא דהאנים דלא מתקני וכו' יעוי"ש, דמשמע דצריך להודיע, ומדלא הודיעו סמכינן אחזקה ובדרבנן מקמעי, וכן מצינו שם בפ"ג ה"ג, ובתוס' בפ"ג דדמאי ודו"ק היטב ותמצא דצריך להודיעו. וא"ל בעובדא דר"י ור"ז הם סברי דא"ל להודיע, ואף לשאול א"ל, ובטבל סמכינן אחזקה כדכתבו התוס' בפסחים (דף ד' ע"ב) בד"ה לאו יעוי"ש, וכדאיתא שם (בדף ט' ע"ב), ובע"ז (דף מ"א), ובנדה (דף ט"ו), ובירוש' דמעשרות פ"ג, וכשלא הודיעו מעושרין הן, זה תלוי בדאפשר לשאלו או לא: היכא דלא אפשר אז סמכינן אחזקה, והיכא דאפשר מבררינן, וזהו לדעת ר"י, ולר"ז א"ל לברר בכל אופן, כי בחיוב המעשר תלוי, אם החיוב הוא מן הבית או מן השדה, ומהירוש' דמעשרות פ"ג נשמע דמן הבית, ור"ז חשב כי חבר לא יוציא דבר שאינו מתוקן, ור"י יסבור דלחבר א"ל לעשר, ולפ"כ אין ראיה לדברינו אלה מהתם, דטעמא אחרינא הוא ולהודיעו לא צריך? זה לא ניתן להאמר: „חדא", דבתוס' דדמאי שם איתא השולח בין לע"ה ובין לחבר צריך לעשר, רשב"ג אומר לע"ה צריך לעשר, ולחבר צריך להודיעו, וכן פסק הרמב"ם בפי"א ממעשר ה"א עיי"ש, וא"כ אף לרשב"ג דמיקל לשלוח אינו מעשר כי המקבל יעשר, אבל להודיעו צריך, וא"כ כמאן

שברי ר"י ור"ז? דלא כת"ק ולא כרשב"ג, וע"כ בצריך להודיעו פליגי. ואם דלפ"ז יקשה על שיטת ר"י, דמדבריו משמע שאינו צריך להודיעו. ובירוש' דפ"ג ובתוספ' איפכא שנויה? אפשר לאוקמי בדוחק, דר"י סובר דאיכא לפלוגי דמאי שהחיוב הוא אקרקפתא דגברא, וכנראה מכמה דוכתי מבבלי וירוש', ובין ודאי דהחיוב הוא על הפרי, וכדאיתא בגטין (דף מ"ז ע"ב) ויעוי"ש ברש"י, והתוספתא איירי בודאי, ולזה היה צריך להודיעו כי נתחייב במעשר כשבא לידו, ובעובדא דר"י איירי בדמאי. אכן זה סובל דוחק גדול כי בתמא איתא, וכמו דבעובדא דר"י איירי בפירות, כמ"כ ההיא דהתוספתא בפירות, דלשניהם דין אחד למעשר. ואם דסובר ר"י שמוסרין ודאי לחבר וכדאיתא בירוש' דדמאי בפ"ב, ופ"ה, ובתוס' ביומא (דף ח' ע"ב) ד"ה תנן יעוי"ש. הלא להודיעו צריך בכל אופן? ועוד דמליצנא דהתוספתא משמע שאף לחבר אין מוסרין לו ודאי טבל, כ"א דמאי. וכן דעת הרמב"ם בפ"ו ממעשר ה"ו, וע"כ פשוט הוא שהתוספתא אתיא כדעת ר"ז, ולזאת יצא לנו דלא מיבעי' בדמאי היכא שאינו מודיעו סמכינן אחזקה, אלא אף בודאי נמי סומכין על החזקה. ואין לחלק בין דבר העומד לאכילה ולדבר אחר, ובין דבר העומד רק לאכילה ובעובדא דמסאנא דפירי. דהתם רק לאכילה סמכינן כשלא הודיעו, משא"כ בנד"ד דאף דסמכינן ארובא דרוב אינן מפילות, אבל החזקה הזאת שלא הודיעו אפשר לומר דאף לפי התוס' בגטין (דף ל"א) יעוי"ש, דהיכא דאפשר לברורי מבררינן? היכא למימר דבירור צ"ל רק בחזקה לבד, ואם כשמסייע דבר מה לחזקה זאת, אז אף היכא דאיכא לברורי א"צ לברר. ומגטין שאני דיש חזקה המנגדת, וכאן אין שום דבר המנגד ובודאי דאיכא לסמוך. אולם מדברי הרמב"ם בפ"ב משחיטה שכתב שנתנו לקנות והיה בסוף היום שחזקתו שהוא שוחט עתה, אבל אם היה ריוח ביום א"צ להודיעו שהוא לא ישחוט אלא למחר עכ"ל, משמע דהיכא דאיכא סברא קלת לא סמכינן על בלתי הודעתו, ואוף הכא נאמר כן? נ"ל דהכא שאני, דכיון דכל עיקר דינא הוא מתורת ספק צ"ד לאוא"ב דודאי איסור לא יעשה לעולם, ובפרט דיש חילוק בין אכילת חולין לקרבן, ואף לפי דבריו איכא למסמך, ומכ"ש לפ"ד הרא"ש והטור סי' ט"ז, דלא מחלקי באוא"ב כלל, ובכל אופן אחזקה זאת סמכינן, ומדלא הודיעו אף היכא דאפשר לברר ליכא חובא עליו, ואמרינן דבודאי בן ח' ימים הוא ומותר לשוחטה תיכף. א"כ מצאתי בעיטור כן. יעויי"ש בהלכות שחיטה והנאני ת"ל. כנלענ"ד:

ורצית זבח

דהמ"ב. יעוין בס' ירוש' דבכורות פ"ג ה"א הגדמ"ח וז"ל: טעמא דרב וטעמא דר"י חד טעמא הוא, איתא חמי הא איתפלגון? וכו' עד הדא דתימר בודאי ברם ספק לא, תמן בהדין פרקי ודאי בלא הדון פרקי ספק, הכא כולי פרקי ודאי הוא עכ"ל. וא"כ בודאי צריך להודיעו, ומדלא הודיעו מותר לו לשחוט דהלא צריך להזהירו, דהא מכיון שלקח בודאי כוונתו היתה לאוכלה, ואפשר לו לבוא לידי איסורא, ויעוין במוע"ק (דף ה' ע"א) רמז לציון וכו' ובירוש' דמע"ש פ"ה ושקלים פ"א ה"א, ומוע"ק פ"א ויעוין נא בברכות (דף י"ט ע"ב) ברואה את קבירו לובש וכו', ובירוש' דכלאים פ"ט ה"א, ובברכות (דף ל"ה) ודוק היטב במה שנוגע לזה:

שאלה לב

עגל שמשכוהו בחבלים, ולא יכל לילך ונשחט לאחר ח' ימים, ומצא שנשבר הצלע, אם מותר הוא לאכילה?

תשובה, בבהמה המקשה לילד איכא למיחש לולד משום ריסוק אברים, וזה דעת הרא"ש בבילה פ"א סי' ז'. המנם כי הדבר הזה לא משמע כן, מהא דאיתא בחולין (דף כ"א) דבית הרחם אין בו משום ריסוק אברים, ודעת הר"ן שם דאף במקשה לילד נמי אין חוששין, וכן דעת התוס' שם ד"ה בית, דאף כשאיכא ריעותא דאינו הולך, מ"מ אין חוששין, ופסק כן הטור ביו"ד סי' ע"ו, דהיכא שכלו לו חדשיו לא חיישינן לריסוק אברים, ואפילו אינו הולך מותר ביומו, ולפי כן משמע דהיכא ששהה ח' ימים, דזה סימן שילא מכלל נפל וכדאיתא (בדף קל"ה) בשבת, וביבמות (דף ל"ו, ודף פ'), ובנדה (דף מ"ד) ובירוש' דיבמות פ"ד והא דינו כדין הידוע בודאי דכלו לו חדשיו, וא"ל שיפרים ע"ג קרקע. ואין לחלק דבלא כלו חדשיו שאני, ואף כששהה ח' ימים חיישינן לריסוק אברים, הלא איתא שם בגמ' דהיכא דשהה מעל"ע לא חיישינן לריסוק, וכאן בספק כלו לו חדשיו דשהיית ח' ימים מברר נמי מתורת דין ריסוק, כי דין ריסוק צריך לבירור דהפרים, ודין ספק כלו חדשיו צריך בירור ח' ימים, וממילא צ"ל דהשהיה הזאת תהני לבירור דריסוק, כי במקום הפרים עומדת שהיית מעל"ע. אכן מכיון דמדעת הרא"ש משמע דהאי הפרים ושהיית ח' ימים שניהם באין להוציא מידי ספק נפל, וכשתמצי חדא נוהגת עדיין איכא לאסתפוקי, בולד ואינו רשאי לשוחטו, יקשה לכאורה הלא שהייה מהני? אפשר לומר לדעתו דהאי הפרים לא אתיא לברר חשש ריסוק, כ"א בירור שני הוא לס"נ, ולבירור שני כשישהה עוד ח' ימים יהיה בירור גמור, במקום הפרים נמי, ושהייה מעל"ע לא מהני, אבל שהייה דח' ימים מהני שפיר, ובפרט לפי דאיתא בירושלמי דבילה פ"א ה"א. ובבכורות (דף כ"א), ובתוס' שם בד"ה ת"ק, ובירושלמי דנדה פ"א ה"ג דבהמה אפשר לילד למקוטעין, וא"כ האי ח' ימים הוא או משום בירור דכלו לו חדשיו, או שאף שלא כלו לו חדשיו בירור הוא שזה אינו נפל, ולזאת היכא ששהה ח' ימים אפשר להתירו, ובפרט שכל הראשונים תמהו ע"ז, יעויין נא ברבינו ירוחם ובב"י ביו"ד שם בודאי דאפשר להתירו לאכילה. ואך כ"ז לא איתאמרא אלא היכא שלא מלינו שום ריעותא, וע"ז שאינו הולך איכא למתלי בשגרונא נקטיה, אבל היכא דאיכא ריעותא דאז סימן הוא שילא מכלל הרוב, ומכיון שלא הלך בודאי איכא למיחש לריסוק אברים, ולא מהני בזה שהייה ואסורה באכילה. כנלענ"ד:

ורצית זבח.

אה"ב. יעויין נא במ"ז הש"ך בסי' ט"ו ס"ק ג' ביו"ד, ובטעו"ד סי' כ"ח, ובבכר"א סי' י"א ביו"ד ובק"נ

בבילה אות ק', ובשיו"ק שם פ"א ה"א, ודוק היטב. ויעויין נא בבילה (דף ל"ד ע"א), ובאו"ח סי' תנ"ח מ"ש בזה, ובב"ק (דף כ' ע"ב) בתוס' בד"ה אם שהתה, ומ"ש רש"י בחולין (דף כ' ע"ב) ד"ה מהו, (ובדף י"ב ע"א) בד"ה פסח, ובנזיר (דף ס"ו ע"א) בתוס' ד"ה סבר, ודו"ק היטב. ויעויין נא ברא"ש בפרק א"ט סי' כ"ב, ובדבחמ"ו ס"ק קס"ד, וקע"ב, וברמב"ם בפ"ט מה' שחיטה, ובמ"מ שם והבן, ויעויין נא בירושלמי דבכורות פ"ג ה"א הנדמ"ח ובירוש' דבילה פ"א ותמצא מפרש יוצא שלא כדעת התבו"ש סי' ע"ו סק"ה שכתב שם ודו"ק. ולע"ג :

שאלה לג

נכרי בא ואמר שנולד לו עגל ומסר סימנים. אם מותר לשחוט ביום ח' לאמירתו ? :

תשובה. מדברי הגמ' דיבמות (דף ל"ט), משמע היכא שהעד מעיד על דבר שאינו לאיסור, ולא ממון כ"א גילוי מילתא לבד. מהימן, אע"ג דנפיק מניה דבר שבערוה, מכיון שלא בא להעיד על דבר ערוה; לית לן בה וכן דעת הרי"ף והרא"ש שם. ולא עוד אף שיש חזקה המנגדת, מכיון שאין זה רק מילתא דעבידא לאיגלויי, לא בעינן דין עדות, ואף ע"א נאמן. וכדאיתא בירושלמי דיומא פ"ג ה"א, ובר"ה פ"ב בנולד בשבת ואמר ע"א, מלין אותו על פיו, ור"א מטלטל על פוס מליתא, ר"א מטלטל על פוס נשיא, דאמרן שמשא הוות על סוסיתה, והתם איתחזק איסורא הוא מ"מ כיון שאינו רק מילתא דעבידא לאגלויי לא בעינן עדות ואף פסולים נאמנים הנס שילמא מזה איסורא דמילה בשבת לית לן בה, כמ"כ הכא בנד"ד שהוא מדעבל"ג, גם הנכרי נאמן דלא בעינן לזה דין עדות, ואף שיש להבהמה חזקת איסור שאינה זבוחה דנק"א זה החזיק איסורא מ"מ כיון דכל עיקר דבעינן ח' ימים הוא בירור להוציא מידי ספק נפל, ולפי הסברא היו צריכין לילך אחר הרוב, כאשר זכרנו בסי' הקודם, ויבואר מזה להלן בסי' ב' דנמצא שאין דין זה נוגע בודאי איסור מה"ת, אלא בירור הוא, והספק אצלינו אם שהה ח' ימים, או לא. איכא למימר דלזה דלא בעינן עדות, איכא למסמך על אמירת הנכרי, ומ"ת דהנכרי אינו נאמן לעדות משום חששא דמשקר אמינא לך דבכגון זה מלינו דנכרי נאמן. יעויין נא בחולין (דף ס"ד) בבילים מעוף פלוני טהור נאמן, הרי דנכרי היכא שהוא עבל"ג יש לו נאמנות. וכשנחלק, דהתם בבילים לא אתחזיק איסורא. [ובזה נתרץ נמי ההיא דיבמות (דף ע"ז) גבי יתרא הישראלי דמוקים לה הגמ' דמדעבל"ג] איכא להביא ראי' מירושלמי דדמאי פ"ד, דנאמן ע"ה לומר מפלוני לקחתים וטבל אתחזיק איסורא הוא. ואם שבזה שאני כי רוב ע"ה מעשרין הן והוא ספק קטן כדמשמע מהירוש' דברכות פ"ז ה"א יעו"ש, אבל יש להביא ראיה מבכורות (דף ל"ו) דנאמן הכהן לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו, ולו יהא דהחששא אינו מה"ת ונאמן הוא רק מדרבנן, מ"מ מלינו דבדרבנן נוהגי ובפרט דמן הירושלמי מוכח אף במקום דהחזיק איסורא ומדאורייתא, מכיון שעבל"ג, נאמן. וביותר דגם מדברי הרמב"ם בפי"ג מגירושין בנאמנות עכו"ם בעדות אשה הוא מטעם דעבל"ג, ולא משקרי, והתם איתחזק איסורא הוא, וכן איכא למילף מדברי הרמב"ן שכתב כן, ולזאת איכא למימר בנד"ד מכיון דהאי נכרי יחשוב שבאמירתו זאת אפשר ביד הישראל לבוא ולראות, בודאי לא משקר, ודמיא להא דאיתא בחולין (דף ל"ז ע"א) דסמכינן אטעימות קפילא ארמאה מפני דעבידא לגלויי הוא, ויעו"ש בתוס' ד"ה סמכינן, ובזבחים (דף ע"ט ע"א) ורק משום דאיכא חששא לאחלופי וכדאיתא בע"ז (דף ל"א), ובירושלמי דדמאי פ"ג, ובכתובות פ"א, וע"ז פ"ב, לזאת כשנותן סימנים, ליכא למיחש, כי באופן כזה ליכא חששא לאחלופי וכדמלינו בירושלמי דשבועות פ"ה ה"ו וחש לומר שמא החליף וכו' יעו"ש. ולפי כל אלה מותר לשחוט ביום ח' לאמירתו זאת, וכן נראה להוכיח מס' האשכול, פ' או"ב סי' ל"ז. כנלע"ד :

ורצית זבח.

דהמו"ל. איברא דמן הירושלמי דדמאי פ"ד אין ראי' נלחת, וגם מלינו בירושלמי דנדרים פ"ו וסנהדרין פ"א קלת עיון, אבל מדברי אלה ומהירושלמי הזה ל"ע טובא לפי מ"ש הטו"א בר"ה (דף כ"ב) יעו"ש. ויעויין נא במ"ש הש"ך ריש סי' פ"ו, ובסי' פ"ג ס"ק כ"ה, וסי' נ"ח ס"ק כ', ובב"ש באה"ע סי' ד' ס"ק ס', וסי' י"ז ס"ק י', וברמ"א בחו"מ סוס"י ל"ה, ור"ס סי' מ"ה, ובסמ"ע סי' ל' ס"ק מ"א, וסי' מ"ט ס"ק ד', וסי' מ"ה ס"ק ג', ויעויין נא בירושלמי דנזיר פ"ח, ובסוטה פ"ה, ובשטמ"ק בכתובות (דף ע"ב), ול"ע מהא דאיתא בפסחים (דף מ') דסמך על אמיה בדין שימור שהוא מה"ת לפ"ד הרמב"ם ז"ל, וכדמוכח מהירושלמי דפסחים פ"ב יעו"ש. ויעויין נא ביבמות (דף פ"ח) ובשאילתות סי"פ בא ודוק היטב. ובגוף הדין הזה שפיר יש להוכיח דמותר לשחוט ביום ח' לאמירתו מטעם זה והבן. ויעויין בעז"כ סי' י"ז ס"ק ט' וסעיף י"ד ודו"ק. וכן יש להוכיח מדברי המאירי בשבת (לדף קל"ה וקל"ו) מ"ש בזה והבן :

שאלה לד

עד אחד העיד על עגל שהוא בן ח'. ואח"כ חזר בו, אם נאמן בחזרתו זאת ? :

תשובה. בדין זה אם ע"א נאמן, לית דין ל"ע, כי לא גרע דין זה מכל האיסורים, וכמו דאמרינן דע"א נאמן באיסור, כמ"כ הכא, ורק משום דאיכא לחלק בין דבר שבידו, לדבר שאינו בידו. וכדאיתא ביבמות (דף פ"ז ע"ב), ובכתובות (דף כ' ע"ב), ובתוס' ד"ה ור"י, (ודף כ"ה ע"ב, ודף ע"ב), ובסוטה (דף ג' ע"ב), ובתוס' ד"ה ת"ל, (ודף ו' ע"ב) בתוס' ד"ה שבתן, (ודף מ"ז ע"ב), ובגטין (דף ב', ודף כ"ד), ובקידושין (דף ס"ד, וס"ה), ובחולין (דף י'), ובירושלמי ביבמות פ"י, ובכתובות פ"ב, ובנזיר פ"ח, ובסוטה פ"ו, ובקידושין פ"ג וזה דבר שאינו בידו הוא, וכמ"כ איכא לחלק בין דבר דאיתחזק איסורא או לא, יעויין נא בכריתות (דף י"א, וי"ב). ובחולין (דף ל"ו). וביבמות (דף

פ"ח), ובתוס' בכריתות (דף י"ז), וברש"י בשבת (דף ל"ה), ובנדה (דף י"ג) בתרשת ושוטה, ובקידושין (דף ס"ג), מ"מ להחזיק היתר, אף דאיכא חזקה המנגדת נאמן, וכפי הנראה לפו"ח מדברי הירוש' בנזיר פ"ח ה"א; באמר לו אחד חלב הוא, נזיר, נסתרה, ובסוטה פ"ו ה"ד, והביא זה הרמב"ם בפ"ג משגגות ה"ב, ובסנהדרין בפט"ז, ובנזירות פ"ט, דאיכא למימר דאמרתו לאחר מכן לא מהני, מכיון דאתחזיק התירא ע"י, אין באפשרות לחזור מזה, וכדמוכח מגטין (דף כ"ד ע"ב), בהני טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני, ובתוספתא דתרומות פ"ב בפירות שמכרתי לך טבלים הם, ובפסחים פ"ד בשוחט את הפסח על בני חבורה, וברמב"ם בפט"ו ממו"מ, ובפי"ט מפסהמו"ק, ובקידושין (דף ס"ה), וטעמא דמילתא, משום דכל דין עדות דבעינן באיסורין לאו מתורת דין עדות קאתי, כ"א מתורת דין בירור, ובגדר זה סמכינן אחזקה דלא משקר, ולזאת אף אלה שאינם נאמנין, בכל עדות, בנידון זה נאמנים הם, וכיון דיצא הדבר מפיו ואתחזיק להתירא, איך אפשר אח"כ לחזור בו, ובפרט כשהדבר הזה אינו בידו. ומ"מ דכל עיקר עדות בנידון כזה הוא כדי לברר את הספק, וא"כ עדיין לא איתברר לן, נראה דלא מבעי' כשנאמר שדין זה אינו רק חומרא מדרבנן בודאי סמכינן על דבר כזה על כל הפסולין וכדאיתא בעירובין (דף כ"ט) ובתוס' שם, ובפסחים (דף ד' ע"ב), ובכתובות (דף כ"ח), ובירושלמי דכתובות פ"ב, ואף שנאמר דספק זה הוא מה"ת, משום דאיכא מיעוט דמפילות וחזקה שאינה זבוחה, וכדעת ר"ת בשבת (דף קל"ו) והתוס' שם, מ"מ לברר זאת בודאי נאמן, ואיך תהני חזרתו הלא כבר יצא הדבר באמרי פיו בהיתר, ולזאת ממ"נ לכל הדיעות איכא להתיר בנידון זה, דלפי דעת הרשב"א ז"ל דס"ל שאינו יכול לחזור לית דין צריך בשש דסמכינן אדבריו הקודמין, ואף לפי דעת החולקים וס"ל דכיון שאמר זאת חוץ לב"ד יכול לחזור בו, וכדאמרינן בתוספתא דב"מ פ"א יעויי"ש. מ"מ אית לן סברא דאף בתוך ז' לחולין מותר כדעת רש"י בשבת שם, וכדעת התוס' בבכורות (דף כ"א) שאין זה אלא מדרבנן יש להתיר העגל הזה באכילה. ויש לעיין בתוספתא דכתובות פ"ב וסנהדרין פ"ו לאוה"ת שהעידו ולא נחקרה עדותן ואמרו מבודין אנו נאמנים; והובא בירוש' דכתובות פ"ב, אכן נר"ד שאני ותלוק כנראה לכל מעיין וע"י סימן א' בודאי מותר בנידון כזה. כנלע"ד:

ורצית זבח

דה"מ. יעויין נא בסנהדרין (דף ל'), ובשבועות (דף ל"ה, ודף מ'), וברא"ש בגטין פ"ה. ובשו"ע יו"ד סי' א', וקכ"ז, ובשו"ת מהר"ם מינץ סי' י"ג, וברמב"ם בפ"ה מעדות, ובפ"ד מאיס"מ, ובספרא בויקרא סי' רס"ג ובספרי פ' שופטים סי' פ"ז, ופ"ח, ודוק היטב, ותמצא מכל אלה מפורש יוצא שמותר, בשחיטה, ודבריו הקודמים הם עיקר. ויעויין נא בשו"ת הר"ן סי' מ"ז ובב"י בחו"מ סי' כ"ט וברמב"ם בפ"ג מעדות. ובירוש' דכתובות פ"ב ה"ג. והבן היטב בתוספתא דבמ"ל פ"א. ודו"ק:

שאלה לה

אחד ראה עגל בבית נכרי, וכשבא לשחוט אינו מכיר אם העגל זה הוא, או אחר, המותר הוא לשוחטו?

תשובה. כיון דכל עיקר דין זה תליא בפלוגתת הפוסקים דאיכא מאן דס"ל שאינו רק מדרבנן, ואיכא מאן דס"ל שהוא מה"ת, כאשר יובן לכל מעיין בתוספתא דשבת פט"ז, ובשבת (דף קל"ה ע"ב, וקל"ו ע"א), וביבמות (דף ל"ו, ודף פ'), ובנדה (דף מ"ד), ובתוספות בבכורות (דף כ' ע"ב) וברמב"ם בפ"ב מאבוה"ט ה"ו, ובפ"ז ממאכא"ם, ובביצה (דף ו'), ובחולין (דף כ"א, וע"ה), ובירוש' דביצה פ"א ה"א, וביבמות פ"ד הי"א, ובפי"א ה"ז, ולזאת בנידון זה לדעת האומרים שהיא מדרבנן בודאי צריכין למוקמי אחזקה, ולומר שזה העגל הוא הוא, ואף להנך דס"ל דהספק הזה בספיקא דאורייתא וכאשר יבואר מזה בסי' ט"ל באורך, מ"מ איכא למימר סברא דזה הוא, מכמה טעמי: „חדא" דלאחלופי ליכא למיחש היכא שאין להנכרי שום תועלת, כדמוכח מירושלמי דדמאי פ"ג ה"א, וה"ה וה"ו, ובגטין (דף ס"א), ובחולין (דף ו'), ובתוספתא דפסחים פ"א, ובירושלמי דשביעית פ"ה, וע"ז פ"ב. ועיד, יראת הנכרי דלמא עשה הישראל סימן בגויה, כי הנכרי אינו יודע שהישראל אינו מכירנו, ושכח תמונתו. ועוד אית לן למימר כאן נמנא כאן היה, כי הנכרי לא היה לו עגל אחר, ובהמה אחרת, ורק שמא העגל הזה ממקום אחר בא, לזאת בודאי אית לן לאוקמי אחזקה בספיקא הדין, ולתלות במצוי ולומר שזה הוא, כאשר יבואר סברא זאת מדברי מתניתין דטהרות פ"ד, ופ"ט, וי', ומתוספתא שם פי"א, ומרמב"ם בפי"ז מאהטו"מ יעו"ש, ובנדה (דף ד') ובפ"ט דכלים מ"ג, ודוק היטב, ובכתובות (דף ע"ו), ובנדה (דף כ"ח) בתוס' ד"ה לענין, ובחולין (דף כ"א) בתוס' ד"ה המולידא, ולזאת בודאי אפשר להתיר לשחוט העגל הזה. ובפרט כי לזה אפשר להכיר ע"י סימנים דקרנים, דשנים, דשלחיפית, דגמרו שערו ולפרניו שסימנים אלה בירור הוא דכלו לו חדשיו, כי לודאי כלו חדשיו לא בעינן שהיית ח' ימים. ואף כשנאמר דחד מהני לא חשיב לסימן מובהק ואין להתירו, מ"מ בהדי טעמים אלו שכתבנו יש לסמוך אף על סימן שאינו מובהק בנדון כזה, ואם כשיש סימן אחד מהסימנים האלה, בודאי מותר לו לשחוט ומותר הוא לאכילה. כנלע"ד:

ורצית זבח

דה"ק. בעיקרא דהדין מילתא נראה לומר עפ"י מ"ש המאירי בחידושיו לשבת (לדף קל"ה ע"ב), דיש סברא לומר דהיכא דאיכא ס"ס יש לסמוך על אמירת הגדמסלפ"ת, ולכן אף שרבים חולקים על סברא זאת. מ"מ בנ"ד שפיר דאפשר לסמוך על הדא מילתא ולומר דזה שהנית הוא, וכמו דאמרינן דומה לזה בתוספתא דטהרות פ"ג במחט, בשרן ובמטלית ה"ה בחזקתן עד ש אומר ברי לי יעויי"ש. וי"ל ממה דאיתא בתוספ' שם פ"ט בפלוגתא דת"ה

ור"ש

ר"ש, ואף לדעת חכמים א"ש. ויעויין בירושלמי דפסחים פ"א ה"ג דהכא ילפא מהדא היא אבל היא הנית. ובפרט ע"י צירוף סימנים ודוק היטב להלכה ולמעשה:

שאלה לו.

אחד קנה עגל מנכרי, ובא נכרי אחר ואמר, שהעגל הזה הוא בן ח', ואמירתו זאת היתה לפי תומו, אם אפשר לסמוך על זה?

תשובה. דין זה מתפרד לכמה גוני: כי לא ביאר באיזה נכרי מיירי, אם הנכרי הזה הוא רועה של הנכרי הראשון, או אף כשאינו רועה, איכא למידן אם מהימן, או לא. דכל דין נכרי שהוא פסול לעדות יש בזה תרי טעמי: חדא, משום דחיישינן דילמא משקר, ולזאת היכא דליכא למיחש להכי אף נכרי מהימן, וכדעת רש"י כ"כ יקר הובא בהג"א בגטין פ"א, וכנראה מדברי רש"י בגטין (דף ט', וי'), והובא בתוס' בב"ק (דף פ"ח) ד"ה יהא, וטעמא אחרינא, משום דרחמנא פסליה כדמשמע בב"ק (דף ע"ו ע"א, ודף פ"ח ע"א) יעוי"ש, והנפרש יהא: בשנאמר דהוא פסול מלד גזה"כ, או מלד סברא, אם באופן שאין בו דין עדות אז לא שייך למימר דהתורה פסלתו, ורק משום חששא דמשקר, וכ"כ לפי סברא יהא נאמן במקום דאית לן הומדנא דמוכח ומוחזק לכשר, ולזאת נמי יהא ההפרש ג"כ במילתא דעבל"ג. ולא יהא שום הפרש אם אתחזיק איסורא או לא, ולפיכך נראה נא דדין זה דאמרינן דנכרי אינו נאמן בדאורייתא במסיח לפ"ת כדאיתא ביבמות (דף קכ"א ע"ב, וקכ"ב ע"א), ובב"ק (דף קי"ד ע"ב), ובכתובות (דף כ"ד ע"א) בתוס' ד"ה וכן, ועי"ב בד"ה במסיחה ובבכורות (דף ל"ו ע"א), ורק בעדות אשה משום דלא בעינן התם דין עדות, או דיש לנו סברא אחרת המכרעת כדאיתא בשבת (דף קמ"ה ע"ב), או משום דלא בעינן רק בירור קלא, מטעם דאשה דייקא, או דאקילו בה רבנן וכדעת רש"י בשבת שם, וטעם זה דאמרינן דלכל מילי לא מהימן, אף בדבר דל"ל עדות הוא, דאית לן סברא המכרעת אותו לומר בשינוי מכפי המציאות, ולזה לא מיבעי' שאינו נאמן להקל אלא אף להחמיר ג"כ אינו נאמן כדאיתא בתוספתא דדמאי פ"ה יעוי"ש, וביבמות (דף קכ"ב ע"א), אבל היכא דלית לן סברא המכרעת אז אמרינן מכיון דלא בעינן דין עדות ולהנכרי אין לו שום ריוח מזה נאמן כדמלינו בבכורות (דף כ"א ע"ב) בלוקח מעכו"ם דאשתבוחי משתבח לפיכך אינו נאמן אף במסל"פ"ת כדכתבו שם התוס' ד"ה אשתבוחי, משמע הא כשאין סברא זאת שיהיה לו קלת תועלת מהימן הוא בכל מילי דאורייתא. ול"ק מדברי הרשב"א דס"ל שאין סומכין על הנכרי בגדיים קטנים דהיכ"ז למימר דמיירי במוכר גופא או בנכרי שאינו מסל"פ"ת, אבל כנד"ד אף לפי דעת הרשב"א וכפי שהוכחנו יהא נאמן. ואין לחלק דבבכור לא אתחזיק איסורא משא"כ הכא, כ"ל חדא דאין מחזיקן מאל"א ואין זה בכלל אתחזיק איסורא, ועוד אית לן למיזל בתר רובא כדעת התוס' במוע"ק (דף כ"ד) בד"ה שכלו, וביבמות (דף ל"ז ע"ב), ובבכורות (דף כ"א) בד"ה חלב, ובנדה (דף מ"ד) בד"ה דקים. ומ"ת ילכו לא אזלינן בהך מילתא בתר רובא ככל האיסורין, ולא קמתרץ הגמ' כן בשבת (דף קל"ו ע"א) דפריך מימהל היכי מהלינן, כי ברוב כזה אפשר לבוא לידי מכשול, דמיעוט המלוי הוא שמפילות וכדמוכח מיבמות (דף קי"ט ע"א) יעוי"ש, וכן במליאות יתכברו כמה עגלים נפלים; משא"כ בשאר מילי כמו ביבמה ביבמות (דף ל"ו), ובבן ח' בד"פ יעוי"ש? ל"ק כלל, דהלא אית לן תירוץ אחר בתוס' דאמרו דאי לא הא לא קיימא הא יעוי"ש, משמע שאין זה רק חומרא בעלמא, דאית לן למימר דדין דרשב"ג על ב"ח קאי, ולא אשתס ולדות, כאשר שקו"ט בזה התוס' בשבת שם בד"ה מימהל. ואם דמסקי שדעתו אף בשתס ולדות כן, וכנראה מדברי הירושלמי דיבמות פי"א ה"ז מה פליגין בשלא נולד לחדשיו, ובבילה פ"א ה"א בעגל שנולד ביו"ט יעוי"ש, הא כתבו התוס' טעמא אחרינא דכשהוא בריא חיישינן, דיבוא לבוחטו כשהוא חולה דא"כ ריעותא יעוי"ש, ולכל זאת בכל אופן יש להתיר לסמוך על נכרי במסל"ת כי חששא דלהשביח מקחו ליכא, ודין עדות לא בעינן, וקילא, משאר איסורין, אך כל זה היכא דאית לן אומדנא אז אפשר לסמוך עליו באומר שהוא בן ח' ימים כי באמירתו לא באה רק על זמן שהיית הולד ולא על אמרו שידוע לו שכלו חדשיו, משא"כ היכא דאית לן קלת סברא הדרא דינא דחיישינן דמשקר ואינו נאמן. ולזאת כשהוא רועה, וברועה אחריות הבהמות שלו והיכא שאחריותו עליו כשלו הוא חשוב כדיש להוכיח מגטין (דף י"ד) במתנה, ומסנהדרין (דף קי"ב) בקדשי עיר הנדחת, ובבכורות (דף י"ב) בפט"ח, ובירושלמי דפסחים פ"א ה"ח תפתר בקדשים שחייב באחריותן, ולפיכך בעלים מקרי. ואולם כנראה לכל מעיין בהני דוכתי ימלא מוכח להיפך דבגיטין רב פליג, ומסקנת הגמ' בסנהדרין לא הוי כשלו, ובבכורות רבנן פליגי על ר"א, ועוד דלהקל שאני, ובירושלמי דפסחים אין זה רק לדעת ר"ש, אבל רבנן לא ס"ל הכי, ובפרט דאיכא למימר דדין שומר בעכו"ם לא שייך כדכתבו התוס' בשבועות (דף מ"ד סוף ע"א), וכדמוכח ממכילתא בפ' משפטים יעוי"ש. ואם שנחלק בין עכו"ם וישראל ובין עכו"ם ועכו"ם, ובעכו"ם לעכו"ם יהא שייך דין שומר, אבל לאו גופא דבעלים מקרי בענין זה, כי זה לא תלוי בשמירתו, ולזאת אפשר לומר שיהא נאמן. ואך משום דדבר חדש הוא לזאת היכא דאית לן סניף לזה כגון דמנכרי בסימן חד מהסימנים או בגדלות בודאי איכא למסמך על הדין מילתא ומותר לשחוט ביום ח' כאמירתו. ומירושלמי דדמאי פ"ו ה"ח יש לחלק ולהוכיח דבנד"ד שאני, ואף דאמרינן ביבמות (דף מ"ז) דאין עדות לנכרי, מ"מ בצירוף סניף כזה גם להעיטור יש להקל. ות"ל מצאתי במאירי שדעתו נוטה דאף לדעת המחמירין וסוברים דא"נ במסל"ת, אבל עם צירוף סימן בודאי מהני. ושמחתי כי כונתי לדעתו הגדולה. כנלענ"ד:

ורצית זבח.

אהמ"ע. יעויין נא בתוס' ביבמות (דף קכ"ב ע"ב) ד"ה כפונדקית, ובירושלמי דיבמות פט"ז, יעוי"ש בה"ט, ובב"ק פ"ו ה"ב, ותמלא דיש לסמוך היכא דלא בעינן דין עדות, וגם בבכורות (דף ל"ה ע"א); ומתוס' דכתובות (דף כ"ה) ד"ה נאמן, תמלא כן. ויעויין נא ברמב"ם בפי"ב מגירושין, ובב"י ביו"ד סי' ט"ו, ובט"ז ובש"ך שם, ובמאירי בשבת שם שכתב דמשו"ה מקילין מכח ס"ם שמא בן ט', ושמא כלו לו חדשיו יש מקום עיון לדעת כמה וכמה מהאחרונים ודוק היטב

זיטב [ולע"ג כי מצו"ת הר"ש דורן בחוט המשולש ח"א ס' להתיר יעוי"ש וכאשר הוכחנו], ובסי' קכ"ב וקל"ו נס"ק יעוי"ש. ויעויין באו"ח בסי' תקי"ג בב"י וביו"ד בסי' שע"ז ודוק היטב. וכתי הסברא שנראה מהתוס' דבכורות שפיר איכא למימר דבמילי דרבנן נכרי שאינו מכוון להשביח מקחו נאמן, ולא נצרך לזה סימן כלל, וכן נראה להוכיח מדברי המרדכי, והר"ן בביצה פ"א, ובהריב"ש סי' קל"ב ודוק היטב. ויעויין נא ביו"ד בסי' ס"ג וקי"ח וברמב"ם בפיה"מ בב"ק פ"י, ובפ"ת ביו"ד סי' ע"ו וס"ט, והבן. ויעויין נא בשו"ת חת"ס סי' י"ז ובמהרי"א סי' ט', ובטטו"ד סי' ס"ח וס"ט מ"ש בזה ול"ע שלא נתעוררו מאלה, ויעויין בב"א בקונטרס התשובות לטריפות סי' ל"א, ובברכ"י באה"ע סי' ז', וביו"ד סי' ס"ב, לענין כלאים, ובירושלמי דכלאים פ"ט, והבן מכל אלה ותמצא שיש לסמוך בנידון כזה אעכו"ס. וכן נראה להביא ראיה מגמ' דמנחות (דף מ"ג ע"א) לגבי ציצית, ומגיטין (דף י"ט ע"ב), ומכתובות (דף כ"ז ע"ב), וממחולין (דף ל"ז ע"א) וברש"י ד"ה וליטעמי. וכפי היולא אחרי עיון רב בהמקומות המלויינים פה איכא לעורר טובא בדברי האחרונים ויש להוכיח שפיר דנכרי אחר נאמן במסל"ת בדין כזה. ויעויין באשכול סי' ל"ז ודוק היטב:

שאלה לז.

עגלים הנכתבים ביום לידתם ע"פ פקיד המלך, או פקיד האציל, אם יש לסמוך על זה?

תשובה, איתא בגיטין (דף כ"ח ע"ב) מקומנטריסין של נכרים איש פלוני מת, איש פלוני נהרג אל ישיאו את אשתו, וטעמא דמילתא הוא דלא מהימני ואינו דומה לדין דמסלפ"ת, משום דבמילתא דשייכי בה עבידי לשקר, ש"מ דהיכא דלא עבידי לשקר וליכא חששא הדין דינו כדין כל מסלפ"ת, וכשנאמר דמסל"ת מהני אף הנכתב ע"י קומנטריסין נמי תהני, ולא דמיא להתם, כי היכא שמהפארים שעושין כדין, אז איכא למימר דחיישינן, משא"כ היכא שאין בזה שום חשש ותועלת להם נאמנים הן, וכמו דמלינו בגיטין (דף ט' ע"ב, וי' ע"ב), דכל השטרות העולים בערכאות כשרים לבד מגטי נשים, ורק בכנופיאתא דארמאי פסול כדאיתא שם (בדף י"א ע"א) דחיישינן לשקרא, ויעוי"ש ברש"י בד"ה פסולה, (ובדף י' ע"ב) בד"ה תני ודוק היטב, ולא מיבעי לפי שיטת הירושלמי בגטין פ"א ה"ד דאיתא טעמא דקול יולא לארכיים, ובגטין דפסולי מטעם שאינן בגטין וקידושין, הא במילי אחרינא לית לן בה, הרי היכא דליכא למיחש שפיר מהימני, וא"כ גם בנד"ד כן. אכן איכא לחלק בין הני תרי דיני דפקיד המלך, ופקיד האציל, דאינן שוין, כי פקיד המלך דין ערכאות יש לו, ופקיד האציל דין הדיוט יש לו, וכמו דמחלקינן בגטין (דף י"א), ובתוס' שם ד"ה ליפלוג, ובירושלמי שם לענין שטר, כ"כ איכא לפלוגי בנד"ד. ועוד אף בפקיד המלך איכא סברא למימר דדין זה שאני מהתם דלו יהא דאימת מלכות עליו ואינו משקר, ודינו כדין ערכאות לענין נאמנות, ונדמינן להא דאיתא בגטין שם, מ"מ חדא דאיכא חששא דאחלופי כדאיתא בע"ז (דף ל"א ע"א), ובבכורות (דף י"א) ובירושלמי דדמאי פ"ג. ואין לחלק דהיכא דלית לו ריוח לא שייך חששא זאת וכדאיתא בע"ז (דף ל"ד ע"ב) למאי ניחוש לה, אי משום דמעבר בחמרא ויעוי"ש ברש"י ד"ה בלומא, דהכא לריכין אנן בירור לספק זה, ומכיון דלית לן לברר עדיין הדבר בחזקת איסור עומד כי כל שקו"ט הדין הוא רק להביאהו לכלל היתר, וממילא היכא שאין לנו היתר ברור אז בספק עומד. ועוד איכא לחלק דהתם בגיטין מיירי בשופט ובבכ"ד של מלכות, משא"כ בפקיד כזה הכותב ותיחס מבלי גושפנקא דמלכא, ובפרט בכנופיאתא דארמאי דהתם בודאי באנשים חשובים מיירי, ומ"מ פסלין הן, וממילא בנידון כזה אין סברא להתיר, ואף אם אין שנים כותבים באופן שאינם יודעים זה מזה, אז אם אין חששא לאחלופי כגון שבשניהם כותבין הסימנים השומר והפקיד איכא להוכיח מדברי הגמ' דגיטין (דף י"ט ע"ב) דמסיחין לפ"ת זה שלא בפני זה איכא למסמך ולהתיר בשחיטה, אף בסימן אחד שאינו מובהק ליום הא כפי כתיבתם. כנלע"ד:

ורצית זבח.

דלמ"ע, יעויין בטוט"ד מהדו"ת סי' ע"א שכתב דאין לסמוך ע"ז וזה דלא כמ"ש פה. ומכאן נראין הדברים דבלא חששא דאחלופי: כגון היכא שמין אחד זכרים, או נקבות, ביוקר, ונכתבין בפרוט-וט מאיזה מין הוא, וסימניו אפשר שפיר לסמוך על זה. ויעויין נא באה"ע סי' י"ז ודוק היטב, ובפת"ש שם סי' ח', ובמהר"ס מפאדווה סי' כ"ד, ובתוס' דכתובות פ"ב, ובירושלמי ביבמות פט"ז, ובערוך אות ערכאות, ובטור בחו"מ סי' ס"ח בשם הרמב"ן, וכר"ן בגיטין פ"א ודוק היטב, גם במאירי לשבת ותמצא ראי' נכונה לדין זה. ויעויין בתוס' בע"ז (דף ס"ו ע"ב) ד"ה אמר, וברש"י בב"מ (דף כ"ו) ד"ה בשלמ ימות הסנה וכו' יעוי"ש ודוק היטב:

שאלה לח.

עגל שנשחט, ונודע שהוא בתוך ח', ורק עמד והלך וגמרו לו שערו וצפרניו, אם יש לסמוך ע"ז ולהתיר?

תשובה, איתא בספרא פ' שמיני סי' קנ"ח לאכלה להביא את בן ח' שלא תהא שחיטתו מטהרתו, ריב"י וראב"ש אמר שחיטתו מטהרתו, ובכן א' פליגי סתמא דספרא עם הגמ' דחולין: דבחולין (דף ע"ב) ס"ל לסתמא דמתניתין דבן ח' מקרי אין למינו שחיטה, וסתמא דספרא שם בסי' קנ"ה ס"ל יש למינו שחיטה, ואף השחיטה אינה מטהרתו, והיכא זאת בשבת (דף קל"ו ע"א), וסתם לן הגמ' דלאכילה בודאי אסורה, ולא עוד דאף שחי הוא אין בו איסורא משום אבמה"ח, יען כי חשיב זה למחתך בשר בעלמא וכדאיתא בשבת שם. ובירושלמי שם פי"ט וביבמות פ"ח, ואף החילוק יהא לענין טומאה, שלא יהא עליו בחייו דין טומאת נבילות, כדאיתא בתוספתא דאהלות פי"ד, ובב"ב (דף כ' ע"א), וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפט"ו מטו"מ ה"ב, וכן איכא למילף מר"ם ביבמות יעוי"ש, ומטעם זה בעינן שלא יהא חסם נפל, והיכא דכלו לו חדשיו, אף כיומו מותר מכיון דידעינן בבירור כדאיתא בשבת שם, ובנדה (דף ו' ע"ב, ובדף כ"ז), ובחולין (דף ל"א), ובר"ה (דף ז'). ואף היכא דלא ידעינן בבירור אז פליגי

בה רבי ורשב"ג בתוס' דשבת בפט"ז, ודעת רשב"ג דכל ששהה שמונה ימים בבהמה אינו נפל, והאי ח' ימים הוא אתי לאפוקי, דלא נאמר שהוא בן ח' חדשים, ורק דאית לן סברא דבהמה יולדת למקוטעין כדאיתא בבכורות (דף כ"א), ובירושלמי דבילה פ"א ה"א, ודיבמות פ"ד הי"א, ודנדה פ"א, לזאת מהני שהוי דח' ימים להוציא מחזקת מיעוט המצוי דנפל, וא"כ כשנאמר שאין הבהמה יולדת למקוטעין, בודאי כלו לו חדשיו ולזאת פירשו התוס' בשבת שם בד"ה מימהל דאף בשתא ולדות פליג יעוי"ש. ולפי הנראה מדברי התוספתא דשבת שם דהיכא דגמרו שערו וצפרניו אז חשיב כלו לו חדשיו, כמ"כ אף בבהמה נאמר כן, ואף לדעת רשב"ג דס"ל דבן ח' הוא סימן בבהמה, מ"מ לא אתי לפלוגי על הוכחה זאת ובודאי היכא דספק הוא אם כלו לו או לא, אז גמרו שערו וצפרניו מהני. וכן נראה מדברי הירושלמי ביבמות פי"א ה"ז דמחלק ר"ב ומוקים פלוגתייהו דרשב"ג ורבנן בשלא נולד לחדשיו, הא כשנולד לחדשיו אף רשב"ג מודה, ע"כ, וע"כ כמו דספק באדם, כן הספק בבהמה, וכמו דאמרינן דגמרו שערו וצפרניו מהני באדם, כמ"כ אף בבהמה תהני. ואם ספק באדם אם בן ז' הוא או לא, מהני, כמ"כ איכא למימר דהוכחה זאת גם בבהמה שנולדה לחדשים. ומדברי התוס' בשבת ל"ק, דשאני ודאי בן ח' מספק והיכא דאית ליה סימנים אלה יצא מכלל ספק זה. ואם כשנעיין בדברי התוס' ביבמות (דף ל"ו ע"ב) בד"ה הא, ובבכורות (דף כ"א) ד"ה חלב, ובנדה (דף מ"ד) ד"ה דקים, דדעתייהו שאין זה רק אלא מדרבנן, בודאי דס"ל דמה"ת צריכין למיזל בתר רובא, ורק דחוששין למיעוט המצוי, לזאת מכיון שאין זה רק ספק מחשש מיעוטא, אפשר למסמך על הוכחה זאת ונראה דדין הפרים ע"ג קרקע, דבעי הרא"ש בבילה פ"א הוא מטעם דאיכא למימר דזה חד סימן הוא שכלו לו חדשיו, וא"כ צירוף לזה תהני אם יש לו שער וצפרנים כעגל בן ח' ימים. ועוד לפי סברת התוס' דכתבו דאי לא הא לא קיימא הא בודאי יש להתיר בנידון זה, וכן לפי סברת התוס' דחיישינן בבריא להיכא דאיכא ריעותא בכגון זה דסימן הוא שהוא בן ט' אית לן למיזל לקולא. ובפרט לפי שיטת רש"י ז"ל דס"ל בשבת (דף קל"ו ע"א) וכן לדעת האורחות חיים דס"ל דבתוך ז' יש להתיר, אם שיש לנו קצת הוכחה ואומדנא שהוא בן ט' חדשים, וכמו דגמרו שערו וצפרניו חשיב להוכחה. כמ"כ יש לצרף לדעת גאונים האלה בנידון כזה סימן דגמרו ובדיעבד היכא שנמכר הבשר וא"א להחזיר, וכן לענין הכלים בודאי כחה דהתירא עדיף ויש להקל. כנלע"ד להלכה וצ"ע למעשה:

שאלה לט

חקירה אם יש להקל עגלים ע"פ סימנים?

לדינא, צריכין אנו לברר גוף דין זה, איסורא דעגל פחות מבן ח', ואיזו סימנים מועילים להעמיד בחזקת היתר, וגוף דין זה דעגל פחות מבן ח', כבר ביארנו בסימנים הקודמים במקצת, ועתה נ"ל דאיכא בזה פלוגתת הראשונים: לדעת התוס' מדרבנן, ולדעת ס' האשכול בפ' אותו וא"ב בסי' ל"ח, ולר"ח בשבת (דף קל"ו) ולבעל העיטור בה' שחיטה בח"ב נראה דמה"ת אסיר,

אבל נלך לזה בירור נכון, כי יש דעת קצת גאונים הובא בתשב"ץ למהר"ם דוראן בטור הא' ס' ב' דס"ל דבתוך ז' מותר באכילה, וכן משמע מדעת רש"י בשבת (דף קל"ו ע"א). ומוכרחין לומר דפלוגתייהו תהא בהאי קרא דמיום השמ' והלאה דאמרינן בפרה פ"א, ובתוספתא דכריתות פ"ד, וכן נראה מדברי הגמ' דזבחים (דף י"ב, ודף קי"ד), דעד יום ח' פסול הוא, וע"כ דגם בכלו חדשיו מיירי, דאם היכא שלא כלו חדשיו, יקשה לדעת הני רברבתא דס"ל דלהדיוט אסור, כי במה נתחלק דין גבוה מדין הדיוט, ולמה נאמר שאף קדושה לא שייך בו. ובאמת כן דעת רש"י בחולין (דף ע"ה ע"א) בד"ה מידי דגם בכלו חדשיו מיירי, וכן דעת בעל העיטור שם דלקרבן שאני מדין הדיוט, ובזה איכא קצת הוכחה לומר טעמא שאינה חלה קדושה כ"א בליל השמיני, מפני שבתוך ז' אף להדיוט אסור, ורק בליל הח' בשתא ולדות מותר כדאיתא בשבת שם, לכן קדושה אינה חלה רק בליל ח'. ולדעת התוס' דזבחים שם, ודבכורות (דף כ"א), ודתמורה (דף י"ט) דס"ל שההקדש חל, ואין מקדישין לכתחילה, נראה דאזלי לשיטתייהו דס"ל שאין זה רק מטעם רוב. ומיעוט המצוי, או משום גזרה, או משום חומרא, וכיון דמה"ת מותר, לזאת יש מקום על ההקדש לחול בו קדושת הגוף. ויעויין נא בתוס' בזבחים שם ד"ה לילה, ובתמורה שם בד"ה אף, ובבכורות ד"ה אף, ודוק היטב. ואך דדבר זה סובל דוחק גדול מתוספתא דשקלים פ"ג, ומעילה פ"א, ומנחות פ"ח, ומזבחים (דף פ"ח) לענין טבל וערלה יעוי"ש, ובפסחים (דף מ"ז, ודף מ"ח) לענין נסכים ושה, ובמנחות (דף ה') לענין מנחת ביכורים ומנחת בהמה קודם לעומר, (ובדף ס"ח ע"א), ובתמורה (דף כ"ט) בנעבד, ובכמה דוכתי בבבלי וירושלמי, לכן נראה לברר ולומר דדין בן ח' בקרבן כו"ע מודי שהוא מגזה"כ ואף בכלו חדשיו הדין כן, ופליגתייהו דרבי ורשב"ג ביבמות (דף פ'), ובשבת (דף קל"ה), ובנדה (דף מ"ד), ובירוש' דיבמות פי"א ה"ז מיירי להדיוט, ואך להדיוט גופא תלוי במקום דלא ידעינן שכלו לו חדשיו הא היכא דידעינן מותר, כפי הוכחת הגמ' בכמה דוכתי והירוש' ביבמות שם. ודעת הני דסוברין שאינו אלא מדרבנן כי ס"ל דדין הדיוט א"א ללמוד מדין גבוה, דהלא בהדיוט היכא שכלו חדשיו דידעינן בבירור מותר אף ביומו, ואיסורא דמתורת ספק מטעם חשש נפל בזה צריכין למיזל בתר רובא ורוב אינן מפילות. וכן נראה ראיה לדבריהם מהא דאיתא בר"ה (דף ז' ע"א) דמחלק הגמ' בין תם לבע"מ, דבבע"מ מונין לו משנולד, ומוקים לה היכא דקים ליה ביה שכלו לו חדשיו, דהתם בזכר מיירי וסמוך מיעוטא דנקבות למיעוטא דמפילות והוי זכרים מיעוטא לגבייהו, ולזה לא שייך למיזל בתר רוב, וביותר שא"ל לכל זה, דהנה בירוש' דר"ה פ"א ה"א מצינו דשנה של בע"מ אינה מוחוורת הרי דמה"ת מותר לקיימו לאחר שנתו, ואינה מצוה לאכלו בתוך שנתו, ואם כשנאמר, דאינו רשאי לאכלו מה"ת עד יום ח', מוחוורת היא. ואם שיש לעיין ברמב"ם בפ"א מבכורות ה"ח? איכא לתרץ דלשיטתו אזיל לפי מ"ש בפ"ב מאה"ט ה"ז, וה"ו ובפ"ד ממאס"ו. אמנם הני דס"ל שהוא מה"ת, ולא מחלקי בין קדשים דלא שייך בהו רובא, ובין חולין דשייך בהו רובא, וס"ל דכאן באים לברר איסור שאינו זבוחה, כי לבן ח' ובפחות מבן ז' אין השחיטה מטהרת, ורוב בכ"מ ספק הוא וכאן

דאיתחזק איסור בעינן בירור נכון לידע במה נכשרה, כי כללא אית לן דאין ספק מוציא מידי ודאי בפסחים (דף ט'), ובע"ז (דף מ"א), ובנדה (דף ט"ו), ועוד איכא למימר סברא דסמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע רובא, ולפי דעתם יהא ספק זה כדין כל ספיקי דאורייתא, ותמור הוא כי יש לו מתירין נקרא, כאשר כתב העיטור שם והמאירי בשבת בחידושיו (לדף קל"ה ע"ב) ובביצה (לדף ז'). וכפי פשטות הגמ' דר"ה שם איכא למימר כדעתייהו, אבל כדי שלא יקשה לפי סברת הני רבוותא דס"ל שאין זה רק מדרבנן, נ"ל דהא דאיתא דקים ליה ביה מיירי ע"י סימנים, ואפשר גם להנך רבוותא נמי אמרינן דסימנים מהני, וכדמפורש יוצא בעיטור שם, והדעת נותנת דמכיון שאין זה רק מתורת ספק, כל דאית לן בירור נכון מכריע. ולו יהא דעל הרוב לבד לא סמכינן, אבל סימנים מהני אף דאמרינן ביבמות (דף קכ"א), ובב"מ (דף כ"ז, ודף י"ח), ובגטין (דף כ"ז), ובחולין (דף פ"ט, ודף צ"ו,) דסימנים שאינן מובהקין לא מהני, מ"מ חזינן היכא דמצטרפי ובאין כמה סימנים ביחד איכא למסמך עלייהו, ולא מיבעי' כשנאמר דסימנים דאורייתא וכדעת הרמב"ם ז"ל בפי"ג מגזלה יעוי"ש, דאף לפי מ"ש בפי"ג מגירושין, ובפ"ז מנחלות דסימנים דרבנן איכא למסמך בנידון כזה דהלא איתא בירוש' בפט"ז מיבמות ה"ו, ובגטין פ"ג ה"ג דמחלק בין אמר תרתי שורין, לנין דהא שבו הי"ה נקוד, וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ג מגירושין יעוי"ש, ולמה יגרע בדין זה מדין גט. וכל זה לדעת הני דסברי שהוא ספיקא דאורייתא. אבל כפי הנראה מדעת התוס' שאין זה אלא מדרבנן, וכן מדעת רש"י ז"ל ומסתבר טעמייהו מהסיא דיכא דבכור בע"מ שהבאנו לעיל, וביותר היכא שהפרים ע"ג קרקע דגם זה לסימן יחשב דכלו לו חדשיו, וכפי הנראה מתוספתא דשבת פט"ז יעוי"ש, בודאי לא צריכין לאוקמי בסימנים אם הם מדאורייתא, ואף דסימנים דרבנן נמי הדין כן, כי באיסור דרבנן בודאי יש לסמוך על זה, כאשר בא הדבר מפורש בתשובות הרא"ש בכלל ב' סי' ט"ז יעוי"ש. ולא עוד דמצינו בע"ז (דף ל"ט) לענין דגים, ובחולין (דף כ"ט) לענין סימני בהמה וחיה, (ודף ס"ג) בביצים דמשמע דאיכא למסמך על סימנים. ואם שמדברי הירוש' דע"ז פ"ב ה"ט איכא להוכיח דאין סומכין על סימני דגים, התם שאני, כי מצינו דסימנים אלה בדגים לאו דסמכי הן, אבל בכ"מ איכא שפיר למסמך עלייהו, ואף לפי שיטת הרמב"ם דס"ל בפ"ג ממאכו"א, דלאו דאורייתא. מ"מ בנידון כזה שאני, כי לא מיבעי' להסוברים דבשתם ולדות לא קאמר רשב"ג לא בעינן לסימנים כלל, ולהנך שהם סוברים דמדרבנן אסור, כי בשתם ולדות נמי פליג, הלא במילי דרבנן שפיר סמכינן אסימנים, ואף לפי הנך דס"ל שזה ספק דאורייתא, מ"מ היכא דאית לן אומדנא דמוכח שפיר י"ל דמהני שחיטה לטהר ולהתיר באכילה. ורק צריכין אנו לעיין בהני סימנים, כי לדעתייהו מוכרחין אנו לומר דסימנים שאינן מובהקין כשמצטרפי תרתי ותלת ביחד סימן הוא דבכלל הרוב יחשב האי ולד. ולזאת מכיון שכתבו התוס' בזבחים (דף ע"ה) בד"ה איכא, דהיכא דמינכר שפיר לא חיישינן לתערובת, ה"ה היכא דמינכר שפיר לא חיישינן לפחות מבן ח' כי בסימן גדלות איכא למסמך ולהוציאו מידי ספיקא זאת. ואם דאיתא בזבחים שם (ובדף ג') במנחות דאיכא בן שנה דמחזי כבן שתי שנים, מ"מ לבן ג' וד' לא חיישינן שיטעה כי בהיכר גמור שאני. וכ"כ לטעות בגדלות ולחשוב שהוא פחות מבן ז' מילתא דלא שכיחא היא. ולא עוד דלפי סברת התוס' שכתבו בבכורות (דף כ"א) דגזרינן בבריא אטו חולה שפיהק ומת, זהו היכא שאין שייך רק דין וסברא זאת, אבל לחשוש שיקרה במציאות עגל חולה ובסימנים, זה מילתא דלא שכיחא ולא חיישינן, וכן בסימנים הבאים בטבע, אז איכא למימר דסימן הוא שכלו חדשיו ומהני להוציאו מתורת ספק. ותששא דספקא ודין דשהייה לא בעינן רק היכא שאין שום היכר כלל, דנראה דדין זה שוה לדין אדם, וכמו באדם גמרו שערו וצפרניו מהני דזה סימן שכלו לו חדשיו, כמ"כ בבהמה אם יש לנו היכר ע"י סימנים תהני שפיר, וזהו ראיה לדעת הארחות חיים שמביא בשם קצת גאונים דמותר אף בתוך ז', ואם כשנאמר דבספק כלו חדשיו סימנים לא מהני, מ"מ צריך להועיל על סימן ודין שהיית ח' ימים. ולזאת היכא דנמלא שלחיפית לבנה וקרנים ושינים יש לסמוך ע"ז ואין צריכין לב' ול"א הוא בן ח' או לא, כי בסימן אחד שהוא עומד בטבורו, וכשנכל, מותר, כתב העיטור דיש לסמוך על זה. ולו יהא דצריך ביאור שכתב שם „עד ל' יום" [וקשה להגיה] דהתם בסימן המוכיח דכלו לו חדשיו או לא, אבל בסימנים אלה דחדא שהם באים להוכיח על בן ח', ועוד איכא למימר דהם ג' בודאי יש לסמוך על זה ולשחוט מבלי שאלת פי המוכר אף לכתחלה. כנלע"ד ת"ל:

ורצית זבח.

קה"ק, כנראה לא היה לפני הכותב הזה ספר המאירי ומה שמביא לפרקים אח"כ בא לידו, דשם מפורש יוצא דסימן דעיבורו נופל איכא למיסמך. וכן על השינים אם יש לו ז' שינים שכל יום מתוספת לו שן אחת, ורות ד' זורקה בו שכיון לדעת המאירי כאשר יעויי"ש ובודאי יש לסמוך ע"ז. ומכ"ש בב', וג', ויעויין נא בשו"ת הרדב"ז ח"ב סי' תשכ"ו שכ"כ, ול"ע שלא נתעורר מדברי העיטור ודעתו דזה בא לסימן בהוא בן ח'. ויעויין נא בפר"ח ובתב"ש, ובשעה"מ בפ"א מיו"ט ה"כ, ובב"ש באה"ע סי' קנ"ו ס"ק ג', ובטטו"ד סי' ס"ח וס"ט ודוק היטב. ויעויין נא בכרו"פ סי' ע"ו, ובד"ש שם. ובשו"ת תשמ"א ח"ג סי' ס"ד, וסט"ו וסט"ז והבן, ובכמה ספרי אחרונים. ואפשר דעל חד סימן [מכיון דאיכא רבוותא דס"ל שבסימנים מורה דכלו לו חדשיו ככתוב פה מר"ה. ויש להוסיף גם קצת ראיה מחולין (דף קט"ו) דמחס"ז לגבוה אסור להדיוט שרי יעוי"ש], נמי איכא למסמך, כי דבר הבא בטבע לכו"ע בדין פלוגתא דרבוותא איכא לנטות לקולא. ויעויין נא ביומא (דף ס"ד ע"א), ובחולין (דף ע"ח ע"א), ודף פ' ע"ב), ובתמורה (דף ז' ע"א) ברש"י (ובדף י"א ע"א) ודוק היטב. דמכל אלה יש לנו ללמוד דאפשר שפיר למיסמך על סימנים הרבה, ואף להמחמירים ואומרים דסימנים לא מהני. מ"מ אם יש כמה סימנים לא אמרו, כי קשה לומר דכל הסימנים באו בהזדמן ובמקרה, ולא בטבע כפי סדר גידולן, ומכ"ש דדעת כמה מרבוותא דיש להקל ודוק להלכה ולמעשה:

אחר

שאלה מ.

אמר עכו"ם אחר במסל"ת. בשעה שלקח ב' בהמות שהן אותו וא"ב אם נאמן הוא אם לא?:

תשובה. כבר ביארנו לעיל בסי' ל"ו. בדין עגלים הניקחים אם איכא למסמך על עכו"ם אחר במסל"ת. ואך דיש חילוקים בין התם להכא: דהתם דמלינו פלוגתת הראשונים דאיכא דס"ל שאינו אלא מדרבנן. וגם להני דסברי שזה ספק דאורייתא, מ"מ האיסור הוא רק מתורת ספק, ולזה יש לסמוך על נכרי שאינו מכוין להשביח את המקח, הגם דאיתא ביבמות (דף מ"ז) שאין עדות לנכרי ואין נאמנים בדיני איסוה"ת אף להחמיר כדאיתא שם (בדף קכ"א), ובתוספתא דדמאי פ"ה, ובירושלמי שם פ"ו ה"ח דדבריו לא מעלין ולא מורידין, אכן בדין זה איכא לעיוני דאף מסל"ת לא תהני מפני שודאי דאורייתא הוא, ודינו כדין כל איסוה"ת שאינו נאמן, ורק בעדות אשה מלינו ביבמות (דף קי"ד) שמאמינים לו, ומשום עיגונא או דדייקא ומינסבא. והא דאמרינן בחולין (דף ל"ז) דטעימת קפילא ארמאי מהני לפי דברי רש"י במסל"ת, התם במילתא דעבידא לגלויי דאמרינן דכל הפסולים נאמנים, כדאיתא בר"ה (דף כ"ב), ובירושלמי שם פ"ג, וביומא פ"ג ה"א, ובבכורות (דף ל"ו), וכן מצאתי ראיתי בשו"ת ב"ר סי' כ"ט, ובתשובות הרא"ש כלל ל"ב עיי"ש, משא"כ בשאר דוכתי, אכן לפי דברי התוס' בבכורות (דף כ"א ע"ב) ד"ה אישתבוחי משמע דאית בזה סברא לומר לפי דברי רש"י שם דהיכא שאינו מכוין להשביח מקחו נאמן, וע"כ כדי שלא תקשה מכל הני דוכתי מוכרחין למצוא חילוק בין אתחזק איסורא ובין לא אתחזק, והיכא דלא אתחזק אז סמכינן שפיר על אמירת הנכרי במסל"ת, וכאן בדין או"ב דלא אתחזק איסורא הוא לזאת אפשר שפיר לסמוך על דבריו, ועוד כל עיקר טעמא דפסולי עדות בנכרי אף בדבר דלא בעינן עדות הוא מטעם חסרון נאמנות, לזה אם מהימן הוא בודאי סמכינן עליו, וכדמלינו בעובדא דהוא סמיא בקידושין (דף ס"ו) יעוי"ש, וכן דעת האשכול בסי' ל"ז בפ' או"ב דהיכא שיש קלא ראיה לדבר או אם מהימן ליה נאמן לאסור. והא דאיתא בירושלמי דדמאי בפ"ו נמי אפשר לפרש, היכא דאיכא נאמנות שאני, דאיתא שם: ר"י בעי היה לוה לפ"ת? משמע דהאיבעיא שלו הוא לפי דברי חכמים דס"ל דלא מעלין, ולא מורידין, אם אמרינן זאת דוקא במוכר, או אף באחר, אבל לפי דברי רבי דלהחמיר נאמן בכל ענין, אף במה שמתיקתו פטור, יעוי"ש ברומיא דהירושלמי מפיאה פ"ח ה"ב ובחילוקא שם, ולפי כן לפי שיטת הרא"ש במע"ק פ"ג סי' ע"ט, דפסק כרבי, בודאי נאמן הוא להחמיר נכרי זה דגם באו"ב שתיקנו פטור, ואך דיש להעיר דנשנה שם בשם חכמים ויחיד ורבים הלכה כרבים. וא"כ אין להאמין אותו. ועוד דאיכא לחלק בין דבר שבידו לאינו בידו, ובאינו בידו לא שייך דין נאמנות. אמנם מכיון דבזה לא אתאן במכוין להעיד אלא במסל"ת, דאז לא שייך למכלליה בדין עדות ולמשקל ולמטרי בהא, ולו יהא דסברא דאי בעי קלתיה או לא זבן לא שייך ביה, אבל לבלי להאמינו בדבר דלא אתחזק להתירא, ורק בשמא הזלינן לקולא, מנין לנו זאת, דהלא האיבעיא של ר"י לא אפשיטא, ועוד דדעת השאלתות בפ' אמור דבשתא קונין מגוי צריך לחשוש, ואם דהראשונים לא פסקו כן, אבל לומר שלא נאמינהו אין סברא לומר כן, ולזאת איכא למיחש בנידון זה, ואם שמדברי הרמב"ן בסי' קע"ח משמע שאינו נאמן אף להחמיר יעוי"ש, איכא לתרץ דכוונתו היכא דנתכוין להשביח מקחו, אבל כשאין כוונתו להכי, איכא למיחש לאמירתו זאת. כנלע"ד:

ורצית זבח.

אה"כ. יעויין נא בתב"ש סי' ע"ז שכתב דאחר אינו נאמן, אבל ל"ע טובא דהלא מלינו בזה פלוגתת הראשונים הרא"ש, והמרדכי במוע"ק פ"ג ס"ל דנאמן, ודעת ר"י הובאה ביו"ד סי' רל"ד. דמשמע שאינו נאמן, ויעויין נא בסי' פ"ו דיש נאמנות לנכרי אף להקל. ואם שפלוגתתם תליא בגרסאות הירושלמי דדמאי, והתוס' שם פ"ה, ובכללא דהלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו, אבל מלינו בזה פלוגתא דרבוותא. וכשנתרץ לומר דכוונת התוספתא היא היכא שעתיד להתברר כגון בלקח מאחר והוא אומר ממי הלא במילתא דעבידא לגלויי, יש ראיה דאית ליה נאמנות. וכן דעת הרא"ש להדיא כמבואר פה יעויין בדשמ"ר סי' כ"ט. ובכס"ד שם מ"ש בזה, ודוחק לחלק בין להקל ובין להחמיר. ויעויין נא בסי' תקי"ג בב"י בא"ח מ"ש בזה ובש"ך ביו"ד סי' קכ"ו. ויעויין ברא"פ סי' ל"ח ול"ע טובא ודוק היטב ותמלא לנכון הדברים הנאמרים פה ויעויין נא ביו"ד סי' ע"ז ובש"ך שם ובמה שדיברו בזה האחרונים והבן:

שאלה מא

שחט אותו וא"ב בטעות דקסבר שמותר לשחוט אם אסור באכילה באותו יום כדין עבר ושחט, או לא?

תשובה. מקור דין זה הוא בחולין (דף ע"ח, וקט"ו ע"א) יעוי"ש. אכן יש בזה פלוגתת הראשונים: דעת הרמב"ם בהל' שחיטה בפי"ב ה"א, והאשכול בסי' ל"ז והעיטור בשער ב' משחיטה ח"ב ס"ל דמותר אף ביומו. ודעת השאלתות בפ' אמור והבה"ג הובאו דבריהם בעיטור ובהאשכול שם, ובר"ן בפ' או"ב וברא"ש שם סי' ה' ס"ל דדין זה כדין מעשה שבת דקנסינן לו ליומו, ולכן איכא למימר דלא שייך דין קנס רק היכא שעשה במזיד, אבל כשעשה בשוגג לא שייך למקנסיה, וכמו דאמרינן בחולין (דף י"ד) בשוחט בשבת, ובשבת (דף ל"ח), ובב"ק (דף ע"א), ובירושלמי דתרומות פ"ב, ודשבת פ"ג, במבשל בשבת. אך דמלינו בכמה דברים דקנסינן שוגג אטו מזיד, יעויין נא במוע"ק (דף י"ב), ובגטין (דף כ"ד), ובבכורות (דף ל"ד), יש לעיין אם דין זה דמיא לדין שביעית, ואף בשוגג יהא אסור, או לשבת דבשוגג מותר כדאיתא בתוספתא דשבת פ"ג ובגטין (דף נ"ג). ולפי הטעם דמלינו בירושלמי שם בין שביעית לשבת דמונין לשביעית ואין מונין לשבתות, איכא למימר דבדין זה אפשר להקיש לשבת. ואך כמו דאמרינן טעמא לר"י דאסור מפני שהגיית שבת עליו, כ"כ צריכין הכא לאסור כדי שלא יהנה מן האיסור. ולזאת איכא למימר

דיש חשש כדי שלא יבוא לעשות במזיד, שייך קנסא הדין אף בשוגג, אך יש לחלק בדין שוגג באיזה אופן מיירי, דאם באנו מדמין לדין שבת דהתם הטעות הוא בדין דקסבר שמותר לבשל, או שטעה בזמן, אבל הכא דכיון דיש דעת רבותא דס"ל שאף ביומו מותר, והיסירא דקעבד לא שייך בהבשר שחיטה, כי האיסור אקרקפתא דגברא ולא על הבהמה, והאה האוסרים ס"ל דקנסינן ליה, ולזאת א"א להתיר אלא היכא שהיה שוגג במציאותן, ולא כשהיה שוגג בדין, דשוגג בדין שהיה לו ללמוד חשוב כפשיעה, יעויין גא בתוס' בב"ק (דף ק' ע"א) בד"ה טיהר, ובסנהדרין (דף ל"ג ע"ב) בד"ה שעירבן. ויעויין גא בשבת (דף ס"ח ע"ב) בתינוק שנשבה וברש"י שם, ובתוס' ד"ה אבל, ובמכות (דף ז', ומ'), ובסנהדרין (דף ס"ב), ובמנחות (דף מ"ט ע"א), ובירושלמי בגטין פ"ה, בכהנים שפיגלו ובמטמא, ובירושלמי דתרומות פ"ב ה"ג בקסבר בהו שהן טהורין, וברמב"ם בפ"ה מתרומות ותמלא חילוק: בין כשהוא קרוב למזיד, ובין כשהוא קרוב לאונס. אכן, כי יש מקום עיון לסברא זאת שחילקנו בין שוגג במציאות לשוגג בדין, כי מדברי הירושלמי דתרומות שם באיבעיא דר"פ קומי ר"י כדין כסביר בהו שהן טהורין, היה יודע שהן טמאין וסבר שמותר לתרום? וכו' וכן בהא דאיתא בגטין פ"ה ה"ה ע"כ כסבור שהוא חולין, היה יודע שהוא תרומה וכסבור שמותר לטמאותה משמע דיש סברא להחמיר בסתם שוגג מהיכא ששגג בדין. אמנם לאחר עיון היטב בירושלמי שם פ"ח ה"א, ובהוריות פ"א ה"א בשאילתא דר"א, ובכלה פ"ב ה"א בעובדא דראב"ל נראה לחלק בין שוגג במציאות לשוגג בדין, והיא דפ"ב דתרומות כבר אית לן לימוד דאומר מותר חשוב למזיד בפיה"מ להרמב"ם ז"ל בתרומות פ"ב, וכן לדעת ת"ק שם דפליג על ר"י. ולזאת בדין זה היכא דשוגג במציאות ואח"כ נודע לו שאותו וא"ב שחט בודאי יהא מיתר, משא"כ כשידע דאז יש סברא למקנסיה ביותר מכיון שהטעית היה רק בדין. ולו יהא מדברי' רש"י בס' הפרדס בסי' רס"א משמע דפלוגתא דמבשל בשבת, אף במזיד מיירי, וכן בשוחט בשבת משום דמכתובות (דף ל"ד) מוכח דבמזיד מיירי והני שינויא דמשני הגמ' בחולין איכא למימר שינויא דחיקא הוה, וא"כ דמדמין דין זה להתם איכא למימר דבשוגג לא שייך למקנסיה, אמנם מדברי הרמב"ם שם בפיה"מ לא משמע כן, דמוקי בשוחט בשוגג ומ"מ ליומו אסור, וכמ"כ מצינו בירושלמי דפיאה פ"ה ה"א דאפילו שוגג היכא שהוא מטעם קנס אסור. ואם דהתם משמע דאפילו גדשו אחרים שלא מדעתו קנסינן ליה וזהו אונס, מ"מ איכא לחלק מהתם להכא, דמטעם נגיעה בגזל עניים יש להחמיר טפי. יעויין גא בירושלמי דפיאה פ"ד ה"ב דבשוגג ובכריכות בעיא דלא אפשיטא. וביותר תמלא בזה ראיה מירושלמי דשביעית פ"ב ה"ד, ובפ"ד ה"ב, ובתרומות פ"ב ה"ג, דמחלק הירושלמי בשוגג באיסור ובמזיד באיסור, ודו"ק היטב, והעיקר הוא דיש הפרש בין היכא דאיכא חששא דהערמה, ובין היכא דליכא חששא הדין, יעויין בירושלמי דפסחים פ"ב בהפקיר חמץ, ובשבת (דף ל"ח) ובתוס' דטהרות פ"י בלוקח מעטן זיתים יעו"ש, ולזאת היכא דאיכא חששא דהערמה אז שייך למקנסיה, משא"כ כששגג במציאות ולא ידע שהן או"ב, אז ליתא לסערמה בודאי איכא סברא להתיר אף ביומו, ולכן בהאי אומר מותר דאמרינן שהוא טועה בדין, ודינו כמזיד לפי דאיפסקא הלכתא כהבה"ג והשאילתות, בכלל איסור יחשב. ואף אם היה זה במקרה שהוא קרוב לאונס, דאז לא שייך חששא דהערמה כלל, בודאי יש להתיר. וכ"לע"ד דחלוק דין זה ממ"ש המוהר"ס בשו"ת מיימוניות בהל"א יעויי"ש.

ותמצא דקם דין זה לנכון:

ורצית זבח.

אה"מ. פליטת הקולמוס יש יעויין גא בכרו"פ ובל"א בחולין מ"ש בזה, אך מדברי התבו"ש, והפ"ח בסי' ט"ז, ובכר"י שם אות ד' משמע כפי שכתוב פה, והעיקר תליא בפלוגתת הראשונים אם איסור זה הוא מתורת גדר, או מתורת קנס, לפי דעת הר"ן בחולין דס"ל שהוא מטעם קנס, אין לקנוס כ"א במזיד. ולפ"ד הרא"ש דסבירא ליה שהוא מטעם גדר, אפשר דאף בשוגג ובאונס הדין כן. ויש ראיה מדברי הירושלמי בתרומות פ"א ה"א מי חמיר גזל השבט או גדר מי חטאת. יעו"ש כל הסוגיא ודוק היטב, ויעויין גא בירושלמי דפסחים פ"א, ובסנהדרין פ"ה ה"ג ויש גדר לגדר? ובירוש' דחלה פ"א ה"א ויש תקנה אחר תקנה ודוק היטב. ובגוף דין זה, איכא לעיוני ממה שכתב הרמב"ם ז"ל בשבת פכ"ג הט"ו, ובתוספתא דתרומות פ"ד, ובשבת פ"ב, ול"ע טובא? ויעויין גא בירוש' דתרומות פ"ב ודוק:

וביותר יש להקשות הלא לא יתוקן האיסור בזה ומהני. ואם שנתרץ דשאני שחיטה ממתה, ובמתה לית בזה איסורא דאו"ב, ומדוע יהא אסור וממ"כ אם יש חילוק בין איסור בזמן, לאיסור בעלם. אף בתרומה למה נקנסנו?, ואם אין חילוק אף באו"ב נקנסנו. וזה כוונת רש"י בחולין (דף ע"ח ע"א) בד"ה שניהם ודוק היטב. אבל הקושיא במקומה עומדת? ואפשר לחלק בין איסור בגוף לאיסור בגרם, אבל בתורם בשבת יקשה מדוע לא נאמר כן? ולפי דברי הירושלמי דב"ב פ"א ה"ד אר"ל העבודה שיכול, אלא שאינו רשאי, אי כן יכול משום מתנה איכא לתרוצי ה"כ דלא שייך דין אי עביד לא מהני ובאופן כזה מהני שחיטתו שפיר. ויעויין גא בזבחים בתוס' ד"ה משום (בדף קי"ד ע"א), ובד"ה היתר ע"ב, ושם (בדף ע' ע"א), ודוק היטב ותמצא דלא שייך זה בהאי מילתא דאי עביד ל"מ. ויעויין גא בירושלמי דפסחים פ"ו ה"א, ובר"ה פ"א ה"א דעבר והביא כשר ודוק היטב, ובירושלמי דתרומות פ"ב ה"א, ובפ"א ה"ד בעבר ותרם והבן, ויעויין גא בחידושינו ליו"ד סי' ע"ז, וסי' י"א, ובאו"ח סי' ש"ח מה שיבואר מזה באורך, ולכל הדברים האלה דין זה לדק הוא, כי לא שייך גדר קנס בדבר זה. ואפשר דאף בשוגג יש להתיר כי לא מצינו חילוק בין שוגג במעשה לשוגג בדין, יעויין גא בירושלמי דשבועות פ"א והבן. ולו יהא דלדעת מהרי"ק בט"ז ביו"ד סי' ל"ט מצינו חילוק התם כדין הקדש דיינינן כדאיתא במעילה (דף י"ח), [ויש לזה ראיה מדברי הירוש' דסנהדרין פ"ב ה"ג, ובתוס' בגטין (דף ו' ע"ב), ודוק היטב]. ויעויין ברש"י בכריתות (דף כ' ע"א), ובירושלמי דשבת פ"ז ה"א, וב', ובסנהדרין פ"ז, ובתוספתא דשבת פ"ג, וח', והבן. ויעויין גא בירושלמי דפסחים פ"ד, ודע"ז פ"א ה"ו בפלוגתא

דרבי

דרבי וחכמים במים נסה. ודוק היטב בנוגע לענין זה. ויעויין בירושלמי הנדמ"ח בבכורות פ"א ה"א. ומזה יתורץ כמי כפי שכתב הנ"ל סי' מ"ס. ושו"ת חת"ס חאו"ח סי' קי"ט, וחיו"ד סי' פ"ח:

שאלה מב

בבהמה שנשברה רגלה למטה מהארכובה, וכן אירע מעשה שהיה שבר קצת בשדרה, והחוט היה שלם, ובשעת שחיטתן לא השגיח השו"ב אם פרכסו או לא, היש מקום להתירן?

תשובה. פשוט הוא אם נולדו בבהמה חסרונות כאלה, אשר איננה נטרפת בהן, אין לחוש לחשש מסוכנת ולהצריך פרכוס. ואם דמצינו באו"ז בטריפות סי' תי"ז בשם יש מפרשים דהיכא דהכה על ראשה ועל זנבה פרכוס בשעת שחיטה בעי כדין מסוכנת, אבל הלא הובא שם בשם רבינו שב"ט דכיון שאין חוששין לרסוק איברים הרי היא מוחזקת בחזקת בריאה, ובבריאה איתא בחולין (דף ל"ז) דלא בעינן פרכוס. ולו יהא שכתב העיטור באות אף דנשבר הגף צריך לבדוק העוף אם הוא בריא, אף דכשר הוא, ומשמע דיש לחוש לחשש מסוכנת, אבל חילוק גדול יש בין עוף לבהמה, ובבהמה דחיותה מרובה לא צריכין לכל זאת, וכבריאה היא נחשבת, ובחסרון זה לא ילתה מחזקתה. ולזאת בנד"ד אם היה החסרון במקום שאינן נטרפות מחמתו, מוקמינן אחזקה ומותרות הן באכילה. כן נראה לע"ד:

ורצית זבח.

דרה"ק. מעט דיו נשאר בקולמוס. דל"ע טובא דלא נזכרו דברי האו"ז אלה בספרי האחרונים, וע"כ דפשוט דאין לחוש לזה. אבל בכל אופן הו"ל להזכירם וכמ"כ דברי העיטור בנשבר הגף לא הוזכר לא בסימן י"ז לענין מסוכנה, ולא בסי' נ"ג בשבירת הגף, ולזאת היכא דאית לן לד סברא לומר דכאבן גדלו למאד ולא היה העמדה כדין המבואר בשו"ע סי' י"ז איכא בודאי למיחש לסברת העיטור ויש מפרשים שהובא באו"ז וממה שלא נזכר באחרונים אין לפשוט במקום הפסיעה ומפורש להדיא בראשונים. וכוונת התשובה הזאת היא רק היכא שאין שום חשש והכרעה לגוף בריאותן ולזה אפשיטא להתירא:

שאלה מג

עוף שיצא מעי שלו ולא הוחזר, וכשנשחט לא ראה השוחט אם פרכס, או לא, אם יש להתירו באכילה?

תשובה. לפי המבואר בדברי התוס' במנחות (דף ע' ע"א) ד"ה בילי בשם ר"ת שמצא בספר ר"ג שדרך העוף סמוך למיתתו חולה, ויוצאין מעיו לחוץ וכו' יעוי"ש, משמע דבעינן פרכוס באופן כזה, כי נחשב זאת בגדר חולה, ויצתה מחזקת בריאות. והדעת נותנת דחמור זה מדין נשבר הגף המובא בעיטור שכתבנו בסי' הקודם, ולזאת בודאי בדיקה בעי. אכן כשעמד, דמצינו בתורת הבית הקצר להרשב"א ז"ל דהעמדה בעוף מהני. והדעת נותנת דאם שמהני העמדה בבהמה שחיותה מרובה, כ"ש דמהני העמדה בעוף שחיותה מועטת, וכמו דמצינו לכמה גרסאות הראשונים ברמב"ם פ"ד ממאכל"ם הי"ד, ובעיטור בשער ב' ח"א משחיטה, ובאשכול בסי' י"ג משחיטת חולין דרפרוף בעין מהני, וביותר דאיתא באו"ז בה' שחיטה סי' שפ"א דבעוף מסוכנת מסתפק אם בעינן כבבהמה, או אפילו בפחות הויא מסוכנת וצריכה פרכוס. אכן ההעמדה אף לפי דברי האו"ז, בנידון כזה איכא סברא למימר דמהני, ורק היכא שלא השגיח ולא בדק העוף בהעמדה, אז מכיון דאית לן ריעותא כזאת, אין סברא להתיר באכילה. כנלע"ד:

ורצית זבח.

אהמ"ע. לפי המבואר פה משמע לכאורה שלא כדברי התבו"ש סי' י"ז: דס"ל דהעמדה בעוף לא מהני. אבל איכא למימר דאין מזה ראיה, דלו יהא שתלוי דין זה בגרסת הראשונים: אם גרסינן עינו או גפו בחולין שם ולדעת האו"ז דגרים בגפו, לזאת מסופק הגהו בעוף, אם שוה בדין מסוכנת כבבהמה, אכן יש להוכיח שפיר דהעמדה אף בעוף תהני גם לפי דעת האו"ז והראשונים דס"ל דבעינן רפרוף בגף, כי הובא בספר האשכול שם בשם הגרי"ל, ומסיק דכשכוש בזנבו דמהני בעוף לריבותא אף דקל לפרכס בגולתו. ויעויין נא בדברי המ"מ שם במאכל"ם מ"ם בשם הרמב"ן, והרשב"א ודוק היטב, ולפי כן איכא סברא דגם העמדה תהני, ובכל אופן אף לפי ספקו דא"ז בנד"ד שאני, כי חידוש הוא שלא נזכר דין זה בראשונים וגם באחרונים, והיכא שלא בדקה ולא ראה, אם עמד או לא, בודאי יש להחמיר ולאסור באכילה. ומובן אם עמד מהני, אף להמחמירין, בנידון כזה:

שאלה מד.

עגל מסוכן שנשחט ופשט ידו ולא החזירה, אם סגי בפרכוס כזה להתיר לאכילה, או לא?

תשובה. דין זה תלוי: אם עגל נחשב בכלל בהמה דקה או לא, ומפסחים (דף כ"ג ע"א) וע"ז (דף י"ד) דאיתא בכ"מ אין מוכרין להם בהמה גסה עגלים וסייחים, הרי מפורש יוצא דעגלים בכלל בהמה גסה הם. ואם סי"ל דהתם טעמא אחרינא הוא דלחומרא חיישינן. ולדילמא מחליף בגדולים, אבל בשאר דוכתי לא, אמינא דאיתא בב"ק (דף ס"ה ע"ב) דשור בן יומו קרוי שור, ומביא ראיה מדכתיב שור או כשב כי יולד, וכן איתא במנחות (דף ל"א ע"ב) לנסכי עגל מדכתיב לשור האחד. ויעוי"ש בתוס' ד"ה ת"ל, וכן מצינו במנחות (דף ק"ז ע"ב) בפירשתי מן בקר יביא פר ופרה עגל, הרי דבמלת בקר עגל בכלל, חזינן דבכלל גסה הוא.

ואין קושיא ממ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ז מפ"א והראב"ד שם, דהתם כתיבא פרה להדיא. ויעויין נא בירושלמי דשקלים פ"ה ה"ג, ובפ"ד ה"ד ותמצא שאין שום חילוק בין גדול לקטן והכל בכלל גסין הן. ומדמצינו בע"ז (דף ט"ז ע"א) דחיה גסה הרי היא כבהד"ק לפרכוס, אבל לא למכירה, וא"כ איכא למימר דבעגל יהא דין פרכוס שוה לדין בהד"ק, אף שנכלל בכלל בהג"ס? אמינא לך, דחלוק דין חיה מדין זה, דאף לענין מכירה מצינו דיש פלוגתא ואיכא מאן דסובר דחשובה לבהד"ק לכל מילי, יעויין שם בע"ז ובירושלמי דפסחים פ"ד ובע"ז פ"א ה"ו, אבל בעגל לא מצינו שום חילוק, ולזאת איכא למימר דטבע גסה נשתנה מטבע דקה. וגסה שהיא קטנה נמי טבע גסה לכל מילי יש לה. והא דאיתא בתוספתא דע"ז פ"ב מוכח נמי כן, וטבע דחיה שאני, ושוה כדקה. ולזאת איכא למימר בנד"ד דיש סברא דבפשט ידו סגי דבכלל גסה יחשב ויש להתירו באכילה:

ורצית זבח

קה"ב אומר. יעויין נא בחולין (דף פ"ד), ובתוס' שם (בדף פ"ט ע"ב) ד"ה בולדות. (ובדף קל"ז ע"א) ד"ה מה"מ וע"ב שם, ובר"ה (דף י' ע"א), וברש"י שם (בדף כ"ו ע"א) בד"ה שור, ובתוס' בפסחים (דף כ' ע"ב) ובב"ק (דף פ"ב), ובירושלמי שם ספ"ז ודוק היטב. ויעויין נא בש"ך סי' כ"ז מ"ש בזה והבן. ויעויין בשו"ת מהר"ם מלובלין סי' ל"ג. והסברא היא דבכ"מ שנזכר גסה ודקה, על המין קאי, ולא על הקטנות והגדלות קמיירי, ויעויין בתוספתא דמנחות פי"ג ה"ג עולה מן הבקר יביא עגל, ויעויין בס' המכונה ירושלמי בכורות פ"א ה"א, ויעויין בתוספתא דב"ק פ"ז, ובג' שם ע"ט, ובמכילתא פ' משפטים אות קל"א, ובספרא ויקרא אות למ"ד וס', ודוק היטב במנחות פ"ב ובספרא ראה אות קע"א. ובחולין (דף קל"ה וקל"ו), ובס' המכונה ירושלמי שם פי"א ה"א ובבכורות (דף מ') יעויי"ש:

שאלה מה

עוף שנשחט והיה לו כאב רגלים שלא היה יכול לילך ולעמוד, ולא השגיח בשחיטתו אם פרכס או לא, המותר הוא באכילה:

תשובה. מדשאלת בעוף, משמע דבבהמה ליכא שום ספק, אולם אם שאין לנו לחשוש בדין ריסוק איברים, כי נפולה לא שכיחא, וע"כ דשגרונא נקטה וכדאיתא בחולין (דף נ"א) יעוי"ש, מ"מ מדין מסוכנת לא יצתה, וחולי וחסרון נפרדים הם, דלחסרון אין חשש. ואין להטריפה ולהצריך בדיקה, אבל חולי שזה לא תלוי בחסרון וכשרה היא, כדמשמע (מדף ל"ז) בחולין ובספרא פ' שמיני אות ע' לענין שחיטה להוציאה מחזקת שא"ז, ולהעמידנה בשחוטה ולא במתה, זה בעינן, ואף לדעת רשב"ע המובא בא"ז ומכ"ש בעוף דזוטר חיותיה דבודאי איכא למיחש. דהא בנשבר הגף, דעת העיטור דצריך בדיקה, ומכ"ש הכא, וכדיש להוכיח מחולין (דף ל"ז ול"ח). ולזאת היכא שלא השגיח בזה, איכא למימר דלא יצא מחזקתו, ואין להתירו באכילה, כנלע"ד:

ורצית זבח.

דהמו"ל. כל זה הוא היכא שאין לנו בירור, אם היא בחזקת בריאה או לא, ולא עוד תמצא בחולין שם דאף כשאוכלת בקעיות, מ"מ מכיון שאינה עומדת, בחזקת מסוכנת היא, וכן איפסק להלכה ברמב"ם בפ"ד ממאכ"א ובשו"ע בסי' י"ז, ופשוט הוא שהדין כן, ולא נכתבו אלא להזהיר על זה. ויעויין בירושלמי דחולין פ"ב ה"ו ודו"ק:

שאלה מו.

במי שהיתה לו בהמה מסוכנת, והזמן אינו גורם לקרוא לשו"ב. אם יכול לנוחרה כדי למוכרה?:

תשובה. דין זה איכא למפשט מהא דאיתא בתוספתא דשביעית פ"ה, ובע"ז פ"ב דאין למכור כלבים וחולדות לנכרי והתם טעמא הוא משום דבר המזיק, אבל דבר אחר מצינו בירושלמי דשביעית פ"ז ה"ד, ובב"ק פ"ז ה' טמאים המה לכם וטמאים יהיו לכם כל דבר שאיסורו ד"ת אסור לעשות בו סחורה, וכל דבר שאיסורו מדבריהם מותר וכו' יעוי"ש, ומזה נראה שאסור הוא מה"ת, וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ח ממאכ"א, וכן יש ללמוד מדברי התוס' בב"ק (דף פ"ב ע"ב) ד"ה לא. אכן בנזדמנו לו אז מותר כדאיתא בפסחים (דף כ"ג), ובמתניתין דשביעית בפ"ז יעוי"ש ובדין זה איכא למימר דחשיב כשנזדמנו לו, ואין איסורא לעשות בהן סחורה. וכל זה בבהמה שלו דוקא, או הנתונה במתנה. דאיכא להוכיח מדברי התוס' בסוכה (דף ל"ט) דחשיב כנזדמנו ומותר, אבל ע"י מו"מ אסור כי נקרא זה עושה סחורה בדבר איסור. ול"ק מהא דאיתא ביומא (דף פ"ג) דהתם בשעת סכנה מיירי וכדמוכח ממ"ת פ' בלק, וכאן משום הא ליכא איסורא, כי חשיב לנזדמנו, ורק יש לדון בזה מדין השחתה דגם לדין זה איכא להביא מחולין (דף פ"ה) מעובדא דרבי ור"ח, ומירושלמי דמע"ש פ"ה יעוי"ש, ומחולין (דף כ"ח) בשוחט וצריך לדם דליכא שום איסור, כי היכא דאית לו צורך מותר לעשות כן אף לכתחילה, ובודאי לכל אלה יש להתיר לנוחרה ולימכרנה. כנלע"ד:

ורצית זבח.

דה"ב. בגוף הדין אם עושין סחורה בנו"ט, יש להביא ראי' מספרי פ' נשא מיין ושכר יזיר אין נזירה בכ"מ אלא פרישה, יזיר שומע אני מסחורתו ורפואתו ת"ל מיין וגו' מותר הוא וכו' יעוי"ש אבל התם מיירי בדבר שאסר א"ע דאף בפרישה חייב, יעויין נא בב"ק (דף נ"א), ובתוס' בע"ז (דף י"א) ד"ה עיקר, ובבכורות (דף ו') ודוק היטב, ובפרט דמוכח מהתוספתא דשביעית שם דאסור לו לעשות, ובאופן כזה כדי שלא יבוא לידי פסידא מותר לו לנוחרה, ויעויין ביו"ד סי' קי"ז. בט"ז ס"ק ד', ובש"ך מ"ש בזה. ויעויין נא במ"ל בפ"ח ממאכ"א, ובתוי"ט בפ"ז דשביעית ובחת"ס סי' ק"ח, ובשבו"י ח"א סי' פ"ט. ויעויין בחת"ס סי' ק"ג, וברמ"ע מפאנו סי' ל', ובנוב"י מהד"ת סי' ס"ב. ובחו"י סי' קמ"ב ומכל אלה תלמיד כי נכונים הדברים האלה.

ומותר

מותר לו לעשות כן, ודו"ק. בחידושינו להרמב"ם ז"ל מבואר שם באורך :

שאלה מז

עוף שנגע בכנפו בשעת פרכוס בסכין, וכשבדקו מצאו שהוא פגום, אם יש לתלות שנעשה זאת מהכנף או לא ? :

תשובה. סכין שנגע בחודו לדבר קשה בודאי כשנמצא בו פגימה תולין דבנגיעתו זאת נתהווה הפגימה. ואינו דומה להא דאיתא בחולין (דף י') בשיבר עצם המפרקת אף לדעת המתירין, כי התם רך הוא, ולכן לחילוקא בעינן בהאי כנף, אם נגעו הנוצות דאז מכיון דבהמה בחזקת איסור עומדת ובעינן לזה בירור על השחיטה שנעשתה כדין וכדת, וכל זמן שלא נתבררה איננה עומדת בחזקת היתר, והעוף תהא אסור אבל היכא שנגע בעצם הכנף, דאז הסברא נותנת שמחמת זה נתהווה, ולא איתרע חזקתו זאת, והיכא שהסכין היה בדוק נעמידנו בחזקת היתר. ויש לנו ראיה מתשובת הרא"ש בכלל כ' סי' ט"ו, דאם כשהכה העוף ברגליו חשוב כשבר, וטעמא הוא משום דחומרא יתירה לתלות בעור, לזאת היכא דמצינו איזו סברא המכרעת קצת לתלות בדבר אחר תלינן שפיר. ואם כשנגע בעצם הכנף יש סברא לתלות הפגימה בזה, ויש להכשיר כנלע"ד:

ורצית זבח

אה"מ. חילוק בזה נכון דאפשר לחלק בין נוצה לכנף, עפ"י מה דאיתא בחולין (דף כ"ו ע"ב) וברש"י שם ד"ה נמרטו. (ובדף י"ט ע"א) וברש"י בד"ה בכנפי. ובמתניתין בטהרות פ"א מ"ב וברמב"ם בפיה"מ שם, ובפירוש הרא"ש שם. והרמב"ן בפ' ויקרא ושסע אותו בכנפיו ובספרא שם אות פ"ט. ודוק היטב בשבת (דף ק"ח) ובביצה (דף ג'), ובירושלמי שם פ"א הלכה א' והבן :

שאלה מח.

בנמצא פגימה מן הצד ואיננה מגעת עד החוד, ואינה כחגירת צפורן, אם יש מקום להתיר הבהמה הנשחטת, היכא שהסכין בדוק היה ?

תשובה. מגמ' דחולין (דף י"ז ע"ב) משמע דבפגימת הסכין איכא פלוגתא דר"ל לא קחשיב לה, ר"ח מוסיף גם את זה. ודעת הרא"ש בחולין שם כר"ח דבעינן כחגירת צפורן, וטעמיה דבעינן בדיקה אבישרא ואטופרא, וע"כ משום הכי הוא. ואם שהטור מוכיח מדברי הרמב"ם שלא הזכיר בפ"א משחיטה חגירת צפורן, ורק כתב פגימה קטנה, משמע שבכל שהו לפגום חשיב ואסור לשחוט בו ושחיטתו פסולה, אכן כאשר יעויין בפ"א מביהב"ח בהי"ד שכתב כל אבן שנפגמה כדי שתחגור בה הצפורן כסכין של שחיטה ה"ז פסולה וכו' יעויי"ש, הרי יוצא לנו להדיא דבעינן בסכין של שחיטה נמי חגל"פ, הלא"ה לא חשיבא לפגימה. ואם שבכל אופן בדין זה יצאנו מפלוגתא דהר"ן והרמב"ן והרשב"א ס"ל דאף בפחות מזה חשוב לפגימה, ונראה דתליא בהא דאיתא בירושלמי דפסחים פ"ז ה"א דשבירת עצם בפסח, דר"י ור"ז בשם ר"י עד כדי שתהא היד מחגרת, [ומשמע שזה פחות מחגירת צפורן] ר"י אר"ז ור"ב תרויהון בשם ר"י ח"א כדי שתהא היד מחגרת, וח"א אפילו צפורן, מ"ד יד, כ"ש צפורן, מ"ד צפורן אבל יד לא יעויי"ש, הרי דיש בזה פלוגתא אם חגל"פ היא קטנה או גדולה. וביותר איכא לעיוני דהלא גם בש"ע בפסח, לא כתב הרמב"ם ז"ל דין דחגל"פ. ואפשר דלהני רבוותא דס"ל דבפגם כ"ש אסור, כי מחמירין בבדיקת בישרא נמי, והאי שמשוה דין פגימת המזבח לסכין של שחיטה אכלי שרת קאי, אבל חדא דאיכא למימר דדעת רש"י בס' הפרדס בסי' ר"ו דבדיקת בישרא הוא לראות שהסכין חד ועיקר בדיקה בצפורן. ועוד דיש סברא לומר דגם אבישרא נמי בצפורן ולצד שכנגד הבשר. ואף אם נאמר דבשר הוא לבדיקת הושט, וצפורן לקנה, מ"מ קשה לומר דזה יהא כוונת הרמב"ם ז"ל בהאי דאמר סכין של שחיטה ? וע"כ איכא למימר דדעתו תהא דגם בסכין בעי חגל"פ. ומצינו כן שדעת הרא"ש ורש"י והרמב"ם ז"ל סברי דלא פסיל בפחות מחגל"פ. ואם שבשחיטה בעינן בירור נכון להוציא מחזקת איסור ולהעמיד בחזקת היתר, לזאת יש להחמיר אכן היכא דאית לן ספיקא בהאי מילתא לומר דשם לא נגעה, וגם איכא למימר דביהש"ח מרווח רוח, לזאת חשוב זה לס"ס, ויש לדון בזה להתירא, דהלא בנידון זה יש לנו עוד סניף נוסף דהפגימה איננה מגעת עד חודו של סכין, ומן הצד הוא במקום שלא נגע בשעת שחיטה בסימני הבהמה, לזאת אפשר בהפס"מ להקל. כנלע"ד :

ורצית זבח

דה"מ. יעויין נא בטור, ובב"י, ובשו"ע בסי' י"ז סעיף א', וב', ובש"ך ובט"ז שם ס"ק ב' וד'. ויעויין בב"י סי' כ"א מ"ש בזה, אבל בכל אופן מידי ספיקא לא נפקא, ועיין בשו"ת בש"ר סי' ר' מ"ש בשם רש"י, ובב"ח בסי' י"ז ודוק היטב. ויעוין במהרי"ט ח"א סי' ו' ובכס"ד סי' רל"ט, והבן :

שאלה מט.

סכין שלא נבדק בתלת רוחתי קודם השחיטה וגם לאחר השחיטה, ואחר ימים אחדים בדקו ומצא עליו חלודה, אם יש להכשיר מה ששחט בו, או לא ?

תשובה. סכינים שלנו הם תמיד בחזקת בדוקים, כי מיוחדים הם רק לשחיטה כדאיתא בשבת (דף קכ"ג ע"ב) כדעת התוס' שם ד"ה וסכינא, ובב"מ (דף קט"ז ע"א) יעויי"ש, וכשנאבדו מוקמינן להו אחזקתייהו ומכשירין, אך כשנמצא איזו ריעותא, אז בעינן בירור להאי שחיטה, וליכא, ולזאת איכא למידן בחלודה הנמצאת אם חשיבא זאת לריעותא, ולא יצאה הבהמה מחזקת איסור שהיתה לה. והאי חלודה בודאי חשיבא לריעותא כדמצינו בכלים פי"ג מ"ה דאם מעכבת את התפירה טהורה, ובשבת (דף נ"ב) משמע דעיכוב תפירה

נהרת

נקרא כל זמן שרושם החלודה ניכרת בבגד, ואף שנחלק במחט ונאמר, דמיירי בחלודה התלויה לתקן במעשה אומן, מ"מ בסכין של שחיטה בודאי נקרא זה מעשה אומן להשחיזו וכדאיתא בכלים פי"ד מ"ה, ובפרט בדין כזה דתלוי בדבר המעכב את השחיטה, ובכל אופן שיהיה עיכוב מיפסלא השחיטה בהכי, ואף כשההדיוט יכול להשחיז, ולכן ל"ע בדבר המקרה שנתהווה ונשתנה מהויתו הראשונה, אם מחזקינן לכל הזמן במקרה הזאת, או עתה נולדה בו, ובהחלודה שמקרה היא, מאימתי נחשבת; אם רק מהשתא, והזמן שעבר בצורתו הראשונה עמד הסכין, או מכיון דמקרה לפנינו מחזקינן בכל הזמן. ובין ונמצא חומץ בקדושין (דף ע"ט), ובב"ב (דף צ"ו), ובנדה (דף ב'), ובמניח פירות בגיטין (דף ל"א), ובירושלמי שם פ"ג ה"ח, ובב"ב פ"ו ה"א שקו"ט הגמ' בזה ופליגי ר"א, ור"י, וריב"ל ור"י, ולדעת ר' יוחנן דס"ל בחבית דג' הראשונים ודאי יין, מכאן ואילך ספק, איכא למימר דה"נ דג' ימים מוקמינן בחזקת בדוק, ומכאן ואילך לספק חשוב. וביותר דפלוגתתן ואת תליא בהא דאיתא בטהרות פ"ג מ"ה במחט שנמצאת מלאה חלודה דאמרינן בתוספתא שם פ"ג דהרי היא בחזקת שיפה עד שיאמר ברי לי שהעלת חלודה הוא דבטומאות אזלינן בתר שעת מציאתן. ולכן הטהרות טהורין וכדאיתא בנדה (דף ד'), ואף כשאבדה היתה שיפה, דמעמידין בחזקתה הראשונה, ואיתא בירושלמי דגיטין שם דחזקה זאת תליא בפלוגתא דריב"ל ור"י, ולדעת ר' יוחנן דג' ימים הראשונים ודאי טמאה ועד שעת מציאה, הרי היא בתורת ספק. ולדעת ריב"ל דס"ל דג' ימים האחרונים מספקינן, וא"כ האי דינא נמי תלוי בזה בדין מחט, ואם שהרמב"ם ז"ל השמיט דין זה ולא הזכיר, מ"מ איכא למילף מהא שכתב בפי"א מכלים, ובפ"ה מתרומות הכ"ד יעוי"ש. וא"כ בהאי דינא דחלודה שנמצאת ע"ג הסכין, ואם שלא שהה בלא בדיקה ג' ימים והניחו בחזקת שיפה אית לן למימר דהשתא נתהווה בו מקרה זאת, ומוקמינן בחזקתו הראשונה שהוא חזקת בדוק, ויש להכשיר. אך כל זה היכא דלית לן קלת סברא לומר דהחלודה נתהווה מקודם, אבל אם היה מונח במקום כזה דאיכא למימר דהרטיבות גרמה לחלודה זאת שתבוא, אז לא אזלינן בתר חזקתו קמייתא, ואמרינן דבשעת שחיטה היתה. ולזאת היכא דנמצאת חלודה זו ימים אחדים לאחר שחיטה, באופן דאיכא למימר דבשעת שחיטה בחזקת שיפה היה, דהשחיטה בשני ימים לבדיקתו היתה, ועתה מבדיקה הראשונה עברו יותר מג' ימים, יש להכשיר הבהמה הזאת. כנלע"ד:

ורצית זבח

דלה"ק. יעוין נא בכרו"פ מ"ש בזה בסי' י"ח, והדברים נכונים הם בטעמם לחלק בין מקום לח למקום יבש, וכדמצינו דוגמא לזה בפסחים (דף כ"ה), ובתוס' דכלאים פ"ב ובירושלמי שם פ"ב ה"א, ובפסחים בפ"ד, ודוק היטב:

שאלה נ

שתי בהמות שנשחטו: אחת כשרה, ואחת טרפה הניכרת, בשני סכינים, ואחד מהם היה אינו בדוק, ואינו ידוע אם הכשרה נשחטה בבדוק, היש לתלות האינו בדוק להטרפה?

תשובה. דין זה איכא למילף מתוספתא דתרומות פ"ו בב' קופות אחת של תרומה טהורה, ואחת של תרומה טמאה, והובא זאת בירוש' שם פ"ז, וכן בב' קופות אחת של תרומה טהורה, ואחת של חולין טהורה, דאמרינן דתרומה לתוך תרומה נפלה, וחולין לתוך חולין, וכמ"כ שנינו בתוספתא שם פ"ח בב' קדירות יעוי"ש, ותמלא שתולין, וכדאיתא בירוש' פ"ד הי"ב, ואף הכא איכא למימר דתולין. אבל דהאי סברא לא איתמר רק אלא בדבר שאיסורו מדרבנן, וכדמשמע מפסחים (דף מ"ד) ומיבמות (דף פ"ב) יעוי"ש, והכא שהוא באיסור דאורייתא לא אמרינן סברא „שאני אומר". ועוד איכא למימר דהתם היה להתולין דין היתר, ועתה באנו לומר שתבוא בדין חדש בשם איסור, בזה כיון דחזקת היתר מסייע תולין שפיר את הקלקלה במקולקל. לא כן בנידון זה דיש על הבהמה חזקת איסור, ועתה באנו להתירה, ואין שום חזקה המסייעת, ואדרבא איתחזק איסורא, ואיך נתלה הקלקלה במקולקל, הלא בקלת ספק נמי לית לן בירור שנשחטה כהוגן, ובמה יצאת מחזקתה הראשונה. ועוד דהאי מילתא לא איתמר אלא בתרומה, אבל במעשר ובטבל אין תולין, כדאיתא בתוס' שם מפני שהם דבר שיל"מ, ובטבל דאיתחזק איסורא, ואי לאו טעמא דיל"מ הו"א דשוה לתרומה, אין זה נאמר באיתחזק איסורא דאורייתא, כ"א באיסורא דרבנן. ואם שנעיין נמצא דהתם אנו דנין על מאורעים חוליים, ובסכין אנו דנין על הסכין גופא. ולו יהא שלא ידענו דהסכין היה פגום, ומסתמא בסכיני דידן דמיוחדים הן לשחיטה בחזקת בדוקין הן, מ"מ מידי ספק לא יצא, והיכא דאיקבע איסורא, או איתחזק איסורא לא סמכינן אהך ספיקא ואף לצרפו לספק א"א, כי כל מילי בשחיטה, איכא למימר דדמיא למ"ש התוס' בכתובות (דף ט') יעוי"ש, והספק אצלינו בגופו של סכין, ובשחיטה עצמה. ונוסף לזה מצינו בירושלמי דתרומות פ"ז על מתניתין דב' קופות, דהיכא שנפלה אחת ואינו ידוע איזו נעקרה, עדיף להקל כפי הנראה מדברי הר"ש שם. ואף כשנאמר דאם נעקרו ממקומן השנים עדיף מאילו נעקרה רק אחת, וכדמשמע מהתוס' דתרומות שם, וא"כ בשלקחו ב' הסכינים עדיף יותר לתלות, מ"מ מכיון דהוחזק איסור וידוע היה שאחד אינו בדוק שאני. וא"ל מהא דמקואות פ"ב דמשמע דאף באיתחזק איסורא נמי הדין כן, יעוי"ש במשנה ב' דמחלק בין טומאה חמורה, לטומאה קלה, וכן במ"ג בב' מקואות אחת יש בה מ"ס, ואחת אין בה, ונפל לאחת מהן דספקו טהור, והתם באיקבע מיירי ובאיתחזק, וביותר תמלא בתוספתא שם, דאיכא למימר דהתם איכא דבר המסייע, דאפשר לו לצאת מחזקתו חזקת טומאה ע"י מעשה שיטבול בתרווייהו, משא"כ בסכין ובבהמה, ולזאת בודאי לית דין צריך בשש, ואין סברא להתיר מכל הני טעמי שכתבנו.

כנלע"ד:

ורצית זבח

גילוי דלי"מ. יעוין נא בפסחים (דף ט' ע"ב) בב' צבורין אחד של מצה ואחד של חמץ, (ובדף י' ע"א), ובתוס' בבילה (דף י' ע"ב) ד"ה הכל, ובנזיר (דף ל"ו ע"ב, ודף ל"ז ע"א), ובר"ה (דף י"ב ע"א) ד"ה תני, ובנדה (דף כ"ח, ודף ס') יעוי"ש, ובתוס' בב"ק (דף י"א) ד"ה דהא, ובשו"ת בש"ר סי' ק"ז ודו"ק היטב. ולא נזכר פה חילוק בין אדם אחד לב' ב"א, וכמ"כ יש לחלק נמי

בין בהמה אחת לב' בהמות, דגופין מחולקין הם, וכדמצינו ממתניתין דטהרות פ"ה מ"ה בדין שני שבילין, ובתוספתא שם פ"ו נזכרו כמה חילוקים, ומהן דאם עשו שניהן שתי טהרות. ויעויין גם בירוש' דתרומות פ"ז ה"ה, ובפסחים (דף י' ע"א), ובכתובות (דף כ"ז), ובסוטה (דף כ"ח ע"ב), ובנדה (דף נ"ח ע"ב) בתוס' ד"ה מ"ש, (ובדף ס' ע"א) ד"ה נימא, ובבכורות (דף כ"ג) בד"ה נבילה, ובשבועות (דף י"ט) ד"ס והלך, ובירוש' שם פ"ב ה"א, ודוק היטב ותבין במה שנוגע לענין זה. ויעויין גם ברמב"ם בפי"ט מאבה"ט מ"ס בזה, ובתידושינו להרמב"ם ז"ל מבואר מזה באורך יעוי"ש והבן. ולפי כל האמור פה יש להבין דבזה"ז דיש להשוחטים סכינים מיוחדים אז מוקמינן אהזקתיהו ולא שייך כל הך ספיקא. ואך לדעת המרדכי בחולין פ"א, והובא זאת בהג"א שם סי' ע"ו דעד יום או יומים אית לאו חזקה, הא יותר משמע דלא, אפשר להסתפק ספיקא זאת ולומר דיש לתלות הקלקלה במקולקל. ואם היה בסכין פגימה פחות מחגל"פ, דלפי דעת השו"ע ויו"ד סי' י"ח שפסול, ואך הרא"ש בחולין פ"א, ובכס"ר סי' ר' וכן משמע מדעת רש"י והרמב"ם ז"ל בפ"א מכלהמ"ק יעוי"ש, שלא נחשב לפגימה, איכא למימר דבנידון כזה, היכא שנסתפק באיזה שחט את הכשרה, ובאיזה הטרפה, דלפי דעת הני רבוותא השחיטה איננה נפסלת. וכן דעת הב"ח שם חשוב זה לס"ס: „חדא", שמא שחט בהכשר כהלכתו את הכשרה, והטרפה נשחטה בהפגום, ואף שתאמר דכשרה נשחטה בהפגום, הא איכא רבוותא דסברי דבעינן פגימה כחגל"פ דוקא, ובפחות מזה אין להטריף בדיעבד, דנידון כזה דמיא לדינא דספק מים שאובין בפ"ב דמקואות ובתוספתא שם, ולדין האמור ביבמות (דף פ"ב) דהיכא שמה"ת לית איסור ובדרבנן דנין, אז אמרינן „שאני אומר". ואם שחשיב זה איתחזק איסורא ולא דמיא לשחט בסכין בדוק וכדמשמע מרש"י בחולין (דף י' ע"א, ובדף מ"ג ע"ב) ד"ה השוחט, איכא למימר דבדרבנן מהני ספק אף באיתחזק איסורא, כדכתבו התוס' בעירובין (דף ל"ה ודף ל"ו) יעוי"ש. ועוד מהירוש' דיבמות פ"ז ה"ג משמע דשני ספקות ספק זכר וספק נקבה, ספק אינו בן קיימא ספק בן קיימא ב' ספקות מד"ת להקל, הרי היכא שיש ב' ספקות חשוב זה לספיקא דרבנן, ואזלינן לקולא. ויעויין גם בירוש' דגטין פ"א ה"ב בפלוגתא דר"מ וחכמים בעכו, דהלכה כר"מ אפילו יחיד אצל חכמים, כי מיקל הוא בד"ס, והתם באיתחזק איסורא דא"א מיירי. ואם שיש לעיין מתוס' דחולין (דף י' ע"א) ד"ה סכין, דדעת ר"ת דמשום דאיכא ספיקי טובא: שמא בעצם נפגמה וחשיב כס"ס יעוי"ש לחד תירוצא. ואנן פסקינן כר"ה כשלא שיבר אזלינן לחומרא, וא"כ בדין כזה נמי איכא למימר דאף ס"ס לא תהני, ומטעמא דר"ה דנשחטה צריך בירור על השחיטה, י"ל דהתם מיירי בריעותא ודאית, וכאן מיירי בספק ריעותא ובודאית לא מהני ס"ס, כי איתחזק איסורא, משא"כ בספק ריעותא תהני היכא דאית לן עוד ספק, ולפ"ז בפגימה הפחותה מחגל"פ אפשר דתהני כשיש דבר במה למתלי. ולא עוד איכא למימר דספק זה דומה לספק על דאיתא בחולין (דף כ"ג) ובפסחים (דף י') יעוי"ש, ול"ע בשו"ה בש"ר בסי' ק"ז ור', ודוק היטב, ובפגימה כחגל"פ לית דין צריך בשם, דבודאי לא תלינן. ובמה שכתבנו בפחות מחגל"פ איכא, לעיוני מדין ספק אחד בגוף, וספק אחד בתערובות, ויעויין גם בכמ"ל בפ"י ממקואות, ובשע"ה שם, ובש"ך ובפ"ח ביו"ד סי' ק"י מ"ש בזה, ויש להאריך טובא וא"כ"מ, ומשמע דבדין כזה נמי תליא בהך דינא. ויעויין גם בב"י בסי' י"ח בשחט בסכין שלא נבדק, ובשו"ע שם סעי' י"ד ותמלא דדין זה אתאמרא להלכה ולפלפולא, וצ"ע עמוק וגדול למעשה:

שאלה נא

שוחט שהרגיש שהכה בכח בעצם המפרקת בשחיטתו, וכשבדק הסכין נמצאה פגימה, ונראה חתך עמוק במפרקת, אם יש לתלות שמהכאתו זאת נתהוה הפגימה?

תשובה. דין זה מקורו מהגמ' דחולין (דף י' ע"א) בפלוגתא דר"ה ור"ח ופסקינן כר"ח בשיבר וכר"ה כשלא שיבר, ומפרקת לא חשיבא לעצמות, לתלות, ולומר שמשבירתו זאת נעשתה, ורק בזה איתא פלוגתת הראשונים: דהרא"ש והמרדכי מביאים בשם ריב"ק ור"ש שמותר כשחתך, וחילוק גדול בין נגע לחתך, ואך העיטור והרמב"ם בפ"א משחיטה סברי שאין חילוק בין נגע לחתך, כי המפרקת רכה, ובפגימת הסכין נפסלה השחיטה. ואך דאיכא למיזל בהאי מילתא לחומרא כי זה איסורא דאורייתא ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת, ולית לן בירור, ולזאת אין לחלק בין נגע לחתך. והיכא שהיתה הפגימה פחותה מחגל"ס, דאיכא דסברי שלא נחשבה זאת לפגימה, יש להכשיר בנידון זה; דממ"נ, ספק דנגע שאני מחתך, וספק שאין פגימה כזאת פוסלת. ואך מדאינו מבואר איזו פגימה מלא דמשמע שהיתה פגימה כחגל"פ, איכא למימר דהיכא שהרגיש וחתך בכח את עצם המפרקת איכא סברא לאכשורי, דלדעת רבוותא דס"ל שיש חילוק, ל"ל שום עיון בזה. וכן איכא למילף מדברי הראב"ד בתמ"ד סי' כ"ג, שכתב: „דנגע" ומשמע דחתך שאני, וכן איכא למילף מדברי רש"י בחולין שם ד"ה בעלם. ולהני דסברי שאין חילוק ואף בחתך הדין כן, וכן דעת הרמב"ן יעוי"ש והרשב"א, מ"מ איכא למימר דהיכא שהפגימה גדולה יש סברא להכשיר, דכל טעמא דפחות מחגל"פ חשיב לפגימה לפ"ד הר"ן והרמב"ן, איכא למימר דילפי מדברי הגמ' דחולין שם, דאיתא סתם ונמלאת פגימה ותלינן בעור, והעור דרכו לעשות פגימות, אבל הפגימה היא כ"ש, וא"כ היכא שנשבר העלם, ומלינו פגימה גדולה, אז ממ"נ אף לפי דעתייהו י"ל דכשר, כי רואין אנן דאיכא שבירה והפגימה גדולה ע"כ לא נתהוה מן העור ורק מהשבר, ומ"ת, דעלם המפרקת רך, אבל כל זה הוא בשתמא, ולא היכא שמולאין ריעותא גדולה במליאות. אכן כי איכא לעיוני בהאי מילתא כאשר יעויין בהמקומות האלה, כ"ל דאף שמלינו פלוגתא בתוספתא דטהרות פ"ה, ודעת ר"ד שבונה, וחכמים סברי אין שונין בטהרות, ורשב"ג סובר עתים שהוא שונה יעוי"ש בדין מרבין את ביתו, ומכבס את כסותו, וכן בפ"ד שם בנטעף בטליתו יעוי"ש, ובנדה (דף ה' ע"ב), ובתוס' שם בד"ה ואם, (ובדר"ח) מחלקינן בין להקל ובין להחמיר ולהחמיר שונין משא"כ להקל, ויעוי"ש ברש"י ד"ה כי אמרינן, מ"מ כאן אפשר לומר דמהני שיכה עוד פעם שנית, וכשבפעם השנית

השנית תמלא פגימה כזאת, יש להכשיר דכיון דאיכא דס"ל דיש להקל בכהאי גוונא, אף דאיכא סברא לומר שאין כל הסכאות והכחות שוות, בהא איכא למסמך על סברא זאת. ויש לעיין מזבחים (דף פ"ח ע"א) דסכין שנפגם אין משחיזין את פגימתה ורש"י שם כתב פגימה גדולה שתיקון השחזתה ניכר, מפני זה בסכין מטרפת שהיתה רכה ליפגם פגימות דקות, מטעם כ"ש אפשר להשחיז ולתקן, ואך מטעם שמטרפת את הקדשים. כי לתיקון כ"ש נמי בעינן כחגירת ליפורן כמו בפגימת המזבח. הרי דסכין מטרפת איירי בפחות מחג"ל. אבל מה נאמר להא דאיתא בערכין (דף יוד ע"ב) במכתשת שנתפגמה, והתוס' הקשו כן להדיא בשבועות (דף י"א ע"א) ד"ה מ"מ קשיא, ואפשר לומר דמכתשת לא היתה כ"ש ממש וכדאיתא בירוש' דשקלים פ"ה ובתענית פ"ד ובמגילה פ"א ה"ד, ולכן היה אפשר לתקנה, משא"כ בכ"ש ממש, ולזאת ל"ע בהך דזבחים: דהלא פגימת המזבח וסכין ש"ש שוין הן כחגירת ליפורן, ומסכין מטרפת משמע דאף בפחות מחג"ל מטרפת, וקשה לדעת הרא"ש והרמב"ם בפ"א מביהב"ח הלכה י"ד, ונראה לומר דכ"ש שאני דפגימה כחג"ל אינה פוסלת בהן, ותדע דלא קחשיב בחולין בהדי הך. והא דאמרינן דבסכין שנפגם אין משחיזין אותה לאו משום כ"ש הוא, דסכין איכא סברא שאינה כ"ש, יעויין בתוספתא דמנחות ובתוס' בזבחים (דף מ"ז ע"א) ד"ה איזהו ובפגימה כחג"ל אם אירע אז אמרינן דיש ספק דהעור עשה לזאת וזהו פגימה דקה וכדכתבו התוס' בזבחים (דף כ"ד ע"ב) בד"ה אבנים. וסכין מטרפת נקראת, אכן בפגימה הגדולה יותר מחג"ל דזהו בכלל שבר אף שאיננה כ"ש מכיון שאיננה עושה מעין מלאכתה אין לתקן. ויעויין בירוש' דסוכה פ"ה וממילא נשמע דמה שטונין מהני בהפ"מ. כנלענ"ד:

ורצית זבח.

אמר המו"ל. יעויין נא בב"י וברמ"א ביו"ד סי' י"ח סעי' ט"ו שדעתם להחמיר וכן כתוב בד"מ דאזלינן בכל אופן לחומרא. ויעויין בס' האשכול בשחיטת חולין סי' מ"ש בזה, ובמ"מ בפ"א משחיטה והבן. ודעת הט"ז שם בסע"ק י"ב והש"ך בס"ק כ"ו לתלות. ויעויין במ"ש בזה השבו"י ח"ב סי' כ"ג דמשמע דבפגימה בפחות מחגל"פ יש להקל. ובתבו"ש סי' י"ח ס"ק ל"ג ובש"ד שם ס"ק כ"ו ובכרו"פ שם בס"ק כ"ב משמע שאין חילוק בין פגימה לפגימה, וע"י שישנה אפשר לסמוך בהפס"מ. ודוק היטב ברמב"ם בפ"א מבית הבחירה ובפ"א מכה"מ הט"ו, ובתוס' בסוכה (דף מ"ט ע"א) ד"ה שכל, והרשב"א והרמב"ן בחידושיו לחולין ובירוש' דיומא פ"א ה"ה וסוכה סוף פ"ד בה"ו והבן:

שאלה נב.

עוף ששדרתו עקומה, איך ינהוג השוחט בברכת השחיטה?

תשובה. בדין ברכת השחיטה. מצינו בירוש' דברכות פ"ט ה"ג? פלוגתא דר"י ויב"כ: דדעת ר"י עובר לשחוט, ודעת יב"כ משישחוט. למה שמא תתנבל שחיטתה. ופריך הירוש' מעתה משיבדק הסימנים? חזקת בני מעים כשרים וכו' יעוי"ש, הרי דמסתמא אזלינן בתר חזקה, כדאיתא בחולין (דף ט'), ובירוש' שם, ובתרומות פ"ח ובביצה פ"ג, ולכן היכא דאיכא ריעותא אז אפשר דלא סמכינן אחזקה, אבל כל זה הוא לדעת יב"כ, משא"כ לר"י בכל אופן סובר דעובר לשחוט. וביותר דנראה מבכורות (דף מ"ג) דשדרתו עקומה אינה פוסלת רק באדם, ובבהמה אין זה מן המומין, וע"כ דמצינו עקום בתולדה, ובאופן דליכא שום חשש לנשבר השדרה, ומכש"כ לפסיקת חוט השדרה, ויבואר מזה לקמן בסי' כ' וכ"א בדיני טריפות בודאי יכול לברך אף כששוחט אותו בפ"ע:

ורצית זבח.

דה"ב. אם דיש מהאחרונים הסוברים לחלק בין עקמימות לעקמימות. ויש עקום כזה שיש להטריף, מ"מ לברכה אין חשש, כי אף בטרפה גמורה אפשר דבעי ברכה עפ"י דברי התוס' דב"ק (דף י"א ע"א) ד"ה יביא ולפי דברי הערוך ערך אדרא יעויי"ש, ובאמת איכא למימר דזה כוונת הג' בדמש"א הובאו דבריו בכנה"ג בהגהת הטור אות א', ואפשר להסביר ע"ד ע"פ, מה דאיתא במתניתין דטהרות פ"א מ"א ומ"ד, ובחולין (דף ע"ב ע"ב, ודף ע"ג ע"א), וברמב"ם בפי"ב מאה"ט ה"א ובירוש' שם פ"ד הלכה ד' ובספרא שמיני אות קנ"ה ובזבחים (דף ס"ט) ובתוספתא דחולין פ"ד, ואם שיש לדון טובא לפי הלכות א"י בתוס' דזבחים (דף ל"א ע"ב). מדינא דתה"ס ומהירוש' דחולין פ"ו ה"ד. ולע"ג:

שאלה נג:

בעגלים הנשחטים ע"י סימנים; קרנים ושינים ושלחופית ובדיקת השלחופית היא לאחר שחיטה, ואם שתהא אדומה הם בתוך ח', אם מברכין עליהן כשנשחטים בפ"ע?

תשובה. דע כי זה הדין דסמכינן על הסימנים, כבר ביארנו לעיל שיש להן רוב, ועוד דמילתא דלא שכיחא ולא שייך למגזר באופן זה, לפי מ"ש התוס' בבכורות (דף כ"א) יעויין לעיל בסי' ל"ט, וא"כ לפי דעת הרא"ש והשיטמ"ק בב"מ שהוא ספק אף דהולכין בתר הרוב. ולזה תהא ספק בברכתן, ומספיקא לא מברכין כדכתב רש"י בעירובין (דף ל' ע"א) בד"ה והרי, ובפרט בדבר דאית לן שוא"ת וקו"ע, שוא"ת עדיף, יעויין בעירובין (דף ק') ובר"ה (דף כ"ח) ובכמה דוכתי ובירוש' דעירובין פ"י ודשבועות פ"ג, אכן בדין זה שאני, כי לא דמי להך שכתב רש"י, דהתם הספק הוא בהמצוה, וכאן השחיטה היא חיובית, והספק רק אם הם כשרים או לא, ולזאת מכיון דהברכה נתקנה על מצות שחיטה, אף שהוא ספק יש לברך. ובפרט בדין כזה דאית לן רוב וגם מפריסים ע"ג קרקע, ורק מחמירינן מדרבנן בודאי איכא למסמך על זה לענין הברכה. ותדע דאם יש ספק אם הם בני ח' או לא, כתב התשב"ץ דאזלינן בזה לקולא, ומכ"ש לברך עליהן דחייב לברך אף כשנשחטים בפ"ע ולית בזה ספק כלל. כנלע"ד:

ורצית זבח.

נדה"מ: במה שמחלק ברכת שחיטה מדינא דכתב רש"י בעירובין יש מקום עיון מדברי התוס' דב"ק (דף י"א ע"א) ד"ה ארורה פי' שמחה בלא ברכה, דמשמע דשתיהם השחיטה והברכה מקושרים ואחוזים זה בזה, ומכאן איכא להוכיח דאף בספק וכגון דא טעון ברכה. ולא עוד מדכתבו: „שמחה בלא ברכה", משמע דאף טריפה ודאית יש לו לברך כששוחטה, ושאני מתה דנבילה היא, דבטריפה השחיטה נמי פועלת. יעויין בפ"א בטהרות מ"א ובזבחים (דף ס"ט) וברמב"ם בפ"ג מאבה"ט הי"ב, ובעיקר דין זה יעויין במאירי שליינתי לעיל סי' ל"ה מ"ש בזה ותידוק לנד"ד:

שאלה נד.

הובאו עופות לשחוט והשוחט ידע שהן גנובות, אם יכול לברך עליהן או לא?

תשובה. כללא אית לן דעל מצוה הבאה בעבירה אין מברכין, משום בוצע ברך, יעויין בב"ק (דף צ"ד), ובסנהדרין (דף ו'), ובסוכה (דף ל') וטעמא כתבו התוס' בסוכה שם בד"ה הא, ובב"ק (דף ס"ז) דהזכרת ש"ש אמירה. אבל איכא למימר דזה לא שייך רק במי שגנב וגזל, וכמו דאמרינן בתמורה (דף כ'). אכן במי שלא גנב, ורק שיודע שהן גנובין שאני. דמפני שהוא לא עשה את העבירה לא שייך בו טעמא דאיתא בירושלמי דחלה סוף פ"א ובשבת בפי"ג ה"ג; דאלה המצות, כי הוא עושה כמצותן ואפשר לומר דמברך. וגם לפי דעת הבה"ג שכתב טעם בזה בברכות פ' ג' שאכלו שנראה כעושה פשרה במצותיו של הקב"ה יעוי"ש, הטעם הזה לא שייך אלא בגנב עצמו, אבל לא ביודע. וקצת סברא איכא להיפך לומר דאם כשיודע שזה דבר גנוב, וכל זמן שלא נשחט, הגנב לא קנה, כי יאוש לבד אינו קונה, ורק יאוש ושינוי וכדאיתא בב"ק (דף ס"ו), ובסוכה שם, ובשחיטתו זאת גורם שיהא לו קנין ביאוש ושינוי מעשה, איכא למימר דחשיב גם היודע כעושה פשרה, ולטעמא של הבה"ג אין לו לברך. וגם להירושלמי דסנהדרין פ"א ה"א דמצינו שם דהפרים אלה בגנב סאה חטים, והוליכה לנחתום, והפרים חלתה, והאכילה לבניו, ה"ז מברך ואינו אלא מנאץ יעוי"ש, דהתם מיירי שהנחתום אפה, שקנה בשינוי מעשה, והאכיל לבניו שזה שינוי רשות, מ"מ מכיון דבהאי מילתא איתעבד ביה עבירה חשיב מנאץ בב"ע, והתם איכא לאוקמי שהנחתום מפרים, דחיוב החלה משעת גלגול הוא, ונחתום כשאופה לאחרים הוא מפרים, יעויין נא בירושלמי דחלה פ"א ה"ה, ופ"ד ה"א, ובמעשרות פ"ד ה"א, ופ"ה ה"ג, הרי דביודע אמרינן שאינו יכול לברך. ואם שניקים דמיירי בגנב עצמו מה השמיענו הירושלמי בדין זה שהאכילה לבנו, וע"כ דאתי לאשמעינן דאפילו יאוש ושינוי רשות לא מהני לענין ברכה ואם שלפי דברי הגמ' דסוכה מוכרחין לחלק ולומר דשאני שינוי רשות לבניו, משינוי רשות לאחרים כאשר יעוי"ש, מ"מ בנידון כזה דבמעשיו שעושה גורם הוא שיקנה, יש לחלק מהך דסוכה, דהתם היאוש והשינוי היו קודם הברכה, וכאן הברכה קודם השינוי, רק משום דיש לן עוד סברא לומר דנקרא מסייע לידי ע"ע בשחיטתו זאת, וכדאיתא דוגמא לזה בירושלמי דשביעית פ"ד, ובגטין פ"ה ודע"ז פ"ד, לזאת אף שלפי הדין איכא למימר דלית בה משום מלהב"ב, מ"מ אסור לו להיות מסייע ואין לו לברך. וראיה יש להביא לזה מהא דאיתא בגטין (דף נ"ה) בחטאת הנודעה לרבים ובירושלמי שם דנודע לרבים תכפר, ולמה אמרו לא תכפר, שלא יהא מזבח מקבל גזלות, וכן דעת הרמב"ם בפ"ה מאיסמ"ז ה"ז, ורבים הם ג', יעוי"ש בירושלמי, ובנזיר (דף כ"ח), וברמב"ם בפ"ט מנזירות ובפט"ז מאהטו"מ, וטעמא הוא משום דברבים איכא פרסום והכהן יודע נמי, ומ"מ משום זה לא נאסר להכהן לעבוד עבודת הקרבן ורק כדי שלא יאמרו מזבח מקבל גזלות, הרי שאין לומר לפי הדין שלא יברך, רק דאיכא למימר, חדא דהתם אפשר שהכהן אינו יודע, ועוד איכא סברא לאוקמי דמטעם זה אסרינן ואמרינן דבנודע לרבים אינו מכפר ומטעם שלא יהא נראה כמסייע, לזאת יש להחמיר שלא לשוחטן בש"ע, כ"א בהדי אחריני לצאת כל טעמי התלוים בברכתן. כנלע"ד:

ורצית זבח.

אה"ב. יעויין בא"ח סי' תרי"ט בלולב הגזול ובפמ"ג שם ס"ק ג'. ובנהר שלום סי' תרע"ג ס"א, ודוק היטב בשינה הלכות במ"ש על הבה"ג בפ"ג שאכלו, ומב"ק (דף ע"א ע"ב) בגנב ונתן לאחר וטבח דכתב רש"י דמיירי שעשאו שליח, אין ראי' דאפשר לאוקמא דהג' מיירי באופן שהשליח לא ידע מזה שהוא דבר גנוב. ויעוי"ש (בדף ע"ט ע"א) בתוס' ד"ה נתנו מ"ש בזה. ואמנם לאו מילתא דפסיקא היא, דאפשר לדייק לאידך גיסא ולומר, דאף שיודע אין שום חשש כאשר יעוי"ש ובתוס' שם ובקידושין (דף מ"ב ע"ב) ד"ה אמאי, וחילוק גדול בין אם המצוה מוטלת אקרקפתא דגברא, ובין אם שאינה אלא רצונית, ואף לדעת הרמב"ם בסוף פ"א דברכות יש לחלק לכל מעיין. ודוק היטב:

שאלה נה.

בהמה שנשחטה למעלה ממקום שחיטה, וכשמדדו, מצאו שהיה שיעור יותר מב' אצבעו"ת, האפשר להכשירה?

תשובה. בזה איכא פלוגתת הראשונים: דעת הבה"ג הובאה בתוס' בחולין (דף מ"ד ע"א) ד"ה כדי, וברמב"ם בפ"א משחיטה הכ"ז, והרי"ף בפ' א"ט דבשתי אצבעות סגי דזה חשיב תפיסת יד, ודעת רש"י בחולין שם הובאה בעיטור ח"א, ובטור סי' כ', דד' אצבעות בעינן. ולו יהא דרש"י ז"ל כתב כשלש וכארבע, מ"מ הם סתמו ד', ולכן איכא למימר, דאם שיש ג', איכא סברא אף לדעת רש"י לאכשורי, והא דבעינן ד' הוא לכתחילה, וג' מיירי בדיעבד, ואף לפי סברתו יהיה כשר. אכן לדינא איכא למימר דבדיעבד יש סברא להכשיר באופן אם נמצא יותר מב' אצבעות, כי רוב פוסקים הראשונים ס"ל,

דאף לכתחילה שרי בכך, ומכ"ש בדיעבד, ואף לדעה המחמירין וסוברין דד' בעינן, מ"מ אפשר שפיר לסמוך אהני רבוותא, ואם שנמצא יותר מב' אצבעות מעט, יש להכשיר. וכנלע"ד ת"ל נמי לפום מ"ש הא"ז סי' שע"ד וס"י סי' תנ"ה יעוי"ש ונכון הוא ת"ל:

ורצית זבח.

דהמ"ג. יעויין נא בשו"ע בסי' כ' סעי' ב' בב"י וברמ"א, ומכיון שהרמ"א כתב בלשון יש אומרים, שפיר מוכח דיש לסמוך אפסקא דהב"י, דהא מצינו כמ"כ ברמ"א בסי' מ"ח סעי' ח', ובסי' כ"ב יעוי"ש. וא"כ ה"נ כן. ויעוין נא בתבו"ש סי' כ' מ"ש בזה, ובפ"מ שם והבן. ויעוין בירושלמי דחולין פ"א. ודוק שם בהלכה:

שאלה נו

אוז נשחט ומדדו שהיה כשיעור, ואף שלא נתכויץ מקומו כדרך הושטין, אם יש להתיר ע"פ מדידה זאת?

תשובה. איתא בחולין (בדף מ"ג ע"ב) דבעינן כל שחותכו וכויץ, וזהו סימן למקום הושט, ולזה נתוסף סימן אחר כדי תפ"י, וכן פסק הרמב"ם בפ"א משחיטה, ולזה נ"ל דתרי סימנים הן על מקום הושט: סימן דכויץ וסימן דתפ"י, והסימן דכויץ נקרא סימן בטבע, וסימן דתפ"י הוא בשיעורו, ולזאת י"ל אף דאיכא השיעור כפי המדידה, אך מכיון דחסר הסימן בטבע, אית לן למיזל לחומרא. ולא מבעי' לדעת הני רבוותא שכתבנו לעיל בסי' ע"ל דסימנים דרבנן בודאי לית לן למיסמך אמדידה לחוד, כי דבר זה בא לנו להוציא מחזקת איסור, ובין לרש"י ובין לתוס' אית בשחיטה איסורי דאורייתא, ובודאי סימנים לא מהני. ואף לפי מה שהוכחנו לעיל דיש סברא לומר דסימנים דאורייתא, ובאיסורין מצינו דסמכינן אסימנים שפיר, כדאיתא בחולין (דנ"ה ע"ב) בקיבורא דתכלתא יעוי"ש, כל זה איכא למימר היכא דיש לנו תרי סימנים דמצטרפי למהוי דאורייתא, כדמשמע בעירובין (דמ"ה ע"ב) דאית ליה סימנא בגווייהו, ותחומין לדעת הירושלמי בעירובין פ"ג ופסק כן הרמב"ם ז"ל שהם דאורייתא בי"ב מיל, ועוד היכא דלית לן סברא המנגדת לומר להיפך, כאשר יעויין בירושלמי דברכות פ"א ה"ה, ובכלאים פ"א ה"ג ובחולין (דף ע"ט ע"א), וכאן מכיון דסימן זה דכויץ ליכא, וזהו סימן מובהק יותר ממדידה, איכא למימר דלא מדדו כהוגן, ואין זה מקום שחיטה, ושחטו למעלה בתורבץ הושט ואין להכשיר האוז, וכנל"ע בס"י לרח"מ בסי' תנ"ה מ"ש בזה, כנלע"ד:

ורצית זבח

קה"ב. דעת הטוטו"ד בסי' נ"ג איננו כן, ולפי המבואר פה צ"ע בדבריו טובא, ובפרט היכא דבעינן שני וגאים בגוף: אז אם חסר אחד מהן לאו גוף זה מקרי, דמשמע מר"ה (דף י"ד ע"א), ומירושלמי דשביעית פ"ב

יעוי"ש. ויעוין נא בירושלמי הנדפס מחדש בחולין פ"ב ה"א בפרידות, ובפ"ג ה"ו בסימני בהמה וחיה ועוף ודוק היטב. ויעוין בשו"ע בסי' כ' סעיף ב' מה שיש לעיין בזה והבן. ויעוין נא בפ"ג ה"א שם מה שיש לדייק בזה:

שאלה נז.

בר אוז שיש לו כמו ב' קנים: ונשחט האחד, והנשאר היה דק למאד, אם יש להכשיר לאכילה?

תשובה. כללא אית לן דיתר כנטול דמי ופלוגתא איכא בין הראשונים, רש"י והרמב"ם ז"ל, והרשב"א והרמב"ן בסברת נטול, ויבואר מזה בס"ד לקמן ע"ש, ולכן דין זה היכא שהיו שני קנים ממש, לית לן לספק, דלמה דנחשוב, אם כניקב טריפה, לדעת התוספתא דחולין פ"ב דסברה כן, ולדעת התוס' שם (בדף ל"ב ע"ב, ובדף ל'), ובקידושין (דף כ"ז ע"א), ובנדה (דף כ"ד), ובבכורות (דף ג') יעוי"ש. ולא מיבעי' לפי שיטת רש"י בב"ק (דף ע"ח ע"ב), ובחולין (דף ל"ב), ובבכורות (דף ג') דזה חשוב לנבילה, והשחיטה אינה מטהרת. וכן דעת הרמב"ם בפ"ג משחיטה יעוי"ש. ובפרט לפי דעת התוס' דחולין (דף מ"ב ע"א) בד"ה ניקב, דניטל לגמרי גרוע מניקב. ואם דבקנה אמרינן דחצי קנה פגום כשר, מ"מ בזה שאני, וטריפה היא, ככתוב להדיא בתשובות הרא"ש כלל כ' סי' ט' ע"ש. ולכן באופן כזה לית שום עיונא אם יש להכשיר או לא, כי טריפות נינהו מצד מלתא אחרינא. ואך היכא שהאחד עב, דאית לן למימר שזהו העיקר, והדק היא היתר, והם מתערבין ובאין ממקום אחד באופן דאמרינן דהכי ריבותייהו וכשר, צריך לימוד אם כשנשחט רק אחד מהן אם יש להכשיר, כי היכא דנשחטה רק המחצה, אז אף דאמרינן בכ"מ מחצה על מחצה כרוב כדאיתא בפסחים (דף ע"ז), ובירושלמי שם פ"ז, ובחולין (דף כ"ט), מ"מ לענין שחיטה לא מהני, דרוב בעינן מטעם דסימן אחד נאמר למ"מ, ורובו ככולו. וכן יש ללמוד מהירושלמי דעירובין פ"א ה"א במבוי שקורתו למעלה מכ' יעוי"ש, ולכן איכא למימר דאף לפי הסברא דאיתא שם דפסול שחיטה במלמ"ח מפני מרה"ע, מ"מ איכא למימר דבדין זה אפשר להכשיר, מכיון שהוא עב הרבה, והעב נשחט דנחשב לרובו של קנה, ולא מבעי' להספי"א בשמיני סי' קע"ג, דאיתא כמה היא בין רובו לחציו מלא שערה, בודאי אית לן למימר דבדבר מועט נחשב לרובו של קנה. ואף לשיטת הירושלמי שם דבעינן רוב הנראה לעינים, מ"מ כאן דהעב נשחט, ונחשבין הן לאחד, איכא למימר דרובו של קנה הוא וכשר, ואם די"ל דכוונת הירושלמי שם דהחשש הוא במל"מ מפני מרה"ע, וכאן דאחד שלם איכא למיחש למרה"ע? אמינא דזה קשה לומר, שתהא כוונת הירושלמי כן, ואף אם נוקים בפירוש זה, מ"מ כאן הא איתא הנשחט אצלו, וליכא למיחש, דתראה שפיר עין כל רואה דנשחט, ובפרט לפי מה דפריש הא"ז בסי' ש"ע וגרים בירושלמי דעירובין דמפ"ז בעינן רובו „שאם אתה אומר שישחוט מל"מ, אף הוא שוחט פח"מ. ואם אתה אומר שישחוט רובו אינו בא לשחוט פחות ממחצה", וא"כ באופן כזה, ליכא חששא הדין שיבוא לטעות, ואפשר להכשיר להלכה, וצ"ע למעשה, כנלע"ד:

אח"כ

ורצית זבח.

אה"כ. כפי המבואר בס' נקרא ירושלמי חולין פ"ב ה"ז דאית בזה פלוגתא רב ור"י יעוי"ש, נראה דאיכא לעיוני מובא בגרסת האו"ז בירושלמי דעירובין. ואם דלכאורה משמע שדברי הירושלמי סותרין זא"ז, איכא למימר דמשום דבעירובין הוא רק דרך אגב קיצר בלשונו כדרך הירושלמי בכל מקום, וכפי המבואר פה משמע דיש להכשיר, ודעת הד"ק בסי' כ"ה וסי' ל"ג במק"מ לא משמע הכי, אבל הראיות נכונות הן, ובהפס"מ איכא למידן בזה טובא, והבן:

שאלה נח.

בדבר תרנגול שנשחטו רוב הסימנים מצומצמים במדה, אם יש להכשירו לאכילה?

תשובה. דע כי ברוב זה יש לחקור איזה רוב בעינן אם מינכר, ונראה לעין. או לאחר המדידה, ומחולין (דף כ"ט) דמשמע דמחלה על מחלה לא סגי, ואף שהוא כרוב בכ"מ, מפני דאית לן למימר, שא"א לצמצם, וכדאמרינן בבכורות (דף י"ז ע"ב), ובעירובין (דף ט"ו) בפלוגתא דפרון כעומד כ"פ ורהבדר"י, (ובדף כ' ע"א) בילאו שנים בעשירי, וביבמות (דף י"ט) בנפלו בזא"ז, (ובדף כ"ח ע"ב) בג' אחים, ובחולין (דף ע') בבעיא דרבא. ואך דיש לחלק בין בידי אדם ובין בידי"ש, דביד"א שמתכוונין לצמצם אמרינן אפשר, משא"כ בידי"ש וא"כ האי שחיטה ביד"א היא, מוכרחין לומר משום דהקפדת התורה היתה דוקא על כולו, ורובו ככולו, כי נפרדים הם דבר התלוי במציאות המעשה, ובין דבר התלוי לדין המעשה, דבמציאות שפיר איכא למימר דאפשר לצמצם, לא כן בדין, דהתם היכא שלא נעשה כמבואר בתורה לאו כלום עשה, ולפיכך בעינן רוב, ואך הרוב הזה אית לן לומר כפי הנראה מירושלמי דעירובין פ"א ה"א דמחלה ע"מ אסור מפני מרה"ע, ע"כ נראה דבעינן היכר ממש, דאל"כ עדיין יש למיחש משום מרה"ע. אבל יש להוכיח איפכא מדברי הת"כ בשמיני דאף כחוט השערה סגי, ואם ברוב גמור עסקינן הא אין זה רובא דמינכר, וכדי שלא יקשה לדברי הירושלמי נראה דכוונת הירושלמי לאו משום חששא דמרה"ע לחוד [כי לפ"ז לא תהא אלא מדרבנן] רק דכוונתו שיהא רוב הנראה לעינים, ולזאת היכא דלית לן רוב כזה אית לן למיזל לחומרא ואך דהא דבעינן שחיטה במקום הסימנים הוא מטעם דלותה התורה גם על המציאות, וא"כ היכא דנעשית מעשה השחיטה, דלית לן לספק אם יש לה חיות או לא, כי שקול הוא ומוכרע שאין לו, או אפשר לומר בזה דאפשר לצמצם, ובפרט לפי מ"ש התוספות בבכורות שם, דהיכא דיש שהות שאני דאפשר לברר, וכן דעת התוס' בעירובין (דף ט"ו) ד"ה רש"י, ובסוכה (דף ט"ו), בד"ה פרון, ובכתובות (דף ל"ד) ד"ה לימא, ובשבועות (דף מ"ד) ד"ה התקבלתי, ובחולין (דף ל"ח) ד"ה אלא יעו"ש. אך מכיון דאית לן ראיה מדוכתי טובא. יעוין נא בגטין (דף ע"ח), ובסוטה (דף מ"ה), ובשבועות (דף ל"ב), ובתוס' במנחות (דף ס' ע"א) ד"ה יכול, ובירושלמי דיבמות פ"ג, ודגטין פ"ח, ובכלאים פ"ד ה"ב, ובעירובין פ"א ה"ח, ובסוכה פ"א דמידי ספיקא לא נפקא, וכל זה הוא היכא דאית לן רק ספק חד, אבל היכא דאית לן תרי ספיקי אז שאני כמו שכתבו התוס' בעירובין (דף ו' ע"א) בד"ה וספק, דפרון כעומד מותר, משום דחשיב כעין ס"ס, ומטעם זה אף בשחיטה במחלה ע"מ כן, וכן דעת התוס' בסוכה (דף ט"ו) יעוי"ש, ובחולין (דף כ"ח ע"ב) בד"ה לפי, (ודף כ"ט ע"א) ד"ה חול, וא"כ בנידון כזה דחשיב שפיר לס"ס „חדא" דהא בעוף ברוב סימן אחד סגי „והשני", דיש בכן רובא לאחר המדידה. ואף לפי דברי המבאר וסובר דרובא דמינכר בעינן, כאן דאיכא שני צדדים להתירא שאני. ויש להתיר, ומכ"ש הוא דאיכא סברא דרוב לאחר המדידה סגי, ואף דקשה לסמוך ע"ז, בנד"ד מובן שפיר דיש להקל והתרנגול מותר. כנלע"ד:

ורצית זבח

דה"מ. יעוין נא בס' ירושלמי דחולין פ"ב ה"א מ"ש בזה, ובגוף החילוק בין דבר התלוי במציאות הדבר, או בדינו של דבר, מצינו כן בירושלמי שם בפ"א ה"א ויעוין נא בליקוטי ד ניס למהרשד"ס מיו"ד סי' כ"א מ"ש בזה, ובס' העיטור בה' שחיטה שע"ב ח"א, ובב"י בשו"ע, ובט"ז, ובש"ך סי' כ"א, ושם בתבו"ש. והבן, ויעוין נא בסי"ר סי' תנ"ו, מה שיש לעיין בזה, ובחולין (דף קכ"ג ע"ב) בתוס' ד"ה עולת. והבן:

שאלה נט.

בדקה שנשחטה הקנה כלו, והעור החיצון של הושט רובו. ורק עור הפנימי לא נשחט כ"א מחציתו, וכנגד הנשאר מהחיצון שלם. שם נשחט מעט מעור הפנימי, אם יש להתיר?:

תשובה. דבר פשוט דהא נשחטו רוב הסימנים, וא"כ לית מקום עיון דיש להכשיר, ומה שיש לדון בדינא דשחיטה מפורעת בחולין (דף ל'), נ"ל דכאן שחיטה מפורעת נקראה דהלא בגירוף, מפורעת היא. וביותר איכא למילף מדברי הרמב"ם בפ"ב משחיטה ה"י, וממ' האשכול בסי' ד' מ"ש בשם השאילתות. ואם דיש חולקין וס"ל, דבעינן מפורעת, יעוין בהגהות אשר"י בחולין שם וברש"י שם. ובפרדס סי' ר"ו, ובאו"ז סי' שע"ח, בנידון כזה לא שייכא הך פלוגתא, ובפרט דאיכא טובא המתירין, יעוין נא בראב"ד בת"ד סי' קל"ה מ"ש בזה, וכן דעת הרי"ף והרא"ש כר"א ב"מ בחולין (דף י"ט ע"ב), ובעיטור בטע"ב בח"א משחיטה, דמביא דרובא דרבוותא סיברין כן, וביותר איכא למילף מדבריו לדין זה דלא שייכא בפלוגתא דשחיטה מפורעת, וגם לפי הסברא שכתבנו דמשו"ה בעינן שחיטה במקום דמיפסלא בנקב, דהקפדת התורה נמי על מציאות מקום השחיטה כדלעיל בסי' נ"ח, וא"כ נעשתה שחיטה זאת כהוגן, ויש להכשיר. כנ"ל:

ורצית זבח

קה"מ. קורא ואומר מדברי הטטו"ד סי' פ"ב לא משמע הכי, ואך לפי המבואר פה אית לן למימר כן,

ויעוין

ויעויין גם בירושלמי דחולין פ"ג ה"א מ"ש בחילוק אורכן הושט לושט, ובדיני ניקב, ובשו"ע בסי' כ"א בב"י, ובט"ז ס"ק ג' ובוק היטב. ויעויין בש"ד סי' פ"ח נ"ש בזה:

שאלה ס

בשהייה. דאית בה שיעור כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט רוב. אם במחצה נמי אסור מדאורייתא?:

תשובה. שאלה זאת קשה להבין, כי לא מבעי' לדעת רש"י והו"ז סי' סע"ד וכפי הראשונים דמפרשי בדעת הרמב"ם בפ"ג משחיטה כן, דמיעוט האחרון נמי אסור, כי עדיין לא נגמרה מעשה השחיטה, ובתר כוונת ואימון ידיו אזלינן. בזה בודאי לא שייך שום ספק דנאסר, ובפרט דיש סוברין דמדברי הרמב"ם ז"ל משמע דלא בעינן כדי שישחוט רוב, ורק המיעוט סגי, ואף לאלה הסוברים דבעינן שהייה כדי שחיטה גמורה, מ"מ כיון דבמחצ"מ אמרינן דא"א לצמצם, וכדעת הרא"ש בסי' תנ"ו, דבזה צריכין למיזל להחמיר ולומר דמחלה חשיבא כרוב, ושחיטה מעלייתא היא. ואף דבדי"א אפשר דלא תליא בהך מלתא דאפשר לצמצם וכדכתבנו בסי' כ"ח, מ"מ הא בעינן דלא יבהה, ואם שהה בכדי שיעור זה ניזל לחומרא, כי מצינו בכמה דברים בפסחים (דף ע"ז), ובירושלמי דעירובין פ"א, ופסחים פ"ז ודכלאים פ"ד, דחשוב כרוב, ואיכא למילף מדברי הרמב"ם בפ"ג מאיסמ"ז, ובפ"ה מבכורות יעו"ש, ולכן בדין זה בודאי אסור מה"ת הוא, כדכתיבנא. כנלע"ד:

ורצית זבח.

קהיק. יעויין גם מ"ש בזה הפ"מ בש"ד סי' כ"ג ס"ק ג', וי"א, ובתבו"ש בסי' כ"ה ס"ק ג', ובסי' ע"ז ס"ק ב', ובב"י בסי' כ"א, ובוק היטב:

שאלה סא

שוחט שבשעת שחיטתו לקח בידו השמאלית דבר מה כדי שלא יפול על הסכין. ולא הניח מלשחוט. אם יש לחוש בזה משום שהייה?:

תשובה. פשוט הוא בדין זה דלית לן למיחש, מהא דאיתא בחולין (דף פ"ז ע"א) דאפשר דשחיט בחדא ומכסי בחדא, ויעוי"ש, ברש"י ד"ה מיסתא מ"ש בזה, ואם נאמר דיש לחוש לשהייה, הא א"א הוא, ומאי מחלק הגמ' במיסתא ובדוכי לבין שחיטה וכסוי, ואם שהראשונים לא הזכירו הך דינא דשחיטה וכסוי, אבל מהג' משמע כן, וקשה לחלק דזה אתיא אם נאמר דלשהייה בעינן שיעור, אבל לפי שיטת המהרי"ו בסי' ה' ולדעת ה"ה בפ"ג משחיטה שכן הוא דעת הרמב"ם, וזה נובע מבעיא דרהב"כ (נדף ל"ב ע"א) דס"ל דשהייה אף בכ"ש אסור, לכן הרמב"ם ז"ל לא כתב נהאי דינא, אמינא, חדא' דיש לפרש בדעת הרמב"ם בפירוש אחר כאשר כתבו הרא"ש והרשב"א בשמו, ואם דמלשונו לפי גרסתנו לא משמע כן, נמי איכא למימר דמ"מ בעינן לזה הגבהה והרבצה, ורק הלכה זאת פירושא היא למ"ש בפרק זה בה"ב וג', וכאן מיירי דלא שהה כלל. ואף מפ"ז לא הזכירו להאי דינא, כי כללא אית לן לפי המבואר ביומא (דף ע"ד), ובשבת (דף ס"ב ודף ל"א), ובשבועות (דף כ"ג), ובחולין (דף ל"ח) דחלי שיעור אסיר. ואם דבירושלמי דתרומות פ"ו ה"א איתא חילוק בין עתיד להשלים, או לא, כ"ז הוא לדעת רשב"ל, אבל לר"י בכל אופן חלי שיעור אסור מה"ת. וליכא למימר דחילוק גדול יש במילי דאכילה לאיסורין אחרים, דהא איתא בשבת (דף ע"ד ע"א), ובביצה (דף ז'). ובירושלמי דפסחים פ"ה, ודביצה פ"א לענין הולאה וביעור נמי אתאמרא, וע"כ דבכ"מ איתא לזה הכלל, ומ"ת דהיכא דלותה התורה על החפץ, שאני מהיכא דלותה אקרקפתא דגברא, וכדמשמע כן ממכילתא פ' בא אות ס' ומספרא פ' צו אות ל"א בחמץ ובלחמי תודה, וכן ממנחות (דף כ"א) ומספרא פ' ויקרא אות קמ"ז במלח לקרבן ואות קל"ה בהקטרת שאור ודבש, והדעת נותנת, דהיכא שבא על גוף הפעולה לבלי העשות, כ"ש במשמע, נהיכא שבא על הפועל, מעשה בעינן, אמינא. במלאכות שבת נמי הפועל נלטוה, והן אינן אסורות כדמשמע בכתובות (דף ל"ד), ובחולין (דף דקט"ו) יעוי"ש. ואם שמדברי המכילתא בפ' בא אות ס' וכן בפ' תשא אות ב' משמע דהמלאכה גופא אסורה, הא הרמב"ן ז"ל כתב שאין זה אלא מדרבנן. ולו יהא שמדברי הפוסקים בהמכילתא, לא משמע כהרמב"ן ז"ל, והגמ' דחולין וכתובות אפשר לאוקמי דבתכלית הפעולה מיירי, ולא בעלמותה, והמכילתא בעלמותה קמיירי? יש לתרץ בנקל דאין שום חילוק בזה כדאיתא בר"ן בנדרים (דף ס"ח ע"א) ד"ה וא"א, ובשבועות (דף כ"ב ע"ה) במעילה, ובירושלמי שם פ"ג ה"ד בשבועה שלא אוכל, ובשבת פ"א ה"א בהולאת חלי גרוגרת, ובפסחים פ"ג ה"א בתערובת חמץ, ובזבחים בתוס' (דף ק"ח ע"ב) ד"ה לא נפקיעה ממזבח, ובמנחות (דף כ"ח ע"ב) ד"ה אביי בהקטרה, ובחולין (דף ל"ד ע"ב) ד"ה והשליכי בפסול הגוף, וברש"י שם (דף ק"ט ע"א) בד"ה ותו. ובכריתות (דף י"ג ע"א) בתו"י ד"ה מפני, (ובדף כ"א ע"א) בטומאת נבילות, ובפסחים (דף ל"ב ע"ב ול"ג ע"ב), ובתוס' בשבת (דף ל"ד ע"ב) ד"ה אהני, ובכמה דוכתי, ולכן אף בזה ליכא לפלוגי. ואפילו שנאמר דבעינן או בכמות ובממשות, או באיכות שלא יהא שום שינוי, והיכא דאיתא שינוי קצת אף שלא נחשב לשיעור, מ"מ לא אתעביד כמלותו, ואיסורא אית ביה, וכדמשמע מרמב"ם בפ"ה מאיס"מ יעוי"ש, וא"כ מכיון דאית לן הלכתא לשחוט מבלי שום שינוי במעשה השחיטה, ושהה קצת אסירה, דמ"מ הרי שהה, יש לדון דבזה שאני, נוכל הני דיני שנאסר בהו אף חלי שיעור, דהתם, ממשות או פעולות איסור איכא מיהת, משא"כ הכא, דפעולת איסור לא נקרא רק כדי שיעור שחיטת בהמה אחרת, דאז נאסרת, וממשות לא שייכא בזה, לפי כן היכא דלא אתעבידא כשיעור שהייה אמרינן דשהייה אין כאן. אכן חילוק גדול מצינו בפחות מכשיעור: דיש פחות אשר הוא לא נחשב כלל לדבר אחר, ויש פחות מכשיעור שהוא לא נחשב בדבר זה, אבל חשוב הוא במקום אחר. ראה נא מה דאיתא בתוספתא דאהלות על דינא דמשנתינו שם פי"א מ"א, ובביצה (דף י"ז ע"ב), דלגבי

ככר

ככר שלש חשיב זה כ"ש, ובשבת (דף ס"ג ע"ב) ברש"י, ובתוס' שם ד"ה ארג, ובחולין (דף ק"כ ע"ב) בטומאת שרצים, ובספרא בשמיני אות קל"ג ובתוס' בב"ב (דף ק"ג) בד"ה וכל, (ובדף כ"ז ע"ב) בד"ה בחיטה, ובקדושין (דף כ"ו) בד"ה קרקע, ובמנחות (דף ל"ט) ד"ה שירי, ובר"ש בערלה פ"ג, ובכמה דוכתי, ובירושלמי דפיאה פ"ג ה"ז, וכאן ע"כ הלכתא אתי באם ששהה זמן כזה שהוא חשוב לעשות במקום אחר מעשה, שע"י אפשר למניעת החיות של בהמה להפסק! ע"י שחיטה, או ע"י נקיבת הסימנין, שהייה כזאת חשיבא היא לפעולה במקום אחר, לכן בודאי אסורה. וכדי שלא תבוא לידי שהייה, לזאת לא הזכירו להאי דשחט ומכסה. ואף דכ"ז הוא כשנאמר דשהייה כדי מיעוט נמי אסורה, אבל כשנאמר דבעינן דוקא רוב הסימנין ופחות מזה לא חשיבא למאומה, משום דבעינן זמן כזה שאפשר בו להעשות מעשה השחיטה ממש המכשרת לאכילה, והאי איבעיא דרהב"כ מיירי באופנים אחרים, יעויין בתוס' בחולין (דף ל' ע"ב), ובאשכול בשח"ח סי' י"א, וי"ב, ובש"י סי' תנ"ו, ובאו"ז סי' שע"ד, ובהמכריע בסי' ה' ליו"ד, ובהעיטור בשחיטה ש"ב ת"א, אפשר לומר דמאיבעיא דרבא בחולין (דף ל"ב) דשהיות מהו שיצטרפו אית לן למפשט לכאורה דבפחות מכשיעור נמי אסור, דהא מצטרפי להדדי - כפי המוסכם מכל הפוסקים. ורק דאיכא למידן בסברא זאת, דאם שנאמר דבפחות מכשיעור אסור והטעם הוא משום דחזי' לאיצטרופי וכדאמרי' ביומא (דף ע"ד) ובשבועות (ד' ל"ו ע"ב), ובירושלמי שם פ"ה ה"ד, וא"כ בהאי דין דשהייה דקמיבעי' לרבא, ע"כ משום דאית סברא למימר שאינן מצטרפות, ולזאת פחות מכשיעור בשהייה לא תהא איסורא. ואין לחלק ולומר דשאני זמן הגורם איסור מגוף האיסור בפועל, דבגוף שייך לאצטרופי משא"כ בזמן, דיש לעיין בכריתות (דף י"ח) יעוי"ש, וביותר מצינו כמ"כ במגילה (דף י"ח ע"ב) דמצטרפי ואף דהתם אית בזה פלוגתא דר"י וחכמים בקרא סירוגין, לזאת אפשר לאוקמי דבהא מיירי רבא, אבל מדאיתא בירושלמי דברכות פ"א ה"ה בהפסיק שלשה דמצטרפי, וכן איתא במגילה פ"ב יעוי"ש, נראה שאין שום חילוק. ואם שיש לחלק מהתם להכא, אבל גוף הסברא נכונה היא ובאיסורין צריכין למיזל לחומרא. ומדפסקינן להלכה כן אית לן למפשט שפיר דאיסורא איתא, אף בפחות מכשיעור, ורק לפסול בבהמה אין בכחה, ולפ"כ לא זכרו להך דינא. אבל קשה לומר כן, דהא בגמ' מיירי דלא שהה כלל ועסוק עדיין בשחיטה, אף כשהוא מכסה, ולכן לא שייך בזה שום איסורא. ואם שנאמר דלהחמיר בעינן ולכתחילה אסור שמא ישהה, אבל באם עשה כן ולא שהה בודאי מותר, כי הפעולות שעושה בב"א אין כח בעצמותן לפסול זה על זה, וכשהוא עסוק בהן נקרא שעשה שפיר מעשה זאת. ומצינו כמ"כ בחולין (דף פ"ב ע"ב) ברש"י ד"ה בב"א. ולפ"כ אית לן להוכיח שפיר דהבהמה מותרת באכילה, וליתא שום חששא בהדא מלתא. כן נראה לע"ד:

ורצית זבח

אדה"א. יעויין נא בש"ך סי' רל"ב ס"ק ע"ו ותמצא לחד תירוצא שכתב כמ"כ. ובדין של חצי שיעור יעויין נא בבכורות (דף ט') בפלוגתא דת"ק ור"ש בפט"א, וברמב"ם בפ"א מגזילה ובמ"מ, ובל"מ שם, וביו"ד סי' קס"א בב"י, ובירושלמי דמע"ש פ"ב, ובפיה"מ להרמב"ם שם. וברמב"ם בפ"ח ממע"ש ה"ד, ודוק היטב ותמצא דבדין דחצ"ש לענין זה יש לעיין אם שייך לומר כן. ויעויין נא בשבת (דף ק"ב ע"א, וק"ה ע"א) בפלוגתא דר"ג ורבנן, והבן בירושלמי שם סוף פ"א בדין חצי מלאכה ע"ש. וכן יש לעיין בביאה במקצת אי שמה ביאה בזבחים (דף ל"ב). ודוק היטב:

שאלה סב

גסה שנשחטה ברוב הסימנים, ונכרי המשמש במטבחים, גמר את המיעוט, הנחשבת זאת לשחיטה, או יש להתירה באכילה?

תשובה. בדבר זה בודאי נסתפקת אם נחשבת זאת לפסול ששחט, וכן כששהה בינתים אם חשיבא היא לשהיה ונפסלת הבהמה בשהייתו זאת, ומתוספתא דחולין פ"א יש לנו לימוד דהיכא דנעשה מעשה שחיטה כשרה, אז שחיטת הנכרי לא מעלה ולא מורידה, דאיתא שם שחט בה שנים או רוב שנים שחיטתו כשרה וכו' יעוי"ש, וממילא דדין זה דשהייה האוסרת היא דוקא היכא שהמעשה שעושה אחרי שהייתו עדיין שחיטה היא, ולא סילק את ידיו. אמנם אם גמר מלשחוט ומעשה שעושה הוא כמחתך בשר בעלמא, אז הבהמה אינה נאסרת, יען כי שחיטתו כדין היתה וכבר גמרה, וא"כ האי פסול ששחט המיעוט אחרי שהיית זמן משחיטת ישראל, והשו"ב עשה מעשה השחיטה באופן שנכשרת בה, אין כח במעשה הפסול לאסור, כי פסיל זה אינו בר זביחה הוא כלל, וזביחתו אינה נחשבת למאומה, כדמשמע מהתוס' שם דדמיא לנוחה מאליה. ומצינו נמי בתוס' ביומא (דף ל"ג ע"א), ד"ה למה דבאופן כזה אין שהייה שכתבו בתמיד ביוה"כ דכבר שחט כ"ג ונסתלק אי אתי אחרינא וממרק נראה כשהייה ומסקי דמצוה למרק יעוי"ש, ע"כ מיהא אנן דאינה נחשבת לשהייה, ורק ה"ז כמחתך בבשר בעלמא. וראיתי באשכול בשחי"ח סי' י"א בדיני שהייה שכתב כן. ואף הא אמרינן דאיכא פלוגתא בשהייה במיעוט בתרא, והרבה מרבוותא ס"ל דפוסלת, מ"מ לדין זה לא יסתור הך דינא, כי להני דס"ל שאין שהייה פוסלת במיעוט בתרא, בודאי כשרה היא, ולהני דסברי דשהייה פוסלת, אבל בנידון זה איכא למימר דמעשיו להכשר למאומה נחשבות ודומה כדרס, וכעקר, ולא שייך למיפסל, והבהמה יש להתירה באכילה. ויש להביא מהתוספתא דאהלות פ"א ראי' יעוי"ש. כנלע"ד ת"ל:

ורצית זבח.

דלה"ק. מדברי אלה מצינו ראיה נכונה לשיטת הב"ח בסי' כ"ג יעוי"ש, ומתוס' דיומא וס' האשכול יוצרך עיון טובא לשיטת הש"ך בסי' כ' ביו"ד ס"ק כ"ז ולדברי הדרישה בסי' כ"ג, ודוק היטב בס' ירושלמי דחולין פ"ב ה"ג ותמצא ראי' נכונה להדברים הנכתבים פה, והבן. ויעויין לעיל בסי' ע"ז:

שאלה סג.

כבש שנשחט ברוב הסימנים, ואח"כ בא אחר וקרע את המיעוט הנשאר, אם נאסר בקריעתו זאת או לא?

תשובה. שהייה חלוקה היא מדרסה והגרמה בסברא: דבשהייה החסרון הוא שהזמן גרם, אבל מעשה השחיטה כיאות היא, משא"כ בדרסה והגרמה דהחסרון היא במעשה גופא, ולזאת בשהייה כששחט אחרי שהייתו כשיעור נפסלת, מפני שמראה שלא סלק משחיטתו זאת את ידיו וכוונתו עדיין. לא כן כשדרס, או הגרים אח"כ, דאז לא עשה מעשה שחיטה, שהייתו זאת אינה פוסלת, ומכיון ששחט כשיעור, הבהמה מותרת. וכל זה הוא אף שנאמר דשהייה במיעוט בתרא נמי פסלה, מכ"ש להני דסברי שאינה פוסלת במיעוט בתרא, בודאי לית בדרסה והגרמה שום ספיקא כשדרס והגרים בהמיעוט הנשאר. אכן יש לנו לחלק בין עיקור לדרסה, דבעיקור אף במיעוט בתרא אסיר, איכא למימר, דבדין זה מכיון שקרע נאסר. אבל לאחר העיון יש לנו סברא להיפך, דאם בדרסה והגרמה הנעשים בסכין של שחיטה כדרך שחיטה, אמרינן דבמיע"ב לית לן בה, מכ"ש בעיקור הנעשה שלא בסכין, ולא כדרך שחיטה בודאי דיש להכשיר דמחולין (דף י' ע"א, ודף כ"ח ע"א) וברש"י שם משמע דעיקור במיע"ב ליתא כלל, וכן דעת הרבה מרבוותא. יעויין נא בתוס' בחולין (דף ט' ע"א) ד"ה כולהו מ"ש בזה. ואף שכתב רש"י דעיקור נקרא בשחט בסכין פגומה וכדמשמע מדברי התוס' שפירשו כן, מ"מ עיקור כזה בודאי קילא, וכן כתבו התוס' להדיא (בדף ל' ע"ב) שם בד"ה התליד במיעוט. ואף לדעת ריב"א דס"ל דדרסה וחלדה פסלי, אבל עיקור לא פסיל, וכן דעת הרא"ש בחולין פ"א והרשב"א בתוה"ב יעוי"ש, וכן נראה למילף מס' האשכול בשח"ח סי' י"ב, ומס"י סי' תנ"ו יעוי"ש, ולזאת גם לדעת מהרי"ו דס"ל דעיקור פוסל במיע"ב נמי, מ"מ בדין כזה אפשר לומר שיהא כשר אף לדעתו, כי שינוי גדול יש בין עסק בשחיטה ועקר ברלון, לבין שלא עסק בשחיטה כלל, וכבר גמר את שחיטתו, ועקר אח"כ ביד במקום השחיטה, וממילא לפי המעיין בדבריו ימלא שפיר לנכון דין זה, דיש להכשיר הכבש הזה, ולית בה משום שהייה, וגם לא שייך חששא אחרינא. כנלע"ד:

ורצית זבח

דה"ם. יעויין נא בדע"ק סי' כ"ב ס"ק א', ובד"י מ"ש בזה, ודעתייהו להחמיר. אולם עיין נא בתבו"ש סי' כ"ד שנתעורר כ"כ. ויעויין בלבוש סי' כ"ד סעיף ט"ו מ"ש בזה, ול"ק כלל לפי המבואר פה כי החילוק הזה נכון הוא, וע"כ ראיה נכונה יש מדבריו דכשעדיין עסוק בשחיטה מיירי. ויעויין בש"ך שם ס"ק כ"ג מ"ש בזה, וברמב"ם בפ"ו משחיטה, ובמ"מ שם ודוק היטב, ויעויין בנ"ש סי' כ"ח והבן, ובירושלמי דחולין בפ"ב דמחלק כן בין הגרמה לשהייה ודוק. יעוי"ש בהלכה ד' ותמלא דזה בהעלם עין הי' מהאחרונים והבן:

שאלה סד:

בהמה שנשחטה ושהה בה בפחות מכשיעור שהייה אם יש להתירה?

תשובה. שאלתך זאת היא לפי המנהג שנוהגין כדעת המהרי"ו בשהייה שפוסלת אף במשהו, דלכל הראשונים מלינו דבשהייה איכא שיעור, ורק פליגי אם שיעור זה נאמר גם בעוף או לא, יעויין באשכול סי' י"ב ובס"י סי' תנ"ו, וברוקח סי' ש"פ, ובפרדס סי' כ"ו, ובעיטור ש"ב משחיטה, ובס' התרומה בה' שחיטה, ובתוה"ב להרשב"א, ובר"ן וברא"ש בחולין. ואם שמדברי הרמב"ם בפ"ג משחיטה לפי גרסתינו בה"ד משמע דאף כדי שחיטת מיעוט סימנין שהייה נקראת, ונבילה היא מספק, ובודאי דעת המהרי"ו כן היא, ובאופן כזה מפרשי האיבעיא דרהב"כ בשהה במיעוט סימנין, אבל מכיון דאיכא רבוותא דס"ל דהך איבעיא קאי על שהיית המצטרפת כששהה בשחיטת רוב בפחות מכשיעור, ובשחיטת המיעוט בפחות מכשיעור ורק בין כולם נתהווה שיעור שלם, וכן יש סוברים דילפינן מזה לשהייה במיעוט בתרא כדעת רש"י ז"ל בחולין (דף ל'), והאו"ז סי' שע"ד, וס' התרומה בה' שחיטה ובה"ג שם, ע"כ דבעינן לזה שיעור, וכבר ביארנו לעיל בסי' ס' וס"א, ורק דשאלה זאת תהא לפי המנהג שנוהגין כן, כי את דברי הרמב"ם אפשר לפרש באופן אחר נמי, מפני דלאחר העיון בדבריו בה"א שכתב דאם שהה פחות מכדי זה שחיטתו כשרה, לא משמע לפרש דדעתו דשהייה כמיעוט תהא פסולה. ואם שנעמיד דמקודם העתיק דברי הגמ', ודעתו להוליא דבשיעור דאיתא בגמ' נבילה ודאית, ומאיבעיא דרהב"כ היא נבילה מספק, יקשה: „חדא" למה מסיק בה"א דשחיטתו כשרה, הלא בה"ד ס"ל דנבילה היא מספק? „ועוד" הא בה"ד כתב מקודם דין האיבעיא דרבא בשהיות מצטרפות דספ"נ היא, ומדמה הך איבעיא דרהב"כ לדרבא, וע"כ דס"ל דאף רהב"כ בדין צירוף מיירי, ולזאת אפשר לומר דכוונת הרמב"ם ז"ל תהא כפי שכתב המכריע ביו"ד סי' ה', דרהב"כ מיירי בצירוף כמו רבא, ואך האיבעיא דרבא היא בשחיטה המכשרת בשעה ששוחט רובן של סימנין, ורהב"כ מיירי כששהה קלת בפחות מכשיעור, בשחיטת הרוב, ובשהייה קלת בשחיטת המיעוט, והשמיענו דאף דשהייה במיע"ב לא פסלה, כי נגמרה מעשה השחיטה, מ"מ מצטרף. ומלינו כן בסוכה (דף י"ט) באויר פחות מג"ט, ובזבחים (דף כ"ב ע"א) מימרא דר"ל בהשלמה למי כיור, ובטיט הנרוק במתניתין דמקואות פ"ב ופ"ז, ולכן אף דעת הרמב"ם אפשר לפרש כזה דאם שהה כדי שיגביהנה וירבילנה והיתה בשחיטת הרוב, וכדי שישחוט היתה בשחיטת המיעוט האחרון, לזה אמר דמצטרף אף דס"ל דשהייה במיע"ב אינה פוסלת יעוי"ש בה"ה, מ"מ כאן לענין צירוף שאני, דהא מלינו כמה דברים שאינם חשובין בעצמן, ומ"מ מצטרפין הן לדבר אחר, יעויין נא בירושלמי דברכות פ"ז ה"א, ודסוכה פ"א הי"א, ובמתניתין דכלים פכ"ח מ"ו, ובירושלמי דחלה פ"ד ה"ב בצירוף לענין חלה, ובירושלמי דכלאים פ"ג ה"ד. ואם שיש לדון בדין צירוף מכלים פכ"ז מ"ג, ומפסחים (דף ק"י), ומתוס' דסוכה (דף י"ז) ד"ה ותני. וממעילה (דף ט"ז, וי"ח), ומשבת (דף ס"ד), וכן מסוף ליסנא דהרמב"ם ז"ל שם משמע קלת

נדוחק, אבל בכל אופן אף כשנפרש דכדי שחיטת מיעוט כמי מיחשבא לשהייה, מ"מ הגבהה והרגלה בעינן לשחיטת מיעוט א"כ איך אפשר לפרש שדעתו תהא כדעת המהרי"ו, וע"כ דדעת המהרי"ו יחידאה היא כזו, ואם שנהגו כן והמנהג הזה חשוב למנהג כדין, כדמשמע מירוש' דפסחים פ"ד ה"א, ויעויין נא בתוס' בעירובין (דף ק"א ע"ב) ד"ה ר"י, ובפסחים (דף כ"א) ד"ה אם, מ"מ היכא דאיכא הפסד בדבר בודאי יש להתיר, דאם על דעת יחיד סמכינן במקום הפסד וכדאיתא בנדה (דף ט' ע"ב), מכ"ש היכא דרבים ס"ל כן. ולזאת היכא דאיכא הפס"מ בודאי יש להתיר, ואם הספק שהייה במיע"ב יש ללדד אף בהפסד קלת להתיר, וכל זה הוא כשהיתה השהייה במשהו בפחות משיעורא דהגוה"ר, וכדי שחיטת מיעוט סימנין, אבל כששהה בשיעור כזה, אז צ"ע טובא כי איכא למימר דספ"נ היא לדעת הרמב"ם ז"ל, וכאי דינא דידן דמיירי בשהייה קלת מותרת בהפסמ"ר. כנלע"ד ת"ל :

ורצית זבח

קה"ב אומר. יש לדון בזה טובא עפ"י הג' דשבת (דף ק"ב ע"א) והירושלמי שם פ"י בר"ג ורבנן. ויעויין נא בזבחי לדק סי' ח' ס"ק א' שכתב כן ומוסיף דאף בע"ש מבלי הפסד נמי הדין כן, ומובן זאת דמכיון דבהפס"מ מותר, באופן כזה נקרא ג"כ הפסמ"ר כדאיתא בירושלמי דתרומות פ"י, ודע"ז פ"ב ה"ט, דאין דבר של רבים נאסר. ויעויין נא בש"ך סי' כ"ג ס"ק ז', ונב"ח שם מ"ש בזה, ובתבו"ש שם ודוק היטב כי משמע שיש לדון בזה טובא ככתוב פה ובדברי הלבוש בסי' כ"ג, וכפי הנראה בהפסמ"ר יש להתיר, ויעויין בס' ירושלמי חולין פ"ב ה"ג בפלוגתא דרו"ש ור"י ור"ח, ודו"ק היטב בעיון עמוק, והבן במה שנוגע לזה מזבחים (דף ל"ב) בביאה במקלת שמה ביאה ויעויין לעיל בסי' ס"א והבן :

שאלה סה.

עוף שנשחט ובמיעוט בתרא שהה קצת. אם אפשר להתירו באכילה ? :

תשובה. בדין זה דשהייה במיע"ב איכא פלוגתא ביני רבוותא ; דעת הבה"ג ורש"י בחולין (דף ל'), והאו"ז סי' שע"ד, וס' התרומה בה' שחיטה סי' ה', ושבהל"ק בשחיטה סי' ד' דאין חילוק במיע"ק למיע"ב, ובכולהו שהייה פוסלת, אכן ר"ת בתוס' בחולין (דף ל' ע"ב) בד"ה החליד, וס"י סי' תנ"ו, וריי"ד בס' המכריע ס"ל דשהייה אינה פוסלת במיע"ב כלל, וכדמשמע מתוספתא דחולין פ"ב אחד או רוב אחד בעוף אע"פ ששהה לזמן מרובה שחיטתו כשרה, הרי מכיון שילתה בהיתר לא פסלה במה שגמר אח"כ. וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ג משחיטה ה"ה יעו"ש, וכן נראה מדברי ר"י הובאו בהמאור ברים פ"ב דחולין, ולו יהא דפסקינן לחומרא דשהייה פוסלת אף במיע"ב, אבל כ"ז הוא בדין שהייה המובאת בגמ' שם (דף ל"ב), דאית בה כשיעורא, לא כן בשהייה במשהו דאינה אלא חומרא, כששהה בתוך הכשר שחיטה, מכ"ש היכא שהיא במיע"ב איכא למימר דאף חומרא זאת אינה. ואף לדברי הראב"ד ז"ל בהשגותיו בפ"ג משחיטה ה"ד דמוקים הך בעיא דרהב"ל בשהייה במיע"ב איכא סברא למימר דעוף קילא. ולכן גם להני פוסקים דס"ל דבשחיטת עוף לעוף מטריכן. מ"מ היכא דאיכא תרי דרבנן אית לן למיזל לקולא, כי כבר נעשה הכשר שחיטה. ולו יהא דכבר לא סילק ידיו משחיטתו ועדיין עסוק בה, מ"מ כיון דהתוס' סברי דלאחר שחיטה, הנשאר כמחתך בשר בעלמא הוא, והרבה מרבוותא סוברין כן, לכן בהפסמ"ר היה אפשר לסמוך אדעתייהו ולומר שאין לדון בזה מתורת דין שהייה, ובאמת כתב כן הס"י יעו"ש, ומכ"ש בדבר שאינו אלא מחומרא. בודאי במיע"ב לא נאמר זה. ויש להכשיר אף כשאין הפסד מרובה, כנלע"ד ת"ל :

ורצית זבח.

קה"ב אומר. וקורא דיעויין נא בב"י ביו"ד סי' כ"ג סעיף ה' מ"ש בזה, ודעת הרמ"א שם להחמיר אפילו בדיעבד, מ"מ כ"ל דיש לדון בזה טובא אף לדעת הרמ"א, כי מדברי התוס' ביומא (דף ל"ב ע"ב) בד"ה א"כ, (ודף ל"ג ע"א) ד"ה ל"ל, משמע דבמיע"ב אינה פוסלת מכיון שנשחט כהוגן. ויעויין נא בשו"ת שבו"י שכתב בח"ב סי' כ"ד להקל, ומכ"ש בעוף. ויעויין בפ"מ סי' כ"ג ובשמ"ח שם שדעתם להחמיר. אכן מדברי הש"ש ש"א פ"ב נראה שדעתי נמי לחלק כן, בין קמא לבתרא. ויעויין נא בתה"ז, ובז"ל סי' י"ה מ"ש בזה, והם מפרשי בדברי המהרי"ו דאזלינן בכל אופן לחומרא וכדעת הרמ"א. מ"מ איכא לחלק ולומר דבשהה כשיעור מיירי, הא במשהו שאני, ואף דיש סברא להחמיר בעוף, יען דשהייתו שיעור מועט סגי להני דפסקי עיף לעוף, ובקל אפשר לטעות, ולזאת קשה לחלק ואף במיע"ב יש להחמיר היכא שעסוק עדיין בשחיטה, כי איכא פלוגתא אם ישנה לשחיטה מהתוע"ם או אינה אלא לבסוף, כ"ל דהא בחולין (דף י"ט ע"ב) בדין דשחט ישראל וגמר עכו"ם, או שחט עכו"ם וגמר ישראל לא מוקמה הגמ' דתליא בהך פלוגתא דישנה לשחיטה מתחוע"ם, כדמוקי להלכתא הגמ' בפסחים (דף ס"ג), ובזבחים (דף ל') יעו"ש. ואם שהבה"ג בה' שחיטה מוקי בהך דינא דאינה לשחיטה אלא לבסוף, מ"מ הא האשכול בשח"ת סי' י"א לא ס"ל כן, ויעויין נא ברמב"ם בפ"ז משחיטה הי"ג דס"ל דישנה לשחיטה מתחוע"ם ודוק היטב, ולכל זה לדידן דאיכא פלוגתא דרבוותא בשהייה גופא במיע"ב ובשיעורא ממנהג, לזאת איכא לדרים טובא להקל. ובעז"ה בחידושינו בסי' כ"ג סעיף ה' מבואר מזה בהורך. ויעויין בירושלמי דחולין פ"ב ה"ב בפלוגתא דר"י גיבלייא קומוי ר"י, ור"י ב"ע בשם רשב"ל דלכאורה צ"ע, ולאחה"ע תמלא פשר דבר להדברים האמורים בהגהותינו :

שאלה סו.

בהמה שנשחטה על השרג במקום שהשלג היה גבוה ושוה עם הצואר, וכשהוליך והביא נכנס הסכין גם בהשלג, אם יש לחוש משום שהייה ? :

תשובה, היכא דלא שהה כלל ולא נדנד את ידו, לית לן למיחש בהאי חתיכת הסכין שחתך גם בהשלג

בהשלג משום שהייה, כי רך הוא למאוד ובודאי יש לנו חזקה ששחיטתו היתה כהוגן, ואף כשנאמר דבדבר קשה היכא שנגע בהסכין איכא למיחש. מ"מ בשלג שאני כי דומה הוא למים ורך הוא מאד כנראה ממתניתין דמקואות פ"ז ומתוספתא דאהלות פי"ד ומקואות פ"ה יעו"ש, אך מכיון דמצינו בתוספתא דמקואות שם חילוק בין עיגולי שלג ובין שלג מבלי עיגולין, לזאת מוכרחין אנו לחלק בין דבר קשה במציאות, ובין רך בהמציאות, דברך ליכא למיחש, משא"כ בקשה, כמו כפור וגליד דבודאי חיישינן, ולכן אם היה רך יש להתיר אף מבלי הפסמ"ר. ככלע"ד:

ורצית זבח

אה"מ. דין זה מיירי אף בעוף. ויעויין נא במ"ש עיקרי הד"ט חיו"ד סי' א' סעי' מ"ט ודוק היטב, וכתבו"ש ובשמ"ח סי' כ"ג סעי' ו' בנמלא סובין בושט ודוק היטב. ויעויין נא בלה"ק מ"ש בזה והבן:

שאלה סז.

און שנשחט הקנה כלו, ובושט נמצא גמי, השחיטה כשרה היא, או לא?

תשובה. דע דזה פשוט הוא היכא שלא נגע בהגמי, בודאי אין שום חשש דשהייה, כי כל זה הוא לדעת המהרי"ו, ולפי הפוסקים הסוברים דעוף מצרינן כדי שחיטת עוף, ובשחיטת עוף בקל אפשר לטעות בשיעור שהייה, ולכן אף במשהו אסור, ולפיכך כשנמלא גמי דהספק הוא שחתך הגמי בתוך שחיטת הסימנים, ואנו דנין דין שהייה. אבל כל זה הוא כשחתך גם את הושט ולא היכא שלא שחט כלל את הושט, ומלתא דפשיטא היא דעוף שהכשרו בסימן אחד לא שייך למסתפק אם כשכילה את שחיטתו בקנה לבד, וע"כ דשאלה זאת אמורה היכא דשחט גם את הושט, ואז יש לדון משום שהייה במיע"ב. והדעת נותנת כן, כי ספיקא זאת באוז הוא, ובאוז הקנה ישחט קודם הושט, וא"כ כבר נכשר הוא, ורק משום שהייה במיע"ב יש לדון בזה, לזאת איכא למימר מכיון דחזקה אלימתא היא שמליאותו של קנה נשחט מקודם, וא"כ בא ספק שהייה זאת, ולו יהא דחשבינן לשהייה היכא שנמלא גמי, אבל במיע"ב דאיכא הרבה מרבוותא דסוברין דלא שייך ביה שהייה, וא"כ אף לדידן דמחמרינן, בנידון כזה, מ"מ היכא שאינו אלא במשהו, ובמיע"ב אפשר להתיר, כי יש לחלק בין דין גמי לדין קושיתא או ליגורתא המובא בבה"ג בשח"ח. ויען כי קשה לסמוך על חזקה זאת מפני דלפעמים מחרתם. דביחד נשחטים הסימנים, וכן כי דין זה דגמי מפני רכותו איכא למימר דשהה בתוכו. וכדכתב התה"ד סי' קפ"ה ואינו מתוח, לזאת אם איכא הפסמ"ר ושעת הדחק יש להתיר. ככלע"ד ת"ל:

ורצית זבח

דה"ב. בגמי אם הוא רך יש לדון מכלאים פ"ו, ויעויין נא בשבת (דף ע"א), ובסוכה (דף כ' ע"ב), בתוספתא שם פ"א ודוק. ויעויין נא ברמ"א ביו"ד סי' כ"ג

סעי' ב' מ"ש בזה, ול"ע כי הב"י מביא זה שם, ובש"ע לא הזכיר מזה, ויעויין בז"ל סי' ה' מ"ש בזה והבן:

שאלה סח

בהמה שנמצאת בושטה כמו תולעת, או נמלה לאחר ששחטה כהוגן, אם איכא למיחש לשהייה?

תשובה. בדין דגמי המבואר בתה"ד שו"ת סי' קפ"ה האיסור הוא כשנמלא לאחר שחיטה מעט שהייה, ולזאת אפשר לחלק בין כששהה זמן מרובה בשחיטתו בכמה הולכות והבאות, ובין כששחט בהולכה ובהבאה אחת דבפעם אחת לא שייך לדון בזה משום שהייה, כי חזינן דלא שהה כלל, ולכן היכא שנשחטה בהולכה ובהבאה אחת, בודאי אין לדון בזה משום שהייה. ואך מדספיקך בזה ע"כ מיירי כגוונא דתה"ד, היכא דאיכא למיחש לשהייה, ולכן נ"ל לומר דיש לחלק מגמי, דגמי שהוא רך, אבל רכותו אינו כ"כ כמו עשב ולחתיכתו צריך זמן מה. לא כן בעשב שהוא רך למאד דבנקל יחתך אין לדון משום שהייה. ודוגמא לזה איכא למילף משבת (דף ע"ו ע"א) בתנן כמלא פי פרה וכו' עד עשבים כמלא פי גדי, ויעוי"ש בע"ב בתוס' ד"ה המוציא, (ובדף ק"ג ע"א) ובתוס' שם ד"ה אם. וברמב"ם בפי"ח משבת, ובב"ב (דף כ' ע"א), ובתוספתא דאהלות פי"ד, וברמב"ם בפט"ו מטו"מ, ובירוש' דשבת פ"ז ה"ד דעשב רך הוא מגמי, ואם בגמי אמר אבל בעשב אף לדידיה לא תהא חששא דשהייה, כי רך הוא למאד. ויעויין נא בשבת (דף קכ"ב ע"א) ובתוס' שם ד"ה אני, וד"ה מעמיד, ובעירובין (דף ע"ט) וק', ולכן כשנדייק בשאלתו בתה"ד נמלא דנשאל בקנה עגול ורך, כי גמי הוא בתרגומו של סוף כדכתוב בערוך ערך גם, וכשאינו עגול ודק למאד, אז יש להכשיר, ולכן בתולעת נמלה זאת נראה לדמויי לדין עשב, כי היא בריה שאין לה עלם כלל, כדאיתא במ"ר פ' שופטים שאינה חיה אלא ו' חדשים, ומצינו כמ"כ בירוש' דשבת פ"א ה"ג, ולכן בתולעת כזאת שהיא רכה למאד נראה דאין לחוש בזה לדין שהייה וכעשב דמיא ויש להתיר הבהמה. ככלע"ד:

ורצית זבח

ג"ד המו"ל. בזה יש לדון, דלו יהא דהורת דין שהייה לא שייכא בזה כשנמלאת חתוכה, אבל צ"ע כי מטעם אחר איכא להסתפוקי היכא שנמלאת בושט, ומיירי באופן כזה שלא היתה שם שום ריעותא, ורק משום שהייה לחוד לדעת ולסברא בחילוק דינא דתה"ד יש להתיר. וביותר מזה תמלא כתיב בז"ל סי' ה' שכתב דגמי דק יש סברא להתיר. יעוי"ש והבן:

שאלה סט

בשו"ב שהרגיש בשחיטתו דבר קשה בהושט, והגביה את הסכין ושחט למעלה קצת תיכף אם מותרת הבהמה הזאת?

תשובה. דע כי בבה"ג בשח"ח מצינו מפורש יוצא היכא שפגע בגרעין או בדבר אחר קשה אף לכתחילה

לכתחילה יש לו לעשות כן: דז"ל, ואם משתכחא קושיתא או ליגורתא לדחיה בפומא דסכינא לעילא, או לתתא ולשחיט, הרי שאין לדון בזה מדין שהייה. ואם שכוונתו לבלי להגביה את הסכין, רק להרחיק בהסכין הדבר הקשה הזה, אבל בהזמן אין שום הפרש בין כשמגביה, או כשמדחה בסכינו. ומלינו מפורש ברוקח סי' ש"פ שחט הושט - והניחו ואח"כ שחט הגרגרת מכיון שעסוק בשחיטתו כשרה, וכן דעת הרז"ה דהיכא שנמלא גרעין בהושט אף לכתחילה עושה כן, ורק בעינן שלא ישהה, ובכל אופן היכא דלא שהה ליכא למיחש, כי לפי דיוקא של הגמ' כששחט בשנים וג' מקומות לית לן בה. יעויין נא בחולין (דף ל') וברא"ש שם ובתוס' ד"ה השוחט (ובדף י"ט ע"ב), ולכן כשלא שהה כלל לית דין צריך בשש ומותרת. כנלע"ד:

ורצית זבח.

דהמ"ע יעויין נא בפ"ח סי' כ"ג ס"ק כ' שמביא כמי כמ"כ, ול"ע שלא נתעורר מדברי הבה"ג. ויעוין בב"י ביו"ד סי' כ"א מ"ש בזה ובט"ז ובש"ך שם והבן. ויעויין נא במ"ש:

שאלה ע

נוצה שנמצאה בושט ולא מרטן מתחילה במקום שחיטה אם יש להכשיר העוף באבילה?

תשובה. דין זה דנוצה מתחלק לכמה גווני: מפני שלא כל הנוצות שוות. יש מהן רכות, ויש מהן קשות, והרכות בודאי לא חמירי מעשבים הנמצאים, והקשות יש להחמיר, כי דומית הן לגמי. ולכן היכא שלא מרטן דאפשר לומר שנחתכו מקודם, ואפשר שנחתכו בשעת שחיטה, וכששחט בכמה הולכות והובאות איכא למיחש לשהייה, לזאת היכא דרכות הן יש סברא להתיר, אף לפי דעת התה"ד, כי מדינו מלינו חילוק גדול בגמי גופא בין רך לקשה. וראיה לזה יש לנו מחולין (דף ל' ע"ב) דרבא הוה בדיק להו גירא לריב"ת ושחט בה עופא בהדי דפרת ודילמא עביד חלדה, חזינא גידפיה דמפרמא ע"ש, ומדפריך הגמ' משום חלדה ולא קפריך משום שהייה, איכא למימר דלשהייה ליכא למיחש. ולו יהא דמתרץ הגמ' דמפרמא, אבל מזה גופא ראיה לדין זה אף שהנוצות כרותות לא איכפת לן, הרי שאין לחוש בזה לשהייה. ואם שיש לחלק כי לפי הגמ' לא נאסרה שהייה במשהו, ועוד דהתם מיירי בשחיטה במהרה דשחט בגירא, משא"כ לדעת המחמירין אף במשהו' והשחיטה לא היתה בהולכה והובאה אחת, מ"מ כיון דאין זה שהייה ודאית, והיכא שהיא רכה ליכא למיחש. ומ"ת דיש להן קנים, ראה נא מ"ש רש"י בחולין (דף כ"ו ע"ב) ד"ה נוצה ותמלא שאין להן קנים כלל, ולכן אין שום הפרש, והיכא דעסיק בשחיטתו דלא חיישינן לשהייה יש להתיר. כן נראה לע"ד:

ורצית זבח

אה"ב. יש מקום עיון ממתניתין דטהרות פ"א. וברא"ש ור"מ שם. ובפ"א בבילה בירושלמי ה"א, ופסחים פ"ד ויעויין נא בד"ק סי' כ"ג ס"ק כ' דדעתו להחמיר.

ויעויין בז"ל סי' ה' שכתב בתיקה"ז אות י"ב דיש לחוש בזה לשהייה. אכן לפי המבואר פה משמע דנוצה שאני מדין גמי וראיה מהגמ' נכונה היא. ואם שמדמה דין זה לגמי, אבל חילוק גדול יש בין הנושאים האלה, ואפשר שכוונתן לנוצה רחבה שיש בה קנה ג"כ. אך מדלא חילק משמע דבכל גווני אמור, ולכן היכא דאיכא הפסמ"ר, או שעת הדחק בודאי יש להתיר. ואף מדבריו לאחה"ע יש להוכיח דהיכא שלא מרטה הנוצות מותר, כי כתב שיש ליזהר יעוי"ש. ויעויין נא במ"ש בזה התבו"ש סי' כ"ג והבן. ויעויין בנוגע לזה במ"ש לעיל בסי' מ"ז. ודוק היטב:

שאלה עא.

בעור של נסה, נמצאו לאחר שחיטה כמה חיתוכים סמוך למקום שחיטה, המותרת הבהמה הזאת, או לא?

תשובה. לכאורה משמע דיש להחמיר דגרע זאת מנמלא גמי, כי מהחיתוכים ניכר שהטה בסכין כמה פעמים, דיש לחוש לשהייה דביני וביני. ועוד אם היתה המקרה הזאת קודם חתיכת הסימנים, איכא למיחש נמי לפגימת הסכין. ולו יהא דבדק אח"כ סכינו ולא מלא בו שום פגימה, אבל חששא דשהייה אכתי נשארה. אכן מחולין (דף ל' ע"ב) והובא לעיל בסי' ע' מעובדא דריב"ת משמע שאין לחוש משום שהייה בנידון כזה, כי לדעת הבה"ג, ורש"י והאו"ז דסברי דשחיטת עוף לעוף משערינן, וא"כ ה"ז שהייה במשהו ואיכא למיחש שמא חתך את העור בהד' סימנים, ושהה בשחיטתו, וע"כ דליכא למיחש לשהייה, וכעין זה בא הדבר מבואר בהגהת הר"פ בסמ"ק סי' קל"ז בשם בשם מהר"י מקורבל, דלא איכפת לן משום שהייה, ורק בדיקה צריכה, והובא זאת בשו"ת מהרי"ק שורש ל"ד דהיכא שלא שחט כל העור, ורק התחיל לשחוט לא נאסרה, וא"כ משמע דהיכא שלא יצא דם, משום שהייה אין חששא. ולכן איכא למימר דבהפסמ"ר יש סברא להתיר בנידון זה, מכיון שהחתך לא היה בפילוש איכא למימר דבבדיקה כנגד החתך סגי, והיכא דאיכא אומדנא לזה דמחמת הפרכוס לאחר שחיטה נעשו החיתוכים האלה, נראה דיש להתיר בהפסמ"ר. כנלע"ד:

ורצית זבח.

דהמ"ס. נ"ל דיש סברא נוספת לזה דלפעמים דרך השוחט לעקם את סכינו בשעת שחיטה, ולכן ליכא למיחש לשהייה. ויעווין נא במ"ש בזה התבו"ש בסי' כ"א סעי' ג' ס"ק ה', ו', ובט"ז סי' כ"ג ס"ק ב', ובש"ך שם ס"ק ג' ויעווין ביו"ד סי' כ"ה ודוק היטב.

שאלה עב.

בר אוז שנשחט, וחי אח"כ ח' ימים ונתרפא קצת. ואכל ושתה כבריא, אם יש להתירו - כשנשחט בסכין פגום?

תשובה. שאלתך זאת היא אם יש בנידון כזה לחוש לשהייה או לא, ולכן נ"ל דמלד הדין בודאי

בודאי כשר הוא לאכילה, מכיון שנשחטו הסימנים כהוגן, ומה שהי אח"כ לא איכפת לן, כי יש סברא דלאותכו בסכין אסור משום שהייה במיע"ב, אבל להכות על צוארו שרי, וכן כתב רש"י ז"ל בחולין (דף ל"ב ע"א) ד"ה תיקו, דהיכא שעושה למות מוטב שיכה על הצואר בסכין וכו' יעוי"ש, ולכן שחיטה בודאי לא בעי וחששא דשהייה נמי ליכא, כי לא מיבעי' להרמב"ם בפ"ג משחיטה, ור"ת בחולין (דף ל'), והעיטור, וס"י י' והמכריע דסברי דאין שהייה פוסלת במיע"ב ליכא שום חששא כלל. ואף לרש"י והבה"ג, והרוקח והאו"ז דסברי דאף במיע"ב פוסלת, ולדידהו קשה מתוספתא דחולין פ"ב דאיתא שחט אחד או רוב אחד וגמרו לזמן מרובה כשר, נראה* דס"ל לחלק בין שחט שנית תיכף, דאז אף במיע"ב שהייה פוסלת, לבין כששהה זמן מרובה, בין שחיטה לשחיטה, דאז ידעו דבנידון כזה אינה פוסלת, מכיון דשחיטה האי עוף לא בעי כלל, ורק משום מראית העין. ולכן שהייה אינה פוסלת, ואפשר דבסכין שאינו פגום נמי יש להתיר בנידון כזה, דהרי כבר סילק ידו משחיטתו, והשחיטה השנית מחדש נולדה, ולזאת אין לדון בה משום שהייה. ואם שכוונתך על העוף גופא אם מותר הוא לאכילה או לא, בודאי לא שייך לדון בזה, כי הרי הוא נשחט כהוגן, ואין זה אלא פרכוס. ודוגמא לזה תמצא ביבמות (דף ק"כ ע"ב), ובגטין (דף ע', וע"ג ע"ב) יעוי"ש. כנלע"ד:

שאלה עג.

במריטת הנוצות קודם שחיטה נקרע עור הצואר מעט, ויצא - דם, ורק נשאר קרום פרוס ע"ג הסימנים דק למאד, אם יש להתיר העוף באכילה?.

תשובה. מכיון שנשאר קרום פרוס הוכחה היא שלא נגע בהושט. וליכא למיחש לניקב הסימנים, ומ"ת דהלא יוצא דם. אמינא דמלינו דגם להעור יש דם, כדאיתא ביומא (דף מ"ח ע"א) ובזבחים (דף כ"ה ע"א) דילפינן מדם הפר דם הנפש ולא מדם העור, הרי דלעור גופא יש דם. ואף מכיון דמלינו במהרי"ו שכתב השוחט ותחך העור ויצא דם, אע"ג שלא חתך אלא העור חיישינן שמא ניקב הושט. אכן מדברי המהרי"ק בשורש ל"ד משמע דדוקא שיצא דם חיישינן, אבל היכא שלא יצא לא חיישינן ומכ"ז היכא שיצא הדם איכא למיחש לנקיבת הסימנים. אבל מדמלינו דהעור שלם, ואית לן אומדנא דלא נגע בסימנים יש סברא לומר שיש להתיר, מפני דבחולין (דף כ"ח) בההוא בר אווזא דהוה בי רבא אתא כי ממסמס קועיה דמא וכו' יעו"ש וברש"י בד"ה ממסמס ובתוס' ד"ה אתא, ולכן היכא שנקרע איכא למיחש כי שמא פגע בסימנים. אבל כ"ז הוא היכא דאיכא ריעותא לפנינו כגון שנקרע עור הצואר במפולש ולא כשנשאר מעט, דאז ליכא למיחש לנקיבת הסימנים. ועוד דהתם מיירי דנקרע מחמת קניא וקוץ, והכא ממריטת הנוצות, ואפשר דשאני מהתם, כי הנוצות הן בעור ולא שייכא לסימנים. ולזאת יש לומר לפי מה שמחלק העיטור בשחיטה בש"ב ח"ג בין הך דינא דחולין (דף כ"ח), להאיא דאיתא (בדף כ"ג ע"ב) דהתם מיירי דלא אשתכח ריעותא בקנה, והכא מיירי דאשתכח ריעותא בקנה דאיפגם, לזאת הכא דלית ריעותא בקנה ליכא למיחש להאי קרע שנמצא בעור, וזה דעת הרשב"א שכתב שאין לחוש לקרע הנעשה מחמת מריטת הנולות. ויען כי אית בזה פלוגתא דרבוותא והרבה שאינם סוברים כן, לכן היכא דאיכא הפסמ"ר וחזינן שלא נחתך העור כלו יש להתיר. כנלע"ד:

ורצית זבח.

קלה"מ. יעויין נא בב"י סי' כ"ג, ובב"ח שם מה שהובא בשם האו"ח, בשם הרשב"א, ובשם מהרש"ל, וכן נוטה דעת הב"ח, וכמ"כ נראה לענ"ד ללמוד מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג משחיטה ה"ח יעוי"ש, ויעויין נא ברמ"א שם, ובט"ז ובש"ך מ"ש בזה, ובד"ק ס"ק כ"ו, ובשו"ת שבו"י ח"ב סי' ס"א ודוק היטב. ויעויין בשמ"ח שם סעיף י"ג, ובפ"מ ודוק היטב.

שאלה עד.

בלקח העוף לשחוט וכשהרכין ראשו נקרע העור שע"ג הסימנים, אם יש להכשירו?

תשובה. בעור שנחתך ע"ג מקום הסימנים ככר מבואר זה בסמ"ק סי' קל"ז ובהגהת הר"ף שם, והובא זאת במהרי"ק שורש ל"ד, וטעמא הוא דחיישינן שמא נתהוה נקב בושט ונקיבתו במשהו, ואנו אין בקיאים בבדיקה, וכ"ז היכא שיצא דם אז חיישינן, אבל היכא שלא יצא דם, אף כשחתך כל העור ליכא למיחש, וכן משמע מדברי המרדכי בחולין פ"ב וז"ל: ואפילו אמר השוחט ברי לי שלא חתכתי כ"א העור, אין סומכין עליו וכו' יעוי"ש. ואף בעוף דהקנה סמוך יותר לעור מהושט ומיע"ק בקנה אין לחוש, מ"מ חיישינן לשהייה ולנקב. ואף דאיכא לחלק בין מעשה הבאה בידי"א, ובין מקרה הבאה ממילא, דבבא בידי"א איכא למיחש יותר, ומכיון דחתך זה ע"י אדם בא תמירא, אבל יש לדון ולחלק בין חתך לקרע, דבחתך שכיון בדעתו לעשות מעשה השחיטה, אז אפשר להחזיק ריעותא ולומר דאולי נגע בושט, משא"כ בקרע דמתחלק לתרי אנפין: קרע במתכוין, ונקרע מאליו, כדמשמע בתוספתא דגיטין פ"ב יעוי"ש, וכשנקרע מאליו דלא היתה כוונתו לכך לעשות בו לצורך ולמעשה השחיטה, אז איכא למימר דבדיקה מהני בזה, והיכא שבודק ומלא שלמים כפי הנצרך למלאותן להיות, ליכא למיחש לשום חששא. וגמו דאמרינן בעוף היכא שחתך העור ולא יצא דם דיש סברא להתיר בהפסמ"ר, כ"כ ה"נ איכא האי סברא לומר כן. ומחמת דיש סברא לומר להיפך דבחתך שעושה בכוונה, אז כשאומר ברי לי שלא נגע תהני, משא"כ בנקרע שלא נעשה במעשיו ובכוונתו, אז מכיון דאית לן ריעותא אולי ע"י שינוי זה יש להחמיר יותר. ובפרט דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת, וכמ"כ בעוף נמי דלא מיבעי' למאן דאית ליה יש שחיטה לעוף מה"ת, ואף למאן שסובר דאין שחיטה לעוף מה"ת כדאיתא בחולין (דף כ"ז, וכ"ח), וביומא (דף ע"ה), ובירושלמי דנזיר פ"ד יעוי"ש, מ"מ בכל אופן חזקת איסור יש לו מטעם אבמה"ת כדכתב רש"י ז"ל. ואף לדעת התוס' הסוברים דחזקת שאינה זבוחה אית לה, מ"מ כל הני דינים דאיתא בבהמה איתא נמי

בסוף כדמשמע מזבחים (דף ס"ח), ומחולין (דף י"ט) יעוי"ש, וכן נראה מהאשכול בשח"ה סי' ט' ולהוציאו מחזקתו בעינן בירור נכון, ובפרט לדידן דסברינן דיש שחיטה לעוף מה"ת, ולכן היכא שנקרע איכא חששא. ואף דיש ספק שמא נגע בושט או לא ומחולק זה מדין אווזא דממשמש קועיה דמא, דהתם דאיכא למימר דע"י דבר חד נעשה כדמשמע מחולין (דף כ"ג ע"ב), לכן היכא דאיכא ריעותא, אז חיישינן, ובפרט להעיטור דמחלק בין הך דהושט ובין הך דא"ט, דיש הפרש כשנמצאה ריעותא או לא, וכאשר נדייק משמע כן גם מדברי הרמב"ם מפ"ג דשחיטה ה"ח, לזאת אף שזה דבר חדש, מ"מ בנד"ד דלא אתעבידא ע"י צפורן וע"י דבר חד, דהסברא נוהגת דלא נגע בושט כ"א מחמת חוזק תפיסת הצואר, דאז איכא למימר דשאני, מפני דאית לן סברא לומר דשמא לא הגיע לושט, ושמא לא היתה במפולש, דהספיקות האלה נוטות להקל, וכאן אין זה ספק בשחיטה, כי השחיטה כהוגן נעשתה, ורק הספק הוא אם השחיטה מועלת או לא, לזאת היכא דאית לן ספיקי טובא לומר דלא נגע, ואחזוקי ריעותא לא מחזקינן, והוא אומר ברי לי שלא נגע, יש להתיר בהפסמ"ר. כנלע"ד:

ורצית זבח.

דה"מ. יעויין נא במ"ש בזה הפ"מ בסי' כ"ג, והר"ק שם ס"ק כ"ו, וכ"ז. ודוק היטב דמשמע דיש להחמיר. ויעויין במ"ש הז"ל, והתק"ז בסי' ח' והבן, ולזאת צ"ע גדול לדינא ולמעשה, להתיר ע"י בדיקה:

שאלה עה.

בדבר גרר שנמצא בבהמה במקום שחיטה, וכשבאה לפנינו מצאנו דנתפרק הגלד, ויצא דם, אם יש להתירה?

תשובה. כל זה דמתאמרא בההוא אווזא דממשמש קועיה דמא, הוא משום דאיכא למיחש לנקיבת הסימנים דשמא ע"י קוץ נעשה, וניקב הושט. ואף דיש ספק שמא ע"י חולי, מ"מ כיון דאיכא ריעותא, אז בעי בדיקה, ולכן היכא דיצא דם איכא למיחש, ולפ"כ אף בשחין שנתהווה נמי איכא חששא זאת, מפני שאין אנו יודעין כמה דמא נפיק מינה, ועתה מתרפאת הקרע הזאת, וע"י קוץ נתהווה, דמידי ספיקא לא נפקא. אכן שניכר לנו שנעשה זאת ע"י חולי, ויש אומדנא דמוכח, דמחמת הסדק שנפל הגלד גרם להדם הזה, וא"כ ע"י חולי הוא, וליכא למיחש לשמא נתהווה נקב בושט, מפני דחזינן שע"י חולי באת, ולהחזיק ריעותא לא מחזקינן. וכן משמע מדברי התוס' בחולין (דף כ"ח ע"א) בד"ה אתא יעוי"ש. ותמצא דע"י חולי שאני, וכן כתב הרא"ש ז"ל בפ' א"ט סי' ד' ע"ש. ואם דבושט גופא אמרינן דכשניקב ע"י חולי לא חיישינן לחיצון, א"כ בעור הצואר נמי ליכא למיחש. ואם דבעינן שיהא ידוע לנו דע"י חולי באת, אבל היכא דיש לחוש. חיישינן, מ"מ כאן שאני, משום דאיכא למימר דספק זה הוא ספק על ספק לא על, ואית לן אומדנא דמוכח דהדם הזה מחמת הסדק הוא, לכן בודאי ע"י חולי נעשה שדרכו בכך, ויש להתיר. כנלע"ד:

ורצית זבח.

ג"ד המ'. יעויין נא בט"ז בסי' כ"ג ס"ק ח' מ"ש בזה, ובשמ"ח סעי' י"ג ובכר"ק שם ס"ק כ"ו, וצ', ובפ"מ שם, ובסי' ל"ג סעי' ד', וח', ובט"ז ובש"ך שם, ותמצא דבכאן איכא ספיקי טובא: „חדא" שמא לא ע"י קנה חד, „ושנית" שמא לא פילש, „והג'" שמא לא הגיע לושט, „והד'" שמא לא יצא דם, ועתה אומדנא דמוכח הוא דע"י הסדק נעשה, אף שנאמר דבאיתחזק איסורא לא מהני ס"ס, מ"מ כאן שאני, דהרי לא איתחזק האיסור הוא, אלא ספק אם יש איסור לפנינו או לא והספק הינו בשחיטה, ולכן כאשר מוצאין בפסחים (דף י' ע"א. וד"ט ע"ב), נמצא דיש לדון בזה הך סברא ולהתיר. והבן:

שאלה עו

בשחט בהמה מיושב, אם יש לחוש לדרסה, או לא?

תשובה. בזבחים (דף ט"ו ע"ב) מצינו דיושב פסול, היכא דבעי עבודה, ומבואר שם (בדף ט"ז ע"א) מדכתיב לעמוד לפני ד' לשרתו, לכן היכא דלא עמד, מחלל עבודה; וזה, הוא בדבר שחשיב לעבודה. לא כן בשאר דברים כגון שחיטה שאינה עבודה, וכשרה בכל הפסולין כדאיתא שם (ד' ל"א ע"ב), לזאת אף יושב נמי כשר. ואם שנאמר דמשו"ה לא חשיב יושב בשחיטה, מפני שאין ישיבה בעזרה, כדאיתא שם. וביומא (דף כ"ה), ובסוטה (דף מ'), ובסנהדרין (דף ק"א), ואף למלכי בית דוד אסור לישב, כדמשמע מן הירוש' דפסחים ספ"ה, וביומא פ"ג, ובסוטה פ"ז יעוי"ש, דמוקי להאי וישב, כשסמך עצמו לכותל, מ"מ הו"ל למיחשב לענין שחיטה נמי, כמו ששנוי במתניתין לענין עבודה, אף שעשה איסור. ואם שהתוס' שם בד"ה מיושב הקשו דתיפוק ליה דאפילו בלאו עבודה אין ישיבה, ולמה צריך קרא ליושב, ומוקי דקרא אצטריך לעובד בהשתחויה, מדוע לא הקשו כן לענין שחיטה דפסול נמי היכא שיושב, וע"כ מכיון דילפינן התם (בדף כ"ג ע"ב) מדכתיב לעמוד לשרת לעמידה בחרתיו ולא לישיבה, כזרים, חשיבי, מכיון דלא נבחרו לזה, וממילא מחללי עבודה, ומפורש יוצא כן מרש"י שם ד"ה לא לישיבה, ואדרבה מצינו שם (בדף כ"ו ע"א) דהיכא שנתלה ושחט כשר, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"א מפסוהמו"ק ה"ז, ואף דסמיכה לישיבה חשיבא, כדמשמע מהירוש' שהבאנו לעיל, מ"מ אין שום חשש בשחיטה. והך שנחלק ונאמר דסמיכה שאני, מפני שאינה ישיבה ממש. דמ"מ הוא עומד וליכא למיחש לשמא ידרוס, משא"כ היכא שיושב, דחילוק גדול יש בזה כדמשמע (מדף י"ט ע"ב) שם בעמידה מן הצד, ובתוס' (בדף י"ד ע"ב) ד"ה הנה, ולזאת אפשר דמיושב בשחיטה פסול, משום חששא דשמא ידרוס. אכן מדמצינו בעדות דבעינן מעומד וכדאיתא בסנהדרין בירוש' פ"ג, ובגמרין בשבועות (דף ל'), מ"מ מצינו בירוש' דגטין פ"ז ה"א דאדם מעיד

מעיד עדותו מיושב, (ובדף ע"ז) בזבחים כתבו התוס' בד"ה מה ליושב דבדיעבד אין לחוש ול"ע מהירוש' דגטין, וממילא דאף בשחיטה הדין כן. ואדרבה מלינו למימר דאם בעדות שדינן להיות מעומד, מ"מ במיושב כשר, מכ"ש בשחיטה. ומפורש יוצא מדברי התוס' דזבחים (דף כ"ה ע"ב) ד"ה גובהה לענין פרה אדומה דשחיטה היתה מיושב. ודוחק לומר דהתם בכהנים איירי וכהנים זריזים הן, כי מרש"י דשבת (דף כ' ע"א) ד"ה איברים, (ובדף קי"א ע"ב) ד"ה זריזים, ועירובין (דף ק"ג ע"א) בד"ה בני, ובד"ה ואביי ובכמה דוכתי תמצא דטעמא הוא משום שיודעין הלכות עבודה, וא"כ אף בשוחט שצריך לידע חמשה הלכות שחיטה כדאיתא בחולין (דף ט' ע"א), בודאי ליכא למיחש לדרסה, ושחיטתו כשרה כששחט מיושב. כנלע"ד:

ורצת זבח.

אלה"ק. יעויין בכנה"ג ובפ"ח סי' כ"ד מ"ש בזה ודוק היטב, ויעויין נא בטיטו"ד סי' פ"ז שנתעורר ג"כ מזבחים (דף ע"ז), אבל ל"ע שלא נתעוררו כולם מדברי התוס' שם (בדף כ"ה. ואם שיש לחלק בין דבר התלוי בדין לדבר התלוי במעשה, מ"מ מדברי התוס' שם משמע דבכל אופן אמור. ואך מפני שהם סוברים דיש למיחש, ואפשר אף בדיעבד, לזאת קשה להקל לעשות כן לכתחילה. אכן בשעת הדחק או בדיעבד בודאי אפשר לעשות כן ולשחוט אף במיושב, כדמשמע מדברי התוס' וכפי המבואר פה. ויעויין בפ"מ סי' כ"ד מ"ש בזה:

שאלה עז

בדבר בהמה שנשחטה וחתך כל המפרקת, אם יש להתיר בהפסמ"ר?

תשובה. מלינו בחולין (דף ל' ע"ב) שוחט והתיז את הראש בבת אחת, אם יש בסכין מלא צואר כשרה, וכתב רש"י ז"ל בד"ה אם, דתלוי אם יש כאן הולכה או הובאה דאז אפשר לשחוט בלא דרסה כשר, אבל היכא דיש חשש דרסה פסול, וכן איתא שם (בדף ל"א ע"א), ובא הדבר הזה מבואר בתוספתא שם פ"ב, דאם נתכוין לכך שחיטתו פסולה, ואם לאו שחיטתו כשרה, יעוי"ש, ובהך דינא דהתיז את הראש דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב משחיטה ה"ט דהוליך והביא עד שחתך הראש והתיזו שחיטתו כשרה. והא דבעינן שיהיה בסכין כמלא שני צוארים מלוארי הנשחט, הוא כשהוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך ע"ש, וכן דעת הרמב"ן ז"ל, והאשכול בשח"ח סי' י', והרא"ש, והר"ן, והרשב"א. והעיטור, והאו"ז בסי' שע"ה, ושע"ו, והרי"ף שם פ"ב להכשירי. ואך כי במרדכי בפ"ב דחולין מביא הלכה למעשה בשם ראבי"ה' דחשוב זה לדרסה, וזהו כפי דאיתא בחולין (דף כ"ז ע"א) ברש"י ד"ה דלא ב' פירושים; ולהפירוש הראשון מפרש האי גיסטרא שלא יחתוך כל המפרקת לשנים, הרי מפורש יוצא מדברי רש"י כדעת הראבי"ה' דשחיטתו פסולה, ואיכא למימר דכוונת רש"י לא מוכרעת לן שיסבור כן לדינא, כי מלינו דמפרש האי גיסטרא דלא ידרוס, ומביא ראיה ממתניתין (בד"ל) דהתיז את הראש בב"א דפסולה, אבל לא איירי כ"א היכא שאחז בכח ושחט בב"א, דאז פסולה שחיטתו, משא"כ כששחט כדרכו וכך חתך אח"כ את הראש כלו. אף לדעת רש"י תהא כשרה שחיטתו, וגם מדברי התוספתא מוכח לחלק כן בעיקרא דדינא דחתך את הראש לכל הפוסקים, כי מחלקת, בין היכא שמכוין. ובין היכא שאינו מכוין, דכשמכוין אז מעשיו גרמו לזה שיתיז את כל הראש, ואפשר דבכח עשה, לזאת נפסלה. אבל אם שבא זאת במקרה, דאז כוונתו היה לשחיטה המכשרת, אמרינן דכשרה, כי לא שייך כלל חשש דדרסה לא ע"י מעשיו, ולא בממילא ומסיבת הסכין. ורק בהחיתוכים שהרבה או נחמת חדות הסכין, דאז איירי מתניתין בדין דהיה שוחט והתיז את הראש. ומפני כי האגור בסי' תל"א מביא דיש להחמיר כב' לשונות דגיסטרא, וכן התה"ד בסי' קפ"ז סובר ומחמירין לפסול. ואך מדעת המהרי"ו בסי' ע' בדין שחיטה משמע שמפרש וסובר כדעת רוב הפוסקים דס"ל להתיר בדין זה, לזאת אף לדידן דמחמרינן יש מקום עיון, כי התה"ד כתב שאין זה אלא חומרא יתירה, וגם מדברי התוס' דחולין (דף כ"ז ע"א) בד"ה ותו, משמע נמי הכי, דסוברים כדעת המתירין, וכן מהמרדכי שם פ"ב. לזאת אף שדבר זה הוא מהורת דין מנהג שנהגו בזה להחמיר, ואפשר דבמנהג אין לחלק בין הפסמ"ר או לא, אבל יש לעיין מהא דאמרינן בפסחים (דף כ' ע"ב), ובמגילה (דף ה'), ובנדרים (דף פ"א ופ"ו) בהאי מלתא דדברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור דאי אתה רשאי להתירן בפניהם, דהנה בירושלמי שם פ"ד ה"א מלינו ר"א בשם ר"א כל דבר שאינו יודע שהוא מותר וטועה בו באיסור נשאל והן מתירין לו, וכל דבר שהוא יודע בו שהוא מותר והוא נוהג בו באיסור, נשאל ואין מתירין לו, וכן איתא בתענית פ"א ה"ו, וא"כ היכא דלכל הפוסקים יש היתר היכא למימר דיש לזה התרה, ואך מהתוס' דפסחים (דף כ"א ע"א) ד"ה אי משמע דיש חילוק בין היכא שהמנהג הוא בטעות ובין היכא שהוא מתומרא, וביותר בא הדבר מבואר בתוס' בעירובין (דף ק"א ע"ב) ד"ה ר"י דכשיודעים שמותר ומחמירין על עלמן שלא ירגילו ב"א להקל, ויבואו להתיר איסור, ולכן בדין זה דיש חילוק בין כשחתך בכ"א, וכיון לכך, ובין כשחתך דרך שחיטה ולא כיון להתזת הראש, איכא למימר דבנידון זה דמיא להא שכתבו התוס' שם דאיכא למיחש שמא יבואו לעשות באיסור, ולזאת אין לדון בדין התרה, ומדברי הגמ' דנדרים (דף ע"ו ע"א) ומרש"י שם ד"ה אי, משמע דיש בזה איסורא משום בל יחל מדרבנן. ויען כי יש בזה טעמא אחרינא דשמא אתי למס"ך וכדכתבו התוס' בשבת (דף קל"ט ע"א) בד"ה וליתן וכן מפירוש הרא"ש ורש"י בנדרים (דף פ"א ע"ב) בד"ה דברים יעוי"ש, לזאת בנידון כזה איכא למימר דלא תלוי בהך מילתא דמנהג, כי מהני עובדי דיהודא והלל בניו של ר"ג משמע דאין שום סברא כלל לחומרא, והיתר גמור הוא, משא"כ היכא דיש סברא להחמיר או אם כשנהגו כדעת המחמיר הוא לכתחילה ולא בדיעבד, וביותר איכא למימר דיש חילוק בין היכא שמתיר את המנהג לעיני כל, או היכא שמתיר דבר האסור מצד מנהג, דהיכא שמתיר לעיני כל איכא חששא שמא יבואו לקלקל, ולזלזל באיסורין, משא"כ היכא שהוא אסור משום מנהג ומתירו, דאז סברא דקלקולא לא שייכא וכדמשמע מהני דוכתי. ואם דגם בזה יש לדון משבת (דף מ"ו ע"א) ומרש"י

שם ד"ה לעולם, ומיבמות (דף י"ד), ומחולין (דף נ') בדאיתרא, ומנדה (דף ט"ז ע"ב) ברש"י ד"ה מיבעי' ליה דוק שם ?, אבל איכא למימר דמתחילה לא קיבלו רק לאסור לכתחילה, אבל לא בדיעבד, כי זה שחשש ולדעת הראב"ה. וכפי הנראה מליסנא חדא דרש"י. איכא למימר היכא שיש הפסמ"ר בדבר או שאני, כי מלינו בחולין (דף קי"ג) א"ר"ח השוכר מפרקת קודם שתצא נפשה ה"ז מכביד את הבשר, וגוזל הבריות ומבליע דם באברים, ומהשם משמע דמלד כשרות אף לכתחילה מותר, וכן דעת האשכול שם, והך דינא פסקו כן כל הראשונים יעויין נא ברא"ש, וברי"ף בפ' כל הבשר, וברמב"ם בפ"ו ממא"ס, וברשב"א, ור"ן, ורמב"ן, ובשבה"ל"ק, וביותר בא מבואר בהג"א שם דיש חילוק בין שבירת המפרקת לחיתוך, ואיך יליר דין זה, ועוד משמע כן מדברי הגמ' דחולין (דף י"ט) ע"ש, וגם לדברי רש"י שפירש (בדף קי"ג) יש הוכחה דס"ל דלא נאסרת, דאם כשנאסרת למה לן טעמא דמבליע דם באברים, וברשב"א בתוה"ב הארוך כתב להדיא על הא דאמרינן דקרא למאי אתי דלא לשויה ניסטרא, קאי על הסימנים, ובהמפרקת אסור משום הבלעת דם ע"ש. ואם שדבריו בחידושיו לא משמע הכי יעו"ש, מ"מ איכא למימר שכן הוא, ולכו"ע ליכא חששא בזה היכא שלא היתה שום מניעה בסכין, ובדין השחיטה ובמעשיו, ולזאת כמו הנראה מכל הני משמע דרבו בזה המתירים. ולכל אלה נוסיף דגם מהוספתא דחולין פ"א יש להוכיח נמי הכי, דאיתא שם מלות שחיטה מוליך ומביא, הוליך ולא הביא וכו' כשרה, ובלבד שיהא בסכין כדי הולכה והובאה, ומשמע דבכל גווני מכשרינן, ואף שחתך המפרקת אח"כ, ובודאי איכא למימר דאף דעת המחמירין היא רק לכתחילה ולא בדיעבד, משום דקשה ע"ז טובא מכל הני דוכתי, ולו יהא דיש חילוק בין שוכר המפרקת תיכף, לבין ששוכר בשעה שהיא מפרכסת לאחר שילאה מידו, וא"כ לא שייך לדון בזה מתורת דין מנהג, כ"א דסבירא לן כדעת המחמיר, והסובר לחלק בחילוק זה, לזאת אין לדון כאשר כתבנו משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור. והדרא דינא דבהפסמ"ר יש לסמוך על כל הני פוסקים המתירים. כנלע"ד ת"ל:

ורצית זבח.

קה"ב. קורא ואומר. מזה נראה כדעת הש"ך בסי' כ"ד ס"ק ה'. ואם שהב"ח שם והתבו"ש שם דעתייהו להחמיר אף בהפסמ"ר, ומשום מנהג, אבל לפי מ"ש פה אין לדון בזה מתורת דין מנהג. כי רק משום דסברי כן בהאי מילתא כדעת המחמיר, ובודאי ברבים המתירים הלכה כרבים, ובמקומות שאין המנהג פשוט, שם איכא למימר דבדיעבד המיקל לא הפסיד כדמשמע מכל הני דוכתי. שאף לכתחילה הם מתירים, ובודאי חילוק זה נכון הוא, כי איכא למימר דדעת רש"י ז"ל אינה רק לכתחילה אסור שמא ידרוס, משא"כ בדיעבד, או ליכא איסורא. וכן יש להוכיח מדברי רש"י שכתב בס' הפרדס בסי' ר"ט שסיבר שמותר באופן כזה, ויעוי"ש בסי' רי"ח מ"ש בזה בשם ספר השכם. וגם יש ראיה מהא דאיתא בחולין (דף י' ע"א) והובא זה בשו"ע סי' י"ח ודוק היטב. ויעויין נא ברש"י בחולין (דף ע' ע"א) והבן. ובאמת כתב כן הפ"ת בסי' כ"ד דבדיעבד המיקל לא הפסיד. ולענ"ד אם שבדיעבד מבלי הפסד קשה להקל, אבל בהפסמ"ר בודאי יש להקל. ובהאי ענינא נ"ע טובא מהא שכתב הד"מ בסי' כ"ד ס"ק א' בשם המהרי"ו דדעתו לאסור מפני שזה נקרא דרסה, אבל מליסנא דהמהרי"ו בסי' ט' לא משמע הכי, ואם שדייק מדלא קתני דין השני דהיה שוחט והתיז, ע"כ דס"ל כן, אבל איכא למימר להיפך מדלא פירש לא משמע כן, ומוכרחין אנו לומר דדעת הרמ"א היא כפי שכתב הט"ז שם ס"ק ג', והז"ל בס"ק א', ודוק היטב ותמלא שדעת המהרי"ו כן היא לפי מה שמפרשי בדבריו. ויעויין נא במ"ש בזה הכו"פ בס"ק ז' ודעתו נמי לחלק בין היכא שמתכוין לאינו מתכוין, ויעויין בט"ז שם מ"ש בשם מהר"ל מפראג והבן. והא שכתב התבו"ש דתלוי בהך דדברים המותרים, ולכן א"א להתיר, יעוין נא באו"ח סי' תר"ל ותמלא חילוק גדול במנהגים כי בודאי לדקו הדברים האלה דיש חילוק בין מנהג למנהג: ואם כשיש איזו מחלוקת ופוסקים כדעת המחמירין, אז היכא שהוא הפסמ"ר בודאי יש לסמוך על המקילים, כדמשמע בנדה (דף ז', וט'), ובירוש' דתרומות פ"י, ודע"ז פ"ב, אבל כשאין מחלוקת לא שייך לדון בזה משום מלתא דאיסורא, כ"א משום מנהג ומתורת דין נדר, ויעויין בס' ירושלמי המכונה, בחולין פ"א הלכה ה' לא סוף דבר פסח ודדמיי אלא אפילו מנהג וכו' יעוי"ש כהסו"ג. ובתר עיון גדול ועמוק נמלא מהירושלמי הזה כדמשמע מיבמות (דף כ', וכ"א), ומנדרים (דף ט"ו). ומפסחים (דף נ'), ומירושלמי שם פ"ד, ודע"ז פ"א. ואם בדבר שהתורה התירה בפירוש אין כח לאסור וכדמשמע מתוס' דב"מ (דף ס"ה ע"ב) ומירושלמי שם פ"ד, אבל היכא שהוא משום סייג או טעמא אחרינא או שפיר יכולין. יעויין נא בב"מ (דף ע"א) ברבית, ובזבחים (דף ע"ג), ובכמה דוכתי והדברים עתיקים, ובחידושינו ליו"ד סי' ק"ז מבואר מזה באורך בדברי הט"ז יעוי"ש ת"ל, כי בגוף דברי התבו"ש לדון משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור ל"ע טובא מכמה וכמה טעמים, ולכן נראה דאף לדעת המחמירים אין זה כ"א איסור דרבנן דהאי מנהגא לא עדיפא מאיסורא דרבנן, ובדיעבד אית לן לסמוך על דעת המקילים, ואם שאומר השוחט סברי לו שלא דרס והבו"ט היתה כהוגן מבלי חשש שהייה, או דרסה יש להקל כי רבו המתירים בזה. ויעויין נמי בשבה"ל ה' שחיטה סי' ה' מ"ש בזה. ובעוף דהסימנים הם סמוכים לעור הצואר ונשחטו בודאי קודם המפרקת, בודאי יש לסמוך אסברת המקילים ולהתיר בדיעבד. ובבהמה יש להתיר לפי האמור פה בהפסמ"ר, וכדעת הש"ך. ודוק היטב בתורת יקותיאל סי' כ"ג והבן:

שאלה עח.

שחט בהמה, ובתחילת השחיטה דחק בסכין על העור וחתך מקצת העור, אם יש להתיר את הבהמה הזאת?

תשובה. בזה יש לדון: משום שהייה, משום דרסה ומשום נקיבת הסימנים. ולענין נקיבת הסימנים ככל דיבר בזה המהרי"ק בשורש ל"ד ול"ה יעוי"ש, וביארנו במקלא מזה בסי' ע"ג וע"ד, והדבר הזה כבר בא כתיב בספרי הראשונים, והאריכות אך למותר, ורק יש להעיר, דהא מידי

ספיחא

ספיקא לא נפקא והבהמה מוחזקת באיסור; וא"כ צריכין למיזל לחומרא. אבל לאחר העיון נמלא דיש בזה ס"ס, כי בדין דחתך העור רבו המתירין, ואף לדידן דנהגין כהמחמירין, אבל חשיבא לספק, מפני פלוגתא רבוותא, וא"כ ספק הוא שמא נגע בושט או לא, ואף כשנאמר דנגע שמא הלכה הוא כדעת המקילים, כי היכא שעשה בשחיטתו דאז האיסור הוא משום שהייה, ולכן דינו כדין נקיבת הושט. ואם כשלא שהה כשיעור, דאז לכל הפוסקים כשרה היא, והיכא דיש לנו עוד כפק אף להמחמירין יש להתיר. ואם דכללא אית לן דכל ספק בשחיטה אזלינן להומרא, הוא אמור על ספק מעשה השחיטה ועל ספק בדין שחיטה, והשחיטה העיקרית היא חתיכת הסימנים, ואז כשנסתפק לנו אזלינן לחומרא, דחילוק גדול יש בין ספק בעלם, לספק במכשיר, ספק בעלם אזלינן לחומרא, משא"כ בספק המכשיר. ולא עוד דכאן לא שייך לומר דהבהמה בחזקת איסור עומדת, מפני דיש הרבה מקילים, ורק לדידן דפסקינן כהמהרי"ו, נמ"ז לא שייך לומר דהבהמה בחזקת איסור שא"ז עומדת, דהחזקה גופא ספיקא היא אם יש לה, או אין לה, ולזה בודאי כשנתהוה לן ספק חדש אזלינן להקל. ומחולין (דף י' ע"א וכ"ח ע"א) בנמלא הגרגרת שמוטה וא"י אם קודם שחיטה, דאמרינן כל ספק בשחיטה פסולה, דהתם לא שייך חזקת איסור דבהמה, מפני דטעמא הוא שאינו מועיל שחיטה לשמוטה וכדכתבו התוס' שם (בדף ט' ע"א) ד"ה כלהו יעוי"ש, והבהמה אינה עומדת לזאת ומדוע אזלינן לחומרא, דאיכא למימר דהתם טעמא אחרינא הוא, מפני דאיתרע לן חזקה בהאי ריעותא דשמוטת הסימנים דילתה מן הרוב. ובפרט דשמוט חלוק כי אם נתהוה קודם שחיטה לדעת הר"ן בשם הרמב"ן היא טרפה. ובשעת שחיטה נבילה, ולכן אמרינן דבשעת שחיטה נתהוה. משא"כ הכא דבהיתר ואיסור מיירי ולא דמיא להתם: ואם שיש לדון בדין נקובת הושט גופא יבואר לקמן בס"ד בה' טריפות סי' ל"ו, אבל בזה איכא למימר דליתא שום ריעותא בסימנים גופא והריעותא היא רק בעור, ולכן אין לדון בזה מתורת דין נקיבת הושט, ורק מה שיש לעיין בדין שהייה אם שלא שהה כשיעור אז ליכא שום חשש. ואף להמחמירין וסוברין דשהייה במשהו כוי טרפה, אבל כ"ז היכא דשהה במיעוט סימנים וכדאיתא בחולין (דף ל"ב ע"א) ולא היכא שלא נגע בהסימנים כלל כ"א בהעור, דאז דין שהייה ליתא בזה, דאם בספק בקלקול הסימנים ויש לנו במה לתלות, דעת הרשב"א דהיכא דאיכא למתלי דלאחר השחיטה נעשה תלינן מפני דהספק אינו בעלם השחיטה, ורק היכא כשהספק הוא בעלם או בדין השחיטה אז מחמרינן, וכן היכא דלית לן במה למתלי, לכן בס"ס איכא למימר דמהני שפיר. וכ"ז הוא היכא שחתך את כל העור ושהה בפחות מכשיעור, אבל היכא שלא חתך רק מקלת בודאי אית לן למיזל לקולא. ויען דיש לספק מפני שדחק בכח ואיכא חשש דרסה באופן דלית לחוש משום שהייה, נראה דאם בושט דדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ג משחיטה וכן נראה מרש"י בב"ק (דף ע"ח ע"ב), ובבכורות (דף ג' ע"א) דיש בזה איסור משום נבילה, וכן יש להוכיח מדברי התוס' בב"מ (דף כ' ע"ב) בד"ה איסורא יעוי"ש. ולו יהא דמקדושין (דף כ"ז), ומחולין (דף מ"ב), ומכמה דוכתי לא משמע כן, אבל מ"מ מידי פלוגתא לא נפקא, והיכא דאיתא ס"ס באופן שאינו מנגד חזקת איסור בודאי אזלינן להקל כי אף במקום חז"א איכא למימר דאזלינן וסמכינן על ס"ס. כדכת' לעיל יעוי"ש, מכ"ש היכא דהספק הוא רק בעור דלית שייכות כלל לעלמות השחיטה בחולין. דלו יהא דפגם בעור תחשב למום לדעת התוס' בחולין (דף כ"ח ע"ב) בד"ה אחא, ולדעת ר"ת בס' הישר והובא בהמכריע חיו"ד סי' ה', אבל לענין חולין אין שום הפרש דגם בקדשים ל"ע טובא אם נחשב זה למום או לא, אבל לעלמות השחיטה לא שייך העור של הבהמה כדאיתא בחולין (דף כ' ע"ב) וזבחים (דף ס"ה) ובבכורות (דף כ"ד) יעוי"ש. וכמו שאין ספק לענין חשש שהייה ונקיבת הושט, כ"כ אין להסתפק לחששא דדרסה. וכשיודע בבירור ואומר ברי לי שלא חתכתי בדרסה זאת כל העור, ואין חששא דשהייה נמי, יש להתיר. כנלע"ד:

שאלה עט

שחט עוף ונמצא עיקור סימן ברובו, אם יש להתיר?

תשובה. בחולין (דף מ"ד) משמע דעיקור אינו פוסל רק היכא שנעקר כלו, ואם כשנשתייר בו משהו כשר, וכן דעת הראשונים: רש"י, הרשב"א, הרא"ש, והרמב"ם והר"ן. ואך שיש לחלק בין בשעת שחיטה ובין קודם שחיטה, דבשעת שחיטה אפשר שאפילו במשהו פוסל, לכן יש לדון בזה אם כשר הוא לאכילה או לא: וכאשר נעיין בחולין (דף ל"ב) בדין דפסיקת הגרגרת ברובו, נמלא דאין שום חילוק בין בשעת שחיטה או קודם השחיטה, וכן מדברי התוס' שם. (בדף ט' ע"א) משמע נמי הכי, ולכן אף לדעת המחמירין דפוסלין בעיקור בין במיע"ק ובין במיע"ב, איכא למימר דבנידון כזה שאני, מפני דאית לן ספק בפלוגתא דרבוותא, ולדעת הרבה פוסקים בדין עיקור בעוף הנזכר בחולין (דף כ' ע"ב) בפלוגתא אתאמרא, ויעויין נמי באשכול בשת"ח סי' ט'. ואם שאנן לא פסקינן כן, ועוד דהגמרא דזבחים (דף ס"ח) ודחולין (דף כ"ח) לא יקשו אהדדי, אבל בדין זה שאינו רק תלוי בפלוגתא דרבוותא יש להצטרף ולדון מתורת דין הכשר, מפני "חדא" שמא לאחר שחיטה נתהווה ואף שתאמר דקודם היה אפשר שקודם נעשה ואינו נפסל ברובו כ"א בכלו. ומ"ת דאולי בשעת שחיטה, הלא הרבה סוברין שאין הפרש בין קודם השחיטה לשעת שחיטה. ואם היכא שנעקרו כלם קודם השחיטה בדבר שעושה אותה טרפה או רובם, ולכן בשעת שחיטה דתמירא אוסר אף במיעוט, מדוע לא נזכר זה החילוק בשום מקום. ומכיון דאית לן הרבה סברי להתירא דספק פלוגתא הוא, וספק בהאי עיקור לפי דעת הרבה פוסקים, לזאת אף שנראה מחידושי הרשב"א שפירש בדברי הרי"ף דנפרד התורבן מהלחי בנחת ברובו ומיעוטו נשאר במקום אחד חיבור יפה טרפה, יש להתיר, כי הרשב"א בתוה"ב לא פסק כן, וא"כ אינו רק מתורת חומרא וכאשר כתב המהרי"ו, והיכא דיש ספק לזה אזלינן לקולא. כנלע"ד:

ורצית זבח

דה"מ. יעויין נא ברדב"ז ח"א סי' רל"ט מ"ש מזה בארוך, ומחלק בין שיטת רש"י לשיטת ר"ת, והרשב"א

והרשב"א בדברי הרי"ף. ולדעת רש"י נתחלק הך מלתא לג' דינים כשניטל כלו מן הלחי וניטל רובו ע"י נקב, או ניקב ואח"כ ניטל ונגמם הלחי התחתון והסימנים מעורין בבשר וניטלו בחוזק דהיינו אפרוק אפרוקי טרפה. ניטלו מן הלחי ברובן ונקלפו בנחת שהמיעוט נשאר חזק כשרה וכו' יעוי"ש הרי לדעתו דבעינן דוקא שיהא בנחת וזהו מלשון איקפולי ולכן היכא דאיכא ספק משמע דיש לחוש לזה, וזהו כדעת המהרי"ו וסברתו. והנה הש"ך בנקה"כ בסי' כ"ד סעי' ע"ז בהשיגו על הט"ז ס"ק י"א, וכן התבו"ש בסי' כ"ד ס"ק כ"ב יעוי"ש לא נתעוררו מדברי הרדב"ז הללו ול"ע כי לפ"ז איכא למימר דלא שייך בהאי דינא דהמהרי"ו במה שמחמירין בין במיע"ק ובין במיע"ב כדכתב הרמ"א בסי' כ"ד סעי' ע"ו יעוי"ש, אך זה מטעם אחר הוא כי חוששין אנן להאי מיעוטא שנשתייר, ויעויין נא בב"י שם מ"ש בזה והבן. ומדברי התיק"ז בסי' י"ב בז"ר כתב בשם הר"ן דיש לחלק בין בשעת שחיטה ובין קודם שחיטה, דבשעת שחיטה אף במיעוט פסול ודין רובא זהו קודם שחיטה דוק היטב שם, מ"מ נראה דבכל אופן מידי ספקא לא נפקא בדין זה, ומכיון דהרבה רבוותא מכשירין יש להתיר בהפסמ"ר:

שאלה פ.

נמצא שמוט הושט, והקנה נשחט כהוגן, וספק שמא היה השמיטה לאחר שחיטה, או מקודם, אם יש סברא להתיר?

תשובה. בדין ספק שמוט איתא בחולין (דף י' וכ"ח) דאזלינן לחומרא, מטעם דכל ספק בשחיטה נחשב כודאי איסור, וכן דעת כל הראשונים. ואך כל זה הוא אם הספק נוגע באופן דקודם השחיטה ולאחר השחיטה, דאם נאמר דמקודם באת המקרה הזה, אז אין שחיטה מועלת לשמיטה כדכתבו התוס' שם (דף ט' ע"א) בד"ה כולהו. ואף בעוף נמי אמרינן כן, מפני דבעינן שיהיו שניהם ראוים לשחיטה. ואם שסגי להכשירו באחד, זהו במעשה השחיטה לא הקפידה התורה על שני הסימנים כבבהמה, אבל ראוי בעינן שיהיו כאו"א [וכעין סברא זאת מלינו בדברי התוס' בכתובות (דף כ"ב) בקיה"א לפי המבואר בירושלמי דר"ה פ"ב וג' יעוי"ש] אבל כששחט אחד או רובו בעוף ואח"כ נשמט השני, אז לפי דינו של הגמ' כשר, וכן דעת התוספות בחולין (דף ל' ע"ב) ד"ה החליד, (ובדף כ' ע"א) ד"ה אלימא, והרמב"ם ז"ל בפ"ג משחיטה, והרא"ש בחולין פ"א יעוי"ש. ומכיון שלא בא מבואר, ע"כ דעיקר השאלה הוא שהספק אם לאחר שחיטה נעשה או לאחר שחיטת סימן אחד, וזה ידוע לו בבירור שתפס את הקנה ולא היה שמוט השני, ואך שאח"כ נתהוה השמוטה הזאת, ומסתפק אם יש לדון בזה לקולא, ואם שהספק הוא היכא שנשמט אם לאחר שחיטת רוב, או לאחר שחיטת רוב שני סימנים, דאף שיש לדון בזה מתורת דין ס"ס, ולו יהא שיש דעת הסוברין דבאופן כזה ס"ס מהני, מ"מ כיון שאינו מתהפך הוא קשה לדון בזה מתורת דין ס"ס וכדמשמע בפסחים (דף י') בספק על ובתוס' שם ד"ה ספק יעוי"ש. ואם שמלינו דאף כשאינו מתהפך אזלינן בתר ס"ס כדכתב הר"ן בחולין פ' א"ט בריאה המוכה לדופן יעוי"ש, ויש לעיין טובא בהא שכתבו התוס' בב"ק (דף י"א), ובחולין (דף י' ע"ב), ובעירובין (דף ל"ה ע"ב) בד"ה ספק. ובגטין (דף מ"ה ע"ב) ד"ה אמרי, ובב"ב (דף כ"ה ע"ב) ד"ה ר"א, ובע"ז (דף מ"ב) ד"ה ספק, (ודף מ"ג) ד"ה איידי, ובזבחים (דף ע' ע"ב) ד"ה אפילו, דלזאת נהיה מוכרחין לחלק בדיני ס"ס דלפעמים ניבעי מתהפך, ולפעמים אף כשאינו מתהפך נמי לס"ס חשיב, ולזה בדין זה לדעת הריב"ש בסי' רל"ב דס"ל דאינו מתהפך לא חשיב לס"ס לא נוכל לומר דספק שמא לאחר שחיטת רוב אחד, או לאחר שחיטת רוב ב' הסימנים, כי אינו מתהפך. ואך לדעת הנראה מכמה דוכתי דאף כשאינו מתהפך דין ס"ס יש לו, גם בזה אית לן למיזל לקולא. ומפני שזה דבר חדש הוא וספק בשחיטה והבהמה יש לה חזקת איסור ובעינן בירור גמור קשה לסמוך על זה, ואף שהדעת נוטה להתמיר. אכן היכא ש"א היה שמוט בשעת שחיטת רוב או שלא היה שמוט לגמרי באופן דתלוי דין השמוטה הזאת בפלוגתא דרבוותא, דיש מהן מקילין, ויש מהן מחמירין, אז אית לן למיזל לקולא. ולכן היכא שנשחט רוב הסימן בעוף דלפי דינא של הגמ' כשנשחט אח"כ שחיטתו כשרה, ואך לדידן דמחמרינן, ואין שום חילוק בעיקור כאשר נראה מדברי המהרי"ו, לפיכך היכא דיש ספק שמא לאחר שחיטת השנים נעשה, ושמא קודם שחיטת השנים, אבל לאחר שנשחט הרוב, זה ידוע לו בבירור, אז יש לצרף הנך תרי ספיקי, ספק פלוגתא דרבוותא וספק בדין שמוט דשמא לאחר שחיטה לגמרי נעשה, ויש לדון בזה בהאי עוף דאיתא סברא דעיקור סימנים בדידיה בפלוגתא אתאמרא לטהרא. כנלע"ד:

ורצית זבח

קה"מ אומר דבהאי ענינא יש לדון טובא אם אפשר לומר בכגון זה ס"ס וכבר בא במקלתהון מפורש בדברי המהריק"ש יעוי"ש. ואף לפי מה שהקשה ע"ז בד"ש סי' כ"ד דס"ם המתהפך הוא, איכא למימר דהיכא דהספק הוא מחמת פלוגתא דרבוותא שאני, ולס"ס גמור יחשב. ועוד שכל דבריו לא אתאמרו רק לפי סברת ה"ע, והריב"ש, וכדעת הש"ך בסי' כ', ובסי' ק"י יעוי"ש. אכן כפי מה שמבואר פה בהני דוכתי בדיני ס"ס, נראה דאף שאינו מתהפך לס"ס יחשב, ויעויין נא בפ"ח שכתב כן. ויש לעיין בירושלמי דכתובות פ"א ה"י, ודדמאי פ"ג ה"ד סירקית שהיא מסתפקת יום אחד מן האיסור, נעשה אותו היום הוכיח לכל הימים? סירקית אפשר לה שלא להסתפק וכו' ע"ש, ותמלא מזה דהיכא דאיכא ספק היסור, אז כשנתוסף עוד ספק אמרינן דמלטרף לס"ס. ואם בדמאי דעיקרו על הספק בא ולא שייך לדון דין ס"ס מטעם דאין שום הפרש כדכתב הכס"מ בפי"א ממעשר הי"ג, וכן מלינו לענין חמץ במ"מ בפ"ד מחו"מ, מכ"ש היכא שאין זה רק ספק איסור, ואם יש תרי ספיקי בודאי אית לן למיזל לקולא. וכשנחלק מהתם דדמאי אפילו כספק אינו, כדמשמע בירושלמי דברכות פ"ז ה"א, ובדמאי פ"א ה"ב, ובמע"ש פ"ס יעוי"ש.

ומלינו

ומצינו נמי כן בשבת (דף כ"ג ע"א), ולכן אמרינן שם בפ"א דדמאי ה"א, דר"ל סובר ל"ש אלא דמאי, אבל ודאי חייבין, ורי"א בין דמאי ובין ודאי פטורין, וטעמיה דר"י דאינן באין אלא מן ההפקר, והרמב"ם ז"ל בפיה"מ שם כתב דמטעם תרי ספיקי הוא. ולכאורה צ"ע דהלא באופן כזה אין דנים משום ס"ס?, וע"כ נראה דדמאי ענין אחר הוא משום דיש מיעוט שאינן מעשרין וחזקת טבל, אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא דרוב ע"ה מעשרין, ולזאת היכא דיש לנו איזה דבר המוכיח על חזקה זאת שאיננה בגדר חזקה שפיר אזלינן להקל, משא"כ בדוכתי אחריני. אכן כי מהגמ' דפסחים (דף ט') משמע דלא מקרי חזקה רק כשידעינן בודאי טבל, וכדאיתא בעירובין (דף ל"ב), ובנדה (דף ט"ו) יעוי"ש וביותר שהדבר הזה תליא בתירוצא דהתוס' בבכורות (דף כ') בד"ה ואבע"א יעוי"ש, וא"כ ליכא למימר הך סברא דסמוך מיעוטא לחזקה והדרא קושיא לדוכתה, ומוכרחין אנו לתרץ דחלוק ספק הבא מכח הרוב מספק השקול, דבספק הבא מכח הרוב שפיר אנו דנין ס"ס אף במקום שבא על הספק, מפני דלאתרי רובי נחשבין, ובחד רובא אזלינן להחמיר, משא"כ בתרי. ומצינו כן בירושלמי דכתובות פ"א ה"י בפלגיא מהו ריב"ו רי"א ברוב ויעוי"ש בשיו"ק ודו"ק היטב, וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפי"ח מאיס"ב הי"ד, ויעויין כא היטב ברש"י בכתובות (דף ט"ו ע"א), אבל בספק השקול אז היכא שבא מתירת ספק אין לדון מדין ס"ס, כי מה לי ספקא חדא, ומ"ל ספיקי טובא. וכל זה התם בדמאי, אבל בדין כזה שאני. אכן כפי המבואר בירושלמי דיבמות פ"ז ה"ג בזכרים מאכילין משמע שאנו דנין מדין ס"ס, וכ"כ בא הדבר מבואר ביותר שם בפט"ז ה"א בילאת מלאה בפלוגתא דת"ק ור"י יעוי"ש בשיו"ק, ובמה"פ ד"ה שהן שתי, ובפרט לפי מה שמצינו בירושלמי דכתובות פ"א ה"א בפתח פתוח דאסיר לקיימה משום ספק סיטה דחשיב זה לספק אחד ספק אנוסה ספק פתותה מדבר תורה להחמיר? אר"י ואפילו תחוש לה משום אנוסה ב' ספקות מד"ת להקל, והני תרי ספקי אינן על המעשה העצמית, רק על סיבתה, אבל המעשה ודאית נעשה, ומ"מ אמרינן דכשיש בזה תרי ספקי אזלינן להקל, וא"כ יש לדון נמי לענין שחיטה דהיכא שהספק הוא אחד בסיבת המעשה אם נעשה השחיטה באופן המועיל ובדבר שמועיל בו שחיטה מספיקא אזלינן להחמיר, אבל כשנצרף עוד ספק דנמצא תרי לגדי להקל, אז אפשר דמהני. ולו יהא שהריעותא היא ודאית אבל מכיון שאנו דנין על הזמן וגם ספק לן אם נחשבת זאת לריעותא בודאי אזלינן להקל באופן כזה, אף דאיכא למימר דאתחזק איסורא, וזה משמע כפי המבואר בתשובה הזאת. ויעויין כא במ"ש הט"ז בסי' כ"ד, ובשו"ת שבו"י ח"ב סי' כ"ה, וכ"ש סי' ס"ט והבן:

שאלה פא

עוף שנשחט הקנה כלו כדין, והחצי שלצד הראש היה דבוק עם הושט ורק היו עקורין ממקומם והשו"ב אומר שמשמש הרבה בהן בחוזק אם אפשר להתיר? :

תשובה, כפי שמצינו בחולין (דף י' וכ"ח) דכל ספק בשחיטה אזלינן לחומרא, עד שיתברר לן במעשה השחיטה שהיתה כהוגן, ובדבר הראוי לשחיטה, ואם חסר אחד מהתנאים האלה לא מהני שחיטה להתיר. ולכן כל ספק נידון כודאי איסור. ויען שע"א נאמן בכל איסור לומר שהוא היתר כדאיתא ביבמות (דף פ"ז ע"ב), ובחולין (דף י' ע"א) ובקידושין (דף ס"ה) ע"ש, לזאת אפשר היכא שאומר השו"ב שלא היה שמוט ועקור מהימן, ומפני שיש לחלק בין דבר דאיתחזק איסורא ובין דבר דלא אתחזק כדאיתא ביבמות שם ובגטין (דף ב' ע"ב), והניחא לדעת הרא"ש דס"ל שיש לחלק בין איש פוחז ובין איש כשר ומהימן, ובכשר סמכינן עליה, אף בדאורייתא, אבל לפי דעת הר"ן, וכפי הכתוב כ"כ בהג"א בחולין פ"א צ"ע טובא, ובפרט לפי המבואר בתוס' בגטין (דף ב' ע"ב). ויעויין בגמ' שם (דף כ"ד ע"ב) דהיכא שאין בידו לא מהימן, ובדין זה לאו בידו הוא לידע שהעיקור הזה לאחר שחיטה נעשה וריעותא לפנינו, לכן הספק הוא ככל ספק בשחיטה, דבזה שאומר שלא היה שמוט בשעת שחיטה א"א להאמינו, מפני שדרך כל השוחטין לתפוס בעור הצואר ובהעורף בחוזק, דבהפס אמרינן בחולין (דף כ"ד) דאפשר לשמוטה שתעשה שחיטה, ויעויין ברמב"ם בפ"ג משחיטה הי"ז, ובאשכול בשח"ת סי' ו', ובטיטור ובראה"ש מ"ש בזה. ואם דיש חילוק בפירושא דדינא דר"נ כאשר תבין ותעיין בדברי הראשונים, ויעויין בבה"ג בה' שחיטה מ"ש בזה, אבל לדין זה אין שום הפרש דכיון שתפס בסימנים חשיב זה לספק נבילה, ובאחיזתו זאת לתפס התחשב, ולכן אין בידו לידע היכא שאנו רואין דשמוט וא"א להאמין לע"א. וראיתי בתה"ד בפסקים סי' ר"ה שנתעורר בזה וסובר דיש להאמין לשוחט המומחה לרבים, אף במקום דאיכא ריעותא היכא שאומר ברי לי, מפני דרוב בהמות אינן שמוטות וכו' יעוי"ש, וכן נראה מדברי התוס' בגטין (דף ב') ד"ה ע"א. ואך כי דעת המהרי"ק בשורש ל"ה ענף א לא משמע הכי, לכן צ"ע בהך מלתא, ואולם מפני שאין דומה זה לדינא של המהרי"ק, דהתם מיירי בספק, וכאן מיירי בודאי שאומר ברי לי, דאז שפיר ע"א נאמן כבכל האיסורין דסמכינן על העד לברר את הספק, ואף בדבר דאיתחזק איסורא כדמשמע מירושלמי דנזיר פ"ח, ודסוטה פ"ו, ודיומא פ"ג ודר"ה פ"ב וביארנו מזה לעיל בסי' כ"ב דיש להאמין באתחזק איסורא כזאת, כי בהאי חזקה פלוגתא איכא בין רש"י ותוס', ואפשר לסמוך על זה. ואמנם כי נידון זה מיירי כשאין השו"ב אומר ברי לי שנעשו עקורים אח"כ, ורק שאומר כי בכח משמש בהן, אפשר דחלוק דין זה ודמיא להא של המהרי"ק מחולין (ד"י) דטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אפילו נתעסק כל היום לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי דמסתמא אין תולין, וכ"כ אין תולין היכא שנמצאת הגרגרת שמוטה אחרי השלכת העוף. אבל כשנעיין נמצא דאפשר להקל בנד"ד. מפני דמוכרחין להסביר הא דאמרינן דע"א נאמן היכא שאומר ברי לי, כי לאו בידו הוא, וע"כ דמיירי כשנתהפכו הסימנים ובאו למקום השחיטה שניכר שעתה נעשו ועוד מסתמא ס"ל להמהרי"ק דא"א לסמוך על השלכתו זאת, כי אין לנו אומדנא דמוכח שע"י כן אפשר לבוא מקרה זאת. אכן היכא שיש לנו אומדנא דמוכח שמשמש בהן בכח, אז יש להקל בהפסמ"ר, כי ספק הוא בשחיטה ובעינן בירור. וזהו כשהספק הוא שקול, אבל כשאינו שקול אז שאני דבספק שמוט א"א למתלי בפרכוס, מפני שסברא זאת שע"י פרכוס תבוא

מקרה השמוט גרוע, כי רוב העופות מפרכסין ואינן שמוטין ורק לחוש שמא פרכס ע״י כח גדול יותר מכל העופות, כדמצינו כעין זה הסברא ביבמות (דף קכ״א), יעוי״ש וברש״י ד״ה קירב, אבל ספק אתחזק איסורא אזלינן לחומרא. ובפרט דהרוב מסייע. וכל זה הוא כשבאין מטעמא וסברא דפרכוס אבל כשבאה סיבה צדדית דלא מתרמיא כן בכל העופות, בזה אפשר לומר דסמכינן ואומרין דלא שייך דין זה בספק שחיטה. ונוסף לזה איכא למימר דחילוק יש בין עקור לשמוט, דשמוט הוא מאליו ע״י תנועה עצמית ועקור ע״י פעולת אדם באת, ונידונו של המהרי״ק מיירי בשמוט. וזה חלוק מעקור ובעקור היכא שמוצאין ואומר שמשמש בחוזק שפיר אפשר למתלי וליזל לקולא, כנלע״ד:

ורצית זבח.

אה״מ. מהתבו״ש סי׳ כ״ד ס״ק ל״א לא משמע הכי, ודעתו להחמיר בכל אופן. ואין לתלות בשום דבר, וכפי שמבואר החילוק פה נמצא סברא כזאת בט״ז סי׳ כ״ד ס״ק י״ד יעוי״ש, ולכן מסתבר חילוקא הדין, ואפשר דאף בשמוט איכא צדדים טובא, ורק מפני שקשה לומר דשמוטת הסימנים יבואו ע״י משמושו דלאחר שחיטה דדרכן להתנועע מתנועה עצמית, וע״י כח אדם צריך להיות עקור, לכן היכא שהן עקורים שפיר אפשר למתלי, ויעויין נא במ״ש בזה הלבוש סי׳ כ״ד מ״ש בזה, ובז״ר סי׳ י״ב ס״ק א׳ ודו״ק היטב, וכ״כ יש להביא ראיה ממ״ש התוס׳ בנדה (דף ע״ו ע״ב) ד״ה חבר, ויעויין נא ביומא (דף ל״א ע״א) בד״ה חולץ, ובע״ז (דף מ״א) ד״ה ואין, ובעירובין (דף ל״ו ע״א), ובנדה (דף ס״ו ע״ב) ד״ה אם סמוך, והבן, במה שנוגע לזה. ואם שקשה לחלק כסברא הזאת בין שמוט לעקור, אבל מכיון דאית לן סברא לומר דהשתא הוא דאתרע, ומעשה השחיטה כהוגן היתה, ואך נתחדשה סיבה צדדית שממנה נולד לנו הספק תלינן כשיש לנו במה לתלות, וכשנדייק מתוס׳ בחולין (דף י׳) ד״ה עד בהני תרי תרוצי דקמתרצי נמצא ראיה לדברינו אלה, ומדברי המהרי״ק אין שום סתירה, דהא כדאיתא והא כדאיתא:

שאלה פב.

עופות הרבה מאנשים אחדים נשחטו והלכו להן, ואח״כ מצא השוחט במקום ששחט טבעת מגרגרת. אם אפשר להתירן?:

תשובה. דין זה נובע מהאגור סי׳ אל״ד והתם תמצא דדעתו נוטה להכשיר, ואך כי דין זה הוא משם מהר״י מולין. ואיכא מאן דס״ל שדעתו היתה להטריף, ולכן יש לדון בזה טובא כי לפי כללא דאית לן מחולין (דף י׳ וכ״א) דספק בשחיטה אזלינן להחמיר מפני שאין לנו בירור גמור, ואפשר שהשחיטה לא היתה כהוגן, וגם הכא הוא ספק בשחיטה נחשב, וכ״כ אית לן סברא המבואר בתוספתא דסנהדרין פ״ז דעל המחמיר להביא ראיה. האוסר והמטמא עליו להביא ראיה ומצינו דבסברא כזאת השיב האשכול בדין שחט וחתך את המפרקת, יעויין בפ״י מטח״ח, ולכן איכא למימר דכיון דפליגא בשמו איך אמר צריכין למיזל לקולא, ומפני שבתוספתא שם איתא בשם י״א דאף המיקל צריך להביא ראיה, וגם מגילה (דף ב׳ ע״ב) ברש״י ובתוס׳ ד״ה כאן דצריך עיון, לכן נראה לבאר ולומר דיש לחלק דין זה מכל ספק בשחיטה דנקטינן לחומרא. דספק בשחיטה מיירי שהספק הוא בגוף ובזמן, וכשבא לבדוק מצא לספק זה, לכן חסר לנו הבירור במעשה ובדין השחיטה ובהמה אית לה חזקה; מספק צריכין למיזל בתר חזקה קמייתא ואסורה היא. אבל כשנולד לנו ספק לא במעשה השחיטה כ״א בסיבה צדדית או- דאית לן סברא לומר דהשתא הוא דאתרע מפני שבדק כהוגן וראה שנשחט כדין וכדת, וכן דנולד לנו ספק לא בגוף ובמקום השחיטה, כ״א במקום אחר, ומפ״ז אנו צריכין למידן על הזמן אימתי נעשה אם היתה זאת מקודם ושחיטתו מועלת, או לא, אז אפשר לומר דלא שייך למכללים בדין ספק שחיטה, וחלוק הוא, כי כל דין חזקה שאנו סומכין היכא דמספקא לן, היא מפני שמוקמינן אחזקת הגוף. ואף דיש חזקה המנגדת חזקת היתר, מכיון דנקרה שינוי בחזקה השניה מוקמינן לה בחזקתה שעברה, ולכן כל ספק בשחיטה דהוא בשינוי הגוף מכפי שצריך להיות ומוקמינן לה אחזקתה בחזקת איסור. ואף לפי הנך דס״ל שאין מחזיקין מאל״א, מ״מ בנידון כזה דאתיליד ריעותא שאני, יעויין נא ביבמות (דף ל׳) וברש״י ובתוס׳ שם (דף ל״א), ואך מכיון דיש לחלק דהניחא כשנאמר דבספק הזה נעשה נבילה וכמתה חשיבה, אבל כשנאמר דלטרפה נחשבת, וא״כ עניינים נפרדים הם, ואיך נחשבם לספקא כדי להחזיקם באיסור שא״ז, הלא זבוחים הם ורק חסרון הגוף גרם שנטריף. ולהרמב״ם ז״ל בפ״ד ממאכא״ס ניחא דטרפה לתחילת נבלה נחשבת, איכא למימר שדין טרפה ככלל בדין נבילה, וכל זמן דלא מתכשר בשחיטה ספק הוא אם נסתלקו הטריפות, ולכן מחזקינן באיסור שא״ז. וכן לדעת התוס׳ ביומא (דף ל״ו ע״ב) ד״ה לאו כמי א״ס, אבל להני דמחלקי בין טריפות ונבילות, מוכרחין אנו לומר שאין מחזיקין מאל״א באופן כזה, כי לא נתהוו שניהם בזמן אחד ואינו דומה לדינא דספק בהרת במתניתין דנגעים פ״ד מי״א, ובכתובות (דף ע״ה), ובב״מ (דף פ״ו), ובנדה (דף י״ט) ובנזיר (דף ס״ה) כי התם נולד הספק השני בזמן שהיה הראשון. ובפרט לרש״י שסובר דחזקת איסור דבהמה היא משום אבמה״ח איך נחזיק מספקא בחזקת איסור כזאת, ומוכרחין לחלק דשחיטה שאני מפני שאתה בא להביא דבר הנשחט בחזקה חדשה, ולהחליפו בדין חדש, ממה שעמד קודם, דדמיא זאת לשינוי מרשות לרשות, ובזמן שלא באת לרשות הב׳, לכן תלינן שמקודם נתהווה עד שתביא ראיה דעכשיו נעשית [וכדמצינו סברא כזאת בכתובות (דף ע״ה), ובירושלמי שם פ״ז ה״ז במומין, ובתוספתא דב״ב פ״ד במוכר ספתה ודכתובות פ״ז], אבל בספק אחר דההכשר כהוגן היה ורק אתה בא לאוסרו, צריך להיות לזה דבר המוכיח דמתיים נעשה, וזהו הפרש בין ספק בשחיטה לספק אחר. וראיתי ברשב״א ביבמות (לדף ל׳ ודף ל״א) שכתב כ״כ ות״ל שכוונתי לדעתו, ומוכח הוא כי כללא אית לן בכ״מ שאין ספק מוציא מידי ודאי בפסחים (דף ט׳), וביבמות (דף ל״ח), ובחולין (דף י׳), ובנדה (דף ע״ו), ובתוס׳ בב״מ (דף ב׳ ע״א), וברשב״ם בב״ב (דף קנ״ח), ולזאת בנד״ד איכא למימר דלא חשיב זה לספק בשחיטה כי איננו תלוי בהכשר השחיטה,

ורה

ורק בדבר אחר, וספק בשחיטה נקרא מהני חמשה הלכות שמובארין (בדף ט') בחולין, וממילא כשלריך אתה לאוסרן, בעינן הוכחה שהיתה זאת קודם שבאו להכשר. ויען שאפשר לדון מתורת דין עיקור דלפ"ז נמלא שהספק הוא ספק בשחיטה, לזאת אית לן למיזל לחומרא. אבל כל זה הוא היכא שמלא כן בבדיקתו, דאז יש ספק שמא בא לכלל עיקור, ולא היכא שנמלאת במקום אחר דאז אית לן למימר דס"ס הוא, דשמא לא היה בזמן השחיטה, ואף כשתמלא לומר דבשעת שחיטה, שמא לא בא לכלל עיקור מעולם, ולא מיבעי' להרמב"ם ז"ל בפ"ג משחיטה הט"ו בדינא דשחט אחד מהן ונמלא השני שמוט המבואר בחולין (דף כ"ט) ומוקי לה בעוף ובסימן אחד שחוט ואחד שמוט דליכא אלא חדא ספקא אמרינן דחשיב לס"ס, אבל כששניהם שחוטים שאני מפני דאית לן ס"ס בשחיטה, וס"ס בשחיטה לא נאסר, מובן מזה דבספקא הדין אין איסור כי ס"ס הן. וגם כשנפרש בדבריו שכתב שם בהי"ז לפיכך אם נמלאת שמוטה ושחוטה ה"ז ס"ג, דמשמע אף לאחר שילאת מידו, כ"ז הוא היכא שרואין אנן שמוט בודאי, ולא כשיש לן רק חששא, דספק זה נחשב לספק על בפסחים (דף י') עי"ש. ועוד גם לדעת המחמירין בכל ספק היכא למימר דכאן שאני, מחילוק שיש לחלק בין ספק בזמן לספק במקום. וביותר דמחולין (דף ל"ב) יש להוכיח דפסיקת הגרגרת ברובה, אף כשנפסקה בשעת שחיטה וגם דין עיקור דפסול הוא דוקא כשנעקר רובא כדמשמע מחולין (דף מ"ד) עי"ש, וזה דעת האגור דמכשיר היכא שנמלאה הטבעת על הסכין שלם, ואפילו אם נחמיר ונאמר דלדידן דבעיקור משהו איכא למפסל, מ"מ חלוק דין מליאות הטבעת בדבר המכשיר, ובין מליאות הטבעת במקים אחר, ושנמלא במקום אחר לא על הסכין המכשיר, כי יש לנו כמה ספיקות אפשר לאכשורי, ורק כשנאמר דדבר הבא להכשיר בעינן הכשר גמור מבלי קלא ושום ספק, ולכן כל ספק אף בס"ס נחמיר וכדאיתא כ"כ בירוש' דדמאי פ"א ה"ב תמן ר"מ, ברם הכא רבנן, ובירוש' דערלה פ"ב דתלוי בדין דכתב בנדה (דף כ"ב) עי"ש, איכא למימר דבנד"ד שאני, כיון שבדק בסימנים ויצא מתחת ידו בהיתר, דאז לא חשיב לספק בשחיטה וכשאין ראיה ברורה בחזקת היתר עומדת כדאיתא בתוספתא דתרומות פ"ב במוכר פירות לחברו, ובמקריב עמו זבחים, ובשוחט את הפסח על בני חבורה בפלוגתא דת"ק ור"י, ובתוספתא דפסחים פ"ג דמכיון שילא בהיתר אינו נאמן, מאחר דהריעותא נולדה אח"כ והשוחט תורת נאמנות יש לו בבדיקתו. ואף דמד"ו בגטין שילא הדבר בהיתר משמע דלא אמור כ"א היכא שאין ריעותא לפנינו והוא מלתא דרבנן, וכן מתשובת הר"ן סי' מ"ג בבעל שערער שביטל השליחות, ובקידושין (דף י"ג) עדים בלר הסהן ותהסר, והתם הוא רק כשאין הריעותא מבוררת ולא היכא דאיכא ריעותא דלפי כן בנידון כזה דמלא הטבעת דלכאורה ריעותא מבוררת היא ולפנינו לא שייך לומר דילתה בהיתר? אכן לאחר ישוב נ"ל דכאן אין זה מילתא כ"א מדרבנן, מפני כל הספיקות ודמיא להך דגטין. ועוד שאינה מבוררת לנו מאיזה עוף הריעותא באת, ולכן שפיר איכא למימר דמכיון שילא בהיתר ילא ויש להכשיר, כי בנד"ד אפשר לדמותו לדין סכין בדוק שנאבד אחר שחיטה המבואר בתשובת הרא"ש כלל כ' וכדיש להוכיח מחולין (דף י'). ועוד מכיון דאית בזה פלוגתא דרבוותא הוא דבר שאין זה אלא מדרבנן אף לדעת המחמירין ואוסרין בנמלאה הטבעת על הסכין, אפשר לדמות לדין דב' שבילין המבואר בפסחים (דף י') ובכתובות (דף כ"ו) ובירוש' דתרומות פ"ז דמספיקא יש להכשיר הכל. ולכן כפי המבואר וכאשר תעיין בכתובות (דף כ"ב) בדין תרי ותרי, וביבמות (דף קי"ז ע"ב) בהתירוהו להנשא, ובירוש' שם פ"י ה"ג וה"ב ובפ' ט"ו ה"ד, וה', ובכתובות פ"ב ה"ה במה שנוגע לדין חזקת וסברת ילא בהיתר, תמלא דבנידון כזה כל העופות מותרות. כנלע"ד ת"ל:

ורצית זבח.

דהמ"ע. יעויין נא בשו"ת ש"י סי' מ"ז, ובמהר"ם לובלין מ"ש בזה. אכן יעויין נא במשא"ב בחידושי דינים מ"ש בזה, ובט"ז ביו"ד סי' כ"ד ס"ק י"ז, ובש"ך שם ס"ק ל"א, ובסי' ל"ד ס"ק ע"ז, ובשבו"י ח"ב סי' כ"ו ודוק היטב. ויעויין בשו"ת כנ"ר סי' א' וכ"ט והבן. וי"ל דאף לפי דעת הסוברין דס"ס במקום אתחזק איסורא לא מהני, אבל בכמה ספיקות כמו אלה, אף במקום דאתחזק איסור שפיר מהני, ומותרות:

שאלה פג.

שחט כמה תרנגולים, ובשכסה את דמן מצא באפר טבעת מהגרגרת, אם יש להתיר?

תשובה. כמו זה כבר כתבנו בסי' הקדום ובא מבואר בארוכה. ואך נשתנה פה מעט מפני שנמלאה בתוך האפר והתרנגולים עדיין בידו לבדוק, מ"מ איכא למימר מכיון דאית לן ס"ס להתיר, וספק חד הוא פלוגתא דרבוותא, והשני ספק בשחיטה דמלטרפין לס"ס ואית לן למיזל לקולא כדכתבנו לעיל בסי' ע"ט, ולזאת אף שלא ילא בהיתר, מכיון דיש סברא לומר דהספק איננו בשחיטה עלמה ובפעולתה, מ"מ מכיון דאיתא בחולין (דף כ' ע"א) וברש"י שם דמקיפין בקנה, וכן פסק הרמב"ם בפ"ז משחיטה הי"ב עי"ש, ובא הדבר מבואר בחידושי הרשב"א בחולין דהיכא דאפשר לתלות שע"י סכין נעשה ששחט בב' מקומות תלינן, וא"כ בנד"ד נמי אפשר למתלי. ובפרט לדברי רש"י שם שדייק „אם נמלאת פסוקה לאחר זמן" משמע דלאח"ז בודאי תולין, וא"כ איכא למימר דבדין זה דהרשב"א שמתיר היכא דאפשר לתלות הוא מטעם ס"ס דשמא לאחר שחיטה, ושמא לאחר שחיטת רוב וכדכתבנו בסי' פ' עי"ש, ולכן בנידון שאנו דנין דאיכא למימר הדא דלאחר שחיטת הסימנים, ואף שהאמר בשעת שחיטה, שמא לאחר שחיטת רוב דאז עיקור אינו פוסל כדכתבו התוס' בחולין (דף ל' ע"ב) ד"ה החליד עי"ש. ועוד איכא שלישית דהלא באפר נמלא ולאחר זמן הוא וכשנבדקו להסימנים ראה שנשחטו בהכשר שפיר אפשר למתלי ולומר דכלן מותרין. כנלע"ד:

ורצית זבח

דה"ב. יעויין נא בי"א סי' ל"ד מ"ש בזה. ועיין נא בשו"ת טוטו"ד כי' ל"ו, וביו"ד סי' פ"א בדין

ומגרא

וסברא דספק בשחיטה, בט"ז שם ס"ק ג' ובש"ך ס"ק ד' וה'. ויעויין בתוס' בנדה (דף ב' ע"ב) ד"ה התם דהיכא דאיכא ספיקי טובא יש להכשיר. ויעויין נא בחולין (דף ט' ע"א), ובכילה (דף כ"ה ול"ד) ותמלא דלא שייך נ"מר דבהמה בחייה בחזקת טרפה, ואדרבה מסתברא דבחזקת היתר עומדת. ויעויין בנדה (דף כ"ח ע"א, ובדף כ"ו ע"א) לענין כתם שנמלא בחלוק ודוק היטב ותמלא דבנידון כזה יש להקל. ואם שיש לדון בדין ספק בשחיטה שנכנס בגדר חסרון ידיעה דלא נחשב לספק כדאיתא בירוש' דערלה פ"א וכ' ה"א ולכן מחמרינן, אכן בס"ס שאני וכדמשמע מדברי הט"ז סי' כ"ד ס"ק י"ז, ואף לדעת הפ"מ במש"ז ס"ק ז', והתבו"ש ס"ק ל"ה והד"ק ס"ק ט"ו להחמיר, מ"מ היכא דאיכא ספיקי טובא בודאי יש להכשיר:

שאלה פד:

בהמה שלא נבדקה תיכף לאחר שחיטה, ורק בדיקה לאחר זמן רב לערך ב' שעות לשחיטתה, ומצאו שהסימנים נשחטו ברוב ב', אם יש להתירה?

תשובה. מקור דין בדיקה לאח"ש הוא מחולין (דף ט') וכשלא בדק לנבילה חשיבא וטעמא דבהמה בחזקת איסור, וראיה לריך להעמידה בחזקת היתר, וכ"ז שלא בדקה לא יצתה עדיין מידי ספקא ונאסרת. וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"א משחיטה הי"ב, ומדבריו משמע דנבילה ודאית היא, ואך הוסיף בהלכתא זאת וכתב ואם לא בדק ונחתך הראש קודם שיבדק ה"ז נבילה. ומדדייק דנחתך הראש או חשיבא לנבילה ידעינן אכן דכשלא נחתך אפשר לאכשורה, מפני שיש בידו תקנה לבדוק את הסימנים, ואף שזה לאח"ז הרבה משמשחטה, מ"מ ליכא למיחש שמא הפרכוס גרס לזאת, וכדמשמע מחולין (דף ל' ע"ב) מעובדא דריב"ת דשחט עופא בהדי דפרח עי"ש. ואם דבעוף שדרכו לפרכס בחוזק קלת לא חיישינן לשמא נתרחב החתך משחיטה ועד בדיקה, מכ"ש בבהמה. ומיבמות (דף קכ"א) בשחט שנים או רוב שנים וגטין (דף ע' ע"ב) דאמרינן דפרכוסו גרס לו וכן כתב הרמב"ם בפ"ה מרולא ה"ב הרי דאפשר לפרכוס לגרוס מיתה, ולכן אינו גולה, כ"א כשלא פרכס, ל"ק, דלא קא מיירי אם שהחתך נתרחב מהפרכוס וזה גרס לו קירוב מיתה, רק דזה ידעינן מכיון שנשחט א"א לו לחיות, והפרכוס בחוזק גרס לו קירוב אפיסת כח. ומדלא חילק בין שחיטת שנים או רוב שנים, ובין בהמה לעוף, משמע דבכ"מ אמרינן כן, ואם שיש בידו לבדוק ולברר את הספק מהני בדיקתו זאת. וכן נראה דעת רש"י שם דמיירי היכא שלא בדקה כלל, וכן דעת האו"ז, והרא"ש שם בפ"א סי' י"ד והאשכול בשח"ח סי' א'. ואך יש פלוגתא בין הראשונים, איכא מאן דס"ל דהיא נבילה ודאית מפני שלא יצתה עדיין מחזקת איסור, ואיכא דסברי דאין זה רק נבילה מספק וזהו דעת הגא"ש בחולין פ"ז סי' ל"ג בשם הרי"ן, וטעמיה הוא דאזלינן בתר רובא ורוב השוחטין בוחטין רוב הסימנים, ולזאת אין זה פלגא ופלגא. ואם שיש לדון בזה טובא בדינא דתוקה, דבשלמא בחזקת איסור מוקמינן לה, כי היתה מחיים ואמרינן אוקי אחזקתה, אבל חזקת טומאה לא היתה בבהמה כלל ואדרבה קיימא בחזקת טהרה, ומדוע נאמר דנבילה תחשב ומטמאה נמי? ואך מכיון דאמרינן דיש לה חזקת איסור ואיכא מיעוט שאינם שוחטין רוב סימנים אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה וכל זה הוא סברת רא"בי דס"ל טרפה. אבל למתניתא נראה דדין זה חשיב לספק בשחיטה וכמו דחשבינן התם למתה כ"כ הכא מחוסר הבירור והיכא שהיתה הבדיקה ונתבררה בודאי מהני בירור זה לאוקמי אחזקת היתר, וגם כי יש לעיין מרש"י בקידושין (דף כ"ז ע"א) בד"ה ונמלאת עי"ש איכא ליישב דבטריפות אחרות מיירי. וכ"ז דאמרינן דחשיבה נבילה מבואר בא שלא נאמר רק בחסרון בדיקה לגמרי, והיכא שבדק מהני בדיקתו זאת, אף ששהה זמן רב משחיטתו לבדיקתו וכן כתב המהרי"ק להדיא בשורש ל"ה עי"ש, וממילא ידעין בירור לנד"ד דליכא למיחש מכיון שבדק ורואה שנשחטו כהוגן שחיטתו כשרה. וכן נראה נמי מחולין (דף ל"ז ע"א) השוחט בלילה ולמחר השכים ומלא כתלים מלאים דם, (ובדף י"ג ע"ב) איתא נמי השוחט בלילה ומחלק הגמ' בין לכתחילה לדיעבד שאבוקה כנגדו, ולא מיירי כלל מדין בדיקת הסימנים שא"א לו לבדוק תיכף לאחר שחיטה. וכן יש להוכיח מבילה (דף ו' ע"א) ד"ה וכי מה, הרי דאף כשבודק את הסימנים לאחר זמן, מ"מ שחיטתו כשרה, ולכן בנד"ד יש להתיר. כנלע"ד:

ורצית זבח

קוה"ב. אומר וקורא דיעויין בב"י וברמ"א סי' כ"ה סעיף א' דדעתם להכשיר, וכן דעת הט"ז שם ס"ק ד'. אכן הב"ח והשמ"ח לא ס"ל כן ודעתם להחמיר והש"ך מחלק שם בס"ק ד' בין קנה לושט, וכפי המבואר פה משמע מדברי הראשונים שאין שום חילוק בזה, ובאמת כתב במקלתהון בפ"ח שם ודעתו להכשיר. ואך דיש מקום עיון בההיא ראיה דשוחט בלילה דאפשר לאוקמי כשבודק במשמוש היד ולא בראיה וכדעת הב"י בסעיף א' דמשמע דשני מיני בדיקה יש, בדיקה במשמוש, ובדיקה בראיה, וכן כתב הט"ז בשם מהרי"ל משום דהבדיקה קשה בראיה לבד, מפני קילוח הדם, ולכן אפשר שבדק את הסימנים ע"י משמוש, מ"מ איכא למימר דלאו בא להוליא ראיה כלל. רק אתא למימר דראיה ומשמוש בעינן, ואם שגם זה ל"ע דמהב"י לא משמע הכי ובמשמוש לבד סגי, אבל לכו"ע רוב בעינן, וברוב איכא תרי גווני: רוב הנראה לעינים, ורוב ע"י מדידה. יעויין נא ברש"י בחולין (דף כ"ט ע"א) ד"ה רוב, ובמהרש"ם בחידושי דינים סי' כ"א, ובשמ"ח ובתבו"ש סי' כ"א וזה באפילה א"א וכבר דברנו מזה לעיל בסי' כ"ה עי"ש, ולכן א"א לאוקמי שע"י משמוש בדק. ומה שיש לעיין מסומא ששחט יעויין נא בחולין (דף י"ג) ובירושלמי שם פ"א ה"ג דמחלק הירושלמי דלזה אשמעינן מתניתין סומא ולילה דחלוקין בדיניהם, ובסומא א"א לו לבדוק ע"י ראיית עינים כ"א ע"י בדיקה משמושית, דמשמע שבדק תיכף. אבל מ"מ גוף האי דינא נכון דיש להתיר. ויעויין נא בשמ"ח סי' כ"ה סעיף ג' ובתבו"ש ס"ק ה' מ"ש בזה והבן:

טוא

שאלה פה.

עוף שנשחט בב' שלישי סימן בב' מקומות, ונמצא כן בבדיקה שבדק לאחר שיצא העוף מידו, אם יש להתירו?

תשובה. בהאי דינא איכא לעיוני מתרי טעמי: משום שחיטת רובא בב' מקומות דלכאורה איכא בזה חששא דשהייה, ועוד מטעמא דלא בדק תיכף לאחר שחיטה. ומטעמא דשהייה יש לדון דהיכא שאומר ברי לי שלא שהיתי בודאי שחיטתו כשרה. דמדינא של הגמ' בחולין (דף ל') וכן לדעת הראשונים ליכא למיחש לזה כלל, מפני דמדינא של הגמ' שהייה אינה פוסלת אלא בכשיעור, אבל לדידן דשהייה אף במשהו פוסלת, ובפרט בעוף דאיכא מאן דס"ל דמשערינן כדי שחיטת עוף לעוף, לזאת יש סברא קלת להחמיר, אבל כ"ז היכא שאומר איני יודע או בסתמא, ואם כששחט מכשרינן ואינו רק משום חומרא בעלמא אף בעוף. והא שלא בדק תיכף הלא מוכרח הוא מכל הראשונים דבדיעבד כשבדק לאח"ז שחיטתו כשרה, ואין חילוק בזה בין בהמה לעוף. ורק משום דבאו הני תרי דיני ביחד דין דשחיטה בב' מקומות שאין זה אלא בדיעבד, ודין דבדיקה לאחז"מ ג"כ בדיעבד אפשר לומר דמצטרפי להדדי להחמיר, מפני דתרי קולי לא מקילינן וכדכתבו התוס' בנדה (דף ס"ז ע"ב) ד"ה משום ע"ש. אכן יש לחלק מהתם דהרחקת החפיפה מטבילה וסמך בתה אנו דנין בדבר אחד ושניהם שייכים להדדי, ולא כן הכא דב' דברים נפרדים הם דזה מחשש שהייה באת, וזה מחשש שמא נתרחב החתך, דשני דברים הם לגמרי, ואיך אפשר לדון בזה משום תרי קולי. וביותר דמוקמינן אחזקה ואמרינן שא"א להפרכוס לגרום הרחבת החתך. והדעת נותנת דאם ע"י פרכוס היה צריך להיות בקריעה, וכשאנו רואין שנחתך ע"כ מחמת שחיטה באת, ואף שנדחוק ונאמר דחילוק יש בין שחיטת רובו לשחיטת כלו, מ"מ א"א לדון בזה מהני טעמי, כי בסי' הקדוש מבואר דבכל אופן יש להכשיר, ורק כי אין זה אלא בדיעבד, ולכן יש לדון אם תרי דיעבד חשיבי כתרי ריעותות להחמיר. ואם דבדבר זה צ"ע טובא לומר כן לצרף לב' ריעותות, ואף כשנאמר כן מ"מ בדין זה יש לחלק דהלא אינן באין על עדות אחת ועל דבר אחד כי הבדיקה באת לברר את הספק להוציא מחזקת איסור שיש לו, ובהשחיטה איכא חששא רחוקה שמא שהה וכשאומר ברי לי ליכא שהייה כלל ומותר, לכן אין לצרפן יחד, כי דיעבד מיירי היכא דאיכא פלוגתא, ובשעת הדחק פסקינן כדעת החולק כדמוכח מנדה (דף ז' וט') בעובדא דרבי. וביותר בא הדבר מבואר בהראב"ד בעדיות וברמב"ם ז"ל שם בפ"ה, ולכן כשאומר ברי לי דליכא למיחש לשום ספק גם לספק דחסרון ידיעה, יש להכשיר בהפסמ"ר.

כנלע"ד:

ורצית זבח.

ג"ד הב'. מהד"ק סי' כ"ה ס"ק ו' לא משמע הכי ודעתו להחמיר וכאשר בא החילוק פה נראה כן לנכון.

ואם דבתרי דיעבד יש סברא להחמיר, אבל כ"ז הוא ג"כ מטעם תרי קולי דלא מקילינן בהפסמ"ר כדכתב הט"ז בסי' ל"א ע"ש. אכן מתמורה (דף כ"א ע"א) ובתוס' שם וברש"י יש לעיין טובא, וביותר בדין כזה שאין עדותן מכוונת וגם לא שייך לומר סברת הגמ' בנדה (דף ס"א, וכ"ע ע"א) לתלות את הקלקלה במקולקל וכדאיתא בירושלמי דתרומות פ"ד, ולקמן בסי' קט"ז מה' טריפות יבואר מזה בס"ד באורך לכן איכא למימר דבהפסמ"ר יש להקל בנידון זה והבן:

שאלה פו.

אחד נתן לשחוט לו עוף ע"מ שמצות כסוי תהא שייכה לו, למי שייכות בזה מצות כסוי לבעל העוף או להשוחט?

תשובה. כפי ששנינו בחולין (דף פ"ז ע"א) מדכתיב ושפך וכסה שמעינן דמי ששפך יכסה, וכן פסק הרמב"ם בפ"ד מהשחיטה הט"ו דהחיוב מוטל על השוחט ולכן יש לדון בהאי דינא דמספקינן ביה אם חשיב זה למתנה על מש"כ בתורה או לא. ובכללא דתנאי כזה אם מהני או לא צריך אריכות גדולה באיזה מקום שייך למידן, כי לפי הנראה נכנסת האי מילתא בגדר אם יש בידו כח לעקור דבר שהחובה מוטלת מה"ת. וכמו דמצינו בתמורה (דף כ"ה ע"א), ובירושלמי דפאה פ"ז ה"ג שאילתא דאילפא בלקט בגסירתו מהו שיקדש ובתרומות פ"ו ה"ב, דמהתם משמע דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין דזה חשיב לעקירת הגוף, וא"כ היכא דעוקר בפירוש אז שייך לומר דחשיבא זאת לעקירה. וכן נראה ממכות (דף ג' ע"ב) באומר ע"מ שלא תשמטני בשביעית דהיכא דליח לן בירור שבדעתו לעקור מה שכתוב בתור' לא חשיב זאת לעקירה, ותנאו קיים. ומחמת שהדבר הזה צ"ע, כי מכתובות (דף נ"ו) לא משמע הכי, וכן לפ"ז אתיא היכא שיכלול האיסור עם ההיתר ביחד נאמר דיחול שפיר תנאו אף שהוא כנגד הדין. והדעת נותנת דמסתמא אין לנו לומר שכיון לעשות איסור ולילך נגד ד"ת, כי אם נאמר כן יולך עיון מכתובות שם במתנה ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה דנראה שאינו חל. וכשנוקים דמיירי במפרש כדכתבו התוס' בשבועות (דף ל"ו) דהיכא שמפרש חמיר, עדיין לפ"ז יקשה מחולין (דף קל"ד) באומר ע"מ שהמתנות שלי ע"ש. ואף כשנתרץ ההיא דכתובות דהתם מטעמא אחרינא הוא כי חשיב זה לצער שבגוף ודבר שבגוף לא ניתן למחילה וכדאיתא בירושלמי דכתובות פ"ז ובגמ' שם דע"ז דיכולה שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו איני יכולה. ובא מבואר בירושלמי דב"ב פ"ב ה"ג דאתיא דרשב"ג כר"מ דמשום לצער הגוף הוא ולכן אין התנאי חל, משא"כ בשאר דוכתי, יקשה מהא דאיתא בב"מ (דף ל"ד) ע"ש. ואם דמרש"י שם משמע כדברי הירושלמי דב"ב ודינא דשומרין נחלק ונאמר דיש לכל הרשות להתנות ולקבל חיוב שמירה כרצונו, משא"כ היכא דאיתא שעבוד חיובי וכדכתב השיטמ"ק בב"מ שם, אבל ההיא דחולין יקשה במאי נחשב הוא לעוקר. ומב"ק (דף ק"י) ביבמה שנפלה לפני מוכה שחין דפריך הגמרא דאדעתא דהכי לא קידשה נפשה, דהתם רק משום אומדנא הוא ולא מתנה בהדיא, כדמשמע בירוש' דב"מ פ"ז ה"ז, ולא מיירי הך כללא רק אלא במפרש

ולו יהא דבממון מהני תנאי אף שהוא נגד הדין כדמשמע מתוס' מב"ק (דף ל"ב) בד"ה ע"מ, אבל יש לחלק דשאני נזק ממון. מזכות ממון, דזכות א"א לו למחול היכא דליתא בידו, משא"כ בנזק דמיירי בדאיתא. ודוחק לומר כן כפי הנראה מתוס' דחולין שם ומהירושלמי דדמאי פ"ו ה"ב, ומוכרחין לחלק דשאני זכות שזיכתה לו התורה מפני שהוא דבר שאין בו ממש ולא שייך לדון בזה דהריני כאילו התקבלתי. כדאיתא בנדרים (דף כ"ד) ובר"ן שם ד"ה הרי. ואם שיש לדון בזה טובא ממ"ש רש"י בסנהדרין (דף כ"ט ע"א), והרמב"ם פ"ד ממלוה ה"ג ע"ש, אבל הסברא נכונה היא ומהאי טעמא איכא למימר בדעת הרמב"ם שם דס"ל דלא מהני מחילה קודם הלואה ודוק היטב, משא"כ בממון בעין דשפיר מהני תנאי כזה ומהורת מחילה היא. אבל יש לדון דהלא איכא למימר דהיכא דחזינן להדיא דכוונתו לזה נראה דמהני, כדאיתא בתוספתא דגטין פ"ה, ובירושלמי דב"מ פ"ז דטעמא הוא דלא נתכוין זה אלא להפלינה בין שאומר בפה ובין שאומר בשטר, וכל היכא דחזינן וברור לנו שכוונתו היתה לזאת משמע להדיא דאף תנאי שא"א לקיימו מהני. ובאמת כתב כן הרמב"ן ז"ל בב"ב בפ' י"נ ע"ש, ומדוע לא תהני תנאו בהך דחולין שמתנה שיהיו המתנות שלו? ואדרבה מלינו בב"ב (דף ס"ג), ובתוספתא דדמאי פ"ז, ובירושלמי שם פ"ו ובקדושין פ"א בכהן שמכר שדה לישראל והתנה שיהיה המעשר שלו תנאו אל, וע"כ דחזינן דכוונתו לכך בהדיא. ואם לפי דמשמע מתוספתא דב"מ פ"ד ומירושלמי שם פ"ה ה"ב, מוכרחין לתרץ דיש חילוק גדול בין דבר שישנו בעולם לדבר שאינו בעולם כדכתבנו לעיל, וכן משמע מירושלמי דב"ב פ"נ ה"א, אבל כ"ז הוא החילוק במעשר גופא, ומדוע לא נחלק כן במתנות, ובאמת מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ע מביכורים משמע לחלק; בין כשאמר לו הכהן ע"מ, ובין כשאמר חוץ ע"ש, אבל לדברי התוס' ל"ע, וביותר שלא בא לעקור ממנו דין נתינה לגמרי ורק בדבר אחד. ואם שדעתייהו דגם בדבר אחד יש דין זה דמתנה עמש"כ בתורה, וכדמלינו בנזיר (דף י"א) ובמנחות (דף ק"ט), אבל חילוק יש דהתם תנאי הנזירות נ' הם וכשמפרש שישתה יין חשוב זה לעקירת התנאי כי מבלעדי זאת אינו נזיר, משא"כ במתנות, מלות נתינה מקיים ורק יש חסרון בזכותו, ונראה מגטין (דף פ"ד) במגרש את אשתו ע"מ שלא תנשאי לפלוני דאמרינן דתלוי בזה אם הוא כריתות או לא, כי לישנא דכריתות משמע שתהא לה זכות פנויה לגמרי וכשהתנה יש חסרון בזכותה וחשוב זה למתנה עמש"כ בתורה, יעויין נא בירושלמי שם פ"ט ה"א. ולכן כדי לתרץ את הסוגיות בדין זה נראה להסביר דיש חילוק בין הבדל העצמים, להפרד. דבהבדל דעתו על חלק קטן או בפחות מחלק שלם, וידוע זה כי על השלם מעולם לא נתכוין, משא"כ בהפרד שבא להפריד עצם מעצמי החלק, שעי"ז החלק נפחת מפני שמתחלה שלם היה, ולכן כשנקוט כללא זה נבין שפיר בין היכא שבדעתו בשעת המכירה, בשעת השיעבוד, בשעת השמירות. בשעת הכריתות, בשעת הנזירות, בשעת הנדר היה לחלק שלם ואח"כ בא להפריד ממנו עצם, דנמלא שעי"ז נסתר כל החלק שבא מתחילתו מעצמים נפרדים, לכן לא מהני; משא"כ היכא שמתחילה לא כיון אלא לחלק פחות או מהני שפיר דמתחילה לא נעשה אלא לחלק מעצמים מועטים. וזה הוא החילוק בין הא דאיתא בירושלמי דנזיר פ"א ה"ג בנזיר משמשון, ובפ"ב ה"ד, ובר"ן בנדרים (דף ס"נ ע"ב) ע"ש ודוק היטב. וכן יש להביא ראיה מבילה (דף כ' ע"א) באומר דרשב"ל מר"י, ומר"ה (דף ו' ע"א), ובתוס' שם ד"ה ע"מ. ולפ"ז נראה לי דאף בדבר שאינו מפורש בתורה לא מהני תנאי באופן כזה, ולכן בהאי דינא שאנו דנין בו שאינו מפורש בתורה להדיא אפשר דחשוב זה למתנה עמש"כ בתורה. ואף כי בדרבנן שהתנה מלינו בכתובות דתנאו קיים ולזאת אם שהסברא נכונה היא, אבל בדבר שאינו מפורש בתורה מנין לנו לומר כן, ואדרבה מדברי התוס' דר"ה (דף ו' ע"א) משמע דכיון שאין זה דבר מפורש להדיא בתורה לא שייך זה בגדר מתנה עמש"כ בתורה, אכן נראה דמידי פלוגתא לא נפקא, יעויין נא בכתובות (דף פ"ד), ובירוש' שם פ"ט ה"א וה', ובב"ב פ"ח ה"ה ו' וח', וכן דעת הגמ' בכתובות (דף פ"ט) ע"ש, ולכן מלינו סברא זאת להוקמי בדין זה נמי שלא תחול דיבורו, וכן יש ללמוד מהרמב"ם ז"ל בפי"ב מאישות עי"ש, ולפי כל אלה נמלא דאף שאינו עוקר לגמרי ורק שולל מעט, נכלל בדין מתנה עמש"כ בתורה, וכדכתבו התוס' בחולין (דף קל"ד) עי"ש. ולפי שביארנו דיש חילוק בין שמפריד ובין שמבדיל יהיה בדין זה נמי חילוקא בין כשאמר לו בלשון „חוץ" ובין כשאמר לו בלשון „ע"מ". ועוד שדבר זה ברלונו תלוי לשחוט כשירלה לאכול בשר, והכסוי בא מהשחיטה, וכשדין הוא דהשוחט יכסה הוא חובת גברא שיהא הוא המכסה, וחובת מנא איכא שתהא הדם מכוסה, ולכסות בכל אופן מכוסה יהיה, אבל מלוה דרמיא על השוחט לא נתקיימה, ולכן תנאי דע"מ לא מהני. אבל היכא ששייר לו את גוף הדם דאז איכא למימר דחיוב הוא על השוחט מפני שהתורה זכתה לו בגוף הדם, דכששוחט ברשותו עומד והיכא שמשייר בעל העוף לעצמו שפיר מהני. ולזאת תליא הא דינא באיזה אופן שאמר אם בלשון „חוץ" או בלשון „על מנת". כנלע"ד:

ורצית זבח

דה"מ. יעויין בירוש' דגיטין פ"ז ה"ג בפלוגתא דר' ורבנן אף בהבקר כן ובשיו"ק ד"ה כל מש"ם. ול"ע טובא מהא שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מנזירות ובל"מ שם לפי הסברא המבוארת פה. ואף יש לחלק בין היכא דאמר חוץ להיכא דלא אמר, יעויין נא בשיו"ק בפ"א מנזיר ה"ב ובפ"ב ה"ד. ויעויין נא בירוש' דקידושין בפ"א, ובגמרין (דף י"ט) לענין יעוד, ובירוש' דפאה פ"ו ה"י בקולר ע"מ שאני שוכח, ובב"מ (דף כ"א) בדין אונאה, ובירוש' שם פ"ד ה"ג ודוק היטב. ולפי כל אלה יש לדון טובא אם תליא בדין זה סברא דמתנה עמש"כ בתורה, וכבר דברו בהאי מלתא בהראשונים והאחרונים. ובמקום אחר יבואר מזה בס"ד:

שאלה פז

בכסה דם העוף באפר חם, אם חייב לכסות שנית, ואם יצא מצות כיסוי?

תשובה. זה שנסתפקת אם חייב לכסות שנית לריך ביאור לכוונה זאת: אם כשהוא מכוסה הלא

לא גרע זה מכסהו הרוח דפטור מלכסות, ואם דחזר ונתגלה דזה תליא אם יש עליו שם דם או לא. וכפי הנראה ממנחות (דף כ"א) דכדם שמלחו או בשלו יצא מתורת דם, ולכן מכיון שאפר חם דככר נתבשל הדם לא שייך בזה דין כסוי, כי כבר יצא מתורת דם. ואף שנחלק דיש הפרש בין אם הכסוי והבשול באין כאחת, ובין כשהכסוי בא לאחר הבשול, דהיכא דבאין כאחת בשעה שמכסה חובת כסוי איכא על הדם, משא"כ היכא שיצא שם דם ממנו דאפטר מכסוי לגמרי. ובזה נ"ק מבילה (דף ח') באפר שהוסק ביו"ט, דהכי באפר שראוי לצלות בו מבשל הדם במקלת ואין לכסות בו מפני שמפקיעו מהמצוה, כי התם מיירי דהבשול והכסוי באין כאחת וכשמכסה חובת כסוי איכא. ואף כשנאמר דנתבטל מתורת דם היכא דבאין כאחת, מכ"ש לאח"כ. אכן בעיקרא דהאי מלתא קשה להבין כי מפורש יוצא מפ"ח שם בבילה אות כ"ח דמותר לכסות באפר חם אף ששורפו, הרי דיוצא בזה מצות כסוי ומכ"ש שא"צ לכסות שנית ולא שייך בו כל הני ספיקי. כנלע"ד:

ורצית זבח.

אהמ"ס. לדין זה יעויין נא בשו"ע או"ח סי' תל"ז ובט"ז שם ס"ק י"ד, ול"ע מדברי פ"ת הא"ה ודוק היטב, ומזה יולדך עיון לפי מ"ש הפ"מ בשם כנה"ג שאין מכסין במלח דלא שייך לומר במלח האי טעמא דמבשל, כי חזינן היכא דהכסוי והבשול באין כאחת לית לן בה, ואך איכא למימר דלכן כתב טעמא דהוי שחוקי פירות. והבן:

שאלה פח.

קטן כסה את הדם וחזר ונתגלה אם חייבים לכסות?

תשובה. בחולין (דף ב') איתא דחש"ק שחיטתן כשרה ומוקי לה הגמ' בגדול עומד ע"ג וכל זה הוא בקטן שאינו יודע הלכות שחיטה ולאמן את ידיו, אכן ביודע, לפי הדין שחיטתו כשרה אף כשאין גדול עומד ע"ג. ואך מפני שהדבר הזה בפלוגתא שנוי, יעויין נא ברש"י ובתוס' בסוכה (דף מ"ב ע"ב) ד"ה היודע, וברמב"ס בפ"ד משחיטה ה"ה, וא"כ יקשה בקטן כזה היך יכסה את הדם. ולא עוד אף דאמרינן דדוקא בגדול עומד ע"ג, אבל זה לא מצינו רק שישגיח על שחיטתן אבל לכסות בודאי הן בעצמן מכסין, וכדמשמע מחולין (דף פ"ו ע"א) דקטן ששחט חייב לכסות ע"ש. וכן נראה מדברי הרמב"ס בפי"ד משחיטה. ודוחק לחלק בין היכא ששחטו בעצמן להיכא ששחטו אחרים ובכל אופן לא דמיא זה לדין רוח שכסה דאמרינן חזר ונתגלה חייב לכסית, ולכן בודאי חשוב זה לכסוי ממש כי לענין כסוי איכא למימר דתלוי בחיוב ובאיסור זבוח ושאינו זבוח וגוף הכסוי בעינן שתבוא ע"י מעשה ב"א, ובשלמא לענין שחיטה דטעמא הוא שמא ישהה ושמא ידרוס לזאת כששחטו בינן לבין עצמן שחיטתן מקולקלת, הא לאו הני טעמי הו"א שכשרין לשחוט משום דבני מעשה נינהו, וא"ל לזה כוונה, וכשנחלק דשאני שחיטה דהכשר מצוה היא לא בעי כוונה, משא"כ בכסוי דבעינן שיכוון לכסות הלא"ה דמיא לכסהו הרוח וחלוק מעשי גדול כשאינו מכוין ממעשי קטן, כי בקטן מעשה שלו להתעסקות תחשב, וכדאמרינן בחולין (דף י"ב ודף י"ג), אמינא דמדברי הירוש' בפ"א דתרומות ה"א לא משמע כן דהלא בכאן לא כתיבא מחשבה להדיא ותפני במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, וכדאמרינן בירוש' דמעשרות פ"ד ובבילה (דף ל"ד) וטוגת מעשה א"ת להו כדכתב הר"ש בידים פ"א, משא"כ ברוח דהתם לגמרי ממילא בא הכסוי ולא ע"י שום מעשה ב"א ולזאת כסויו דקטן מהני וכשחזר ונתגלה א"ל לכסות דכבר אפטרא ממצותו. כנלע"ד:

ורצית זבח.

ג"ד הבו. כן כתוב להדיא בבש"ר סי' י"ח בפשיטות ומפורש יוצא דאף לכבדהו במצות כסוי יטולן, ול"ע על הד"ק בסי' כ"ח ס"ק ו' יעוי"ש. ויעויין נא בתפא"י בחולין פ"ו מ"ש בזה וגם על דבריו יש לעיין טובא. וכן נראה מדעת התבו"ש סי' כ"ח ס"ק ד' והבן:

שאלה פט

בשו"ב ששחט עוף ולכסות דמו לקח שמשה של זכוכית וכסה בה, אם יוצא בזה מצות כסוי, או צריך לכסות שנית?

תשובה. בעובדא הדין יש לעיין בודאי אם תלוי בהכסוי שתהא הדם מכוסה ולא יהא נראה לעין כלל, או דעיקרא הוא שהתורה צוהו לו לכסות, והא דנראה לית לן בה, מפני דדין וחובת כסוי הדם כבר קיים ונפטר, ואך במה שנראה לעין לית לן בה, כי יש לחלק מהיכא שלקח מעט עפר וכיסה, ורישומו של דם נראה בהעפר, כי בכיסה בעפר מעט דהחסרון הוא בפעולת הכסוי, ובמעשה שעשה, דהוא לא קיים עדיין מצות כסוי הנצרך להדם. משום דבכגון זה החסרון איכא בתרתי: בהמכסה ובהנכסה: בהעפר שנתן במדה מועטת מכדי השיעור הזקוק להדם של העוף הזה, ובהדם גופא שנראה מן העפר בעצמו, מבלי שום דבר המסייע. ומבלי שום מחילה. והראיה היא ראי' ממשית בכל הקצוות, לא כן כשמכסה בזכוכית, דגוף הדם מכוסה הוא בכולו, דמפאת המכסה אין שום חסרון דבזה מכוסה מעלייתא נקרא, כדמצינו בברכות (דף כ"ה ע"ב) א"ר לוחה בעששית מותר לקרות ק"ש כנגדה ערוה בעששית אסור לקרות ק"ש כנגדה, לוחה בעששית מותר לקרות ק"ש כנגדה דלוחה בכסוי תליא מילתא והא מכסיא וכו' ויעויי"ש ברש"י ד"ה בעששית וז"ל: מחילת זכוכית או קלף דק מפסיק בינתים והיא נראית ע"כ, הרי היכא דבעינן כסוי בכ"ד שנקראת מחילה. ואף שנראית דרך המחילה לית לן בה. ולכן הך משמשה של זכוכית דמצינו דמחילה מעלייתא היא כדאיתא בתוספתא דאהלות פי"ד אספקלריא שיעורו מלא אגרוף הרי דמחילה נקראת לענין הפסק טומאה, כמ"כ לענין ק"ש, וממילא נבין דה"ה לענין כסוי הדם, כיון דמכוסה הדם סגי, ומלר הראי', הראי' הזאת שנראה הדם דרך הזכוכית, אינה ראי' ממשית וראית כל הקצות כדכתוב בפיה"מ להרמב"ס ז"ל בפ' ל' מכלים מ' יעויי"ש, ואך ראי' שטחות, וכן אינו

נראה

נראה לעין האדם, כ"א ע"י ד"א ולא בעצמותו, דבאופן כזה מצינו לפעמים שאינה נחשבת לראי' כאשר מוצאין אנן בר"ה (דף כ"ד ע"א) ראינוה בעששית אין מעידין עלי', וכן יש לדייק ממ"ש התוס' במוע"ק (דף ח' ע"א) בד"ה נפקא יעויי"ש, דמהני טעמי אפשר לחלק ולומר דאין דומה כיסה בשמשה ונראה הדם דרך בה. מאילו כיסה בעפר מעט ולאליתית הדם נראה וריסומו ניכר, ומפני דהיכא למיפרך ולומר דאין החילוק הזה נכון, כי „חדא" אית לן למימר דא"א למילף מדין לואה בעששית דהתם הראי' איננה מעלה ולא מורידה, דהתורה לא צותה שתטמין והכסה בדבר אשר בזה תהא נטמן מעין כל רואה, כ"א שתהי' מכוסה, ואם יש איזה מחילה המפסקת ומכוסה הנגה ואף שנראית דרך המחילה לית לן בה, כי וכסית את צאתך כתיב ומכוסה היא, משא"כ לענין דם דפרטה התורה וכתבה „בעפר" דנשמע מזה דבעינן שיכסה בדבר גוש כזה אשר לא יראה הדם לעין כלל, ויהי' מכוסה לגמרי וא"כ באופן כזה שכיסה בשמשה של זכוכית דנראה עדיין הדם בתוכו, ואינו טמון לא חשוב זה לכסוי דהלא לא קיים ציווי התורה הנצרך בכסה"ד, וגם נראה דרך זה דלו יהא דראי' ממשית א"א כשהשמשה מונחת ע"ג, אבל מ"מ ראי' היא, דשאני דין ראי', מראי' במציאות, דהיכא דבעינן עפ"י הדין שיראה הדבר אז אמרינן בכ"א דאיכא לאסתפוקי ולפליגי מראות העינים בעלם. לכן ע"י מחילה המפסקת, לא חשיבא זאת לראי', וכדאמרינן בר"ה בקיה"ח דע"י עששית ראינוה אין מעידין עלי', לא כן היכא דלא בעינן אלא רק מציאות הראיה, ואם דמציאות הראי' שייכא. באיזה אופן ובאיזה דרך ואף בדרך רחוק מכיון דישנה להראי' במציאות בעולם לראי' נחשבת, וזהו בכלל ראי'. ובזה נבין הא דאיתא בברכות (דף כ"ה ע"ב) ערוה בעששית אסור לקרות ק"ש דכתיב ולא יראה בך ערות דבר והא קא מתחזיא, וכן בברכת הנר במו"ש בברכות (דף נ"ג ע"א) ובירושלמי שם פ"ח הלכה ו'. יעויי"ש, דאפשר לו לברך. כי התם לא בעינן אלא מציאות הראי', וכשישנה להמציאות בעולם לראי' נחשבת, דלזאת כדם דמשמע ממדרש ב"ר פ' כ"ב דכ"ה היא מפני דעופות וחיות טהורות קברוהו ונתן להם הקב"ה ב' מצות שמברכים עליהם „א" לשחיטה „וא" לכסוי ע"כ, דשמעינן מזה שהעיקר הוא שיהא הדם מכוסה וטמון ולא נראה, וכן יש לדון מפרקי דר"א בפ' כ"א יעוי"ש, „ובעפר" דכתב רחמנא יודעין נמי שיכסה בדבר גוש באופן שיהי' טמון, ומכיון דאפשר לראות מציאות הדם אמרינן דעדיין לא כיסה, ולא קיים מצוה זאת. ואף אם נשדי בהאי חילוקא נרגא ונאמר דא"א לחלק כן בין דין ראי' למציאות הראי', וחילוק קלוש הוא, מ"מ מוצאין אנן חילוקא בגוונא אחרינא, דשאני בין איסור ראי' לבין חובת ראי', דבאיסור דבעינן שלא יראה ובשוא"ת הוא, אז באיזה אופן שרואה חשיב זאת לראי', לא כן בחובת ראי' דאז בעינן שיראה ואם שרואה ע"י אמצעי אפשר שלא חשיב זאת לראי', ואם דקשה לומר כן כי דין ראי' ע"י בת"ע בעלית לרגל, וכן מנר של הבדלה הוה תיובתי', אפשר להסביר ולומר, דאם שהתורה צותה לנו לראות בכ"א דאית בזה שייכות הראיה אף במציאות רחוקה מידי ספיקא של קיום לא יצאת, ובכלל ראי' נחשבת, וא"א לפסול ראי' כזאת, לא כן היכא דהתורה אמרה לבל להתראות, דאיזה ספק שיסתפק לנו בה ואפשר לומר דעדיין

מתראה הוא לא קיים דין וצווי דקרא: ומקידוש לבנה מר"ה ל"ק דהתם אפשר לומר דמיירי ע"י בבואה. ולחילוקא הדין יש לנו ראיות מספק נגעים בנזיר (דף ס"ה) דילפינן מלטהרו או לטמאו, ומספרא פ' תזריע אות ק"ז וק"י ומירושלמי דנזיר פ"ט ה"ד וטמאו את הודאי מטמא וטהרו את הודאי ולא את הספק, וכן מצינו כמ"כ בשבועות (דף כ"ב וכ"ג ע"ב) ע"ש, ובירושלמי שם פ"ג ה"ד חילוק בין רישא דאמר פטור ובין חייב, וכפי גירסת הר"ן בפ"ג שם וכאשר ביאר הכס"מ ברמב"ם בפ"ה משבועות ה"ה יעויי"ש, א"כ בנידון זה בכה"ד דפרטה התורה „בעפר" דמשמע דבעינן שלא יראה הדם ובאיזה אופן דנראה לא קיים מצות כסוי וחייב לכסות שנית, ואף דהראי' איננה אמתית, מ"מ דנראה ע"י איזה מציאות הרי נראית מקרי, ואכן שלא יראה בעינן, ואין לומר דהא מצות כסוי הדם אית בה ב' דברים. שיהי' הדם מכוסה, וגם טמון באופן שלא נראה, ואיך אפשר לכסות שנית הלא כבר כיסה ונדחה ממצותו, דזה גרע מכיסהו הרוח וחזר ונתגלה, המבואר בחולין (דף פ"ו ע"א), דהתם שכיסה הרוח דהיה דם זה מכוסה וטמון מ"מ אמרינן דאין דחוי אצל מצות ואף שנדחה לגמרי, [ואף דאיכא עיונא בזה יעויין בסוכה (דף ל"ג ע"א) ובע"ז (דף מ"ז), ויש לדון טובא בהא דר"ה (דף כ"ח) בשופר של עולה או של ע"ז יעוי"ש. וכפי האמור בירושלמי דבכורים פ"א הלכה ב' אית לן פשיטותא יעויי"ש אם מצות כגבוה הן או לאו כגבוה וצ"ע ואריכות טובא] כי אין דחוי אצל מצות, מכ"ש בנידון כזה שלא נדחה לגמרי אף בשעה שהיה מכוסה דאף בלא טעמא דאין דחוי אצל מצות, ונאמר דמצות כגבוה, וכדעת מ"ש כן בירושלמי דבכורים פ"א ה"ב בכגון זה אינו נחשב לדחוי, דהא אף בגבוה אית לן לומר כן, כאשר יעויין ביומא (דף ס' ע"א), ובפסחים (דף ל"ו), ובסוכה (דף ל"ג ע"א וע"ב), ובקידושין (דף ז' ע"א), ובזבחים (דף י"ב ע"א, ול"ד, ונ"ט), ובתוס' בכריתות (דף ז' ע"א) ובירושלמי דגיטין פ"ז הלכה א' יעוי"ש, וזה אפשר מלישנא דרש"י בחולין (דף פ"ג ע"ב) ד"ה וכיסהו וז"ל: משמע דלא בעי עפר אלא בכסוי בעפר כולו עטוף בעפר תיחוח ע"כ, הרי דעטוף בעינן שיהא טמון ואינו נראה דאם נראה אין זה עטוף בעפר, וכן מוכח מלישנא דהרא"ה בסה"ח מצוה קפ"ז שכתב: ולכן ראוי לכסות דם הנפש ולהסתירו מעין רואיו ע"כ, דמשמע דכל שאין מסתירו ונראה לא חשיב לכסוי, וא"כ בהאי כסוי שכסה בשמשה נמי אינו חשוב לכסוי וצריך לכסות שנית, דהא לא קיים תנאי הכסוי כיאות, דנראה נא אם כסה בדבר שאינו מתקיים אף דמכוסה וטמון בו הדם אין זה כסוי מעלייתא וצריך לכסות שנית, ואף דנקרא זה כסוי כדמצינו בבהמה שעשה גולל למת בעירובין (דף ט"ו ע"ב) וברש"י שם דפירש גולל הוא כסוי שעל המת, ויעויין בסוכה (דף כ"ג ע"א וכ"ד ע"א) בדופן לסוכה וגולל למת, ובכתובות (דף ד' ע"ב) ברש"י ד"ה עד, ועיין בחולין (דף ע"ב) בפלוגתא דר"ע ור"י (ובדף קכ"ו) ובאהלות פ"ב מ"ד ובפיה"מ להרמב"ם ז"ל שם. ויעויין בתוספתא דאהלות פ"ג; ולמחילה יש לומר דמשו"ה אינן נחשבין כי אינן עומדות תמיד, כי אפשר שילכו להם, כדאיתא בעירובין שם ובירושלמי שם פ"א ה"ז, והרי תנאין אינון על דר"א כמו דאמרין על דר"י, וכל דאילו ישמע מרגים מותר, ואם ישמע אינו מרגים אסור יעוי"ש. וא"כ חזינן דאף לפי דפסקינן כדעת הת"ק יעויין ברמב"ם בפי"ז משנת ה"ב

ובפ"ו

ובפ"ו מט"מ ה"ד ובפט"ז משבת הכ"א. ומ"מ לענין כסוי אם יתן עוף ע"ג הדם או שאר בע"ח מאחר דאפשר לו להשמט אין זה כסוי, כי מכסה תמידי בעינן וליכא, ולא עד דילטרך לברך על הכסוי ולא אידחי ממלותו כלל. כי בשעה שנתן ידע שדרכו להגלות לא חשיב זה לכסוי, ואף דחשיב למחילה וכסוי בשאר דברים, הרי דאין ראי' מכיסוי לשאר דברים שיהא נחשב גם לכסה"ד והא כדאיתא והא כדאיתא, וכמ"כ בדין זה, והנה דלפי האמת חלוק מדין כזה אשר כסה בבע"ח, דהתם מכיון דא"ל חזקה דדרכו להשמט ובודאי יעשה כן וכדאיתא בעירובין שם ובסוכה בירושלמי פ"ב ה"ד, וכמ"כ מלינו בב"ק (ד' ע"ו ומ"ה) ... עביד למנתקי, וכ"ד דעביד להסתר כסתור מעיקרא הוא, יעווין במ"ש התוס' בשבת (דף ל"ד ע"ב) ד"ה וכי דהכא אין סופו להתקיים ועומד לסתירה, ע"כ, ולכן ל"א לאריגה, וכן נראה מדברי הר"ן בשבת פכ"ב יעוי"ש, וכ"ש ושעה ספק הוא אם יתקיים עתה, ודרכו להגלות דבשעת נתינה ידע מזה ולא חשיב לדחוי, כי כסוי מעיקרא לא היה, מפני שכבר ידע מזה, וסופו להגלות, משא"כ הכא דהכסוי הוא קיים ותמידי והחסרון הוא דמראה הדם נראית מתוכו, אפשר דחשוב זאת לכסיי מעלייתא, ועוד דהתם החסרון הוא במעשיו שנתן עפר מעט וקמץ בכסויו, וכן כשנתן דבר שעומד להגלות ודרכו בכך הריעותא היא בגוף הכסוי, וכאן אין ריעותא בגופו של כסוי, כ"א מכוסה הוא כיאות וכהיגן לזאת אפשר לומר דנדחה ממלותו ובכסוי זה ילא י"ח, ואך מדשנינו בתוספתא דחולין פ"ו וז"ל: אין מכסין לא בתבן ולא בקש ולא בעלש ולא בנבבא ולא בנולה ולא בכנפי יונה ולא בנסורת של חרשין ולא בנעורת של פשתן ולא בשחולית ולא בגרודות ולא בקלולות וכו' עד ולא יתן אבן ע"ג הדם וכו' עד זה הכלל כ"ש מין עפר בולע ומלמיח מכסין בו עכ"ל, ולכן בהאי זכוכית אין מכסין דאינו בולע וכדאיתא באדר"כ בפ' מ"א, וכן אינו מלמיח אין מכסין בו, וכשנראה דרך הזוכוכית איכא למימר דבכ"א מלות כסוי לא קיים וצריך לכסות שנית ואך לענין ברכה יש לעיין ואפשר דמברך נמי. כנלענ"ד ח"ל:

ורצית זבח.

דה"מ, מהא דמבואר באו"ח סי' ע"ו בשו"ע או"ח אין ראי', ואדרבא יעווין נא במ"ש השבות יעקב ח"א סי' קכ"ו ובלקט ח"א סי' ל"ט יעוי"ש, ואם דיש בזה לעיין טובא מהא דאיתא במנחות (דף ל"ח ע"א) גבי ראשי הבדים דכיון דבולטין חשוב זאת לראי', דכל חד וחד כדינו הוא. יעווין במ"ש התשב"ן בח"א סי' ל' יעוי"ש, וכן יש לעורר בזה וכבר בא הדבר מבואר באורך לחידושינו לאו"ח בסי' ע"ו ובהגהותינו גילתא דחיגא בסי' יעוי"ש. ודוק היטב:

שאלה צ.

מי ששחט עוף ולא היה לו במה לכסות, כי אם רקרובית עלי ירק, אם יכול לכסות בהן או לא?

תשובה, דין זה לכאורה יש לדון עפ"י מה ששנינו בתוספתא דחולין פ"ו כ"ד שבולע ומלמית בהן מכסין בו יעוי"ש, דלפי כן האי רקבובית של ירק; אף שבולעין את הדם ולעת כזאת אין ראוית להלמיח, מ"מ מכסין בהן, וחלוקין הן מאלה אחרות שאינן ראויות להלמיח, דהתם אין באפשרותן בשום פעם לבוא לידי זה, לא כן בהך דיבואו לידי זה, ואך השתא אינן ראויות, לא נכללין בחסרון תנאי מהתנאים הנלרכים לכסוי הדם בהדבר המכסה, ואם שיש לחלק דבקרא "בעפר" כתיב וזה מאוכל בא? ולו יהא דגידולן מן הקרקע, ובמלת עפר אינן, ובאמת חילוק גדול יש בין הנושאים כדמלינו בסיכה (דף ט"ז) בתקרה שאין עלי' מעזיבה וברשב"א בחידושיו שם, ואך נראה לומר דנידון זה שאני ובכלל עפר הן נחשבות הני רקבוביות עלי ירק דראה נא בסוטה (דף ט"ז ע"ב) ותמלא אין שם עפר מביא רקבובית של ירק ומקדש? ולא היא רקבובית של ירק הוא דהואי עפר אפר לא הואי עפר ע"כ, וא"כ ק"ו הוא בדין כסוי, דמדמכסין באפר כדאיתא בבילה (דף ז') ובירושלמי שם פ"א ה"ב. כ"ש דאפשר לכסות ברקבובית של ירק, ואין לדון ולומר דהא רש"י ז"ל לא גריס בסוטה הני תיבות "ולא היא" דלפ"ז עדיין בפלוגתא מיתניא ובחילופי גירסאות הדבר תלוי, דאיכא למימר שאף לדעת רש"י יש ראי' כאשר יעווין בג' יובן לכל דעפר נקראין, ואין לבע"ד לחלוק ולומר דבכסוי הדם לבד ממה שלריכין אנו הדבר שמכסין בו ואנו רולין לקיים עמו מלות כסוי עפר, נוסף לזה נלרך שיהי' דק, כי יעווין בבילה (דף ז') במימרא דר"ז ובחולין (דף ל"א ע"א) וברש"י שם ד"ה דמזמין, (ובדף פ"ג), ולכן האי רקבובית דגסין הן, אף שהן נכללין בשם עפר אין מכסין בהן, וגם מהתוספתא דחולין פ"ו נראה כן; דז"ל התוספתא שם: לא בגרודות ולא בקלולות וכו' יעו"ש, וקלולות הן כמו פתים כאשר מלינו במתניתין דכלים פי"א מ"ג ריב"ב אומר מן הקלולות, וכן בהני גרודות הכוונה כדאיתא בכלים שם מ"ג מן הגרודות טהורין, ונגזר מן מה דמלינו בר"ה (דף כ"ז) גרדו והעמידו על גלדו, שבת (דף ע"ה ע"ב) המגרד ראשי כלונסות, (ובדף פ"א) זכוכית כדי לגרוד בה ראש הכרכר, (ובדף ק"ט) גרדא דאסינתא, ב"ב (דף מ"ה) שכו וגרדו, וכמ"כ מלינו בע"ז (דף ל"ג) נודות הגוים חדשים גרודין מותרין, מנחות (דף ל' ע"ב) בטועה בשם, חולין (דף פ"ג ע"ב) וגגרדי' ונכסי', וכ"כ בכלים פי"ד מ"ו ותלוי המגרדות. ויעווין בב"מ (דף ס"ט ודף קי"ב), אכן כאשר נעיין נמלא דקשה לפרש כן האי תוספתא, דלפ"ז יקשה למה לה להתוספתא להשמיענו הנך תלתא: שחולית, גרודות וקלולות דאין מכסין בהן, לישמעינן חדא מנהן וממילא ידעינן הנך שארא, דהא גרודות הן הנגרדות מן הכלים, וקלולות הן הנקללות מן הכלים, וכן השחולית הן מה שנשחל ונמשך מלשון כמשחל בניתא בברכות (דף ח' ע"א) ובבכורות (דף מ' ע"א) השחיל יע"ש, דהלא כולן הן משום שהן גסין אין מכסין בהן, ואף דכ"מ הן ודינן כעפר, ובשלמא גרודות ושחילות יש ליישב דלא זו אף זו קתני, אבל קלולות ל"ל למיכתב ומאי קמ"ל בזה, ולכאורה מתניתא יתירתא היא? וע"כ דכוונה אחרת יש בהתוספתא, ולא איירי מדין שחוקות כ"מ, דזה בודאי אפשר לכסות בהן, ואך הך תוספתא דקתני שחולית הוא שחלת שהן ממיני הבשמים כדאיתא בכריתות (דף ו' ע"א) מסממני הקטורת, וכן איתא בירושלמי דיומא פ"ד ה"ה, וכן כתב הרמב"ם בפ"ב מכהמ"ק ה"ד דשחלת היא הלפורן שנותנין בכ"א במוגמרות ע"ש, וגדורות הם תמרים כמו דמלינו גודרות תמרים, [ואם

דכאן איתא הגירסא גדורות, אבל צריך להיות גרודות] וקצוצות הן מלשון קצצין גמורין דאיתא בירושלמי דשביעית פ"ב ה"ח זרעו לזרע ועשה כולו קצוצין גמורין יעוי"ש, דלאלה משמע דעל מיני פירות קאי התוספתא, ומקדם שנאה אלה שאינן עומדין לאכילה כ"א ליסכות הנאה שאין בהן ממש, וזהו שחלת, ואח"כ נקטה גדורות שהן הדברים הנחתכים מן התמרים שהן ידות אוכלין נמי אין מכסין בהן, ואח"כ השמיענו בהפירות גופייהו אף שהן עומדין להקצץ ולהפרך לפתיתין, ורקוקין הן מ"מ אינן מכסין בהן, דנמצא עתה דכל חד וחד צריכא למתניא, שחלת בעיני', וגדורות מטעם ידות, ואף כשבטלו אין לכסות מטעם שהן גסין ואף שאינן עומדין לאדם ואין לשמש בהן לצורך גופו של אדם מאומה, ומצאתי און לי לפרש כן את התוספתא מדברי האו"ז סי' של"ו בהלכות כסוי הדם וגרס לחד גירסא ולא בגדורות, וגירסא שנית ולא בגרוגרות ואם בגרוגרות קשה לאוקמי אבל זה מצינו די"ש לפירושא דידן מקור והגהני ת"ל. ולכן נראה דלענין כסוי אם גסין הן אין מכסין בהן, ובדקין אפשר לכסות בהן. כנלענ"ד ת"ל:

שאלה צא.

שו"ב ההולך על קברי צדיקים והוא כהן באמרו שאין איסור בזה, אם מותר הוא להיות שו"ב?

ונראה לומר דכללא אית לן דכל שעושה לשם איסור נקרא עושה איסור אם רגיל בכך, וחשוד הוא לד"ז, ואם כשאינו עושה לשם איסור אז אינו חשוד, כגון היכא שהוא טעה בדין דסובר שמותר לעשות כן מצד הדין, כמו דמצינו בפיגול בקדשים במנחות (דף מ"ט ע"א). וכן במטמא ומדמע ומנסך בירושלמי דגיטין פ"ה הלכה ה' שכסבור שמותר לטמאותם. וכן במלאכת שבת ברש"י בכריתות (דף ב' ע"א) עיי"ש, דכל אלה רצוניית הן, ורשות בידו לעשות ואינו עושה בדרך חיובית, וכ"כ בירושלמי דתרומות פ"ח ה"א. ובהוריות פ"א הלכה א', מה בין סבור שהוא חולין ונמצא תרומה שהוא חייב. מה בין סבור שהוא ישראל ונמצא כהן שהוא פטור [נ"ל שהוא כהן ונמצא שהוא ישראל] וכל אלה הוא רצוניית. ורשות בידו לאכול אם ירצה, ואף בתרומה דמצוה נקראת, כדאיתא בפסחים (דף ע"ב ע"ב) דנקראת עבודה יעויי"ש, מ"מ אין החובה עליו לאכול דוקא זאת, כ"א רשות, אם ירצה לאכול אז כשיש לו תרומה ואוכלה מקיים מצוה באכילתה, ואינו דומה לאכילת קדשים דאיכא מצוה באכילת קדשים; על הקדשים ועל האוכל וכדאיתא בפסחים (דף כ"ט ע"א) וביבמות (דף מ' ע"א) ובירושלמי דיבמות פ"א הלכה א' ע"ש. ויש שטועה מחמת מצוה. כגון כסבור שמותר לשחוט בשבת חטאת יחיד בתוספתא דפסחים פ"ה ובמנחות פ"ה דאמרינן דהקרבן כשר ויוצאין בה י"ח, ואף שלא ניתן שבת לידחות לגבי קרבן יחיד, דקי"ל ילפינן ממועדו כדאיתא פסחים (דף ס"ו ע"א), ומנחות (דף ע"ב ע"א) ובירוש' דשבת פי"ט הלכה א'. ופסחים פ"ו ה"א, וכן במילה אמרינן דהיו לפניו ב' תנוקות אחד למול בע"ש ואחד בשבת ושכח ומל של ע"ש בשבת דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה הוא דפטור, ואף שלא ניתנה שבת לדחות למילה שלא בזמנה, וכן בפסחים (דף ע"ב) באשתו ויבמתו וכו' ע"ש, דהתם מטעם מצוה דטועה, והמצוה גורמת לו לטעות, אז אמרינן דטעה במצוה נחשב, וכן בירושלמי דתרומות פ"ח מה בין סבור שהוא חול ונמצא שבת שהוא חייב, מה בין סבור שהיא פסח ונמצא שלמים שהוא פטור? וכו' ע"ש, דהמצוה גורמת לו לטעות ולכן פטור הנהו. וההפרש הוא בין רצוניית וחיובית בענין זה: לענין חיוב ופטור על שגגתו. דברשות חייב, אבל אם הטעות באה מחמת מצוה פטור, וכ"ז הוא לענין חיוב ופטור בשוגג, וכמ"כ איכא למימר דלא שייך בזה למקנסי' מפני דקנס לא קאי, אלא היכא שפשע, אבל אם לא נתכוין לפשוע מה שייך למקנסי', ואף דמצינו בכמה ענינים דקנסינן לי' במוע"ק (דף י"ב), גיטין (דף כ"ד). בכורות (דף ל"ז), בירושלמי דשביעית פ"ב פאה פ"ה ה"א, מ"מ הפרש בין שוגג שעשה המעשה ורק הכוונה חסר לו. או כסבור שהוא מותר בדין דאפשר לחשוב זאת לטעות ולפשיעה דהו"ל ללמוד, ולכן קנסינן לי', משא"כ היכא שסבור שבזה מצוה הוא מקיים, דמחשבה א"ל ומקיים מצוה במחשבתו זאת, אז לא שייך שום קנס. וכן מצינו בסנהדרין (דף כ"ו ע"ב) בהנהו קבוראי יעוי"ש דלא שייך קנס, ובזה א"ש דאמרינן בירושלמי דשבת פי"ג הלכה ג' השוחט חטאתו בשבת כיפר ומביא אחר, ולא קנסינן לי', שהולא בחטאת שמחויב להביא לשם חטאו, וע"כ מכיון דעושה מצוה לא שייך בזה קנס, ואם דמסתמות ליטנא דהירושלמי משמע דלא מיירי בקרבן שחייב להביא על חילול שבת, וע"כ דעל חילול שבת פטור הנהו להביא, וצריכין להבין מדוע יהא פטור, וע"כ דהפטור היא משום דטעה בדבר מצוה, כגון בהי' צריך לשחוט ק"ל ועבד שם ק"י נמי, וטעה ושחט את הק"י. ובשחיטה לא בעינן מחשבה דסתמא לשמן הן עומדין, כדאיתא בזבחים (דף ב' ודף מ"ו) ומשום שבת ליכא היוכא. ואך מטעם קנס הוא מחויב להביא אחר לחטאו, ואך כי זה צ"ע, דאיך נתירנו להביא חולין בעזרה בדבר שהוא פטור בודאי, וכדמשמע מהתוספתא דעלו לו לשם חובו, וע"כ דכוונת הירושלמי דהוא עשה חילול שבת, וא"כ ליכא לאוקמי בדבר זה וכגון שטעה בדמ"ל. ומוכרחין אנו לומר דמיירי שהי' טועה בדין, דכסבור שמותר להקריב ק"י בשבת, ונהי חטאת שמביא על חילול שבת הוא, וע"כ משום מצוה הבאה בעבירה הוא, וכדמיירי התם הירושלמי. [ויעויין בק"ע ובשיו"ק בפ"מ ורמה"ה שם מ"ש בזה], וא"כ קנסינן לי' ומחייבינן לי', נראה לומר דהתם בכל אלה הקנס הוא על הפועל מצד האיסור שעשה, אבל הפעולה לא שייך למקנסי' באופן כזה. ואם דמבשל בשבת קנסינן לי' אף בשוגג וכדמשמע מירוש' תרומות פ"ב הלכה ד'. שבת (דף ל"ח ע"א). וירושלמי שם פ"ג הלכה א'. כתובות (דף ל"ד), ב"ק (דף ע"א), חולין (דף ע"ו), ירושלמי דחולין פ"א ה"ד, אבל שוגג מטעות חלוק מזה. דבשוגג יש לו ידיעה או ידיעת המעשה או ידיעת המחשבה, אבל בטעות שעושה לשם מצוה אז בגוף הדבר והדין של איסור יש לו ידיעה. ואך בסבר שחיוב מצוה הותרה, ומצוה היא זאת ומותרת, וא"כ אף שנאמר דנקנסנו הוא בממוני', אבל לא בגופי', כי לא כיון אלא לשם מצוה, ומהא דנזיר (דף כ"ג) במשל דר"ע ומה מי שנתכוין לעלות בידו בשר טלה ועלה בידו חזיר. [ואם שיש גורסין להיפך וכדמשמע שם ובקידושין (דף פ"א ע"ב)], מ"מ ל"ק

כלל

כלל, דהתם מיהא מחשבת איסור איכא, ואף שי"ל מהא דאיתא במנחות (דף ס"ד ע"א) כאשר יובן לכל מעיין שם, בכל אופן נראה דעל אחד מב' האופנים מחייבינן לי'. ולידי' ענשינן לי'. ואך קנסא בהאי ענינא ליכא, וכן יש להוכיח מירושלמי דפסחים פ"ו הלכה ה' בפלוגתא דר"א ור"י עיי"ש, ואף דאמרינן בתמורה (דף כ') שאין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה, זהו כשהי' עבירה במעשיו, ברצון או בלא מתכוין כשוגג. אבל כשנתכוין לשם מצוה שאני. ומצינו מפורש יוצא בגיטין (דף כ"ד ע"א) בדם שנטמא דלא קנים לי' משום דגברא לכפורי מתכוין ואנן ניקום ונקנסי', ולזה מצינו בסוכה (דף מ"א ע"ב ומ"ב ע"א) בעולת העוף שנמצא בין הגפיים אמרינן דאכלה פטור, ואע"ג דלא רמיא עלי' לאכול דאפשר באחר, מ"מ מצוה חשיבא ופטור ע"י זה, ולזאת בנידון זה נמי כן. דכל עיקר היא לדעת הפוסקים וכפי הנראה מבכורות (דף ל"א) דחשוד על ד"א לא חשוד על השני. וכ"ז היא היכא שעושה מתורת איסור אז שייך לומר דחשוד הנהו, לא כן היכא שאינו עושה בדרך איסור אז אינו בגדר חשוד, וכן משמע מן הירושלמי דשביעית פ"ד הלכה ב' ופ"ז הלכה ב' וסנהדרין פ"ג הלכה ה', דאף באיסור אם אפשר לומר יצרו תקפו, אבל לא מדעת, אמרינן דאינו חשוד מכ"ש היכא שלשם מצוה עושה. וכן אפשר ללמוד מהא דאיתא בירושלמי דסנהדרין פ"א הלכה א' דמוקי למתניתין דבכורות הנוטל שכר לדון בחשוד ליטול שכרו ודן ע"ש, ולא עוד כשמכוין למצוה בודאי אין לפוסלו:

ובכל זה הוא לפי שיטת הרמב"ם ז"ל דס"ל דהחשוד לדבר אחד צריכין לבדוק לו סכין. וכן אם נאמר דבכל דבר שנפסל מטעם זה לעדות, אמרינן דזה כיון שמתכוין לשם מצוה, אבל להנך פוסקים הראשונים דפליגי בסי' ב' ביו"ד עי"ש, אין צריך כל עיון:

ויצא לנו מזה, דכיון דהוא סבר שקברי צדיקים אינן מטמאין באהל, וכדאיתא ביבמות (דף ס"א), (ודף קי"ד) בבמ"ל בתוס' מעובדא דאליהו, וכן איתא במדרש משלי פ' ט' עיי"ש, וכוונתו היתה לש"ש לא חיישינן ואף לכתחילה כשר הנהו, ואך כ"ז הוא על העבר, אבל להבא בודאי אסור לו לעשות כן מכיון שיודע שיש איסור בדבר, וזהו דין התמורה דאמרינן דאף שוגג בתמורה חובא ואיסורא אית בה, וכן נראה מתוך דברי המהרי"ט שכ"כ בסי' כ"ז יעוי"ש ודוק היטב. ויש להכשירו מבלי שום חשש ופקפוק כלל וכשבא לידי בשאלה ספר ש"ד ראיתי בסי' ל"ז שכ"כ דוק, והבן. כנלע"ד:

שאלה צב.

אם מותר לשחוט עוף ע"מ שלא להוציא דם משום דמפקיע ממצות כסוי או לא?

תשובה. בדבר זה יש לחקור אם מותר להפקיע א"ע ממצות, ולכאורה יש להביא ראי' מהא דאיתא בביצה (דף ח') דאם אין לו עפר מוכן לא ישחוט, ואם כשנאמר דמותר להפקיע א"ע מן מצות כסוי, יקשה ישחוט ולא יוציא מהן דם, דאז לא יהי' חייב בכסוי.

וע"כ דאסור, אכן יש לומר דזה מיירי באופן שאינו יודע לשחוט באופן כזה, אבל כשיודע בודאי אמרינן דאפשר לעשות כן, וא"כ אין ראי' מהך דאין לו עפר מוכן. ומצאתי ראיתי במשפטים ישרים ח"א סי' פ"ד שכ"כ, אבל נראה לענ"ד לחלק בין הנושאים, ולומר דשאני דין שוחט ואין לו עפר מוכן, מפני דמצינו בפסחים (דף ע') ביהודא בן תודאי שהלך הוא ובנו לדרום בשביל שלא לעשות פסח יעויי"ש, וזהו כדעת התוס' דפסחים (דף ג' ע"ב) דס"ל דכל מי שאין לו קרקע או בחו"ל פטור מן הראי' יעוי"ש, וא"כ יקשה היך הפקיע א"ע ממצות פסח מלעשות, ואך איכא למימר דיש חילוק בין בזמן עשיה לקודם הזמן דקודם הזמן דליכא שום חיוב אז מכיון שעדיין איננו מחויב לעשות ולקיים את המצוה הזאת אמרינן דיכול הנהו להפקיע א"ע ממצוה זאת שצריכה שתבוא, משא"כ היכא דבזמן הזאת באת המצוה אז אינו רשאי, וא"כ בהך דכסוי דמיירי בשעת שחיטה שתיכף באת מצות כסוי בשחיטתו את העוף הזה אין לו רשות להפטר ממנו. וא"כ לפ"ז איכא לאוכוחי ראי' מההיא דביצה, דע"כ אינו יכול דאל"כ מדוע לא יעשה כן:

אולם בהך דינא דאפשר לו להפקיע מן המצוה צ"ע. וכן יש לעיין טובא, בהך חילוקא בלפני הזמן לתוך הזמן, דהלא איתא בשבת (דף קל"א) דהואיל ובידו להפקירן הרי דאף שכן בידו דהתם בציצית ומזוזה מיירי, ומ"מ אמרינן דיכול להפקירן ולהפקיע את חיובו בזה. וא"כ אפשר לו להפקיע א"ע מלקיים מצוה, ואם שיש לחלק בין מצוה דרמיא עלי' ובין מצוה דלא רמיא עלי', דבמצוה דלא רמיא עלי' אז אמרינן דאפשר לו להפקיע ממנה, כי אין שום חיוב על האי גברא לקיים את המצוה, ולחזור אחרי', ואך כשיש לו מחויב הוא לקיים, כמו דאמרינן בתרומה דהחובה הוא להפריש תרומה, אבל חובה זאת איננו אקרקפתא דגברא. כ"א על הכרי אם יש לו כרי חייב להפריש ממנה תרומה, ולכן אף כשבא הזמן אפשר לו להפקיר, יעויין בירושלמי דתרומות פ"א הלכה א'. ובמעשרות פ"א הלכה א' דאפשר לו להפקירן. ואך דחיישינן להערמה, היכא שעושה על זמן מועט כדאיתא בתוספתא דמעשרות פ"ג, ובירושלמי דפאה פ"ו הלכה א' ובנדרים פ"ד, וכן מצינו בע"ז (דף כ' ע"ב וכ"א ע"א) בבית שמותר לו להשכיר, משום דאמרינן דמזוזה חובת הדר היא, יעוי"ש. ומפ"ז אפשר לו להפקיע ממנה, שאינו מחויב להיות לו בית, ולעשות לו ציצית, ואך כשיש לו אז חייב. ומפ"ז אפשר לו להפקירן ואף דבציצית, איכא מאן דסברי דחובת גברא, וא"כ איכא חיובא עלי' לעשות לו בגד של ד' כנפות, ואיך אפשר לו להפקירן, אין זה קושיא כלל, דהלא כתבו התוס' (בדף ב') בערכין דאם הוא לובש טלית שלו של בת ד' כנפות, חייב הנהו בציצית, וא"כ כל היכא דל"ל ליכא חיובא עלי'. וממילא דאפשר לו להפקירן משא"כ במ"א. וא"כ בכסוי הדם אפשר שהיא חובת מנא אם יש דם עוף, אז חייב הנהו במצות כסוי ואם אין לו פטור, ואפשר לו להפקירן ולהפקיע א"ע מזה:

ואף כ"ז ניחא אם נאמר כן שאין זה אלא חובת מנא, ואפשר דהוא חובת גברא, ולו יהא שאין זה חיובית כ"א רצונית. מפני שאין עליו חובה לשחוט לו עוף ולכסות את דמו, אבל זה אפשר דיש עליו חוב היכא

ששחט

ששחט חייב הנהו במצות כסוי, ואינה מונחת על הדם כ"א לק־קפתא דגברא דהשוחט, משום דאמרינן בחולין (דף פ"ז ע"א) ושפך וכסה מי ששפך הוא יכסה, וא"כ עלי' השוחט מונחת, ואין לו רשות להפקיע א"ע ממנה, ודמיא ממש להאי דינא דאמרינן בזבחים (דף ק' ע"א) דיש חילוק בעושה פסח, לקודם חצות ולאחר חצות, דקודם חצות יעמא, משום שאפשר לו להפקיע א"ע, משא"כ דלאחר חצות, ומזה הדרא לקמייתא ויהי' לנו ראי' דאפשר לו להפקיע רק בזה שיש עליו החיוב אח"כ, ולא בעידנא דחיובא:

אבן מהא דמצינו כ"פ בש"ס בטבל דבעי להפקיר לנכסי', יעויין בשבת (דף קכ"ח) ועירובין (דף ל"א) סוכה (דף ל"ה) ברכות (דף מ"ז) ובכ"ד הלא איך רשאי לעשות כן הא מפקיע א"ע ממצות וע"כ דמוכרחין אנו לחלק כאשר כתבנו מקודם דזה שאני דחובת הגברי הנהו ומשא"כ במילי דחובת הגוף הן:

ונראה לדון עפ"י מה דמצינו בבכורות (דף ג' ע"ב) בר"מ בר רחל דקמפקע לה מקדושתייהו ופריך הג' מר"י ומתרץ הג' דיש חילוק בין הפקעה לגמרי, ובין הפקעה במקצת, דהפקעה לגמרי אסור, והפקעה במקצת ליכא איסורא, וא"כ חזינן דבדבר שהוא ג"כ חובת מצוה דאם יש לו הוא חייב בכן מ"מ אמרינן דאסור להפקיע, וא"כ אוף בכ"ד נמי תהא הפקעה אסור, ואיברא דבג' שם איכא ב' תירוצי, ולהאיבעית אימא משמע דמותר להפקיע א"ע אבל לתירוצא קמייתא משמע דאיכא איסורא בדבר וא"כ נראה מזה דיש בזה פלוגתא בגמ'. והנה מדברי הגמ' דבכורות (דף ב' ע"א) דקמייתי לי' לקדושתי', ודקמפקע לי' מקדושתי' מיירי בקדושת שבת יעויין שם בתוס' ד"ה מייתי, דמשם משמע דאיכא איסורא בזה בהאי הפקעה, ואף דהתם הוא אינו אלא כשהבהמה ישנה תח"י. חייב הוא בשביתת בהמה ואם איננה בידו פטור הנהו דלמען ינוח שורך כתיבא, וא"כ חזינן דאיכא איסורא, ואפשר לומר דמכיון דהבהמה ישנה תחת יד ישראל חשיב זה שמוכר להפקעה, משא"כ היכא שאיננה תח"י כלל, דנראה כן מ"ש התוס' בבכורות (דף ל"ה ע"א) ד"ה איכא דאמרי, וכפי מ"ש התוס' תמורה (דף כ"ד ע"ב) בד"ה הא עדיפא, דס"ל כלישנא בתרא יעויי"ש, וא"כ משמע דליכא חששא בהפקעת הבהמות מן הבכורה יעויי"ש, ויעויין בתוס' בחולין (דף ע' ע"א) ד"ה מאי לאו ודוק היטב. וא"כ עתה אפשר דגם בנידון זה יש לומר דמותר להפקיע מחובת מצוה, ויש לדון בזה עפ"י מ"ש התוס' ביומא (דף כ"א ע"א) בד"ה נוקמא ולכן אפשר לומר שמותר לו לעשות כן. ויש ראיות מתמורה (דף כ"ד ע"ב) ובירושלמי דפאה פ"ד וגיטין פ"ח ובמ"ל פ"א ה"א, וביבמות (דף ט"ל ע"א וע"ב), גיטין (דף מ"ג ע"ב) וירוש' פ"ד ה"ו ובע"ז פ"א ה"ד, ונראה דחילוקא הדין נכון הוא בטעמא ובסברא, כנלע"ד לעיין בירושלמי דפסחים פ"ט ה"ב, ובירושלמי דחלה פ"ג ופ"ד ופאה סוף פ"ז. כנלע"ד:

שאלה צג

שו"ב שאינו רואה כ"א ע"י בתי עינים אם יש להכשיר שחיטתו?

נראה נלמוד מהא דאיתא בברכות (דף כ"ה ע"ב) ערוה בעששית אסור לקרות ק"ש כנגדה דכתיב לא יראה בך ערות ד' והא קמתחזיא הרי דחשיב זאת לראי', ואם שיש לחלק וגומר דשאני דין ק"ש כנגד דבר ערוה, משחיטה, דלק"ש בעינן דלא מתחזיא כלל, ובכל אופן דחזי לראי' תחשב משא"כ לשחיטה, דבעינן ראי' וראית, כי יש שני מיני ראיות: ראיה שטחית, וראיה ממשית. ראיה שטחית, אף ע"י דבר אחר כשאפשר לו לראות, היכא דסגי בראי' כזאת חשיב זאת לראיה, לא כן בראיה ממשית דבעינן ראיות הקלוות בדבר הנראה, דאז לא נחשבת לראיה. וזה דנזכר בר"ה (דף כ"ד ע"א) ראינוה בעבים ראינוה בעששית אין מעידין, ע"כ דבראיה כזאת מיירי הג'; דבלבנה לקדוה"ח ראיה מכל הקלוות בעינן, דאם מסתפק להעדים, או שראו בגוונים אחרים א"א להעיד, ואין מקבלין עדותן. משא"כ בראיה דברכות, דהתם אף בראיה שטחית די, דאל"כ נראה כתרתי דסתרי אהדדי, דאם נחשבת לראי' מדוע לא נאמר כן לראית הלבנה, וע"כ כדכתבנו:

ובסברא הזאת וחילוקא הדין א"ש נמי הא דאיתא בברכות (דף נ"ג ע"א) ובירוש' שם פ"ח ה"ה בנר בעששית דרואה השלהבת ונהנה לאורה דמברך עליה, היא משום דהתם מכיון דאפשר לו להשתמש לאור הנר, אף שאינו רואה בראיה ממשית, כ"א שטחית לית לן בה, ואפשר לו לברך, ואם שיש לומר דהאי דינא המוזכר לגבי הבדלה מטעמא אחרינא חשיבא ראיה הזאת, ואינו דומה זה לדין דק"ש ועד ללבנה, דהתם הראי' בעינן בהגוף, וכאן היא על הפעולה היוצאת, והיכא שהראי' עיקרית באה על ראיית גוף הדבר, אז אפשר למשקל ולמטרי אם בעינן הראיה שתקיף כל הנצרכים להראות, משא"כ כשאנו בעינן רק הפעולה שהבא מראיה הזאת, בכל אופן שמתפעל לראי' נחשבת, דחילוק גדול בין היכא שצריך לראות את הנר, ובין שצריך להראות, בין כשאנו דנין על הנראה, ובין כשאנו דנין על המראה. מ"מ דין אמת הוא וסברא נכונה, וראיתי בדברי הרמב"ם ז"ל בפיהמ"ש בפ"ל דכלים מ"א שכ"כ והנאני ת"ל:

והנה מצאתי בשו"ת הלק"ט ח"א סי' רע"ד לענין הרואה זקן בעששית, וסי' ל"ט לקרות בס"ת ע"י בתי עינים ופשיט מהג' דברכות דחשיב זאת לראיה. ול"ע למה לא זכר את דברי הג' דר"ה דאיפכא מסתברא וע"כ כאשר חילקנו, דהיכא שסגי בראיה שטחית, האי ראיה נחשבת לראיה. ולכן נראה בנידון זה לענין שחיטה דסומא שבתש מיירי כמו בריא בלילה, והא שכתב לדין סומא ולילה כבר סו"ע הג' בחולין (דף י"ג ע"א) ובירוש' הנדפמ"ח בחולין פ"א הלכה ג', ומשמע דוקא בסומא ממש, לא כן בסומא בעין אחת, וע"כ דלא בעינן להאי ראיה ממשית, כ"א שטחית נמי די, ולכן שחיטתו כשרה. ואף לכתחילה אפשר לו לשחוט:

ועוד הא הרמב"ם ז"ל כתב בפירהמ"ש בר"ה, דעל בבואה קאי, ומפ"ז לא חשיבא הך ראיה לראיה לקה"ח אבל אם יראה ע"י בתי עינים שפיר דמי [וכאשר בא מבואר כן בשו"ת שבו"י ח"א סי' קכ"ו ע"ש.] וא"כ בנדון כזה בודאי לראיה תחשב:

ולכן איכא להוסיף אם בסומא מאחת מעיניו שכשר לשחיטה כאשר כתבנו לעיל, דמ"מ יש להסתפק הא איכא ר"י דס"ל דפטור מכל המצות בבתורה, בב"ק (דף פ"ז), ובקידושין

(דף ל׳) יעוי״ש, וא״כ בר זביחה אינו וסתורה אמרת וזבחת מי שמחויב בזביחה. כדאיתא בתוספתא דחולין פ״א דמינה ממעטין לשחיטת נכרי ואיך נאמר דשחיטת סומא תהא כשרה, ומצאתי להגרע״א ביו״ד בהשמטות שנתעורר בזה, ואם שיש לומר דזה ל״ק כלל, דשאני מל״ע ממצות ל״ת ובל״ת סומא איתא, וזה שפטור הוא ממל״ע כדכתבו התוס׳ (דף ק״ה) דבמצות ל״ת מחיוב נהו, ואף לפי מה דמשמע בב״ק שם דגם ממל״ת פטור, מ״מ איכא למימר דגם בזה יש מקום עיונא כדמשמע מירושלמי דסוטה פ״ב ה״ה. [ואף לפי השיו״ק והמרה״פ שפירשו דגם במצות ל״ת אינו] מדכתבו התוס׳ בעירובין (דף ל״ו ע״ב) בד״ה דילמא, בר״ה (דף ל״ג ע״א) בד״ה הא ובב״ק (שם ע״א), דמדרבנן איתא, וא״כ לבר זביחה יחשב, ועוד איכא למימר דהא דממעטינן סומא דפטור אינו דומה פטורו לפטור אחרים, דב׳ דיני פטורים יש: בגוף ומסיבה, ופטור נכרי, או נשים ממל״ע שהז״ג היא בגוף. לא כן בסומא שפטורו היא משום סבה, ולפי האמת בר מלוה היא, ואך כפומא היא דכאיב לי׳, כמ״כ בסומא דעיניה מוגעין אותו מלעשות את המלוה, לזאת אמרינן דבשחיטה, וכן בשאר מצות נקרא דאיתא בהו, וחייב ול״ק כלל מהא שהקשה הגרע״א ז״ל שם:

ואם שיש לדון דכל זה שכתבנו היא כפי המבואר במהרי״ל סי׳ קכ״ג בחשו״ק. אבל כאשר מצינו ברש״י בחגיגה (דף ב׳ ע״א) משמע דפטירי מהמצוות, וכן מדברי הרמב״ם בפ״ב מעדות ה״ י״א ונראה לומר דהפטור היא כאשר חילקנו רק מחמת סיבה וליכא ש ס קושיא. וביותר מצינו במתניתין דחולין (דף ב׳ ובדף י״ב) דחשו״ק שחיטתן כשרה, והא דבעינן אחר עומד ע״ג, הוא, מטעם שאינן בני דעת, וא״כ אפשר ששהו או דרסו, ולא פסלינן להו מטעם דאינן בני זביחה, וע״כ דמכיון דאינן נחשבין לפסול הגוף, כ״א פטורן בסבה תלוי, לכן אכשרינן להו, ומכ״ש בסומא דבר דעת הוא, וממעטינן לי׳ רק מדכתיב. למען החקים וגו׳, וא״כ בודאי שחיטתו כשרה, וטעמא היא משום דחלוק מלילה, דבלילה אפשר לראות ע״י אור הנר, משא״כ בסומא שאינו ראוי לראות כלל, וכדאיתא בכ׳ המכ׳ ירום׳, דנראה נא דלענין עדות ממעטינן לסומא, דכתיב או ראה, וסוטה מדכתיב או ידע, בתוספתא דשבועות וכן לענין שבת כתוב במכילתא דחשא ,לדעת פרט לחשו״ק, הרי דשחיטתו כשרה, וכ״ז הוא בסומא ממש משא״כ באחת מעיניו דחייב הגהו וכפיקח לכל מילי יחשב, ולזאת. זה ההולך בבתי עינים לא גרע דינו ובודאי שחיטתו כשרה ואין שום סברה לפוסלו. ואם שהטוט״ד כתב במהדות״ל סי׳ פ״ה לפ סלו, אבל כפי הנראה מהני דוכתי דמותר לו לשחוט מבלי שום פקפיק כלל:

ומה תאמר דשאני דין סומא לגמרי ממי שרואה ע״י בתי עינים, דברואה ע״י כ״ע וסמך ע״ע בבדיקת הסימנים ואפשר לו למיטעי בקל, כי רוב הסימנים דבעינן בחולין (דף כ״ז ע״א) ברוב הנראה לעינים סגי, כדמשמע מרש״י בחולין (דף כ״ט) ד״ה רוב ולא בעינן רובא דמינכר בזה, מ״מ איכא למימר, דאפשר לו לעשות ע״י מדידה, ועוד דזה סברא רחוקה, וחששא בעלמא, ואדרבא אפשר לומר, דישחוט רובא, וסבר שלא שחט בה עדיין. ולזאת אין לחוש ושחיטתו כשרה. הנלענ״ד כתבתי ת״ל:

שאלה צד:

חקירה אם מותר לשחוט ביד שמאל, או בעינן דוקא ימין?

ונראה, דהא דבעינן בעבודה ימין דוקא ולא שמאל הוא מטעם, דילפינן מקרא דכ״מ דכתיב אצבע וכהונה אינה אלא ימין ומהאי טעמא אמרינן דקיבל בשמאל פסול בזבחים (דף ט״ז ע״ב ודף כ״ד ע״א וע״ב), ובמנחות (דף ז׳ ודף י׳) בקמילה, ור״ש פליג התם מפני דס״ל דהיכא דלא כתיבי קראי, או אמרינן דאף שמאל כשר לעבודה, ואף דאיתא חילוקא לר״ש. בין עובד ביד לעובד בכלי, דבכלי אף בשמאל, וביד דוקא ימין כדאיתא בג׳ שם. (ובדף ס״ג ע״ב) בתוס׳ ד״ה מה חטאת. אבל כ״ז משום דבעינן כהונה ולכן בעינן כדרך עבידה, ושלא כדרך עבודה פסול, וטעמא הוא משום דעבודה כדרך שירות בעינן. וכל היכא שאינה דרך שירות פסול כדאיתא ביומא (דף כ״ח ע״א) במזרק בתוך מזרק, ובזבחים (דף כ״ג) ביושב, (ובדף כ״ו ע״א) בנתלה, ובתלה, באויר עזרה, (ובדף י״ד ע״ב) בתוס׳ ד״ה הג״ה יעויי״ש, ובסוטה (דף ל״ח) בנש״כ, משא״כ בשאר מילי אמרינן דאף שמאל כשר, דאל״כ יקשה למה דוקא בקדשים איתאמרא להאי דינא דשמאל, ומדוע קתני בזבחים, הא אי לאו טעמא דדרך שירות נמי פסול, וע״כ דדוקא לקדשים איתמר, הא בכ״מ שמאל כשר. וכמ״כ יש לנו ללמוד ממה שכתבו התוס׳ בזבחים (דף י״א ע״א) בד״ה בא דמגו״ש ידעינן, וגם בהולכה אמרינן כן, מפני דזר פסול ולכן כהונה בעינן, ומדבעינן כהונה ע״כ ימין דוקא, וזהו דעת רש״י שכתב (בדף י״א ע״א) בד״ה בא דבהלכות והקטרות מיירי יעוי״ש. וכן מבואר בבירור מתוס׳ שם (דף ס״ח ע״א) בד״ה מלק בשמאל לדעת ר״י, ולגירסת ר״ת כר״ש, וע״כ מדכתיב יד רק בבהמה, וכמו שכתבו התוס׳ שם באידך תירוצי דלענין עלו לא ירדו, ולרבנן הוא משום דכל בקודש דוקא ימין בעינן. ויעויין במנחות (דף י״ד ע״ב) בתוס׳ ד״ה והרי ובד״ה בשמאל. ותמלא כן. ופלוגתייהו דת״ק ור״ש כפי הנראה היא בזה: דלת״ק בכ״מ בקודש דוקא ימין, ור״ש סובר חילוק גדול יש והיכי דכתיבא כתיבא, והיכא דלא כתיבא לא צריך ימין ואף שמאל תהא כשר, ואך משום דלא מצינו חילוק בין עבודה לעבודה לענין ימין ושמאל, ואין הדעת נותנת לומר כן. ולזאת נראה לומר דאם בא לעבוד ביד, דאז א״א לחלק בין קרבן לקרבן, ואף היכא שהאצבע הוא רשות ולא חובה. אבל אמדינן דעתי׳ כיון שבא לעשות כמעשה חטאת שחובה ביד. לכן נדמין ג״כ לענין ימין דאין שום חילוק, אכן היכא דבעינן רק מעשה העבודה ולכן אף בכלי כשר, כי חילוק גדול בין מעשה ביד האדם. ובין בכלי, דמכיון דהתורה אמרה שאף בכלי חשיב לנתינה לא איכפת לן באיזה מקום הכלי עומדת: אם בימין האדם או בשמאלו, כי בכ״א לא משגיחינן בדין נתינת הדם רק על המקום שבאת ממנו הנתינה ולא על מקום שמונחין ועל ביאת הנתינה יש קרבנות דבעינן ימין ויש שאף בכלי כשר, אבל במקום הכלי לא איכפת לן, ואין זה רק לסיוע בעלמא, וכמו דאמרינן דעובד בימין ושמאל מסייעתו דלאו כלום חשיב משום דמסייע אין בו ממש, וכדאיתא בשבת (דף ל״ג ע״ב)

ובתוספתא

ובתוספתא דזבחים פ"א, וביותר דיש חילוק בין מקום הפעולה, למקום שממנו הפעולה באה, וכל זה אפשר לדמות להא דאיתא בשבת (דף ה' ע"ב ודף ק' ע"א), ובנזיר (דף ס"ה ודף ס"ד) ובטהרות פ"ד בטומאה לפה. וכמ"כ מלינו בפרה פ' יוד מ"ו במי חטאת וא"כ לא גרע זה ממנה, דחשיבא זאת להנחה, ולא איכפת לן על איזה מקום שמונח, כי ע"ז לא הקפידה התורה. ואת דברינו אלה אפשר ללמוד מהא דאיתא בירושלמי דיומא פ"ב הלכה א' רבנן דא"ל כ"ש צריכה לון לימין, ור"ש דל"ל כ"ש לא צריכא לי' ימין. ע"ש ותמצא כן:

אכן כפי דעת רבנן דסברי דכל שבקודש וכהונה בעי אינו אלא בימין נראה לעיין איך יהי' הדין בשריפת נותר, משום דמצוה בשריפתו. וצריך ימין, או אף בשמאל כשר משום שאין זה עבודה, ולו יהא דאמרינן דאין שורפין קדשים בלילה כדאיתא בפסחים (דף ג' ע"א) ובזבחים (דף נ"ו ע"ב) ביום אתה שורפו וא"א שורפו בלילה, וכן איתא בירוש' דשבת פ"ב הלכה א' שאין שורפין את הקדשים בלילה, וכן נראה מרש"י דברכות (דף ט' ע"א) ד"ה רא"ע ותוס' שבת (דף כ"ד ע"ב) ד"ה בקר שני, פסחים פ"ג ע"ב ד"ה ליתן בוקר, ומנחות (דנ"א ע"ב) ד"ה אפילו, אבל שמאל תהא כשר, מפני דלילה ילפינן מקרא למעוטי, דכתיב ביום ודרשינן ביום ולא בלילה כמו דאמרינן בכ"מ. יעויין במגילה (ד"כ) ובירוש' שם סוף פ"ב, ובר"ה פ"א הלכה ח', תוס' יומא (דכ"ט), זבחים (דף י"ב ע"א, וקי"ד ע"א) לילה לקדושה, מנחות ק' ע"א), תוספתא דשבת פט"ז לענין מילה, שבת (דף קל"ב ע"א) ותוס' בקידושין (דף כ"ט ע"א), ירושלמי דשבת פי"ט, ויבמות פ"ח הלכה א', ובבכורים פ"ג, חגיגה פ"א בתשלומין, גמרא בחגיגה (דף ט' ע"א) בפלוגתא דחזקי' ור"י, כריתות (ד"ח), וירוש' נזיר פ"ב הלכה יו"ד בתוך מלאת ולאחר מלאת, ובספרא תזריע אות י'. גמ' דברכות (דף י"ב ע"ב, ודף י"ג ע"א) לענין יצ"מ, ויבמות (דף מ"ו ע"ב) ובירוש' פ"ד וכ"כ הכא, אבל לשמאל לא שייכא הדא מילתא, ושמאל אפשר דפסול, ואפשר דכשר. וכן לדעת ר"י דס"ל דקדשים שעובר זמנן שורפין אף בלילה כדאיתא בירוש' דשבת שם ודמיא לתינוק שעבר זמנו, אפשר לומר דשמאל פסול ס"ל, ואף שאין זה עבודה. ובשלמא בפרים הנשרפין ושעירין הנשרפין דמתחילתן לא באו אלא לשריפה, דאיתא בירוש' דיומא פ"ו הלכה ואו דכשרין בזר וכשרין בלילה, וא"כ אף בשמאל תהא כשר, כי בע"מ וזר שניהן פסולין לכל עבודה, ומקום דכשר בזר שם נמי כשר בבע"מ, כי דוחק לחלק בין כשעושה כמעשה העבודה, ואך יש בו פסול בעלם הגוף, שאינו מזרע העובד עבודה, לבין שהוא מזרען של אהרן ואך מעשיו אינם כמעשה העבודה. ואם דמלינו חילוק קלת בב"ק (דף ק"ט) וזבחים (דף ל"ט ע"א) בבע"מ וטמא יעוי"ש, אבל ל"ד הכא דהכא להתם כדמובן לכל מעיין, ואדרבא ביומא (דף כ"ד ודף כ"ז) ובירוש' שם פ"ב הלכה א' דזר ובע"מ שניהם שוין. ואם שיש בזה פלוגתא בחתיית גחלים ר"י ורשב"ל אכן בהוצאת הדשן לא גרע בע"מ מזר, ואדרבא זר מגרע גרע כדמשמע מהתם, ולכן אם היה הכהן זה בע"מ כמו אטר יד דהוא פסול כדאיתא בבכורות (דף מ"ה) וכן פסק הרמב"ם ז"ל, מ"מ בפרים הנשרפין ושעירים הנשרפין הוא כשר, דמדכשרים בזר, כמ"כ כשרין בכהן בע"מ, ממילא מובן דאף כששרף בשמאל כשרין, ואך בנותר צריך ביאור, ומוכרחין אנו לומר דלא עדיפא נותר מדין פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין וכמו דהתם כשר, כמ"כ הכא בנותר, וטעמא היא משום דלא כתיבא אצבע וכהונה לכן אף שמאל כשר, כי התורה לא נותה לנו איך שתהא נשרפת, ורק בעינן שתהא נשרפת, לכן בכ"א שתשרף ואף בשמאל דלא חשיבא עשיית השמאל למעשה מ"מ כשר, ואף שחלוק נותר מפרים הנשרפין ושעירים הנשרפין דפו"ש הנשרפין אף בלילה כשרין משא"כ בנותר דאסור לשרוף בלילה, אבל כ"ז היא דכתיב קרא בקר וביום, ולכן אמרינן דהתורה באת לצוות לנו דבזמן כשר תשרף, ואם כשנאמר דבעינן כל מילי דכהונה גם בנותר, למה לן קרא, דכל הפסולין פסולין בשריפת קדשים וע"כ דדוקא ביום היא, משום דכל דין קדשים אית בהו אף כשנפסלו, וע"כ דאין שום חילוק, ומפורש יוצא בתרומת הדשן דהרים בשמאל דפליגי ר"י ור"י ב"ר בירושלמי דיומא פ"ב הלכה א' ותמיה אנא היאך רבנן מדמין תה"ד להקטרה, ול"ד אלא לקמילה שוו בהרמה וזו בהרמה וע"ש, וא"כ בתרומת הדשן דיש סברא לומר שתהא דוקא בימין, משום דאיכא לדמות להקטרה ולקמילה, משא"כ דבנותר דלא כתיבא קרא, וא"כ בודאי אף בשמאל כשר, ואין קושיא מהא דאמרינן בתלה רגל רגל וכן ברלועה אזן אזן. יעויין בזבחים (דף כ"ד) ובירושלמי דיבמות פי"ב וקידושין פ"א, דהדא' התם איכא גז"ש משא"כ הכא, ועוד' דחילוק גדול בין אם לווי הקרא הוא על גוף המלאכה, ובין שלווי היא על הפעולה שתהא בזה הך פעולה, אבל על גוף הפעולה לא לא נותה לן דאז לא בעינן ימין דוקא ואף בשמאל כשר:

ואך לפ"ז יש מקום עיון דהנה בשבת ויו"ט אין שורפין קדשים כדאיתא בשבת (דף כ"ד ע"ב), (ודף פ"ג ע"ב) בפסחים, ובירושלמי דשבת פ"ב הלכה א', דהא בשבת בעינן מלאכת מחשבת וכמו שהיה במשכן, כדאיתא שבת (דף ל"ו ע"ב) וב"ק (דף ב' ע"א). ובירושלמי דשבת פ"ז הלכה ב', ופי"א וי"ב, ובעירובין פ"ה, וא"כ בכל אופן דלא חשיבא למלאכה פטור הנהו ממעשה שבת, וא"כ אם ישרף בשמאל אפשר לי' לקיומי לתרויהון; דמשום מלאכת שבת ויו"ט אין בו משום איסורא, דהלא כלאחר יד הוא, וא"כ לא שייכי במלאכה זאת, סברת עשה ול"ת, ומלות שריפת נותר מקיים תיכף, ומ"מ מכיון דאפשר לו לעשות לאחר השבת אינה דוחה את השבת וכן ביו"ט, הלא מ"מ זמנה מלוה היא, ועדיפא, דשהויי מלוה לא משהינן כדאיתא ביבמות (דף ל"ח ע"ב) יעויי"ש. וכן איתא להדיא בפסחים (דף ס"ח ע"ב) ובמנחות (דף ע"ב) דחביבה מלוה בשעתה ואע"פ שכשרין משתחשך, וביותר ביאור מלינו בתוספתא בערכין פ"ב וז"ל: אמרה תורה ידחו את השבת, בזמן ואל יקרבו למוצ"ש בלא זמנו שנא' חכם לב יקח מלות העושה מלוה מלוה, הרי דזה גופא מלוה היא ואף שנתרך כדמשמע מפשטות התוספתא, דיש הפרש בין לכתחילה לדיעבד. דבהקטרת חלו"א זמנם הוא מתחילה בשבת, ואך כשנאמר דאף למולאי שבת הן כשרין ימתין עד מולאי שבת, זה לא אמרינן, מפני דב' מלות יש המלוה גופא, ומלות הזמן שבזמן הזה יעשה, ולו יהא דמלות הקטרה מקיים אף שעושה במולאי שבת. אבל הקטרה בזמן זה אינו עושה, ומפ"ז אמרינן דחביבה מלוה בשעתה, לא כן בשריפת נותר. דאין לו זמן קבוע בזה אמרינן דאפשר לו להמתין מלשורפו, אבל מ"מ איתא מטעם

שאין

שאין להשהות את המלוה ואף ביומי' אסור משעה לשעה, וכדמשמע ממכילתא פ' בא, והובא ברש"י (דף ל"ג ע"א) ביומא, ובמגילה (דף ז' ע"ב) יעוי"ש, ולא עוד מכיון דהחילול איננו חילול גמור, ואמאי אסור, ובשלמא לפי שיטת רש"י דבילה (דף כ"ז) נראה דהיכא שקיים דין וחובה המוטל עליו ליכא שום ספיקא דאית בזה משום מלאכה, ואף שאינו עושה שום מלאכה כמו נותן לכלבו, וא"כ הכא משום דעומד לשריפה ומקיים מצות שריפה לא איכפת לן באיזה יד הוא עושה. כי התורה צוה שתשרף, ובאיזה אופן שנשרף מקיים חובת ומצות שרפה, ותשיב זה למלאכה. אכן לדעת הרמב"ם ז"ל בה' חו"מ ובמ"מ ובכס"מ שם ל"ע, ונראה לומר, דמכיון דחשיבא למלאכה לענין שרפה חשיב נמי לענין שבת ואף שעושה בידו השמאלית, וכמו דאמרינן בשבת (דף נ"א ע"א) לענין הולאה מרשות לרשות, בזרק כזית תרומה לבית טמא, וכן בחמץ בפסחים (דף מ"ו ע"א) בבלק שבסדקי עריבה. ובבכורות (דף יו"ד ע"א) באיסורו חישובו:

ומהא דאיתא בשבת (דף ל"ב ע"א) דהמוליא בין בימינו ובין בשמאלו חייב לא קשה להא שכתבנו דבשמאל חשיב כלאחר יד. דהולאה שאני דילפינן מקרא יעויין בירושלמי פ"י משבת הלכה ג' דשמן המאור בימינו וקטורת הסמים בשמאלו, ע"ש, ומכיון דמלאכות שבת ממשכן גמרינן, לכן כמו דמלינו במלאכת המשכן שהיתה דרך הולאה כן, כמ"כ לחוב נמי, וחייב משום מלאכת שבת על ההולאה כזאת, אבל בשאר מלאכות לא, ואף דרש"י ז"ל כתב בסוכה (דף ל"ה) דבפיו חשיב תולש, ומכש"כ דבשמאל?, הנה מתוספתא דשבת פ"י לא משמע הכי דשם שנינו גם בתולש בשמאלו חייב, ודרך תלישה היא בכך. וא"כ איכא למימר דאף בשרפה כן היא. וממילא מובן דלכן אין שורפין קדשים בשבת ויו"ט דבכ"א איתא משום הבערה, והסברא מחייבת כן, מפני דהתורה לוה שהאיש ישראלי ינוח בשבת, ובאיזה אופן שאינו שובת ועושה מלאכה בשבת, ואף שהמלאכה נעשית בתשות כח למלאכה נחשבת, אם יש בזה כוונה למלאכה כדבעינן בשבת, ולכל האמור לא לריכין לטעמא קמייתא משום דאחשבי', ואף מבלי טעמא הדין איתא משום מלאכת שבת, ואם שהתוס' בחולין (דף כ' ע"א) בד"ה לא לחד תירולא דשמאל גרע משן, אבל למעשה שבת לא שייך לומר כן, ואדרבא התם אמרינן דבשמאל חייב ובפיו פטור יעויין בתוספתא דשבת שם, דמ"מ גופו לא נח. ואפשר לתרץ דתרווייהו לריכי, משום דלטעמא של הירושלמי בהולאה, וכן בהתולש בתוספתא איכא למימר מדפרטינהו התוספתא והירושלמי איכא למימר דדוקא הני חייב משום מעשה שבת, משא"כ בשאר מלאכת שבת, ולכן מוכרחין להני תרי תירולי דהשתא ל"ק כלל:

ובפרט לפי דאמרינן שבת (דף ק"ו ע"א) ובירושלמי שם פ"ב ופי"ג ועירובין פ"י, ב"ק פ"ג דחייב בהני ואף שאין לריך לדם ואף שא"ל לאפר, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"י משבת יעוי"ש, הרי דזה ילא מכל מלאכות. דבכל המלאכות בעינן שיהיו ללורך וכאן אף שלא ללורך, וכל המלאכות היכא דכוונתו לקלקל פטור, כדתנן במתניתין דכל המקלקלין פטורין, וא"כ אף שעושה בשמאל יהא חייב אף שאר המלאכות פטור יהי', כי אין שום הפרש באיזה יד שהוא מקלקל או לא, ובזה א"ש גם לענין מילה, למה דוחה את השבת, הא אפשר למול ביד שמאלית, וכלאח"י חשיב ואין בזה איסורא מה"ת, ובמילה ב' מלוות יש מלוה בזמן כדאיתא בספרא פ' תזריע אות י"א אבל מכיון דשבת איננה רק דחייה ולא הותרה, מ"מ לא ידחה את השבת רק ביד השמאלית ולא ביד הימנית, איברא דגם בשבת אי הותרה איכא למשקל ולמטרי טובא ביומא (דף מ"ו ע"א) וברמב"ם פ"ב משבת, ובמנחות (דף ס"ד ע"א) יעוי"ש, אבל זה ל"ע, ואפשר לתרולי דה"ה לדידן דפסקינן דשנים שוחטים זבח אחד דאיתא פלוגתא בזה בחולין (דף כ"ט). ולמה לידחי שבת בכל הקרבנות הליבור. ישחטו ע"י שנים, וכ' שעשאוהו פטורין וכדאיתא שבת (דף ג' ע"א ול"ג) ובירושלמי שם פ"א ופ"י ובחגיגה פ"ב בעובדא דאחר יעוי"ש, וע"כ דכיון דניתנה שבת לידחות אף אחד אפשר לעשות משום הידור. כמ"כ לענין מילה מכיון דכל עיקר טעמא היא במקלקלין כאלו שחייב משום מעשה שבת, ובהנהו לא בעינן מעשה מלאכה גמורה, ואף כשנלרך למלאכה גמורה מ"מ בהני דמ"מ המלאכה נעשית יש בזה משום מלאכת שבת, וא"כ במילה אף כשימול בשמאל, מ"מ הוא מקיים את מלות המילה כדין וכדת, ותילל שבת במולו זאת, ואיזה חילוק יש בין כשמל בשמאל או כשמל בימין, ולכן אף בימין מותר ואין שום קושיא כלל:

ועתה נשאר לנו לבאר עוד מדיני כתיבת סת"מ, דהנה בברכות (דף ס"ב ע"א) רי"א מפני שכותב בה הרי דכתיבת ס"ת היא בימין דוקא, דאם בשמאל נמי כשר, אין ראי' להא דאין מקנחין בימין אלא בשמאל ואם שנדחוק ונאמר דהג' מיירי כפי טבע האנשים שדרכן לכתוב בימין מפני חוזקה בתשמיש, אבל מלד הדין אף בשמאל יהא כשר לכתוב לא, נראה כן לפי המבואר במנחות (דף ל"ז ע"א) מה כתיבה בימין אף קשירה בימין הרי דכתיבה היא בימין, איברא לפי דמפרש רש"י ז"ל שם בד"ה מה לא משמע למעוטי לשל שמאל שתהא פסול לכתיבה, דזה לשון רש"י דרוב בנ"א כותבין בימין, משמע משום דדרך לכתוב כן, אבל מלד הדין כשר לכתוב אף בשמאל, אבל לפ"ז יולרך עיון מהא דאיתא שם (בדף ק"ג ע"א) בשבת דמוקי לה הג' בשולט בב' ידיו, ושמאל אין דרך כתיבה, ובאמת דעת ס"ה בסי' ר"ה והרב בבית יוסף סי' ל"ב בא"ח שאף בדיעבד פסול וראייתו ממנחות ומשבת, וכן דעת הג"מ בפ"ב מתפילין בשם הסמ"ק, ואך מידי פלוגתא לא נפקא כאשר כתב מרן הב"י בשם הסמ"ג והא"ח ולדעתיה כשר בדיעבד, וא"כ לענין שבת למה חייב בכתב אות אחת הלא אפשר לו לעשות כן בשמאל שאין זה אלא כלאחר יד, דפטור משום מלאכת שבת, ומכתיבת ס"ת חשיב לספר שלם, כשהשלימו לספר. דאז אף שעשה בשמאל חייב הנהו משום דאחשבי' ומגו דחשיב לכתב לספר, חשיב לכתב לשבת, כמו דאמרינן בסוכה (דף ז' ע"א) מגו דחשיב דופן לשבת, חשיב נמי לדופן לסוכה וכן איפכא יעוי"ש, ולא הוה לריך הגמ' לאוקמי בשולט בב' ידיו, וע"כ דאף בדיעבד כשכתב בשמאל פסול, וזה סיוע לדעת סה"ת. והג"מ בשם הסמ"ק, אבל מה נעשו לאינך רבוותא דס"ל שאף בשמאל כשר בדיעבד, וא"כ אפשר לאוקמי דגם בכותב בשמאל יהא חייב משום כותב בשבת, ואף שאין דרך כתיבה אלא בימין, וא"כ הדרא לפ"ז אף בשריפת נותר ובמילה נמי נימא כן. ואך דיש לחלק בין מלאכת תו"מ לשאר מלאכות שבת דחובל ומבעיר

שהן

שבן מקלקלין ואעפ"י שאין צריך לדם ואעפ"י שא"צ לאפר חייב, איכא למימר אף לפי דרשת הגמ' במנחות (דף ל"ז) ידך יד' כהה וברש"י בשבת (דף ס"א ע"א) יד כהה בתשמיש חייב נמי כי מ"ש, דהקלקול של חובל ומבעיר כבר נעשה, ולא כן בכל המלאכות דבעינן מלאכה גמורה כדרך העושין ואם עושה שלא כדרך העושין פטור, משום דכלאחר יד חשיבא, ולכן א"א לאוקמי בכותב בשמאלו אות אחת והשלימו לספר, דזה כדאיתא וזה כדאיתא ואינן תלוין ביחד, ולא דמי להא דאיתא בסוכה מגו דחשיב דופן לשבת חשיב נמי דופן לסוכה, דהתם על גוף הדופן אנו דנין ואם דחשיב לסוכה לדופן. חשיב נמי לדופן לשבת, לא כן בכתיבה דלס"ת בכ"א שיוגמר ויתקן את הספר, נקרא הספר הזה שלם ורק בשבת דין אחר, דבעינן דמעשה שבת תהא נעשה במחשבה וכדרך עשיית המלאכה הזאת, לכן בכ"א שלא נעשתה כדרך עשייתה פטור ול"ק כלל מהכיא דשבת, ואך גוף דין דכתיבה אם כשרה בשמאל או בעינן דוקא ימין זהו תליא בהך שכתבנו לעיל בדין כהונה ועבודה. ובכתיבה מכיון שאין זה עבודה ולא כתיב בה כהונה אף בשמאל כשרה, ודעת הפוסלין משום דסברי דפון דדין כתיבה היא מלוה גופא, ואינו דומה לכל מקום, וכמו בד' מתנות בנתינתן בעינן ימין משום דבמלוה שתלוי במעשה בעינן שתהא עשייתן כמלותן, כדרך עשי' וכמ"כ במילה, ולכן היכא שעושה בשמאל אף בדיעבד פסול, והכן כפי המבואר מש"ע ומסתמות לישנא דרש"י ז"ל במנחות משמע דבדיעבד איכא לאכשורי היכא שכתב בשמאלו, וע"כ היכא דליכא קרא להכא לא בעינן ימין ואף בשמאל כשר, והא דבעינן בלולב ימין היא משום דכתיב ולקחתם, הא לאו הכי לא, וטעמא היא לדעתייהו, שהמעשה העושה לא בעינן ימין ואף שמאל כשר, ועוד איכא הפרש בין הכשר מלוה או לא, ואם דבכשיבת ס"ת נמי מלוה איכא לפי שיטת הרמב"ם ז"ל, מ"מ שיכא שלא באת ע"י גוף היד, כ"א ע"י ד"א אז אף בשמאל כשר, והיכא שהיא בא ע"י היד ממש, אז בעינן דוקא ימין :

ולפי זה יש לנו לבאר בשחיטה אם כשר בשמאל או בעינן דוקא ימין, והנה להני חילוקי יש לומר דשחיטה אף בשמאל כשר, מפני שהסכין עושה פעולת השחיטה, ורק בעינן שיהא הסכין בא ע"י כח גברא, וא"כ אף כשהפיל נמי כשר כדאיתא בחולין (דף ל"א ע"א) יעיי"ש, וכן השוחט במוכני היכא שבא בכחו של אדם גופא, מ"מ העיקר היא הסכין לזה לא בעינן ימין, ואף שמאל כשר, וראי' מהא דאיתא בחולין (דף פ"ז ע"א) בשחיט בחדא ידא ומכסה בחדא, ולא פירש באיזה יד עושה השחיטה, ובאיזה הכסוי, וא"כ באיזה משתיהן ששוחט שחיטתו כשרה, הרי דשמאל נמי כשר, ואך דיש לדחות דהאי שוחט מיירי בימין והכסוי בשמאל, ועוד יש להקשות, איך אנו אומרין דבמלוה גופא שאני ואז בעינן ימין, והלא בכסוי שהוא מלוה ובשמאל סגי, וע"כ דמכח קושיא הסני' מוכחת דהשחיטה בשמאל והכסוי בימין, וא"כ ראי' שאפשר לשחוט בשמאל, ואף שנשוב ונתרץ באופן אחר, דלעולם הכסוי בשמאל והשחיטה בימין ואין ראי', וטעמא היא דבכסוי ההקפדה היא שיהי' הדם מכוסה, והלא מכוסה היא, ואך כשכסהו הרוח אז לא יצא ידי מלותו המוטלת על השוחט לכסות, ולכן מדלא כתבה התורה שתכסה ביד, וע"כ דאין חילוק בין ימין לשמאל, ורק כח האדם בעינן מטעם דשחט וכסה כתיב

וכדדרשינן בשבת (דף כ"ב ע"א) וחולין (דף פ"ז ע"א) יעוי"ש אבל כמ"כ איכא למימר בשחיטה נמי, דמדכתיב וזבחת בעינן שתהא השחיטה מכח גברא, ונזבחה מאליה פסולה, כדאיתא בתוספתא דחולין פ"א ובירושלמי שם פ"א ה"א ע"ש, ולכן מותר אף כשזרק גירא וכדאיתא בחולין (דף למ"ד ע"ב) ע"ש, והפילה יעויין (בדף ל"א ע"א), וכמו דס"ל בכסוי שאין הפרש בין ימין לשמאל. כמ"כ בשחיטה, דהעיקר דבעינן שתהא מעשה השחיטה בגוף הבהמה וע"י כח האדם, ובכ"א שנשחטה הבהמה באופן כזה כשרה, וממילא אף בשמאל כן. וראי' מדאיתא בחולין (דף י"ד) השוחט בשבת דשחיטתו כשרה, ואם כשנאמר דבשמאל פטור איזה מתחייב בנפשו היא, ממ"כ פטור הוא הלא כלאחר יד הוא, ולא נקרא בזה מומר, ועכ"כ דכיון דחשיב שחיטה להכשיר את הבהמה חשיב נמי לשבת, ואמנם מדברי סה"ת לא משמע הכי שכתב בסי' ר"ה גבי שחיטה כתיב וזבחת הפילה כשרה, ולענין שבת פטור דכלאחר יד היא, הרי דלא אמרינן מגו דחשיב מעשה לשחיטה חשיב נמי לשבת, משום דחלוק מדופן סיכה דהתם בגוף מיירי, וכנו מילי התדיכא ניכהו ולשחיטה מכיון שנשחטו הסימנים כדין ונוכח בר זביחה באת השחיטה סגי, משא"כ בשבת בעינן כדרך עשייה והפילה זה כלאחר יד היא, ולכן פטור, אבל יש לחלק בין הפילה לשמאל, דהפילה באת כלאחר יד לגמרי וכאן כשעשה בשמאל באת כדרך עשייה קלת, ואך שלא כדרך העשייה העיקרית וא"כ אפשר כששחט בשבת יהא חייב נמי משום בשבת שחט, אכן מדמביא דין זה דהפילה לגבי דין דכתיבה בימין ובשמאל, ע"כ דס"ל דשמאל נמי נכלל בהך דינא ומודי בשחיטה דבשמאל כשר ומ"מ לשבת יהי' פטור. וא"כ הדרא קושיא קמייתא, שלא חשיב מומר ויקשה מגמ' דכתובות (דף ל"ד) ומחולין שם. וכשנאמר דחובא דשחיטה הוא משום נטילת נשמה ניחא, דבנטילת נשמה אין שום הפרש בין ימין לשמאל, דמ"מ הבהמה מתה, אכן אם נאמר משום שחיטה יקשה שפיר, וע"כ משמע דא"א לשחוט בשמאל. וכן נראה למילף מהמהרש"א שכתב בב"ב (דף ס) דכתיבה בימין הוא וא"ו שאינו יכול לאמן את ידיו, עיי"ש, וא"כ איכא למימר בשחיטה נמי, דבעינן שלא ישהה ושלא ידרוס, בימין אפשר לו לאמן את ידיו יותר מבשמאל, ואמון ידים צריך לשחיטה כאשר כתב הרמב"ם ז"ל בפ"א משחיטה הלכה ט' ואיתא כן ביו"ד סי' כ"א סעיף א' ע"ש, ולזאת אפשר דאינו כשר, ואך יש עוד להביא ראי' מהא דחשיב בזבחים (דף ט"ו) דקיבל בשמאל פסיל, הא אף בשחיטה נמי פסול, ורק משם אין ראי' דאיכא למימר, דלא קתני רק הנהו דפסילי בעלם, ולא מחמת דבר אחר, ובשחיטה הטעם היא משום דשמא ישהה ושמא ידרוס, ועוד קתני הני דגם בדיעבד פסול, משא"כ כששחט דאין זה אלא חששא לבד בדיעבד כשר, ועוד איכא למימר דבמקדש ליתא להאי גזירה כלל, וכדאיתא בפסחים (דף ל"ו ע"א) יעויי"ש, אכן ההיא שכתבנו לעיל צ"ע, ונראה לומר דאף לפי מ"ש מדברי מהרש"א דא"א ב"ב נראה דאף דלכתחילה לא יעשה כן, מ"מ בדיעבד כשר היכא ששחט כהוגן, ולא שייכי כלל בדין ימין ושמאל ואך האי מתניתין דשוחט בשבת צ"ע, ואפשר לומר דמזה ראי' למ"ש לעיל דבכל המלאכות שמאל לימין שוה, ואם יודע בנפשו שלא יבא לידי קלקול וכח בידו אית לי' יש להכשיר, כנלענ"ד ת"ל :

ובמה

שאלה צה.

ובמת ששאל בשו"ב העובר על שוא"ת במצ"ע, אם מותר הוא לשחוט או פסול?

ותשובה, חשוד על הדבר יש לפוסלו, הוא היכא שחשוד על לאו בקו"ע, דאז איכא למימר מגו דחשוד על זה, חשוד נמי על לאו דנו"ט, כי קילא היא כאשר איכא למילף ממ"ש התוס' ביומא (דף ל"ו ע"ב) ד"ה לאו יעוי"ש, אבל מנין לנו לומר דחשוד על העשה יהי' חשוד על הלאו, הלא זה מקילתא לחמירתא וכדאיתא ביבמות, ואם שיש לדון ממ"ש ביומא (דף פ"ה) אבל אין שום הפרש לדין זה, ובכל אופן לא שייך למפסלי', ואין להקשות מבכורות (דף ל' ע"א) בשביעית דא"ח על המעשרות, ולר"מ איפכא ס"ל, דכ"ז בשאר לאוי, אכן בשחיטה כל דמפסיל מעדות מפסיל לשחיטה, ולהרמב"ם ז"ל צריכין לבדוק לו שכן יעויין במ"ש בה' שחיטה, דיש לעורר דהא שביעית קילא היא, ויעויין בבכורות (דף י"ב), ובירושלמי דכלאים פ"ח ה"א, ושבת פ"ז ה"ב, וסנהדרין פ"ז ה"ה, ולסחורה לאו הבא מכלל עשה כעשה נידון, יעויין בירושלמי דבכורים פ"ב, יבמות פ"ו, כתובות (דף כ"ד ע"ב), ובתוספתא יבמות, וכן דעת רש"י ביבמות (דף ע"ז) ובתוס' ד"ה שכן, (ובדף ז' ע"א, ובדף כ') איסור מצוה ואיסור קדושה, ואף דביומא איתא דלוקה, אפשר לומר דקאי על מ"מ, או מכין אותו עד שתצא נפשו וכדאמרינן בכ"ד לוקה מ"מ, ומנזיר (דף כ"ה ע"ב) אי מהילכתא הו"א הלכתא ואי אקרבי' לא ליחייב ולא כלום קמ"ל קרא דאי מקריב לי' קם בעשה ע"כ ע"ש, דנראה דיש חיוב ובזה חלוק מהלמ"ם, דאי בהלמ"ם לא לחייב וכדכתב הר"ן בשבת פ"ז יעוי"ש במעביר, איכא למימר דעל מכת מרדות קאי, ואם דמפ"ז אפשר לבע"ד לחלוק דמ"מ אין זה אלא מדרבנן וכאן דבדאורייתא מיירי, וכן מורה מהרמב"ן בס' המצות דמשמע שלוקה מה"ת ויעויין בריב"ש סי' פ"ז, איכא למימר דבכל עשה ב"ת מיהת איכא וכדעת הרשב"א, ואך דזה בשוא"ת וא"כ ל"ע איך חייב מלקות, ובכ"א יש לומר דמפסיל לשחיטה נמי? אבל אפשר לפלוגי, דהא איתא בירושלמי דכלאים וסנהדרין פלוגתא דר"י ור"י, דרי"א עובר בעשה, ור"י סבר אפילו עשה אין בו, ולידא מילה כתיב ושבתה לענין ל"ת שבה, ויעוי"ש בפלוגתא דר"י ורשב"ל אם לוקין על החרישה ומדרבנן הן וכדאיתא בירושלמי דשביעית פ"ב הלכה א' מהו לחרוש להם וכו' יעוי"ש, דהתם בקו"ע היא ומשו"ה מפסיל לעדות ומטעם ממון וכדאיתא (בדף כ"ד וכ"ו) ובירושלמי שם פ"ג יעוי"ש, וא"כ מיפסל נמי משחיטה, אבל ביושב ואינו עושה איזה קנס שייך בו? ואם דאיתא כפי' וכדאיתא בר"ה (דף ו' ע"א) אזהרה לב"ד שיעשוך, וכן בכתובות (דף פ"ו) מכין אותו עד שתצא נפשו וכ"כ בירושלמי דנזיר פ"ד יעוי"ש, אבל כ"ז הוא קודם עשיתו, ובשוא"ת לא מפסיל, ובפרט ללאו נבילה וטרפה דחמיר איסורו, ועוד יש לדון במה דחמיר בעיני אינשי גם לפוסלו וכדאיתא בחולין (דף ק"א ע"ב) בד"ה דחמיר בעיני אינשי חשיב לאיסור חמור, וכן קמתרץ הגמ' בבכורות (דף ל' ע"א) לר"מ באתריה שביעית חמירא להו, ובזה מפסל, ובשוא"ת דקילא לא נחשד בזה לנו"ט דחמירא, ולזאת מכיון דיש לומר דמלקות אינו אלא רק מדרבנן דלשון לוקה גם במילי דמכת מרדות איתאמרא וכדכתב רש"י בקידושין (דף כ"ח ע"א), יבמות (דף כ"ב ע"ב), כתובות (דף מ"ה) וסנהדרין (דף פ"ט). ואפשר דגם בפגי שביעית כן הוא, וזהו לדעת הרמב"ם דס"ל כן בכ"ד, ולדעת דפליגי נמי איכא למימר דלאחר שעבר וביטל מיירי דבודאי לא מיפסל, ועוד דדין מומר חשיב כשעושה בפרהסיא, ולו יהא דכתוב רש"י (בדף כ"ה) בשבועות דפרסום אף בתלתא הוא, וזה הוא בקו"ע, אם בשוא"ת לא שייך לומר דעשה מעשה בפרהסיא, דלא עשה כלום, ועוד יש לדונו לכף זכות ולכל אלה נראה למימר דשחיטתו כשרה:

שאלה צו.

בפחמין הנחפרין מן האדמה, אם אפשר לכסות בהן?

תשובה, בדין כסוי בעינן עפר המגדל צמחים, וא"כ בהאי חרסית דנראה לכאורה שהיא שברי כ"ח, אבל בכ"א נראה דיש לכסות בהן, ואף שנאמר דפירושא של חרסית היא כאשר מבואר בתוספתא דכלים פ"ד ובר"ש בפ"ג, ויעויין במתניתין דכלים פ"ג מ"ז מיחם שטפלו בחומר ובחרסית, ובפי' שם מ"ב במה מקיפין וכו' עד ובחרסית ובכ"ד המתמרח. וע"כ דהוא מין אדמה, ואף דאפשר ששורף, מ"מ למה יגרע חלקו ממ"ש בחולין (דף פ') מסיד כמו דבסיד מכסין כן בחרסית, ואם דיש לדון ולומר דהתם מן אדמה הוא, ואך יש הפרש בין כ"ח לכלי אדמה וכדאיתא בכלים פ"י ובעוקצין פ"ב מ"ט ובפה"מ להרמב"ם שם ובר"ש, ובשבת (דף ט"ז ע"ב), יומא (דף ב'), מנחות (דף ס"ט), ובכ"ד בש"ס, התם מיירי לענין הדין, וכן לענין מציאותן, אבל בפחמין דלא שייך לומר כן. ואפשר דדינן כאבנים, אבל זה ל"ק כלל, דכמו דמין עפר זה המשתמש לכלים, כן הוא האי מין המשתמש לפחמין אבל ביתוסן עפר הן, וממקור אחד הן באין ומכסין בהן, ול"ק מנין לנו לפרש דעל דברים הנחפרין מן האדמה קאי מלת „חרסין" דאיכא למימר יעויין נא בירושלמי דמע"ש פ"ה ה"א וז"ל: ושל ערלה בחרסית בחיוורא וכו' יעוי"ש, ותמלא דהוא מין הנחפר מהאדמה, וכן ראיתי בערוך ערך חרסית פירש ב' פירושים לפירוש הא' נחפר מן הארץ, והב' חרס כתוש וכן דעת הרע"ב בפ"ו בחולין ויעויין במ"ש הרא"ש בפירושו לכלים פ"י מ"ב, ובפה"מ להרמב"ם שם, ובפ"ג מ"ז ותמצא כן, וא"כ כאשר הוכחנו נראה דכיון דהוא מין אדמה מכסין בו ולא גרע מסיד, ואף שהוא שורף, דבכ"א מצות כסוי הוא מקיים ובעפר מכסה, כ"כ בהני פחמין, ואך דסיד שאני שהוא דק ולא כן בפחמין שהן גסין, דדמיא לדאיתא בתוספתא בחולין בשחולות וכו' יעוי"ש, ובודאי בדקין משתעי, ואם שכתש את הפחמין בודאי אפשר לכסות בהן; כנלענ"ד ת"ל:

שאלה צז.

שחט בהמה ברוב סימנים וחתך ממנה אחר שחיטתו זאת אבר, ואח"כ גמר ושחט בסכין כשר את המיעוט הנשאר מה משפט הבהמה הזאת?

תשובה, שהייה במיעוט בתרא מבואר להדיא בתוספתא דחולין פ"ב דשחיטתו כשרה, ויש גורסין

ששהה

„ששהה זמן מרובה", והפרש יש בחילוקי הגירסאות: דאם לא שהה זמן מרובה ורק שיעור שהייה אפשר לומר דיש להחמיר, דלא חשיב זאת לסילוק מעשה וסילוק מחשבה, ועדיין עסוק בשחיטתה נקרא, ואם ששהה זמן מרובה אז חשיבא זאת לסילוק ואף שלא עשה שום מעשה המוכיח, דהזמן המרובה די, וכן דעת ס' האשכול בשח"ח סי' י"ב וא"ז סי' שע"ח והמכריע חיו"ד סי' ה' ותוס' בחולין (דף ל' ע"ב) יעוי"ש, ובזה א"ש גם לדעת רש"י בחולין (דף ל' ע"ב) ובה"ג הלכות ש"ח הסוברים דשחיטת הרוב לא מהני לומר דשחט כבר, ושהייה ליכא, כי איכא למימר דהתוספתא מיירי בשהה זמן מרובה דאז ניכר שכבר גמר הרובא ששחט, ולכן המתין כי סילק את ידיו, ובזה א"ש הך תוספתא השנוי' בחולין (דף כ"ח ע"ב) שחט חצי הגרגרת ושהה בה וגמרה כשרה, דמשמע מזה אם שחט הרוב היתה פסולה, דאיכא למימר דמיירי באופן דלא שהה זמן רב, ואך כי קשה קצת לייסב כן את התוספתא דחדא דדעת הרבה מהראשונים להחמיר לגמרי, והמתירים מתירים לגמרי, „ושנית" דגרסי בתוספתא ואע"פ ששהה דמשמע מזה דלא מיבעיא שהה במקצת, ואף ששהה הרבה, וא"כ רבותא היא וע"כ דלא חשיב לסילוק בשהייה לבד בזמן רב, אלא טעמא הוא משום דכיון דנתכשרה הבהמה אין בכח המעשה הראשונה לפוסלה ולהוציא מיד מעשה זאת, ואם שיש מקום לפרושי כן להני דלא גרסי „יאע"פ", וכן לגירסת הרי"ף „שהיא", וע"פ מה דנראה מתוספתא דחולין פ"א ופ"ב עיי"ש, אבל מכיון דזאת תליא בפלוגתא ונינקוט כדעת המחמירין יש לחלק בין סילוק ע"י זמן לבד, מסילוק בזמן ובמעשה דכל עיקר דשהייה פוסלת אף במ"ב להמחמירין הוא מכיון דעסוק בו חשיב לאמצע השחיטה כ"ז שלא הניח מלשחוט, אבל כ"ז היא בהפסק הזמן דאין לנו שום מוכיח על מעשיו אלה איך כוונתו, אם גמר או לא, לא כן אם עשה מעשה בפועל דרואין אנן שגמר מלשחוט את שחיטתו זאת, ואח"כ חזר ונמלך הוא מנין לנו לפסול אף להמחמירין, הלא המלכה הזאת אין בכחה לפסול כן, כאשר נעיין נא בירושלמי דשביעית פ"ח ה"ב לקחן לאכילה ונמלך לעלים ותמלא כן דהיכא דגמר מעשיו לא מהני חזרת הדעת ודוגמא לזאת מוצאין בירושלמי דמעשרות פ"א ה"ד, ויעויין בפסחים (דף ל"ז) ובירושלמי שם פ"ב בחלות תודה, ובירושלמי דחלה פ"ד, וחילוק גדול יש בין אם עשה מעשה או לא, דאם לא עשה מעשה נחשבת למפרכסת, וגם מפרכסת אסירה באכילה דכתיב לא תאכלו על הדם כדאיתא בסנהדרין (דף ס"ג ע"א) ע"ש, לא כן בעשה מעשה דלו יהא דהאבר שחתך בזמן שחתך אסור לאכול ממנו מטעם זה, אבל מעשה עשה שחתך האבר ואלים זאת להפקיע את השהייה, ואף הבהמה מותרת, ובזה נתרץ את התוספתא דחולין פ"ב דלא יקשה להני רבוותא הסוברין דאף במיעוט בתרא שהייה פוסלת, ואפשר להעמים את זה בכוונת התוספתא דחולין פ"א דאיתא המרגיל לעור ושחט שחיטתו כשרה, דמיירי בשחט רוב ואח"כ גמר שחיטתו ורק בין שחיטת רוב לשחיטת המיעוט הפסיק בהרגלת העור, דאשמעינן דמעשה זאת אלימא להוציא מידי שהייה, ואף דלא שהה אלא כשיעור שהייה לבד, דנראה דמחשבתו היתה לגומרה, מ"מ כשרה, כיון דעשה מעשה דהפשטת העור. ואם דיש לדון בזה הרבה כאשר נעיין בדברי הראשונים, ובדין דישנה לשחיטה מתוע"ם או אינה אלא לבסוף המבואר בפסחים (דף ס"ג) ובזבחים (בדף ל' ע"א, ובתוס' בחולין (דף כ"ט) וברמב"ם פ"ד משחיטה בהתחיל עכו"ם וגמר ישראל או איפכא יעוי"ש, ובתוספתא דחולין פ"א בישראל וגוי ששחטו, ובחולין (דף י"ט) ובתוספ' שם פ"א בישראל ששחט ומרק גוי וכו' עיי"ש, ובכ"ד ויעויין בס' האשכול בשח"ח סי' י"א [ובזה א"ש הא שכתב הפרישה ודוק היטב] ויש לפלפל טובא בחולין (דף כ"ט) וב"ק (דף ע"ב), ולפי דעת רש"י דב"ק (דף ע"ח) דנקובת הושט נבילה, ולפמ"ש בסנהדרין (דף ע"ח) ובחולין (דף כ') ובבכורות (דף ג') ובתמורה (דף י"א ע"ב) ודוק היטב, דמכל אלה נשמע שפיר לכ"ד דלאו שחיטה מקרי באופן כזה, והמיעוט הנשאר אינו אלא מעשה קוף בעלמא, ואף אם נאמר דפירושא דהתוספתא בחולין יש עדיין מקום לפלפל בה, נראה דיש להביא ראיה מבכורות (דף כ"ה) בשער שתלש והניח בחלון ואח"כ שחטו פלוגתא דעקביא בן מהללאל וחכמים, דחכמים אוסרים, והתם הוא דעשה בזמן איסור משו"ה יש לאסור, כי מה שעשה איסור לא נפקע אחרי שחיטתו, כי מעשה ההיתר שעשה אח"כ אין בכח לפעול על האיסור להתיר אח"כ, לא כן הכא דחתך בזמן ההיתר, ואך אח"כ נאסרה מדוע תהא נאסרת החתיכה הזאת, ולו יהא דנאסרה באכילה, זה הוא לא מטעם איסור שא"ז כי האיסור כבר עבר, ובשעה שהיא מפרכסת איסור אחר ירד, והאיסור הזה אינו איסור חפצא כ"א איסור גברא, אבל נשחטה חשיבה והותרה, ובפרט דיש הרבה המכשירין במיעוט בתרא, בכגון דא אף להמחמירין יש לו על מה לסמוך ולהקל בהפ"מ אף להבהמה הכא דנראית לכל שכבר סילק את ידיו משחיטתו, וגמר מעשה השחיטה, ויש לדון במה שנוגע לזה מזבחים (דף ק"ג ע"ב) בכל הקדשים שאירע בהן פסול ובגמ' שם וברש"י ד"ה ה"ג ובתוס' ד"ה ומודה, ובירושלמי בב"ק פ"ט ה' יו"ד ובתוס' שם (דף ק"י ע"ב) ד"ה ועורות ובכורות (דף ל"ב) ד"ה פסק וברש"י בזבחים (דף ק"ט ע"א) כאן (ובדף פ"ה ע"א) ברש"י ד"ה כגון ובחולין (דף ס"ט ע"ב) בילא שלים בפלוגתא דר"ה ורבה יעוי"ש, ובבכורות (דף ל"ה) ובתמורה (דף כ"ד וכ"ו) ע"ש, וכן יש לעיין בפלוגתא דר' וראב"ש בתוספתא דזבחים פי"א בהפשיט וילא ואח"כ זרק וכו' יעוי"ש, וברמב"ם בפ"ה ממעשה הקרבנות בה"כ ובהלכה ח"י, ויעויין במ"ש הרמב"ם בפי"ט מפסולי המוקדשין הלכה ט', ויעויין בפ"א מפסולי המוקדשין הלכה ל' דא"ל להיות הזבח שלם כדאיתא בזבחים (דף ח') ובבכורות (דף ט"ל), ויעויין בירושלמי דפסחים פ"ה הלכה יו"ד והזה מכולו אר"א ומזבח שלם ודוק היטב [ויעוי"ש בש"ק ד"ה והזה מ"ש בזה] ולכן נראה דבהפ"מ ולצורך גדול המיקל יש לו על מה לסמוך כנלענ"ד להלכה, ולמעשה צ"ע גדול ורב. הנלענ"ד ת"ל:

ספר

לרצנכם תזבחהו

שו״ת

חלק שני

להלכות טריפות

עם הגהות

ורצית זבח

מאת

ישראל אברהם אבא נ״י. בהרב הג׳ הצדיק המפורסם

מרן חיים זאב זלה״ה לבית קריגער רב בקאשעדארי.

בעהמ״ח ספרי חינא דחיי וסדר מועדי ישראל

פיעטרקוב

בדפוס המשובח והמפואר ר׳ אברהם ראזענגארטען נ״י

שנת תרס״ט לפ״ק

СЕФЕРЪ ЛИРЦОНХЕМЪ ТИЗБУХИГУ

т. е. Собраніе респонсовъ по религіозной Казуисткѣ

Соч. Равв. А. КРИГЕРА м. Кошедары Вилен. Губ.

ПЕТРОКОВЪ.

Типографія А. Розенгартена 1908 г.

א. בהמה שנעקרו קרניה ובמקומם נראה כעין גומא אם יש בזה חשש טרפה?
ב. בדקה שנחתכו קרניה ובשרשיהם נמצאו תולעים על עצם הגלגולת אם יש להכשיר?
ג. בנפוח בעצם הגלגולת אם יש להכשיר?
ד. בנגע בגלגולת העוף ונאבדה קודם הבדיקה, אם יש להקל?
ה. בנקב במקצת מעצם הגלגולת, לא במפולש, מנשיכת העופות וע"י דחיקת אצבע מלמטה יצאו טיפי דם?
ו. בהמה שהכו אותה בראשה במקל עב ורבצה ולא הלכה היאך דינה?
ז. בבהמה שנחבסה בגלגולתה וספק אם יש כשיעור נחבסה אם יש להתיר?
ח. ספק אם יש כשיעור בהפחת מפני שחור ונקשר עצם הגלגולת, אם יש להתיר?
ט. בתולעת המונחת בתוך הנקב במוח כנגד פי הנקב אם יש להקל?
י. בראש שנמצאה לאחר הבישול תולעת וניקבו שני הקרומים מה דינה?
יא. בתולע בין קרום העליון לגלגולת ואין רושם בהקרומין אם יכולין להקל בזה?
יב. בתולע שנמצא בתוך המוח ואין שום ריעותא בהקרומים, אם יש להתיר?
יג. מראה מים כלובן בילה נמצאו איזה טיפות ומספקינן אם נחסר המוח או לא אי אזלינן לקולא?
יד. מים בראש וספק אם המוח מקיפם אם יש להתיר?
טו. דבר קשה כאבן שנתקשה מהמוח אי מקילינן בזה?
טז. בנמצאו מים בתוך הקרום ולא היה המוח מגולה?
יז. בנקב בקרום העליון בראש בהמה דקה?
יח. אם נשברה המפרקת והחוט קיים?
יט. בעוף שצוארו עקום?
כ. בשדרה עקומה למטה מבין האגפים?
כא. בהמה ששדרתה עקומה במקום חוט השדרה?
כב. עוף ששדרתו עקומה|חתכוהו לשנים וא"א לבדוק בחוה"ש?
כג. בגוף השדרה שנחסר חילוק יש בין מתולדה וניכרת לבין כשאין דבר המוכיח?
כד. נמצא בחוה"ש כדמות אבן שנתקשה?
כה. בבהמה אם חוששין לשיגרונא כשצולעת ברגליה ולא נשמט הירך?
כו. בבהמה שנפלה לארץ מהכאה במקל לרוחב השדרה וכעבור שעות אחדות הלכה ד' אמות בהילוך יפה אם יש להכשיר?
כז. בנפלה ממקום ידוע שהוא פחות מי"ט וגוררת רגליה?
כח. בבהמה הנלקחת מהנכרי וצולעת והנכרי אומר שנפלה והלכה אח"כ הילוך יפה אם נאמן?
כט. בשור שנמצא שוכב בין השורים ולא יכול לזוז ממקומו?
ל. בלשון של עוף שנמצא מטופש הבשר ומחט בעומק?
לא. ניטל חרטום העליון מעוף ואפשר לו לחיות ע"י המראה והלעטה?
לב. בשפה העליונה של בהמה שניטלה אם יש להקל?
לג. בבהמה שחנקה בירק שאכלה ובמקל דחקוהו, ונמצא עור הפנימי קרוע קצת ונגרר הדם בחילון?
לד. בהמה שחנקה ע"י נפוח באכילתה וכששחטוה נמצא הושט שלם ויפה אם יש להקל?
לה. בעוקץ היורד, מנשברה המפרקת באופן שהיא כשרה להסימנים. ולא נמצא שום ריעותא?
לו. אם יש לתלות במשמוש ידא דטבחא בושט שניקב?
לז. בנמצאו ב' עורות הושט לבנים אם יש להקל?
לח. בעור החיצון של ושט היה קו"ד ובהפנימי שלא כנגדו היה נקב מה דינו?
לט. בעוף הגוזל דם מהפה אם יש להקל?
מ. בתולעים בושט ונקב בו אם יש לתלות בהם?
מא. בבועות בושט ועור החיצון שלם ומראהו כמראה הושט ותולעים בתוכן מה משפטו?
מב. בבועה גדולה בגד הושט ולאחר הקליפה אין ריעותא כלל רק הקרום המפסיק נחתך בסכין?
מג. כמו מעי ארוכה מלאה ליחה מונחת לאורך הסימנים?
מד. בצואר אוז שנקרע ע"י דקירת הבהמה בקרניה ואין ריעותא בהסימנים?
מה. בנמצא נפוח סביב הסימנים וכמו צרורות דם והושט שלם?
מו. בשחין על הצואר מעבר לעבר ואין ריעותא בהסימנים?
מז. אם יש להקל בעץ עגול בלי עוקץ שנפל מהושט לאח"ש?
מח. בקלקול או מכה בושט מעלע"ב ואומן סותם אם מועיל?
מט. בתורבץ הושט שניקב וסרוך ודבוק לבשר הלחי?
נ. היש להתיר בזפק שנקרע למטה מגגו?
נא. בתבואה שנמצאת בין עור לבשר בצואר עוף סרוך להזפק אם יש להקל?
נב. מה דין העוף שנמצאה מחט תחובה בשולי זפקו?
נג. במחט תחובה במעי שבין זפק לקורקבן ואין שום ריעותא בעור החיצון?
נד. בהמעי שבין זפק לקורקבן היו בועות ומראה שחורה וכשנקלפו המקום שם שלם ויפה היה?
נה. נקב בעור הצואר וכנגדו נקב גדול גם בשולי הזפק, הכשרה?
נו. בכלב שנשך כנגד הזפק ונשחט ונבדק וא"א לראות אם נשאר חליו?
נז. במעי שבין זפק לקורקבן נמצאו בועות ובתוכן תולעים ועור החיצון שלם ויפה?
נח. בנקב קטן בגרגרת של עוף ולקת המראה לפסיקת הקנה וא"א לברר השיעור?
נט. מכה עם מוגלא על קנה הלב בין ב' ערוגות הריאה וכשנקלפה שלם ויפה היה?
ס. במכה ממוגלא בצואר הבהמה על שפוי כובע ונאבדה קודם הבדיקה וכפי המקום בבהמה אחרת אין להסימנים שום חשש?
סא. בד' אונות משמאל וג' מימין והד' אין כשיעור, רק כהצפורן?
סב. בד' משמאל ואחת כצפורן אגודל, והורדא כצפורן?
סג. ביתרת בשמאלית ומקה מעט ואין לברר היש כטרא"ם?
סד. בג' מימין ויתמ"ק ובשמאל ד' מה דינה?
סה. בארוכה ועבה שלמקה במחיצתה ונתקטנה מהאמצעית?

סו. בארוכה ועבה והעליונה המכסות האמצעית?
סז. ג' משמאל ובהחליף נקבים מתולעים שיצאו מחום השמש?
סח. בד' אונות מימין ובועה באחת מהן היש להקל?
סט. באמצעית שהיא גדולה מהארוכה ועבה למה"ע מבועה או ב"ב הכשרה היא?
ע. באומא של ימין גדולה מהשמאלית?
עא. באומא הימנית הגדולה מהשמאלית, וחסרה האונא ונכשרת בהיכר סדק?
עב. אם מצטרפת בועה דיתמ"ב לשיעורא דטרד"ם?
עג. בבועה שנמצאת ביתמ"ק אם יש להקל?
עד. בסרכא משומן הלב ליתמ"ק?
עה. בסרכא שלכ"ס מיתרת בדרי ועברה ע"י קליפה?
עו. יתרת שעברה מאחר אונות ושרשה שוה ונוטה מעט לגבה?
עז. למעלה בערונה סמוך לשדרה לפנים מהריאה יתרת פחותה מטדא"ם?
עח. בשיפולי אונא של ימין הסמוכה להגרגרת?
עט. פילול באונא העליונה וגומא תחתיה?
פ. בארוכה ועבה שנחלקה: במקצת מבלי שום גומא, ולמעלה נראה כעין גומא?
פא. באונא שנתפללה לרחבה וניכר שפילול הוא?
פב. בפילול וגומא בין חיתוך האונות והפילול נכנס, והאונא הב' מחזקת אותו?
פג. פילול בגומא במיצר החזה ומונח רק ע"י הנחת היד?
פד. בפילול באומא מצד היורד בין הערוגות במקום השומן ומונח יפה בהגומא?
פה. בפילול עם סמפון איך דינו?
פו. בנקב בגומא והפילול סותמו היטב?
פז. בסרכא מפילול לגומא ובהגומא יש בועה?
פח. בסרכא שלכ"ס היוצאת מפילול ועוברת במיעומ"ש?
פט. בפילול מאונא השמאלית הסמוכה להצואר?
צ. בפילול מגומא ומהגומא סרכא יוצאת מבועה?
צא. בפילול הבולט מלמעלה ואינו שוה לשאר הריאה ופחות מטדא"ם?
צב. באונא הפחותה מטדא"ם ובועה בשיפולי או מעלע"ב והקרום בריא ושלם?
צג. בחסרה אונא אחת, והיתה אונא רחבה כב'?
צד. בחסרה האונא אם יתמ"ק משלמת?
צה. אם הורדא משלמת בחסרון אחת מהאונות?
צו. אם מועיל שהייה יב"ח ליתרה הורדא?
צז. אם יש להקל בב' כיסין הורדא?
צח. ביתרת בורדא ויש לה כיס בפ"ע?
צט. בורדא שחסרה אם יש להקל במקום הפסד או לאחר יב"ח?
ק. בורדא הפוכה: החריץ נגד הלב והגב נגד החיתוך ושינתה מקומה מעט?
קא. בורדא גדולה כאונא האמצעית הימנית וצורת ורדא לה?
קב. בגב הורדא היתה יתרת תלויה מה דינה?
קג. בריאה שאין לה חיתוכא דאוני וסדק בשיפולי רק אין שיעורו כטדא"ם מה דינה?
קד. בריאה נפוחה שמתנפחת ביותר ע"י הנפיחה?
קה. באקה שהיתה ריאה שלה נפוחה במקצת?
קו. בריאה של עוף הנפיחה ואין בה שום שינוי מראה!
קז. בורדא שיבשה במקצתה?
קח. כיס של ורדא שנתיבשה?
קט. בריאה שיבשה אונא במקצתה במקום ריביתה ונסרכה לדופן?
קי. ביבשה בהקרומים לבד מה דינה?
קיא. בבשר מטופש ותולעת באומא הימנית וקרומי הריאה חזקים?
קיב. בסרכא מאטום לדופן במצר החזה?
קיג. באטום מגולא וסרכא יוצאת ממנו שלכ"ס. ועברה ע"י קליפה ועלה בנפיחה כהוגן?
קיד. בבשר בלוי ע"ג אטום בריאה?
קטו. בבועה ע"ג האטום אם יש להתיר?
קטז. בסרוכה למכה בדופן ממקום אטום, מה משפטה?
קיז. בורדא הנסרכת לכיסה והסרכא יצאת ממקום אטום ועברה בקליפה בקל והאטום עלה בנפיחה?
קיח. בקנה האונא מימין יצתה סרכא שלכ"ס ועברה במיעומ"ש?
קיט. בסרכא שלכ"ס במקום שנתרוקן הבשר וא"א לברר?
קכ. אם יש לתלות במשמוש ידא דטבחא בנקב באטום?
קכא. בחוט אדום מהאטום ונבדק ע"י בלבון?
קכב. בצמקה הורדא?
קכג. באונא שצמקת אם יש להקל בהפמ"ר?
קכד. באונא שצמקה ונשתיירה כטדא"ם שלא צמקה?
קכה. בסרכא לשומן הלב ועברה ע"י מיעומ"ש. מצמקה במקצת?
קכו. בסרכא לשומן הלב מצמקה במקצת והדר בריא, ורק נקרע שם במשמוש יד הבודק?
קכז. בסרכא מאונא לאונא למטה מחלין וקמט בתחתיתה?
קכח. בבועה ממים זכים מנגלד קרוש"ע במקצת, וכן במצאה ליחה?
קכט. בסרכא מנגלד במקצת למכה בדופן העוברת במיעומ"ש?
קל. בנגלד פורתא וכנגדו שבר בצלע ונקשר?
קלא. בנגלד פורתא מקמט מה דינה?
קלב. בסרכא לשומן הלב העוברת במיעו"מ מנגלד פורתא?
קלג. בסרכא מאונא לדופן ע"ג גומא?
קלד. בסרכא לשומן הלב העוברת במיעוך, וגומא תחתיה?
קלה. במורנא מתה ונקב בריאה אם יש להקל?
קלו. חקירה: אם לחלק בין תולע לתולע?
קלז. בקרום פרוש על נקב ועבר ונמצא קוקני (מטלילא)?
קלח. מורסא ותולעת מה דינה?
קלט. בסרכא שלכ"ס העוברת ונתקשה הבשר, ותולעת מתחת הקרומים?
קמ. נקב מתולעת במצר החזה סרוכה לדופן?

נקב

תוכן הענינים

קמא. נקב מתולעת באונא ונשבר הצלע כנגדה?
קמב. באומא במקלת ונקבים מתולעים שם?
קמג. בנגלד קרוה"ע באומא ותחתיו תולעת?
קמד. בגבשושית באונא העליונה ונקב בה ממורנא?
קמה. במורנא היוצא מתוך הבועה?
קמו. בסרכא מריאה לטרפש הכבד ועברה בקליפה ונקב ממורנא?
קמז. בבירור יודע שקרע ואך אדמומית מסביב?
קמח. נשבר הצלע עם עוקץ ונקב בריאה היש לתלות במשמושא ידא דטבחא?
קמט. בסרכא למכה בדופן ועברה בקליפה, ונמצא נקב?
קנ. בקרום הנקלף מהריאה ונמצאת זיעת ס"ד?
קנא. לאחר העברת הקרום נמצא כמו זיעת דם?
קנב. בבדקו הסרכא אחרי העברתה ולא בלבלה, ואח"כ בלבלה?
קנג. בסרכא לשומן הלב שעברה בקליפה ונפחוה ובלבלה, ונפחו שוב ולא בלבלה?
קנד. חקירה: אם יש לחלק בין נקב בריאה הבא מתולדה?
קנה. בנקב מפולש מעלע"ב באונא העליונה במצר החזה והקרום הקיף את הנקב, בשלימות?
קנו. בנקב באומא הימנית ובבדיקת כמה פעמים לא בלבלה?
קנז. בנקב מאונא לאונא, למטה מחציה במקום שסרכא לא היתה נראית מסתימת השניה?
קנח בנקב באומא מגבה בקרוה"ע ומקמא בהתחתון?
קנט בורדא שניקבה איך דינה?
קס במחט במצר החזה וע"ג סרכא לדופן?
קסא. בעלש בריאה ועל הקרומים סרכא שלכ"ם לצלעות?
קסב בעלש מתחת הקרומים רק כחשחוש ועל הקרומים קמט?
קסג סרכא במצר החזה ממראה פסולה?
קסד מראה בריאה והקרומים שלמים ויפים ומכה בדופן כנגדן?
קסה מראה בבשר ועל הקרומים סרכא שלכ"ם שעברה במיעומ"ש?
קסו באדום באומא, ומכה בכבד, והטרפש מפסיק?
קסז בקרוה"ע שנגלד, ובתחתון מראה אדומה?
קסח במראה פסולה שעברה בבדיקה מכל השטח, ורק נחתך במקום אחד וא"א לידע בהחתך?
קסט חקירה: אם בודקין מראות בלילה?
קע בקליפות שנקלפו והקרומים יפים, ומתחתיהן מורסא?
קעא. מראה פסולה בקליפות כמין נחק והריאה יפה?
קעב מראה פסול בכיס של ורדא?
קעג בנקודות אדומות ואין בלבון במקומן בנפיחה פוסרין?
קעד בבועה מעלע"ב בכיס הורדא?
קעה בבועה בשיפולי הורדא שלא במקום שמפון?
קעו בבועה קטנה בשיפולי ואין חוט בשר מקיף?
קעז בועה בחיתוך מאונא לאונא וספק אם היא בשיפולי?
קעח בועה בשיפולי אומא וספק אם חוט בשר מקיף ונקרעה?
קעט בארוכה ועבה שנמצא בשר שלה כמו בועה מעבלע"ב?
קפ בועה באימא ומחברת את האומא והורדא בשורשה?
קפא. בסרכא מבועה שעברה ע"י מיעומ"ש ונשאר כמו קמט ונתרפאה?
קפב בסרכא ממקום למקום מבועה שנעשית במשמיש כמורסא?
קפג בדלדולין מריאה היתה תלויה כמו בועה?
קפד בבועה בכיס של ורדא ובורדא טינרא?
קפה בסרכא שעברה בקליפה ותחתיה חוטים אדומים?
קפו. קרום פרוש ע"ג הריאה וע"ג בועה?
קפז. בכיס ממים זכים שנקלפה ואחר הבדיקה לא בלבלה הריאה?
קפח. בבועה קטנה ממוגלא העומדת על הקרומים?
קפט. בבועות בריאה של עוף?
קצ. בטינרא בריאה של עוף והריאה נתקשה?
קצא. בספק בבועה מלמעלה ונראית כתרי, ונקב בדופן המפסיק וא"א לבדוק כי נימוחה?
קצב. בסרכא מבועה שעברה ע"י משמוש קל?
קצג. באונא ואומא שנסרכו במקום שהעלתה למחים?
קצד. חקירה: בסרכות בריאה של עוף?
קצה באווזא שסרוכה כיס מליחה המונחת אצל המעים להריאה?
קצו. בנשבר הצלע ונקשר, וגומא שם, וגם הריאה מבונה?
קצז. בלקח הריאה מהעגל קודם בדיקה?
קצח. בעכו"ם שלקח בכעס הריאה קודם בדיקת פנים, והחזירה ונמצאו נקבים?
קצט. חקירה בבהמה שלא נבדקה ונתערבה בבדוקה?
ר. בסרכא מאונא לאונא בכסדרן ועברה בקליפה ונמצא נקב?
רא. בדם שנמצא בתוך סרכא בכסדרן?
רב. בסרכא מאונא לאונא רוב למטה מחצין ומיעוט למעלה?
רג. בקרום מאונא לאונא כמראה הריאה למטה מחצין במקום מורסא?
רד. חקירה: אם לבדוק הריאה במפות?
רה. חקירה: אם חייב לבדוק במשקפים המגדילים?
רו. בסרכא ארוכה מאד מאונא העליונה להאמצעית?
רז. בסרכא היוצאת מאונא העליונה מגומא וספק אם תלויה או דבוקה?
רח. בורדא קטנה כטדא"ם והשורש דבוק עם הכיס?
רט. בדיבוק בורדא להשורש ושעביר ונמצא נקב?
רי. באונא העליונה השמאלית שנדבקה לגרגרת?
ריא בספק בחסר אונא ושם סרכא ממקום למקום?
ריב בסרכא ממקום למקום שלא בלבלה בנפיחה ואחר העברה בלבלה?
ריג בסרכא תלויה מבועה ובנפיחה עליה מראה קרום הריאה ממש?
ריד בסרכא בכסדרן העולה בנפיחה ומראה ריאה לה?
רטו בריר באונא עליונה הימנית וגומא שם ולא בלבלה?
רטז בסרכא ארוכה למאד ומראיתה כשומן ונפסקה בהכנסת היד והשורש נשאר?
ריז בסרכא הניתקת מיד הבודק בעגלים?
ריח בקרום פרוש בריאה של עגל מבועה?
ריט בסרכא במצר החזה שעברה בקליפה ובלבלה?
רכ בהרגיש סרכא בבדיקת פנים ובחוץ אינו מכירה אם היא היא?
רכא בתלויות שניתקו ביד הבודק בפנים וגם הדביקה ולא בלבלה וכשהסיר השורש בלבלה?
רכב בסרוכה למצר החזה מנפחה במקלת?

תוכן הענינים

רכג בסרכא לדופן שעברה בקליפה ונקרע הקרום ?
רכד בסרכא מאונא לדופן שנעברה ורחוק כקש נמצא נקב ?
רכה בסרכא לשומן הלב במקום שנתרוקן הבשר וכשהסירה נפתח עור הריאה מחוזק הקליפה ?
רכו בסרכא ארוכה מאונא לאונא וכשהעבירה, הזיעה שם ?
רכז בקרום הפרוס על הריאה נגד מכה בדופן ?
רכח חקירה: אם יש לבדוק במי בורית פושרין ?
רכט בסרכא שיצאת מאונא לדופן וסרוכה לטרפש, ונקרעה בהמשיך ?
רל בסרכא מנשבר הצלע להריאה ועברה בקליפה, ועוקץ בהשבר ?
רלא בסרכא ממצר החזה לדופן מבועה ?
רלב בקרום כמו חלב שנקלף וסרכא באמצעו למכה בדופן ?
רלג סרכא למכה בדופן שעברה בקליפה ובסופה נמצא עוקץ בהשבר והקרומים נקובים ?
רלד בסרכא לדופן שעברה ותחת ההתפשטות בצבצה ?
רלה בבשר בלוי שנמצא במקום נפוחה במקלת ?
רלו באונא לדופן במצר החזה שעברה בקליפה ונמצא נקב אדום במקלת ?
רלז נקב בטרפש הלב והלב שלם ?
רלח בב' לבבות, ולהאחד לא היה לו תואר הצריך להלב ?
רלט בלב שנחתך ומצאו בתוכו בועה קטנה ?
רמ במחט בלב שנמצאת כשנחתך לחתיכות נפרדות ?
רמא בחסר הכבד בעוף שהעופות אכלו בני מעיו ?
רמב בכבד שנמצא בכיס וכשנקלף היה שלם ויפה ?
רמג בכבד שיבש בכשיעור שרטוט בצפורן ?
רמד בכבד של עוף שנמצא רך למאד ?
רמה בטרפש הכבד שניקב, והכבד נכנס בהנקב ?
רמו בכיס אצל כבד וכשנפתח נמצא כמו כבד ?
רמז בכבד של עוף נפוח מאד וקשה במשושה ?
רמח במרה נפוחה ומראיתה נשתנה במקלת ?
רמט בכיס מרה של עוף שנמצאת ריקנית ?
רן בהכיס והמרה שהיו יבשים ונפרכים בצפורן ?
רנא בב' מרות נפרדות. ובמקום חבורן אחת, והאחת נשפכה להשניה ?
רנב. בב' מרות: אחת מקמא, והשניה מגבה, רחוקה ממקום המרה. ונקלפה ושלימה היתה מכל צד, אם יש להתיר ?
רנג. בבליטה גדולה בטחול, וכשנפתחה נמצאת בועה ממים עכורים, והעור שלם ?
רנד. בנפוח בטחול של עוף ובועה בתוכו ?
רנה. בכוליא של גסה אדומה עד הלובן, וכמו כן הבשר כנגדה, והכאה גרמה אם יש להתיר ?
רנו. בחסר הכוליא והכיס שלה ריקנית ?
רנז. בחסר הכוליא עם הכיס מה דינה ?
רנח. בעצם הנמצא בכוליא של בהמה ?
רנט. בשלחופית בלובן, וכשנקלפה היה המקום שלם ויפה ?
רס. ביצאו הבנמ"ע בעוף ולא הוחזרו ?
רסא. בנקב שנמצא בדקין אחר השלכתן על עלים ודפים בכח
רסב. בבועות בדקין מלאות מים ובמקום אחד חתך ?
רסג. במעים שנמצאו בין עור לבשר ונשבר הצלע ונתרפא ?
רסד. בבולטים בדקין ובועות, ועור הבועות הוא עור המעי ?
רסה. בכיס הדבוק שנקלף, ונמצאו המעים שלמים ?
רסו. במעי האחרון נמצאת מחט סמוך ליציאתו לחוץ ?
רסז. בדקין שמונחין כדרכן, ואך שלא במקומן הראוי ?
רסח. בענף סתום בסופו היוצא ממעי של עוף ?
רסט. ביתר מעי, בעוף שהשומן סותמו אם מועיל ?
ער. בבילה הקרושה נסרכת להדקין איך לדון ?
רעא. בצים קרושים הנסרכים להריאה ?
רעב. קיבה נפוחה בבהמה, ועור הקיבה שלם ויפה ?
רעג. מים בחלל הגוף והאם נקוב מה משפטו ותורתו ?
רעד. במחט בביה"כ ומצד החילון על מקומה אדום ?
רעה. במחט בביה"כ תחובה, ומעט הניכר לכל שלם שלא ניקב, ודק מאד ?
רעו. נקרע הבשר של הכרס החיצונה והעור שלם ?
רעז. במחט התחובה בביה"כ וקודם הבדיקה נחתך העור החילון ?
רעח. במים בחלל הגוף ונפיח בבשר החופה הכרס ?
רעט. בביה"כ הנסרך לטרפש הכבד, ומחט תחובה בהקמטים ?
רפ. במעי היוצא מביה"כ נסרך לטרפש הכבד, ומצד השני דבוק להכבד ומחט מבפנים כנגד הדבוק, והמעי שלמה מצד החילון ?
רפא. במראה בירך העוף, וכלב חטפו קודם הבדיקה ?
רפב. בעצם דבוק למעים וניכר שבא מנשבר הצלע ?
רפג. בעוף הנשוך מתרנגולים סמוך לכלות הגוף מלמעלה ?
רפד. בנקרע העור ויצא דם, והגלד ניכר היטיב, והבשר מכנגדו שלם ?
רפה. במאכל בחלל הגוף סמוך להזפק ?
רפו. במחט מלאה חלודה בחתיכת בשר שבין הצלעות ?
רפז. במחט טמונה בבשר עוף ולא הגיע לחלל, אם חולין שמבחוץ בא ?
רפח. בנקב בדופן מעבר לעבר כנגד הריאה ?
רפט. נקב בעוף מצל"ע ונוצות תחובות בו ?
רצ. טחול בהמה שנמצא ירוק ?
רצא. במראה ירוקה ככרתי בהמסס ?
רצב. בצמחים קשים ולבנים בכבד ומראהו ירוקה ככרתי ?
רצג. בנחרכו עורות בהמות שלא מצל"ע מחמת אש, ושנוי קצת בהמעים ?
רצד. בבהמה ששתתה מים רותחין ושנוי באברים הפנימיים ?
רצה. בצלעות בהמה הגבוהין מהשני מבלי שום ריעותא ?
רצו. בחטוטרת על גב של עוף ?
רצז. בנשבר רגל מידי הבהמה סמוך לגוף ונצרר הדם בצלעות ?
רצח. בגף העוף שיצא מן האסיתא בפנים, וס' אימתי נעשה ?
רצט. בהמה הצולעת, והבוקא דאטמא לא שף, אך הניבין נעכלו וכעין שריטות בהבוכנא ?
ש. בקנה עוף שנשבר הגף מעכו"ם אם מותר להחזירו ?
שא. בלקוי הבשר בעוף ולא יכול לעמוד, ועכו"ם אומרת מחמת נפילה ?
שב. בבהמה שנשבר העצם האמצעי שלא במקום לוה"ג ולא נקשר ?
שג. סרכא היוצאת מגבשושית שלא כסדרן, ונקלפה ולא בצבצה מה דינה ?
שד. אירע בתרנגולת בועות והעור היה שלם ומעט מים נמצא בחלל הגוף ?
שה. במחט שנמצאת בקורקבן כו' ?
שו. בעוף שנתפטם מבשר החזיר, ושמן הוא מאד ?

לרצונכם תזבחוהו

שאלות ותשובות

שאלה א.

בהמה שנעקרו ממנה הקרנים ונעשה גומא במקומם, הכשרה היא או לא?

תשובה. מבכורות (דף מ"ד ע"א) איכא למילף דין זה, דאיתא שם: רחל שיש לה קרנים ועז שאין לה קרנים כשרים לגבי מזבח, ואר"ח א"א נטלו קרנותן וזכרותן עמהן פסולה, ואין פודין עליהן והקשה הגמ' מתוספתא דפרה פ"א בנטלו קרנים וטלפים וזכרותן דנפדין עליהן? ומתרץ הא דאתעקור אתעקורי הא דאיגום איגומי, וכתב ע"ז רש"י ז"ל: בדעקור עקירי קרנים ושרשי הזכרות, ונראת גומא בראש ע"ש, וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מאיסו"מ ה"ד ע"ש, ואם כשנאמר דאסירה היא מטעם טרפות משום שנמצא גומא בראש, יקשה הלא בכל אופן לטרפה היא חשיבה, וע"כ דאין לדון בזה מתורת דין טרפות, דאל"כ אף להדיוט הא אסירה היא, ומכ"ש דנאסרת לגבוה, ולא עוד דאין אנו צריכין לבוא בזה מתורת דין מום, כ"א מתורת דין טרפה דאסורה כדאיתא במנחות (דף ו'), ובחולין (דף ק"כ), ובתוספתא דתמורה פ"ד, ובזבחים (דף ע', וע"ד), ובתמורה (דף כ"ט), וע"כ דלהדיוט בודאי מותרת היא ואין בזה חשש טרפות כלל. כנלע"ד *):

שאלה ב.

קרה בדקה שנחתכו הקרנים, ונמצא תולעים בשרשיהם, על עצם הגלגלת, אם יש להתיר?

תשובה. בנמצא תולעים ע"ג עצם הגלגלת, נראה דליכא למיחש למידי, כי לפי הנראה מגיטין (דף כ"ו) ובתוס' שם ד"ה וניכר, והמרדכי, והגהא"ש בשם ר"ח שכתבו: דאם נמצא תולעת בקרום המוח, והמוח קיים, ואין בקרום התחתון רושם, או קורט דם כשרה, ומכ"ש לפי דעתם בתולעים על עצם הגלגלת, כי איכא סברא לומר דעצם הגלגלת שנפחת הוא מטעם שתשלוט הלקותא בקרום, ולכן היכא שהעצם שלם בודאי ליכא למיחש דהלא היכא שחסר באופן שלא תשלוט הלקותא בקרום, כגון שנפחת ממנו מעט ולא מטל"ע, יש סברא להכשיר כאשר יבוא בס"ד להלן בסי' ה' ע"ש. ואף לשיטת האומרים דתולעים הנמצאים בקרום של מוח אזלינן לחומרא, מפני שאין אנו בקיאין בבדיקה וכדעת התה"ד סי' קס"ז, ואיסה"ת, מ"מ בנידון זה יודו דכשרה, דשם הטעם הוא כי בדורותינו נתדלדלה החכמה, ולכן אין לתלות בהיתר כאשר כתב האו"ז בסי' תע"ז, וכדמשמע מנדה (דף כ' ע"ב) לענין דם נדה, ובירושלמי שם פ"ב ה"ז מאן דלא ידע הא וכו' ע"ש, ולכן אין ספק זה דומה לשאר ספקות דאמרינן עליהן בחולין (דף ט' ע"א), ובביצה (דף כ"ה), נשחטה בחזקת היתר עומדת, אבל כ"ז לא אתאמרא אלא בקרום של מוח דאיכא למיחש לקרום התחתון, ואין אנו בקיאין בבדיקה. לא כן היכא שאירע על עצם הגלגלת דאז אף לדעתייהו יש להכשיר. ואף אם איכא חששא שמא בא מבפנים, כגון דנמצא ריעותא כזאת הנותנת אפשרות לומר דמבפנים בא איכא למיחש. וכל זה הוא כשהריעותא היא במפולש בעצם הגלגלת, והיכא שאינו במפולש כשבדקו מצאו קלת מן העצם הסמוך למוח שלם ובריא, דאז ליכא למיחש לחששא דקרום, ואפשר להתיר. כנלע"ד **):

שאלה ג.

בהמה שנשחטה ונמצא כמו נפוח בעצם גלגלתה, והכשיר?

תשובה. כשנמצא נפוח בעצם ליכא למיחש למידי היכא שחתכו ובדקו כי הלקותא לא שלטה מעבר לעבר, מפני דחששא בנפחתה הגלגלת הוא מטעם שתזיק להקרום

ורצית זבח

---

*) **קוה"ק** אומר דבזה צ"ע טובא מהא שכתב הד"מ בשם ש"ד בסי' ל' ס"ק ב', דאיתא שם: „מעשה כזה שיצאת ליחה משורש של הקרן ובדקו, וראו דהעצם מן השורש היה שלם והכשירו", משמע דאם כשלא היה העצם שלם לא מהני בדיקה, והיתה טרפה, ומהך שכתוב פה משמע דאין שום טרפות בזה. ולזאת איכא לאוקמי כדי שלא יקשה שע"י בדיקה איירי, אם בדקו עצם הגלגלת תחת הקרן ומצאו שלם, אבל כפי המבואר פה לא משמע הכי. ולהד"מ צ"ע מהך גמרא דבכורות דמשמע דלא חיישינן? ואפשר לומר דבבכורות איכא לאוקמי בגוונא דמשום טרפות יש לנו אמצעים, ואך מפני דלמום יחשב, או אף כשבדקו ומצאו שלם אסור לגבוה. אבל קשה לומר כן. ולכן נראה לחלק בין היכא שהוא נעקר ואין ליחה יוצאת, ובין היכא כשהליחה יוצאת משם, והם לא דברו אלא בריעותא כזו שמצאו שם ליחה, אבל כשאין ליחה יוצאת ורק שנעקרו הקרנים בודאי יש להכשיר, וליכא שום חששא, וממילא יתורץ מ"ש פה. ויעויין בי"א סי' ל' שכתב כן. והרמב"ם מחלק שם בדין מום לקרבן. אם נעקרו הזכרות של הקרן, ובין הנקבות, דבנקבות אין חשש כלל, דהכי איתא בירושלמי דגיטין פ"ב ה"ג כתב על נרסיקו כפרוש הוא וכשר ע"ש. וצ"ע שלא נתעוררו בזה מפרשי הרמב"ם ז"ל שם והבן בתוספתא דבכורות פ"ד:

) **דה"מ יעויין מ"ש בב"י בסי' ל"א. ובשו"ע סעי' ג', וברמ"א שם ובש"ך ס"ק ח'. וצ"ק ממ"ש בש"ך, דאף כשנאמר דטרפות תולעת בקרום המוח מצד הדין הוא, מ"מ היכא שלא נמצא רושם לא בעליון ולא בתחתון דעת המהרש"ל להתיר. ואף לפי הכתוב בתה"ד והובא בד"מ שם ס"ק ב' בשם הגהות ש"ד סי' מ"ז, ובאיסוה"ת כלל נ"ד,

דמשמע

להקרום וכשנשאר, ורואין דלית ביה חסרון; למה ניחוש לקרום של מוח, הלא גם בעצם לא שלטה הלקותא. ואף לדעת הרמב"ם ז"ל בפ"י משחיטה, ופי"א, ורש"י בחולין (דף מ"ב ע"ב, ודף נ"ד), ובבכורות (דף ל"ז), והאשכול בטרפות סי' ט"ז, והאו"ז בטרפות סי' תכ"א דמחמרי וסברי דטרפה בנפחת וחסר ממנה כסלע, מ"מ בזה שאני מפני דהחסרון בעינן שיהיה במפולש, ומכיון שאינו מפולש לא חשיב זה לחסר. ולכן בריעותא כזאת יש להתיר. ואף לדעת המרדכי בפ' בהמה המקשה ואיסוה"ת הארוך כלל כ' סי' ג' דסברי במכה או נפוח במקום לומת הגידין דיש להחמיר לפי דעתם, יש לחלק בהנפוח, כי אם אין אלא שינוי מראה לבד, או אין שם רקבובית ואינו נימוח, איכא סברא להתיר אף שאין אנו בקיאין בבדיקת לוה"ג, מכ"ש הכא דבקיאין אנן בבדיקת עצם הגלגלת, כי מולאין אנן דנצרר הדם הוא סימן למכה בשבת (דף ל"ו), ובכתובות (דף ע"ה), ובע"ז (דף ל"ב), ובחולין (דף מ"ו, וכ'), מ"מ נצרר הדם ממש בעינן וכדאיתא בירושלמי דשבת פ"ז ה"ב בחובל בחבורה ע"ש, והיכא שאינו נצרר ממש רק זהרורית אין זה לסימן, וא"כ איכא למימר דהאי נפוח לא עדיפא מנצרר הדם מעט, ויפה הכשרת. ואך מכיון שלא ביאר בהאי כפוח עד כמה הגיע דאיכא סברא למימר דאם שהגיע עמוק מעט בגלגלת, יש לחוש שמא היה נקב בגלגלת ונתרפא, ולזאת איכא חששא דנקיבת קרום של מוח, מ"מ איכא למימר דכיון דבעיקרא דדינא דגלגלת שנפחת הוא פלוגתא דרבוותא, וא"כ הוי ספק שמא ניקב עצם הגלגלת, ושמא לא, ואף כשניקב הא איכא רבוותא דמכשרי בנפחת, ולא עוד מלינו בתוס' בחולין (דף קכ"ח ע"ב) ד"ה קוליא דעצם שמתרפא אינו מתרפא כבתחילה, ולכן יש לנו סברא לומר דמכיון שאין שום ריעותא, אין לנו לחוש לחזר ונקשר, ויש להתיר. כנלע"ד *):

שאלה ד.

עוף שהיה בגלגלתו כמין נגע, ונאבד קודם שנבדק העצם לראות: אם שלטה הלקותא מעל"ע, או לא, אם יש להכשיר?

תשובה. בדין דנקב בעוף נראה דבפלוגתא שנויה דמחולין (דף נ"ו) משמע דבעוף היבשה כשנשכתו חולדה מהני בדיקה, וכן דעת כמעט כל הראשונים לפסוק כן, ואף האיסוה"ת בכלל נ"ד דעתו בשם י"א דהיכא שנשבר העצם דקרמייהו של עופות דידן רך דמיא לעוף של מים, וכן דעת האו"ז בסי' תכ"ז מטרפות דבזה"ז שאין אנו בקיאין בבדיקה בעוף שהכתו חולדה נגד מקום קרום של מוח דטרפה, ולכן לפ"ד הני פוסקים דסברי דמהני בדיקה אף היכא שהנקב במפולש, מכ"ש דאיכא למימר דבכגון זה שאינו אלא ספק והחזקה אית לן דבחזקת היתר עומד בודאי יש להכשיר משום דאית כאן ספק שמא לא ניקב העצם ואף כשניקב שמא לא הגיע לקרום. ואף להאוסרים ומחמירים, מ"מ נידון זה יש לחלק; דהם לא מיירי אלא כשרואין נקב ודאי, ואיכא חששא דנקיבת קרום של מוח, בזה לא מהני בדיקה, מטעם שאין אנו בקיאין. אבל היכא דיש לנו ספק שמא ניקב ושמא לא ניקב, וא"כ אית לן עתה כמה ספקי. חדא דבעוף דיבשה איכא דסברי דנקב בגלגלתו אינו פוסל, מטעם דדין זה לא נשנה אלא בעוף של מים דקרומו רך, וכפי הנראה מחולין (דף נ"ד). ועוד אף כשנאמר דעופות דידן כעופות המים חשיבי, מ"מ שמא לא ניקב כלל, ואף כשניקב העצם שמא לא הגיע להקרום, ולכן מכיון שלא ראו נקב ממש בעצם, ורק מצאו איזו ריעותא, לו יהא דצריך לראות ולעיין אם הוא שלם או לא, מ"מ בנידון זה דנאבד שאני, כי לבד כל זה יש לנו ספק שמא ע"י חולי באה דאז ליכא למיחש ולהטריף בנקב כ"ש, כי בשלמא בנשיכת חולדה או בנגיפת אבן איכא למיחש שמא הגיע להקרום, אבל היכא שע"י חולי, אז אין סברא המכרעת לומר, דאולי פגעה לקיתא זאת גם בהקרום, כי נקב כל שהוא חידוש הוא שמטריפין בכל עוף, והבו דלא לוסיף ולומר דאף כשנעשה ע"י חולי להטריף, ולכן בנד"ד דלו יהא שראו שגם העצם התחיל לנקיב, מ"מ כיון דאיכא ספקי טובא, בדין זה היכא שנאבד בלא בדיקה יש להכשיר בעוף דיבשה הזה. כנלע"ד **):

שאלה ה.

תרנגולים נשכו זה בזה על הגרגרת, וכשנשחטו מצאו נקב קצת בעצם, ורק לא ניקב מעבר לעבר, וכשדחק מלמטה באצבעו יצאו טיפי דם מעצם הראש, אם יש להתיר?

תשובה. אם שבדין נפחת עלהגל"ג: יש לדון אם הטריפות מצד עצמו, או מצד שסוף הקרום לינקב

ורצית זבח

דמשמע אף כשאין רושם טרפה מצד הדין, או מטעם שאין אנו בקיאין, אבל כל זה לא מיירי רק בקרום, ואם כשנאמר דגם בעצם הגלגלת כן יקשה למה לא השמיעו לנו חידוש דין יותר גדול דאף על עצם הגלגלת נמי יש להטריף כשנמלאו תולעים, וע"כ דאין בזה שום חששא, ובכגון זה איכא למימר על המחמיר להביא ראיה, והבן:

*) **אהמ"ע** כן נראה מדברי האיסוה"ת דאם יש בגלגלת נפוח ועצם הגלגלת שלם כשר יעוי"ש בכלל נ"ד אות ו', וכן נראה מדברי הרמ"א בסי' נ"ז סעי' ט', ובט"ז שם ס"ק ח', ובש"ך ס"ק י"א ע"ש. ומדלא מבואר דין זה בשיעורא דנפחת, ע"כ דבכסלע מיירי, דאם בפחות מסלע יש להכשיר בבהמה, כדמשמע מדברי הב"י סי' ל' סעי' ב', וברמ"א שם בשם הטור, והאיסוה"ת, וכן דעת הפ"מ בש"ד שם ס"ק ז', כי גם בעוף שנפסל בנקב כל שהוא, מ"מ יש להקל כדכתוב להדיא באיסוה"ת שם. ואך מכיון דהאחרונים לא כתבו כן, יעויין גא בפ"מ במ"ז ס"ק ג', ובי"א סי' ל', לכן צ"ע לדינא, ויש לעיין בזה טובא, הלא ליכא לחשוש שמא חזר ונתרפא. ובהתוס' דחולין שהובא בתשובה הזאת איכא למימר דשאני ברפוי גמור מרפוי קלת. אך שניף הסברא נכונה היא, כי איכא למימר דטרפות הגלגלת לאו מצד עצמו, ומטעם קרום של מוח, ומפורש יוצא בס' ירושלמי חולין פ"ג ה"ג דחזקת קרום של מוח בכושר ע"ש, ומ:איכא ספקי טובא בנידון זה אפשר לסמוך כשים הפסד לדון להתירא:

) **דה"ב כפי הנראה מתשובה הזאת מלינו מפורש יוצא ראיה מהס' ירושלמי דחולין פ"ג ה"ג חיפה שאל לר"ח

לינקב, מ"מ בנידון זה איכא למימר דיש לנו ליזיל לקולא, מטעם שדין חסר עלהגל"ג בחולין (דף כ"ד) שנויה במחלוקת, וזהו כדעת רש"י, והרמב"ם ז"ל בפ"י משחיטה, והר"ן והאשכול בסי' ע"ז, ולדעת הטיטור. והרי"ך גיאות, ור"י ור"י נפחתה שאני, ואם דאכן אזלי לחומרא, מ"מ מידי ספקא דפלוגתא לא נפקי, ולכן בודאי לא מפסלא הבהמה, רק היכא שהנקב מפולש מעל"ע. מפני דאיכא דס"ל דבנפחת מבלי ניקב הקרום לא מטרפא, יעויין בתוס' בחולין (דף מ"ב ע"ב) בד"ה ואמר, ובעירובין (דף ז' ע"א) ד"ה כגון, ובכתובות (דף ל"ז ע"ב) ד"ה כדי, ולכן אף לדעת המחמירים הוא דוקא כשהחסרון במפולש בגלגלת, אבל היכא שאינו במפולש אית לן למימר דכשרה, וכ"ז הוא בבהמה, אבל בעוף דיש בזה פלוגתא דרבוותא ודעת רוב מהראשונים לחלק בין עוף היבשה לעוף המים וכדאיתא בגמ' (בדף כ"ו). ורק לפי דברי האו"ז והאיסוה"ת וכפי המבואר במרדכי בחולין שאין אנו בקיאין בבדיקה, ולכן אף בכל שהוא מיטרף, אבל כל זה היכא דאיכא חששא לנקיבת קרום של מוח, והיכא שאין לנו למיחש יש להקל דהלא בגמ' שם שנינו הכתה חולדה על ראשה כתב רש"י ז"ל דחיישינן לנקיבת הקרום היכא דנשכתה בשיניה, ומטעם זה כתב הרמב"ם ז"ל דנגפה בעץ ג"כ שוה לנשיכת חולדה, ולכן איכא למימר מכיון דנגיפת עץ שהוא בא בכח ובחוזק דומה לנשיכת חולדה, משא"כ בנשיכות תרנגולים, דהל"כ ליתני גם בנשיכת תרנגולים כן, וכן אף לדעת רש" דדייק במתניתין דהכתה הוא בשיניה יש לכאורה סברא לומר' דבנשיכת חולדה ששיניה דקות, לזאת איכא חששא דנקיבת הקרום, משא"כ במילי אחריני דאפשר שאין לחוש, ואף כי בגמ' לא מלינו דין דנגפה ורק הרמב"ם ז"ל הביא זאת, וע"כ דדעתו דחולדה לאו דוקא, וה"ה בכל מילי דאיכא למיחש לקרום של מוח חיישינן, וא"כ נראה כמו דמלינו שכתב הרשב"א ז"ל בסי' שפ"ג בנקיבת שדקין שבאה מנגיחת בהמה, כ"כ יהיה הדין בכאן בנשיכת התרנגולים המנקרים זה את זה בחרטומיהם, וריעותא חשיבא, והא דקתני במתניתין חולדה לאו דוקא הוא אלא כל היכא דהוכה בכח ונשבר העצם אית לן למיחש לניקב קרום של מוח, כי מדברי הרמב"ם למדין אנו, הגם דאיכא לפירושא במתניתין דהאי חששא דנקיבת הקרום בא מכח הפועל ולא מהמתפעל, ולזה אין חששא שנרם לנקב עוקץ מן העצם, ורק החשש הוא דילמא משיני החולדה באת, ואין לפרש כן, כי אין הפרש ממה שאפשר לבוא לנקיבת קרום, ולכן אף שאין כח בהפועל לנקוב, ורק כשאפשר מהמתפעל לבוא לידי נקב חיישינן, מדקתני נגיפה שמעינן זאת שאין שום הפרש, ולכן כאן שיודעין בודאי דנשכו התרנגולים בחרטומיהם זה לזה, בודאי איכא למיחש לשמא ניקב הקרום [דמלינו שיש אפשרות לתרנגול לעשות פעולה זאת בדבר רך כדאיתא בעדיות פ"ו מ"א ובברכות (דף כ"ז ע"א) ובנדה (דף ח' ע"א) ויעוי"ש ברש"י] אך בתנאי שיהא הנקב במפולש מפני דכל זמן שלא ניקב מעל"ע בודאי ליכא חששא לנקיבת הקרום, דהלא העצם המוח על המת מפסיק, ורק שיש לדון בזה שרוחק בהלבנו כשבודק ויוצאים טיפי דם נראה שאין לחוש לנקיבת קרום של מוח, כי מחולין (דף כ"ו) ממימרא דרב ושמואל ולוי שמעינן דדוקא בגלבון המוח ויצא מהנקב חיישינן, אבל טיפי דם אלה דאפשר שהם מן העצם גופא כי נמצאים נקבים טבעיים, ומהם אפשר להדם שיצא, ולכן כל זמן שלא ניקב מעל"ע, וכשבודקין ורואין שהעצם שלם, בין בבדיקה ע"י ראיה, ובין בבדיקה אחרת, יש להתיר, כנלע"ד *):

בהמה

ורצית זבח

שחטה ותטפו חולדות מהו?, א"ל לנשמעינהו מן הדא, דמר ר"ב בשם רבנן וכו' עד אוף הכא ספק ניקב, חזקת קרום של מוח בכושר ע"כ, וכוונת הירושלמי איכא למימר כפי המבואר בירושלמי דביצה פ"ג באכלו זאבים הבני מעיים דאמרינן שאין חוששין שמא ניקבו יעוי"ש בה"ג. וה"כ מיירי שאכלו החולדות את מוחה, ויקשה הלא חזקת היתר יש לה, ומדוע ניחוש לזה דצריך להשמיענו חידוש דין במה שהסברא היתה נוטה לחוש לזה, בדבר המבואר דיש לבהמה ולעוף כשנשחטו חזקת היתר?, וע"כ דמיירי באופן כזה שהיתה שם ריעותא, דאז איכא למיחש מצד הסברא לשמא ניקב קרום של מוח, קמ"ל הירושלמי דמכיון דיש לנו חזקה שהמות בחזקת כושר, לא חיישינן, מפני דלא חשיב זה איתרע חזקתו, כי כמה וכמה ספיקי יש להתיר. ואף של"ע גדול לומר כן מפני שהירושלמי מביא ראיה מבני מעיים ושמה אי איכא ריעותא חיישינן כשנאבדו מבלי בדיקה, וא"כ גם בזה ניחוש? ועוד מהירושלמי דברכות פ"ט ה"ג, ודתרומות פ"ח ה"ג משמע דלא מיירי האי דינא באכלו, כ"א כשהחזירו נקובים, ע"ש, וע"כ דבזה נמי מיירי הכי, וכן בירושלמי בחולין איתא בלשון תטפו. ולכן נריכין להבין מה נשתנה דין מוח מדין כל האברים, שצריך לן להשמיענו חידוש גם במוח, וע"כ דכוונת הירושלמי כפי הכתוב פה דיש ריעותא בגלגלת דלא חיישינן לנקיבת קרום של מוח כשתטפו החולדות. ושאני דין זה מדין ניקבו זאבים הבנמ"ע, דהתם דוקא בסתמא אמרינן דלא חיישינן דאיכא למימר דכאן הספק איננו על הקרום גופא. ורק על עלהגל"ג, ומפ"ז יש לחשוש גם בקרום, קמ"ל דדין זה דמיא להך דניקבו בנמ"ע, מפני דבכל אופן בקרום גופא ליכא חששא דחזקת היתר יש לו. וכ"ז הוא כשנשוה הירושלמי והבבלי דחולין (דף ט') ונאמר דליכא פלוגתא, וכפי פשטות דברי הירושלמי משמע כשלא החזירו כלל, מדלא נזכר בירושלמי זה כאשר פירש הק"ע בביצה שם. ולכן יש קלת ראיה להתיר. ויעויין נא בתבו"ש סי' ל' ס"ק ז', ובמק"מ ס"ק י"ג, ובפ"מ סי' ל', ובזכולא"ב באות טרף, דמשמע שיש להחמיר היכא שנמצאה ריעותא בעוף, דאיכא למיחש לשמא ניקב הקרום, ורק בספק טרפה כזה, אם שהה י"ב חודש או הטיל בלים יש להתיר, מטעם דבש"ע מהני שהייה יב"ח כדמלינו ביו"ד סי' כ"ז יעוי"ש, ומכאן משמע דלא בעינן לזה מדלא ביאר אם שהה יב"ח או לא. ולכן ל"ע להלכה למעשה לסמוך בזה, ודוק:

*) אלימ יעויין בפ"מ במשב"ז ס"ק ג' שכתב דבנקרע העור כשר, וזהו כדעת הט"ז בסי' ל' שכתב כן בשם מהרש"ל, ודעתו אף כשילא דם, אבל כ"ז הוא רק היכא שהריעותא בעור לבד, ואם כשהריעותא בעצם דמבואר בב"י בסי' ל' סעי' ב' דצריך בדיקה, ולדעת האיסוה"ת והרמ"א שם שאין אנו בקיאין, א"כ איכא למיחש, ול"ע הני דברים הכתובים פה דמשמע דבדיקה מהני?. וי"ל מדדייק "בדיקת ראיה או בדיקה אחרת", כוונו דבדיקת אלבע בלד

הגהב

שאלה ו':

בהמה שהכוה על ראשה במקל עב, ורבצה ושהתה מעל"ע, ולא הלכה, ואח"כ שחטוה, אם יש להתירה ע"י בדיקת הקרום?:

תשובה. בסוטה (דף מ"ח ע"א) מצינו בתקנת יוחנן כה"ג שביטל את הנוקפין אריה"ם שהיו מסרטין לעגל בין קרניו, כדי שיפול דם בעיניו, ובתוספתא שם שנינו בפ"ג דאמר להם ריב"ז [וכפי גרסת התוס' שברי"ף יוחנן כה"ג] עד מתי אתם מאכילין את המזבח טריפות, לפ"ז משמע דהניקפים הוא סרט, אבל כפי לישנא דהתוספתא דאיתא שם מוסכין, ובגמ' שם איתא במתניתא תנא שהיו אובטין אותו במקלות ופירש רש"י להפילו לארץ, ונוקפין לשון חבטה ומכה וכו' ע"ש, וטעמא הוא שמא ניקב קרום של מוח ע"ש. הרי דבהכאת המקל איכא למיחש לשמא ניקב קרום של מוח, ולכן אף דמטעמא דריסוק אברים דאיכא בנפילה לא חיישינן היכא שהכה במקום ידוע וא"צ בדיקה רק אותו מקום שהכה, וכשרואין שהמקום הזה שלם ליכא למיחש לשום חששא דשאר אברים, ובפרט היכא דשהתה מעל"ע, וכדמשמע מחולין (דף נ"א ע"ב) בתוס' שם, ובר"ן בפ' א"ט, וברמב"ם בפ"ט משחיטה, ורק משום נקיבת הקרום יש לחוש, כי היכא שמכין בהכאה גדולה עד שמחמת ההכאה הזאת נפלה לארץ בודאי איכא למיחש לנקיבת הקרום, כי נקב קרום של מוח בכ"ש מיטרף, ולכן בודאי להכי חיישינן, ואם כשבדקו ומצאו דהעצם לא איהרע ולא נתרוצץ כלל, דאז אין שום חששא בודאי אפשר לומר דיש להתיר ע"י בדיקה זאת וע"י בדיקת הקרום, ואף כשנתרוצץ העצם, דאז לו יהא דבעינן בכ"מ רוב מפני דבהמה לא מיטרפא אלא בחבסה ברובא וכדאיתא בחולין (דף נ"ב), וביותר גם בעוף הדין כן כדמצינו בירושלמי דנדה ספ"ג, אבל בפחות כשרה, כ"ז הוא היכא שהלכה ואכלה דאז אמרינן מכיון שלא נחבסה ברובא יש להתיר בלא בדיקת הקרום, אבל היכא שלא הלכה, אז אף בפחות חיישינן להכאה זאת וצריך בדיקה, ולפי כן איכא למימר דזה כוונת הרמב"ם שכתב נגפה באבן או בעץ דיש לחוש לניקב הקרום דהוא מטעם שמצינו בסוטה כן, ואך יש לדון דהוא לא כתב אלא בעוף ובבהמה לא הזכיר מזה כלל, וע"כ דחלוק בזה עוף מבהמה, וכפי הנראה מן הגמ' אף בבהמה הדין כן? וכדי לתרץ את זאת נראה דיש לדון בזה גם לפי דינו של הגמ'; דבחולין איתא דנחבסה ברובא וכאן בסוטה משמע דאף במיעוט חיישינן, ואם שיש חילוק בין הכאה בכח להכאה דממילא, ובהכאה דממילא לא חיישינן כ"א ברובא, ואך בהכאה במתכוין אין שום הפרש ובפחות מרובא נמי צריכה בדיקה, יקשה מדוע לא חילקו בזה הראשונים ולא הזכירו מהגמ' דסוטה וממתניתין דמע"ש? וליכא למימר שאין הדין כן מטעם דבירוש' דסוטה פ"ט איתא עד מתי אתם מאכילים את המזבח נבילות, כי מהגמ' דידן ומירוש' דמע"ש ספ"ה דמשום טריפות שנויה שם וטריפות בקרום של מוח בודאי מישך שייכי בהכאה זאת, ולזאת צ"ל, דהתם בלהבא קמיירי, ובחולין מעבר קמיירי, דבעבר אזלינן בתר חזקת הבאה מכח הרוב, משא"כ בלהבא, ולכן על להבא איכא למיחש שמא בהכאה זאת ינקוב קרום של מוח. אבל בחולין דנחבסה דלשעבר היא בזה אם לא נחבסה ברובא ברוב היקיפה או ברוב גובהה ליכא למיחש, ומפני דבהאי סברא לחלק בין לשעבר ובין להבא צ"ע ממ"ש התוס' בב"ב (דף ק"ד) בד"ה ניחוש, ובנדה (דף כ"ט) ד"ה ר"ש, (ובדף ס"ז ע"ב) ד"ה אבל. ובגטין (דף כ"ח), ובמרדכי בקדושין פ"ב, לזאת נראה דהגמ' מיירי באופן אחר, דהנה התם עשו כן כדי להפילן על הארץ ואיכא בזה משום חששא דריסוק אברים, ובגמ' דידן לא נזכר מהאי חששא מאומה, רק קשקיל וטרי מטעם נקיבת קרום של מוח, ולפ"ז אפשר ליישב גרסת הירושלמי דסוטה שכתוב מפני שמאכילין נבילות, דטעמא הוא מחמת ההכאה ומחמת החבטה אפשר לבוא לידי כך. ואם שקשה לומר כן מפני דגרסת הירוש' דמע"ש לא משמע הכי דהתם להדיא טריפות שנוי', ומכמה טעמי אחריני, וע"כ בחדא מחתא אמרינהו, לכן נראה לחלק בין חבטה לחבסה, דחבטה שאני מפני שזה בא מן הצד, וחבסה היא על מקומה כדאיתא בב"מ (דף קט"ז ע"ב) אי בחבטה נפיל עלייתא איתבור אי בחבסה נפיל תתייתא איתבור, ויעוי"ש ברש"י ד"ה אי בחבטה, ולכן הגמ' דחולין דבנחבסה מיירי לזאת בעינן רוב, אבל בחבטת מקל אז אף במיעוט נמי כן, ובאופן כזה מיירי הגמ' דסוטה. ויען כי גם זה קשה לומר מפני דאיתא בב"מ (דף פ') בשחבסו לאלתר דלא משמע הכי, ולכן צ"ל דלשון חבטה מצינו בסוכה (דף מ"ה), ובשבת (דף פ'), ובב"ק (דף כ'), ובחולין (דף ח'), ובכתובות (דף י', ודף ל"ו), ובמידות פ"א מ"ב ובפרה פי"ב דהתם מיירי בהכאה הבאה ע"י דבר מה וע"י כח אחר, משא"כ בחבסה כפי הנראה מהגמ' מיירי דנעשתה מאליה, ולכן בחבסה אין חשש לנקיבת קרוש"מ, משא"כ בחבטה. ואולם שזה דוחק גדול לחלק כן מפני שמצינו בלשון ר"י שכתב בנחבסה שנתרועע הגלגלת ע"י הכאות ברובה ע"ש. ועוד מצינו ברמב"ם שכתב בשחיטה בפ"י ה"ו „נחבס", ובה"ח כתב „נחבס ונתרוצץ", ובפי"א הי"א „נחבסה" דמשמע דיש חילוק בין נחבס סתם לנחבס ונתרוצץ, ובאמת לא מצינו חלוקא זה, ומוכרחין אנו לומר דחדא מלתא היא וחבסה דאסירה משום שמא תתקלקל קרוש"מ ומטעם זה מטרפינן בנפחת ג"כ, והחילוק הוא בין נפחת לנחבס, דבנפחת איכא חסרון ובנחבס ליכא שום חסרון ורק נתרוצץ וזה השמיענו הרמב"ם ז"ל דמשו"ה בעינן בנחבס רוב מפני שאין בו חסרון כ"א הוכה ע"י מכות רבות, וכדכתב האשכול בטריפות סי' ע"ז, ולכן גם ע"י הכאה הדין הוא כן היכא שלא ניקב ורק נתרוצץ. ואך מפני דנתרוצץ העצם ע"י הכאה בחוזק חשיבא לריעותא,

הנקב אין אנו בקיאין מצד חסרון חכמה, אבל כשרואין שהעצם שלם בודאי בקיאין אנן. ולא דמיא להא שכתבו הב"י והרמ"א, דהתם מיירי בנקב מפולש מעל"ע, משא"כ היכא שהנקב אינו מפולש. ויעויין נא בד"ק ובנו"ב חיו"ד מהדו"ק סי' ה' מ"ש בזה והבן. וכדומה לזה מצינו בחת"ס חיו"ד סי' נ"ח וצ"ע בתרנגול שבא נסוך מעכברים יעוי"ש מ"ש בזה, ודוק.

וצריך בזה בדיקת הקרום, וכשבדקו ומצאו שהקרום שלם ולא נתרוצצה ברוב גובהה או ברוב היקיפה אז יש להתיר, והגמ' דסוטה אפשר נמי לאוקמי בכהאי גוונא דאיכא למיחש לשמא נתרוצץ העלם בכשיעור דאז בדיקה לא תהני, ומכ"ש לעשות כן לכתחילה אסור, כי ע"י הכאה אפשר לבוא לידי כך וחיישינן לנקיבת קרום כדכתבנו לעיל, אבל היכא שאירעה מעשה כזאת במקרה והובאה לפנינו ורואין אנן דליכא שום חששא בקרום ולא נתרוצץ רוב גלגלתה כדין, יש להתיר בהפסמ"ר. ואף מטעמא שכתב דשהתה מעל"ע דזה מהני לדין ריסוק אברים דלא ניחוש ובכגון זה שהמקום הוא ידוע, ורק העיקר הוא מחמת ההכאה והחבסה בגלגלת, לכן אפשר לסמוך בהפסמ"ר להתירה באכילה. כנלע"ד *):

שאלה ז

הובאה בהמה שנחבסה בגלגלתה, ורק ספק אם יש רוב כפי הדין הנצרך לשיעור דנחבסה, אם יש להתירה?

תשובה. בדינא דנחבסה ברובא מצינו איבעיא בגמ' בחולין (דף נ"ב ע"ב) דבעי ר"י רוב גובהה או רוב היקיפה ונשארה בתיקו, ומזה פסק הרמב"ם ז"ל בפ"י משחיטה ה"ו שאינה רק ספק טרפה, ואשמעינן בזה חידוש דאוסרין אותה לפי סברתו שסובר דכל ספק מדרבנן לחומרא, לבד מדרוסה, והו"א דבנידון זה נמי אזלינן לקולא, קמ"ל דלא, כי זה ספק בד"ס מפני שאינו מפורש בתורה, אבל לשיטתו אזיל דקרי כל הלממ"ס ד"ס כדכתב בפי"ז מכלים מי"ב, ולכן אפשר לומר לפי סברתו דהיכא דנסתפק לן אם יש רוב היקיפה או רוב גובהה דלס"ס תחשב זאת, ובזה לא ניזיל לחומרא. ואף מכיון דכל הפוסקים לא ס"ל כן, יעויין בעיטור אות גלגלת, ובהרי"ף, וברשב"א, וברא"ש בחולין פ"ג, ובאשכול בטריפות סי' ט"ז, ובסדר ח"ט בקלרה דס"ל דטרפה ודאית, וכן משמע מדברי הגדל"ד במאמר ב' כלל א' פ"ט, ובשבולי"ק אות י', ולכן אין הפרש כשנולד לנו ספק זה אם איכא רובא או לא. אבל אין זה ראיה נכונה דאיכא למימר דכל טעמא הוא דנחבסה מפני שבסוף תלקה הקרום ובעלם הגלגלת שלם רק נתרוצץ, דנתרוצץ חשיב שלא נשבר העלם בתכלית, ורק קרוב לשבירה, וכן יש לדייק מדברי רש"י בחולין שם, ומדברי הרמב"ם בשחיטה פי"א ה"ד, וה"א, ועל זה שנינו דברובא מיטרפא, מפני שאז ריעותא חשיבא לגרום לקותא בקרום ולא מהני בדיקה, אבל בפחות מהשיעור זה שפיר מהני בדיקה כשבודקין ורואין שלא ניקב קרום"מ. ולכן אף לדעת המחמירין וסוברין שזה טרפה ודאית, כ"ז הוא מטעם דס"ל דספק איסורא להחמיר מה"ת ודומה לודאי, וא"כ כשנולד ספק חדש מחשב זה לס"ס. ואם שיש להסתפק בשיעורא דרוב דתליא בהך דינא אם אפשר לגמלם או לא כי רוב איכא למימר דבכ"ש יותר מהחלי רוב נקרא, ולכן אם תהיה החבסה בחלי היקף, או בחצי הגובה דאיכא למימר דמחלה על מחלה חשיב כרוב ונחבסה ברובא או לא, ולפי דברי הרמב"ם בפ"ז מק"פ, ובפ"י מטומאו"כ, דס"ל דמחלעמ"ת הוי כרוב, וא"כ בנידון כזה אף לסברת הרמב"ם דס"ל שאינו רק ספק טריפות אזלינן לחומרא דכרוב חשיבה, אבל בזה יש לן סברא לומר להיפך דכ"ז דאמרינן בחולין (דף כ"ט), ובפסחים (דף ע"ז), ובבכורות (דף י"ז), ובסוכה (דף ט"ו), ובעירובין (דף ט"ו) ובכמה דוכתי דמחלה חשיבה כרוב, וכבר ביארנו מזה לעיל בסי' כ"ח בש'. דלא אתאמרא היכא דאיכא תרי לדדי להתירא כדכתבו התוס' בעירובין (דף ו' ע"א), ובחולין (דף כ"ח ע"ב) ע"ש, וכאן איכא נמי תרי לדדי להתירא שמא הרוב שלם והמיעוט נחבס, ושמא הוה רק החלי. ומפני דאיכא למימר דכאן שאני דיש לדמות להא דאיתא בברכות שם בשני זכרים שילא ב' ראשיהם כאחד, דהתם נמי תרי לדדי הוי ומ"מ מחמרינן, הרי אף בשני לדדים להתירא יש להחמיר וכשנחלק ונאמר דהתם שאני מפני שאין באפשרות לברר הדבר ולכן לא מהני, משא"כ בשאר דוכתי כדעת התוס' שכתבו כן, לזאת בנידון כזה תרי ספקי מהני שפיר, ובפרט לפי מ"ש התוס' בחולין (דף כ"ט ע"א) דדבר התלוי בחיות, מחטמ"א לא הוי כרוב, ואיכא למימר דכיון דבעינן רוב גובהה

*) **דהמ"ס** הדברים האלה תמוהים מטעמא דבאחרונים לא משמע כן, ורק הצריכו הילוך. יעויין נא בר"ש סי' ל', ובד"ק שם ס"ק א', ובגהק"ד ס"ק א', ובמק"מ ס"ק ג' יעוי"ש. אבל כפי המבואר בחולין בלישנא דהגמ' שם משמע דבכגון זה מיירי, ויש להוכיח כן מדברי הראשונים. ואם שכל התרוצים הנאמרים על הך גמ' דסוטה קשי' הם להולמם, מ"מ נראה מדברי הב"י סי' ל' סעי' א', ובט"ז, ובש"ך שם, ובתבו"ש ס"ק א' דיש להם מקום. ויעויין ברש"י בחולין שם מ"ש בזה. ואף שנאמר שאין חילוק בין סדק ורצוצה וריעותא הקרובה לשבירה, אבל בכל אופן לפ"ז מוכרחין אנו לאוקמי את דברי הגמ' דסוטה דמיירי ברובא, כי בפחות מרוב לא שייך שום טריפות, ולכן החשש הוא משום נקיבת קרום"מ. ותדע לך דאפשר לתרץ דהגמ' דסוטה מיירי מדין נקיבת קרום"מ, והגמ' דחולין מיירי מדין דנחבס הגלגלת. ולא מיבעי לדעת התבו"ש ס"ק ח' שכתב שהוא טריפות מחמת עצמו בודאי דינים נפרדים הם, ואף לדעת הפ"מ שם, והש"ך בס"ק ד', והאשכול בסי' ט"ז, והעיטור באות גלגלת, ובאות חסר, ובכו"פ שם סי' ל', ובפ"ח שם שהטריפות הוא מחמת הקרום, ויעויין נא בלוית חן פ' הבוא, מ"מ ל"ק כלל, דאיכא למימר דהיכא שנחבסה ברובה חיישינן לנקיבת הקרום דסופו שתנקב, והגמ' דסוטה תהא מיירי שע"י הבאה אפשר להתהוות נקב בקרום גופא ולא מחששא שסופו ללקות, ולכן אם שקשה להתיר מבלי הילוך ד"א, אבל בשהתה מעל"ע דלא דמיא להך דסוטה כי התם מיירי ששחטוה תיכף וכן סברא נכונה היא לחלק בין לכתחילה ובין בדיעבד יעויין נא בטוטו"ד מהדו"ת סי' ב' שכתב כן, ובדיעבד יש לסמוך לפי כל המבואר פה להתיר בהפסמ"ר. וכמה שיש לעורר בדברי הרמב"ם דיש לחלק בין נחבס לנתרוצץ. יש לזה הוכחה מירושלמי דפסחים פ"ז ה"א מעתה עד שיטיל אבן וירסם עיי"ש וברמב"ם מק"פ בפ"י והבן. ובחידושנו שם מבואר באורך ת"ל:

אה"ב

גובהה או רוב היקיפה דבזה השיעור מיטרפה הבהמה, אבל לא בפחות, וכשנאמר דמתעמ"א נמי כרוב חשיבא מדוע לא השמיענו הגמ' שאף במחלה הבהמה נטרפת, וע"כ דדוקא רובא. ואף דאיכא למימר דזה ממילא ידעינן, מכיון דכללא אית לן דכרוב חשיבא בכ"מ, אף לענין טריפות נמי, ומהתוס' דחולין אין ראיה דהתם שאני, כי חילוק יש בין להקל ובין להחמיר, כ"ז יהיה היכא דהספק על שניהם על רוב היקיפה ועל רוב גובהה, אבל כשהספק על אחת מהן, בזה בודאי איכא למימר מכיון שאין זה אלא ספק צריכין למיזל לקולא. דנראה כן ליסנא דהרמב"ם שכתב נחבס רוב גובהה והרי רוב היקיפה קיים או שנחבס רוב היקיפה והרי רוב גובהה קיים, דמשמע מזה דהמיעוט מהרוב השני ג"כ נחבס, ורק משום דאיכא רוב גובהה או רוב היקיפה מטרפינן מספק, ואם שהסימן השני לא נחבס כלל ואין לנו קלא ספק, רק ברוב אחד מספקינן אם יש בזה רובא או לא בזה אית לן למיזל לקולא. ואך הרמב"ם כתב בפי"א משחיטה ה"א או שנחבסה גלגלתה ואין ידוע אם רובה או מיעוטה, וכיוצא בדברים אלו וכו' עד שהה י"ב חודש ה"ז בחזקת שלמה כשאר כל הבהמות וכו' ע"ש, דלכאורה משמע דהספק הוא אם יש רוב או לא, דאמרינן דמהני שהייה יב"ח, הא להכשירה לאלתר לא, וא"כ חזינן דספק ברוב גובהה או ברוב היקיפה לא חשיב רק לענין זה שתהני שהייה, ולזה נסתרו כל דברינו שכתבנו, וזה שכתב שם בה"ד דעלם שנתרוצץ צריך בדיקה מיירי באופן שידוע לנו בבירור שהוא פחות מרוב, אבל לא היכא שספק בדבר. אכן כאשר יעויין היטב בדברי הרמב"ם נמלא דהאיבעיא הנשארה בתיקו נחשבת לספק, וא"כ מדוע לא נצטרף ספיקא זה לדון בה תורת דין ס"ס, ולמה נאמר דדוקא בשהייה ניתרת, הלא"ה לא, וע"כ מדברי הרמב"ם דלא פירש בפי"א כמו בפ"י, וקתני סתמא "ואין ידוע אם רובה או מיעוטה", ע"כ דדעתו בין כשהספק הוא בגובהה ובהיקיפה אם יש בשניהם רוב או פחות משיעור זה, מפני דס"ל דהגובה וההיקף שניהם אינם מצטרפין זל"ז ונטרפת רק ברוב אחד מהן, אבל כשיהיה משניהם רוב לא, ולכן היכא דנסתפק לנו על הרוב והתכסה שלמה בהיקף ובגובה לזה מבלי שהייה לא מתכשרא, אבל כשאחד שלם והתכסה היא בספק רק רוב אחד לא נצטרך לזה שהייה יב"ח, וכנראה מהגמ' דאיבעיא דר"י דוקא ברוב, אבל כשנאמר דגם בספק רוב יהיה הדין כן יקשה כדכתבנו לעיל, וע"כ דהיכא שספק הוא לא נכנס בהאיבעיא זאת, ואיכא למידן לקולא. ומפני שגוף הדבר הזה סובל דוחק גדול, ומדברי הבה"ג, ורש"י בחולין שם והר"ן משמע דרוב היקיפו ודאי טרפה ואיבעיא היא רק ברוב גובה, ולפ"ז היכא שהספק יהיה ברוב היקיפו לא תהני ספק השני, מפני שאין זה רק ספק אחד, ורק לדעתייהו בספק בגובה אז אפשר יהיה למיזל לקולא, ולכן נראה דלפי הרי"ף, והרמב"ם, והרא"ש, ורמב"ן והרשב"א דס"ל דהאיבעיא על שניהם, אפשר לן להצטרף ספק שאירע לס"ס, ואף דאיכא פלוגתא בדבר זה, מ"מ רבים הם הסוברים כן, ובהפסמ"ר ובשעת הדחק לא הפסיד המיקל. כנלע"ד: *)

שאלה ח.

בהמה שנפחת עצם גלגלתה וחזר ונקשר שבר אל שבר יחדיו ידובקו, וספק היה אם בהפחת יש בו כשיעור או לא, אם יש להקל?

תשובה. בדין נפחת הגלגולת איכא מחלוקת בין הראשונים אם נטרפת הבהמה מבלי נקיבת הקרום, או לא: דדעת ר"ת הובא דבריו בתוס' בחולין (דף מ"ב ע"ב) ד"ה ואמר, ובבכורות (דף ל"ז ע"ב) ד"ה כדי, ובעירובין (דף ז' ע"א) בד"ה כגון שאינה טרפה בחסרון הגלגולת לבד מבלי נפחת הקרום, וכן דעת העיטור בשער ב' משחיטה באות חסר, וכן נראה מדברי הבה"ג, והגרי"ן, והרא"ש בחולין פ"ג ע"ש. אבל דעת הרמב"ם בפ"י משחיטה, והרשב"א בחידושיו לחולין, ובתוה"ב הארוך, והר"ן בפ' א"ט, והאשכול בה' טריפות סי' ט"ז, ובסדר ח"י טריפות בקלרה דטרפה בנפחתה כסלע. וטעמייהו דהני רבוותא תליא באם דמימרא דריא"ש קאי אחוליא לבד, או על גלגולת נמי, דמאן דמטרפי סברי דנפחתה לא

*) **אה"כ.** בדברי התבו"ש סי' ל' ס"ק א' משמע דיש להתיר וכדעת המהריק"ש. ויעויין בפ"ח דפליג ע"ז ודעתו להחמיר ע"ש בס"ק ב'. ומפשטות ליסנא דהרמב"ם מוכח כן, כי קשה מאד לחלק ולאוקמי דמיירי בדין שהייה כשהספק הוא בשניהם הלא לפי דעתו שסובר דבכ"מ אמרינן מתעמ"א כרוב וא"א לנמלם, בנידון כזה נמי. ואם שיש לחלק בין ביד"ש לביד"א משום דבדי"א אפשר לברר כדמוכח מכל הני דוכתי השנוי שם דין דאפשר לנמלם וכבר ביארנו מזה לעיל, מ"מ כאן דספק טרפה היא איזה הפרש יש בין ספיקא דדינא לספיקא דמציאות, ואף בספיקא דמציאות ניזול לחומרא היכא דאיכא הדין להחמיר ולכן יש לדון בזה ולומר דלחומרא אזלינן ואין סברא להתיר, ומכ"ש בספק התלוי בחסרון ידיעה. וביותר אפשר לפרש דברי הרמב"ם כן, ולחלק מדין גלודה דהכא שאני משום דהספק הוא בחסרון ידיעה דאינו נכנס בגדר ספק לאצטרופי לס"ס. ולפ"ז הדברים הכתובים פה תמוהים הם מעיקרם, כי הדבר הזה במחלוקת שנוי ודעת רוב האחרונים לחומרא נוטה, ומהא דלא פירש הרמב"ם אפשר דסמיך על מ"ש בפ"י ה"ו ע"ש ודוק היטב. ומאחר דהשבו"י מסכים לדברי הפ"ח, לכן יש לנו לתפוס בהאי דינא לחומרא, ואך לפי תירוצו דהכס"מ בפ"י ה"ו שכתב דלדעת הרמב"ם ז"ל השמיענו דאף בס"ס אזלינן לחומרא, וא"כ יש מקום לאוקמי היכא שנתחדש לנו עוד ספק דנמלא דתלתא ספיקי הן, יש סברא להתיר' והדבר הזה צ"ע רב ודיוק גדול להלכה למעשה. ומליסנא דמבואר דלא הפסיד המיקל היכא דאיכא הפסמ"ר ושעהד"ח משמע נמי דנוטה להחמיר מפני דודאי טרפה נחשבת לכל הפוסקים, דוק והבן במתניתין דכלים פי"ב מ"ו ובעדיות פ"ג מ"ט בפירוש הרא"ד שם, ומה שיש לדון בפירוש הר"מ שם ובפע"ז מכלים מ"א דמשמע אף בספק מה"ת כן הוא, ומזה ילמח ראי' לשיטת הרמב"ם ז"ל בכ"מ בדין ספק, ועפ"י דמלינו בירושלמי דכתובות פ"א ה"א. ול"ע וישוב טובא, ולנלע"ד ילא לנו ראי' נכונה:

גרע מנחבסה. ועוד דאיתא במתניתין דאהלות פ"ב פלוגתא דב"ש וב"ה, דב"ש סברי כמלא מקדח, וב"ה כדי שינטל מן החי וימות, וע"ז שנינו בגמ' שם, ובחולין (דף כ"ב ודף כ"ד) דכן לטרפה, ע"כ איכא למימר דגם על גלגולת קאי, דאל"כ לא יהיה זה בגדר קולי דמר וקולי דמר, חומרי דמר וחומרי דמר, כמבואר בעירובין שם, ובחולין (דף מ"ד ע"א), ובר"ה (דף י"ד), ובתוספתא דעדיות פ"א, ודיבמות פ"א, והמכשירין סברי דריא"ם קאי אחוליא, אבל אגלגולת לא, וטעמייהו משום דלא חשיב הגמ' בחולין (דף מ"ב) חסרון בגלגולת כמו חסרון דשדרה, כדכתבו התוס' בעירובין שם ובחולין (דף מ"ג ע"א) ד"ה הנך. ולזאת נ"ל דלכאורה יש לעיין מדוע לא קתני האי דינא דגלגולת בין הני פליגתי המבוארין במתניתין דעדיות דמקולי ב"ש וממומרי ב"ה? וע"כ דטעמא הוא כדאיתא בירוש' דפאה פ"ו ה"ב בעומר שהוא סמוך לגפה ולגדים ובירוש' דכתובות פ"ח ה"א בנפלו לה משנארסה דלא אתינן מתני' אלא דבר שהוא חומר משני לדדין וקל מב' לדדין, ברם הכא חומר הוא מצד אחד וקל מצד אחר וכו' ע"ש, חזינן דהני דמתני בעדיות בעינן שיהיו בהן הקולות אליבא דב"ש והחומרות אליבא דב"ה בכל זמן ובכ"מ, ולא היכא שבדין אחד הוא חומר ובדין השני הוא קל או להיפך. ובשלמא כשנאמר דריא"ם גס אגלגולת קאי ניחא שפיר דלא מתניה הך פלוגתא כי לענין טרפה נלמה מזה חומרא, אבל כשנאמר דלענין טרפה אין שום הפרש, יקשה דלא קתני הך מתניתין בעדיות ביני פלוגתא דב"ש וב"ה? ולפיכך יהיה מזה ראיה נכונה לדעת האומרים שאין חילוק בין דברי ריא"ם, והגלגולת נמי קאי. ואכן מדאיכא למימר בדברי הירוש' דפאה ודכתובות דחומר מצד אחד קאי על דיעבד כדפירש הרי"ף בכתובות פ"ח ע"ש, וכן מדברי התוס' בכתובות (דף ע"ח) נמי יש לדייק כוונה אחרת בהך מילתא, ולכן אין ראיה מדלא קתני בעדיות מפני שחומר הוא מצד אחד, אלא איכא למימר טעמא אחריכא דפלוגתא דב"ש וב"ה הוא באדם, וטריפות דבהמה לא מתניה התם כלל, ובאדם נמי איכא פלוגתא בשיעורא דב"ש, דר"מ סובר דבמקדח קטן של רופאים אמרו והיה ב"ש לחומרא, וחכמים סברי דבגדול של לשכה ס"ל לב"ש, ואף לר"מ בודאי לא שייך לשנות גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה, וכדאיתא בבכורות (דף ל"ח ע"א) ע"ש בד"ה ותו ברש"י מ"ש בזה, ומהגמ' שם תבין הא דלא מתניה בעדיות. ועוד דעיקר פלוגתתן אינו בשיעור מיתה כ"א באיזה שיעור נשער, ואם דבזה משמע דפליגי התוס' דעירובין ודבכורות אהדדי, מ"מ אף כשנאמר כדעת התוס' בבכורות דבשיעור מיתה פליגי, כ"ז הוא באדם לענין טומאת אהל, וטריפות אדם שאני מטריפות דבהמה כדכתבי התוס' שם וכזבחים (דף קט"ז) ד"ה ודילמא, ובב"ק (דף כ"א) ד"ה נעביד, ובגטין (דף כ"ו) וניקר, ובע"ז (דף ו') ד"ה ודילמא. וברש"י שם (דף כ"א) ד"ה ודילמא. דנראה נא בנדה (דף כ"ד ע"א) המפלת את שגלגלתו אטומה אמו טהורה וכתב ע"ז רש"י שם אטומה חסרה והתם תלוי בכדי שינטל מן החי וימות מפני דאינה חיה, וזה שייך לומר באדם, אבל לא בבהמה, וכן נראה מן הירוש' דנזיר פ"ז ה"ב בהיבעיא דר"י דבעי כמה יחסר ולא יהיה לו רקב, ייבא כיי דתנינן תמן כדי שינטל מן החי וימות, וכא כן ע"ש, הרי דכל עיקר דינא יש להוכיח דבאדם מיירי ובבהמה אפשר דלא מיטרפה בזה לבד ובנקיבת הקרום תליא. והא דאיתא מימרא דר"כ (בדף נ"ד) בחולין כסלע וכיתר מסלע, נראה דלא קאי אגלגולת והנקדר כשר קאי וכדכתבו התוס' שם, ולר"ת אנילדה, ומחולין (דף כ"ז) ממעשה דענבול באחת שנפחתה גלגלתה, ל"ק לדעת המתירין, כי איכא למימר דבמקרה מתה ואי בדלי שמא חיה, וחלוק דין טריפות מדין טומאה, דבטומאה לא שייך סברא זאת, משא"כ לענין טריפות, ואם שתחיה ע"י רפואה אפשר לה לחיות ולא נקראת טרפה, והשתא שביארנו פלוגתת הראשונים בדין זה דנפחתה לו יהא דאנן פסקינן כדעת המחמירין דסברי דאגלגולת נמי קאי, ועי"ז אמרו שיעורו בכסלע, אבל מידי פלוגתא דרבוותא לא נפקא, ובודאי חשיב זאת לספיקא לצרף לעוד ספק לדון בדין ס"ס, ואף לדעת המחמירין נראה דהטריפות הזאת דומה לטריפות דנחבסה, וכמו בנחבסה החשש הוא שמא ילקה הקרום, כמ"כ בנפחתה, ואך בנפחתה סגי בכסלע מפני דאיכא חסרון, אבל בנחבסה אין שום חסרון ולכן בעינן רובא, דנמלא לפ"ז בנד"ד איכא למימר דכיון שראין שחזרו ונקשרו שבר אל שבר יחדיו ידובקו יש להתיר, כי מצינו לענין טריפת הרגל דנשבר העצם במקום שעושה אותה טרפה וחזר ונקשר ואין ידוע אם יצא רובו אם לאו כשרה כשנתחבר שא"ש, ואף במקים לומה"ג כשנשבר העצם ונקשר ונתרפא יפה יש מתירין, והאוסרין אינם אוסרין כ"א בלא בדיקה אבל בבדיקה כשרה והתם נמי הטריפות הוא לא מצד עצמו כ"א מצד לומת הגידין ומ"מ יצא שם הדין להתירא, כמ"כ איכא למימר בנידון זה דהלא לפ"ד האוסרין דס"ל דחסרון בגלגולת מטריף, טעמייהו דלא קחשיב הגמ' בא"ט (דף מ"ב) משום שהטריפות היא שמזה ילקה הקרום, ואך דאיכא למימר דטריפות איכא בעצם הגלגולת גופא, לכן יש לחלק מהך דינא דנשבר העצם במקום לומה"ג, דכאן שאנו מוצאין ריעותא בעצם דאפשר שנטרף ואיך יחזור להכשירו, לכן נ"ל דבנידון כזה אף הם יודו, כי "חדא" דאית בזה פלוגתא דרבוותא, ועוד דאפשר שאין בו כשיעור, וא"כ ס"ס הוא. ונוסף לזה דיש סברא לדמות לנשבר העצם במלומה"ג, ולכו"ע בדין זה איכא למיזל להקל, כשחזר ונקשר יפה מכיון דספק היה אם היה כשיעור או לא, ויש להתיר, כנלע"ד *):

שאלה ט.

נמצא תולעת במוח של בהמה והיה מונח בתוך הנקב נגד פי הנקב אם יש בזה להתיר את הבהמה?:

תשובה. כדין זה דנמלא תולעת בקרוה"מ דעת האו"ז בסי' ת"ז, והגה"א, והמרדכי בשם ר"ח, והרוקח

ורצית זבח

*) **קוה"מ** אומר. יעויין נא בחולין (דף נ"ד) בתוס' ד"ה כסלע, וברש"י שם (דף מ"ה ע"א) ד"ה ובגלגלת, וברא"ה אלמא מ"ש בזה. והא דאיתא בתוס' שם (דף י"א ע"ב) ד"ה ליתא דמשכחת לה כגון שהיה קרוה"מ מגולה

והרוקח בסי' שפ"א דאם לא ניקב והקרום קיים כשרה, ויש בזה פלוגתא, דדעת האו"ז סי' ת"ז וכן ס' האשכול בסדר ח"י טריפות בקלרה דכשלא נמלא ריעותא בקרום כשר, משמע אם יש איזו ריעותא יש להטריף, וכן מפורש יולא מאיסוה"ת כלל כ"ז סי' ע', ומהרוקח שכתב דהקרום קיים משמע לכאורה דעל ריעותא לא מטרפינן רק היכא שניקב הקרום, וזהו לדעת המכשירין בבדיקה. אכן לדידן שאין אנו בקיאין בבדיקה יש להטריף, כדכתב התרה"ז סי' קס"ז, ואך דאיכא לדון בזה טובא מפני שדין זה לא נזכר ברמב"ם כלל, לא בדין קרום"מ השנוי בפ"ו משחיטה, ולא בע' טריפות שחשב בפ"י, דמשמע מלשונו דבדין זה לא שייך טריפות, ועוד היכא שנמלא על הקרום העליון דאית בזה פלוגתא דרבוותא אם קרמא תתאה או קרמא עילאה או שניהם וחשיב נמי פלוגתא בזה כאשר יבואר לקמן בס"ד בסי' י"א. ואף דנפרש דדעת הרמב"ם ז"ל לפמ"ש בפיהמ"ש בחולין דבקרום אחד לבד סגי, וכפי הנראה מפשטות לשונו בפ"ו משחיטה ע"ש, מ"מ בנידון כזה איכא לעיוני, כי כללא אית לן בחולין (דף מ"ט ע"א) בתולעים שבריאה דאמרינן דלאחר שחיטה פרים, ושם אין הפרש באיזה תולעת, כי אף דאיתא בגמ' בלשון מורני, מ"מ מלינו ברמב"ם ז"ל שכתב בשחיטה פ"ז הט"ו תולעת, וע"כ כל תולעת במשמע, וכן יש להוכיח דלשון מורני מלינו בתולעת שבערלה כדאיתא בע"ז (דף כ"ו) ולשון קוקיאני פירש רש"י בחולין (דף ס"ז) תולעים שבריאה ושבכבד, ויעויין בברכות (דף ל"ו ע"א) ובשבת (דף ק"ט ע"ב), ולכן אף בתולעת הנמלא בקדרה של מוח, אפשר כשמלאו נקב דיש להכשיר מפני דאמרינן דלאחר שחיטה פרים. וכן יש להוכיח מהא דאיתא בשבת (דף כ"ד ע"ב) עץ ארז יש בכרכי הים ותגון שנו ומביאין קיסם ומניחין לה בחוטמה כדי שתתעטש ויפלו דרני ראשה ע"ש, ויקשה הלא איכא למיחש לנקיבת קרום"מ, ואיך אפשר להני דרני ליפול ע"י שיתעטשו או ע"י נגיחה זה בזה, הלא איכא למיחש לריעותא דנקיבת קרום"מ, וע"כ דאין לחוש מפני שאין דרכן לינקב מחיים ואמרינן דלאחר שחיטה פרים, ואם שהרמב"ם כתב בפ"ב ממאכא"ם ה"ז דהתולעים האלה אסורים, וע"כ דמעלמא קאתי, מ"מ איכא למימר דדעת הרמב"ם בזה להתיר מפני שלא זכר מדין זה כלל וכן מדין השלחופית, וכמו דשלחופית אפשר שמהעיפוש נתהווה, כמ"כ גם בתולעת, ויעויין בכתובות (דף ע"ז) ותמלא דאפשר כן, ולכן יש לדמות דין זה לדין תולע הנמלא בבהמה לאחר שחיטה דאמרינן דלאחש"פ. וביותר נראה מדברי הראב"ן בסי' רמ"ו דתולעים הנמלאים בבהמה לאחר שחיטה וניקבו קנה הלב או הושט או הדקין וילאו, דודאי לאח"ש פרים, וא"כ מ"ש דין זה דנקיבת קרום"מ מנקיבת הושט, וכמו דהתם אמרינן דלאח"ש פרים, כמ"כ הכא, ואך יש לדון לפי מ"ש הכ"ב דהריאה מרחפת ולכן א"א להתולע לינקבה מחיים, משא"כ לפי האי טעמא בשאר אברים היכא שהם רכים דאפשר שהתולע ינקוב מחיים, אכן יש לזה עוד טעם מפני שבשחיטתה אפס חום הטבעי וילא לבקש חמימות וגם לפי טעמא דטרדת הריאה נראה הא אמרינן גם בכרס ודקין כן, וע"כ דל"ש, ואמרינן דלאח"ש פרים ולא מחיים. ויען שהאשכול בסדר ח"י טריפות כתב דין דנמלא נקב ותולעת בכרס ודקין דתולין להקל, והאי דינא דר"ח כתב סתמא דאם לא נמלאה ריעותא כשר, משמע דאם יש נקב אין אנו אומרים דלאח"ש פרים וטרפה. אבל אין זה ראיה ואדרבא דוק לאידך גיסא מדכתב אם לא נמלאה ריעותא בקרום ולא כתב דנמלא נקב, נ"ל דהיכא שנמלאה ריעותא אז אמרינן דמחיים נעשה והיכא שנמלא נקב אפשר דלאח"ש פרים ויש להתיר. ועוד מליסנא דהראשונים שכתבו בדין תולעת דאזלינן לחומרא, לא מיירי רק בתולעת הנמלא על הקרום ולא בתולעת הנמלא בתוך הקרום בנקב כנגד פיו של נקב, ולכן מכל הני טעמי נ"ל דכללא אית לן דנשחטה היתרה עד שיודע לך במה נטרפה, ודעת התוס' ביבמות (דף ל') דאף בספק השקול אמרינן כן, ולכן בנידון כזה דאית לן ספיקא ואין בהנקב קורט דם דאיכא למימר דבודאי לאח"ש נעשה, היכא שנמלא בתוך הנקב יש לדון להתירא, דדמיא לתולע הנמלא בריאה ובדקין והיכא דאיכא הפסמ"ר יש להתיר, כנלע"ד *):

שאלה י.

נתבשל ראש כבש ונמצא תולעת בו וניקבו שני הקרומין אם יש לדון להתירא?

תשובה. מכיון דנמלא התולעת תחוב בתוך הנקב העובר בשני הקרומין לאחר בישול יש לדון לאיסורא מטעמא דאפשר שהיה עליו קורט דם ורק מחמת הבישול

עבר

ורצית זבח

מגולה וראו שהיה שלם ובא זה ונקבו והרגו וכו' ע"ש, נ"ל כפי דעת ר"ת שלא היה בו כשיעור. ולפ"ד התוס' דבלא נקיבת הקרום מיירי ודוק היטב. ומדברי התשובה הזאת נראה שנוטה כדעת המהריק"ש שהקיל בחזר ונקשר כדמלינו לקמן בסי' כ"ה סעי' י"ב ובסי' כ"ו סעי' י' ע"ש, אבל יש לדון בזה טובא, דהלא מדברי האחרונים, שפ"ת, והפ"מ והד"ק לא משמע כן. ול"ע טובא כי איכא למימר דהטריפות אף שאינן מל"ע, מ"מ יש להטריף, ובפרט לדידן דנקטינן כן בסעי' י' סי' כ"ו בנשבר העלם במקום לומה"ג. ואך יש מקום להדברים האלה כפי מ"ש שם הד"מ, והש"ך בס"ק י"ג, ובשו"ת ח"ל סי' כ"א יעוי"ש, ודוק היטב. ויעוין נא בניב"י חיו"ד סי' כ"א מ"ש בזה והבן, וכאן שאני דאיתא בזה נמי ספיקא דפלוגתא, ושאני זה מהאי דינא שכתב הרמ"א בסי' נ"ה סעי' ב' בשם האיסוה"ת, והגהות סמ"ק בנשבר סמוך לגוף וחזר ונקשר היטב דטרפה ע"ש, ובש"ך ס"ק ה', ובתו"ח כלל פ"ז דין ו' ובמנח"י שם ובנוב"י חיו"ד סי' כ' ודוק היטב, וזהו כוונת הדברים האלה דיש להקל בחזר ונקשר. ואך לדידן מאד מאד קשה לסמוך ע"ז דאיכא רבוותא טובא דמחמירין בנידון כזה, ולכן אם הספק הוא אם יש בו כשיעור או לא אף שהפ"מ כתב להחמיר, מ"מ איכא לצדד להקל:

*) **דה"ב.** מדברי הב"י בסי' ל"א משמע דהיכא שניקבו הקרום ויצאו כשרה כל שאין קורט דם, אבל מסיק שאין בו כח לחלוק על גדולי עולם ומטעם זה לא הביא זאת בשו"ע. ול"ק מדברי הב"י, כי איכא לאוקמי דשאני דין

נמלא

עבר. ואף דקורט דם לא סגי באדמימות לבד, כ"א נגרר בעינן, וכדאיתא בירושלמי דשבת פ"ז ה"ב, מ"מ מכיון דאיכא ריעותא גדולה קמן המחייבת בדיקה וא"א לבדוק כי איכא למימר כי המים הדיחוהו, וכדאמרינן בע"ז (דף ל"ב) בעורות לבובין ע"ש, לכן בודאי יש לאסור. ואין לדון מטעם דנמלא התולע לאחר הבישול דאפשר דעתה נתהוה התילע הזה ולומר כאן נמלא כאן היה, כי זה אין לדון אלא באם שלא נמלא החוב בתוך המוח ולא נמלאו ב' הקרומין נקובים, אבל כשנמלאו נקובים בודאי אין לך ריעותא גדולה מזאת כשנמלא בו התולעת וטרפה. כנלע"ד *) :

שאלה יא

נמצא תורע בין קרום העליון לגלגולת ואין רושם בקרומין, אם יש להתיר ?

תשובה, כבר ביארנו לעיל בסי' ט' דאיכא פלוגתא בדין זה דנמלא תולעת ויש מהראשונים שלא הביא זה כלל, ואף כי האו"ז, והגה"א, והאשכול מביאין ואומרים דאם אין רושם ולא קורט דם כשרה, והאו"ז כתב דיש להחמיר וכן דעת התה"ד סי' קס"ז ע"ש, אבל יש לדון דהא לבד זה מלינו בהאי דינא דניקב קרום"מ המבואר בחולין (דף מ"ה ע"א) בפלוגתא דרב ושמואל פלוגתת הראשונים, אם הטריפות תלויה בקרום העליון או בקרום התחתון, או בשניהם, ולכן נמלא דמידי ספק פלוגתא לא נפקא, והיכא שנמלא בין קרום העליון המחובר לגלגולת ובין קרום המונח ע"ג המוח אז יש להחמיר מטעם דקרום התחתון רך הוא ואיכא למיחש לשמא ניקב. אבל היכא שנמלא על קרום העליון בין הגלגולת דאז יש סברא גדולה לומר דבו נקב אינו פוסל, וכדמשמע מדברי הרי"ף בפ' א"ט והרמב"ם בפ"ו משחיטה, וביותר לדעת

הראב"ן, והרשב"א בתוה"ב ורש"י בס' הפרדס, לכן יש לנקוט בנידון כזה להקל. ואף דר"ת פסק כלישנא קמא ומדברי הבה"ג בה' טריפות משמע דבאיזה קרום שינקב מיטרפא, כ"ז הוא היכא דאיכא נקב ממש, אבל כשנמלא תולעת דאז דין זה מעיקרו בפלוגתא מיתניא כי הרבה מהראשונים לא הזכירו מדין דתולעת כלל, ולכן חשוב זה ספיקא דפלוגתא, לזאת מכל הנך ספיקי דאית בדין זה אם כשאין ריעותא לא הפסיד המיקל. כנלע"ד **) :

שאלה יב :

נמצא בראש כבש תולע בתוך המוח ממש, ואין שום ריעותא בקרומין, אם אפשר להתיר ?

תשובה, בדין זה כבר כתב המרדכי בחולין פ' א"ט בשם ר"ח וז"ל : אם נמלאו תולעים במוח ואין בו לא קו"ד ולא רושם כשרה, וראיה מגיטין (דף כ"ו) מעובדא דטיטוס ע"ש. וחלוק דין זה ממ"ש האו"ז סי' ת"ז והגה"א בפ' א"ט, דהתם מיירי בתולעת הנמלא בתוך קרום"מ, אבל במוח גופא שאני כדמשמע מלישנא דהאו"ז ע"ש. ומהאשכול בסדר ה"י טריפות משמע כלישנא דהגה"א בשם האו"ז דבתולעת הנמלא בקרום"מ מיירי דינו של הר"ח. ולכן חזינן דבדין זה איכא פלוגתא בין הראשונים דלדעת המרדכי והאו"ז נקטי דבנמלא במוח מיירי וכשרה, וטעמייהו איכא למימר דכמו דאמרינן בכל האברים דאפשר דע"י עיפוש נתהוו תולעים, כמ"כ איכא למימר גם במוח דמיניה קא גבלו, ולכן כמו דמלינו בתוס' בגיטין (דף כ"ו), ודע"ז (דף ו'), ובב"ק (דף כ"א), ובעירובין (דף ז'), ובזבחים (דף קט"ז), ובחולין (דף כ"ז), ובתוס' שם (דף מ"ב ע"ב, ונ"ד), וכן מלינו לענין טריפות כמו דאמרינן בבהמה דטרפה אינה חיה, כמ"כ באדם יעויין

בעירכין

ורצית זבח

נמלא על הקרום וניקבו הקרומין, מדין הנמלא בתיך הנקב כנגד פי הנקב. ועוד מלישנא דהראשונים שהביאו זאת משמע דלא מיירי אלא בתולעת הנמלא על קרום"מ, כי למוח שני קרומין יש אחד מחובר לעלם הגלגולת ואחד להמוח כדכתב הרמב"ם ז"ל בפיה"מ בחולין ע"ש, והם לא דברו אלא בקרום"מ, ולכן קשה לדון בזה לומר דלאחר שחיטה פרים וזהו טעמו של הב"י. אבל כשנמלא על קרום העליון אז בודאי איכא למימר כן. ובזה א"ש כפי מה שמחלקין הב"ח והד"מ שם בס"ק ב', והדרישה והש"ך ע"ש, ובודאי היכא כשנמלא נקב מבלי קורט דם יש לדון להתירא, וכן דעת הכרו"פ בסי' ל"א אות ו' ע"ש. אכן מכל דברי האחרונים לא משמע כן, יעויין נא בתבו"ש שם ס"ק ז', ובפ"מ ס"ק ז', ובפ"ח ס"ק ח', לכן צ"ע גדול ודיוק רב בדיוק זה להלכה למעשה:

*) **ג"ד המ'.** יעויין נא בסי' מ"ח ביו"ד בדין מחט שנמלא בקירקבן, וברדב"ז ח"ד סי' נ"ח, ובפ"ח שם סי' מ"ח, ובדין קורט דם בביהכו"ם המבואר בסוכה (דף ל"ד), ובכתובות (דף ע"ה), ובחולין (דף נ'), ובשבת (דף ל"ו) וברש"י ובתוס' שם, ודוק היטב. וזה לפי טעמו שכתב בסי' הקדום לדון להתירא ולומר דלאח"ש פרים, אבל כ"ז הוא היכא שאין בו ק"ד מטעמא דחיישינן דמחיים נעשה היכא דא"א לבדוק. ולדעת האחרונים דמחמירין לא שייך הך עיונא כלל. ומדברי אלה משמע דכל עיונא הוא היכא שלא היתה ע"י תערובות, כ"א בפ"ע, ואפשר להכיר את הכבש הזה, אבל כשנתערבו הרבה כבשים תיכף לאח"ש בשלימותן, אז אפשר לומר דמדאורייתא חד בתרי בטיל בדבר שאינו ראוי להתכבד, ולכן מכיון דאיכא כמה ספיקי בדין זה בהפסמ"ר יש להקל, ותמוה מלתא הדין, דוק היטב והבן :

) **אולם. לא כן דעת הש"ך ביו"ד סי' ל"א ודעתו דאף בהפסמ"ר להחמיר, ויעויין נא במקד"מ ס"ק ט"ו שכתב כן. ואף זה אתיא כדעת המהרש"ל דסובר כן, אבל מדברי התבו"ש ס"ק ז' לא משמע הכי. ומהתשובה הזאת ניכר דהכוונה להקל אף כשאין הפסמ"ר, אכן נראה דזה בודאי לא ניתן להאמר כן, כי רבים הם המחמירים ואם דיש מקילין בדבר וגם הפ"ח נוטה לדעתם, אבל כ"ז אינו אלא דוקא היכא דאיכא הפסמ"ר. ופליאה נשגבה לעין הרואה, דהלא היכא דנמלא נקב והתילע בתוכו כתב בסי' ט' להתירא ואיך שייך כל השקו"ט הזאת. ואף נראה דיש לחלק בין כשנמלא בתוך הנקב ממש לבין היכא שנמלא על גבי הקרומין. דוק היטב והבן :

אה"מ

בערכין (דף כ"א), ובנדה (דף כ"ג, וכ"ד) ובירושלמי דנזיר פ"ד, ודיבמות פט"ז במגוייד ובכמה דוכתי, ולכן אף בבהמה הדין כן וראיה נכונה מהאי עובדא דטיטוס, ומפ"ז סברי דכשרה. ואף דבההיא דטיטוס מיירי דמעלמא קאתי ולכן אין שום הפרש בין תולע לתולע ולאו דוקא בתולע דמיניה קא גבלי אלא אף בתולע דאתי מעלמא אפשר לומר כן, ובאמת לא חילקו כלל וסתמא כתבו. ואך מדיש לחלק בין אדם לבהמה לפי דעת ר"ת וכפי המבואר בשבת (דף כ"ג ע"ב, ודף ס"א ע"ב), ובכתובות (דף ח' ע"א), ובב"ק (דף ב' ע"ב) וכפי שכתבו הפס"ת בזבחים סי' ע"ט נראה דגם בזה איכא חילוקא בדבר כי לו יהא דבחולין (דף מ"ה ע"ב) בלוי דאמר על הווה נברא דטריא לרישא ראיה לטריפות דבהמה אבל יש לחלק בטעמן, כי בנידון זה דמוח איכא לעיוני מתרי סברי: „חדא" מטעם דאיכא למיחש להתולע שמא ינקב, ועוד להמרכה ולמסמסה דמוח, וההפרש כן: דאם שרוין שהמוח והקרומים שלמים דליכא למיחש למידי, אז כשר מטעמי אלה, כי מדברי הרמב"ם ז"ל במאכא"ס פ"ב הי"ז משמע דמעלמא אתי ולנקובה ליכא למיחש וכדמשמע משבת (דף כ"ד ע"ב), ומטעם המרכה ומסמסה יאיה בתולע כזה הבא מחמת עיפושי בשר כדמלינו בתים' דשבת (דף י"ב ע"א) ובתמורה (דף ל"א ע"א) וכפיה"מ להרמב"ם באהלות פ"ב מ"ב, דדרכן להתהוות כן, וההפרש יהיה כשנאמר לחלק בין תולע לתולע בין נמלא בתוך המוח ובין כשנמלא על גבי קרוס"מ. ובזה אתיא הני פוסקים דנקטי בדין זה דנמלא על קרוס"מ והני דנקטי דנמלא בתוך המוח בחילוקא אם על הקרוס נמלא איכא למיחש לנקב, וכשנמלא בתוך המוח אז שייך חששא דמסמסה, ולכן מלינו שפיר חילוק גדול בין שני גרסאות בפי' ר"ת. אבל מדברי המרדכי דמשמע דבכל תולע מיירי ובפרט כי קשה מאד לחלק, לכן נ"ל דאם כשנמלא בתוך המוח דמיא דין זה לדין מוח שנמלא בו מים, דהתם אם המוח מקיפו אמרינן דכשרה כמ"כ בתולע זה אם המוח מקיפו יש להכשיר. ואך דאיכא חששא אחרינא מטעם נקב במוח כדמשמע מדברי המרדכי שם שכתב כן אין בו רושם ולא קו"ד, דלכאורה על המוח גופא קאי, איכא למימר דמהאו"ז שהביא דין זה כמו המרדכי משמע דעל חששא דריעותא דאיכא בקרום קאי, אבל במוח גופא אף כשניקב לית לן בה. ותדע דבחולין (דף מ"ה) איתא נתמרך נתמסמס ויעוי"ש ברש"י, וכן הרמב"ם כתב בפ"ו משחיטה ה"ד נרקב נתמעך כשר ואם נשפך כמים או נמס כדונג טרפה ע"ש, וכ"ש ניקב דנרקב לא דמיא להמרכה ולמסמסה, כמ"כ ניקב. ובפירוש איתא בחולין שם ניקב קרום"מ אבל במוח גופא נקב אינו פוסל, וכן נראה מפורש מהגרסא דגרסי בהרמב"ם שם במקום נרקב „ניקב", ולכן בודאי מטעם נקב ליכא למיחש כ"א מטעם המרכה ומסמסה, והיכא דלא שייך לחוש לזה יש להכשיר דכמו דאמרינן במים הנמלאים דאם המוח מקיף כשרה, אף בתולע נמי הדין כן. ולכל אלה ילא לנו שפיר דהיכא שאין שום חשש ריעותא בקרום, המיקל לא הפסיד ויש להתיר בהפסמ"ר. כנלע"ד *):

שאלה יג.

נמצא מעט מים כמו איזו טיפות ורוק צלול? ומראיתן היתה כלובן ביצה, והיה ספק אם חסר מהמוח, או לא, אם יש להתיר?

תשובה. בהאי דינא דנמלא מים במוח, נראה דאיכא בזה פלוגתא דרבוותא מפני דהרבה מהראשונים לא הזכירו מזה כלל, והרמב"ם במנין הע' טריפות לא חשיב זאת, וע"כ לטעמו אין שום טריפות בזה. ואם שכתב בפ"ו משחיטה נשפך כמים דטרפה, איכא למימר דכוונתו על כל המוח כלו, כי דין זה הוא מחולין (דף מ"ה) דאיתא שם נתמרך פסול. נתמסמס פסול, והמרכה נקראת כל שנשפך כקיתון, ומסמסה כל שאינו יכול לעמוד, ולכן י"ל דבמקלת לא מטרפא כי דמיא דין זה לדין חוט השדרה, וכמו דהתם בעינן נכפף ונופל, כמ"כ במוח, ולכן במעט מזה אפשר לומר דליתא ביה שום טריפות, יען כי אית בה תרי טעמי בהאי מסמוסא דטרפה: „חדא" מפני דבעינן שיהא לקותא כזאת שתגיע הפסד לקרום כדמשמע מדברי רש"י שם בד"ה מפני כבדו וכן דעת הרשב"א ע"ש, או לטעם הב' דרש"י דחשיבא זאת גופא ללקותא. אבל זה כשהלקותא היא גדולה, ואם במעט, אין זה נחשב ללקותא, כמו שפירש רש"י ז"ל שם על ההיא דנתמזמז ע"ש, ועוד דאיכא למימר, דזהו מלד טבע האבר; דאפשר להמלא בו כן. וכן נראה לדייק ממנין דע' טריפות שכתב הרמב"ם לישנא נתמסמס המוח ולא כתב נתמסמס ממנו, וע"כ דעל כל המוח קאי ולא מפסל במשהו. ועוד גם לדעת

*) **אה"מ.** במ"ש דבניקב המוח ליכא שום טריפות מלינן כן בס' ירושלמי חולין פ"ג ה"א בעיא דריב"ב אליבא דרב ושמואל, וע"ז שנינו שם התיבון קרוס"מ תנן? בגין דלא מתניי מתנין קרום לפום כן לריכה מימר ניקב קרוס"מ. נשמיענהו מן הדא דתני ר"ה מוח שניקב נרקב ונתמעך כשרה ע"כ, ומזה יש ראיה לדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו משחיטה ה"ד כגירסתנו דאיתא שם ניקב, ול"ע לפמ"ש הכס"מ שם לגרוס נרקב במקום ניקב, כי איכא למימר דכוונת הרמב"ם ז"ל היתה כמסקנת הירושלמי דאיפשיטא בעיא דריב"ב. אבל בהאי דינא תמוה מילתא טובא לפסוק כן מפני דמלינו בזה פלוגתא בין האחרונים ולו יהא דדעת התבו"ש להקל בזה, אבל יש ראיות להחמיר, כי איכא למימר דזה חשוב כנתמסמס דטרפה. ולפי דברי הרמב"ם בפ"ב ממאכא"ס במקיר דין דחולין (דף ס"ז) איכא למימר דמעלמא אתי, וכן נראה להוכיח מדברי הערוך ערך מורא"נא ומחולין שם דמשמע שאין לחוש לניקב מטעם דאמרינן דלאח"ם פרים, ולדעת הרמב"ם נתמסמס כמי יש חילוק כאשר נעיין בדבריו בפ"ו משחיטה, וכן איכא למילף מדברי הש"ך בסי' ל"א ומדברי הנש"מ שם ס"ק ב', ומדברי הכרו"פ שם והתבו"ש ודוק היטב. וכן יש לכאורה להוכיח מדברי הגמ' בחולין (דף מ"ה ע"ב) בדין דנתמסמס ע"ש, ולכן אם כשהמוח מקיפו איכא למילף זה מדין דנמלא מים דיש להתיר בהפסמ"ר. ודוק היטב בכל אלה כי הפ"מ שם בסו"י נשאר בל"ע ע"ש. ותמוה טובא כי המהרשד"ם בסי' ל"א מביא בפירוש דטרפה ופלא כי האחרונים לא הזכירו מזה כלל:

סוה"ס

רש"י נראה להוכיח כן שסובר כהרמב"ם שכתב בלישנא אחרינא דמטעם נפסק הוא וכמו בנפסק בעינן שיהא בכלו, כמ"כ בנתמסמס דזה חשיב לנפסק, אבל במקצת אין בו שום טריפות. ועוד דטעמא הוא משום לקותא, דלקותא חשיבא לנקובה כדכתב רש"י (בדף מ"ג ע"א) שם בד"ה ל"ת ע"ש, לכן מכיון דנקב בגוות אינו פוסל, כמ"כ בנתמסמס מעט. ולפי טעם זה שכתבנו נראה להוכיח נמי מדברי הראב"ד ז"ל שכתב בהשגותיו להרמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ז דכל היכא דלא מפורש בהדיא מקצתה בעינן דוקא כולה. ואם שבריאה פליגי הפוסקים ולא סברי כן טעמא אחרינא הוא, דמ"מ לנקב חשיב וניקב הריאה טרפה, אבל בדוכתא דנקב אינו פוסל, א"כ אף לקותא במקצת נמי איננה פוסלת, ולכן נראה מכיון שלא הזכירו מזה הדין דנמצא מים, ע"כ מהני ראיות איכא להוכיח דלא ס"ל כן. ואף דהרא"ש מביא דין זה בשם הראב"ן וכן בשם בה"ג. ויעויין באו"ז סי' ת"ז, ובהגה"א בפ' א"ט ובהאשכול בסי' ח"י טריפות בקצרה ופסקינן בזה כדעת המטריפין דבעינן לא נחסר מהמוח ויהא מקיף את המים סביב שלא יהיו מגולים כלל, מ"מ מידי ספיקא דפלוגתא לא נפקא, ואם כשיש לנו עוד ספק חשיב זה לס"ס ואית לן למיזל לקולא. ולא מיבעיא לדעת התוס' ביבמות (דף ל') דסברי דמטעם נשחטה הותרה כשיארע ספק אזלינן להתירא בודאי בנידון כזה אית לן למיזל לקולא. ואף כשנאמר דכללא זה לא אתאמרה היכא דאיכא ספק השקול, מ"מ בנידון כזה כיון דאיכא ס"ס בודאי צריכין למימר נשחטה בחזקת היתר עומדת. ולכן כשנסתפק לנו אם חסר או לא וא"ת בזה נמי פלוגתא דרבוותא ואיכא למימר שמא לא חסר, ואם חסר הא איכא פלוגתא בזה, ועוד דבמעט אף לדעת המחמירין איכא סברא דזה אינו בגדר נתמסמס, מטעם שבטבע בא כך, לזאת אית לן למיזל בהאי דינא להתירא. כנלע"ד *):

שאלה יד.

נמצאו מים בראש והיה ספק אם המוח מקיפם, או לא, אם יש להקל?.

תשובה. דין זה מתחלק לתרי גווני: אם המים הם צלולין או אם הם עבים ועכורים, דאם הם עבים וכמו רקבובית נמצא שם אית לן למיזל לחומרא ולומר דבודאי מהמוח נעשה זאת, וכשהם צלולים אז בודאי לא בא זה מהמוח, ואף דבפן הראשון איכא נמי לפלוגי לתרי גווני: אם יש חסרון במוח דאז איכא למימר מן המוח בא, ולכן אף כשנסתפק לנו אם המוח מקיף או לא, מ"מ כיון דחסרון זה מסייע לריעותא לדון לאיסורא אף דאיכא ס"ס בדבר, ואף אם אין חסרון במוח ניכר במקום המים, אז אית לן למימר דאם יש ספק אם המוח מקיף או לא לדון מתורת דין ס"ס, ומאלה יצא לנו דין בנמצאו צלולים, דאז הוא ס"ס, וכמו כשנמצאו עבים ועכורים ואין שום חסרון נמי לדון תורת דין ס"ס: ספק פלוגתא דרבוותא, וספק דהמוח מקיף כמו שביארנו לעיל בסי' הקודם, ואף דיש לדון בזה לפ"ד הרשב"א ביבמות (לדף ל') ובחולין בשם הרר"י דיש לחלק מהא דאיתא (בדף ל') ביבמות בדין דאפילדא ריעותא מחיים, מ"מ בדין זה שאני, כי הדבר תלוי אם מחזיקין מאיסור לאיסור בפלוגתת רש"י והתוס', או אין מחזיקין, וכאן כיון דטריפות המים בראש היא מצד הקרום, ולכן לא מיבעי' לפי שיטת הרמב"ם והראשונים דלא הביאו זאת בודאי אית לן למיזל לקולא, ואף דהם סברי דהטריפות היא מצד הקרום ובאמת כן דעת הרשב"א, ולכן איכא למימר דכיון שאין אנו מוצאין חסרון במוח, אם יש לנו ספק אם המוח מקיפם או לא, נראה לדון דנשחטה בחזקת היתר עומדת. ואפילו כשנאמר דהטריפות היא משום מות גופא כיון דרואין אנן שלא חסר ממנו כלום נמצא דאין בו שום טריפות, ולפי זאת נראה להקל ולומר סברת ס"ס, כי ביותר יש לנו להביא ראי' מהירושלמי דבילה פ"ג ה"ז ר"י בעי דמאי מדבריהם, וראיית טרפה מדבריהם, כמה דאת אמר רואין את הטרפה ביו"ט ודכוותה מפרישין את הדמאי ביו"ט ע"ש, ואם שהתשב"ץ ח"ג סי' ס"ז פירש דקאי זה על בדיקת הריאה, אבל מ"מ איכא למימר דספק בטרפה אין זה אלא מדרבנן אף להנך רבוותא, דסברי דספיקא דאורייתא לחומרא, דאיתא שם דראיית בכור כראיית טרפה. וע"כ דעל סתם טרפה קאי וכשנמצאה ריעותא ואין זה אלא מדרבנן. ולכן כשנוסף בזה עוד ספק הוי ספיקא בדרבנן ואזלינן לקולא, כדמשמע מהירושלמי דיבמות פ"ז ופע"ז ע"ש, ולא מיבעי' לפי שיטת הרמב"ם ז"ל דס"ל דספק מה"ת להקל. ולכן בדין זה שפיר אית לן לתפוס האי ס"ס ולדון בה להתירא היכא דאיכא הפסמ"ר, כי הספק הראשון הוא ספיקא דפלוגתא, ולדעת המתירין אין שום חששא דטריפות בהכי, ואף מכיון דנזכר דין זה בהרבה מן הראשונים להחמיר מ"מ כיון דמצינו בספק דפלוגתא בדרבנן דאזלינן להקל כדאיתא בירושלמי דגטין פ"א ה"ב, ואף במקום דאיתחזק איסורא, נראה דהכא נמי אין זה אלא איסור דרבנן, וכשנוסף לנו ספק היכא דלית דבר המסייע לאיסור לא הפסיד המיקל, כנלע"ד **):

שאלה טו.

נמצא בהמוח דבר קשה כאבן ונראה שנתקשה מהמוח, אם דומה זה לדין נמצא מים וכשהמוח מקיפו ואינו מגולה כשרה, או לא?:

תשובה. בדבר זה יש עיון גדול לדמותו למים. דהלא אין זה צלול ורק הוא קשה, ולו יהא דבמים

*) **קוה"כ** אומר דיעויין נא בתבו"ש ובפ"מ בסי' ל"א מ"ש בזה, ויעויין נא בש"ך שם, ובפ"ת ודוק היטב, וכן יש לעיין בשו"ת ריב"ש שנייטוך סי' כ"ב מה שנתעורר בזה, ובד"ק ס"ק י"ג והבן. ובגוף דין דס"ס לא נראה כן מדברי הד"מ בסי' ל"א ביו"ד ס"ק ב' ע"ש, ואף מדברי הרדב"ז יש להוכיח כן, וכן דעת הקה"י סי' ג' חיו"ד ע"ש, והבן בזה בשו"ת נ"א סי' מ' חיו"ד ודוק:

** **דה"כ.** צ"ע טובא לדידן האי פסקא דלו יהא דבתשובת הרדב"ז בסי' ש"א רס"ה ח"ה דיש לדון בזה להתירא, וכן יש להוכיח מדברי הב"י בסי' ל"א ע"ש, אבל לא כן דעת הרמ"א שכתב דטרפה, ויעויין נא בפ"ת סי'

במוח מיירי בעבים ועכורים וכעין רקבובית ניכר בהם, וכל דילא מכלל דבריאות המוח נידון כמו מים, דאיזה הפרש יש בין אם הם כגרעינים קטנים או שהוא גדול, אבל דבדין זה דמסתפקים בו איכא לחלק ולומר דשאני, כי בכל אופן אין זה דבר צלול ורק דבר גוש, מפני דמצינו למילף האי דינא נוהא דאיתא בחולין (דף מ"ח ע"ב) בריאה דקיימא טינרי טינרי, וטינרי הן קשים כסלע וכדכתב הבה"ג בה' טריפות, וכן יש להוכיח מגטין (דף ס"ח) ומכסיה אטינרי וכן דעת הערוך ע"ש, ולזאת מכיון שכתב רש"י בחולין שם ד"ה טינרי דטינרי חלוק מאטום דדומה למראה מוגלא, ואטום אינו משתנה מן הריאה, ולו יהא דבריאה אמרינן דכשרה, אבל במוח שייך זה בדינא דנתמסמס וכמו דבנתמסמס אמרינן דטרפה אוף הכא כן, ואך מדיש לדון בזה דטינרי דבר קשה הוא בלא מוגלא ולאלוהית אפשר דלא נחשב זה בכללא דנתמסמס, כי אין בו מוגלא ורק נתקשה הוא ומראיתו לבד נשתנה, ודמיא להא שכתב הגהות מיימונית בשחיטה בפ' ז בטינרי בריאה ע"ש וכמ"כ הכא, וכמו דיש לדייק מדברי רש"י בחולין שם, ולכן לא שייך בזה דין נתמסמס, כי כשנאמר לדעת רש"י בהתירוץ הראשון בחולין (דף מ"ה) והרמב"ם והרשב"א דהטריפות היא מגד הקרומים, ולכן היכא דנתמסמס יש לחוש להקרום, משא"כ בנידון זה, ואף להפי' השני דרש"י שסובר דמטעם נפסק הוא ומשמע דבעינן שיהא נכפף ואינו יכול לעמוד, אבל בזה כשאוחזין אותו עומד הוא לא שייך בדין זה דנתמסמס, ולא עוד דכל עיונא הוא רק היכא דנעשה כלו כן, אבל כשנעשה במקלתו קשה כאבן, דאז בנתמסמס באופן זה נראה מהגמ' דחולין שם ומרש"י בד"ה נתמזמז, ומהרמב"ם בפ"י מטריפות במנין הע' טריפות, ובפ"ו משחיטה, ומהראב"ד דפ"ז הט"ז דלא מיטרפה בהכי, לכן בנמלא כמו טינרי אפשר נמי לומר כן, ודומה זה לריאה דכמו דבריאה לא אמרינן שנחשב זה לנקוב וחלוק מאטום, דלפי דעת הרמב"ם בפ"ז משחיטה ה"ו משמע דכנקוב חשיבא, כמ"כ בנידון זה, דשניהם בון הם דבריאה הנקב פוסל בהקרומים, ובמוח נמי הנקב בקרומים פוסל ולא במוח גופא, וכשניקב המוח איתא ברמב"ם להדיא דכשרה, ולזאת בדין זה יש סברא גדולה באם שלא היה רק במקלת לדון לקולא מפני דהמרכה ומשמשה שינו וזהו כשנרקב או כשחסר ונתרוקן רובו וכשמגולה להקרום אפילו במשהו דלו יהא דזה מגולה להקרים, אבל לא שייך זה בהאי דינא כי אינו נכנס בגדר מסמוס, ואף אם יש איזו סברא לומר כן, מ"מ כבר הוכחנו לעיל בסי' י"ג דבמקלת לא מיטרפה, ולכן כשנחשב זה למסמוס אם שהיה במקלת מן המוח יש לדון בזה להקל מטעמא שכתבנו, ואך אם היתה זאת בהמוח רובו או ביותר מעט ממחלה דאז הדבר בספק הוא והוא מגולה לקרום דבכל גוונא אם שנדמהו למסמוס, או למים, בודאי אית לן למיזל לחומרא וטרפה, ואך אם נמלא באופן שלא היה מגולה לקרום, או אם שהמוח לא חסר כלל ורק היה מונח בו דבר קשה זה, נראה דדמיא לדין הנמלא מים ולא היו מגולים לקרום, כי רואין אנן דמהמוח לא נחסר מאומה ומה יש לחוש ללקותא בקרום.. ויצא לנו מזה חילוק בתלתא גווני, ומכיון שלא בא הדבר מבואר בהשאלה, תליא בהך מילי ואם שהיה במקלת מן המוח או שהיה מונח בו כעין דבר קשה ולא יהיה מגולה להקרום ולא חסר מן המוח מאומה, לא הפסיד המיקל בזה בהפסמ"ר *) :

שאלה טז.

מים בשלחופית נמצאו בתוך הקרום והיה המוח שלם ולא מגולה לקרום, אם יש לדון להתירא ? :

תשובה. מדברי הראשונים המביאים דין זה הלא המה הגה"א פ' א"ט, והאו"ז סי' ת"ז כתבו דהיכא שלא היתה מגולה כלל לקרום של מוח והמוח היה מקיפו כשר, וטעמא הוא משום דהדרא בריא, והראיה היא מחולין (דף מ"ה) מההיא גברא דטריא לרישא ואמר נתמזמז מוחו דדין ע"ש, ולכן כמו דאמרינן בנמלאו מים

לכד

ורצית זבח

סי' ל"א מ"ש בזה, ובתגש"מ שם ס"ק ד'. ואך מכיון דמצינו בד"ק ס"ק ג', ובמקד"מ ס"ק ז', ובקס"י סי' ג', ובמט"י סי' ל"א יש סברא קצת לדון להתירא בהפסמ"ר, דוק היטב והבן :

*) **אה"כ.** בדין זה לכאורה יש להביא ראיה מדין של הרוקח המובא בסי' של"ח נמלאת אבן בכוליא כשרה וממילא הדין כן בכ"מ שנמלא, והובא זאת להלכה בשו"ע יו"ד סי' מ"ד סעי' ד' והט"ז והש"ך שם כתבו דאף במקום תרין נמי כשר. ואך מדכתב שם הטעם דמשם יורדת לגיד הערוה, ע"כ דאיכא לחלק בין אבן לאבן, כאשר נראה מדברי התו"ח בכלל פ"ע דין ו', כן ביאר התבו"ש בסי' מ"ד ס"ק ט'. וכאשר נעיין בדברי התו"ח נמלא שאבנים כאלה אין עליהם דין טריפית שכתב שזה מהלכות הרופאים, ולפי פשוטו משמע דבלא האי טעמא היה אפשר לדון לאיסור מטעם דמתחילתו מוגלא ואח"כ מתקשה, ובריאה אמרינן דמוגלא אינה פוסלת, לכן גם טינרי אינם פוסלים אבל בדוכתי דמוגלא פוסלת גם אבן נמי פוסל, ולכן ממ"כ אף כשנדמהו לדין כוליא איכא למימר דכוליא שאני, דשם אפשר להאבנים לבוא מחמת שתיה ואכילה, אבל מנין לנו לומר כן בשאר דוכתי, ולכן בהאי דינא דאבן במוח דליכא למימר דדמיא לריאה בזה ולא דמיא נמי לכוליא, ולכן י"ל דיש להחמיר. ואף דאיתא בר"ן בתשובותיו סי' מ"ט והביא זאת הב"י ביו"ד בסוף סי' קל"א דגם אלה האבנים הנולדים ממכה שיש בכליות דרכן לירד עם השתן וכן לפי דעת הרוקח דכתב סתמא. ולא חילק בין אבן לאבן דמשמע דבכל מיני אבנים כן הוא, מ"מ כאן שאני דאפשר שאין זה בה' הרופאים כדכתב התו"ח שם, ולכן בהאי דינא עדיין הדבר בספק עומד, ויעויין נא בפ"מ שם ובד"ק שם. ואם דמצינו בכוליא כן נראה מפירש שאין ראיה מדין זה, כי בכבד הקשה כאבן כתב הרמ"א בסי' מ"א סעי' ג', וכן דעת התבו"ש ס"ק ז', ובמשב"ז ס"ק ב' להחמיר. ואם דאפשר דהתם יש להתיר כדמשמע מדברי הש"ך שם, והשאילות יעב"ץ ח"ב סי' כ"ט, והמהריק"ש, והפ"מ בשפ"ד ס"ק ד', ובמג"י בשלמ"ג סי' פ"ע דין י"ב, ובפ"ח בסי' מ"א

לבד אזלינן לקולא, כמ"כ בנמלא בתוך השלחופית היכא שאינו מגולה לקרום. וביותר כבר ביארנו דבעיקרא דהאי דינא איכא פלוגתא דרבוותא עיין לעיל סי' י"ג וי"ד כמה ראיות בזה, ולכן מכיון דלא נחסר מהמוח והמוח מוקף עליו סביב, בודאי יש לדון בזה לקולא. כנלע"ד *):

שאלה יז.

נמצא נקב בקרום העליון בראש בהמה דקה והיתה שעת הדחק דכן יצא דבר להתירא ויש מערערים בדבר זה להחמיר, אם יש מקום להקל בנידון כזה?

תשובה. כבר הזכרנו דאיכא פלוגתא בין הראשונים הלכה כדברי מי אם כלישנא קמא או כלישנא בתרא, ודעת הבה"ג ור"ת לפסוק כלישנא קמא מפני דהקרום העליון הוא המגין והתחתון הוא רך, לכן כשאירע לקותא בהעליון סופו שתלקה גם בהתחתון, ועוד דבהגנה תליא מילתא איכא למימר דכן סברותייהו ומשו"ה מיטרפה בעליון. אכן מדעת רש"י וכפי פשטא דלישנא דהרמב"ם בפ"ו משחיטה ה"ג ולפי שביאר בפיה"מ בחולין דבתחתון תליא מילתא, וכן דעת הרי"ף מפני דהוא מונח ע"ג המוח ורך הוא, לכן שלטה בו לקותא. משא"כ בקרום העליון דהוא דבוק לגלגולת שאני", והרא"ן, והרא"ש בחולין סי' י"א והרשב"א בתוה"ב סברי דבעינן תרווייהו מפני דכל חד וחד להגנה נחשב לחברו, לזאת חזינן להדיא דמידי ספיקא לא נפקא ולאימרא אזלינן דבכל חד מינייהו דמנקיב טרפה כדכתב הט"ז סי' ת"ז ע"ש. ואך כפי גרסתינו בבה"ג משמע דהטריפות היא בקרמא תתאה ופסק כלישב"ת חיתא דמחית בה מוחא ואנקיב עילאה בלא תתאה כשרה, וזהו כדעת הני רבוותא דסברי דהעיקר הוא בקרום התחתון, אבל כשהתחתון קיים והיא מונח ע"ג המוח להגנה נחשב, ולו יהא לפי גרסת הראשונים בדברי בה"ג דבכל חד מנייהו מיטרפה ואפשר דטעמא הוא כי התחתון רך והגנתו לא נחשבת והעליון קשה אבל הוא רחוק מעט, אבל יש לדייק כי כתב בלשון לקה דמשמע דבניקב לחוד לא שייך למיטרפה, כי חילוק גדול יש בין לקה לניקב, דבלקותא אפשר דשלטה גם בהשני, לכן כשיארע בכל חד מן הקרומין טרפה. אבל בניקב בעינן שינקוב בתחתון. ובזה אפשר ליישב לישנא דהט"ז שכתב שם „וטוב להחמיר" דמשמע שאין זה אלא חומרא. ולו יהא דאמרינן בכ"מ שדברי הבה"ג דברי קבלה הן, אבל מדחזינן לכמה רבוותא דסברי כלי"ב וגרסתנו בבה"ג נמי הכי, לכן היכא דאיכא הפסמ"ר אף לדידן דמחמרינן אית לן למיזל לקולא. ורק דיש לדון דהתחתון הוא רך לכן איכא לפליגי בין כשבא הנקב ע"י חולי, ובין כשבא הנקב ע"י עלס וקוץ, דכל זה דקפדינן דוקא על קרום שמונח בו המוח הוא, באופן דליכא חששא לשמא נגע בו, הא אם איכא איזה חשש בודאי מחמת רכותו, אפשר דשלטה גם ביה, מדחזינן דבהקרום העליון נעשה נקב שהוא קשה, מכ"ש שבא הנקב הזה בהתחתון, ואף דיש לחלק דין זה מדין שמוטת הגף בעוף, דבשמוטת הגף איכא למיחש לנקיבת הריאה: „חדא" דהריאה נחבאת בין הצלעות, „ועוד" דמתנדנד תמיד, לכן אפשר שינקב אותה, אבל בדבר שהוא עומד על מעמדו ליכא למיחש להכי, כאשר יבואר לקמן בסי' נוח מבילה (דף ל"ד) ומחולין (דף נ"ב) ע"ש, וא"כ בהאי דינא שהעלס אינו מתנדנד אנה ואנה ליכא חששא, כ"ז הוא היכא דלא מלינו ריעותא בהקרום דמסתמא אית לן למתפס דבודאי לא ינקב, ודמיא לעוקץ מגסגר הללע הבא מבואר בתשובת הרא"ש בכלל כ' סי' ט"ז. אבל כשמלינו נקב אז אף דלא מינקב רק קרמא עילאה, מ"מ איכא למיחש לתתאה נמי, מכיון דשלטה בו לקותא והעור הזה רך הוא למאד, לזאת איכא למיחש וטרפה. ולפי המבואר נתחלק לתרי אנפי האי דינא: באם שנעשה ע"י גורם, אז טרפה, שמא פגע גם בהקרום הזה, ותליא בו דין טריפות להרבה מרבוותא דבזה כמעט כו"ע מודי דנטרפה

מ"א דעתם להכשיר, אבל התם איכא טעמא דמחמת כעס בא, הא היכא דליכא טעמא הדין שפיר חיישינן כשלא נשתייר שיעורא דכבד. ואך דהפ"מ חילק שם אם אינו ניכר אם הוא מעלמא יטמון הוא בהכבד כשר, וכפי שכתב הפ"ח אפשר דגם בזה מכיון שאנו רואין שלא נחסר מהמוח מאומה ואינו מגולה כלל יש להתיר בהפסמ"ר ובשעת הדחק. ואם דגם בזה יש מקום עיון מפני דאיכא טעמא אחרינא דחומר מן המאכל הנכנס לכבד מזה נתהווה אבן, אפשר לומר דבמוח שאני. ויען דאיכא למימר דנקב במוח אינו פוסל וכפי המבואר מדברי הראשונים משמע דהמרכה ומסמסה במקלת אין פוסל דמדין נקב קאתי, וביותר דבא מבואר בתבו"ש ס"ק ב' בפ"ח סוף ס"ק ב', ובט"ז ס"ק ב', ובשפ"ד שם ובכרו"פ ס"ק ד' בסי' ל"א דדין נשפך כמים או כדונג דטרפה הוא דוקא כשמגולה לקרום הלא"ה לא, וכן מדברי הב"י שם, והריב"ש שנייטוך סי' כ"ב, ועוד הרבה מאחרונים דדעתייהו להכשיר בנרקב ונתמעך מעט ממנו, לכן יש לדון גם בדין זה להקל בהפסמ"ר ודמיא לריאה דאמרינן התם דטיגרי אין פוסלים. ואוף הכא כן. וזהו כוונת פירושן של אלה הדברים, ולמעשה לע"ג ודיוק רב:

*) **דה"מ.** בזה נראה כדברי הב"י בסי' ל"א סעי' ב', וטעמו הוא דכל היכא דלא מזיק לקרום לית לן בה דהעיקר הוא מפני הקרום. ואם דיש לדון בזה דב' קרומים יש קרום דבוק לגלגולת וקרום דבוק למוח כאשר ביארנו לעיל בסי' י"א, מלינו בזה פלוגתא בגמ' בחולין (דף מ"ה ע"א) ובירושלמי שם פ"ג ה"א, אי קרמא עילאה, אי קרמא תתאה, ויש בזה פלוגתא בין הראשונים דאיכא דסברי דהטריפות היא בקרום העליון, ואיכא דסברי בקרום התחתון, ואיכא דסברי בשניהן, ולכן יש לדון בזה טובא כי דהעיקר הוא משום קרום של מוח דלדידן אזלינן לחומרא ומטרפינן בשניהם, לבד כפי שכתב הט"ז שם וזהו דעת הרמ"א סי' ל"א ס"ק א', אבל מידי ספיקא דפלוגתא לא נפקא, ולכן כשנמצאו מים בשלחופית במוח יש לדון בזה לכאורה הלא איכא רבוותא דסברי דבעינן שינקבו שניהם ואיכא דסברי דהטריפות היא בקרום העליון כלישנא קמא בחולין, וטעמא הוא כל עיקר דמזיק להקרום, אבל מידי ספיקא

דנטרפה הבהמה, ויעויין נא ברש"י (דף נ"ו ע"א) בחולין ד"ה הניחא, ובתוס' (דף מ"ו ע"ב) ד"ה איבעיא, ובסוטה (דף מ"ח ע"א), ובירושלמי שם פ"ט, ודמע"ש פ"ה, וכן דעת הרמב"ם, והבה"ג וכל הפוסקים כדכתבנו לעיל. ואף כשבא נקב זה ע"י חולי, אז כשנקרה רק בקרום העליון, בהפסמ"ר המיקל יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד: *)

שאלה יח:

נשברה המפרקת בבהמה והחוט קיים, אם יש להתיר?

תשובה. בחולין (דף כ' ע"ב) איתא א"ז נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבילה, וכתב ע"ז רש"י שם בהאי דינא דמטמאה מיד אע"פ שהיא מפרכסת. ויש להסתפק בדין זה אם נאמר אף במקום שהחוט קיים והטריפות היא במפרקת ובבשר, או אם החוט קיים כשרה, מפני דכל עיקר דין דמפרקת משמע דתלוי בנפסק החוט ומרמב"ם ז"ל בפ"ג משחיטה הי"ט משמע לכאורה דלא תליא בפסיקת החוט, כי לא הזכיר מזה כלל, ורק כתב נשברה מפרקת ורוב בשר עמה, דמשמע דבזה לחוד חשיבא לנבילה. אכן מדברי התוס' בחולין (דף ל"ב ע"ב) ד"ה וליחשוב, ובנזיר (דף כ"ט ע"א) ד"ה משום משמע דלא מיטרפה כ"א בפסיקת החוט. ואם דבדברי התוס' בע"ז (דף כ"ו ע"ב) ד"ה ח"א משמע סתמא ע"כ לדעתייהו אזלי דס"ל דבפסיקת החוט תליא מילתא. ומדברי רש"י בזבחים (דף ס"ה ע"ב) ד"ה מפרקת, (ובדף ו') במנחות ד"ה מלוקה לכאורה סתמא משמע ואף מבלי פסיקת החוט נמי לנבילה חשיבא, לכן יש לדון בדין זה טובא, איך למינקט בהאי דינא. ויש לנו ללמוד מדברי האשכול שכתב בהל' טומאת כהנים סי' נ"ד דדוקא בנשברה חוהש"ד עמה, הא כשהחוט קיים לא, מטעמא דהגמרא מביא ראיה מדין מליקה בשבין דמטמא בגדים דחותך השדרה ומפרקת, וע"כ דגם בנפסק החוט קמיירי, וכן יש להוכיח מהא דאיתא בחולין (דף כ"ד) נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה כשרה, ע"כ דהעיקר הוא בפסיקת החוט תליא מילתא, ולכן אף לדעת זעירא נמי חשיבא נבילה כשנפסק החוט הלא"ה לא. אמנם יש לאקשויי דהא הרמב"ם ז"ל בפ"ו ממעה"ק לא הזכיר כלל שצריך רוב בשר במליקה, משמע דמליקה נחשבת אף כשלא נפסק החוט וממילא כשמלק בשבין הדין כן, זה איכא לתרולי דלענין טריפות שאני, מטעם דבגמ' ליתא אי תבר שדרה ומפרקת הוי טרפה, דמשמע דוקא במפרקת הלא"ה לא, כי בשבירת העצם לא מצינו שום טרפה, היכא שהחוט קיים, והא שכתב רש"י ז"ל בזבחים שם נשברה שדרה ומפרקת עמה נמי, ע"כ כוונתו לפסיקת החיט כי למה ליה להזכיר שניהם, הא באחד מהם כשרה, ואפשר לדחות כי במפרקת לחוד בודאי טרפה, ומ"מ כתב רש"י שדרה ומפרקת, זה יש לתרץ שפיר דאם כוונת רש"י לומר כן דבחד מנייהו מיטרפה הו"ל להזכיר או שדרה או מפרקת, ומכיון דכתב לשניהן, ע"כ דבמפרקת תליא מלתא, והיכא שלא נפסק החוט אין זה טרפה. וביותר מצינו למילף שדעת הרמב"ם נמי הכי ומדכתב נשברה מפרקת ורוב בשר אין ראיה שכוונתו אף כשהחוט קיים שנעשה בזה טרפה, דאיכא למימר דסמך על מ"ש בפ"א מטו"מ הט"ו, ובפ"ב מאבה"ט דאינו מטמא עד שתמות, או שיתיז ראשן, ואם שנאמר דגם כשהחוט קיים מטמא, צ"ל למימר הותזו ראשן, הא אף כשראשן עליהן במפרקת ורוב בשר לבד סגי, וע"כ דסובר כפי דעת האשכול והתוס' דכל עיקר הטריפות תליא בהחוט, ואם כשהחוט קיים יש לדון בזה דטרפה נמי לא הויא, וכן מורה מלשונו במה במוסיף על דינא דמתניתין בהלכות פ"א מ"ו דאע"ג שהראש מחובר לעור, דמשמע מפני שמחובר להעור לחוד לא מהני וחשוב כמת. ואף בשעה שמפרכס, הא אם שהחוט היה קיים, אז היה נשתנה הדין וכדמשמע מתוס' דיבמות (דף ק"כ), וגיטין (דף ע'), ודב"ק (דף ע"ו), ודחולין (דף ל') ד"ה והתנן, ובמתני' דחולין (דף קי"ז ע"ב), וכן יש להוכיח מחולין (דף כ"ח ע"א) ברש"י שכתב בד"ה גמרו, ובד"ה דילמא ודוק היטב, ובתוס' בזבחים (דף ס"ט ע"ב) ד"ה אי טרפה דמכל אלה איכא למילף דנשברה המפרקת ורוב בשר, והחוט קיים יש לדון להקל. ולכן מכיון דזה מפורש יוצא מהתוס' ומהאשכול דבחוט תליא מלתא, ואפשר ללמוד בדברי הרמב"ם נמי כן, ורק דבדברי הרמב"ם וברש"י הוכחה בעלמא, לזאת נראה דהיכא דנשברה המפרקת, והבשר וגם החוט קיים יש להקל בפשיטות ואם כשנשברה המפרקת ורוב בשר

ורצית זבח

ספיקא לא נפקא, ואפשר לומר דכיון דאיכא לקותא יש לחלק מדין נקב, והיכא דלא חסר מן המוח מאומה, דאז ליכא למיחש ללקותא בקרום, המיקל יש לו על מה לסמוך. היכא שהמוח מקיפו ואינו מגולה. ויעויין בשפ"ד ובמשב"ז סי' ל"א מ"ש בזה. ואף כי הלבוש"ר שם מחמיר בהאי דינא, מ"מ כפי הנראה מסתברי מילי דאין חילוקא בין מים בלא שלחופית לבשלחופית ודוק:

*) **אה"מ.** מהס' המכונה ירושלמי בחילין פ"ג ה"א בפלוגתא דרחב"ב ורשב"י. בשם רב ושמואל מצינו סברא זאת לחלק בין קרום העליון לקרום התחתון, דקרום העליון הוא דמגין אבל התחתון בגין דרכיך לאו קרום הוא, וזהו למ"ד קרוהע"ל, ולמאן דסובר קרוהת"ת מביא הירוש' ראיה ממתניתא דאיתא ניקב קרוש"מ. ולפי המבואר פה יעויין בב"א חיו"ד סי' ו' דדעתו כשנמלא עלם במוח להכשיר, ול"ק להאמור פה, דהתם מיירי מתולדה דליכא למיחש לשמא ניקב, כפי שכתב הב"ח ביו"ד סי' נ"ד ע"ש, אבל כשמצינו נקב אז בודאי איכא למיחש ואין להתיר אף בהפסמ"ר, כי מחמת חולי נמי יש מחלוקת בין האחרונים יעויין בפ"ת בסי' ל"א, ובתבו"ש שם ס"ק א', ובפ"מ שם. והאי סברא נכונה היא שכתב לחלק בין ניקב ללקה, דבניקב ליכא למיחש, משא"כ בלקותא, מכיון דשלטה בזה אפשר לשלוט נמי בהשני, אכן יש מקום עיון גדול כי מדברי המהרש"ם בחדושי דינים סי' ל"א משמע כדברי הא"ז דבניקב קרוהע"ל לבד נמי טרפה, ולכן לע"ג ומשקל רב להכריע בנידון זה, ויעויין נא במ"ש התוס' בעירובין (דף ז' ע"א) ד"ה כגון ובחולין (דף מ"ב ע"ב) ד"ה ואמר, ודוק היטב במה שנוגע לזה:

בשר, אבל החוט בשלימותו עומד ואין בו שינוי כלל לריעותא לא הפסיד המיקל בהפסמ"ר, ויש לו על מה לסמוך, כי בכל אופן מידי פלוגתת הראשונים לא נפקא, והיכא דאיכא הפסמ"ר בדבר אין להניח פירושן של הראשונים מפני סתימותן של ראשונים אחרים, ובפרט דגם מהראשונים שסתמו יש להוכיח הכי. כנלע"ד *):

שאלה יט.

ומה שנסתפק בתרנגולת שהיתה צוארה עקום כאלו נשבר, אם אפשר להתירה?

תשובה. דע כי זה תלוי ג"כ בדין הנזכר לעיל דנשברה המפרקת, וכאמור שם נראה דיש סברא להתיר היכא דלא נקשר והחוט שלם, כי מפורש מצינו בדברי הראשונים שפירשו הך דינא דחולין (דף כ') בנשברה המפרקת דהעיקר תליא בחוט, ואם כשהחוט שלם ואין בו ריעותא כלל בודאי יש להתיר, ומכ"ש בחזר ונקשר, ואך בדיקה בהחוט בעי, ומכיון שבדקה ונמצאת שלמה יש להתירה. אבל בדנקשר איכא סברא למימר בנתרפא והיה פסיקת החוט, ולפנינו איכא ריעותא גדולה האי עקמומית, לזאת איכא למידן בהאי דינא ע"פ הסברא לחומרא. ובפרט לדידן דאיכא סברא למימר שאין אנו בקיאים בבדיקה, ומכ"ש בבדיקת חוט של עוף הצריך זהירות וזריזות יתירה. ואך דלפעמים נמצא עקום מתולדה כן, ולכן אית לן כמה ספיקי לקולא, כי מתולדה בודאי אין לחוש משום פסיקת החוט, וגם אין שום חשש שבירה בו, ואף אם נאמר שנשברה המפרקת, דילמא לא נגעה בהחוט כלל. ולו יהא דמדינא צריכה בדיקה כדין הנמצא ריעותא, מ"מ מכיון שבדקו ומצאו שאין שום שינוי לריעותא בהחוט, בודאי יש להכשיר. ומזה תבין באם שידוע שמתולדה בא זה, אין שום חשש טריפות כלל, דכל אלה אינם אמורים רק היכא דאיכא חששא דנשבר ונתרפא, הא בלאו הכי אפשר להתיר בנקל, כי מצויין להתהוות כן מתולדתן, ולקמן בסי' כ"א יבואר מזה בדין שדרה עקומה מבכורות (דף מ"ג). כנלע"ד **):

שאלה כ.

הובא לפנינו עוף שהיתה שדרתו עקומה למטה משיעור דבין אגפים, אם צריך בדיקת החוט?

תשובה. בחולין (דף מ"ו ע"א) איתא פלוגתא דר"י ור"ל עד כמה תלוי חששא דפסיקת החוט בעוף ר"י אמר עד למטה מן האגפים, ור"ל אמר עד בין אגפים. והרמב"ם בפ"ט משחיטה ה"ג וד' פסק דעד בין האגפים וזה תלוי כפי הגרסאות אם נגרום בדברי ר"י עד בין האגפים, אבל כו"ע מודו דהלכה כר"י משום דר"י רבו של ר"י, ור"י רבו דר"ל ואין הלכה כתלמיד במקום הרב. ואך יש ספק על איזה מקום הוא אם על חיבור האגפים או על שכיבת האגפים, ובזה איכא פלוגתא בין הראשונים דדעת הרשב"א לקולא, ודעת האו"ז בסי' ת"ע והאיסה"ת בסי' כ"ד ס"ב ובתוס' בחולין (דף מ"ו ע"א) ד"ה למטה משמע דלחומרא אזלינן, אבל למטה ממקום זה אין שום חששא כלל, ואין לך ספק לפסיקת החוט. ומפורש יוצא מדברי הרמב"ם שם שכתב אבל למטה ממקומות אלו אין משגיחין על החוט הנמשך לשם בין שנפסק עורו ובין שנמרך המוח עכ"ל, הרי אף כשנשבר במקום הזה אין לחוש על החוט, כי זה אינו נידון בתורת דין חוהש"ד שכבר כלה והלך לו, ולכן אין לחוש שמא מחמת ריעותא זאת אירע קלקול בהחוט דלא מיסך שייכי להדדי, ולכן אין שום חשש בזה, ומכיון שהוא למטה מכשיעור יש לדון להתירא. ואך אם כשיש הפסד בדבר נראה דיש לדון על האי שיעורא דלמטה מבין האגפים, כי מסתימת הלשון משמע שהיתה למטה אשר אין להסתפק בו אף לדעת המחמירין וסברי דמשגיחין על מקום כלות שכיבת עצם. אבל כי איכא ללמוד דגם בפחות משיעור זה ורק היתה רחוקה מהתחלת המקום שהם מחוברין בו בגוף, דאז איכא פלוגתא דרבוותא הסוברים דאזלינן לחומרא, הכשר דבדיקה תבעי, כי לדידהו עדיין חוהש"ד שם, ולכן נראה דזה תלוי בהך דאמרינן עד ועד בכלל, או עד ולא עד בכלל. ומברכות (דף כ"ו ע"ב) בפלוגתא דר"י ורבנן בתפלת שחרית,

*) **דרהמ"ע.** בדין זה איכא פלוגתא רבתא. יעויין נא בט"ז שכתב כן בסי' כ"ז. ואם בשו"ת מהר"י הלוי בסי' י"ח נראה לו לחלק בדבר, אבל מכיון דמצינו בתורתן של ראשונים להדיא כן כדעת הט"ז נראה דאית לן למתפס בזה היכא דאיכא הפסד מרובה בדבר כדעתם. ויעויין נא במ"ש הכרו"פ בסי' כ"ז, ובח"ל סי' כ"ח, ובפ"מ במ"ז סי' כ"ז ודוק היטב. ויעויין בשו"ת שבו"י ח"א סי' כ' מ"ש בזה באורך. ואם דחה שם ראיית הט"ז ממ"ש מחולין (דף ל"ב), אבל כנראה האשכול לא היה מצוי ביניהם ולא הביאו את דבריו כלל דשם מפורש יוצא כדברי התוס', וצ"ע למה לא נתעורר מרש"י דמנחות ודזבחים ומכל הני דוכתי המבוארים בתשובה הזאת ואך כי כריסן של הראשונים עדיפא, לכן אין להניח היכא דמצינו פלוגתא בדבר ומכיון דמדעתם נראה דבהפסמ"ר ובשעה"ד איכא למסמך והדבר נוגע בספק נו"ט, היכא דליכא הפסד לע"ג ועמוק מכפי שנוטה דברי התשובה הללו להתירא, ורק על המסקנא יש להשגיח כנראה זאת ההכרעה לדינא. ויעויין נא בלבש"ר בסי' ט"ו בטריפות עצמות מה שכתוב בזה:

) **ג"ד המו"ל. כן דעת הכרו"פ בסי' כ"ז ס"ק ג' ע"ש. וכפי הך חילוקא המבואר פה יעויין נא בפ"ח שם ובסי' ל"ב מ"ש בזה, ובזכולא"ב ח"ג אות ט' מ"ש בשם ספר ז"א ח"ב סי' ג', ויעויין נא בלבש"ר סי' ט"ו אות ח' והבן, ומכל אלה תמצא שלא נתעוררו כלל מדברי האשכול. ואם שכתבו דיש להחמיר היכא דהעקמומית גדולה למאד, הוא מטעמא דחיישינן שמא נתרפא החוט, הא בלא"ה אם אפשר לנו לתלות באיזה דבר תלינן, ואין לחשוש דילמא אין אנו בקיאים בבדיקה כדכתב הדגמר"ב בסי' ל"ב, כי אין לחלק בין בהמה לעוף מכמה ראיות, ודוק היטב:

ומעירובין (דף פ"ב ע"ב) בקטן בן שש דיוצא בעירוב אמו דאמרינן דר"א סובר עועבכ"ל ויעוי"ש בתוס' ד"ה עד, וכן בפסחים (דף קי"ז ע"ב) בהלל דר"א סובר הללויה סוף פרקא, וביומא (דף פ"ו ע"א), ובר"ה (דף ל' ע"ב), ובנדרים (דף ס"א), ובערכין (דף י"ח ע"א), ובנדה (דף כ"ד ע"א) ובתוס' ד"ה עד, (ובדף מ"א ע"ב, ונ"ח ע"ב) בתוס' ד"ה והכא, ותלמוד מכל אלה אם כשנאמר דעו"ע בכלל, א"כ לחומרא אזלינן, ואם דעול"ע בכלל, אזלינן לקולא, והרא"ש בחולין סי' י"ב כתב דאמרינן דעול"ע בכלל, ולכן אזלינן להקל, ואם מהמקומות שציינו משמע דר"י ור"ל סברי דעד ועד בכלל. נראה דזה אפשר לומר אף לפי דעתייהו דס"ל כן כיון דהפליג מחלוקתן בודאי לא מפלגי בפלוגתא רחוקה, וזהו כוונת הרא"ש שכתב בהתי' השני כן ע"ש. ולכן מכיון דאית לן האי סברא אין אנו צריכין לומר דתליא הך מלתא דוקא בדין בכלל דעו"ע, ומבלעדי זאת נמי יש לדון להתירא, ואף כי הובא בא"ז מעשה רב משמע דבכל אופן אסור מטעם ספק. לזאת מכיון דמצינו גם פלוגתא בזה דאיכא מאן דס"ל דמשגיחינן מבחוץ, ואיכא מאן דס"ל דמשגחינן על העצמות הקטנות המונחות בגף העוף מבפנים, לזאת אם כשאירע במקום הזה בודאי אין לחוש לריעותא, ואף אם כשהיתה גם בתוך השיעור הזה ורק היה רחוק ממקום חיבורן בגוף, אז בדיקה בעי, ואם כשנבדק ונמצא דהחוט נפסק נ"ע לדון להתירא, והמיקל בהפסמ"ר ושעה"ד יש לו על מה לסמוך, כנלע"ד *) :

שאלה כא.

בהמה שהיתה שדרתה עקומה ע"י שבר במקום חוהש"ד, אם אפשר להתירו ? :

תשובה. נשבר השדרה ולא נפסק החוט בודאי אין שום טריפות כדאיתא בחולין (דף כ"ד), וכן דעת התוס' שם (דף ל"ב) [ובעירובין (דף ז' ע"א) ד"ה כגון יש לעיין ולקמן יבואר מזה בס"ד] ולכן היכא דאיכא למיחש שמא נטרפה בודאי חיישינן, כי אפשר שנפסק החוט ונתרפא אח"כ ואיך תהני לזה בדיקה, אבל יש לדון בזה. כי מצינו בבכורות (דף מ"ג ע"ב) דמוקי הגמ' בשדרתו עקומה דנוחזי כגבין ושדראות הרבה, וכן מצינו בספרא בפ' אמור אות כ"א ע"ש, וזהו מן המומין הנחשבין באדם היתרין על מומי בהמה דמשמע דבבהמה אין זה מום, ולפי כשנאמר דאית בה משום טריפות הלא אף להדיוט אסורה, מכ"ש דנאסרת לגבוה, וע"כ דבבהמה אין בזה חשש טריפות; ולו יהא דהתוספות כתבו בבכורות (דף מ"ג ע"א) ד"ה גיבן דלרחב"א יהיה בבהמה הדין נמי כן, ויעויין נא בתוס' בנדה (דכ"ד ע"א) ד"ה ר"ת ובמנחות (דף ל"ז), אבל בשדרה עקומה בודאי דין טריפות לית בה מפני שאנו דנין על הבשר למזבח דמשמע להדיוט משרי שרי, ואם דאפש' לאוקמי דכאן מיירי שע"י תולדה בא, משא"כ כשבאת מחמת שבר דאז שפיר איכא למידן דין טריפות אבל זה בודאי ידעינן דבדיקה מהני אם כשבודקין את החוט ומוצאין אותו שלם יש להכשיר, דאל"כ הא איכא שדרה עקומה דטרפה מטעם דחיישינן לפסיקת החוט, ולא מהני לה בדיקה, וע"כ דבדיקה בודאי מהני, ואם דכל זה הוא לפי דינו של הגמ', משא"כ לדידן דאיכא סברא למימר, שאין אנו בקיאים בבדיקה. ולכן לא תיהני בזה? נראה דבבדיקה זאת לראות בחוהש"ד אם הוא שלם ובפרט כשהלכה בודאי בקיאין אנן כדיש להוכיח מבילה (דף ל"ד), ומחולין (דף כ"ב, וכ"ד). ומזבחים (דף ע"ד ע"ב) ע"ש, ולכן היכא שבדקוה ומצאו שהחוט שלם ואין בו שום ריעותא כלל יש לדון להתירא, כנלע"ד **) :

שאלה כב.

בדבר אווזא שהיה שדרתו עקומה ואין באפשרות לבדוק אם נפסק חוהש"ד., כי נחתכו לב' חלקים, אם אפשר להתירה או לא ? :

תשובה. כבר בארנו בסי' הקודמים דשדרה עקומה אפשר להיות על ב' פנים: או מתולדה או ע"י שבירה בשדרה, ואם כשבאת ע"י שבירה אז בעינן בדיקת החוט כי מבלעדי זאת אין הבהמה או העוף נטרף, ולכן צריך לבדוק ולראות. אם שלטה בו ריעותא בהחוט או לא, דכן מצינו בחולין (דף כ"ד) דנשבר השדרה ולא נפסק

החוט

*) **קוה"ב.** יעויין נא בד"ק סי' ל"ב ס"ק ב', ובמקד"מ ס"ק ד' מ"ש בזה, וטובא יש לחלק מ"ש הש"ך בסי' נ"ה ס"ק א' דהתם מתנדנד אנה ואנה, אבל הכא על מקומו הוא עומד, ובודאי אין לחוש לריעותא. ומ"ש לדון בדין האגפים יעויין נא ברמ"א סי' ל"ב, ובט"ז, ובש"ך שם מ"ש בזה, ובתנש"מ ס"ק ט'. ואם שדעת המהרש"ל והב"ח שם להחמיר אף בהפסמ"ר, אבל יש סברא בהפמ"ר להקל כי מידי ספיקא לא נפקא, ובמקום הפסד איכא למסמך על דעת המקילין בכל דוכתי, ולכן בעד כלות מקום שכיבת העצם אם איכא הפסד ושעה"ד נראה לדון להתירא. וכפי המבואר פה נראה דיש לדון בזה טובא במ"ש המהרש"ל ביש"ש, ויעויין נא בביאורי הגר"א בסי' ל"ב ס"ק ג', וס"ק ו' שכתב דתליא פלוגתא דר"י ור"ל, אם עו"ע בכלל או עול"ע בכלל וכפי המבואר פה מכתובות (דף ס"ה), ומעירובין (דף פ"ב), ובנזיר (דף ו' ע"ב) בתוס' ד"ה מאי, (ובדף ט"ו ע"א) ד"ה נולד. ומנדה (דף כ"ד) משמע דר"י סובר דעו"ע בכלל, ויעויין נא בב"ב (דף פ"ג ע"א) בתוס' ד"ה כמה דסברי דאמרינן עו"ע בכלל, ולפ"ז יצרך עיון טובא בנידון זה. וביותר יש להוכיח מדברי הירושלמי דחולין פ"ג ה"א דאיתא שם פלוגתא דר"י ור"ל דר' יוחנן סובר עד הגף ובודאי כוונתו כשיטת הרמב"ם דס"ל עד מקום חיבורו לגוף, ואפסיקא הלכתא התם כר"י ויתורץ בזה מה שיש לעורר מכתובות (דף נ"ד) דלא שייכא בכללא שאין הלכה כתבמס"ר פלוגתא זאת:

) **דה"מ. יעויין נא בלבכ"ר סי' ע"ו מטרעל"מ אות ח' מ"ש בזה, ובפ"מ ס"ק ג' במ"ז ודוק היטב. וכפי המבואר פה נראה דאף בלא הלכה יש סברא להקל בהפמ"ר ולסמוך אבדיקתנו, כי כאן השבירה

לא

החוט כשרה, וכן דעת רש"י שם (דף מ"ב ע"א) בד"ה נשברה ע"ש. ותדע לך דבמקום דליכא למיחש לפסיקת החוט, אז לא מטרפי, יעויין (בדף מ"ה ע"ב, ומ"ו ע"א) שם, וברש"י (דף י"א) ד"ה חוט וד"ה מתתאי. והא דקשקיל וטרי הגמ' בעד בין הפרשות ומסיק דפרשה שלישית תידון כבשר, הראשונה ושניה אסורה, איכא למימר דלפי דעת רש"י נמי משום דעד מקום זה עדיין חוט הוא של חוט השדרה, ולפי דעת הרמב"ם בפ"ט משחיטה ה"ד דהני פרשיות הן ג' עצמות דבוקין זה בזה, וכן דעת ר"ת בס' הישר סי' שצ"ה כלישנא אחריתא דרש"י שם (בדף מ"ו) ד"ה ה"ג, ומ"מ מטרפינן בראשונה ושניה ואף דחוטין אין שם יוצאים, כ"א צלעות הן, וביותר בא מבואר בתוס' בעירובין (דף ז' ע"א) ד"ה כגון וז"ל: דאפילו ממטה לפרשות דליכא טריפות בפסיקת החוט איירי, מ"מ אף לדידהו הטעם הוא דעד התם עדיין חוט השדרה ובודאי דטריפות שבירת השדרה משום פסיקת החוט הוא, הא לא"ה הבהמה איננה נטרפת כדמשמע מחולין שם, ולא פליגי רק אם החוט נתפלל או במקום שהעצמות מתפצלין לאמצע ולבין הירכים, וכן משמע מכל הראשונים יעויין באשכול בשח"ח סי' ע', ובעיט"ה סי' כ"ד, ובסדר ח"י טריפות סי' כ', והעיטור בה' שחיטה אות חוט, ובאו"ז סי' ת"ט, וברוקח סי' שפ"א, וברא"ש סי' י"ב, ובריא"ף בחולין פ' א"ט וזהו טעמא כשנשברה השדרה דאיכא למיחש שמא נפסק החוט, לכן צריך לבדוק, כי זה חשיב לריעותא מפני דחזינן שהתחיל מעשה הטורף וכדיש להוכיח מרש"י בחולין (דף מ"ב ע"א) שכתב ונשברה השדרה דקתני אורחא דמלתא נקט דפסיקת החוט ע"י שבירת שדרה היא, ע"כ דמשמע דכשנשבר השדרה בודאי יש לחוש לפסיקת החוט דדרכו להתהוות כן מחמת השבירה, אכן מתוס' דעירובין (דף ז') משמע דטריפות השדרה אינן מחמת החוט, כי מחלקי בין חסרון גלגולת לחסרון שדרה, דבגלגולת משום דסוף הקרום ליפסק, משא"כ בשדרה, ולכן אפשר דלאו הא בהא תליא, אבל זה ל"ק כלל דבודאי לדעתייהו שבירת השדרה הוא משום החוט, כי בשבירת שדרה לבד אין טריפות כלל כדמפורש בכמה דוכתי בחולין, ואיך אפשר שיפלגו על דבר המפורש בגמ', וע"כ דדעתייהו דחסרון בשדרה שאני ואינו נכלל זה בדין נשבר השדרה, וכדמשמע מדבריהם שכתבו בחולין (דף מ"ג ע"א) ד"ה הנך ע"ש, וע"כ דבודאי בנשברה השדרה הטעם הוא משום פסיקת החוט, ואך חסרון שדרה שאני, כי בזה אין חילוק בין למטה מן הפרשות ובין בין הפרשות, ובנשברה בודאי צריך לבדוק, וכן יש להוכיח מדבריהם שכתבו בחולין (דף ל"ב ע"ב) ד"ה וליחשב ע"ש. ועתה שבאנו לבדוק יש לנו סברא לומר אולי נפסק החוט וא"א לידע, לזאת יש לחוש משום טריפות, וכל זה הוא במקום דליכא למיחש לשמא נתרפא, ומכ"ש היכא דאיכא למיחש לשמא נתרפא בודאי דיש חששא גדולה ביותר, אבל מדאיכא לדון דהאי דינא וסברא דחיישינן לרפוי אינו אלא היכא דאמרינן שהנקב במשהו או סדק במשהו מטריפו, אכן אם דבעינן שיעור אז אין לחוש משום חששא דנתרפא, כי הרפוי לא היתה בידוע, ואפשר שזה מתולדה והשבר לא היה בו כלל, ואף כשנשבר דילמא לא היה בכח גדול, ולכן כשאין מולאין בו ריעותא, יש לדון להתירא:

הוא אם שנאמר ונעיין בסברא דקרום שעלה מחמת מכה המבואר בחולין (דף מ"ג, מ"ז, ומ"ח), אמנם אם אין אנו דנין בהאי סברא, אז ליכא למיחש לזה וכדמשמע מחולין (דף כ') ע"ש, והאי סברא מבוארת באשכול בה' טריפית סי' י"ז, וברש"י בחולין (דף מ"ג ע"א) ד"ה אינו קרום (ובדף מ"ז ע"ב) ד"ה א"ק, ובתוס' שם (דף מ"ט ע"ב) ד"ה חלב, ודוק היטב, ולכן בדבר דטריפות אינו מל"ע, כ"א מחמת דב"א לא חיישינן לנתרפא, וכמ"כ איכא למימר בדין נשברה השדרה, דהטריפות היא מצד החוט ליכא למיחש לשמא נתרפא. וכן יש להוכיח מדברי הרא"ש בפ' בהמה המקשה והמרדכי שם והרשב"א בדין נשבר העצם במקום לוה"ג, ואם דהתם יש חולקין וס"ל דבעינן בדיקה בלוה"ג, אבל מ"מ לשמא נתרפא לא חיישינן, ולכן כשנמצאה השדרה עקומה אין לנו למיחש להחוט שמא נתרפא, וכשבודקין ורואין שהוא שלם בודאי כשרה, ובכל אופן בדיקה מיהא בעי. ומפני שביארנו דיש לנו סברא גדולה לומר דהעקמומית אפשר שתבוא מתולדה, וא"כ ספק הוא שמא ע"י תולדה וליכא חששא כלל, ואף אם נשבר יש לנו סברא לדון דלא נגע בהחוט מכיון שאין השבירה גופא ניכרת ורק מטעם עקמומית לבד, לזאת אם שהיתה באופן כזה דאיכא ספק גדול להתירא מוקמינן לה אחזקה חזקת היתר, ואמרינן שנולדה מבלי שבירה ובודאי אין זה רק עקמומית בשדרה לבד, ויש לדון להתירא, כנלע"ד:

שאלה כג.

נחסר קצת מגוף חוט השדרה, אם יש להקל?:

תשובה. בתוספתא דחולין פ"ג מלינו פלוגתא דרבי ור"י, דר"י סובר אפילו ניקב, ורבי סובר דדוקא נפסק והובא זאת בגמרין שם (בדף מ"ה ע"ב), ואפסיקא הלכתא כרבי, דבעינן רובו והאי רובו הוא רוב עורו, ופי' רש"י שם דאם נחתך רוב היקף עורו סביב, אעפ"י שהמוח לא נפרד כלום טרפה, דמשמע מזה שאם היה פחות מהרוב היתה כשרה. וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ט משחיטה ה"א שכתב: „אבל אם נסדק העור לאורכו או ניקב מותרת" וטעמיה הוא משום דבעינן פסיקת רובו, ולכן בנקב לא מטרפה, כי הדבר תלוי בשיעור הקלוב, ואם שצריכין להבין מדוע קאמר בלשון ניקב ולא קתני בלשון חסר דבכ"מ משמע דנקב הוא מבלי חסרון והוה לן חידוש גדול יותר, דאם כשנחסר פחות מרובו הבהמה אינה נטרפת, מכ"ש שאיננה נטרפת בנקב כ"ש, זה ל"ק כלל, דבכ"מ דנקב שאין בו חסרון מטריף שם אין שיעור לחסר כמה צריך להיות כי נכלל זה בדין ניקב, וכדמשמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו משחיטה ה"כ ומרש"י מחולין (דף מ"ג ע"א) ד"ה לית ע"ש, וכ"מ שנשנה דין זה דנשברה השדרה ונפסק החוט בהראשונים, משמע דוקא בפסיקת רובן דזה לשון הרוקח בסי' בפ"א: ואם לא נפסק רוב החוט אע"פ שהמוח נפסק כשר, כי החוט מהדקו ומחזיקו, הרי דכל זמן שלא נפסק ברובו אין שום

טריפות כלל, ואם דקתני בדין פסיקה ומנין לנו לומר כן בחסר, ואפשר דבחסר אף בפחות משיעור זה נמי הבהמה נטרפת, זה קשה לומר כן, כי דין זה דחסר לא גרע מאילו נפסק ואם דאמרינן בנפסק בפחות משיעור דהבהמה לא נטרפת, ה"ה בחסר נמי, ואף מכיון דאיכא למידן דבדין נחסר קלת מהמוח דכשר הוא מדאיתא בחולין (דף מ"ה) דנתמזמז כשרה ונתמזמז הוא נתרוקן קלת, וכמוח שבחוהש"ד בעינן שיהא החסרון כשמעמידו בידו יהיה שוחה ונכפף, ובפחות משיעור זה כשר, וטריפות דמוח שבחוהש"ד דומה למוח שבגלגולת דשניהם נלמדים זה מזה, וא"כ אפשר לומר דגם בחוט יהיה החסרון דומה לבגלגולת, וזה לא ניתן להאמר, דהמוח שבראש עם המוח שבחוט שוין, אבל בהקרומים יש חילוק דבקרום של מוח אף בניקב נטרפת, משא"כ בחוט דהאם נקב אינו פוסל, ולכן מלד הדין אפשר לומר דאם חסר קלת מגוף חוהש"ד הוא כשר, ואך דיש לחוש אולי שלטה הלקותא ועתה נתרפאה, לזאת תליא אם שניכרת זאת שמתולדה באה החסרון הזה, דאז אין שום חששא לשמא הבריא וכשרה, אבל היכא דיש לחוש שמא נתהווה ונולדה אח"כ החסרון הזה, דאז איכא למיחש נמי שמא הבריא. יש להחמיר אף היכא דאיכא הפסמ"ר בדבר, כנלע"ד *):

שאלה כד.

נמצא כמו אבן בחוהש"ד, אם יש מקום לדון להתירא ?:

תשובה. כבר ביארנו במקלת כמו זה הדין לעיל בסי' ט"ו בנמלא במוח שבראש, ודין דחוה"ש ומוח שבראש שניהם שוין כדמשמע מחולין (דף מ"ה ע"ב), לזאת שמעינן שפיר דבמוח שבחוט אין בו טריפות מטעם חסרון, כ"א מטעם נשפך ונימוח כדאיתא בחולין שם, וכן דעת הרמב"ם בפ"ט משחיטה ה"א, וב', ובאו"ז סי' ת"ט ובאיסוה"ת כלל כ"ה סי' א', ובשבוה"ל הל' טריפות סי' ב', ובעיטור הל' שחיטה אות חוט ומכולם תלמוד דבחסר מן המוח כיון שהעור קיים כשרה. וכדכתב רש"י בחולין שם, דנתמזמז פירושו נתרוקן, ובהאי חסרון כפי הנראה מן הראשונים משמע דאיכא פלוגתא דמלישנא דהאיסוה"ת דכתוב נתרוקן סתמא נראה שאין חילוק בין רב למעט, אכן מדברי רש"י בחולין (דף מ"ה ע"ב) ד"ה נתמזמז ומלישנא דשבוה"ל נראה דתליא בשיעורא דמתנדנד ועומד, אבל כשהיה בו החסרון כשיעור הזה שאינו יכול לעמוד טרפה, ולכן לכו"ע בחסרון מועט לא מיטרפה, וזה תליא אם כשאנו דנין זאת לחסרון, אז איכא למימר דהיכא שהיא קטנה ואין נופל החוט ומתנדנד ועומד, נראה דכשרה, אבל מכיון דיש לדון דאולי הקשיות הזאת נעשתה ממוגלא שהיתה מקודם. ואח"כ נתקשה כמו אבן, וזה תליא בדין דנשפך או נמוס דטרפה, ויען כי בנשפך ובנמס בעינן שיהא המעט שאין לידו עומד ולא ישפה, ולכן אם כשלא הגיע לשיעורא זאת מפני שראין שהטיגרא קטנה ביותר, בודאי יש לדון לקולא. ומסתמות הלשון נראה שהספק באופן שלא היתה קטנה כ"כ, ויש לדון בזה לפי מה דאיתא בחולין שם בבעיא דר"י שאינו יכול לעמוד מפני עב או כובד ויעוי"ש ברש"י בד"ה מפני כבדו מ"ש בזה דדעתו מפני שהוא חולי שמכבידו וחיישינן להחוט ונכללה בהמרכה, וכן פסק הרמב"ם בפ"ט שם ה"ב, וכן דעת הרבה מהראשונים דספק טרפה נאסרת, ולזאת היכא למימר דגם זה נכלל בהאי דינא והיכא שאינו יכול לעמוד לא עדיפא זאת מבעיא דר"י, וע"כ דכל ספקא הדין הוא אם יכול לעמוד ומפני דאפשר שזה נעשה מחמת בהמסמום מקודם ונהיה למים וכדכתב הרוקח בטריפות הכבד בסי' שפ"א ע"ש, לכן גם בהאי דינא נמי כן, ותליא בדין נמלא מים כ"ש בחוט, דאפשר לתלות באם שהמוח מקיפו כמו בנמלא במוח שבראש, לזאת מכיון דאיתא ספקא בהאי מלתא [דגם איכא סברא לומר דשמא נפסק רוב היקף החוט] אם יש לנתלי שמתולדה באת טיגרא זאת ולא מחמת חולי, אז י"ל דיש לדון להתירא בהפמ"ר, כנלע"ד **):

שאלה כה.

בהמה שצולעת ברגליה אם חוששין לשגרונא, וכשרה ?:

תשובה. בחולין (דף נ"א) איתא ההוא אימרתא דהוה בי ר"א דהוה שדכן כרעיה בתרייתא. אר"י האי שיגרונא נקטיה ואפסיקא הלכתא כר"י יעוין ברמב"ם בפ"ט משחיטה ה"י ובכל הראשונים, ולכן תלוי הספק אם האי נאמר רק בגוררת רגליה או שאין חילוק בזה בין גוררת ובין צולעת, ולכאורה איכא למימר דיש חילוק מפני דבגוררת

ניכר

ורצית זבח

---

*) **דה"ב.** יעיין בס' ירושלמי חולין פ"ג ה"א דאיתא שם על האי פלוגתא דחוה"ש שנפסק ברובו. הד"ת רוב עור החוט, ברם מוח החוט לא וכו' ע"ש, ויעויין ביו"ד סי' ל"ב בב"י, ובט"ז, ובש"ך שם, ובתבו"ש בסי' ל"א ס"ק ב', ובסי' ל"ב, ובשבה"ל ה' טריפות סי' ב', מ"ש בשם פירוש ר"ח ודוק היטב, וקלת יש להוכיח מהתוס' בעירובין (דף ז' ע"א) ד"ה כגון במה שנוגע לענין זה, ומכולם תלמוד דהיכא דיש לחוש לשמא הבריא בודאי יש להחמיר, הא לא"ה כגון שבא מתולדה לא הפסיד המיקל בהפמ"ר:

) **אה"מ. יעיין נא בס' מעשה רוקח על הרמב"ם מ"ש בזה. ואם דגם יש מקום עיון כפי שכתב הפ"מ בסי' מ"ג ס"ק ה', ובתבו"ש סי' מ"ד ס"ק ט' באבן בכוליא, ויעויין נא בשפ"ד סי' ל"ב ס"ק ד', ובנד"ק ס"ק ג', ובתבו"ש סי' ל"א ס"ק ב' ע"ש, ובתבו"ש סי' מ"א בכבד שקשה כאבן, ובש"ך סי' ל"ז ס"ק א', ובחולין (דף מ"א ע"ב), ובגטין (דף ס"ט ע"ב) ודוק היטב, מ"מ כיון דאפשר לבוא מלד הטבע יש מקום להכשיר הבהמה, מפני שאין זה חולי ולא לקותא, ורק מעלמו ומטבעו נעשה כן, והתשובה הזאת מכוונת לדברי המערו"ק שכתב בספ' ראומ"ה ודוק:

ניכר שמחמת כאב הרגלים או הירכים באת וכדאיתא בגטין (דף ס"ט) ע"ש, משא"כ בצולעת דאפשר לחוש לנפילה. אבל מפני שאין אנו צריכין לחוש לנפילה כי היא מלתא דלא שכיחא ואפשר דאף שאלה ע"ז לחקור ולברר אם נפלה לא בעי, וכמו דאמרינן מסתמא דלא חיישינן לנפלה לאור יעויין ברש"י בחולין (דף כ"ו ע"ב), ואם שדעת הרמב"ם לחוש אף מסתמא, כדכתב בפ"ז משחיטה ע"ש, ולכן אף בדין זה נמי כן ?, אבל מהתם אין ראיה, כי דמחמת חזקה באה היכא שרחן ובישל ואינו חוזר למראיתו הטבעית כדכתב בתשובות פאה"ד סי' קי"ג, משא"כ הכא, ובפירוש יוצא מספ' האשכול הל' טריפות סי' י"ח ובא מבואר בסדר ח"י טריפות וז"ל: אבל ראינו צולעת על ירכה אמרינן כאב ירך, ול"צ בדיקה, הרי שאין חילוק בין צולעת לגוררת. והדעת נותנת לבלי לחלק בנידון זה, מפני דשיגרונא שכיח וחוה"ש ל"ש, לכן אף לדעת המחמירין בנפלה לאור, אבל בזה שאני, וכמו שכתב רש"י בחולין (דף כ' ע"ב) ד"ה מאי, כ"כ איכא למימר הכא, וכן איכא למילף מנזיר (דף ס"ו ע"א) בד"ה סבר, ולכן בהאי דינא יש להכשיר ואין שום הפרש בין צולעת לגוררת, וכמו בגוררת אמרינן דכשרה, כ"כ איכא למימר בצולעת, ורק בדיקה צריכה לראות אם בא ע"י נשמט הירך, או לא, אבל מטעם חשש נפולה לפסיקת החוט לא חיישינן. כנלע"ד *):

שאלה כו.

הכה עוף במקל לרוחב השדרה, עד שמחמת הכאה זאת נפל לארץ, ורק כג' שעות אח"כ הלך הילוך יפה יותר מד"א, ושחטו אותו אם יש להתירו?

תשובה. בזה בעינן בדיקה מחמת חשש דפסיקת החוט, ואם שההליכה מהני, אבל איכא למימר, כי חלוק בהמה מעוף, דבבהמה נחשבת ההליכה לסימן משא"כ בעוף, כי רחוק החוה"ש מן הרגלים, מפני שכלה אצל האגפים כדאיתא בחולין (דף מ"ו ע"א). אבל בזה יש לדון טובא מפני דאיכא כמה ראיות דאף בעוף ההליכה מהני כמו בבהמה, יעויין בחולין (דף כ"א ע"ב) באיזלא ומקרבי קיטרי וכו', (ובדף כ"ב ע"א), ומכל זה תמצא שאין הפרש בין עוף לבהמה, וכן אם נאמר דבעוף ההילוך לא תהני יקשה מהא דאמרינן שם (בדף כ"ז ע"א) יתר עליהן עוף נשבר העלם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח. ומדוע לא קתני אף דינא דבעוף לא מהני הליכה? וכן מצינו בתוספתא דחולין בנפלה מן הגג אם עמדה מיד בין כך ובין כך כשרה יעוי"ש בפ"ג ובעוף מיירי, הרי דעמידה מהני, וכ"כ תהני נמי הליכה, ויעויין בבילה (דף ל"ד ע"א) וברש"י בד"ה ה"ג, ובחולין (דף כ"ו ע"א) וברש"י שם ע"ב ד"ה צריכא, ותמצא דבדיקה צריכה, אבל זהו בשלא הלכה, אכן כשהלכה בודאי סימן הוא כמו בבהמה, וכן יש ללמוד מזבחים (דף ע"ד ע"ב) בטרפה דשקו"ט הגמ' ומוקי לה ר"ל בנפולה וקא סבר עמדה צריכה מעל"ע, הלכה צריכה בדיקה יעוי"ש באורך ותבין שאין חילוק בין עוף לבהמה, כי אם היה חילוק ובעוף הליכה לא מהני, יקשה הלא אפשר לחלק בין עוף לבהמה, והאי מתניתין דזבחים (דף ע') סתמא מיירי, וע"כ בעוף נמי הדין כן, ומכיון דפסקינן דבבהמה בהלכה א"צ בדיקה יעויין ברמב"ם בפ"ט משחיטה, כ"כ בעוף. ויעויין נא בתוס' שם (דף ע"א ע"ב) ד"ה ובטרפה, ובחולין (דף כ"א ע"ב) ד"ה עמדה, ותמצא נמי דדין שניהם שוין, ולכן בהאי דינא מכיון שהלכה הילוך יפה, בודאי ההליכה מהני. ואף דזהו ריעותא וחשש לפסיקת החוט, לכן צריך בדיקה והיכא שבדק בודאי מהני, ובשלא מצא שום ריעותא בהחוט יש לדון להכשר. ואין זה אלא מחמת חומרא, כי כשהלכה הילוך יפה כמקדם, יש סברא לדון להתירא מבלי בדיקה. כנלע"ד **):

שאלה כז.

בהמה שנפלה ממקום שידוע שהוא פחות מי"ט, וגוררת רגליה, אם יש לתלות בשיגרונא?

תשובה. מכיון דגוררת רגליה לכאורה חשיבא זאת ריעותא, ואף שנפלה ממקום שהוא פחות מי"ט שאין בו כדי להמית חוששין לפסיקה"ח, וכדמשמע מב"ק (דף כ' ע"ב) בתורא דנפל לאריתא דדלאי דטרפיה ר"כ, וטעמא משום דקסבר יש חבטה בפחות מי'. ויעוי"ש ברש"י ד"ה טרפיה, וכיון דפחות מי' יש בו שיעור נזקין, ממילא יש לחוש נמי לענין טריפות, וכן יש למילף מדברי התוס' דסנהדרין (דף מ"ה ע"א) ד"ה מה ע"ש, אבל לא נראה כן מדברי הגמ' בבילה (דף כ"ה) בבכור שנפל לבור דיקשה איך אפשר

*) **כן** כתב הש"ך בסי' נ"ח ס"ק ח', ול"ע שלא נתעורר מדברי האשכול וכתב זאת מד"ע? אכן בב"א באות י"ח ס"ק ל' לא כתב כן ול"ע טובא כי מפורש יוצא דכשר. ואף כ"ז הוא היכא דלא ידעינן שנפלה ותולין בשיגרונא, אמנם אם ידוע שנפלה וצולעת על רגליה אפשר דנשתנה הדין, ולכן אם היה המקום ספק אם יש בו י' טפחים או לא, וריעותא לפנינו, בודאי יש לאסור:

) **אח"כ, יעויין נא בס' ירושלמי חולין פ"ג ה"א, וד', ובסנהדרין פ"ו ודוק היטב. ובדין זה אם ההליכה מהני לא נראה כן מדברי הדגמ"ר סי' ל"ב, ובשו"ת נ"א סי' ל"ו ע"ש. ויעויין נא בל"א בחולין (דף ל"א) מ"ש בזה, ובמקד"מ, ובד"ק סי' ל"ב ס"ק ב', וי"ב, ובט"ז, ובש"ך סי' ל"ב, ולכן איכא למימר דבנידון דידן היכא שהלכה הילוך יפה ובדקו בחוט, בודאי אם נמצאת ריעותא כל דהוא דמבלי ההכאה לא היתה נטרפת, גם עתה יש להכשיר. וכן לא אתאמרא אלא דוקא בהכה על השדרה, אבל בהכה על הצלעות לא חיישינן לפסיקה"ח, כמבואר בכס"מ בפ"ט משחיטה, ובב"ח בסי' ל"ב ביו"ד ובלח"מ שם ודוק היטב. ויש ללמוד דגם בעוף שוה ההילוך בנפל כמו בבהמה מדברי המהרי"ק בשורש ס"א, והאו"ז סי' ת"ז, ומרמב"ם בפ"ד ממאכא"ס, ובאו"ז סי' תפ"א, ובתוס' בב"ק (דף כ' ע"ב

אפשר לש חטו הלא איכא למיחש לריסוק אברים, או לפסיקה"ח, וע"כ נריכין למוקמי דבבור בפחית מי' מיירי דמטעם נפולה ליכא למיחש, וכן נראה מדברי הירושלמי דסנהדרין פ"ו ה"ה דבפחית מי' אין בו חשש משום ריסוא"ב עי"ש. וכדי שלא יקשה מב"ק מוכרחין אנו לומר דנזקין שאני, אבל להביא ראיה מזה לטריפות ליכא. ואם כשמלינו שגוררת רגליה אין חששא לפסיקה"ח יען כי פחות מי' אין שום חשש. ובאמת דין זה בפלוגתא מתניא דבשיטמ"ק לב"ק (לדף נ'), הובא מחלוקת הראשונים דהראב"ד הקשה על הרי"ף שמביא הלשון הראשון ולא האחרון, ולזאת מביא שם בשם הר"י ובשם הראב"ד דמשו"ה הביא הלשון הראשון בדר"נ, כי תבע לנזקין אתא, ולענין טריפות אע"ג דריסוק אברים ליכא, חשש טריפות אחרת איכא, ובעי בדיקה שמא נשברה השדרה וחוט שלה וכו' ע"ש, הרי דלענין טריפות לפסיקה"ח יש לחוש בפחות מי'. וכן הובא שם בשם הרב המאירי בשם יש מחמירין לענין טריפות אף בפחות מכאן, אבל כתב שם ,ואין דבריהם נראין', וכן הרא"ש בב"ק מביא דברי הראב"ד האלה בפ"ה ומסיק בסוף סי' ז' ולא נ"ל דבריו, הרי דסובר דבפחות מי' ליכא שום חשש, וכן איכא למילף מדברי האו"ז בסי' תי"ז שכתב בשם הריב"ש דלא חיישינן לחבט בפחות מי'. ול"ק מזכרים המנגחים דא"ז בחולין (דף נ"א) דיש לחוש לריסוק אברים, דהתם מחמת שנופלים בכח גדול משו"ה חיישינן, הלא"ה אין שום חששא, מכיון שהמקום פחות מי"ט, ולכן היכא שנפלה מעלמה שלא בזאת הנפילה בכח גדול, אין לחוש לפסיקה"ח, והאי דגוררת רגליה תלינן בשיגרונא, כאשר נראה מכל הני דוכתי, ויש להתירה. כנלע"ד *):

שאלה כח.

אחד לקח בהמה מנכרי, ואמר לו הנכרי שנפלה והיתה צולעת, ומאמין הוא לדברי הנכרי, אם יש נאמנות לנכרי בזה, או לא?

תשובה. כבר ביארנו מזה לעיל בה' שחיטה סי' ל"ו באורך, ואך כאן יש לדון אם היה העכו"ם הזה מסיח לפ"ת לבד אינו נאמן. כי איכא למיחש דלהשביח מקחו נתכוין. וכן להיפך מכיון שיש כאן רגלים לדבר שצולעת נראה אף דבכ"מ לא סמכינן אעכו"ם, אבל בזה אפשר דיש לסמוך. אכן דכללא אית לן דשיגרונא שכיח, ופסיקה"ח לא שכיח כדאיתא בחולין (דף נ"א), ולכן אין ראיה לסמוך על אמירתו, והדרא דינא כדאמרינן בכל דוכתי אם נכרי נאמן במסל"ת או לא, ואם היתה זאת עבידא לאגלויי יש להאמינו, וכדמשמע מרא"ש במוע"ק סי' ע"ט, ובמרדכי שם בשם הראבי"ה, וכן דעת התה"ד סי' ר"ב, והרשב"א בסי' קי"ח. ואך מדיש לדון על זה מתוספתא דדמאי פ"ד, ומיבמות (דף ק"כ), ומב"ק (דף קי"ד), ומבכורות (דף ל"ו, וכ"א), ובתוס' שם, וכן יש לדייק מתוספתא דסנהדרין פ"ה, ולכן אם יש סברא לומר דלהשביח מקחו נתכוין, והדבר אינו עבידא לאגלויי הנכרי אינו נאמן, כי אינו מעלה ואינו מוריד דבריו אלה, ואפשר לומר דאף אם היתה הנפילה בפני נכרים אחרים ואמר כן הנכרי המוכר אין לו נאמנות, מפני דלהשביח מקחו נתכוין. אבל אם מאמין לדבריו דאז יש סברא שהוא נאמן כאשר הארכנו בשחיטה שם, לכן אין לתלות זאת בשיגרונא דבודאי יש לחוש לדבריו. ורק אם אמר שהלכה אחרי הנפילה הילוך יפה דאז איכא סברא לומר הפה שאסר הוא הפה שהתיר ודמיא להא דאיתא בתוספתא דדמאי פ"ד ובירושלמי שם פ"ג ה"ד: אם את מאמינו שנטל תאמינו שנתן, ובירושלמי דכתובות פ"ב ה"ז אם מאמינו את שהוא בנו, תאמינו שהוא כהן, אם אינו מאמינו את שהוא כהן, אל תאמינו שהוא בנו, ויעויין בכתובות (דף כ"ב), ובירושלמי שם פ"ב ה"ה, ובתוספתא דב"מ פ"א, ודכתיבות פ"ב, ותלמוד שהדין כן, ויש להאמין לדבריו אלה, מכיון שהוא נאמן אללו, ואז יש לתלות דע"י שיגרונא באת. כנלע"ד **):

שאלה כט:

בשור שעמד בין השורים, ופעם אחת בבקר, מצאוהו שוכב, ולא יכול קום ורזוז ממקומו, אם יש להתירו לאבילה?

תשובה. כל עיונך הוא אם יש לתלות בשיגרונא ולהתירו, ואף דבכגון זה כתב האו"ז סי' תי"ז דלריך פרכוס בשם רשב"ט ע"ש. וכנראה מחולין (דף ל"ז), אבל זה אינו אלא מחששא דמסוכנת וכשפרכסה לכו"ע כשרה, אכן מטעמא להתירו משיגרונא ולבלי לתלות שנפל מחמת נגיחה זה יש לציין, כי מב"ב (דף ל"ג), ומשבועות (דף ל"ד), ומסנהדרין (דף ל"ז) בגמל האוחר בין הגמלים ונמלא גמל הרוג בלדו בידוע שזה הרגו, אלמא דס"ל דאזלינן בתר אומדנא בדיני ממונות, כמ"כ אית לן למיזל גם לענין טריפות, ולו יהא דבדיני

ורצית זבח

ע"ב) ד"ה אם, וע"כ נמלא לפ"ז דאין זה אלא חומרא בעלמא, וכן מורה כוונת הדברים האלה שמסיק בסוף התשובה ויש לדון בזה טובא ודוק:

*) כז **קה"מ** אומר דלע"ג כי התבו"ש בסי' ל"ב ס"ק ו', והדגמ"ר שם, ובנו"ב מהדו"ק סי' כ"ב דעתייהו להטריף. אמנם יש מקום להדברים האלה, כי חזינן שפלוגתת הראשונים היא וביותר גם הרוקח בסי' שפ"ז כתב כן וקדמו בהאי ראיה מבילה (דף כ"ה) ע"ש, הרי דיש להתיר בכגון זה ול"ע טובא. ומדדייק וכתב שנפלה מעלמה משמע אם הפילה אחר יש לחוש, וזהו עפ"י הכרעת או"ז. ויעויין נא בד"ק בסי' ל"ב שדעתו להטריף, אבל מדברי הש"ך שם ס"ק ב', והט"ז בסי' נ"ח ס"ק א' לא משמע הכי, ויש לעיין שלא נתעוררו מכל אלה. ולריך ישוב:

) כח **אולמ"ע מדברי הפרמ"ג חיו"ד סי' ג' איפכא משמע. אכן מידי פלוגתא לא נפקא יעויין נא בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' י"ז, ובשו"ת ברא"פ סי' ל"ח, דהם סברי שאינו נאמן. ובדין דהפה שאסר הוא הפה שהתיר עיין נא בט"ז סי' מ"ח, ובמהר"ם מלובלין סי' ס"ו, ובנקוה"כ סי' מ"ט, ובמ"ז סי' נ"ז וביוד"ע על היו"ד סי' כ"ח, ובחת"ם חיו"ד סי' ק"ב, ודוק היטב:

דדיני נפשות שקו"ט התוס' בשבועות שם, אבל בד"מ ליכא שום ספיקא ולכן יש לכאורה להשוות דין טריפות לד"מ, ואם יש אומדנא אית לן למיזל אחריו. וכן מצינו בירושלמי דכתובות פ"ב ה"א דאף במקום דלא אזלינן בתר רובא כמו בד"מ, מ"מ בדין זה דר"א אנו אומדים אותו שהיה אוחר נשכו מכיון שעמד בצדו והאומדנא דמוכח הוא ואין הפרש בזה בין גמל לשור כדמשמע מתוס' דב"ב שם ד"ה ר"א, וכן נראה מירושלמי דב"ק פ"ה ה"א ע"ש. ואמנם דיש לחלק כדכתבו התוס' בב"ב שם בד"ה ר"א, דל"ק מב"ק (דף ל"ה) דהתם משום דיש לנו לתלות בהם כמו במועד, לכן אמרינן המוציא מחבירו עלה"ר, וכן דעת התוס' בב"ק (דף כ"ד ע"ב) ד"ה במכירין, (ובדף ל"ו ע"א) ד"ה ראוי, ולכן בהאי דינא נמי מכיון דלא מצינו שום חילוק בגמ' דחולין (דף נ"א) בין כשהיה המקום מלא הרים וסלעים, ובין שלא היה, וסתמא שנינו שם דבשיגרונא תלינן, וע"כ דבכל אופן תלינן ולא משגחינן בתר אומדנא מפני דשיגרונא שכיחי ותוה"ש לא שכיח. וביותר שמדברי הבה"ג בה' טריפות דגרס ההוא אומרתא דהות בי ר"ח ונפלה מאיגרא דהוה שדרן כרעה בתרייתא אר"י דשיגרונא נקטה, הרי לפ"ד דאף כשנפלה לא חיישינן. ואם דהר"ן בחולין וכן התוס' שם, והרשב"א בחידושיו, ובתוה"ב לא כתבו כן, אבל איכא לאוקמי דבריו דמיירי שהיתה הנפילה ממקום שלא היה גבוה י"ט כדכתבנו לעיל בסי' כ"ז, אכן את זה יודעין אנן דלכו"ע אין לתלות מסתמא ע"י אומדנא לבד שנפל היכא דלא ראינו את זאת, ולכן יש להקל ולומר דשיגרונא נקטה, כי היא מלתא דשכיחא ותלינן בדבר המצוי, ויש להתירו לאכילה. כנלע"ד *):

שאלה ל.

מצאו מחט בלשון של בהמה תחוב בעומק, והיה הבשר סביב מעופש ונמס, ולא היה ראוי כלל לאכילה, אם יש להכשיר הבהמה הזאת?

תשובה. דין זה דטריפות הלשון לא נשנה בגמ' כלל, ואדרבה יש להוכיח שאין בו טריפות מהא דאיתא בבכורות (דף מ' ע"א) ניטל רוב המדבר שבלשונו דחשוב זה למום דמפסלא לגבוה דמשמע להדיוט משרי שרי, דאל"כ אף להדיוט, מכ"ש דאסירא לגבוה מטעמא אחרינא משום טריפות, כדאיתא במנחות (דף ה', ודף ו'), ובזבחים (דף ע', וע"ד), ובתמורה (דף כ"ט, ול'), ובחולין (דף ל"ח), ואם דהתם לא מיירי אלא ברוב המדבר שהוא קצת הלשון שאינו דבוק במלקוחיו, אבל אם היה יותר מזה השיעור אפשר שאף דין טרפות היה בו, אכן מדברי הגמ' שם משמע שאין בו משום טריפות דאילא מנה את אלה ביבנה ואמרו לולא שמענו, אלא כ"ד של אחריהם אמרו ה"ז מום, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ז מביאהמ"ק ה"ז ע"ש, ולכן מכיון דקיי"ל כוותייהו, דבתראין נינהו והסכימו לדברי אילא שהיה בקי מאד, ולכן חשש דטריפות לית ביה דהא גם איכא סברא, דאף משום מום לית ביה. ול"ק מזה דשאני רוב המדבר מרוב הלשון, דהא מצינו בקדושין (דף כ"ה ע"א), ובבכורות שם דנחלקו ת"ק ור"י בניטל רוב הלשון גופא ע"ש, וע"כ דבמומין דבעינן שיהיו במקום גלוי, בזה שייכא פלוגתייהו כמו דאמרינן אבל נגעים יעויין בקדושין שם ובתוספתא דנגעים פ"ב מדברי בן עזאי ועיין גם מרמב"ם בפי"ב מפרה הכ"ל מ"ש בזה. ואם דלפ"ז ניחא דכל הפוסקים לא הזכירו מזה מאומה מדין ניטל הלשון ואף הרוקח בסי' של"ח הזכיר זאת וכתב נימוק הלשון עד הטלטלת היא ערלת הגרון כשר, דמשמע עם הטלטלת טרפה, וצריך עיון מגמ' שהבאנו לא משמע כן? וע"כ כדי לתרץ את דבריו שלא יקשה מנין לנו להוסיף על הטריפות, כדאיתא בחולין (דף נ"ד), נראה דיסבור דמשו"ה קתני הגמ' ניטל רוב לשונו דבזה איכא למשקל ולמטרי משום מום היא כשרה מיהת ומותרת להדיוט. אבל באם שהיה חסר כל הלשון אז טרפה נמי הואי, דאל"כ ל"ל להגמ' למנקט בלשון רוב הא כולו נמי אינו מטריף. ואם בזה ל"ע דאיכא למימר דאף טריפות נמי לית בו, ומשו"ה קתני בלשון רוב דמשום מום לא תליא אלא במה שהוא נראה, אבל מכיון שילא מרבינו הרוקח ויש קצת ראיה מסוגיא הזאת, לזאת איכא למיחש משום ספק טרפה. ואם לפי גרסתינו ל"ע טובא דמסיק אבל עם הטלטלת כשרה, ומוכח מזה דט"ס יש בדבריו אלה, וכוונתו טרפה במקום כשרה ול"ע, מ"מ מכיון דפירש וכל הראשונים לא הזכירו מזה קשה מאד להקל כנגדו. אבל היכא שנמצא בו שנימוק, אין לחוש לשמא שלטה הלקותא גם בהטלטלת וכשרה אף לפי דבריו. ולכן האי בשר המעופש אין לחוש בזה כלל, ורק משום המחט דבזה נמי איכא למימר דבשעה שאכלה היתה המחט במאכל ונתחב בלשון, ואין לחוש ליסט כי קשה מאד מאד לומר שחזר מהושט ונתחב בלשון, ובודאי היה שם מקודם ולא הגיע להסימנים כלל, וכשרה. כנלע"ד **):

שאלה לא

עוף שניטל הרטומו העליון ויכול לחיות ע"י המראה והלעטה, אם יש להכשירו?

תשובה. דין זה דניטל החרטום לא הוזכר בגמ' כלל, ורק הרוקח בסי' ת"ו, ובאו"ז סי' תכ"ד

בטריפות

ורצית זבח

*) **כטג"ד הב'.** דברי הבה"ג האלה הובאו בב"י בסוף סי' ל"ב ע"ש. ולא כתב ע"ז מאומה ול"ע טובא מדוע לא חילקו בין כשנפל ממקום גבוה י"ט ובין כשנפל ממקום שאינו גבוה י"ט, דבמקום שא"ג י"ט יש לתלות בשיגרונא, וע"כ אפשר לומר דלא ס"ל כחילוקא דהאו"ז, אבל זה ל"ע טובא הלא מוכח מכמה דוכתי כן. כאשר כתבנו בהגהותינו לעיל בשם האחרונים. ויעויין גם בד"ק סי' ל"ב ס"ק ח' מ"ש בזה ול"ע, ודוק:

) **לדה"מ. בדין זה דניטל הלשון לא הוזכר כלל בדברי הראשונים וגם הב"י והרמ"א בסי' ל"ג לא הביאו מזה מאומה ומזה משמע דס"ל כדעת הפ"ח שאין בזה משום טריפות כי קשה מאד לומר שלא ראו דברי הרוקח

האלה

בטריפות הביאו, והאו"ז דימה דין זה לניטל לחי התחתון ומדכתב וכן דין העוף שניטל חרטומו משמע דיש חילוק בחרטום כמו בלחי, ובלחי התחתון דמהני ע"י המראה והלעטה ה"ה בחרטום, משא"כ בעליון, דכתב הרמב"ם בלחי העליון בפ"ח משחיטה ובפאה"ד בסי' כ"ט דטרפה, וטעמא איכא למימר דלא חשיב זאת הגמ' מפני דס"ל דהדא דקתני במתניתין ניטל התחתון ע"כ דבעליון ליכא שום ספקא, מטעם דהעיקר הוא שזה כמו גג לכסות את הקנה ואם ניטל נמלא פי הקנה מגולה לאויר, וביומא תתקרר הריאה והלב ותמות הבהמה, ואין לך שאין כמיה חיה יותר מזה עכ"ל, ודמיא לאה שכתבו התוס' שם (דף מ"ב) ד"ה ניקב דניטל הלב והריאה והדקין לא אצטריך למתני דמלתא דפשיטא היא ע"ש, ואף דהכי טריפות דניטל הלחי היא טריפות שלא מחמת עלמו, מ"מ הא מלינו דחשיב הגמ' לנתבסה ג"כ, ואף שהטריפות התם משום הקקוס, וע"כ משום פשיטותא לא קנקיט לה. דבשלמא במתניתין דלא חשיב איכא למימר כן כדאיתא שם (בדף מ"ח ע"א) דלאו מינה מטרפי לא קתני, אבל בגמ' מלינו דחשיב, ומדלא חשיב זה ע"כ דדבר פשוט הוא, ואין זה בכלל דחולין (דף נ"ד) מנין לנו להוסיף על הטריפות, כי הלא הרמב"ם ז"ל גופא כתב להך כללא בשחיטה ע"ש כפ"י הי"ב, ומ"מ ס"ל דטרפה בזה. וביותר איכא למימר דבנקב לבד בלחי לא מטרפי ודוקא בניטל, לכן לא הזכירו מזה בגמ'. ומכיון דהאו"ז בסי' תכ"ד, והרוקח בסי' של"ח, והאיסוה"ת בכלל נ"ד סי' י' ולדל"ד במאמר ב' כלל א' כתבו כהרמב"ם ז"ל בודאי אית לן למיזל לחומרא, אכן מכיון שהרוקח והאו"ז הביאו להאי דינא וחילוקא בין עליון לתחתון ובחרטום לא הזכירו מזה מאומה וסתמא נקטי, ורק כתב הרוקח שיוא יכול לחיות ע"י המראה והלעטה לכן אית לן למימר שאין הפרש בין עליון לתחתון, כי חרטום נקרא הקליפה הדקה שישנו תחת העלם הקשה כדמשמע מחולין (דף קכ"א), וממתניתין דטהרות פ"א מ"ב, וג', ומדברי הרמב"ם בפ"ד מטוא"כ דין ז' ובפ"ג מאבה"ט ה"ט ומדנקטו סתמא, ע"כ דגם בזה מיירי, ולא בעלם לבד, ובכל אופן ס"ל דכשרה, ולכן אם כשיכול לחיות ע"י המראה והלעטה בודאי יש להקל ואינו דומה זה לניטל לחי העליון דהא חזינן דבכל אופן האברים הפנימים מכוסים, ואינו דומה להתם דלא יקרה שום נזק וקרירות, ואין לחלק כלל ובכל אופן כשר. כנלע"ד *):

שאלה לב

בניטל שפה העליונה בבהמה ודן להקל, **ויש** מי שעירער בדבר, הלכה כמי?

תשובה. כללא אית לן שאין לנו להוסיף על הטריפות, ודין זה לא נזכר בגמ' כלל וגם אחד מהראשונים לא הביאו, ומילתא דפשיטא היא דכשרה, כי דוקא בניטל הלחי העליון כתב הרמב"ם בפ"ח משחיטה ובתשובותיו סי' כ"ט, מפני שהקנה מגולה ותתקרר הריאה ומילתא דפשיטא היא ולא היה לריך הגמ' להשמיענו דטרפה, ודמיא למ"ש במו"נ ח"א פע"ב וז"ל: כמו שאבר הרא"ש אשר הוא הלב מתנועע תמיד, והוא התחלת כל תנועה שתמלא בגוף ושאר אברי הגוף תחת ידו וכו' עד וכמו שאם ינוח הלב כהר"ע ימות האיש ויבטלו כל תנועותיו וכל כחותיו וכו' ע"ש, ולכן דבר פשוט דלא קתני הגמ' ניטל הלב, כ"כ נמי בזה. אבל כשניטלה שפתה העליונה, דמ"מ הריאה והלב מכוסים ואין חשש לשמא יתקררו בודאי אית לן למיזל להתירא, כי אין הפרש בין ניטל לגמרי ובין נפגם מעט לענין מום להפסל מע"ג המזבח, והא דלא קחשיב לזה בבכורות (דף ל"ט) בין המומין אין ראיה דלטרפה נחשבת, ומפני כן לא חשבה, כי השמיענו הגמ' חידוש דין גדול ביותר במאי דנקט נפגמה שפתו, וניקב שפתו דמכ"ש בניטלה לגמרי, אבל לדין טריפות ליכא למילף מזה כלל ופשוט הוא דכשרה. וראיה דלא חשיב נמי דין דניטל לחי התחתון בין המומין ודין חרטום

ורצית זבח

הלכה כי מלינו כמה פעמים שמביאין את דברי הרוקח וכאן דלא הביאו ע"כ לא ס"ל. ואולם דהתבו"ש בסי' ל"ג ס"ק א', והפ"מ במ"ז ס"ק ב' הביאו מזה, ע"כ דיש לדון לחומרא ודין זה דמיא לכל דין דפלוגתא דרבוותא ואית בה משום טריפות ואפשר לומר דמשו"ה לא הביאו כי בעינן עם הטלטלת ואית בזה חששא דעיקור סימנים, או אף דליכא למיחש להכי, מ"מ כיון דבעינן בניטל לחי התחתון שיכולה לחיות ע"י המראה והלעטה, כ"כ בדין זה אם שאינה יכולה לחיות ע"י המראה והלעטה טרפה, ובכל אופן הו"ל להזכיר ול"ע? ולכן אם רואין שיכולה לחיות על ידי המראה והלעטה, והמראה נקראת במקום שאינו יכול להחזיר והלעטה היא במקום שיכול להחזיר כדאיתא בשבת (דף קנ"ה) ע"ש יש להקל. ובדין זה דנמלא בו בשר מעופש שקו"ט הטוטו"ד במהד"ת סי' ע"ו בבועה שנמלאה שם ומסיק דכשרה ויעוי"ש בסי' ע"ז מ"ש בזה, ויעויין נ"א בדין ניטל הלחי בשו"ת פאה"ד להרמב"ם ז"ל, ואפשר לומר דטעמא הוא כפי שכתבו התוס' בחולין (דף מ"ב ע"א) דמשו"ה לא קתני ניטל הלב יעוי"ש, ויעויין בתבו"ש ובפ"מ סי' כ"ד, ובש"ך שם ודוק היטב, ומכל אלה נלמוד דטעמא הוא היכא שאינו יכול לחיות ע"י המראה והלעטה משום עיקור סימנים. ואמנם דגם בזה מידי ספקא לא נפקא יעויין בכרו"פ סי' ל"ג, ומקד"מ סוף ס"ק א' ודוק היטב. ויעויין נ"א בדמש"א מ"ש בזה ול"פ טובא, ובכל אופן משמע דכ"ז הוא דוקא עם הטלטלת הא לא"ה לא, לכן בדין מחט יש סברא להקל. ויש על מה לסמוך:

*) **לא אה"ם**, יעויין ברמ"א דסתמא נקט, ואף הדמש"א, והתבו"ש ס"ה ב', והפ"מ בשפ"ד ס"ק ג', ובמ"ז ס"ק א' ס"ל להחמיר, לכן הדברים הנאמרים פה תמוהים, כי האחרונים לא כתבו כן, ויש ללדד ולומר דכיון דאיכא מאן דס"ל בלחי העליון ליזיל לקולא, ולכן מידי ספקא לא נפקא מכ"ש אף לפי המחמירים וסוברים דבלחי העליון טרפה כהרמב"ם, ובחרטום סתמו יש סברא קלא לדון לקולא:

חרטום נמי ל"ע כפי דאיתא בזבחים (דפ"ה) וברש"י (דף ל"ה) ובתוס' יעויי"ש :

שאלה לג.

בבהמה שאכלה ירק עב ולא יכלה לבלוע, ולקחו מקל מכורך במטלית ודחפו בו את הירק, ואח"כ באורך יום שחטוה ומצאו צד הפנימי של עור הוושט קרוע קצת לתוך עביו, והעור החיצון היה נצרר רובו בדם, והיה שלם לגמרי, אם יש להתירה?

תשובה. בניקב ע"י קוץ הושט איתא בגמ' בחולין (דף מ"ג), א"ע אין חוששין שמא הבריא ואית בזה פלוגתא דרבוותא: דדעת הרי"ף, והאו"ז בסי' ת"ה בטריפות, והרמב"ם ז"ל בפ"ג הכ"א ורוב מהראשונים דטרפה, דחיישינן לשמא ניקב הוושט וקרום שעלה מחמת מכה הוא, ואיכא מאן דס"ל כעולא דלא חיישינן לשמא הבריא ומביאין ראיה ממשט שנמצא בבהכו"ם המבואר בחולין (דף נ') ובכמה דוכתי ע"ש, ומכיון דרוב הראשונים לא ס"ל להך פסקא ודעת הרמב"ם ז"ל דיש חששא בזה דנבלה פסקינן כן להלכה, אבל מ"מ מידי פלוגתא לא נפקא יעויין בחידושי הרשב"א בחולין שם, ובהרא"ש שם בסי' ד' כתב בשם הראב"ן דההפרש הוא רק דבעינן בדיקה ומועלת, וכן דעת הרא"ש לפסוק כן להלכה ורק דבעינן שלא יהא עליו מבחוץ קורט דם, לזאת איכא למימר דהיכא שהמקום הוא מקום ידוע, יש סברא לדון להתירא והיכא דאית לן למימר דלא נתרפא, כי לא הוגלד פי המכה זמן הוא ג' ימים, כדאיתא בכתובות (דף ע"ה) ובחולין (דף נ'), והיכא שנחש לאחר יום אחד, דאז אין שום סברא לחוש לשמא נתרפא, מפני דמלינו אותו תחוב מצד אחד כי בזמן קצר כזה א"א להתרפאות, ולכן מכיון דהתוס' שם (בדף מ"ג ע"ב) ד"ה ישב, נראה כדעת המתירין יש לסמוך על כל הני רבוותא ולהתיר ע"י בדיקה. ואם דכ"ז הוא אמור היכא שתחוב לפנינו, אבל היכא שאינו תחוב לפנינו ויש לחוש שניקב ע"י קוץ דעת התוס' בחולין (דף כ"ח ע"ב) ד"ה אתא, והרא"ש בפ' א"ט סי' ד', ור"ן שם, ואיסוה"ת כלל כ"א שהיא טרפה, ולכן בנידון כזה שאינו תחוב לפנינו איך תהני בדיקה, הלא איכא למימר שמא ניקב גם החיצון, אבל נראה דלו יהא שאנו פוסקין שאין אנו בקיאין בבדיקה, אבל בנידון כזה בודאי בקיאין אנו לבדוק, מפני דהאי חששא, לשמא נתרפא ליכא, ותחיבת המקל היה לפנינו ורואין שלא שהתה זמן כדי שיעלה ארוכה וקרום מחמת מכה, ומבחוץ אין שום היכר כלל, ורק זה שנצרר הדם שם, איכא למימר דאתא מחמת הדחק שהיה דוחק גדול, ומכיון דלא נמצא שום גלד כלל, ושלם הוא לגמרי, ואינו ניכר מצד החיצון שום ריעותא לבד זה דנצרר הדם, יש לדון לקולא ולהכשיר את הבהמה הזאת. כנלע"ד*) :

שאלה לד.

בבהמה שאכלה נפוס וחנקה בגרונה ולא היה שום אפשרות ואמצעים לדחוף החתיכה הזאת, ושחטוה, וכשבדקו הוושט לא מצאו שום ריעותא, ומורה אחד התיר, ואחד הטריף, הדין אם מי? :

תשובה. פשוט האי דינא להתירא, כי אין לחוש כלל היכא שלא נמצא שום ריעותא. ומ"ת הלא א"א לה לשאוף האויר והיתה מתה בזה, אין זה שום חשש כלל, כי מצד הדין בנידון זה אף בדיקה לא בעי, מפני דליכא למיחש לנקיבת הוושט כי אין דרכו לינקוב ואין שום חששא. ומפורש מלינו בגמ' בחולין (דף מ"ג ע"ב) ישב איתמר, אבל נמצאת לא אצטריך ליה לעולא, דכולהו חיוי ברייתא קוצי אכלין, ולכן אם בקוץ שכינו כן דיש חילוק בין ישב לנמצא מכ"ש במידי שאין חשש לשמא ניקב, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ג משחיטה הכ"א ע"ש, ורק היכא שנמצא קו"ד מבחוץ אז יש מחליקת, יעויין בס' התרומה בשם הר"י והובא בהג"מ שם אות ע', אבל לאיש לזה היכא שאין לו עוקץ ואינו דבר חד לבדוק ליכא למימר, ואף לדעת המחמירין בדינא של הגמ' שם (בדנ"א) במחט בביהכו"ס מצד אחד, אבל כאן שאני, דאינו דומה להתם כדיש ללמוד מדברי התוס' בשבת (דף ל"ו ע"א) ד"ה למחט, ובסוכה (דף ל"ד ע"א) ד"ה ביהכו"ס. ובפרט דזה נוטה יותר להתירא מלאיסורא, דאיכא למילף מתוס' דיבמות (דף ל' ע"ב) דבנידון כזה אית לן למיזל לקולא. ואף מצד שאינה יכולה לשאוף אויר ג"כ אין שום חששא, דלא דמיא לדין שכתב או"ה בכלל כ"ה בבועה בדקין, דהתם מחמת חולי באת ומכיון שהתחיל מעשה המטריף איכא למיחש לקולא ולגסתם המעי, וגם כ"ז כפי הנראה הוא בדקין של עוף, אבל בבהמה יש מקום עיון גדול, מפני שעורן עבה, ויבואר מזה לקמן בדין בנמ"ע בס"ד, משא"כ בנידון זה שאין זה אלא מקרה בעלמא ליכא למיחש כלל. ואלוק נמי מסברא דאתאמרא בניטל הלחי דחיישינן לשמא תתקרר הריאה, דהתם מ"מ חסרון איכא בגוף ומחמת זה א"א להבהמה לחיות, לכן נכללת בדין דטרפה ומהאי טעמא אמרינן בניטל לחי התחתון וחרטום בעוף היכא שאינו יכול לחיות ע"י המראה והלעטה וא"א לה לעולם לאכול אפילו ע"י לעיטה מבו"ה ופסקינן דטרפה היא, ומשא"כ בזה שע"י מקרה באת ויש לעשות תחבולות, אך לרידה לבד לא מהני. ואין שום חסרון הגורם לטרוף את חיותה, נכללת בדין זה דמסוכנת המבואר בספרא פ' שמיני אות ע', ובתוספתא דחולין פ"ג נבו"ע מה נבלה שאינה ב"ח, אף טרפה שאינה ב"ח, וע"כ כוונת הספרא היא אף שאינה חיה, אבל מל"ע הגוף אפשר לה לחיות וסבה לדדית היא הגורמת, לכן אינה

נטרפת

*) לג **קוה"מ.** קורא ואומר יעויין נא ברמ"א בסי' ל"ג ובב"י בסעי' ד', וט', ובט"ז, ובש"ך שם דדעת הש"ך דבקוץ תחוב חשוב זה למקום ידוע ומהני בדיקה. ויעויין בתבו"ש שם דדעתו להחמיר לאחר ג' ימים, ויש לעיין בזה בפ"ח שם ס"ק י', ובנו"ב חיו"ד סי' ח' מהדו"ק, ובטעו"ד מהדו"ק סי' מ"ו, ובשפ"ד שם ס"ק ז', והבן:

נטרפת וכדאיתא בחולין (דף כ"ח ע"ב) ע"ש, וכן יש להוכיח מד' התוס' בחולין (דף ל"ז ע"א) ד"ה השתא מסוכנת שכתבו מציאות ביתר, הלא אפשר לאוקמי בכהאי גוונא שאין לא חסרון ולא יתרון בבהמה ומ"מ היא נטרפת, וע"כ שאין לחוש לזה כלל. ותדע לך דגם בדין ניטל לחי התחתון השנוי בספרא שם ובחולין (דף כ"ד), איכא מאן דלא גרסי בגמ' (בדף כ"ה) האי חילוקא דר"ז, ורק משם הגאונים כתבו זאת. ויעוין ברמב"ם בפ"ח משחיטה הכ"ג ותמהא שלא כתב להך חילוקא גם בלחי. ואם דהגאונים גרסו כן כאשר יעויין ברא"ש שם בפ' א"ט וכפי גרסתנו וכן דעת רוב הפוסקים, אבל בדין כזה דליכא שום חששא ואין בו שום חסרון בודאי דכשרה היא, ומי שמערער. דבריו אינם נראים כלל וכלל. כנלע"ד, ועי"ז וכיוצא בו אמרו על המחמיר להביא ראי', ושל"ש *):

שאלה לה

נשברה המפרקת באופן שהיא מצ"ע כשרה, ואך יש עוקץ היורד לסימנים, אם יש לחוש לניקב?:

תשובה. דין זה איכא למילף מהא ששנינו בחולין (דף כ"ז ע"א) בנשמט הגף דחיישינן שמא ניקבה הריאה וכתב ע"ז רש"י שם לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכשנשמטת הגף מתנתקת הריאה עם הגף עכ"ל, משמע דבגף דאיכא למיחש הוא מב' טעמים: א' כי הריאה נחבאת שם, והב' דהגף אינו עומד במקומו, ולכן היכא דחסר אחד משני תנאים האלו לא חיישינן לזה, כאשר יעויין ברש"י בביצה (דף ל"ד ע"א) ד"ה ה"ג בסוף, וביותר מצינו נמי בבהמה כן בחולין (דף נ"ב) בנשתברו רוב צלעותיה. או הבהמה נטרפת, אבל כשהשבר הוא פחות מרוב כשרה, ואף שהוא כנגד הריאה כמו במילר החזה לא חיישינן לשמא ניקבה הריאה, כי זה עומד על מקומו ואינו מתנדנד אנה ואנה. ובפירוש כתב כן הרא"ש בתשובותיו בשם הרשב"א בכלל כ' סי' ט"ז ע"ש והובא זה בר"ן בחולין בפ' א"ט ע"ש. ואם שרש"י בחולין (דף נ"ב) מביא בשם בה"ג בד"ה אא"כ כל היכא דבעי בדיקה כגון נפולה ושבורה ודרוסה דמתכשרי בבדיקה משמע דבנשבר הצלע בדיקה מיהא בעי, איכא למימר דזה לא קאי אנשבר, כ"א על נשברה השדרה דחיישינן לפסיקת"ח כדכתבנו לעיל בסי' ח"י וכ"ו מכמה דוכתי בגמ' או על נשבר העצם במקום לוה"ג, וכדאיתא בחולין (דף נ"ט ע"א) בעובדא דב"ע ע"ש; ולכן בדין זה מכיון שאינה דומה לדין דשמוטת הגף, יש סברא לומר דלא חיישינן, ואף מכיון דדרכה לנדנד תמיד בראשה והעוקץ גדול וחד וגם קרום אינו מפסיק ונוטה הוא להסימנים, איכא למיחש לשמא ניקבו וצריכה בדיקה, וכשבדקו ולא מצאו שום ריעותא; כשרה היא, כנלע"ד **):

שאלה לו

בוושט שניקב והנקב היה במקום שהעביר ידו וממשמש שם, אם יש לתלות בנקב זה שנעשה ע"י משמושא דידא?

תשובה. בחולין (דף מ"ט) שנינו באינקבה ריאה היכא דממשמשא ידא דטבחא דהלכתא תלינן. וכן פסק הרמב"ם בפ"ז משחיטה הי"ב ע"ש דמדמה דין זה לדין בגמ"ע, וטעמא הוא משום דאמרינן דנשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה, כדאיתא שם (בדף ע' ע"א), ובביצה (דף כ"ה ע"ב), ובירושלמי בברכות

ורצית זבח

*) לד **ג"ד המע'** כמ"כ כתב הטוטו"ד מהדו"ק סי' מ"ג ע"ש, ול"ע שלא נתעורר מכל הני דוכתי וע"כ משום דמלתא דפשיטא היא, וכ"ז הוא מחששא דטריפות, אבל פרכוס בודאי בעי וגם בזה איכא חששא. ובגוף הדברים שהעיר בגרסת הראשונים בדין ניטל הלחי, איכא למידן מס' ירושלמי חולין פ"ג ה"ב דאיתא שם בדין זה ניטל לחי, לא סוף דבר וכו' עד אלא אוף ושט גופא כשרה, הד"ת שיכולה לחיות ע"י לעיטה, הא אינה וכו' לא בדא ע"ש, ומלישנא דהירושלמי יש לנו ראיה נכונה לפסקו של הרמב"ם בפ"ח משחיטה הכ"ג שכתב כגון שנגמם עד מקום הסימנים ולא נעקרו ה"ז מותרת, ולא חילק בין יכול לחיות או לא, כי ס"ל לפי גרסת הירושלמי בדינא דזעירא בשם שמואל, הטעם הוא משום עקירת הסימנים, והיכא שלא נעקרו הסימנים אז כשרה, ואם כשנעקרו מעט ונשאר במקום אחד דבוק אז בעינן האי חילוקא דיכול לחיות ע"י לעיטה, הא לאו"ה לא, ומכיון דלא נגע בהסימנים כלל אז אין שום חששא, ולכן נראה אף האי דינא המוזכר לפי גרסתנו בבבלי נמי מיירי באופן כזה, דהיכא דהסימנים עומדים על מקומם בודאי יכולה לחיות ע"י המראה והלעטה, ומוכיח כן מחולין (דף מ"ד ע"א) דמביא הגמ' לתרוצא לר"פ שלא יקשה מהך מתניתין דניטל לחי, ומוקים דמתניתין מיירי דאיגום איגומי מעילוי סימנים, ע"כ דאין שום חששא היכא שאין החסרון בעקירות הסימנים כלל, ורק מדגמרין לא חילקה ולא כתבה לנו בדין זה דעיקור ע"כ דלא ס"ל כן לחלק בנעקר במקצת שיכולה לחיות ע"י המראה והלעטה. וביותר מכיון שהגמ' מיירי שנשאר הבשר למעלה, ע"כ לא ס"ל לחלק כן. ואם שהירושלמי הזה דבר חידוש הוא כאשר יובן לכל מעיין, אבל אנן פסקינן דבעינן המראה והלעטה בשו"ע סי' ל"ג יעוי"ש, וברוקח, ובאו"ז ובאיסוה"ת, וכן דעת האחרונים, אבל סברא נכונה היא יעויין גם ברדב"ז בכ"י לפירושו להרמב"ם ובמ"מ שם מ"ש בזה, והבן:

) לה **אה"ב. יעויין במ"ש הב"ח בסי' נ"ד ובש"ך ובט"ז שם, ויש לעורר טובא מדין ריאה הסמוכה לדופן במקום מכה. ויעויין גם בב"י סי' ל"ט מ"ש בזה, ולקמן בספר זה בסי' ק"ל ובהגהותינו יבואר שם בע"ה.

ולא

בברכות פ"ט הלכה ג', ובתרומות פ"ח הלכה ד' ובביצה פ"ג ה"ד. ולא עוד דמלישנא דהירושלמי דביצה משמע דאף כשאכלו אמרינן כן, יען דהבנמ"ע בחזקת כושר הן עומדין, ולכן אין חילוק בזה בין וושט למעים דדינם שוה בכל אלה שנקב פוסל בהם, וכמו דהתם מוקמינן אחזקה היכא דליכא ריעותא כמ"כ הכא, וכן נראה למילף מהא שכתב הרמב"ן בסי' רמ"ו תולעים שנמצאים בבהמה לאח"ש ולא אמרינן קודש"ה פרים וניקבו קנה הלב, או הוושט או הדקים וילאו, והבאנו זה לעיל בסי' ט' בתולעים במוח וכמו בריאה דתולין דלאח"ש פרים כנראה בס' האשכול בסדר ח"י טריפות בקצרה סי' כ', כמ"כ ס"ל דאמרינן כן בכל הבנמ"ע ע"ש, ולכן כמו דתלינן בתולעים, כמ"כ יש לנו לתלות גם בדין זה במשמוש ידא דטבחא, ואף דהאשכול לא הזכיר וושט כלל והרמב"ן שהזכיר ולא חילק ס"ל דבתולעים אין לנו שום ספק ובודאי לאח"ש פירשו מתורת חזקה כדכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז משחיטה הט"ו יעו"ש, ולכן יש לחלק מדין משמוש ידא דטבחא, דהתם מתורת ודאי והכא מתורת ספק ומנין לנו לתלות מספיקא בדין כזה דניקב הוושט דכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג משחיטה הכ"א וי"ט דנבלה, וכן נראה מדברי רש"י בב"ק (דף ע"ח ע"ב) ד"ה המעכב, ולו יהא דדברי רש"י אלה צ"ע טובא מהא דאיתא בקדושין (דף כ"ז ע"א) דמשמע שאינו אלא טרפה ולא נבלה יעו"ש בד"ה שחט, וכן כתב רש"י בפירוש בחולין (דף ל"ב ע"ב) ד"ה נקובת, ובחולין איכא לתרוצי דאזיל לפי שיטת ר"ע, כי מצינו בבכורות (דף ג' ע"א) ד"ה נבלה דמשמע דאית בזה משום נבילות. ומנדה ל"ק כלל דאמרינן שם (בדף כ"ד ע"א) ובירושלמי דנזיר פ"ז ה"ב בושטה נקוב דאמו טמאה לידה ואינו נידון בדין גוף אטום, דהתם שאני דלו יהא שאינו חי אבל לא גרע מנפל. וכמו דבנפל מכיון שלא חסר ממנו אמרינן דאמו טמאה, כמ"כ איכא למימר בושטו נקוב ולכן נראה שלא הביא זה הרמב"ם ז"ל בפ"י מאיסו"ב שאמו טמאה לידה מפני דס"ל דכיון שאפשר לו לחיות עד יב"ח, ואף שפסק בפ"ג דזה נבלה ולא שייך לומר שחי, אבל מ"מ לא גרע מדין נפל, וביותר איכא לחלק ולומר דהגמ' איירי בנקב בעור אחד מן הושט, דכמ"כ הבהמה אינה נטרפת ובאדם ולד הוא, אבל יסתרו דברי רש"י דקדושין ודב"ק ודבכורות אהדדי, וגם יש לדון בזה מדברי התוספתא דחולין פ"ג דאיתא שם להדיא דנקובת הושט אינה אלא טרפה ויעויין שם בפ"ב ותמצא או שניקב הושט ואח"כ שחט שניהם טרפה, הרי דטרפה נקראת ויקשה על דברי הרמב"ם ורש"י? אבל איכא לתרוצי בנקל דיש חילוק בניקב הושט לבין שנעשה הנקב במקום שחיטה לבין שלא במקום שחיטה, דאם כשנעשה הנקב במקום שחיטה אז חשיבא לנבלה, ואם כשניקב שלא במקום שחיטה אז אינה אלא טרפה. ובזה יתורץ גם דברי רש"י אלה וגם שנראה מרש"י בחולין (דף כ' ע"ב) ד"ה וכי דנקב הושט יש כאן מעשה טרפה, ע"כ דאין זה כ"א באופן שכתבנו דשלא במקום שחיטה אז לטרפה נחשבת, וכן נראה דבדעת זאת אזיל התוס' רי"ד בקדושין (דף כ"ז) ע"ש, אבל התוס' בקדושין שם ובחולין (דף י"ב ע"א) ד"ה פסח, (ובדף ל"ב) בד"ה וליחשוב, (ובדף מ"ב ע"א), ובבכורות (דף ג' ע"א) ד"ה ר"ח ס"ל כהתוספתא שא"ז אלא טרפה, וכן דעת המכריע, והאו"ז בסי' שע"ח, והרא"ש בפ"ב דחולין שא"ז אלא טרפה, ויעויין נא בתוס' בחולין (דף מ"ג ע"ב) ד"ה ישב ודוק היטב, ולכן לפי הנך רבוותא דס"ל שאין מועלת שחיטה כי היא חשיבא לנבלה, וכן כתב הרשב"א בחידושיו בחולין פ' א"ט נראה דספק ניקב הוושט לא מקרי ספק בשחיטה, דאל"כ יקשה הא בהמה בחזקת איסור עומדת, וכשנמצא נקב השחיטה אינה מטהרתה מידי נבלה, דבשלמא כשנאמר שזה ספק בשחיטה שייכא חזקת איסור שא"ז, אבל כשנאמר שאין זה ספק בשחיטה, ורק השחיטה אינה מועלת, הלא יקשה הא אמרינן שמל"ת אף לרבנן, כן דעת הרמב"ם ז"ל כפי שפסק בפ"ג מיבום הי"ז וי"ח ממתניתין דיבמות (דף קי"ט ע"א) מדוע לא נימא בזה שמל"ת וניחוש שמא במקום נקב קשחיט, וכבר ביארנו מזה לעיל בה' שחיטה באורך, ומדברי התוס' בב"מ (דף כ' ע"ב) דמשמע דבפלוגתא אזלי ולדעת התוס' חשיב זה לספק בשחיטה, ולדעת הרמב"ם ז"ל לא מקרי זה ספק בשחיטה, וכן יש להוכיח מיבמות (דף ק"כ ע"ב) בדין דשחט שנים, ומגטין (דף ע') ומתוס' דקדושין (דף ע"א) והסברא נותנת לפי חילוקנו בין נקב במקום שחיטה ובין נקב שאינו במקום שחיטה: דאם שיארע לנו ספק בניקב הוושט לא מקרי זה ספק בשחיטה, כי חזינן דסבה לצדדית היא, ויש לנו ראיה מדין דישב לה קוץ בוושט דאין חוששין. דפריך הגמ' מב' חתיכות מכריעות (דף י"ז ע"ב) ומתרץ דהתם איתחזק איסורא, משא"כ הכא, ולכאורה יקשה הלא בבהמה נמי איכא חזקת איסור ואם דהוה חשיב זה לספק בשחיטה תהיה אסורה, וע"כ דלא נחשב זה לספק בשחיטה, ולו יהא דהתוס' כתבו דכאן יש חזקת היתר, הם לטעמייהו אזלי דס"ל דניקב הוושט לא הוי נבלה רק טרפה, ויש לדון בזה טובא בדין ספק בשחיטה אם אזלינן בתר השתא או בתר לבסוף ובזה תלוי כל עיקר טעמא הדין, אבל מכיון דמוצאין אנן לחלק ולומר דבוושט יש שני מקומות נפרדים: ובנקב שנסתפק לנו אמרינן דנשחטה בחזקת היתר עומדת וזה הוא דבר צדדי הגורם לטריפות, לכן דינו כמו כל דין טריפות כשיארע לנו איזה ספק, ולפי מוצא מסברא זאת נראה דתלוי בפלוגתת הראשונים בדין נקב הוושט דלהרמב"ם ורש"י, ותוס' רי"ד והרשב"א דסברי דניקב הוושט נבלה, ע"כ דלא מהני בה שחיטה וכמתה נחשבת, ולא כן לדעת התוס' והרא"ש והאו"ז והמכריע דסברי דטרפה וע"כ מטעם דהשחיטה נעשתה כהוגן ורק סיבה צדדית גרמה, ולזאת כל הדברים האלה שביארנו ואמרנו דניקב הוושט לא חשיב לספק בשחיטה צ"ע, כי מהתוס' דחולין (דף מ"ג) שכתבו דישב קוץ בוושט שאני משום דאיכא חזקת היתר משמע הלא"ה לא ובחזקת איסור עומדה באיסור שא"ז, והלא טרפה היא מצד ריעותא דנמצאה בה, וביותר לדברי הראשונים דסברי דניקב הוושט נבלה

דמפשטות

ורצית זבח

ואף לדעת המחמירין וסוברין דגם בנשבר הצלע ויש עוקץ איכא למיחש, ובדין זה דניקב הוושט דאין אנו בקיאים בבדיקה בזמה"ז יעויין נא בסי' ל"ג ברמ"א סעי' ו' ובש"ך שם ס"ק י"ב. אבל בניד"ז יש לסמוך על בדיקתנו שפיר להתיר:

דמפשטות משמע שאין זה ספק בשחיטה ורק דהשחיטה אינה מועלת כמו שכתב הבה"ג בעיקור, והובא בתוס' (דף ט' ע"א ודף כ' ע"א) ע"ש, אבל רש"י ז"ל סובר דהאיסור הוא אבמה"ח בנבלה (דף כ"ה ע"ב), ובחולין (דף ט' ע"א ודף י' ע"א) ואיך מחזיקין מאיסור לאיסור דנאמר שהיה בחזקת שא"ז, הלא הוא דבר חדש ודין חדש. ואם מן הירושלמי דנזיר פ"ב ה"ח בספק נזירות דבשעה שנדר ידע ורק אח"כ נולד הספק יש מחלוקת בין ר"ח דס"ל חייב, ושמואל דס"ל פטור דלכאורה טעמייהו אם מחזיקין מנזירות לנזירות או לא, דלמ"ד דחייב ס"ל דמחזיקין ולמ"ד דפטור ס"ל דאין מחזיקין, ומ"מ לחלק בין כשהספק דשני נולד בזמן שהיה הראשון דאז מחזיקין, ומצינו כן בנגעים פ"ד מי"א ובר"ש שם בספק בהרת דקדמה שער לבן או לא ומכתובות (דף ע"ה), לספק שנולד בשעה שכבר עבר הראשון דאז אין מחזיקין לכו"ע, הלא בדין נזירות בירושלמי מיירי שהיה הספק הב' בזמן שהיה נזירות הראשונה, ומ"מ פליגי, הרי דיש בזה בפלוגתת הראשונים מחלוקת בירושלמי. ואפשר לתרץ דהירושלמי הזה מיירי באופן היכא דהאיסור הב' אין מפסיד ומקלים כחו של ראשון הא אם הב' מקטין ומקלים כחו של ראשון אז בודאי אין מחזיקין מאיסור לאיסור לכו"ע, וכדמפורש יולא מיבמות (דף ל"א) מדברי רבה ע"ש, והירושלמי מיירי בנזיר דטעמא אחרינא אית ביה דהלא אפשר בשאלה, וא"כ אפשר לו על נזירות הראשונה והשניה לשאול ואך מסתמא אמרינן דחזקה לן שלא ישאל על נזירותו כדכתבו התוס' בגטין (דף ל"ג) ע"ש ולכן מחמת נזירות הב' אפשר ששאול, וכדאמרינן בשבועות (דף כ"ז) ובירושלמי דנזיר שם ה"ט. ואך דעל הראשונה לא מצי למשאל נמלא דהב' גורמת ריעותא לחזקת נזירות הא', ולכן איכא למימר דלא תליא כלל בדין החזקה. מנזירות לנזירות ופלוגתייהו באופן אחר אם דמיא כמי שנדר ב' נזירות בב"א דלא שייך ביה הותרה מקלתו הותרה כלו או לא, ומהה"א דספק בהרת איכא למימר דדין טומאה מדין איסור מחולקין זה מזה מפני דיש לנו הפרש בכללא דמחזיקין מאל"א: בין אם אנו דנין מזמן שעבר על זמן ההוה, ובין כשדנין מזמן העתיד על ההוה, דמזמן העבר על ההוה לא שייך להחזיק ולומר מכיון דהשתא איסור, מקודם נמי היה איסור, דהלא בזמן ההוא היה לו חזקת היתר, משא"כ כשאנו דנין על העתיד אז יש לנו לומר שלא יבוא לכלל היתר וכן יש להוכיח מיבמות שם, אבל כ"ז באם כשהספק הב' נולד בזמן שהיה הראשון, אכן אם כשלא היה בזמן ההוא שום ספק, אז לא שייך לומר שנחזיק איסור שעבר על ההוה דהלא במליאותן נפרדים הם ולא שייכי כלל בהדי הדדי. ולכן בספק דנגעים דנכנס בגדר דאשתני אשתני המבואר בבכורות (דף מ"ב) ע"ש ואפשר שהם ממין אחד ומיירי על זמן דלעבר דאז יש לו חזקת הגוף ולכן הוא טהור כדכתבו התוס' בכתובות שם ובנזיר (דף ס"ה), ורבנן לא ס"ל כן וסברי שאנו דנין על הזמן שנתהווה בו השינוי ושער לבן נמי אית ביה קלא שינוי, ובפרט היכא שנתהווה בו נגע שני בזמן שהיה עליו נגע הא' כדכתב הר"ש שם בפ"ד, לכן שפיר איכא למימר דמחזיקין, ואולה נלמוד דבדין ניקב הוושט חלוק מספק בהרת מפני דהאיסור טרפה לאח"ש אבל מליאותה נ"כ מחיים, משא"כ נבלה א"א להיות מחיים. ואם דאמרינן בחולין (דף ל"ב) דמטמאה מחיים, התם משום דלענין

טומאה כמתה נחשבת ובנקובת הושט שנינו שם שאינה מטמאה מחיים, והטעם הוא דמ"מ איננה מתה, כי איכא לחלק בין איסור לטומאה, דבטומאה בעינן במליאות וכדמשמע מחולין (דף קי"ז וקכ"א) ומאהלות פ"א, אבל באיסור לא בעינן שיהא במליאות ורק משגחינן על איכות הדבר וזה איכא למימר דתליא אם אזלינן בתר השתא או בתר לבסוף, וכגדר המבואר בברכות (דף ל"ו), ובעירובין (דף כ"ח), ובפסחים (דפ"ד) בגידים, ובירושלמי שם פ"ז, ודסנהדרין פ"ח, ובנדרים (דף פ"ט ע"א) בתלות הנדר בפלוגתא ר"י ור"ע ובתוס' בכתובות (דף מ"ה) ד"ה הנערה ובשו"ת הרא"ש כלל ב' סי' י"ד, ויעויין בירושלמי בפסחים פ"ב בדבש מזויף, ובדמאי פ"ב ה"א בפלוגתא דרבי ורשב"ג אם הולכין אחר מקומו או אחר מעמדו. ובדין איסור אף דהשתא חי, מ"מ סופה למות חשיבא לנבלה מחיים וזה דעת הרמב"ם והראשונים דסברי בניקב הוושט שהיא נבלה, ומכיון דדין זה היה מחיים בשעה שהיתה אסורה משום אבמה"ח מטעם דסופה שתמות, ולו יהא דהם ב' שמות ולא דמיא לדין דספק בהרת דהתם שם אחד הוא, ויעויין בתוס' דכתובות (דף ע"ה) ובנזיר (דף ס"ג) ד"ה כילד דסברא רבא איכא היכא שהם משם אחד להחזיק מפני שאנו אומרים בהן דמצטרפי בערלה פ"ב מ"י ובפיה"מ להרמב"ם שם, ובע"ז (דף ס"ו, וס"ז) ובירושלמי שם פ"ה ובמעילה (דף י"ז וי"ח) ע"ש, אבל באיסורים נפרדים לא אמרינן כן, ולכן כאן דהאיסורים נפרדים הם מב' שמות ואפשר לפי כלל זה דלא להחזיק מאל"א: אכן נראה כפי שחילקנו בין אי אזלינן במליאות הדבר או לאיכותו, יש לדון דלו יהא דבחייה איננה נאסרת משום א"ז ורק מטעם אבמה"ח אבל במליאות הריעותא אית בה שא"ז, דאל"כ לא היה בה דין אבמה"ח, ולאח"ש כשנמצא ניקב הושט שפיר איכא למימר האי סברא דנשחטה שלא כהוגן ונבלה נחשבת מפני שאנו דנין עכשיו מזמן העבר דהיתה לה במליאות החזקה שא"ז וניחא זה לפ"ד רש"י, ולפ"ד הרמב"ם אין אנו לריכין כ"כ לדחוק, כי הוא סובר דבהמה בחייה בחזקת איסור שא"ז עומדת, וכדעת התוס' בשבועות (דף כ"ד) ע"ש. ויען דלפ"ז נמלא דחשוב לספק בשחיטה כאשר יעויין היטב, לכן כדי שלא יסתרו דברינו הקודמין, נ"ל ע"פ מ"ש הרשב"א ביבמות (לדף ל') כשנולד ספק שהה או דרס אז שייך לומר דזה חשיב לספק בשחיטה, משא"כ בנקב בוושט, מפני דמחלק ואומר בדבר שאתה בא להתיר ולומר שנעשה מעשה המכשיר עליך הראיה וכו' ע"ש, וביארנו מזה לעיל סי' ע"ח באורך בה' שחיטה ונראה מפורש דהיכא שאין הספק במעשה השחיטה, כ"א בגוף הנשחט לזאת לא יקרא בספק בשחיטה וחילוק גדול יש בין כשהספק הוא בזמן ובין כשהוא בעצם, דספק בעצם יש לנו ספק אמיתי וספק בזמן הספק הוא רק על הזמן אבל במעשה אין ספק. וכמ"כ יש לנו לחלק בספק במקום, דאם הספק הוא במקום השחיטה אפשר שיקרא לספק שאינו תלוי בשחיטה, ואם כשהספק הוא במעשה השחיטה, אז שפיר יקרא לספק בשחיטה. ואך כי דהלשון דספק בשחיטה יש לו ב' פנים: ספק במעשה השחיטה, וספק במקום השחיטה, ולכן אם שבמקום השחיטה הוא ולזה אפשר להכלל בלשון ספק בשחיטה, אבל במעשה המכשיר אינו. ולזאת נמלא כשר

דבר

דבר להבין בחילוקים אלה בין במעשה ובין בזמן ובין במקום האי סוגיא דחולין (דף מ"ג) בנמלא קוץ בוושט, וישב קוץ בוושט, דבנמלא קוץ בוושט אינו נכנס בגדר ספק בשחיטה כלל וחזקת היתר מכיון שנשחטה אית לה, לזאת א"א לומר ע"ז שם ספק בשחיטה. אבל בישב קוץ דהתם ריעותא לפנינו בעור הפנימי והספק הוא במקום אם שלט גם בחיצון או לא, אז לו יהא שאפשר להכלל בשם ספק בשחיטה, אבל הספק אינו במעשה השחיטה, כ"א במקום השחיטה אם שלטה שם הריעותא או לא, ולזאת מכיון דנשחטה הותרה ועליך הראיה מספיקא א"א לאוסרה, וזהו טעמא דרהב"ן המובא ברא"ש בחולין דדמיא לנמלא מחט בבהכו"ם מלד אחד דכשרה, מפני דחזקת היתר אית לה, וכל זמן שאין לנו ראיה לאיסורא בחזקתה היא עומדת, כי השחיטה נעשתה כהלכתה ורק הספק הוא במעשה המטריף אם שלטה בו מעשה זאת או לא. ולו יהא דדעת הרמב"ם והרבה מהראשונים בישב קוץ בוושט להטריף ליכא למימר מטעם דחשיב לספק בשחיטה ממש, כי מדברי התוס' ביבמות (דף ל' ע"ב) בד"ה אשה נראה דטעמא אחרינא אית בה משום דשכיחא, ולזאת מסתברא טעמא לאיסורא טפי מלהתירא כי טעמא רבה איכא דספק בשחיטה אפשר להקרא, אם כשמחיים לא היה שום נעשה כלל ורק נולד אח"כ בזמן שזבח, אבל בישב קוץ דהריעותא הזאת מחיים באת קודם שזבחה, ואיך אפשר לומר דתחשב זאת לספק בשחיטה, וע"כ דטעמא הוא רק דהספק הוא במקום השחיטה ושכיח לאיסור יותר מלהיתר, אבל ספק ממש בשחיטה זה לא שייך כלל לומר כן, כי הסברא מנגדת. ובזה א"ש נמי הא שכתבו התוס' בחולין (דף מ"ג) ד"ה שאני דהכא מעיקרא היתה בחזקת כשרה ע"ש, וההפרש יהיה באם כשנאמר דיקרא זה לספק בשחיטה כל לד ספק דאסתפק לנו ניזיל לחומרא, ואם דהספק הוא אינו בשחיטה אז אם יש לנו למתלי להתירא או היכא דהוא ספק השקול ספיר אזלינן בתר חזקה ובחזקת היתר עומדת. וספק בזמן מכיון דריעותא ודאית לפנינו ורק נסתפק לנו באיזו שעה נולד הספק הזה, דזה אפשר ללמוד מכתובות (דף ע"ג), ומירושלמי שם פ"ז וקדושין פ"ב שאינו דומה להנך ספיקי כלל, יעויין נא שם בכתובות ובשיטמ"ק במה שיש לדייק בזה. ומפני דהדבר הזה צריך ביאור רב בדין דספק בניקב הוושט אם חשיב זה לספק בשחיטה כי יש לעורר טובא מכמה דוכתי בש"ס מגיטין (דף ע"ו) בספק בגט קודם למיתה שאמרו מגורשת ואינה מגורשת, ומחולין (דף ט') בא זאב ונטל בנמ"ע, ומנדה (דף י"ט, וכ"ז), ומגטין (דף כ"ח), ומכתובות (דף ע"ח), ומכריתות (דף י"ז), ומבכורות (דף מ"ב), ומחולין (דף נ"ג) ומדברי הראשונים ברשב"א ביבמות. ובחולין (דף י'), ובר"ן שם בשם ר"י, ובתוס' בכמה דוכתי, ומכל אלה נמלא דספק ניקב הוושט לא נקרא ספק בשחיטה, [ואך מפני גודל האריכות מוכרחין אנו לקצר ולא כתבנו רק מעט מזעיר כמו טפה מן הים במה שיש לפלפל בסוגיא זאת] ובכללא הדין נכוא לספיקא דידן במה שאנו מסופקין בו ונמלא לפי שביארנו דהיכא דאית לן ספק על מעשה הריעותא איך הוא נתהווה, אם היתה מחיים או לא, דזהו ספק התלוי בזמן, אף כשנאמר שאין זה נוגע לספק בשחיטה יש לנו למיזל לכאורה לחומרא, ומכ"ש כשנאמר דספק בשחיטה יקרא, דאז כל לד ספק אית לן למנקט לחומרא. ואולם כאשר נעיין בזה נמלא דלא מיבעי' לפי מה שביארנו שאינו נכנס בספק שחיטה כלל בודאי דאית לן למתלי במשמוש ידים. ואף אם יעלה על הדעת לומר דספק ניקב הוושט לספק בשחיטה נקרא, מ"מ כאן שאני, כי לכאורה אית לן למימר דכל טעמא דמה שמעמידין בחזקת איסור, הוא היכא שיש לנו מיעוט המגרע את הרוב דאז אנו באין מטעם סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא, וזה לא נאמר כ"א דהמיעוט מרע את הרוב ממש ומסולק הוא מן הרוב. אבל היכא שהוא מסולק לבד ואינו מגרע כוחו של הרוב, אז לא אמרינן סמיעלא"ז, כן כתב הרשב"א בפירוש במשה"ב ז' ב', ובזה מחלק בכמה דוכתי דלא אמרינן בהו סמיעל"ח מפני דהמיעוט הוא כנגד הרוב, וכן דעת הריטב"א בקדושין (לדף פ'), והרשב"א ביבמות (לדף קי"ט), ובזה אפשר לת"ן את דברי הרמב"ם בפ"ג מיבום שלא יקשה ממ"ש בפ"ג דשחיטה, ולזה היכא דאית לן חזקת היתר בודאי צריכין למיזל להתירא ואין לנו לדון בתר חזקת איסור, כי לא נקרא חזקת איסור זאת איתחזק איסורא, ואפשר שזה סברת התוס' ביבמות שם שהבאנו לעיל בדרוסה ובקוץ, והיכא דהתחיל מעשה המטריף אז יש סברא לדון ולומר דניזיל לאיסורא, כי מגרע רוב בהמות שאינן עומדות בחזקת היתר דריעותא לפנינו, משא"כ דהמיעוט הוא רק מנגד ואינו מגרע ממש, אז יש לדון להתירא. ולכן א"ש בדין זה דניקב הוושט דלא חיישינן שמא במקום נקב שחיט והיאך אכלינן בשרא כדאמרינן בחולין (דף י"א) ובש"מ בבכורות (דף כ' ע"ב) בד"ה חלב, דאף שזה אפשר להקרא בשם ספק בשחיטה, אבל מדין סמל"ח לא שייך הכא, כי במיעוט כזה שהוא נגד להרוב לא אמרינן כן, וכסברת המשמה"ב, והריטב"א, והרשב"א והרמב"ן שהבאנו לעיל; והיכא דאמרינן אף לרבנן אית לן כללא זה מדאורייתא כדאיתא בהריב"ש סי' תק"ע ע"ש, וכן יש להוכיח מגטין (דף ב' ע"ב) דרוב בקיאין הן אפילו לר"מ ע"ש, ולפיכך בדין זה לא מיבעי' לסברתין דאמרינן שאין זה ספק בשחיטה בודאי נידון זה כדין כל שאר ספיקי, והיכא דאיכא למתלי תלינן, כי בדין דישב קוץ בוושט דס"ל לעולא דאין חוששין הא כתבו התוס' דלמאן דחיישי מפני דמסתבר טעמא לאיסורא טפי מלהתירא, כי איכא למימר דלו יהא דרוב בהמות אינן בריעותא דנקובת הוושט, אבל במליאות עומדות בשא"ז, ואינן בודאי שיוכשרו באופן ההכשר, כי אפשר שימותו ולא יהא מותרות לאכילה, ולכן היכא דאית לן ריעותא מחיים קודם שנשחטה, אף שאינו ספק בגוף השחיטה, אבל חזקת ההיתר לאח"ש מיגרע גרע, ולכן טרפה היא. ואם היכא שהוא ספק השקול ולא מסתבר לאיסורא טפי מלהתירא, דאז חזקת היתר אית לה להאי בהמה בזמן שאנו דנין בה ואזלינן לקולא, וזהו אף דאיכא סברא לומר דהריעותא נמלאה מחיים, מ"מ מכיון דלא אמרינן אלא דוקא בשכיח, הא כשאינו שכיח לא. וכן נראה דעת הפ"ת בחולין סי' קכ"ג וז"ל: נולד ספק מחיים ועדיין היא בחזקת איסור ואפ"ה נשחטה הותרה עכ"ל, וע"כ טעמייהו משום דהיכא דלא שכיח האיסור טפי מן ההיתר והספק אינו בשחיטה אף דאתיליד ריעותא מחיים יש לילך לקולא. ואם שהבה"ג

והסמ"ק הביאו במלוה ר"א דכל ספק לחומרא, וכן דעת הר"ן בפ' בהמה המקשה והמרדכי שם, ורק היכא שיש רגלים לדבר, אבל בדין נקב שאנו תולין במשמוש ידים דזה מלתא דשכיחא יותר ודמיא להא דאמרינן בחולין (דף כ"א ע"א) דשגרונא שכיח וחוה"ש לא שכיח, בודאי בדין זה שאנו דנין איכא למתלי. ואף לפי שעלה על הדעת לומר דחשיב לספק בשחיטה „חדא" דספק ממש בשחיטה אינו, ועוד אף לסברא זאת אין לחוש לשמא במקום נקב שחט ואמרינן דהשחיטה כהוגן היתה, והספק הוא במקום אחר ובאופן דליכא למימר סמ"ח, ולזאת דלו יהא דאיכא חילוק בין תולעים למשמוש ידא דטבחא, דבתולעים מתורת ודאי לאחש"פ, ובמשמוש ידא אינו אלא ספק, מ"מ היכא דאיכא למתלי תלינן, ודמיא לדין בא זאב ונטל בכ"מ דהבכ"מ בחזקת כושר עומדים, וכשבא זאב ונטל אנו דנין על הנקב הנעשה באיזה זמן היה, ומכיון דנשחטה וילאה בהיתר הפסול הזה הוא פסול שבא בד"א, ועתה אנו באין להוליא את הבהמה מחזקתה, לזאת אף כשיש נקב לפנינו מ"מ אמרינן השתא הוא דאיתרע, כי חזקת היתר בא מרוב בהמות דכשרות הן, ובנקב זה היכא שאין לנו רגלים לדבר אין בכח לגרע את הרוב ולומר דקידם שחיטה נעשה, ובפרט לפ"ד ר"י שכתב מכיון דאיכא למתלי נחשב זה כשכיח להתירא, ולכן בהאי דינא באם דלית לן ריעותא שנעשית מחיים לכו"ע יש לתלות במשמוש ידים, כי יש מקום וסברא גדולה לומר דדין נקובת הושט לא גרע מדין ניקבה הריאה ואם דהתם תלינן, ה"ה הכא בוושט שתולין, ואין שום סברא לחלק ביניהן. כנלע"ד *):

שאלה לז.

נמצאו ב' עורות של הושט רבנים, אם אפשר לסמוך על בדיקה מבחוץ?

תשובה, מדברי רש"י בחולין (דף כ"ח) והרמב"ם. בפ"ג משחיטה, והרשב"א בחידושיו שם והר"ן בפ"ב, דושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים היכא דיש לחוש לניקב, אבל זה לא נאמר כ"א בסתם שדרך עור החילון להיות אדום כדאיתא בחולין (דף מ"ג), והיכא דאיכא למיחש לניקב קשה להכיר, מפני אדמימותו. ולא כן בפנימי דאפשר בנקל לידע, ולכן כשהחילון לבן נמי איכא למימר הכי דמועלת בדיקה. אכן יש לעיין דהא כתב הרא"ש והרשב"א בתוה"ב והטור ביו"ד סי' ל"ג דשניהם לבנים טרפה, וע"כ דלא אמרינן בזה דהאחד סותם לחבירו, ולכן לפי טעם זה בלא"ה טרפה היא, מפני דחליף בכלל נקוב הוא וכדכתב רש"י בחולין (דף ל"ג ע"א) ד"ה לית אבל מדאיכא בזה מחלוקת דבעיטור בש"כ אות חלוף, ובאו"ז סי' ת"ה והובא בהגה"א בחולין בשם תוס' ר"י שירליאן, דבשניהם לבנים יש להתיר, דנמלא דלא נכלל זה בדין חליף, מפני כי חליף בעינן לתרווייהו ולא כשאחד לבד חלוף הוא, ולזה נוטה הרשב"א בתוה"ב הארוך רק במסיק דנוהגין לאסור. ואם שקשה להכנים בין ההרים הגדולים, אבל נראה דיש לדון בזה, דהנה מרש"י בחולין (דף מ"ג ע"א) נמי איכא להוכיח דדוקא כששניהם נתחלפו אז אמרינן דבכלל נקיבה יחשב, אבל היכא שלא נתחלף אלא אחד מהן אז בודאי כשר דז"ל: וחליף דב' קרומין דושט שניהן ניטולין ממקום שהן ראויין להיות וכו' ע"ש, וכן נראה דדכתו כן מס' הפרדס סי' י"ז שכתב בפירוש ויהיה עורו שלפנים אדום ועור של חוץ לבן טרפה, מ"ט מפני שניקב העורות ומשום הנקב יתאדם שלפנים ויתלבן של חוץ וכו' ע"ש. וכן נראה לבאר מדאמרינן חליף בריאה שם (בדף מ"ז ע"א) דמשמע דבשניהן שלטה הלקותא, כי מלת חליף נתפרש על דבר שנתחלף זה בזה וזה בזה, ולא היכא שלא נתחלף רק אחד מהן, וכדמשמע מתמורה (דף ט' ע"א) לא יחליפנו בשל אחרים ולא ימיר בשל עלמו וכו' עד אי כתב לא יחליפנו הו"א הלא זו ותכנס זו הוא דתלקה, וכן איתא בספרא פ' בחקותי הוא ס"ט ולא הוליא את של נבור ת"ל לא יחליפנו וכו' ע"ש, ויעויין בקדושין (דף כ"ח) בהחליף שור בפרה, ובב"מ (דף מ"ו, ודף מ"ז ע"א), ובקדושין (דף ח'), ובירוש' דדמאי פ"ג ה"ג, ובשביעית פ"ה ותם לומר במה החליף, ובקדושין פ"א, ובב"מ פ"א ה"א ובע"ז פ"ב, ומכל אלה נלמוד דחליף משמע דוקא על שניהם, הא רק אם אחד מהם נתהפך למראה אחרת אין זה בגדר חליף. ואם דלפ"ז יש לדון גם כששניהם

אדומים

ורצית זבה

*) **לו קוהיק** אומר יעויין במהרש"א בבכורות (לדף כ'), ובנו"ב במהד"ק חאה"ע סי' מ"ג, ובאגה"ז חיו"ד סי' ב', ותמד"ש חיו"ד סי' ג', ובנו"ב מהד"ק חיו"ד סי' מ"ו, ומכאן א"ש. וזה שכתוב פה דניקב הושט אינו ספק בשחיטה זהו כדעת החת"ם חיו"ד סי' כ"ד, ואגא"ז סי' ב', ואתיא כפי שכתב הש"ך ביו"ד סי' כ"ה, וכן דעת הפ"ת, והתבו"ש, והפ"מ סי' ק"י והח"ד ובכמה ספרי אחרונים כן, אמנם יש בזה פלוגתא רבה כמו דברי הרע"ק והכרו"פ לא כתבו כן. אכן הדברים הכתובים פה המה מגומגמים בטעמם ובנימוקם ובלשונם, ואם דלפי הדין א"ש דהיכא שהנקב משוך ואין לו הסימנים כמבואר בס' ל"ו סעיף ס' ברמ"א דיש לומר שתולין, אבל בדברים האלה שכתוב ואמור דאף דנולד ריעותא מחיים אית לן סברא לומר כן והטעם דתמיד אזלינן בתר שכיחא, הלא זה ל"ע רב מהא שכתב הד"מ בסי' ל"א והובא בש"ך סי' כ' דלא משמע הכי? ולו יהא דהתוס' ביבמות מוכח כן, וכן דעת המהר"ם מלובלין, אבל יש לדון בזה טובא ויעויין נא בסוף סי' נ"ה, ונ"ו, ובסי' ל"ט סעיף ע"ז, וי"ז, ובביאורי הגר"א סוף סי' נ"ה, ובסי' כ' מ"ש בזה ודוק היטב במה שיש לעיין בדין דספק טרפה, ובמה שמבואר מדין נשמט הגף בסי' נ"ג. ובגוף הדת מלתא כדי ליישב האי דינא דנקובת הושט ולא חיישינן שמא במקום שחיטה נקב היה, ובדין דספק ניקב הושט נראה דיש לדון: מדוע לא נאמר לכאורה סמיך מיעוטא למיעוטא ע"פ דרך שכתבו התוס' בב"ב (דף ל"ד ע"א), ובר"ן בחולין (לדף ס"ג ע"ב), וכן נראה להוכיח מברכות (דף כ"ג ע"א) היה מהלך חוץ לכרך, ומקדושין (דף ע"ג) מיעוט הרוכות ומיעוט שהלך בעליהן למדה"י, וכן איתא בירושלמי דמעשרות פ"ג ה"ד הד"ת במקום שהכל דורסים בשדה, אבל במקום שרוב דורסים בשדות אותן שדורסין בבית ואותן המיעוט שעתידין לדרוס מלמ־פין, ויקשה הלא בנקיבת הושט נמי איכא

למימר

א ומים, ומפני דאפשר לומר שהאחד מגין לחברו וניקב הושט במפולש בעינן, אבל באדומים יש לחוש יותר, כי איכא אדמימות וזאת חשיבא ללקותא, לא כן כשנשיהם לבנים. ולכן בודאי היכא דנמצא כן ויש לחוש שמא ניקב גם החיצון, מהני לזה הבדיקה מבחוץ. כנלע"ד *):

שאלה לח.

בעוף שנמצא בושטו בעור הפנימי נקב מחמת חולי, ובהחיצון היה כמו קורט דם, אם יש איזו סברא לדון להכשר?

תשובה. מדין נמצא מחט בבהכו"ס בחולין (דף כ') דהיכא דיש קו"ד טרפה, איכא למילף דה"ה בכ"מ, מפני שהקו"ד הזה נחשב לריעותא ולניקב מחיים, וכדאמרינן בע"ז (דף ל"ב) בעורות לבובין ע"ש. ואך הקו"ד הזה בעינן שיהא דם ממש ומושרש בעור גופא, מטעמא דצריכין להבין מה נקרא קו"ד, דלישנא דקורט מצינו בשבת (דף מ"ז ע"א) דאית בה קרטין ופי' רש"י ד"ה דאית שנשתיירו גוף של לבונה, וכן איכא למילף מע"ז (דף מ"ה) קורט של חלתית ומרש"י שם ד"ה חלתית, ויעוי"ש (בדף ל"ב ע"א) ד"ה יש, ובסוטה (דף י"ד) עלה בידו וכו' עד קורט של לבונה, ובעירובין (דף י"ז ע"ב) במלח סדומית, ובחולין (דף כ"ח) חלתית אחלתית ל"ק, כאן בעלין, כאן בגרגרי, (ובדף מ"ג ע"ב) ואשתכח עליה תרי קורטי דמא, ובנדה (דף כ') בבדיקת הדם, ובמנחות (דף י"א ע"א) חסרה ועמדה על קורט אחד ובכמה דוכתי, הרי דבעינן שיהא ממשות הדם, וזה ג"כ בעינן שיהא מושרש בעור, ואז הוא סימן טרפה, כדמשמע מירוש' דשבת פ"ז ה"ב בחובל בחבורה וגלגל הדם חייב ע"ש, ולכן היכא שחסר לנו אחד מהתנאים האלה, אז איכא למימר מכיון שאין זה אלא ספק והיכא דאית לן במה למתלי תלינן, כי באופן כזה כבר ביארנו לעיל בסי' ל"ו שאין זה ספק בשחיטה, והיכא דאית לן במה למתלי תלינן, ולכן נלמוד מזה שביארנו דכיון שאינו מושרש בהעור דיש לתלות שהקו"ד נתהווה ע"י השחיטה, בודאי דיש לדון להקל. אף שהוא נמצא כנגד הנקב שבעור הפנימי, והיכא שלא נמצא כנגד הנקב גופא דבדין המסס ובהכו"ס נמי יש לדון בזה טובא כאשר יעויין בשבת (דף ל"ו) ובכתובות (דף ע"ה), ובחולין (דף כ'), וברמב"ם בפ"ז משחיטה, י"ל אף בדין זה דוושט דאיתא בגמ' שם (דף מ"ג) דניקבו זה שלא כנגד זה אסורה משום דמתרמי

ורצית זבח

למימר כן דנסמוך מיעוט למיעוט והוי לכהפ"א פלגא ופלגא? ולפי הכתוב פה בשם הרשב"א במשמה"ב נ"ל דכיון דהמיעוט הזה מנגד להרוב, לא שייך לדון מדין סמוך מיעוטא למיעוטא נמי, וכפי החילוק המבואר בין כשהנקב הוא במקום שחיטה לבין כשאינו במקום שחיטה יש ללמוד מירושלמי דחולין פ"ג ה"א וז"ל: ניקבו שניהן במקום שחיטה נבלה ואין שחיטה מטהרתה, שלא במקום שחיטה טרפה וכו' ע"ש ותמצא כדברי הרמב"ם בפ"ג משחיטה הי"ט ע"ש. ורק בתורבן הושט בזה תמצא בירושלמי פלוגתא ודוק היטב. וכדי להבין את כל אלה נראה לבאר ע"פ הסברא דיש חילוק גדול בין איסור לטומאה, דבאיסור תליא בהמקרה ובההשתנות מטעה שנתהווה ואף שלא בא אל היפך בתכלית, כ"א שהוא שיכן בהאמצעים הנגמחים מהמקרה הגורמת אל ההיפך [וההיפך הוא על זמן שנתהפך ממעמדו הקודם לגמרי], ולזאת בטומאה דהתורה לותה ואמרה "כי ימות" דבהיפך תליא רחמנא, וכל זמן שלא בא לתכלית ההיפך, אין לדון מתורת דין טומאה, משא"כ באיסור שההקפד על תמורת השינוי והמקרה שקרה שעי"ז נשתנה וגורמת לקבל תמורה מכפי מעמדה ותצמח מזה הריסה, ומזמן המקרה, ממתי שנקרה בא דין איסור. ובזה ניחא דעת רש"י, ותוס' רי"ד, והרשב"א והרמב"ם ז"ל דחשבי לנקיבת הושט לנבלה אף שאינה מטמאה מחיים כדכתב הרמב"ם בהבה"ט פ"ב. וממילא נבין דבאיסור גופא ג"כ יש הפרש באיזו מקרה שקרה במלב הנוכחי. אם קרה מקרה כזאת שהיא חסרון בגוף ובנפש החיונית אין ריעותא, ורק שאין לה נפש חיה כי אינה יכולה לחיות יב"ח, בזה אמרינן שהיא אינה רק טרפה, והיכא שנגע בנפש החיונית דאז עתה מתה היא, ורק יש לה קצת חיות במציאות, לזאת תקרא בשם נבלה. ולהאי סברא יש לנו ראיה מנזיר (דף מ"ג) ע"ש, ויעויין גם בגטין (דף ע'), ובזבחים (דף ע') ודוק היטב. וכפי שביארנו נמצא דטרפה עם נבלה נכנסין בגדר ובסוג אחד וטרפה תחילת נבלה היא וזהו דעת הרמב"ם בפ"ד ממאכא"ס וכפי הנראה ממעילה (דף ט"ז וי"ז) יעוי"ש ודוק היטב ותמצא דנכון הוא. ומזה יצמח לנו להבין אם חשיב זה לספק בשחיטה היכא שנמצא נקב בושט, דהלא אין אנו דנין על השחיטה כ"א על המקרה ורחוקים זמ"ז בסברא, והבן:

*) **לז אה"ב.** האי דינא אפשר למילף מס' ירושלמי דחולין פ"ג ה"א וז"ל: ושט באיזה לד בודקו? א"ל כא"כ הופכו ובודק, נמצא טיפי דם עליו בידוע דניקב מ"ט או"ח סומיק ואינו מנכר, ע"ד דא"מ חיצון סומיק, היה חיצון חיוור ה"ע נתחלפו דו לדו? א"ל כל חילוף טרפה, תריהון סומקין טרפה, תריהון חיוורין כשרה, עכ"ל, וכשנדייק מלישנא דהירושלמי דשאלו רבב"ח לר"ה בדין בדיקה, ומסיק ליה הכי, הרי מפורש יוצא להאי דינא, ויש ללמוד מכאן ב' דברים: "חדא", דדעת הירושלמי דלא כהני רבוותא דס"ל להטריף אף בשניהם לבנים, ושלא כדעת העיטור דס"ל להכשיר אף בשניהם אדומים, ומזה יוצרך עיון לכמה דברי האחרונים שדנו בדין זה יעויין בשו"ע סי' ל"ג סעיף ה, וו', ובט"ז ובש"ך שם, ובביאורי הגר"א שם. ואם שנאמר כן נלמוד נמי מראיה דר"ה דבשניהם לבנים מהני בדיקה. והא שכתוב פה דיש לדון במלת חליף איך פירושה, ל"ק מהא דאיתא בע"ז (דף כ"ח) בחמה לחמה וחילופה סכנתא, ומכתובות (דף ס') וחילופה בדם, ובב"מ (דף ק"ח) וחילופה במיא, ובב"ב (דף קכ"ז) וחילופה אבהמ"כ, ומאבות פ"ה ותילופיהן, כי בודאי שם חליפין נקרא בכמות הדבר ולא באיכות, ורק הכמות מתחלקת לעצמים ולגוונים נפרדים לפעמים החילוף הוא על הכמות כלה יבוא אחר תחתיו, ולפעמים רק במקצת, אבל בכל אופן החילוף הוא מורה כשלוקחין גשם זה ממקומו ונותנים אותו במקום אחר, והדבר שאנו דנין בו אם שהגשם האחד על מקומו עומד, אבל גשם זה חלוף הוא, וזהו כוונת הגמ' דכל הני דוכתי שלייננו, כי יעווין בשבת (דף קי"ג ע"א) בלבישת בגדי שבת, ובשביעית פ"ח ובירושלמי

דמתרמי אהדדי וכן פסק הרמב"ם בפ"ג משחיטה ע"ש, מ"מ בנמצא קו"ד שלא כנגד נקב הפנימי וניכר שהנקב הפנימי בא ע"י חולי יש לדון להתירא [ויעויין לקמן סי' קע"ג במ"ש מזה] כנלענ"ד *):

שאלה לט:

בעוף שנזל ממנו דם דרך הפה מן הצואר, אם יש להקל?

תשובה. הא דם יש להסתפק מאין בא, אם דרך הנחירים והפה לבד, דנכלל בדינא דספרא בשמיני אות ע', ובתוספתא דחולין פ"ג ובגמ' שם (דף נ"ח) אחזת הדם דאמרינן דכשרה, ואף תהוי הדין בזה להצריכה פרכוס, כדין כל בהמה המסוכנת, וכן יש לדון משבת (דף נ"ג ע"ב) בהמה שאחזה דם אין מעמידין אותה במים בשביל שתצטנן, דמשמע בזהו חולי שאפשר להתרפאות. ואף בזה שיצא דרך הפה יש חששי אחריני. דלו יהא מחולין (דף כ"ח) בהוזא דקמנשמש קועיה דמא אין ראיה, דהתם החסרון בהגרגר, וכאן החסרון הוא דרך הפה, דאפשר שבא מהאברים הפנימים, ומפורש מצינו בגטין (דף ס"ט ע"א) לדמא דאתי מפומא בדקינן ליה בגילא דחוטרא אי סריך מריאה קאתי ואית ליה תקנתא, וא"ל מכבדא קאתי ואין לו תקנתא, וע"ז פריך ר"א לר"א והא אנן איפכא תנן ניטל הכבד וכו' ע"ש, וברש"י בד"ה כיון ובד"ה אימר, אבל בדיקה בודאי תהני כאשר נלמוד מגטין שם, ואף דאמרינן דבריאה של עוף קשה לבדוק וא"א בבדיקתה, אבל בנידון כזה דהחשש הוא חששא רחוקה, דיותר יש לתלות דמן הכבד בא, ולכבד בודאי מהני בדיקה, ולכן יש לסמוך אבדיקה כזאת. וכ"ז היכא דליכא חששא שמא באת מן הוושט, ואם דנמצא איזה חשש בוושט דזה כרגלים לדבר חשיב יש לומר דהדם משם בא. אבל מסתמא, אין להטריף, ובנידון כזה אפשר לסמוך על בדיקתנו לבדוק הוושט והריאה והכבד. ואף די"ל שמא במקום השחיטה דוושט היתה ריעותא, מ"מ בנידון כזה דאית לן למתלי ולומר דע"י אחזת הדם בא אף כשהיו הריאה, והלב, והכבד והוושט כלו שלמים דהספק אינו נשאר אלא על מקום השחיטה, מכיון שאין זה ספק במעשה המכשיר, ואית לן למתלי שע"י חולי באת מטעם אחזת דם בהגידין הפנימים, יש להקל. כנלענ"ד **):

שאלה מ:

נמצאו תולעים בוושט והוושט היה נקוב אם יש לתלות שע"י התולעים באת או לא?

תשובה. בתולעים הנמצאים שנינו בחולין דחזקה דלאח"ש פרים ולא נזכר שם (בדף מ"ט ע"א) דמיירי בריאה, ואף מפני דאיתא שם אינקבה ריאה היכא דממשמשא ידא דטבחא ואח"כ נשנה דין דמורנא, לזאת כיונו רש"י שם בד"ה מורנא והרמב"ם ז"ל בפ"ז משחיטה הט"ו דבריאה מיירי. ומזה יש לנו ספק אם האי דינא אתאמרא בשאר אברים נמי, או לא, אבל האשכול בסדר ח"י טרפות בקורה סי' כ' כתב דדין זה נאמר גם בנמצא על הכרס, והראב"ן בסי' רמ"ו כתב להדיא וז"ל: תולעים הנמצאים בבהמה לאח"ש וכו' עד וניקבו קנה הלב או הוושט או הדקין ויצאו ודאי לאח"ש פרים וכשרה, ולכאורה מדלא הזכירו הראשונים האי דינא איכא למימר דזה תלוי בפלוגתתן; דלדעת הבה"ג בטריפות דס"ל דכרס דמיא לריאה וכן הבה"ג בחולין פ"ג דה"ה בקירקבן והאשכול לדעתייהו לית לן לחלק בין וושט לשאר אברים, ומדילפי מריאה לשאר אברים או דס"ל דכיון בגמ' לא נזכרה ריאה כ"א מורנא סתמא, ע"כ דלאו בריאה דוקא ובכל אברי הבהמה מיירי, ממילא נשמע כדעת הראב"ן דה"ה בוושט דמ"ש וושט משאר אברי בהמה? וכמו דאמרינן התם שהטעם הוא דיצא לבקש חמימות כשאפס חום הטבעי, כ"כ שייך לומר סברא זאת בוושט נמי, ואף מכיון דאית לן טעמא אחרינא דהריאה מרחפת תמיד וא"א להתולעת לנקוב בחיי הבהמה, ולזאת דין זה א"א לומר רק בריאה שמרחפת תמיד, משא"כ בשאר אברים, אבל מכיון דלפי סברא זאת יוצרך עיון טובא דמ"ט של הני רבוותא הסוברים

ורצית זבח

ובירושלמי שם, ובתוספתא דפסחים פ"ב, ובע"ז (דף ס"ב), ובחולין (דף ד'), ובמגילה (דף ז') ובירושלמי שם פ"א, ובכמה דוכתי אשר א"א לספרן, ותמצא דחליף הוא ד"א, ויעויין נא בירושלמי דדמאי פ"ו בנותן מעה לחברו לפקדון, ודקדושין פ"ב סלע דרכו להתחלף, ובספרי פ' שופטים אות פ"ו המחליף דברי ר"א לדברי ר"י וכו', ותלמוד שבמקום האחד יכנוס השני. ול"ק מכמה דוכתי דמצינו להיפך לכאורה, ויעויין נא בשבת (דף קמ"ט ע"א), כי לפי הסברא שכתבנו א"ש. ויעויין בחג"ש סי' ל"ג ס"ק ט', ובשו"ת פ"מ ח"א סי' א', ובמקד"מ ובתכו"ש סי' ל"ג מ"ש בזה, ומכאן ולפי דברי הירושלמי בשניהם לבנים יש לסקל:

*) לח **דהמ"ע.** ל"ע מדברי החת"ס חיו"ד סי' מ"ב דלא משמע הכי, ויעויין נא בשו"ת חוה"ם סי' ס"ט וב"א סי' מ"ח, וברמ"א שם ס' ו' מ"ש בשם או"ה, ודוק היטב במה שנוגע לנידון זה. ויעויין בסמ"ק סי' ר"א מ"ש בזה והבן:

) לט **אה"מ יעויין בשו"ת ריב"ש שניטיך חיו"ד סי' י"א מ"ש בזה באורך, ומשם איכא למילף דהיכא דיש לחוש, וא"א לתלות מצדדי בית הבליעה אין לסמוך ולשחוט רק את הקנה לבד. וממילא מובן דבבהמה באופן כזה יש להחמיר מפני דהכשרה ברוב שנים. ואם דל"ע הדברים האלה הכתובים בתשובה הזאת להקל כל כך, אבל נראה דאיכא לסמוך היכא שמוצאין איזה חיכוך וגרר בבית הבליעה ולתלות דמשם קאתי. וזה שכתוב דיש לסמוך על בדיקתנו אפשר דלא הפסיד המיקל לדון בדין כזה ולסמוך על בדיקת האברים הפנימים אף לדידן דאמרינן בס' נ"ג שא"א בבדיקת ריאה של עוף, ודו"ק:

הוה"א

הסוברים דאמרינן כן בשאר אברים, ואין זה אלא ספק אחד כ"א מטעם חזקה כדבר ודאית, וכדכתב הרמב"ם בפ"ז משחיטה להדיא ע"ש, וע"כ טעמא אחרינא אית בהאי מילתא, מפני דכללא אית לן דנשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע במה נטרפה כדאמרינן בחולין (דף ט' ע"א) ע"ש, ולכן בנקבים הנמצאים היכא דאית לן הוכחה דנעשו לאח"ש ואין ריעותא לתלות דמחיים נתהוו, דאז יצא מגדר ספק השקול ואזלינן לקולא, ולכן כשנמצאו תולעים באיזה אבר דבהמה, נמי אמרינן דלאח"ש פרשו וניקבו ומחיים לא נתהווה שום נקב, ולפ"כ בוושט נמי איכא למימר כן דלאח"ש פריש, ומידי סתימתן של הראשונים א"א לחלק כדבר שמפורש יוצא מראב"ן שכתב כן, ואך כיון דאיכא סברא אולי מעלמא אתי' ואולי יש לחלק מריאה, מכיון דריאה טעמא אחרינא אית בה, משא"כ בוושט, לזאת יש להחמיר, והמיקל בהפסמ"ר כדעת הראב"ן אין מזניחין אותו, כי יש לו על מה לסמוך, כנלע"ד *):

שאלה מא.

בעובדא בוושט דבהמה שנמצאו בו כמו בועות. ובתוכן היו תולעים. ומבחוץ שלם הוא. והנראה שזה עור הוושט. דהיינו שהמראה היתה כמראה הוושט ממש. ודן להכשר אם שפיר עבד. וכהלכה הורה?

תשובה. אע"ג דנמצאו בועות דלכאורה איכא למימר דמחיים נעשו, מ"מ כיון שהקרומים שלמים ואינן נראין כקרום מחמת מכה ומראיתן כמראה עורות הוושט, בודאי דשפיר הורה והאי דנראה כמו בועות איכא למימר דאינן בועות כ"א מחמת דוחק נתרחב, והוגבהו עורות הוושט, ולא מיבעי' לדעת הראב"ן דס"ל דוושט דמי לריאה, וכן להני רבוותא דסברי דאף בשאר אברים אמרינן כן דלאח"ש פריש כדכתבנו לעיל בסי' הקודם, והגמ' דחולין (דף מ"ט) לא מיירי דוקא בריאה בודאי דבדין זה אית לן למיזל לקולא, ואף להני דסברי כטעמא דהריאה מרחפת, דזה לא שייכא בשאר אברים, מ"מ כ"ז היכא שנמצא נקב ממש, אבל היכא שאינו ניקב, ושלם הוא, בודאי יש לנו להקל, כנלע"ד **):

שאלה מב.

בבהמה שנמצאת בועה גדולה בצד הוושט ונקלפה כולה, ולא מצאו שום ריעותא והקרום המפסיק בין המכה להוושט היה בו חתך בסכין, אם אפשר להתירה או לא?

תשובה. אם דאמרינן בחולין (דף מ"ג ע"א וע"ב) דאין לוושט בדיקה מבחוץ, וכן דעת רש"י והרמב"ם בפ"ג משחיטה, והר"ן בפ' א"ט, והרשב"א בחידושיו לחולין וטעמא הוא דעור החילון אדום לכן קשה להכיר בו לקותא קלה, ואך יש הפרש אם הנקב הוא נקב קטן מאד מאד כמו הנעשה ע"י קוץ או מחט, דאז איכא למימר שקשה לבדוק מפני האדמימות שיש בו מצד עצמו, אבל היכא דנעשה ע"י דבר מה הנותן אפשרות לומר דאם נתהווה ממנו נקב היה הנקב גדול אמרינן דבקיאין בבדיקה אף לדידן דסברין כדעת הגה"א בפ' א"ט ע"ש, ולכן בכאן דכיון שנראה וניכר דהחתך נעשה ע"י סכין, ומבני לגדי החתך בריא ושלם וקרום התחתון של המ..ה הזאת קיים דניכר הוא דהריעותא לא היתה כ"א בהצואר שאין שום חשש, דהלא במקום ידוע שפיר יש לנו בדיקה אף לדידן בדבר קל, ובפרט בדין זה דבועה דאיכא למימר דבשאר אברים אינה פוסלת, בודאי אף לדעת איסוה"ת דסובר דיש לחוש כדכתב בכלל נ"ה ע"ש, אבל בכה יודה שאין לחוש ויש להתיר ***):

שאלה מג.

הובא לפנינו עוף שנמצא בו אצל הסימנים כמו מעי ארוכה ומלאה ליחה מונחת לאורך הסימנים, ונטויה היתה מעט לצד העורף, הכשר הוא?

תשובה. בדין כזה נראה דבודאי י"ל דלא מיבעי' בנידון זה שהיתה נטויה לצד העורף, דאז אין שום חשש

ורצית זבה

*) **מקוה"כ.** אומר לא ניתן להאמר קולא כזאת המרפסת איגרא, כי כנראה מדברי הרמ"א והש"ך בסי' ל"ו גבי ריאה, ובסי' מ"ט גבי קורקבן, ומדברי הב"י בסי' ל"א גבי תולעת במוח איפכא מסתברא. ובפירוש כתוב בחת"ס בתיו"ד סי' כ"ח, ובטוטו"ד מהד"ת סי' ח' דאית לן למיזל לחומרא, ובודאי שאין להקל בדין זה אף במקום הפמ"ר ורק היכא דאיכא עוד ספק, אז אפשר דיש לדון לקולא. וכ"כ לעיל:

) **מאדה"מ. יעויין בס' ירושלמי דחולין פ"ג ה"א רי"א לציפוראי אתן אמרין בשם ר"י לא סוף דבר מחטה אלא אוף מירכיי ולית דו כן. מ"ט לאח"ש הוא דפרשי דנראה מדברי הירושלמי דדמיא לכאורה למחט וזהו כמאן דאמר בחולין דטרפה ור"י גופא סובר כסתמת הגמ' דלאח"ש פריש וחלוק דין תולעת מדין מחט. ולזאת יש לנו סברא לחלק כן בושט מדין כמלא קוץ לנמלא תולעת, דבקוץ חשיב לריעותא משא"כ בתולעת. ואך מדאיכא חששא דילמא מעלמא קאתי, לזאת היכא דהקרומים שלמים, ונראה בפירוש לעין כל רואה דעור הושט ממש הוא, יש להקל בהפמ"ר ודוק:

***) **מב אה"ב.** מילתא דפשיטותא היא ויעויין נא בב"י בסי' ל"ז, ובד"מ שם, ובב"י סי' מ"ט, ובנקה"כ שם שנוטה לדעת הה"מ, ויעויין נא בדר"ק סי' ל"ג ס"ק א', וב', ובמקד"מ ס"ק י"ג, ודוק היטב כי בודאי אין לחוש לזה. אך י"ש דבדבר רחב יש לושט בדיקה לא כן דעת הפ"מ בש"ד ס"ק י"ח ע"ש. ויעויין בחולין (דף ק"כ ע"א והכן), דיש לומר דכאופן כזה בדיקה מהני:

חשש להסימנים דשלטה בהן לקותא דיש להכשיר, ואף אם היא נגד הסימנים דאז חששא איכא שמא שלטה בהן, מ"מ יש להכשיר, היכא שאנו רואין שלא שלטה בהושט שום ריעותא, כי אף אם רואין שהחילון ניקב ע"י חולי, יש סברא לומר דלא מחזקינן חולי לעור הפנימי, מכ"ש היכא שאנו רואין שאין שום חולי בחילון, בודאי דיש להתיר. דנראה כן בחולין (דף כ"ח) בההוא אווזא דממסמס קועיה דמא דכתבו התוס' שם לחלק מהא דא"ר (בדמ"ג) דכשניקב הפנימי האיך ידעינן אי ניקב חילון אי לאו כיון דאין לו בדיקה מבחוץ אפילו לענין נקב, ודוחק לומר כגון שניקב הפנימי מחמת חולי ובחילון אינו ניכר שום חולי ע"ש, דמשמע מדבריהם דהיכא שמוצאין נקב צריך לבדוק בהחילון, ממילא נבין דהיכא שלא נמצא שום ריעותא ואין שום נקב בחילון, בודאי דיש להתיר, דהתם איירי בנקב בפועל בעור אחד דיש לנו ספק אם ניקב ע"י קוץ או ע"י חולי, ואף כשנוקים כדעת הראב"ן דס"ל דהיכא שידוע לנו שבא מבפנים, ואין שום ריעותא כלל מבחוץ כדכתב הרא"ש בשמו בחולין פ"ג ע"ש, וראיה מהמסס וביהכו"ס המבואר שם (בדף כ' ע"ב ודף כ"א ע"א), אבל בכאן אין לחוש כי החולי ניכר שהוא מונח במעי בפ"ע, ולא נגע כלל בהושט ואין בו שום ריעותא, והקרום שמונח בו הליחה שלם היא, בודאי שאנו דנין להכשר, ואפשר דאם בריעותא כזאת לא בדקו את הושט מפני סיבה צדדית ג"כ יש לדון להתירא, כי אין להחזיק ריעותא ממקום למקום. ואך אם כשמצאו שהמעי הזאת היתה קרועה דאז בודאי צריך הושט בדיקה מצד הדין, וכשמצאו בו איזו ריעותא, יש לדון לחומרא, ואם כשאין בו שום ריעותא יש להתיר *):

שאלה מד.

בהמה שדקרה בקרניה בצואר אווזא, והצואר נקרע, אם יש להתיר?:

תשובה. בכ"מ דיש לנו ספק שמא נגע הנקב והריעותא בהושט, אז אמרינן דלפי שנראה בפירוש דבר אווזא דממסמס קועי' דמא בחולין (דף כ"ח) מדעת רש"י והתוס' כתבו כן להדיא, וכן דעת רוב מהראשונים דיש בדיקה ובעוף דהכשרו בסימן אחד יש לשחוט הקנה באופן שלא יגע בושט ולבדוק את הושט, ואך לדידן דמחמרינן כדכתב הגה"ה בפ' א"ט ע"ש, כ"ז הוא היכא דאיכא חששא לניקב במשהו, דע"ז אמרינן שאין אנו בקיאין בבדיקה וכדעת הבה"ג בחולין (דף כ"ב ע"א) והמרדכי בפ' בהמה המקשה, אבל היכא שנעשה ע"י דבר רחב בודאי אף לדידן יש לנו לבדוק ולומר דבקיאין אנן בבדיקה כזאת, כדיש להוכיח מדברי התוס' בזבחים (דף ע"ד ע"ב) ד"ה הא ובגמ' שם, ובתוס' בחולין (דף כ"ג) ע"ש, ובקנה דהוא דבר רחב אמרינן דנקב גדול עושה ובזה אנן בקיאין בבדיקה, מכ"ש דיש לנו לומר דאף בקרן כן, כי למקום ידוע בודאי יש בדיקה אף לדידן שאין אנו בקיאין, ולכן בנידון זה בודאי יש לסמוך על בדיקתנו שישחוט את הקנה רחוק מעט ממקום זה, ויבדוק את הוושט, וכשלא ימצא בו שום ריעותא, יש לדון להתירא, כנלע"ד **):

שאלה מה.

בעוף שנמצא צוארו נפוח סביב הסימנים, ויש שם כמו צרורות דם, אם יש להתירו?

תשובה. מילתא דפשיטותא היא דכשר, מפני דחזינן שבאת ע"י חולי ולכן אין לחוש כלל לנקיבת הסימנים, כי איכא למימר דמחמת שנתחמם ואח"כ נתקרר באת לו, ולא שנינן בגמ' בחולין (דף כ"ח) דיש לחוש רק היכא דממסמס קועיה דמא, אבל בזה אין לנו שום חשש, כי אם נאמר דאף בנפוח בעלמא אמרינן כן, יקשה למה חידש לנו הגמ' בממסמס קועיה דמא דאיתא ריעותא לפנינו שנקרע העור, הא אף כשלא נקרע ורק נפוח בעלמא חיישינן וע"כ מדייק הגמ' וכתב באופן כזה, שמעינן מינה דדוקא כשהקרע לפנינו ומלוכלך בדם דאז בעינן בדיקה, אבל היכא שהעור שלם מבחוץ לית לן למיחש למידי ורק במה שנמצא מבפנים הצרורות דם, דאז יש לחוש שמא שלטה הריעותא והלקותא גם בוושט, וצריך בדיקה, וכשבדקו ומצאו שלם ובריא, בודאי כשר הוא, כנלע"ד ***):

שאלה מו.

בגרב ושחין הנמצא על הצואר וכשחתכו את העור מצאו שהיה מעבר לעבר, אם יש להתיר העוף הזה באכילה?

תשובה. בדין זה יש לדון דהא האי נקב ספק הוא ע"י איזה דבר בא, כי כל עיקר דיש לחוש לנקיבת

ורצית זבח

*) מג דה"מ. יעויין נא מ"ש התבו"ש בסי' ל"ג ס"ק ט"ו, ובכו"ת א"ש סי' ל"ד, ובפנ"מ ח"א סי' א', ובפ"מ בשפ"ד ס"ק ז', ובתבו"ש סוף סי' מ"ט, ובאה"מ שם, ובד"ק ס"ק ג' בסי' ל"ג, ותמצא דיש לדון בהאי דינא להתירא בהפמ"ר:

**) מד ג"ד המו"ל. מדברי התוס' דשם יש לנו ללמוד דלא מיבעי' בזה דדינו כקנה רחב, ואף היכא שנעשה בשינים דלפעמים יש לדון כמו קנה רחב וכדאמרינן שם חילוקא בין דרוסת הכלב לדרוסת הזאב ע"ש, ויעויין נא בתוס' בחולין (דף כ"ג ע"ב) ד"ה ספק, וברש"י שם (בדף מ"ג ע"ב) בד"ה לספק, ובתוס' שם בד"ה ההיא, (ובדף כ"ח ע"א) והבן וכ"ז הוא היכא שאין לחוש לשמא הבריא ונתרפא, אבל כשיש לחוש לשמא נתרפא, אז לא מהני שום בדיקה, כדיש להוכיח מתוס' בשבת (דף ל"ו ע"א) ד"ה למחט, ובסוכה (דף ל"ד ע"א) ד"ה ביהכ"ס, ובגמ' בכתובות (דף ע"ה), ובחולין (דף כ') והבן, ויעויין נא מ"ש בזה הד"ק בסי' כ"ג, ובטוטו"ר מהד"ת סי' י', והבן:

***) מה אה"ב. יעויין במ"ש הב"ח סי' ל"ג ותלמוד דדוקא כשנקרע אז יש לחוש הא לא"ה לא, וכן כתב להדיא הדמש"א בפ"ב דחולין ע"ש, ותמצא דדברי התשובה הללו מכוונים כדברינו, ויעויין בטוטו"ד מהד"ק מ"ש בזה והבן:

המו"ל

לנקיבת הסימנים, אבל מלד עצמו אין בו שום טריפות. ואם הבא ע״י קוץ אז יש לחוש שמא נגע ג״כ בהוושט, ואנן אין אנו בקיאין בבדיקה, וכשבא ע״י חולי אפשר שזה לא נגע בהוושט כלל, ורק בהעור, והרי הוא כספק על דיש לדון לקולא ולכן אם דשלטה בעור הלואר הריעותא מעבר לעבר וחזינן בו בודאי דשלטה בו לקותא, והספק הוא שמא הגיע להסימנים או לא, לזאת כ״ל לומר דיש לדון בזה תורת דין ס״ס דשמא באת ע״י חולי, ולא היה כאן קוץ כלל, ושמא לא נגע בוושט, ואף דהספק הזה אינו מתהפך, מ״מ כיון דהכתנו לעיל בסי׳ ל״ו דניקב הוושט אינו ספק בשחיטה, לא חשיב זה לס״ס במקום חזקה, כי אדרבה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה וכדיש להוכיח מהתוס׳ דיבמות (דף ל׳ ע״ב) ד״ה אשה, ומרשב״א שם, ובחולין פ״א ע״ש, ולא עוד דאית לן סברא למימר דכל דבר דאית קמן ספק בשכיח ולא שכיח, תולין בדבר המצוי, כדיש להוכיח מחולין (דף כ״א) בשיגרונא, (ובדף כ״ג) בקניא ושוגרא, ויעויין בתוס׳ (בדף כ״ח ומ״ג), ואם דבנקוב מבפנים דאז שכיח היא שיבוא ע״י קוץ, לכן יש לחוש שינקוב גם מבחוץ, אבל מחוץ לבפנים לא שכיח הוא, ויש לנו לתלות שלא שלטה בו הנקב, כי יש לנו עוד ספק דאף כשניקב עור-החילון שמא לא נגע בעור הפנימי, וביותר כפי שכתוב בס׳ העיטור בשחיטה בשע״ב דהאי דממסמס קועיה דמא מיירי באופן דאשתכח ריעותא בקנה דאיפגם דאיכא למיחש לריעותא דוושט, אבל לא חזינן ריעותא בקנה לא תלינן נקב בוושט ואע״ג דאשתכח דמא בעור ולא בעי בדיקה עכ״ל, ולפ״ז בודאי אף בנקרע, מ״מ כיון דלא נגע ואין שום ריעותא בסימנים לא חיישינן לנקיבת הוושט ולא נצרך לבודקו, וכן יש להוכיח מדברי הרמב״ם בפ״ג משחיטה ה״ח ע״ש, ולו יהא דאנן לא ס״ל כן כדמשמע מהתוס׳ בחולין (דף כ״ח) דמתרלי באופן אחר ע״ש, מ״מ היכא דאית לן לזה ספיקי: „חדא״ דשמא לא נתהווה אלא ע״י חולי, ושמא לא נגע בוושט כלל, ואף כשנגע שמא לא היתה אלא בעור החילון ולא בעור הפנימי ואין לפנינו ריעותא כלל אף בקנה יש לדון להתירא בהפמ״ר, כנלע״ד *):

שאלה מז.

בתרנגול כשנשחט נפל מן הצואר עץ קטן, ולא היה בו עוקץ כי היה עגול בקנה ורחב, הכשר הוא או לא?

תשובה. דע דלפי מה דמשמע מחולין (דף כ״ח) בבר אווזא דממסמס קועיה דמא דצריכה בדיקה לבדוק את הוושט שמא ניקב, ובהאי בדיקה דעת העיטור דצריכה היכא שנמצאה פגימה בקנה, דאז כיון דאיכא ריעותא לפנינו חיישינן נמי לנקובת הוושט, וכן יש לדייק מדברי הרמב״ם ז״ל בפ״ג משחיטה ע״ש ורק כי זה מילתא חדתא מפני דכל הפוסקים לא כתבו כן, ולכן היכא דלית לן במה למתלי או איזה סברא המכרעת לפי דבריהם ללרף לדברי העיטור והרמב״ם יש לדון לחומרא, ובפרט לדידן דס״ל כפי המבואר בהגה״א דמסתמא אין אנו בקיאין בבדיקה בזמה״ז דיש לדון לחומרא. ואך דבנידון זה אית לן סברא אחרינא המסייעת לומר שאין שום ריעותא בהושט, כי אפשר שנפל זה מן הושט גופא דכן דרך העוף לבלוע כל מילי דמתרמיא ליה, בודאי שאין לחוש לנקיבה כלל, אף לפ״ד התוס׳ שם ורוב הפוסקים דמחלקי בין הך דינא לדין המוזכר (בדף כ״ג) כי עדיף דין זה מהיכא דאיתרמי נקב בושט דתלינן במשמוש ידא דטבחא, דהרי התם מ״מ איכא ריעותא לפנינו, וכאן אין שום ריעותא כלל, ולא מיבעי׳ כשאין בו עוקץ, דאף אם היה בו עוקץ נמי הדין כן, ואך איכא למימר שאם היה תחוב בבשר הלואר גופא נמי יש לדון להתירא, כי חדא שאין כאן שום ריעותא בקנה דניחוש גם להושט, ועוד הגם דאיכא למיחש שמא מחמת העוקץ נגע בהסימנים וכדחיישינן בנשמט הגף בחולין (דף כ״ו) ע״ש, אבל היכא שאין בו עוקץ ליכא למיחש כלל, כי במקום שנמצא בו עיקץ יש סברא לומר דלא דמיא לנשמט הגף דהתם הריאה נחבאת והעוף תמיד מנדנד אותה, לזאת איכא למיחש, אבל היכא שעומד על מקומו, אז אין שום חששא כדהזכרנו לעיל בסי׳ ל״ה ולקמן בסי׳ ק״ל מרש״י בבילה (דף ל״ד) ומתשובת הרא״ש כלל כ׳ סי׳ ט״ז ע״ש, ובודאי בנידון כזה פשיטא לן דיש להקל. כנלע״ד:

שאלה מח

נמצא בישט של בהמה מכה וקלקול מעבר לעבר, ואך היה שם שומן דבוק היטב אם מועיל זה לסתימה ולהכשיר, או לא?

תשובה. כל דבר שנפסל בנקב כ״ש אם עלה בקרום אמרינן דקרום זה אינו סותם ואזיל לקרום שעלה מחמת מכה, ואפילו היא סתימה עבה, אבל אינה מתקיימת כדמשמע מיבמות (דע״ו ע״א) ע״ש, ואם דזה לא אתאמרא רק בריאה, אבל מנין לנו לומר דגם בושט הדין כן, יעויין כא בחולין (דף מ״ג ע״א) ותמלא דנסנית האי דינא לגבי ושט נמי, וליכא למימר דעל ריאה קאי האי מימרא דרבה דהלא בריאה כתוב להדיא (בדף מ״ח ע״א, ובדף מ״ז ע״ב) שם, ויעויין ברש״י (בדף מ״ו ע״ב) ד״ה ל״ל, וכל זה הוא היכא שאין הסתימה רק מחמת הקרום דאז איכא טעמא דסופו ליסתר כדכתב רש״י שם (בדף מ״ז ע״ב) ד״ה אינו, ואינה מתקיימת כדכתב רש״י שם (בדף מ״ג ע״א) ד״ה אינו, משא״כ בדבר שאין סופו ליסתר אז בודאי

*) **מו הקוה״ר** אומר לא כן דעת הפ״מ במש״ז סס״י כ״ג, ובטוטו״ד מהד״ק ס׳ ל״ה, ובמהד״ת סי׳ פ״ד, ופ״ו ע״ש, ואם דזה מיירי במקום ידוע דלדעת הש״ך בסימן ל״ג כשר, ולהט״ז לא מהני ס״ס בזה נראה די״ל דהט״ז בסי׳ כ״ג אזיל לשיטתו שכתב בסי׳ ל״ג ע״ש, ולזאת יש לעיין טובא ואין לסמוך על פסקא הדין, כי לפי דברי האחרונים איפכא מסתברא, ודוק:

בודאי אמרינן דנחשבת זאת לסתימה. וכאשר איכא למילף מדברי רש"י (בדף מ"ג) וז"ל: דכל נקובי דטריפות לא מהני להו סתימה וכו' עד ול"ד לריאה שניקבה ודופן סותמתה, ולסתימת כבד במרה ולסתימה דירכים בחלחלת דההיא סתימה דמעיקרא היא, וכן דעת רש"י שם (בדף מ"ח ע"א) ד"ה דהיינו אבל סתימת דופן סתימה מעליתא היא. ואם דלכאורה נראה דדברי רש"י סותרים זה את זה (דבדף מ"ג) משמע מפני דסתימה מעיקרא נחשבת דטעמא הוא בכל דבר שנפסל אשר נלמת מזה דהבהמה נטרפת, איך אפשר לן לדון אח"כ להכשר, ואך היכא שהיתה הסתימה בשעה שנתהווה הפסול דאז לא נטרפה, כי סתימה זאת מגינה על הנקב ולא היה בו שום זמן שתפעול ריעותא המטרפת את הבהמה, ואתי למעוטי סתימה כזאת דסלקה לאח"ז. (ומדף מ"ח ע"א) נראה דלא אתי לאפוקי רק אלא סתימה אשר אין סופה להתפרק, ואולם לאחר העיון אין מכאן סתירה ודברי רש"י בחדא שיטתא אזלי, ורק השמיענו דבעינן ב' תנאים: דאז אמרינן שאיננה נטרפת בנקב זה: חדא: שיהיה מעיקרא, ועוד: שתהיה קיימית, כי כללא אית לן דכל העומד לפדות ולגזוז ולחתוך כפדוי וכגזוז וכחתוך דמי וכדאיתא במנחות (דף ק"ב), ובחולין (דף פ"א), ובב"ק (דף ע"ז), ובסוטה (דף כ"ה), ובשבועות (דף מ"ד), ובסוכה (דף ל"א), ובר"ה (דף כ"ח), ובירוש' דערלה פ"ג, ותמלא ב"כ, ובנזיר פ"ה, ועירובין פ"י, ולקמן בס"ד יבואר מזה. ולכן אף היכא דהזינן שעלה קרום ומתקיים ימים רבים, אבל מדסופו ליסתר כנסתר מעיקרא דמי, כי מזמן שיסתר אז א"א לו לחיות ודבר שאינו קיימי הוא, ולכן יש לדון בסתימה הזאת שאנו דנין אם חשיבה זאת לסתימה מעלייתא או לא ודעת האשכול בהל' טריפות סי' י"ז כתב דדבר שהוא מטבעו לעלות על אותו אבר חשיב זה לסתימה ואך אם כשאין טבעו לעלות אז אינו מגין על הנקב ואינו סותם, ולזאת כתב להדיא באווזות מפוטמות שניקב ושט שלהן אין השומן העולה עליו רהוי לסתום שאין בטבעו להעלות אלא ע"י פטום רב עכ"ל, הרי מפורש יוצא דלא נחשב זה לסתימה מעלייתא כי דבר שאינו מגד הטבע הוא, ואך דעל ידי מקרה באה ואינו סותם, וכן יש לדייק מדברי התוס' בחולין (דף מ"ט ע"ב) בד"ה חלב, ולכן בודאי נראה דאית לן למיזל לחומרא ואך היכא דיש ספק בהקלקול בזה אם הוא מיגר לעבר וקלקול ממש, או לא, אז יש סברא קלא כפי הנראה מרש"י ביבמות (דף ע"ו ע"א) ד"ה למיעוטי ומחולין (דף מ"ו ודף מ"ח) שלייננו לעיל לדון לקולא, אבל קשה לסמוך על זה ובכנ"ד לית דין צריך בשש דטרפה היא. כנלע"ד *):

שאלה מט

בתורבין הושט שניקב והיה דבוק וסרוך לבשר הלחי, אם מהני סתימה זאת?

תשובה. בחולין (דף מ"ח ע"א) מלינו בריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה, וכתב רש"י שם דהדופן חשיב לסתימה מעלייתא, וכן דעת רש"י (בדף מ"ג) דחשיבה זאת לסתימה דמעיקרא, וכ"כ אמרינן שם (בדף נ' ע"א) בירכים וחלחלת, הרי דמהני סתימת אבר אחר ואמרינן שאיננה נטרפת, וכמו דאמרינן בריאה ובחלחלת, כ"כ אית לן למימר דגם בתורבן הושט הדין כן. ולו יהא דבושט יש סברא דפניא וגמדא ליה ולכן אפשר דלא מהני בו סתימת בשר, כי אין זה סתימה מעלייתא, אבל בתורבן הושט שמונח על מקום מיוחד ודבוק היטב וסרוך בבשר דאז מהני שפיר סתימה זאת, ואף לדעת האשכול דסובר דשומן באווזות הפטומות לא חשיב לסתימה אבל הכא שאני, דבשומן אינו דבר הבא מגד הטבע, כ"א ע"י פטום רב איננו נחשב לסתימה, ולא כן בבשר שהוא מהטבע, אז י"ל דחשיב לסתימה מעלייתא, ולכן נראה לומר דהמיקל בזה היכא כשהוא דבוק היטב וסרוך בבשר, יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד **):

שאלה נ.

זפק של עוף ההודי שנקרע למטה מגגו, אם יש להתיר:

תשובה. זפק שניקב שנינו בחולין (דף כ"ו) דאם הוא למטה מגגו והינו נמהח עם הוושט כשר, אבל

ורצית זבח

*) מח **אלח"ב.** יעיין בא ברמב"ם בפ"ג משחיטה הכ"א, ובפ"ו ה"ו, ובמ"מ ובכס"מ שם ויעויין גא בשו"ע בסי' מ"ו ובב"י שם במ"ש מדברי הר"ן, ותוס', והרשב"א, והרא"ש והמרדכי בזה. אכן מדברי רש"י בחולין (דף מ"ט), ורמב"ם בפ"ו משחיטה ה"י לא משמע כן, ולדידהו אף שהסתימה היא מעבר אחר ואינו מטבע, מכיון שהוא סותם חשיב לסתימה מעלייתא, ולזאת אפשר בנידון כזה היכא שיש עוד סניפים להתירא יש לדון בהפמ"ר. ויעויין גא במ"ש הט"ז והש"ך והפ"ת בסי' מ"ו ודוק היטב ובכרו"פ שם, והבן במ"ש התוס' בתירוץ הב' בשבת (דף ל"ד ע"ב) בד"ה וכי, ובירושלמי שבת פ"ז ה"ב בבנין לשמה ובפ' ע"ו שם בה"א בקיצר, ובעירובין פ"ה ה"א ותמלא ראי' לדין זה:

) מט **דה"מ. יעויין גא במ"ש בזה התבו"ש בסי' ל"ג, והנו"ב חיו"ד סי' ע', ובתש"מ ח"א סי' פ"ו דדעתייהו דטרפה, וכפי הנראה איכא למימר דתליא בפלוגתת הש"ך, והט"ז והפ"ת בסי' מ"ו, דלדעת הט"ז בשר חלוק משומן וסותם. אכן מדברי הפ"מ משמע כדעת הט"ז יעוי"ש במ"ז מ"ש בזה ודוק היטב, ובפירוש כתב כן השבו"י ח"ג סס"י נ"ט ע"ש, וכבר קדם ברא"ה זאת מריאה שניקבה ודופן סותמתה. ויעויין גא בירושלמי דחולין פ"ג ה"א ותמלא דיש חילוק בין תורבן הושט לושט גופה בדין נקב, ועוד מליצתא דהיאא שם עלה בו קרום, האיך עבידא? ניקב ועלה קרום וסתם, א"ל תמן אמרין קרום מחמת מכה אינו קרום, דיש להוכיח לפ"ז דמלינו באיזו פעם דיש לדון להכשר ולומר דלסתימה נחשבת, וע"כ מוכרחין לומר כן מפירושא דהירושלמי מליצתא שכתיב האיך עבידא. ואם דקרום אינו נחשב בשום פעם לסתימה, אבל איכא לאוקמי דמיירי בקרום שעלה מחמת מכה, ותורבן הושט והוא דבוק בלתי היטב, וסריך בבשר דנחשב לסתימה מעלייתא:

אבל כ"ז הוא בניקב ולא בניטל כדמשמע מדברי הר"ן בחולין פ' א"ט ע"ש, וכדיש להוכיח מדברי הגמ' דאיבעיא להו והורה כרבי בזפק להתירא או לא ואף בזה איכא פלוגתא בין הראשונים, ודעת הרי"ף, והרמב"ם בפ"ו משחיטה, והרשב"א בתוה"ב דהלכה כת"ק, ולא מכשרינן רק בניקב אבל לא בניטל וכן דעת הרבה מהראשונים אבל דעת בעל העיטור וכנראה מדעת הטור בסי' ל"ג דאף בניטל יש לדון לקולא, ולכן מכיון דאית בזה פלוגתא דרבוותא ורבים פוסקים לאיסורא מחמרינן בניטל וטרפה, אבל כ"ז הוא דוקא בניטל לגמרי ולא כשנקרע דחזינן מחולין (דף נ"ב ע"ב) דנקרע וניטל אינם שוין בדיניהם ע"ש, והאי דינא מפורש יוצא מדברי בעל העיטור בה' שחיטה אות זפק שכתב לדעת המטריפין בניטל, אבל בנקרע איכא למימר דשרי, ומביא ראיה מבשר החופה את רוב הכרס הנשנית שם ויעויין נא בתוס' בחולין (דף נ"ג ע"א) ד"ה הנך ודוק היטב, ולכן אם שכל הפוסקים סתמו, אבל מדמפורש יוצא בנידון זה דיש חילוק, שפיר יש לדון להתירא, כנלע"ד *):

שאלה נא.

בעוף שנמצא רחוק מן הצואר בין עור לבשר גרעיני תבואה, וזאת היתה סרוך להזפק, אם יש להתיר?

תשובה. פשוט הדבר דכיון דליכא ריעותא בוושט ולא בזפק מגגו בודאי דהוא כשר, כי אין לחשוש לשמא ניקב הוושט ונתרפא, דביותר אית לן למתלי שמן הזפק בא כי קרוב הוא ואית לן למיזל בתר קרוב כדאיתא בבילה (דף י') ובב"ב (דף כ"ג) ע"ש, ומכיון דבהמה שנשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה אין שום ספק בזה שמן הזפק בא וניקב הזפק שנינו בחולין (דף נ"ו) דכשר, ובאמת אף אם לא היתה סרכא כלל יש להתיר ג"כ, כי לו יהא דאפשר לפרושי דסרכא נחשבת להוגלד וסימן היא שמנוקב זה יצא כדיש להוכיח מרש"י בע"ז (דף ל"ב ע"א) וכפי שמפרש השבולי"ק בטריפות סי' י"ד ע"ש, אבל אין זאת ראיה חזקה, ואדרבא איפכא מסתברא דאין סרכא פוסלת בשאר אברים, אכן ל"ע מהתה"ד בסי' קס"ג יעוי"ש, ולפי כן הסרכא הזאת לא מעלה ולא מוריד. ומדאית לן חזקה וקרוב המסייע לזה בכל אופן יש להקל כנלע"ד **):

שאלה נב.

נמצא מחט תחוב בשולי הזפק של תרנגולת אם יש להכשיר?

תשובה. כל מקום שנקב פוסל שם פוסל בנמצא תחוב דבר חד דאפשר להתהוות ממנו נקב כדאיתא בחולין (דף מ"ג) דיבב לו קוץ בוושט (ובדף נ') במחט שנמצא בביהכו"ס ע"ש, וגם התם מצינו הפרש בין כשהנקב מפולש או לא כדאיתא בגמ' שם, ואף בוושט יש דעת הראשונים ה"ה: הרמב"ם, והרי"ף, והרשב"א דטרפה דחיישינן שמא הבריא, והרא"ש והרמב"ן בפ' א"ט סברי דדין זה דמיא לדין מחט הנמצא בביהכו"ס, וכ"ז הוא בוושט גופא דנקב פוסל בו במשהו, משא"כ בזפק דאף לדעת המטריפין בוושט, יודו כאן, מכיון דאין נקב פוסל בו. ולא מיבעי' היכא שתחוב ולא ניקב מעבר לעבר, בודאי יש להכשיר, ואף אם ניקב לחוץ ותחוב מעל"ע, מ"מ בכאן יש לדון לקולא, כי למה יגרע זה מאילו ניקב, דאין לחלק מניקב סתם לניקב ע"י מחט, דהלא אין שום חשש בזה כיון דאית לן סברא דבוושט אוכלין ומשקין דחקוהו ובחלל הגוף לא בא בודאי שאין לחוש, כי בחולין (דף נ"ג) שנינו בקוץ או מחט שניקב לחלל חיישינן שמא ניקב אחד מן המקומות שנקיבתן במשהו, הא לא"ה אין לחוש כלל, דנראה נא במחט שנמצא בריאה שנינו בחולין (דף מ"ח) דאם היא שלמה אז אין לחוש כלל יעוי"ש, וברמב"ם בפ"ו משחיטה מ"ש בזה, וכן במחטא דאשתכח בסמפונא רבא דכבדא דפליגי הונא מר בריה דר"א ורא"ב"מ יעוי"ש (בדף מ"ט ע"א), ולכן נמצא דבנידון זה בודאי יש להתיר, כנלע"ד ***):

שאלה נג.

בעובדא שנמצא מחט בהמעי שבין הזפק להקורקבן והיה תחוב, ואף לא ניקב מעבר לעבר וגם לא היה שם בצד החיצון שום ריעותא, אם יש להתיר?:

תשובה. במעי הזה מצינו פלוגתא בין הראשונים דדעת ר"ת בס' הישר בסי' ק"ח דנידון כזפק ולכן אין להטריף בו בניקב. אכן יש לדון בזה מדברי רש"י בחולין (דף נ"ח ע"ב) בד"ה וכנגדן לפ"ד הי"מ שכתב דמן

ורצית זבח

*) נ **דלה"ק.** יעויין נא בס' ירושלמי דחולין פ"ג ה"ד ודוק היטב. ול"ע שלא הובא דין זה דבעל העיטור בשו"ע ובאחרונים דמפורש לדעת המחמירין דכשר ודוק:

) נא **אה"מ. יעויין נא במ"ש בזה הב"י בסי' ל"ז ובסי' מ"ו, ובד"מ שם והמצא ראיה נכונה לזה. ואף דיש לדון בזה טובא כפי דמשמע מס' מ"א בטרפות שנסרך לביהכו"ס, ובפ"מ בסי' מ"ב, ובשפ"ד סי' מ"ו, ובנו"ב מהד"ת סי' כ"ב, ובתבו"ש סי' ל"ט ס"ק ל"ז ול"ח ובחת"ס חיו"ד סי' ל"ג, דדעתייהו דיש סרכא אף בשאר אברים ומ"מ מידי ספקא לא נפקי כדמשמע ממהרשד"ם בסס"י מ"ו שדעתו נוטה שאין סרכא בשאר אברים, ולכן מוכרחין לומר דלא הפסיד המיקל בהפמ"ר דוקא:

***) נב **קוה"ק.** אומר האי שאילתא מצינו כ"כ בס"ל בכלל ל"ד דין ה' ע"ש, ולענ"ד נראה דיש לדון בזה כפי שכתב השפ"ד בס"ק ה' בסי' מ"ט במחט הנתחב בזפק ויוצא קצת לתוך חלל הגוף דדעתו דתלוי אם חשיב כדין מחט הנמצא בחלל הגוף או לא, ובשנעיין נראה דגם באופן כזה איכא סברא להקל בהמ"ר ולצורך שבת מפני דבמעי הזאת יש ספק אם נידון

דמן הזפק ועד הקורקבן קנה של מעיין אחד והוא קרי בנמ"ע וכו' נראה דבכלל כל הבנמ"ע נחשב וכמו דאמרינן בדקין דנטרף בנקב בכ"ש כ"כ אית לן לומר בהמעי הזה. ואך כיון דהרשב"א בתוה"ב האריך כתב כפי' הראשון דרש"י, ע"כ נראה דסובר כדעת ר"ת וכשנעיין נמצא פלוגתא דרבוותא בזה. דס' האשכול בסדר א"י טריפות בסי' כ' כתב ניקב המעי היוצא מזפק לקורקבן דינו כקורקבן ובמשהו טרפה דבכלל ניקבו הדקין הוא, הרי מפורש יוצא דבפלוגתא מתניא, ולזאת איכא למימר בנידון דידן דלא נתחב רק מבפנים דבאופן כזה מצינו גם בושט לדעת הראב"ן המובא ברא"ש דלא חיישינן לשמא הבריא, ואף לדעת המחמירין התם אין זה רק ספק מטעם דחוששין לשמא נתרפא וכדמשמע מרמב"ם פ"ג משחיטה הכ"א ע"ש, ולכן בנד"ד אף לדעת המחמירין יש לדון להקל מטעם דאיכא ס"ס, חדא שמא לא ניקב מעל"ע, ואף אם ניקב, הא ר"ת והרשב"א ולפי' הא' דרש"י סברי דכזפק יחשב, ולכן פשוט הוא דיש להתיר. כנלע"ד *):

שאלה נד.

הובא לפני עוף שנמצאו בועית בהמעי שבין זפק לקורקבן והיתה שם מראה שחורה מעל"ע, וכשנקלף הבועה נשאר הבשר שלם, ודנתי להכשר:

ותשובת שאלה הזאת בטעמן של דברים הוא מפני דהמעי הזה מידי ספקא לא נפקא, כאשר בירנו בסי' הקדום דתליא בפלוגתת הראשונים ובהב' פירושים דרש"י בחולין (דף כ"ח ע"ב) ע"ש בד"ה וכנגדן. ואם דכשנתמסמס הבשר, או שהיה רך ונימוח במשמוש היד יש להטריף מספקא, אבל היכא שהבשר הוא שלם ועור החילון בריא דבודאי יש להקל דאין שום חשש בזה. ואף שרואין דשינוי מראה פוסל גם בשאר אברים וכדמשמע מהרמב"ם ז"ל בשחיטה פ"ז הט"ו וז"ל: שאם נשתנה מראה האבר לאותו מראה הרע ה"ז כנקוב וכו' יעוי"ש ותמלא מדוקדק בלשונו אבר סתם משמע דעל כל האברים קאי, ושינוי מראה חשיב לריעותא, אבל בניד"ד יש לדון מפני דלו יהא דדעת הרמב"ם, והג"מ והמרדכי כן, אבל מידי ספקא עדיין לא נפקא, ולכן בכאן דאיכא פלוגתא דרבוותא בודאי יש לדון להתירא ולא מיבעי בכגון זה ואף בבשר העב שע"ג הקורקבן יש לדון להתירא מטעם דמפורש יוצא בס' הישר לר"ת דספוקי מספקא ליה אם שייך זה להזפק או להקורקבן דאפשר שנקב אינו פוסל בו. ולו יהא דמספקא יש להטריף, כ"ז בנקב ודאי, אבל לא היכא שהבשר שלם ובריא ורק בשינוי מראה לחוד דאפשר להקל בכגון זה. כנלע"ד **):

שאלה נה

בזפק של תרנגולת שניקב נקב גדול בשוליו, וכנגדו בעור הצואר ניקב ג"כ, אם יש מקום להתיר את התרנגולת הזאת, או לא?

תשובה. עיקרא דהשאלה הזאת לכאורה תלוי בדינא דאיתא בחולין (דף כ"ה ע"ב) בניטל לחי התחתון דאר"ז ל"ש אלא שיכולה לחיות ע"י המראה והלעטה, אבל אינה יכולה לחיות ע"י לעיטה והמראה טרפה דתליא בגרסת הראשונים כאשר ביארנו לעיל בסי' ל"א יעוי"ש, ובשו"ת פאה"ד מ"ש בזה, ובאו"ז סי' תכ"ד מפרש האי המראה והלעטה ע"פ מה דאיתא בשבת (דף קנ"ה ע"ב) במקום שיכולה להחזיר נקרא הלעטה, והמראה במקום שאינה יכולה להחזיר, ולכן בזפק שנחסר ממנו מעט דאיכא למימר דהמאכל יורד לחוץ ומבלי מזון א"א לה לחיות, ולכן כמו דאמרינן בעוף שניטל חרטומו דדמיא לדין ניטל הלחי, כן בזפק נמי, והא פשיטא לן מפני דדבר ברור הוא שא"א לה לחיות מבלי מזון. ואך דאיכא למימר דהתם הטעם הוא מחששא דעיקור, וכנראה מהרמב"ם ז"ל בפ"ח משחיטה הכ"ג יעוי"ש, ומדלא חילק הגמ' פה בדין זפק וסתם וכתב דכשניקב למטה כשרה, ע"כ אף באופן כזה שהמאכל נופל לחוץ מפני דאית לן למימר דמ"מ נשאר בו מאכל מזה שנכנס ישר דרך הושט, וטבע הקורקבן שמושך את המאכל לתוכו כדאיתא בברכות (דף ס"א) קורקבן טוחן ויעוי"ש ברש"י בד"ה קורקבן מ"ש בזה, ולכן אם שנופל רק מעט מן המאכל לחוץ, ורוב המאכל

ורצית זבח

נידון כזפק או כושט ולקמן יבואר בסי' ס"ו וס"ט דעת הראשונים, והיכא כשניקב בקוץ לפנינו ונשחטה ונמצא תחוב מדופן הבהמה לאחד האברים שנינו בטור בשם הרשב"א והלכה פסוקה כן ביו"ד בסי' נ"א סעיף א', ויעוי"ש בש"ך ס"ק ג', ובשפ"ד ס"ק ג', וכאן דחזינן במקום זה שהוא מקום ידוע ואין חשש כלל לנקיבת שאר אברים, יש לו להמיקל על מה לסמוך:

*) נג הק"א. קורא ואומר אין הדבר פשוט כ"כ, כי מפורש יוצא מדברי הפ"ח בסי' ל"ג דבנמצא התוב יש להטריף, ויעויין נא במ"ש הפ"מ במ"ז בסי' זה ול"ע שלא נתעוררו מדברי ס' האשכול הנ"ל דמפורש יוצא דטרפה בנקב מפולש. ויעויין בד"מ סי' ל"ג מ"ש בזה בשם הס"ד ובמהרש"ל בחולין מ"ש בזה ובהפמ"ר איכא למסמך מהני טעמי להקל. וכן דעת המקד"מ בסי' ל"ג ס"ק מ"ו ע"ש, והבן בהגהותינו לעיל בסי' הקדום:

**) נד ג"ד המ'. יעויין בסי' מ"ג סעיף ב', ובסוס"י כ', ובסי' נ"ה סעיף י' ברמ"א מ"ש בזה, ולזה יוצרך עיון דהלא לניקב יחשב, ויעויין נא בשו"ת נו"ב מהד"ק בסי' י"ג ודוק היטב, ובתבו"ש סי' מ"ג ס"ק ד', ובט"ז, ובש"ך ובפ"ח שם, דלכל אלה איכא למידן בהאי דינא טובא. ולו יהא דהב"י מסיק בסי' כ' בשם המרדכי דהכל לפי ראות העינן אבל בבשר העב איך אפשר להקל ומידי ספקא לא נפקא, ודי שנדון בשאר המעי לבד ממקום העב להתירא:

המאכל הולך כדרכו אין לנו להוסיף על הטריפות וכשרה *) :

שאלה נו

הובא עוף שנשכו כלב כנגד הזפק ולא בדקוהו, ואחר זמן נשחט ונבדק ואין באפשרות לראות אם נשאר חצי הזפק שלם, ודן להתיר בהפמ"ר, אם יפה הורה ? :

תשובה. בדין זה ע"כ איירי באופן שאין חשש לשמא הגיע במקום הסימנים, ואף דבנשיכת כלב יש לדון לכאורה דמהני בדיקה, כי חלוק דין זה מדין ישב קוץ, דהתם בדבר דק איירי, משא"כ בשן של כלב שהוא רחב ואפשר להכיר ומקום ידוע הוא, ואין ריעותא בסימנים כלל, כ"א בהלואי דמהני בכגון זה בדיקה וכדמשמע מתוס' דזבחים (דף ע"ד ע"ב) ובגמ' שם ובחולין (דף כ"ג ע"ב) בד"ה ספק, וכן יש להוכיח מדברי התוס' בחולין (דף כ"ח), ולכן דלו יהא דהתם אפשר למדחי בקל, אבל בנידון זה היכא שלא נשך רק אלא כנגד הזפק ולמטה מגגו בהשולים, והספק הוא אם נשאר רובו שלם, או חצי הזפק, או לא, דתליא בדין המבואר בעירובין (דף ט"ו), ובסוכה (דף ט"ו), ובחולין (דף כ"ח, וכ"ט), ובבכורות (דף י"ז) אם אפשר לצמצם או לא ויעוין בפ"ה דכלים מ"ד, ובר"ש שם, ובפ"ד מ"א, ובפט"ז מ"א, ובעדיות בפ"ג מ"ט ברא"ב"ד, ובכלים פי"ב מ"ו בטבלא שנחלקה לשנים, דהספק הוא אם אפשר לצמצם או לא, ומחצה למחצה אם נחשב כרוב, והיכא דאית לן עוד סברא הנוטה ומכרעת להקל אזלינן בזה להתירא, כדכתבו התוס' בעירובין (דף ו' ע"א) יעוי"ש, ואף דהספק הזה הוא ספק חסרון ידיעה דתליא במה דאיתא בירושלמי דערלה פ"ב ה"א אם עשו ידיעת ספק כידיעת ודאי או לא דאפשר שיש אחד היודע בבירור, ולזאת אין לחשבו לספק ממש, מ"מ מכיון דגם בזה יש סברא לדחויי ולימר דספק מחסרון ידיעה נחשב להצטרף לספק, ולזאת כאן דאיכא פלוגתא דרבוותא בדין ניטל הזפק דאיכא מאן דס"ל דפסקינן כרבי להתירא כדכתב העיטור באות זפק, והרשב"א בחידושיו לחולין, ותליא בגרסאות דהגמ', ואם דאנן פסקינן לחומרא כדכתבו הרי"ף, והרמב"ם, והר"ן, והמרדכי והרוקח יעוי"ש, אבל מידי פלוגתא דרבוותא לא נפקא, ולכן איכא למימר: „חדא" דרובו נשאר, ואף דאפשר דהרוב ניטל. מ"מ הא איכא בעל העיטור והרשב"א הסוברים דהלכתא כרבי בזפק להתירא. ואם דהתוס' בחולין (דף כ"ט ע"א) בד"ה דכו"ע כתבו דהיה נראה לחלק בין שאר איסורין בדבר התלוי בחיות וכו' ע"ש, דלפי כן יש מקום לומר דבדין זה אית לן למיזל לחומרא אף דאית לן תרי ספיקי. אולם כי נידון דידן איירי שלא היה באפשרות להכיר, ע"כ מטעם שהתחיל להתרפות והיה שם קרום דאיכא למימר דבכגון זה מהני יש להתיר, ויפה הורה. כנלע"ד **):

שאלה נז

בהמעי ההולכת מהושט להקורקבן בבר אווזא בסמוך לקורקבן נמצאו בועות והבשר דהמעי מצד החיצון היה שלם, ויפה, ורק בתוך הבועות היו תולעים וניקב מבפנים, אם יש להתיר ? :

תשובה. מדשאלת בבר אווזות הטעם הוא מפני שאין להן זפק, ולכן איכא למימר דהמעי הזה דינו כדין ושט, או דלא נשתנה דינו מדין מעי שבין זפק לקורקבן בכל העופות, כי לפי האמת יש מקום לומר דאף בעופית שאין להן זפק, מ"מ יש מקום לחלק בין הושט ובין המעי דדרך עור של הושט להיות אדום, משא"כ בהמעי הזה, וממקום שמתחיל להלבן אז י"ל דשם הוא

כלות

ורצית זבח

*) **נה דה"ב.** יעויין גא בד"ש סי' ל"ג מ"ש בזה, ובק"ס סי' ד' ודוק היטב וכן דעת עיקרי הד"ט חיו"ד בטריפות סי' ב' אות כ' בשם ב"י. אכן מביא מדברי ז"א ח"ב בהשמטותיו דדעתו להטריף בנקב כזה, ולכן כיון דאיכא פלוגתא אין להתיר אלא בהפמ"ר, יען כי נוסף לזה יש לנו לדון בנחסר קצת מהזפק אם דינו כניטל או לא, דאית בזה פלוגתא בין האחרונים והבן :

) **נו אה"ב. לו יהא דא"ל דספק חסרון ידיעה חשיב לספק וילפינן מכריתות (דף ח"י ע"ב) בפלוגתא דר"ז ורבא אי ידיעות ספק מחלקות לחטאות. ויעוין בפלוגתא דר"י ורשב"ל בירושלמי פ"ב דשבועות והוריות פ"ג, אבל בדין זה ל"ע רב, כי ס"ל דמחצה על מחצה ה"ה כרוב, ולכן יש לדון בזה, דלו יהא דאית בזה פליגתא, אבל לדידן דס"ל כדעת האומרים דהורו כרבי בזפק לאיסורא וכדאיתא בשו"ע בסי' ל"ג סעיף י"א, מ"מ טרפה, כי רובו ככולו ומחצה על מחצה חשיב כרוב, ויש בזה לעיין לפי גרסת רש"י ותוס' בחולין (דף כ"ו ע"ב) דכללא אית לן דלא מקרי הוראה לאיסור, מפני דכל אדם יוכל להחמיר מספק כדכתב רש"י בכתובות (דף ז'), וכנראה מבילה (דף ב' ע"ב), וברש"י שם בד"ה כח, ובעירובין (דף ע"ב ע"ב), ובקדושין (דף ס' ע"ב), ובגיטין (דף מ"א, וע"ד), ובחולין (דף כ"ח), ובנדה (דף כ"ט) דוק היטב בכל הני דוכתי ובדברי רש"י ותוס' מ"ש בזה, ומכל אלה תמצא דהוראה נראה דהיתה להתירא כדעת בעל העיטור והרשב"א, ומזה ראיה לדבריהם וצריך להבין לפי דעת רש"י והני רבוותא דסברי דההוראה היתה לחומרא ? ואפשר דטעמייהו דמשום דאפשר לכל אדם מספק להחמיר כדין כל ספק דאורייתא דאזלינן לחומרא זה גופא הוראה נקראת, ולפיכך נראה דדן בזה מתורת דין ספק ולמד לדין ס"ס. ומה שנוגע לדין קרום מחמת מכה בנידון כזה דאינו אלא ספק יעויין נא בסי' מ"א ביו"ד בש"ך ובט"ז מ"ש בזה, ובתבו"ש שם ס"ק י"ב, ובד"ק ס"ק ח', ובמקד"מ ס"ק כ"ב, ובפ"מ בסי' ל"ה ס"ק ג', במ"ז, ובסי' ל"ט ס"ק כ' בשפ"ד, ודוק היטב, ולכן היכא שנשאר רובו שלם לפי ראות עיני המורה והיה שם קרום יש להתיר, הלא"ה לא ונוטה לחומרא :

אלה"מ

כלות הושט ודינו כושט, ולהלן מזה נידון כמעי שבין ושט לקורקבן. ואם דבמעי הזאת יש פלוגתא בין הראשונים דדעת האשכול בסדר ה"י טריפות שדינו כדין הדקין ובפירוש הב' ברש"י שהבאנו לעיל בסי' נ"ג ויעויין באו"ז בה' טריפות סי' תכ"א שכתב וז"ל: ונראה לכאורה דה"ה המעי ההולך לקורקבן הוה מקום שנמצא דינו כקורקבן בנקב משהו, אבל כפי דמסיק האו"ז וק"ק הלשון דהל"ל מקום הנמצא מעמו דהא אוסף קאי משמע דספק אזלו, ורק בהבשר הסמוך לקורקבן אז דינו כקורקבן וכפי שכתב ר"ת בס' הישר שהבאנו לעיל. ולזאת אם היה הנקב מעל"ע, או שהבשר היה לקוי ונעשה כבשר שנמס או רך הנלקה במשמוש היד דדינו כרופא גורדו טרפה. ואף דהעור שלם ויפה מצד החיצון, ובתולעים אית לן סברא למימר דלאחר שחיטה פרים ואין חילוק בין ריאה לדקין כדמשמע מדברי הראב"ן בסי' רמ"ו, ומס' האשכול בס' ה"י טריפות סי' כ', ולפי כן בניד"ד שאין אנו דנין רק על הנקב ורואין אנו בחוש שהעור העליון יפה ושלם, דאית לן לומר בהני תולעים דלאח"ש פרשי לא הפסיד המיקל. כנלע"ד *):

שאלה נח

גרגרת של עוף נמצא בו נקב קטן וצלקת אשר נראה שנפסק הקנה, ואך שלא היה בו כשיעור פסיקת הגרגרת, אם יש להתירו?

תשובה. שנינו בחולין (דף מ"ב) דפסיקת הגרגרת ברובה, דאז איכא למימר דהיא נבלה ואם שנחסר בכאיסר אמרינן דהיא טרפה וכדמשמע מתוס' דחולין (דף מ"ג) משום דסופו לפסוק יעוי"ש, ולכן כ"מ דלא נחסר בכשיעור אפשר לחשוש מטעם פסיקת הגרגרת אמרינן דהיא כשרה. וכן נראה שאין לחלק בין עוף לבהמה מירושלמי דנדה פ"ג ה"ה רוב"ש גרגרת העוף ברובו אתא עובדא קומי ר"י באחד שניקב מלא מחט, וכי אין אנו יודעין איזה הוא רובו ע"ש, הרי דעוף לבהמה שוה בדין זה דפסיקת הגרגרת, והיכא דליכא כשיעור באופן המטריף אמרינן דכשר, ופלוגתת הראשונים דרש"י והרא"ש דס"ל דמשערין הגדול לפי גדלו והרי"ף והרמב"ם דמשערין כמו בנקובה כנפה היא במדידת השיעור אבל לדין זה אין שום הפרש, כי אף שנאמר דמן הירושלמי מוכח כדעת הרי"ף והרמב"ם, וברובו של כאו"א משערינן, מ"מ בניד"ד דחזינן שלא היה בזה כשיעור בודאי אין שום חששא, כי לא נחשב זה לספק בשחיטה מפני דכל זמן שאנו רואין שהשאר שלם ובריא לא חשיב זה לריעותא לחוש לשמא נתרפא ולתלות דגם שם שלטה. ואינו דומה להא שכתב הרשב"א בחולין בחידושיו דבספק פסיקת הגרגרת אין תולין דלאח"ש נעשה, דהתם הפסיקה לפנינו ברובה והספק הוא בזמן כדמשמע מרש"י מחולין (דף כ' ע"א) בד"ה מקיפין, ולכן מסתמא אזלינן לחומרא, הא אם היתה איזו מציאות לתלות דלאח"ש נעשה בודאי תלינן וכדכתבנו לעיל בשחיטה ע"ש. ולא עוד דגם התם מדינא של הגמ' אפסיקא להלכה דמקיפין יעוי"ש בר"ג, וברמב"ם בפ"ז משחיטה ה"ב, מכ"ש היכא שלא היה מתחילתו החסרון בכשיעור, בודאי דאין לחוש לכל הני חששי. ואף דאיכא לעיין כי אין ידוע לנו שהנקב הזה בא מחמת חולי, אכן אם נעשה מחמת קוץ דאז יש לחוש לנקיבת הושט וכדעת העיטור דמוקים להוא אוזא דקממשמש קוציה דמא, ולכן איכא למיחש לשמא נגע גם בהושט, אבל כי יש לנו ס"ס, ספק ע"י חולי ספק ע"י קוץ, ואף ע"י קוץ שמא לא נגע בושט. ולא דמיא להאי דינא דישב לו קוץ בושט דהתם חיישינן שמא הבריא בחולין (דף מ"ג ע"ב) כי שאני ושט משום דשכיח וכדכתבו התוס' ביבמות (דף ל"א) ובחולין שם ע"ש, משא"כ בקנה דלא שכיחא קוצים אפשר דשפיר אזלינן בתר ס"ס, ואין זה ספק בשחיטה, כי כבר כתבנו כמה פעמים שאין הספק הזה נוגע במעשה השחיטה כ"א מחמת ד"א הוא. ולזאת נראה דלא מיבעי' היכא שלא היתה בצד שמונח אצלו הושט בודאי אין לחוש כי איכא למתלי שמבחוץ ניקב ובושט לא נגע. ואף אם כשהיה מונח אצלו הושט אין חששא בהאי ריעותא הנמצאת בקנה, ולו יהא דלכל הפוסקים היכא דאיכא ריעותא לפנינו בקנה איכא למיחש להושט, והדע דרק אם נגע בצואר ס"ל לרוב הפוסקים דבעינן בדיקה בושט וכדכתבו התוס' (בדף כ"ח) יעוי"ש, מ"מ בנידון זה לא מיבעי' להרמב"ם והעיטור דכשנמצאה ריעותא בקנה צריך הושט בדיקה, ואם נמצא שלם כשר, בודאי דיש להכשיר בני"ד, ואף להני רבוותא דכתבו מסתמא בממשמש דמא צריכה בדיקה, מ"מ היכא דלא נמצא קוץ ומחט אף לדידן דאית לן סברא דלא בקיאין בבדיקת הושט יש להתיר, אם בודק הושט ונמצא שלם ואין להחזיק שום ריעותא ע"י זה ושפיר יש לדון להכשר. ולע"ד אפשר לומר דכיון שנתרפא דלרש"י (בדף מ"ה) בחולין דנין להכשר אף באם שהיה החסרון בכאיסר כיון שנעשה קרום חזק מהני ויש לדון להתירא, ומכ"ש בנידון זה. כנלע"ד **):

בנמצא

ורצית זבח

*) **נז אלה"מ.** נ"ע טובא בהאי דינא, ובפירוש החת"ס בסי' כ"ח נשאלה שאלה כזאת וכתב דיש לאסור וכדברי הש"ך בסי' ל"א ס"ק ז', ויעויין בש"ך סי' ל"ו ס"ק ט"ו, ואף לפי דברי הראשונים נראה דיש לדון בזה להתירא, וכפי דמשמע בשו"ת בנב"ש סי' פ"ה בדין תולע בנקב בבועה ע"ש, ודוק היטב, ולכן כפי שנראה מדברי האחרונים קשה מאד מאד להקל בנידון כזה. ואף מדנזהר בלשון וכתב דלא הפסיד המיקל, משמע שנוטה להחמיר, וההפרש הוא רק היכא שיש כאן הפמ"ר ושעת הדחק, דאז איכא סברא להקל:

) **נח דה"מ. יעויין נא במה שכתב הב"י בסי' ל"ד סע"ז, ובמקד"מ ס"ק מ"ו דדעתו לחלק ולומר דמהני בנפסק לארכו כשנתרפא. ואף בנפסק לרחבו אז לא מהני, ולכן בנידון זה מכיון דנעשה צלקת וניכר שנתרפא, כי צלקת הפירוש הוא שהיתה שם מכה ונתרפאה כדאיתא בספרא פ' תזריע אות קי"ב והיתה מחית המכוה יכול עד שתעשה צלקת, ת"ל

מכית

שאלה נט

בנמצא מכה כמו בועה מלאה מוגלא על קנה הלב בין שתי ערוגות של הריאה, וכשנקלפה היה שלם ויפה על מקום זה, הכשרה היא?

תשובה, בחולין (דף מ"ה ע"ב) איתא דתלתא קני הוי: חד לליבא, חד לריאה וחד לכבדא, ופליגי בזה תרי לישני יעוי"ש, ומדברי הראשונים נלמוד דשוין הן ונקיבתן במשהו. ואף מצינו בהגה"א בכ' א"ע סי' י"ב שכתב דיש נקבים שדרכן להיות בכל הריאות והכי רביתייהו והואיל דחלב טהור סותם כשרה וכן דעת הרוקח בסי' שפ"א יעוי"ש ולכן בודאי להני נקבים ליכא שום חשש. ואף אפשר דאיכא למיחש מכיון דנמלא שם מכה דבלטה לקותא בהקנה ומכיון דנקיבתן במשהו אפשר לומר דעלה בו קרום מחמת מכה וטרפה. אכן יש לחלק בדין זה מפני דלא מצינו בועה שתפסול בשאר אברים, לזאת מכיון שהלכה מע"ג הקנה ולא נשאר רושם והיה שם שלם ויפה דכשרה, כי טרפותן אינה אלא מספק דאין זה איסור ודאי, היכא שלא ניקב רק קנה אחד. ואם נזדמן לזה ספק נקב דאז יחשב זה לס"ס דיש להכשיר, ואם דיש לדון בזה ממה שכתבו התוס' בב"ק (דף י"א ע"א) ד"ה דהא, ובנדה (דף כ"ז ע"א) ד"ה חומר, (ובדף כ"ט ע"א) ד"ה תשב, דהיכא דאיכא ס"ס דסתרי אהדדי לא אזלינן בתרייהו ואדרבא אזלינן לחומרא, אכן יש לזה חילוק מהתם כאשר יעויין היטב בדברי התוס' האלה שאין הנושאים שוין. ולו יהא דיש סברא לחוש לחומרא, אבל בדין זה היכא שנקלף ונשאר שלם ויפה, לית דין צריך בשש וכשרה. כנלע"ד *):

שאלה ס.

בבהמה שהיתה לה בצוארה מכה מלאה מוגלא וסרוחה, וכשלקחו בלילה ובדקו את המקום ראו כי היתה זאת על השיפוי כובע והניחו את זאת לחזור ולבדוק ביום, מצאו שנאבדה הגרגרת ורק בשעה שבאו לפני המורה וחקר ודרש ע"פ אחרות, הראו לו המקום אשר נמצא לפי זה שאין חשש בהסימנים, אם יש להתיר?

תשובה, בנדה (דף כ' ע"ב) איתא נאמנת אשה לומר כזה ראיתיו ואבדתיו ופי' רש"י בד"ה נאמנת דקים לה במראה דמים, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ה מאיסו"ב ה"י, אלמא דבמראה דמים לפי דינו של הגמ' שהיו אז בקיאים בין דם טהור לדם טמא ומ"מ אמרינן דנאמנת אשה לומר איזה ראתה, וכן מצינו להדיא בירוש' שם פ"ב ה"ז ראת על הכר מהו שתהא נאמנת לומר כזה ראיתי או כזה ר"ב בשם ר"י ר"ח ר"א בשם ר"י ראת על הכר נאמנת לומר כזה ראיתי או כזה, ותני כן נאמנת ע"כ, הרי דסומכין על דבריה ואמרין דלא אמרה בדדמי, כ"כ אית לן למימר הכא דבדבר דקים ליה בודאי נאמן. ולא עוד מכיון דנמצאה מכה זאת במקום שאינו ראוי לשחיטה על שיפוי כובע דשם אין הנקב פוסל, כי אף בקנה אין הנקב פוסל עד שיהא כאיסר, ולזאת יש לנו לומר דאם היתה באופן כזה דיש לדון להתירא דהא בדקו קצת ורק רצו לראות היטב ביום אם המכה מגעת עד מקום הסימנים או לו, ולכן אף כשלא הראו איכא ס"ס ספק שמא לא היתה במקום המטריף, ואם ת"ל היתה שמא היתה שלם ויפה, וכן איכא ספק שמא לא היה שם בכאיסר, ולזאת בנ"ד שפיר יש להתיר, כי אם היתה ידוע לנו בודאי דאז הו"א שאין חשש מטעם מכה זאת
היכא

ורצית זבח

מכות אש. ויעויין נא בירושלמי דפסחים פ"ז ה"ב, ובק"ע ובפ"מ שם דבאופן כזה מכשרינן בנסדק בחולין (דף מ"ה), וכפי פירוש רש"י מפני שהוא מתחבר, ולכן היכא שנתרפא איכא למימר דאף בנפסק מהני. ורק מפני דשנינו סתמא, ולזאת לחידוש גדול בדין זה יחשב, ולכן היכא דאיכא עוד סברא כגון בחסרון כאיסר דלפי דברי התוס' שאין זה רק משום שיפו לפסוק יש להתיר לכשיתרפא, כי כללא אית לן בטריפות כאלה אשר הוא מטעם שאנו דנין בתר סופו דסתימה מהני, יעויין נא בתבו"ש סי' ל"ה ס"ק מ"ז, ובסי' מ"א מ"ש בזה והבן. ולפ"ז ל"ל לכל הני סברי, דאיכא למימר, אף במקום שהיה בו כשיעור איסר עם הגלקת, מ"מ מכיון דנתרפא יש לדון להתירא. ויעויין נא במה שנוגע לדין זה בשו"ת חת"ם סי' כ"ה, וסי' מ"ח, ובפר"מ בשפ"ד ס"ק י"ט בסי' ל"ד והבן. ומכל אלה נשפוט דכשנתרפא דאית לן טעמא דחלים, דנראה דיש לדון להתירא, וכדכתב בסי' נ' ח"א השבו"י יעוי"ש, ודוק:

*) נט ג"ד המ', בכך מילתא יש לעיין מפני דלו יהא דדעת הב"י והד"מ בסי' ל"ז דאם נמלאה בועה על הקנה של הריאה קודם שמתחיל שטח הריאה דכשר, אבל איכא למיחש מכיון דנטרף בנקב במשהו אפשר שהיה שם נקב וקרום שעלה מחמת מכה הוא. והא דנקלף אין ראיה, כי הכנה"ג כתב בבועה הנקלפת מעל הריאה דטרפה, אף כשהמקום שלם וכן דעת השפ"ד שם בסע"ק י"ב, והלבש"ר סע"ק ב', ורק במים זכים היכא מחליקת בין האחרונים דדעת הרא"פ סע"ק י"ד, כ"ג, ונ"ד, ובגה"ק אות ב', ובמקד"מ ס"ק כ"ה להכשיר, והטוטו"ד במהד"ת ובמהד"ק להטריף, ולכן כיון דדינו כמו בריאה איכא למיחש לשמא הבריא. וזה שכתוב דיש לדון מטעם ס"ס גם בזה צ"ע, ולאלה יש מקום עיון גדול איך לנהוג בהאי דינא. אכן כאשר יעויין היטב בב"י בסי' ל"ז, ובד"מ ס"ק ז' נמצא אפשרות להעמיד הדברים הכתובים האלה, כי ידוע לני כללא שאין לך בטריפות אלא מה שמנו חכמים, ויעויין בד"מ בסי' מ' ס"ק ד' מ"ש בזה, ובב"י שם. ואף מדברי הד"מ בסי' ל"ז ס"ק ח' בשם בדיקות ישנים דבועה על הסמפון שאצל הגרגרת טרפה משמע דאיכא למידן בזה טובא. ויעויין נא בסי' מ"ו סעי' ו' מ"ש בזה וברא"פ סי' ל"ז ס"ק קי"ג, ובנו"ב מהד"ת חיו"ד סי' כ"ב, ובשפ"ד סי' מ', ומ"א, ומ"ו. ובמ"ז שם, דיש להבין מאלה דהמיקל יש לו על מה לסמוך:

היכא שלא נגע בהסימנים דנמלא עתה דיש לנו תרי סברי להתירא דבודאי באופן כזה יש להכשיר. כנלע"ד *):

שאלה סא

נמצאו אונות יתרות בשמאל מבימין דמצד השמאל היו ד' ומימין ג' ורק הרביעית לא היתה כשיעור פרק האמצעי מהאגודל וגדלה היתה כהצפורן, אם יש להכשיר?

תשובה. מחולין (דף מ"ז ע"א) דאיתא שם במימרא דרבא דתלתא מימינא ותרתי משמאלא, או חליף טרפה משמע דהחילופין הם לגמרי בין מצד הימני ובין מצד השמאלי, דבימין שצריך להיות ג' היו שם רק ב' ובהשמאלית דצריך להיות ב' היו שם ג' וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ח משחיטה ה"ג, וטעמא הוא דמלישנא דחליף משמע דנתחלף לגמרי דאז יש לדון בזה מדין חסר כדכתב רש"י (בדף מ"ג ע"א) בד"ה לא תיפוק יעוי"ש וכמו שהוכחנו לעיל בסי' ל"ז וכן יש להוכיח מקדושין (דף ח' ע"א) דאיתא שם ויחליף, ומבכורות (דף י"ח ע"ב ודל"ה), כל שחילופיו ביד כהן, ומיבמות (דף ל"ג ע"ב) בשנים שהחליפו את של זה לזה, ומפסחים (דף ע"ב) נתחלף לו שפוד של נותר בשפוד של צלי ומב"ב (דף ע"ז ע"א) בין גומא לגומא לא נתחלף לי בין טפה לטפה לא נתחלף לי, ומירוש' דפאה פ"ה ה"ב, ומכמה דוכתי, ואם כשנתחלף רק מצד אחד אז יש לנו לדון דלא נכנס זה בגדר חליף ויש להכשיר וכן נראה מדברי הרוקח בסי' שפ"א, ומדברי האשכול בסדר ח"י טריפות בקצרה, וכן דעת הרבה מהראשונים. ואף מדברי מהרי"ו משמע דבגדר חליף נכנס חליף כזה דלא נשתנה רק צד השמאלי יעוי"ש. דלזה נמלא עתה דיש פלוגתא דרבוותא, מ"מ כ"ז לא מיירי אלא היכא שיש לה השיעור המבואר בחולין (דף מ"ז) בטרפא דאסא יעוי"ש בדין מגבה, ולזאת מכיון דבנד"ד מיירי שלא נמלא רק אלא כשיעור הצפורן של האגודל וכפרק האמצעי לא היה בו דלפי דינו של הגמ' והראשונים יש לדון בזה דלא חשיב חילוף כלל ורק לדעת המהרי"ו, לזאת בנד"ד אף להמחמיר יש לדון דיודה בזה להקל מבלי שום חשש ופקפוק לכל הדעות. כנלע"ד **):

שאלה סב.

בבהמה שנמצאו בה ד' אונות בשמאל וג' בימין, ואחת מהשמאלית היתה כצפורן אגודל, ורק כי הורדא ג"כ לא היתה יותר מכצפורן, אם יש להכשיר?

תשובה. הנה בדין זה דחליף באופן כזה שלא נתחלף לגמרי י"ל דכשרה, כי מנין לנו להוסיף על הטריפות, ואדרבא כ"מ שנאמר חליף הכוונה על שניהם מפני דדעת רש"י בחולין (דף מ"ג) דחליף נקראת חסרה ובאופן כזה חשיב לחסרון באם דשלטה מב' הצדדים ואינן עומדין במקומם הראוי, ולזאת נראה לנו לומר כן דגם מב"ק (דף ע"ח) בגנב והחליף יש לנו הוכחה דלגמרי משמע. ואף מדאיכא כאן ריעותא דהיתרת היא כצפורן והורדא ג"כ כצפורן דממ"נ כשנחשוב להיתרת כאילו איננה, כ"כ אית לן למימר דגם הורדא חסרה, ולהיפך תחשב כמו בורדא כשיעור. כן גם באונא, ולזאת הויין תרי סברות הפוכות בנושא אחד דמלינו כ"כ בב"ב (דף פ"א) שא"א לומר מפני דסתרי אהדדי, ויעויין בתוס' בבכורות (דף ס"א ע"א) בד"ה והא ודוק היטב, דממ"נ טרפה או מטעם יותרת, או מטעם חסר הורדא. אבל כי מהגמ' משמע דחסר הורדא כשרה, וכן דעת הרא"ש בפ' א"ע, והר"ן שם, והרמב"ם בפ"ח משחיטה והרשב"א, לזאת י"ל דלא חשיב זה לריעותא כדי שנוקים להאונא הזאת ליותרת, כי אף אם נאמר דחשיב זה לאונא, מ"מ הא לא נכלל בכהאי גוונא בגדר חילוף, ויש להמיקל על מה לסמוך. כנלע"ד ***):

נמצאה

ורצית זבח

*) ס **אה"מ.** אם שאין רואין דמים בלילה כדאיתא במגילה (דף י"ד) ובירושלמי דסנהדרין פ"ב ה"ג וכי רואין כתמים בלילה אף שאינן אלא מתורת ספק ומדרבנן מ"מ אין רואין, ור' שראה משו"ה חזר וראה ביום והראה כן לתלמידים, יעויין היטב בירושלמי סוף פ"ב בנדה האי עובדא, ולקמן בסי' קס"ט מבואר מזה, מ"מ נאמנות אית לי' כי אית לה רוב וחזקת כשרות ואין שום דבר המנגד, ואף דאית לה חזקה המנגדת חזקת איסור אבל אין הספק בשחיטה כאשר יעויין בסי' ל"ו לעיל והבן, ובברי לי מהני שפיר ודוק:

) סא **דה"מ. יעויין נא במ"ש הט"ז בסי' ל"ה בשם המהרש"ל והפ"ח שם דדעתייהו להתיר בחליף כזה, אף שהיה בו כשיעור פרק האמצעי, וכפי שנראה מהדברים הכתובים בהתשובה הזאת. ואין להקשות מהא דאיתא בירושלמי דחולין פ"ג ה"א נתחלפו זו בזו טרפה? דלישנא זאת משמע שנתחלפו לגמרי, ואדרבה ראיה מזה. ואף כי הדבר הזה בפלוגתא בין האחרונים מתניא ודעת הרמ"א והכרו"פ בסי' ל"ה, והתבו"ש שם בס"ק ל"ה, והש"ך בס"ק ד' להחמיר, אבל בזה יודו, ולכן אף שכתב המ"ז בס"ק י"ג להחמיר בנידון הזה, מ"מ כפי הנראה מדעת הראשונים והאחרונים יש להקל. ולכן נקוט פלגא בידך דבדין חליף אין לגיית במה שמבואר פה להיתר, כי הרבה מהאחרונים ולפי מנהגנו יש להחמיר, אבל בדין יתר שמזה נתחלף ורק השיעור הוא כצפורן יש לסמוך על מה שכתוב פה ודוק:

***) סב **קוה"ק.** אומר תמוהים הם דמורכבים לדינא הדין אחרי רכשי, דהא בחליף כזה אית פלוגתא ודעת הרמ"א בסי' ל"ה סעיף ה' להטריף בנמצאו ד' בשמאל וג' בימין, וכן נוטה דעת הרבה מהאחרונים יעויין בתבו"ש ובמ"ז ס"ק י"ג ובכרו"פ סי' ל"ה מ"ש בזה, וכן בחסר הורדא דעת הרמ"א להטריף, ואיך נאמר דבכגון זה כשר הנהו? הלא אם נחשוב ליתר מטעם דלא חסר הורדא יש להטריף מדין יותרת, ולע"ג. ותמוהים הם מעלתם הדברים הכתובים פה. ואפשר לומר שכוונו במ"ש להא דאיתא בירושלמי בחולין פ"ג ה"א נתחלפו זו בזו טרפה, איתבעית נהגנא ולא אשכחיתא, א"ל כן הוא מר רשב"ל

כל

שאלה סג.

נמצאה יותרת בהשמאלית מבימנית והיותרת הזאת צמקה מעט באופן שא״א להבחין אם יש בה כטדא״ס, אם יש להתיר?

תשובה. באופן כזה כבר בא״נו מהסימנים הקודמים שאין לחוש להיותרת, כי באופן כזה לא נכלל בגדר חליף, יעויין ברמב״ם בפ״ח משחיטה ה״ג, ובפ״י ה״ט במנין הע׳ טריפות, ובאשכול סדר ח״י טריפות סי׳ כ׳, ובתמ״ד סי׳ ק״ג, וכן יש להוכיח בעליל מלישנא דהבה״ג בה׳ טריפות שכתב אי חליפן יעוי״ש, דבכגון זה א״א לומר שנידון בדין חליף, וטעם אחר יען כי אין זה רק אלא יותרת ויותרת כשרה היא. ואף דדעת המהרי״ו להטריף, אבל כי בנידון זה אין לה שיעורא דאונא דהא פחותה היא מכעלה של הדס, ולו יהא דנמקה דאפשר אם לא היתה נמקת היה בה כשיעור, אבל בודאי אזלינן בכהאי גוונא כפי שהיא השתא, וכ״כ יש להוכיח ממנחות (דף כ״ד) בבשר העגל שנתפח, ויעוי״ש בע״ב במה שיש לדון לדין זה, וכן יש להוכיח משבת (דף ל״א ע״א) יעוי״ש, ובירוש׳ דתרומות פ״ב ה״ד במימרא דר״י ור׳ יונה ור׳ יוסי בנמק, ויעויין בתשובת הרא״ש בכלל ב׳ סי׳ י״ד מ״ש בזה, ומכל אלה נדון דבודאי בתר השתא אזלינן ומכיון דלית בה כשיעור, אף לדעת המחמירין יש להכשיר בדין זה. כנלע״ד *):

שאלה סד.

היתה מבימין ג׳ אונות ויתמ״ק, ובהשמאלית היו ד׳, אם יש להכשיר?

תשובה. בדין יותרת מקמא נראה מדברי הגמ׳ דחולין (דף מ״ז) דאיתא שם אבל אגבה אפילו כטדא״ס טרפה, משמע דוקא מגבה, הא מקמא אין שום חשש לטריפות, וכן כתב להדיא הרמב״ם ז״ל בפ״ח ה״ד, וטעמא הוא משום דלית הלכתא כותיה **דרבא ביותרת** דקיימא בדרא דאוני, וכן דעת הר״ן שם בפ׳ א״ט יעוי״ש, וכן כתב האשכול בסדר ח״י טריפות בקלרה, ויעויין באו״ז בה׳ טריפות סי׳ ת״א, ואין לנו להוסיף על הטריפות, ומדאפסיקא הלכתא בגמ׳ כן, נראה דאפילו לריעותא איננה נחשבת להצטרף לריעותא ולספק אחר. ולזאת נראה לומר אף דאמרינן בכ״מ יתר כנטול, אבל זה לא יכנס בסוג דיתר כנטול דדעת הרמב״ם ז״ל ורש״י דחשיב לחסר ליכא למימר בדין זה מפני דפסיקא להגמ׳ דלא נדון זה בכל דיני יתר, וכאשר יבואר לקמן בסי׳ ל״ח ע״ש, ולכן בודאי דיש לנו ליזל בהאי דינא לקולא, והמיקל יש לו על מה לסמוך, כנלע״ד **):

שאלה סה.

אונא ארוכה ועבה וצמקה במחציתה שסיבה זאת גרמה להיות קטנה מהאונא האמצעית, והורה להיתר, אם יש מקום לסברא זאת?

תשובה. בזה יש לומר דכל המוסיף על הטריפות ה״ה מאבד ממונם של ישראל, ויש בזה איסורא כדכתב רש״י במנחות (דף פ״א ע״א) בד״ה ומשני יעוי״ש, וכן שנינו בירוש׳ דתרומות פ״ה, ודחגיגה פ״א ודסוטה פ״א דאסור לטמא את הטהור, דבנידון זה איכא למימר אף לדעת המהרי״ו דמטריף כשנתחלף לורחן, אבל בכגון זה שניכר לנו שמחמת הצימוק נתהווה כן, לא נכנסה בגדר חליף ומטעם נצמק אין חשש במקולת כדאיתא בחולין (דף נ״ה) ובתוספתא שם פ״ג, דצמקה בריאה משמע כולה ולא מקצתה, ואף לדעת הבה״ג והאו״ז סי׳ תי״א דס״ל דיבשה במקצת ואינה נפרכת בצפורן יש לבדוק אם עולה בנפיחה או לא, מ״מ התם מטעם אטום הוא כאשר יבואר לקמן בסי׳ קכ״ד, אבל בצמקה דיש בזה כח הטבעי ורק החסרון הוא בהכמות, לזאת

ורצית זבח

כל משנה שלא נכנסה לחבורה אין סומכין עליה, הרי דמשמע מן הירושלמי דחליף מצד אחד לבד לא נקרא זאת לחליף ולא נכנס בגדר חסר, כי אם לא נאמר כן, ורק בחליף לגמרי כמי משמע דכשרה, יקשה הלא בגמרין מוכח להיפך, ואיך אפשר שלא יהיה בזה שום חילוק, וע״כ כדי להשוות את התלמודין ולומר דלא פליגי אהדדי, נראה דהבבלי מיירי מצד הימני והשמאלי, והירושלמי מיירי מצד אחד, ואם שראה הרמ״א הירושלמי הזה בודאי היה דן להכשר. ויעויין לקמן בדין ורדא ומדין יותרת:

*) סג **דה״מ.** מדברי הלבש״ר בסי׳ ל״ה ס״ק קט״ז דעתו נוטה להקל, ואף כתב שזה דבר חדש הוא. אכן מכאן מוכח דיש להכשיר. ואם דיש לדון בזה מטעם תרתי לריעותא לדעת המהרש״ל, והט״ז והש״ך בסי׳ ל״ו, והתבו״ש שם, והרא״פ שם, אבל בכגון זה נ״ל דדמיא להאי דינא המבואר בחולין (דף נ״ה) בכוליא שהקטינה ומבואר בב״י בסי׳ מ״ד בשם הרשב״א, והרא״ש ורש״י דיש חילוק בין מתחילת ברייתה או מחמת חולי, ומבואר יותר בסי׳ מ״ד סעיף ו׳ יעוי״ש, אבל כ״ז הוא בחסר וע״י לקותא אז שאני. ועוד דיש חילוק גדול בין הך דהתם לדהכא דהא בנידון דידן ביותרת לגמרי יש להכשיר, ומפירש יוצא מס׳ ירושלמי דחולין פ״ג ה״א ברש מהדר אפה לליבא בדרי קיימי וכשרה, ובודאי לא ראו המטריפין את ס׳ ירושלמי הזה, כי אם ראו הו״ל לומר דלא נחשב זה לריעותא כלל והיכא דצמקה יבואר מזה לקמן בסי׳ ס״ה שאיננה נחשבת לריעותא נראה דיש להקל, ודוק היטב למעשה:

) סד **ג״ד המו״ל. דעת התבו״ש ס״ק ל״ג בסי׳ ל״ה, והלבש״ר שם ס״ק י׳ להטריף. אכן מידי פלוגתא לא נפקא, כי הפ״מ והגה״ק אות ט״ז, ובמקד״מ ס״ק פ״א דעתם להקל בהמ״ר, ומס׳ ירושלמי שהבאנו לעיל בסי׳ הקודם נראה שאין בזה שום ריעותא כלל ביתמ״ק, ולכן יש לסמוך בהפמ״ר, כי מסתבר טעמייהו דהמכשירין. ויעויין בהגהותנו לסי׳ ל״ח מ״ש בזה ת״ל:

לזאת אין לדון לא מטעם שאינה יכולה להניף על הלב, ולא מטעם נקב. ובדין זה לא מיבעי' לדעת האומרים דחליף מטעם נקב א"כ אין הריעותות שוות, ואף להרמב"ם ורש"י נראה דשניהן אינן אלא ריעותא חדא. וכ"ז הוא לדעת המחמירין בתרתי לריעותא, אבל גם בזה יש לדון טובא ובהחילוקים השייכים לזה כאשר יבואר מזה לקמן, ומכ"ש בכגון זה דרוב הפוסקים וטעמם מסתבר להכשיר, כי אין לדון זה בגדר חליף, ולכן ממ"נ אם ניזיל בתר מעיקרא היו שם האונות כצורתן, ואם דניזיל בתר השתא חזינן דרק הצימוק גרם לזה, אבל כחה הטבעי עדיין בשלימות, דבודאי יש להכשיר. כנלע"ד *):

שאלה סו.

ומה ששאל באם שהארוכה ועבה ואונא העליונה מכסות את האמצעית ומגבה אינה נראת, אם יש להתיר?

תשובה. כבר ביארנו מחולין (דף מ"ז ע"א), וכן דעת רוב הראשונים להכשיר ביתרת בדרי, ולא איכפת לן בזה כלל, ואף לריעותא איננה נחשבת, לכן נראה לומר באם שיכנס במליאות, ורק שאיננה נראת לא נכללה בסוג ובגדר חסר, כי חסר משמע בחסרון המליאות של האונא, אבל במה שאינה נראת לעין, לזאת אין שום חששא, ופשיטא הדין מילתא דיש להתיר. כנלע"ד **):

שאלה סז.

בדין שנמצא נקבים מתולעים אשר יצאו לחום השמש על חילוף כזה שנתחלפה צורת האונא, אם יש להכשיר?

תשובה. חזקה אית לן בתולעים בריאה דלאח"ש פרשי כדאיתא בחולין (דף מ"ט ע"א), וכן פסק הרמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ו ורש"י שם, וכן דעת הראב"ן בסי' רמ"ו. ואף מלישנא דס' האשכול בסדר ה"י טריפות משמע דתולין ואין זה רק אלא מתורת ספק וכדאמרינן במשמוש ידא דטבחא ובבא זאב ונטל בגמ"ע בירוש' דברכות פ"ט, ודתרומות פ"ח, ודביצה פ"ג, ובחולין (דף ע' ודף מ"ט), אבל לדין זה שאנו דנין לא שייכא הדא מילתא, מפני דאיכא למימר דדין ניקב מתחלק לתרי גווני: נקב בבשר, ונקב בקרום, ובריאה דפסלה בה נקב על הקרומין קאי כדאיתא בחולין (דף מ"ו), יעוי"ש, ולכן אף אם נדון ונאמר דחליף מדין נקב הוא, אבל אין זה מורה על הקרומים כ"א על הבשר, ועוד דזה לא אתאמרא אלא בחליף לגמרי וכדין הנזכר (בדף מ"ז) במימרא דרבא, לא כן כשנתחלף רק צורת האונות דחזינן שאין בזה שום ריעותא, כי דעת הגאונים ומבואר כן בס' האשכול בסדר ה"י טריפות, וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ח משחיטה ה"ב דהורדא משלמת, ולורדא בודאי אין לה צורת האונות, ומ"מ לא משגחינן ע"ז, הרי שאין לחוש לזאת. ואף לדעת רש"י בחולין (דף מ"ז) שכתב וז"ל: ואין הדבר נראה בעיני הואיל ולא קיימי בדרי דידהו יותרת היא, ואותן הראויות להיות חסרות והויא לה כחליף וטרפה, עכ"ל, ע"כ מדלא כתב שאין לה צורת האונא, משמע שאין לזה הקפד כלל, ומטעמא אחרינא הוא מטריף, ולכן בנ"ד בודאי לא שייך לומר דתחשב זאת לנקובה, ולא מיבעי' להנך דמכשירין בב' ריעותות שאין לדעתייהו כלום להסתפק. ואף לדעת המחמירין, מ"מ בזה כו"ע יודו, ובפרט שרש"י בחולין (דף מ"ג) והרמב"ם ז"ל דס"ל דחליף מטעם חסר, ואיך אפשר לצרפן זה לזה, והדין הוא דכשרה, כנלע"ד ***):

שאלה סח.

ריאה שהיו בה בצד ימין ד' אונות. ועל אחת מהן היתה בועה, אם יש להתיר?

תשובה. בכל אחת יש לנו סברא לומר דהיא היתרת, ולזאת מכיון דלא ברירא לן וכדוגמא דמצינו במנחות (דף ח') מנחה לא ברירא קומץ דידה אפשר די"ל בנמלא בועה לדעת הפוסקים המחמירים שתהא נידונת בדין דאיתא בירושלמי דתרומות פ"ז, ובגמרין בנדה (דף ס' ע"א, ודס"א) ותולין את הקלקלה במקולקל, דכ"כ מצינו הכן בשנים שהיו אוחזין בסכין אחד ישראל ואחד עכו"ם דלדעת הרשב"א טרפה, וע"כ דטעמא הוא משום דלא ידעינן מי הוא העיקר ומי הוא המסייע, ודמיא להא דאיתא בשבת (דף צ"ג) בזה יכול וזה יכול, וחלוק זה ממה דאיתא שם, ובתוספתא

דזבחים

ורצית זבח

*) סה **דהי"ב.** זהו אף לדעת הכרו"פ בסי' ל"ה, והשמ"ח והלבש"ר שם, ויעויין ברא"פ ס"ק ק"ה, ומקד"מ ס"ק נ"ג, ופ"ק ע"ז, ומ"ז, דיש להכשיר, ומכ"ש לדעת הב"י והפ"ח בס"ק ה', והמהרש"ל המובא בט"ז בסי' ל"ה, שאין לחוש לזאת, בודאי דיש לדון לקולא. וכ"כ מצאתי בשו"ת ד"ש בסי' ל"ה ע"ש, והבן:

) סו **קוה"מ. קורא ואומר תמוה טובא מה זו שאלה ומה זו תשובה, הלא ביותר מכן מצינו בד"ק ס"ק ז' ביתרת בדרי, דאף שקלט מהאונות זו ע"ג זו נחשבון לעומדות בדרי וכשרה. ואפשר דלזה כוונת הדברים האלה במ"ש ואמור דיתרת לא נחשבה לריעותא כלל, וכל היכא דשוכבת מכיון דהיא בדרי, ומקמא, אמרינן דהכי רביתייהו:

***) סז **אולה"ק.** לע"ג כי לדידן דנהגין כהרמ"א מפורש יוצא דמטעם חליף יש לדון בזה, ואף מבלי שום נקב, ומכ"ש היכא שנמצאו שם נקבים מתולעים. ואך אפשר לומר שגם לדעת הרמ"א בעינן שהחילוף יהיה באמר ובכת"ה, זה בשחסר הנאי מזה לא נכנס בגדר חילוף כלל? ואם דמדין עינוניתא דורדא יש לדון והערה גדולה היא, מ"מ צ"ע ויקיב גדול, ואך באם שים לנו עוד איזו סברא לזה אז יש ללדד להקל:

דפ"מ

דזבחים פ"א דקיבל מימין ושמאל מסייעתו דעבודתו כשרה, דהתם ידעינן כי העיקרית היא הימנית, ולכן פעולת השמאלית בודאי נחשבת רק למסייע בעלמא, ותדע לך שהוא כן, כי בתוספתא דזבחים פ"א איתא קיבל בימינו ובשמאלו באחד פסול, וע"כ משום דשתיהן עושות ביחד ועל כאו"א הספק הוא מי מהן מסייע, ול"ק ע"ז מהרמב"ם בפ"ה מביאמ"ק הי"ח, דאיכא למימר דאיתא שם דר"ש מכשיר, וכן מצינו בשבת שם ושנויה זאת בזבים פ"ד מ"ז היה יושב ע"ג המטה וד' טליות תחת רגלי המטה טמאות, מפני שאינה יכולה לעמוד על ג', ופסק כן הרמב"ם ז"ל. חזינן דעל כאו"א הספק הוא, ודמיא לכאורה לנד"ד, אכן מדמצינו חילוק, דחדא דבהך דינא דשחיטה שנינו בתוספתא דחולין פ"א דישראל ועכו"ם שהיו אוחזין בסכין ששחיטתו כשרה, וכן דעת הבה"ג והאשכול בש"ח, וטעמא הוא דלא נקרא בזה מסייע מפני דבהך מתניתין דיושב ע"ג המטה, התם אין שום הפרש בהמציאות כלל. ולכן אמרינן דלא חשיבה זאת למסייע, כי אין לנו שום ספק כלל. וראיה מדין זב הרוכב ע"ג בהמה וד' טליות תחת רגלי הבהמה טהורות מפני שיכולה לעמוד על ג', וכתב ע"ז רש"י שם הלכך כאו"א הוי רביעי ואינו אלא מסייע, וכ"כ בישראל ועכו"ם השוחטין בסכין אחד שיש לנו הפרש בהמציאות, לכן לא נקרא זה רק מסייע והשחיטה כשרה, והתוספתא דזבחים יש לעיין מדברי הרמב"ם, נראה דאזיל לשיטתו שכתב בפ"ז ממשו"מ ה"ה וה"ו. ולכל אלה בודאי בדין זה דהיתרת ישנה במציאות ואף אין אנו מכירין אותה מי היא, לא עדיף זה מכל ספק וספק הנופל בב' ריעותות דכשרה לכו"ע, ובפרט דיש לנו סברא גדולה לומר דדין יתמ"ק כשרה היא מדינא של הגמ' בחולין (דף מ"ז), ה"מ מגואי וכו', וכן דעת הרוקח, והראב"ד בתמ"ד סי' י"ט, וקנ"א, והראב"ן והר"ן בפ' א"ט, וטעמייהו מסתבר דלא נאמר דין יתר כנטול אלא היכא דאיכא למימר דתולשה נפל, אשר זה יגרום חסרון בכמות, אבל היכא שאין גורם חסרון בהכמות אז אמרינן דלא נידון זה מדין יותרת, ואמרינן ביתמ"ק כזאת דהכי רביתה, כאשר יש קצת ראיה מדברי התוס' בע"ז (דף כ"ד ע"ב) בד"ה פרה, ובהג"א בפ' א"ט יעוי"ש, דלכל אלה אין לחשוב להצטרף יותרת לריעותא אחרת. וכשרה היא, והדין הזה א"צ ראיות והוכחות, ודבר פשוט הוא להקל, כנלע"ד *):

שאלה סט

אונא האמצעית שנראת גדולה מהארוכה ועבה, מסיבת הגורמת כמו בועה, או בשר בלוי, אם יש להתיר?

תשובה. פשוט הוא הדא מילתא לא מיבעי' לדעת המכשירין כפי רובם ככולם, מהפוסקים הראשונים, בודאי דיש להכשיר, ואף לדעת המחמירין שזהו דעת מהרי"ו, מ"מ הוא לא כתב אלא באופן שהגדלות היא מל"ע. דאז נחשב לחסרון בפועל ובגוף הדבר, וכפי דיש קצת ראיה מדברי התוס' בחולין (דף מ"ז ע"א) בד"ה היינו, וכפי שיש לדוק מע"ז (דף כ"ח ע"ב) מלישנא דחליף, אכן בזה כי הגדלות איננה נצמחת רק אלא מחמת הבועה והבשר בלוי, דאינן נידונין כבשר הריאה לזה, לומר דתכנס בסוג דחליף. ופשיטא הדא מילתא כביעתא בכותחא שאין שום פקפוק אף לדעת המחמיר, כי כבר ביארנו בסימנים הקודמים שאין לדון באופן כזה לחומרא בעיקר דין חילוף אשר אין להם מקור בגמ' ואין לנו להוסיף על הטריפות, ומסתברא דהגמ' לא איירי בהכי ורק כשנחלפו עיקרי האונות מימין לשמאל ומשמאל לימין, דהגמ' לא הזכיר מדין תואר האונות כלל, ורק מדין מנין, ובודאי כשרה היא, כנלע"ד **):

שאלה ע.

אומא של ימין גדולה משמאל אם יש להכשיר?

תשובה. מלישנא דנקראת אומא, שמעינן דהיא העיקרית כדמצינו בנגעים פ"א, וכמה פעמים נזכר שם, ובתוספתא, ובפ"ט דטהרות דלשון אום קאי על העיקר, ולכן הא דאמרינן בדמ"ז ה' אוני אית לה לריאה ידעינן מלישנא זה דעל אונא קאי, ואומא איננה בכלל וריאה נקראת האומא, וכן דעת התוס' שם בד"ה היינו, וס' הישר לר"ת. ולכן כיון דהגמ' אומרת דחליף חשיבא כמו חסר ויתר וטרפה. שמעינן דדווקא על אונא קאי ולא על האומא, ולכן כשנשתנו צורות האומות יש לדון להכשר. חדא דבתואר לא איירי הגמ' כלל, ועוד דטריפות

ורצית זבח

*) סח **דה"מ.** כן דעת הפ"מ בסי' ל"ה יעוי"ש דמכשיר, וכפי המבואר נראה לנו תירוץ נכון על מה שכתוב לעיל בסי' ס"ד. ולו יהא דאית בזה רבים המטריפין יעווין גם בעיטור בה' שחיטה באות יתר, וברשב"א בחידושיו לחולין, אבל דכל הפוסקים מכשירים, וגם הרשב"א בתוה"ב כ"כ להכשר, אית לן לומר באם שראו את הירושלמי דחולין פ"ג ה"א דמפורש יוצא שם שאין ביתרת מקמת שום חשש, בודאי הדרי בהו, ולכן יש לדון ע"פ אלה דזהו כוונת הדברים הכתובים פה, ודו"ק:

) סט **אה"מ. ראיה לזאת מדברי ס' הירושלמי דחולין פ"ג בושט שנמצאו שניהן לבנים אמרינן דכשרה, ואף דנשתנה מראה עור החילון, מכיון שאינו נכנס בגדר חליף לית לן בה, ורק בשניהם אדומים בושט חיישינן מטעמא אחרינא, אכן יש לדון בדין זה: „חדא", בהורדא שהיתה גדולה כאונא דיש לילך לחומרא והשינוי הוא רק בהגדלות, ועוד דדעת מהרי"ו דדין זה בחליף יחשב, כי איכא למימר קצת ראיה לדבריו מלישנא דהגמ' שם דחשיב חסר, יתר או חליף, וכמו בחסר אחת יש לנו לומר דטרפה, כ"כ יש לנו לומר בחליף אחת, דלפי הסברא השניה יש להחמיר, אף דהסברא הראשונה אפשר למדחי בנקל ולומר דורדא שאני מפני שנקראת כן עינוניתא דורדא, משא"כ בשאר אונות, וזהו באמת דעת הרמ"א סי' ל"ה סעיף ב', ובמהרי"ו בבדיקת הריאה סי' ג', ויעווין במחה"ב בס"ק א' מ"ש בזה, אבל בדין זה פשוט הוא דיש להקל, אף שלא בהפסד ושלא בשעת הדחק:

דחליף משמע דעל האונות קאי ולגמרי נתחלפה, אבל באומא לא מיירי כלל, כי אין להם מכן ורק הן אחת מימין ואחת משמאל. ובאם שתחסר אחת מהן אז אין לדון מטעם חילוף, כי זה חסרון ממש, ולכן בנד"ד יש להקל. כן נראה לע"ד *):

שאלה עא.

בבהמה שהיתה חסרה אונא, ומפני שהיה שם היכר סדק כטדא"ס נכשרת, ורק נוסף לזה היתה אומא הימנית גדולה מהשמאלית, היש לזה מקום להכשיר?

תשובה. כבר מבואר בסי' הקודם שאין לדון בזה מתורת דין חליף ויש להקל, ורק בהטעם הוא בנידון זה דשאני מהתם, כי יש עוד ריעותא דהאונא עם האומא ביחד הן, והיכר סדק ביניהן, דאיכא לאסתפוקי אם נצטרף אהדדי, אמינא, מכיון דהסדק הזה מיירי כשנסדק היטב באופן המחלק ועי"ז נחשבין לשנים, וכדמצינו במתניתין באהלות בפי"א מ"א וכו', לכן בודאי דיש סברא לומר שאין קלא ריעותא בזה להחשיב ולומר דלדעת המחמירין תחשב בדין תרתי לריעותא, ובודאי יש להתיר, ורק כל העיון הוא באם שהסדק אינו כטרפא דאסא, דאז נחשב לריעותא מפני דהרמב"ם ותוה"ב הקצר כתבו כעלה של הדס, ורש"י כתב אף שאינו כטדא"ס נמי הסדק מועיל, לכן כיון דאית בזה פלוגתא דרבוותא יש לנו לומר דחשיבא לריעותא, ואין לדון תרי קולי בהדי הדדי כדכתבו התוספות בנדה (דף ס"ז ע"ב) דתרי קולי לא מקילינן, אבל מפני דדין חליף לא נתבאר באומא בגמ' כלל, ויש לנו ראיות שאין להחמיר כשהימנית גדולה מהשמאלית, לכן היכא למימר דבמקום הפמ"ר יש להקל גם באופן כזה ולסמוך על דעת רש"י, כן נראה לע"ד **):

שאלה עב.

יתרת מגבה הפחותה מעלה של הדס, ויש עליה כמו בועה, שבהצטרפות הבועה איכא שיעורא דטדא"ס, אם יש להכשיר?

תשובה. יתרת מגבה שנינו בחולין (דף מ"ז) אפילו כטדא"ס טרפה, ודעת הרמב"ם בפ"ח משחיטה ורובם מהראשונים דדוקא בטדא"ס טרפה, הא פחות מזה כשרה, כי מצינו דלשון אפילו משמע דוקא בכשיעורא הדין ולא בפחות מזה, יעויין בברכות (דף ט"ו ע"א), ובפסחים (דף מ"ו ע"א), ובחולין (דף קכ"ג ע"א) מיל הוא דאינו חוזר, הא פחות ממיל חוזר וכ"כ יש למצא בלשון אף שלא נחשב זאת להוספה כדאיתא בירושלמי דביכורים פ"א באריסין וחכירות, ובפ"ב דשביעית בפלוגתא דת"ק ור"ש, ובפ"ג ובפ"ט שם, ובעירובין (דף ל"ט ע"א) בנתלש רוקו, ובפסחים (דף מ"ב, ומ"ג), ובירושלמי שם פ"ב, ובשקלים פ"ב, ובכמה דוכתי אשר א"א לספרם, לכן בהאי אפילו נמי אין זה תוספות על הראשונים, כ"א בדקו הוא. וכן מצינו בב"ב (דף קמ"ו ע"א) אפילו אבל כדיבר דמשמע פחות מדיבר לא ע"ש, וזאת הראיה כתב הרמב"ן, ולכן בפחות מזה אין בו דין טריפות. ואף איכא רבוותא הסוברים להטריף אף בפחות, ודייקי דלשון אפילו רבותא הוא, ואפשר לומר קצת ראיה לדבריהם מחומרא דר"ז המבואר בברכות (דף ל"א), ובמגילה (דף כ"ח), ובנדה (דף ס"ו) דבפחות מחרדל נמי יושבת ז"נ, וטעמייהו דדין יתר מגבה לאו מתורת דין יתר, ורק דנדון על שם סופו משום דסופו להתפרק, אבל יש לדון בזה טובא, דא"א לומר כן, דהלא כל האיסור הוא מתורת יתר אונא וכשאין כטדא"ס לאו אונא נקראת, ולפום הך טעמא מדוע לא ניקיל בהיתה האונא פחותה מטדא"ס. ואם שנאמר כן דבפחות מטדא"ס לאונא נחשבת וזהו שיעורה אבל מילתא חדא היא ויבואר לקמן בסי' ל"ב, ומכל אלה חזינן מכיון דאיכא פלוגתא בין רבוותא, יש לנו לומר שאין להקל בתרי קולי, אבל מדרוב הראשונים הסכימו דדוקא בכעלה של הדס בעינן והבועה משלמת לכשיעור בנידון זה דיש לדון דכל זה לא אמרו אלא בבשר הריאה גופא שהיתה שם כטדא"ס אז טרפה, אבל ע"י השלמה להצטרף הבועה הזאת מנין לנו לומר דמצטרפת להשלים לכשיעורא, דלו יהא דיש לדון דאם היתה כטדא"ס היתה נחשבת ליתרת, אף בפחות נמי, הלא דבפחות אין דין יתרת כ"א דלדול בעלמא. ולכן לדעת רש"י והרמב"ם דסברי דיתר הוא מדין חסר בודאי שאין להצטרף, אף שנאמר דנחשבת ליתר בפחות מכשיעור והחסרון הוא בשיעור המטריף, וכן להנך רבוותא דסברי מתורת דין נקב, ולזה הבועה נחשבת לאצטרופי לריעותא. אבל איכא למימר דמין ושאינו מינו אינן מצטרפין יחד וב' ריעותות נפרדות הן, כי בדין תרתי לריעותא יש לדון טובא כפי שמצינו בתוס' בתמורה (דף כ"א ע"ב וכ"ב ע"א), ויבואר לקמן בסי' קל"ב. ולזאת

נראה

ורצית זבח

*) ע **אה"ב.** הרמ"א והש"ך בסי' ל"ה ס"ב לא ס"ל כן, וכן דעת התבו"ש והלבוש"ר יעוי"ש, ודעתייהו להטריף, ואיך יש להקל בנידון זה ורק כששני האומות שוות אז יש קצת סברא להקל בהפמ"ר, כאשר כתב התבו"ש בס"ק ל"ח. אכן הפ"מ במ"ז ס"ק ב' כתב שאין להחמיר, ולהקל בהפמ"ר, ועי"ז סמכינן, וכן דעת הטוטו"ד מהד"ת בסי' כ"א יעוי"ש. ואם דיש קצת סברא לומר לזה דהכי רביתייהו, אז אף לדידן יש להקל מבלי הפמ"ר:

) עא **דה"ב. יעויין כח בטוטו"ד בסי' כ"א דדעתו דחשיב לתרתי לריעותא, אבל בד"ק ס"ק כ"ו יש להוכיח דבנידון כזה קיל. ואם ההסברא נכונה דהיכא דהימנית גדולה משל שמאלית ויש ריעותא על אחת מהן דיש לדון בספק תרתי לריעותא. כי אפשר לומר שהחילוף הוא בשניה ומס' ירושלמי דחולין פ"ג ה"א דתני ר"ש קומי ר"א ה' אונייא וב' ערוגות לריאה, והוא דמהדר אפה לטבחא וכו' עד נתחלפו זו בזו טרפה, משמע דלא קאי על גדלותן כלל,

כ"א

נראה דכיון שאין סברא כזה לדון מטעם סופו להתפרק, כ"א מטעם יתר, ודין יתר אין לו, איכא למימר דיש להכשיר בבועה המשלמת. ואף דהרמב"ם מטריף ומצריך בבועה בדיקה לנקיבת הסמפון, אבל בכגון זה אפשר לומר אפילו לדבריו. ויצא לנו דבמקום הפסד מרובה יש לומר להקל, ולהמיקל יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד *):

שאלה עג:

ומה שנסתפק בבועה העומדת ע"ג יתמ"ק, ודעתו נוטה להתירא?

דע כי דין זה תלוי בדין תרתי לריעותא, דלכאורה נראה דלפי דעת רוב הראשונים ומסתבר טעמייהו בחולין (דף מ"ז ע"א) דיתמ"ק כשר, ולא חשיבה זאת לריעותא. רק מפני דאיכא כמה מרבוותא דמטריפין, ולכן אין לחשוב זאת לריעותא גדולה, וכשנוסיף לזה עוד ריעותא אחרת בעינן שתהיה הריעותא השניה גדולה, כדי שתצטרף, ולפי פסקא דהרמב"ם שפסק בפ"ז משחיטה ה"י בנמצאת בועה של ליחה סרוחה צריך לבדוק הסמפון ע"ש, ולו יהא דדעתו ביתמ"ק להכשיר, כנראה ממ"ש בפ"ח משחיטה ה"ד, אבל מ"מ יש לחוש כי יש לדון בקולי דמר וקולי דמר הנזכר בעירובין (דף י"ז ע"א), וביבמות (דף י"ד), ובחולין (דף מ"ד), ויעויין במה שכתבו התוס' בעירובין (דף ע"א ע"ב) בד"ה דלא, וברשב"ם בפסחים (דף ק"א ע"א) ד"ה והלכה, ובתוס' ביבמות (דף ט"ו ע"א) ד"ה גמריה, ובשבת (דף פ"ג ע"ב) ד"ה ומה, ובנדה (דף ל"ו ע"א) ד"ה הלכתא, ולכן איכא לאוקמי ספק זה שלא באת רק בבועה ממים זכים. דאז הבועה הזאת אין בה שום חששא, ולכן אם שיש סברא קצת לומר דגם זאת נחשבת לריעותא, אבל להצטרף בהדי ריעותא דיתמ"ק איננה מצטרפת. ובפרט שדין זה דתרתי לריעותא צ"ע ובירור רב כאשר יבואר בס"ד לקמן בסי' קל"ג דלאלה יש לדון בזה שפיר, ולא הפסיד המיקל, כי יש לו על מה לסמוך, כנלע"ד **):

שאלה עד.

וזה ששאלת בדין סרכא היוצאת מיתמ"ק והיתה נסרכת לשומן ועברה ע"י מעימ"ש?

אשיבך כי לפי דינו של הגמ' בחולין (דף מ"ו ע"ב) לא מצינו סרכא המטרפת אלא בסרכא הנסרכת שלא כסדרן ממש, מטעמא דלדעת רש"י שם לא חשיב זאת לסתימה, ולדעת התוס' שם סופו להתפרק ולהיות נקב, אבל היכא דנסרכת למקום אחר, דאז יש סברא לומר שהמקום הזה ג"כ אפשר לו להעלות סרכא, ולכן הסרכא הזאת איננה אלא ספק, אולי ממקום אחר באת, ואולי מהריאה, דלזה מיעוך ומשמוש מהני, וא"כ סרכא זאת שנתהווה בהאי יותרת דכפי שביארנו לעיל יתמ"ק לא נחשבת לריעותא כלל, ובהסרכא הזאת גופא היכא דעברה ע"י מיעוך ומשמוש יש לדון שאין זאת ריעותא גדולה, כ"א ריעותא סתמית, כאשר יבואר לקמן בסי' קל"ב בס"ד, דממ"כ יש לדון בזה להקל, דהדא דלא שייך למידן בזה מדין תרתי לריעותא

ורצית זבח

כ"א על מקום מגיאותן. וביותר דאיתא שם חסר אודין, ואודין הורד משלימה מימין כשרה, וזהו כדעת הסוברים דהורדא משלמת, ולכן על תואר וצורה לא מבחינן כלל, ואיכא למימר דהני רבוותא דפליגי, כי לא ראו את הירושלמי הזה, מפני שלא היה לפניהם, ובודאי לכל אלה נראה לומר דלא נחשב זאת לריעותא, ובפרט לדידן דיש לנו סברא דהכי רביתייהו, להפמ"ר ובשעה"ד יש לסמוך להקל:

*) **עב קו"ק.** אומר הלשון תמוה וקיצור במקום שאמרו להאריך, כי דין זה מבואר בכנה"ג דיש מכשירין ויש מטריפין, ודעת הפ"מ במ"ז ס"ק י"א, ורא"פ סי' ל"ה ס"ק ס"ז להטריף, ויעויין בלבש"ר בסי' ל"ה ס"ק כ' מ"ש בזה. ואם דיש לדון ולומר דמכל הראיות שהובאו פה, נראה דאף לריעותא כל דהוא לא נחשבת, ואם כשנחשוב לריעותא לא תחשב רק לריעותא כ"ד מפני דאיכא רבוותא מהראשונים דמטריפין, וראיה מס' ירושלמי דחולין פ"ג דאיתא הד"ת יתר אחת בגב, ומהדר אפה ללגע וכו' ע"ש, דמשמע מפורש דהדין הוא מתורת דין יתר, ועם בועה צ"ע לדידן לפ"ז לצרף, ובזאת היכא דאיכא בועה במים זכים אז יש סברא להקל בהפמ"ר, ואין לסמוך עמ"ש בכאן, כי זה שהשוה לדין מין בשאינו מינו להשלמה, כוונתן כפי המבואר בזבחים (דף ע"ח, וע"ע), ובירושלמי דחלה פ"א ה"א וה"ג יעוי"ש, אבל יש לחלק מהתם ואם דדומין הם בהגיון, אבל דין טריפות חלוק, ולכן הדברים האלה מופרכין הם בטעמם ונימוקם, ודיק נמי במלת אפילו ביומא (דף מ"ו) באיברי עולה, בגיטין (דף ס"ג) אפי' הם הראשונים, מוע"ק (דף י"א ע"ב), עירובין (דף ע"א ע"ב) והכן:

) **עג אהמ"ג. יעויין נא במ"ש הלבש"ר בסי' ל"ה ס"ק ק"י, והבמ"ח שם, שדעתייהו להטריף אף בבועה ממים זכים, ומטעם תרתי לריעותא. וביותר כתב הלבש"ר שם שאף לדעת הש"ך בסי' ל"ח דס"ל דמים זכים לא חשיבא לריעותא כלל, מ"מ בבועה ביתמ"ק שאני, וכן דעת הרא"פ בסי' ל"ה ס"ק כ"ה ופרמ"ג בתרל"ר בסעיף מ"ט, ובסעיף כ', ולכן יש לדון בזה טובא. אבל קצת סמך נמצא כאשר נבאר האי דינא דיתמ"ק דבאמת כפי הכתוב בסי' הקודמים נראה שאין זה רק אלא מתורת דין חסר, מטעם שכל היתר כחסר חשיב, ולך כשהיתרת מקמא אמרינן דהכי רביתייהו, וכדמפורש יוצא מספ' ירושלמי דחולין פ"ג ה"א וזה היה בהעלם עין מהני רבוותא דסברי להטריף ביתמ"ק כי לו יהא שהוכיחו מהגמ' כן, אבל אין זה מפורש כתוב בגמ', כ"א בהוכחה לבד, ואין להניח פשיטותא דהירושלמי מפני הוכחה בעלמא. ובפרט דאפשר לאוקמי דהגמ' דידן נמי ס"ל להכשיר, ולכן בודאי אין חששא מדין תרתי לריעותא בבועה ממים זכים העומדת ע"ג יתמ"ק, כי לפ"ז יש לדון בדין תרל"ר גופא בנידון זה אף בבועה מלאה מים עכורים וסרוחים, דדין דיתרת הסברא נוטה לחסר, ובועה מתורת נקב אתינן

מלה

לריעותא, "ושנית" דלא נחשב זאת בגדר תרי קולי דלא אקילינן בהפמ"ר שכתבו התוס' בנדה (דף ס"ז ע"ב), "ושלישית" שאין עדותן מכוונת, "והרביעית" יש סברא למשקל ולמטרי בעיקרא דכללא במה שנוגע לתרתי לריעותא, ונראה דבכגון זה בהפמ"ר יש להקל, כנלע"ד *):

שאלה עה.

וששואל אתה, היאך הדין בסרכא שלא כסדרן היוצאת מיתרת בדרי, אם יש לסמוך להקל היכא שאינו ידוע איזו היא היתרת?

תשובה על זה הנני נותן לך כי אפשר ללמוד זה מדין יתמ"ק, וקילא היא, ואם ביתמ"ק יש סברא לומר דתהני לסרכא שלא כסדרן אשר איננה מדינו של הגמ' מיעומ"ש, מכ"ש דתהני בסרכא העומדת ע"ג יתרת בדרי מטעמא דביתמ"ק איכא למימר דכולהו לגבי דידה שלא כסדרן חשיבי, משא"כ בדרי, ולכן בודאי איננה נחשבת לריעותא כלל, ורק משום דרבא ס"ל בחולין (דף מ"ז ע"א) דיתיר טרפה, לזה לבד יש סברא קלת לדון מתורת דין ריעותא, אבל להצטרף בהדי סרכא העוברת ע"י מיעומ"ש קשה לומר כן, מפני דהאשר נדייק היטב בדברי הראב"ד בס' ת"ד סי' י"ב, ובאו"ז בה' טריפות סי' ת"א ובאשכול סדר ח"י טריפות סי' כ' בדין סרכא תלויה ע"ג בועה, נמלא דדין זה אשר אנו דנין בו חלוק מדהתם, דכל טעמייהו נובע מחולין (דף מ"ח ע"א) מריאה שהעלתה למחים, אבל בכגון זה ממ"נ עדות ליכא, קלקלה לא חשיבה, קולא יתרה ליתא בזה, ריעותות אין כאן, ולכן היכא שעוברת ע"י מיעומ"ש, ובפרט בנידון שלך שהספק הוא איזה היא היתרת, דספק בתרתי לריעותא מקרי, בודאי דיש להקל, והסירכא שעברה איננה אלא רק ריר בעלמא יעויין לקמן בסי' קל"ב לכן יש להמתיר על מה לסמוך **):

שאלה עו.

באונא היותרת שעבה משאר אונות. ושרשה ישר בשוה עם כל האונות, ומעוקמת מעט שעי"ז ראשה נוטה לגבה, אם יש להתיר?

תשובה. דין זה דיתרת מגבה נזכר בגמ' בחולין (דף מ"ז ע"א וע"ב), ודעת כל הראשונים להטריף ביתרת מגבה, ואך כל העיקר תלוי בהשורש איפה הוא עומד: אם בשוה, או מגבה, משום דכל עיקר הוא דנחשב זה ליתר ובכלל חסר חשיבא, כדכתב הרמב"ם בפ"ק משחיטה ה"ד, ואם כשהשורש בשוה אז אמרינן דהכי ריביתייהו ולא נחשב זאת לחסר, ולכן אין זה אלא רק עקמומית בעלמא. אבל כ"ז תלוי באם דאיכא עד העקמומית שיעורא דאונא, דאז איכא למימר דהעקמומית הזאת איננה מעלה ומורידה. אכן בפחות מטפח"ס, דאז י"ל דהעקמומית נחשבת למגבה וטרפה, וטעמא רבהא מלינו לכאורה כי היכא שנקראת אונא דאז היא חזקה אין חששא לחיכוך בגלעות, כי אף שתגיע להתחכך, מ"מ הא מלמטה אונא היא כדיאות. אבל ביתרת שהיא חלושה מטעם דאיכות פעולת ההגפה נחלק לשנים ומקולקלת, שפיר י"ל לחששא שמא תתחכך בגלעות, כי אין זה בריא וחזק ושלא במקומה חשיבה, וכ"ז לפי מושכל הראשון, ולאחר העיון כ"ל דמכיון שהשורש עומד בדרי, ובמה שנכפף ונקפל מעט למעלה בודאי העיקום הזה לא מעלה ולא מוריד, ואין לנו להוסיף על הטריפות ויש להכשיר. וראיה מדאיתא בסוכה (דף ל"ב ע"א) עקום דומה למעגל פסול. וכתב ע"ז רש"י חדא מילתא היא, דמשמע דבלולב דוקא אמרינן דפסול היכא שראשו שאין וכפוף למטה, אבל בדין זה דתלוי בבריאות ומתורת דין חסר וניקב, אז בעקום לית לן למיחש, כי כמה ראיות יש לנו להתיר. ועוד דהתם מדדייק הגמ' וכתב עקום דומה למעגל, משמע הא שאר עקמומיות לא פסלי, ורק בעיקום כזה שאין בו אפילו קלת העומד בשוה, משו"ה פסול הכהו. ועוד אית בה שליסיה דחילוק מלינו בסוכה (דף ל"ב

ורצית זבח

עלה, ואין הריעותות שוות ואיך נצרפם יחד, ובפרט שאין שום מחלוקת בס' ירושלמי ודבר פשוט היא להתירא, ולכן היתמ"ק הזאת איננה נחשבת לריעותא כלל וכלל, ואף בבועה ממשית הסומך בע"ש ובבעת הדחק להתיר לא הפסיד, ובודאי הדברים הכתובים פה והכוונה הרלויה בהתשובה הזאת שנוטה להקל בכל האפשרות בדינא דיתמ"ק כוונתו להירושלמי הזה, דוק היטב והבן:

*) **עד קוה"ק.** מופרך דין זה מכמה ספרי אחרונים שהיו בהשמטה ובהעלמה דדעתייהו להטריף, יעויין בלבש"ר סי' ל"ה ס"ק ק"י, וק"ז, ובשמ"ח שם, ובסי' ל"ט סעיף כ"ג, ובלבש"ר שם ס"ק פ"ד, וברא"פ סי' ל"ה ס"ק כ"ו, ובפרמ"ג בכללא תרל"ר סעיף מ"ט, וכ'. ואם דיש סברא לומר מנן ידעין דסרכא ע"ג יתמ"ק נחשבת לסרכא שלא כסדרן? כי יש לחלק בין דין זה לדין דעינוניתא דורדא, ולכן נוטה להקל, ובפרט דגם בעינוניתא מהני מיעוך ומשמוש, ולכן גם ביתמ"ק תהני, אבל כל האחרונים לא ס"ל כן, ואיך אפשר להתיר ואין לסמוך על זה כלל, ולו יהא דזה שכתב הב"י בסי' ל"ט סעיף ו' ובש"ך שם דביתמ"ק כל היכא דסרוכה טרפה, אפשר לומר דמיירי כשלא עברה ע"י מיעומ"ש, אבל בעוברת שאני. דדמיא זה לורדא דבחד דינא תניהו אבל מסתמות לישנא לא משמע הכי, יעויין נא מ"ש הפרמ"ג בסי' ל"ט סעיף ק"ה, וק"ז, ורא"פ ס"ק קכ"ט, וקל"ב, והשפ"ד בס"ק י"ח, ודוק היטב והבן:

) **עהדה"מ. יעויין נא במ"ש בזה הש"ך בסי' ל"ט ס"ק י"ח, וי"ט, והנב"ש סי' כ"ו, ומה שהעיר בדבריו הלבש"ר בסי' ל"ה ס"ק ק"ז, ויעויין נא במ"ש הטוטו"ד במהד"ת סי' י"ח דדעתייהו להחמיר בנידון זה. ויעויין נא בשפ"ד ס"ק ה' בסי' ל"ה, ובמ"ז סי' ל"ז, ובפרמ"ג בתרל"ר סעיף כ"ד, ורא"פ ס"ק ס', דאף לדעתייהו נמלא שאין להקל רק אלא היכא שהספק הוא איזו היא היתרת, אבל כשנודע לנו בבירור שזאת היא היתרת, דעתייהו להטריף, ולכן פלגא מהדברים האמורים בסי' הזה אפשר למנקט, ויש לסמוך בספק להקל:

ל"ב) מדברי רב בין מלפניו ובין מלאחריו, ויעויין ברמב"ם בפ"ח מלולב ה"ג, ולכן בנד"ד בודאי יש להכשיר, דהא התם כל עיקר טעמא הוא דנראה כבעל חטרת כדכתב הרמב"ם ז"ל שם, אבל בטריפות שדרה עקומה איננה פוסלת כדאיתא בספרא פ' אמור סי' כ"א ובבכורות (דף מ"ג ע"ב), וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ח מביאת"ק ה"י, ולכן האי דינא אינו צריך בשש, כנלע"ד *):

שאלה עז.

נמצאה יתרת בערוגה סמוך לשדרה לפנים מהריאה, למעלה מהאונות, אם יש להכשיר?

תשובה. לא ביארת באיזה אופן מיירי. אם כשהוא מונח בין ריוח שבין ערוגה לערוגה, דאז אין לחוש לחיכוך בצלעות, או כשהוא מונח למעלה בראש הערוגה שיש שם חששא דחיכוך, וכפי שנראה מלישנא דע"ג הנזכר בחולין (דף מ"ז ע"ב) וכפי דילפי התוס' שם בד"ה אבל, ובד"ה אפילו דחשיב זאת לשינתה מקומה, ולאו אורחא ובשאר האונות וגב הריאה, ולכן אף כשנמלא בין ערוגה לערוגה נכלל בדין זה דיתר מגבה, אמנם מדברי הרמב"ם בפ"ח מבחיטה שכתב: אם היתה על גבה שהיא לעומת הצלעות, משמע לכאורה דטעמא הוא משום סופו להתפרק ולהעשות נקב, וכל היכא שאין חששא דחיכוך לית לן בה, וכ"ז כשנעיין נמלא דאיכא למימר דאיפכא מסתברא שמוסיק שהיתר כחסר, דמשמע כל היכא שיש יתרון לחסר מחשב, אבל גם בזה יש מקום עיון גדול דאיך נחשבו ליתרת דהלא היתרת הזאת איננה עומדת במקום האונות, ומדוע נטריף ואיך תחשב בשינתה מקומה כפי הנראה דמפרשי התוס' כן בפירושא דע"ג יעו"ש, ולכן בכגון זה יש לדון, אם נחשבת ונכללת בדין דיתרת מגבה, או לא. ואם שיאמר הדעת להכריע דביתרת בין ערוגה לערוגה נחשבת לכל פרטיה ליתרת, מ"מ מכיון דלית לן מקור נאמן בדברי הראשונים, לזה יש לדון לכו"ע להתירא היכא שאין בה כשיעורא דטדא"ס, כי חזינן דמטעמא דחששא שמא תתחכך בצלעות לא חיישי רובן מהראשונים לזה, ולזאת לא מיבעי' היכא שהיתה מונחת בין ערוגה לערוגה בודאי כשרה כשהיא פחותה מטדא"ס, ואף שהיא מונחת ע"ג הערוגה מלמעלה, מ"מ היכא דלית בה גם שיעורא דאונא בודאי יש להכשיר, כי בכל עיקרא דדינא יש סברא גדולה לומר דבאופן כזה איננה נידונת בדינא דיתרת, ומכ"ש היכא דלית בה שיעורא, כנלע"ד **):

שאלה עח

נמצאה יתרת בשיפולי אונא של ימין הסמוכה לגרגרת, אם יש להכשיר?

תשובה. כל יתרת כבר ביארנו מחולין (דף מ"ז) דאם היא מקמא כשרה, ולא בעינן שתהיה בדוקא מקמא, דלפ"ז נשמע באם שנוטה איזו סברא לומר שאיננה מקמא ממש הא נדונית כמגבה, ואדרבא העיקר הוא, אם שיצאה מכלל מגבה אפשר להכלל בדין דמקמא. ומהא שכתב הא"ז בה' טריפות סי' ת"א באונא יתרה מגבה דל"ש אגב אוני, ול"ש אגב אומי אין סתירה, כי שאני דין שיפולי, דאף באומא אם נמלאת כזאת יש להכשיר שאין המקום הזה נחשב בדין דגבה. וכן נראה מלישנא דהרשב"א שכתב בתשובותיו בסי' ת"כ ע"ש, ומכ"ש בהאי דינא דידן שאיננה עומדת על האומא, כ"א על האונא וסברין דיתמ"ק כשרה היא, בודאי דיש להכשיר. ואין לדון ולומר דדרכה של אונא זאת להתפלל במגבה, וכל שיצאה מכלל זה לכאורה איננה נחשבת בדין פילול. כי התם שאני כאשר יבואר לקמן בסי' פ"ג, משא"כ הכא דחזינן דאית לה צורת אונא ויצאה מדין דפילול, ולדין דיתרת מגבה לא באה, כי באופן כזה לפי הוכחתנו שהוכחנו לעיל כמה פעמים דיתמ"ק לא נחשבת אף לריעותא כ"ד, מכ"ש בהאי דינא שעומדת בדרי, בודאי דיש להכשיר. כנלע"ד ***):

נמלא

ורצית זבח

*) **עו דה"ב.** יעויין נא במ"ש בזה הטוטו"ד במהד"ת סי' כ"ב, ובמקד"מ ס"ק כ"א. וברא"פ ס"ק כ"ה, ובטוטו"ד מהד"ת סי' מ"ג, ובהפמ"ר יש להקל. ויעויין נא בתבו"ש סי' ל"ה ס"ק י"ז, ובפ"מ בשפ"ד ס"ק כ"ד. ובפרת"ב סעיף מ' וברא"פ ס"ק כ"ד. והבן:

) **עז ג"ד המ'. יעויין נא מ"ש בזה התבו"ש בסי' ל"ה ס"ק י"ד, והלבש"ר ס"ק י"ז, והרא"פ ס"ק מ"ח ובפרת"ב סעיף ל"ט דדעתייהו להכשיר בפחות מטדא"ס, אבל כשהיא כטדא"ס ס"ל להטריף, ולכן הדברים האלה תמוהים הם במה שנראית מדעתו שנוטה להקל אף היכא דאית בה שיעורא כטדא"ס. וכן כתב הט"ז בסי' ל"ה ס"ק י"ג ופליג על המלא כתוב דכשר. ואם שיש לדון בזה דנכלל בגדר דמקמא ומגוא ולא בגדר מגבה, וכאשר נעיין בדברי הירושלמי דחולין פ"ג ה"א ה"ד יתר אחת בגב ומהדר אפה ללגע, ברם מהדר אפה ללבא בדריה קיימא וכשרה, דמשמע דלא מטרפא כ"א דוקא היכא שהיא בודאי מעל גבה, וכל זמן שיש לנו סברא לומר דנכללת בגדר מקמא כשר, ולכן אף בכגון זה יש לנו למילף דלא נכלל בדינא דיתרת. ואם דמלינו כן בהל' בדיקות הריאה להר"ן בתיקון הבדק בסעיף ח' אות ב' יעוי"ש, אבל כללא אית לן דהלכה כבתראי. אכן כאשר הוכחנו כמה פעמים מהירושלמי הנדפס מחדש דיתמ"ק כשר ודין זה דומה לדין דיתמ"ק וכמו שלא נחשבת מקמא לשום ריעותא, כ"כ בנידון כזה. ואין קושיא מכל הני האחרונים דאיכא למימר דלטעמייהו אזלי דסברי דיתמ"ק קולא גדולה היא, אבל אם היה באמת הירושלמי הזה וראו שמפורש יוצא כן, לזאת גם בנידון זה דיתרת בערוגה אין אנו צריכים לשיעורא דפחות מטדא"ס, ואף כשהוא כטדא"ס יש להתיר, וכדכתוב בחקה"ב להר"ן שם ובמחזה"ד שם בס"ק ג' וה' אות ג', ודוק היטב ותמצא דלדקו בזה הדברים האלה, ואין אנו צריכין לדחוקי אנפשין ולומר דוקא בפחות, יהכרעתן וכוונתן נכונה, והבן:

***) **עח אה"ב.** יעויין נא מ"ש בזה הרא"פ בסי' ל"ה ס"ק מ"ו ומ"ז, ובפרת"ב סעיף ל"ו, ובלחמ"ו בפ' א"ע סי' ט"ז ס"ק

שאלה עט.

נמצא פיצול מקמא באינא העליונה וגומא תחתיה, אם יש להתיר?

תשובה. דין פילול נשתנה מדין דיתרת, דביתרת במגבה היא טרפה, ובמקמא היא כשרה, ובפילול איפכא שנויה, וטעמא הוא שבהאונא העליונה הסמוכה לגרגרת דרכה להתפלל ולהתהוות כן, ולכן במגבה דאפשר לומר דדרכה כן אמרינן דהכי ריביתייהו וכשרה, משא"כ במקמא שאין שייך לומר סברא זאת, ולזאת חסרון הוא בריאה וטרפה. ואך יש לדון בזה דלפי האמת לאחר העיון בדברי התוס' בחולין (דף מ"ז ע"ב) ד"ה אפילו משמע שאין שום הפרש בהאונא העליונה בין מקמא למגבה, דהאי רבותא דאמרינן דפילול ע"ג כשרה, היא באה להוציא מדינא דיתרת דאמרינן דבמגבה טרפה. אבל במקמא אין לחלק דממ"נ כשרה היא: אי מטעם יתמ"ק, ואי דאפשר שנכלל פילול זה בסברת דרכה להתפלל. ומ"מ דלפי הסברא חילוק מלינו, כי במקמא לא שייך לכאורה לומר דרכה להתפלל, את זה אפשר לדחות בקל דאיפכא משמע, דהתם הוא מקום דחוק ולכ דאפשר להגרגרת להחזיקו ואין לחוש לחיכוך, כי גומא תחתיה שהפילול נופל שם, בודאי דיש להכשיר בנידון כזה. דנראה נא מה ששנינו בהגה"א בפ' א"ט סי' ט"ז וכן איתא באו"ז בטריפות סי' ת"א שאפילו נמלא ע"ג כטדא"ם דכשרה וכו' ע"ש, דמדכתבו תיבת "שאפילו" קודם "ע"ג", משמע דלא מיבעי' בפילול מקמא דכשרה היא, ואף מגבה יש להכשיר, ולפי כל אלה יש לדון בדין זה להתירא. כנלע"ד *):

שאלה פ

האונא הארוע"ב נמצאה שנחלקה קצת ממנה ולא היה גומא תחתיה, ורק למעלה היה נראה כעין גומא, אם יש להתיר?

תשובה. בודאי יש לחלק בין דין פילול לדין נחלק, כי פילול כזה המתחיל מתחילתו ומשיפולו, יצא מתורת דין פילול ובא בדין דנחלק, ורק יש לדון בזה מתורת דין יתמ"ק מפני דהיכא שאין גומא בנמלא תחת הפילול, ראיה שאין זה פילול, כ"א אונא הנחלקת לשתים, והיכא שיש להם שורש אחד, לאחת הן נחשבין. ובפרט דיש לנו סברא לומר שנדונית בדינא דיתרת ויתמ"ק כשרה היא. ואין לומר דסופו להתפרק ותפול? אמינא, דכיון דאית לן סימנים מוכחים שאין זה פילול, בודאי ליתרת חשיבה. ורק במה שנראה למעלה שמוך להחוד כמו גומא אין זה ראיה, כי "חדא" דהגומא הזאת אין לה שייכות להפילול הזה הנראה מתחילתו ועד סופו שאינו פילול, "ועוד" דאפשר שהאונא הזאת דרכה להיות עבה ובולט שם הבשר דזה גורם לומר שגומא היא, ובאמת אין שם גומא כלל, כי התוספות שאמרו בהאונא העליונה דוקא פילול כשרה, בודאי נחלק אינו נכנס בגדר ודין דפילול. ואם שיש להם שורש אחד, לאחת הן נחשבין. כדמשמע בחולין (דף כ"ח ע"ב) העיד נתן ב"ש רב טבחיא דליפורי לפני רבי על ב' ב"מ היוצאים מן הבהמה כאחד וכו' עד אבל יוצאין במקום אחד וכלין עד. כאלבע כשרה, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ז השחיטה הכ"א, וכ"כ הכא. ובפרט דאית כאן לומר דנחשבת ליתרת בדרי דכשרה היא, דלכל הני סברי יצא לנו הדין להתיר. כנלע"ד **):

שאלה פא

וששארית באונא שנתפצלה לרחבה, וניכרה שפיצול הוא ולא יתרת, אם יש להתיר?

תשובה. הנני נותן על שאלה זאת, דלא מיבעי' לפי הוכחתנו שהוכחנו לעיל בסי' הקדום דנחלק חלוק מדין פילול מכמה טעמים, ונוסף לזה איכא למימר, דאף בדין זה הנראה לעין כל שפילול הוא ולא יתרת, מ"מ כפי שנשמע מדברי התוס' והרא"ש בחולין, והאו"ז בה' טריפות והג"מ בפ"ת משחיטה בדין פילול, שיש חילוק בין האונא העליונה, לשאר האונות, אבל הם לא מיירי אלא בעוביה דאז איכא למימר דמשום חששא דסופו להתפרק אזלינן לחומרא, וכדאמרינן בכ"מ בש"ס דבתר לבסוף אזלינן בברכות

ורצית זבח

ע"ו, וברא"פ ס"ק נ"א ובד"ק בתלר"ע באות יתר, ודוק היטב בדברי הב"י בסי' ל"ה במ"ש בדין יתרת הנמצאה בסוף שיפולי האומא. ובדברי המ"מ בפ"ח משחיטה, ובדר"מ בסי' ל"ה ס"ק ז' וי"א, ומכל אלה אפשר לשפוט בלדק דין זה שנכון הוא:

*) עט **דה"מ.** כן כתוב בנו"ב מהד"ק סי' י"א, והרא"פ סי' ל"ה ס"ק ס', אבל יש בזה עיון גדול, דלו יהא דלפי דברי התוס' והראשונים אפשר לנו שפיר להוכיח ולדון להכשר, אכן מה נאמר במה שמלינו בשם מהר"ן שכתב דדוקא מגבה דרכה להתפלל אבל מקמא טרפה. וכן נראה מדברי הלבש"ר בסי' ל"ה ס"ק ב', והד"י סי' קל"ז, ויש סברא לזה דהא אית בה גומא והגומא לכאורה נחשבת לחסרון, כי כל עיקר הוא מפני שסופה להתפרק, ולכן איך אפשר להתיר? אולם יש למלא פתרון: דהדא דהמהר"ס בתקהב"ד כתב שאין האמת אתו, דנראה בפירוש דפליג על האי דינא דהר"ן, ועוד דזה סברא נכונה דלפי דמכשירין יתמ"ק, כ"כ יש להכשיר בנידון זה, ובפרט דפילול אינו תוספות ויתיר בגוף, ולא שייך לדון בו תורת יתר כנטול, רק הוא שינוי, והדעת נותנת שאפשר לו לבא מדוחק המקום, דבכגון זה בודאי יש להתיר. ואון מלאתי לסברא זאת במהר"מ במחזה"ב סי' ב' מבדיקת הריאה ס"ק ד' אות ה', וס"ק ז' אות א', והבן:

) פ **קו"ן. בחילוקא דנחלק לפילול כבר דברו בזה הרבה והאחרונים יעויין בעל"ל סי' ל"ה סעיף ה', ובטוטו"ד מהר"ת סי' כ' שדעתייהו להקל. אמנם הרא"פ בסי' ל"ה ס"ק פ"א, ופרת"ב שם סעיף ס"ד דעתייהו להחמיר, ויעויין בשו"ת ב"א חיו"ד סי' ז' ח' וי' מ"ש בזה, ולכן יש לדון בזה עוכא במה שנוגע לדינא דנחלק. ואך כאשר יובן לכו

(דף ל"ו), ובעירובין (דף כ"ח), ובפסחים (דף פ"ד) ובחולין (דף ע'), ובכללא דכל העומד להתפרק כמפורק דמי, וכסברא כזאת כתבו התוס' בחולין (דף מ"ז ע"א) בדין סרכא שלא כסדרן יעוי"ש, אבל ברתכס, דאז לא שייך האי סברא לדון ולחוש לשמא תתפרק, ולכן נראה בפשיטות דיש להתיר. בנלע"ד:

שאלה פב

וזה שנסתפקת בהאי עובדא שאירע בנמצא פיצול וגומא בחיתוך שבין האונות, ובהגומא יש מ־ו להפיצול לנוח שם, והאונא השנית מחזקת אותו, אם יש סברא לדון להכשר?

דע כי בכל אלה נראה דיש לדון להקל מטעמא דעיקר הסברא הוא בטריפות: באם דאיכא חששא דסופו להתפרק, או לא. ולזאת כמו דאמרינן בחולין (דף מ"ו ע"ב) בסרכא בכסדרן לדעת רש"י דאין סרכא בלא נקב, ודיקשה לכאורה איך מועיל סתימת הסרכא? ומוכרחין אנו לומר דהאונא שבלדה נחשבת לסתימה דמעיקרא כדכתב רש"י (בדף מ"ג) שם (ובדף מ"ו ע"ב), ובאופן כזה גם לית לחוש לסיפו להתפרק, כ"כ אפשר לומר הכא, דכיון שהאי פיצול הוא בין החיתוכים נמי איכא למימר דהאונא שבלדה מחזקת אותה. וכיון דאית ליה גומא לנוח בו שפיר אמרינן דכשרה. ולפי טעם זה לא נצרך דוקא סמיכות האונא, ורק בכ"מ שאפשר להיות לו איזה סמיכה וחיזוק כגון לורדא וכדומה יש להקל. כנלע"ד:

שאלה פג.

ובדין פיצול, שאינו מונח בעצמו בגומא והוא במקום דמיצר החזה אם יש להקל ע"י הנחת היד הגורמת לו לחזור ולנוח בהגומא?

אשיבך, דלענ"ד נראה לפי שכתבנו בסי' הקודם דהיכא דאיכא איזה סמיכה וחיזוק שעי"ז הדעת נוטה לומר שלא יתחכך ולא יתפרק דאז יש להקל, כ"כ איכא למימר הכא, דכל עיקר טעמא היכא דאיכא גומא כי שם ינוח הפיצול ולא יתפרק ולא נחשב לחסרון, כי הפיצול גופא ממלא הגומא הזאת, ודמי לחסרון מבפנים, ובפרט דכל עיקר צריכין אנו להשגיח כמו שהבהמה היא בחייה, ולאלה בדין זה דלו יהא שאינו נכנס מעצמו, כ"א ע"י הנחת היד במה שמניח לאחר הנפיחה, אבל מכיון שרואין שהנחת היד מועיל בודאי אית לן למימר דמועיל כן דוחק המקום ומיצר החזה, ולא הפסיד הסומך עצמו להקל בנידון כזה. כנלע"ד:

שאלה פד

ובדבר פיצול באומא בצד היורד בין שתי ערוגות במקום השומן והיה גומא תחתיו, והפיצול מונח בגומא יפה, אם יש להקל?

נראה לענ"ד לומר מכיון דכל עיקר הסברא שיש לחלק בין מקמא למגבה היא, מטעם דמגבה אין סופו להתפרק, משא"כ במקמא. ולו יהא שיש לחלק ולהקל בדין פיצול הנמצא על האונא ולומר דאף במקמא שייך לדון להתירא, היכא שהוא מושרש יפה ונכנס לתוך הגומא ושוה לשאר הריאה, כי אז לא שייך סיפו להתפרק וצריכין ליזיל בתר השתא, אבל באומא אפשר לומר דשאני, מפני דלכאורה הגומא נראית כחסרון בגוף הריאה, ורק זה הפילול ממלא, ולכן לא נחשבת לחסרון ודרך האומא שמונחת במקום רחב, דאז י"ל דאיכא למיחש לשמא יתפרק הפילול הזה, ולכן היכא שאינו נראה כיתרת, דאז מטעם פילול לבד אתינן עליה, יש סברא דנחשבת לפילול מקמא דיש להחמיר. ולפ"ז יצא לנו הפרש בין אם שהוא מושרש מלמעלה, או כשהוא מושרש מלמטה, ומכיון שהוכחנו לעיל בסי' ע"ז דהמקום הזה נקרא מקמא אפשר לומר דיש להחמיר. אבל אית לן סברא אחרת בזה דכל עיקר הוא דשמא יתחכך בצלעות ומזה יפול ויתפרק. ואם שהוא במקום כזה שא"א לו להתחכך, נראה דאף באומא יש להתיר, דלא עוד דבגוף דין זה ובחילוקא שדין במקמא למגבה יש מקום עיון, כי בתוס' בחולין (דף מ"ז) סתמא שנויה, וזה שכתוב באו"ז ובהגה"א בחולין דבאומא ובשארי אוני לא אתאמרא ודין פילול דכשר הנהו הוא מטעם שבא מדוחקא דצלעות, וכ"מ שאין דוחק אין לדון בו תורת דין פילול, אבל בפילול עם גומא דאז מטעם אחר אנו באין דלא נחשב זה ליתרת, כי יתרת צריך להיות לה צורת אונא ומופרדת לגמרי, וכל שילאה מכללא דיתרת יש להכשיר במגבה והגומא הזאת מעידה שאיננה יתרת, וא"כ במקמא דאז מכיון דאית לה צורת אונא, יש סברא נמי לומר שאיננה רק אלא יתרת, ויתרת כשרה היא במקמא, דכל עיקר שחילקנו בפילול ואומרין דמגבה כשר, לא בא למעוטי דבמקמא יהיה טרפה, ורק אתא לן לא שמעינן דאף במגבה יש להכשיר, כי נראה דאם ביתרת אומרין אנן דכשרה במקמא, מכ"ש בפילול שאין זה אלא רק שינוי בגוף, וכענף בלבד היוצא. ואף שנוקים ונאמר דיתרת ופילול דין אחד להן, מ"מ, מכיון שאנן כתבנו לעיל ביתמ"ק להתיר, ואין זאת נחשבת לריעותא, נראה דיש להתיר גם באופן כזה, ולכן בנד"ד המיקל יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד *):

וכדין

ורצית זבח

מעיין בס' המהר"ם בסי' כ' ס"ק ד' אות ג' וד', נמלא דיש מקום לדון בזה להתירא והמיקל יש לו על מה לסמוך:

*) פד **קוה"ק.** אומר בדברים האמורים פה יש להקשות טובא דלו יהא דהב"י בסי' ל"ה לא כתב חילוק בין מקמא למגבה דמשמע דבמקמא לית שום שו"ט, ומלינו נמי מפורש יולא במהר"מ בת"ה בסי' כ' ס"ק ז' אות א', ובמחסב"ד שם ס"ק ה' אות ה', דיש לדון להתירא, אבל הלא הרמ"א כתב בסי' ל"ה סעיף ה' דיש להחמיר, וכן דעת השמ"ח שם סעיף כ' ורוב האחרונים, והיך אפשר להתיר כנגדם, ובודאי יש לדון בזה לחומרא. ויעויין נא בב"ח חיו"ד סי' ז' וח' מ"ש בזה, ובכ"ך שם ס"ק ל"ז, ודוק היטב והבן.

אס"מ

שאלה פה

ובדין פיצול שנמצא בו סמפון דניכר הוא שזה יתרת, אם יש להתיר?

תשובה, בהאי פיצול יש לחקור אם בעינן שיהיה לו צורת אונא ורק משום דדרכו להתפצל, או שהגומא מעידה אמרינן דילא מכלל יתרת, ויש להכשיר אף במגבה. ולכן הסמפון הזה אינו מעלה ומוריד, דאיכא למימר דדי לנו באיזה צד וסברא המכרעת, ולא בעינן שיהיו כל הסימנים בו, ומפני דהאי סברא לאו מילתא דפסיקא היא ואפשר שאף שאין לה צורת אונא מיירי, ולכן היכא דאית לן היכר לומר שהיא אונא שפיר יש לדון בזה מתורת דין יתרת. וכדי לברר את זה נראה דדרך הפשט הוא לומר דחידוש דין שכתבו התוס' בפיצול מיירי שיש לה צורת אונא, ואף דביתרת הדבר הזה לא מעלה ולא מוריד, כי כבר ביארנו לעיל דדין צורת האונות לא נזכר בגמרא (בדף מ"ז), ואדרבא יש להוכיח דאם שאין להאונות הצורות הראויות יש לדון להקל, ובפיצול טעמא אחרינא אית ביה, מכיון שאינו מובדל, לזאת אף אם יש לו תואר וצורת אונא מ"מ יש להכשיר, כי מוכח מגופי שאין זה אלא פיצול: או מטעם שדרכו כן באונא הימנית, או מטעם דהגומא מעידה בכל האונות, אבל כשיש סמפון אפשר לגדר ולומר דיש להחמיר, דזה גופא סימן הוא שאין זה פיצול כ"א יתרת. כנלע"ד *):

שאלה פו

בבהמה נמצא פיצול וגומא תחתיו, ובהגומא היה נקב, ואף לאחר הנפיחה הפיצול נופל לתוך הגומא וממלאה, אם יש להתיר?

תשובה, בחולין (דף מ"ח) איתא דריאה שניקבה ודופן סותמתה דכשרה, מטעם דהדופן חשיב לסתימה מעליתא, ורק לזה בעינן שיהא סניך וסריך כדי שלא יתפרד הדופן באיזה פעם, ולזאת בנידו"ד נראה דיש לדמות לדין זה, וכמו דאמרינן התם דנחשבת לסתימה משום דסתימה דמעיקרא הוא ומעליתא, כ"כ איכא למימר בהאי פיצול, דבהמה בחייה הריאה נפוחה והפיצול מונח שם תמיד בהגומא וחשיב זה לסתימה, כי גם עיקר דין דאמרינן דסרכא אינה סותמת משום שהקרום סופו להתפרק, וכדכתב רש"י בחולין (דף מ"ו ע"ב, ומ"ח), וביבמות (דף ע"ו) ע"ש, אבל אי לאו האי טעמא סתימה דסרכא היתה נחשבת לסתימה, ומכ"ש בהאי דינא דפיצול דלמה יגרע זה מדין סרכא בכסדרן, דאף לדעת רש"י, דאמרינן דאין סרכא בלא נקב כשרה, יען כי הסרכא הזאת נחשבת לסתימה, וקודם שהסרכא באה האונא המונחת בלדה סתמה, וגם עתה אם שנמצא נקב בפועל יש סברא להתיר, מטעם דחברתה סותמתה כדכתב העיטור בה' שחיטה אות אונא יעוי"ש וז"ל: ומסתבר לן אע"ג דמפקא זיקא כי מתפרקי ונפחא לה כשרה, דסתימה מעליא היא וכו', וכן דעת האו"ז בה' טריפות סי' ת"א, ולכן גם בזה נראה דיש להתיר דאם שמצינו דסתימת שומן מהני כדכתבו התוס' בחולין (דף מ"ט ע"ב) בד"ה חלב, (ובדף נ' ע"ב) ד"ה מחט. מכ"ש דתהני סתימה זאת דהלא נחשבת מגוף הריאה, בודאי דיש להכשיר בנידון זה. כנלע"ד:

שאלה פז

נמצאת סרכא מהגומא להפיצול ובתוך הגומא היתה שם בועה, ודן להכשיר, ושאלתו אם יפה הורה?

תשובה, בחולין (דף מ"ח) בריאה שהעלתה צמחים נראה להוכיח, דבאונות הנסרכות לדופן אף במקום צמחים יש להכשיר, וכן מצינו בכל סרכא בכסדרן שכתב כן האו"ז בה' טריפות סי' ת"א, וכסברא זאת נזכרת בעיטור בה' שחיטה באות דופן ואות סניך יעוי"ש, ולקמן בסי' ק"מ יבואר מזה בס"ד, ולכן, אף דבועה שם דאיכא למימר שהבועה אינה מנחת לסתום יפה, מ"מ מכיון דאיכא סרכא מגומא להפיצול דהסרכא הזאת, בודאי איננה רק אלא סרכא מינה ובה, היכא שהפיצול מעצמו נכנס לתוך הגומא הזאת, ואיננה כ"א כסרכא בכסדרן, ובוודאי איננה נחשבת באופן כזה לתרי"ר ולב' לקיתות, כי הפיצול סותם יפה, והסרכא היא מהגומא להפיצול, דנמצא שיש חילוק גדול בין הך דינא לדין שכתב הראב"ד בת"ד סי' י"ב בס"ת ע"ג בועה. ויש להתיר, ואף אם יעלה על דעת מי לחלוק בדינא שכתוב בסי' הקודם מטעמא דמריאה לדופן כמי בעינן סניך וסריך, הלא"ה אין לדון להכשר, אבל בכגון זה הלא רואין אנן דנסרך הפיצול להגומא, ובודאי לא תתפרק, ופשוט הוא דיש להקל. כנלע"ד **):

בסרכא

ורצית זבח

*) פה **אה"מ.** לא כן דעת הרא"פ בסי' ל"ה ס"ק ע"ח ודעתו להכשיר גם בנידון זה, ודעת המקד"מ בסי' ל"ה ס"ק ס"ב דעתו נוטה להז"ש להחמיר, ולכן הדברים האמורים פה יש להם מקום, ואפשר לסמוך עליהם, כי נכונים הן בטעמם:

) פז **דה"ב. יעיין נא בפרה"ב סי' ל"ה סעיף ס"ו, וברא"פ שם ס"ק פ"ג שדעתי נוטה בהני תרי דיני לדון להתירא. וביותר תלמוד משם דכל עיקר דין דתרתי לריעותא, כגון בילא סרכא מתוך הבועה ודבוקה בהפיצול, מכיון שנופל לתוך הגומא אין לדון בהך דינא לחומרא, ואדרבה דיש להקל, אבל מידי ספקא לא נפקא עדיין, כי לפעמים הרוח יוצא ביניהם: דהלא לא בכל זמן ובכל עת הריאה בחיי הבהמה נפוחה היא בזה, שנאמר דמיהדק שפיר, ואדרבא איכא למימר דכיון דאפשר למלא באיזה זמן דמפקא זיקא יש לדון לחומרא, ולכן דין זה צ"ע להלכה למעשה:

שאלה פח

בסרכא היוצאת מן הפיצול שלא כסדרן, אם יש להתיר?

תשובה. מדשאלת בסרכא היוצאת שלא כסדרן, ע"כ דהכונה היא לאחר מיעוך ומשמוש, דאל"כ מדין סרכא לבד יש להטריף, ורק השאלה היא אם מיעוך ומשמוש מהני בדין זה מטעם שעומדת ע"ג הפיצול, והפיצול יש בו לדון בדין דיתרת, ולכן איכא למימר דנחשבת לכאורה לריעותא. ואולם לאחר העיון נראה דאף דהתוס' בחולין השמיענו דין זה לומר שאין לדון מתורת דין דיתרת מפני שדרך האונא של הימין להתפצל, אבל לריעותא אינו נחשב, כי לפי דאמרינן טעם דהכי ריביתה לא גריעה מיתמ"ק ומיתרת בדרי, דהלא בכסדרן ע"ג בועה פסוק להלכה באו"ז בסי' תי"א להתירא, ומטעמא דכיון דאמרינן בחולין (דף מ"ו ע"ב) דבכסדרן הכי ריביתייהו אין לדון תורת דין ב' לקותות, ואינן נכללין בדין ריאה שהעלתה צמחים המבואר בגמרא שם (בדף מ"ח), כ"כ יש לנו לומר בנידון זה שאינו נחשב הפיצול לשום ריעותא, כי הכי ריביתיה. ואף להמחמירין בסרכא בכסדרן היוצאת מתוך הבועה, יודו הכא, דהתם כתב הרמב"ם ז"ל דבבועה יש לחוש לנקב בשמפון יעויין בפ"ז משחיטה, משא"כ בפיצול שאין בו שום חשש, ומכיון שיצאה במיעומ"ש יש להתיר. כנלע"ד *):

שאלה פט

פיצול ע"ג האונא השמאלית הסמוכה להצואר, העליונה אם יש להתיר?

תשובה. מלישנא דהתוס' בחולין (דף מ"ז ע"ב) ד"ה אפילו משמע דדוקא באונא הימנית איכא למימר דמתהפך ע"ג הגרגרת, משו"ה דרכה להתפצל וכשרה, משא"כ בהשמאלית דשם לא נחשבת לדרכה בכך ויש להחמיר. אבל כשנעיין שפיר בדברי האו"ז בטריפות סי' תי"א ובהגה"א בחולין בפ' א"ט סי' ע"ז בשם רשב"ט ור"ק ור"י הלבן להתיר כי לפ"ז אף בשמאלית נמי הדין כן, וטעמא איכא למימר דהמקום שם דחוק. ולו יהא שאין דרכה תמיד להתפצל, אבל אם כשימצא פיצול שם נמי יש לדון להכשר ולומר שאין זה נחשב ליתרת, כ"א לפיצול. ואם שהאו"ז והגה"א וכן נראה מהג"מ בפ"ה משחיטה ס"ק ה' להחמיר בשאר אונות, י"ל דכל זה הוא היכא שהפיצול יש לו תואר וצורת אונא, דאז נחשב ליתרת מגבה וטרפה, משא"כ היכא שאין לו צורת אונא דלא נחשב ליתרת איכא למימר דיש להכשיר, דממ"כ דגם שם יש דוחק הגרגרת והמקום צר, ורק מפני שאין הדחק כדחק הימנית, אבל דחק יש ולפעמים אפשר להתהוות, דלזה מהני היכא שאין להפיצול תואר וצורת אונא, דהלא בכל מקום דחזינן איזו סברא להוציא מדין יתרת עבדינן ואומרין שאין זה יתרת, ובכאן בפיצול הסברא היא דמלמטה שלמה הננה ולא נפצל אלא מלמעלה, כי פיצול הוא רק הנראה לשנים, אבל באמת הגוף אחד הוא, וכדמצינו דמיון לזה בעירובין (דף כ"ב), וביומא (דף ע"א) דעמרא מיפצל, ובבכורות (דף ל"ט) או שהיה ראש הזנב מפצל את העצם, ובנדה (דף מ"ז) משיפצל ראש החוטם ע"ש, והיכא שהגוף הוא אחד, אז אזלינן בתר השתא ואמרינן דכשלמה נחשבת, וכדמצינו קצת דמיון לזה במתניתין דכלים פ"כ מ"ז במתיר ראשי המעדנין טהורה, ובנחלקה לרחבה ר"י מטהר ע"ש ודוק היטב. ולכן בנידון זה מכיון שכל זה אינו אלא רק פיצול בעלמא ודוחק שם, נמצא דיצא מתורת דין יתרת, כי אין זה מתחילת ברייתה, ורק לחלק מן הריאה בעלמא והיכא שנחלקה באופן שאין סופה להתפרק, דאז מתירין וכדאמרינן כ"כ לענין טומאה נמי בכמה דוכתי בכלים יעויין בפ"ה, ובפט"ז, וכו', והבן. דלזה גם בהאונא השמאלית אם נמצא פיצול שיש סברא לומר שאין זה אלא חלק מהאונא, המיקל לא הפסיד, דיש לו על מה לסמוך. כנלע"ד **):

ורצית זבה

*) פח **קוה"ד.** אומרים הני תרי תשובי נראות כסותרות אהדדי דבסימן הקודם קשו"ט כשהסרכא יוצאת מפיצול להגומא ובתוכה בועה דמשמע דכל השו"ט היא מטעם הבועה והפיצול אם נחשב לסתימה, וזה סותר לדין המבואר בתשובה זאת. ויש להקשות מכיון דשאל על קדמייתא למה ליה למשאל על תנייתא כדשאל על הירושלמי בנזיר בפ"ח ע"ש, ולכן כדי לתרץ נראה דמחולקין הן בטעמם ונימוקם, דבסי' הקודם איירי מדין סרכא דמינה ובה ובכסדרן ממש, וכאן איירי שהסרכא יוצאת למקום אחר שלא בכסדרן, דאז יש לחקור אם נצטרף אתי ריעותא בהדי ריעותא דפיצול, או לא. ולפי המבואר להלן י"ל דאף אם נחשוב פיצול לריעותא כ"ד, מ"מ אינו מצטרף בהדי ריעותא סתמא, כי סרכא שיצאה ע"י מיעומ"ש, אפשר לומר שאיננה אלא רק ריעותא סתמא, ולזאת לדקו ונכונים הדברים הללו, ודוק:

) פט **אה"ב. יעויין מ"ש בזה הבה"ב בסי' ב' ס"ק ה', ובשמ"ח סעיף ע"ז בסי' ל"ה, ותבו"ש ס"ק כ"א, ובפרמ"ג שם סעיף מ"ה, ורא"פ ס"ק ס"א, ומכל אלה תשפוט בצדק שאין מקום לדין זה, ובודאי יש לנו ליזיל לחומרא, ואך כדי להעמיד קצת הדברים האמורים פה, נראה לומר דהיכא שהאונא העליונה השמאלית היתה גדולה, ואז יש דוחק טובא אפשר דבהפמ"ר ובשעת הדחק להקל, ואפשר דזאת כוונת הדברים האמורים פה שכתב, אם יש איזו סברא ולפעמים נתהוה דאפשר שהכוונה היא על אופן כזה, היינו היכא שהאונא גדולה שיש לתלות שמחמת גדלותה ודחק הגרגרת נתהוה כן, דאז במקום הפסד גדול וסעודת מצוה המיקל לא הפסיד. וכ"ז הוא רק להלכה, אבל למעשה לע"ג ורב, כי דעת הראשונים והאחרונים אינה נראה כן, ודוק:

שאלה צ

בפיצול ותחתיו גומא, ובתוך הגומא היתה שם סרכא יוצאת מתוך הבועה, הכשרה היא אם לא?

תשובה. הפרש איכא בין דין זה לדין נקב שנמצא בהגומא תחת הפיצול, כי הבועה בולטת ואינה מנחת את הפיצול לנוח בו לגמרי, ולכן אף דגם זה מהורת נקב אתינן כדמשמע מחולין (דף מ"ח ע"א) בריאה שהעלתה למחים, ובמרדכי בפ' א"ט, ובאו"ז שם סי' תי"א, ובס' האשכול בסדר ח"י טריפות בקלרה סי' כ' ובת"ד להראב"ד סי' י"ב. ולא עוד דחילוק יש בין נקב בפועל הנראה עתה להעין, ובין דבר שסופו להתפשט, או משום דתולין את הקלקלה במקולקל, כדאיתא בנדה (דף ס', וס"א), ובירושלמי דתרומות פ"ד. כי בדין סרכא ע"ג בועה מלינו מחליקת בין הראשונים, דאיכא מאן דס"ל דלא נאמרה אלא בדין המפורש בגמרא, אבל בס"ת או בכסדרן מכשרי, ולכן נדמקילינן בנקב בפועל, מכ"ש דאית לן למיקל בזה. אבל שאני הכא דכאן אנו צריכין למיזל בתר הסתימה אם סותם האי פיצול שפיר, ומכיון שהבועה בולטת שייך לומר דלא סתמה שפיר, ויש להחמיר. ואולם איכא למפרך, „חדא" דבגוף הדין לנוגע בתרל"ר יש לנו מקורים דלאו בכ"מ וככ"ז איתאמרא הך, דהא מקידושין (דף פ') ומנדה (דף כ' ע"ב) במקוה שנמדד, התם האי גברא היה לו חזקת טומאה, ועתה אנו באין להוציאו מחזקתו זאת, ומכיון דבהמקוה נמצאה ריעותא אוקמינן ליה אחזקתיה קמייתא, משא"כ בבהמה, דהא כשנשחטה היתה לה חזקת היתר, ורוב בהמות בחזקות כשרות הן עומדות עד שיודע לך במה נטרפה, דהפירוש הוא שעליך להביא ראיה להוציאה מחזקתה חזקת כשרות זאת, וכל זמן שאין לך בירור גמור בחזקתה הראשונה עומדת ואין להטריפה, דנמצא לפירושא הדין שאין אנו דנין בגדר ב' חזקות דנאמר דחזקה אחת איתרעה ונעמידנה בחזקה, „הב'" דהלא אין בה אלא חזקה אחת וע"ז אנו דנים, דלפ"ז אפשר דיש לדמות לדאיתא בתמורה (דף כ"א ע"ב, ובדף כ"ב ע"א) באבודה ונמצאת בע"מ יעוי"ש ברש"י ובתוס' מ"ש בזה ולקמן בכלל הר"ל בס"ד יבואר מזה. ואף דאיכא סברא לומר דמטעם אחר יש לדון לחומרא משום תרי קולי דלא מקילינן, ולכן מחמירין, או משום דבטריפות אנו דנין על שם סופו ואף דהשתא שלמה, מ"מ אזלינן בתר לבסוף, ונקטינן סברת הגמ' דברכות (דף ל"ו) בקורא, ובפסחים (דף פ"ד) בגידין, ובירושלמי דשם פ"ז ודסנהדרין פ"ט בעלמות ובכי הך גוונא סימן הוא שסופו להתפשט ע"י מכה זאת, מ"מ בהאי דינא נראה דלא שייך לדון דין זה דדמי לחסרון מבפנים דמאי איכפת לן, הא הפיצול מכסה מלמעלה ולא נחשב זה לחסרון. ואף בדעת הרמב"ם ז"ל להחמיר יעויין בפ"ח משחיטה ה"ז הא לדעתו אין לדון בדין סרכא כזאת היוצאת מהבועה, כדמשמע בפי"א משחיטה ע"ש מדין ס"ת, ותלמוד במכ"ש במינה ובה או בכסדרן, דלכל אלה הדברים נראה דיש להקל בדין זה, גם לדעת הראב"ד והאשכול כי הם לא דברו אלא במקום שאין סתימה יפה ומהודקת, או במקום הנראה דנחשב לחסרון מבחוץ, ולא כן בנידון כזה. ועוד מכיון שאנו רואין שלמעלה הוא שוה לשאר בשר הריאה, אית לן לומר שאין חששא להפיצול הזה ולהגומא לא מטעם חסרון מחמת הגומא, ולא מטעם שסופו להתפרק מטעם שהוא שוה לשאר הריאה, דהאי סברא לא שייכא אלא כשרואין שהפיצול בולט, דאז איכא למיחש לחיכוך בגלעות ולסופו להתפרק, אבל בשוה אין שום חשש, רק מחמת הסרכא והבועה, ולו יהא דנחשבין לב' ריעותות, אבל אין זה רק אלא מבפנים והפיצול מלמעלה סותם דיש להכשיר. כנלע"ד *):

שאלה צא.

ובדבר שנסתפקת בדינא שבא בפיצור הבולט מלמעלה, ואיננו שוה לשאר הריאה, אם יש לדון בזה להקל?

אשיב לך ואומר, דלענ"ד נראה מכיון דחלוק מדין יתרת ואומרין שאין זה אלא כנחלק מעט, ונראית רק כשינוי קלא ולא כתוספות דאין לדון בזה מתורת דין יתרת, ולכן אם יש עוד סניף לזה כגון דאית בהאי פיצול פחות מכטדא"ם יש להקל, דבפחות משיעור זה איננה נחשבת לאונא בעלמותה, וגם הגומא מעידה שפיצול הנהו, דלו יהא שהוא גבוה מעט ובולט דיש לחוש לחיכוך בגלעות וסופו להתפרק, אבל אין שייך לומר כן באם שהוא מחובר הדוק היטב בשירש חזק המעיד לנו שאין זה יתרת אלא פיצול דדרכו בכך. ולזאת הסומך עלמו להקל בהפמ"ר, באם בהוא פחות מטדא"ם לא הפסיד. כנלע"ד **):

אונא

ורצית זבח

*) צ **קוה"ק.** הר"ש בסי' ל"ה בסעיף ב' כתב להטריף משום תרל"ר, ואם כפי המבואר בהדברים הנאמרים פה נתיישבה סברת הר"ש שכתב להחמיר אבל הדבר הזה מידי ספק לא נפקא, כי קולא גדולה היא להקל בזה, דהלא מיירי דהסרכא היוצאת מתוך הביעה נסרכת ג"כ להפיצול, ואין זה ב' ריעותות, כ"א תלתא, דהא הפיצול גופא לריעותא כ"ד נחשב, ולו יהא שכתוב מלמעלה בסי' פ"ח דפיצול אינו אף ריעותא כ"ד, אבל גם זה חידוש דין הוא, דלפ"ז אפשר לומר דמקום הפיצול מועיל שלא תהני אף מיעוך ומשמוש, ומטעמא דאיתא בזבחים (דף ל"ד) דמקום המכה מחלחל, והגם דאית לן להוכיח דפיצול מקום בריה הוא מספרא דפ' תזריע אות כ"ד ומתוספתא דנגעים פ"ב, וכן הסרכא הזאת איננה נחשבת רק אלא לסרכא דמינה ובה, או כסרכא בכסדרן. אבל מיעומ"ש בודאי בעינן והיכא שעברה ע"י קליפה, המיקל בהפמ"ר יש לו על מה לסמוך:

) צא **הרוה"ק. אומרים דדין זה מופרך הנהו מניה וביה, דהא טעמא הוא דמתחכך וסופו להתפרק, ואיזה הפרש יש בזה בין כשהוא כטדא"ם או בפחות, דהלא איננו תלוי בדין ריעותא

דיתרת

שאלה צב.

אונא שהיא פחותה מטרא"ס, ויש בה בועה מעל"ע וחוט בשר מקיף, אם יש להתיר, או לא?

תשובה. הא דבעינן באונא שתהיה כטרא"ס זהו דין דילפינן מחולין (דף מ"ז ע"ב). אבל אגבה אפילו כטרא"ס טריפה, דמשמע משום דבשיעור זה נחשבת לאונא, והיכא דנמלאת מגבה חשיבא ליתרת אונא מגבה וטרפה, ולזאת השאלה היא בכאן, דבעצמותה היא פחותה מעלה של הדס ורק הבועה הזאת העומדת בשיפולי האונא, על זה צריכין לדון אם מצטרפת להשלים או לא, אפשר לומר דכיון דבבועה גופא כתב הרמב"ם בפ"ז משחיטה דיש לחוש לנקב, ולו יהא דדין זה דבועה בשיפולי הוא מבס"ג כדכתבו התוס' בחולין (דף מ"ז ע"א) יעוי"ש, אבל מנין לנו לומר שתועיל ההשלמה הזאת ולהצטרף בהדי הך לדון בהאי מוגלא ולומר שגם זאת בשר האונא הננה, ואדרבא יש לנו לומר כפי ההגיון לסברת התוס' בזבחים (דף ע"א) בד"ה הפיגול דהמיעוט אינו בטל להשלים השיעור ברוב איסור. וכ"כ יש לנו להוכיח מהירוש' דחלה פ"א ה"א ממימרא דר"ל שאין לך נגרר עם החטה אלא האורז בלבד, וכן נראה לשפוט מדברי רש"י בנדה (דף כ"ז ע"א) ד"ה א"א, אע"ג דרובא רקב א"א וכו' עד ובליר לו שיעורא דתרוד יעוי"ש. אמנם לכשנעיין נמצא דלבד שאין דמיון לגמרי לדינא דהשלמת השיעור באיסורין, ואף אם כשנדמה מוצאין אנן דדבר הפטור מצטרף להרוב להשלימו לכשיעור וכדמשמע מירוש' דחלה פ"ג ה"ג וז' ופ"ד ה"א ופ"א ה"ג ומגמ' דסוכה (דף ע' ע"ב) בהדלה את הגפן ואת הדלעת וברש"י שם ד"ה כשחבטן, ובירושלמי דכלאים פ"ט ה"א בלמר גמלים ול"ר שטרפן זה בזה, ובתוס' בזבחים (דף ע"ט סוף ע"ב), ובגמ' שם (דף פ' ע"א) בדין פלוגתת ר"א ורבנן בהזיה אם צריכה שיעור או לא, דמשמע דמהני להשלים, ואת הני דוכתי שלייננו לעיל דלא משמע כן מבואר באורך מזה בספר חינא דחיי ובס' מוע"י בה' פסח ע"ש, ולזאת לו יהא שאין זה רק אלא מוגלא, אבל מכיון שחוט בשר מקיף דראיה היא דהדרא בריא, בודאי י"ל דמצטרפת להשלים לשיעורא דטרא"ס, וחלוק דין זה ממה שכתבנו לעיל בסי' ע"ב יעוי"ש. ואף דלפי האמת שאני דין טריפות מדין השלמת עפר לרקב ופסולת לאוכל ופחות משלים לשלים, כי בטריפות העיקר הוא אם המקום בריא או לא, מ"מ אית לן למימר בכאן דיש לנו דבר המוכיח שנתרפאה הבועה, ואין לנו לדון בתר השתא כ"א בתר לבסוף. ואדרבא דהחוט בשר הזה מראה דהיתה שם כשיעור האונא. ורק נחסר מזוכה ע"י שהבשר שמבפנים נתהוה למוגלא, דאין זה אלא לחסרון מבפנים והקרום של הריאה קיים ובריא, דיש להכשיר. כנלע"ד*):

שאלה צג.

בחסרה אונא אחת, והיתה שם אונא רחבה כשתים, אם יש להכשיר?

תשובה. מדינא של הגמ' נראה דאונא שהיתה גדולה כשתים בעינן שיהיה שם היכר המראה שאין שם חסרון באונות, יעויין בחולין (דף מ"ז ע"ב) במימרא דרפרם בריאה דדמיא לאופתא, וא"ד דשיטא דל"ל איתיכא דאוני, וכ"ז הוא היכא דאיכא לפנינו חסרון ממש, אז בעינן איזה היכר או סדק, אבל באם שיש לנו עוד איזו סברא המבררת שאין שם חסרון בהאונות, אמרינן דשפיר יש לסמוך ולומר שאין כאן חסרון באונא כלל, דהלא בלישנא דריאה דשיעא כאופתא, משמע לכאורה דקאי זה באם שלא היתה אונא אחת גדולה כשתים, הא אם אחת היתה גדולה כשתים זהו גופא סימן הוא דיש כאן ב' אונות ואינו נכלל בגדר חסרון. ולו יהא דהרבה מהראשונים לא ס"ל כן, ואף בגדולה כשתים בעינן לזה היכרא, אבל יש לנו בנד"ד עוד סברא, דהא אית בה ורדא, ודעת הרמב"ם בפ"ח משחיטה דהורדא משלמת, וממ"נ יש להתיר בכהאי גוונא. כנלע"ד**):

בחסרה

ורצית זבח

דיתרת. כ"א במילתא אתריתא דסופו להיות נקב, דדמיא להא דאיתא בחולין (דף קכ"ג) ובמקלא מזה כתבו התוס' בזבחים (דף ל"ה) דע"י מיכוך סופו להתפשט, ואיך אפשר להכשיר? ובפרט דמפורש יוצא בבדיקת הריאה למהרי"ב סי' ב' והובא ברמ"א סי' ל"ה סעיף ה' ובב"י שם דבעינן שוה לשאר הריאה, וכל שאיננו שוה לשאר הריאה אז היא טריפה, ואיך אפשר להתיר? ומפורש יוצא מהשמ"א סי' ל"ה סעיף י"א, והתבו"ש שם ס"ק כ"ג דיש להטריף, ואינו מחלק בין כטרא"ס או בפחות. ואם דמליסנא דהד"מ שם משמע קצת סברא דיש להכשיר יעוי"ש בס"ק י"א, אבל לאחר העיון יש מקום חילוק מהתם לדינא דהכא. ואפשר דכונתו למ"ש בספ' המהר"מ במחהב"ד סי' ב' ס"ק ה' אות ב' בשם בדיקת מהר"מ מדליגגן דמפ"ש דבפילול בעינן משך צורת אונא דומה וגם במראה, משום דמיירי בפילול שהוא גבוה יותר משאר בשר הריאה דאז יצא מדין גבשושית דמשמע הא אם אין לו צורת האונא במראה ובמשך, אז דין גבשושית ניתן לו, ולע"ר וגדול:

*) צב **אה"מ.** יעויין נא במ"ש בזה המקד"מ בסי' ל"ה ס"ק ו', ובסי' ל"ו ס"ק פ"ה, ובגה"ק אות ה', ובלבש"ר סעיף ז' דלא משמע הכי, אכן ראיתי בהרא"פ סי' ל"ה ס"ק מ"ד שכתב בשם הכנה"ג להכשיר באופן כזה, ולזאת אין להתיר כ"א בהפמ"ר ובאופן הניכר שלאחר שנתרפאה הבועה לא יהיה נכון ונקמט, ושבן:

) צג **דהמ"ע. הדבר הזה לע"ר, דלו יהא דיש כאן תרי סברי, אבל לאו מילתא דפסיקא הן, דהא בחסר אונא אם הורדא משלמת או לא אית בה פלוגתא, ודעת רש"י ותוס' והרא"ש בחולין (לדף מ"ז) דהורדא איננה משלמת, וכן פסק הרמ"א בסי' ל"ה סעיף ז', וכ"כ מצינו מפורש יוצא מדברי המהרשד"ם בסי' ל"ה ומהר"מ בבדיקת הריאה סי' א', דאף בגדולה כשתים בעינן היכר סדק, ויעוי"ש בסי' ד' בדיני אופתא מ"ש בזה, ולכן קשה מאד להתיר בנידון זה:

אולה"ם

שאלה צד.

בחסרה האונא, והיתה שם יתמ"ק, אם מועילה להשלים ולהכשיר?

תשובה, כבר ביארנו דיתמ"ק יש לנו דין מפורש יוצא מהגמ' ורוב מהראשונים פסקו להכשיר, ולזאת אף דאיכא למימר לכאורה דכל יתר כנטול דמי, מ"מ מסתבר טעמא דביתמ"ק איננה נידונית בגדר זה, כי הכי רביתה. ואף דרש"י והתוס' בחולין (דף מ"ז ע"א) ס"ל להחמיר ולומר בורדא דאיננה משלמת את החסרון, וכן דעת הרא"ש שם, אבל כ"ז הוא בורדא דאית לן סברא לומר שאיננה עומדת בדרי דאוני, או משום דחסר הורדא, אבל ביתמ"ק שאין בה כל הטעמים האלה, בודאי י"ל דמשלמת החסרון של האונא, ויש להכשיר. כנלע"ד *):

שאלה צה.

באחת מן האונות של הימין שחסרה, אם י"ל דהורדא משלמת את החסרון או לא?

תשובה. מדינא של הגמ' נראה דבבהמה שאין לה ורדא כשרה, יעויין נא בחולין (בדף מ"ז ע"א), וזהו דעת הרמב"ם בפ"ח משחיטה, ותשובת הבבליים המובאת בס' האשכול בסדר ח"י טריפות בקצרה סי' כ', ודעת הרא"מ בס"י סי' ס"ו, והרוקח סי' פ"ב להכשיר, ולפ"ז תחשב האי עינוניתא ליתרת, ואיננה מעלה ומורידה אם יש לה או אין לה. ולזאת יש לדון לקולא. ואף דאיכא סברא לומר שאיננה משלמת מטעם דתחשב לחסר הורדא, או שאיננה עומדת בדרי, מ"מ הא גם להנך הרי טעמי לטעם דחסר הורדא ליכא למימר שלא תשלים מנין האונות כי חסר הורדא כשרה, ורק הטעם הוא משום שאיננה עומדת בדרי, אבל גם את זה אפשר לתרוצי, הא מצד קמא הוא ונידונית כיתמ"ק. ומכיון דדעת הרמב"ם ותשובת הגאונים והאשכול והרשב"א נוטה להכשיר, המיקל יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד **):

שאלה צו.

נמצאו ב' ורדות בבהמה דקה, וחיתה יותר מיב"ח, אם יש להתיר?

תשובה. דין זה דיתרת הורדא תלוי בפלוגתת רש"י, ותוס', והרמב"ם בפ"ח משחיטה, והרא"מ בס"י ס"ו, והרוקח בסי' שפ"א והתשב"ץ סי' שכ"ה, דדעת התשב"ץ בחסרה הטינוניתא ויש לה שתים טרפה, ודעת הרי"ף והרמב"ם להכשיר בכל גווני. וכן דעת הרשב"א בתוה"ב, ודעת הגאונים הובאה ברא"ש בפ' א"ט, ובס' האשכול בסדר ח"י טריפות בקצרה סי' כ' להתיר כדעת הרמב"ם ז"ל. אכן דעת הר"י אלברצלוני ור"א הובאה בתוס' בחולין (דף מ"ז) להטריף בחסר ולהכשיר ביתר, ולפ"כ אין זה אלא ספק טרפה התלויה בפלוגתא דרבוותא, ובס"ט כזאת מהני שהיית יב"ח, דכל דין דאמרינן בטרפה שאיננה חיה יב"ח המבואר בע"ז (דף ה' ע"ב, ודף ע"ז ע"א), ובחולין (דף מ"ב, ודף כ"ז ע"ב), ובבכורות (דף ג'), ובתמורה (דף י"א) ובנדה (דף כ"ג) מיירי בטרפה ודאית, דאז אף שאנו רואין מיעוטא דמיעוטא דחיה, אמרינן שאין זה סימן שאיננה טרפה וכ"ז הוא רק בטרפה ודאית, אבל בס"ט שפיר תהני. ולכן בכאן שאיננה אלא ספק נראה דיש להתיר בכהאי גוונא. כנלע"ד ***):

שאלה צז.

בבהמה שנמצאו בה שני כיסין, אם יש להתיר?

תשובה, כללא אית לן בכ"מ דכל יתר כנטול דמי יעויין נא (בדף כ"ח) בחולין, ובבכורות (דף מ') ומטעם זה בכל אבר שחסרו גורם בחסרונו טריפות, ה"ה שגורם גם ביתרונו, וטעמא זה אינו אלא למאן דס"ל דכחסר
חשיב

ורצית זבח

*) צד **אולה"ק**, ל"ע טובא לומר כן, מפני דיעויין נא במ"ש הש"ך בסי' ל"ה ס"ק מ"ב והשפ"ד שם והתבו"ש ס"ק י' דדעתייהו איננה כן, וס"ל שאיננה משלמת, ולכן קולא גדולה היא, ואין לסמוך על דין זה כלל:

) צה **קוה"מ, נראה דתפיסין בשיטתא כדעת הב"י דפסק כן, אמנם הרמ"א בסי' ל"ה לא ס"ל כן, וא"כ הלכה כבתראי וכן הסכימו רוב מהאחרונים, אמנם מצאתי אין להדברים האלה מירושלמי דחולין פ"ג ה"א דאיתא שם: חסר אודן, ואודן הורד משלימה, א"ל מימין כשרה, משמאל טרפה, הרי דמפורש יוצא מן הירושלמי דהורד משלמת. ואם שקשה להכנים הראש בין הרים גדולים וגבוהים, אבל כנראה לא היה לפניהם הירושלמי הזה, ודעת הרמב"ם והגאונים, ומקורן הוא בהך ס' ירושלמי שנדפס מחדש ואפשר דלפניהם היה בכתובים, ומפ"ז בודאי יש להתיר, ולפי דברי הירושלמי האלה יונח לנו פלוגתת האחרונים ה"ה: הש"ך, והפ"מ בסי' ל"ה ס"ק מ"א, ומ"ב, והמקד"מ ס"ק ל' שם, והב"ח שם דאיכא מאן דס"ל דאף מצד שמאל משלמת, ובכאן מפירש יוצא דדוקא בימין דאית לן סברא לומר דהכי רביתה בחיוי ברייתא, ומשו"ה יש להצטרף להשלים את החסרון, משא"כ מצד שמאל דבגדר שינתה מקומה נכנסת, ובודאי שאיננה משלמת:

***) צו **דה"ב**, ראיה לדין זה ממ"ש הש"ך ביו"ד סי' כ"ז בשם תשובת הרשב"א בסי' ל"ח יעוי"ש, ודוק היטב ותמצא כן, אכן יש לדון בזה דהלא ביתר מטעמא אחרינא אנו באין דחשיב כנטול, ובגדר הללמ"ס הוא, וכל שאילו ינטל איננה חיה כניטל נחשבת וטרפה, ואיך תהני שהיית יב"ח בזה? וכדי להנצל מן הקושיא הזאת ביאר בהדברים הנאמרים פה דגם בחסר יש מחלוקת, דנמצא דחסר גופא פלוגתא דרבוותא היא, דלפ"ז תהני גם ביתרת. ואף דביתר איכא נמי פלוגתא דדעת רש"י והרמב"ם כחסר, אמנם הרשב"א והרמב"ן לא ס"ל כן, יעויין נא במה שביאר הב"י את דבריהם בסי' מ"א והט"ז בסי' כ"ה.
ולמד"ם

אשיב לדעת רש"י בחולין (דף כ"ה ע"ב), והרמב"ם בפ"ח משחיטה ובפ"ב מאיסמ"ז. ולדעת הרמב"ן דסובר דיתר כנטול דמשמע כאילו ניקב במקום חיבורן, וכן לדעת הרשב"א בתוה"ב דסובר דכאילו ניטל לבדו הוא ממקומו נראה דבהאי כיס שאני, כי אף אם יארע נקב בכיס איכא למימר דלא שייך ביה טריפות, כאשר יבואר לקמן בסי' ק"ח. ומטעם כאילו נטול הוא, הלא זה לא שייך אלא בטריפות בעלם, ולא בטריפית כזאת הבאה מגורם, וכן אף לרש"י והרמב"ם נראה דלא עדיף זה מאילו נמלא מבלי כיס כלל, ולמה נטריף עבור זה? כי לא מיבעי' להרמב"ם דס"ל דבחסר ויתר הורדא דכשרה, דכיס לא עדיפא מן הדבר שבא מחמתו, ואף לדעת רש"י בחולין (דף מ"ז ע"א) דס"ל לחלק בין חסר ליתר בדינא דורדא, וטעמיה דשאני דבר שאנו רואין שינוי בו, מדבר שאינו כלל. כדמלינו דוגמא לזה בירושלמי דברכות פ"ה ה"ב, ובתענית פ"א ה"א לא דמי ההוא דמיקל לההוא דלא מלי' ולא מיקל, ויעויין בתוס' בברכות (דף כ"ט ע"ב) ד"ה הא, ובתענית (דף ג' ע"ב) ד"ה בימות, אבל כ"ז בהורדא גופא, לא כן בהכיס דלא אידכר בגמ' כלל, וא"כ אף דטבע הורדא לבוא עם כיס, אבל טריפותו אינה מעלמותו, כ"א מחמת הורדא דשאני היכא דאיתא, מהיכא דליתא כלל. ולכן אם נתהווה איזו טריפות בהכיס מוכרחין אנו לומר דסיפו לשלוט גם בהורדא. ומכיון דבטריפית אנו דנין על שם סופו נמלא דרואין כאילו ניטל וחסר הורדא, דלפ"ז נכנס בגדר דתרי רואין, וכללא אית לן דתרי רואין לא אמרינן כדאיתא בעירובין (דף י"ט ע"ב) בדינא דאבן מרובעת המבואר בתוספתא שם בפ"א, בפלוגתא דרשב"א ור"י בנו של ריב"ב. ולו יהא דמהתם אינה ראיה משום דמלינו שם פלוגתא, אבל הרמב"ם פסק כן בפי"ז משבת ה"ח. וכן אית לן למילף מדאיתא שם (בדף ו' ע"ב) באבולי דנהרדעא דטימן עד פלגיהו בעפרא וכו' עד כי אתי ר"נ אמר פניוה לעפריהו וכו' ע"ש, דיש לדוק דלא אמרינן תרי רואין. ואף מדאיכא למימר דעירובין שאני, ועוד דטריפות חלוקין בדינן מטעמא דכל טריפות לסימן הן שהבהמה הזאת מקולקלת, וכדמלינו בסנהדרין (דף ע"ח) דאף למ"ד דטרפה חיה, מ"מ ס"ל דסופו להיות מת, דמתגוונה והולך יעוי"ש בתוס' בד"ה ההורג, ולכן אף כשלא ניטל הטעם הוא שע"י קלקול זה סופו להנטל ולא דמיא להתם. ואולם גם את זה אפשר לתרץ בסברא ובגמרא: בסברא דכל עיקר של הכיס הוא שמגין על הורדא ומדרואין אנן דיש בה ב' כיסין ולפנינו הם שלמים לו יהא דסופן להנטל, אבל עתה מגינין שפיר, ולכן לא שייך בזה טריפות,

ול"ל לבוא מטעם תרי רואין, דמבלעדי זה אית לן סברא אף כשנאמר דכל יתר כנטול, אכן בכיס לא שייך זה. ומגמ' מלינו בפסחים (דף ל"ח ע"א) דתרי הואיל לא אמרינן ויעוי"ש ברש"י ד"ה או, וכן מוקים הרשב"א (בדף מ"ו) יעוי"ש בתוס' ד"ה הואיל, דחזינן מזה שאף במקום אחר לבד מעירובין נמי אמרינן כהאי סברא ויעויין במנחות (דף ק"ב ע"א) דאי בעי פריק אמר אי בעי הוה זריק לא אמרינן, ולכן גם בטריפות נמי שייך למימר כ"כ. ואף שנאמר דהא דין זה שאני דהיכא מיירי, ע"כ בורדא חדא והכיסין ב' דאית בזה סברא לומר מכיון שנמלאו ב' כיסין מסתמא היו שם ב' ורדות, והאחד ליתא דאתמיהי התמה וכדאמרינן בבכורות (דף מ' ע"א) רע"א נוסיבו על וכו', רי"א אם יש לו ב' כיסין יש לו ב' בילים, וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מבכורות ה"ה יעוי"ש, וא"כ גם בכיסי הורדא נמי נימא הכי, אבל יש לחלק מדבר שבא בחיוב ובטבע, מדבר שאינו בא בחיוב כ"א במקרה, דבחיובי אית לן לומר דהמקום מלמדנו דבודאי היה שם, ובמקרה אין לנו לומר דבודאי היה שם, דאפשר שהשינוי לא היה רק אלא כפי המליאות, ובפרט דכל עיקר דין דיתיר ורדא רבו דעת הראשונים הסוברים דאזלינן לקולא, והסברא נותנת דמשום דכל יתר כנטול יש לנו להכשיר, דהלא לא עדיפא מאילו לא נמלא בה כלל, וא"כ נראה דבודאי בדין זה דב' כיסין יש להקל כנלע"ד *):

שאלה צח.

ומה ששואל ביתרת העומדת בהורדא, ויש לה כים בפ"ע, אם יש להכשיר?

תשובה. דין זה דיתרת בורדא אף כשנחשוב אותה ליתרת, לא נאמר הך כללא דכל יתר כנטול, רק אלא היכא שהוא יתר אבר לגמרי, ואם שלא היתה יתרת אבר ורק במקלתו, אז נראה שאין לדון בזה מתורת דין יתרת, כי זה דאמרינן ביתרת רגל או בכוליות וכן בטחול ובכבד דיש לדון מטעם חסר, או כאילו ניטל הוא ומקומו או כניטל ממקום חיבורו, לא שייכי רק באופן שעמדה בהגוף כמו האבר העיקרי, דאז מטעם שהטבע מחלק כחו לשנים אמרינן דהעיקרי נחלש. אבל כשהיתרת יוצאת מהאבר העיקרי אין זה אבר, כ"א דלדול בעלמא וכ"ז היה מקום לומר אף בתוגא כן ובאופן שאין לה הואר ולורת התוגא, ומכ"ש בורדא דאיכא למימר דכל עיקר דין ורדא

ורצית זבח

ולמד"ם דכניקב חשיב, איך אפשר להתיר? ובפרט דיש לחלק בין יתר בריאה ליתר בורדא וכאשר כתב המכריע בסי' ו' חיו"ד יעוי"ש. וגם את זה אפשר לתרץ בנקל, דהא רוב מהראשונים ובתוכם הרשב"א להכשיר ביתר אף כשלא שהה. ומכ"ש כששהה, דממ"נ יש לדון להקל:

*) צז **דה"מ.** יעויין נא ברמ"א ביו"ד סי' ל"ה סע"ב, ובשמ"ח שם סעיף ל"ג, ובתבו"ש ס"ק מ"ט, וברא"פ ס"ק קכ"ז וקכ"ח ובפרת"ב דמחמירים ביתר' כים, ורק אם הוא שלא במקום הורדא, אז יש להקל בהפמ"ר. ולו יהא דהמשב"ג כתב להתירא ומטעמא דלא אמרינן תרי רואין כדמבואר פה, אבל רבו האוסרין בזה. אמנם מכיון דכל עיקר דין דיתר כים לא אידכר בגמ' כלל, וגם הראשונים לא הזכירו מזה מאומה, ולו יהא דאנן נהגין לחומרא, אבל בהפמ"ר להמיקל יש לו על מה לסמוך בזה:

ורדא בפלוגתא מתנייא, ובפירושן של הראשונים בדברי הגמ' דחולין (דף מ"ז), ורוב מהראשונים מכשרי כשנמצאו שנים יעויין נא בס' האשכול בסדר ח"י טריפות סי' כ', ובראב"ד בתמ"ד סי' י"ט, וברוקח סי' שפ"א ועוד הרבה מרבוותא, ולכן אף דבבהמות שלנו דאחת נמצאת בהן תמיד וחלוקות הן בטבען, דלפ"ז צריך להיות ג"כ ביתר מטעמא דכל יתר כנטול, וע"פ דברי התוס' בע"ז (דף כ"ד ע"ב) בד"ה פרה, ובחולין שם ד"ה כל הני, אבל באופן כזה לא שייך למחשביה לדין דיתרת, ולזאת בודאי דיש להקל. כן נראה לע"ד *):

שאלה צט

וזה שנסתפק לך בדין וורדא שחסרה, אם יש להתיר?

נראה לענ"ד לומר דהאי דינא אתאמרא בפלוגתא כאשר יעויין ברש"י בחולין (שם ע"א) ובתוס', דדעת רש"י, ותשובת הגאונים המובאה בס' האשכול בסדר ח"י טריפות, וכן האשכול בעצמו, והרא"ש, והרמב"ם בפ"ח משחיטה, והרשב"א בתוה"ב, והמרדכי בפא"ט, והאו"ז בסי' ת"א להכשיר היכא שחסרה, ור"א, והשב"ץ והר"ן בשם הרב אלברגלוני כתבו להטריף בחסר, ולכן מכיון דרובא דרבוותא מכשירין ומפרשי דנידון זה ליתמ"ק דיש להכשיר, ואפשר דקילא מטעם שאין לה צורת אוגא, ולכן אף בבהמות שלנו דנשתנית טבען כדכתבו התוס' בע"ז (דף כ"ד), ובחולין שם ובבכורות (דף י"ט), ובזמן הגמרא ג"כ היו בבהמות שלהם עינוניתא וורדא, ורק כשחסרה יודעין אנן דלא יצאה בהמה כזאת מחזקת כשרות. וכן נראה מדברי הראב"ד בתמ"ד שכתב בסי' י"ט וז"ל: תרתי עינונייתא מבפנים כשרה, וכל יתר מבפנים כשרה, אפילו חסרה העינונייתא כשרה, דנראה מדעתו שכתב רבותא בחסרה דמשמע דלא מיבעי' ביתר דכשרה, אלא אף בחסרה כשרה היא, מטעם דאמרינן שאין זה נחשב לחסרון ובתרתי דאית לה ורק עם תוספת נוטה דעתו להקל בפשיטות, מטעם דין יתרת מבפנים, אמנם בחסרה דאז העיקר חסר שאין לה כלל דרואין אנן לכאורה שיש חסרון בריאה זאת, מ"מ יש לדון להקל דמצינו בהמות שאין לכן כלל. ואף דלרוב איתנהו, כיון דישנן במציאות יש לתלות שגם הבהמה הזאת מאלה היא, ובודאי בדין זה המורה להקל יש לו על מה לסמוך, כי רבו דעת המתירין בנידון זה. כן נראה לע"ד **):

שאלה ק.

שינתה הורדא מקומה מעט, והיתה הפוכה שהחריץ היה נגד הלב, וגבה נגד החיתוך, אם יש להכשיר?

תשובה. מדברי התוס' בחולין (דף מ"ז ע"ב) ד"ה אבל שכתבו דאם נמצאת העינוניתא בצד שמאל טרפה דלאו אורחא בהכי, מזה יש ללמוד דנטרפת בשינוי מקום. וגרוע טפי מהיכא דליתא כלל, דהיכא דליתא כלל יש לנו לומר שהיא מן המיעוט בהמות דלית להו וורדא, משא"כ בשינוי, דנראה דיצאת מן הרוב ונעשה בה שינוי. ודוגמא לזה מצינו בירושלמי דתענית פ"א ה"א לא דמי מאן דמצלי ומיקל, וכמו דמצינו סברא כזאת בתוס' בב"ק (דף מ"א ע"ב) ד"ה נקי דמחלקי בין אדם לשור, דבאדם לא שייך כופר כלל, אבל שור דשייך כופר בו אין סברא לחייבו דמים שלא בכונה, הרי נלמוד מזה לנ"ד נמי דהיכא דאית בבהמה וורדא, ונשתנית מקומה לדון לקלקול, וממילא אזלינן לחומרא, ואולם דגם בדינא דב' וורדות איתא נמי להך סברא דנתהווה בה שינוי ויצאת מן המיעוט, ומ"מ יש לנו לדון לקולא, מטעם דלא עדיפא מחסר לגמרי, כ"כ אית לן למימר בחליף, דהלא דין אחד להם כדמצינו באונות בחולין שם ע"א במימרא דרבא, דלפ"ז נמצא דמדמכשרינן ביתר, אף שהוא אינו מן המיעוט ורק דנידון לחסר, כ"כ יש לנו להכשיר בחליף דחד טעמא להו, כדכתב רש"י בחולין (דף מ"ג ע"א) בד"ה לא תיפוק וז"ל: חליף היינו חסרה ממקום שהיא ראויה להיות וכו' יעוי"ש, ול"ת דמ"מ האי דינא בפלוגתא מתניא דדעת התוס' להטריף, אמינא לך דשאני היכא שנמצאת העינוניתא לצד שמאל, מהיכא שהיתה בצד ימין. ורק נתחלפה

בצורתה

ורצית זבח

*) **צח אה"מ,** בכל עיקר דינא דיתרת וורדא צריך עיון טובא כפי המבואר בירושלמי בחולין פ"ג ה"א דאיתא שם להדיא דכשרה יעוי"ש, הרי שאין שום טריפות ביתר, ומנין לנו להוסיף על הטריפות שמנו חכמים? ולזה צ"ל דלהך ירושלמי כוונו הגאונים דס"ל להכשיר ביתר וורדא, ולכן אין אנו צריכין לכל אלה, כי הדעת נותנת להקל משום דאיכא למימר דלא היתה נדפסת ומצויה בזמנם, ואם ראו בודאי פסקו לקולא ולכן בכהאי גוונא בודאי שאין שום חשש ויש להקל אף מבלי הפמ"ר, ודברי הד"ק בסי' ל"ה ס"ק ה' צ"ע טובא ודוק:

) **צט דה"ב, המהרי"ו והר"ן ומהר"ם בסי' ב' מבדיקת הריאה, וכן הרמ"א בסי' ל"ה לא ס"ל כן, וטעמא מפני דאיכא מחלוקת בין רש"י ותוס', לכן מספקא אזלי לחומרא. אבל כאשר יעויין בדברי הראשונים נמצא דיש ב' גרסאות בגמ': דאיכא מאן דגרסי הני עיזי ברייתא הכי אית להו יעוי"ש, ועוד דבדינא דרבא לא אתאמרא אלא ה' אוני, ומורדא לא נזכר כלל, וע"כ דבין חסר ובין יתר כשרה היא. ומצינו כן מפורש יוצא בס' ירושלמי דחולין פ"א ה"א וז"ל: בעין קומוי דר"א אודין הורד מהו שיהא דן בחסר יתר וחליף? א"ל בכולהון כשרה, הרי דמפורש להתירא, ומכיון דמבבלי לית לן פשיטותא, בודאי דהדין הוא כהירושלמי, וזה היתה קבלת הגאונים דמכשרי בין בחסר ובין ביתר, ודבר ד' היה בפי הראשונים שכוונו לדעתם בירושלמי, ואפשר אם ראו דברי הירושלמי האלה הני רבוותא דמחמרי חזרו בזה, ולכן אף במקום דפסקי כהרמ"א, הדן להקל בהפמ"ר יש לו על מה לסמוך, ודוק היטב:

בלורפס, דבלד שמאל יש להחמיר מחמת שינוי מקום, משא"כ כשעומדת בימין ורק צורתה נשתנה מנין לנו לומר דחילוף צורה והיפוך התריץ יגרום טריפות? ומכיון שהאי דינא נראה שאין לו שורש בגמ' כלל, י"ל דלפי הסברא שיש לנו דגם בחסר ורדא או ביתר להכשיר, מכ"ש בשינוי צורה לבד, כי ביתר ביאור איכא למימר דאף באונא לא מקפדינן על התואר והצורה, ומכ"ש בהורדא, ולכן יש להקל. כנלע"ד *):

שאלה קא

בבהמה שנמצאת העינוניתא דורדא שלה שהיתה גדולה כמו האונא האמצעית של ימין, וצורתה היתה כמו הורדא, אם יש לדון להכשר?

תשובה. כבר ביארנו בסימנים הקודמים דיש סברא גדולה לומר וליזיל לקולא בדין חסר הורדא לגמרי, ולכן גם בנידון כזה היכא שנמצאת שהיתה אחרה כמו האונא האמצעית יש לדון להקל, אף כשרואין אנן דיש לה ורדא ובהורדא בתארה נתהווה שינוי, מ"מ מכיון דכל טעמא הוא דיש להחמיר מטעם חסרון, ואם דבחסרון גופא לא שייך בה טריפות, מכ"ש בנשתנה התואר דאז בודאי לא גריעא מזה. דגם דין חליף מתורת דין חסר אתינן, וכמו דבחסר לגמרי רובא דרבוותא מכשירין, מכ"ש דיש להכשיר בחליף ובשנוי תואר לבד. ואם דיש לנו סמוכין לדין זה ממה שנקראת בלשון „עינוניתא" דמשמע שקטנה היא מכל האונות, וכמו שכתבו התוס' שם בחולין ע"א ד"ה כל וז"ל: דביני ביני טרפה היינו היכא דגדולה הרבה ואינו דומה לעינוניתא דורדא, וכן כתב המרדכי שם בפ' א"ט, והרשב"א בחידושיו שם ומפירש יוצא מדברי הר"ן בשם איכא מ"ד וז"ל, אבל אם אינה שם או שהיא גדולה כשאר האונות ואינה דומה לעינוניתא דורדא טרפה, וכן פסקו התוס' בקבלה דלא מכשרינן אלא הסיא דקרי לה טבחי עינוניתא דורדא ע"ש, אמנם יש לדון בזה טובא ולומר דכ"ז הוא לדעת התוס' דס"ל שאם חסרה הורדא לגמרי טרפה, ולכן יש להטריף כ"כ בחליף, וכפי שביארנו דחליף נכלל בדינא דחסר, אבל הלא יש הרבה מרבוותא הסוברין להכשיר בחסר יעויין כא ברי"ף בפ' א"ט, וברמב"ם בפ"ח משחיטה, ובאשכול בסדר ח"י טריפות סי' כ', וברא"ד בתמ"ד סי' י"ט, וברא"ש בשם תשובת הגאונים, בפ' א"ט. כ"כ יש להתיר גם בשינתה תוארה. ותדע לך שהרמב"ם בפ"ח משחיטה לא הזכיר מזה כלל, וכן הרא"ד בספרו תמ"ד והאשכול שם, וכן דייק הר"ן בפ' א"ט לפי שיטת הרי"ף, ולכן בכאן דמיירי ביש לה צורת ורדא ואך שהיא גדולה יתר מדי כמו אונא האמצעית אז נראה דיש לדון להקל ומטעמא דלא אידכר מדתה הראויה להיות לה בגמרא, וע"כ דלא קפדינן ע"ז, ואיכא למימר דאף לדעת התוס' והר"ן בשם אמ"ד ושאר רבוותא שהבאנו לעיל דשמה גרם לה שאינה גדולה הרבה, מ"מ בגדלות כ"כ כמו האונא האמצעית שהיא קטנה מכל האונות, המיקל יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד **):

שאלה קב.

בבהמה שנמצאה בהורדא שלה כחגב כמין יתרת, אם יש להכשיר?

תשובה. כללא אית לן דכל יתרת מגבה טרפה היא, ואך הספק הוא אם הורדא נכללה לכל מילי בלישנא דריאה האמורה בגמ', דלפ"ז ימלא שגם שם כשנמצא יתרת הבהמה כטרפת, או שנאמר דמלישנא דריאה לא ידעינן ורדא, מפני דרוב מן הראשונים סוברים דטבע הבהמות היתה בזמנם שלא היתה להן ורד כלל, והא דאמור בגמ' בחולין (דף מ"ז ע"א) דא"ל ר"ה מר בר אויא כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו קאי על אופן אם נמלא, דלפ"ז א"א לומר דכוונת הגמ' היתה גם על הורדא, והאי דינא דיתרת במגבה שהיא טרפה אינו רק אלא בהאונות ולא בהורדא. ואך מדברי התוס' שם ודעת האגור, והמהרי"ו והתשב"ן בסי' שכ"ה דס"ל דחסר טרפה, וטעמייהו דאחת היתה להם, וכן להנך רבוותא דסברי

ורצית זבח

*) **ק אה"מ.** המהרי"ו כתב אם העינוניתא שינתה מקומה אפילו פורתא טרפה. ואם דקשה מאד מאד להכניס את הראש בין ההרים הגדולים, אבל כדי לתרץ את האמור פה דמשמע דמיקל בזה שהוא נגד דעת הרמ"א בסי' ל"ה, והאחרונים, יעויין כא במ"ש בזה התבו"ש שם, והפרת"ב בסעיף ל"ד, והרא"פ ס"ק קט"ז. והשמ"ח סעיף ל', והפ"מ בשפ"ד ס"ק מ', והלבש"ר ס"ק ס"ב, וס"ז, ואיך יש לדון בזה להתירא? ולו יהא דהמהרש"ל כתב כן שאין להקפיד על כך, והסכים על ידו הפ"ח, והב"ח כתב דדוקא בהפמ"ר יש להורות כן, אבל מ"מ כל האחרונים פליגי. ולכן נלע"ד לומר דהדברים האלה בנויים בדברי ס' ירושלמי בחולין דאיתא שם בפ"ג ה"א בבעיא דבעין קומוי דר"א הודין הורד מהו שיהא דן בחסר, יתר וחליף. א"ל בכולהון כשרה, הרי מפורש יוצא מן הירושלמי דיש להכשיר בחליף, וזה ראיה נכונה וחזקה שאין עליה תשובה, ולכן בודאי נראה דבשינתה מעט הורדא ועומדת בלד ימין, בודאי שאין להטריף, ויש להכשיר בכל ענין:

) **קא ג"ד הח"מ. האי דינא נכנה כפי דעת האגור שכתב בה' טריפות הריאה בסי' אקי"א אם היא גדולה יותר מדאי כאונא הסמוכה לאומא, משמע דהיכא שהיתה גדולה רק כאונא האמצעית אז יש להכשיר. ואם שכתוב פה דלא עדיפא מהאונות דלא מלינו בהו שיש קפידא על מדתן וצורתן, כ"כ גם בורדא נמי נאמר הכי. אבל כבר כתב האגור שם דורדא שאני ואינה דומה לכל האונות יעוי"ש, ומ"מ כ"ל דל"ל לכל זה דלפי דברי הירושלמי שהבאנו בהגהתנו לעיל בסי' הקדום דחליף כשרה, נראה לומר דלא אכפת לן באם שלא היתה לה תואר ורדא, כי גם זה נכלל בדינא דחליף, ולכן מכיון דהרבה פוסקים ס"ל בכל עיקר דין דחסר הורדא להכשיר, והירושלמי כ"כ להדיא בחסר ובחליף. הכי נקטינן, ואף בהפסד קלת יש להקל:

ואחרי לאכשורי בחסר, ורק ביתיר טרפה הגנה. דנראה לפ"ז דאחת היתה להם, ולכן איכא למימר דנכלל בדינא דמגבה. ואולם דעיקר טריפות ביתרת מגבה היא מטעם דאז נחשב ליתר כנטול, וכן נראה מלישנא דהגמ' שם דמטרפינן דוקא בטדא"ם, אבל בפחות כשרה מפני דעד טדא"ם לא נחשבת עדיין לאונא, וא"כ יהיה לנו הדין לפ"ז ביתרת ע"ג הורדא לומר, דאם יש בה כשיעור נחשבת ליתר כנטול, והלא רובא דרבוותא מכשירין בין אם נמלאו לה שאין לה אף אחת, ובין כשנמלאו בה שתים דחד טעמא אית להו, ומכיון שכתבנו לעיל בסי' ל"ת ע"ש דאחר רובא דרבוותא מכשרי ביתר הורדא וס"ל דיתרון אינו דבר המטריף בזה, י"ל גם כשנמצאת היתרת ע"ג דמתורת דין יתרת אתינן עלה הסימך א"ע להקל לא הפסיד. ואדרבה ומה היכא דהיתרת היא כמו העיקרית ומ"מ איתא בגמ' לאכשורי, מכ"ש היכא שהיתרת יוצאת מן העקרית דאז סברא איכא לבלי לדונו בדינא דיתר הורדא, ואף שיש לה תואר ורד יש סברא לדון לקולא, ומפני דאית לנו לומר דביתרת איכא עוד טעמא היכא כשעומדת במגבה משום דסופה להתפרק ולזאת יש לחוש גם בהורדא, יען כי לא אתינן מטעם יתר כנטול כ"א מתורת דין נקב, ולו יהא דבחסרה הורדא מכשרינן, אבל בניקב אפשר דיש להטריף ויבואר לקמן בסי' קנ"ט דלפ"ז קילא דין כשנמצא ב' ממש מיתרת היוצאת מגבה. אבל זה סובל דוחק גדול לומר דהטעם הוא משום דסופו להתפרק, ובודאי דבאורחא ולאו אורחא שקו"ט הגמ' בדינא דיתרת, וא"כ לפ"ז בורדא דיש סברא להכשיר ביתרת, ה"ה בנידון כזה, כנלע"ד *) :

שאלה קג.

בריאה שלא היתה לה התיכי דאוני ונמצא שם סדק בשיפולי, ולא היה בו בשיעור טדא"ם בעומק ורק באורך לבד, אם יש להכשירה?

תשובה. בחולין (דף מ"ז ע"ב) איתא דהיכא דהיתה שיעא כאופתא טרפה וכתב ע"ז רש"י שאם יש סדק כמין נראה הפרש כשרה מפני דלאו שיעא כאופתא היא, וע"כ דהני סדקים דבעינן הוא במקום הראויות להיות שם אונא, הא בלא"ה אין זה סימן שיש לה אונות בפ"ע והרי הן כאילו חסרות, והאי סדק בעינן שיהיה דבר הניכר דאל"כ עדיין לא יצאת מדין דאופתא. דנראה נא בזבחים (דף י"ט ע"ב) וברש"י שם ד"ה וי"ו, ובחולין (דף ע"ז ע"א) וברש"י שם ד"ה א"ל משמע דאף באופתא יש שם שורות,

ובקעין וחרילין, ומזה יהיה לנו ביאור נכון שעל שריטות לבד העומדות שם, א"א לאכשורי ובכלל שיעא כאופתא כדונית, וזה דבעינן סדק ע"כ הוא שהסדק הזה יהיה סימן מובהק דלאו שיעא היא, והדעת נותנת דחילוק יש בין חרילין לסדק, דהסדק הוא דבר שמחלק לשנים, משא"כ בחרילין, ואופתא אמרינן דחלקה היא, וחרילין נמלאין בה, הפירוש הוא שאיננה נחלקת לשתים וכדיש להוכיח מסוכה (דף ל"ב ע"א) ואימא אופתא כפות מכלל דאיכא פרוד ויעוי"ש ברש"י בד"ה ואימא, ואף דזה אמרינן דסדק חשיב להיכר וסימן מובהק להיות נחשב כשתים אין זה רק אלא היכא שנסדק לגמרי, וכדאמרינן באהלות פי"א מ"א בבית שנסדק ובמ"ב באכסדרה שנסדקה ומנין לנו לומר דהיכא שאין הסדק אלא מלד אחד שתהא נחשבת לשתים, ויעוין נא בכלים פ"ט מ"ז בנסדק מן התנור לסרידה ובנסדקה הסרידה ובפ"ה מי"א ותמלא דהסדק מיירי באופן דנתחלק לגמרי וגם באופן דלא נתחלק רק במקלת. ויעוין נא בסוכה (דף ל"ד) ע"ב, (ודף ל"ו ע"א), ובבכורות (דף ל"ט ע"א) ודוק היטב, גם בר"ה (דף כ"ז ע"א) בשופר שנסדק וברמב"ם בפ"א משופר ה"ה, ובפיה"מ בכלים פ"ז מ"ב, ופ"ה מ"א, ופ"ט שם ובהיד בכלים פי"ד להרמב"ם והראב"ד ז"ל, ויעויין במ"ש בפט"ז מטו"מ; ובתוספתא דכלים ב"ק פ"ד, ובמתניתין שם פ"ג מ"ג וד', ובכמה דוכתי ותמלא דבנד"ד אית לן ילפותא מכל הני דלא בעינן רק אלא שתהא להך הכירא דאונא שלמה ושיעורא דאונא הוא היכא דיש לה כטדא"ם, ולכן אם יש סדק כזה המראה לנו כשיעורא דטדא"ם בהאי איכא יש לדון בזה להקל ולומר דלא בעינן שיהא הסדק הזה באורך ובעומק ואף בחד מהן הסגי. ואמנם דכל עיקר דין דסדק הוא מפני שמחלק את הדבר לשנים ובלא"ה נחשב לאחד דלפ"כ נראה להוכיח כפי ששנינו בכמה דוכתי בכלים ובאהלות בענין סדק דבעינן דוקא שיהיה שם הסדק הזה להיכר גמור לאונות נפרדות וכשאין היכר רק במקלת כמו דאמרינן לענין טומאה דמה שהיא מחובר ונחשב לדבר אחד אף שיש במקלתו סדק מפני דהפרש בין ניקב לנסדק הוא כן: דבניקב מיירי ברוחב ובמקום אחד, ונסדק הוא כולו מראשו ועד סופו וכדאמרינן בר"ה (דף כ"ז) ובבכורות (דף ל"ט) וכדיש להוכיח מכלים פ"ה מי"א כן דלפ"ז גם בריאה מדבעינן שיראה לנו שיעורא דאונא בודאי יש סברא לומר דהכוונה היא על האורך ועל העומק והיכא דחסר לנו אחת מב' התנאים האלה אז לכאורה עדיין בכלל אופתא היא ויש להחמיר, ורק מדדייק הגמ' ואומרת שיעא כאופתא וכתב שם דסדק מהני מפני דילתה בזה מכללא דאופתא דבאופתא אין בה אלא חרין בעלמא, ולכן בהפמ"ר ולורך גדול יש להקל. וכ"כ מהערוך ערך אופי. כנ"ל **) :

*) קב **אה"ב.** איברא דבס' ירושלמי דחולין פ"ג ה"א מפורש יולא דיתר הורדא יש להכשיר, אבל האי דינא האמיר פה מילהא דתמיהה היא דהלא איכא למימר דכאן יש לדון מטע בשינתה מקומה והיכא דיש לה לורת ורדא בודאי יש להטריף לכאורה, ובאמת כ"כ הד"ק בסי' ל"ה ס"ק ה', והמקד"מ ס"ק ל"ח יעיי"ש. אבל לאחר העיון וכפי דיש ראיה גדולה מן ס' ירושלמי, נראה דלא הפסיד קמיקל בענין זה. ול"ק מהא דמבואר לעיל בסי' ל"ח, דחלוקין הן בדינן ובטעמן:

) קג **דה"מ. בזה מלינו פלוגתא בין האחרונים. וכפי הנראה מהתשובה הזאת משמע דגן בהסדק יהיה מפילם, אבל זה לא ניתן להאמר בהאי דינא כלל דנראה ממ"ש בשו"ע סי' ל"ה סעיף ח', ובתבו"ש שם סוף סעיף ז', ובפרת"ב

שאלה קד.

בריאה שנמצאת נפוחה מכפי הרגיל להיות, ואך כשנופחין אותה מתנפחת ביותר ע"י הרוח הנכנס הכשרה היא?:

תשובה, בחולין (דף מ"ז ע"ב) א"ר ריאה דדמיא לאופתא א"ד דנפיחה וכו' ע"ש, ורש"י שם בד"ה דנפיחה כתב נעשית לבנה כבקעת וכו', דלפי שיטתו נראה שגוף הריאה לא היתה נפוחה לאח"ש כבחייה, דזה לא כוונה הגמ' במילת כאופתא, דמה שייכות לבקעת? וע"כ דהכוונה היא על חולי כזאת דאז אמרינן דהיא טרפה, וממילא מובן אם כשהיא בריאה ככל הריאות, ואך שנפוחה היא מחמת שהרוח אינה מרחפת בה אין להטריף, כי לא נתהווה שינוי בבשרה, ואפילו לא"ד דאיפתא היא חוואה, ונפרש דהא"ד דנפיחה נותן פירוש להאי א"ד, מ"מ כיון דלא מלינו שינוי בבשר ולא במראיתה כשרה היא. וגם את זה אפשר לנו לידע מדברי הבה"ג בטריפית, ומובא בר"ן בפא"ט ובאיוה"ת כלל כ"א סימן י' ובספר הפרנס סי' פ' דעביא לה כבדא וחזינן לריאה דידה אי חיורא כאמר גופנא טרפה, וא"ל הדרא ברי וכשרה, דהתם על הכבד גופא מיירי ואמרינן דריעותא היא, ואך תלוי הדין בהמראה אם היא לבנה או אדומה דאז סימן הוא שנרקב הכבד ויבואר לקמן בס"ד באורך, וע"כ דחד טעמא אית להו. דכמו דאמרינן בריאה שהיא כבקעת דטרפה, כ"כ ס"ל די"ל גם בכבד ומטעמא דהך א"ד דנפיחה מפרש לדברי א"ד בחוותא, דזה דאמרינן בחוותא טרפה הוא כשהיא לבנה כבקעת ונפוחה, ואם כשאיננה נפוחה אף כשהיא לבנה, או שהיא נפוחה ואיננה לבנה כשרה, דכן מורה מדברי הראשונים המביאים את דברי הבה"ג הנ"ל וכפי גרסתם, ובזה א"ש הא דכתב הר"ן שם ע"ז דחידוש דין הוא ואין לו עיקר בגמ', יען כי סובר דאף כשהריאה לבנה כבקעת, מכיון שאינה נפוחה אין שום טריפות, ועל הכבד לא משגחינן כלל, דכדי שלא יקשה לדברי הבה"ג אית לן לחלק ולומר דתלתא מיני לבנונית איכא: כבקעת, כל"ג וכבילה. כאשר יש להוכיח מנדה (דף י"ז ע"א) בדין דאין בודקין אלא בפקולין ולא בפשתן וברש"י שם בד"ה ולא, ובברכות (דף כ"ח ע"ב) ד"ה הפקולי, ובמגילה (דף י"ז ע"א) ד"ה הפקולי, ובשבועות (דף ו') וברמב"ם בפ"א מטו"ל ובכס"מ שם, דלפ"ז אף של"ג לבן ממראה קרוס בילה מ"מ הא מלינו חילוק בין לבנונית ללבנונית דהא בלמר גופא יש חילוק המראה בין למר בן יומו ללמר לבן ונקי סתם, ולכן מטעם זה שיובן למעיין בהמקומות הנ"ל, מלינו סברא לומר שדעת הבה"ג כדעת רש"י, דהבהמה טרפה היכא כשהריאה היא נפוחה ולבנה. וביותר יש לנו למילף מדברי הרשב"א בתוה"ב הקצר שכתב ריאה שנתפחה ונתלבנה ונעשית כמין מראה הבקעת טרפה, דמשמע דבעינן שיהיה בה ב' התנאים הללו: נפוחה ולבנה, אבל בחד מנייהו לבד לא ילתה מחזקתה,

ורק דאיכא למידן בדברי הרמב"ם שכתב בפ"ח משחיטה ה"ח וז"ל: ריאה שנמצאת נפוחה כמו עיקר חריות של דקל אוסרין אותה מספק שזו תוספות משונה בגופה, ושמא התוספות בגוף כחסרון וכו' ע"ש, דמזה נראה דחוותא ונפיחה ב' דברים נפרדים הם, והטריפות דנפיחה היא מסבה אחרת, מטעם דכל יתר כחסר ולא כדכתבנו לעיל לדעת רש"י והבה"ג והרשב"א והא דאוסר מספק הוא מפני דמלינו פלוגתא בגמ' שם, אבל על המראה אין אנו משגיחין, היכא שזאת הריעותא נמלאת. ואם דיש לדון לפ"ז בנד"ד דתהא נשמע להטריף, לאלה מוכרחין אנו להבין בסברא זאת שכתב שהתוספות כחסרון, דלטעם זה נצטרך לחלק בין חסר לחסר, ואם כשנמצאת נפוחה במקום שאם היה שם חסרון היתה כשרה, כן גם ביתרון כזה. ועוד דרינא דשיטא אפשר לידע מנפוחה דמה לנפוחה שהיא בספק חסר מ"מ טרפה הנגה, מכ"ש בשיטא דאיכא חסרון בודאי, דהא לית לה איתוכא דאוי, ולפ"ז יהיה דין שיטא ונפוחה חדא מלתא לכאורה, וגם תרי פסקי הרמב"ם ז"ל בחלקה כאופתא ובנפיחה יקשו אהדדי, ואיברא דיש לתרץ את זה ולומר דחילוק גדול יש בין חסרון במנין לחסרון בגוף דבמנין החסרון נראה וניכר לעין כל משא"כ בגוף שאין זה אלא פגם במקום מיוחד דהו"א לאכשורי [ובאמת מלינו לפוסקים דבכרי להכשיר בחסר בגוף] קמ"ל הא"ד דאדרבא איכא סברא המכרעת לומר דבמנין אפשר שבא מטבעה, אבל בגוף ע"כ לקותא היא, וזה דעת הרמב"ם דסובר שהיא טרפה, מפני דחזינן דילאת מגידול ומטבע הרגיל להיות בשאר בהמות בזה, אין לנו לאוסרה רק מתורת ספק כי הדעת והסברא נותנת בין לקולא ובין לחומרא, משא"כ בחסרון במנין דהתם החסרון הוא ניכר אז היא טרפה ודאית. ולזה יש לנו לתרץ דעת בעל העיטור דסובר דחסר מגוף הריאה כשר, ובנפיחה כאופתא טרפה, מטעמא דיש לחלק בין חסרון בגוף, לבין הבא מצד לקותא, אבל בכל אופן מפשטות לשונו נראה דבנידון כזה יש לדון להחמיר, ואכן כשנעיין בסברא הזאת שכתבנו לחלק בין חסרון במנין לחסרון בגוף, ובין חסרון בגוף הבא מתולדה, לבין הבא במקרה, נמלא, דהיכא שבא ע"י מקרה אז יש לדון מטעם לקותא וחסרון בהקרומים, דלזה צ"ע למה נטריף מספק, הלא היא טרפה ודאית? וע"כ דמיירי בנפוחה לבד ואיננה לבנה, ומ"מ יש לדון לחומרא? ובהקדם דברי האשכול שכתב בסדר ח"י טריפות בקלרה: „דאם נמלאת הריאה נפוחה שעומדת כך כל שעה כאדם שבטנו לבה מחמת חולי וכו' טרפה", דמשמע מלשונו דטרפה ודאית קאמר והראיה דחילק מדין קשה או קלה כעץ שכתב דטרפה מספק, וע"כ דמיירי נמי באופן שבאה זאת מחמת לקותא, הא בלא"ה לא, ומלשונו שדייק וכתב: „העומדת כך כל שעה", נראה דהיכא שהיא מתנפחת מעט בודאי כשרה היא, וכ"כ נראה אף לדעת הרמב"ם לומר כן, כי מלינו מפורש יוצא חילוק בין לקותא הבאה מחמת חולי, לבין הבאה מחמת חלישות מזגה וטבעה, ואם שגם בחלישות מזגה וטבעה יש לדון לחומרא, אבל אין זה

אלא

ורצית זבח

סעיף א', וברא"פ שם ס"ק א' דלא בעינן להסדק הזה שיהיה מפולש, ושאני הכא מהתם. והדעת נותנת כהסברא קמייתא, מכיון דאית לה סרק דאפשר לנו לומר דילתה מתורת דין אופתא, ויש לזה שיעורא דאוכא, יש להקל:

אה"מ

אלא רק היכא שהרוח אינו יכול לשלוט שם כלל, הא אם הרוח יכול לשלוט שם. בודאי דכשרה היא, ומצינו כן ברש"י בס' הפרדס בסי' רי"ז בה' טריפות שכתב וז"ל: „קשה במשמושה כעץ ואין הרוח נכנס בה כלל" וכו' ע"ש, דמשמע אם כשהרוח נכנס שם בודאי יש להכשיר. ויצא לנו שפיר דבנידון זה יש לדון לקולא לפי דעת רש"י, בה"ג, והרשב"א, והאשכול והראב"ד בתמ"ד סי' י"א, וגם מדעת הרמב"ם יש להוכיח כן ובודאי יש להקל *):

שאלה קה.

בדקה שנמצאת ריאה שלה נפוחה במקצתה, אם יש להתיר?

תשובה. מחולין (דף מ"ז ע"ב) בדין ריאה דדמיא לאופתא משמע דעל כל הריאה אמור האי דינא, ולכהפ"ת רוב בעינן מפני דכללא אית לן בכל מקום דרובו ככלו, דאל"כ הו"ל להגמ' למימר „במקצתה", כמו דמצינו חילוק זה (בדף מ"ו ע"ב) בריאה שהאדימה, ובריאה שיבשה, ול"ק מדברי הרמב"ם שכתב בפ"ח משחיטה ה"ת דהתיספית נחשבת לחסרון, דמשמע מזה לכאורה דאף במקצת ג"כ הוא, דאיכא למימר: „חדא" דמטעם יתר כחסר אתינן כל דין יתר כחסר מיירי בפעולת האבר, בתנועתו, במזגו ובאיכותו, ואין לדון כ"א על אבר שלם, הא אם היתרון הוא רק בחצי אבר, לא נחשב זה לדין יתר כנטול, וכדאיתא שם (בדף כ"ח ע"ב) ופסק הרמב"ם ז"ל בפ"ז משחיטה הכ"א. ואף כשנאמר דפשטות לישנא של הרמב"ם משמע דחד דינא אית ליתר, ובו נכלל בין חסרון בגוף במציאות ובין חסרון באיכות, ולכן כמו דחסר מגוף הריאה פיסק שם בפ"ח ה"ז דטרפה אע"פ שלא נפגמה, כ"כ יהיה דין זה דתוספות, נראה לומר תניינות, דלא שייך למימר כן בדין זה, וחלוקין הן בטעמן, כי חסרון הכמות חסרון הניכר הוא, משא"כ ביתרון שאין זה אלא רק חסרון בהאיכות, ואינו ניכר, ולכן כיון דבעינן הריאה שתהא מניפה בתנועתה ובפעולתה, ואם כשהיא יכולה להניף והחסרון אינו רק במקצת לבד, בזה לא שייך להטריף, כמו שהחסרון הוא בכולו או אף ברובו, דהתם חסר כח ההנפה והתנועה, והדע דהרמב"ם חלקם מדכתב דין חסר מגוף טרפה סתם. ובדין זה לא אמר. אלא רק אוסרין אותה מספק, שמעינן מינה דלאו בחדא כללא מתניין ואינן אגודין זה בזה. „ועוד" למה יגרע זה מדין הדלדולים. המבואר בבכורות (דף מ"ג ע"ב) דחשיב זה למום באדם, ובבהמה אף לגבוה כשרה. ויעויין בפיה"מ להרמב"ם שם בפ"ז מ"א מ"ש בזה. וכן אם שנחלק ונאמר דדין טריפות שאני מפני שהדבר תלוי בחיות הבהמה, אבל בכגון זה לא מצינו שתהא נחשב למקום נולי, כדאמרינן במתניתין דנגעים פ"ו ובתוספתא שם פ"ב, דאינן מטמאין משום מחיה רק משום. דבעינן ראות עיני הכהן, אבל המקום בעצמותו בריא אולם הוא יעוי"ש. וא"ת לחלק בין כשבא מתולדה לבא מחמת חולי, וכאן ע"כ מיירי דמחמת חולי הוא, ולזאת אף במקצת יש להטריף. אמינא דיש לדחות זה, דהא בבועה נמי יש חסרון בבשר הריאה, ומ"מ אמרינן דהבהמה אינה נטרפת בזה, ואף לדעת הרמב"ם דסובר דחיישינן בבועה לשמא ניקב הסמפון, מ"מ בדיקה מהני כאשר יעויין בפ"ז שם ה"י, [ואין לחלק מריאה שהעלתה צמחים, דאיכא למימר דלמחים שאני כמובן] ומכ"ש לפי שיטת בעל העיטור דס"ל דאף בחסר בכמות כשרה, בודאי שאין שום צד ספק בזה. וכן לדעת הראב"ד בתמ"ד סי' י"א נראה דדעתו דוקא היכא שסיתה הריאה רובה או כולה, הלא"ה לא, מפני דז"ל: האי ריאה דדמיא לכך ולכך טרפה, דמיא כולה קאמרי או רובה, הלא"ה לא, דהיכא דמטרפה במקצתה הא פרישו להו. ואם שהרא"ש והר"ן בפ' א"ט הביאו את דבריו והשיגו ע"ז, אבל אין מזה סתירה לנד"ד, ולכן בנידון זה נ"ל דיש לדון להתירא. כנלע"ד **):

שאלה קו.

בריאה של עוף שהיתה נפוחה ורק לא היה שם שום שינוי מראה, אם יש להכשירו?

תשובה. בדינא דריאה דדמיא לאופתא, כגון דנפיחה, יש לדון בתרי גווני: חדא נפוחה מחמת הרוח שמלאה

ורצית זבח

*) **קד אה"מ.** יעויין נא ברא"פ סי' ל"ו ס"ק קפ"ה שדעתו אינו כן וס"ל להחמיר בכל גווני. ומלשון הרמב"ם בפ"י משחיטה במנין שמנה הע' טריפות נראה כפי הכתוב פה יעוי"ש, וע"כ דמצינו מזה ראיה נכונה לחלק בין נפוח הבא מחמת חולי לבא בטבע, דבזה א"ש מ"ש בפ"ח ובפ"י דלא יקשה אהדדי. וכן יש להוכיח מדברי הראב"ן שכתב דנפוחה כאופתא שאין הרוח נכנס בה, דמשמע דליכא למיחש בבאה מחמת מוגלא, ומפ"ז אינה עולה בנפיחה, אבל היכא שמתנפחת עוד מעט יש בודאי להכשיר, ובאמת כ"כ הפרמ"ג סי' ב' והפר"ח סי' ל"ו. ויעויין נא במה שיש לדון בזה מדברי הב"י בסי' ל"ו, והמ"מ והכס"מ בפ"ח משחיטה, וכן יש להוכיח מדברי הערוך ערך אפי יעוי"ש, והכן בב"ב (דף ס' וס"א) מאי עליה אפתא, ה"ת אפתא דנגע לזה:

) **קה אה"ב. כן יש להוכיח מדברי המהרשד"ם בסי' מ"ד חיו"ד שכתב בריאה שקשה כעץ אם היא כולה טרפה, דמשמע מזה דבמקצתה כשרה היא. ולו יהא שהמהרשד"ם לא הזכיר לדין נפוחה כלל, אבל ראיה יש לנו להדברים האמורים פה דדין ריאה דדמיא על כולה או רובה אתאמרא ולא במקצתה. וכן אין להקשות מדברי המהרש"ל והט"ז, והש"ך ורובם מהאחרונים שפרשו את דברי הבה"ג הנזכרים באו"ז סי' ת"א בהל' טריפות דלמקה במקצת נמי טרפה היא, מטעם דחשיב לחסר האונא, כי איכא למימר דהדברים הנאמרים פה אזלי לפי טעם הכתוב לקמן שאין הטעם משום נימוק יעוי"ש. ובעיקרא דהאי דינא נראה דאית בזה פלוגתא בין האחרונים: **דדעת הפרת"ב סי' ל"ו סעיף ק"מ, והרא"פ שם ס"ק קפ"א וקפ"ג, והתבו"ש**

שמלאה לאח"ש כבתחלה, כדאמרינן בב"מ (דף פ') מפני שהכנפת קשה כמשאוי ובגמ' שם נפחה כי תקלי, או דאיכא למימר דנפחה היא מחמת התוספות והרקבובית הנעשית בגוף, וכמו דאמרינן בב"מ (דף כ"ט) אף בלק שבידי אשה תפח, ובמתניתין בטהרות פ"ג, ובמנחות (דף כ"ד) בהניחן בגשמים ונתפחו. וכ"כ יש לחלק בהנפוח גופא דלפעמים בא מבלי שום רקבובית, ונראה רק כתוספת, וכדאמרינן בב"ק (דף כ"ב) נפחה מאי; ובסוכה (דף ל"ו ע"א) תפוח סרוח יעוי"ש וברש"י, דלכל זאת יש לעיין מדסתם הגמ' וכתב דנפיחה סתמא, אם מיירי היכא שהנפוח היא מבלי רקבובית, או דוקא ברקבובית, ומלישנא של הרמב"ם בפ"ח משחיטה שהבאנו לעיל נראה דאף בנפוח כזה יש להטריף. אכן מדברי הראב"ד בס' תמ"ד סי' י"א והאשכול בסדר ח"י טריפות בקלרה משמע דדוקא היכא שבאת ע"י חולי, יעויין שם שכתבו באדם שבטנו לבה מחמת חולי, ובזה יהיה לכאורה החילוק בין נפוח הבא מתולדה, לבין נפוח הבא ע"י מקרה. אבל אין נראה לומר זאת, דלו יהא דאפשר לכאורה לדייק ולומר דגם מדעת הרמב"ם מוכח דדוקא הבא ע"י חולי, כי כתב כמו עיקר חריות של דקל דהכוונה היא על גוף הדקל וכדאמרינן בסוכה (דף ל"ב ע"א) ברש"י ד"ה ואימא, דע"כ מדדייק כן, משמע דהיא קשה בנפיחתה כמו עיקר חריות דאל"כ קשה לכאורה הלא איזה הפרש יש בין ריאה שנמלאת נפוחה, לדין אטום המבואר בחולין (דף מ"ז ע"ב), ואף דאיכא למימר דנפוח יש ע"י רוח לבד, הא גם באטום מצינו נמי בתרי אנפין. ואם דלפ"ז נמי מוכרחין לחלק בין קשיות נפיחה לקשיות דאטום, מפני דדין נפיחה חלוק מדין ריאה הקשה כעץ המבואר בגמ' שם, דכ"כ יש לחלק בין נפוחה לאטום, אבל בכל אופן חזינן דקשיות יש בה, ואז סובר הרמב"ם דטרפה, מ"מ כ"ל דאין כוונתם שתהיה בה תרי מילי, נפוח שאין הרוח יכול לכנס בו. ותפוח ולב, כי מצינו ריאה שקשה כעץ נמי ילפינא מהאי דינא דריאה דדמיא לאופתא, וע"כ דחלוקין הן בטעמן, וכ"כ כ"ל דלא בעינן שיהיה בה השינוי בין במראה ובין בבשר, ואף בחד מנייהו סגי, דבכל אופן דאיכא למימר שהיא נפוחה ועבה, אף דאית לה מראה ריאה טרפה הננה. ולו יהא דרש"י ז"ל כתב שם בד"ה דנפיחא נעשית לבנה כבקעת, אבל מדאיתא שם פלוגתא וא"ד לא ס"ל, משמע דאף בלא זה טרפה היא, וכן פסק הרמב"ם בפ"ז משחיטה הי"ח, ואפשר דמפ"ז כתב הרמב"ם בהני דיני דנמלאת כעין חריות של דקל שאוסרין אותה מספק וכן בנמלאת נפוחה, משא"כ בשיעה, כי הרמב"ם סובר מפני דמצינו בלשון נפיחה שנופל על ב' דברים: מחמת הרוח ומחמת חולי, וע"י החולי צריך להיות בה שינוי מראה, ולזאת אין אוסרין אלא מספק, וכן יש לדייק מדכתב בדין דפ"ז כעין חריות, וכאן כתב כעיקר חריות שאין שוין זה לזה כאשר נלמוד מסוכה (דל"ב ע"א, ודמ"ד ע"א), (ומב"ב דף קס"א, ודף ק"א), ומגטין (דל"ו ודפ"ז). אמנם דמידי פלוגתא לא נפקא ומדברי רש"י משמע בפירוש שכוונתו שיהא השינוי גם בהמראה, ולגשתא לא דמיא, דהתם מיירי בחזות כזאת שאין בה החיתוכין כהאונות, ולך שיולאין ממנה עוקלין וכדכתב הראב"ד בספ' תמ"ד סי' י"א יעוי"ש, ולזאת דין זה צריך עדיין ביאור. וכ"ל דכיון דמהרמב"ם, והאשכול בסדר ח"ט בקלרה, והעיטור אות אפתא, והאו"ז בה' טריפות סי' ת"א מפורש יוצא להחמיר, בודאי צריכין למנקט כן, ואף דמראה ריאה אית לה אין סברא להקל ולחומרא אזלינן. ככלע"ד:

שאלה קז.

ורדא שיבשה במקצתה, אם יש להכשיר?

תשובה. שנינו בחולין (דף מ"ו ע"ב) ריאה שיבשה מקלתה טרפה, והאי ריאה שיבשה על כל, הריאה כולה קאי, אבל על הורדא יש לעיין בה, כן דעתך אבל לא נראה לומר כן מפני דלו יהא דחסר ויתר הורדא נראה מדברי הגמ' ומרוב הפוסקים הראשונים להכשיר, אבל ביבשות איכא למימר דשאני, כי היכא שאנו דנין מדין חסרון ויתרון דאיכא למימר דרביתייהו בכך משו"ה יש להכשיר, אבל ביבשות דעיקר הטעם הוא דחשיב לנקוב, דאז מכיון שאנו מולאין ורדא ורק שהיא נקובה בודאי דיש לנו לילך לחומרא. ואין לחלק ולומר דהא ניחא לדעת הני רבוותא דסברי דיבשה מתורת דין נקוב קאתינן ומשו"ה יש להטריף אף בורדא, אבל אם נאמר דכל עיקר טעמא הוא משום דנחשבת לנטול וכחסר וכפי שכתב הרמב"ם בפ"ח משחיטה ה"ז דפליג על הרשב"א בתוה"ב הארוך והקלר דהרי היא כנקובה יעוי"ש וז"ל: לפיכך אם נמלא ממנה מקום יבש עד שיפרך בלפורן ה"ז כחסר וטרפה, ואפילו היה כל שהוא עכ"ל, דקמוסיף ותני בהדי דחסר מגוף הריאה הך דינא דיבש, מ"מ שאני חסרון בגוף מחסרון במנין: דבחסרון במנין איכא למתלי ולחלק בין דרכה בכך או אינה דרכה, משא"כ בחסרון בגוף, ולכן לכו"ע אין שום סברא להקל וטרפה גמורה היא. כן נראה לע"ד:

שאלה קח.

כים של ורדא נתיבשה, אם יש איזו סברא להקל בבהאי דינא?

תשובה. טריפות הכיס לא נזכרו בגמ' כלל, ואך הראשונים הביאו מזה לענין סרכא מורדא לכיס יעויין באשכול בסדר ח"ט סי' כ', וכן בהרבה מהראשונים, וברמב"ם בפ"א משחיטה ה"א, ובר"ן בפ' א"ט ובאו"ז סי' ת"א דכן דרכה של ורדא להיות לה כיס, אבל כבר כתבנו לעיל בסי' ל"ז ע"ש, דאינה נטרפת הבהמה בהכי, מטעם דתרי רואין ותרי הואיל לא אמרינן. ועוד

דאף

ורצית זבח

ואתבו"ש שם נוטים להחמיר, והמקד"מ שם ס"ק קט"ו נראה דמחלק בין הבא מתולדה לבא מחמת חולי, ויעויין במ"ש הד"ק בס"ק ע"ט סי' ל"ט ודוק היטב, ולכן הדבר צ"ע רב ואין להתיר כ"א בהפמ"ר:

דאף בחסרה הורדא גופא רובה ככלה מהראשונים וכן נראה מהגמ' דחולין (דף מ"ז) להכשיר, ואף לדעת המטריפין כדכתבו התוס' שם והרשב"ן בשם מהר"ם בסי' שכ"ה, מ"מ מדין כיס לא הזכירו. ולכן בודאי נקב בכיס אינו פוסל, דכ"ש הוא מחסר, דמה אם חסרה כלה אמרינן דכשרה, מכ"ש בניקבה, דהלא חסרון גדול הוא מנקב וכדכתב רש"י בחולין (דף מ"ג ע"א) ד"ה לית יעוי"ש. ולכן בדינא דיבשה, דהיבשות נקראת לניקב, וכדדייק הגמרא בחולין שם מדין בכור, ובבכורות (דף ל"ו) וכן דעת הרשב"א בתוה"ב הארוך והקצר בניקב הכיס לית לן בה, דאין לומר דכיון שדרכה של ורדא להיות בכיס ואם הכיס נקובה אזי יזיק האויר הקר להורדא, דיש לחלק כאשר יבואר מזה לקמן בסי' קע"ד. ובפרט ביבשה שישנה למציאותה וכמותה בענין דמפני חששא דהרוח היא סותמת וליכא למיחש, ואך מפני שאין לה כח לפעול פעולתה הראויה ותכליתה כדרכה וכח הליחה אין בה לזאת נדונית לנקובה, מהאי טעמא בכיס כשנמצאת כן אין להטריף. ואף לדעת הרמב"ם דסובר דדין דיבשה הוא מטעם חסר בגוף, אבל לא מצינו שפוסל אלא חסרון בגוף הריאה ממש, ולא בדבר אחר, כי אף אם נאמר דבטרפית הכבד שנמצא שם חסרון טרפה, וכדכתב המרדכי בפ' א"ט סי' תתקל"ט, והגה"א שם והטור בשם בה"ג, אבל אין זה אלא בנקב ממש דאיכא למימר דכיון דנעשה להצלה ואין כאן הצלה ועפ"פ דרך הזה המבואר בירושלמי דכלאים פ"ד ה"א דהאיסור אינו נעשה מחיצה להציל דוק היטב, ולא כן ביבש דלו יהא שאנו דנין אותו כמו שאינו וכדאיתא בברכות (דף כ"ה ע"א) בלואה שיבשה, ובירושלמי שם פ"ג ה"ה לואה עד שתיבש כעלה, ובירושלמי דכלאים פ"ב ה"ג הדא אמרה שאסור ליטע בצד קמה יבשה, גפן יבש מהו ליזרע בצד פנים יבשות וכו', ובפ"ז ה"ב, ובירושלמי דתרומות פי"א ה"ד בגרעיני תרומה, ובערלה פ"ג ה"ו, ובשבת (דף ק"ג ע"ב) בקש דמוקי לה הגמ' במחובר ובתוס' שם בד"ה במחובר, ובעירובין (דף ק' ע"ב) באילן יבש, ובירושלמי דביצה פ"ה דעירובין פ"י ובגמרא דחולין (דף קכ"ז ע"ב) בתאנים שצמקו באיביהן ובכמה דוכתי בש"ס, אבל החסרון הזה אינו חסרון בפועל כאשר יעויין היטב בהני דוכתי שציינתי. ולכן לענין מחיצה אף שכלה לחותה מ"מ למחיצה היא נחשבת, ולזאת היבשות שנמצאת בכיס איננה פוסלת ואין להטריף את הבהמה הזאת והדן להקל יפה הורה. כן נראה לע"ד:

שאלה קט

ביבשה הריאה במקצתה, ועל מקום הזה היתה שם סרכא היוצאת מהאונא לדופן, ועברה ע"י קליפה, אם יש לדון להתירא?

תשובה. בעיקרא דדינא הדין המבואר בחולין (דף מ"ו ע"ב) ביבשה הריאה במקצתה שהיא טרפה ואפסיקא התם להלכה דבעינן שהיבשות תהא בכשיעור, כדי שתפרך בצפורן ויש לדון בזה מטעמים שונים: חדא' דמברכות (דף כ"ה ע"א) בלואה שיבשה אית לן למילף דדומה לדבר שאיננו בנמצא בעולם כלל. ואך דהתם טעמא הוא משום ר"ר, ואם שאין שום ריח אין איסור להתפלל כנגדו, אבל איכא למימר שאינו תלוי דוקא בהריח, כ"א חדא מתרתי בעינן, או ריח, או גוף הדבר בעצמותו, כדמשמע בגמ' שם ובירושלמי שם פ"ג ה"ה במימרא דר"א בשם רב וממימרא דחזקיה ע"ש. ואפילו אם יש מקום לחלק בהך דברכות, נראה מדינא דמבואר בסוכה (דף כ"ט ע"ב) בלולב היבש אית לן למילף, וכ"כ מהך דינא השנוי שם (בדף ל"ג) בהדס שיבשו רוב עליו, דמשמע דנחשב זה כחסרון בעלה, ומפורש יוצא מירושלמי דסוכה פ"ג ה"א דלולב היבש פסול על שם לא המתים וכו'. ואם דבלולב וכן בהדס הטעם הוא משום הדר, וכדכתב רש"י שם בד"ה יבש, ובאמת מצינו בירושלמי שם דבעון קומי ר"א יבשה ציליתו מהו, מה בינו לקטום, א"ל זה הדור וזה אינו הדור, ע"כ. אכן יש ליישב בנקל דכוונת הירושלמי היא דבקטום החסרון ניכר לעין כל, משא"כ ביבש דהחסרון אינו אלא באיכותו של דבר והדור הוא מקטום לגמרי. ובאמת שינוי גדול מצינו לפ"ז, בין חסרון ביובש מצד המציאות ובין חסרונו מצד הכמות, ובין חסרון מצד עצמותו או מצד הדין, דנראה נא בירושלמי דדמאי פ"א ה"ג דשמרים שיבשו אין בהם משום הנאת ע"ז, דאף דהתם דכתיב קרא ולא ידבק בידך מאומה מן החרם, מ"מ מכיון שיבש אמרינן דליתא במציאותו כלל. וכן נראה מע"ז (דף כ"ט ע"ב) בחרצנים יבשים דמותרים, ויבשים לאחר יב"ח מיירי, ובגמ' שם (בדף ל"ה ע"א) דיבש מותר וברש"י שם ד"ה יבש ובתוס' ד"ה לפי, ובירושלמי שם פ"ב ה"ה דיבשים מותרים אפילו באכילה, ולית בהו חששא משום יין נסך. וכן נראה למילף משבת (דף ק"כ ע"ב) בקש ובתוס' שם ד"ה במחובר, ומעירובין (דף ק' ע"ב) ברש"י ד"ה יבש, ומנדה (דף כ"ד ע"ב) בשרץ ונבילה דמטמאין לחין ואינן מטמאין יבשין, (ובדף כ"ו ע"א) בבשר המת שיבש, ובירושלמי שם פ"ג ה"ב במפלת דם יבש ע"ש, ובתוספתא דכלים ב"ק פ"ו בפלוגתא דת"ק ור"ש וראב"ש ואיב"ד וריבה"מ בגפת שנפלה לאויר התנור דיש חילוק בין חדשה לישנה יעוי"ש. ואך כאשר ביארנו עתה נראה דכל הני דיני וחילוקי האמורים ביבש לא מיירי אלא כשיבש לגמרי, או כשחסר מהדבר פעולתו ואיכותו, וכדכתבו התוס' בסוכה (דף כ"ט ע"ב) ד"ה לולב, אבל יש לזה עוד סברא דיש חילוק בין יובש ליובש, דיש יובש כזה דהדין אינו פוסלו, כי יעויין נא בעירובין (דף ק') באילן שיבש דאסור להשתמש בו בשבת דמחלק הגמ' שם בין נוצו מחליף לאין נוצו מחליף, ובין בימות החמה לימהג"ש יעוי"ש ברש"י ד"ה בימות, ובתוס' ד"ה והאידנא, ובירושלמי שם פ"י ה"ז ובביצה פ"ה ה"ב ותמצא דהתם מצד הדין הוא מטעמא דמרה"ע, ולא צריכן לדחוקי אנפשין ולומר דאתיא בשיטת ר"מ דס"ל בכלאים פ"ז מ"ב בגפן שיבשה דאסורה ואינה מקדשת, וכן תמצא בירושלמי דכלאים פ"ב ה"ג, דיש חילוק בין נטיעה לזריעה, דבנטיעה אסור גפן יבש בצד קמה יבשה, אבל בזריעה לרבנן דפליגי אר"מ ס"ל דמותרת, ואם דבהא דכלאים מצינו פלוגתא בין הרמב"ם והראב"ד, יעויין נא בפ"ה מכלאים הט"ז ובכס"מ שם דמהרמב"ם נראה דגפן שיבשה המבואר במתניתין שם בפ"ז מיירי בלא יבשה לגמרי, הא כשיבש לגמרי אין בו שום צד

איסור

איסור, ודעת הראב"ד אינה כן יעוי"ש ומטעמא דמה"ט נגעו בה אף לרבנן, אבל יש מקום עיון טובא בדינא דזריעה מפ"ב ה"ג ומדין דעולין באילן בבילה פ"ה ה"ב דמאלה משמע דדעת הרמב"ם והראב"ד בגווני אחריני מיירי, וחילוק גדול בין חסרון האיכות, והעלמות, ובגוף או בדין, דמצינו בירושלמי דיומא פ"ב מעשה בכהן שיבשה זרועו ולא הניחה מלקיימה מה שנאמר ברך וגו' דלכאורה איכא למידן שפסול הכהו מטעם בע"מ, וע"כ דמיירי שלא היתה יבשה לגמרי כ"א יבשות מעט דאז מטעם בע"מ ליכא למפסל, כי בעינן שיהיה חסרון בגוף וכדאיתא בתמורה (דף י"ז ע"א). ובבכורות (דף ל"ז ע"א וע"ב), ובתוס' בב"ב (דף פ"ב ע"א) בד"ה מתקיף, ובתוספתא דעוקלין פ"ב בירקות שיבשו באיביהן ובאילן שנקלן, ובזבחים (דף ל"ה ע"א) בדם יבש, ובמנחות (דף כ"א ע"א) ובחולין (דף קכ"ז ע"ב), וברש"י שם בד"ה אלא ובד"ה יבשו. ולזאת יש לנו למידן בדינא הדין לענין טריפות הריאה דבודאי מיירי באופן שיבשה לגמרי דמשו"ה טרפה אף ביובש במקצת, כי נחשב זה לנקב בהריאה ולפי דברי הרמב"ם דס"ל בפ"ח משחיטה דדין ריאה שיבשה טרפה מצד חסרון וכנראה מהני דוכתי דמשמע שדומה כחסרון המציאות או איכותו של דבר, ואם דחסר משיעור בהיבשות אז איננה נחשבת לטרפה, מפני שיש לה פעולתה ותנועתה ומציאותה, ומכיון שמבואר בחולין דבעינן דוקא כדי שתיפרך בצפורן, נלמוד לנכון דבפחות משיעור כזה איננה נחשבת לחסרון, כי בהריאה העיקר תלוי אם משמשת היא מעין מלאכתה או לא, והסיבה הזאת היא הגורמת טרפות או מטעם דאיכא חסרון בבשר, והפרש גדול יש כאשר יבואר בסי' ק"י ובזה יש להעמיד דעת האשכול בסדר חי"ט סי' כ' והראב"ד בתמ"ד סי' י"א דבאם שאינו נפרך טעמא אחרינא איכא וסימנים אחרים בעינן, ולדעת הרמב"ם דסובר שהוא מטעם חסרון, אף דאיכא למימר דלא בא לאפוקי שאינו נחשב לנקוב, כ"א מוסיף הוא מ"מ בזה מודה ולא פליג על האי טעמא ושיעורא דיבשות. ולזאת מכיון דבדין דיבש אית לן כמה וכמה ראיות מדברי הגמ' דלא נקרא יבש, אלא היכא שיבש לגמרי גם בדינא דטריפות הריאה אית לן לומר דכל זמן שלא נתיבש לגמרי לא נכנס בגדר דיבשה הריאה, וא"כ באם שלא יבשה לגמרי, אז בודאי אין לדון בזה מתורת דין טריפות; כי אין זה ריעותא בכהאי גוונא לא לדעת הרמב"ם דטעמו משום חסר ולא לדעת הרשב"א והראב"ד כדיעוי"ש, ורק היכא דיבש לגמרי דאז אפשר לומר דסתימת הדופן לא מהני, כ"א לפי שיטת הרשב"א דסובר דמטעם נקוב קאתינן, אבל להרמב"ם דאיכא למימר משום חסר דאז לא מהני סתימת הדופן, ומוסיף על סברת הרשב"א וזה ביבשה לבד, ומכ"ש היכא דאיכא סרכא, אבל הך מילתא חדתא היא ומנין לנו לומר כן, דלו יהא דזה שעברה הסרכא מהמקום הזה אין ראיה כי שם הקרומים שלמים, כי חזינן שסרך בקרום, אבל מדוע לא תהני סתימת הדופן, ולכן נראה דבכגון זה אית לן לומר דמהני סתימתו של דופן והסומך א"ע להקל בהפמ"ר לא הפסיד ואין מזניחין אותו, כנלע"ד*):

שאלה קי.

נמצא מקום יבש בריאה, והיבשות לא היתה בהבשר, כ"א בהקרום לבד, מה דינו?:

תשובה. כבר ביארנו במקצת שיש חילוק גדול בדין ריאה שיבשה המבואר בחולין (דף מ"ו ע"ב) יעוי"ש, ואף דאיכא למימר דדין שיעור כדי שתיפרך בצפורן הוא לפי שיטת ר"י בן המשולם דס"ל כן בבכורות (דף ל"ז ע"ב). אבל לרבנן דפליגי עלויה, התם אינו תלוי כ"א בהוצאת דם כשנוקב, ובאמת גם שם בבכורות בדברי ריבה"מ לא נזכר מילת „בצפורן" כלל כ"א, „כדי שתהא נפרכת", והרמב"ם בפיה"מ לא כתב אלא רק כפי הגרסא דבכורות, דבאמת חילוק גדול יש בין גרסת הגמ' דחולין לגרסת הגמ' דבכורות דלהגמ' דבכורות משמע דע"י משמוש קאתיא, משא"כ לפי הגמ' דחולין, דלזה תלוי ההפרש בין יובש ליובש, דיש מיני יובש חלוקים בכמה גווני: א) יובש במציאות ואיכות הלחות לא נשתנה, ב) יובש בהלחות והגוף שלם, ג) יובש בפעולתו, ד) יובש בכמות, ה) יובש בהשלימות, ויש לנו ראיות לחלק כן מחולין שם (ומדף מ"ז ע"ב) בריאה דדמיא לאופתא וברש"י שם ד"ה בגישתא, (ובדף כ"ה ע"ב) ברש"י ד"ה למקה, (ובדף מ"ב ע"ב) בד"ה והאיכא חרותא, ובשבת (דף מ"ז ע"ב) ברש"י ד"ה בלחין, (ודף מ"ט ע"א) בגמ' שם, ובמו"ק (דף ו' ע"ב) אם היתה שדה מטוכנת מותר, וברש"י שם ד"ה אר"י ובד"ה שדה, ובכמה דוכתי בש"ס בבלי וירושלמי, דלפ"ז נצרך להבין הני תרי גרסאות דחולין ודבכורות, דמשמע מחולין דזה בזה תלוי ובאמת מהא דבכורות לא משמע כן, ועוד איך תלוי זה בזה הא רבנן ס"ל דבהוצאת דם לבד, הדבר תלוי, וביותר צריכין אנו להבין דהרמב"ם בפ"ז מביאמ"ק בה"ג פסק כדעת הת"ק דפליג על ריבה"מ, וס"ל דכשאינו מוציא דם נקרא יבש, ובהך דחולין פסק כדעת ר"פ משמיה דרבא

ורצית זבח

*) קט דה"ב. אם שמדברי הרמב"ם כפי דעת הכס"מ שם והרדב"ז משמע שאין לחלק ולומר דלפי דעתו יהיה אף כנגד הדופן כן, מ"מ בנידון זה אית לן לדון מטעם תרתי לריעותא. ולו יהא דגם זה אפשר למדחי ולומר, דלא מיבעי' להרשב"א לא עדיפא זאת מנקוב לגמרי דאיתא בחולין (דף מ"ח ע"א) דכשרה מאוגא לדופן, ואף לדעת הרמב"ם האי סרכא מטעם נקב והיבשות מטעם חסרון ולכאורה אינן מצטרפין, וכן אפשר לדמות לריאה שהעלתה למ"ם דבכסדרן ומאוגא לדופן יש סברא להתיר כאשר יבואר לקמן בסי' קל"ג, מ"מ נראה דנדון זה לא כיון הכותב להלכה, כי יוצא מפורש בכו"פ סי' ל"ו ס"ק י"ב לדעת הרמב"ם להטריף. ועוד לדידן דפסקינן בסי' ל"ט כדעת המהרי"ו והרמ"א להחמיר נראה שאין מקום לשאלה הזאת וח"ו לסמוך ולפסוק כן להלכה ובודאי נראה דטרפה היא. ואך אם כשהיבשות איננה יבשה גמורה וע"י תחבולה היא חוזרת ואינה ניכרת או שאיננה נפרכת בצפורן כ"א שרטוט בעלמא אז נראה דהסומך עצמו להקל לא הפסיד בהפמ"ר ואם הסרכא בקל עברה ודוק היטב כי יש להאריך הרבה:

דרבא דהשיעור הוא שיפרך בצפורן, וזהו כדעת ריבה"מ בהך דבכורות, אשר לכאורה נראה דהני תרי פסקי סתרי אהדדי, וכ"כ בהך דינא דגפת שנפלה לאויר התנור כתב הרמב"ם בפי"ד מכלים ה"ו כמתניתין דכלים פ"ט מ"ה ולא כריבה"מ המבואר בתוספתא שם ב"ק פ"ו, וע"כ נראה דשאני הך דינא דטריפות דבהוצאת הדם לבד אינה תלויה, כי לאו מטעם נקב אתינן עלה, אשר בזה יהיה די בהעברת הצפורן אם נעשת פגימה שאין בה חסרון לבד, רק בעינן שע"י הצפורן יהיה נפרך המקום הזה לפתיתין, וממילא יהיה חסרון, וחלוק מדין דבכורות, דהתם מתורת מום קאתינן עלה ובכל אופן סגי, כי במום העיקר הוא אם קבוע או לא, וכשהוא קבוע נפסל למזבח ולעבודה, משא"כ בטריפות דבחיות תליא מילתא וכל זמן שאפשר לה לחיות לא יצתה מחזקת כשרות, וממילא בשרטוט בעלמא שלא נתהווה בה חסרון איננה נטרפת; דמזה דייק הרמב"ם וכתב שהטריפות היא ביבש מטעם חסרון ולא כהרשב"א שכתב דכנקוב דמי, והא דאיכא למימר דדעת הרמב"ם לפי פשוטה מובנת והני תרי פסקי ל"ק, יען כי אזיל בשיטת הגמ' דחולין דמוקי לה הגמ' אף לרבנן, ולא דמי לבכור, דהתם קא שליט זיקא לא הדרא בריא, אבל ריאה דלא שליט בה אוירא הדרא בריא, דלפ"ז לא נצטרך לומר דדייק וכתב משום חסר ע"פ מה שפסק בה' כלים ובה' ביאה"מ שם, מ"מ נראה דהאי סברא שייכא שפיר כאשר נראה מפיה"מ בבכורות שם, וכפי שפסק בדין דגפת כמתניתין דכלים, דהלא ילפינן הך דינא דיבשה מאוזן בכור, ובהא אף רבנן מודי דלפי הסברא איכא חילוק בינייהו, דמום פסול חסרון הוא במציאות, ובטריפות בחיות תליא, וע"כ דלא משגחינן בטריפות כ"א בכל כח הדומה לבע"מ. ואך דגם בטריפות אפשר לומר דבדרי לה סמא וחיה, לכן בעינן יבשות כזאת אשר א"א להבריאה, דלפ"ז בהכרח הוא לומר דהטעם משום דנחשב לחסר ולא לנקוב, וממילא נבין דלדעת הרמב"ם דס"ל דיבש הוא מטעם חסרון, דיש חילוק בין כשהיבשות הוא בהבשר והקרומים, ובין כשהיבשות בבשר, או בהקרומים, דבבשר ובקרומים אז אמרינן דנחשב זאת לחסרון, וכ"כ אם כשהיבשות היא בהבשר לבד אז אפשר לומר דדעת הרמב"ם דתהא נדונית כחסרון מגוף הריאה, דלפ"ז כתב בחדא הלכתא בפ"ח משחיטה בה"ז ומסיק אחר דין דחסר מגוף הריאה אע"פ שלא ניקבה דין זה דנמצא מקום יבש, ודייק בלשון „לפיכך", דלכאורה לא תליא הך בהך כנראה מהגמ' דחולין, דבא להשמיענו דמחמת חסרון האי דינא נידון, ובחסרון בבשר לבד סגי, אבל ביבש הקרום כשלא נכנסה בהבשר היבשות, אפשר לומר דשאני, כי לו יהא דבניקב העיקר הוא בהקרומים, אבל טעמא איכא דמפקא זיקא, ובחסר באופן דלא מפקא זיקא לא מצינו טרפות כזאת, רק אלא בבשר, ולא בקרום, וכל זה אינו אלא לפי הסברא בעלמא, אבל בגופא דעובדא מוצאין אנן דגם בזה איכא למסדי ביה נרגא, ואדרבא איכא למימר דהיכא דשוכת קלקול בהקרום אין המקום הזה עולה בנפיחה, וממילא יתקלקל הבשר, כי בכל אופן רואין אנן שאינו משמש מעין מלאכתו הראשונה, ובזה לבד נחשב לחסרון, ובאמת יש לנו למילף כן מדברי הראב"ד בס' תמ"ד סי' י"א, דמחלק בין יבש לאטום. דיבש הוא מצד אחד, ואז שיעורו בנפרך, משא"כ באטום דבעינן מצד לצד ואינו נפרך, דלפ"ז נראה שאין החסרון אלא במצד אחד, ובהקרומים לבד אז נטרפת מטעם יבש דאפשר לומר דזה כוונת הרמב"ם שכתב בפ"ח משחיטה „אפילו היה כל שהוא" דלכאורה יקשה הלא מטעם חסרון אתינן, ובחסר בעינן שיעורא, וע"כ דבהקרום מיירי ומפ"ז אף בכ"ש סגי. ומפני דלאו מילתא דפסיקא היא יען דטעמא רבא יש לחלק, כי אין זה נקב בפועל ולא מפקא זיקא אפשר לומר דהדרא בריא ע"י הבשר ואין זה לקותא גמורה, דלפ"ז איכא למימר דחלוק דעת הרמב"ם מהראב"ד, וכיון דס"ל דמשום חסר הוא מפני דהגמ' מדמי לאוזן בכור בעינן לזה האי דינא השנוי בחסר, ולכן היכא שהחסרון הוא מבפנים, דלדידן דס"ל דחסרון מבפנים לאו שמיה חסרון, ממילא גם היבשות איננה פוסלת, ולדעת הרמב"ם פוסלת גם מבפנים דלשיטתו אזיל דס"ל דחשיב לחסרון, ועדיין מידי פלוגתא לא נפקא, ולכן נראה דכיון דהאשכול בסדר חו"ט סי' כ' כתב יבשה ריאה סתם, וכן האו"ז סי' תו"א שם, והעיטור בה' שחיטה אות יבש, והרמב"ם, ולא הזכירו תיבת „מבחוץ" כלל, עדיין בספק הדבר תלוי, ומהרוקח ה' טריפות סי' שפ"א שכתב ריאה שיבשה אפילו מעט טרפה שנפרכת בצפורן קיי"ל כרבא דהוי כנקב וטרפה, דיש מקום עיון מקמ"ל בזה דקיי"ל כרבא, וע"כ דדעתו היא שאף דפסקינן כרבנן בההיא דבכורות והגמ' בחולין מחלקת דבטריפות אף רבנן מודו, נראה כמו התם משום נקב לבד חשיב למום כ"כ הכא, ולזאת אף בניקב לחוד ובקרומים לבד נטרפת הבהמה, ולא בעינן שיהיה החסרון בבשר, ומכיון דרובא דרבוותא ס"ל כן נראה דיש לדון לחומרא, כנלע"ד *):

שאלה קיא.

בתוך הריאה של בהמה בהאומא הימנית נמצא שם בשר מעופש, ובהבשר היתה תולעת, וקרומי הריאה חזקים הם, אם יש להכשירנה?

תשובה. בחולין (דף נ"ג) איתא נימרא דר"א דריאה שנתמסמסה באופן דכי הוו מדלו לה הוה מיתלה ונפלה תילחי תילחי וטריפנא לה, וע"ז פירש רש"י תילחה

*) **קי אה"מ.** כפי שכתב הראב"ד בפ"ת מלולב והובא ברא"ש בסוכה פ"ג י"ל דאזל לשיטתו, ובסי' קנ"ח בזה יש לדון כפי הנראה מחולין (דף מ"ו) בהאי ריאה שיבשה דמוקי לה הגמ' אף לרבנן דס"ל באוזן בכור דעד שתנקב ותלא דם סגי, משא"כ בריאה, דמוכח מזה דהפרכנו לפורן הוה יבשות יותר מבאזן בכור וטעמייהו דיבש קל אפשר לומר דהדרא בריא, נראה דאף ביבש הקרומים סגי וכדמשמע מיומא (דף מ"ח ע"א) ומזבחים (דף כ"ה ע"א) דגם בעור יש דם ומכ"ש דאיכא למימר דבקרומים. ולדעת הט"ז בסי' כ"ג והב"י שם בשם הגה"י ; יש לעיין בזה טובא ויעויין נא בד"מ שם מ"ש בשם הרב מפדובא

אילהו מתפרקת ונופלין ממנה חתיכות חתיכות ע"כ, ומדכתב רש"י „מתפרקת" מבמע דבעינן שתהא החתיכה נופלת ממנה לגמרי, הא לא"ה איננה נטרפת, כי הקרומים שלמים הם והיא נכנסת בגדר מסמסה, מפני דליסנא דמסמסה נראה לפרש ע"פ דברי הירושלמי דמעשרות פ"א ה"ב ריב"פ בשם ריב"ל משיכניסו מחלה, ר"י בעי דילמא מן רבנן דאגדתא הוא שמע לה, אתיא המסו את לבבנו פלגין לבבינו ע"כ, הרי דלשון הזה נופל היכא דנתפרק ונופל לגמרי, הלא"ה אינה נכנס בגדר מסמסה, יעויין נא בחולין (דף כ"ח ע"א) באווזא דקממסמס קועי דמא, (ובדף ע"ה) נתמסמס הבשר היכא דמי נתמסמס כל שהרופא גוררו, ובחולין (דף מ"ה) נתמסמס פסול, נתמזמז כשר וברש"י שם, ובנדה (דף כ"ד ע"א) וברש"י שם ד"ה מוסמסין, ומטעם זה נקראת המסס כדאיתא בחולין (דף מ"ב ע"א) וברש"י שם, ולכן כל שאינו באופן כזה, אינו נידון אלא רק לחסרון מבפנים. ולו יהא דהרמב"ם סובר דגם חסרון מבפנים נחשב לחסרון, אבל כל הפוסקים לא ס"ל כן, ולכן נראה בכאן לכשנעיין בהרמב"ם בפ"ז משחיטה הי"ב כמלא דבדין זה גם הרמב"ם יודה, כי כל עיקר הוא מחמת האויר, ובכאן מכיון שהקרומים חזקים לית לן בה ואין לחוש בזה כלל, ואף דיש לדון ממ"ש רש"י בסוכה (דף ל"ו ע"א) בד"ה לא תפח וז"ל: תפח, כגון שנפלו גשמים בתלוש ותפח, סרח נרקב, ל"א תפח נרקב סרח ריחו רע מחמת תולעים שאכלוהו, ע"כ, וטריפות הריאה ופסולי אתרוג כחדא הן. ומכיון דסרח באתרוג פסול, אפשר לומר דגם בריאה יהא הדין כן, אבל מדיש לחלק ולומר דאתרוג בהדר תליא מילתא, ובריאה במפקא זיקא תליא מילתא, לכן לריכין ליזיל בתר טעמא, ובכיו"ד איכא למימר דשאני כיון דחזינן שהקרומים קיימים וחזקים, והבשר לבד נתקלקל כשרה, כנלע"ד *):

שאלה קיב.

בסרכא שהיתה נסרכת האונא לדופן במיצר החזה, ועמדה ע"ג אטום, אם יש להתיר?

תשובה. באטום בריאה דאיתא בחולין (דף מ"ז ע"ב) דטרפה, איכא בזה פלוגתת הראשונים: דדעת רש"י שם בד"ה ואי לא נראה דחשיבה זאת ללקותא וטרפה, וטעמיה משום דכל לקותא חשיבה לסופו ליקב והו"ל נקובה, וכדכתב שם (בדף מ"ג ע"א) ד"ה ל"ת וכן דעת הרמב"ם כאשר יעויין שחשב לדין זה בדיני ניקב הריאה בפ"ז משחיטה ה"ו ומסיק להדיא ה"ז כנקובה וטרפה, דלפ"ז אפשר לנו לומר דלא עדיפא מנקב בפועל דאמרינן דהדופן סותמו ובמקום רביתא חשיבא וסתימא דמעיקרא היא. ואך לפי שיטת הראב"ד דס"ל לחלק בין אטום ליבשה, דבאטום אינה נפרכת, ורק אינה עולה בנפיחה והוא מלד ללד, דלפ"ז משמע שאין הטריפות בזה מטעם שהיא כנקובה ורק דינה כחסר, ומפני דהחסרון איננו בהכמות כ"א בהאיכות, שהריאה במקים הזה שובתת מפעולתה ומתנועתה, לזאת נראה דסובר הראב"ד דטעמא הוא כי בעינן שתהא יכולה להניף על הלב, והיכא שאיננה עולה בנפיחה א"א לה להניף, ולכן בדין זה כשהוא כנגד הדופן דסותם אין הסברא הזאת נתנת להאמר רק לדעת רש"י והרמב"ם, ולא לדעת הראב"ד. ואך כי יש לתרץ דליכא למימר דכוונת הראב"ד תהא מטעם שאיננה יכולה להניף. דלמה בעינן שיהא האטום מעבר לעבר, הלא במלד אחד תסגי. ואם נאמר דבמלד ללד אז א"א לה להניף, משא"כ בלד אחד, יקשה הלא הרשב"א כתב בתוה"ב הארוך והקלר טעמא זאת, ומ"מ לא הזכיר שתהא דוקא מעבלע"ב, וע"כ דלא תלוי בזה, דלפ"ז אפשר להעמיס בדעת הראב"ד ולומר דטעמו הוא משום חסרון, או כנקוב, כי מחלק בין יבשה לאטום באופן כזה, ע"כ דס"ל דיבשה ואטום מגדר אחד הן, דאל"כ הא יש לנו תירוץ נכון לקושיא זאת, וכפי שנראה מהרמב"ם בפ"ז ופ"ח משחיטה ע"ש, דמזה נשמע דלא מהני סתימת הדופן אלא היכא דאתינן מטעם נקב התלוי במפקא זיקא, אבל בחסר דטעמו הוא דחסרון בגוף פוסל ואף דלא קא מפקא זיקא איך תהני סתימת הדופן? וכן נראה להוכיח מדברי הרשב"א שכתב טעמו משום שאינה יכולה להניף על הלב, ג"כ אין שייכות כלום לסתימת הדופן, ולכן מידי פלוגתא דרבוותא לא נפקא, ומדברי הבה"ג בה' טריפות שכתב באטום „דאי לא מבלבלה ודאי יבשה וטרפה", משמע דיבשה ואטום חד דינא להו, והחילוק הפא לדעתו דאטום אפשר להתיר כגון היכא דמבלבלה או ע"י מוגלא, וביבשה לא מהני שום תחבולה, מכיון דהגיעה היבשות עד שנפרך בלפורן, וא"כ אם נאמר כדעת הרמב"ם יסבור הבה"ג דטריפות היבש מטעם חסרון גם בזה לא

מהני

ורצית זבח

מפדובא ולדעתייהו נראה שאין דס אלא בבשר ואפשר דלפ"ז נלריך שהיבשות תהא בהקרומים ובהבשר, וממילא נשמע דבבשר לחוד אין טריפות. ואך לדעת הרמב"ם נראה דיש לדון בזה וכן כתב להדיא השמ"ח בסי' ל"ו סעיף כ"ח והלבוש"ר ס"ק ל' ודוק היטב. אכן כשנמלא יבשות בהקרומים וכשמנקב מוליא דס, נראה דתליא בפלוגתא דהב"י והד"מ שהבאנו לעיל ודעת הספ"ד בסי' מ"א ס"ק ב' והרא"פ סי' ל"ו ס"ק קפ"ח והתבו"ש ס"ק ס"ו להחמיר ודוק היטב בזה ותבין שאין ספק בזה ודבר פשוט הוא. האי דינא ליזיל בו לחומרא. ואך ביבשות קל אז יש לדון בזה כפי דעת הבה"ג בה' טריפות והאו"ז סי' ת"א ובבדיקת מהרי"ו סי' י"ג ובמחהב"ד שם ס"ק ד' ומידי ספקא לא נפקא והבן:

*) קיא **דהמים.** בירושלמי דמעשרות פ"א שם איתא פלוגתא ודעת ר"ז בשם ר"י משיתמעך האוכל תחת ידיו, ויעויין נא בב"י בסי' ל"ח מ"ש בדין לקותא, ומה שיש ללמוד משם לנידון זה, וגם מדברי האשכול בסדר הי"ט בקלרה סי' כ' נראה שדעתו בזה כדעת רש"י דדוקא כשנפלה ע"י התליה, וכן נראה ללמוד מהא דאיתא במנחות (דף ל"ד) שניפין ל"ל? אגב יוקרא דלחם תלה, ויעוי"ש ברש"י בד"ה תלה, ובחולין (דף כ"ט ע"ב) ודוק היטב. ויעויין בזה לקמן בסי' קל"ו בדיני תולעים מה ששייך לדין זה:

אה"כ

מהני סתימת הדופן. ואף כשיסבור כדעת הרשב"א דיבשה כנקובה אפשר דמהני, ונמצא שאין הכרעה לדין זה בדעתו. ומדברי הרוקח בה' טריפות סי' שפ"ב שכתב באטום, שאינו נכנס בו הרוח שמא יבשה היא' וכו' יעוי"ש יש לנו ללמוד דגם באטום הטעם הוא דחשיב לניקב, כי ביבשה כתב להדיא דהוה כנקב והבאנו לעיל בסי' ק"י יעוי"ש, דלזה נראה דגם הבה"ג יסבור כן כדעת הרוקח, ודעת האשכול בסדר חי"ט, והעיטור לא מכרעת מאיזה טעם ס"ל, ולקמן יבואר מזה בס"ד, ומדברי האו"ז נראה ג"כ דדעתו כדעת רש"י, ולכן יצא לנו דלפי דעת רש"י, והרמב"ם, והרוקח, והבה"ג והאו"ז יש לנו לומר דבנידון כזה יש להכשיר. וגם לדעת הרשב"א נראה דבאופן כזה אין לומר דהצטרף לריעותא ולתלות את הקלקלה במקולקל, דהלא אינן מעידות על דבר אחד. ולכן היכא כשנעברה הסרכא ע"י קליפה ורואין דמתחת האטום אין שום חשש מפני דמגלגן על מקום זה נראה דיש להכשיר, וכן לדעת הראב"ד דטריפת האטום מטעם חסרון הוא דנמצא לפי שיטתו דסובר בתמ"ד סי' י"ב בריאה שהעלתה למחים דתולין את הקלקלה במקולקלת, אבל חילוק יש בין התם להכא דהתם מעידות על הנקב, משא"כ באטום דמגלד חסר קאתינן, והסרכא מחמת נקב באת. ובפרט הכא דהריעותות אינן שוות, כי הסרכה מעידה על נקב בקרומים והאטום מעיד על לקותא בגוף, ולזאת בנד"ד יש לנו לילך להקל. כנלע"ד *):

שאלה קיג.

בסרכא שלכ"ס שהיתה ע"ג אטום והסרכא יצאת ע"י מיעומ"ש, ובהאטום מצאו מוגלא, וכשהסורו המוגלא הזאת עלתה בנפיחה כדין, מה דינהו?

תשובה. בדינא דאטום הבא ע"י מוגלא מפורש יוצא בחולין (דף מ"ז ע"ב) להכשיר, כי אמרינן דהמוגלא גרמה לזה. וכן הסרכא מכיון דעברה ע"י מיעומ"ש, דלפי דינא של הגמ' שם (בדף מ"ח ע"א) דמביאין סכינא דחליש פומא משמע דתהני בין לדעת התוס' דס"ל (בדף מ"ז ע"א) דסופו להתפרק, ומכיון דנתפרקה ולא נתהווה שם נקב אין זאת סרכא, ובין לדעת רש"י והרמב"ם דסברי דאין סרכא בלא נקב, אבל הר"ן כתב דאין זה אלא מתורת ספק ויבואר לקמן בס"ד בסי' קנ"ט דיש להכשיר, אבל כשנמצאות הני תרי ריעותות ע"ג הדדי, אז לפי שיטת הראב"ד בסרכא תלויה ע"ג בועה בתמ"ד בסי' י"ב יש לדון בזה לחומרא ולומר דהאטום הזה גרם לסרכא שתבוא, ולכן יש לנו לילך בתר כללא המבואר בירוש' דתרומות פ"ד ה"י"ב, ובנדה (דף כ"ט ודף ס') דתולין את הקלקלה במקולקל, וכ"כ איכא למימר לדעת האשכול בסדר חי"ט בקל"ה סי' כ' יעוי"ש. ולא עוד דהא דאיתא (בדף מ"ח) בחולין בריאה הסמוכה לדופן ויש מכה בדופן דדעת הרמב"ם בפ"ז משחיטה דאף כשנמצא נקב ע"ג הריאה במקום הסרכא תלינן דהסרכא מדופן באת והנקב ע"י משמושא, ואפילו דחזינן ריעותא דלמחים בהריאה, כי מכיון דדרכה של המכה לקלוט את הריאה אגלה והבהמה חזקת כשרות יש לה, אמרינן דמחזקתה לא יצתה, והנקב ע"י הסכין דחליש פומא בא, ולכן לא אמרינן דסרכא זאת היא קרום שעלה מחמת מכה, ורק תלינן בהדופן, וזהו דיש לדון, וכאשר כתבו התוס' בחולין (שם ע"א), ובס' הפרדס לרש"י סי' רי"ז, וברש"י שם, ובעיטור ובהג"מ דלדעתייהו היכא שהדבר ספק מידי ספקא לא נפקא, ואין באפשרות להעמיד על חזקתה, כי חזקה זאת אתרע. אמנם כל זה הוא רק כשהספק הזה נוטה בסברא לומר דמגד הריאה בא. ואם שאין לנו שום סברא להעמיד בספק השקול, אזי נראה דשפיר יש לדון בתר חזקה. ולכן באטום כזה אשר אנו באין מגד דין תרתי לריעותא, דלא מיבעי' לפי דעת הני רבוותא דס"ל שאין לדון בכגון זה תרתי לריעותא, כי אינו דומה להא דשנינו בקדושין (דף פ') ובנדה (דף ב') דהתם חזקת טומאה איכא ובחזקה דגופה נמצאת ריעותא, לזאת חזקה דמעיקרא עדיפא ומעמידין האי גברא בחזקת טמא כי לטהרו בעינן בירור גמור וליכא, לא כן בהאי בהמה דכל הבהמות בחזקת כשרות הן עימדות ואם שאנו באין לדון להטריפה צריכין אנו בירור גמור להוציאה מחזקתה, ולזאת איזה חילוק יש בין אם נמצאה בה ריעותא אחת או שתים, הלא ספק הוא לפנינו ומידי ספקא אין בנו כח להוציאה מחזקתה. ואף אם נדון ונדמה דין זה לדין סרכא תלויה ע"ג בועה, ונאמר דכיון דהם מראים לנו על דבר אחד ע"כ דאיתרע חזקתו וכדיבואר לקמן בסי' קל"ב, מ"מ בדין זה איכא למימר דשאני, דהלא בריעותא חדא אין אנו מוציאין מחזקתה, יען דאומרין דהספק הוא ספק קל, וקלוש וכשנתוסף לו עוד ספק, השני הוא המכריע להוציאה מן הרוב, אבל בדין זה לא שייך זאת, כי הסרכא היתה ע"ג הקרומים, וכשעברה ע"י קליפה דדינה לבודקה בנפיחה ובדקו ומלאו שהיא שלמה, הקרומים שלמים הם, כי עיקרא דסרכא על נקב באת והנקב שפוסל בהקרומים הוא דמפקא זיקא ואין שייכות הקרומים להריאה כלל, כי טעמא הוא משום

ורצית זבח

*) קיב **אה"ב.** יעויין נא בלח"מ בפ"ז משחיטה ה"ו מ"ש בדין סרכא לדופן היוצאת ממקום האטום, דמשמע כפי המבואר פה, ויעויין במ"א סי' ל"ו ס"ק מ"ג שאין דעתו כן ודו"ק היטב, וכן כתב הפ"מ במ"ז ס"ק ט"ו ע"ש. ויעויין בכרו"פ סי' ל"ו ס"ק י"ב מ"ש בזה. וכפי הנראה משמע דהדברים הנאמרים פה אולי בשיטת המבוארת לעיל בסי' ק"ט יעוי"ש ודוק היטב ולקמן בסי' קי"ד וע"ש מ"ש שם. ונראה לדון דאם האטום הוא מגד אחד אז גם לדעת הראב"ד יש לומר דמותרת, כי לא מיבעי' להנך פוסקים דסברי מטעם נקב בודאי דכותם ואף דכתב נחשב, אבל זה במעבלע"ב, וכן באם כשאפשר לעיין ברשב"א נמצא נמי דהטריפות הזאת אינה מחמת עצמותה, כ"א מפאת הלב דבזה יש חילוק לומר דלא שני במשהו. ואפילו במשהו נאמר דא"א לה לרחף כראוי, מכיון דחלוק דין זה מדין לקותא ע"ג לקותא הנמצאות בהריאה, דהתם אנו דנין על טריפות הריאה מחמת עצמותה, לזאת בנידון כזה לא הפסיד הסומך א"ע להקל. ודוק:
אסל"ה

משום יציאת הרוח וחששא הזאת היא בניקב הקרום דע"י יוצא הרוח, וכדעת רבנן דפליגי על ר"ש שם (בדף מ"ז), דנמצא דהחששא שהיתה לנו לחשוש בהקרומים נתבררה, והאטום ע"י המוגלא הריעותא היא בהבשר, וא"כ אין שייך לומר שאצטרפו להדדי, וכן יש לדייק מדברי רש"י בחולין (דף מ"ו ע"ב) ד"ה ל"ל ודוק היטב. וכ"ז לדעת רש"י (בדף מ"ג ע"א, ודף מ"ז ע"ב), ורמב"ם בפ"ז משחיטה וכפי שפירשנו את הבה"ג ע"פ מ"ש הרוקח בסי' שפ"ב בה' טריפות דטייא מא משום נקב, ולא מיבעי' לשיטת הראב"ד דנראה מדבריו דטעמא הוא דאטום משום דחסר דלזה בעינן שיהא האוטם מעבר לעבר בודאי דאין לצרף ריעותא דחסר עם ריעותא דנקב שאינן באות להעיד על דבר אחד. וגם לדעת הרשב"א דסובר דהטריפות דאטום איננה מל"ע, כ"א מצד הלב שאינה יכולה להניף, בודאי שאין סברא הנוטה להעמיד ולברר ולהכריע על צד האיסור מצד ההיתר, ובודאי דכל חד וחד ריעותא בכגון זה אוקמינה אדינה, ויש להתיר. כנלע"ד *):

שאלה קיד

על גבי אטום בריאה נמצא בשר בלוי פרוש על הקרומים, אם יש להתיר?

תשובה. כבר מבואר בדין אטום פלוגתא דרבוותא בטעם הטריפות אשר תלוי בו, דדעת רש"י, והרמב"ם, והבה"ג והרוקח נראה דמטעם נקב הוא, וכן דעת האו"ז בה' טריפות סי' ת"א. ולדעת הרשב"א דסובר שאינה יכולה להניף על הלב, נ"ל דאין כוונתו דהטריפות של האוטם אינן מל"ע של הריאה, כ"א מפאת הלב, דאיך אפשר לומר כן, דלפי טעם זה יקשה בריאה שניקבה דטרפה משום דמפקא זיקא, וע"כ שאינה מקררת את הלב, דנמצא דגם שם לא יהא הטריפות מעצמותה, כ"א מדבר אחר. ומלבד שא"א לומר כן, דכל טריפות הריאה יהיו קשורים בדבר אחר, מלינו נמי גמרא מפורשת בחולין (דף מ"ח ע"א) ליתני נקובת הכבד? אלא כי ניקבה דלאו מיניה מטרפה ל"ק, ה"נ כיון דלאו מיניה מטרפה לא קתני ויעוי"ש ברש"י ד"ה דלאו, דלפ"ז איך אפשר להעמיד קושית הגמרא ותירוצה, הלא נקובת הריאה איננה מעצמותה כ"א דלאו מינה הוא? וע"כ דלא ניתן להאמר כן, וטעם אחד הוא דמשום דניקב וא"א לעשות את מלאכתה כבראשונה, דעי"ז שובתת ואינה מרחפת כדרכה. א"א לה להניף על הלב. ואך טעמו באטום כי יש שני מיני חסרון בהקרומים: חסרון בפועל, וחסרון בהאיך, דמריאה שניקבה לא הוו ידעינן אלא בנקב בפועל, אך מכיון דיש לנו טעמא שאין הרוח נכנס, שמעינן דכיון שאין הרוח נכנס בה דינה כנקובה. וחילוק גדול יש דבנקובה לאוד הו"א דוקא כשהרוח יוצא אז טרפה היא, וכשהרוח איננו נכנס אין טריפות, אכן באטום יודעין דאם כשהרוח אינו נכנס בה שוה דינה להיכא דהרוח יוצא, דלפ"ז בחדא מחתא ניניהו, וגם הטעם לפ"ד אפשר לומר דמתורת נקב קאתינן. ולכן בדין זה אית לן למשקל ולמטרי טובא, דלו יהא דדין האטום החסרון הוא בהאיך מחמת שאין הרוח נכנס בה, אבל איך יצטרף האי בשר בלוי לזה. דדין בשר בלוי שנמצא ע"ג הריאה נובע מקורו מהרוקח בה' טריפות סי' שפ"ב וז"ל: „ואם על הריאה כמו חלב כסוי והוא כבשר בלוי קולפין אותו ואם הריאה תחתיו יפה ושלמה כשרה", דמשמע דבעינן לאחר הבדיקה שתהא יפה ושלמה, דלכאורה בזה השמיענו בין על הקרומים ובין בבשר. ולכן כשהיה בו אטום ע"י מוגלא דמדינא של הגמ' כשרה היא, ועל הקרומים נמצא הקרום הפרוש הזה יש לדון בזה דחשיב זאת לקותא ע"ג לקותא, ואיננה נקראת יפה ושלמה. אבל כנראה מחולין (דף מ"ו ע"ב) ממימרא דרבא בריאה דקיימא גילדי גילדי וברש"י שם מוכחין דהאי בשר בלוי בכללא הדין אתאמרא, דלשון גלד אפשר לפרש נמי על חלב פרוש יעויין נא במקומות פ"ט בגילדי לוחה שעל בשרו וגלד שחוץ למכה, ובמוע"ק (דף כ"ז), וסנהדרין (דף כ') דהוה שכיח בשוקא דגילדאי, ובר"ה (דף כ"ו) דקאי גילדי גילדי, (ובדכ"ז) והעמידו על גילדו וביומא (דף מ"ג) גילדה עבה ובכמה דוכתי בש"ס, דלכן בעינן שתהא יפה ושלמה, כי יש לפעמים גילדי מכה נמי וכדאיתא בכתובות (דף ע"ו), ובחולין (דף כ' ע"ב) הוגלד פי המכה, ובע"ז (דף ל"ב) וברש"י שם, ובשבת (דף כ' ע"ב) מגרר אדם גלדי

מכה

ורצית זבח

*) קי"ג **אלה"ק.** בדין זה איכא למידן טובא, כי מדברי האחרונים נראה דיש לדון לחומרא וטרפה הנגה, וכדכתב בזה התבו"ש ס"ק נ"ח בסי' ל"ו, והשפ"ד שם ס"ק כ"ז, והשמ"ח סי' ל"ט סעיף מ"ו, והפרמ"ג סי' ל"ו סעיף קכ"ח, והרא"פ ס"ק קס"ד, והלבב"ר סי' ל"ה ס"ק א', ובסי' ל"ו ס"ק ע"ו, ובב"א סי' ל"ה, ולכן אין לסמוך על מה שכתיב פה כנגד מה שמבואר בדברי האחרונים. ויעויין נא בלח"מ בפ"ז משחיטה ה"ו שכתב דהיכא דיוצאת סרכא מאטום לדופן אם דלא מבלבלה ולא עלתה בנפיחה קורעין את המקום הזה, וכשנמצא שם ליחה טרפה היא, יעוי"ש, וזהו ממש שלא כהסברא האמורה פה וסובר דגרע באופן כזה, ואיך יש להעמים ולהעמיד הדברים האלה, ובודאי אין להם שחר, מכיון דאית לנו ריעותא בבשר והמקום אינו עולה בנפיחה מחמת האוטם מה מועיל זה דעולה לאחר שהסירו המוגלא. ואך קצת ראיה איכא לדין זה מהא דכתב רש"י בחולין (דף מ"ח ע"ב) ד"ה טינרי וז"ל: ואין זה אטום בריאה, דאטום אין שם למחי ואינו משתנה מן הריאה, אלא שאין עולה בנפיחה, ע"כ, דמשמע מזה דכיון דאטום מראה ריאה אית ליה, דלפ"ז אית ביה קולא, משא"כ בטינרי, בודאי דלא גריעא זה מטינרי. ולא דמיא אף לדין מורסא, כי התם מראיתה נשתנה, ודוק היטב בזה. ועוד מכיון דהאטום הוא בהבשר דהבשר לקה והסרכא לדעת התוס' באת להעיד שסופו להתפרק ולהיות נקב אפשר מכיון דהואין אנן שהקרומים שלמים לדון גם לדעת הראב"ד דס"ל בסר"ת ע"ג בועה לקולא ואינו דומה להתם. וכ"ז אינו אלא לפלפולא, אבל למעשה הדבר לע"ג ורב והדעת נוטה להחמיר. ואם יש הפמ"ר ושעת הדחק יש לדון בזה טובא ורק כשעברה הסרכא בקל מאד כדלקמן סי' קל"ב ודו"ק:

קוה"ק

מכה וכו' יעוי"ש, דאפשר למיחש לשמא תחתיו מכה נמצאת ולזאת בעינן בדיקה, והבדיקה היא בהקרומים, וכשנמצאים הקרומים שלמים ויפים, דאז אין זה אלא גלד פרוש בעלמא שלא מחמת מכה, לכן אינו מעלה ומוריד, ולא נחשב זה לריעותא. ואף דתחתיו יש מוגלא, דלפ"ז הריאה איננה שלמה, דאיכא למימר דלקותא היא והבשר הבלוי נמי חשיב ללקותא ותולין זה בזה, מ"מ כיון דבודקין אנן לאחר שלקחו והסירו את המוגלא ורואין שהקרומים יפים הם, יש לדון בזה להקל, ומטעם ב' לקותות ליכא למימר בהא, כי הקרומים מפסיקים בין הך בשר בלוי להאוטם, ורק כי זה חדתא הוא ויש מקום עיון רב, לזאת הנני אומר דהסומך עצמו להקל בהפמ"ר אין מזניחין אותו. כנלע"ד *):

שאלה קטו.

ומה ששאלת בדין ריאה הסרוכה לדופן במקום מכה, ותחת הסרכא היה המקום בהריאה אטום, אם יש סברא להתיר?

אשיבך כי דין זה דהמכה קולטת את הריאה מפורש יולא בחולין (דף מ"ח ע"א) וברש"י שם ובס' הפרדס סי' רי"ז וכן דעת רובם כמעט כולם מהראשונים לדון בזה להתירא ודעת הרמב"ם דאף במקום כשמסירין את הסרכא נמצא שם נקב תולין לומר דהנקב בא ע"י הסכין, ולכן אף לדעת המהרי"ו דס"ל להטריף במכה בדופן כ"ז הוא היכא שהסרכא לא עברה ע"י מיעומ"ש דאז יש חשש נקב ואיכא למימר דהריאה עלולה להתהוות בה סרכא וכשנפרקה דאז איכא ס"ס כאשר יבואר לקמן בסי' קמ"ט ע"ש, בודאי יש להתיר אף כשמבלבלת. ולכן בהאי דינא י"ל דאם האטום הוא מחמת מוגלא גרע לפי דעת הרמב"ם, מדין נקב שנמלא בפועל, כי בנקב בפועל שבריאה היא בריאה ושלמה ומכה בדופן לעינינו נראת, אמרינן דבודאי המכה גרמה להסרכא, ואין להוליאה מחזקתה היכא דאית לן סברא עדיפא המסייעת. לא כן באטום ע"י מוגלא דרואין אנן חסרון בהריאה גופא, דאפשר לדמותה לדין ריאה שהעלתה למחים ולומר דאטום הזה גרם לסרכא שתבוא. וכפי שביארנו לעיל בסי' קי"ג נראה דגם בזה יש קצת סברא לדון להתירא במכ"ש מהתם, וכפי שכתב רש"י בחולין (דף מ"ח ע"ב) בחילוק בין למחים לאטום יעוי"ש. ואך היכא דהיא מבלבלת לבתר שהסירו את הסרכא מע"ג הריאה איכא למימר דבכגון זה ליתא להאי ממ"נ, כי לא מלינו שום לקותא ממוגלא בהריאה, כ"א במה שאין הרוח נכנס בה, ואפשר לומר דהבלבון בא לא מחמת נקב שהיה בריאה, כ"א מחמת משמושא דידא, והסרכא תלינן בדופן והאטום נכשרת ע"י בלבולא הדין, ובודאי בכגון זה כשעברה ע"י קליפה דהסרכא מל"ע אינה לריכה בדיקה, אלא מתורת חומרא בעלמא, נראה דיש לדון בהיתרא. ואפשר דאף אם בא ע"י מוגלא לא חשיב האי אטום לריעותא, כי מפורש יולא בגמ' דמחמת מוגלא כשרה, והאי דנאטמה מחמת המוגלא היא דדרכה אף כשהיא רכה לפעול לבלי לעלות בנפיחה, אבל מראיתה ודמיונה כשאר דוכתי מהריאה, ועדיפא מדין ריאה שהעלתה למחים. ואם דשם מלינו דבדיקה מהני כדכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז משחיטה ה"ה, ויש הרבה מפ"ס דס"ל כן, יעויין נא בפי"א משחיטה מ"ש בזה, ובעיטור באות דופן, ואות סכין וכן דעת הר"י, ויעויין נא ברא"ש בפ' א"ט ודוק היטב, ולכן בכגון זה יש ללדד להתירא ולומר דלא הפסיד המיקל בהפמ"ר. ואף לדעת המחמירין וסוברין דהעלתה למחים חוששין לה ואינה מועלת בדיקה כדעת הראב"ד בס' תמ"ד סי' י"ב, והאשכול בסדר ח"ט סי' כ', מ"מ הא ס"ל להראב"ד אם האוטם היה מגד אחד אינו נכנס בגדר ובסוג אוטם כלל, דלפ"ז גם לדעתו יש לדון לקולא. כנלע"ד **):

ובגועה

ורצית זבח

*) **קיד קוה"ן**. אומר דקשה להבין פסקא הדין, כי לפי מה שמבואר, נראה דאף לדעת הרשב"א יש בכאן לדון מתורת דין תרתי לריעותא. ולא עוד אף כשנאמר דבדין תרתי לריעותא גופא איכא למשדי ביה נרגא מכמה וכמה דינים הנאמרים פה, מ"מ בדין זה נ"ל לכללא דתרתי לריעותא. בא נא וראה מ"ש הדח"מ בפ' א"ט ס"ק כ"ב, והד"מ והרמ"א סימ"י ל"ט דבדיקה לריכה מדינא, וכאן הבדיקה א"א היא דאם כשתבלבן אין ראיה דהיא שלמה, וכשאינה מבלבלת היא טרפה מאטום. ולא עוד יעויין במ"ש הלבו"ש סוס"י ל"ח אם תאור במראיתה ובשלמותה אז היא כשרה, דנראה מזה דבין על הבשר ובין על הקרומים יש הקפד בבשר בלוי שנמלא, וכן כתב הדח"מ שם, וכן נראה מלישנא דהב"י בסי' ל"ח שהביא דין זה בריאה שנמלאים בה קליפות כמין נתק, ולכן היכא דאית בה שום לקותא בודאי לריכין אנו לדון בדין זה לחומרא. ואף לדעת הט"ז בסוס"י ל"ט דס"ל דבשר בלוי לא מעלה ולא מוריד, כ"ז הוא בשלמה ולא כשיש שום לקותא. וכן נראה מדברי התג"ש בסי' ל"ח ס"ק י"ב ע"ש דלפי ביאור זה. אף אם נמלא לחלק בין אטים הנכשר ע"י בלבון לאטום הנכשר ע"י מוגלא, ונאמר דע"י בלבון יש להחמיר, כי הבדיקה איננה באפשרות, לא כן באטום ע"י מוגלא, דהלא בכל אופן שלמה איננה נקראת, ואיך יש סברא להתיר בכגון זה, ובודאי אסור לסמוך על דין ופסקא הדין. ואך אם יש עוד איזה סניף, כגון שהאוטם איננו אלא רק מגד אחד דלפי דעת הראב"ד לא נכנס בגדר אוטם כלל, אפשר דיש לדון בה ומידי עיונא לא נפקא ולע"ג להלכה למעשה. ויעויין לקמן:

) **קטו דה"מ, מידי פלוגתא' לא נפקא. דלו יהא דדעת הלח"מ בפ"ז משחיטה ה"ו והכנה"ג ס"ל להכשיר, אבל דעת המהרשד"ם בחיו"ד סי' מ"ד דעתו להטריף. ואם כשעברה ע"י מיעומ"ש הנהוג בינינו מולאין אנן סברא לדון בזה ע"פ מה דאיתא בס' ירושלמי בחולין פ"ג ה"א וז"ל: אטומה כקורפדייא כשרה, והוא דלא ביקבקה, ואי אית בה ליחה הלינן בה וכשרה ע"כ, דלכאורה יקשה דנראה מס' ירושלמי זה דמתחילה אנו רואין אם מבלבלת או לא, ואח"כ מחפשין אחר מוגלא,

ידימרין

שאלה קטז.

ובבועה שנמצאה ע"ג מקום האטום, אם מועיל בדיקה להכשיר?

דע כי גם זה תלוי בפלוגתת הראשונים מצד מה מטרפינן, ולדעת הראב"ד דס"ל דבעינן באוטם שיהא מצד לצד ומטעם חסרון קאתינן אין לדון בזה מתורת דין תרתי לריעותא, כי בועה היא מצד עדות על הנקב, משא"כ בהאוטם, וכן לפירוש הראשון שפירשנו בדברי הרשב"א נראה ג"כ לומר דטעמא שאינה יכולה להניף אינו תלוי בהעדאת עדות של הבועה, כי דברים נפרדים הם. ואף לרש"י, והרמב"ם, והרוקח, והבה"ג והאו"ז, וכן לפי שפירשנו בסי' הקודם בדברי הרשב"א שאין כוונתו דהטריפות של האוטם מצד דבר אחר, כ"א מצד עצמותו, דלפי זה יש לדון בכהאי דינא דהבועה והאטום על דבר אחד הם באים, ואית בזה דין דב' לקותות ועדות אחת. ויען כי עיקר דינא של תרתי לריעותא בפלוגתא אתאמרא, ויש סברא גדולה להכשיר, ולחלק מדין ריאה שהעלתה למתים ומדין כר"ת ע"ג בועה שכתב הראב"ד, ולא עוד דגם בריאה שהעלתה למתים דעת הרמב"ם והרבה מרבוותא הסוברים דבדיקה מהני, לכן גם לדעת המחמירין ואומרין דבכ"מ יש יש לנו לומר דמכיון דמצינו קלקלה תולין בו את המקולקל, אבל בהאי דינא נראה לומר דבר חדש, דזה שאנו אומרים דתולין את הקלקלה במקולקל הוא כשאנו דנין על שני גופים ועל שני ענינים נפרדים, כמו בג' נשים שהיו ישנות במטה אחת בקדושין (דף ע"ג), ובנדה (דף ס' ע"ב), וכמו בהשאילה חלוקה לנכרית או לנדה בנדה (דף נ"ט ע"ב ודף ס' ע"א), ובטמא וטהור שהלכו בשני שבילין וברמב"ם בפי"ט מאבה"ט ה"ד, ובפ"ט מאיס"ב הכ"ט ול"ב, וכמו בשתי קופות בזו כ' סאה ובזו כ' בתוספתא דתרומות פ"ד, ובירושלמי שם הי"ב דתולין הקלקלה במקולקל ואמרינן למקום שנפלה הראשונה נפלה השניה, ויעויין בתוספתא בפ"ו דתרומות וברמב"ם בפי"ד שם הט"ו, ובתוספתא דמקואות פ"ב בב' מקואות שאין בהם מ"ס ונפלו ג' לוגין מים שאובים, משא"כ בזה, דבשלמא היכא דמספקא לן בריאה ובדופן, אז מכיון דאיכא ריעותא בריאה אמרינן דהיא העלתה הסרכא, אבל היכא דמספקא לן אם יש כאן ריעותא או לא מה מועיל בתוספת השניה, כגון אם יש מקום אטום דאנו דנים, אם ריעותא הוא או לא, וכשנמצא בו סיבה מחמת מוגלא אמרינן דהמוגלא גרמה להאוטם שיבוא, ולכן מה מועיל ומוסיף הבועה הנמצאת ע"ג מקום זה לומר שהריאה נתקלקלה, הלא אין לנו ספק באיזה מקום הך ריעותא נמצאת, כי הספק הוא אם יש כאן ריעותא או לא, ואיך שייך לומר דתולין את הקלקלה במקולקל, ואדרבא יש לדמות דין זה למ"ש התוס' בתמורה (דף כ"א ע"ב ודף כ"ב ע"א) ד"ה ולד, ובד"ה ומי דאין הפרש ברבוי הריעותות ויעוי"ש בד"ה אי, ועוד דהאי בועה מיירי דאית בה מוגלא, איכא למימר דאדרבא ריעותא הזאת פועלת על האטום לומר דהאטום אינו בא מסיבת שאינו נכנס בה הרוח, כ"א מחמת המוגלא כי זה מורה לנו באצבע לומר דהאוטם ע"י מוגלא באת ואין לנו שום הפרש בין אם המוגלא מונחת טמון תחת הקרומים ובין כשהיא בולטת, ולכן נראה דבכל אופן יש לדון בזה להתירא, כנלע"ד *):

שאלה קיז.

בורדא שהיתה נסרכת לכיסה והסרכא יצאת ממקום אטום שהיה שם, אך הסרכא הזאת עברה ע"י מיעומ"ש וקליפה בקל, וכשמשמשו אחרי הסרת הסרכא במקום האטום עלתה שם מעט רוח כשנפחוה, ודן להכשר, היפה הורה?

תשובה. בדין זה נצרך ביאור גדול ועיון רב מדברי הראשונים, כי זה מוסכם מהרמב"ם בפי"א משחיטה ה"ט, וכן דעת הר"ש בס' התרומות, והג"מ, והאשכול בסדר הי"ט בקצרה סי' כ', והעיטור באות עיוניתא וברש"י (בדף מ"ו ע"ב) בחולין ד"ה היינו ריביתייהו, ובתוס' שם (דף מ"ז ע"א) ד"ה כל הני, ובאו"ז הל' טריפות סי' תי"א, ובפרדס סי' רי"ז, והרשב"א בתוה"ב, והרא"ש בפ' א"ט סי' י"ד והר"ן שם להטריף. ואף לטרפשא דידה יעוי"ש

ואך

ורצית זבח

ובגמרין בחולין (דף מ"ז) איפכא שנויה דמתחילה קרעינן אם יש בה מוגלא. וכדי שלא יפלגו, נראה דאתא לאשמעינן בדין כזה בסרכא היוצאת ממקום האטום למכה שבדופן, דאז יש סברא עדיפא היכא דמבלבלת לדון לחומרא, ורק אם כשאינה מבלבלת ותחת הקרומים נמצאת מוגלא, אז אין לדון בזה מגדר תרתי לריעותא ויש ליזיל בזה לקולא, כי הקרומים מפסיקין ביניהם וחידוש דין הוא יעוי"ש. והבן:

*) קטז **דה"ב.** גם בזה מידי ספקא לא נפקא, ודעת המ"ז בסי' ל"ו ס"ק ט"ו להחמיר, ודעתו משום תרתי לריעותא. וכן נראה מדברי הלבוש בסי' ל"ז סעיף א' שכתב דמראה הבועה משונה ממראה הריאה, דאל"כ הו"ל אטום יעוי"ש, דמשמע מזה דא"א לומר דהאוטם הוא מחמת מוגלא הנמצאת בהבועה. ואם דיש לדון בזה „דחדא" דדעת התבו"ש בסי' ל"ז ס"ק א', והלבש"ר שם ס"ק ד' אינו כן, „ועוד" דאף לפי דברי הלבוש דס"ל שחלוק אטום מבועה וכשנראה מדברי רש"י בחולין (דף מ"ח ע"ב) אין זה כ"א במראה, אבל על סיבת המוגלא אפשר דגם המוגלא שבהבועה עם האוטם שבריאה מישך שייכי, וריעותא דבועה מראה על ריעותא דאוטם דמחמת מוגלא באת, כי גם הבועה היא תחת הקרומים של הריאה, ורק היא בולטת, מ"מ יש לחלק ולומר דללקותא היא נחשבת. ולו יהא דמטעמא דתולין את הקלקלה לא שייך הכא, אבל כאן איכא טעמא אחרינא דשניהם באין על נקב, ולדעת הרמב"ם בעינן בבועה נפיחה ובדיקה דחיישינן שמא נגע בהשפופות יעויין בפ"ז משחיטה ה"י, ואם דאפשר למצא לזה פשר דבר, נראה דלהרמב"ם ז"ל מיירי באופן כשבדק ורואה דהשפופן שלם, וכן להראב"ד דס"ל דהאוטם מחמת חסרון בא, ויש לסברתו מקור בס' ירושלמי דחולין פ"ג ה"א אטומה כקורפדייא כשרה וכו' עד אר"י מתניתא אמרה כן

או

ואך כשעברה ע"י מיעוט"ם זה המבואר לקמן בסי' קמ"ט ע"ש בקלת מקור מן התלמוד דלא חשיבה לסרכא וריר בעלמא הוא, וכשנמלא המקום שלם ויפה יש לדון להיתר, אכן זה בסרכא לבד שאין שום ריעותא נוספת לזה, משא"כ בהאי דינא דאית בה מקום אטום, דאף מטעם האטום אפשר לומר דלא נטריף את הבהמה, אבל הלא אית בזה תרתי לריעותא, כי האטום ללקותא נחשב כדכתב רש"י בחולין (דף מ"ז ע"ב) יעוי"ש, וכשנתהווה בה סרכא דלו יהא דא"א לדון מטעם דתולין את הקלקלה במקולקל, כי על אבר אחד אנו דנין אם אית ביה ריעותא המטרפת או לא: אמנם מלבד דג"ז קשה לומר יען כי הורדא איננה עומדת בדרי, וכים שלה אם נסרכת חשיבא זאת לאינה רביתה. ודברים נפרדים הם, כי אנו דנים על הכים ועל הורדא, ולו יהא דיש להכים שייכות להורדא שהיא מגינה עליה, אבל בהמליאות הם נפרדים זה מזה, מפני דקשה לומר שהכים נחשב מגוף הריאה ממש, איכא לנוימר עוד סברא בזה, דהא כל עיקר טעמא לכשתמלא ריעותא „חדא" לא איתרע חזקת כשרות. כי ספק אחד המזדמן לפנינו לא אלים להוציאה מחזקתה הראשונה שיש לה ובעינן להטריף ראיה המכרעת, דלפ"ז כשנתוסף עוד ריעותא דנחשבת השניה ג"כ לספק והספק הזה הוא מכריע לדון מגדר ב' לדדים לאיסיר דאז חזקה זאת לא אלימא למסמך עלה כי דמיא דין זה לחזקה כנגד הרוב, וראיה ממ"ש הרשב"א בסי' תי"א דס"ם עדיף כרוב, וכן יש להוכיח מהירושלמי דדמאי פ"א ה"א ספק רוב משמרין ספק אין הרוב משמרין ד"ה פטורין בין דמאי בין ודאי, ספק רוב עכו"ם ספק רוב ישראל ספק רוב משמרין ספק אין הרוב משמרין מחליקת ר"י ורשב"ל, ועי"כ משום דעדיפא כרוב, ולכן גם באיסור לריכין למימר כן, ויעויין נא בתוס' בכתובות (דף ט' ע"א) ובירושלמי שם בפ"א ה"י, דלפ"ז יהא חמור להוליא מחזקתה זאת ולומר דספק איכא שמא מהריאה באת, ועוד הספק דהאטום, כי דעת הרמב"ם ז"ל בש"כא הנפרק בפי"א משחיטה ה"ו דשמא לא היתה במקום נקב או שמא ניקב קרום העליון בלבד והאטום עושה פעולה על ספיקא הדין. ויען כאשר נעיין בדין דאטום בריאה בחולין (דף מ"ז ע"ב) דאיתא שם מייתינן סכינא וקרעינן אי אית ביה מוגלא ודאי מחמת מוגלא הוא וכשרה, ואי לא מותבינן עלה גדנפא או רוקא אי מבלבלה כשרה, ואי לא טרפה, ודעת הבה"ג בה' טריפות היא דהאטום דומה ליבשה הריאה, כי חזינן דשם אינו עולה הרוח, ואם דהרוח עלה שם והמקום הזה עלה בנפיחה יצאת מגדר יבשה, דאיתא בחולין (דף מ"ו ע"ב) ומבואר לעיל בסי' ק"ט וכדמשמע בתוספתא דכליס ב"ק פ"א בנבלה שיבשה והובא בר"ש שם מ"ד, וכשיש לקותא ע"ג חשש אטום כזה שלא נכנס בגדר אטום כלל לא חשיב אף לספק מועט. ולא שייך לומר דיבשה אינה לפסול, אבל גם לא להתיר מפני דכמה מיני יבשות איכא ולאסור בעינן שיעורא, ולגמרי לא יצאת מגדר לקותא וממילא תלטרף היובש לעוד ספק, כי נראה מ"ש בספרא בויקרא אות ע"ג יכול שיבש גפו וכו' יעוי"ש ובקדושין (דף כ"ד ע"ב) ובחולין (דף כ"ג) ובזבחים (דף קט"ז) וברש"י שם (בדף ל"ה ע"ב) ד"ה וכשרים (ובדף פ"ד ודף פ"ה ע"ב). וזה דאיתא בירושלמי דיומא פ"ב ביבשה זרועו דהקטיר הקטורת דלכאורה קשה הלא מכאן מוכח דחסרון הוא וגריעא ממום ואף באדם נמי נאמר כן, וע"כ דחילוק גדול איכא בין יובש ליובש ולאו בכ"מ אתאמרא דחשיב לחסר, אבל לקותא נקרא, כי אפשר לתרולי ע"פ מ"ש הרמב"ם בפ"א משחיטה דמשמע דיבש מתורת חסר אתינן דלפ"ז הני תרי לקותות על שני ענינים הם באים. ואף דכתבנו כבר להבה"ג בדינא דאטום דאפשר שמפרש כדעת הרוקח הסובר דמטעם נקב הוא, אמינא, דבודאי חלוק דינו מסברת הרוקח, כי יעויין בדבריו במ"ש בדין יבשה הכבד והובא בר"ן בחולין בפ' א"ט יעוי"ש וז"ל: דאם יבש כולו ה"ז טרפה דדומה כניטל כולו, וע"כ דחד טעמא לכבד ולריאה, והפשר שאין להצטרף ביובש מעט ובחששא דאטום שבאנו ג"כ מתורת דין זה. ואך מדים לחלק קלת בין ריאה לכבד ולומר דכיון דבמקלא אמרינן נמי דנטרפת הבהמה כשתארע מקרה זאת בהריאה דע"כ לאו מטעם חסר הוא, אמינא דחסרון בהאיך שסובבת הריאה מפעולתה התמידית ג"כ לחסרון תחשב. ואם שיש לחלוק על סברא זאת כאשר יעויין בהרוקח סי' שפ"ב ושפ"א וכתבנו מזה לעיל, דנראה דבחדא שיטתא אזלי הבה"ג והרוקח בדין זה, אבל כ"ז הוא באטום הבא מחמת מוגלא דמ"מ סובבת מעט בפעולתה, לא כן באטום המתרכך כשממשמשין בו ועולה בנפיחה דאז אין שם שום חסרון בודאי שאינו מלטרף, וכנראה מדברי הרוקח יעוי"ש, דלפ"ז לדעת הבה"ג והרוקח בודאי נראה דלא מלטרפי בכל אופן, ובאיזו סברא שנקח לפרש דעת הבה"ג, וגם לרש"י בחולין (דף מ"ז ע"ב) דאזיל לשיטתו (בדף מ"ג ע"א) דאטום לקיתא הוא ונחשבת לנקובה, אבל באטום כזה שאני, דהא חילק בין טינרי לאטום (בדף מ"ח ע"ב) בד"ה טינרי וכתב דאטום אין שם למא ואינו משתנה מן הריאה אלא שאין עולה בנפיחה ע"כ, וכשעולה בנפיחה בודאי לא נכנס בגדר אטום המבואר בגמ' שם, ואין זה נחשב לריעותא ועדיף מאילו נמלא בו מוגלא. ועוד איכא סברא לומר דגם לדעת רש"י אין ראיה מכרעת דסובר דדין אטום דוקא הוא מתורת דין נקב, אלא אפשר לאוקמי דמתורת דין חסר אתינן עלה דיעויין במ"ש רש"י (בדף מ"ג ע"א) בד"ה ל"ת וז"ל: „וכל הנך טריפות דתנינן לקמן בריאה כגון חליף דאוני ודמיא לבשרא ולביעתא ואטום בריאה כלהו בכלל ריאה שניקבה או שחסרה ניהו" וכו' ע"ש, דאיכא למימר דלאו מתורת נקב אתינן עלה, דהא רש"י כתב להדיא דאטום אינו נשתנה ממראה הריאה, דלפ"ז א"א להכלל לאטום בהך „דחוותא", ואדרבא אית לן לומר דאין זה אלא

כחליף

ורצית זבח

או שחסרה ע"כ, דמשמע דהיכא דנמלא שם אוטם מחמת מוגלא לאו בכלל ריאה שחסרה נחשב, הרי דאם יש אוטם מחמת חסרון באת, ואין שום שייכות דין בועה לדין חסר ואף לטעמא דמעידים זה על זה, הלא בכאן אין עדות. ולא עוד דאפשר לומר שזה ג"כ כוונת הרשב"א, ורק הפלוגתא בין הראב"ד והרשב"א היא באיזה לד בעינן החסרון, אם בהגוף או בהפעולה;
ולכן מכיון דלית לן ראיה המכרעת לאיסור נראה דהמיקל בהפמ"ר יש לו על מה לסמוך, ודוק היטב והבן:
אה"ב

נחליף מפני דנתחלף מסדרו הראוי. ואף דרש"י דייק על אטום וכתב דלקותא הוא, וכל לקותא בכלל נקובה היא, אבל חילוק יש בין לקותא דאטום ללקותא דחוותא. דבחוותא המקום נשתנה מכפי הרגיל והלקותא היא ע"ג הריאה, אבל באטום הלקותא זאת היא בהאיכות שאינו עולה בנפיחה דדמיא לנחליף דגם הוא איתא, ואך אינו עומד על מקומו הראוי, ומפ"ז יש היזק ושובתת במקצת מפעולתה ובתנועתה, דגם לטעם זה אם יתהוה ויארע ע"ג ריעותה דאטום סרכא אינן מצטרפין להדדי. וראיה קצת איתא לזה, כי רש"י הקשה קושיא זאת, דמקשה הראב"ד בתמ"ד סי' י"א, ומחלק בין אטום לשלעים, ומכיון דרש"י מחלק דבאטום מראה ריאה אית ליה, ע"כ דסובר דאף מצד אחד נמי טרפה ומטעם דחשיב זאת ללקותא וסופו ללקות בכולה, כי איך נאמר דתהא עדיפא מראה מוגלא ממראה ריאה, דלפ"ז דעת רש"י והבה"ג בקנה אחד עולין. ולפי דברי הרמב"ם דכתב בפ"ז משחיטה ה"ו בדין אטום דכנקוב חשיב, משא"כ ביבש וכדכתבנו לעיל בסי' ק"י ע"ש, ואיכא למימר דיבשה הריאה מיירי שעולה בנפיחה ורק נפרכת בצפורן, לכן חשיבה לחסרה, ובאטום דלאלויות יש להריאה כי מראיתה כמראה הרגילה בהריאות, ורק הרוח אינו נכנס בה ואינה עולה בנפיחה, דלפ"ז בדין זה יש לדון מתורת ס"ס לאיסורא המצטרפין להדדי. וכשנדייק בדברי הרמב"ם ע"פ מ"ש בפ"ז בדיני דאטום ובפ"ח בדין דיבשה, דלכאורה נשמע מזה דיבשה משני לדדים היא מטעם דכחסר חשיבה לדעתו, משא"כ באטום דכנקוב, ונקב לא בעינן שיהא משני לדדים ובמצד אחד סגי, ובודאי קשה לומר כן דיבש יהיה קיל מאטום לפ"ד, וע"כ דהאי יבש נמי במצד אחד מיירי, וע"ז אתא לאשמעינן בתיבת „כל שהוא" אף דמתורת חסר קאתינן עלה וכללינהו ותננהו דין דחסר מגוף הריאה ויבשה ביחד וכתב „לפיכך", כי סיבר דחסרון מגוף לחסר נחשב, ואך החילוק בין אוטם ליובש הוא, דזה האוטם הוא תחת הקרומים שולט וכשהרוח אינו נכנס אפשר דסופו לינקוב הקרומים. לא כן ביובש דעל הקרומים קאי וכבשר, דזה מתורת דין חסר אתינן. ולכן היכא דעולה בנפיחה אחרי המירוס והמשמוש בהאטום דנראה דהרוח נכנס בו ואין בזה הטעם דסופו לינקוב, איכא למימר דלא מצטרפי להדדי, ואין ראיה דהאוטם גרם להסרכא שתבוא, כי אדרבה חזינן דמתמות האיטם ליכא למיחש והסרכא הזאת בספקא נשארה, דאף שניקב דילמא לא ניקב אלא קרום העליון, ועוד דיש סרכא בלא נקב דגם לדעתו יש להתיר, ומכ"ש לדעת הראב"ד דסובר דהאוטם בעינן שיהיה משני לדדים, ובזה חלוק הנהו מטינרי דע"כ טעמו הוא דלאו מתורת נקוב אתינן עלה, כ"א מתורת חסר, מפני דבאטום חזינן דהקרומים שלמים, ואיך נדונו לחסרון, הלא חסרון בכ"מ הוא מעבר לעבר, משא"כ בצד אחד דבודאי אין להצטרף לריעותא דסרכא דספקות מיוחדות הן, ומכ"ש באטום כזה שאין בו לספק כלל, ואף לדעת הרשב"א דסובר שאינה יכולה להניף על הלב דכנקיב חשיבה והטריפות מצד עצמותו, אבל מלבד דאין זה מוכרע, כי אפשר לומר דטעמו הוא כהראב"ד, ובאטום משני לדדים מיירי, ובצד אחד אינו נכנס בגדר אטום, איכא למימר נמי דלו יהא דכנקוב יחשב לפי דעתו אבל בנידון זה שאני, כי לא מיירי אלא באטום כזה אשר הוא ע"י מוגלא בא, דדין אטים יש לו, ואך תלינן בהמוגלא, משא"כ כשהרוח נכנס בו דאו דין אטום לית עליו כלל. „ועוד" דגם באטום מחמת מוגלא דהוא תחת הקרומים והריעותא על הקרומים איכא למימר לדעתו דהקרומים מפסיקין, ומכ"ש הכא. וגם מהאשכול בסדר חי"ט בקצרה סי' כ' יש להוכיח דדעתו כדעת הראב"ד, דביבשה הזכיר משהו, ובאטום סתם ולא הזכיר כלל, וע"כ משום דיבשה כתב דכנקובה חשיבה, לכן אף במשהו סגי, ובאטום מתורת דין חסר אתינן עליה ולכן משני לדדים. וכן לדעת הרגמ"ה המובא ברוקח סי' שפ"ג וז"ל: ואם לאו ודאי יבשה היא ואין בה תיותא וטרפה, דמשמע דאטום נידון ליבש, דלכאורה צריכין אנו לעיין לפי דבריו איזה חילוק יש בין יבשה לאטום, וצ"ל להגמ' להשמיענו, וע"כ דמיירי באופן כזה שאינה נפרכת בצפורן, דלזה בדיקה מהני. אכן מדברי הבה"ג והובא זאת באו"ז סי' תי"א באוגא דריאה שיבשה קצת ואינה נפרכת בצפורן ושנה דין זה וגם לדין אטום ודין דיבשה ונפרכת, ע"כ דחלוקין הן וכן נראה מאו"ז יעוי"ש. ומוכרחין אנו לומר דדעת הרגמ"ה דכיון דשלוט בו אוטם מצד לצד, ואף שהקרומים הן בשלמותן, כחסר נחשב. וכדעת הראב"ד, ואפשר שטעמו כדעת הרשב"א הסובר שאינה יכולה להניף על הלב. וגם מדברי ר"י אית לן למילף ממ"ש „אטום, כגון שבשר הריאה רך ולא וטוב ומראהו יפה ככל ריאה אלא שאין הרוח נכנס בה" וכו' ע"ש, דטעמו הוא דלא טיילא בה זיקא וכדעת הרשב"א, והיכא דעולה בנפיחה והרוח נכנס בה בודאי ליכא למיחש, ובדברי הרא"ש בפ' א"ט סי' כ', וסי' י"ג, ובטיטור אות אטום ואות יבש יש להטעמים דדעתייהי כדעת האשכול שכתבנו לעיל, וכן איכא למימר דגם דעת המהרי"ל בה' איסיה"ת כן. ולכן לא מיבעי' לדעת הני רבוותא דסברי דמתורת חסר אתינן עלה, דבודאי נראה דבדין זה דורדא דחסרון אינו פוסל בה, וזהו באטום ממש הנכשר ע"י תליה דמוגלא שאין להצטרף, ולדונו בתירת דין לקותא ע"ג לקותא, וס"ס לאסור, או מתורת עדות, ומכ"ש באטום כזה העולה ברוח ועולה בנפיחה, ואף להנך רבוותא דסברי דמתירת דין נקוב נידון אוטם בריאה, מ"מ הגם שאין לחלק בנקב בין ורדא לשאר דוכתי בריאה, אבל באופן כזה גם בכ"מ נראה דאין להצטרף, דהלא כבר כתבנו לעיל דבאטום הניתר ע"י בלבון או ע"י מוגלא ויש עליו ריעותא הסימך עצמו להקל לא הפסיד, מכ"ש בדין זה העולה בנפיחה שלא נכנס בגדר אטום כלל, וחזינן דהקרומים שלמים ובדיקה איכא לקרומי הריאה דאין שום חשש לנקב, ולא שייכא בדינא דנמלא ריעותא וא"א למבדקה אף לפי חידוש סברא בטעם המחמירין בדין תרתי לריעותא דנגדר ס"ס אתו בנידון זה יש לדון להתירא, ויפה הורה. כנלע"ד *):

*) קיז אהי"ב. לפי המבואר בהסימנים הקודמים בסי' קי"ג וקי"ד וקט"ז נראה דהדברים האמורים פה והתם סתראי נינהו. ואך בסוף דבריו נשמר מזה וכתוב לפי חידוש דין בתורת תרתי לריעותא מגדר ס"ס דמשמע דבלא"ה אין

שאלה קיח.

בקצה האונא מצד ימין במקום שאין שם בשר כלל, נמצא כשנפחוה דבמקום זה לא עלה בנפיחה ולא עיילא בה זיקא, ומהתם יצא סרכא שלא כסדרן ועברה ע"י מיעומ"ש, אם יש להתיר?

תשובה. לכאורה איכא למימר דכיון דהרוח לא נכנס בה יש לחוש בין לחששא דיבשה וכדכתב הרוקח בשם הרגמ"ה, ובין להנך רבוותא שדנין מתורת אטום ושיפו ללקות או לינקוב, ואין במה לתלות דיש להחמיר, ובפרט לדעת הרמב"ם בפ"ז משחיטה ורש"י בחולין (דף מ"ג ע"ב) לפי סברא דכתבנו לעיל בסי' קי"ג דטעמו דלקותא לנקובה נחשבת, ובין לטעמא שכתוב בסי' הקודם דיש לדון מתורת חסר, וכן להראב"ד בתמ"ד סי' י"א, והאשכול בסדר חי"ט בסי' כ', והרא"ש בפ' א"ט, והרוקח בסי' שפ"א והבה"ג נמי דכיון דנאטם טרפה הנה אף מבלי סרכא, ולכן צ"ע במאי דנא בהך דינא, ולו יהא דאפשר לאוקמי דדעת האשכול, והרא"ש, והמהרי"ל ור"י נוטה להרשב"א, וטעמא משום דא"א להניף על הלב ולרחף כראוי, אבל מלבד דלאו מילתא דפסיקא היא, איכא למימר דגם לדעת הרשב"א גופא הטריפות באטים מעצמות הריאה, וממילא כשהריאה נקובה שובתת ממלאכתה ואינה פועלת פעולתה הראויה, ולכן גם בזה אין לדון לכאורה כלל להתיר, אך כשנעיין נמצא דהאי דאטום לכו"ע מיירי במקום דאית שם בשר והאוטם הוא בהבשר כי בעינן לכמה רבוותא שיהא האוטם מגד לגד, וגם להנך דסברי דמטעם ניקב הוא, כ"ז כשמוצאין לקותא בהבשר דלא עיילא בה זיקא ואין המקום עולה בנפיחה, אבל בקצה האונא שאין שם בשר כלל דטעם חסר בודאי לא שייך לומר התם, וכן לטעמא דמוגלא לתלות האוטם בו זהו דבר שא"א, יען כי המקום הוא דק למאד ואין שם אלא רק שני הקרומים בלבד העליונים והתחתונים, דלפ"ז אין לדייק ולומר מדלא חילק הגמ' וכתב סתמא כמלא הטוס בריאה, דמשמע דאף בקצה האונא נמי הדין כן, דאיכא למימר דהגמ' מיירי באוטם כזה שאפשר לתלות בו במציאת המוגלא וכשלא נמצאה שם מוגלא בדקינן ע"י קריעה בקרום ובלבון, אבל במקום כזה שהוא דק למאד לא שייך הך בדיקה, ואם שיצא שם, נראה לעין כל, ולכן גם לדעתייהו יש להכשיר וכן לדעת הרשב"א דסובר שאינה יכולה להניף, ואף במשהו אינו מניף, מ"מ בכגון זה איכא למימר דשאני, יען דממילא העורות העליונים והתחתונים דבוקים הם. וביותר דהכי רביתייהו מכח דבוקן ודקיתן לבלי לכנס בהן הרוח, לזאת לא נחשבת כלל לריעותא ואינו נכנס בגדר אטום כלל, כי רגיל להיות כן והכי רביתה ומכיון שיצאת ע"י מיעומ"ש לא הפסיד המיקל. כנלע"ד *):

שאלה קיט.

וששאלת שנית בהאי עניינא בסרכא שלכ"ם על מקום שנתרוקן הבשר, והרוח אינו יוצא משם אף ע"י נקיבה בקוץ או במחט, מכיון דסרכא שלכ"ם בדיקה בעי כשהלכה ע"י מיעומ"ש לראות אם יש נקב או לא, והכא א"א לברר מדבקות הקרומים, ולא עוד דהסרכא מנקב באת חיישינן דלמא נקב היה שם והקרומים נדבקו אח"כ דהסתימה הזאת לא מהני, ואיך אפשר לדון להתירא?

לדעתי נראה דבדין דסרכא כבר כתב הרמב"ם בפי"א משחיטה ה"ו דמדינא של הגמ' סרכא שעברה ולא נתבעבע המים דמותרת היא, מטעמא דסרכא זו לא היתה במקום נקב או שמא ניקב קרום העליון בלבד, דנראה מדעתו דהאי דינא דסרכא שמעידה על נקב בריאה, ומזה נתהווה הסרכא ע"י הליחה היוצאת כדכתב רש"י בחולין (דף מ"ו ע"ב), דלכאורה נשמע מזה דשכיח יותר להסרכא להתהוות קודם הדבקת הקרומים, ורק סובר דנמצאות סרכות כאלה מבלי שום נקב להתהוות ולבוא במקרה על הריאה, ומכיון דהסרכא הזאת מחמת ספק: שמא היה שם נקב או דבריאה ושלמה הריאה במקומה וכדעת הר"ן בפ' א"ט יעוי"ש, נראה דיש לדון מכח דין ס"ס, שמא הסרכא מחמת ליחה בעלמא באה, ואף את"ל דמחמת נקב שמא הקרומים נדבקו זל"ז וכשאירע נקב בהקרומים העליונים הלא התחתונים סותמים, מטעמא דנחשבין לסתימה דמעיקרא כמו סתימות הדופן בריאה בחולין (דף מ"ח ע"א), וברש"י שם (בדף מ"ג ע"א) בד"ה אינו, (ובדף מ"ו ע"ב) בד"ה ל"ל יעוי"ש, וכ"כ גם לדעת העיטור דסובר

ורצית זבח

מה לעיין בזה, וזהו כפי שיטתן שכתוב שם, אבל כבר כתבנו שאסור לסמוך ע"ז ולהדברים אין להם לא ריח ולא טעם, אפשר דבכגון זה היכא שעולה בנפיחה יש לדון קלא, כי מס' ירושלמי דחולין פ"ג ה"א דאיתא שם וכלהון משום חסר יעוי"ש וז"ל: אר"י מתניתא אמרה כן או שחסרה, דמשמע דבאטום יש לדון מתורת דין חסר, ואף דס' ירושלמי זה כתב "אטומה כקורפדייא", וקורפדייא נראה דהוא מין סלים יעויין בחולין (דף ס"ג ע"א) באות שבסלים קורפדאי ופי' רש"י עלפי יעוי"ש, ובערוך ערך קורפדאי דמשמע מזה דיש מיני אוטם חלוקים, ובאמת נ"ל כן לאחר העיון במתניתין דאהלות פ"ו ובפרה פ"ג מ"ו ובכמה דוכתי. וכן נראה ממ"ש בס' ירושלמי שם "והיא דלא בקבקה", דמשמע דרואין מקודם אי מבלבלה או לא, וכשאינה מבלבלת או תלינן במוגלא, דבגמרין איפכא שנויה, וע"כ דאיכא למימר דקאי על אוטם כזה אשר ע"י המיעוך והמשמוש עולה בנפיחה, אז לאו בגדר אטום יכנס, ולכן אינו נכנס גם בגדר חסר, כי אין זה ריעותא כלל וסברא זאת ה"ז בשינוי מעט מכפי שכתבנו בהגהותינו לעיל יעוי"ש. ובמה שנוגע לגוף ועיקרן של דברים האמורים פה יעויין גם במ"ש הב"י בסי' ל"ו, והרמ"א שם סעיף ט', וכרו"פ ס"ק קמ"ד ובפת"ב שם, ודוק היטב:

*) קיח **דה"ב.** יעויין בפת"ב סי' ל"ו סעיף קי"ד, וכרו"פ ס"ק ק"מ וקמ"א, ובתב"ש שם ס"ק נ"ה, ובשמ"ח שם סעיף כ"ב ותמצא דיש לדון בזה טובא. ואם דאפשר לומר מילתא חדתא בפירושא בס' ירושלמי פ"ג דחולין ה"א בדין דאטומה כקורפדייא, דלכן כתב והיא דלא בקבקה דמיירי באופן כזה, כגון שאירע מקרה דאטום בקצה האונא שאין שם בשר

דסובר דהני ריעין המתפרקין מע"ג הריאה אמרינן שילאה אינקוב תתאה לא אינקוב, בודאי דהסרכא הואת לא באת מתורת נקב, כ"א הפשטת ליחה בעלמא, וכן לדעת התוס' בחולין (דף מ"ז ע"א) ד"ה הכי דטעמייהו דסופו להתפרק בודאי כשעברה ע"י קליפה ונתפרקה וכשרואין שאין שם נקב מחמת הפירוק אמרינן דאין זאת סרכא, ולכן בהאי דוכתא ליכא שום חששה. ואפילו כשנפרש דברי הרמב"ם באופן אחר ונאמר דכונתו כדעת רש"י דאין סרכא בלא נקב, ורש"י כתב מפני בהריאה שואבת כל מיני משקה נתהווה מזה הסרכא ונעשה מזה כמין גליירא, דלפ"ז לכאורה איכא למימר דאזלינן בתר הרוב, ואין כאן סברא לדון מתורת דין ס"ס, אבל כאשר נדייק בגמ' דחולין (דף מ"ח ע"א) ובר"ן שם בפלוגתא דר"נ ואבימי בריאה הסמוכ"ד שהעלתה למחים נמצא דגם לשיטת רש"י איכא למימר כן, כי לדעת התוס' ל"ל להאי חששא שמא ניקב קרום העליון כ"א לדעת רש"י דסובר דאין סרכא בלא נקב, ועוד דבכל הסרכות הנטרפות איכא למימר דאינן אלא ס"ס כאשר יעויין בתוס' בחולין (דף י"א ע"א) בד"ה אתיא ובנדה (דף ב' ע"ב) בד"ה דאיכא וברא"ש בפ"א דחולין, וכן מוצאין אנן באשכול בסדר חי"ט בקלרה סי' כ' דכל סרכא בספק עומדת שמא לא באה מחמת נקב אלא מרוב ליחות, הרי דבודאי יש לדון בזה מתורת דין ס"ס, כי לפי דינא של הגמ' הני סרכות שלא כסדרן נקראות דוקא מאוגא לשליסית, אבל לשאר אברים אין זה נכלל בשלא כסדרן וכדיש להוכיח מהרמב"ם בפ"ז משחיטה יעוי"ש. ואין לדון בזה מתורת דין תרתי לריעותא, כי חדא איכא למימר דהאי כללא לא אתאמרא אלא בדבר הנזכר בגמ' להדיא, אבל היכא דלא אידכר הדבר הזה אלא בספרי הפוסקים ואנן קי"ל להתירא אמרינן דאף לריעותא איננה נחשבת, ולכן אף דיש לדון בהאי דוכתא במקום שהקרומים דבוקים ואין הרוח יוצא מחמת חששא דאטום, אבל איננו נכלל בזה, כי באטום דחיישינן הוא מחמת שהריאה מרחפת וכאן שבתה ממלאכתה וזהו או במקום דמנקבא והרוח יוצא ומחמת חשש נקב כדעת הני רבוותא שדנין באטום מדין נקב, או מתורת חסר דבעינן חסרון, או שאיננה יכולה להניף וכל הני כללי לכל חד וחד כדאית ליה לא ניתן להאמר רק באטום הבא ע"י מקרה דאז איכא למיחש שפיר, לא כן באטום הבא מתולדה דדרכו בכך לא שייך תורת דין אטום כלל ובודאי בכגון זה שפיר יש לנו לסמוך ולהקל, ואין לדחות ולומר דזה שהסרכא עברה אין ראיה, מחמת שנתרוקן הבשר מתחתיה אין לה במה להאחז, כי איכא למימר דחלוק דין זה מדין שכתב הראב"ד בסרכא תלויה ע"ג בועה הנובעת מחולין (דף מ"ח ע"א) יעוי"ש, כי הלא המקום הזה שלם ובריא, ואף בריאה שנתרוקנה אמרינן בתוספתא דחולין פ"ג „כשהקרום שלם כשרה" מפני דאפשר לראות, מכ"ש בהאי דינא שפיר אפשר לומר דכיון דהקרומים קיימים חשיבא סתימתן לסתימה, ולזאת בודאי מי שסומך עצמו להקל בדין זה, היכא דאיכא ס"ס המסייעת להחזקה יש לו ראיות ויסודות נכונים וחזקים, והמורה יפה הורה. כנלע"ד:

שאלה קב.

בבהמה שנמצא ע"ג מקום האטום נקב ע"י משמוש ידא דטבחא, אם יש לתלות בזה להתירא?

תשובה. קי"ל בכל נקב דאפשר למתלי ע"י משמוש ידא דטבחא תולין, כאשר יעויין בחולין (דף מ"ט ע"א). וכן פסק הרמב"ם בפ"ז משחיטה הי"ב ע"ש, וטעמא הוא משום דהני מעיים בחזקת כשר הם עומדים כדאיתא בחולין (דף ע'), ובירושלמי דברכות פ"ט ה"ג ודתרומות פ"א ה"ד ודבילה ה"ג יעו"ש, ואף מדאיכא פלוגתא בגמ' אפשר לומר דנחשבת זאת לריעותא, ולכן מצטרף להדי אטום להני רבוותא הסוברים דאטום מחמת נקב בא, ולו יהא דכבר ביארנו לעיל בסי' ק"ז דאטום בפלוגתא שנויה מאיזה טעם אנו דנין להטריף, ואיכא מאן דסברי מטעם חסר או מטעם שאינה יכולה להניף על הלב, אבל מ"מ מידי פלוגתא לא נפקא ולכן איכא למיחש שמא במקום הזה דנקב היה שם אטום, וא"א למבדקא או מבלבן אי לא, ולפ"ז יש לחלק בין האטום הבא מחמת מוגלא לאטום הבא שלא מחמת מוגלא, דבמוגלא אין שום חששא דלא בעינן בדיקת בלבון, ובשלא מחמת מוגלא בעינן בדיקה ע"י בלבון. ואף כ"ז הוא אם שהנקב עבר גם לתוך הבשר, אבל אם כשהנקב לא היה אלא בהקרומים לבד, אז איכא למימר דבודאי שייכא בדיקת בלבון. ומפני דמהרמב"ם בפ"ז משחיטה ה"ו ומהראב"ד בפסקי טריפות סי' ק"כ בתמ"ד שכתבו קורעים אותו ומהרוקח סי' שפ"ב, ומהעיטור בשער ב' בשחיטה אות הטוס, ומאו"ז סי' ת"א, ומשיבהל"ק בה' טריפות סי' ח' ומרש"י בס' הפרדס סי' רי"ז משמע דהקרע הוא באותו מקום, ואף שנכנס בבשר לית לן בה, לכן נראה דאף כשנכנס הנקב בהבשר לא חיישינן דילמא בהאי דוכתא לא היה לן כהוגן וכיאות בדיקת הבלבון, אכן בס' האשכול בסדר חי"ט שכתב וקורע את הקרום נראה דבעינן שלא יהא הנקב נכנס בתוך הבשר ורק הקרום לבד, דנמצא לפ"ז דמידי פלוגתא לא נפקא ומזה יש לנו לדון דלכתחילה בודאי צריך ליזהר שלא ינקוב לתוך הבשר, אבל במה שאנו דנין מיירי בדאי עבד, דנראה מדברי רובם

מהראשונים

ורצית זבח

בשר דבדקינן ע"י מוגלא, הוא במקום בשר שאינו נראה לעין כל כדמשמע מגמ' (בדף מ"ז), וכשאין שם מוגלא הבדיקה היא ע"י בלבון, ומס' ירושלמי דכתב „והיא דלא בקבקה" דקשה איך יוכשר אטום בריאה מבלי מוגלא ומבלי בלבון, וע"כ דשמעינן מזה תרי דיני: דבמקום בשר בעינן או בלבון או מליאת מוגלא, ובקלה האונא אף דלא בלבלה נמי כשרה, מכיון דהכי רביתה כי בכל אופן לפי פשוטן של דברים נראה דס' ירושלמי נגד הבבלי כאשר ביארנו לעיל מזה בהגהותינו. אבל מכיון שאין ראיה ברורה לדין זה ומדעת האחרונים שלפנינו נראה דדעתייהו נוטה קצת להחמיר, ולכן אין לסמוך על סברא זאת דהכי רביתה ורגילה להיות כן אלא במקום הפסד. כי בכל אופן קצת ראיה איכא, דוק היטב ותמצא דנכון הוא:

מהראשונים דאין שום חשש בזה ולזאת הסומך עצמו להקל במקום הפמ"ר לא הפסיד, כנלע"ד *) :

שאלה קכא

בנמצא בתוך האטום כמו חוט אדום, אם יש להקל אחר שנבדקה ע"י בצבוץ ?

תשובה. בחולין (דף מ"ז ע"ב) בדין דאטום לא נזכר כלל חילוקא הדין, ורוב הראשונים לא הביאו וסתמא נשנית דבאטום מהני בדיקה, ואין לנו שום הפרש אם יש חוט אדום או לא, ובכל אופן אי מבצבצא או אית בה מוגלא כשרה. ואך המהרי"ו הביא דין זה, ודעתו להחמיר ולומר דאף בדיקה לא מהני, ודעתו דבדיקה לא בעינן אלא במקום שהוא ספק, ולא היכא שהוא ודאי, ובאטום בודאי לא מהני בדיקה. ולענ"ד יש לדון בזה ממ"ש הראב"ד בתמ"ד סי' י"א בחילוקא דיבשה לאטום. דאטום הוא במלד לגד, הלא יש חילוק אחר. ולא עוד דאם נאמר דע"י חוט אדום לא תהני בדיקה, יקשה הא דין כזה שהוא ודאי טרפה מדוע לא נזכר מזה בגמ' כלל. ומ"ש דלא צריכא למתניא דבכלל נקובה או חסרה היא, הלא אין החסרון הזה חסרון ממש, וביותר דהיא מילתא חדתא הו"ל להגמ' לאשמעינן דהבהמה נטרפת ולחלק בין הטים דבעינן בדיקה לבין אטום דלא מהני ליה בדיקה, וע"כ דבודאי בדיקה מהני לכל מין אוטם, כי בפירושא דאוטם איכא פלוגתא בין רבוותא דאיכא מאן דסברי דאטום הוא משמושו קשה ודעת ר"י הובאו דבריו בשכה"ל דאטים הוא רך ולח וטוב ומראהו יפה ככל ריאה, אלא שאין הרוח נכנס בה עכ"ל, דמשמע נמי לכאורה שהוא שוה לשאר הריאה. וכן נראה מדברי רש"י בחולין (דף מ"ח ע"ב) ד"ה טיגרי. אבל אין מזה ראיה, כי אף אם יש חוט אדום לא נקרא נשתנה מראיתו ממראה הריאה. וביותר שמדברי הרוקח בסי' שפ"ב שכתב אם נמצא שם דם ניכר או מוגלא מחמת זה הוא. וכשרה למה יגרע חוט אדום מדם שניכר, ולזאת יש לומר די"ש להקל בנידון זה. כן נראה לע"ד **) :

שאלה קכב.

בורדא שנמצאת צמוקה אם יש להתיר ?

תשובה. כבר ביארנו לעיל בסי' ל"ט דדין ורדא שחסרה דעת רוב מהראשונים וכדמוכח מחולין (דף מ"ז ע"א) להכשיר. ואך מדאיכא מחלוקת בהאי מילתא כדכתבו התוס' שם בד"ה כל הני והתשב"ץ בשם מהר"ם בסי' שכ"ה להחמיר, וכן דעת המהרי"ו, לזאת בנמוקה יש לדון אם יש להתיר או לא, כי מחולין (דף נ"ה ע"ב) נראה דהאי למקה על כולה קאי, וכן יש להוכיח מהתוספתא שם פ"ג דאיתא חרותה בידי שמים כשרה איזו היא חרותה כל שלמוקה הריאה שלה ע"כ, דאם גם במקצתה היתה הבהמה נטרפת הו"ל לפרש כמו שמצינו בריאה שהאדימה מקצתה ובריאה שיבשה מקצתה, וע"כ משום דבזה לא נחשב לטריפות אלא רק שנלמקה הריאה כולה, וכדמשמע מדברי הרמב"ם בפ"ח משחיטה ה"ט שכתב „עד שלמקה הריאה שלה". ואף דהבה"ג בה' טריפות כתב הוגא דריאה דיבשה ולא ממשמשא זיקא לימרפא במיא חמימי וכו' עד וליגפא בה אי משמשא כשרה ואי לא טרפה, אבל אין זה מטעמא דחשיבא זאת לחסר הוגא, כ"א מטעמא הריגא הוא, וכפי אשר כתבנו בהני חילוקים דיבשות המתחלקות לכמה גווני וכדמוכח מברכות (דף כ"ה ע"א) דאיתא שם כדי שתפרך בצפורן, ובסוכה (דף כ"ט ע"ב) ובתוס' שם, ובירושלמי דברכות פ"ג ה"ה בפלוגתא בלולה שיבשה כעלם, ודסוכה פ"ג ה"א, ודיומא פ"ב דנראה דיבש ממש נטרפת אף במקצת, ויבש כזה שהיבשות היא בהאיך ולא בהכמה, דטעמא הוא שסובבת ממלאכתה ופעולתה ואינה מרחפת כראוי לה דזה נכנס בכללא שאינה יכולה להניף על הלב, ולכן צריכה בדיקה. ואף לפי שביארנו לעיל בסי' קי"ז

ורצית זבח

*) קכ גו"ד המ', יעויין נא במ"ש הרמ"א בסי' ל"ו סעיף ט'. אכן מדברי הב"י לא משמע הכי, כ"א מחלק ואומר שקירע סמוך למקום האטום. אבל מדעת המהרי"ו והבדיקות שהובאו בב"י בסי' ל"ו, ומש"ך שם ס"ק כ"ה, ומהרא"פ ס"ק קמ"ח וקנ"ו, והלבש"ר ס"ק ע"ט דסברי כדעת האשכול נראה דבזה אין סברא להקל. וביותר לפי מ"ש הט"ז שם ס"ק ע"ז בטעמא דב"י דסיבר קורטין סמוך למקום האטים, משום דבאטום אפשר שיבלבן מחמת החתך, יש לדון דאם נמצא שם נקב די"ש לילך לחומרא. ולו יהא שמהמהרש"ל בחולין סי' מ' בפ' א"ט והובא בט"ז שם נראה ראיה להדברים הנאמרים בהתשובה הזאת, אבל עדיין לאו מילתא דפסיקא היא, כי האחרונים החמירו בדבר זה וגם יש להם מקור בדברי הראשונים, לכן אין שום סברא להקל בזה. ואין לסמוך כלל כי קיי"ל דהלכתא כבתראי, דוק היטב והבן :

**) קכא אה"מ, יעויין נא בס' ת"ז בתה"ב ס"ק א' דמשמע מסוף דבריו שכתב ואפשר שיש קבלה לזה ואם קבלה היא נקבל דאכולהו קאי. וכן נראה מדברי הפ"ת ס"ק כ"ז בסי' ל"ו שדעתו להקל וכפי שכתוב פה, וגם מהתבו"ש ס"ק כ"ט מוכח הכי, ומידי פלוגתא לא נפקא האי מילתא, כי הד"מ בסי' ל"ו ס"ק ז' הביא דברי המהרי"ו האלה וכתב שאין מועיל לו בדיקה, וכן דעת הסמ"א בסי' ל"ו בהגהותיו להחמ׳ לזאת קשה להקל במקום שאין הפסד ויעויין בפ"מ בשפ"ד ס"ק כ"ז, ובהרא"פ שם ס"ק ק"ע דדעתם כן. ול"ע דה מ"א לא הביא זאת בשו"ע כ"א בד"מ דמשמע לכאורה דדעתו נוטה כדעת רוב הפוסקים דלא חילקו בהכי, ולכן הבמיע לזה דינא ולא כתבו בשו"ע, דלפ"ז יש לדון להתירא. והנה מכ' ירושלמי דחולין פ"ג ה"א נראה די"ש חילוקים בדין אטום הנמלא בריאה דדייק וקתני „בקורפדא" דמשמע באר אטום שאני, דאפשר שמזה הראיה נכונה לדעת המהרי"ו שלא תועיל בדיקה לאטום כזה, אבל מדאין לנו סברא המכרעת לאיסורא איכא למימר דעדיין מידי ספקא

קי"ז לדעת הרשב"א דס"ל כן באטום לא בא להוליא ולאמר דהטריפות מחמת דבר אחר היא, וגם נכללה סברא זאת בדין דחשיב לניקב ולזה לא תהא שום הפרש בין אונא לורדא, כי יבשות מולאין אנן דגם בורדא פוסלת כדכתבנו לעיל לפי שיטת הני רבוותא דסברי דמתורת נקב אתינן עלה, אכן איכא למימר דדין זה דהבה"ג שאני, כי לא באנו מטעם שאיננה יכולה להניף על הלב ורק חיישינן גם להקרומים, ולכן אף כשהקרומים שלמים, איכא למיחש לשמא תשלוט הלקותא גם בהם. וביבש בשיעור הנפרך בלפורן דזה נחשב כמו שאינו, אמרינן אף במקלת לא הדרא בריא אבל ביבש כזה אשר אין עולה בו הרוח דיש לדון מטעם שהאונא נתקררה או נתאטמה, ולכן לריך בדיקה לראות, אם הרוח עולה בה ואינו תלוי בדין יובש, וגם בדין נימוק, ואפשר דהחשש הוא שמא אטומה הננה. ולא עוד דאיכא למימר דמתורת אטום נמי ילאת, כי אטום גם במקלת חיישינן ומלרכינן בדיקה, וכשנבדקה ולא נמלאו הסימנים המובאים שם (בדף מ"ז ע"ב) יש להטריף, ולמה בעינן אונא שלמה ובפרט לדעת רש"י (בדף מ"ב) ד"ה טינרי, ולדעת הר"י המובא בשבה"ל ה"ט סי' ח', וע"כ נראה דדעת הבה"ג היא באופן אחר, כי מלינו בחולין (דף מ"ו ע"ב) דהשיעור הוא שתפרך בלפורן לרבנן דפליגי על ריבה"מ בבכורות (דף ל"ז), דמשום דלא שלטא בה אוירא הדרא בריא וכ"ז במקלת איכא למימר כן וכדהוכחנו לעיל בסי' ק"ט, לפי דברי הרמב"ם בפ"ח משחיטה ובפ"ז מביאה"מ. לא כן ביבשה אונא שלמה דאז לא הדרא בריא אף שאין בה רק שעירא, והסימן דתנקב ותוליא דם אפשר דס"ל שאין זה מספיק להכריע, כי גם בהקרומים דם נמלא כדמלינו ביומא (דף נ"ח), ובזבחים (דף כ"ה ע"א) יעוי"ש, ולזאת תלוי בהכנסת הרוח בהאי אונא ע"י הנפיחה. ומורה כן מדברי הא"ז בה"ט סי' ת"א שמביא רק דינא דהבה"ג סמוך לדין ריאה שיבשה במקלתה דמשמע דהחילוק היא מטעם שכתבנו, וכן נראה מדברי הג"א בפ' א"ט יעוי"ש. ולפי כל אלה מולאין אנן דבודאי אין נכנס בגדר אטום, כי לא הביא בדיני דאטום וגם לא בגדר נמוק דלא הזכיר מזה שם מאומה, ואדרבא שמעינן מדברי הבה"ג שכתב בדין דתרותה מהיא אימרא והני מיוי ודכרי דעל כל הריאה קאי, וגם דעת הא"ז כן היא, יעויין במ"ש בה"ט סי' תכ"ה. וביותר דלמקה הרוח נכנס ורק נלטמקה שאיננה עולה בנפיחה כראוי, משא"כ בהאי דינא דאונא דריאה שיבשה המובא בבה"ג. והסברא נותנת לומר דכיון שהקרומים שלמים מה איכפת לן בהלימוק הזה כיון שאיננה שובתת ממלאכתה לגמרי ומתנועעת בפעולתה, דלמה יגרע זה מדינא דנימוקה הריאה והקרום שלה קיים היה ושלם המפורש בתוספתא דחולין פ"ג דכשרה, דהתם נמי חסרון איכא בהכמות ומה נשתנה דין זה מההיא דהתם? וכמו דשם אמרינן דכשרה אוף הכא נאמר כן, ואדרבה יש לנו לומר דבתוספתא שנויה בין הטריפות תרותה בידי אדם ובין הכשרות תרותה בי"ש, ולמה לן לחלק באופן כזה דהא גם בתרותה בי"ש נאמר דיש חילוק דכמו בי"א מטרפינן אף באחת, כן מיירי האי דינא דתרותה בי"ש, ומנין לנו לומר בלמקה כולה דתהא הדין כן? וע"כ נראה דגם התוספתא מיירי דווקא בכל האונא ולא במקלת, ולא ילא דין זה מדין דנימוקה הריאה. ולכן אף להמחמירין בורדא שחסרה, אבל בכגון זה יודו דכשרה היא, כי איכא כמה מרבוותא הסוברים דדין חסר לא שייכא בה כלל, ועוד דדין זה לא נכנס בגדר חסר ויש להקל. כנלע"ד *):

שאלה קכג.

וזה שנסתפקת במעשה שבאה לידך באונא שנצטמקה אם יש להקל?

הנני אומר דכל עיקר דין זה לא מלינו כלל בדברי הראשונים נזכר מגדר למקה האונא. ואדרבא איכא להוכיח דגם דעת הבה"ג המובא בהג"א בפ' א"ט ובא"ז ה"ט סי' ת"א באונא דריאה שיבשה דלא מיירי מגדר נמקה כלל, כי לו יהא דגם למקה בגדר יבשות נכנסת, כדכתב רש"י בחולין (דף נ"ה ע"ב) ד"ה למקה, וכן הבה"ג בה"ט והרמב"ם בפ"ח משחיטה ה"ט, אבל היבשות הזאת היא קלה למאד מאד. ראה נא בלישנא דהרמב"ם שכתב וקרובה להיות יבשה דמשמע שלא נכנס בגדר דיבשה. וכן יש להוכיח מרש"י בחולין (דף מ"ב ע"ב) ד"ה והאיכא שכתב כל שלמקה ריאה שלה ונתקשה כחריות של דקל, דמשמע שאיננה יבשה כ"א קשה היא כחריות וגם חלוקה הננה מדינא דאופתא המובא בגמ' שם (בדף מ"ז ע"ב), וכפי פי' רש"י בד"ה בגבתא יעוי"ש. ורא"ה יש לנו מלישנא דהגמ' בשבת (דף ל"א ע"א)

בהוליא

ורצית זבח

לא נפקא, וכללא הוא לן שאין לנו להוסיף, כי אפשר לאוקמי דס' ירושלמי מיירי בטריפית דאוטם בגוונא אחרינא, ולכן שלא במקום הפסד יש להחמיר, ובמקום הפסד יש להקל ולהכריע כדעת הפרת"ב בסי' ל"ו סעיף קל"ב והרא"פ שם ס"ק ק"ט:

*) קכב **אולה"מ**. זה אתיא דלא ככתוב בט"ז סי' ל"ו ס"ק כ', ובש"ך שם ס"ק כ"ט בשם המהרש"ל, ויעויין במ"ש בזה הסמ"ח שם. ומדלא חילק בין נשאר כטדא"ס או לא, משמע דלא מיבעי' דכתוב האי דינא כנגד דעת הרא"פ בסי' ל"ו ס"ק רכ"ג דדעתו נוטה להחמיר בכל גווני, ואף לדעת הלבש"ר שמיקל בזה הוא דוקא כשנשאר שיעורא כטדא"ס ומנין לנו להקל כל כך, ולכן נראה דיש לדון בזה טובא, כי כיוב להאי דינא כנגד כל האחרונים. ובמה שמסיק דדעת הרבה מקילין בחסר דנראה דבגדר ס"ס קאתינן, כבר קדמו הפ"מ במ"ז ובשפ"ד סי' ל"ו שם. ואף כאשר יעויין בס' ירושלמי דחולין בפ"ג ה"ב דאיתא שם: „לא שנייא היא למוקה ל"ש היא נימוקה, מפירש יולא כפירושן שפירש בהתוספתא, ולכן אין לדון דין נלמק בהריאה כ"א ברובא אבל לא באונא אחת. ואין לחוש לדין אטום וכפי שכתב הבה"ג, דהרי איננה אטומה ממש, ועוד דגם אטום מתורת חסר אתינן עלה. ואף יש לדון בזה לפי מ"ש התוס' בחולין (דף מ"ז ע"ב) בד"ה אבל דורדא שניתה מקימה אסור דלאו אורחה בהכי, וע"כ דטעמא היא משום דשאני בהמה שאין לה ורדא כלל מאילו יש לה ואיננה עומדת במקום הראוי,

דחזינו

בהוליא נרוגרות לאכילה ולימקה, ובכילה (דף כ"ו) בהטלן לגג לעשות מהן למוקים ובירושלמי דערלה פ"ג תאנים בלמקו באביהן יעוי"ש בה"ו, ובחולין (דף קכ"ז ע"ב) [והא דבמ"ר בבראשית פ' נח איתא כל אשר בארץ יגוע ילמוק, אין ראיה לפרש דמיירי ביבשה לגמרי ורק אין זה אלא מלשון נובל דא"א להלמיח ולגדל פרין] ולא עוד יעויין נא בסוכה (דף ל"ב ע"א) חרות פסול, ובגטין (דף ל"ו) ובב"ב (דף קס"א) לייר חרוהה דמשמע מזה דקשה במשמושה, ולכן נראה דמתורת חסר לא שייך לומר בכגון זה, ואם דיש לדחות מדברי הערוך שכתב בערך חרוותא ובערך למק דמשמע דאף למקה נכנסת בגדר דיבשה, אבל אין ראיה מספקת להאי דינא, דמדוע לא חילק בכגוונא הדין ולהשמיענו דאף באונא אחת הבהמה נטרפת, ומכ"ש בכל הריאה, וע"כ דאין כוונתו לומר דהיא יבשה לגמרי, אך שדעתו כדעת הרמב"ם דקרובה להיות יבשה, ולכן בנד"ד דכבר כתבנו שהחסרון הזה איננו אלא בהאיך שבובתת ממלאכתה והקרומים קיימים, דאז לא גריעא מאילו נימוקה האונא דנראה מהתוס' דחולין פ"ג דהקרום שלה קיים דכשרה, אף הכא כן, ואך אם יש לחוש לדעת הבה"ג אפשר לומר דאין כוונתו באונא דלא ממשמשא בה זיקא מתורת למוק. כ"א מתורת דין אטום, ולזה אם שעולה בה רוח לא חשיב לאטום. וכן נראה ליסנא דהבה"ג דלא כתב שאיננה נפרכת בלפורן, ורק ואונא דריאה שיבשה ולא משמשא זיקא וכו' ע"ש, ואפשר דדינו ודעתו מיירי בקרירות בריאה, ואם דיש לדחות את זה מהאו"ז בסי' ת"א שכתב „הריאה שנתקררה בדיני דאטום ובהאי דינא דהבה"ג מביא בדין דיבשה וגרים בלשונו „ואינה נפרכת בלפורן" דמשמע דיש לחוש מתורת דין הטוס, אבל מדבריו איכא להוכיח דלא מיירי אלא בגוונא כזה שאם תנקב לא תוליא דם, ולמעלת נפרכת בלפורן עדיין לא הגיעה, כי ז"ל: אונא דריאה דיבשה קלת ואינה נפרכת בלפורן דמדייק „קלת ואינה נפרכת" ע"כ מיירי דיבשות אית בה ורק למעלת נפרכת לא הגיעה וכדהוכחנו לעיל בסי' הקדוס מבבלי וירושלמי יעוי"ש, אבל מלמקה הונא לא מיירי כלל, ולכן יש סברא גדולה לומר דנמקה האונא אינה נכנסת בגדר נמוק, והסומך א"ע להקל בהפ"מ"ר אין מזניחין אותו, כי יש לו על מה לסמוך, ככלע"ד *):

שאלה קכד.

ושאלתך השלישית בצמקה אונא ונשתייר כטרא"ם שלא צמקה, שרגת להכשיר?

לענ"ד כ"ל מדשאלת בקדמייתא ל"ל למשאל על בתרייתא [כדאיתא בירושלמי דנזיר פ"ז ה"ב] ואי בעי משאול תרתיהון שאל תנייתא וחזור שאול קדמיתא, ומכיון שבא ענין זה לידינו כ"ל מילתא דחדושא בהאי דינא דהבה"ג שכתב ביבשה ואינה נפרכת בלפירן דמהני לה בדיקה, ולא מדין לימוק אתי על זה, ואך מטעמא דיבשה שאפשר לאסתפוקי במימרא דרפרם המבואר בחולין (דף מ"ז ע"ב), דכיון שהקרומים שלמים הם והיבשות דומה לחסרון מבפנים דלאו שמיה חסרון לרובא דרבוותא. וכן איכא למיחש לאטום לזאת בעי בדיקה לראות או מפקא זיקא או לא, ודעת הבה"ג פליגא על מ"ש הראב"ד בתמ"ד סי' י"א, דלהראב"ד במגד אחד אינו נכנס בגדר אטום כלל, וכן להרמב"ם איכא למימר דפירוש דאופתא לא בקשה במשושא כעץ, כ"א במילי אוחרי וכדמשמע בגמ' שם (בדף מ"ו ע"ב) דכשאינה נפרכת הדרא בריא דלא שלטה בה אוירא, והיבשות מתחלקת לשנים: נלטמקה ונפרכת בלפורן, וכשאינה נכנס בסוג דנלטמקה וגם בסוג דנפרכת לא מיקרי זה יבשה, וכן משמע מהרא"ש בפא"ט, ואפשר דהא בדיקה לא בעי דלא נחשבת זאת ללקיתא. מפני דסופה להתרפא ולא איכפת לן בהיבשות, וראיה דלא הזכיר מבדיקה מאומה. ואם שקשה לחלק בין יבשה

ורצית זבח

דחזינן שילאת מהני בהמות שאין לבן וטבעה דיש לה, ואירע בה לקותא, דיש להתמיר היכא שנתקלקלה ובטלה ממלאכתה, ולכן ל"ע הדא מילתא טובא. ואפשר דגם מתורת אטום אין להעמים בדינא הדין דהבה"ג, ובפרט דאטום בעינן שיהא משמושו קשה לדעת כמה וכמה מהראשונים, וכן לדעת הראב"ד דבעינן שאטום תהא מעבר לעבר, לזאת בהאי מילתא דאית בזה כמה וכמה סברי וראיה מפורשת לפרש כן הסומך א"ע במקום הפסד להקל יש להתיר:

*) קכג **קולה"ק**, כבר ליינו בהגהותינו לסי' הקדוס דדעת המהרש"ל אינה כן, ולזה הסכימו כל האחרונים. ואך מדברי הב"י בסי' ל"ו דדייק וקתני „שלמקה כולה", וכן מדברי הראשונים דלא הזכירו מזה מאומה משמע דדוקא בכל הריאה, אבל במקצתה כשרה, כי חילוק גדול יש בין למקה ליבשה כאשר ביארנו לעיל. וכן נראה מדברי הרשב"א שכתב בתוה"ב „ריאה שלמקה כולה", ומדברי הרא"ש בפ' א"ט שכתב בשם הר"י יעוי"ש בסי' י"ד, והר"ן בחולין בפ' א"ט, וכן דעת הב"י בטור באורך, וגם הטור דייק וכתב „כולה" ולהאי דעה ושיטתא מלינו מקור בס' ירושלמי דחולין פ"ג ה"ב „לא שניי היא למוקה ל"ש היא נימוקה" משמע דבאונא אחת לית שום איסור, ודעת רש"י במתניתין בחולין (דף כ"ד) שפירש כמו שכתב (בדף מ"ב ע"ב) בד"ה והאיכא, דלפ"ז לריכין להבין בלישני דא"ד במימרא דרפרם ריאה דדמיא לאופתא שם (בדף מ"ז ע"ב), ובפירושא דרש"י בגשתא ופחזא וליכא למימר דהתם ע"י אדם מיירי דהלא סתמא כתוב. ולא עוד דהתם אינו אלא ספק ובידי אדם ודאית, ודוחק לחלק ולאוקים דמיירי כשנסתפק לנו אם בי"א או בי"ש, דהלא בדין דחרותה יש לנו בדיקה המבררת את הספק, וגם דהיכא שהיא קשה במשמושה כעץ, אפשר דגרועה מאטום, דבאטים ויבשה כשאינה נפרכת בדיקה מהני, לא כן הכא. ואף לפי מ"ש הב"י בסי' ל"ו בשם הר"ן בלמקה בודאי בי"א לא מהני בדיקה, א"א לומר דזה אתי רפרם להשמיענו, כי מה נענה לדעת כל הראשונים הסוברים דבדיקה מהני, מפני דאיכא למימר דכיון שרואין לאחר הנפחה דהדרא בריא, ולימיק אין כאן אמרינן דהנפחה שפחדה לא פעל בה שום רושם. ואפילו לדעת רש"י בחולין (דף מ"ו ע"ב) בריאה שיבשה יעוי"ש, ואפשר נמי דזה סברת הב"י ביו"ד בסי' ל"ו, מ"מ כ"ל דאטום מגדר יובש ויבשה גופא מתחלקת לתרי אנפי: „נפרכת ואיננה נפרכת", ולנפרכת דנתקלקל

יבשה לנמקה ולומר דבחרותה, אף בי"א אי הדרא בריא ע"י בדיקה אין זה נמקה כדעת הרבה מרבוותא הסוברים כן, וביבשה שהגיעה לנפרכת בלפורן לא תהני בדיקה כלל, ואדרבה איכא למימר דיבשה מיירי שהגיע גם בהקרומים דלזה סגי במקלתה, משא"כ בחרותה בהיבשות קלה ואיננה רק אלא נכולה, ובעינן כולה כדמלינו דוגמא לזה מפלוגתא דר"י ור"ל במנחות (דף כ"ד), ובירושלמי דתרומות פ"ב ה"ד יעוי"ש, אבל מבדיקה לא מיירי, ובודאי תהני לשניהם ומדוע נשתנו זה מזה? ולו יהא דלדעת הר"ן בפא"ט דס"ל דבחרותה בי"א לא מהני לה בדיקה כלל, דדמיא חרותה בכולה ליבשה במקלתה, אבל מפשטות לישנא דהגמ' בדין דיבשה משמע דהיכא שאיננה נפרכת בלפורן לא בעינן שום בדיקה כי דייקא ונקטה נפרכת, ובפחות משיעורא זה הדרא בריא וכשרה, דלא איפכת לן אם תשאר בכך, והגם דביבשה כתבנו לעיל מזה דשרטוט בלפורן היא הבדיקה וחרותה בי"א לא מהני בדיקה כלל, דדמיא ליבשה במקלתה ונפרכת, וכשמשרטט אז מהני בדיקה. ואך אם ניכר הרושם של השרטוט בקרום אות היא דלא הדרא בריא וכמו שחילקנו לעיל בסי' ק"י דכמה מיני יבשות יש, כן אית לן לומר מחולין (דף מ"ז ע"ב) מכגיסתא ופחיזא דאינן אלא כספק טרפה, דאפשר דרושם הניכר בשרטוט על הקרום נכנס דין זה במימרא דרפרם, וחרותה קילא היא; ולו יהא דגם בזה נ"ע, אכן גוף הסברא נכונה היא דלמה לן דוקא אונא שלמה, הא אף במקלתה הדין כן, דהלא אפילו כשנדחיק ונאמר דכוונת הגמ' דחולין (דף נ"ה) והתוספתא בפ"ג שם דריאה על אונא לבד או על אומא לבד קאי, אבל על מקלתה לא מלינו. ומ"מ דרובה נחשבת לכולה, והאי דינא נובע מהבה"ג שכל דבריו דברי קבלה, כאשר כתבו התוס' בכמה דוכתי, אכן כיון שנשתייר שיעור כטדא"ם, דזהו שיעורא של אונא יש לדון להקל לדברי הכל, כי לא שייך לומר דסופו ללקות בכולה, דהלא יבשות זאת קילא היא. ואף שדין רובו ככולו הוא מה"ת, כדאיתא בנזיר (דף מ"ב ע"א), ובהוריות (דף ו' ע"א), ובחולין (דף י"ט, ודף ע'), ובזבחים (דף פ"ז ע"ב, ודף מ"ב ע"ב, ודף מ"ג), ובכריתות (דף מ"א ע"א), וביותר דגם במחלה על מחלה אנו דנים, אם כרוב הוא או לא, כדאיתא בירושלמי דעירובין פ"א ודפסחים פ"ז, וכדמלינו בבכורות (דף כ"ז) ובתוס' בעירובין (דף ה' ע"א), ובסוכה (דף ט"ו). ובשלמא במחלה על מחלה איכא לתרולי שפיר ע"פ מ"ש התוס' בחולין (דף כ"ט) דטריפות שאני, ואפשר דכיון דאית לה חזקה אין להוציא מחזקתה. וי"ש להוכיח כן משמיטה כאשר יעוי"ש. וביותר דלריכין אנו לדון מנדר תרי רואין המבואר לעיל בסי' ל"ז ע"ש. דלא אמרינן, וכאן נריכין אנו לשפוט דמחלה חשיבא כרוב, ורובא ככולה, אבל בנמקה רובא דהמיעוט בתר רוב גריר ומכיין

ורצית זבח

דנתקלקל אף הקרום בדיקה לא מהני, משא"כ לאינה נפרכת ואטוס בדיקה מהני, דלפ"ז נמי תלתא מיני קשיות איכא קשיות דפחיזא, וקשיות דכגיסתא, וקשיות דחרותה. קשיות דפחיזא קשה שתס לא כעץ, משא"כ בקשיות דכגיסתא דהני תרי מדין יבש אתינן, ובגדר יבש הן נידונין, והשליסית כחריות של דקל. וחילוק בין חרותה להני תרי דקילא היא דמהני בה ידיעה ודאית, דבי"ש מפני שאינן אלא כמו קמטים דנראה כן פירושא דחריות כאשר יעויין בב"ב (דף ק"א ע"ב) ברשב"ם ד"ה ר"ה ע"ש, שנכולין והקמטים אינם עומדים ביושר, משא"כ בכגיסתא דהיא משמע שעומדת בגוש אחד יעויין בפ"ג דטהרות מ"ב, ובפ"ב דטבו"י מ"ה, ובמ"ר איכה פ"א אות ס"ג רשבכ"א אתאן גושין גושין, ובמתנ"כ שם, ויעויין בע"י שם מ"ש בזה. ואם שאין מכאן ראיה גמורה, אבל זכר לדבר איכא לומר לדעת רש"י דיש חילוק בין קשיות ליבשות, דגישתא דפחיזא וחרותא. ויעויין במחזה"ב בבדיקת הריאה למהר"מ מברונשוויג ותמלא שנכונים הם. וממילא נבין דבלמקה בעינן כולה, כי חילוק יש בין אופתא לחרותה, ויעויין בגיטין (דף פ"ז), וביבשה אמרינן דבמקלתה היכא שנפרכת בלפורן, וכשנתיבשה כגוש אחד או שנעשית קלה אינה אלא מספק, מפני דהיבשות שלמטה בקרום, משא"כ בחרותה, ובדעת זאת אזיל נמי הרא"ש וכל הראשונים. ויעויין נא במ"ש בתוספתא בעוקלין פ"ב וברמב"ם בשחיטה דדייק ביבשה שהיא טרפה מתורת חסר, וקתני דבכל שהוא טרפה, ובלמקה דקרובה להיות יבשה, ובין הני תרי דיני הפסיק ונקט דין „ריאה שהיא נפוחה כחריות של דקל", דמשמע מזה דמיירי בכל מיני יבשות, דביבשה לגמרי בין הקרומים והבשר ונפרכת אף בכל שהוא סגי, ובלמקה שקרובה להיות יבשה בכולה בעינן, ובנפוחה איננה אלא מתורת ספק, דליכא למימר דמשום בדיקה לבד קמיפלגינהו, דהלא דזה ממילא ידעינן וכשהדרא בריא אין כאן לימוק, ואפשר דאף בי"א לא תהני, דאות היא שכל הלחלוחית אית בה ואין כאן אף מקלת יבשות, ובנפרכה זהו גופא הבדיקה, וע"כ דאתי להשמיענו כדכתבנו. ואין לומר דמיירי בע"י חולי, יעויין נא מ"ש הרמב"ם בפיה"מ בחולין פ"ג, אבל איכא למימר דהו"ל רבותא טפי להשמיענו דאף ע"י חולי כן הוא, כאשר מלינו בפלוגתא דכה ביבמות (דף ע"ה), וברמב"ם בפט"ז מאיס"ב, ובאה"ע סי' ה' סעיף י', וברמב"ם בפ"ה מטו"ל ה"ח, ובספרא פ' תזריע אות קמ"ג ויעויי"ש בכס"מ מ"ש בזה ודוק היטב. ויעויין נא בתוס' בחולין (דף קכ"ח) בד"ה ור"י מטהר ובשבת (דף ק"כ ע"ב) ודוק היטב. וביותר נראה להוכיח ולומר דאם שלמקה נכנסת בגדר חסרה, יקשה הא דאיתא בחולין (דף מ"ז ע"ב) ריאה שחסרה, מאי חסרה אילימא מבחוץ וכו' עד לעולם מבחוץ ע"ש, מדוע לא מוקי לה הגמ' בלמקה, ובפרט לשיטת הרמב"ם דחשיב למקה מתורת חסר. וע"כ שם חסר כולל ב' מינים: חסר הגוף לגמרי ולא בנכולה דאיתא בעין, ורק אינה עומדת ביושר, וחסרון בפעולתה וזהו היכא שלמקה כולה דחסרה לה הקרירות דמניפה על הלב. וכן נראה מלישנא דהגמ' דחולין (דף מ"ב ע"ב) והאיכא חרותה אפיק מרה ועייל חרותה, וכשנאמר דלמקה היא חסרה, מאי קפריך הגמ', וע"כ דטעמא אחרינא הוא ואיננה נכנסת בגדר חסרון עלמות הריאה וטריפות דלמקה היא מלד הטבע שעיערו חכמים דכשנזדמן מקרה כזאת בריאה כולה, א"א לה להניף כראוי וריאה שנתקררה היא. והרמב"ם שכתב למקה בגדר חסרה בודאי דנתכוון לפי שכתבנו בדבריו לעיל, ולזאת בודאי יש לדון בזה טובא כפי שכתבו הב"ח, והפ"מ, והתבו"ש, והב"א והלבש"ר בסי' ל"ו, והיכא דלאחר הנפיחה רוב האונא הדרא בריא, ומקלת ממנה נשארה על מעמדה הראשונה, יש לדון בזה להכשיר בהפמ"ר:

ומנין לנו לומר כן דהלא גם לדעת הרשב"א, דיש לכאורה לעיין במ"ש שאינה יכולה להגיף על הלב בדינא דהט"ס, דאיך אפשר לומר בכל שהוא נטרפת, הלא הריאה כולה בריאה היא, ואיך תפעול המועט על המרובה, אבל ברובא אין לנו שום ספק דכ"מ המיעוט נגרר אחר הרוב, והחלק הקטן נחשב ונמשך להגדול יעויין בחולין (דף קכ"ז) ובתוס' שם (דף קכ"ח) ד"ה ר"מ, ובמתניתין דעבו"י פ"ג מ"א בפלוגתא דר"מ ור"י, ובתוס' בחולין (דף קכ"ד ע"ב) ד"ה אר"פ, ובמתניתין דטהרות פ"א במקרלות הנושכות, ובתוספתא דעבו"י פ"ב, ובתוס' בחולין (דף קי"ט ע"ב) בשומר אוכל שחלקו, ובעירובין (דף ל"ד) בט' בגדולה יעוי"ש, ובירושלמי שם פ"ט, ובזבחים (דף ק"ד ע"ב) בפרים הנשרפים ושעירים הנשרפים ובפסחים (דף פ"ה) במוציא לחבורה לחבורה, ובירושלמי דיומא פ"ו ה"ו, וברמב"ם בפ"ט מפסה"מ הי"ג. ואם שנאמר דאדרבה מאי חזית לילך בתר זה שלמקה מלילך בתר שלא נלטמקה, וכדמצינו בזבחים (דף מ"ג ע"ב) במימרא דר"א פלגא מתיר אארעא ופלגא אסקיה אמערכה וברמב"ם בפ"ג מפסה"מ ה"י, וכן מצינו באבר דמנח פלגא אארעא ופלגא על המזבח דההיא דמזבח פקע והאי דארעא לא פקע, וזה במחלה על מחלה דשניהם שוין, ולא ברוב, דאית לן למימר כשדי מיעוטא בתר רובא [וממילא נבין אף לפי מ"ש התוס' בזבחים (דף מ"ב ע"ב) ד"ה הקומץ, דכל דבר ודבר בפ"ע הוא עומד ומופרת, ואין שם כ"א ספק במה שהוא אזכרה אחת, דלפ"ז אף במקלת הדין כן? ואין ראיה לשאר דוכתי, אמנם בנקל מולאין פשר לומר בקומץ גלי לן קרא כן, משא"כ בשאר דוכתי, וכדאמרינן בנזיר (דף מ"ב ע"א) מדגלי קרא וכו' ע"ש, וראיה מאבר שמשלה האור בו במקלתו נימא דלריך לעלות, וע"כ מטעם דאזכרה אחת והקדושה מחברתן. וביותר לדעת התוס' בזבחים שם ד"ה הקומץ בודאי ניחא, אבל לדעת רש"י יש לעיוני טובא ולע"ע ויישוב, ולדין זה ראיה נכונה היא] נראה דכיון דעיקר הוא מטעם דנחשב לחסר האונא, והיכא דנשארה האונא בשיעורא הראויה להיות לה, ואף שחסר בפעולתה מעט, אבל השינוי הזה לא נחשב לגריעותא אלא משום סופו ללקות; ומהורת דין חסר, ולכן לא שייך לומר הואיל ואשתנה אשתנה לגמרי, כי י"ל דכיון דשיעור האונא אית לה שני בזה, ואינו דומה לכל דוכתי דאמרינן ודנין ברובו ככולו, ואדרבה יש לדמות להך דאבר המבואר בתוס' בזבחים שם דמשו"ה אינו נגרר דאם לא הוקטרו

אימוריו נמי כשר ע"ש, ואוף הכא כן. ולא עוד דאף לטעמא דהרשב"א שכתב דאינה יכולה להגיף על הלב, מ"מ בלמקה ס"ל בתוה"ב הקלר בה"ב דדוקא בכולה ולא באונא אחת, ובפרט ביבשות כזאת שהיא יבשות קיל למאד, דלדעת הרמב"ם והבה"ג א"א לדון משום חסרון, ממ"נ חסר מבחוץ, ל"ל אונא שלמה, חסר מבפנים, ג"כ יקשה, ומכ"ש להני רבוותא הסוברים דחסרון מבפנים לאו שמיה חסרון. ואין לחלק בחסרון מבפנים בין אונא שלמה למקלת מן האונא, דלפ"ז יקשה למה לא קמתרץ הגמרא בחולין (דף מ"ז ע"ב) בחסר מבפנים ובאופן שחסרה אונא כולה וע"כ שאין שום חילוק, והפרש, ומדאשתייר מקלת לית לן בה, ואין שום חשש לסופי להתקלקל, מפני דיש לנו עוד ספק שמא בי"ש היא, דבכל הריאה נמי איכא לאסתפוקי אם אירע, וגם לשיטת רש"י המובא בסי' הקדוש אית לן ס"ס, ובפרט דלפי דעתו שכתב (בדף מ"ג) בד"ה ל"א (ובדף מ"ז ע"ב) לין לדון מתורת לקותא, כי בלמקה במקלתה אין חשש כלל, ובפרט לפי מה שכתבנו דהבה"ג לא איירי מדין למוקה האונא כלל, דבודאי דיש להכשיר לד"ה, כן נראה לע"ד *):

שאלה קכה

סרכא שיצאת מאונא העליונה לשומן הלב, והאונא הזאת צמקה במקצתה, והסרכא עברה ע"י מיעומ"ש, והצימוק לאחר נפיחה הדר בריא, אם יש להתיר?

תשובה. לפי שביארנו בהסימנים הקודמים מדברי הראשונים, וגם לדעת הבה"ג בה"ט, והאו"ז בסי' תי"א והגה"א בפא"ט המסכימים לדינו, דהיכא שיבשה אונא דריאה קלת ואינה נפרכת בלפורן בעינן בדיקה, אין זה מטעם לימוק, כי בלימוק אין יובש ורק נתכון הבשר והקרומים לקמטים, ועי"ז נעשו כחריות של דקל, כי הרוח עולה בהשמפונות והבשר והקרומים במקומם עומדים, וטריפות זאת איננה אלא רק בכולה, אבל לא במקלתה. ואם דמליסנא דגרסת האו"ז נראה דאף במקלת הריאה, איכא למיחש הוא משום דס"ל דיש לחוש לאטום, ובאטום לא בעינן מלד ללד, וגם בזה יש לעיין מדכתב להך דינא, דהבה"ג אלל ריאה שיבשה ולא אלל דין אטום,

דמשמע

ורצית זבח

*) קבד אה"מ. במה שדייק בדין למקה במקלתה דכו"ע ס"ל דכשרה איכא למימר דזה מיירי בבאה ע"י אדם והיכא דבאה לה ע"י חולי נשתנה דינה ואפשר דאף השאר נמי תלטמק ויעויין נא במ"ש הרמב"ם בפיה"מ בפא"ט בהך דמרותה דדעתו דע"י חולי הוא בי"ש וא"כ מאי איכפת לן במה שתתקלקל השאר. ויעויין במ"ש רש"י ביבמות (דף כ' ע"ב) בד"ה ס"א. ולו יהא דזה ל"ע ממ"ש ביבמות (דף ע"ז), אבל ע"כ איכא למשמע כן כאשר יעויין ברמב"ם בפט"ז מאיס"ב ובפ"ה מטו"ל ודוק היטב. ואם שמפיה"מ יש לדחות ולימר דדין מרותה הבאה ע"י חולי הוא היכא שע"י הפחד תלטמק הריאה שלה, לא כן כשלמקה הריאה יעויין נא בלשונו במ"ש ואם אירע לה חולי שתלד לה פחד עד שתתייבש ריאתה כשרה, דמשמע דהמחלה תבוא מפחד ולא כשבבר באה ע"י פחד אדם, אבל מכיון דאית לן טעמא דעיקר היא שמנפח על הלב גם במעט שנשאר מהאונא ואית ביה שיעורא דאונא דכשרה. ול"ע למה ליה כל זאת, הלא יש לדייק דבטריפות לא אמרינן רובו ככולו וממה שכתב הש"ך בשם מהרש"ל בס"ק כ"ט סי' ל"ו אין קושיא, דיש לתרולי דס"ל כיון דמרותה הסיבה היא משום שאינה יכולה להקר את חום הלב אף נלמקה רוב הריאה נמי הדין כן ומכ"ש בלמקה אונא דחידוש דין הוא בודאי היכא דאית לן סברא לזה שהאונא הזאת עושה

מזולחת

דמשמע מזה דטעמו הוא, דגם מאטום אין חשש, כי ל"ל נפרכת ואינה נפרכת אלא החשש הוא מטעמא אחרינא שרואין שמשמושא יבשה, ואיננה מוציאה דם, ורק לחלוחית אית בה, שעי"ז אינה נפרכת. ואם דצריכין להבין ביבשה אם תלוי הטעם בעולה בנפיחה או לא, ובודאי מיירי כשעולה בנפיחה, וכן לא איכפת לן אם לא חוזר לקדמותה היכא שאיננה נפרכת בצפורן, ולפי הגרסא דגורסין בבה"ג „אונא דריאה דיבשה ולא משמשא זיקא" לימרסא במיא חמימי שפיר וכו', ולימרסה להיא אודנא וליכפה בה אי משמשא כשרה וכו'", נראה דלאו מתורת אטום אתי אלא דייק מדכתב הגמרא ריאה שיבשה מקלתה טרפה, והבה"ג גרים בדברי רבא בין כולה בין מקלתה, סובר דלמה ליה למימר כולה הלא אף במקלתה נטרפת, ועל כרחך דחילוק טעם יש דבכולה נטרפת מתורת חסר, ובמקלתה מתורת נקב, ובמקלתה בעינן שיעורא דנפרכת, ובכולה אף בפחות משיעורא זאת, לא הדרא בריא, ואף שהוא במקום דלא שליט ביה אוירא. ותדע שהוא כן, כי דין אונא דריאה דיבשה לא כתב בהדי מימרא דרבא ביחד, אלא הפסיק הענין וכתב דין דחליף או חסר מאוני טרפה סמיך האי דינא, וע"כ דטעמא דנחשבת לחסר האונא וזהו ביבשה ובאופן דלא משמשא זיקא אחרי הנפיחה והמירוס, אבל בצמקה בודאי יסבור דבעינן כולה, ותדע לך שכתב בדין דצמקה כמה חיורי באנפי הדדי ואשתכחן כולהו דצמוק ריאה דידהו ועובדא דרבב"ח. וליכא למימר מדכתב כל שצמקה ולא הזכיר תיבת „ריאה" יסבור דאף באונא אחת נטרפת, דיש לדחות „חדא" דהך דינא דאונא דריאה למה לא כתב בהדי חרותא, „ועוד" לפ"ז מדלא הזכיר ונקט סתמא גם במקלת תהא הבהמה נטרפת, וזה מפורש יוצא מהתוספתא דחולין פ"ג ומגמרא שם (דף נ"ה ע"ב) שאין להסתפק, וכן יש להוכיח מדברי הרא"ש בשם ר"י בפא"ע סי' י"ד, ומהרא"ב"ד בס' תמ"ד סי' י"א, ולכן בודאי טעמא דהבה"ג הוא דלאו מתורת צמוק יש לחוש, וגם לא מתורת אטום, כ"א מיירי באופן שהקרומים אינם יבשים לגמרי, ואז במקום דלא שליט ביה אוירא בעינן אונא כולה, ומתורת חסר יש לדון ונחשבת לחסר האונא. וגם לגרסת הא"ז והגה"א דגרסי „קצת ואינה נפרכת בצפורן" וכו' אין כוונתו על יבשות קצ', כ"א כוונתו לפרש דזה שנזכר בגמרא נפרכת בצפורן הוא דלא מהני לה בדיקה, ובאמת אינה נפרכת נמי טרפה, אך לאינה נפרכת בדיקה מהני, כי על יבשות קצ' למה כפל בלשונו וכתב „יבש קצת ואינה נפרכת", מדאינה נפרכת מובן שאינה

יבשה לגמרי, וכדמוכח מהתוס' דסוכה (דף כ"ט ע"ב) וע"כ דעל ריאה קאי ונחשב זה לחסרון, וכדכתב הבה"ג בדין כבד שיבשה יעוי"ש, אבל בצמק בודאי אין חששא ובעינן רובה או כולה, הא במקלתה כשרה ומכ"ש במקלת אונא דאין כאן שום ריעותא, כי חילוק גדול יש בין יבש לכמוש כאשר יעויין בסוכה (דף ל"ג ע"ב) בערבה יבשה פסולה, כמושה כשרה ויעוי"ש (בדף ל"א ע"א) ושם בתוספתא פ"ב באתרוג כמושין כשרין יבשים פסולים, וע"כ דיבש מתורת נקב אתינן ופסול, משא"כ בכמוש ויעוי"ש ברא"ש בסי' כ' במ"ש בשם הראב"ד דיבשות האתרוג דומה לבשר חי ובבשר כשאינו מוציא ע"ד הוא בשר מת, כן באתרוג כל זמן שאינו מוציא לחה יבש הוא וכשהוא מוציא לחה כשר, וטריפות הריאה ופסולי אתרוג כהדדי נינהו כדאיתא שם (בדף ל"ו ע"א). ומובן מדכשר באתרוג כמוש, כן יש להכשיר גם בריאה, וצימוק טעמא אחרינא הוא, דאמרינן בריאה כשנעשה ע"י אדם סופה שתלקה לגמרי. וכן יש ללמוד מדברי הרמב"ם בה' לולב פ"ח ה"א וז"ל: היה כמוש ולא גמר ליבש כשר ויעוי"ש במ"מ מ"ש בזה ותמצא דיש לנו ראיה מהתם, ולכן בנידון זה אית לן לומר דצמוק במקלתה אין שום ריעותא, ומכיון דהסרכא עברה והצימוק הדר בריא איננה מצטרפת לריעותא זאת מכמה טעמים: א) דאף דלא הדר בריא, מכיון שנפחוה ורואין דלא בצבצה אין כאן נקב, ואות הוא להסרכא שאין כאן סרכא. ב) הסרכא הזאת אתיא להעיד על נקב, והצימוק אם יש סברא לדון לריעותא מתורת חסר היא. ג) כל סרכא אין כאן אלא ספק כדכתב הר"ן בפא"ט דיש סרכא בלא נקב, ומדחזינן דנקב אין כאן מאן לימא לן דהצימוק יעיד שהסרכא באת מחמת הריאה ולהכריע הספק דנקב, הלא צימוק זה מדינא של הגמרא אינו נחשב למאומה כי הבהמה יש לה חזקת כשרות, ואיך נוציא עי"ז מחזקתה שיש לה, ומכיון דאית להסרכא בדיקה בודאי אין להצטרף, כי אף שנאמר דתרי מיעוטי מצטרפי להדדי, ומטעם זה יגרע חזקת כשרות, וזאת היא הסברא דתרתי לריעותא, אבל כי הצימוק גם למיעוט אינו נחשב, ולכן אין להצטרף. ד) סרכת משומן הלב אית לן סברא לומר דגם השומן מעלה סרכא. ולו יהא דכל הראשונים החמירו וחשבו לסרכא כזאת שלכ"ע, אבל מידי ספקא לא נפקא דמוצאין אנן רבוותא הסוברים כן. ובפרט לפי מה שכתבנו לעיל דמתורת דין ספק ספיקא אתינן בנדון דתרתי לריעותא לכן בהאי גוונא יש להקל. כן נראה לעניות דעתי:

בעובדא

ורצית זבח

פעולתה בודאי שאין לחשוש. ולו יהא דהתבו"ש סי' ל"ט והרא"פ סי' ל"ו ס"ק רכ"ב ס"ל לצמקה רובה ככולה חשיבא, אבל יש לזה ראיות כנ"ז מדברי הראשונים יעויין נא בר"ן בפא"ט ד"ה האי ריאה דקיימא גילדי גילדי ובס"י בסי' ס"ו ובב"י סי' ל"ו ודוק היטב. ובעברי בענין זה נראה לעיין בדברי המהרש"ל במ"ש ביש"ש סי' ל' והובא בש"ך סי' ל"ו ובמ"ש בסי' כ"ב דלכאורה סותרין הן אהדדי שהבהמה נטרפת באונא אחת מה חידוש חידש לן בצמקה רובה של הריאה. ובאמת צ"ע איזה הפרש יש בין יבשה הנפרכת בצפורן לצמקה במקלתה בי"א דלרש"י לא מהני בדיקה וכן דעת הר"ן והרשב"א בחולין שם ומה איכפת לן בחסרה ונתקטנה מעט ואדרבה אית לן למימר מכיון דלא נצטמקה אלא במקלתה לא פעל בה שינוי לריעותא כלל וצע"ג. וביותר יש לעיין וקשה להבין לפי שיטתו מה רצה בהתשובה הזאת ומה דעתו ואפשר לומר דהשמיענו דאף לדברי האחרונים יש להכשיר בדין זה

שאלה קבו.

בעובדא בריאה שהיתה האונא שלה צמוקה במקצתה, ונסרכה לשומן הלב ממקום הצימוק, ואחר העברת הסרכא ע"י קליפה נקרע מעט במשמוש ידא דטבחא, והצימוק אחר הנפיחה הדר בריא, אם יש להתיר?

תשובה. כבר ביארנו דצימוק במקולת אף לריעותא אינו נחשב לצרפו בהדי ריעותא דסרכא שעברה ע"י מיעומ"ש. ואך כאן נשתנה הדין, יען דיש לספק בקרע זה מאיזה מקום בא ומאיזו סיבה, ובמקום הסרכא בודאי קשה לומר לתלות במשמוש ידא דטבחא. כי בסרכא זאת תפול הך בדיקה כולה בבירא, דכל עיקר הסימן הוא אי מבועבעת או לא, ואיך אפשר לידע? ואם שיש לחלק ולימר דהניחא בסרכא כזאת הנטרפת מדינא של הגמ' כאשר יעויין ברש"י בחולין (דף מ"ו ע"ב) מאונא לאונא שליפית ובגמ' (בדף מ"ח ע"א) בריאה הסמוכה לדופן היכא שאין מכה בדופן, אבל בסרכא הנסרכת למקום אחר, יש לדון בה ולומר דאפשר דהסרכא הזאת ספק אית בה שמא מהריאה ושמא ממקום אחר באת, ואף דהריאה עלולה לקבל סרכות כדכתב רש"י שם (בדף מ"ו ע"ב) ד"ה ל"ל, אבל בעיקרא דסרכא יש ספק שמא לא באת מחמת נקב ושמא לא ניקב אלא קרום העליון בלבד כמו שכתב הרמב"ם בפי"א משחיטה ה"ו, והעיטור באות דופן, והוא סניף ע"ש, דמהני טעמי איכא קצת סברא לדון להתירא לתלות במשמושא דטבחא, אבל כל דין מיעומ"ש היא קולא גדולה. ולדידי לפי קט שכלי יש תלתא ראיות מסברא ומגמרא. מסברא" לדעת התוס' כיון שנתפרקה ואין כאן נקב ובלבון אין זאת סרכא, ולרש"י מצינו סרכות מבלי נקבים כמו וסרכא של"ס הנעשה מנקב באופן אחר לייר יעוי"ש בד"ה שלא, וכס' הפרדס בסי' רי"ז, ולכן אם רואין שנקרע גם לרש"י איכא למימר דיש לדון כי חזינן דקרע זה נעשה בודאי ע"י משמוש הידים עתה, וכדיש להוכיח מהתוספ' דגטין פ"ב יעוי"ש בפלוגתא דת"ק ורשב"א בנקרע כשר נתקרע פסול ודוק היטב ויעויין לקמן בסי' קמ"ז. וראיה דמיעומ"ש דקליפה מהני לפי הגמ' דאיתא שם (בדף מ"ח) דסכינא דתליא פומיה מהני לבדוק אח"כ במקום פירוק הסרכא מהריאה, מכ"ש דמהני קליפה, כי אף כשנאמר שאין אח"כ סכין דתליא פומיה, אבל בבדיקת קליפה בקיאין אנן, מפני דחילוק גדול יש בין קליפת הצפורן לנטילה בסכין כאשר יעויין בפסחים (דף ע"ה ע"ב ודף ע"ו ע"א) וברש"י שם בד"ה יטול ובירוש' שם פ"ז ה"ב. ולכן כמו דאמרינן בבדיקת הסכין בפגימה שאין א"כ ביד, אבל בצפורן בקיאין אנן. כי הצפורן מרגיש יותר וכדעת ר"ז ור"ב בשם ר"י בירוש' דפסחים פ"ז ה"א אף הכא נאמר כן. ואך מדרוב הראשונים אסרו בסרכא שנסרכת הריאה לאחר אברים וחשבי להו לשלא כסדרן יעויין בעיטור. ובאשכול בה"ט ובש"י סי' ס"ו, ובפרדס סי' רי"ז, וברמב"ם בפי"א משחיטה והרבה מספרי הראשונים, ומיעומ"ש לא נזכר, ואדרבה דעתם להחמיר כאשר יעויין במרדכי בפא"ט, ובאו"ז בה"ט סי' ת"א ובהאשכול בסדר ח"ט סי' כ', לזאת קשה להקל בכגון זה היכא שנקרע ולתלות ע"י משמוש ידא דטבחא. ואך בסרכא לשומן הלב דאיתא באו"ז בשם רי"ג דלאחר הפירוק יש להכשיר, דשמעינן מזה דבסרכא זאת בדיקה מהני, כי הסרכא לשה"ל קילא, ולכן איכא למימר דכיון דיש עוד איזה ספק המכריע להתירא, אפשר דיש לסמוך בהפמ"ר. והיכא שאירע הקרע הזה על ההתפשטות, אז בודאי אין לחשוש, כי רואין אנן שדבר חדש הוא ובמקום הזה בדיקה לא בעינן, ומקום הסרכא כהוגן עולה. ולכן אף דבנ"ד אירע האי צימוק, אבל כיון דהצימוק הדר בריא והוא צימוק במקולתו שאין בו ריעותא כפי הנראה מהראשונים, והקרע על מקום ההתפשטות היא דאית לן במקום הסרכא סימן ובדיקה מעליתא שלא ניקבה הריאה שם. ואין כאן חששא לא לדעת רש"י וגם לפי דעת התוס', יש להקל בהפמ"ר כנלע"ד *):

שאלה קבז

בסרכא למטה מחצין בין אונא לאונא, ובתחתיתה היה שם קמט, אם יש להכשיר הבהמה?

תשובה. דעת רש"י בחולין (דף מ"ו) דאין סרכא בלא נקב, ואך בכסדרן נחשבת לסתימה, והתוס' שם ס"ל דסופה להתפרק. ודעת הרמב"ם והעיטור לא מוכרעת אם דעתייהו כרש"י, או כשיטת התוס', ואדרבא רואין משיטתייהו דסרכא שעברה בספק עומדת, שמא אין כאן נקב כלל, ושמא לא ניקב אלא קרום העליון לבד, כדהבאנו

ורצית זבח

*) קבו **אה"ב.** דעת האחרונים לא כן היא וסוברים דצימוק אף במקולתו נחשב לריעותא, יען דאיכא למיחש לאטום. יעויין נא במ"ש בזה הלבוש"ר בסי' ל"ו ס"ק קמ"ה, קמ"ו, וקמ"ז, ובמ"ז בסי' ל"ז ס"ק ב', ובפרה"ג סי' ל"ו סעיף קע"ד, ובראה"פ ס"ק רכ"ד, ובשו"ת טוטו"ד מהד"ת סי' ל"ח, וק"ה, ובב"ע חיו"ד סי' ט"ו, ובשו"ת הרי"מ חיו"ד סי' ו'. ולו יהא דהרמ"א והב"י בחדא שיטתא אזלי בדין זה, אבל כיון דהמהרש"ל, והב"ח, והט"ז והש"ך דעתם להטריף ובצימוק במקולת יש לדון לריעותא מטעם דאיכא למימר דדעת הבה"ג היא מתורת אטום, ולכן קשה מאד להקל בענין זה כנגד האחרונים, וזהו בצימוק במקולת בסרכא לבד, ומכ"ש היכא שנקרע דאיתא בשבו"י חיו"ד ס' ס' ח"ב, ובג"ש סי' מ"א, ובכ"ח סי' ל"ז ול"ט. ואם דמהב"ח יש להוכיח דבנידון זה יש סברא להכשיר מדדייק וכתב טריפות שהזכירו בתלמוד יעוי"ש בדין סרכא של"ס העוברת ע"י מיעומ"ש, ונגלה שם נקב. וכן דעת המהרי"א בחיו"ד סי' ח', ובלבוש סי' ל"ו ובלבוש"ר בתשובה לסוף סי' ל"ט, אבל יש מקום עיון גדול ויעויין בשו"ת ע"א סי' מ"ז. ולכן מאד מאד צריכין להזהר מלסמוך על התשובה הזאת לפסוק כן להלכה כי לית להו מילי קיום, ובודאי אינם כתובים רק לפלפולא בעלמא לדרוש לקבל שכר ולא להלכה, ומכ"ש למעשה:

כדהבאנו לעיל בסי' הקודם. ולזאת בנידון זה לפי שיטת רש"י אין להצטרף האי קמט להדי ריעותא דסרכא שעברה, כי ספקות מיוחדות הן, דזה מתורת חסר וזה מתורת נקב. ולו יהא דהקליפה היא קולא, אבל מדאיכא קצת ראיה מהגמ' בכגון זה אפשר שפיר למסמך ואין להצטרף הני ריעותות להדדי, כי אינן דומין לדין ריאה שהעלתה למחים המבואר בחולין (דף מ"ח ע"א), ובשו"ת הגאב"ד בתמ"ד סי' י"ב, והאשכול בסדר חו"ע סי' כ', ומכ"ש לשיטת הר"ן בפא"ט דכל סרכא ספק היא, אף דאיכא קמט אין לדון להחמיר כלל, כי אינו מעיד על נקב רק על חסרון בריאה בהקרומים, וכן לדעת הרמב"ם הסובר דקמט מטעם חסרון הוא וסרכא שעברה אין זה אלא ספק שמא לא ניקבה כלל ושמא לא ניקב אלא קרום העליון, ולו יהא דיש לחלק בין סרכא היוצאת מריאה לשאר אברים ובין סרכא בריאה גופא דבריאה גופא באיזה מקום שאנו מסתפקין הא אית בה ספקא דנקב, אבל בקמט ג"כ יש לדון דיש קמטים הבאים מחמת חולי ויש קמטים הבאים מתולדה ובקמט הבא מתולדה אין לדון מתורת קלקול בריאה. וראיה יש לנו ממ"ש הערוך באות אופי וז"ל: דשיעא חלקה כלומר אין קמט כאשר הקיר כשטוחין אותו ע"כ דמשמע מזה דקמטים אין בהם שום טרפות ואדרבא דמכשירין אותה וכן נראה להוכיח מלישנא דאו"ז ה"ט סי' תי"א בשיעא כי אופתא יעוי"ש והרמב"ם בפ"ו מטו"ל בדינא דמתניתין דנגעים פ"ו מ"ח הקמטים שבצואר יעוי"ש בה"א, ובה"ד בקמט ונגלה, ובמתניתין דנגעים פ"ז דדייק הרמב"ם וכתב בלישנא הקמטין שבבטן והקמטין שבצואר, דמשמע מזה דזה נחשב לבית הסתרים מפני שהם באים מתולדה בכל אדם, הא היכא שנתהוו קמטים בשאר הגוף מחמת שומן או מסיבה אחרת אפשר דשאני כאשר יעוי"ש בפירוש המהר"מ והר"ש דבתולדה מיירי, ואף ע"י שומן אפשר לומר דלא נחשב זה לריעותא כי לא בא מחמת חולי דאל"כ א"א למלוא שם מחית בשר, דהלא המקום הזה אינו בריא, ואיך אפשר לדון מתורת דין נגע ומחיה, וע"כ דבאופן כזה לא נחשב האי קמט לקלקותא, ולזאת אין להצטרף ולדון לריעותא וליכא כאן שום ספקא מגדר תרתי לריעותא. ואף לדעת התוס' דס"ל מפיס דסופו להתפרק, מ"מ יש לחלק בין קמט הנתהווה ע"י הסרכא ובין קמט שאינו מחמת הסרכא, ולכן יש להקל מכל הני טעמי בהפמ"ר. כנלע"ד:

שאלה קכח.

בנמצא נגלד פורתא בקרום העליון וע"ג הגלד היתה שם בועה, היש להכשיר את הבהמה?

תשובה. ממנחות (דף ל"ה ע"א) ממימרא דאביי דס"ל דקילפא דתפילי צריך למבדקא, דדילמא אית בה ריעותא, ובעינא כתיבה תמה וליכא, שמעינן דכל דבר הנקלף איכא למיחש לשמא נעשה שם נקב, וכדמשמע מפי' רש"י שם ד"ה קולפא, וד"ה ריעותא. ואך מדלא מלינו בדין ריאה נזכר בגמ' נקלף פורתא, כ"א האי ריאה דאיגלידא כאהינא סומקא דכשרה, יעויין בחולין (דף מ"ו ע"א) וברש"י שם בד"ה דאגליד, ובד"ה כאהינא, וגם בכולה נראה מהגמ' דאין שום חשש מחמת נקב, מפני דאמרינן דכשרה הגנה, ולא עוד שמדין זה מביאה הגמ' ראיה לדין איתקב עילאה ולא איתקב תתאה, דלכל אלה לכאורה לא דמיא להך דמנחות, דמהתם משמע דאיכא חששא דנקב. אולם לאחר העיון אין כל קושיא כלל, דאיכא שפיר לאוקמי דשאני דבר הבא ע"י מעשה מדבר הבא מעצמו, ובדבר הבא מעצמו היכא דשלט שלט והיכא דלא שלט לא שלט, ואין מחזיקין ממקום זה למקום אחר, דלפ"כ ליכא למיחש בנגלד לשמא ניקב קרום התחתון. ואף דהא' דכשרה נוקים דמיירי לאחר נפיחה, וע"כ דהנפיחה הזאת באה לחששא דנקב דדמיא ממש להך דמנחות דצריכה בדיקה וכדעת הני רבוותא דס"ל דע"י נפיחה מיירי, ופליגי על מ"ש הרמב"ם בפ"ז משחיטה ה"א, יעויין נא בבה"ג בה"ט, וברשב"א בתוה"ב הארוך, ובר"ן בפא"ט, ובטור בסי' ל"ו, ובר"מ בחולין שם, ובאו"ז ה"ט סי' ת"א, אבל לפ"ז נראה נמי לחלק בין נגלד כולו לנגלד מקצתו, דבנגלד כולו אז חיישינן, משא"כ במקצתו, וממנחות פשוט לאוקים דבנגלד כולו מיירי, וראיה לדברינו אלה מצינו הפרש בין כולו למקצתו מסוכה (דף ל"ו ע"א) יעוי"ש, ולכן במקצתו דלא אדכר בגמ' ובראשונים כלל, נראה דאף לריעותא כל דהוא איננה נחשבת, ואין להצטרף בהדי ריעותא דבועה, כי באופן כזה יש לנו ראיה מפורשת מגמ' שאיננה נחשבת לסימן טרפה בבהמה: לא מטעם ס"ס, ולא מטעם קלקלה במקולקל, ולא מטעם עדות, ולא מטעם תרי מיעוטי. דנראה במתניתין דסוכה (דף ל"ד ע"ב) עלתה חזזית על מיעוטו [ופירש רש"י דחזזית הוא כמין אבעבועות דקות] נקלף פסול ובגמ' שם (בדף ל"ו ע"א) בבעיא דרבא בנולדו באתרוג סימני טרפה דפריך הגמ' מק"ל אי נקלף תנינא, אי נסדק תנינא, אי ניקב תנינא, ואמאי לא קא מוקים הגמ' בכהאי גוונא כגון שהיה נקלף במקצת וע"ג הנקלף היתה חזזית דמצד חזזית בעצמה ומצד נקלף בעצמו ליכא למפסל, ואם כשאירעו שניהם ובאו בב"א נחשבות לתרתי לריעותא וטרפה, וע"כ דאין להצטרף נקלף במקצת עם בועה, וכ"ז איננה אלא בבועה כזאת שהיא דקה כגון בועה שאיננה מלאה מוגלא או ליחה סרוחה דלא נחשבת לבועה כדיש להוכיח מרש"י בברכות (דף ס' ע"א), אבל בבועה שיש בה ליחה סרוחה דלפי דעת הרמב"ם איכא למיחש שמא ניקבו הסמפונות וצריכה בדיקה יעויין במ"ש בפ"ז משחיטה ה"י בודאי הסברא נוטה דיש להחמיר, ובבועה כזאת שאלת נראה דיש להקל. כנלע"ד *):

*) קכח **ג"ד המע'**. יעויין נא בד"מ בסי' ל"ו ס"ק א' וז"ל: „ואם בועה על הריאה וקלף העור העליון טרפה לפי שנעשה קרום התחתון מחמת המכה וקרום שעלה מחמת מכה טרפה עכ"ל, דיש לדון דדעת הד"מ כשם בדיקות ישנים דמיירי באופן שנקלף העור העליון מע"ג הריאה דחשיבה לריעותא מדלא דייק ונקט ונקלף העור העליון במקצת וכתב סתמא, שמעינן מינה דכוונתו למה שנחשבת לריעותא מדינא של הגמ', דהיינו באופן דבעינן נפיחה ובדיקה מדינא, וכאם

שאלה קכט.

בבהמה שנמצאת ריאה שלה כרוכה למכה בדופן, והסרכא עברה ע"י מיעומ"ש, ורק במקום הסרכא נמצא נגלד פורתא, ורצה לדון להתירא. אם יש מקום להתיר בכגון זה?

תשובה. כבר כתבנו בסי' הקדום ראיה לדבר כדין נגלד דל"ך בדיקה ממנחות (דף ל"ט ע"א), וכדעת הבה"ג, והרשב"א והר"ן שמסכימים לדעתו, ואף דמדברי הרמב"ם משמע דפליג ע"ז וכתב שתמא דמותרת דמשמע אף בלא בדיקה, יעויין בפ"ז משחיטה ה"א ובמ"מ שם, וע"כ דדעתו דיש לחלק בין דבר הבא ע"י מעשה לדבר הנעשה ממילא, ועוד אפשר דס"ל דקילפא דתפילי שאני דהתם אפשר להמלא שם נקב כאשר יעויין בשבת (דף ק"ח ע"א), ובירושלמי שם פי"ד ה"א, ובחולין (דף ק"כ ע"א) באתקפתא דר"א תפלין היכא כתבינן וכו' עד כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב, ויעויין ברמב"ם בפ"א מתפילין ה"י וכו', וכן יש לנו ללמוד ממנחות (דף ל"ה ע"א) ממימרא דר"ד מנהרדעא דסובר קולמסא בדק לה וכו' ע"ש, וכ"ז הוא במקום דאיכא מכה תחתיו, התם אית לן לומר דאפשר דהקרום הזה עלה מחמת מכה, לא כן בנידון זה דבירור גמור יש לנו דדרך המכה לקליט את הריאה כדכתב רש"י בחולין (דף מ"ח ע"א) בדין ריאה הסמוכה לדופן בד"ה אין חוששין, ויעויין בס' הפרדס לרש"י בסי' רי"ז. ומטעמא דכל סרכא הבאה מריאה לדופן ספקא אית בה שמא מחמת הריאה. ושמא מחמת דופן. והמכה הזאת היא מבררת, ומצאתי ראיתי דכן דעת האשכול בסדר ח"ט בקלרה בסי' כ', ומכיון דעברה הסרכא מן הריאה לית לן בה. ואין לומר דכללא אית לן דמקום המכה חלחולא מחלחלא וכדאיתא בזבחים (דף ל"ד ע"א) מפני דשאני התם דמיירי במקום הלרעת נופא דמגופו קא פרחה מחלחלא ליה ומשויא ליה רך ע"ש, משא"כ בכאן בהריעותא דהמכה היא בהדופן מנין לנו להחזיק ולומר דהמכה הזאת משויא לה רך בהריאה, ולקמן בסי' קס"ה יבואר מזה בס"ד, ומפורש יוצא מהרמב"ם בפ"ז משחיטה ה"ה דאף כנגלא נקב במקום הסרכא, מכיון דאיכא מכה בדופן תלינן הנקב שנעשה לאחר שנפרקה יעוי"ש, ובמ"מ ובכס"מ מ"ש בזה, דלפי כן בנדון זה אף כשנמצא נקב בפועל לאחר הפריקה הו"ל למתלי במשמושא דטבחא, ומכ"ש בנגלד קרום העליון לבד דמדינא של הגמ' אין שום חשש בזה, ובנגלד פירתא לא מצינו כלל שתהא נחשבת לריעותא, לזאת בודאי דיש לנו לתלות ולומר דנעשה הנגלד הזה ע"י משמוש ידים. ומפורש יוצא ראיה נכונה מדברי העיטור בה"ש באות דופן שכתב בשם ר"ש. אבן גמיע בה' ערבי שחיבר אמר דמפרקה לה לסרכא ונפחינן לה, אי מפקא זיקא טרפה, אי לא עילאה אינקב תתאה לא אינקב וכשרה, וביותר בא הדבר מבואר באות ריאה וז"ל: והני ריריין דריאה שמתפרקין כשהטבח מכניס ידו ובודק מה"ט הוא דקשרי להו דאמרינן עילאה אינקב תתאה לא אינקב ע"ש, דלפ"ז נשמע בהאי דינא דכל סרכית המתפרקות מעל הריאה נקלף קרום העליון, ואין אנו חוששין להקרום התחתון לשמא עלה מחמת מכה. וע"כ שאין שום חשש בזה, דלו יהא דמדברי הרמב"ם שכתב בפי"א משחיטה ה"ו בסרכא המתפרקת ולא נתבעבע המים דה"ה שלמה מנקב ומותרת, וסרכא זו לא היתה במקום נקב, או שמא ניקב קרום העליון בלבד, דמשמע מדבריו דדעתו כדעת הר"ן דכל סרכות אינן אלא מתורת ספק דבכגון זה היכא דאיכא תרי ספקי בהדי הדדי נשמע מירושלמי ו במות פ"ז ה"ג היו שם זכרים מאכילים שהוא ב' ספקות ספק זכר ספק נקבה, ספק בן קיימא ספק לאו ב"ק וב' ספקות מד"ת להקל, וכן מצינו בירושלמי דכתובות פ"א ה"א ב' ספקות ספק אנוסה ספק פתותה ספק משנתארסה ספק עד שלא תארס ב' ספקות מד"ת להקל, ובפרט בספק כזה דשמא אין שם נקב כלל דדמיא להא דאיתא בפסחים (דף י' ע"א) ע"ש, אבל את דברי העיטור א"א לאוקמי באופן כזה ומשמע דבכל גיוני דעתו בסרכא המתפרקת שנקלף קרום העליון ולא חיישינן לקרום התחתון לעלה מחמת מכה, דלפ"ז יש לנו לומר: „חדא" דבירור אית לן ממכה בדפן שקולטת את הריאה, ואף דמן הריאה נעשה חזינן דלא הגלד אלא רק קרמא עילאה דאית לן בזה מלבד סברת העיטור עוד סברא להקל משום דאיכא ס"ס. ובס"ס הלא כתבנו לעיל דלקולא

ורצית זבח

שנמצאת שם בועה א"א למבדקה ולכן חיישינן. ואף כשנחמיר ונאמר דבטריפות יהיה הדין דרובו ככולו, וברובו מן הקרום נמי חיישינן ובעינן בדיקה בנפיחה, ולא מיירי דהבועה היתה בהאי מקום דלא אגלידא שם הריאה, כ"א במקום שנקלף ממנה קרום העליון, דזה השמיענו הרמ"א בד"מ דטרפה הכנה, דהא חיישינן בריעותא גדולה כזאת לקרום שעלה מחמת מכה, משא"כ במקלת שמטינן שפיר דליכא למיחש. ואף שנחמיר כ"כ ונאמר דבקרום אין הפרש בין רובו למקלתו, ומכיון דאית מכה תחתיו נחוש להקרום התחתון בעלה מחמתה, כ"ז הוא באם שיש מכה תחתיו דהיינו בבועה המלאה מוגלא או ליחה סרוחה, משא"כ בבועה כזאת שהיא ממים זכים שאיננה נחשבת בגדר מכה כלל ואינה נכנסת בגדר בועה כדיש להוכיח מרש"י שכתב כל ליחה סרוחה מעלה אבעבוע, ומגמ' דחולין (דף מ"ח ע"א) בדין ריאה שהעלתה למחים, ומרא"ש שם בפ' א"ט, ומעיטור באות דופן, ואות שכך, ואיה בועה, ומאו"ז בסי' ת"א בה"ט, וממרדכי בפ' א"ט, לזאת בכהאי גוונא יש לדון דלדקו הדברים האלה ויש מקום להתירא. אכן מלישנא דהרמ"א בסי' ל"ו סעיף ב' אם דיש מקום להעמיד דמיירי באופן שכתבנו לפי דבריו הנראים מד"מ. אבל האחרונים לא ס"ל כן ודעתם להטריף אף בבועה במים זכים. יעויין נא בש"ך שם ס"ק ג', ובמ"ש המחז"ב בסי' ט' ס"ק ב', ובפ"מ בסי' ל"ו בשפ"ד ס"ק ג', ובסי' ל"ט ס"ק י"ח, ובחידושי רעק"א שם, וברח"פ שם ס"ק י"ד, ובפ"ח סי' ל"ז ס"ק י"ח, ובט"ז שם ס"ק ח' דדעתיהו להטריף, ואיך מלאו לבו להקל כנגד כל האחרונים? ובדוחק אפשר למצא מקום להלין ולומר דתלוי זה בדין הנזכר בסי' ל"ז בבועה ממים זכים דלא חשיבה לריעותא יעוי"ש בש"ך ס"ק ג', ובאו"ז בה"ט סי' ת"א. דלפ"ז בועה כזאת ממ"כ לא נחשבת לריעותא להצטרף להדדי ודוק היטב בהאי דינא ויבו' לקמן בסי' קפ"ז וא"ש:

דלקולא אזלינן והוכחנו מהירושלמי, וכן יש לנו ראיה מירושלמי דיבמות פ"ט ה"א ע"ש, ומירושלמי דדמאי פ"א ה"א וכ', דלכ"ע אלא מולאין בנד"ד דלא מיבעי' לדעת העיטור שאין שום חששא בכגון זה, ואף להני רבוותא דפליגי עליה, מ"מ בנדון כזה יש מקום להקל ואין לדון מסוג תרתי לריעותא דכפי שביארנו מולאין ב' טעמים: „חדא" דנקלף במקולת ריעותא לא הוה, „ועוד" כל סרכא אינה אלא מחמת ספק, ובפרט במקום דאיכא מכה דאמרינן דהמכה מוכיחה שלא באת מחמת הריאה ואינו דומה דין זה לדין ריאה שהעלתה נמחים, ולא מיבעי' לדעת רש"י דסובר דאין סרכא בלא נקב הא חזינן להדיא דלא שלטה הלקותא אלא בקרום העליון בלבד כי אפשר להקרום העליון לבד להתהוות ממנו סרכא כאשר כתב הרשב"א בתוה"ב הארוך ע"ש, ואף להתוס' דסברי דסופו להתפרק להיות נקב הא כיון שנתפרקה ורואין שהנקב לא שלט אלא בהעליון ליכא למיחש כלל ולכן באם שהיתה על ההתפשטות של הסרכא בודאי אין שום חששא ואך אם היה הנגלד על מקום הסרכא ממש, גם הסומך עצמו להקל במקום הפמ"ר אין מזניחין אותו. כנלע"ד *):

שאלה קל.

ובדבר נגלד פורתא וכנגד הגלד היה שבר בצלע ונקשר. איך לדון בזה?

תשובה. מסתמות דבריך משמע דהספק הוא במקום הלר אם יש לחוש בבהמה כמו דחוששין בעוף בשמוטת הגף. ופליגי בזה רב ושמואל בחולין (דף כ"ז ע"א), דבמקום הרחב אין שום ספק, מפני שא"א לדמות לגף העוף דבגף העוף יש לחוש להריאה, יען שנחבאת היא בין הצלעות, ולזאת בבהמה אין שום סברא כלל לחשוש. אבל במקום הלר יש לדון אם איכא לחלק בין עוף לבהמה, (ומדף כ"ז) שם דס"ל לרב בשמוטת גף בעוף דטרפה, משום דחיישינן שמא ניקבה הריאה ושמוטת יד בבהמה כשרה, [ורש"י שם פירש לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות, וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע, וכששומטה גפה ניתקת הריאה עם הגף] ושמואל אמר תבדק [מכניס קנה דרך הגרגרת ונופח הריאה, אם הרוח יצאה טרפה, וא"ל כשרה,] דנראה דעיקר טעמו דרב הוא מפני דקות הקרום ונחבאת בין הצלעות, דלפ"ז בבהמה שאיננה נחבאת והבשר והקרום שבין צלע לצלע קשה ועב אין לחוש, ולשמואל אף בעוף לא בעינן אלא בדיקה, ובכל אופן אם חסר אחד מאלה אין לדמות לשמוטת גף של עוף, ולו יהא דהתם בשמוט מיירי דניתקת בכח, משא"כ בנשבר דהעוקץ נכנס לפנים דדינו כקוץ או מחט לחלל הגוף שחוששין לנקיבת אברים הפנימים, מ"מ נראה דגם בשמוטת הגף טעמו הוא משום שהעוקץ נכנס לפנים, דדעת רש"י משום שהקרום דק לזאת חוששין, ע"כ דמיירי באם שיש שם עוקץ, וכמו דהתם חיישינן אפשר דיש לחוש גם בבהמה. ואולם שלאחר העיון גם בעוף גופא יש לחלק נשמט הגף מנשבר הצלע, דבנשמט דהסכינים הקטנים השוכבים על הצלעות אם נשברו ינקבו הריאה לכן חיישינן, אבל בנשבר דליכא למיחש לשמא ניקב, גם בעוף לא איכפת לן. וכן יש לדייק מדברי רש"י שכתב בס' הפרדס בסי' רי"ז ורל"א ע"ש, ואם שיש לדון במה דאיתא בחולין (דף מ"ח ע"א) בריאה הסמוכה לדופן אי אית לה מכה בדופן כשרה ונשבר הצלע ג"כ נחשב למכה, ומ"מ לא חיישינן לניקבה הריאה, ואף כשמוצאין נקב לאחר העברת הסרכא תלינן במשמוש ידא, וכדכתב הרמב"ם בפ"ז משחיטה ע"ש, דלפ"ז משמע דליכא למיחש לניקבה הריאה בנשבר הצלע, ובפרט דשנינו בחולין (דף נ"ב ע"א) רוב צלעות ולא חילק הגמ' בין מועט למרובה, ובין כנגד הריאה לשלא כנגד הריאה, וע"כ דבכ"מ מיירי, וברובא תליא מילתא, וכן יש להוכיח מתוספתא דבכורות, ומרמב"ם בפ"ח מביה"מ ובפ"ב מאיסמ"ז, ואף במקום הלר נמי איכא למימר דכשרה ממ"נ משום דסתימת הדופן חשיבה לסתימה, ומשום מכה בדופן, דלכל אלה יש להוכיח שאין לחוש לנקב. אמנם זה לא נאמר אלא בסתמא, אבל באם שרואין אנן נגלד פורתא, אף שהגלד הוא אינו אלא בקרום העליון, מכיון דאיכא ריעותא לפנינו יש לחוש להעוקץ שנכנס מבפנים וניקב. ואחר עיונא נראה שאין שום קושיא כלל; כי אף בעוף דהריאה נחבאת בין הצלעות, מ"מ רובא דוקא בעינן כדכתב רש"י בביצה (דף ל"ד ע"א) ובצלע אחת שנשברה משמע שאין להטריף, ואף שהריאה נחבאת בין הצלעות, מכ"ש בבהמה דליכא למיחש כלל, וכמו דבעוף הגם שיש לנו אומדנא דמוכח אומרין אנן דנשברה הצלע שאני וכדכתב הרשב"א הובאו דבריו בשו"ת הרא"ש בכלל כ' סי' ט"ז ובר"ן בחולין בפ' א"ט, וברוקח בסי' שפ"ז, ולקמן בסי' קמ"ח יבואר מזה, כן י"ל בבהמה אף שנמצא שם נגלד פורתא שאין לתלות הגלד הזה מחמת עוקץ מצלע הנשבר, ושני דברים נפרדים הם כי יש לתלות הגלד הזה מחמת חולי, והשבר אין בו כח לנקב, כי הריאה רחוקה ממנו, ולזאת אם כשאירע זה בהאונא בודאי יש להכשיר בכל אופן אף שהיא במקום לר אבל איננה נחבאת וחששא רחוקה יש בבהמה יותר מבעוף, ומכ"ש במקום הרחב בודאי דקשה לומר שמחמת הנשבר יעלה הגלד. ויש לדון בזה להקל להלכה, ולמעשה צ"ע ודיוק רב, כנלע"ד **):

וע"ד

ורצית זבח

*) **קבט הקוה"ר.** אומרים יש מקום לדון בזה טובא, כי מפורש יוצא מדברי הפמ"ג במ"ז בסי' ל"ט ס"ק ח"י להטריף, וכן כתב הב"ח, ויעויין נא ברא"פ מ"ש בזה, וכן דעת התבו"ש והלבוש"ר והד"ק בסי' ל"ו יעוי"ש שדעתייהו להטריף בכגון זה, ולכן אין קלות סברא לסמוך להקל בהפמ"ר ובשעת הדחק, ולקמן בהגהותינו לסי' ק"ל יבואר מזה בע"ה באורך:

) **קל אוה"ק. דעת הפרת"ב בסי' ל"ו סעיף י"ג. והרא"פ שם בס"ק כ"ג בשם הז"ש להטריף בכגון זה, אבל נ"ל דדעתייהו בדין נשבר הצלע כדעת הב"ח בסי' כ"ד יעוי"ש. אכן לדעת הש"ך בסי' כ"ד ס"ק ג' נראה דיש לדון בזה. ולו יהא דמדברי רש"י בחולין (דף נ"ב ע"א) במ"ש בשם הבה"ג דשבורה בעי בדיקה דמשמע לכאורה דעל נשבר הצלע קאי, אבל

יש

שאלה קלא.

ועי"ד נגלד פורתא ע"ג קמט?

נראה, דיש לאכשוריה מכמה טעמי, ואין להצטרף לדין תרתי לריעותא המבואר בכ"מ, כי „חדא" מגמ' דסוכה (דף ל"ו ע"א) נראה בעליל דנגלד פירתא לא חשיב אף לריעותא כל דהוא, וכן יש להוכיח מחולין (דף מ"ו ע"א) דאיתא שם אמרי לה קרמא תתאה וכו' עד פשיטא אי איניקב עילאה ולא איניקב תתאה מגין כדרבה דא"ר שאי ריאה דאגליד כאהינא סומקא כשרה, ורש"י פירש בניטל קרום העליון, ואף דלכאורה משמע מפשטות הגמ' דקאי זה על נגלד פורתא, יען שהגמ' מביאה ראיה לדין דניקב קרום העליון, ובניקב פשיטא דמיירי באופן שאין בו חסרון ובמקלף, מ"מ נראה דיש שפיר להוכיח דבנגלד פירתא אף ריעותא כ"ד אינה כי לישנא דריאה משמע דעל כולה קאי, ורש"י שמביא ראיה מגלודה שמעינן דדעתו לפרש כן ובכולה דצריך רבה להשמיענו ולומר שאינו דומה דין זה לדין הופשט עורה המבואר (בדף כ"ד) ש"מ דבמקלף אין שום חשש. וראיה יש לנו דבכ"מ שכוונה הגמ' לומר במקלף, פירשה, ומדלא פירשה בדין זה וכתבה סתם, ע"כ דעל כולה קאי, יעויין כא (בדף מ"ו ע"ב) בדין ריאה שיבשה וריאה שהאדימה, ועוד דכשנפרש דהאי ריאה דכשרה כוונת הגמ' במקלפה, יקשה איזה הפרש יש בין כולה למקלפה, ואם במקלף צריך להשמיענו דכשרה. ע"כ לפ"ז נשמע דבכולה טרפה וזה לא ניתן להאמר כלל, ואדרבה איפכא מסתברא כל מקום שמוצאין אנן בדברי הראשונים האי דינא ריאה דאיגלידא על כולה קאי וע"כ מפשיטות ליכא דהגמ' יודעין שבמקלף אין שום עיון למיחש כלל, והכי מסתברא מדכתבה „פשיטא איניקב עילאה ולא איניקב תתאה מגין" כוונת הגמ' היא דאם בהוגלדה כולה אמרינן דכשרה ש"מ דבהוגלד מקלפה אין שום חשש כלל ועל זה אין לנו שום צורך להשמיענו כי דבר פשוט הוא לענין כל, ואפשר לומר שאף לדעת הבה"ג אשר הובאו דבריו ברא"ש בפא"ט בסי' י"ג דבעינן בדיקה, כ"ז אינו אלא רק בנגלד כולה או רובה ולא במקלפה, דאף בדיקה לא בעי לד"ה, ומכ"ש לפי שיטת הרמב"ם בפ"ז משחיטה ה"א יעו"ש. ויש לחלק ממנחות (דף ל"ה) דהתם איכא לאוקמי בכולו או משום דאפשר לומר דע"י מעשה שאני כדכתבנו לעיל בסי' קכ"ט יעוי"ש, ואף אם נאמר דקמט חשיב לריעותא, אבל להצטרף לא שייך לומר כן גם אם נדחוק ונוקים דנגלד פורתא לריעותא נחשב, ומכ"ש דאית סברא לומר דגם קמט לריעותא אינו נחשב כאשר בא מבואר במקלף לעיל בסי' קכ"ז ולקמן בסי' קפ"ב ע"ש ולכן יש להכשיר, ככלע"ד:

שאלה קלב

ובדין סרכא לשומן הלב היוצאת מנגלד פורתא ועברה ע"י מיעו"מ ובדקו כדין ולא בצבצה ודן להתיר?

לענ"ד כ"ל. מכיון דכל עיקר דין תרתי לריעותא יש לדון שאין להם מקור בש"ס ואדרבה יש להוכיח ע"פ הגמ' דסוכה (דף ל"ו ע"א), ומתוס' דתמורה (דף כ"א ע"ב ודף כ"ב ע"א) דרבוי הריעותות אינו מעלה ומוריד, ויש לחלק טובא מדינו של הראב"ד, כי „חדא" דגם בריאה שהעלתה למחים יש הרבה מרבוותא הסוברים אף כשנסרכה מכיון דאיכא מכה בדופן ליכא למיחש וכדכתב להדיא הרמב"ם בפ"ז משחיטה, ויעויין ברא"ש בפא"ט סי' כ"ב, ובמרדכי שם, ובאו"ז בסי' ת"א ואף לדידן דסברין כהראב"ד בסרכא תלויה ע"ג בועה מ"מ א"א למילף לדוכתא אחרינא, כי יש לחלק טובא ואף דסוברין אנן ומקילין בסרכא שעברה ע"י קליפה אשר דין זה אין לו שורש בדברי הראשונים, מ"מ כ"ל לומר „חדא" דדין קליפה יש ללמוד מחולין (דף מ"ח ע"א) דמהני דעריפא מסכינא דחלים פומא כדכתבנו לעיל בסי' קכ"ו, דלפ"ז הסרכא שעברה איננה נחשבת לריעותא גדולה, כ"א לריעותא סתמא, ואף אם יראה בע"ד לחלוק, אבל אין זה אלא רק בשאר סרכות בשלכ"ם, משא"כ בסרכא הנסרכת לשומן הלב דכמה ספיקי איכא: „חדא" בכל סרכות אינן אלא מחמת ספק כדכתב הר"ן בחולין בפא"ט דיש סרכות מבלי נקב, ואף לדעת הרמב"ם בפי"א משחיטה ה"ו אין החשש אלא מתורת ספק, ואת"ל דיש נקב שמא לא ניקב אלא קרום העליון, וכן דעת הטיטור בשם מהר"ם אבן גמיעא בזה הלשון יעו"ש, ועוד דרך השומן ג"כ להעלות סרכות, ולזאת כמלא דכל עיקר דין סרכא אינו אלא מדרבנן מטעם ספק, ולדעת הרמב"ם דס"ל דספק מדרבנן לחומרא וכדיש להוכיח מירוש' דיבמות פ"ז ה"ג, ומפי"ט ה"א וב', ומכתובות פ"א ה"א יעו"ש, וגם מדעת התוס' יש להוכיח כאשר יעוין בחולין (דף י"א), ובנדה (דף ב' ע"ב) דלפ"ז יש סברא לומר דמהני בדיקת קילוף, ומכ"ש היכא דאיכא ס"ס בודאי יש לסמוך על בדיקת קילוף כזאת, ואיננה נחשבת לריעותא גדולה כ"א לריעותא סתמא אף להנך רבוותא דפליגי על הרמב"ם וסברי דספק מה"ת להומרא, דלפ"ז מוצאין אנן דהקילוף הוא מדינא ואין זה קולא גדולה, ולכן אף דיש לדון מגדר תרתי לריעותא וכפי דעת התוס' בסנהדרין (דף כ"ד ע"א) בדין נאמן עלי אבא או אביך בד"ה א"ר, וברש"י בבכורות (דף ע"ו ע"ב) בדין ולדות לאחר פדיונן בד"ה קדושה יעו"ש, ובס"ד יבואר מזה לקמן בסי' קל"ב באורך: אבל בנדון כזה י"ל דלא דמי כלל, כי לפי מה שהוכחנו לעיל בסי' הקודם דנגלד פורתא אף לריעותא כ"ד אינו נחשב, בודאי מכיון שעברה ע"י מיעו"מ ובדקוה לית לן בה, ואף אם יחשב האי נגלד לריעותא, אבל אין

ורצית זבח

יש לדון בזה טובא כאשר בא מפורש לקמן בסי' קמ"א יעוי"ש, ובהגהותינו בס"ד, ולזאת למאן דמכשרי ולא חיישי כלל בנשבר הצלע לבדוק בהריאה שפיר איכא למימר דגם כשרואין נגלד קצת אין לחוש. ואף דנראה לכאורה דנגלד צריך בדיקה וקצת ריעותא חשב, כאשר יש להוכיח מדברי הגמ' דמנחות (דף ל"ה ע"א), אבל אין שייכות להצלע כלל דוק היטב והבן, כי לדינא אין לסמוך ע"ז מפני שהוא נגד דברי האחרונים אשר מימיהם אנו שותין ודעתם להחמיר נוטה, כאשר יובן לכל מעיין בדבריהם:

דה"מ

אין זה אלא ריעותא כ"ד, ובהדי ריעיתא דסרכא שאיננה אלא ריעותא סתמי לא מצרפינן בהדדי, כי עיקר דין סרכות היא מתורת ספק ורוב בהמות בחזקת כשרות הן עומדות, והריאה צריכה בדיקה מטעם דיש מיעוט המצוי כדיש להוכיח מגילה (ד' כ"ה ע"ב), ויעו"ש בירוש' פ"ג ה"ד, וצכ מטריפינן היכא דלא בדקוה. אבל אם בדקוה כהוגן חזינן דילתה נכלל הסרכות האלה, וכשיש ריעותא תחתיה איכא למימר דאתינן מכח תרי קולי דלא מקילינן כדכתבו התוס' בנדה (דף ס"ז), או משום דבתרי דיעבד לא מצינו להתיר או משום דתרי מיעוטי מצטרפי להדדי ילתה מחזקתה ומרוב הבהמות דכשרות הן, אבל כשתפגשו הריעותית יחד באופן שאינן נחשבות למיעוטים דומים, דנמצא שאין בהן כח להורע הרוב, אוקמינן בחזקתה קמייתא חזקת כשרות, ובפרט לדעת העיטור דס"ל באות ריאה דהני רירין המתפרקין מע"ג הריאה כשיככים הטבח את ידו איגלד קרומא עילאה. בודאי במקום דמולאין ריעותא קלת דנגלד שאין לחוש בזה כי דרך להתהוות כן, ואף להני רבוותא דסוברין שלא כסברת בעל העיטור, איכא למימר כיון דבדין קילוף דסרכא מצינו מקור נאמן לומר שמא הסרכא הזאת איננה מחמת נקב כלל, ואם באת מחמת נקב שמא לא ניקב אלא הקרום העליון, דלפ"ז יש לדון לכו"ע מדין ס"ס, כאשר יש להוכיח מדברי הרמב"ם בפי"א משחיטה שהבאנו לעיל. וליכא למימר דהנגלד קרם דהלא בכל אופן אין החשש אלא בקרום העליון ומנין לנו להחזיק ריעותא גם בקרום התחתון, ואדרבה מחמת שנקלף סימן הוא שאין זה אלא הפשטת ליחה בעלמא, ולכן גם לדעת הראב"ד בתמ"ד סי' י"ב שסובר בסככא תלויה ע"ג בועה להטריף, התם שאני דכיון שאנו רואין ריעותא תחת הקרום התחתון דיש סברא לחוש לניקבו הסמפונות, יש לחוש ג"כ להאי סרכא שבאת מחמתה ואין ראיה במה שנקלפת, כי המכה מחלחלה כדאיתא בזבחים (דף ל"ד ע"א) וגם במה שלא בלבלה, כי אפשר שהמוגלא סותמת, משא"כ בנגלד שאנו רואין להדיא שלא פלטה הלקותא, כ"א בהקרום העליון בלבד אין להחזיק ריעותא להתחתון, הלא סברא אית לן דהקרום העליון מעלה סרכות. ואדרבה יש לנו לומר דמחמת הגלד הסרכא באת, והריעותא דנגלד פירתא מוכחת על האי סרכא דלא שלטה, אלא בעליון לבד ולא בתחתון. ובפרט לפי מה שכתבנו דכל עיקר דין זה דתרתי לריעותא, אין לו מקור, בודאי דיש לדון להקל. וביותר שדין סרכא היוצאת משומן הלב דיש מקור בדברי הראשונים, דמהני לה פירוק כאשר יעויין באו"ז בה' טריפות סי' תי"א, ובאשכול בסדר חי"ט בקלרה סי' כ', ויש הרבה מהראשונים הסוברים דס"ל כזאת אינה אלא מספק, משום דדרך השומן ג"כ להעלות סרכא, ולו יהא דאינו נחשב לספק גמור, אבל מיעוך וקילוף שפיר מהני. ולכן כ"ל „דחדא" יש להסתפק שמא נעשה הנגלד אחר הסרת הסרכא, ואף דשמא היתה מקודם איכא למימר דאינן מצטרפין להדדי, ועוד שמא שורש הסרכא בא מצד השומן, אבל בריאה אין נקב, וגם אם נחוש ונאמר דהסברא נותנת לתלות בריאה יותר מבשומן, דלזה לכאורה יש להצטרף לדין תרתי לריעותא, אבל כל עיקר דין זה דסרכא אינו אלא ספק, וריעותא דנגלד לא חשיבא להצטרף בהדי ריעותא דסרכא, כי הני תרי מיעוטי אינן נחשבין לספק השקול להצטרף ביחד. ובפרט לדעת הרמב"ם בפי"א משחיטה דס"ל דמדינא אמרינן דסרכא זו לא היתה למקום נקב, או שמא ניקב קרום העליון לבד מתורת ס"ס הוא, ולו יהא דנהגנו להחמיר וכדמסיק יעוי"ש, אבל בנדון זה יש לנו שפיר להוכיח דיש לדון להקל, מפני דעיקר דין תרתי לריעותא הוא מטעם דיש לנו תרי ספיקי אשר בהצטרפותן נעשו לספק השקול ונעשו ביחד רוב, וכדמשמע מחולין (דף ע"ז) ומיבמות (דף ס"ז וקי"ט), אבל היכא דיש לנו איזו התנגדות אז לא סמכינן על זה, וכדיש להוכיח מתוס' דנדה (דף י"ח) ד"ה שליא יעוי"ש. ואם מדברי הריב"ש בסי' תע"ד יש לדון בזה, אבל לפ"ד הרמב"ם בפ"ט מטו"מ יש לנו שפיר להוכיח כן, ולומר דבנד"ד מכיון דיש ס"ס אית לן למיזל לקולא, וכדעת הירושלמי ביבמות פ"ז ה"ג דסובר דבספק אחד לא הוה אלא מדרבנן, והספק הב' הוה ספד"ר ולקולא. ולכן בדין זה דיש לנו כמה ספיקי וכמה ראיות, נראה דיש לדון להקל, ובפרט היכא שיש לתלות שהנגלד הזה נעשה במשמוש ידא דטבחא, כנלע"ד ה"ל *):

שאלה קלג

וששאל בעובדא שבאה לפניו בריאה שיצאה ממנה סרכא מאונא לדופן, והסרכא היתה ע"ג גומא, ועברה ע"י מיעו"מ דקליפה הנהוג בינינו, מה דינו?

תשובה. אף דהרבה מרבותא סוברים להכשיר בחסרון מבפנים כדכתבו התוס' בחולין (דף מ"ז ע"ב) בד"ה אבל, ובהג"מ בפ"ח משחיטה בשם כמה

*) קלב **דה"מ**, כפי המבואר פה עדיין יש לעיין מפני דמידי פלוגתא דרבוותא לא נפקא, כי נכללת סרכא זאת בדין שלכ"ס, ודעת הפ"מ במ"ז בסי' ל"ט ס"ק י"ח, והפרת"ג בסי' ל"ו סעיף י"א, והרא"פ ס"ק כ"א, והלבש"ר ס"ק קנ"א להטריף, וכן כתב העמודי אור חיו"ד סי' מ"ז. ואך בספק בדין הקילוף הטוטו"ד במהד"ת סי' ל"א נוטה להתיר. אמנם כי סברא זאת המבוארת בפנים יש לה מקום מפני דאף שנקוט כללא זאת בידינו ונאמר דהיכא דאיכא חד מ"ד בגמ' דטרפה, אף דלא פסקינן להלכה כמותו, כ"א דכשרה, מ"מ לריעותא מצטרף לדון בדין תר"ל, דלפ"ז בניקב קרמא עילאה לחוד נזכר בחולין (דף מ"ו ע"א) דטרפה, אפשר דיש לחשב זאת לריעותא, אבל הא איכא כמה וכמה ספקות שאני. ובפרט דלמאן דס"ל דכשרה ופסקינן כמותו ביארנו דאף לריעותא איננה נחשבת ובדיקה לא בעינן בנגלד פורתא. ויש לזה כמה ראיות יעויין בחולין שם בדין ריאה דאושא, וכבר קדמני בספר ז"י חיו"ד סי' ז' ע"ש, דלפי כל אלה יש לדון בהאי ענינא והדעת נוטה להקל. ולכן בסרכא שלכ"ס ממש כגון מאונא לשליסית הנזכר בגמ' שאני, אבל בשאר דוכתי יש עוד סברא שאינן נכנסות בגדר סרכא שלכ"ס

כמה רבוותא להכשיר, אבל הרמב"ם סובר דפ"ח משחיטה להטריף, ולזאת נחשב לריעותא לכאורה להצטרף בהדי ריעותא אחרינא. ומפני דהסרכא יוצאת מאוכא לדופן, דממ"כ יש להכשיר כי לא גרע זה מנקב בפועל והדופן סותמתו דאיתא בחולין (דף מ"ח ע"א) דכשרה, וכן לא גריעא זאת מאוכא שנמצאו בה לחים ומהלחתים יצאת סרכא דמשמע מהגמרא להכשיר כאשר יבואר לקמן בסי' קל"ג ויעויין בפ' א"ט במרדכי. ולא שייך נמי לדון מתורת דין לקותא, כי האי גומא מעידה על חסרון, והסרכא מתורת נקב קאתינן, דממ"כ לפי הני רבוותא דמכשרי לא איכפת לן בהחסרון מגוף הבשר דהסרכא והחסרון ענינים נפרדים הם, ואין לדון בזה מתורת ס"ס, וחרי מיעוטי, ועדות מכוונת, ולהלות את הקלקלה במקולקל. ואף להרמב"ם איכא למימר דהדופן סותם ואינן מצטרפין, כי לדעת התוס' ז"ל (בדף מ"ז) שם בד"ה היינו דסרכא משום כופה להתפרק, וכיון דנתפרקה והקרומים שלמים למה יזיק החסרון מגוף הריאה שתחת הקרומים, והדרבה י"ל דהסרכא על הקרומים מעידה, ובהדי בשר לא מצטרפי, ובפרט להעיטור דסובר דסרכא המתפרקת בגדר נגלד קרמא עילאה נכנסה וחסרון מבפנים לס"ח בודאי דנחשב לסתימה. וגם לרש"י דאין סרכא בלא נקב יש לדון „חדא" דהר"ן סובר דכל סרכא ספקא היא, ועוד בכסדרן כשר, כי אמרינן דהסרכא סותמת את הנקב, ובפרט מאוכא לדופן דסתימא מעיקרא היא כדאיתא בחולין (דף מ"ג ע"א ודף מ"ו ע"ב ומ"ח ע"א), לכן ממ"כ אי סתימה היא כשרה, ואם ע"י בדיקה הא ראינו דלא בלבלה, ויש להכשיר אף להמחמירין בנסרך למילר החזה. וכן איכא למימר גם להרמב"ם ז"ל דסובר בהעלאה למתים נמי יש להכשיר, יעויין בפ"ז משחיטה, וכן סרכא לפ"ד יש בלא נקב, ואף כשניקב הנקב אינו אלא רק בקרום העליון לבד, לזאת ממ"כ יש לומר דהדופן סותם דמ"ש חסר מניקב, דלו יהא דהרמב"ם מחלק בין חסר לניקב ופליג על רש"י בחולין (דף מ"ג ע"א) ד"ה לית, כי חסר מתחילת ברייתה ואינו דומה לניקב, אבל סתימה מעיקרא תהני. ואין להקשות מזבחים (דף ל"ד ע"א) דאמרינן שם דמכה מתלחלה, כי יש לחלק ולומר „חדא" דכנדון זה מתחילת ברייתה הוא, ואין כאן מכה כי הקרומים שלמים ובריאים, ועוד תהני סתימת הדופן ומדין ריעותא אין לדון דבגוף דיגא דחז"ל בעינן שיהיו על מקום אחד, וכאן ריעותא דהחסרון היא בבשר והסרכא בהקרומים, דלפ"ז הבדיקה תהני, כי בעיקרא דהדא מילתא אית בזה פלוגתא דרבוותא ויש הרבה ראיות, וכפי אשר יעויין בסוכה (דף ל"ו ע"א) להכשיר, ולזאת לא הפסיד המיקל ויש לו על מה לסמוך. כנלע"ד *):

שאלה קלד

ובאם יצאת סרכא שלב"ם מהריאה להשומן, ועברה ע"י מיעו"ם, ותחתיה היה שם גומא, אם יש להתיר?

לפק"ד נראה דכל העיקר הוא מה ששייך לדון בדין זה מטעם דהרמב"ם פסק בפ"ח משחיטה דחסרון מבפנים שמיה חסרון, ולכן היכא שלא היה שם כשיעור, דאז בודאי א"א להצטרף ריעותא דנקב להריעותא דחסר, כי הספקות אינן שוות מפני דכבר כתבנו לעיל בסי' קל"ב מתוס' דכתובות (דף ט') ד"ה אב"א, ונדה (דף י"ח) ד"ה שליא, דמשמע לכאורה דסתרי אהדדי. ונ"ל לענ"ד עתה לומר דהני דברי התוס' דכתובות ונדה נובעים מירושלמי דיבמות, דאיתא שם בפ"ז ה"ג דמהני ס"ס במקום רוב, ובכתובות פ"א משמע דלא מהני. וכאשר נדייק נמצא ישוב נכון, דביבמות איתא ב' ספקות מדבריהם להקל, ובכתובות איתא ב' ספקות מה"ת להקל, ועכ"כ דיבמות מיירי בס"ס שאינו גמור, ומשו"ה בעינן טעמא דהוה ספק דדבריהם, משא"כ בכתובות דהתם בס"ס גמור מיירי, דאז אף בדאורייתא לקולא אזלינן, וכאן בנידו"ד דבארנו לעיל בסי' קל"ב דיש כמה ספיקי להקל, לכן לא שייך להצטרף הך ריעותא בגוף הבשר עם הריעותא דהקרומים, דב' ענינים בפ"ע הם, ואין להם שייכות בהדי הדדי, וכל אחד בספק מועט קאי, דלפ"ז לא יצאת הבהמה מגדר חזקתה, ורוב בהמות דכשרות, ובפרט לשיטת התוס' בחולין (דף מ"ז) בסרכא הטעם הוא דסופה להתפרק, מכיון שבדקוה ורואין דהקרומים שלמים ולא מבלבלי, אין זה סרכא כלל. ובאתר דחזינן שהקרומים מפסיקין בין הסרכא והחסרון דבאופן כזה לא שייך לדון ולומר דספק שקול יש ועדות, דבקרום נמצא שום חילי שגרם להויות הסרכא, ולזאת בהפ"ד הסומך עצמו להקל אין מזניחין אותו, ודוק היטב להלכה למעשה. כנלע"ד:

שאלה קלה

בנמצא נקב בריאה, ורחוק מהנקב נמצאת מורנא מתה, אם יש לתלות בנקב זה ולומר דמחמת מורנא ניקבה ולהכשיר?

תשובה. שנינו בטהרות פ"ג מ"ה כל הטומאות כשעת מציאתן, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפט"ו משאכה"ט ה"י ע"ש, ואפילו להקל אזלינן, היכא דאית לן סברא

ורצית זבח

ש"ס, נראה דאם באו כל הנך ספקות בודאי דיש להקל, ומכ"ש בסרכא מריאה לדופן במקום מילר החזה, דמדינא דגמ' אף בנקב בפועל יש לדון טובא ודוק:

*) קלג **אה"מ**, להאי סברא יש להביא ראיה ממ"ש הש"ך בסי' ל"ז ס"ק ה' בסרכא היוצאת מתוך הבועה והבועה נתכסה במראה הריאה דאין זה תר"ל יעוי"ש. ויעווין במ"מ, ובכס"מ, וברדב"ז ובלח"מ בפ"ז משחיטה מ"ש בזה, ובב"י בסי' ל"ו, ובסי' ל"ט ובנוב"י מהד"ת סי' כ"ג ודוק היטב כי יש לחלק בין חסר לניקב דבניקב לא שייך סתימה לכאורה ע"ש:

סברא לומר דנעמיד על חזקה קמייתא, כדכתבו התוס' בנדה (דף ד') יעוי"ש בד"ה שכל. ואף היכא דעשוי להשתנות אז אמרינן דחזקה זאת לאו חזקה היא, ואזלינן בתר השתא, וכמו דמצינו בקדושין (דף ע"ט), ובריטב"א שם, ובר"ן בפ"ז דגטין באין ידוע אם הגט קדם, ובר"ש בטהרות בפ"ג מ"ה, ובפ"ט בדין נמצא שרץ שרוף, או מטלית מהוהא, דלפ"ז נראה דגם בהמורנא הזאת, איכא למימר דבתר שעת מציאתו ניזיל, והנקב הזה נתהוה בהבהמה מחיים, כי כל עיקר הטעם דאמרינן דהתולעת לאח"ש פריש בחולין (דף נ' ע"א), וחזקה היא כדכתב הרמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ו ע"ש, והראב"ן בסי' רמ"ו, והאו"ז בה"ט סי' ת"א, והעיטור בשחיטה אות מורנא, כי יוצא לבקש חמימות מחמת שאפס חום הטבעי. ועוד דהריאה מרחפת בחיי הבהמה, ואין בו כח לנקוב, אבל בכגון זה איך אפשר למתלי, הא השתא מת הוא, ומדאשתנה בטלה חזקה דמעיקרא וניזיל בתר השתא, ובודאי מקודם היה מת ולא בא מהריאה. ואף דכללא זה הוא דוקא נאמר במקום מציאותן ולא כשנגע בזוית זו, ומצא בזוית אחרת דיש עדיין סברא לומר דהוכחה שהריאה מוחזקת בתולעים. ולו יהא דזה מת, אבל התולע שגרם להנקב אזל ליה והיה חי, אמנם מידי ספקא לא נפקא, ומכיון דמצינו מתה איכא למימר דנקב זה מחיים היה, וכדאיכא למידק מדין נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת ובשחר עמד ומצא מת דר"מ מטהר, וחכמים מטמאין במתניתין בטהרות פ"ה מ"ז, דהתם בלא ראהו מיירי, וטעמא הוא דמחזיקין מזמן לזמן, כ"כ אית לן לומר בנדון זה. אכן בהאי מילתא אית לן לומר דיש מקום עיון כי מדברי התוס' בעירובין (דף ל"ה ע"ב) בד"ה כל, ובנדה (דף ד') דמחלקי בין תרומה לחולין, נראה יש לחלק בין קדשים לשאר דוכתי. ועוד מצינו בבילה (דף ז' ע"א) דלא גמרינן איסור מטומאה, כי טומאה הלממ"ס כדאיתא בסוכה (דף י"ח ע"א) וכללא אית לן דאין למדין מהלכות כדאיתא ברשב"ם בב"ב (דף ק"ל ע"ב), ובירושלמי דפאה פ"ב, ודחגיגה פ"א ועוי"ש. וכן כתבו התוס' בבכורות (דף ז' ע"ב), ובמנחות (דף ס"ט), ויעויין ביבמות (דף ק"ג וק"ד), וכן יש להוכיח מסוגיא דשבת (ד"ה) באגוז בכלי, ומנזיר (דף ס"ד ע"א) בטומאה בכלי. ואף דדבר זה צריך ביאור גדול, כי מצינו כמה פעמים דילפינן זה מזה כדאיתא בסוכה (דף י"ט) בטיט הנרוק, ובברכות (דף כ' ע"ב), ובירושלמי שם פ"ז ה"ב, ודסוכה פ"א ובכמה דוכתי וביארנו מזה בארוך בחידושינו בתשובה אחת בה' פסח ובחיד' להרמב"ם, מ"מ נראה דהיכא דיש איזה סברא אלימתא המנגדת. אז שפיר יש לסמוך אכללא הדין ולומר דאיסורא מטומאה לא ילפינן, ולפ"כ דבהמות אית להו חזקה דאתי מכח רובא דכשרות הן, וכדאיתא בחולין (דף ט'), ובירושלמי דברכות פ"ט ה"ג, ודתרומות פ"א ה"ד, ודביצה פ"ג ה"ה, בודאי יש לנו ליזיל בתר החזקה, ונאמר דחזקה זאת אלימתא היא ואין לחוש לחזקה דהשתא, ואזלינן בתר כללא דרובא וחזקה רובא עדיף, וכשנמצא הנקב נסתפק לנו דאפשר שמחיים נעשה, ואפשר לאח"ש, וכשיש תולע אמרינן דבודאי לאח"ש, כי א"א לו לנקוב מקודם וליצא, דלפ"ז נראה לומר דבשעת שחיטה חי היה, והשתא הוא דמת והנקב לאח"ש נעשה, והבהמה מחזקתה לא יצתה וכשרה הנה, וכשיש עוד סניף יש לצרף האי סברא ולסמוך להקל במקום הפמ"ר. כנלע"ד *):

שאלה קלו.

ומה שנסתפק אם יש איזו סברא לחלק ברינא דתולעים ולומר דלאו בכל התולעים תלינן, או לא?

הנני אומר דלו יהא דבחולין (בדף מ"ט) שנינו מורנא ליכא למימר דמורנא דוקא אבל תולעים אחריני לא, כי מצינו בע"ז (דף כ"ו ע"ב) ישראל מל את העכו"ם לשום גר לאפוקי לשום מורנא דלא, ופי' רש"י שם בד"ה לאפוקי תולעת שיש לו בערלתו, דמזה נלמוד כי שם מורנא לא קאי על תולעת בבריאה דוקא, כ"א גם על תולעים אחריני. וליכא למימר דשם מורנא נופל על תולעת דאתי מניה וביה ונתהוה מגוף הבשר הזה, כי כאשר נעיין בדברי הראשונים נמצא דאין שום חילוק בזה. נראה כן מדברי רש"י בחולין שם בד"ה מורנא שפירש תולעת, וכן הרמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ו והאשכול בסדר ח"ט בקלרה סי' כ', והאו"ז בה"ט סי' ת"א, ובס' הפרדס לרש"י סי' רי"ז, ושבה"ל בה"ט סי' ח', והרוקח בסי' שפ"ג, והאיסוה"ת כלל כ"א סי' ב' בשם הרא"ש, ובשם סה"ת סה"ק ור"י, ונשמע משם שאין שום חילוק כלל דסתמא כתבו בלשון תולעים, דמשמע דעל כל התולעים כיונו ולא דוקא על תולעת כזה, אשר מניה קגבלא. ולא עוד דהו"ל לפרשי מפני דמצינו תולעים אחרים הנמצאים בריאה אשר נקראו בשם אחר, יעויין נא בחולין (דף ס"ז ע"ב) קוקיאנו אסירי ופי' רש"י שם דקוקיאנו הם תולעים שבכבד

ורצית זבח

*) קלה דה"מ. יעויין נא בשו"ת ר"מ מאיגרא חיו"ד סי' ט' שדעתו נוטה להחמיר ואף בדבריו יש לעיין שדייק ותני כשנמצא התולעת בהלד הב' שלא במקום הנקב, ושם בריאה היתה, כי ממה שכתוב בשו"ע יו"ד סי' פ"א סעיף ב' יעוי"ש בט"ז ובש"ך, מוכחין אנו ראיה להדברים הנאמרים בתשובה הזאת. ואף דאיכא כמה מרבוותא דסברי שכל דין תולע אינו אלא מטעם דחולין דמגדר ספק הוא, ויעויין בש"ך סי' ל"ו ס"ק ע"ו, ובאשכול בסדר ח"ט בקלרה סי' כ', ובכ"מ בסי' ל"ו מ"ש בזה, אבל איכא למימר כי כאשר נעיין בחולין (דף נ' ע"א) וברש"י שם נמצא דבודאי לאח"ש פריש, ולכן מכיון דנמצא תולעת צריכין אנו להעמיד על חזקת הגוף חזקה קמייתא דאית לה, ולכן אם נשתהה הבדיקה זמן רב לאח"ש דאפשר לתלות ולומר דמזה נתהווה מת והקרירות גרמה לו, נראה דיש לדון להקל בהפמ"ר. ויש לחלק דין זה ממה שכתב הרשד"ם בחיו"ד בה' בדיקות בס' ל"ו ולקמן בהגהתינו לסי' קמ"ס בס"ד יבואר מזה והבן:

שבכבד ושבריאה, ויעוי"ש בתוס' בד"ה קוקיאני מ"ש בזה, וביותר בא הדבר מבואר ברמב"ם בפ"ב ממאכ"א הי"ז וז"ל: "תולעת הנמצאת במעי הדגים ובמח שבראש הבהמה והנמצאת בבשר אסורה", ע"כ דסובר שאין חילוק בהשם ולכולן כוונה אחת על כל התולעים הנמצאים, דאל"כ הו"ל לפרש דיש חילוק בין הני דמניה קאתי ובין הני דאתי מעלמא. ולא עוד דאסרינן להני תולעים ולא להבשר, ע"כ דכל עיקר קאי אם הני תולעים שם בשר עלייהו, או אסירי משום שרץ, דנראה נא דכמו דשם מורנא נופל גם על התולעים הנמצאים בכ"מ, כן מוצאין דשם קוקיאני לאו בריאה ובכבד לבד אתאמרא, כ"א על שאר אברים נמי. יעויין נא בברכות (דף ל"ו ע"א) וברש"י שם בד"ה קוקיאני ובשבת (דף ק"ט ע"ב) בד"ה לקוקייני, וכן יש להוכיח מדברי הרמב"ם שכתב במאכ"א שם שהבאנו לעיל, וכן נראה ללמוד מדברי הראב"ן סי' רמ"ו, והאשכול בסדר חי"ט שם, ושבוה"ל שם, והאיסוה"ת שם דגם בשאר אברים הדין כן, ולאו בריאה דוקא אתאמרא, ולכולם שם אחד להם, כי לבד מזה נמצא דיש מקום עיון לפי מ"ש בגטין (דף ס"ט ע"ב) דיש תולעים הנמצאים בבני מעים הנקראים בשם כירצא, ולמה לא חילקו? וע"כ שאין שום חילוק ובכל התולעים אתאמרא האי דינא דלאח"ש פרים, ואין שום חששא שמא ניקב את הריאה מחיים. ואפשר לומר דנגזר זה משם "קוקלא" הנזכר במדרש איכה פרשה ד' אות ח' דהוא שם תולעת משי דלכשנדייק נמצא שאין לחלק לפ"ז. וכן ליכא למימר דמיירי בהני תולעים הנתהוין לאח"ש ונעשין מגוף הבשר, כי איזה חששא יש בתולעים כאלה לענין טריפות "דחדא" לא שייך לומר שיצאו לבקש חמימות, "ועוד" אף שניקח טעם אחר משום דהריאה בחייה מרחפת, ואין בכח לינקוב הא תולעת כזאת לאח"ש באת. ובפרט כשנעיין ברמב"ם בפיה"מ לאהלות פ"ב מ"ב שפירש כזית רימה הוא התולעת המתיליד בבשר המת כאשר יתחיל להתעפש וירוש תולעים, ויעויין בתוס' בתמורה (דף ל"א ע"א) בד"ה מלא ובמכילתא בשלח פ' ויסע פ"ד אות כ', ובמ"ר קהלת פ"ה אות י"ג ע"ש, ותמצא דתולעה אלו הולעים שמרחישין תחתיו במותו, דלפ"ז נמצא דשם רימה ותולעה וקוקני ומורנא חדא נינהו, וע"כ כל התולעים קאי, ועוד נראה נא בסוכה (דף ל"ו ע"א) ברש"י ד"ה תפח שפי' בלא"ה תולעים סתמא, דע"כ נראה דעל כל התולעים קאי ובטריפות משו"ה לא דמי לאתרוג בדין זה, כי חזקה אית לן דלאח"ש יצאו ופרשו. ואף אם נתהוו שם רקבון ועיפושא בשר דנראה דמחיים נעשה, אבל אין להחזיק בשביל זה ריעותא בהקרומים דנראה בדינא דנמצא נקב בריאה המוזכר בגמ', ע"כ דמיירי אף בנקב כזה דאית ליה הני סימנים אשר מבלי האי טעמא היה לן סברא לומר דמחיים נעשה, כגון באדום או הושחר או פתוך הנזכרו במרדכי בחולין בהגהות בפ"א יעוי"ש, ומ"מ אמרינן דחזקה דלאח"ש פירשי, כמו שכתב הרמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ו, והראב"ן יעוי"ש, וכן נראה להוכיח מרש"י שכתב סתם בלשון יצאו ונקבו דמשמע דבודאי אמרינן כן, וכן דעת השבוה"ל שם כנראה מדבריו שדייק ונקט ריאה שיצאה ממנה תולעת, אע"פ שניקבה כשרה, ובדין משמושא ידא דטבחא איתא דתלינן דמזה משמע דבתולעת מתורת דין ודאי קאתינן, משא"כ במשמוש ידא דטבחא, ואף לדעת האשכול שכתב בלשון תולין להקל דמשמע שאין זה אלא מתורת ספק, מ"מ י"ל דהגמ' קאי על נקב שיש לנו לאסתפיקי דמחיים נעשה, וכדי להוציא מחזקתה בעינן ראיה המוכחת כדכתב הרשב"א בחידושיו לחולין פ"א וביבמות לד"ל, מ"מ כיון דאית לן תולעת אמרינן דזה מסייע להרוב, ומרוב כשרות עדיין לא יצאה, דנראה דמלבד זה שכתב הרא"ש, והסה"ת, והאיסוה"ת והראבי"ה דמטעם חזקה קאתינן, וכן מסתמות לישנא דהרוקח בסי' שפ"ג, והאו"ז בסי' תי"א נראה דגם מדברי רש"י כפי המבואר בסוכה (דף ל"ו), ובחולין שם יש לנו ראיה נצחת, דבסוכה איתא לא תפח אע"ג דלא סרח, סרח ע"ג דלא תפח, וקאי זה על דין אתרוג תפוח וסרוח, וסרוח הוא דומה כמין ריאה שנשפכה כקיתון וכדכתב רש"י בד"ה סרוח, ולכן אף למסקנא דמוקי הגמ' דאידי ואידי מבחוץ, ותפח פי' רש"י שנפלו גשמים, סרח נרקב. ל"א תפח סרח, תפח נרקב, סרח ר"ל מחמת תולעים שאכלוהו עכ"ל, וכללא אית לן דפסול אתרוג וטריפות הריאה דמיין להדדי, וכל היכא דפסול הוא באתרוג גם לכשיארע מקרה כזאת בריאה טרפה הנה, דלפ"כ לכאורה נמצא כמו דפליגי הני תרי לישני באתרוג, דלל"ק האתרוג לא נפסל מחמת התולעים, ולל"ב נפסל הוא, כ"כ אית לן לומר גם בריאה. אבל בקל יש לדחות, דהתם שאני, ואף לל"ב הדין יהא דבמקרה כזאת מחמת תולעת בריאה הבהמה איננה נטרפת, כי התם סרח הוא מחמת שר"ל ואכלו אותו דלא שייך לומר דניקבו קליפתו לאחר שנפסק ממנו החיות, והחום הטבעי ונפסק מלגדל, לא כן בבהמה מה איכפת לן בהני עיפושא בשר, ובהריח רע הנמצא מזה, אם לא יש ריעותא מחיים בהקרומים, והעיקר דין ריאה שניקבה לא קאי על הבשר כלל, כ"א על הקרומים, ואף לדעת ר"ש בחולין (דף מ"ז) דס"ל עד שתינקב לבית הסמפונות, לא בא לאפוקי ולומר דבנקב בבשר לבד הבהמה נטרפת, כ"א אתי לאשמעינן דבעינן דלקותא דנקב תהא בקרומים ובהבשר, ולכן לפ"ז כיון דאפסיקא הלכתא דלאח"ש פרים, ע"כ דהעיקר הוא אימתי שלט הנקב בהקרומים, ואמרינן דבודאי לאח"ש נעשה מטעמים שונים, שא"א לתולעת לעשות נקב מחיים, לא משגיחין על עיפושא בשר הנמצאים במקום הזה והבשר נלקה מחיים, אבל הקרומים לאח"ש ניקבו, ולכן כאשר ביארנו לפי דברי הגמ' והראשונים, נראה בעליל שאין חילוק בין תולעת לתולעת, וגם רש"י בחולין כתב שם בד"ה קודם וז"ל: פרים מן הריאה וניקבה ונטרפה דמשמע מזה דלמ"ד לאח"ש פרים, אמרינן דניקבה הריאה לאח"ש, הרי לך כדכתבנו, ובודאי יש סברא גדולה לבלי לחלק בין תולעת לתולעת, ובצורתא כלהו נכללו. כנלע"ד *):

בריאה

*) קלו דה"מ. כבר דברו בזה האחרונים ודעת התבו"ש בסי' ל"ו, והד"ק, והמק"מ, והלבש"ר שם, והרא"פ שם, והטוטו"ל. בספר קנ"ם סי' ז', ובנוהפ"ת סי' ל"ה דעתם נוטה להטריף. ואם דנראה מהדברים הנאמרים פה דיש

מקום

שאלה קלז.

בריאה שנמצא נקב וע"ג היה קרום פרוש, וכשהעבירו את הקרום מצאו בהנקב תולעת רחבה כמו קוקני, מה דינה ?

תשובה. בסי' הקודם ביארנו מחולין (דף מ"ט) ומדברי הראשונים שאין חילוק בין תולע לתולע, ואף דבגמ' לא נזכר רק מורנא, מ"מ ה"ה בכל מיני תולעים, כי לעולם אית לן למימר דאזלינן בתר חזקה דלאח"ש פריש, ולכן כל הראשונים סתמו וכתבו בלשון תולעת יעויין ברמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ו, וברש"י בס' הפרדס סי' רי"ז, ובאו"ז סי' ת"א, ובאשכול בסדר ח"ט בקלרה סי' כ' ובשבה"ל בה"ט ובמרדכי בפא"ט, ובר"ן שם, ובר"ש, ובטור סי' ל"ו, וברא"ב"ן סי' רמ"ו, דלכולהו מוכח אנן נומר שאין שום חילוק, ואדרבה נשמע מלישנא דהכס"מ בפ"ז משחיטה שמפרש מורנא תולעת, דמשמע שאין שום חילוק, ובודאי אמרינן דלאח"ש פריש, ולו יהא דמס' האשכול מפורש יוצא שאין זה אלא מתורת ספק שכתב בלשון „תולין", וביותר מלישנא דהטור שכתב שם אם נמצא עליה תולעים וכו' עד והדבר ספק אם ניקבה מחיים, או לאו עושין נקב אחר אצלו אם דומין כשרה וכו' ע"ש, דמזה דמשמע לכאורה דלא אזלינן בתר חזקה בכל התולעים ומחולקים הן בדינייהו אבל כאשר נעיין בדברי הסמ"ק בסי' ח' וס' התרומה, ואיסה"ת כלל כ"א דין ב', נמצא דבכל התולעים אמרו כן, ולעולם אזלינן בתר חזקה דלאח"ש פרשי וכללו בדין דמורנא, ואדרבה נדוק ונאמר דדעת הראשונים וכוונתייהו על כל מיני תולעים, דאל"כ הו"ל לפרשי, יעויין נא בתוס' בשבת (דף י"ב ע"א) ד"ה שמא במה שמחלקי בשם המד"ר קהלת בפסוק אף כי אנוש רימה וכו', ובתמורה (דף ל"א ע"א) מלא תרוד רימה הבא מאדם חי, ובחולין (דף ס"ז). וברמב"ם בפ"ב ממאכא"ס ומבואר לעיל בסי' קל"ו וכאן כתבו סתמא בשם תולעים, דמשמע מזה שאין שום חילוק ובכל התולעים הדין הוא כן, דאית בהו חזקה דלאח"ש פרשי, וכמ"כ יש קצת ראיה מרש"י דסוכה (דף ל"ו), מדלא מחלק בהכי גם לפי' הב' משמע שאין שום כ"מ, וכבר ביארנו דגם לפירוש זה יש לחלק בין אתרוג לריאה, ולכן לפי כל זה אין חשש, אך בדנמצא הקרום הפרוש דזה מנגד לחזקה דלאח"ש פריש, אז אמרינן דאיתרע חזקתו, ויש להחמיר, כי קרום זה שעבר בנקב ונמס תחת היד בודאי אינו אלא רק קרום שעלה מחמת מכה, ובודאי מחיים נעשה ולזאת היא אסורה, ואין שום סברא להתיר באופן כזה כלל. כנלע"ד *) :

שאלה קלח.

ומה שנסתפק בההיא עובדא שבאת לפניו מורסא וממנה יצא תולעת, אם יש להתיר ?

תשובה. לענ"ד נראה שאין לחלק בין תולע לתולע, ואף שלפי הסברא תולעת זאת שאני, מפני שהיא מונחת בתוך הנקב, אבל לפי מה שביארנו לעיל בסי' קל"ו דמדברי הגמ' אין שום חילוק וכן דעת הראשונים מסכמת, לפיכך נראה שאף בכגון זה נמי יש לדון להתירא, יען כי איכא תרי פירושי ברש"י דסוכה (דף ל"ו ע"א) על הא דאיתא שם תפוח סרוח, ול"ק הא דר"ח אע"ג דלא סרח הא דס"ח אע"ג דלא תפח שפירש תפח כגון שנפלו גשמים בתלוש ותפח, ס"ח נרקב, ל"א תפח נרקב, סרח רימו רע מחמת תולעים שאכלוהו ע"כ, דמשמע מזה דלל"ק לא חשיבא לריעותא גבי אתרוג, מכ"ש בריאה דאיכא למימר שילאה לבקש חום הטבעי, וללי"ב אפשר שיש לומר שע"י סברא כזאת מחיים נעשה, אבל מדסתם רש"י בס' הפרדס סי' רי"ז, וכן בחולין (דף מ"ט ע"א) משמע דבכל אופן אתאמרא וריאה מאתרוג חלוקה כי באתרוג אין לחלק בין מקודם ובין לאח"כ, דבכל אופן פסול הנהו, משא"כ בריאה דאית לן חזקה דלאח"ש

נוקב

ורצית זבח

מקום להקל, אבל איך אפשר להקל בדבר כזה שפסקו גדולי האחרונים להיפך ? ויעויין נא בעל"ל בסי' ל"ו בד"ה מוטלגילא, ובד"ה ועכ"פ, שדעתו נוטה להטריף. וכן יש ללמוד לכאורה ממ"ש הברכ"י בסי' ל"ו בשם הכנה"ג בדין ה' דאם הוסתר הנקב או האדים דטרפה, ולכן נע"ר להלכה ומכ"ש למעשה. אבל כאשר נעיין נמלא פשר דבר בהאי דינא, דהנה בשו"ע סי' ל"ו סעיף ה' לאחר דנקט הב"י דין דתולין נקב במשמוש יד הטבח ובזאב, וקודם דין דנמצא עליה תולעים כתב הרמ"א בהגהותיו האי דינא דהמרדכי והב"י בשם מ"כ דבהוסתר או אדום או עגול או פתוח לא תלינן ובודאי מחיים נעשה, דיקשה לפי הני אחרונים הו"ל לכתוב ההגהה הזאת אחר דין דנמצאו עליה תולעים, והוינן אמרינן דאף בתולעים דאית לן חזקה דלאח"ש פרשי, מ"מ כ"ז אינו אלא בנקב כזה דליכא למיחש. משא"כ היכא דיש לנו סברא דמחיים נעשה שאני, ומדלא נקט הכי וכתב ההגהה קודם דין דתולעים, דמשמע דתולעים שאני, ולעולם אזלינן בתר חזקה דידהו, ואומרין דלאח"ש פרשי וילאו וניקבו. וא"ל האי שחרות מאין באה, כי יש ליישב ולומר דבהקרומים נמי איתא דם כדים להוכיח מחולין (דף מ"ו ע"ב) בדין דיבשה דמוקי הגמ' אף לרבנן, והכא שאני, משום דלא שלטא בה אוירא, ולזאת בעינן שיעורא דנפרכת בלפירן דמשמע דדם מיהא איתא בקרומים. דאל"כ הו"ל להגמ' למימר דבהקרומים לא שייכא כדי שתנקב ואינה מוליא דם, יען דדם ליתא במליאות בהו כלל, וע"כ גם לאח"ש אפשר להתהוות דם ע"י נקב ובזאב ובמשמוש יד הטבח, דלא תלינן בהו אלא רק מחמת ספק ודרכם לעשות נקבים משוכים וכדומה, לזאת באם שיש להנקבים איזה סימנים ילאו מוספק ואין לתלות. לא כן בנקבים מהולעים דאית בהו חזקה דלאח"ש ועושים עגולים וגם דם, נמלא בהקרומים שפיר לא איתרע חזקה זאת, ובכל אופן אזלינן לקולא. וכן נראה דעת כל הראשונים מבלי שום חילוק, ויעוין נא במ"ש החג"ש בסי' ל"ו ס"ק כ"ב ע"ש, והבן :

*) קלז **אה"ב.** האי דינא דקרום יש לדון בזה מתורת דין דבשר בלוי המובא בב"י בסי' ל"ח, ובט"ז בסי' ל"ט שאיננה נחשבת לריעותא, אבל אין אנו באים מתורת דין חרתי לריעותא, רק זהו אומדנא דמוכח דמחיים נעשה,

ולהרום

נוקב הקרומים ומחיים א"א לו. ולו יהא דיש שם עיפושי בשר, דבודאי מחיים נעשה, אבל הריעותא הזאת איננה אלא בבשר והחששא דנקב היא בהקרומים ומנין לנו לומר שהקרום ניקב מחיים, דנראה נא דעיפושי בשר אין מעלין ומורידין, כי רש"י כתב בחולין שם תולעת היוצאה מן הריאה וניקבה העיקר הוא על שעת יציאתה ומדפסקינן דהלכתא לאח"ש פריש, ע"כ דנקיבת הקרומים נעשו לאח"ש, וכן יש להוכיח מדברי הרמב"ם שכתב להדיא בפ"ז משחיטה הט"ו תולעת היתה בריאה וניקבה ויצאת וכו' ע"ש עד חזקתה שאח"ש תיקוב ותצא, דאלא מוצאין אנן דלא איכפת לן במה שנתהווה תחת הקרומים, והעיקר אנו דנין בהקרמים. ועוד אית לן לומר דכאן היתה שם מורסא והקרומים שלמים היו, ואך בכלות חום הטבעי יצאה התולעת לבקש חמימות ופגעה במקום הזה, כי אין לדון להצטרף מטעם תרל"ר כי המורסא לקותא היא מקודם השחיטה, ואין לה שום חזקה, ובהתולעת חזקה דלאח"ש יש, והיכא דאית חזקה להריעותא השניה איך אפשר לדון בזה מתורת דין תרל"ר, הלא חזקת כשרות מסייע לה. ואינו דומה לדין ס"ת ע"ג בועה שכתב הראב"ד בתמ"ד סי' י"ב שממנו מקור הדין הזה נובע, ולא נכנס בגדר ריאה שהעלתה למתים בחולין (דף מ"ח ע"א), כי התם ספק מיהא איכא ואך תולין, וכאן גם ספק אינו, ובפרט לדעת הרמב"ם בפ"ז משחיטה ה"ה דס"ל דגם בהעלתה למתים אם יש מכה בדופן ויש נקב בריאה תולין בהמכה ע"ש, דמכ"ש וק"ו הוא לנידון זה. והגם דדעת האשכול שאין זה אלא מתירת ספק יעויין בסדר חי"ט בקצרה סי' כ', וכן משמע מהטור בסי' ל"ו, אבל בדין זה יודו כי אנו דנין על הקרומים והריעותא איננה אלא בבשר, ומנין לנו לומר דהקרומים ניקבו מקודם ובודאי דמידי ספיקא לא נפקא, ויש לתלות גם באופן כזה. ועוד דמלינו לישנא דהתליעו משתמש על רקבובית וכדומה, יעויין בכלאים פ"ב בנמלך לזרעה שעורים ימתין לה עד שתתליע, ובירושלמי שם פ"ב ה"ג ובתוספתא שם ובב"ק (דף כ"ב ע"ב) והתליע מתוכו מהו, ובכמה דוכתי. וא"כ בודאי הדרך הוא להיות שם עיפושי בשר ולא מקפידין על זה, אף שהדבר המתעפש אינו נחשב למאומה כנראה ממנחות (דף כ"ג ע"ב) דלכי מיעפשא הו"ל וכו' ע"ש, וא"כ אין זה אלא רק כמו שחסר הבשר וחסרון מבפנים הוא ולאו שמיה חסרון. ולא מיבעי' היכא שהקרום מלמעלה שלם ויפה, כגון שנתקשה לגמרי לא איכפת לן במה שנתהוו תחתיהם, ואף אם ניקב נראה דיש לדון טובא, ובשעת הדחק ובהפמ"ר לא הפסיד המיקל, כי יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד:

שאלה קלט.

והשלישית בסרכא שלכ"ם שעברה ע"י קליפה, ומתחתיה נמצא תולעת, והיה ניכר מקומה דרך הקרומים, אך מקום הסרכא נתקשה בבשר, אם יש להתיר?

לענ"ד נראה דלו יהא דסרכא שלכ"ם העוברת ע"י קליפה אם שיש לה מקור מהגמ' מחולין (דף מ"ח ע"א) וכנראה מדברי הרמב"ם בפ"ז משחיטה ה"ה אבל לריעותא נחשבת וטעמא הוא דאמרינן הואיל ואשתני אשתני וחשיבא להצטרף לעוד ריעותא אחרת ולומר דמחיים נעשה, מ"מ כאן שאני, חדא דהא הקרומים שלמים הם וחזקים ואין לחוש כלל במה שנמלאים בתוך הבשר, ועוד אף שנאמר דדין זה יש לדמות לדין מחט בכרס וסרכה כנגדה אם עברה ע"י מיעומ"ש שיש להתיר, וכן מדין מחט הנמצאת בריאה תחת הקרומים ועל מקום הזה היתה שם סרכא ועברה דיש לדון בזה טובא כאשר יבואר לקמן בסי' ק"ס וקס"ב ומכ"ש בתולע דאית לן חזקה דמחיים לא פריש, כי איכא סברא למימר דהסרכא לא תהא נחשבת לקורט דם, אלא היכא שאיננה עוברת דאז מתורת הוגלד המבואר בכתובות (דף ע"ו), ובחולין (דף כ"א) אתינן עלה, וכן יש למילף מדברי רש"י בע"ז (דף ל"ב ע"א) דפירש יש עליו קורט דם גילדא בלע"ז קרוסטא, וכן כתב השבה"ל בה"ט סי' י"ד ע"ש. וכנראה יש לחלק בינייהו ויבואר לקמן מזה, מ"מ כנראה מדברי רש"י משמע דקו"ד הוא גלד, אבל כ"ז הוא בגלד המתקיים, וכן במקום דאית לן לומר קו"ד מנין, אבל כבר כתבנו לעיל בסי' קל"ז ראיה מחולין (דף מ"ו) דגם בהקרומים יש דם ע"ש, לכן בהני תולעים דאית לן חזקה דלאח"ש פירשו ע"כ אף באית סימני נקב מיירי, לזאת איכא למימר דבכגון זה ליכא למיחש ורק כי מדברי הב"י בסי' ל"א שכתב בדין תולעת בקרום ש"מ וז"ל: אפילו ניקבו הקרום ויצאו כשרה כל שאין עליו קו"ד כדאמרינן גבי ריאה וקורקבן וכו' ע"ש, דמשמע מזה דאם יש קו"ד בודאי אמרינן דמחיים נעשה, אבל יש לחלק כי קו"ד הוא דבעינן ממשות של דם וכדאיתא בירושלמי דשבת פ"ז ה"ב בחיבל דגלדר הדם יעוי"ש, ולא כן בסרכא שהסרכא איננה אלא מתורת ספק וכשאלת אף ספק אינו, ולכן שפיר איכא למימר דיש להקל בהפמ"ר. כנלע"ד:

שאלה קמ.

נמצא במצר החזה נקב מתולעת, וסרכא היתה שם סרוכה לדופן, ועברה ע"י מיעומ"ש, אם יש להתיר?

תשובה, כבר ביארנו בדינא דתולעים דחזקה אית בהו דלאח"ש פרשי, ואף במקום דנמלא שם עיפושי בשר יש לתלות ולומר דהנקב בקרומים מחיים לא היה, כי גדולה חזקה, ועוד אף להנך דסברי דתולין, מ"מ נראה דגם הם מיירי בנקב כזה, אשר בלא טעמא זאת היה מוכח דמחיים נעשה. ולכן במצר החזה דהדין הוא דבכל נקב שיארע שם הדפן סותם כדאיתא ברש"י בחולין (דף מ"ג ע"א), ומפורש יוצא כן בגמ' שם (בדף מ"ח ע"א) דכשרה, ואף מבלי סרכא כדכתבו התוס' שם בד"ה אמר בשם רש"ש

גאון

ורצית זבח

ולקרום שעלה מחמת מכה נידון. ואף כי קשה לומר לפי דעת הראשונים דס"ל דבודאי לאח"ש נקיב ומתורת חזקה אתינן ואיך ינקב התולע מבחיים, הא הריאה מרחפת, ויש לה תמימות, אבל זה ל"ק כלל, כי אין זה אלא פלפולא בעלמא מפני שאף בלא

תולע

גאון ע"ש. ואף להני רבוותא דסברי דבעינן סריך, וכן להני דבעי סביך וסריך, אבל בכל אופן נקב אינו פוסל בהאי דוכתא, וא"כ בנידון כזה דאית לן תרתי לטיבותא: "חדא" דהדופן סותם, "ועוד" יש חזקה דלאח"ש נעשה והסרכא שעברה איננה נידונת לסרכא דיש לפ"ז לדון להתירא, כי ליכא למימר דסרכא ראיה היא שמחיים נעשה וקרום שעלה מחמת מכה היא, דהלא התם קרום שעלה מחמת מכה אינו פוסל, כי סתימת הדופן נחשבת לסתימה, והכי ריביתייהו, דליכא חששא לשמא תתפרק, ומבלעדי זאת הא התם יש סברא לומר כנראה מהגמ' דאף בהעלתה למחים אין לחוש וכשרה הגנה, מכ"ש באופן כזה, דלו יהא דאם נאחוז בהסברא הזאת בסימני הנקב שיש לה מראים שמחיים נעשו הא בכל אופן כללא אית לן דהדופן סותם וסתימה מעיקרא היא, ולכן נראה דבנידון כזה יש להקל בהפמ"ר, וכ"כ לדון מנ"כ אם סרכא היא הא סריך הנקב, ואם איננה נחשבת אין זה קרום שעלה מחמת מכה דלריר נחשב. יעויין לקמן בסי' קנ"ב. כנ"ל ת"ל:

שאלה קמא.

ובנשבר הצלע כנגד הריאה ונמצא באונא שם נקב הבא ע"י תולעת, אם אפשר להכשירנה?

תשובה. ככר ביארנו שאין לחוש בנשבר הצלע לנקב בריאה, כי אף בעוף מולאין אנן שיש חילוק בין שמוטת הגף לבין שבירת הצלע, כאשר יעויין בביצה (דף ל"ד ע"א) וברש"י שם ד"ה ה"ג, ובחולין (דף כ"ז ע"א) וברש"י שם ד"ה טרפה ע"ש, ואף לפי מ"ש רש"י שם (דף כ"ב ע"א) בד"ה אלא בשם בה"ג דשבורה בעי בדיקה מאן יימר לן דקאי על נשבר הצלע וכנגד הריאה, הלא אפשר לאוקמי דמיירי בנשברה השדרה ומחששא דפסיקת החוט. ומפורש מולאין אנן מתורתן של ראשונים: מתשובת הרא"ש כלל כ' סי' ע"ז ומר"ן בחולין פ' א"ט בשם הרשב"א דחילוק גדול יש בין שבירת הצלע לדין קוץ או מחט ע"ש, ולכן בודאי בכגון דא אין חששא כלל, כי הלא נקב זה אשר אנו דנין בו חזקה אית ליה שלאח"ש נעשה מחמת התולעת, והדופן אינו מעלה ומוריד, ואין זה סימן להוכיח על הריאה ולומר דמחיים נעשה. ואף לדעת הב"י שמחלק בדינו של הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ז משחיטה ה"ה דאם נמצאת נקובה ונמצא גד פן מכה תולין ואומרין אחר שחיטה נעשה, אין זה אלא במכה ולא בנשבר הצלע, דלפ"ז לסברתו בתולעים שדומה למשמוש ידא דטבחא ומספק הוא דתלינן, דנמלא דבדין שאנו דנין יש לכאורה להחמיר, מ"מ נראה דחלוק דין דתולעים מדינא דהתם, דהתם אין דבר המנגד ומכיון דריעותא לפנינו ויש הוכחה קלת דמחיים נעשה לא תלינן במשמוש ידא, משא"כ הכא דאית לן הוכחה דהתולעת דרכו לנקב וקרובה יותר סברא זאת מלומר דשבירת הצלע תנקב את הריאה אף כשיש בה עוקץ, ולכן בדין זה דלכל הני טעמים יש לנו למצא פתח להתירא ויש להכשיר. כנלע"ד *):

שאלה קמב.

במקום שנצמק במקצת האונא נמצאו שם נקבים ותולעים, אם יש להכשיר?

תשובה. ככר לעיל בסי' קכ"ה ביארנו שאין הלימוק נחשב לריעותא, כי בגמ' ובראשונים לא נזכר דין דלימוק במקלת ואף לדעת הבה"ג בה"ט דסובר באונא דריאה שיבשה ואינה נפרכת בלפורן. וכן לגרסת האו"ז בה"ט סי' תי"א ע"ש, לאו מתורת דין לימוק קמיירי אינהו, כ"א מטעמא אחרינא, ולכן נראה דבכיד"ד אין סברא לומר דהלימוק מוכיח על הנקב הנעשה שהוא מחיים, כי דבר נפרד הוא. דחדא דעיקר דין לימוק מתורת חסר קאתינן, וחסר וניקב לא שייכי להדדי, ועוד דדין תרת"ל היא מטעם שתולין הקלקלה במקולקל, אבל זה לא שייך לומר אלא רק היכא שאנו דנין בב' גופים, דאז אם יש לנו איזו הוכחה אמרינן דגררה גם להשניה ושם נתהווה. לא כן בזה שאנו דנין רק על הזמן ומכיון דאית לן חזקה דע"י תולעים לאח"ש הנקבים בקרומים נעשו איזו שייכות יש להאי לימוק בהדי הני נקבים. ומטעם תרי דיעבד לא שייכא הכא, כי "חדא" דלימוק במקלת מהאונא אף לדיעבד אינו נחשב, "ועוד" הא אית חזקה בהנקבים המסייעת לחזקת היתר דבהמה. ואף להאשכול בסדר חי"ט דסובר דתולין ואין זאת חוקה, מ"מ לא שייכא לאצטרופי בהדי הדדי, כי להלימוק יש לחלוחית והרוח מנפנפת בו והמקום הזה מרחף אך שיש חסרון

ורצית זבח

תולע הדין דנטרפת, ולכן איכא למימר דאפשר דהתולע הזה נתהווה מעיפושא בשר וכדכתב הרמב"ם בפיה"מ באהלות פ"ב מ"ב, ויעויין באיוב קפיטל כ"ה בתרגום על הפסוק אף כי אנוש רימה שכתב בר נש דבחייו ריחשא ובמותו מורנא, ולזאת נראה דכיון שעבר בנקל דיני כדין סרכא הנמלאת ובתוכה מורנא שמבואר לקמן גם קל"ט ע"ש, ואין שום סברא באופן כזה לדון להכשר:

*) קמא אהמ"ם. אם כפי המבואר בהסימנים האלה ומהני חילוקי דינים מולאים אנן דיש להתיר בתולעת אף בנקב אדום או עגול או פתוח. וכן בהושחר יש טעם דהשחרות היא מעיפושי הבשר ולא מהקרומים, אבל ל"ע דמ"מ אף כשנקל בודאי ילטרך להסיר המוגלא מתוכה ולראות אם לא שלטה האי מראה בהקרומים. כי יש לחשוש מטעם מראה שחורה הפוסלת בריאה בחולין (דף מ"ו ע"ב), ובנדה (דף כ'), ובירושלמי שם פ"ב ה"ז, וביו"ד סי' ל"ח וקפ"ח יעוי"ש. ולו יהא דכללא אית לן דכל שחור אדום הוא אלא שלקה, וא"כ כשנקל באדום כ"כ גם בשחור, אבל איכא למימר דלאדום אפשר לאח"ש להתהוות, מטעם דגם בקרומים נמלא דם, משא"כ בשחור דסימן הוא שמחיים נעשה דזה נלגר הדם היא וכדאיתא בירושלמי ובבת פ"ז ה"ב בחובל בחבורה ע"ש. ואפשר לאוקמי בשחרות כזאת אשר איננה ממיני המראות, אבל בגופא דהדא מילתא יש לעיין במה שכתב הלבוש בסי' ל"ו סעיף ה' דעריב ותני דין נקב הנעשה ביד הטבח ודין תולעים שנקבוה ולא הפסיק בינייהו.

אלא

חס־ון בפעולתה שאיננה כראוי להיות לה. וגם אין לחשוב ולומר „דהדא" היא מיעוט כנגד הרוב „והשנית" היא חלק מהרוב, דלפ"ז לירוף בהו מהני וחשיב לתרמ"ל, אכן בזה נראה דכיון דרובם ככולם סוברים דחזקה אית לה וחזקה זאת היא הבאה בטבע ומסברא: בין לטעם שבחייה הריאה מרחפת, ובין לטעם דיולאת לאח"ם לבקש תמימות כשאפס חוס הטבעי חזקה אלימתא היא ואינה נכנסת בגדר וכס"ג דמיעוט המגרע את הרוב, ולזאת נראה דמכל הני טעמי בכגון דא יש לדון להתירא. ככלע"ד:

שאלה קמג.

נמצא נגלד קרום העליון, במקצת בהאומא, ותחת הגלד היה שם תולע כמין מורנא, אם יש להתיר?

תשובה. כבר ביארנו לעיל בסי' קל"א דנגלד פורתא אף לריעותא כל דהוא איננה נחשבת מחולין (דף מ"ו ע"א) מדין ריאה דהגלידה כאהינא סומקא, ומסוכה (דף ל"ו) לפי פירוש הר"ח המובא בתוס' שם. ואף דאיכא למימר דדין חסר לא עדיפא מנקב, וכמו דאמרינן בניקב קרום העליון שאין הבהמה נטרפת מחולין (דף מ"ו ע"א), כמ"כ הדין בנגלד, כי חסר לפי הסברא מובנת שאין לך נקב גדול מזה, כאשר יש להוכיח מדברי רש"י (בדף מ"ג ע"א) ד"ה לית, דנראה לפ"ז אפשר לומר דכיון דבהבשר איכא עיפוש ומוגלא, וע"ג נגלד במקלת דמחיים נעשה, והקרום הזה הוא קרום שעלה מחמת מכה. אבל לאחר העיון אין זה הוכחה כלל, יען דהריעותא דהבשר עם ריעותא דהקרומים אין להלטרף דלא שייכי להדדי, דזה מעיד על האיכות הפנימיות וזה על החילוניות, ובהתולעת לא איכפת לן במה שעושה מתחת הקרומים בחיי הבהמה, כ"א העיקר אנו דנין על הנקב שנתהווה בתוכו; וע"ז אנו אומרין דלאח"ם חזקתו הוא דפריש ועושה נקב וכדכתב הרמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ו, וכן דעת הראב"ן, והאו"ז והרשב"א. וסברא יש דא"א לה לנקוב בחיים ככתוב בב"י בסי' ל"ו בשם הכ"ב וכן דעת האיסוה"ת, ועלייהו סמכינן ואמרינן מכיון דהקרום הזה קרום חזק הוא ויפה למאד שא"א לנקוב לו בו מחיים, ובודאי לא ניקב ואין זה קרום שעלה מחמת מכה, כי לאח"ם הו"ל לפרוש, ומדלא פריש ש"מ דלא ניקב בודאי. ואף להני רבוותא דסברי דתולין דנמלא שאין זה אלא ספק השקול, ומטעם דנשחטה בחזקת היתר עומדת, מ"מ כיון דלא נראה לנו נקב בפועל בהריאה רק במה שנגלד במקלת בקרום העליון דאינה נחשבת לריעותא כלל מנין לנו לתלות ולומר דמחיים נעשה דלמה יגרע מחזקתה זאת

ורצית זבח

אלא כשנמלא הנקב עגול דאז במ... ידים לא תלינן, אבל בתילעים אפשר דתלינן שפיר, ודין דנמלא סביבות הנקב אדום כתב לאחר דיגא דתילעים דמשמע מזה שאף בתילעים אין לתלות היכא דיש להנקב הני סימני דאדמימות, דלפ"ז יסתרו כל הבנינים האלה הכתובים גם בהסימנים הקודמים, וכן יש להוכיח מדברי השמ"ח והתבו"ש יעוי"ש. אכן לדעתי מידי עיון לא ילא דהא בין עגול ובין משוך פשוט הוא לחלק כאשר נעיין בדברי התוס' בזבחים (דף ע"ד ע"ב) ובגמ' שם ובחולין (דף כ"ג ע"ב) בתוס' ד"ה ספק. אבל מנין לנו לומר דבעגול נתלה בתילעת ולאח"ם נתהווה ולא כן באדום, הלא יש לנו סברא דבהקרומים דם נמלא ואף לאח"ם דאל"כ יקשה מחולין (דף מ"ז) בחילוקא ריאה שיבשה מאוון בכור, ומדוע לא נתלה גם באדום. ובשלמא בסיבה לדידית שלא בגוף הריאה מכיון דאית לן הוכחה קלת בגוף אמרינן דההוכחה הזאת עדיפא, אבל בסיבה מקרית בגוף מנין לנו לומר ולסמוך על הוכחה קלת לחומרא במקום דיש לנו חזקה דרוב בהמות כשרות הן, ולא מיבעי' בנמלא אודם בללעות בודאי שאין זה סימן להריאה כי מאבר לאבר אין לנו להחזיק ריעותא במקום דאיכא הוכחה גדולה דלאח"ם נעשה, ובפרט דהוגא דרבותא סברי דחזקה היא, וגם באודם במקום הנקב כמי י"ל שאין זה סימן כי האדמימות אפשר שהבוא לאה"ם. ואדרבא אית לן למימר איפכא דכמו דגלדים סימן הוא מחיים מירושלמי שבת פ"ז ה"ב גלרר הדם, כן איכא למימר גם בעגול כדאיתא בירושלמי דע"ז עד שהוא בחיים נסלל וכו' יעוי"ש, וא"כ דבעגול בודאי תלינן כן אף באדום, דחזקה היא דלאח"ם פריש, והאי שכתב הלבוש לאחר דין דתולעים ל"ע. ומלאתי ראיתי בחגו"ש שם בס"ק כ"ב שכתב דזה קאי אשלפניו דהיינו במקום דתולין במשמוש ידא דטבחא או בזאב ע"ש, והגאוני ת"ל, ובחידושינו ליו"ד סי' ל"ו ס"ה כבר בא הדבר מבואר מזה באורך, ומ"מ מידי ספיקא לא נפקא, יעויין במ"ש הרא"פ בס"ק ס"ז, וס"ח, בשם הכנה"ג, ובברכ"י בסי' ל"ו ובתבו"ש שם ס"ק ל"ג, והבן:

*) קמב **אהמ"ע.** יעויין נא בס' ירושלמי הנדמ"ח בחולין פ"ג ה"א רי"א לציפוראי אתון אמרין בשם ר"י לס"ד מחטא אלא אוף מורכיי ולית דו כן, מ"ט לאח"ם הוא דפרשי, דמשמע מזה דחזקה היא דלאח"ם פרשי, דאל"כ מכיון שהריעותא לפנינו היה לריך להיות דין זה דומה לדין מחט הנמלאת בריאה, וכמו דאמרינן התם דמחיים נעשה משום דחיישינן לשמא ניקב קרום הריאה קו"ש, כמ"כ בתולעת, וע"כ דאין שום חשש בזה, ולכן גם בלמוק דאתינן עלה מתורת דין חסר בבשר ולא מתורת דין נקב בקרומים, ולדעת הב"י בסי' ל"ו אין לחוש בזה כלל, ורק דהט"ז והש"ך והמהרש"ל מחמירין ובמקלת כשר הוא לכו"ע, נראה דאין שום שייכות לדין נקב ממורנא הבאה בריאה. ולו יהא דיש לדון עובא בדינא דנקבים הבאים מתולעת, כי איכא למימר דלאו מתורת חזקה אנו באין אלא מתורת דין ספק, דטעמא הוא משום דאמרינן נשחטה הותרה, כי איכא למימר מהא דאיתא בחולין (דף ל"ב) בשחט הקנה וניקבה הריאה תליא דין זה השנוי (בדף מ"ט) במורנא הנמלאת, וזהו באמת דעת הטור והרא"ש דתולין דנראה שאין זה אלא מתירה ספק משום דסברי דמטעם נשחטה הותרה קאתינן, ולכן אף בספק השקול אמרינן כן, ויעויין נא בש"ך בסי' ל"ו ס"ק ט"ו, אבל מאחר דחזינן דדעת הרמב"ם, והראב"ן, והרשב"א, והאו"ז, והכל בו, והאיסוה"ת מתורת ודאי אזלינן בתרייהו ואמרינן דחזקה אלימתא היא כאשר יעויין בב"י ובב"ח סי' ל"ו, ולכן בנד"ד יש להקל בהפמ"ר ודוק:

חזקת היתר דאית לה. ולכן המיקל בהפמ"ר לא הפסיד, כי יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד *):

שאלה קמד

גבישושית באונא העליונה ובה היה נקב ממורנא, אם יש להתיר?

תשובה. כבר ביארנו לעיל בסי' ל' ע"ש מספרא דפ' תזריע אות כ"ר ומתוספתא דנגעים פ"ב דהמקום של הגבשושית מקום בריא וחזק הוא, ולכן אף אם כרון ונתבוב בסיג דתר"ל להצטרף חסר וניקב בהדי הדדי, מפני דחסר מכ"ש וק"ו דמניקב אתינן, וכדיש להוכיח מרש"י בחולין (דף מ"ג ע"א) שאין לך נקובה גדולה מזו יעוי"ש בד"ה ת"ל, כ"ז אינו אלא בחסר שבא מחמת מקרה וסיבה שנתהווה, אפשר לומר שמוכיח הוא דיש כאן דבר המטריף, כי שניהם מעידים על חולי וחסרון בהגוף או בפעולתו, ולא כן בדין זה די"ל שאין לו תואר אוגא כלל, ורק כשהיה לו אז היה נחשב ליתרת כאשר כתב הב"י בסי' ל"ה ע"ש, דלפ"ז נראה דמתולדה באת ואין זה מקרה הבאה בשינוי מחמת חולי שגרם רק היא שינוי הבא בטבעה, דבאופן כזה בודאי אינו מצטרף. ובפ"ט בריאה דתולעים דרובא דרבוותא סברי דלאח"מ פרשי לכן אין שום חששא בהך ויש להקל. כנלע"ד:

שאלה קמה.

והשנית בדין מורנא היוצא מן הבועה שדן להיתר?

לקו"ד, נראה דכיון דאית לן חזקה דתולעים מחיים אינם מנקבים את הקרומים, ופורשים ויוצאים לאח"מ, בודאי גם בדאיכא בועה י"ל כן, כי הבועה לבד איננה אלימא כ"כ שתהני עדותה על ניקבי מורנא ולומר דמחיים נעשו. ואף לדעת הרמב"ם דס"ל דבועה בדיקה לריכה היכא דמליא מים, דחיישינן שמא ניקב הסמפון, אבל אם כשבודקין ואין יוצאין שום נקב וכן אם הבשר סותם אין להסתפק כלל, כי מחמת התולעת הא כתב בפ"ז הט"ו שם דבתולעים חזקה אית להו דלאחש"פ, ולכן לדידן דנקטינן כרוב הפוסקים אית לן למימר מבלי ספק כלל דיש לסמוך על חזקה זאת, כי אדרבא איכא למימר, מכיון דאית לן חזקה דמחיים א"א לו לינקב, אף כשימלא נקב בתוך הסמפון במקום דלא שייך לומר דהבשר סותם כשרה הכנה, יען שאין דרכו לנקוב מחיים, וזהו טעם דמסתבר אף לפי שיטת הרמב"ם, ורק משום הבועה לדידיה איכא למיחש, משא"כ לדידן בודאי דאית לן לומר דלאח"מ ניקבה, ואין לדון מתורת דין תר"ל, כי אף לדעת האשכול, והטור והרא"ש דנראה שאין כאן חזקה, מ"מ לא נחשבת זאת לריעותא להצטרף בהדי ריעותא דבועה; מכל הטעמים האפשריים לדון בשבילם בגדר תר"ל. ודוגמא לזה מולאין אנן בסוכה (דף ל"ו ע"א) וברש"י שם בד"ה לא חפח דכתוב שם ב' פירושים. ולהשני פרח ר"ל מחמת תולעים שאכלוהו, דמשמע להפי' הראשון דכשר הנהו, והלא יש לדון מגדר תר"ל, כגון שהיה זה הר"ר והרקבון במקום חזזית, ועי"כ דלא חיישינן להכי. ואף כשנחלק מדין אתרוג דל"ש לומר בחייו א"א, משא"כ בריאה, דא"ל דמחיים א"א ובודאי לאח"מ נעשה, ולזאת נראה דיש להקל בנידון זה. כן נראה לע"ד **):

שאלה קמו.

ובמה שנשאל בסרכא שלב"ם שיצאת מהריאה לטרפש הכבד, ועברה ע"י קליפה הנהוג בקל, ונמצא שם נקב עם מורנא, אם יש סברא להכשיר?

הנני אומר לענ"ד דיש לדון בזה טובא, מטעם דכל סרכא היא קרום שעלה מחמת מכה, וכשעוברת ע"י קליפה אמרינן

ורצית זבח

*) קמג **דאה"ק**, אם היה נגלד בהקרום התחתון והקרום העליון היה שלם ונראה מתחת הקרום תולעת היה אפשר לדון להתירא, ממ"נ „חדא" דאם ניקב כולו היה לן חזקה דלאח"מ פריש, „ועוד" מחיים א"א לו לנקוב, „ועוד" דלא הספיק לנקוב ב' הקרומים, כ"א עשה נקב בהקרום התחתון לבד. אבל בדין המבואר פה לע"ג ויסוב רב, מפני דהסברא נותנת דאיכא למיחש לקרום שעלה מחמת מכה, ואפשר מכיון דאיכא ריעותא לפנינו איתרע חזקה ומחיים ניקב. ולו יהא דקלת ראיה איכא להביא מס' ירושלמי דחולין פ"ג ה"א דאמרין בשם ר"י לס"ד מחטא אלא אוף מורנא ולית דו כן, מ"ט לאח"מ הוא דפריש, וטעמיה דר"י הוא כשנדמה דין זה לדין מחט איכא למימר כמו במחט חיישינן לשמא ניקב קרום הריאה וזהו טעמא מאן דס"ל להטריף, כמ"כ גם במורנא ור"י דמכשיר סובר דחלוק דין זה ממחט משום דחזקה אית לה לכן אין לחוש לשמא ניקב הקרום ולקרום שעלה מחמת מכה ואנן דפסקינן כר"י דלאח"מ הוא דפריש, ע"כ דאין שום חשש כשנמלא מבפנים לשמא ניקב קרום הריאה ולקרום שעלה מחמת מכה כאשר יובן לכל מעיין בס' ירושלמי הזה, כי במחט בודאי איירי שמונחת בפנים והקרום ע"ג שלם וכשרולה לדמות תולעת ע"כ בכגון זה איירי ור"י דמחלק סובר שאין לחוש, אבל ל"ע טובא בדברי האחרונים דלא משמע הכי. ובדוחק יש ליישב ולומר קלת סברא להתירא מפני דאיכא למימר דלא נחשב זה לאיתרע חזקה חזקת דלאחש"פ, כי האי נגלד פורתא י"ל דאף לריעותא כ"ד איננו נחשב, וממילא לא שייך איתרע חזקתו, ואף כשנאמר דנחשב לריעותא כ"ד, אבל בזה לבד לא די להורע חזקתו זאת המסייעת לחזקת היתר ועדיין לא ילא הדבר מידי ספיקא, כי איכא למימר הכי והכי, ול"ע עמוק וגדול והבן:

) קמה **דה"מ, יעויין נא בגב"ש סי' פ"ה מ"ש בזה שדעתו נוטה להתירא, וכן דעת הטל"ל בתר"ל אות קמ"ז, והמקד"מ בסי' ל"ו ס"ק ע"ג, והלבש"ר ס"ק מ"ד. אמנם איתא פלוגתא דרבוותא בהאי מילתא דדעת הפרת"ב בסי' ל"ו

אמרינן דאין זאת סרכא, אבל בעינן שתהא תחתיה הריאה שלמה ויפה, וכאן בדיקה ליתא. ועוד איכא למימר דהסרכא הזאת מעידה על הנקב שמחיים נעשה, מפני דכל סרכא לספיקא נחשבת, ומכיון דאית לה נקב, י"ל דממנו הסרכא יצאת. ולו יהא דנמצא שם מורנא, אבל מציאות הסרכא מנגדת לחזקה זאת שמורנא לאחש"פ, ולכן מחיים נעשה ודינה כדין ניקב הריאה, אבל מדאיכא למימר בדין זה דתולעים דחזקה אלימתא היא דמחיים א"א לנקב, ולכל סרכא אשר איננה עוברת אין זאת רק אלא ספק טרפה, כדמשמע מדברי הרמב"ם בפי"א משחיטה ה"ו ומר"ן בפא"ט ע"ש, והיכא שעברה דאיכא למימר שמא לא ניקב כלל ושמא לא ניקב רק עור החילון בלבד, דלפ"ז היכא דיש שם תולעת י"ל דקרום התחתון ניקב לאח"ש, וכמו בנגלד פורתא דכתבנו לעיל בסי' קמ"ג דיש להכשיר יען דבריאה בעינן נקיבת ב' הקרומים וכשלא ניקב אלא חדא יש לנו לתלות בכל אופן דהשני לאח"ש נתהווה, ובעינן נקיבה מחיים בב' הקרומים והאי בדיקה בסרכא העוברת אין זה אלא חומרא בעלמא, ובפרט לדעת העיטור דסובר דסרכא העוברת איגלד קרמא עילאה, לזאת לא איתרע לן חזקתה, וכיון דיש חזקה זאת המסייעת לחזקת היתר אית לן למיזל אבתרייהו, כי לא נחשבת זאת למכה, היכא שאנו רואין שאין עיפושי בשר תחת הקרומים כלל, ומכיון דעברה בקליפה קלה ורכה, כ"ל דיש לדון בזה טובא, והסברא נוטה דהמיקל בהפסד מרובה ושעת הדחק יש לו על מה לסמוך. ככלע"ד *):

שאלה קמז

קרע בהאומא ויודע בבירור שעשה הקרע הזה במשמוש ידים, ואך הנקב הוא במקום כזה שי"ל שהנקב הזה מחיים נעשה, כגון שנמצא אדמומית סביב, אם יש להקל?

תשובה. במקום אדום או שחור סביב הנקב אין לתלות במשמוש ידא דטבחא, כי סימן הוא לחבורה זאת דמחיים נעשה כדאמרינן בירושלמי דשבת פי"ז ה"ב ע"ש. ואף דהתם איתא ונצרר הדם דמשמע מזה דוקא כשנצרר דנעשה כגוש אחד הני טיפי דם, לזה איכא למיחש שמא מחיים היתה, כי אין לך ריעותא גדולה יותר מזו. לא כן היכא שלא נמצא רק אלא אדמימות, דאז אין זה הוכחה וסימן שנעשה מחיים, ולכן באדום במקצת נראה דיש שפיר לתלות, כי אף בצלא דם איכא למימר דלאח"ש נעשה ולא יצאה הבהמה מחזקת היתר שיש לה, וכדמוכח מחולין (דף מ"ו ע"ב) ע"ש, ואף בנצרר הדם שאני כיון דנצרר סימן הוא שהנקב ישן דבנקב חדש א"א להיות כן, ולכן בדין זה דאמרינן דתולין איכא למימר דאם שאנו דנין מסתמא מבלי שום הוכחה אז היכא דאדום סביב הנקב או שחור אין לתלות במשמוש ידים, אבל היכא שנקב בודאי ויודע בבירור אפשר דיש לתלות בו. ולכן נראה באדום סביב הנקב דמדינא דהגמרא גם לאח"ש אפשר להמצא

וללהת

ורצית זבח

ל"ו סעיף כ"ט, והרא"פ ס"ק ע' דעתו נוטה להחמיר, מפני דחיישינן שמא מחיים נעשה. אבל יש מקום עיון גדול, כי כאשר נעיין בחולין (דף מ"ח ע"א) בדין ריאה שהעלתה למחים דאמרינן דחוששין היכא שאין מכה בדופן. ואף לדעת הראב"ד דס"ל דמטעם שהם נעשו הוכחה להסרכא שמן הריאה באת, מ"מ איכא לחלק טובא, דהתם הריאה עלולה לקבל סרכות, ורק אם יש ספק שמא אתיא מן הדופן, לזאת בדיקה לא תהני, לא כן הכא שהתולעת עלולה לפ-ום לאח"ש, ואיך מהני להצטרף לזה הבועה. ועוד דהתם דכיון שהמקום מקולקל ודרכה של סרכא להעיד על נקב, ולהתהוות מחמת ליחה סרוחה כדכתב רש"י בחולין (דף מ"ו ע"ב), לזאת אפשר שהבועה גרמה להסרכא שתבוא, ונידונת כקרום שעלה מחמת מכה, ובודאי מן הריאה היא, אבל בדין זה דאפשר לומר מכיון שהתולעת מבקשת לה מקום, לילא חילה, ולאו מילתא דשכיחא היא להמצא שם תולעת, ונקב בהקרומים, דלפ"ז אין עדותן שוות, ולכן אין לדון דמחיים נעשה ודברי הרא"פ צ"ע טובא, כי גם במ"ש בדין דנגלד יש מקום עיון גדול לפי שביארנו לעיל בהגהותינו לסי' קמ"ג ע"ש והבן:

*) **קמו אה"ב.** טעמן של דברים הללו צריכים ביאור, כי ממ"ש לעיל בסי' קל"ז נראה דהני תרי פסקי סתרי אהדדי, אבל ביותר יש לדון בזה דכל עיקר סברא הוא מפני דבסרכא יש ספק שמא מהאבר הנסמך היא, ורק דאמרינן דהריאה עלולה להתהוות סרכות, אבל מיעוט מצינן גם בשאר אברים, ורק אין סרכא פוסלת בהם. ולכן יש לזה עוד ספק, אבל זה ניחא אם שהיתה הסרכא הזאת משומן, דנראה מתורתן של ראשונים דמהני בהו מיעומ"ש ע"י פירוק, ככתיב באו"ז סי' תי"א, לא כן בדין זה דעת תורה נוטה דיש להחמיר. ובאמת כתוב כן בפרת"ב סי' ל"ו וברא"פ בשם הכנה"ג ע"ש. ואף דהטוטו"ד במהדו"ת כתב להתירא בדין כזה, לזאת נראה דיש להביא ראיה קצת ממ"ש הב"ח בסי' ל"ז ול"ט בסרכא העוברת ע"י מיעומ"ש ונמצא נקב שאין לתלות במשמוש ידא דטבחא, היכא שהטריפות היא מדין התלמוד. ולו יהא דיש מקום לומר דבנסרכא לשאר אברים, לא אצטרכת הגמ' לן להשמיענו דאין לך שלא במקום רביתה גדול יותר מזה, אבל האי דינא עדיפא מהיכא דממשמשו ידא דטבחא, דהתם הריעותא היא ודאית וספק לן אם הנקב מחמת סרכא בא או מחמת משמוש ידים וכ"ז אינו אלא לפי שיטת התוס' דס"ל בחולין (דף מ"ז) דמטעם סופה להתפרק ולהיות נקב, והוה כנגדר שכתבו התוס' בשבת (דף ל"ד ע"ב) בד"ה וכי בתירוץ הב' דסופו ליסתר כסתיר דמי, משא"כ לרש"י ולהרמב"ם והעיטור ועוד מהראשונים דסברי דאין סרכא בלא נקב דהויא נקוב לפנינו אבל ע"י תולעת דאית לן דבר המנגד להסרכא המראה לנו בהוכחה דלאח"ש עושה נקב בודאי עדיפי יותר, כי אף לדעת הני רבוותא דסברי דאין סרכא בלא נקב, הא אית לן הוכחה דמחיים לא היה נקב כלל, ולזאת מי שמיקל בהפמ"ר אין מזניחין אותו, משא"כ בדינא הכתוב לעיל בקרום דשאני דהתם הקרום מגדר בשר בלוי ה"א ואפשר שזה מוכיח על נקב מחיים, כי אינו נכנס בגדר ובסוג סרכא עוברת ע"י קליפה. ועוד דהתם מיירי היכא שהיתה שם דקבובית ועיפוש כש: דבודאי שאני, ודו"ק:

דה"ל

וללאת מן הקדומים, אז מכיון דיודע בבירור ויש לן כמה ספקי לקולא, יש לתלות ולומר דממנו נעשה, אבל היכא דשחור דאז כללא אית לן דהאי שחור אדום הוא אלא שלקה ונצרר הדם סימן והוכחה דנעשה מחיים, לזאת אף שיודע בבירור שנקב בלפניו, אבל יש לחוש שמא במקום נקב נקב, כי בכהאי גוונא ילתה מחזקתה חזקת כושר, כאשר יעויין בירושלמי דברכות פ"ט ה"ג, ודביצה פ"ג ה"ד, ובחולין (דף ט'). וביותר יש לנו ראיה ממה שמצינו בלישנא דירושלמי דתרומות פ"ח ה"ג וז"ל: ולענין טרפה. ואר"ב בשם רבנן דתמן שחטו וחטפו זאבים בנ"מ כשרה שחזקת בנ"מ כושר, וחש לומר שמא נקבו? חזקת בני מעים כושר והכא אא"ה חומר הוא בסכנת נפשות וכו' ע"ש, דנראה מהתם מכיון דאית לן חזקה והוכחה, אז אמרינן דאיתרע חזקת היתר, כ"כ איכא למימר הכא די"ל דהם שיש הוכחה בודאי חיישינן ואמרין שבמקום נקב נקב, הא לא"ה לא ואזלינן בתר חזקה דבהיתר עומדת. כנלע"ד *):

שאלה קמח.

בצלע שנשברה והיה שם עוקץ כנגד הריאה ובהריאה נמצא שם נקב במקום דממשמש ידא דטבחא, אם יש לתלות בו?

תשובה. כבר ביארנו לעיל בסי' ל"ה וק"ל ע"ש דליכא למיחש בנשבר הצלע כנגד הריאה לניקב הריאה, יען כי בבהמה הריאה איננה נחבאת בין הצלעות, ועוד שאני דין גורם לנקב הבא מחמת דבר אחר, מן הבא מעצמו, ואף לנשמט הגף אינו דומה, כי התם איכא למיחש שמא ע"י הנפת גפה תנקוב את הריאה, משא"כ הכא דהצלע על מקומה עומדת. ועוד דרחוקה היא ולכן אם נתהוה במקום כזה אשר אפשר לתלות שבא הנקב ע"י משמוש ידא דטבחא נראה דבודאי תולין ולא ילתה מחזקתה חזקת כושר דאית לה [ואף אם היה הנקב פתוח מכיון שיודע בבירור שנעשה ממנו שם נקב בודאי לא חיישינן לשמא במקום נקב נקב] ולכן נראה שאין להחמיר בכגון דא, וכדעת רש"י בביצה (דף ל"ד) נקטינן ויש להכשיר. כן נראה לע"ד:

שאלה קמט.

בנקב בריאה, במקום שהיתה סרוכה למכה בדופן, והסרכא עברה ע"י קליפה הנהוגה בינינו, אם יש להתיר?

תשובה. דין זה מפורש יוצא מחולין (דף מ"ח ע"א) בריאה הסמוכה לדופן ונמצא מכה בדופן דתלינן הסרכא באת מחמת המכה שקלטה את הריאה, כן כתב רש"י שם ובספר הפרדס סימן רי"ז. ואף היכא פלוגתא דרבוותא אם איירי במקום שהעלתה למחים או לא העלתה, כאשר יבואר מזה לקמן דעת העיטור אות דופן, והרמב"ם בפ"ז משחיטה, והרא"ש בפה"ט, והאו"ז סי' ת"א, והמרדכי, והר"ן שם, והאשכול, והראב"ד, והמכריע, והבוה"ל בה"ט סי' ח', והסמ"ק סי' ר"א, והס"י סי' ס"ו, והלד"ל, והטור בסי' ל"ט, והמ"מ והכס"מ בפ"ז משחיטה, דלפ"ז יש לנו עתה להסתפק דדמיא האי דוכתא כמו שלא היתה שם ריעותא כלל, וחזקה היא שהסרכא הזאת מדופן באת, מפני דאיכא ס"ס שמא מדופן ושמא מריאה, ואף בריאה הא כל סרכא איננה אלא רק ספק נקב, או דאיכא למימר דכ"ז הוא בסתמא, אבל לא היכא דאיכא סרכא, דאדרבא איכא למימר מכיון דסרכא מעידה על הנקב, בודאי נקב היה שם. ואף שעברה ע"י מיעוך שאין זה סימן שהיא סרכא, כי כל סרכא דבוקה היטב, אכן איכא למימר דכיון דנשתנה האי דוכתא בריאה מחמת לקותא נשתנית, וכדאמרינן כ"כ בבכורות (דף מ"ב ע"ב) בטומטום שנקרע הואיל ואשתני אשתני יעוי"ש, ויש לחוש שמא מחמת הסרכא שהיתה בחוזק גרמה להאי נקב שתבוא, ואף דאית לבהמה חזקת כשרות, אבל מכיון דלא נתבררה אין לנו למיזל בתר רובא מחמת השינוי. אמנם יש לחלק מהתם, כי „חדא" דבטומטום מתילדה באת, לכן איכא למיחש לשמא נשתנה, לא כן בדין זה שאינו מתולדה לא חיישינן, „ועוד" דהתם לית לן הוכחה המנגדת, משא"כ הכא דאיתא מכה בדופן אשר מוכיחה דמזה הסרכא נתהווה, דלאלה אין ריעותא בהריאה, ודמיא כמו שלא היתה שם סרכה כלל דיש לדון בזה טובא. ומפורש יוצא מדברי הרמב"ם בפ"ז משחיטה וז"ל: מפרקין אותה מן הדופן ונזהרין בה שלא תנקב. אם נמצאת נקובה ונמצא בדופן מכה במקום הנקב תולין במכה ואומרים אחר שחיטה ניקבה כשנפרק מן המכה, ע"כ, דתולין, ואף שהראב"ד שם בהשגותיו לא כתב כן, מ"מ נראה דכאן בנידון זה אית לן תלתא ספקי לקולא: „חדא" שמא מהדופן, „והב" דילמא לא ניקבה הריאה כלל, „והג" שמא לא ניקב אלא קרום העליון לבד. וכן נראה מדעת העיטור אות דופן ואות אונא יעוי"ש. ואף כשנקב לפנינו, מ"מ גם בזה ספק שמא ע"י משמושא דטבחא נתהווה במקום שמשמש שם בידיו, דזה בודאי יש לדון לכל הני מילי להקל. וכן למדין אנן ממ"ש המג"מ שם בה"ה, דמפ"ז בעינן [illegible]יכא דחלש פומה כדי שנוכל לתלות. ואדרבא הסברא נוטה דיש מקום להקל היכא שנמצאת נקובה ולתלות שנעשה לאח"ש, מהיכא שאנו דנין על הסרכא גופא

ורצית זבח

*) קמז דה"ב, יעויין בנדה (דף כ"ד) קליפות אדומות ובירושלמי שם פ"ג ה"א ודוק היטב בגיטין בתוס' פ"ב, לא כן דעת הרא"פ בסי' ל"ו ס"ק מ"ז ומוכיח כן בשם הכנה"ג ויליף מדין דזאב והיכא דאיכא סימנא בנקב חיישינן ואף באדום מפני שהוא מוכיח. אבל לענ"ד נראה דכיון דבקדומים איכא דם וגם לא נצרר וכדאיתא בספר ירושלמי הנדפס מחדש בחולין, פ"ג ה"א ע"ש, ותמצא כ"כ בתוה"ש סי' ס"ט ולזאת יש להמיקל לסמוך בהפמ"ר בכהאי גוונא כנ"ל להלכה ולמעשה ל"ע. ולקמן יבואר מזה בשו"ת לרב אחד באריכות:

גופא במקום שהיא סרכא מעליותא מתורת דין ספק, ולכן נראה דיש להתיר. כנלע"ד *) :

שאלה קנ.

בקרום שנקלף מהריאה ובדקוה ועלתה בנפיחה כהוגן, ואח"כ נמצאת כמו זיעת טיפי דמים, אם יש להכשיר ?

תשובה. בחולין (דף מ"ט) אית לן כללא דיש לתלות במשמוש ידא דטבחא. וכן בכ"מ תולין, ואך ההפרש הוא בין מקום כל דהו מסתמא נמי תלינן דאמרינן דדרכו בכך, ובמקום אחר בעינן דמשמוש בבירור, ולכן בהאי קרום דכיון דמשמשו שם ידי אנשים דאפשר דמחמת זה נתהווה בודאי דיש לתלות, וא"ל דהאי קרום דין סרכא יש לו, וא"כ ריעותא היא ומחמת זה באת, כי הלוק הוא דהלא אינו נסרך למקום אחר, ורק הוא פרוש על מקום הריאה גופא, דמעלמו אין נחשב לריעותא כלל, ובפרט דמשעה שילא מתחת ידי הבודק בהיתר יצא, ואיך נאסרנה. ואדרבא כללא אית לן דגם בעור דם נמלא כדאיתא ביומא (דף מ"ח) ובזבחים (דף כ"ה), וכן מפורש יוצא מחולין (דף מ"ו) דקמהדר הגמ' ומוקים לרבנן דפליגי אר"י בן המשולם וסברי עד שתנקב ואינו מוליא דם התם דשלטה בה אוירא, הכא לא שלטה בה אוירא והדרה בריא ע"ש, ואם שבהקרומים אין דם במליאות למה לא תירלה הגמ' דהתם אפשר להוליא, משא"כ הכא ביבש, דעיקר טרפות יבשות בריאה היא בהקרומים ומטעם נקב ? וע"כ דבודאי דם איכא בהו, ולכן י"ל דע"י משמוש ידים בהקרומים בהמקום הזה, זאת גרמה להני זיעת טיפי דמים ליצא ותלינן בהו ויש להכשיר. כנלע"ד **) :

שאלה קנא

ומה שנשאל, בדין שנמצא כמו זיעת דם, לאחר העברת הקרום אשר נעשה בכח ?

נראה דיש לדון בזה טובא, כי האי קרום מדין סרכא קאתינן עליה, ובסרכא אם נמלא שם דם, הוא סימן שניקבה הריאה וממנו הדם ילא, מטעם דהסרכא היתה מושרשת ובשבא להפרידה מזה הדם נמלא. אבן מכיון דליתא לנקב לפנינו, ואך דם לבד דבזה אפשר לתלות שע"י קליפת הקרום אירע זאת. ובמליאות אפשר למלוא שם דם כדכתבנו בסי' הקודם, איכא למימר דמשמוש ידים גרם לאלה, ויש לדון בסברא להתירא, כי הדבר גיפא אין לו יסוד בגמ' מטעם דקרום הפנימי של הריאה הוא אדום כדכתב רש"י בחולין (דף מ"ו ע"א) בדין ריאה דאגלידא כאהיני סומקא, וכן יש סברא לומר דכל דבר ודבר יש לו זיעה כדמלינו במכשירין. ועוד אית לן ראיה מגטין (דף ס"ט ע"א) לדמא אי סריך מריאה קאתי ואית ליה תקנתא וכתב שם רש"י בד"ה כיון ובד"ה אימר דאפשר שנפל לריאה דרך קנה הכבד שמחובר לקנה של ריאה ע"ש דמזה תמלא שפיר דגם בריאה גופא נמלא דם, ולכן נראה דכיון דאיכא כל הני סברי יש לדון בהאי מילתא ולומר דאין בכאן דין תר"ל, כי אפשר שהדם ילא מהקרומים מחמת משמוש הידים וספק הוא, ונדון מגדר כל ספק בתר"ל כי אית לן למימר דהריאה היא חלושה וע"י נקבים הדקים השואפים ונושפים הרוח ילא, ובאמת אין זאת נקבים רק מתולדה הם באים, כי אינם מבלבלים ג"כ, ודרכן להיות כן ומדאית חזקה לבהמה הבאה מחזקת כשרות, יש לן לסמוך על זה, היכא שידוע בבירור שנתהווה בכח ובחוזק, כי אף אם נאמר שיש שם נקבים, אבל בסרכא גיפא כתב הרמב"ם דמדינא היכא שעברה יש להכשיר, מטעם דשמא לא ניקבה כלל ואף אם ניקבה שמא לא ניקב אלא קרום העליון בלבד, וכן דעת העיטור דלזה בסרכא גופא אית לן תרי ספקי, מכ"ש דאית לן לומר בהקרום אשר אינו נכנס בגדר סרכא, ואף דמזעת י"ל "חדא" שמא ע"י הני נקבים מתולדה הם באים ומקרום התחתון דאדום הוא, ואף שניחוש שאין זה מתולדה מ"מ לא ניקב אלא קרום העליון לבד, ובהקרומים יש דם והתחתון דרכו להיות אדום, דיש שפיר בזה לתלות. ולכן בהפמ"ר ושעת הדחק המיקל יש לו על מה לסמוך. כן נראה לעניית דעתי ***) :

סרכא

ורצית זבח

*) קמט **אה"מ**, כ"כ מלינו להדיא בשו"ת גאוני בתראי סי' ל"ג משם הב"ח ונוסף לזה איכא למימר כי הטרפות הזאת דמכה בדופן איננה מלד דינא דגמ' רק מטעם מנהג שנהגו כהמהרי"ו ולכן כשהסרכא עברה דאז הסרכא הזאת למאומה נחשבת ודומה כמו שלא היתה בה סרכא כלל ובודאי דיש לדון להקל אף לפי שיטת הב"ח שכתב בסי' ל"ז ול"ט בדין סרכא העוברת ונמלא שם נקב דיש לדון משום תר"ל וזהו סברתו ומזה ל"ע טובא למ"ש הפרמ"ג בסי' ל"ו סעיף ל"ט והרא"פ שם בס"ק מ"ז יעוי"ש ותמלא דיש לדון בזה טובא דוק היטב והבן :

) קנ **קו"ק, ואומר זה תליא בפלוגתת האחרונים, דעת הרא"פ בסי' ל"ו ס"ק כ', והפ"ת"ב שם להתיר, וי"ל דהלא בדין זה יש לדמות למ"ש הב"י בסי' י"ח ובשו"ע שם סעיף י"א דכיון שילא הדבר בהיתר ילא ובודאי דקדק כהוגן, ויעויין בשו"ת המהריב"ל ובתבו"ש שם ס"ק כ"ט מ"ש בזה, ובאם שלאחר הבדיקה לא היתה שם כלל בודאי לא ילתה מחזקתה שהוחזקה ויש לדון להתירא. אבל לא כן דעת המקד"מ בסי' ל"ו ס"ק י"ג שדעתו נוטה להחמיר, וע"כ משום דסובר דלא תלינן במשמוש הידים, אבל לע"ג לא מיבעי' לפי אשר מבואר פה כי נוסף לזה איכא למימר דלריכין ליזיל בתר שעת הבדיקה, ובודאי בדק כהוגן ודקדק בהדבר יפה, ויש לחלק מדין וכלל מילתא דלא רמיא עליה דאינש כאשר יעויין בב"ב (דף ל"ט ע"א) לענין מחאה ובשבועות (דף מ"א ע"ב) ע"ש. ויעויין נא ברדב"ז בח"ד סי' כ"ח ודוק היטב כי בדין כזה אית לן למיזל בתר שעה שילא הדבר מידו, ולא בתר עתה שעת המליאות, ויש קלת ראיה מיבמות (דף ל' ע"ב) ע"ש, ולכן בדין זה נראה דיש להקל:

***) קנא **גיד המע**, אם שיש להדברים האלה מקור, וכן איכא לפלוגי מדין שכתב הט"ז ביו"ד סי' ל"ז כי חילוק גדול יש בין דם דסריך ובין זיעת טיפי דמים, ובאמת כתוב כן בטיטו"ד מהד"ק סי' ל"ט ע"ש, אבל הדבר הזה מידי פלוגתא לא נפקא, ויש לדון בהאי מילתא טובא כי איך אפשר להתיר בדבר כזה הבא תיכף לאחר הנפיחה, כי "חדא"

לא

שאלה קנב

סרכא שעברה ע"י מיעומ"ש ובדקוה בנפיחה ולא בצבצה, ואח"כ נפחוה בפעם חשני ובצבצה, אם יש להתיר?

תשובה. ככר ביארנו לעיל בסי' ק"נ דהיכא שילא הדבר בהיתר מעמידין אותו בחזקתו ואומרין שבהיתר עומד, כי יש לנו סברא לומר דהשתא הוא דאיתרע משום משמוש ידים או משום דהנפיחה היתה בחוזק בפעם הב', שזאת גרמה להנקב הזה שיבוא. כי כל סרכא העוברת ע"י מיעומ"ש יש סברא לומר דהבדיקה אח"כ איננה אלא רק חומרא בעלמא, ולהאי בלבון שראין יש לתלות שנעשה ע"י משמוש ידים, ואף דהסרכא לפנינו אפשר לתלות שנתהווה ביומא הדין, ומפ"ז עברה בקל, וכן מכיון שאין לנו בדיקה עדיין לא יצתה מידי ספקא ולו יצא דתולין במשמוש ידא, אבל אין זה רק ספק בעלמא ובמקום ריעותא ודאית קשה לסמוך. אכן בכהאי גוונא היכא שנפחוה פעם אחת ולא בצבצה דאז הרי היא שלמה לפנינו, בודאי יש לנו לסמוך ע"ז, אף היכא שנפחוה פעם אחרת ובצבצה, כי אין לומר שמפ"ז לא בצבצה בפעם הראשונה, מפני שלא היתה נפוחה כהוגן, כי אף אם אירע בפעם הראשונה כן היה נמי אינו אלא ספק לבד, ומכ"ש השתא שבדקוה דיש לנו ספק נוסף לזה דילמא הנפיחה השניה בחוזק היתה, ונפוחה יותר מבחייה ולכן אית לן לאוקים אספקא ולומר דבחזקת כשרות היא עומדת, ומהתירה דאית לה לאחר הבדיקה אין להוציאה, ויש להקל. כנלע"ד *):

שאלה קנג

בסרכא שיצאת מן הריאה לשומן הלב ועברה ע"י מיעומ"ש דקליפה, ואף כשנפחוה בפעם הראשונה דומה שבצבצה ונפחוה שנית ולא בצבצה מה דינה?

תשובה. הבלבון הראשון שלא היה רק אלא בדמיון לבד לא אלים להוציא את הבהמה מחזקתה חזקת היתר שיש לה שנשחטה לאחר נפיחה השניה, אשר לא בלבלה, מפני דככר כתבנו בסי' הקודם, דאף אם בלבלה אין זה אלא רק ספק, ומטעם דחיישינן לסרכא בת יומא, כי אפשר לתלות שנתהווה ע"י משמוש ידא דטבחא, ולכן כדי להוציא את הבהמה מחזקתה שיש לה בעינן שיהיה לפנינו ריעותא ודאית וראיה מוכחת. כדכתב הרשב"א בחידושיו ליבמות (לדף ל"א) ובחולין (לדף י') ע"ש, ולכן לרש"י והרמב"ם והעיטור דסברי; דאין סרכא בלא נקב היכא דעברה בעינן שיהיה נקב בפועל, ומכיון דחזינן דבפעם השניה אין שום נקב כלל ליכא למיחש ולומר דלא נפחה כהוגן ולהעמיד על הבדיקה הראשונה, כי הבלבון מהבדיקה הראשונה אינו אלא ספק ע"פ דמיון לבד, וכללא אית לן בפסחים (דף ט' ע"ב) ובחולין (דף י') ובנדה (דף ט"ו) ובתוספות בב"מ (דף ב') וביבמות (דף ל"ח) ובתוספות בב"ב (דף קנ"ח), שאין ספק מוציא מידי ודאי, ובפרט היכא דהספק הוא כנגד החזקה, ואין אנו דנין בדין זה אלא בדבר שהוא מדרבנן, כי לפי האמת לדעת התוס' מכיון שנתפרקה אין לחוש דחזינן דלא נתהווה מחמת הפירוק שום נקב, ורק הוא לדעת רש"י והרמב"ם ולדידהו מכיון שהסרכא עברה אית לן תרי ספקי: שמא לא ניקב כלל, ואף כשניקב שמא לא ניקב אלא קרום העליון בלבד, וכן כתב העיטור באות דופן, ומכ"ש בנידון זה דאפשר לומר שהסרכא מחמת שומן באת וקלטה את הריאה כנראה מאו"ז ה"ט סי' ת"א ע"ש, ולכן הבדיקה הזאת אין זאת בדיקה חיובית לאחר העברת הסרכא, כ"א מטעם חומרא לבד ובדרבנן אנו דנין, דאפשר לומר דהחזרה בפעם השניה שפיר מהני. נראה נמי בתוספתא דטהרות פ"ד בדין נטעף בטליתו ספק נגע ספק לא נגע, דס"ל לר"ד דאומרים לו שישנה, וכן בשרץ תלוי בין הקורות. ואף לרבנן דס"ל התם דאין שינין בטהרות, מ"מ בדין זה יודו, כי התם שאני דהדא לכתחילה מיירי ומטעם שלא יגרום טומאה, ועוד מלינו דיש חילוק בין להקל ובין להחמיר. יעויין נמי בתוס' בנדה (דף ה' ע"ב) ד"ה ואם ובגמ' שם (בדף כ"ח) וברש"י שם בד"ה והתניא ובד"ה כי, דלכן בדין זה דכל זמן שאין לו נפיחה אח"כ עדיין הדבר בספק עומד וחסר לו ידיעת דין דבהמה הזאת איך לשפוט והנפיחה היא מבררת אם יצאה מהרוב או לא, וכדי להוציאה מן הרוב בעינן ראיה והוכחה מעליתא

ורצית זבח

לא צריך להיות עדיף דין קרום מהיכא שנמלא בשר בלוי, והתם פסק הב"י בשם הרוקח סי' ל"ח דבעינן שלמה ויפה, וכשמזיעה איננה שלמה כפי שצריכה להיות, ובודאי צריך הדבר עיון ויסיב רב; ויעויין נמי בשו"ת הרי"מ חיו"ד סי' ג' וד' שדעתו נוטה כדעת הטוטו"ד, וכפי הכתוב פה, ויעויין בדר"ק ס"ק ס"ה בסי' ל"ט מ"ש בזה, ומאד מאד קשה הדבר הזה להקל בו אף בהפמ"ר ושעת הדחק. ואף באם שיש עוד איזו סברא או המיקל בהפמ"ר אין מזניחין אותו דוק היטב והבן להלכה למעשה:

*) קנב **אולה"ק.** אם שנראה כן מדברי הטוטו"ד מהד"ת סי' מ"ח ע"ש, אבל מידי ספקא לא נפקא, כי הדר"ק בסי' ל"ט ס"ק ס"ד, וס"ג, לא כתב כן יעוי"ש, ובמקדר"מ ס"ק כ"ג ודוק היטב. ואף בהפמ"ר נראה דיש לדון להקל, וטעם שמדברי הגמ' דחולין (דף מ"ח ע"א) יש ראיה דמיעומ"ש מהני לומר שאין זאת סרכא, כ"א ריר בעלמא, ומכיון שבדקוה וראו שלאחרי הפירוק לא היתה שם שום נקב לדעת התוס' אין זאת סרכא, כי כל טעמו הוא דסופו להתפרק ולהיות נקב, וכאן נתפרקה ונקב לא נתהווה, וכן לדעת רש"י שם (בדף מ"ו ע"ב), והרמב"ם בפי"א משחיטה והעיטור באות דופן, אונא וסביך, מכיון שנפחוה והיתה שלמה סימן הוא שלא היה שם נקב, בודאי י"ל שלאח"כ נתהווה ע"י משמוש היד, או ע"י נפיחה שהיתה בחוזק, דהמיקל יש לו על מה לסמוך, ומכ"ש בסרכא שהיתה נסרכת לשומן הלב דיש לה מקור בדברי הראשונים, יעויין במרדכי בפא"ט ובאו"ז ה"ט סי' ת"א, דוק היטב והבן:

מעליתא, לואת כל זמן שאין לו ההוכחה המכרעת, בודאי אומרים לו שישנה, ומכיון שנפחה ובדקה ומצא שהיא שלמה ולא בלבלה, בודאי דיש לסמוך ע"ז להקל. כנלע"ד *):

שאלה קנד.

והספק שנסתפקת אם יש לחלק בריאה שניקבה בין ע"י מקרה או סיבת חולי, ובין כשנולדה כך?:

לענ"ד נראה דיש לדון בזה טובא ככר בא מבואר במקלת בס' חינא דחיי סי' פ"ו לענין תפילין ע"ש, ואך כי יש לחלק האי דינא ולומר דהאי יען דכל עיקר תלוי בטריפות בחסרון החיות, ועיקר דין דניקבו הקרומים הוא מטעם שהרוח יוצא דרך הנקב, ולזאת י"ל דבעינן שהנקב יהא בב' קרומי הריאה ואפשר דגם בבשר, כי לא שנינו במשנתינו בחולין (דף מ"ב ע"א) קרום הריאה שניקבה כמו גבי מוח' ע"כ משום דבמות הקרום נפ"ד ובפ"ע עומד וטרפותו הוא והקרום גופא, כאשר יש להוכיח מדברי רש"י שם (בדף מ"ה) בד"ה מפני כבדו, ולא כן בקרומי הריאה, אבל אין לומר כן, כי מלינו פלוגתא בגמ' שם (בדף מ"ז ע"ב) דר"ש ורבנן ושם בתוספתא פ"ג ולרבנן א"א לחלק כן, כי רק לדעת ר"ש נראה דהקרומים והבשר חדא ניהו, משא"כ לרבנן ואיך אפשר לומר דהם כגוף הריאה, וביותר נראה נא כמ"ש התוס' בסוכה (דף ל"ו ע"א) בד"ה אי וז"ל: ומ"מ אע"ג דלענין טריפות אסור התם הוא משום דקרום לחודיה קאי, אבל הכא כולי אתרוג חיבור הוא ודמי לניקב הלב ולא לבית חללו ויתכן גבי אתרוג נמי אם ניקב עד חדרי הזרע שהגרעינין לתוכן פסול אע"ג שלא חסר וכו' ע"ש, ומדמי התוס' היכא שניקב לחדרי הזרע לריאה שניקבה במקום הסמפונות ומדלא מדמי לריאה בכ"מ ע"כ דס"ל שאינן מחוברין יחד והקרום הוא דבר נפרד והך הוא מחילה להציל את הריאה כדי שלא יבוא עליה הרוח ותהיה יכולה לרחף תמיד וכשניקבו אז אף אם בשר הריאה שלם, מ"מ כיון דהרוח מצא פרצה לצאת בו חשבינן לניקבה הריאה, מפני שאין כאן הגנה וסתימה עליה, ובאמת מלינו כן מפורש יוצא מתורתו של הרא"ש בסוכה שם בפ"ג סי' י"ח וז"ל: והא דפריך אם ניקב הניטא וכו' עד והתם ניקב קרום של מוח או של ריאה טרפה, דשאני התם דהקרום לחודיה קאי והטריפות תלוי בנקיבת הקרום, והרי ניקב כולו, אבל הכא כולי אתרוגא חיבור הוא וכו' ע"ש, דחזינן דקרום הריאה דמי לקרום ש"מ, ומכיון שנקוב הוא נחשב לנקב מפולש, ואין כאן הגנה, וזה הוא הטעם דבעינן שינקבו שני הקרומים הא אם ניקבו זה בלא זה מותרת, כדאיתא בחולין (דף מ"ו) משמע דחשיב לסתימה ואך הפלוגתא היא בגמ' איזה קרום אלים לסתום אי עילאה או תתאה, ומדטעמא הוא דלית כאן הגנה, היכא שניקבו הקרומים כי הרוח יוצא, אפשר דילמא לנו קצת ראיה לסתימות לישנא דהרמב"ם בפ"ז משחיטה ה"א שכתב "ואם ניקבו שניהם טרפה", דמשמע אף בזה שלא כנגד זה הבהמה נטרפת, וע"כ דהטעם הוא כיון דיש מקום קצת להרוח שילא נתבטלה הגנת הקרום ונטרפת, ואם שבדין זה שלא כנגד זה תלוי בפלוגתא הראשונים, ולדעת הרמב"ם ז"ל נוטה ר"י אבל הרשב"א בתוה"ב הארוך והטור בסי' ל"ו פליגי וסברי דבזה שלא כנגד זה כשרה, מ"מ גם לדעת המכשירין סברא דידן אית לה מקור, כי מטעם זה אית לן לומר דבניקב קרום אחד אף בדיקה לא בעי, מפני שהרוח אינו יולא ובניקבו ב' הקרומים דין הוא כאילו היה מפולש, מפני שהטריפות תלויה בו ולריכין אנו לפ"ז לחקור אם יש חילוק בין דבר הבא במקרה לדבר הבא בטבע, דלפי הסברא בדבר הבא במקרה אז מטעם שבא הנקב ע"י מקרה הכאב גדול ולכן הבהמה נטרפת. לא כן בנולדה כן שבא בטבעה אז שאני דלא חשיב לנקב. וראיה מדין נקבים שבאתרוג הבאים ע"י קולים שזה הוא מתולדה ומתחילת ברייתו שאני, ואף דשנינו בסוכה (דף ל"ד ע"ב) בנקב באתרוג דפסול, וכ"כ יש להביא ראיה מתוס' דחולין (דף מ"ז ע"ב) בד"ה אבל יעוי"ש, ועוד איכא למימר דטעמא רבתא איכא, כי בדבר הבא ע"י מקרה אז איכא חסרון בהשלמות לא כן כשנולדה כך דאז הקרומים שלמים הם ומלינו כן יולא בחולין (דף ק"כ ע"א) ומי איכא שומר ע"ג שימר חלחולא מחלחלי וכו' עד אשתמיטתיה הא דאמרן במערבא כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב, וע"כ דשאני נקב בתולדה שהוא שלם מדבר הבא ע"י סיבה, דמלבד זה חילוק יש היכא שבא ע"י מקרה וסיבה שנגרמה אז היכא למיחש לשמא תתפשט הלאה, לא כן בתולדה דליכא החששא לשמא תתפשט וכאשר היה כן היא ועל מקומו עומד תמיד, ובאמת מלינו ראיה לחילוקא הדין מחולין (דף קכ"ג) בדין טלית שהתחיל לקורעה וטלית שנקרעה ובתוס' בזבחים (דף ל"ה), ויעויין בדין כתיבת סת"מ על עור עוף בשבת (דף ק"ח ע"א) ובירוש' שם פי"ד ה"א ותמלא דהיכא שלא בא ע"י קלקול שאני, וכן יש לדוק מב"ב (דף ע"ז) ע"ש. ואך דהדבר הזה ל"ע, מפני דבריאה הטעם הוא שהרוח יולא ולטעמא הדין איזה הפרש יהיה בין נקב הבא מתולדה לנקב הבא על ידי מקרה, כי חילוקא הדין לא שייך לחלק רק אלא היכא שאנו דנין על מציאות האבר וקיומו בעלמותו, ולא על איכותו ופעולתו, לא כן

ורצית זבח

*) קנג **דהמ"ם.** הדברים האלה אינם אמורים רק על סרכא לסומן הלב, שהיא קילא; כפי שכתב הב"י בסי' ל"ט מדברי הראשונים יעוי"ש ובשו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' קמ"ה וקמ"ו ע"ש, כי ה"ה בכל הסרכות העוברות מטעמא דכל סרכא היא מתורת ספק, ולזה בעינן בירור גמור, והיכא דלא נתבררה בפעם הראשונה איכא למסמך על הנפיחה השניה, ובודאי יש לחלק טובא מהאמור בתוספתא דטהרות. ואך אם אירע שבפעם הראשונה הבלבון היה שלא ע"פ הדמיון לבד, אז לא תהני הנפיחה השניה מפני שאפשר לומר שבפעם הב' לא היתה נפיחה כדבעי. ויעויין נא ברמב"ם בפע"ז מאכה"ע ה"ו מ"ש בזה ודוק היטב, וכבר בא מבואר מזה במקלת לעיל בס' שחיטה בדין פגימות הסכין בסי' ל"ז קח משם והבן:

הה"מ

כן בקרום של הריאה שאנו דנין על הרוח ולא על הלקותא בקרומים מאי איכפת לן אם הנקב מתולדה או לא, דבכל מציאות שתזדמן באופן שימלט מזה היזק לפעולת הריאה טרפה הנכה, ודוגמא לזה מצינו להביא מהא דאיתא בעירובין (דף י"ג ע"ב) בקורה רחבה כדי לקבל אריח ובריאה כדי לקבל אריח (ובדי"ד) שם במימרא דרבה"ה מעמידי קורה אינן צריכין שיהיו בריאים כדי לקבל קורה ואריח ויעוי"ש ברש"י ד"ה ומעמידי ובירוש' שם בפ"א ה"ד וה' וברמב"ם בפי"ז בשבת הי"ג ובמ"מ שם וכשאינם בריאים לא מתכשרא המבוי בהכי כ"כ הני קרומים צריכין להיות רחבים ובריאים, דאז נחשבת לסתימה מעליא, הא אם כשהרוח יוצא אין זאת הגנה טובה דיש לאסור, ואין חילוק מאיזה צד החסרון בא ובכל אופן שתצמח חולשה להריאה טרפה הנכה, וכדוגמא זאת מצינו בירוש' דכלאים פ"ד ה"ב אין האיכור נעשה מחילה להציל וכו' יעוי"ש, ולכן כיון דמפקא זיקא דרך קרום הריאה אף כשהנקב הוא מתולדה מ"מ טרפה הנכה, ואם שיש לפרש ולומר דהקרומים הם מחוברים לבשר ולהחשיב אותם לגוף אחד, אבל כאשר ביארנו לפי דברי הרא"ש נראה דכוונתו, היא מפני דזה חשיב לניקב עד החלל וכנקב מפולש דיינינן, ולכן איך תועיל באופן כזה הגנת הקרום ומחילתו הלא הוא גופו ניקב, ובודאי דיש להחמיר ואין שום סברא להקל. כנלע"ד *) :

שאלה קנה

באונא העליונה במקום מצר החזה נמצא שם נקב מפולש בהריאה מעבר לעבר והקרום הקיף בחלל הנקב מסביב, אם יש להכשיר ?

תשובה. כבר כתבנו בסי' הקודם מדין נקב הבא מתולדה, שאין חילוק, אבל כ"ז היא היכא דמתרמי נקב כזה בהקרומים, דאז מטעם דסוף כל סוף הרוח יוצא או דקיימא באנפי נפשייהו וחשיב לניקב לחלל, לא כן בנידון זה שהקרומים מקיפים מסביב, דהחששא שמא הרוח יוצא ליכא בכגון זה, דהלא סתום מכל לדדין והגנה מעליא נחשבת, כי חזינן שאין בזה שום ריעותא ושלם היא, ולא דמי לאתרוג כאשר הוכחנו מדברי התוס' בסוכה (דף ל"ו ע"א) ד"ה אי ע"ש. ותדע לך דמסקי שם באתרוג אם ניקב עד שם בכלל מפולש הוא דאותן חדרים במקום שמפונות דריאה קיימי, וכן יש להוכיח מהירוש' דסוכה פ"ג ה"ו וז"ל: ניקב ולא פילש מבפנים כשר כהיא דתנינן תמן ניטל עוקצו ניקב ולא חסר כ"ש כשר ע"ש, דמשמע מזה דבאתרוג יש חילוק בין היכא שהוא במקום חדרי הזרע לבין היכא שניקב שלא כנגד החדרים, ואך טעמא הוא חליק מריאה, כי כשניקבו הקרומים לבד חשיב למפולש, וזהו היכא שבא נחסרון בהקרומים, לא כן היכא שהם שלמים, כן נראה להוכיח לפירוש הר"י, אבל מידי פלוגתא לא נפקא, כי הרא"ש בסוכה פ"ג סי' י"ח מפרש דמיירי בירוש' בלא פילש מבפנים, דמשמע אע"פ שאינו מפולש מב' לצדדים, ומכ"ש במפולש לגמרי, ולא כן דעת הבה"ג שם, דלפ"ז יש לנו הוכחה לומר דלדעת הבה"ג דבעינן שיהא הנקב מפולש, מיירי נמי באופן שיש שם חסרון, הא אם אין חסרון דאז יש להכשיר, כי באתרוג יש לדון מטעם הדר, ולכן לשיטת הרא"ש והר"י היכא שניקב נקב כזה אין זה הדר, משא"כ בהריאה דתליא או שהרוח יוצא, או דקרומי הריאה לחודי קיימי, דלכל הטעמים האלה אם יש איזה מציאות שהרוח לא יצא והקרומים בשלמותן אין חסרון בחיותה של הבהמה, ויש להכשיר, כי יש לפרש את הירושלמי שכתב ניקב ולא פילש מבפנים דכשר, דמיירי היכא דאנו דנין מטעם חסרון, אבל כשאין אנו דנין מטעם חסרון אז שאני, דבגוף הדין נקב מתולדה מצינו בתוספתא דנגעים פ"ב שער שחור אינו ממעט דמביא ר"י ראיה מאם היו בבהרת עשר שערות לבנות הב' סימן טומאה והמותר אינן ממעטין ע"ש, ובנימא הנקב מפולש הוא כי אמרינן דחלולא מחלתי כדאיתא בחולין (דף ק"כ ע"א). ויעויין בפיה"מ להרמב"ם בנגעים פ"ד מ"ד, דלפ"ז בנידון דידן דאף בנקב שאין לו שיעור מוחש ובמעט מזעיר הבהמה נטרפת, ואין חילוק בין כשבא במקרה או מתולדה, דאל"כ איזה ראיה מביא ר"י שם בתוספתא דהלא חלוקין הן בטעמן ונימוקן, ע"כ יש לנו לומר בנקב במפולש נמי. אבל לאחר העיון הנושאים אינם שוין כאשר יעויין בתוספתא דנגעים שם בפ"ב דנמצא דבנקב קטן במוחש מסתמא יש להחמיר שאין אנו יודעין אם בא האי נקב מתולדה או לא דאיכא למיחש שמא הבריא ונתרפא, משא"כ בנקב הבא מתולדה וגדול ומפולש ואפשר בבדיקה לראות אם נתרפא או לא וניכר הוא לעין כל, אז יש סברא גדולה להכשיר, ול"ק מהירושלמי דאיכא למימר דהירושלמי וגמ' דידן בסוכה מיירי בנקב הבא ע"י דבר הגורם דאיתא שם „ניקב" דמשמע דשינוי הוא בהמין, אבל היכא שהוא מתולדה בזה יהיה אף נמפולש לגמרי מעבר אל עבר כשר, כי אין כאן חסרון בהחיות בפעולת מחילה להרוח, דהלא שלמים ובריאים הם, ולא נידון זה אלא לחסרון, וכמו בחסר במקלת יש להתיר היכא דליכא לשיעורא, כן איכא למימר בדין דהמיקל לא הפסיד, כנלע"ד **) :

נמצא

ורצית זבח

*) קנד **אה"מ.** יעויין במ"ש הפרמ"ג בסי' ל"ו סעיף ב' והרא"פ שם והנו"ב במהד"ק חיו"ד סי' ה' וי"ד והמקד"מ ס"ק ט' ובנו"ב במהד"ת חיו"ד סי' י"ט ובט"ז בשו"ע סי' מ"ג וסי' כ' ובכמה ספרי האחרונים דוק היטב והבן:

) קנה **קוה"ק. אומר לא כן כתב הנו"ב ודעתו להטריף בדין זה יעויין נא במהד"ת חיו"ד סי' י"ט ולדבריו הסכים המקד"מ בסי' ל"ו יעוי"ש, וכן כתב הפ"מ במ"ז סי' מ"ג ס"ק ב'. ואך נראה דיש לדון בזה טובא יעויין נא במ"ש הפר"ח

שאלה קנו.

נמצא כמין נקב באומא הימנית, וכשנפחו ראו ע"י בדיקה כמה פעמים שאינה מבצבצת, איך להורות בדין זה?

תשובה. כבר כתבנו בדין זה דנקב משום ב' טעמים אמרינן שהבהמה נטרפת בכן: חדא משום שהרוח יוצא, והב' משום דקרומי הריאה לחודיהו קאי והוי כניקב לחלל, יעויין לעיל בסי' קנ"ד דלפ"כ אם כשהנקב הזה אינו נקב ממש והרוח אינו יוצא בו לא חשיב זה לנקב, מפני שהקרומים האלה על מקומן עומדים ומגינים שפיר, וכן מטעמא דחשיב כניקב לחלל. כיון דלא ראינו נקב בפועל [שכל נקב הוא שלא מחמת חסרון, ולכן אף בכל שהוא נחשב לנקב, יעויין נא בכלים פ"ה מי"א וברמב"ם בפט"ו מכלים ה"ו ובתוספתא שם ב"ק פ"ב וד' ובב"מ פ"ד וי"א] הבהמה אינה נטרפת, מפני דמפולש בעינן ובדרך ב' הקרומים מפולש חשיב, ולכן אין להטריף מפ"ז, ואף כי ל"ע טובא, כי בדיני נקבים שהריאה נטרפת אפשר לומר דלא תליא בהבלבון, דהבלבון לא אתי אלא לברר היכא שיש ספק בדבר, וכאן מכיון שאין ספק לא איכפת לן במה שאינו מבלבן וטרפה הגנה, כי לא הוזכר זה בגמ' וסתמא כשנית בחולין (דף מ"ו) שיעור ירוקתן כשיעור נקיבתן מה נקיבתן במשהו וכו', וכן דעת רש"י שם (בדף מ"ב ע"א), וכן נראה (מדף מ"ז ע"ב) בפלוגתא דר"ש ורבנן וכפי שביארנו לעיל שאין הפרש בין נקב הבא ע"י מקרה לנקב הבא מתולדה, א"כ גם כאן בנידון כזה איכא למימר דאית לן למיזל לאימרא. ואף כיון דנמלאים כמה נקבים קטנים ודקים מטבע ואין שום סימן וריעותא שנעשו מחיים או · אפשר לומר דליכא למיחש לשמא נסתם הנקב, ויש לדון בזה להקל, מטעם דהכי רביתיהו, כי העיקר הוא במה שהרוח יוצא או שניקב לחלל דיכול היות שאינו דומה זה לנקב קטן אשר אינו מבלבן, כי יש לנו במה לתלות ובנקבים כאלה לא מיירי הגמ' כלל, ואם שאין שום ריעותא כלל וא"א לנו לתלות שנקב הוא ושלם הוא מכל צדדיו, אז יש לנו למיזל לקולא, מפני דמהירושלמי דסוכה פ"ג ה"ו נראה דבעינן דוקא במפולש, וכן יש להוכיח מהגמ' שם (דף ל"ו) ומהתוס' ד"ה אי, ולכן היכא שחסר התנאי הזה ואינו במפולש בודאי כשרה הגנה, כי מפני טעם זה מכשרינן בניקב קרום אחד, מפני שאין שום ריעותא להרוח, או שהנקב הזה אינו לחלל כ"כ הית לן לומר היפך בני"ד, וכאשר נעיין בחולין (דף מ"ו ע"א) בפלוגתא דקרמא עילאה או קרמא תתאה כמגא, ד"ף בנקב קטן וה"ל בהקרום העליון מהני בדיקה וכשלא מבלבן כשרה הגנה כ"כ בנידון זה. כנלע"ד *):

שאלה קנז

באונא לאונא למטה מחציה נמצא שם נקב, והאונא הב' סותמת, והיא במקום שאם היתה שם סרכא לא היה נראה, אם יש להתיר?

תשובה. כבר ידוע פלוגתת רש"י ותוס' בחולין (דף מ"ו ע"ב ודף מ"ז ע"א) בדין סרכא: אם

סופה

ורצית זבח

הפר"ח שם ודוק היטב בכו"פ סי' מ"ג, ואיך אפשר להקל במקום שגדולי האחרונים אשר מימיהם אנו שותים פסקו לחומרא, ולכן הדבר הזה בדין נקב מפולש מתולדה לע"ר. ואפשר שיש להביא ראיה לזה ממ"ש התה"ד סי' ל"ט באתרוגים שיש להם נקבים גדולים הנעשו ע"י קוצים שמביא ראיה דחזינן דלפסיל ולהכשיר מדמינן לטרפה, וגבי טרפות כתבו התוס' דריאה שנראה חסרה שיש בה קמט או סדק אם עולה בנפיחה ועור ובשר קיים כשרה. והיינו כנ"ד וכו', הרי דפשיטא ליה בריאה באופן כזה להכשיר היכא שהעור מקיף מסביב בחלל הנקב, וכן נראה להוכיח מהא דאיתא בסוכה גבי אתרוג הגדל בדפוס ועשאו כברייתא כשר דהע"ג דיש שם חסרון, מ"מ כיון דהחסרון בא מטבעו ומתולדתו לית לן בה, כן אית לן למימר גם בהריאה. ומפורש יוצא מדברי הט"ז בסי' כ' ס"ק ב' ע"ש, דנקב כזה דחשיב לחסרון ויעוי"ש בכו"פ מ"ש בזה ודוק היטב. ואפשר אף לדעת הרמב"ם דסובר בפ"ח משחיטה דחסרון מכפנים שמיה חסרון, מ"מ איכא למימר דבנידון זה אף לחסרון לא תחשב מפני דחסרון קאי או על גוף הדבר, או על איכותו יעויין נא בקידושין (דף כ"ה), ובזבחים (דף ל"ה, ודף פ"ד), ובחולין (דף כ"ב), ובתמורה (דף י"ז), ובבכורות (דף ל"ט ע"א), וכשלא מגדר שני תנאים אלה לא חשיב רק לשינוי צורה ואין כאן לא נקב ולא חסרון, דלזה יש קצת סברא לדעת המיקל בהפמ"ר. ויעויין נא במ"ש הפרת"ב בסי' ל"ו סעיף ל"ד, וברא"פ ס"ק קי"ח מ"ש בזה, ובקוה"ר סי' מ"ת ודוק היטב. ויעויין נא בנ"ל סי' ע"א, ובשו"ת שבו"י סי' ס"ה, ובמנח"י כלל פ"ט, ויש להביא קצת ראיה היכא דניכר לפנינו דלא חיישינן לשמא תתרפא ממ"ש רש"י ביבמות (דף ע"ו ע"א) בד"ה למעוטי וז"ל: משום דהדר מפחת והיינו הנך סרכא דריאה דמטרפי בהו אותא, דמשמע מזה כאשר יעוי"ש בדין נקב בגיד, דהדרך הוא רק להעלות סרכא, אבל להתרפות לגמרי לא, ואף שאין זה ראיה גמורה, כי מלינו בתוס' בחולין (דף קכ"ח ע"ב) בד"ה כוליא דעלם מתרפא קצת ואין מתרפא כבתחילה, דמשמע דוקא בעלם ולא בהקרומים. אכן כי דרך להתהוות בבשר ללקת, יעויין בחולין שם בתוס' ובנגעים פ"ט מ"ב דניכר הוא לעין כל. ויעויין נא בנגעים פ"ח מ"ה ודוק היטב, ולכן נראה כפי המבואר פה ובט"ז באו"ח סי' תרמ"ח ס"ק ד' ובפמ"א שם ס"ק כ"א, דהדבר מידי עיון גדיל לא נפקא, ואף במקום הפמ"ר שלא כנגד השמפונות, אז אם ניכר לעין כל שבא מתולדה, המיקל אין מזניחין אותו ודוק:

*) קנו **דה"מ.** דין זה לאו הלכה פסוקה הוא, כי מדעת האחרונים נראה דיש בזה להחמיר, יעויין בד"ק סי' ל"ו ס"ק ט' וברא"פ ובפרת"ב סעיף ג'. ואף מדברי הכנה"ג בב"י לסי' ל"ד נראה דיש להקל, וכן יש להוכיח מירושלמי הנדפס מחדש דחולין פ"ג ה"א מ"פ ח"מ קרום העליון בודק התחתון וח"מ קרום התחתון בודק העליון הא באיזה לד בודק במי פשריי, ע"כ דמשמע מזה דאף דבנקב גם ר"ש מודה דבזה פליגי הירושלמי על גמ' דידן, ומ"מ בדיקה מהני בפשרין, ובשאינ

מבלבן

סופה להיות נקב או דאין סרכא בלא נקב, ולדעת רש"י גם והרמב"ם בפ"ז משחיטה ובפ"א שם נראה דאף בדיקה לא בעי. וממילא אם יש שם גם נקב בפועל כשרה, כי המקום הזה נחשב לסתימה מעליתא וכדכתב רש"י (בדף מ"ח ע"ב) ע"ש, ובאמת כתב כן העיטור דאע"ג דמפקא זיקא כשרה דסתימה מעליא היא. אכן לפ"ד הר"ן שכתב דכל סרכא ספק יש בה וכאשר נראה מהרמב"ם בפ"א משחיטה ה"ו וכן דעת ספר התרומה בה"ט, דלפ"ז בנקב בפועל טרפה הגנה, וכן לדעת התוס' דסברי דבכשדרן אין סופה ליקב, נראה דאם מצינו נקב בודאי יש להחמיר, ואם יש שם נקב בב' הקרומים חשיב למפולש, ואך דיש לדון בזה כי טעמא הוא של הנקב דפוסל מפני שהרוח יוצא בו, ובמקום זה האונא היא סתימה מעלייתא ונחשבת למחילה לבל יצא בה הרוח, דנראה מרש"י בחולין (דף מ"ג ע"א) ד"ה אינו חשיב זה לסתימה דמעיקרא, וכן יש להוכיח (מדף מ"ח) שם דלפי אלה אפשר לומר דהם לא איירי אלא במקום שהנקב אפשר לו להוציא את הרוח, אבל שלא במקום זה יש לדון להקל ולאחוז בשיטת העיטור דסובר דאף דמפקא זיקא כשרה הגנה, כי כאשר נעיין בלשונו נמצא בדבריו שכתב באות דופן דתלה בדברי ר"ת דלדעתו צריכה בדיקה בפושרין, ומ"מ במקום דקמפקא זיקא מכשיר, כ"כ אית לן לומר הכא, ואחרי העיון נראה דשאני התם דמ"מ אית לן ספק שמא מחמת פירוק הסרכא וחוזק הנפיחה באת, לא כן בנ"ד דאין כאן שום ספק ומפ"ז אית לן למיזל לחומרא, כי יש לנו עוד טעם דחשיב הנקב הזה לנקב מפולש, ומפ"ז הבהמה נטרפת ולא תליא כלל בהך סברא דהרוח יוצא, ואך דיש לנו לומר דהמקום הזה נחשב לסתימה והאונא השניה היא כמחילה, דדוגמא לזאת מצינו בכלים פ"ט מ"ח, ובפ"י מ"ה, ומ"ו ובתוספתא שם ב"ק פ"ז, וכן מוצאין אנו באהלות פ"ט ובתוספתא שם בפ"י ע"ש. כ"כ אית לן למימר הכי דחשיב לסתימה מעליתא, ונקב דפוסל הוא במקום דשלטא בה אוירא, ולכן אם יש עוד איזו סברא וצירוף המכריע להיתר המיקל בהפמ"ר אין מזניחין אותו. כ"כ להלכה ועיין בס' רי"ד מ"ש בזה. ככ"ל *):

שאלה קנח.

נמצא באומא מגבה נקב בקרום העליון. ובמקמא היה נקב בקרום התחתון, אם יש להתיר?

תשובה. מדברי רובא דרבוותא נראה, דאם ניקבו זה שלא כנגד זה כשרה, כי למפולש לא חשיב, יען שהקרום הב' סותם במקום שהאחד ניקב, וכן יש ללמוד מחולין (דף מ"ו), ויעויין ברשב"א בתוה"ב הארוך ובאיסוה"ת שער כ"א. ואך כי מדעת הרמב"ם בפ"ז משחיטה ה"א יש להוכיח דאף בזה שלא כנגד זה הבהמה נטרפת וכדעת הר"י והאיסוה"ת. לכן צריכין אנו לעיין באיזה אופן איירי אם כשהם במקום אחד או יש להחמיר, או אף דיש דבר המפסיק בינייהו, מפני שאנו דנין על הקרום ובכל אופן שהקרום ניקב בשני עבריו יש להחמיר, כי לטעמא דמפולש נראה דיש ללמוד מהירושלמי דסוכה פ"ו, דאף במקום שמפסיק כמלא בין הנקבים חשיב למפולש, דאיתא שם ניקב ולא פילש מבפנים כשר, די"ל דכונת הירושלמי היא באם שהנקב הוא רק מל"א, אבל דזה תליא בפלוגתא הרמב"ם והראב"ד בפ"ח מלולב והפירוש הזה לא יתכן. כי איכא למימר דאדרבה מסתברא, דאם שהוא נקוב מכאן ומכאן, ואך לא פילש מבפנים מלד זה ללד זה כשרה, וכן מורה פשטות הירושלמי, וא"כ מכ"ש בריאה אית לן למימר הכי, דהלא כל עיקר הוא דאף זה שלא כנגד זה טרפה דדמיא לושט דפציא וגמדא, וכ"ז אינו אלא רק כשהם מל"א אבל לא כשהם משני לדדים, דמטענה דמפולש לית לדון בזה, וכן אין לדון מטעם דהרוח יוצא, ולכן המיקל בהמ"ר יש לו על מה לסמוך. ככלע"ד **):

שאלה קנט.

וורדא שניקב והכים סותמו, מה דין הבהמה?

תשובה. אם דבוורדא יש לדון מטעם דכל חיוי ברייתא אית להו ובוורדא בחסר ויתר לפי דברי הראשונים

ורצית זבח

מבלבן כשרה היא, הרי דיש מקום להסברא המוכחת מחולין (דף מ"ו ע"א) יעוי"ש. ויעויין נא בתה"ד סי' ל"ט ותמלא להוכיח דנקב כזה לא חשיב לנקב כלל, ויש להאריך בזה טובא, ובחידושינו ליו"ד סי' ל"ו מבואר מזה באורך:

*) קנז **אה"ב.** לו יהא דמצינו כ"כ בחולין (דף מ"ט) בתוס' ד"ה חלב טהור, וכן בחלחולת שניקבה (בדף כ' ע"א), וברמב"ם בפ"ו משחיטה ה"ד, ובשו"ע סי' מ"ו סעיף א', ובב"י שם דסותם, מ"מ בנידון זה יש מקום עיון גדול, יען לדידן דפסקינן בסי' ל"ט סעיף ד', דאף בכשדרן בנקב בפועל טרפה. אית לן למימר דגם בזה הבהמה נטרפת. ולא עוד דגם בסרכא יש לדון ולומר דוה שמכשירין בכשדרן הוא דוקא במקום רביתייהו, דאית בה תרי טעמי: דאיננה מתפרקת, וסתימה היא. אבל בפועל איך אפשר להתיר ומפורש כתב הרא"פ בסי' ל"ט ס"ק ל"ז דאינו מועיל שום סתימה יעוי"ש. ואם דיש לחלק דהתם מיירי במקום שאין האונא סותמת אבל מדברי הפ"מ ושפ"ד ס"ק י' בסי' ל"ט לא נראה כן. ויעויין במ"ש החת"ס חיו"ד סי' ל"ט ודוק היטב, ולכן אין מקום להתיר בנידון כזה ואף במקום הפמ"ר, כי גם בדברי העיטור יש לדון טובא, ולקמן יבואר מזה באורך מפני דאיכא למימר שבדק מקודם בנפיחה ולא עלתה, אבל מנין לנו לומר כן בנקב בפועל, ולכן הדבר לע"ג ורב להלכה ומכ"ש למעשה:

) קנח **דה"ב. אם דלפי הסברא היאת משמע, דגם שלא בהפמ"ר יש להקל בכגון זה, אבל נראה דיש להחמיר, מטעם שדין זה כנגד רוב האחרונים, דדעת הרא"פ בסי' ל"ו ס"ק ד' כתב להקל בהפמ"ר, אבל השמ"ת והפ"מ במ"ז שם ס"ל להחמיר בכל גווני, ולכן צריך הדבר עיון וישוב רב להלכה למעשה:

הראשונים יש להכשיר מטעם זה, ולכן מכיון דחסר וניטל אינו פוסל, כ"כ לא יפסול גם ניקב, אבל כבר כתבנו לעיל דגרע היכא דשינה מהיכא דלא נמצא כלל, ודוגמא לזה הבאנו מהירושלמי דתענית פ"א ודברכות פ"ה ע"ש בסי' ק'. וכן יש לדון מהירושלמי דגטין פ"ב ה"א דכותב שמו די ובשינה שם אביו יש לדון טובא, וכן יש ללמוד מהתוס' בב"ק (דף מ"א) דלפ"ז גם בורדא כשנמצא שם נקב צריכין לילך לחומרא כי חזינן דאית לה ונשתנה. ובפירוש כתב כן הרמב"ם בפ"ח משחיטה ה"א וז"ל: ואם נמצאת נקובה אע"פ שהכיס שלה סותם את הנקב ה"ז טרפה ע"כ, וטעמא הוא דלא מהני סתימת הכיס. כי מרחפת תמיד ואיננה מנחת כן בכל עת ובכל זמן, ולכן איננה נחשבת לסתימה מעליתא, ומדשאלת, משמע שכונתך היא מטעם דלא מבואר דין זה בטור ובב"י בסי' ל"ו ובסי' ל"ה, וע"כ דלא ס"ל כן ושאני מדין סרכא דסרכא החסרון הוא בהנשארות, אכן מדכתוב בשם הגאונים יעויין בס' האשכול בה"ט סי' כ' ובר"ן בפא"ט ובטור בסי' ל"ט דאף כשנסרכת לכיסה יש להחמיר, ממילא מובן דבנקב מילתא דפשיטותא היא ואין שום חשש וסברא להתירא כי אין אנו מניחין דבר הבא מפירש בהרמב"ם מפני סתמותו, כנלע"ד *):

שאלה קס:

מחט שנמצאה בהריאה במצר החזה ועל המקום הזה יצאה סרכא לדופן, אם יש להתיר?

תשובה. בזה יש לדון מכיון דבמקום מצר החזה אם נמצא שם נקב מדינא של הגמרא יש להכשיר ולדעת רש"ס גאון לא בעינן סביך וסריך כדכתבו התוס' שם (בדף מ"ח ע"א) ד"ה אמר, ולפי רובם כמעט כלם מהראשונים בסריך מכשרי, ולכן מכ"ש דיש לדון בדין זה להתירא, כי אין כאן נקב בפועל רק אלא חששא דנקב, והיכא שהריאה שלמה מיכשרה ע"י בדיקה בכל מקום שנמצאת. ולזאת גם לפי דעת הג"מ בפ"ו משחיטה ובאיסור"ה שער כ"א אות א' דמחמרי, מ"מ בנידון זה שאני דיש לחלק ולומר דהלא החסרון הוא, יען שאין אנו בקיאים בזה"ז בנפיחה ולא סמכינן אבדיקתנו, אבל כ"ז הוא במקום דנקב פוסל, לא כן במצר החזה שהנקב אינו פוסל שם שאני, דממ"נ חדא' שמא אין כאן נקב. ואף אם יש כאן שמא הדופן סותמתו. ולו יהא דנחשבת האי מחט לריעותא קלת, אבל בסרכא כזאת מנין לנו לומר שתהא נחשבת לריעותא, כי אין לחשב את זה לדין קו"ד על מקום הסרכא דיש לחלק בין סרכא לקו"ד, דקו"ד הוא סימן שמחיים נתהווה, משא"כ בסרכא שאין זה אלא גלד בעלמא ואין בה תורת דין ודאי אלא ספק שמא לא באת מחמת נקב, ושמא לא ניקב אלא קרום העליון ולכן במקום דמכשירין בסרכא הנסרכת במצר החזה, כן יש להכשיר בנידון זה. וכ"כ להביא כדמות ראי' לכל עיקר דין זה מהא דאיתא במקואות פ"י בחן התחוב בבשר אדם ויעוי"ש בתוספתא פ"ח ואם קרם העור מלמעלה וכו' יעוי"ש. כנלע"ד ה"ל **):

שאלה קסא.

עצם שנמצא בתוך הריאה וע"ג היה שם סרכא על הקרומים הנסרכת לצלעות שלא בכסדרן, אם יש להתיר?

תשובה. דין עלם הנמצא בתוך הריאה תחת הקרומים לכאורה דינו כמחט וכמו דבמחט איכא למיחש כדאיתא בחולין (דף מ"ח ע"ב) ופסק כן הרמב"ם בפ"ו משחיטה והטור בסי' ל"ו. כן הדין הוא גם בעלם ולאו דוקא מחט אמרו אלא כל דבר שהוא חד ודק במקום דאפשר בבדיקה כשרה, ובמקום דא"א לבודקו טרפה הנגה, ולכן בעינן שיהיה המקום שלם ויפה ובלי שום שינוי בהקרומים, הא אם יש איזה שינוי אז נטרפת כמו במחט. אבל יש לעיין בזה ולומר דחלוק דין עלם מדין דמחט, כי לא מיבעי' היכא שנמצא על הריאה, דאז יש לתלות שהעלם הזה בא מחמת הבלעות שבלדה בודאי יש לנו לומר דאזלינן בזה לקולא, כי ליכא למיחש לנקיבת שאר אברים, מפני שאין מחזיקין איסור במקום שאין ריעותא לפנינו ובתר קרוב אזלינן, ובודאי מפני שבחייה כפוחה היה נדבק בה העלם הזה, וגם אין לו דמיון למחט שנמצא בחלל הגוף דמקום ידוע הוא ומהני לה בדיקה. ואף בנמצא בתוכה תחת הקרומים יש לדון בזה ולומר דשאני דין עלם ממחט, ולו יהא דבמחט איכא למיחש, אבל עלם שאני, כי מחט הוא דבר דק ועושה נקב

ורצית זבח

*) קנט **ג"ד המ'.** לא נכתב זה אלא, כדי לעורר שיש מקום עיון גדול מפני מה לא נכתב הדין הזה בשו"ע, וקי"ל דנכלל בכלל הריאה שניקבה, כי מגד הסברא יש לחלק מריאה, וכן מדין סרכא. ויעויין במ"ש הב"י בסי' ל"ט בשם מהר"י בן חביב ודוק היטב שם ובד"מ ס"ק י"ד ובכל אופן הדין אמת הנהו, ויש לדון לחומרא:

) קס **אולה"ק. לדידן אין שום הפרש ורק אם כשעברה הסרכא ע"י מיעומ"ש בודאי דיש לדון להתירא מכמה טעמים. ואם דמלינו דסרכא נחשבת לקו"ד יעויין במ"ש הרמ"א בסי' מ"א, ומ"ח, והל"ל סי' מ"ט, והכרו"פ בסי' מ"א, והפר"ח שם ורובם מהאחרונים, מ"מ אין קושיא דנראה דיש לדון בהאי דינא דמחט ולומר דע"כ איירי באופן שהיתה בם סרכא ובדקו את הסרכא והכשירו ורק משום מחט יש לדון כן נמלא בס' ירושלמי הנדמ"ח בחילן פ"ג ה"א בשם רבב"ח ע"ש. ואם שהדבר הזה ל"ע טובא לפי שיטת הבה"ג בה"ט דס"ל דכל ריאה לריכה נפיחה, וכן לדעת המהרשד"ס בסי' ל"ו והמנח"י בכלל ל"ב, אבל באופן כזה יש לנו פשיטות דהיכא כשעברה, המיקל בהפמ"ר לא הפסיד, ומזה נלמוד דג"כ הנ"ן כן, באם כשנמצאת מאוגא לאוגא למטה מחליה והיתה נסרכת, די"ל דהאוגא סותמת. ויש להכשיר:

נקב שאין בו חסרון, משא"כ בעצם די"ל דאף באתוכא דריאה נמי אפשר למבדקא. דדמיא לגרעין זית ולגרעין תמרה, דאף אם נאמר דאין חילוק ובכל דבר שיש בו האפשרות להעשות ממנו נקב חיישינן, אבל לכו"ע בשלמה ליכא למיחש, יעויין נא במ"ש האו"ז בסי' תי"א מדין מחט שנמצאה בריאה ובאיסוה"ת שער כ"א, ולכן היכא שהיא שלמה אין לחוש לזה ובאופן כזה בודאי יש לנו לסמוך על הבדיקה. ואך בנד"ד יש לנו מקום עיון אחר, דהלא איתא ע"ג סרכא שלכ"ס, ולכן לא מהני באופן כזה מיעומ"ש, ולא מיבעי' לדעת רש"י, אלא אף לדעת הרמב"ם והר"ן דמטעם ספק אתינן, אבל העצם נחשב להוכחה ולבירור על הספק הזה. אולם אין כאן סתירה, דאיכא למימר, דלו יהא דסרכא מטעם נקב בפועל, אבל הלא דעת הרמב"ם שמא אין כאן נקב כלל, ואם יש כאן שמא לא ניקב אלא קרום העליון, דנמצא לפ"ז דהסרכא מעידה רק על קרום העליון לבד, ואיך אפשר להחזיק ריעותא מקרום זה להקרום הב', ואף לרש"י איכא למימר חדא, דכל סירכא מתורת ספק וכאן אית לן הרי ספקי שמא מהדופן ושמא מהריאה, ואם מהריאה שמא לא ניקב אלא קרום העליון לבד והעצם הוא תחת הקרום השני ובו אין שום ריעותא, וכן הסרכא הזאת עברה ע"י מיעומ"ש, דנמצא שאין כאן סרכא אלא ריר בעלמא, ומכיון דבודקין ורואין שאיננה מבלבלה מהיכא תיתי לנו לחוש, דהלא העצם איננו נחשב לריעותא. ואף כשנאמר דחשיב לריעותא, אבל אינו אלא רק ריעותא כל דהוא, דהדא דהסרכא לאחר מיעוך איכא למימר שאינה נחשבת לריעותא גדולה, ועוד הקרומים מפסיקים ואין לחוש. ומ"ת דהלא צריך להתחשב כקו"ד, אמינא חדא שאין זה גלד מעליא כפי המבואר בע"ז (דף ל"ב ע"א), ועוד מאן מפיס לנו ויאמר דלקו"ד נחשבת, הלא אפשר להיות לסרכא מבלי נקב מפולש וקו"ד סימן הוא על הנקב בפועל שנעשה מחיים, דאדרבא מכיון דיש לנו הפסק קלף והמקום שלם מבלי ריעותא כלל אין חשיב לקו"ד, הא שם בעינן שתהא טיפה ממשית ובאדמימות לבד לא די, משא"כ בסרכא שעברה דאין זה דבר ממשי ודמיא לאדמימות לבד. ועוד אף בסרכא שאיננה עוברת יש לדון טובא, דלדעת התוס' דס"ל משום דסופה להתפרק נמצא דהסרכא מעידה על סופה לינקוב והעצם בא להעיד שכבר נקב, וגם לרש"י איכא למימר דמטעם אחר הוא, כי נמצא שם נקב, ולכן נטרפת, ואף אם אין ריעותא אחרת לפנינו דבזה לבד די, הא כשהסרכא עוברת איך יש לנו לחוש מתורת דין קו"ד וסרכא דריעותא, ולזאת אם כשנפחוה ובדקוה לאחר העברת הסרכא ומצאו שהמקום שלם ויפה ואין שום ריעותא בהקרומים, המיקל במקום הפמ"ר יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד *):

שאלה קסב.

בהאומא נמצא תחת הקרומים עצם רך מאד כמו חסחוס ועל הקרום היה כמין קמט, אם יש מקום להוראתו שדן להיתר?

תשובה. דין זה דעצם אף שנדמנו למחט לגמרי ואין להכשיר אלא כשהריאה היא שלמה, מ"מ בדין זה שאני, יען כי אין זה עצם שראוי לנקב, מפני שהוא רך מאד, ובכלל בשר יחשב, יעויין נא בפסחים (דף פ"ד ע"א) יאכל בגדי הרך וראשי כנפים והסחוסים, וכן פסק הרמב"ם בפ"י מק"פ ה"ט, וכן יש לנו לדייק מהירושלמי דפסחים פ"ז הי"א ע"ש. ואף דבירושלמי דסנהדרין פ"ח ה"ב מלינו אכלו הסוקים מהו, גידים רכים מה הן, משמע דתלוי בפלוגתא ר"י ור"ל אי אזלינן בתר השתא או בתר לבסוף, ובחידושינו להרמב"ם בק"פ מבואר מזה באורך ת"ל, אבל לדין דטריפות לכו"ע בתר השתא אזלינן, משום דטעמא הוא דאיכא למיחש לשמא תנקב, ובכל אופן שא"א לו לינקוב את הריאה אין שום חששא, דהלא אם יש נקב מלינו דיש חילוק בין דבר רחב לדבר דק, כאשר יעויין בחולין (דף ק"כ ע"א), ובשבת (דף ק"ח ע"ב) ובירושלמי דבילה פ"א ה"א, ובחולין (דף כ"ו ע"ב) וברש"י ד"ה נמרטו, מכ"ש דיש לנו לחלק בין דבר רך לדבר קשה, ובודאי דבכגון מחט נאמר ולא בדבר רך שא"א לו לינקב. ואפשר לומר דיש לדמות דין זה לדין טיגרא וקל הוא מאד מטיגרא, דבטיגרא קשיות יש בו יעויין בגטין (דף ס"ח) ובחולין (דף מ"ח), ואף דישנן אבנים כאלה שהם רכים כדאיתא בתוספתא דמכשירין פ"ב "וכלי אבן הרכין ה"ה ככלי חרס", אבל רך כזה א"א. ויעויין נא בר"ש בעוקצין פ"ב מ"י, ובמכשירין פ"ג

מתפתפת

ורצית זבח

*) קסא **אה"ב.** יעויין נא בט"ז סי' ל"ט ס"ק כ"ג ובשבו"י ח"ב סי' ס' והשמ"ח והתב"ש סי' ל"ט ס"ק ל"ו והמ"ז שם ס"ק כ"ג וברא"פ ס"ק קל"ב דנראה דיש לדון בזה להחמיר. ומפורש יוצא מהשמטות הרי"ב לסי' ל"ט ע"ש. אכן יש לחלק מדינא דהתם, חדא לפי המבואר בספר הירושלמי הנדמ"ח, דבריאה במחט מיירי שהיתה סרכא ע"ג מקומה והיה שלם ויפה ולא בלבלה, דמשמע שאין לחוש לקו"ד. ואף שהמהרשד"ס בסי' ל"ו כתב דיש להטריף בנמצא סרכא ע"ג מחט, מ"מ מכאן לא משמע כן, ולכן איכא למימר דהשבו"י לטעמו אזיל שכתב כן בכלל ל"ב במנח"י ע"ש כדעת המהרשד"ס. ובמה שנוגע לגופא דדין זה נראה די"ל דהאי עצם מתורת דין חסרון מכפנים קאתינן, ככתוב בחולין שם ובאו"ז סי' תי"א ובעיטור אות מחט ובאיסוה"ת שער כ"א, ואיך נצרף הני תרתי ריעותות להדדי. ואם דאיכא למיחש לסרכא שעברה שמא ניקב קרום העליון ככתוב ברמב"ם בפי"א משחיטה ה"ו ובעיטור אות אוגא ואות דופן, ולכן קשה בכאן להקל, אבל היכא דיש בשר מפסיק בין הקרומים להעצם לאחר בדיקת נפיחה מהסרכא אם שאין העצם חד ודק דאז נשתנה דינו מדין מחט, לא הפסיד המיקל בהפמ"ר, כי חלוק הוא מדין מחט, ואם שבמחט יש לדון מתוספתא דמקוואות פ"ח דתנן בירכו וקרם עליו העור מלמעלה הכל מודים שאינו חוצץ ע"ש, מכ"ש בעצם דוק היטב והבן:

מ"ב, וכרש פ"י דכלים, וביותר מלינו גם בירושלמי דכלאים פ"ז וז"ל: „הד"ת בהדין ללמא כרם בהדין רכיכה מתפתפת היא" ויעויין ברמב"ם בפ"ו מכלאים ה"ז מ"ש בזה, אבל דין זה בודאי אין לו דמיון לענר ורך הוא יותר ולכן האי קמט הנמלא איכא למימר דדינו כדין קמט הנמלא ע"ג טינרא, ואדרבה קילא ולא מיבעי' בקמטים כאלה שהם מתולדה כמו זה אם יתרמי לית לן למיחש, כאשר איכא למילף מדין מחיה בנגע המבואר בפ"ו דנגעים מ"ה הקמטין שבלואר, וברמב"ם בפ"ו שם חשיב נמי הקמטין שבבטן, ובפ"ז שם מ"א, ויעויין בע"ז (דף ס') ובנדה (דף מ"ג). ואף בקמט שהוא מתכוון אח"כ ומגדר הקמטין המבוארין בב"מ (דף פ"ז), ובב"ב (דף ק"ב), ובנדה (דף מ"ז) ומלינו כ"כ בגטין (דף מ"ז) בעינא מקמטינכו, ובסנהדרין (דף ל"ה) הפסיה וקמטיה דזהו לחסרון יחשב ונידון כמו צלקת כדאיתא בכתובות (דף ע"ה) יעוי"ש וברש"י בד"ה צלקת, מ"מ נראה דגם לענין זה יש לדון ולומר „דחדא" מלינו במתניתין בנגעים פ"ט דצלקת נדונית כעור הבשר, וכן איתא בגמרא בנדה (דף כ"ה) בשר נעשה מקומו צלקת, ושנינו נמי בספרא פ' תזריע דצלקת היא מקום שנתרפא לגמרי, יעויין נא שם באות ל"ו וז"ל: „אי ונרפא יכול עד שתעשה צלקת ת"ל שחין הא כילד נרפא ולא נרפא", הרי דצלקת מיירי בנרפא לגמרי, ולכן י"ל דזהו סברת התוס בחולין (דף מ"ז ע"ב) ד"ה אבל דסברי דאין שום חששא בקמט. ואף דיש לנו לדון בדין זה מטעם וגדר תר"ל המבואר ברא"ב"ד בתמ"ד סי' י"ב, אבל נ"ל דזה שאני, כי מטעם דין חסר אתינן בריעותא זאת ובעלם החשש הוא מתורת דין נקב, וכשיש הוכחה לפנינו דעלם כזה א"א לו לנקב, מפני רכותו, אף כשנתמיר ונאמר דסרכא ע"ג עלם כזה תחשב לקו"ד, אבל האי קמט אין דינו כן ושאני מראה, כי התם לקותא קלא מיהא איכא משא"כ הכא, ועוד גם במראה כשרה יש לדון טובא, ולכן בדין זה כשהעלם הוא רך ובהקמט אפשר שהוא מתולדה, ואף כשאינו מתולדה גם י"ל בו תרי טעמי: „חדא" דמתורת דין חסר נידון הוא, ועוד חזינן דהמקום הוא בריא יש להקל בהפמ"ר. וכן נראה להוכיח מערוך ערך אופי ומאו"ז ה"ט סי' ת"א ועי"ש כנלע"ד *):

שאלה קסג

באונא במקום מצר החזה היתה סרכא נסרכת לדופן ממראה פסולה, אם יש להתיר?

תשובה. מדאיתא בחולין (דף מ"ח ע"א) ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה במקום רביתה, שמעינן מינה אף להני רבוותא דסברי דבעינן סמוך וסמיך יש להכשיר בכיו"ד, מטעמא דלו יהא דמראה הפסול הוא בהקרומים דחשיבה ללקותא, והרי כאילו ניקבו הקרומים, וכדכתב הרמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ו דילפינן מנגעים, אבל אין זה נקב בפועל, ובודאי מהני לזה סתימת הדופן. ולדעת המהרי"ו וכפי שיש לדייק מדברי התוס' בחולין (דף מ"ח ע"א) ד"ה רב דיש להחמיר בסרכא. מ"מ היכא כשעברה ע"י מיעומ"ש נראה דיש לדון בזה טובא ולומר, דכיון דמלד דינו של הגמרא כשרה הגנה, ואף לדידן שיש מקימות הנוהגין להחמיר, אבל היכא שעברה ע"י מיעומ"ש שאיננה סרכא מעלמותה ורק ספק הוא דיוכל היות שהמראה גרמה להאי סרכא שתבוא, יש לדון בזה ולומר „חדא" דמדין התלמוד כשרה הגנה, ואף לדידן שמא אין כאן נקב, כי יש לומר דבמראה כזאת אינו אלא ספק, ובפרט היכא שנשתהה זמן רב אחר השחיטה יש לדון מתורת דין ס"ס: שמא אחר שחיטה באת, ואף בנאמר דמחיים נתהווה אבל בכגון זה אינו אלא רק ספק טרפה. ולכן במקום הפמ"ר ושעת הדחק המיקל יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד:

שאלה קסד.

בריאה שהיתה מראה אדומה בהבשר והקרומים היו שלמים ויפים, וכנגד המראה הזאת היתה שם מכה בדופן, מה דינה?

תשובה. הודם בריאה יש חילוק כדאיתא בגמרא בחולין (דף מ"ו ע"ב) בריאה שהאדימה, וכן דעת הרמב"ם בפ"ז משחיטה, והאו"ז בסי' ת"א ורובם מהראשונים, ולכן בודאי מיירי באופן כזה שיש אדמימות אשר מלד האדמימות לבד, יש לדון להכשר, ואך החסרון הוא מטעם מכה בדופן דאיתא כנגדה, דזה מורה על האודם שלקותא בריאה הוא, ולכן נראה נא באיזה מקום לריך להיות האדמומית הזאת, אם בהקרומים או בהבשר וכשנעיין ברמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ו וז"ל: „יש שם מראות שאם נשתנה מראה האבר לאותו המראה הרע ה"ה כנקוב וכו' עד כמת הוא חשוב וכאילו אותו הבשר שנהפך עינו אינו מלוי וכן הוא אומר ומחית בשר חי בשאת וביום הראות בו בשר חי מכלל שאר הבשר שנשתנה אינו חי' ע"כ, דיליף מנגעים וכמו דהתם העיקר הוא בהעור ולא בהבשר כי הבהק נשתנה דינו כאשר כתב הרלב"ג יעוי"ש, ויעויין בכס"מ בפ"ו מנגעים, כן בדין מראה לענין טריפות נמי הדין כן הוא, דדוקא בהקרומים איכא למיחש ולא בהבשר, ואדרבה אית לן למימר מדבעינן במראה פסולה שתהא דוקא בהקרום, כ"כ אית לן לומר גם במראה האודם הזאת הנמלאת כנגד המכה שבדופן. ולא עוד די"ל דהיכא שנמלא בהבשר דהקרומים מפסיקים בין המראה.

ורצית זבח

*) קסב **אולה"ק.** יעויין נא בבכורות (דף ל"ז) ונמלא דיש חילוק בין חסחים לחסחום, ולכן הדבר לע"ג לחלק בדין עלם, ויעויין נא מ"ש בזה הלבב"ר בסי' ל"ט ס"ק ר"ה ובד"ק שם ס"ק פ"ד וברא"פ שוס"י ל"ו מ"ש מהכנה"ג, ויש לעיין טובא בדין זה. וגם מלינו חילוק בצלקת נמי, יעויין נא במ"ש התוס' בחולין (דף קכ"ח ע"ב) ד"ה כוליא (ובדף קכ"ד. ע"א) אמרי התם דצלקי מליק ודוק היטב, ולכן הדבר לריך זהירות וזריזות יתרה לדון בו ודוק:

המראה ובין המכה שבדופן, אז איכא למימר שאין שום חשש, כי אודם שאני מדין נגרר הדם כאשר יעויין בירוש' בשבת פ"ז ה"ב בחובל בחבורה דבנגרר הדם סימן הוא שיש בו ריעותא גדולה מחיים, לכן אפשר דיש לחוש גם כשהיה בהבשר, לא כן באדום לבד דאפשר לו לבוא מחמת זינוק השחיטה שאני, ולכן בדין זה יש לדון לקולא. כן נראה לע"ד *):

שאלה קסה.

נמצאת מראה הנוטה לאדום בהבשר, ועל מקומה בהקרומים היתה סרכא שלכ"ם, ועברה ע"י מיעומ"ש, אם יש להתיר?

תשובה. כל מראה מטעם לקותא היא וכנקובה היא נחשבת וזה ממראות הפוסלות, לא כן באודם אז מצינו דכשרה הנה לדעת רש"י, והרי"ף והרמב"ם, והרמב"ן, והרז"ה, והאו"ז בה"ט סי' ת"א והאשכול בסדר ח"ט סי' כ'. ואף יש חילוק בין האדומה לאדומה, כי אדומה היא מטבע וכדאיתא בשבת (דף קל"ד ע"א), ובחולין (דף מ"ז ע"ב), ובירוש' דיבמות פ"ו, לא כן בהאדומה דזה מחמת לקותא בא, וכן דעת הר"א הובא בתוס' בחולין (דף מ"ו ע"ב) והאו"ז שם. והנה אנן פסקינן כדעת האומרים שאין שום חילוק ויש סברא להכשיר גם כנגד מכה בדופן כדכתבנו בסי' הקודם, וע"כ דטעמא הוא כיון דבאדומה יליף הגמ' מחובל בשרצים, וסימן שנעשה מחיים הוא נגרר הדם כדאיתא בירוש' דשבת פ"ז ה"ב, ומ"מ לא חיישינן ואמרינן דהאודם מחמת הדם אתי שהבהמה מזנקת את"ש, ואף אם יש להחמיר באדום כזה, מ"מ באודם במקולת לית לן בה. ולא מבעי' לדעת הראב"ד בתמ"ד סי' י"א דס"ל דבעינן כולה או רובה אף במראות הפוסלות בודאי דליכא למיחש, ואף להני רבוותא דפליגי עלוי' ולא חילקו כן, מ"מ באודם שפיר ידעינן דבמקולת ליכא למטרף והיכא דליכא מכה מילתא דפשיטותא היא דכשרה, ואף לריעותא איננה נחשבת לכו"ע. וכ"ז הוא אם המראה היא בהקרומים דאז איכא למיחש לנקב, מפני שהנקב אינו פוסל אלא רק בהקרומים ולא בהבשר, אבל בבשר לבד אין דין מראה, יען כי ילפינן מנגעים ככתוב בהרמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ו ע"ש, ובהבשר רק חסר מצינו, ולפיכך מהמראה אין שום מקום עיון כלל, ורק מטעם הצטרפות סרכא שלכ"ם עמה, נראה כיון שהסרכא עברה ע"י מיעומ"ש והקרומים שלמים הם ליכא למיחש כלל שאין לו דמיון לדין אודם בריאה כנגד מכה שבדופן לדעת המחמירין. דהתם אין שום הפסק, ולכן כמו דאמרינן שהאודם של הדופן מחמת לקותא בא, כמ"כ גם המראה מחמת לקותא היא, ול"ד לסרכא מריאה לדופן היכא שיש מכה שיש חילוק גדול לכל מעיין ברש"י בחולין (דף מ"ח ע"א), ובס' הפרדס סי' רי"ז, וברמב"ם בפ"ז משחיטה ה"ה, ובאו"ז סי' ת"א וברוב ספרי הפוסקים הראשונים, משא"כ הכא בנד"ד דאף אם נאמר שהסרכא מחמת נקב באת וניקב קרום העליון כדעת העיטור והרמב"ם בפי"א משחיטה, אבל מדמצינו שהקרום התחתון שלם ויפה ואין בו שום ריעותא אין לנו להחזיק ולומר דהאודם והסרכא מחד לקותא באין, כי לבד זה גם בהמראה האדומה יש מקום עיון לפי שכתב רש"י בעירובין (דף כ"ג ע"ב) אתרגו לפתמן "הבעירו את הפתמין להיות אדומין כאתרוג" וכו' ארקיעו לזהבין "גחלים לעשות אדומות כזהב", ומדאיתא בגמ' דאדומה כשרה משמע דכל אודם כשר הנהו. ובאמת נראה דיש חילוק בזה כאשר יעויין בפיה"מ להרמב"ם בחולין פ' א"ט, ויעויין ברא"ש בפ' א"ט ובתוס' שם (בדף נ"ו ע"ב), ובנדה (דף י"ט) וברש"י שם לענין שחור אדום הוא, ובירוש' שם פ"ב ה"ז, רשב"מ כדם המכה שלקה ובנת ריב"ם קר"י ומתניתא אמרה כן אדום כדם המכה וכו' ע"ש, ובאודם מכשרינן לענין טריפות ולא חיישינן לדם המכה, ואף בכגון דא מכשרינן ורק חלוק אודם כזה הבא כזהב או כאתרוג. ואם שקשה לומר כן כאשר יעויין בספרא פ' תזריע אות קס"א "אדמדם יכול כל מראה אדום ת"ל אדמדם אדום שבאדומים, ויעויין בתוספתא דנגעים פ"א דכמלא משם דאדום כל מראה אודם נכלל בו, דלפ"ז אין חילוק בין אודם לאודם דכמה מיני אודם יש שאינם דומין זה לזה כדאיתא בשבועות (דף ו' ע"א), אבל מלישנא דאיתא בירוש' דסוכה פ"ג ה"ו מצינו חילוק בזה, ולכו"ע בנד"ד נראה דאיכא למימר כיון שהקרומים מפסיקים קילא היא מדין אודם כנגד המכה, ויש לדון להכשר. כנלע"ד **):

שאלה קסו.

נמצא אדום באומא ומכה היתה בהכבד, ואך שדרך הטרפש להפסיק בינו לבין הריאה, לכן הורה להיתר אם יפה דן?

תשובה. כבר ביארנו בסי' הקודם דהיכא שהקרומים מפסיקים שאני, אבל אינו דומה דין

ורצית זבח

*) קסה דה"מ. לפי מ"ש לעיל נראה לומר דיש לדון בדין זה שכתב הרא"ש בשם הר"מ, והובא ברמ"א סי' ל"ח סעיף ד', דאיזו שייכות איכא להדופן האי מראה הנמצאת בהריאה, ובפירוש אית לן לומר דיש לדון בזה להקל, כי איך מהני עדות של המכה בדופן להעיד על הריאה, ובפרט לפ"ד הירושלמי דשבת פ"ז, וכן נראה מדברי רש"י ורוב הראשונים ומצינו כן בעיטור אות דיו שכתב כדעת הר"א המובא בתוס' שם ודוק היטב, ולכן אם כשאירע בהבשר והקרומים מפסיקים, אז בודאי יש לסמוך אדעת המהרש"ל שכתב להתיר, וכן כתב הפ"ח בסי' ל"ח יעוי"ש ודוק היטב. ויעויין נא במ"ש הרדב"ז בכ"י להרמב"ם שם בהט"ו, ובברכ"י סי' ל"ח. ומכל אלה תשפוט דאף שאין המראה בהבשר וגם נמצאת בהקרומים יש לנו לדון לקולא, ומכ"ש היכא דאית לן למתלי שמחמת הזינוק המראה נתהוה, ומילתא דפשיטותא היא שאילתא הדין:

**) קסה קוה"כ. אומר מדברי רש"י בעירובין יש מקום עיון לפי מ"ש הש"ך בס' ל"ח ס"ק ב' יעוי"ש, דדעתו דמראה אתרוג וזהב בכלל ירוק נחשבת, וע"כ דמוכרחין אנו לומר דכמו במראה אדום כל מיני אודם בכלל, כן

בתראה

דין זה לדהתם מפני דהתם מיירי שהמראה היתה בבשר והקרומים שלמים ויפים היו, לא כן הכא דמיירי שהמראה הזאת בהקרומים נמצאת. ולו יהא דבמראה אדום אין חשש, כי לדעת הראב"ד אף במראה הפוסלת בעינן כולה או רובה, מכ"ש דבמראה כשרה איכא למימר דבכולה מיירי. ובאמת במראה כשרה פסקו כן הרי"ף ורש"י והרמב"ם יעוי"ש, ואף דבמראה פסולה כל הפוסקים פליגי עליה, מ"מ במראה כשרה נראה שאין חילוק ואף ללקותא איננה נחשבת לכו"ע, ולזאת לו יהא דממ"ש הר"א והרא"ש בפ' א"ט והטור בסי' ל"ח דעתייהו להטריף היכא שהיא כנגד מכה בדופן, אבל בכהאי גוונא אין שום חשש, יען שהמכה הזאת הנראית בהכבד אין לה שום שייכות להריאה כלל, כי הטרפש מפסיק בין הריאה להכבד ומנ"ל להחזיק ריעותא מהכבד להריאה, דהלא אינן במקום אחד וחלוקים הם, ולכן יש להוראה הזאת יסוד חזק ולעיקרא הדין אית לה תמלאסים, ויש להקל. כנלע"ד:

שאלה קסז.

נגלד הקרום העליון ובהשני נמצאת מראה אדומה, איך לדון בזה?

תשובה. יש חילוק בין נגלד לנגלד, דבנגלד כולו אז בעינן בדיקה מטעם דאיכא למיחש לשמא ניקב, ודוגמא לזה מצינו במנחות (דף ל"ה ע"א) האי קילפא צריכה בדיקה וכבר כתבנו לעיל לחלק בין דבר הבא ע"י מעשה לדבר הבא ממילא יעויין לעיל בסי' קכ"ט ע"ש, ולכן אפשר דכאן שאני, ובכל אופן בנגלד פורתא בודאי איכא למימר דאף בדיקה לא בעי. ואיננה נחשבת לריעותא כלל, כדיש להוכיח מחולין (דף מ"ו ע"א) ע"ש. ואך בהאי ריאה דאגלידא כאהיני סומקי דאז לריעותא מיהת נחשבת, לכן יש להסתפק אם נצרף בהדי ריעותא דמראה דכהא לפי מ"ש בבדק"י דאם נמצאת שם בועה אז אזלינן לחומרא, כי סימן הוא לקרום שעלה מחמת מכה, אבל כ"ז אינו אלא בבועה שהיא מלאה מוגלא מים עכורים וסרוחים, ולא כן בבועה ממים זכים דאז הדין נשתנה כדמצינו קלא ראיה מסוכה (דף ל"ו ע"א) ע"ש. ממילא נדע לדין זה שאין לחוש היכא דנמצאת מראה כשרה כי קילא היא מבועה אף במים זכים, דהתם קלא ריעותא מיהא איכא בהמליאות, וכאן איננה נחשבת לריעותא כלל, כי רש"י כתב (בדף מ"ז ע"ב) כשרה דהדרא בריא דמשמע מזה דאף ללקותא איננה נחשבת ויעויין במ"ש רש"י (בדף מ"ג), ולכן מכיון שאינו נחשב ללקותא בודאי שאין לדון בזה מסיג ומגדר תר"ל להצטרף, וביותר יש סברא לומר דכיון דהקרום הב' אדום כורך כדכתב רש"י (בדף מ"ו ע"א) בד"ה כתינא, ובע"ב בד"ה כאהינא, דלפ"ז יש לתלות האדמימות בו, כי דרכו בכך ולכל אלה נראה דכיון דבדקו והיתה שלמה מנקב לא הפסיד המיקל. כנלע"ד *):

שאלה קסח

מראה פסולה הנמצאת וטרם שבדקה חתך במקום אחד, ואח"כ נמצאת ע"י נפיחה שבכל המקום הזה נתלבנה ונהפכה המראה לכשרה, ורק במקום החתך א"א לידע, מה דינה?

תשובה. בדין זה מכיון דנחשבת ללקותא כדכתב רש"י (בדף מ"ג ע"א) בד"ה ל"ת, לזאת בדיקה היא צריכה מדינא, ואך יש לנו מקום לספק בו, כי אפשר דדין זה מטעם חסר אתינן, או מטעם נקב, דדעת הרשב"א בתוה"ב הארוך, וכן הרמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ו נראה, דמטעם נקוב אתינן עלה, לא כן דעת הראב"ד דס"ל דבכולה נטרפת, יען כי לא נזכר בגמ' "מקצתה" הא במקצת אין בה טריפות וכדכתב בתמ"ד סי' י"א נראה דמטעם חסר אתינן, והפרש גדול ביניהם: דבנקב לא בעינן שיעורא, משא"כ בחסר, וממילא יהיה ההפרש לנידון שלנו דמתירת דין נקב, היכא דאיתא ריעותא לפנינו הצריכה בדיקה מדינא של הגמ', כשנאבדה מבלי בדיקה איכא למיחש, כי לא נתברר לנו הריעותא הזאת איך היא, ולא שייך לומר בכגון

ורצית זבח

במראה ירוק כל מיני ירוק בכלל, יעויין נא בתוס' בסוכה (דף ל"ה ע"ב) בד"ה הירוק, ובחולין (דף מ"ז ע"ב) ד"ה אלא ודוק היטב. וביותר יש מקום עיון מכיון דמצינו חילוק בירושלמי שם והספרא בין ירקרק לירוק: דירקרק מורה על מראה „געל" וירוק היא מראה „גרין", א"כ איך אמרינן בחולין (דמ"ז) דירוק הוא כצבע „געל" הלא נשתנה דינן? וכן יש מקום עיון לפי מ"ש הט"ז בס"ק א' בסי' ל"ח בשם המהרש"ל ודוק היטב. וכ"כ יש לעיין מ"ש הרמב"ם בפיה"מ בפ' א"ט במתניתין ואלו כשרות דהירוק בתכלית כמו פני האדם החולה ה"ה כשרה, ואפילו היה על פני כולה. ובדוחק יש להעמיד דשאני חולת הירקון מחולי אחר כדאיתא בברכות (דף כ"ה ע"א) ובשבת (דף ל"ג ע"א ובדף ק"י ע"ב) לירקונא, ודוק היטב, ובגיטין (דף ס"ט) והבן. ובמה שנוגע לדין זה לכאורה יש למילף מהא דנסרך לסימן הלב ונמצא כמין קו"ד בתוך העובי ככתוב במרדכי בחולין בפא"ט, וכפי שדן בזה הפ"ח סי' מ' יעוי"ש. כי כאן שאני, דהקרומים נחשבים להפסק מעליא בין הסרכא ובין המראה, ומדמראה פסולה בבשר לבד איננה פוסלת מכ"ש מראה כשרה הנמצאת שם לא נחשבת לריעותא כלל, ומכיון שעברה ע"י מיעוט הנהוג בינינו דסימן הוא שאין זה אלא ריר בעלמא, יש להקל להלכה ועיונא צריך למעשה:

*) קסז גיד המ'. יעויין נא במ"ש הנוב"י בתו"ד מהדו"ק סי' י', ובפי' הרדב"ז בכ"י בפ"ז משחיטה הט"ו ובלח"מ שם מ"ש בזה, ובמ"מ שם ה"ח, ותמצא שאין נחשב לריעותא האי דינא דמראה אדום, ולכן אין להצטרף בהדי ריעותא

בכנון זה נשחטה הותרה ובחזקת היתר עומדת ; כי הריעותא היא מחיים והספק הוא בזמן שאין חזקה כדיש להוכיח מדברי התוס' בחולין (דף י') ומס' האשכול בה"ט סי' י"ז ע"ש. ול"ק ממ"ש התוס' ביבמות (דף ל' ול"א) ובחולין (דף מ"ג), דיש לחלק טובא, אבל מתורת חסר מכיון שאין השיעור הנצרך לחסרון, אז יש לדון להתירא ולכן בדין זה דיש לנו ספק לבד מסברת הראב"ד [כי רוב הפוסקים הראשונים פליגי עליה] דאיכא למימר דבעינן שהמראה הזאת תהיה גם בהבשר, דלפ"ז בכל מראה ספקא איכא, וכן מצינו בראב"ד בתמ"ד סי' י"ג וז"ל. „לא ילאתי י"ח לפי הספקות שיוכלו לבוא בהם שהרי הלקותא שבריאה במראות שנאמרו בה לאיסור אם היה המראה ההיא בקרום לבדו וכל בשר שתחתיו לא נשתנה הולך אחר הקרום, כי הוא המראה או אחר הבשר שתחתיו" עכ"ל. דנמצא לפ"ז שאינו ריעותא ודאית ורק ספק ריעותא בכגון דא אפשר שתהני, היכא דבדקו וראו שהמראה מכל השטח עברה, ורק על המקום הזה א"א לידע מחמת החתך שנתהווה שם, יש לדון בסברא להקל, ואף יש מקום כיון לפי שכתבנו יען שבהבשר אינו פוסל, לזאת נראה דיש לכאורה להחמיר, אמנם אין אנו מניחים דבר הבא בספק בהראשונים מפני ודאין של האחרונים, ומכיון דמספקי להו איכא למימר דלו יהא דההקפד הוא על הקרומים, אבל גם בבשר אפשר דבעינן. ואף שנחלק ונאמר דהראב"ד לשיטתו אזיל במ"ש בתמ"ד סי' י"א, מ"מ נראה דבדין זה שאני, כי בדקו ומצאו שבהקרום המראה עברה, ורק בהמקום הזה נשאר לנו בספק, אין לחוש ולומר דריעותא היתה במקום החתך, ואדרבה כ"ל דכיון דמכל השטח עברה, כ"כ גם ממקום הזה, ולזאת נראה באם שיש לנו עוד איזה ספק בהאי מראה, כגון ספק התלוי בפלוגתא דרבוותא, המיקל יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד:

שאלה קסט.

ובמה שיש לספק, אם יש לבדוק הני מראות בלילה?

נראה דיש לדון בדין ראיה באם בעינן ראיה ממשית מכל הקצוות או ראיה הבטית ומעשית, בראיה מוחשית אין לחלק בין יום ללילה, משא"כ בראיה ממשית דבזה מוצאין אנו לחלק בכמה פרטי מדיני ראיה הנאמרים בבבלי וירושלמי: יעויין בברכות (דף כ"ה), ובר"ה (דף כ"ד), ובע"ז (דף כ'), ובשבת (דף ס"ד, וק"נ), ובירושלמי דברכות פ"ט, ובמתניתין דנגעים פ"ב, ובמוע"ק (דף ח'), ובסנהדרין (דף ל"ז), וביבמות (דף ק"ג), ובירושלמי שם פי"ב ה"א, ודסנהדרין פ"ד ע"ש. ומזה נלע"ד בדין זה דבודאי בעינן ראיה ממשית מכל הקצוות, כדי לברר את הספק בדבר דאתיליד ריעותא מחיים קודם החזקה חזקת היתר; דלפ"כ בלילה אין רואין, וחלוק לכאורה מדין הבא לפני רבי דראה דם בלילה, וטמאה, דמשמע דרואין בלילה, דהתם מתורת ספק ואין זה ריעותא ודאית, משא"כ הכא, אבל כאשר נעיין בדין זה נמצא דיש חילוק גדול, כי איכא למימר דכתמים שאני, והתם בכתמים מיירי כדאיתא בירושלמי דנדה פ"ב ה"ז ע"ש, אבל את זה אפשר למדחי מהא דמצינו במגילה (דף י"ד ע"א) ובירושלמי דסנהדרין פ"ב ה"ג „וכי רואין כתמים בלילה" דמשמע מזה שאף כתמים אין רואין, דלכאורה סתרי הני עובדי דמגילה ודנדה אהדדי, ואם דסיפא דעובדא שם נראה שאין קושיא כי ס"ל שאין רואין, מ"מ יש לחלק בין ראית המראה, כי לא כל המראות שוות במקום שאין ריעותא ודאית, אז שפיר אפשר לנו לראות אף בלילה, לא כן במקום דהריעותא היא ודאית, אין רואין בלילה, כי גם באשה יש לומר דאית לזה חזקת הגוף כאשר יעויין בתוס' בנדה (דף ב' ע"א) ובירושלמי שם פ"א ה"א שמתוך שהיא מתרגלת וכו' ע"ש, ולכן גם בדין זה אפשר לומר כן, אבל מדמצינו בנגעים פ"ב שאין רואין את הנגעים בלילה דהתם אף להסגר קמיירי כדאיתא בספרא פ' תזריע והובא בר"ש שם מ"ב, מכ"ש בנידון זה דאיתרע חזקת כשרות לגמרי, בודאי דצריך הדבר ישוב וראיה ממשית ולא מוחשית לבד, ונראה דזאת היתה כוונת הירושלמי בביצה פ"ג ה"ה וז"ל: „בעון קומי לוי מהו לראות את הטרפה בבית אפל, אמר ליפוק לבר, ר"א בעי שמעינן אין רואין את הנגעים בבית אפל שמעינן אין רואין את הטרפה בבית אפל? א"ר בר"ב לא מטעם הזה אלא שמא תמצא טרפה ויהא אסור לטלטלה", דשמעינן מהירושלמי הזה דמטעם ראיה לבד ליכא למיחש, כי חלוק דין ראית טרפה מדין ראית נגעים, דהתם מגזה"כ הוא, לא כן בראית טרפה והאיסור הוא דוקא ביו"ט משום טלטול, אבל מטעם ראיה ממשית לית לן בה, כי אפשר לראות ע"י נרות, וא"כ ומה התם דאפשר לאוקמי דמיירי אף ביום שהנרות אינן מאירות כ"כ כמו בלילה אף במקום אפל כדאיתא בירושלמי דפסחים פ"א ה"א וז"ל: „מבואות האפלין מהו שיהא צריך לבודקן בתחילה לאור הנר? מיליהון דרבנן אמרין לא כמה דהוא מנהר בליליא הוא מנהר ביממא" וכו' יעוי"ש עד „ובשעה שהיו כהות היה יודע שהוא יום", דנמצא לפ"ז שהראיה איננה כ"כ ממשית, ומ"מ אמרינן דמותר ק"ו לאור הנר בלילה שאפשר לבדוק ואין שום חשש, ול"ק דלמה נשתנה דין זה מדין כתמים דאמרינן שאין רואין, דהלא גם בזה ספקא איכא והריעותא איננה ודאית, ולכן לא הפסיד הסומך עצמו ועושה כן, כי יש לזה ראיות מוכיחות, כנלע"ד:

ורצית זבה

. ריעותא אחריתי מכל הטעמים דיש לדון בדין דהר"ל, ואם שקשה לומר כן בנגלד ריבו, אבל בהדי נגלד במקלת בודאי דאין לחוש לזה כלל, והבן:

שאלה קע

בעובדא שנמצאו קליפות ונקלפו מצאו שהקרומים שלמים ויפים, ואך תחתיהן היתה כמין מורסא, והורה להיתר, אם יפה הורה ?

תשובה, בחולין (דף מ"ו ע"ב) איתא א"ר האי ריאה דקיימא גילדי גילדי, אוכמי אוכמי. חוורא חוורא כשרה, ופליגי בה הראשונים, דעת הבה"ג בה"ט דהני גילדי הם כמין קליפות הנראות כלרעת, וכן איתא באו"ז ה"ט סי' תי"א, ומפרש קליפות כעין מכות אש, וכן דעת האשכול בסדר חי"ט בקלרה סי' כ', וכמ"כ נראה מדברי הרמב"ם בפ"ז משחיטה הי"ט וז"ל: "ואפילו היתה כולה טלאים טלאים נקודות נקודות מד' מראות אלו ה"ז מותרת", ומלשונו שכתב "טלאים" משמע שהם כמו קליפות על הריאה. דלפ"ז נראה שצריך לבודקן אחר הקליפה, אם הריאה שלמה ויפה אז כשרה כי לישנא דגלידי משמע כאופן שיש תוספת דק ונגזר מלישנא דאיתא בתוספתא דחולין פ"ג, ובכתובות (דף ע"ה) ובחולין (דף כ') הוגלד פי המכה, ומר"ה (דף כ"ז) העמידו על גלדו וקיימא גילדי גילדי וגלד הנזכר בע"ז (דף ל"ב ע"א), ולישנא דהתוספתא בטהרות פ"ב מי חטאת שהגלידו, מקוה שאוב שהגליד וממ"ש בר"ש בפ"א דכלים ולישנא דהתוספתא דמקואות פ"ו [וברי"ף פ"ז] הגלידו הרי אלו חוללין, ויעויין במתניתין דמקואות פ"ט ובכמה דוכתי בש"ס, דבזה מחלקי בין האי דינא דריאה דאגלידא כאהינא סומקא, דהתם מתורת חסרון וכאן מתורת יתרון, אבל דעת רש"י אינו כן שכתב בס' הפרדס סי' רי"ז וז"ל: "שנגלדה ונשאר עורה של ריאה ומגומרת בג' גוונין, והני גילדי קיימין שחורים לבנים או מיני מראה אחר כשרה" ובודאי הני שחורים ולבנים, ע"כ לא מיירי בשחור כדיו כי גם בשחרות כזאת יש חילוק בין פחכותא לבין חרותא כדאיתא בנדה (דף כ') ע"ש, וכדיש להוכיח (מדף מ"ז ע"ב), ומטעם תר"ל אין חשש, כי איכא למימר דבהקרום הב' נתהווה, ול"ק דהא מהאי ריאה דאגלידא נשמע שאדמימות יש בהקרום הב', ומנין לנו לומר לשאר מראות, אבל יש לתרץ, כי רש"י ז"ל גופא כתב שם בפרדס דריאה דאגלידא מיירי כגון שנשאר קרום העליון. ולכן הני גילדי אפשר לאוקמי בנשאר קרום התחתון. וכדכתבנו לעיל בסי' קס"ז, וכן יש להוכיח דהעיטור בה"ש אות דיו ס"ל כן. וכן נראה מדברי הר"ן בפא"ט בשם הרא"ה שכתב דאוכמי ממש כיון דמחמת מוגלא הוא כשר, והובא זאת ברא"ב"ד בתמ"ד סי' י"א האי גילדי כמו הגלודה שאמרו במעשה שהופשט העור שלה, וריאה דאגליד מפרש שהקרום העליון מרופה על התחתון, דלפי כל הני אם יש קליפות על הריאה אפשר שאף בדיקה איננה צריכה, יען דליכא למיחש לסרכא, כי כל סרכא כאשר יעויין בדברי הראשונים עשויה היא ככובע וזה אינו אלא רק קרום בעלמא שאינו נסרך לשום מקום, וגם מדעת הרמב"ם אין לנו שום הוכחה לומר דכוונתו הוא על טלאים כאלה שהם לתוספת על הקרומים, רק אפשר לומר דהני טלאים קאי על מיני המראות, ואם שנעיין במתניתין דכלים פכ"ח מ"ו וז' ובתוספתא שם ב"ק פ"ד, וב"מ פ"ד, וב"ב פ"ה, ובמקואות פ"ו, ובנגעים פ"ה, דלפ"ז מוכרחין אנו לומר דמילי מילי קתני ואין כוונתו על טלאים כמין נימורין ומגדר נקוד וטלא, מ"מ מידי פלוגתא לא נפקא, דחזינן כמה מרבוותא דסברי דבכגון דא מיירי, והפרש גדול יהא: דאם יש עוד איזה ספק אז נידון בגדר ס"ס, ולכן בנד"ד בהני קליפות שהן אינן אלא רק לדעת רבוותא דסברין כן דמיירי הגמ' באופן זה, אבל לדעת הני דפליגי, נראה שאין שום סברא אילונא להטריף, ולא היה צריך הגמ' להשמיענו זאת, ולכן אף לריעותא איננה נחשבת. ולו יהא דכבר כתוב דבעינן בזה בדיקה, אבל אינו אלא ספק ריעותא, ובאמת בגמ' לא הוזכר בדיקה כלל, כי שאני מדין הנזכר בב"י בשם הרוקח בסי' ל"ח אשר הובא כעין זה באו"ז סי' תי"א ע"ש, ולכו"ע אינו אלא ספק ריעותא, וא"כ איך נצרף בהדי ריעותא דמורסא, כי "חדא" מדין לקותא ע"ג לקותא אין לדון, יען שהקרומים מפסיקים וזה מעיד על הבשר וזה בהקרומים ומשום דיעבד לא שייך לדון, כי אף לכתחילה אין בכן שום טריפות, וגם לא שייך לדון מגדר תרי מיעוטי, כי לא חשיבא להצטרף בהדי הדדי להורע חזקת היתר שיש לה, מפני שהמיעוט של הריעותא דקליפות גם בו ספק איכא, ואפשר שאינו לגמרי, וממילא אין עדותן מכוונת מפני שדברים נפרדים הם. ועוד יש לנו קצת ראיה מהא דאיתא בסוכה (דף ל"ד ע"ב ודף ל"ו ע"א) באתרוג, ולכן אם שהני קליפות אינן מושרשות בהריאה ואינן נכנסות בגדר שומא ויבלת; [הנה דל"ע ביבלת גופא כי איכא למימר דזה מגוף הריאה ודבר בריא הוא. יעויין במתניתין נגעים פ"ו ובתוספתא שם פ"ב, ובירוש' דפסחים פ"ו ה"א וז"ל: והרי יבלת וכו', וא"כ מנלן להחמיר מגלד, ואך יש לחלק ולומר דמכה מוכחת עליה ולקמן יבואר מזה] שיבלת קילא היא אבל בכ"א נראה דבזה המיקל בהפמ"ר יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד *):

וזה

ורצית זבח

*) קע **קוה"ק**, אומר בהאי דינא יש לדון טובא, כי איכא למימר דחשיב לרגלים לדבר שבא מחמת המוגלא בתוכו. אמנם כי מדברי הב"י בטו"ע שכתב "דרואין אותה אם היא שלמה" משמע דמדמי לדין של הרוקח, אבל יעויי"ש בסי' ל"ח ותמלא שכתב בשם הרא"ה דהאי שינוי מראה לא מחמת העור אלא מחמת המוגלא שיש בהני גילדי, וא"כ איכא למימר דחשיב זה לדבר אחד, ושכיחי בהו מוגלא, דלפ"ז גם בנד"ד אין לדון מתורת ריעותא, מפני דבגמ' לא נזכרה בדיקה בהאי דינא כלל. ויעיין נא במ"ש המהרש"ל בסי' ל"ח ביו"ד בפס"ד, ובשו"ת שם סי' מ"ד, ובסי' ל"ה דהדעת נותנת דכיון דהגמ' עריב ותני בהדי מראות הכשרות שמעינן דאף בדיקה א"צ, ויש לחלק בין יבלת לבין הך דינא, כי מהראשונים נראה דעשוין כקליפת השום והבצלים, וממילא חלוק הך דינא מדין שכתב הרוקח, ולכן אין לדון בזה משום תר"ל, ולא הפסיד המיקל:

בודאי

שאלה קעא

וזה ששאל בנמצא מראה פסולה על קרום מהני קליפות, וכשנקלפו קרומי הריאה היו שלמים ויפים, אם יש להתיר?

תשובה. כבר ביארנו שמראה איננה פוסלת אלא כשהיא בהקרומים, כי מטעם נקב אתינן, ובכל אופן שלא ניקב לית לן בה, וממילא בדין זה יש לדון דכיון דהמראה היתה ע"ג הני קליפות, וכשנקלפו לא נראה שום רושם בגוף הריאה, אין להחזיק ע"י המראה הזאת שום ריעותא, כי אף אם חסר מעט מהקרום העליון ונמצאו מהני מראות, דעת רש"י, והעיטור, והאו"ז והראב"ד דבאופן זה איירי הגמ' וכשרה, מכ"ש בנידון כזה, כי הם על הקליפות הנוספות על הריאה. ולו יהא שזאת המראה מראה פסולה, אבל איננה מעלה ולא מורידה כדכתב הרמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ו ויש להקל. כנלע"ד*):

שאלה קעב

ובכים של ורדא שנמצאת עליה מראה שחורה?

נראה, לפי קט שכלי לומר דאף שיש סברא דמראה גרוע מנקב בפועל, כי שדי תיכלא בכולה, אבל מדאיכא תרי טעמי: "חדא" דמטעם נקיב, "ועוד" מטעם דסופה לנקוב, ולכן מטעם דסופה לינקוב יש לדון קצת בגדר וכסוג דתרי רואין מגמ' דעירובין (דף י"ט) ודפסחים בתוס' (דף ל"ח ודף מ"ו), ומטעם שנאמר דכל העומד לנתק כנתוק דמי כדכתב רש"י בס' הפרדס סי' רי"ז ובגדר שכתבו התוס' בשבת (דף ל"ב ע"ב) ד"ה וכי, ובפרט לטעם דחשיב לנקב בפועל, מ"מ בכים של ורדא שאני, כי נקב בכים אינו פוסל, יעויין במ"ש הרמב"ם בפ"ח משחיטה ה"א ותמצא דדוקא בורדא גופא, אבל לא בכים שלה. וכן נראה מדברי הראשונים שלא הזכירו דין ניקב הכים כלל, ועוד די"ל דנקב חמיר, מטעם דנקב בודאי הוא, משא"כ במראה דאיכא סברא לומר שאיננה אלא מתורת ספק, ולכן בודאי נראה דיש להקל בזה. כנלע"ד:

שאלה קעג.

ובדין נקודות אדומות הנמצאים אצלו בבהמות, איך לדון בהן?

תשובה. דבר זה אין לו שורש בגמ' כלל, ואדרבה יש להוכיח שהבהמה אין לה חששא באופן כזה, כי לא מיבעי' לשיטת ר"ת בתוס' בחולין (דף מ"ו ע"ב) והראב"ד בתמ"ד סי' י"א דס"ל בכולה או ברובה בודאי בכהאי גוונא מיירי נמי גם במראות הכשרות. ואף כשנאמר דגם במקצת כן הוא וכדעת רש"י (בדף מ"ג ע"א) ד"ה ל"ת, והרמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ו, והעיטור באות דיו והאו"ז סי' תי"א, והאשכול בסדר הי"ט בקצרה והרוקח בסי' שפ"ב, מ"מ בכשרות אף ברובה כן, ואיך נחמיר בנקודות אדומות יותר מהרוב. ולא עוד אם תאמר דבדבר מועט איכא למיחש טפי מחמת נקב, איכא למימר דנראה נא במ"ש הרמב"ם בפ"ז משחיטה הי"ט וז"ל: "ואפילו היתה הריאה כולה טלאים טלאים נקודות נקודות נד' מראות אלו ה"ז מותרת" ע"כ, דמוכח שגם בנקודות אין לחוש, כי בודאי לא אמירי מאילו היה שטח המראה גדול, ועוד אין לחוש מחמת שזה הוכחה על לקותא, כי סימן דקו"ד לא מצינו אלא היכא שנעשה ע"י דחיקת קוץ וכדומה, יעויין נא בשבת (דף ל"ו), ובכתובות (דף ע"ה), ובחולין (דף כ', ודף מ"ג), ובע"ז (דף ל"ב), ובירוש' שם פ"ב ותמצא כן, לא כן היכא שבא מחמת חולי, אז שאני ואין בו קו"ד. ואין לדמות מדין נצרר הדם, דהתם מיירי בטיפת דם ממשי, ולא כן בזהרורית לבד כדיש להוכיח מחולין (דף מ"ו ע"ב), ומשבת (דף ק"ח), ומירוש' שם פ"ז ה"ב, ואם דיש ריעותא בלמטה אז שאני, ומנקב אדום ג"כ יש לחלק, דהתם ממפילא אתינן או מחמת הרוח, ולא לדון להחזיק לקותא, כי איכא למימר דדם בא מחמת זינוק, או שאינו אלא בהקרום העליון לבד, ובמראה אדומה אין חששא. ולא עוד מדוע לא חילקה הגמ' בין האדונה לאדומה באופן כזה, וגם הראשונים מפרשי האדומה שיש בו ממשות, ולכן מכל אלה נראה דגם במראה אודם כדם יש לדון שנכללת במראה אדומה כדאיתא במנחות (דף ל"ה) ע"ש, ובנדה (דף כ') ובכמה דוכתי, ולא עוד מכיון דהגמ' כללינהו ותנינהו גילדי גילדי וחזותא ביחד ש"מ דאף בדיקה לא בעי כמו בגילדי גילדי שחלוקין מדין בשר בלוי ככתוב בסי' ק"ע, ובפרט למה שיש לנו יסוד מדברי הרמב"ם ז"ל, ולכן אם יש להחמיר הוא ע"פ מ"ש הב"י בסי' ל"ח בקליפות אם היא שלמה, כן איכא למימר גם בזה ובודאי כשבודקין אותה ע"י נפיחה עם מים פושרים נראה דסגי בכך וכשאינה מבלבלת כשרה, דאין לומר שזה התחלת האדמימות, ואח"כ התפשט המראה הזאת הלאה, וכמו דמצינו בירוש' דמעשרות פ"א ה"ב תני ר"ח ב"פ משיעשו נקודות נקודות שחורות, דיש לחלק מהתם, ובפרט דאף דאדום כולה ליכא למיחש לפי דעת הרבה מרבוותא, ובודאי דבדיקת פושרין ע"י נפיחה מהני, ואם שלא נראה נקב ע"י נפיחה די וכשרה. כנלע"ד**):

בועה

ורצית זבח

*) קעא **בודאי** יש לחלק בזה מגוף הריאה שאין זה אלא קרום זר, יעויין במקואות פ"ט, ויעויין נא במ"ש בזה הד"ק בסי' ל"ח ס"ק ג' והגדה"ק ס"ק ב' והמקד"מ ס"ק ל"ג ודוק היטב, ויעויין נא במ"ש בסי' ל"ז ס"ק ה' ודוק היטב וכפי המבואר פה נכון הוא:

) קעג **אה"ב, יעויין נא במ"ש הר"ן ובשמ"ח סי' ל"ז ובד"ש סי' ל"ט סעיף ו' שלא נראה כן, ודעתייהו להחמיר, וגם דעת המקד"מ בתר"ל ודוק היטב, אולם דיש מקום לדון בזה, כי יש להדין הזה מקור להקל בדברי הראשונים, ולכן נראה דיש להקל ולסמוך ע"י בדיקת פושרין, אף בנכנסה המראה בתוך ב' הקרומים, ואם שאיננה אלא רק בהקרום העליון לבד, בודאי דאף בדיקה לא בעי. ויעויין במ"ש בזה הטוטו"ד מהד"ת סי' מ"ח דוק היטב והבן:

דה"מ

שאלה קעד:

בועה נמצאה בכים הורדא מה דינה?

תשובה. כבר כתבנו והוכחנו לעיל בסי' קע"ב דנקב בכים אינו פוסל, ולכן אין שום כ"מ בין נקב לבין בועה, ואדרבא בועה קילא, ואם שבניקב גופא אמרינן שאין שום ריעותא, כי אין לחוש לטעמא שהרוח וגא שאין זה מרע הריאה כי הרוח אינו יוצא בזה, וגם לדין נקב מפולש אין לו שום שייכות, כי אין זה בהריאה גופא, רק בהכים, ובפרט דאיכא למימר דהטרפות בהכים לא שייך אלא משום הורדא, וא"כ מצד עצמותו אין בו שום טרפות ואיך נאמר דבועה מלאה מוגלא או סמיכי או מעבר לעבר תפסול בה? ובודאי שאין לחוש לזה כלל, ויש להכשיר. כן נראה לעניית דעתי *):

שאלה קעה.

בועה בשיפולי הורדא העומדת שלא במקום הסמפון, אם יש להכשיר?

תשובה. דין בועה בשיפולי כתבו התוס' (בדף מ"ז ע"א) בשם הבה"ג להטריף, ורבו בזה הטעמים משום מאי: אי משום חסר, או משום ניקב, והפרש גדול ביניהן, דאי משום ניקב גם בהורדא איכא למיחש, כי ניקב הורדא טרפה כן כתב הרמב"ם בפ"ח משחיטה ה"א, לא כן אם מתורת דין חסר, דאז בהורדא אינו פוסל חסרון לפי דעת המהרי"ו כשנשארה כעדא"ם, ולפי דברי הראשונים וכנראה מהגמ' דחולין אף בנחסרה לגמרי, ולכן מוצאין שאין זה אלא בכגון דא מתורת ספק, ובבה"ג שלפנינו נמצא מפורש דמתורת חסר אתינן עלה, ולכן לפ"ז בורדא בועה בשיפולי איננה מעלה ולא מורידה. וביותר דיש דגרסי בין באוני ובין באומא יעויין בעיטור אות בועה, ובפרדס בסי' רי"ז, ובאו"ז סי' ת"א, ובאשכול סדר ח"ע סי' כ' וברא"ב"ד בתמ"ד סי' ק"ג, אבל מורדא לא הזכירו כלל, ולכן נראה דבודאי אין לדון מתורת דין חסר בבועה בשיפולי בהורדא, כי הבה"ג בה"ע סובר דחסר הורדא הבהמה איננה נטרפת, ולכן מנין לנו להחמיר. ועוד הא יש מהראשונים דלא ס"ל לדין בועה בשיפולי כלל כאשר נראה מרמב"ם בפ"ז משחיטה ע"ש. וביותר אם נאמר שהטעם הוא משום מרה"ע דדומה לב' בועות כדעת הס"ת והגה"מ בפ"ז בסע"ק ד' בכגון דא קשה לומר לחוש לכך, ולכן מכיון שמדברי הראשונים נראה דיש לדון לקולא. נראה לומר אף כשנחלק מאונא, דהתם סתימה איכא וכאן יש סברא דמחמת נקב, אבל אם יש עוד איזה סניף נראה דיש להקל, וא"כ בנד"ד דלא נשמא על החוד ממש, כ"א על השטח רחוק מעט במה שהקיל כדין עשה ויפה הורה. כנלע"ד:

שאלה קעו.

בועה קטנה נמצאת בשיפולי האונא, ואין חוט בשר מקיף, אם יש להתיר?

תשובה. דין זה תליא בפלוגתת הראשונים: כי מדברי התוס' בחולין (דף מ"ז ע"א) ד"ה אי נראה שאין חילוק בין אונות לאומות, וכן דעת העיטור בה"ש באות בועה, וכן נראה מדברי האו"ז בסי' ת"א והמרדכי בחולין פא"ט ע"ש, ואף כשנעיין נמצא דבזה גופא איתא פלוגתא, ודעת ר"ש בן חפני להתיר לגמרי כמבואר משמו באו"ז ובמרדכי שם, וכן בהאי דינא גופא נראה דאם כשהם שופכים להדדי דיש להכשיר כי דכל עיקר טעמא הוא מטעם תרי בועי דסמיכי, לכן אסור מחששא דמרה"ע, כאשר יעויין ברש"י בס' הפרדס בסי' רי"ז וכן נראה דעת ר"ת המובא באו"ז שם, ואף הר"י כ"ש והתוספות בחולין שם לא ס"ל כן וכן יש להוכיח מדברי הרא"ש סי' י"ח ומדברי הרשב"א בתוה"ב הארוך ודעתייהו מטעם נקב, ודעת העיטור והרשב"א בחידושיו היא מתורת חסר, דהשתא מוצאין אם שאנו הולכין כדעת המחמירין ולא מחלקי בין אי שפכי להדדי או לא, אבל מתורת פלוגתא דין זה לא ילא „חדא" דהרמב"ם לא הביא דין זה כלל וע"כ דדעתו כדעת הרשב"ח להתיר: „ב" אף להמחמירין אין זה כלל ומילתא פסיקא, כי יש חילוק לחלק בין אונא לאומא, דבאומא שאין שום סתימה או יש להטריף מטעם דסופו ליקוב, לא כן באונא דליכא למיחש לזה, יען כי הב' סותמת: „ג" הא דעת רש"י ור"ת דדין זה מתורת תרי בועי דסמיכי אתינן וכמו דאמרינן בחולין (דף מ"ז) בבועה דסמיכי דשפכי להדדי לאחת הן נחשבות כן גם בשיפולי: ד', ואף אם נבוא מתורת חסר דלזה לא מהני סתימה, כי שאני דבר שישנו בהקפד שיהיה בשלימות מדבר שאינו אלא רק בהקפד שיהיה שלם בהמליאות ובהתנועה כי אפשר לחלק ולומר דלעשות אותו למחילה מהני סתימת האונות והדופן, לא כן להשלים ולכן אף באונות יהיה הדין כן להחמיר, אבל מכיון דפלוגתא גדולה דרבוותא היא כ"ל כאשר אנו רואין מדברי רוב הראשונים דטעמייהו משום נקב, ואז בין אונא לאונא או אצל הדופן בהמלר יש סתימה, ואף להעיטור דס"ל מתורת חסרון, אין זה אלא רק בבועה גדולה, ולא כן אם שהבועה היא קטנה מאד

דאז

ורצית זבח

*) **קעד דה"מ.** כן דעת רוב האחרונים להקל בניקב הכים, ואפשר גם בנקב עם חסרון, ולכן אף בבועה ממים סרוחים או עכורים לדעת הב"י והרי"ף והרמב"ם בפ"ז משחיטה המחמירין, מ"מ כאן יש להקל, כי בהריאה איכא למימר דיש לחוש לנקיבת הסמפונות, משא"כ בהכים. ויעויין נא במ"ש הרא"ב"ד בתמ"ד סי' י"ג, וכן יש לדון גם בדין סמיכי, ומפני דכל עיקר דין סמיכי הוא מתירת נקב וכאן לא שייך זאת. ויעויין נא במ"ש בזה הבמ"ח סי' ל"ז והפרת"כ סעיף א', דוק היטב והבן:

דאז אין דינה אלא לנקוב, ויש סברא בכגון דא להקל כי גם בבועה מהני סתימת האונא כנראה מחולין (דף מ"ח ע"א) בריאה שניקבה ודופן סותמתה דכשרה, והתם אף בהעלתה למחים מיירי, ואף הראב"ד לא מחמיר אלא משום דבעינן סביך וסריך וזה לא שייך בסרכא תלויה ע"ג בועה, הא בדין כזה אף לדעת הראב"ד נראה דהמיקל יש לו על מה לסמוך ויפה הורה, ומכ"ש להרשב"ש דיתרת ממש חשיבא, ומטעם זה התיר בבועה בשיפולי הורדא, דלפ"ז ניבעי כטד"א דיש להקל. כנלענ"ד ת"ל *):

שאלה קעז.

בועה שנמצאת בחיתוך שבין אונא לאונא, וספק הוא אם עומדת בשיפולי או לא אם יש להתיר?

תשובה. כל מקום דאית פלוגתא דרבוותא חשיב זה לספק כאשר ביארנו לעיל בה"ש בסי' פ' ע"ש, ולכן אם יש עוד ספק נחשבת לס"ס. וכ"ז הוא היכא דמהספק הראשון נעשה דרבנן כדהוכחנו מירוש' דיבמות פ"ז ה"ג ופט"ז ה"א ודכתובות פ"א ה"א, דאז עם הספק הב' נעשה ספק דרבנן, ומכ"ש בדרבנן דאז אף ספק אחד לבד סגי, כי כללא אית לן הלכה כהמיקל בד"ס, ואף דבאיתחזק איסורא כדאיתא בירוש' דגטין פ"א ה"ב בפלוגתא דר"מ ורבנן ,ואפילו יחיד אצל חכמים' ע"ש, דלפ"ז בדין בועה בשיפולי דלא נזכרה בגמ' כלל ומקורו נובע מדברי הבה"ג, ויש דפליגי על עיקרא דדינא, וגם בטבה"ג יש מהראשונים דסברי דבאומא אתאמרא ולא באונא, ולכן לא מיבעי' כשנאמר סברת נשחטה הותרה ובעינן ראיה המבוררת כדי להטריפנה .וכדעת הרשב"א בחידושיו ליבמות (דף ל') ולחולין (דף י') בודאי דבכגון דא יש להתיר, ואפילו שנאמר דבריעותא מחיים לא שייך סברת נשחטה הותרה, כי חזקה זאת איתרעה וכדכתוב באשכול בה"ט סי' י"ז קח משם, מ"מ נראה דלו יהא דחזקה זאת איתרעה, אבל יש לחלק מאחר דוכתי: .חדא" דאין זה מרע חזקה בודאי, כי יש דסברי שאיננה נחשבת לריעותא, ואף להרמב"ם דחייש בבועה מלאה ליחה, אבל כ"ז הוא אינו אלא רק במקום דאיכא למיחש לנקיבת הסמפונות, משא"כ בשיפולי, וכן דעת הרשב"א. ב', אף להמחמירין יש קצת מהנך דסברי דמשום מר"ע נגעו בה, דלפ"כ חלוק ולא חשיב להוכחה להורע חזקת כשרות דאית לה. ג', אף לרבוותא דסברי מטעם נקוב או חסר הלא האונות במקום שסוכבות ומכסות סותמות, וכן שיעורא דאונא יש לה, דלפ"ז נמי יש סברא ליזיל בתר חזקת כשרות דאית לה. ולפיכך אף להמחמירין בדין בועה בשיפולי גם באונא, מ"מ כיון דיש ראיות גדולות וחזקות להתיר במקום איתוכי ולבלי להוציא מתורת רוב דאית להבהמה הזאת, כי כללא אית לן דבדרבנן לכו"ע .על המחמיר להביא ראיה" כדאיתא בתוספתא דסנהדרין פ"ז, גם לדעתייהו נראה דאם יש עוד איזה סניף יודו. ובדין זה דאית לן עוד ספק שאין ידוע לנו בבירור אם עומדת בשיפולי או רחוק מעט בשטח, הגם דאיכא למימר דספק כזה לא נחשב לספק כדאיתא בירוש' דערלה פ"ב ה"א ידיעת ספיקו מהו שתתיר וכו' ע"ש, ובפ"א ה"ד ובשבועות פ"ב ה"א בפלוגתא דר"י ור"ל אם ספק ידיעה חשיב לידיעה ובהוריות פ"ב, אבל בדין זה בודאי יש לצרף סברא זאת. ולדון להתירא כ"כ בדברי התשבץ בהטור ה"ג עיקרו דדינא דשיפולי לאו בכ"מ מקרי יעוי"ש ופשוט דיש להתיר. כנלענ"ד ת"ל **):

שאלה קעח

בועה בשיפולי האומא ולא היה ידוע, אם חוט בשר מקיף או לא, ונקרעה באופן שגם עתה קשה לידע מזה, אם יש להתיר?

תשובה. כבר ביארנו דדין בועה בשיפולי מקורו נובע מדברי הבה"ג ואין לו שורש בגמ' ולכן כל ספק שיסתפק לנו מכיון דאית בזה פלוגתא

דרבוותא

ורצית זבח

*) **קעז קוה"ק.** אומר בדין זה יש לדון טובא, ואיברא דהב"י גופא מביא דעת מעט מהראשונים דסברי להכשיר באונא, אבל מכיון דפסק הלכתא בשו"ע סי' ל"ז סעיף ד' נראה שאין לחלק. אכן דעת הרדב"ז בח"ג סי' תקל"ה דעתו נוטה להלכה למעשה כהמתירין. וטעמא רבתא איכא מכיון דעומדת במקום איתוכא דאוני ובשעה שנופחין את הריאה מכסה את היתר, ועוד למה יגרע דין זה מסרכא גופא הנזכרת בגמ'; דלדעת רש"י, והרמב"ם והעיטור מתורת נקב באת, ומ"מ מכשרינן כמ"כ גם בבועה. ואף דיש לחלק ולומר דסרכא שאני דנחשבת האי קרום שעלה מחמת מכה לסתימה כי לא תתפרק, ובבועה אין סתימה רק האונא הב' השוכבת מ"מ כיון שטריפות זאת לא נזכרה בגמ' ופלוגתא איכא בדבר יש לדון להקל. ולו יהא שכל דברי הגאונים קבלה ניהו וקשה להקל, אבל בדינא הדין דיש פלוגתא נוספת ועוד סניף אחד בודאי דיש להתיר, כי איכא למימר אף בבועה גדולה כשנחשבנה מטעם חסר, מ"מ כיון דנסתיירה בהאי אונא כטדא"ס דזאת היא שיעורא דאונא, דיש להכשיר היכא שעומדת בשיפולי בין האיתוכים, ומכ"ש להני רבוותא דסברי מתורת נקב בודאי דמהני סתימה, וק"ו היכא דשפכי להדדי. דבזה גיפא איכא למימר דהמיקל בהפמ"ר יש לו על מה לסמוך, מכ"ש בדין זה דיש עוד סניף דיש להקל בפשיטות, כי גם דעת הב"ח בסי' ל"ז יש לצרף, ואף שמדעת התבו"ש סי' ל"ז ס"ק ל"ד, והלבוש"ר ס"ק פ"ז, והד"ק ס"ק ל"ז, והמקד"מ ס"ק ס"ב להחמיר, אבל המיקל לא הפסיד בזה, והבן:

) **קעז אולה"מ. דין זה מידי פלוגתא בין האחרונים לא נפיק וכפי הנראה מהטוטו"ד מהד"ת סי' ס"ד משמע דיש להחמיר שלא בהפמ"ר ובהפמ"ר יש להקל. ודעת הרא"פ סי' ל"ז ס"ק ס"ח להחמיר בכל גווני, וכן

דעת

דרבוותא יש לנו לילך להקל. ולא מיבעי' כשנסתפק לנו באונא אף באומא כמי איכא למימר הכי, מכיון דנראה מדעת הרמב"ם דדעתו להתיר בבועה בשיפולי וכן דעת הרשב"א, ולו יהא דאנן לא ס"ל כן, אבל מידי פלוגתא לא נפקא, ולכן גם להמחמירין איכא למימר דאין זה אלא ספק ריעותא ומספקא לר"כין ניזיל בתר חזקה דאית לה, ובחזקת היתר עומדת, כי בדין זה אית לן תרי ספקי „חדא" הא דעת הרמב"ם והרשב"א להכשיר לגמרי, ועוד הא להמחמירין כמי איכא למימר שמא אם נפחוה היה חוץ בשר מקיף, ואם שהבועה גופא היתה בריאה או שהיתה ממים זכים, נראה דלא מיבעי' אם נאבדה קודם בדיקה, אף אם נאבדה בבדיקה גופא כגון שנפחוה וע"י המשמוש נתלשה הבועה, ג"כ המיקל יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד *):

שאלה קעט.

ובמה ששאל באונא ארוכה ועבה שנמצאת בהר שלה כמו בועה מעבר לעבר מצד חוד זה לצד חוד זה, אם יש להתיר?

תשובה. בבועה מטבלע"ב נראה מדעת העיטור אות בועה והאו"ז ה"ט סי' ת"א דלא ס"ל להאי דינא, וכן יש להוכיח מרש"י בסדר הפרדס סי' רי"ז דמחלק בין ספכי להדדי או לא, ואין חילוק אם הבועה עומדת בשיפולי או בתוך הריאה יעוי"ש, כי דין בועה בשיפולי הוא מטעם מעבר לעבר, והך בשיפולי יש להחמיר דסופי ליפסוק ולינקב, משא"כ באמצע הריאה, והמרדכי בפא"ט כתב בשם ר"ש להטריף בבועה מטלע"ב היכא דספכי להדדי, וע"כ דטעמא הוא דבבועה מצד אחד אין חשש לנקב, ולכן אם לא ספכי יש להכשיר אבל בדספכי יש להחמיר, וכן דעת הבה"ג בה"ט והובא בב"י סי' ל"ז בשם הגאונים להטריף, אבל גם מידי פלוגתא לא נפקא, כי רוב מהראשונים לא הביאו דין זה לגמרי, ולכן לו יהא דאין להוליא ע"י סתימותן מדבר הבא מפורש, אבל יש לדון בזה, מפני דעיקר טעמא הוא דבכל בועה אין לחוש לנקב ורק אלא לפי שיטת הרמב"ם דס"ל כן בפ"ז משחיטה ה"י דיש לחוש לנקיבת הסמפונות, וטעמיה הוא דדמיא לריאה שנשפכה כקיתון המבואר בחולין (דף מ"ז ע"ב), ואם דהתם יש לדון ע"פ מה דאיתא בתוספתא שם פ"ג דנקטה בין הכשרות „נימוקה הריאה וקרום שלה קיים" דמשמע אף כשעברה השפיכה מטלע"ב לא חיישינן לחסרון זה שאינו אלא חסרון מבפנים, אבל נ"ל דאדרבה מכאן כיעתא איכא לדבריו, דהלא בין הטריפות איתא „נימוקה הריאה" ולא נזכר אם קרומי הריאה שלמים או לא, וע"כ דגם בשלמים כמי לפעמים הבהמה נטרפת, והיינו היכא דאיכא למיחש לנקיבת הסמפונות, ולכן אם בשהיא מטלע"ב במקום הסמפון אז יש להטריף וכדעת הרמב"ם ז"ל. ויעויין נא במ"ש הראב"ד בתמ"ד סי' י"ג ותמנא דיש לדון כן, וכן נראה ממג"נ וכס"מ שם. וכ"ז הוא היכא שהיא מטלע"ב אז יש לחוש, ודוקא במקום הסמפונות, וזהו לדעת המחמירין וסברי דבכגון דא הלכתא כהרמב"ם, ואף שהוא מחמיר מצד אחד, אבל משני לדדים פסקינן כוותיה. אכן עיקרא דדינא מידי פלוגתא דרבוותא לא נפקא, כי מתורתו של המהרי"ק אנו למדין כן יעוי"ש בשורש ל"ו, ובתשב"ץ סי' שכ"ה בשם בדיקת מהר"מ, ובמרדכי בפא"ט דדעתייהו לחוש לסמפונות, אבל רוב מהראשונים לא ס"ל להאי דינא כלל, ולכן נחשבת לספק בפלוגתא דרבוותא, ואם שיש להחמיר כי גם מהרמב"ם ז"ל נראה כן, אבל היכא שאיננה עומדת במקום הסמפונות מנין לנו לחוש? ולכן אם שיש לנו עוד איזו סברא המסייעת לומר שאין חשש מטעם הסמפונות, או שהיתה מכוסה בתוך הבשר ואיננה נראית דאז יש להתיר, וא"כ בדין זה שלא עברה כל הבשר בעוביה רק עברה מחוד זה לחוד זה דנמלאת שאיננה מקמא לגבה, דאז אין לחוש לנקיבת הסמפון וכמו בועה מצד אחד נידונית, ולדידן דלא נקטינן בזה כדעת הרמב"ם דמחמיר בבועה מצד אחד, אף בזה הדין כן, והמיקל בהפמ"ר יש לו על מה לסמוך, כנלע"ד **):

ובעובדא

ורצית זבח

דעת הלבש"ר ס"ק פ"ח יעוי"ש. אבל יש לחלק בין הנושאים דהם לא מיירי אלא בבועה היוצאת ותלויה כעין כפתור מצד אחד ובנכד"ד כו"ע יודו, ולא עוד דגם בדין דמיירי הם יש לדון לקולא דבכגון דא לכל דעות הראשונים לא יהיה הטעם רק מתורת נקב אף להמחמירין, ומכ"ש דלדעת רש"י ור"ת ליכא למיחש כלל, וגם להתוס' והעיטור נראה דבאופן כזה מהני סתימה, ולדקי דברי הטוטו"ד, ובפרט לס' התרומה שדעתי שאין אלא משום מרה"ע וכדעת רש"י, והגהות מרדכי בפא"ט, והג"מ בפ"ז משחיטה, וכן נראה מדברי הש"ך בסי' ל"ז ס"ק כ"א ע"ש. ולו יהא שמכבידה. אבל כל החשש לא יהיה אלא מתורת נקב ובודאי תהני סתימה, ויש להקל, ומכ"ש בדין זה. ואף להרשב"ש סי' תקנ"ז ותקנ"ח דכיתרת ממש, יש לדון בהאי מילתא טובא ודוק היטב:

*) קעח **דה"מ.** יעויין נא במ"ש בזה המהרי"ט בח"ב סי' י"א וביותר בא הדבר מבואר ברשד"ם חיו"ד בה"ט סי', ל"ז ומ"ד ויעויין נא במ"ש הלקט סי' רל"ד ח"א ודוק היטב ובמ"ש בזה הרא"פ סי' ל"ז ס"ק ל"ב ול"ג ול"ד והטוטו"ד מהד"ת סי' ס"ד והד"ק ס"ק כ"ט והמקד"מ ס"ק ע"ג והלבש"ר סוס"י ל"ז והבן ובכל אופן נראה דבמקום הפסד יש להקל. ויעויין נא במשפטים ישרים סי' ל"ט ח"א והבן:

) קעט **אה"ב. בודאי דין זה תלוי: אם שנאמר חסרון בפנים חשיב לחסרון או לא, ולדעת הרמב"ם דס"ל בפ"ח דשחיטה דלחסרון יחשב כ"כ בזה, אבל להני רבוותא דפליגי וס"ל שאין זה חסרון יש לדון טובא מדוע נחמיר בדין זה? כי הדעת נותנת באם שהקרום של הריאה שלם ויפה יש להכשיר, מפני דדופן החילון עושה לדבר אחד בריאה אף

שבמקום

שאלה קפ:

ובעובדא שנמצאת בועה באומא, והיא מחברת האומא והורדא בשורשה, אם יש להתיר?

תשובה, כל עיקר דין זה נובע מבדיקת מהרי"ו שכתב "דבועה בצד עינוניתא דורדא אצל אומא במקום שיורד הסמפון אפילו חוט בשר מקיף יש להטריף", וטעמא הוא משום דחשיב זה לבועה מעלע"ב, וכפי שהוכחנו לעיל דכל עיקר דין בועה מעלע"ב הוא מטעם דחיישינן לסמפונות, ובאמת לפ"ז יהיה מקום לחלק בין כשהבועה הזאת היא מלאה ליחה ומוגלא, דאז יש לדון מחולין (דף מ"ז) מריאה שנשפכה כקיתון (ומדף נ"ה ע"ב) ע"ש, אבל במים, זכים יהיה הדין להכשיר, ולכן לו יהא דמכשרינן אם שאין להבהמה ורדא כלל לפ"ד רוב מהראשונים, אבל היכא דיש לדון מתורת נקב, דאז אף בורדא שייכא כדכתב הרמב"ם בפ"ח משחיטה ה"א, נראה דגם בזה הדין כן הוא, ואם שיש לדון מתורת פלוגתא דרבוותא, "חדא" דבעיקר דין מעלע"ב יש דסברי שאיננה נטרפת וחלוק מנשפכה כקיתון, דהתם הבשר נשתנה למים, ולכן אם אירע כן יש לחוש להסמפונות, וכדאיתא שם (בדף מ"ז ע"ב) כי העלמות וממשות אין כלל כנראה מרש"י שברי"ף בפא"ט בד"ה שורייקי ע"ש, לא כן בבועה דאיכא ממשות, ורק נתהפך למוגלא ולא חשיב לחסרון, כי אומרין אנן שהבועה הזאת דחקה את הבשר ממקום הזה לצדדין. ולפ"ז אין להחמיר בבועה זאת ודינה כבועה סתמא, ועוד לא הזכיר דין נקב בורדא רק הרמב"ם ז"ל, וע"כ משום דאיכא למימר דהכים סותמו או דבמקום שחסר פוסל, שם פוסל נקב, מ"מ כאן שאני יען דהסמפונות איתנהו בחששא הדין ואיכא למיחש בין לאונא ובין לאומא, ולכן אם כשהבועה הזאת איננה עומדת על מקום הסמפון, אז המיקל יש לו על מה לסמוך, וכנ"ע בשבה"ל ה"ט סי' א' והבועה היתה מחברת האונא עד האומא והכשירן ר' אף לדברי ר"ח וכו', ונמצא מזה ראיה לדין הדין. כנלענ"ד ת"ל *):

שאלה קפא:

בריאה שנמצאת עליה בועה ונתרפאה, ונשאר כמו קמט, ועליה היתה סרכא ועברה ע"י מיעומ"ש הנהוג בינינו, אם יש להתיר?

תשובה, דין זה מכח סוג תר"ל וב' לקותות יש לדון, וכפי שנראה מחולין (דף מ"ח ע"א) בריאה שהעלתה צמחים לדעת הראב"ד בתמ"ד סי' י"ב אף במקום דאיכא אומדנא דמוכח יעוי"ש, ולכן גם בדין זה אף שהסרכא עברה ע"י מיעומ"ש, יש לנו להחמיר, מפני דאפשר דמקום המכה מחלחל', ולכן יצא בהמיעוך וכדמצינו בזבחים (דף ל"ד ע"א), וגם דאין כאן לדון מתורת ס"ס שמא לא ניקב אלא הקרום העליון בלבד, יען כי כשנאמר כן, צריכין אנו לחוש להתחתון דקרום, שעלה מחמת מכה הוא, אבל כ"ז אינו אלא בכהאי גוונא הנזכר בחולין באופן דהבועה היא לפנינו, לא כן בנד"ד שנתרפאה דאז שאני, כי גם צמחים הנזכרים הם בועות וכדאיתא בחולין (דף מ"ח) ומצינו חילוק בדין צמחים גופא: יש צמחים הבאים מחמת מכה. ויש צמחים הבאים שלא מחמת מכה כדאיתא בב"ק (דף פ"ה ע"א) עלו בו צמחים מחמת המכה חייב וכו' עד שלא מחמת המכה אינו חייב לרפאותו, ויעו"ש ברש"י בד"ה נתנה לאגד, וכשנתרפאה איכא למימר דסימן הוא שהבועה והסרכא אין להן שייכות להדדי, ולא מחמת מכה היא. דבאופן כזה בודאי לא מיירי הראב"ד, וכן יש להוכיח מדברי הרמב"ם בפ"ב מחומ"ז הי"ט ובמג"מ שם. ותמצא כן, ולכן בניד"ד בודאי אין לדון משום תר"ל, ונוסף לזה יש לנו סברא מכיון דנתרפאה לא שייך לומר דמה שהסרכא עברה משום דהמכה חלחולא מחלחלי, ורק במה שיש לדון בהקמט הזה דזהו סימן חולי. כי יש לדונו במ"ש רש"י בכתובות (דף ע"ה), ומגמ' דגטין (דף מ"ז), ובב"מ (דף פ"ז) שאינו נכלל בדין קמט הבא מתולדה, דמטעם זה איכא למיחש לריעותא, אבל מדאיכא למימר דיש אפשרות להבועה להקמיט, ולכן מכיון דבבועה יחידית מכשרינן לפי דין הנובע מהגמ' דחולין (דף מ"ח). וע"כ גם בזה קמט הדין כן הוא, לזאת בניד"ד י"ל דאיפכא מסתברא

ורצית זבח

שבמקום הזה בולטת יותר מדאי, וכדיש להוכיח ממתניתין דטבו"י פ"ב מ"ח בטבוע שבחבית, וברמב"ם בסוף פ"ט מטומאו"כ, דס"ל שם דכשסתומה חשיבה לדבר אחר, אבל בניקב מודה דדבר אחד הוא, ויעויין נא במ"ש בפיה"מ שם ודוק היטב בפי' הרא"ש שם, ורק דלדעת הרמב"ם איכא למימר דלשיטתו אזיל, אבל לכל הני רבוותא מנין לנו לחלק כן? הלא אין זה אלא רק חסרון מבפנים דהקרום שלם ולמה נטרפת. ולזאת אם יש איזו סברא לומר דליכא למיחש לנקב בסמפון לא חיישינן, ואם כשהיא עומדת מקמא להחוד באופן שאיננה מקמא לגבה, אז לא שייך לדון בזה דין בועה מעלע"ב, וליכא למיחש כלל ויש להקל בהפמ"ר. ויעויין נא במ"ש בזה הד"ק בסי' ל"ז ס"ק ל"ו, ול"ז, והמקד"מ ס"ק ע"ה, ובמא"מ סי' ל"ד ול"ע למעשה, והבן:

*) קפ **דה"ב**, יעויין נא בסי' ל"ט בדין סרכא מורדא לכיסה ומאומא לורדא, ובודאי דגם בועה הדין כן הוא, ולכן ל"ע טובא בהאי דינא וכן נראה מדברי תהב"ד בבדיקת הריאה סי' י' אות ד' ס"ק א', ולכן אפשר דלא בעינן בזה מעלע"ב וכדכתב התב"ש בסי' ל"ז ס"ק מ"ד והרא"פ ס"ק ק"י שם, דלפ"ז דין זה שכתיב כאן ל"ע וישוב גדול איך לדונו להלכה למעשה, כי בהדברים הכתובים יש לפלפל טובא ולומר איפכא מסתברא, ודוק היטב במקד"מ ס"ק פ"ב בסי' ל"ז והבן. ומהך דשבה"ל קצת ראיה איכא ול"ע טובא:

מסתברא דהא חזינן שהבועה נתרפאה, והוכחה גזורה היא להקמט שאין לדון בו מתורת דין חסרון, כי כמו שהבועה עברה כן גם הקמט יעבור, דשאני קמט בפ"ע, מקמט הבא מחמת בועה, ובאם שהסרכא הזאת עברה ע"י מיעוש"ש בקל, נראה דהמיקל יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד *) :

שאלה קפב.

ובדין סרכא ממקום למקום שהיתה תחתיה כמו בועה, ואך במשמוש ידא דטבחא נעשה כמין מורסא, והסרכא הזאת עברה בקליפה. מה דינו ?

לענ"ד נראה דכמו שי"ל דהקמט אפשר לבוא מחמת הבועה. ואם כשתתרפא הבועה יתפשט, בודאי ה"ה גם במורסא לומר כן. שאין לחלק בין מורסא לבועה בדין זה, ואף דזה בעימק וזה בגובה, מ"מ שניהם בחד דינא הם כדיש לעיין בחולין (דף מ"ח) בהאי ריאה דקיימא למחי למחי, כנדי כנדי, טינרי טינרי, וכן מוגאין אנן בסנהדרין (דף פ"ד ע"ב) דרב לא שביק לבריה וכו' מר בר"ר לא שביק לבריה למפתח ליה כווהא. וגרסת הערוך בועתא, וכן יש לדון מהא דאיתא במתניתין דעדיות פ"ב מ"ה, ובתוספתא שם פ"א, ובגמ' בשבת (דף ג' ע"א. וק"ז ע"א), ובכתובות (דף ו' ע"ב), ולכן לכל מילי הם שוין, וגם מורסא דרכה להקמיט מפני שתלינן בה, כמו דיש לתלות בבועה. ואך כאן יש לדון מטעמא אחריתי ולומר שאף שמגדר תר"ל אין לחשבו, מפני דאית ביה ספק, אבל הא יש כאן ג' ריעותות ובתלתא כו"ע יודו, אולם כשנדייק נמלא דכיון שהבועה נתקשה ונשארה כמין מורסא והקמט עם המורסא הם דבר אחד, י"ל דכמו שהמורסא הזאת עברה ונרפאה, כן יתפשט גם הקמט, דלפי זה אין לנו אלא רק ספק בדין תר"ל, ובהפמ"ר המיקל לא הפסיד • כן נראה לע"ד **) :

שאלה קפג.

בריאה שיצתה ממנה דלדולין, ובהדלדולין היתה תלויה כמין בועה, ודן להותר, ויש אחד שערער ע"ז, הדין עם מי ?

תשובה, בהאי דינא יש לדון מתרי טעמי: „חדא" מדין בועה בשיפולי, „והב'" מדין תר"ל. ומטעם דין בועה בשיפולי כ"ל דכיון דלכל הדעות א"א לגמות מזה נקב, או חסרון בבשר. אין לדון בזה דין בועה בשיפולי, מפני דעיקר דין זה אין לו שורש בגמ' ובפלוגתא דרבוותא שנויה, ולכן אין זה אלא התפשטות ליתה לבד. וכשעברה ע"י בדיקה ונפחוש יש להתיר, כי חזינן דהריאה היא שלמה ויפה. ואך במה שיש לדון מדין תר"ל, נראה, דהני דלדולין היוצאים מן הריאה בשיפולן אינן נכנסים לדין וגדר סרכות, כאשר כתב המהרי"ל בה"ב יעוי"ש, כנלע"ד ***) :

שאלה קפד.

נמצא בועה בכיס של ורדא, ובהורדא היתה טינרא, איך לדון בזה ?

תשובה, בבועה וטינרא זה כנגד זה, יש לחוש לשמא ינקבו אהדדי, כי הטינרא קשה ואפשר לה לנקב את הביעה, וכ"ז הוא בבועה וטינרא שהם עומדים בהריאה זה כנגד זה, דאז מפני שהריאה מרחפת תמיד, והטינרא תנקוב את הבועה, ישאר נקב שם. אבל אם שאין חששא זה, אז איכא למימר דלא נכלל בהאי דינא הנשנה בבדיקת מהרי"ו, ולכן מכיון שהוכחנו לעיל בסי' קע"ד דבועה בכיס איננה פוסלת, כי גם נקב אינו פוסל בו, מאי איכפת לן שתנקב, ועוד איכא למימר דלא דמיא לדין תרי בועי הנמלאות בב' אונות, דדוקא התם שהב' האונות מרחפות ומנענעות, לא כן בכיס של הורדא שאינה מנענעת כלל, רק מגינה היא על הורדא, ולזאת בודאי נראה דיש להקל, ואין שום חששא כלל. כנלע"ד:

שאלה קפה

מעשה בסרכא שיצאתה מהריאה, ועברה ע"י קליפה, ותחתיה היו כעין חוטים אדומים, ובהם נמצא דם, אם יש להתיר ?

תשובה, אם שכתבנו לעיל בסי' קנ"א דין סרכא שעברה והזיע כמו זיעת דם, אבל דין זה נשתנה מהתם, מפני דזיעה שאני, דאפשר להמלא כן ואין חשש מנקב, כדיש להוכיח מרש"י דגטין (דף ס"ז ע"ב), ובפרט

ורצית זבח

*) קפא **קוהמ"ע**, דובר יעויין נא במ"ש בזה הלבש"ר בסי' ל"ז, והד"ק בתר"ל אות קמט והמקד"מ ס"ק ג' וי"א ודוק היטב, וקשה מאד מאד לסמוך על דין זה, מפני דמדברי הטוטו"ד מהד"ק סי' כ"ה ומהד"ת סי' ע"א נראה דעתו להחמיר ולא נכתבו אלא לעורר, והבן באו"ז סי' ת"א בס"ע ודוק:

) קפב **דה"ב, מדברי האחרונים ל"ע טובא, יעויין נא במ"ש הטוטו"ד מהד"ק סי' כ"ה ודוק היטב. ואם דדעת הד"ק בס"ק ע"ו סי' ל"ז והמקד"מ בתר"ל ס"ק י"א דשוין הן, אבל איך יש להתיר במקום שגדולי האחרונים פליגי, ובודאי לא נכתב זה אלא להלכה ולא למעשה. והבן:

***) קפג **ג"ד המ'**, יעויין נא בד"מ סי' ל"ט במ"ש בזה ובפ"ת סי' ל"ז ס"ק כ"ג וט"ז סי' ל"ט ובש"ך בנקה"כ שם ובפר"ת"ב סעיף ל"ד ובלבש"ר ס"ק קט"ז ודוק היטב, ולכן נראה מכאן שנוטים הדברים לדעת המכשירין.

ואך

ובפרט דיש סברא לומר דנמצאים נקבים טבעיים כאלה, ומעצמותה, הריאה היא שלמה ויפה, לא כן בהני שורייקי, דאיכא למימר דיש חשש דילמא ניקב, ולו יהא שהסרכא עברה ע"י מיעוט"ם וחזינן דלא בלבלה, אבל מכיון דאיכא דם לפנינו יש לחוש. אמנם בדין מכה וחבורה הסימן הוא שנעשה מחיים ע"י טיפת דם כדאיתא בירוש' דשבת פ"ז ה"ב העושה חבורה וגלגל הדם חייב, וכן יש לדון מקדושין (דף כ"ד) ומב"ק (דף ל"א ודף ל"ח) ע"ש, ומחולין (דף מ"ו ע"ב), ומב"ק (דף פ"ו ע"א), וברמב"ם בפ"ה מממרים ה"ו, דלפ"ז האי סרכא סימן היא שבאת מחמת נקב, אבל יש לדון בזה דהא דין דקו"ד כבר כתבנו לעיל בדין נקודות אדומות דאין לחוש אלא היכא שהוא בא מחמת מחט ודבר אחר הגורם, אבל כשנמצא קו"ד מבלי שום סבה לדידית אז ליכא למיחש כלל, כי גם במחט בבית הכוסות הנזכר בחולין (דף נ' ע"ב, ודף נ"א ע"א), לאו כו"ע ס"ל במצד אחד, כן יעויין נא מ"ש הרמב"ם בפ"ו משחיטה, ואין זה אלא רק משום ספק דיש לנו ריעותא מחיים, או אפשר שהקו"ד לא מחמת המחט בא, ומגורם אחר נתהוה, ובמקרה נזדמן על מקום המחט, ולכן בדין זה יש לחלק ממה שיש לעיין בדין טיפת דם, ומכיון שאינו מבלבל אפשר לומר דאין כאן ספק לריעותא, דהלא בדין גלגל הדם בעינן שיהא דם ממש, וכאן אינן אלא שורייקי סומקי. דלרש"י בריף בחולין פא"ט שורייקי הם מראות, ואף דברש"י בברכות (דף ז' ע"א), ובע"ז (דף ד' ע"ב) כתב רש"י סירייקי כמו חוטין, ולשון ישמעאל קורין לחוט סיריאק, דנמצא דהם כמו גידים, אבל מדברי רש"י בסנהדרין (דף ק"ה ע"ב) בד"ה סירוקי נראה דהם רק כמו שירות אדומות, ומכל אלה אנן ידעינן דבודאי בגדר דין טיפת דם א"א להכליל, ואין זה אלא מראה, דאפשר לקרומי הריאה להיות להם כן, "ועוד" אף כשנאמר דמחמת דם הן, הא גם בהקרומים דם יש כדהוכחנו כמה פעמים בספר זה, וא"כ אין לחוש. ורק במה שיש לדון מדין תר"ל נראה דלא שייך בזה, כי יש לנו ספק דאפשר להקרום העליון להתהוות כן, ובפרט די"ל בסרכא שעברה ע"י קליפה דאגליד קרמא עילאה, והאדמימות היא בהקרום התחתון דדרכו להיות כן תמיד, וא"כ אין לכללו בגדר תר"ל, דהלא יש לנו עוד סברא לומר דכיון דהסרכא הזאת יצאה ממקום אחר, אית בה תלתא ספיקי: "חדא" שמא משומן הלב באת, "והב" שמא לא ניקבה הריאה כלל, "והג" אף אם נאמר שניקבה דילמא לא ניקב אלא קרום העליון לבד, דנמצא לפ"ז שאין להא זיק ריעותא בגד"ד, ולא שייך לומר סברא דתולין את הקלקלה במקולקלת, כי זה שאנו אומרים, הוא, כשנפרש דהני חוטין מתורת דין מראה קאתינן, ואם כשנאמר שהם גידים אדומים דזה בודאי לא נכנס בסוג סרכא עם דם כי לא נחשבת זאת לגלגל הדם, והאדמומית לבד איננה פסולה, ואף י"ל דהמראה הזאת אפשר שהתחילה להתהוות וסופה היא נידונית בנקב, וכדמצינו כמ"ש בירוש' דמעשרות פ"א ה"ב בשינקדו תר"ח כ"פ משיעשו נקודות נקודות שחורות, דנראה שזה התחלת הבישול, וכמ"ש איכא למימר הכא, וביותר מצינו שם בירוש' הפרסקין משיטילו גידין, ר"ז בשם אימי משיטילו גידים אדומים ע"כ, דמשמע מזה דזה התחלת בישולן וסופן להתהוות בכלהון, כן איכא למימר הכא דהגידים האלה הם מתחילתן, אבל בסופן תתפשט מזה ריעותא גדולה על כל השטח, דלפ"ז יש להחמיר. אכן לחלק בין הנושאים איכא. ולומר, דהיכא דדרכן בכך, או דאית לן ספק שמא ממקום אחר באת דאין זאת ריעותא ודאית ובספק עומדת, ומכיון שהסרכא עברה בקל ונפחוה ולא בלבלה שאני. ולכן אם כשאירע זה בסרכא לשומן הלב, דאז יש לתלות גם בהשומן איכא למימר מכיון שעברה בקליפה קלה, יש להקל. כנלע"ד *):

שאלה קפו

ובעובדא שנמצא קרום פרוש על הריאה, וע"ג היתה בועה, מה דינה?

תשובה. מכיון דאיכא קרום זר פרוש ע"ג הריאה, דדינו כמו שכתב הרוקח בסי' ספ"ב, אם נקלף והריאה שלמה ויפה לאחר הנפיחה ובדיקה, נראה דהאי בועה העומדת ע"ג איננה מעלה ומורידה, כי כל עיקר שיש לדון מריעותא, או לקותא, או אומדנא דמוכח, הוא דוקא היכא שאירע זה בגוף הריאה, אבל אם איננה בגוף הריאה רק על הקרום הפרוש, אז אין לחוש כלל, ומכיון שהריאה שלמה ויפה לאחר שנקלף הקרום, אין לחוש. כי אין כאן לתלות קלקלה במקולקל מתרי טעמי: "חדא" שאין שום קלקול בהריאה, "ועוד" שיש דבר המפסיק בין הבועה לבין הריאה, דבאופן כזה איכא למימר, דאף שיש כאן לקותא, הלקותא היא בהקרום, ודינו כדין בשר בלוי, ובהריאה לא שלטה כלל, ומכיון דנפחוה כדין ובדקוה, יש להכשיר. כנלע"ד:

שאלה קפז

נמצאת כיס עם מים זכים ונקלפה מעל הריאה, ובדקוה ולא היתה מבצבצת ושלמה היתה, אם יש להתיר?

תשובה. בדין בועה ממים זכים דאינה נחשבת לבועה נראה דמיירי באופן שהמים הם צלולים ואינם עכורים, וכן כשאינם מלוחים, כי דין בועה הוא

ורצית זבח

ואף זה מובן דאם שיש שם סרכא עבה, אז יש לעיין בזה טובא ומ"מ בהפמ"ר ע"י נפיחה לאחר קליפת הסרכא המיקל יש לו על מה לסמוך:

*) קפה **דלה"מ.** יעויין נא במ"ש הט"ז בסי' ל"ז ודוק היטב, ובטוטו"ד מהד"ת סי' ס"ט, ובמהרי"מ סי' ג', דדעתייהו להחמיר בכגון דא. ואף אם הם מתלבנים, אז אפשר לדון ע"פ מ"ש רש"י בהרי"ף במלת שורייקי, ול"ע שלא נתעוררו מזה, ובכל אופן נראה דקשה מאד מאד להקל בדין כזה שדעת האחרונים נוטה להחמיר

הוא נחלק לתרי אנפי: יש בועה שבאה מחמת מכה ויש שאינה באה מחמת מכה כדאיתא בב"ק (דף פ"ה ע"א), דבבועה שאיננה מחמת מכה אין שום חשש כלל: לא מחמת הסמפונות שמא ניקבו, ולא מחמת דסוף הקרום לפסוק, ואפשר שזאת גם לריעותא איננה נחשבת, כי לא חשיבא לקלקול. אכן בבועה שיש בה מים סרוחים או עכורים דסימן הוא שיש קלקלה בהריאה, לזאת איכא למיחש לניקב הסמפון, או משום דסוף הקרום לינקוב, ויעויין במ"ש הרמב"ם והראב"ד בפי"א משחיטה ה"ה, דנראה דבזה הם פליגי, ולכן גם במים מלוחים אם ימצא, נראה דבכלל עכורים הם, מפני דמלוחים הוא סימן שבא מחמת מכה כדכתוב בפרה פ"ח מ"ט אלה הן המוכים המלוחים והפושרים, אלמא דטעמא הוא שאינן נחשבין למים חיים, כי מים חיים בעינן שיהיו טובים ובריאים כדכתב הרא"ש בפירושו שם, ויעויין במ"ש הרמב"ם בפ"ו מפרה אדומה הי"ב. ובפיה"מ שם, ויעויין נא בזבחים (דף כ"ב) ודוק היטב, ובכס"מ בפ"ו מפרה מ"ש בזה, דלפ"כ נמצא מכיון שהם מלוחים, אז בודאי מחמת מכה היו, ורק בעינן שיפסל משתית אדם וכדאיתא בספרא פ' שמיני, ובירוש' דתרומות פי"א ה"ב, ובפסחים (דף י"ט), ובזבחים (דף כ"א, ודף כ"ב), ובמתניתין בידים, פ"א ע"ש. ואם הם צלולים באופן דאפשר לראות בהן, דאז בגדר זכים הם אם ראוים הם לשתיה ולא נפסלו משתית אדם לגמרי, כדיש להוכיח מברכות (דף כ"ב ע"ב), ומירוש' שם פ"ג ה"ה. יעוי"ש. ויעויין נא בחולין (דף ק"ח ע"א) דמוגאין חילוק כמו זה ברוטב, לפיכך מכיון דמים זכים אינן נחשבין לריעותא באופן שראוים לשתית אדם, לא חיישינן לשמא תנקוב ולנקב בסמפון, וזהו בהריאה גופא, מכ"ש אם נמצאת כים ממים זכים ע"ג הריאה, ולו יהא דחשיבא זאת לבועה, אבל אין כאן שום ריעותא, כי היא עומדת מלמעלה ע"ג הקרומים, וכשהיא נקלפת הריאה תחתיה שלמה ויפה, ואין כאן שום מיחוש כלל, ויש להכשיר. כנלע"ד *):

שאלה קפח.

ובבועה קטנה ממוגלא העומדת על הקרומים ונקלפה בקל, והריאה תחתיה שלמה ויפה, אם יש להתיר?

תשובה. דין בועה דיש לדון היכא שהיא נקלפת מעל הריאה ונמצאת שלמה הוא מדאיתא בחולין (דף מ"ו ע"ב) בריאה דקיימא גילדי גילדי. ואם דהתם אמרינן שהיא כשרה, וכדיש להוכיח מהבה"ג בה"ט, והאשכול בסדר ח"ט בקלרה סי' כ', ואו"ז סי' ת"א והמרדכי בפא"ט, ור"ן בחולין שם, והרא"ש שם והטור בסי' ל"ח, אף שהן נשרשין, כמ"כ אית לן למימר בדין זה נמי. ומכיון דלאחר הקליפה שלמה ויפה יש להכשיר. וגם מדעת הרמב"ם איכא להוכיח שכתב בפ"ז משחיטה דיש לחוש לנקיבת הסמפונות, כ"ז הוא היכא שהבועה בגוף הריאה אבל מלמעלה אין כאן חשש כלל, דהלא אם יש איזה הפסק בין הבועה להסמפון אז לא בעינן בדיקת הסמפונות כמ"כ אית לן לומר נמי, הלא הקרומים מפסיקים בנד"ד. ומ"ש דצריכין לחוש לנקיבת הקרום, הלא חדא דמדברי הרמב"ם שם לא משמע הכי, ועוד יש מקום עיון במ"ש בפי"א משחיטה ה"ה ומהשגות הראב"ד שם, דמשמע שאין לחוש אלא נ"ק משום הסמפונות, דאל"כ אפשר לאוקמי בנקל, דצריכה בדיקה מחמת הקרומים, ואיזו בדיקה תהני בזה, הלא סופו לפסוק? וע"כ דלא חיישינן לזה כלל, וא"כ מכיון דעומדת ע"ג הקרומים למה יגרע דין זה מדין בשר בלוי, דאמרינן דבדיקה מהני וכשהיא שלמה ויפה יש להכשיר, כמ"כ הכא. ואם די"ל דהא מכיון שנמצא מוגלא בתוכה גרוע דין זה מדין בשר בלוי, דהתם אינו אלא קרום זר, משא"כ הכא דנראה דלקותא איכא, אבל ל"ק כלל, דמנין לנו לומר דהלקותא היא בריאה אפשר דנחשבת זאת ללקיתא בכל הגוף וכמו שאם נמצא מוגלא בחלל הגוף אין חשש, כמ"כ איכא למימר הכא. ולו יהא דקשה קצת לתלות ולומר כן, ואדרבה אית סברא לומר דכאן נמצא כאן היה ותלינן דמחמת הריאה באת, כי עומדת היא ע"ג, אבל נראה דבבועה כזאת שאני, כי כל מקום שאנו דנין בבועה משמע שהיא גדולה. מפני שדין זה נובע מהא דאיתא בחולין (דף מ"ח) בהעלתה למחים כשרה, ורש"י פירש למחים היינו מוגלא וכנדי כנדי הם למחים גדולים וטינרי למחים גדולים מכנדי, דמשמע מזה דבלמחים פשיטא לן ואף בהגדולים מאד דאית בהו תר"ל מלאות מוגלא וגדולות הרבה, מ"מ אין חשש, ולכן כשהבועה היא קטנה ועומדת ע"ג הריאה נראה שאין לחוש כלל, דבאופן כזה בודאי לא איירי הגמ' שם, מפני שאין זאת ריעותא כי איננה אלא רק מבחוץ, ומכיון שנבדקה ורואין

ורצית זבח

להתמיר, ואם כשנתהווה כן במקום מלר החזה, והסרכא יצאת להדופן ונסרכה שם, אז ממ"נ נראה דיש לדון בסברות להתירא, ולכן בכגון זה המיקל בהפמ"ר יש לו על מה לסמוך, והכן:

*) קפז אה"מ. בדין בועה הנקלפת דעת האחרונים להטריף, יעויין נא במ"ש הפ"מ בשפ"ד ס"ק י"ב, ובמ"ז ס"ק ח' בסי' ל"ז. אמנם הדעת נותנת דזה אינו אמור רק במלאה מוגלא, או עכורים וסרוחים, דאז איכא למיחש לשמא תנקוב את הקרום, וכדעת הני רבוותא דמפרשי דטעמא הוא משום דסוף הקרום לפסוק, יעויין מ"ש בזה החג"ש בסי' ל"ז ס"ק ב', אבל לענ"ד נראה דגם בזה יש לדון טובא: מפני דכאשר נעיין בפירוש הרדב"ז בפ"ז משחיטה ה"י שכתב דבמים זכים בעינן בדיקת הסמפון, ובמוגלא וליחה סרוחה אף בדיקה לא מהני, משום דסופו לנקוב, ואף דהשתא לא הוה נקב. נראה דהאי סופו לנקוב נמי אסמפון קאי ולא על הקרומים, כי הבועה תחת הקרומים עומדת בהבשר, ולכן הטעם הוא דוקא בבועה בגוף הריאה, משא"כ כשעומדת על הקרומים ותחתיה שלמה ויפה יש סברא גדולה שאין לחוש בזה כלל, ומדאיכא לאוקמי דכמו דחיישינן באינה נקלפת להסמפונות, כן יש לחוש להקרומים. ולכן הבדיקה הזאת איננה ראיה מוכחת משום דסופה לנקוב הוא, אבל

וראין שאין שום נקב ובלבון כלל, המתיר יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד *):

שאלה קפט.

בריאה של עוף נמצאו בועות, מה דינן?

תשובה. בודאי אין לחלק בכל דיני טריפות מעוף לבהמה כדשנינו בחולין (דף כ"ז ע"א) יתר עליהן עוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרש"מ, הא לכל מילי הן שוין, ויעוי"ש ברש"י בד"ה כנגדן, ולכן בודאי אין לחלק בזה, ובבועה די"ש לדון מתירת דין נקב הן בבועה בשיפולי והן במעלע"ב הנובעות מתורתו של בה"ג, והתוס' בפא"ט (דף מ"ז), ואו"ז בסי' תי"א בה"ט, והעיט"ר ה"ש אות בועה והמרדכי בפא"ט, ובבועי דסמיכי בגמ' שם (בדף מ"ז ע"א) דאז נראה דגם בעוף הדין כן, ואם נמלאו בועות כאלה בשיפולי, או סמוכים, או מעלע"ב, בודאי די"ש להטריף, ואף אם אירע שתם אז בודאי לא נשתנה דין זה מדין ריאה דבהמה, ואין להחזיק שום ריעותא ולחוש למקום הספקות? כי אם נאמר כן, מדוע לא חילקו בזה הראשונים? ולו יהא דלדעת הרא"ש, והרשב"א, והר"ן והטור בסי' ל"ז אין חילוק, אבל הרמב"ם ז"ל דסובר להטריף יקשה למה לא הזכיר בדין זה כשיארע בעוף? וע"כ דל"ש, ובכל אופן אנן אומרים שוין הן, ואפשר לומר דכיון דריאה של עוף נחבאת בין הצלעות וכדאיתא בחולין (בדף כ"ז ע"א), לזאת איכא למימר כמו בהעלתה למחים יש ראיות גדולות להכשיר היכא שהם במקום מלר החזה, ואף להראב"ד דמחמיר הוא מטעם דבעינן סכיך וסריך, וכן באופן דאיכא סתימה מעליתא אין חששא כדכתב האו"ז בסי' תי"א בה"ט בסרכא כסדרן ע"ג בועה, כן אית לן לומר גם בסמוך אלל דופן ומכ"ש בריאה של עוף דהיא נחבאת בין הצלעות. ואך די"ש חששא מכיון דהבועה נתפשטה בעומק ויש שם מוגלא, דאפשר שהגיעו להספונות, ולכן בכל מקום שאין אנו חוששין בריאה של בהמה, כ"כ אין לחוש גם בריאה של עוף, ויש להקל, כנלע"ד **):

שאלה קצ.

טינרא גדולה שנמצאת בריאה של עוף, שהיתה רוב הריאה בטינרא, אם יש להכשיר?

תשובה. כבר כתבנו בסי' הקודם דאין סברא בעוף להטריף יותר מבבהמת ובכ"מ שוין הם, ולכן גם בטינרא הדין כן, ואין לחוש לדין ריאה אטומה כי שאני בהני סלעים, מפני: „דהרא" דהראב"ד כתב שאינן אלא מלד אחד של הריאה ומלד הב' עולה בנפיחה במקום הסלעים, „ועוד" כתב רש"י בחולין

ורצית זבח

אבל כ"ז אינו אמור אלא דוקא בדדמי, היינו בעכירים וסרוחים, ולא בבועה שהיא ממים זכים. דכיון שהיא ע"ג הריאה ותחתיה לאחר הקילוף שלמה ויפה יש לדון להכשר. ויעויין נא במ"ש בזה הרא"פ בס"ק כ"ג, וכ"ד, ובס"ק י"ד, ודוק היטב בפ"ח בסי' ל"ב ס"ק ב', ובסי' ל"ט, ובבדיקת ישנים בסי' ע', ומזה תבין שאין כאן חששא כלל. ואם שהעל"ל והטוטו"ד במהד"ק סי' ס"ב דעתייהו להחמיר, אבל מסתבר טעמא דהמכשירין, ובודאי יש לדון להכשר. והבן:

*) קפח **אה"ק**, לא כן דעת הרא"פ יעויין במ"ש בס"ק י"ד, וט"ו וי"ט ודוק היטב דדעתו להחמיר. ואם דאפשר ליישב פלוגתת הרמב"ם והראב"ד בפי"ד משחיטה במים מלוחים קלת, דאז לדעת הרמב"ם בעי בדיקה, והראב"ד ס"ל דבאופן כזה אין שום חשש, אבל כו"ע יודו בבועה מלאה ליחה? מ"מ לפי כלם הוא החשש היכא דהיא בתוך הבשר. ואם שהד"מ כתב בסי' ל"ז ס"ק ג' בועה המתדלדלת טרפה, דמשמע מזה די"ש להטריף, מ"מ התם מיירי באופן שיש לחוש לנקיבת הריאה, אבל לא היכא שאפשר לברר ע"י בדיקה, ויעויין נא במ"ש בזה התקפב"ד בסי' י"ב אות ג' ס"ק א' ודוק היטב, וע"כ נראה לומר דבאופן כזה לא מיירי, כי כל ליחה סרוחה מעלה אבעבוע כדכתב רש"י בברכות (דף ס"א ע"א), ולכן אם אירע זה בהריאה גופא אז יש חששא דלקותא, משא"כ בנמלא על הקרומים דסימן הוא על נקב, וכשנקלפה ונראית שהיא שלמה ויפה, מנין לנו לחשוש? ויעויין נא במה שיש לדייק במה שנוגע לדין זה ממתניתין דמקואות פ"י מ"ד, ומטבו"י פ"ב מ"ח, ובסנהדרין (דף פ"ד ע"ב) לפי גרסת הערוך, דאפשר שיש לדון מתורת נקב, כי חזינן מקום נפוח כזה שהוא מבולבן, כי מלת „אבעבוע" נגזרה ממלת „בעבע", „ועיין" במקום „לדי" עומד. יעויין נא בסנהדרין (דף ה' ע"ב), ובירושלמי דשביעית פ"ו ה"א, ובגיטין פ"א ה"ב במי בלים ודפסחים פ"ז ה"א „כל העלים בוללים משקין ושל רמון אינו בולך", ויעויין בסוטה (דף י"א) מבלבלין ויולאין, ובכתובות (דף קי"א) מבלבלין ועולין, ובחולין (דף מ"ה ומ"ו) וברמב"ם בפ"ז משחיטה ה"ז, ודוק היטב והבן, ולכן היכא שאין שום חשש בלבון כלל, ויש לזה סברא דהבועה היא קטנה, דאז מכיון שנקלפת והריאה שלמה ויפה, לא הפסיד המיקל:

) קפט **דה"ב, מתורתן של הראשונים מולאין אין באברים דשין עוף ובהמה אין חילוק, ולא כן דעת הטוטו"ד במהד"ת סי' ס"ז, והד"ק בסי' ל"ז ס"ק א' יעוי"ש, ודוק היטב דדעתייהו להחמיר בזה, ואף בבועה יחידית יעוי"ש, ומטעמא די"ש לחוש לספונות, אבל יש מקום עיון בהדא מילתא לפי הכתוב פה, ולכן במקום הפמ"ר לא הפסיד המיקל:

בחולין (דף מ"ח ע"ב) בד"ה טיגרי דמראיתן דומה למראה מוגלא, משו"ה אינו פוסל, ולכן נ"ל דבדין טיגרי כשנתהווה מעלע"ב הוא לדעת רש"י דס"ל כן, אבל לדעת הראב"ד יש מקום עיון. ואם דיש לאוקים דגם לדעת הראב"ד ניחא, מפני דכל עיקר טריפות מעלע"ב הוא חומרא יתירה, ומטעם נשפכה קאתינן, כ"כ אית לן לומר דטיגרא שאני, ואך יש סברא דקילא, הגם דאית בה תר"ל: גדולה, ומוגלא, אבל סימן הוא שהתחילה להתרפאות, כי מקודם היתה כמו בועה ועתה נתקשה, וע"כ דהבועה שמתקשה מתחלת להתרפאות ולא חיישינן לזה, ויעויין נא במה שיש לדייק מגטין (דף ס"ט) וכבר כתבנו לעיל מזה בסי' ע"ו יעוי"ש. ולכן נראה לומר דגם אין לחוש משום ריאה שקשה כעץ, דהלא בריאה שקשה כעץ כולה בעינן, הא במקצתה אפשר שאינה נטרפת, ועוד הא חילוק ממילא מובן, כי דין ריאה שקשה כעץ הנזכר בחולין (דף מ"ז ע"ב) מיירי שאין לה מראה מוגלא כ"א מראה ריאה דאז בטיגרא אין לחוש לזה כלל, ולכן בכאן נראה אף שהיא קשה, אבל מכיון דבעינן כולה, ועוד דאית בה מראה מוגלא נראה שאין בה חשש הדין, ואין לחוש מטעם שאין חוט בשר מקיף. כי שאני דין בועה מדין טיגרא, דבזה ליכא למיחש לשמא תפסק ותנקב, כי בבועה אמרו, ומנין לנו להוסיף ולומר דאף בטיגרא יהיה הדין כן, ולכן המיקל בזה יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד *):

שאלה קצא

בבועה שנמצאה כעין סדק מלמעלה, והיתה נראית כתרי בועי דסמיכי, וכשפתחו האחת מצאו דופן מפסיק והיה נקב בהדופן, ואך א"א היה לבדוק אחר כיס אחד, כי נקרעה וגימוחה במשמוש היד, וכבודו דן להיתר, ואך מערערין בדבר, הדין עם מי?

תשובה. דין זה מימרא דרבא הוא (בדף מ"ז ע"א) בתרי בועי דסמיכי דטרפה, מטעם דחיישינן שמא יש נקב בריאה והנקב העלה את הבועות, כן כתב רש"י שם בד"ה תרתי, וכ"ז הוא דוקא בבועות המלאות מוגלא. דאז איכא למיחש, כי כל בועה מחמת ליחה סרוחה באת, כנראה מרש"י בברכות (דף ס"א ע"א) בד"ה יביע ע"ש, אמנם מדהתוס' בד"ה ואי כתבו בשם ר"י האי חילוקא, דנראה מדבריהם דקאי זה על חדא דמתחזי כתרתי, אבל אם בודאי תרי הן, אז כשהן סמוכות, אף ממים זכים הדין כן, ויעויין נא בהגה"א בפא"ט סי' י"ד, וברא"ש בסי' כ"ו שכתב כן להדיא, דלפ"ז נראה דהגם דמים זכים אינן באים מחמת לקותא, כ"ז אינו אלא אם הם בבועה יחידית ולא בב' בועות הסמוכות, וכן דעת המהר"מ, ורק במתחזין כתרי יש לדון לקולא ממים זכים, מפני דמ"ז גופא לא נכנסו בגדר לקותא לכו"ע, כדהוכחנו לעיל בסי' קפ"ז, ואך בתרי בועי אז אמרינן דעור הריאה נלקה, ולכן בעינן הפרש ביניהן, דאז מורה לן שאין כאן לקותא ונפרדות הן זה מזה, ובאמת דין זה מידי פלוגתא לא נפקא, כי לו יהא דמצינו ראשונים דמטריפין אף במים זכים, אבל דעת הרשב"א והריב"ן אינה כן, וכן דעת הראבי"ה והובא במרדכי בפ' א"ט, וכן יש להוכיח מדברי האו"ז בסי' תי"א בה"ט, וכן דעת האשכול בסדר חי"ט בקלרה בשם יש מי שמתיר, וכן נראה מסתמות לישנא דהרמב"ם פ"ז משחיטה הי"א ומראב"ד בתמ"ד סי' ק"כ [ואם דדעת הרמב"ם י"ל דדעתו כדעת העיטור והרא"ש להטריף אף במים זכים מפני דסובר דבמלאה ליחה אף בבועה יחידית יש לחוש לנקיבת הסמפון, ויש לחלק קצת ולומר דדעתו דבבועה יחידית מהני בדיקה, וכשלא ניקב, או אם הבשר סוהס יש להכשיר, משא"כ בב', דהתם אף שלא ימצא נקב טרפה הנגה ולית לה בדיקה כלל, כי סופן לנקוב וכדעת הר"ן בפא"ט יעוי"ש. ודייק כן מלישנא דהגמ' דאיתא „לית להו בדיקותא"] אבל בכל אופן מידי פלוגתא לא נפקא דמוצאין כמה מרבוותא דמכשרי אף בסמיכין, במים זכים וצלולים שאינן נכללות בדין בועה, ומכ"ש במלאות רוח דבודאי לאו בגדר בועה הם, דאז קשה לומר דבסמיכי אהדדי ניזיל לחומרא, וגם לדעת הרמב"ם שכתב בפ"ז משחיטה מפני שקרוב הדבר שיש נקב ביניהן, דמשמע דמפ"ז הבדיקה לא מהני, כ"ז אינו אלא ביש בהם דבר מה כמו בבועה, אבל אם אינן אלא מחמת רוח לבד, י"ל דבודאי קילא, כי אינן נכנסות בגדר ובסוג בועות כלל, וזהו בבועי דסמיכי אבל בבועה הנראית כשתים, אז שאני, דהא חזינן דגם לדעת ר"י המובא בתוס' שם נראה דדעתו להכשיר בזה. וכן איכא למימר מדברי הרמב"ם בפי"א משחיטה ע"ש, וכ"ז הוא באם שלפי ראות העין יש לדון בהם שתים, וכגון ע"י הפרש סדק וכדכתב הר"ן בפא"ט, „ואם אחת היא ונראית כעין סדק", וכן האו"ז בסי' תי"א, ובעינן לזה בדיקה אי שפכי להדדי או לא, אבל במים זכים אפשר דשאני, כי נראה נא במ"ש הכה"ג בה"ט וז"ל: „אי חדא

ומתחזיא

---

*) קצ **אה"ב**, ה"ה דאיכא למימר גם בהיתה כולה, כי רובה ככולה בכ"מ, ואך צריכין לעיין שלא תהא במשהו ממראה ריאה, דאז יש לדון מדין קשה כעץ, ובאמת גם בזה לאו מילתא דפסיקא היא, כי מהרשד"ם בשו"ת חיו"ד סי' מ"ד מפורש יוצא דדוקא כולה יעוי"ש. ואין לחוש בזה במה שהיא ניכרת מעלע"ב, כי שאני מדין בועה וכן דעת רוב האחרונים, ולכן נראה דלא הפסיד המיקל בזה. ויעויין נא במ"ש הרמ"א בשו"ת סימן ו' וז' דעיקר מילתא דטיגרא, וגם בגוף גיסתא יש לעיין טובא כנראה מהרמב"ם והראשונים שאינה אלא ספק, והבן:

ומתחזיא כי תרתי בדקינן לה בסילוא אי שפיך מוגלא להדדי חדא ניהו וכשרה לתרתין אימור איכא נוקבא מעילוי דסרכא ועבד תרתי בועי, וחדא מנייהו נקיבא ומכה הוא ואסרתא לה וחברתה דסתמתה וטרפה" עכ"ל, משמע מזה דדוקא במוגלא הדין כן, הא אם אין מוגלא שם, אז אמרינן דהני למחים לאו מחמת מכה באו, וכ"ז הוא בגוף הדין בתרי בועי במים זכים, אבל נוסף לזה יש לעיין דהא גם במוגלא אם שופכות זו לזו יש להכשיר, כי אמרינן דחדא היא, ועי"כ דמיירי באופן כזה שיש דבר המפסיק ביניהן דאז נחשבות לשתים ומונחות בכיסן בפ"ע, ואפשר דלאו דוקא כיס, דה"ה דופן המפסיק נמי סגי ולא סמכינן על סדק לבד המחלק, כי זה אינו אלא בהעור, אבל בדבר גלול איך שייך לומר כן, ובפירוש דייקא כן ליסנא דהבה"ג דכתב „לתרתין", והראב"ד „לחברתה", ויעויין במ"ש רש"י בס' הפרדס בסי' רכ"ז, כי בזה סימן הוא שהוא דבר בפ"ע כדיש להוכיח מבכורות (דף מ' ע"א), וכשיש נקב בהדופן המפסיק או בודאי לחדא הן, כדמצינו דוגמא לזה בטבו"י פ"ב מ"א „בטבוע שבחבית". וברמב"ם בפ"ע מטואו"כ, וברב"ד בהשגותיו שם, וברי"ש שם ובהרא"ש בפירושו שם דבודאי כחדא הן, ואך זה צ"ע אם בעינן דוקא דיהיו שופכות בפועל, או אף בנפיחה לבד סגי, ומליסנא דהבה"ג, והרמב"ם, והעיטור באות בועה, והאו"ז, והראב"ד והפרדס בסי' רי"ז, משמע דדוקא שופכות להדדי בעינן, והאי שפיכה נראה דאפשר דסגי גם בשפיכת מים ונפיחת רוח, מפני דבעיטור, וברמב"ם, ובפרדס, ובאשכול, ובאו"ז לא נזכר שפכא מוגלא להדדי ורק „שפכן להדדי", דמשמע מזה, דאם שנותנין מים בצד אחד נכנסין להצד הב' תהא סגי, דמאי איכפת לן כיון שיש נקב בהדופן המפסיק חדא הן, ולא משגחינן דוקא על המוגלא המונחת בתוכה, ואך מהבה"ג נראה שכתב „אי שפיך מוגלא" משמע דבדקינן ע"י המוגלא גופא ולא סמכינן ע"י נתינת מים ונפיחת רוח מזה לזה. אכן זה לא נאמר אלא באם שהם בכיסין נפרדים וכדהוכחנו מליסנא דהבה"ג דמצד עצמן הן שנים ואך נקב מחברן דאז בעינן לשער בהמוגלא המונחת, אבל אם כשהן אחד ואנו דנין מדופן המפסיק אז אם שהמחילה הזאת איננה מחילה מעליתא לא חשיבא לחלקן ולעשותן כשתים, וכשיש בהדופן הזה איזה נקב הנשתער ע"י נתינת מים או נפיחת רוח די. ודוגמא לזה מצינו בכלים פ"ח מ"ו בבית שאור והקרן בינתים, ובפ"ט מ"א, ויעויין בר"ה בפ"ח שם מ"ש בזה, ובפירוש הרא"ש שם, ויעויין נא בפכ"ה מכלים מ"ד וה' ובכמה דוכתי דיש דמות ראיה לדבר זה, לפיכך בנד"ד כ"ל מכיון שאינו אלא רק כיס אחד וקרום מפסיק בינתים, דאז לא בעינן בדיקה ע"י מוגלא וסגי בנתינת מים או ע"י נפיחת רוח, וכשנקרעה עתה וא"א לבודקה, ואך רואין אכן דיש כעין נקב בהדופן, אז סמכינן על זה דבודאי חדא הן, כי בכיס אחד הן עומדין, ויש להקל. כנלע"ד *):

שאלה קצב.

סרכא שיצתה מעל גבי בועה, ובמשמוש היד בקל ירדה מאליה, אם יש להתיר?

תשובה. בדין סרכא תלויה ע"ג בועה שכתב הראב"ד ככר דברו בזה הרבה מהראשונים וגדולי האחרונים, והראב"ד כתב דטעמא הוא משום דריאה שהעלתה למחים חיישינן ולא מהני אף בדיקה, ואפשר שגם זה דעת התוס' בחולין (דף מ"ח ע"א) בד"ה מייתינן ע"ש, ולענ"ד נ"ל דכ"ז אינו אלא רק במקום שנקראת סרכא דאז איכא למימר, אף דיש אומדנא דמוכח בהדופן, כיון דיש נמי הוכחה בהריאה מידי ספקא לא נפקא ותולין בהמלוי, ולכן יש להחמיר, ובאמת גם בזה איכא פלוגתא דדעת הרמב"ם בפ"ז משחיטה ה"ה אינה כן, וסובר דכיון דיש אומדנא המוכחת לא אזלינן לחומרא, כי תלינן דמחמת מכה באת ואף היכא דאיכא למחים, דלפ"ז נראה דלא מיבעי' לדעת הרמב"ם ז"ל דסובר דמלד הדין כל סרכא העוברת ס"ס אית בה: שמא לא ניקב כלל ושמא לא ניקב אלא קרום העליון בלבד, דנמלא דהספק הוא בהקרום העליון וכשיש בועה תחת הקרומים ורואין שהקרומים שלמים, אז אין חששא כלל. ומכ"ש בריר בעלמא, ובפרט להני רבוותא דסברי דהעלתה למחים חוששין לה ובדיקה מהני כאשר יעויין בעיטור באות דופן ודוק היטב, בודאי בכגון דא ליכא למיחש משום דאיכא ס"ס והיכא דלא מפקא זיקא מהני האי בדיקה לאכשורי, ומפ"ז כתב הב"י בסי' ל"ז שאינו יודע טעם לדבר, ואך כי בסי' ל"ט פסק כהראב"ד ז"ל, אפשר לומר דכ"ז היא בס"ת, דסרכא היא ואך אין שם תלתא ספקי, ואדרבה איכא סברא לומר דנתפרקה, ולשיטת התוס' בחולין (דף מ"ז ע"א) סופה להיות נקב, לא כן היכא שאין זאת סרכא כ"א ריר

ורצית זבח

*) קצא **דה"מ.** לא כל הסדקים שוים, יש סדק שאינו מחלק, כי היא כעין קמט וכן יש ללמוד מאו"ז סי' תי"א עיי"ש ובמקואות פ"ו, וברא"ש בר"ה פ"ג בשופר שנסדק, ומהאמור פה ידעינן שאם נמצא כיס בתוך כיס והחילון מקיף להפנימי דאחת הן, אף דאיכא קלת היכר מלמעלה דיש לדון בה ממתניתין דכלים פ"ד מ"ד בכ"ח שיש לו ג' שפות הפנימית עודפת, החיצונה עודפת וכו' עיי"ש וברמב"ם בפי"ג הי"א, ובמתניתין בכלים פ"י מ"א בלפסין, ובפי"ח מ"א בתורמל וכיס שבתוכו, דאם מממסין בפ"ע נפרדות הן. ויעויין בנגעים פ"ו מ"ה, ואף שהאחת גדולה והשני קטנה אין אומרין שהקטנה בטלה כי טפלה נחשבת להגדולה, כי יש לחלק טובא מפ"ג דטבו"י וחולין (דף קכ"ז) באוכל שנפרס, ויעויין בתוס' שם (דף קכ"ד) ד"ה אר"פ, (ודף קי"ט ע"ב) בשומר אוכל שחלקו. ובתוספתא דנגעים פ' ובטבו"י פ"א. ואם מחוברות הן שאני כן יש להוכיח משם, דוק היטב והבן בר"ק ס"ק ט"ז ול"ע:

ריר בעלמא, דאיכא למימר דגם עם בועה אין לחוש לתר"ל, כי הריעותות לא שייכי להדדי מפני דבאופן כזה אינן נכנסות בגדר לקותא, דהלא אנו רואין שהקרומים שלמים ויפים, כי בדין הר"ל גופא יש להעיר טובא דבתמורה (דף כ"א ע"ב) מולאין אנן דאית בזה פלוגתא דרש"י והתוס', דהתוס' כתבו בשם ר"י דלא איכפת לן ברבוי הריעותות, וא"כ גם הכא איכא למימר כן, אבל מדיש לחלק מהתם, דהתם נפרדות הן זו מזו ועדות ריעותא האחת לא שייכא להשניה משו"ה אין הפרש אם יש הרבה או אחת. לא כן בזה דאיכא בועות הבאות מחמת מכה, וסרכא לספק נקב תחשב, או משום דסופה להתפרק, דאיכא למימר דהבועם מחמתה באת ומעידות זו על זו דלפ"ז יש להחמיר. ואם שיש לחלק מקדושין (דף פ') ומנדה (דף ב') במקוה שחסר, דהתם חזקת טומאה דמעיקרא איתא וחזקת טהרה איתרעה, לכן אזלינן בתר חזקה קמייתא, לא כן בבהמה, דזה הדין שדנין בוא בחזקת טהרות דאית לה ואנו רולין להוליאה מחזקתה מה איכפת לן אם יש אחת או שתים מכיון דעל אחת אנו אומרין דאף לספק איננה נחשבת, כ"כ אם יש שתים נמי נאמר כן, דנראה נא דוגמא לזה מירושלמי דכתובות פרק ב' דאמרינן דקטן נאמן בשבויה ר"א בשם ריב"ל אפילו קטן אפילו קרוב, והא התם תר"ל איכא דקטן פסול וקרוב פסול, ולו יהא דמכשרינן קטן או קרוב לבד, אבל בהלטרפות שניהם לא תהני, וע"כ דלא משגחינן בזה, כי אנו דנין להוליאה מחזקת כשרות דאית לה, ולכן אית לן למימר גם בדין זה כן. ואם דיש לחלק ולומר דהא מלינו בחולין (דף מ"ח) דחיישינן, מפני דריעותא חזינן ואף בשה"א בפ"ע איננה נטרפת כי לא אלימא להורע חזקת כשרות, ורק חזינן חולי קלת, ולזאת בהלטרפות עוד אחד ומתלמות זו את זו, אולם כ"ז הוא רק בסרכא עם למחים שמפורש יולא מדברי הגמ' דיש לחוש במקום ריעותא גדולה כזאת, אבל היכא דאיכא ריעותא אחריתי אחר גם בה יש להסתפק, מנין לנו לומר כן; ויש לדון בזה טובא ולקמן בסי' ר"ח יבואר מזה בס"ד באורך, ולזאת בניד"ד כ"ל, מכיון שעברה בקל ובדקו וראו שהקרומים שלמים וקרום הריאה כסה את הבועה והסרכא עברה לגמרי שלא נשאר רושם כלל, בהפמ"ר המיקל יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד *):

שאלה קצג.

אונא ואומא שנסרכו זו בזו כסדרן במקום שהעלתה צמחים, מה דינן?

תשובה. דין זה היולא מתורתו של הא"ז בה"ע סי' ת"א שכתב בשם אבי העזרי להכשיר בין באונות ובין באונא לאומא לדברי המכשירים, כי גם בנקב אמרינן דחשיב זה לסתימה, מכ"ש היכא שאנו דנין משום הרי לקותות ותרי ריעותות, והגם דאיכא באונא והאומא פלוגתא, כי אונא שמענו ולא אומא וכאשר נעיין בס' הפרדס לרש"י סי' קי"ע ובעיטור אות אונא ובהג"מ פי"א משחיטה, אבל רבו המתירין, ומכ"ש בזה דיש חילוק רב. ואף לשיטת הב"י שכתב בסי' ל"ט דבנקב בפועל בסרכא בכסדרן יש להחמיר, מ"מ בכגון דא יודה, מפני דבחולין (דף מ"ח ע"א) איתא ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ומוקים לה הגמ' במקום רביתה דסתימה מעליתא היא, וא"כ כאן דמחשש דסופה להתפרק ליכא, ורק לשיטת רש"י מטעם נקב הא איכא תרי סתימות: סתימת האונא, והסרכא במקום רביתה, דבודאי יש להכשיר. דלו יהא דחשיב זה לתר"ל, אבל גם בריעותא גמורה יש סברא לומר במקום דמכסה ספיר, יש להכשיר, ולכן בדין זה דאינו אלא רק מתורת ספק, כי דין תר"ל גופא לא מלינו לו שורש בגמ' והרא"ב"ד סמיך ונקיט מדינו דר"כ בחולין (דף מ"ח) כאשר יעויין בתמ"ד סי' י"ב, לזאת בודאי נראה דאף שסרכא גמורה היא, מ"מ המיקל יש לו על מה לסמוך. וכן יש להוכיח דבגוף עיקר דין זה במחלוקת שנוי, ודעת העיטור באות סנך בס"ת ע"ג בועה להכשיר וז"ל: „והני למחים דלא סריכו בדופן כשרה" וכו' ע"ש, דמשמע מזה דאף שסרכא יולאת. מכיון דתלויה היא יש להכשיר, ולכן נראה דיש להוכיח ממימרא ריב"י דחזא הנך דקיימי למחי למחי וכו' העלתה למחים מהו, וא"ל כשרה, דמיירי כשהם במקום איתוכא דאוני ואף דסריכי מ"מ לית לן בה. ולזאת בנידון זה יש סברא גדולה כדי לסמוך, כי אין לדון שם מהורת בועה בשיפולי, דהלא בין החיתוכים היא? ואין בזה משום שיפולי, כאשר מלינו בשו"ת מהר"ש בהטור הג' סי' כ"ה, ובכ"ל כלל א' מ"ב פ"ו. ולא עוד בשיפולי גופה יש הרבה המקילין, ולכן בכגון דא לכו"ע יש להקל ככ"ל עיין בסי' י"א בתה"ב ותמלא ראי' לדין זה יעויי"ש, כנלענ"ד ת"ל **):

שאלה קצד.

בריאה של עוף שנמצאו בה סרכות, אם יש להתיר?

תשובה. אם בכל הטריפות שוה עוף לבהמה כדאיתא בחולין (דף נ"ז ע"א), ולכן גם בסרכות הדין כן הוא, כי סרכא באה להעיד על נקב, או דסופו להתפרק ולהיות לנקב, וגם בעוף הדין כן דכמו שנקב פוסל בבהמה, כן

ורצית זבח

*) קצב **אה"ב.** אם שמהרוקח סי' ספ"א יש ללמוד כפי האמור פה, ויעויין בשו"ת מהרשד"ם סי' ל"ז ופר"ח סי' ע"ל, וקולא גדולה היא לנו, ובאם שהמי"ם סי' ק' כתב כן, אבל יש לעיין טובא דהא בשר הריאה לא כיסה את הבועה, ועוד אין לך ריעותא גדולה יותר מזו, ויעויין בב"י בשו"ע סי' ל"ז סעיף ב', ובסי' ל"ט, ובש"ך ובט"ז, וכן דעת רוב מהאחרונים, ואיך יש להקל כנגדם? ולכן ברלון תליא מילתא, כי הדבר לע"ג ודיוק עמוק להקל בדין נגד גדולי האחרונים? אכן כאשר יעויין בלח"מ בפי"א משחיטה ובמג"מ שם, ובכס"מ בפ"ז משחיטה, נמלא דמאן דמיקל בזה יש לו על מה לסמוך והבן להלכה ולמעשה:

) קצג **ג"ד הב'. יעויין נא במ"ש הד"מ בסי' ל"ט והט"ז בסי' ל"ז ס"ק ג' ול"ע טובא, שכתב שאינו נמלא בס' הא"ז ובאמת בא"ז נמלא כן בשם אבי העזרי דכשרה. ויעויין נא במ"ש הנקה"כ דדעתו להטריף

כן פוסל נמי בעוף. ואך מדינא של הגמ' בחולין (דף מ"ו ע"ב) לא נקראת סרכא שלא כסדרן המטרפת אלא רק שהיא מאונא לאונא שלישית, דהתם איכא למימר דבבהמה שייכא זאת, דיש לה איתוכי דאוני ולא כן בעוף, ואת זה יש ליישב בפשיטות דיש ב' מיני סרכות הפוסלות: „חדא" משום נקב, „והב'" משום חסרון, ותדע לך שהוא כן, דהרמב"ם ז"ל חשיב סרכא מאונא לאונא שלישית בדיני חסר, יעויין נא בפ"ח משחיטה ה"ה, ודין ריאה הסמוכה לדופן שלא במקום מכה חשב מדין נקב בפ"ז משחיטה ה"ה. וביותר הדבר מבואר בפי"א משחיטה ה"ט, ולכן החילוק הוא דמאומא לדופן וכן לשאר אברים אז מתורת נקב קאתינן, ומחמת ספק הוא, כדכתב הרמב"ם בפי"א משחיטה ה"ו, וכן דעת הר"ן בפא"ט, והאשכול בסדר חי"ע סי' כ', והעיטור באות דופן ואות סניך ע"ש. ומאונא לאונא שלישית סובר הרמב"ם דמחסר קאתינן, שעי"ז נחסרה תנועת הריחוף והנפת האונא הזאת, והפרש גדול יש: דמתורת חסר לא שייכא בעוף משום דלית לה איתוכא דאוני, אבל מתורת ניקב בודאי מישך שייכי. וכשתמצא הריאה סרוכה לאחד משאר אברים בודאי הדין הוא כמו בבהמה, וראיה לחלוקא הדין נראה מדברי הרמב"ם בפי"א משחיטה הי"ב שכתב: „ומעולם לא שמענו במי שבדק עוף אלא אם נולד בו חשש", ע"כ, דמשמע דאם יש חשש נקב בודאי חיישינן, והתם בדין סרכא קמיירי, ומ"מ אמרינן דגם בעוף שייכי, וע"כ דמיירי שנסרכת לשאר אברים. וכן מצינו מפורש יוצא מתורתו של התשב"ץ שכתב דגם בעוף הסרכא פוסלת, וע"כ ג"כ מיירי בנסרכת לשאר אברים. אמנם דין ריאה הסמוכה לדופן לא שייך בה, כי הריאה שלה נחבאת בין הצלעות כדאיתא בחולין (דף מ"ז ע"א) וברש"י ד"ה טרפה, ויעויין במ"ש הרמב"ם בפ"י משחיטה ה"ד, ובס' האשכול בסדר חי"ע בקצרה סי' כ', וברש"י בחולין שם בד"ה ורוב ע"ש. דמזה יודעין אנן דאם בבהמה שאיננה נחבאת בין הצלעות ורק הסרכא היא במצר החזה אמרינן דדופן סותמתה, מכ"ש דאיכא לנימר כן בעוף בכל הריאה, והסברא דסרכא פוסלת נראה דצריכין לחלק בין כשסרוכה להצלעות, דאז צלעותיה מגינות עליה, ובין שהיא סרוכה לצד חלל הגוף, דמצד דחלל הגוף נראה דסרכא פוסלת בה דשוה לזה לבהמה היכא שאנו דנין מתורת נקב, ואם כשנמצאת סרכא ממש יוצאת מהצד הזה לשאר אברים יש להחמיר. כנלענ"ד*):

שאלה קצה.

באווזא שהיתה אצל הבני מעים כיס ליחה ירוקה, והריאה היתה נסרכת להכיס, אם יש להתיר?

תשובה, כבר כתבנו דיש הפרש בעוף באיזה צד הריאה שלה נסרכה: אי מצד הצלעות, או לצד חלל הגוף, דמצד הצלעות נחשבת למקום רביתה

ורצית זבח

להטריף, ול"ע טובא דמהאו"ז מפורש יוצא דכשרה הגנה, ואדרבא נ"ל דיסוד נאמן הוא, כי האו"ז סובר לבלי לחלק בין תלויה לאינה תלויה, ובכל א"פ ס"ל להחמיר וכדעת העיטור שמביא בשם הגאון המחבר, ומ"מ בדין זה סובר דחשיב לסתימה מעליתא, ולזאת יש לדון לקולא, דנראה אף דמשמע מגדולי האחרונים להחמיר בכגון דא, מ"מ לא שבקינן דבר המפורש להדיא בהראשונים ואפשר שלא היה בימיהם ספר האו"ז מצוי, ואם ראו הדרי בהו ולא הפסיד המיקל בזה. וכ"כ לעיין בשו"ת הרדב"ז סי' תקל"ה בח"ג, ותמצא דהיכא דאיכא מעמידין שאני, ואף דיש לדון טובא באונא ואומא יעויין בס"י סי' ס"ו מ"ש בזה אבל מכ"ד נראה דיש להמיקל על מה לסמוך, וחלוקה מתלויה, דוק היטב להלכה ולמעשה:

*) **קצד או"ק,** מהך דתני לוי בחולין (דף כ"ז ע"א) אין שום קושיא, או פירוקא, דאיכא למימר דבהך מילתא דאיתא בהמציאות לא מצינו אלא הך דתני, אבל בחוסר, טובא יש, ובחילוקא בשלא כסדרן בהריאה גופא לשאר אברים יבוא על נכון מה שהקשה הרדב"ז בפ"ח משחיטה ה"ה יעוי"ש, ויעויין במ"ש שם המג"מ ודוק היטב, ובההוכחה הזאת דדין סרכא שייך גם בעוף כבר קדם הרדב"ז שם בפי"א הי"ב, ופשוט הוא דבדיקה איננו צריכה, כי לא חיישינן לדבר שאינו מצוי, דבמילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן כדאיתא בכמה דוכתי בש"ס. ואם דזה לא נאמר במקום דהוא מצד הדין, אבל בהאי דינא דבדיקת הריאה י"ל כן, מפני שהיא נתקנה מטעם דמיעוט המצוי הוא, אבל בעוף לא שייך לומר כן, כי אף אם יש איזו סרכא, מ"מ אפשר שהיא מצד הצלעות דלא מפסלא בהכי. ויעויין נא במה שיש לדייק בנוגע לדין זה ממנחות (דף מ"ה ע"א) הואיל והשתרי מליקה לגבייהו תשתרי נו"ט קמ"ל, חזינן מזה דגם בעוף הדין כן הוא, ויעויין בספרא פ' מצורע אות י"ז, האחת, שאם מתה אחת מהן או נעשה טרפה יקח זוג לשניה, ויעוי"ש באות י"א טהורות ולא טריפות ובתוספתא דנגעים פ"ח „או שנעשית טרפה שתיהן אסורות או שנמצאת טרפה שניהם מותרות", ובחולין (בדף ק"מ ע"א), ובספרא ויקרא אות י"ז, ובירושלמי דיומא פ"ו, ובחולין (דף כ"ג), ובזבחים (דף פ"ה, ול"ה), ובכמה דוכתי. וק"ל דלא קאי רק אלא על טריפות אחרות ולא בטריפות הריאה, דלו יהא דבקדושין (דף כ"ז ע"א) ממתניתין דנגעים פי"ד שחטה ונמצאת טרפה משמע לכאורה דבטריפות אחרות מיירי, וכן מדכתב רש"י בד"ה ונמצאת כגון שניקב קרס"מ ה: נחתכו רגליה משמע דדוקא בהני ולא באחרות, קשה לומר כן, דהגמ' משני התם כגון שנמצאת טרפה בב"מ ומוקי שם התוס' בטריפות אחרות, ובודאי לאו דוקא הוא, כי לשון „ונמצאת" משמע דהיתה טריפות כאלה אשר הם בב"מ וחלוק מנעשית וכדאיתא בתוספתא דנגעים פ"ח, ולשון רש"י ל"ע. ובחידושינו להש"ס בקידושין מבואר מזה ת"ל. ויעויין נא בפסחים (דף ע"א ע"ב), ובתוס' (בדף ע"ג ע"א) בשחטו ונמצא טרפה, ובמנחות

רביתה, משא"כ מצד חלל הגוף, אבל יש לדון ולחלק, דמצינו הפרש בריאה של בהמה בין אומא הסרוכה ובין אונא שסרוכה לדופן, ולכן בעוף שהיא נחבאת בין הצלעות אם אירע עובדא כזאת מצד הצלעות בודאי כשרה הנה, מפני דצלעותיה מגינות עליה ודמיא לאונא הסרוכה דגם בלא מכה נמי כשרה, ולכן ממ"נ יש להתיר, ואף דאיכא קצת סברא לומר שמא אומא היא לא איכפת לן, וכן יש לדייק מלישנא דהמרדכי פא"ט יעוי"ש ובהגהות מרדכי שם ודוק היטב וז"ל: "למה אין אנו בודקים ריאה של עוף כיון דאית ליה בדיקות' וכו' עד "ואע"ג דלא שייך בה טריפות של סרכא שאר טריפות שייך בה כגון נקב ובועה בשיפולי" וכו' דמשמע מזה דבעוף יש לחלק כדחילקנו. ואם שקשה לומר כן מפני שכתב דסרכא לא שייך בה, משמע כל דיני סרכא, דא"כ הו"ל לחלק כדחילקנו בס' הקדוש לדעת הרמב"ם, וע"כ דלא ס"ל כן ופליג עילויה, ובכל סרכות אמרינן דלא חיישינן, אבל מכיון דיש לנו סברא מפורשת לפרש בהרמב"ם כן, נ"ל דגם דעת המרדכי נוטה לזה וכוונתו היא על סרכא מאונא לאונא שלישית דזה לא שייך בעוף וכן במצד הצלעות, אכן בצד חלל הגוף להרמב"ם פשיטא ליה ולדעת המרדכי איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי ומידי ספקא הדבר לא נפיק, ויש לנו סברא לומר שאין לחלק בין בהמה לעוף, ובכגון דא יש להחמיר אם לא שיש עוד איזה סניף כגון דמראה לנו שאין זה סרכא מפני שעברה בקל מאד, דאז איננה נחשבת אלא לריר בעלמא, דבזה להמיקל בהפמ"ר יש לו על מה לסמון. כנלע"ד *):

שאלה קצו.

בצלעות למטה היה כמו בליטה המראה שנשבר הצלע וחזר ונקשר וגומא היתה שם שבה היתה הריאה משוכה מעט ודבוקה מה דין העוף?

תשובה. כבר כתבנו לעיל דריאת העוף מכיון שהיא דבוקה לצלעות ונחבאת שם כדאיתא בחולין (דף כ"ז ע"א), לא נטרפה אם תמצא בה סרכא, דק"ו הוא דאם באונא הסמוכה לדופן אמרינן דכשרה דמקום רביתה, מכ"ש בעוף, ולזה אף שלא במקום מכה, ואם שיש מכה אז בודאי ליכא למיחש, כי גם באומא אמרינן באופן זה דכשרה בחולין (דף מ"ח ע"א) בבהמה, ומכ"ש בעוף דאית לן ספק שמא אומא ושמא אונא, ונוסף לזה שהיא נחבאת, ואך דיש לחוש לנשבר הצלע הלא מצינו ברש"י בבילה (דף ל"ד ע"א) דגם בעוף אין חשש לזה. יעוי"ש בד"ה ה"ג, ואם דנלמד מדין שמוטת הגף מחולין (דף כ"ז ע"א) מ"מ היכא דלית עוקץ בודאי דליכא למיחש כלל, ובפרט בדין זה דחזר ונקשר, מפני דעיין נא בשו"ת הרא"ש כלל כ' סי' ע"ז בשם הרשב"א והר"ן בפא"ט דבצלע אין חששא, ומכ"ש דבכגון דא ליכא למיחש, וכיון דאמרינן דמצד הצלעות נחשבת לדרכה בכך, כי אין לך סתימה יותר מזה בודאי בכה"ג המיקל יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד **):

שאלה קצז.

באחד ששכח ולקח את הריאה מעגל קודם בדיקת פנים, ואח"כ ראה השו"ב ולא מצא שום דלדול, לא בצלעות, ולא בהריאה, מה דין העגל הזה?

תשובה. בדין בדיקת הריאה מצינו דפליגי בזה. המדרש תנחומא והירושלמי בבילה דבתנחומא פ' שמיני איתא וז"ל, "מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שאתה לא יכול לעמוד בנסיונך אפי' שעה אחת והרי בניך משמרין את כל המצוות שנתנו להם" וכו' עד "וביותר כשיבא אדם מישראל ליקח בהמה שה או עז או כבש שוחט ומפשיט ומכניס ידו ובודק הריאה ונמצא טריפה מניחו ואינו אוכלו" ע"כ, דמזה נראה דבעינן בדיקת פנים, ומשום דהריאה עלולה להיות לה סירכות, ואיכא למיחש שמא ינתק מהדופן, ולכן בעינן בדיקה קודם נטילת הריאה, וזה

ורצית זבח

ובמנחות (דף ס"ד ע"א) ודוק היטב, ואיך עשו בעוף כשהובא לקרבן? וע"כ דבדיקה לא בעי, אבל טריפות מיהא שייכי בהו ויעויין נא במ"ש הרא"פ בסי' ל"ט ס"ק ב', וא', ובפת"ב סעיף ב', ובשפ"ד סי' ל"ה ס"ק מ"ז, ובלבוש"ר ס"ק ג', ובעיקרי הד"ט חיו"ד סי' א' אות ל"ז, ודוק היטב והבן:

*) קצה **דלה"ק.** כבר ציינו לעיל בס' הקדוש שמחולין (דף כ"ז) נראה שאין לחלק בין בהמה לעוף, ואך במילתא דליתיה בעוף בודאי אמרינן דנשתנה הדין בין לקולא ובין לחומרא, יעויין בס' האשכול בה"ט סי' ע"ו וי"ט ובסי' כ' בסדר חי"ט, ובאו"ז סי' תט"ז, ותכ"ט ותל"א, והבן, ויעויין נא בסי' קל"ו ובסי' רע"א מ"ש בזה, ולכן בדינא הדין נראה דנכון וישר הוא כפי האמור פה ודוק היטב:

) קצו **קוה"ק. דעת המק"מ בסי' ע"ל ס"ק ד' אינו כן ודעתו להטריף, אבל נראה לומר דכיון דבעוף אמרינן דצלעותיה מגינות עליה, וא"כ בכל אופן חשיבה זאת לסתימה מעלייתא, ולו יהא שהריאה איננה מונחת כן מתולדה אבל מדאמרינן בחולין (דף מ"ח ע"א) דאף בבהמה דרך המכה לקלוט, מכש"כ דאיכא למימר בעוף, דאית בה עוד ספק, דשמא היא אומא, ושמא היא אונא, ואין לחוש שמא היה עוקץ בהסבר כי מדברי רש"י בבילה (דף ל"ד ע"א) נראה דאף בעוף בעינן נשתברו רוב דוקא יעוי"ש, ואף דמשו"ת הרדב"ז ח"ד סי' קל"ב מפורש יוצא דיש לחוש בעוף דנשתברו צלעותיה משום דאירע ליעותא במגין גופא, וחלוק עוף מבהמה בזה, אכן מרש"י לא נראה כן, ועוד התם מיירי בעוקצין נכנסין לפנים משו"ה איכא למיחש, כיון דהריאה נחבאת שמה, ואפשר שמא ניקבו, לא כן הכא דליתא לעוקצין כלל, ורואין אנן שחזרו ונקשרו היטב למפ

וזה מדרבנן וכדאיתא בירושלמי דביצה פ"ג הלכה ד' „דמאי מדבריהם ראית טרפה מדבריהם" ע"ש, ומטעם דחיישינן, וא"כ אם שגג ולקח הריאה מקודם הבדיקת פנים יש לנו להסתפק אם מועיל אח"כ בדיקת חוץ או לא, כי מהמ"ת נראה דדוקא בפנים הוא, אבל יש לאוקמי דזה הוא לכתחילה, אבל בדיעבד אף בבדיקת חוץ סגי, ולכן כדי לפשוט הך ספיקא נראה דמן הירושלמי דביצה פ"ג נמצא פשר דבר, דאיתא שם: „בעון קומי לוי מהו לראות את הטריפה בבית אפל? אמר לאפק לברר, ר"א בעי שמעינן אין רואין את הנגעים בבית אפל, שמעינן אין רואין את הטריפה בבית אפל? אר"י בר"ב לא מטעם הזה אלא שמא תמצא טריפה ויהא אסור לטלטלה", ע"כ, וע"כ דזה מיירי בבדיקת חוץ. ולא בבדיקת פנים, דשם דינו כבית אפל משום דהוא מכוסה, ועוד איך אפשר לעשות כן ביו"ט, ואיך אפשר לר"א ללמד בדעת לוי דטעמו הוא משום דדומה לנגעים, הלא רואין את הטריפה גם במקום מוצנע ועי"י משמוש היד, משא"כ בנגעים, וע"כ דקאי זה על בדיקת חוץ, ולטעמייהו בדיקת איננה לעיכובא, כ"א אם בודק בודק, ואם לא בדק בפנים מהני מה שיבדוק אח"כ בבדיקת חוץ, חזינן דאף דמן הירושלמי נראה בפשטות שלא כדברי המנ"ת, מ"מ אפשר לאוקמי דלא פליגי אהדדי, ואם די"ל לדון ולומר דמן הירושלמי לכאורה נראה דאף לכתחילה עושין כן, והא מיעוט המצוי הוא, וא"כ צריכין לחוש שמא ינתק מן הריאה? דמטעם זה באה הבדיקה המחויבת בזה, וכדאיתא בביצה (דף כ"ה ע"ב) וברש"י שם ד"ה נטיעה יעויי"ש, ולפי האמת נראה לומר דאין זה חיוב המעכב דוקא בפנים, ואפשר שאף בבדיקת חוץ סגי, וכאשר נראה כן מהירושלמי הזה דבבדיקת חוץ מיירי, וכן נראה בפשטות כל השו"ע שם, ויעויין לעיל בשאלה קס"ט מ"ש בזה, ומדקפיל וטרי הירושלמי סתמא „בבהמה" ע"כ דגם בבהמות גסות קמיירי אף דשכיחי בהן סרכות, ולא מיבעי' בעגלים דהסרכות בהן מיעוט שאינו מצוי הוא, ודאי די"ל לדון להתירא, דנראה נא דגם לדברי המ"ת יש לדייק להתיר עגלים מדקנקט „בהמה", „שה" „עז דבש", ולא נקט עגל וטלה דזה קטנים הם,

והני דקחשיב הם גדולים, יעויין בפרה פ"א מ"א ובתוספתא שם פ"א כריתות פ"ד, כ"ה (דף יו"ד ע"א) ובפסחים (דף פ"ד) חולין (דף כ"ה ע"ב ודף קכ"ב) ובכ"ב בש"ס וע"כ מדקפרט ותני לא שייך לומר דגם עגלים וטלאים וגדיים בכלל, וע"כ בהני דשכיחי בהו חששא בזה חיישינן, ולא כן בשארי דליכא למיחש כלל, וא"כ בנידון זה בודאי שאין שום חששא, ואף שיארע בהון נמי סירכות אבל זה מילתא דלא שכיחא היא, וע"כ אף בבדיקת חוץ סגי, ולא עוד יעויין נא מ"ש רש"י בחולין (דף י"ב ע"א) וז"ל: והיכא דאיתרמיי דאיפרשא ריאה ולא בדקה מתאכלת דסמכי' אהא ואדר"ה נשחטה בחזקת היתר עומדת", יעויי"ש בד"ה פסח, ולו יהא דמסיק שאין מפרסמין בדבר, נראה דגם זה לא כתב אלא בגסה דשם יש מיעוט המצוי, משא"כ בעגלים וגו"ט דהתם אף מיעוט אינו, שאני ושאני, ולכן מכל הני טעמי נראה שאין שום חששא בזה וכשר וכ"כ לעיין במ"ש בס' הפרדס בסי' רכ"א מ"ש בזה, ומ"מ בדין זה אף להמחמירין יש להקל.
כנלענ"ד ת"ל *):

שאלה קצח

עכו"ם חבר מכס הבשר, כעס על הטבח ולקח את הריאה בחזקה קודם הבדיקה, בדיקת פנים, ואחר עבור שעה שתים, נתן את הריאה להטבח ומצאו בה נקבים וקרעים, מה דינה?

תשובה. בהאי דנשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה המבואר בחולין (דף ט' ע"א), נראה דאף במקום דאיכא ריעותא לפנינו יש לסמוך על החזקה, כי להוציאה מחזקתה זאת, בעינן ברור גמור, וכ"ז שלא נתברר לנו שריעותא היא, אזלינן בתר חזקה חזקת הגוף דאית להבהמה. וכן משמע מתירתו של הרשב"א בחדושיו ליבמות (דף למ"ד) וחולין (דף יו"ד) יעויי"ש, וכן נראה מדעת הראשונים דאף במקום דאיכא ריעותא מיירי, אך יש לדון בזה דהנה מירושלמי דברכות פ"ט הלכה ג' מעתה משיבדק הסימנים

ורצית זבח

למה ניחוש, ויעויין מ"ש בדין נשבר הגלגל בעוף בעט"ח חיו"ד סי' ב' ול"ע שלא נתעורר מדברי הרדב"ז כלל יעוי"ש, ועוד מהגמ' דחולין (דף כ"ז ע"א) נראה שאין להחמיר בזה בעוף יותר מבהמה, ובודאי בכגון דא שניהם שוין, ויעויין במ"ש הכ"ל סי' י"ט בזה, ודוק היטב בחולין (דף כ"ז ע"א) דאיתא שם אין ריאה לעוף ומוקי לה הגמ' לא ליפל ולא ליתמר ויעוי"ש ברש"י ד"ה ורוב, דתמצא דבסרכות שוות הן עוף לבהמה, ויעויין בתוס' בחולין (דף כ"ו ע"א) ד"ה והא ודוק היטב, והבן מכל האמור פה ובס' הקדוש דלהמיקל יש לו מקום ואין מזניחין אותו, ככ"ל:

*) קצז **דהי"מ.** יעויין בב"י בסי' ע"ל מ"ש בזה ובש"ך שם ס"ק ח' וט', ובודאי לפי מ"ש פה יש להקל, כי אף בבהמות גדולות המיקל בדיעבד לא הפסיד, ויעויין מה שיש לדון במה שנוגע לדין זה מדברי הירושלמי דברכות פ"ט ה"ג, ובתרומות פ"ח ה"ד, ובביצה פ"ג ה"ד „וחש לומר שמא ניקבו? חזקת בנמ"ע כושר" יעוי"ש, ויעויין בחולין (דף מ"ט ע"א) דתולין במשמוש ידא דטבחא, מטעם זה דסמכינן על חזקה, וכן יש להוכיח מחולין (דף נ"ו ע"ב) ממימרא דר"א דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן, ויעוי"ש ברש"י מ"ש בזה, ויש לעיין מ"ש התוס' בזה ומ"ש התשב"ץ ח"א סי' ס"ז ודוק היטב, וכן יש לנו מקור נאמן ממ"ש הרמב"ם בפי"א משחיטה ה"ג דה"ה בחזקת היתר, וזה שכתב בהלכה י"ג שם ובהלכה י"ד דצריכה נפיחה, ל"ק כלל, דזה אינו אלא משום

הסימנים? חזקת בני מעים כשרים הוי „שחטה ונטלו הזאבים מעים כשרה, וחושש שמא ניקבה? ר"ב בשם רבנן דתמן בני מעים בחזקת כושר" ע"כ, דמשמע מזה בשמא, הא אם אירע ריעותא לא, וכן נראה מהירושלמי פ"ג דבילה הלכה ג' יעויי"ש. רק כדי ליישב שיטת הירושלמי עם גמ' דידן דנראה מחולין דאף במקום דאיכא ריעותא לפנינו סמכינן על חזקה זאת, דאיתא התם „והחזירם כשהם נקובים" ומ"מ תלינן בהו ולא חיישינן דילמא במקום נקב ניקבו, נראה לומר דכוונת הירושלמי נמי בכהאי גוונא מיירי, מפני דלכאורה יקשה לפי המעיין בירושלמי בברכות דכפל לשון איכא? במה שכתוב שם דינא דשחטה ונטלו הזאבים בנ"מ, וע"כ כוונת הירושלמי הוא דאף במקום דאיכא למיחש כגון דאיכא מיעוט המצוי, וכמו בריאה חיישינן לאורה, קמ"ל דלא ולא חיישינן דאזלינן בתר חזקה דאית להו, ואדרבא איתא שם חידוש דין, דהנה הירושלמי מיירי באופן שלא החזירו דליכא לבדיקה כלל, ואבדם לגמרי וכגון שאכלוה ומ"מ לא אסרינן לה, כי סמכינן אחזקתה וכן מוכח מהירושלמי דבילה על מתניתין שאמרה אפי' כזית חי מבית טביחתה „יחש לומר שמא ניקבו? חזקת בנ"מ כשירין" ע"כ, דע"כ על הריאה קאי, אף דאיכא למיחש לריעותא מ"מ לא חיישינן וסמכינן על החזקה, ואוף הכא כן, דנראה נא דמאי שנא בא הנכרי מבא זאב, ואם דבזאב אמרינן דאף שהחזירן נקובים לא איתרע חזקתייהו, כן גם בנכרי איכא למימר לנו כן, וליכא למימר דזה דרכו בכך, וזה אין דרכו בכך. דכיון דחטף ועשה כן בכעס גם בנכרי יש לחוש, דדרך להתהות כן, דכאשר נעיין נמצא דבודאי אין סברא לחלק בין זאב לבין נכרי, ואם נחוש בזאב גם בנכרי איכא למיחש, מפני דגם זה הדין נזכר בירושלמי פ"ח דתרומות ה"ז ושם איתא באופן אחר וז"ל: „ולענין טרפה? ואמר ר"ב בשם רבנן דתמן שחטו וחטפי זאבים בני מעיה כשרה שחזקת בנ"מ כושר, וחש לומר שמא נקבו חזקת בנ"מ כושר והכא א"א הכין? חומר הוא בסכנת נפשות וכו' יעוי"ש, דמזה למדין אנן דלקחו בחטיפה אין חשש, וא"כ אף בעכו"ם כן הוא, וע"כ מיירי התם באופן דאיכא ריעותא לפנינו, דאל"כ ל"ד לניקורין, דאפשר לתרץ בנקל, דהכא בריעותא לפנינו. משא"כ בבני מעים, ואין לחלק בין ריאה לשאר בני מעים ולומר דריאה שאני שעלולה לסרכות, וא"כ מיעוט המצוי הוא, דא"כ לחלק הירושלמי ולומר דשאני דין בנ"מ מדין ריאה, ואדרבא נשמע מינה דאף בריאה שאין בה אלא ספק הבא מחמת מיעוט המצוי, מ"מ חיישינן, מכ"ש דאיכא למיחש בניקורין שהריעותא לפנינו איכא, ואין אנו דנין רק אלא ממי באת ריעותא זאת, וע"כ דגם ריאה בכלל היא, כי בבני מעים הכל נכלל, ואף דבנדרים (דף כ"ד ע"ב), ובתוספתא שם פ"ג, ובמעילה (דף כ' ע"ב), ובירושלמי שם פ"ז ה"א לא נזכר ריאה כלל, מ"מ איכא למימר דגם ריאה בכלל בני מעים היא, והא דאיתא בבילה (דף ל"ג ע"א) ושדי מעי לשונרא אף על ריאה קאי דמנין לנו לחלק, ויעויין בחולין (דף ל"ה ע"ב) כבדי וכולייתא. (ובדף ק"י ע"א) אפקי כו"ע כחליבהו שדינהו אזל איהו נקטינהו דהתם בבשר בהמה מיירי, ויעויין בחולין (דף קל"ג ע"א) דאביי דלא שקיל מתנתא כ"א במעלי יומא דכפורי ובתוס' שם, הרי דאזלינן בתר הרוב, ואם דגם התם לא נזכרה ריאה, אבל איכא למימר דגם ריאה בכלל היא, יעויין בערוך ערך ריאה שפירש מעים שבתוך החזה וכו', דמשמע מזה שאף הריאה בכלל בני מעים היא, וכן יש לדייק מחולין (דף קי"ג ע"א) הין מחזיקין דם בבנ"מ תרגמא אכרכשא ומעיא והדרא דכנתא ויעויי"ש ברש"י ד"ה וכרכשא ונראה בעליל דגם ריאה בכלל בני מעים היא, ויעויין בפסחים (דף ע"ד ע"א) נותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו דמשמע דגם הריאה נתן בו, הרי דנכללת בכלל בני מעים, ומ"מ אמרינן דסמכינן אחזקה, כ"כ אית לן לומר הכא. וראיה יש להביא מהא דאיתא בירושלמי דשקלים פ"ז ה"ב: נוקניקה אישתכת בכנישתא דבולי אתא עובדא קומי ר"י אמר יתחכמון סקוריי' עבידתהון ע"כ, ויקשה למה לא ניחוש שמא לא בדקו, או שמא נטרפו ע"י סרכות דעלולות כאן, וע"כ דמשום זה לא חיישינן כי הבדיקה איננה מעכבת, ולו יהא דלכתחילה בעינן, אבל אי איתרמי ולא בדק לית לן בה, כי אף דמיעוט המצוי נידון כמחלה על מחלה וכפי שיטת הרשב"א, אכן בספק אית לן לומר דאזלינן בתר רובא, דרוב בהמות בחזקת כשרות הן עומדות, ולא עוד דהא סירכות גופייהו אינן אלא ספק כדעת הר"ן בפ' א"ט, ואף לדעת התוס' דס"ל דסוכן להתפרק אבל לא כל הסרכות המתפרקות נתהוו נקב. וכאשר יש להוכיח מתוך פירושו של הרמב"ם בפי"א משחיטה ה"ו יעויי"ש, וא"כ לא נקרא זה איתחזק איסורא דסרכות בהן, כי יש ספק אם יש בהן
סרכות

ורצית זבח

משום המנהג ויעוי"ש בהג"מ ס"ק ז' ותמלא כן, ויעויין נא בפר"ח סי' ע"ל מ"ש בזה ודוק היטב, ובכאן לא שייך לומר דקנסו שוגג אטו מזיד, כאשר יעויין במוע"ק (דף י"ב), ובגיטין (דף נ"ד) ובבכורות (דף ל"ד), ויעויין נא בחולין (דף ט"ו), ובבילה (דף י"ז) בעבר ולפה מאי, וברש"י בזבחים (דף ע"ד). ויעויין בירושלמי דתרומות פ"ד ה"ג, ושבת פ"ג ה"א, ובתוספתא שם פ"ג ויעויין בירושלמי דערלה פ"ג ודוק היטב ותמלא שבכגון זה לא שייך למקנסיה, ויעויין במ"ש התוס' בשבת (דף מ"ג ע"א) ד"ה טבל וברש"י בשבת (דף ל"ח ע"א), ובפסחים (דף מ"ב ע"א) ד"ה היכא והבן. ויעויין בירושלמי דעירובין פ"ד ה"א בהחזירוהו, „הא אם חזר הוא אסור", מש"ש, ולכן בכגון זה ליכא למיחש כלל, ובמקום הפסד יש להתיר בכל גווני, ואם דהתבו"ש סי' ע"ל סק"ז דעתו אף בשוגג לקנוס, אכן כפי הנראה מהני דוכתי שליינגו לא נראה כן בנד"ד, ויעויין מ"ש הסמ"ח, והלב"ש והמק"מ בסי' ע"ל, והרא"פ שם, והמ"א שם, ובעז"ה בא הדבר מבואר באורך בהגהותינו לסי' ע"ל קת מסס. ולכן אף בנגסה נראה דאם יש הפסד, המיקל וסומך על המתירין, אין מוניחין אותו, והבן:

סרכות כלל, ואף דמיעוט המצוי הוא, אבל מנין לנו לומר דיארעו בהן סרכות המטריפות, דילמא הסרכות לא תהיו מחמת נקב, ושמא אינן אלא מקרום העליון לבד, ואדרבא הרוב מסייעתן דמחמת היתר הן באין, ולא שייך בהן לומר מספק מחמת איתחזק איסורא, אשר יש לדון מירושלמי דפסחים פ"ח הלכה ב' „אר"י כל הספיקות דר"נ אינון חוץ מן הזורק דם חטאתו ודם אשמו ספק בלילה זרק ספק ביום זרק נעשה כספק כפרה וספק כפרה כיפר", עכ"ל, דהחזקה הזאת דאתיא מרובא מתנגדת היא, ובודאי בכגון דא אזלינן בהדא ספיקא לקולא, ולא יקשה דהא הבה"ג בדיקה בעי? דאיכא למימר, דיש בדיקה בראות, ובדיקה בנפיחה, ואם דבראות הוא מולא ריעותא, אז לריכה בדיקה הא לאו הכי לא, וכן כתב הר"מ בס"י סי' ס"ו בדעת הבה"ג יעויי"ש. וכן נראה מספר האשכול בה"ש סי' א' דמדינא לריכה בדיקה, ואי איתרמי ולא בדק כשרה, ואף שהוא מפרש את דברי הבה"ג דאף בדיעבד אמר, מ"מ כבר הביא את דבריו ופסק דלא כהבה"ג, ולדידן ל"ל לדחוקי אנפשין לומר כן, דאפשר דאיכא ריעותא קאי, הא מבלי ריעותא אחרי בדיקת הראות, לא חיישינן בדיעבד לזה וסמכינן להתירא, וכן נראה מהאו"ז סי' ת"א בה"ט יעויי"ש, ואם דמידי פלוגתא הדבר הזה לא ילא, דלו יהא דרבו המכשירין אבל כ"כ רבו המחמירין, וא"כ לפי אשר כתבנו דיש ראיה להמכשירין נראה דבדיעבד איכא למיסמך עלייהו, וכמו דתלינן בזאב, אף שהחזירן נקובים, ולא חיישינן דילמא במקום נקב ניקב, כן אית לן לומר דגם בהאי עכו"ם נמי הדין כן הוא, ומכיון שלקח הריאה מן הבהמה ותלשה בכח והובילה לתוך ביתו, ואח"כ נתנה בחזרה, [באופן דליכא חששא משום בשנמה"ע לפי שיטת הירושלמי] מן הירושלמי דשקלים ראי' יואלת דיש להתיר ולתלות במשמוש יד העכו"ם כי „נוקניק" את הריאה גופא כן איכא למימר בפשיטות. כנלענ"ד ת"ל *) :

שאלה קצט

בהמה שלא נבדקה הריאה שלה מטעם שנאבדה ונתערבה בבהמה בדוקה, אם יש להתיר ?

תשובה. בשגג ולא בדק כבר ביארנו לעיל בסימנים הקודמים שיש לדון להתיר, ואך מידי פלוגתא דרבוותא הדא מילתא לא נפקא, אולם בזה נראה לומר דלא מיבעיא לדעת המתירין דיש להתיר, ואף לדעת המחמירין ואוסרין שאני היכא דהוא בפ"ע, מהיכא שהיא ע"י תערובות, דכל עיקר דבר זה שאנו חוששין, הוא מטעם דהריאה עלולה לסרכות. וזה אינו אלא ספק כי לפי דברינו איכא למימר דהאי ספק הוא ספק קלוש, מפני דאף אם יש סרכא גם כן איננה אלא בספק דדילמא לא ניקב אלא קרוה"ע בלבד, וכאשר הוכחנו מהרמב"ם בפי"א משחיטה, והטיטור באות דופן, והר"ן בפ' א"ט יעויי"ש, ולכן אף דאיכא למימר דכדבר הבא בעיקרו מספק מחמירינן בכל מיני ספיקות שאפשר לדון בה כדמשמע מתוס' נדה (דף כ"ט ע"א) ד"ה חשב, וכן יש לדייק מירוש' דדמאי פ"א ה"א, ויעויין בכס"מ פי"ג ממעשר הלכה י"ג, וכן דעת המ"מ בהלכות חו"מ פ"ב הלכה יוד יעויי"ש, וכמו דיש לדייק מהא דאיתא בתוספתא דנדה פ"ג בפלוגתא דר' ורבנן בכתם ובירוש' שם פ"א ה"א, וא"כ ג"כ כאן איכא למימר הכי, אכן ביותר יש להקשות כמו דחזינן דרוב לאיד לא מהני ונהגינן להחמיר וליזיל בתר מיעוטא, ואף דרוב מנגד להאי מיעוטא, וא"כ אף באיזה לד ספק שיארע יש לנו לומר כן, וכמו דאמרינן בש"ע ברשוה"י, יעויין גא בתוס' ב"ב (דף כ"ה ע"ב) ד"ה ר"א וכן דעת הרמב"ם בפ' א"י מאה"ט ה"א, ויעויין

בפ"ו

ורצית זבח

*) **קצה אה"מ.** יעויין נא במה שיש לדון מדברי הש"ך בסי' ל"ו והפ"מ שם ודוק היטב, ויעויין נא בפרת"ב שם וברא"פ מ"ש בזה והבן, דמהתם משמע לחלק בין קודם בדיקת פנים לאחר בדיקת פנים, ובין ידיעת ודאי לידיעת ספק, ומכאן נראה דבכ"א, וא"כ לע"ג שזה כנגד דברי גדולי האחרונים, ואך יש לדון קלת כפי הכתוב פה וכפי אשר מלינו בירושלמי דערלה פ"א הלכה ד', ופ"ב ה"א, וכפ"ט דכאן ספק איכא אם אית בה ריעותא כלל או לא, דדמיא לס' על ובודאי יש לתלות, וכדאמרינן בנדה (דף כ"ט ע"ב) באיש ואשה שהיו מטילין מים לתוך הספל בפלוגתא דר"י ור"ש, ויעויין ברמב"ם בפ"ה מאיס"ב הי"ז, ובשו"ע יו"ד סי' קנ"א ס"ב וברמ"א שם, ויעויין (בדף ס' ע"ב), וכן מלינו (בדף כ"ח ע"ב) בכתם דתולין בכל מידי דאפשר למתלי, ורק בספק עברה שאני, וכ"כ אית לן לומר הכא, דהא בכתם נמי כן הוא, ואם דיש לדון מהתוספתא דנדה פ"א, ומירושלמי שם פ"א ה"א דלכאורה ודאי היא? אבל שפיל לסיפא דהתם, וכן דעת הרמב"ם בפ"ט מאיסו"ב ה"ב ובפ"ג ממו"מ ה"ט, ויעויין בתוס' בנדה (דף כ"ט ע"א) ד"ה חשב ויעויין בתוספתא דנדה פ"ג ופ"ט ודוק היטב, וא"כ כאן נמי בודאי תולין, ויעויין בתוספתא השנויה פ"ב במקואות, ובטהרות פ"ו והבן, וא"כ מכיון דכתב רש"י (בדף מ"ט ע"א) דתולין בכ"מ אף בסכין יעוי"ש, נראה דגם הכא יש לתלות, ולא עוד דאף במקום דאיכא ריעותא תולין יעויין במ"ש רש"י שבריה"ק במשמוש ידא דטבחא במקום בועא, ויעויין בס' הפרדס סי' ריי"ז, ובטיטור אות בועא, ומהרשד"ם סי' מ"ד ודוק היטב, ולכן בדין זה נמי יש לומר דאפשר לתלות בהאי עכו"ם שממנו נתהווה נקב זה, ואף דלא בדקה מ"מ דזה הוא דיעבד, ומקרה, אשר לכאורה דמיא זאת לאונס, דנראה דלא הפסיד המיקל בזה, ויש להאריך טובא בדין זה בדברי האחרונים, וכבר מבואר ת"ל הדבר הזה באורך להגהותינו לשו"ע, והבן נמי במ"ש בס"ח בפירושו בירושלמי דברכות פ"ט ה"ג מעתה משיבדוק הסימנין ובפ"מ ובק"ע בפ"ז בשקלים ותמלא דנכונים הדברים האמורים פה, ודוק:

דפ"ב

בפ"ו דטהרות מ"ד ותוס' בפסחים (דף יוד) וא"כ אף הכא נאמר כן, דהדעת נותנת אף דאיכא לחלק בין מיעוטא למיעוטא דמיעוטא, ובין ס"ס, מ"מ כאן מתירת דין ספק נמי גלריכנה בדיקה, כי עיקר בדיקה לא נתקנה אלא רק על הספק אכן בכהאי גוונא נראה דשאני, כיון דנתערבה הבהמה הזאת עם אחרת יש להתיר, ושפיר יש לדון דחדא הוכררה דהיא כשרה ודאית והשנית היא בספק, אבל על כל חתיכה נסתפק לנו מאיזה היא ובודאי דיש לנו להקל, ולו יהא שבא לשאול בפנינו על שניהם בב"א, וא"כ בב"א שניהם טמאים כדאיתא בפסחים (דף יו"ד ע"א) ובתוספתא דטהרות פ"ו יעויי"ש, וכ"כ מלינו בתוספתא דתרומות פ"ו בב' קופות, אבל איכא לפלוגי בין אם הטומאה ודאית, לבין אם הטומאה בספק, ואם דמלינו בתוספתא דטהרות לדון בזה, מ"מ מכתובות (דף כ"ז) במחבואה אחת מללת על כולן משום מי יימר דאיטמי, הרי דכל היכא דהאיסור אינו בודאי אף בב"א יש לדון לקולא, וכן נראה לדון מתוספתא דמקואות פ"ב בירדו ב' וטבלו בשניהם וכו', ואף דבירוש' דכתובות פ"ב ה"ט איתא היו שם מחבואים גריכה' נראה משום דיש ספק אם נחבאת זו או לא וכדכתבו התוס' שם בד"ה כאן יעויי"ש, משא"כ הכא, ולכן בודאי דאין כאן חשש כלל, כי נראה נא דהיכא דאיכא ודאי טומאה דאיתחזק איסורא, אז אמרינן אף בחד לחד דאזלינן להקל. וא"כ כן אית לן לומר הכא בכ"ד, ובפרט הכא דלא נודע עדיין איסורו בזה דיש להוכיח עפ"י מ"ש התוס' בתמורה (דף למ"ד ע"א) גבי מחיר כלב דכל שלא נודע האיסור מתחילתו שאני, ואם דהתוס' (בדף ח"י ע"א) בסוטה ד"ה חזי כתבו שאין שום חילוק אבל איתחזק בכ"א לא מקרי, וא"כ בכאן נראה דכיון דכל עיקר דין דבב' שבילין שבאו בב"א שניהם טמאים, הוא מתורת ספק דתולין בשניהם משום דהוין סתרי אהדדי, דאיזה מנייהו מפקת, אבל כ"ז היא היכא שאין לנו במה לתלות, הא אם יש במה לתלות תלינן, וכן מפרש יולא מירוש' דתרומות פ"ז הל' וא"ו כשבא לשאול עליו ועל חבירו אמרין לי' שאול דילך וזיל, ע"כ דמשום דיש לנו במה לתלות תלינן, משא"כ בבאו בב"א שניהם קיימים, דאפילו אם יאמר לחד זיל הא שניהם איתנהו ותיכף נטמאו, וראי' יש לנו להביא מעירובין (דף ע"ו) בב' חלרות שאין עירובן עירוב משום דאין במה לתלות, וכדמות סברא לדין זה מסכת (דף ל"ד ע"א) עירב לאחד מבע"י ולאחד ביהש"מ שניהם קנו עירוב, וע"כ כדמוקי הג' בעירובין (דף ע"ו), ה"ה התם ספק יממא ס' ליליא לא מינכרא מילתא וכו' יעויי"ש, וא"כ בכאן נמי איכא למימר כן, וכן יש לדייק מירוש' דדמאי פ"ג ה"ד נטלו ממנו מאה בב"א ק' שאין ב"א וכו' יעויי"ש, דנראה ראיה לדין זה, וכן יש להוכיח מן

ירושלמי דיבמות פ"ב ה"א אחד ישראל ואחד כהנים כסדר הזה וה"ע ודוק היטיב, וברמב"ם בהלכות יבום בפ"א, ובתוספתא דתרומות פ"ו ובירוש' שם פ"ז ה"ו, ומכל אלה נשפוט בצדק דאף לדעת המחמירין, בכ"ד יש לילך להקל ואין שום חשש ופקפוק כלל. כנלענ"ד *):

שאלה ר.

סרכא בכסדרן מאונא לאונא אם עברה ע"י מיעומ"ש, ובדקוה ונמצא שם נקב, אם יש להכשיר?

תשובה. בדין סרכא כסדרן המבואר בגמ' בחולין (דף מ"ו ע"ב) לדעת רש"י דס"ל שאין סרכא בלא נקב, ובכסדרן סתים שפיר, בודאי דלא בעינן בדיקה, משום דלא חשיב זה לריעותא כלל. ואף לדעת התוס' דס"ל משום דאין סופה להתפרק, וכן לשיטת האשכול בסהר חי"ע בקגרה ה"כ, ולהראב"ד בתמ"ד סי' קנ"ב, וק"נ וי"ב, אפשר לומר דבדיקה לריכה, וכן יש ללמוד מדברי העיטור בה"ש אות איכא שדעתו כדעת רש"י דא"ל בדיקה כלל, דלפ"ז נראה בנד"ד דלא חשוב זאת לריעותא. אכן כי מדעת האו"ז בסי' תי"א בשם תשובות הגאונים, והר"ן והרא"ש בפ' א"ט שדעתייהו כדעת התוס' (בדמ"ז ע"א) בשם רגמא"ה להלריך בדיקה ונפיחה, וביותר שמדבריהם מבואר דלריכין לראות אם סותמת לכל הנקב או לא, ואי מבלבלה טרפה, ואי לא כשרה. דלפ"ז היכא שנמלא נקב בפיעל אז יש להחמיר, אבל אין ראיה להוכיח מדבריהם לחומרא ואדרבה איפכא מסתברא להקל, מפני דיש לנו לתלות שנעשה ע"י משמוש ידא בטבחא, כי אף לדעת רש"י דס"ל דאין סרכא בלא נקב, אין זאת ודאית, כ"א מתורת ספק ובכאן אית לן לומר דממ"נ נתלה, מפני דהסרכא גופא אית בה תרי ספקי: שמא לא ניקבה כלל, ושמא לא ניקב אלא קרום העליון בלבד, ובכאן אפשר דנוסף לנו עוד ספק שמא היתה סתימה מעליתא, ולכן אם ברור לנו הדבר שמשמש שם בכח ע"י הקליפה שעבד דאפשר לומר שאחז בקליפתו בקרום הריאה, ויש לדון לקולא, כי כל חששא הדין הוא אלא רק באופן שנמלא שם נקב, דאז מתורת ספק יש להחמיר, ולא כשיש לנו הוכחה קלת דהנקב לא נמלא אלא נעשה, בודאי דיש לתלות בזה, כי כל סרכא העוברת איננה אלא לריר בעלמא נחשבת, ולו יהא דלא נחשבה לסתימה, אבל מטעם ממ"נ יש לדון בזה, כי אפשר שהסרכא הזאת אין בכחה לעשות נקב, וגם אונא גופא יש סברא לומר דסתמת, והנקב הזה אין בו סימן שנעשה מחיים, ולכן אם עשה בחוזק באופן שיש לתלות, שפיר תלינן בזה. כנלענ"ד *):

*) קצט **דה"ב**, ראיה נכונה יש להביא משו"ת הרדב"ז ח"ה סי' ב"א רס"ח עיי"ש והבן, יעווין במל"מ פי"ט מאה"ט מ"ש בזה, ויעווין נא בירושלמי דכתובות פ"א הלכה יו"ד בהך דסרקות וכו' יעוי"ש, וכן יש לדון מסי' ק"ט וקי"א, ומר"ש מקינון בנתל איתן, ויעווין בב"י או"ח סי' תקפ"ח ובר"ן דמגילה פ"א ובמל"מ בהלכות מגילה שם, ויעווין בשו"ת הרדב"ז ח"ה סי' ב"א קע"א ובמל"מ פ"ב מחו"מ והבן. ואין לדון מטעם אהר"ל כאשר יובן לכל מעיין בדין אהר"ל בש"ס ודוק היטב:

) **ר ג"ד המ', כן יש להוכיח גם מדברי הב"י שהביא דין זה דנקב שנמלא בפועל, ובשו"ע לא הביאו, ע"כ

שאלה רא

בדם שנמצא בתוך סרכא בכסדרן דשקו"ט בה, איך דינה?

תשובה. בדין סרכא שיש תחתיה דם, נראה דעיקרא הוא לדון מתורת תר"ל, ולכן אף כשהסרכא עוברת ע"י מיעומ"ש אין ראיה שאין כאן מכה, וכ"ז הוא בשלכ"ס, דאז איכא למיחש מטעם הדם שנמצא, ובאמת גם שם י"ל דהאי דם שנמצא מחמת הקרומים כי גם בהקרומים דם נמצא כדהוכחנו לעיל בסי' ק"כ, וקכ"א וקפ"ה מחולין (דף מ"ג) ומכמה דוכתי, ולכן כ"ז הוא היכא שהסרכא בעי בדיקה מדינא, אבל בהאי סרכא בכסדרן למטה מחלין דאיכא למימר דאף בנקב בפועל סתמה שפיר, ואך מטעם ספק אנו מחמירין כדכתב הב"י בשם הסמ"ג, ובאמת מידי פלוגתא דרביותא לא נפקא יעויין בעיטור באות אונא שדעתו דאף דמפקא זיקא לדון להכשר, משום דחשיבה לסתימה מעליא, ולו יהא דנשתנה דין בלבין הנמלא לאחר הפירוק מדין נקב בפועל, יען דבבלבין, אפשר לומר דהסרכא סתמה שפיר ובזמן שהיתה לא מפקא זיקא, משו"ה כשמתפרקה מכשרינן, ולא כן בזה דהריעותא לפנינו דיש להחמיר, אבל י"ל דאיפכא מסתברא, כי אין כאן ריעותא ודאית בנקב, ואפשר שלא נקבה כלל והדם הוא מחמת הקרומים, ואך משום טעמא דיש לתלות הקלקלה במקולקל, אבל בסרכא בכסדרן שאין זאת קלקול דלא שייך לומר לתלות הקלקלה בה, כי גם זה אינו נחשב לקלקלה ודאית, ולכן י"ל דמהני בזה מיעומ"ש ושאני דין זה מדין נקב, ואם שעברה בקליפה קלה מאד ובדקוה בפושרין וראו שאינה מבלבלת בהפמ"ר ובשעת הדחק, הדן להקל לא הפסיד. כנלע"ד *):

שאלה רב.

סרכא מאונא לאונא שהיתה רוב למטה מחצין ומיעוט למעלה מחצין, אם יש להתיר?

תשובה. כל מקום אית לן כללא דשדינן מיעוטא בתר רובא, ומכיון דרובה של סרכא היא למטה מחלין, בודאי נחשבת זאת לסרכא בכסדרן, ואמרינן דזה שנמלא למעלה איננה אלא התפשטות ואף מיעוך לא בעי, כי כן יש לנו ללמוד ממ"ש האשכול בסדר חו"ט בקלרה סי' כ' וז"ל: „וכן כשנסרכה אונא רובה למקום רביתה במילר החזה ומיעוט בדופן כנגד אומות אזלינן בתר רובא וכשר, וכן דעת הראב"ד בתמ"ד סי' י"ב, וטעמא הוא משום דהסרכות אינן אלא ספקות, ולכן בס"ס אזלינן להקל כן כתב הראב"ד להדיא, ולא עוד שדעתו דאף במחלה על מחלה היה לנו להכשירה, רק מחמרינן ומלרכינן רוב, וכ"ז הוא בסרכא שלא במקום רביתה, ומכ"ש במקום רביתה אית לן לומר כן, וכן נראה להוכיח מדעת הרא"ש והטור בסי' ל"ט יעוי"ש, ומשמע נמי הכי מדברי העיטור באות טרפשא דטעמא הוא משום דבאיסורא אזלינן בתר רובא כדאיתא בכמה דוכתי בש"ס, ואם דיש לחלק ולומר דהלא בנקב אין שיעור ומה לן נקב גדול ומה לן נקב קטן, ולכן לו יהא דהרוב הוא למטה מחלין, אבל כיון דהמיעוט איכא מלמעלה יש להחמיר, נראה דכיון דאית לן כללא מגשחטה הותרה ובחזקת היתר עומדת יש לנו לומר ג"כ הכא ולא ילתה מחזקתה, ואף דיש לחלק דהניחא לדעת העיטור שכתב כן דגם בריעותא מחיים סמכינן אחזקה, ואמרינן דבחזקת היתר עומדת כדכתב בח"א מה"ש יעוי"ש ובאות טרפש ובאות דופן, אבל מה נענה לדעת האשכול דס"ל בה"ט בסי' י"ז דבריעותא מחיים לא סמכינן אחזקה, דהלא אתרעה חזקתה? ואולם לאחר העיון אין כאן קושיא, כי „חדא" דדעת האשכול להכשיר בסרכא, וע"כ דטעמא אחרינא אית בה משום שאיננה אלא מחמת ספק, וא"כ אין זה ריעותא ודאית, „ועוד" הא העיטור גופא באות ככד כתב דהע"ג דקיי"ל בהמה בחזקת היתר עומדת וכו' עד היכא דלא אתחזק איסורא, דמשמע מזה לכאורה דבמקום דאית ריעותא לא סמכינן אחזקה, ואיך נסמוך בזה. ומוכרחין אנו לומר מכיון דס"ל באות דופן דסרכא שאני דאית בה תרי ספקי: שמא לא ניקב אלא העליון ושמא לא ניקבה כלל קילא, ובהא סמכינן אחזקת היתר, ולא דמיא למחט דאשתכח בכבדא. ויעויין כא בתוס' בחולין (דף מ"ג ע"ב) ד"ה קסבר וביבמות (דף ל' ע"ב) ד"ה אשה ודוק היטב. ובזה אפשר לומר דזה כוונת הראשונים שלמדו הך דינא „דחש לומר שמא ניקבו" הנזכר בירוש' דברכות פ"ט ודבילה פ"ג, כי זה מיירי היכא דאיכא קלת ריעותא ולא ריעותא ודאית, דהתם אחזקה סמכינן וכדיש להוכיח מתרומות פ"ח ה"ג, ולכן כוונו לומר דעל ריאה קאי יעויין כא בס' הפרדס לרש"י בסי' רכ"ח ובאו"ז סי' ת"א, ולזאת מכיון דילא לנו לנכון

ורצית זבח

ע"כ דס"ל דלא חיישינן לזה, ולכן נראה דבכגון דא בודאי דתלינן אף לדעת הרמ"א שכתב בסי' ל"ט סעיף ד' יעוי"ש. ויעויין בהגה"מ בפי"א משחיטה ס"ק ג' בשם הסמ"ק ובשם ר"ת, ואם דבדיקה בעי, מ"מ אין זה אלא משום סתימה, אבל לא היכא שפרקה, כי אז יש שפיר לתלות היכא דאפשר. וכן נראה מדברי הב"י דמיירי כן יעוי"ש בד"ה „ומ"ש רבינו וי"א" יעוי"ש, ויעויין כא בשו"ת ג"מ סי' י', ובפר"ח בסי' ל"ט סעיף ל', ול"א, ובר"פ שם, ובט"ז סי' ל"ז ס"ק ג', ובאו"ז ה"ט סי' ת"א, ובלבש"ר ס"ק קמ"ו, ודוק היטב ותמלא דהאי דינא נכון הוא ושפיר. ויעויין לעיל בסי' קנ"ז ובמה שנוגע להך, זה והבן:

*) **רא דה"מ.** מפורש יולא כהאי עובדא מרא"פ סי' ל"ט ס"ק ל"ו ומד"ק ס"ק י"ד להחמיר, ולכן קשה להקל בדין זה אף בהפמ"ר ובשעת הדחק ולא כתבה אלא לעורר. ואם דיש לזה ראיה מדברי הט"ז בסי' ל"ז ס"ק ג' דמשמע דלא נגע אלא מדין תר"ל וזהו בסרכא שלכ"ס, אבל בכסדרן בודאי הדין נשתנה, אמנם כבר נשמר מזה הרא"פ יעוי"ש. ויעויין כא בלבש"ר סי' ל"ט מ"ש בזה ודוק היטב, ובטוטו"ד

לנכון דסרכא שאני לכן בדינא דידן נראה דאם שלמעלה מחצין עברה בקליפה להאי דלמטה מחצין אין שום חששא כלל, ואף היכא דלא עברה ע"י קליפה, מ"מ המיקל יש לו על מה לסמוך. כנלע"ד *):

שאלה רג.

קרום היוצא מאונא לאונא ומראיתו כמראה קרומי הריאה, והיה למטה מחצין מעלה בנפיחה קצת, ומלמטה במקום הזה היתה שם כמו מורסא, אם יש להתיר?

תשובה. דין זה דקרום הנמנא בין אונא לאונא נראה דאף לסרכא אינו נחשב, כי כן מצינו בהגור סי' א' ק"כ בשם הסמ"ג שאין לחוש כלל, שרגיל למצא כן בהרבה בהמות, ואף מחלק בין קרום עב לקרום דק, ובקרום עב נוהגין באשכנז להטריף ובאיטליה מכשירין, וכן איתא בסמ"ק סי' ר"א ואף התם סתמא שנויה שאין להטריף בכגון דא. ובאמת נראה להוכיח מדברי רש"י בחולין (דף ח' ע"ב) קרמא קרום טיל"ה מפסיק וכו' עד ועב וחזק הוא, דמשמע מזה דבקרום הדין אין לחלק בין עב לדק וכסתמות לישנא דהסמ"ק וכפי שיש להוכיח מדברי הגה"מ בסע"ק ג' בפי"א משחיטה, דאף בלא בדיקה לדעת המחמירין בזה אין לחוש, וסתם ונקט דמשמע בכל גווני, דלפ"ז בנידו"ד נ"ל דלא חשיבא זאת לריעותא כלל שאינו דומה לשאר סרכות דנראה נא דקילא היא מסרכא בכסדרן, ובאם דבסרכא בכסדרן יש סברא לומר שאין זה ריעותא משום דהכי רביתה, מכ"ש בהאי קרום דאיש לן לומר כן, כי אף להמחמירין וסברי דבכסדרן בעי בדיקה, מ"מ בקרום זה לא חשו כלל, ולכן אם שבנד"ד מיירי שהיה פרוש ע"ג בועה מ"מ אין להחמיר בזה ואין לצרפו לדון משום תר"ל, כי אינו נחשב לריעותא כלל, ובפרט במקום דאיכא למימר דהאונא סותמת שפיר ויש להכשיר. כנלע"ד **):

שאלה רד:

וששאל אם יש לבדוק הריאה ע"י מפוח?

תשובה. דין דנפיחה הוזכר, ולא נזכר במה לנפיח את הריאה אם ע"י הפה או ע"י הכלי, והיה אפשר לומר שגם ע"י מפוח מועיל, מפני דמשערינן רק כשהיא נפוחה לכן בכל מאי דמנפח לה יש לומר דמועיל, ואך כי צריכין ליזיל בתר טעמא, וטעמא הוא דאמרינן דנפיחת הפה שמנפח את הריאה בפיו דומה ז"ז לנפיחת הריאה בחיי הבהמה, ומנין לנו לומר כן בניכות כזה ע"י מפוח? דאפשר לחלק ולומר דשאני נשימת הרוח מבע"ח שהיא אויר חם, לא כן בהרוח הבא מחמת כלי שהוא קר, דאיכא למימר כמו דאיתא בחולין (דף מ"ו ע"ב) דבקרירי לא דמטרשי, כן האויר הקר ג"כ מזיק, ולו יהא דהניפיח דומין זה לזה ואפשר לנפח בכלי כמי בפה, אבל נשימות התנועה אפשר דשאני זה מזה? ובשלמא אם שאין ריעותא לפנינו אפשר לומר דמהני בזה, אכן היכא דאיכא ריעותא לפנינו וצריכין לבדוק אם מבלבן או לא, אפשר דלא מהני. וע"כ דבנפיחה ב' דברים

ורצית זבח

במהד"ק סי' כ"ט, ובשו"ת הרי"מ חיו"ד סי' ג' וד', ואפשר דיש לדון בזה עפ"י דבריהם, כי איכא למימר דדין זה שאני וחלוק מקרום של ריינים; דהתם יש לדון קנת משום ריעותא, משא"כ הכא דאיכא למימר דאף ריעותא איננה נחשבת, ולכן יש נמי לחלק מדין ס"ת עם דם המבואר ברא"פ ס"ק קט"ז דהתם חמיר דאפשר שנתפרקה, וכדיש להוכיח מדברי הרא"ב"ד בתמ"ד סי' י"ב, אבל בכאן אפשר לומר שגם בהקרומים הן נמצאים, ועוד דמרש"י בגיטין (דף ס"ז ע"ב) נראה דבכך דרכה, ולכן לו יהא שאין להקל נגד גדולי האחרונים, אבל הפרש יש מזה ונדע שפיר דאם שיש איזו סברא לומר דהמקום הזה אפשר לו לגרום ולומר דממנו נתהווה הדם, מבלי שום נקב וריעותא בריאה תלינן, וחלוק הוא מדין הט"ז, ובפשטות לישנא דט"ז נראה בודאי דחילוק גדול יש דהתם בנסרכה שלכ"ם מיירי ומשו"ה ריעותא גדולה היא, ולא מהני מיעומ"ש, משא"כ הכא ודוק היטב. והבן בגיטין (דף ס"ט ע"א) בדמא דאתי מפימא וכו' וברש"י שם כאן וד"ה אימר ותבין בנוגע לזה, בנדה (דף י"ט ע"א ובדף י') שם ודוק:

*) **רב אה"מ.** יעויין נא במ"ש הטיטו"ד במהד"ת סי' ק"ד שדעתו להקל בזה, ול"ע טובא שלא נתעורר מכל זה שכתוב. ויעויין במ"ש המהרי"ט ח"א סי' ע"ז, והלבס"ר סי' ל"ט ס"ק תקל"ח, והשמ"ח בסעי' ס"ט ודוק היטב במה שנוגע לענין זה והבן בשו"ע בסי' ע"ל בדין סרכא מאונא הרוב ותבין במה שנוגע לדין זה:

) **רג אולה"ק. מידי פלוגתא דאחרונים האי דינא לא נפקא; יעויין נא בטוטו"ד מהד"ת סי' קי"ג, ובפרת"ב בתר"ל סעיף ז', וברא"פ ס"ק י"א דדעתייהו להחמיר ולדון משום תר"ל. אבל מכיון דמצינו מפורש בדברי הראשונים להקל בזה אין לנו להוסיף על הטריפות ויש לנו לסמוך להקל אף במקום דאיכא בועה, כי דעת השמ"ח והתב"ש בסי' ל"ט סעיף י"ז ס"ק כ"ו, והשפ"ד בסי' ל"ט ס"ק י"ח, והלבס"ר ס"ק ס"ט דעתייהו נוטה להכשיר וכפי הכתוב פה. וכן יש לנו להוכיח שאין שום הפרש בין עב לדק, דאף שיש לכאורה ראיה לחלק קצת מדברי רש"י בגיטין (דף נ"ו ע"א) בד"ה דוקין, (ובדף ס"ט ע"א) וברש"י ותוס' ד"ה לברוקתי ע"ש, ובזבחים (דף פ"ה ע"ב) בד"ה דוקין, (ובדף ל"ה ע"ב), ובבכורות (דף מ"ד) דקאי על קרום דק, אבל נראה שלא בא להוציא קרום עב שאינו יכנס בגדר טילה, כ"א כוונתו הוא על הציור הזה של הרום

דבריס איכא: פעולת הנפוח, ונפיח בעלס, פעולת הנפוח אפשר שאין כאן, אבן עלמות הניפוח יש כאן, וא"כ בודאי בעלמות הניפוח אין שום מקום עיון דמהני בזה, ואך בפעולת הניפוח בה יש לדון אם מהני או לא, אי אזלינן בתר הרוח היולא, או בתר הרוח הנכנס, ומהא דאיתא בחולין (דף מ"ח ע"א) „דלא קא מפקא זיקא", או לפי הגירסא הב׳ „והוא דקמפקא זיקא" משמע דמשגחינן על הרוח היולא, משום דעיקר טעס של הנקב הוא, מחשש ניקבו הקרומים שחסר דבר הסותס והעולר בעד הרוח של הריאה וממנו ילא, ובכ"א אס שאין הרוח יולא דרך בו סימן הוא שלא חסר ממנו כלל, ומההיא דאיתא (בדף מ"ו ע"ב) בריאה דאושא, דהתס נמי מחשש הרוח שיולא ואינו מכיל בקרבו, וסתמא שנויה „נופחין אותה" ולא נזכר כלי כלל ואפשר אף כלי מהני, וכן בהך דאטוס המבואר בחולין (דף מ"ז ע"ב), ומדברי העיטור אות אושא, ואות אטוס, ואות דופן, והראב"ד בתמ"ד סי׳ קנ"ב, והרא"ש בחולין פא"ט סי׳ י"ג כתבו סתמא כדעת רש"י ולא זכרו כלל ע"י מה לעשות הנפיחה הזאת, וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ז משחיטה ובפי"א דשתס ושנה „נפיחה" ולא פירש, ויעויין באו"ז ה"ט סי׳ תי"א שכתב כדעתס ולא פירש, וכן נראה מלישנא דהרא"מ בס"י סימן ס"ו יעוי"ש, ואס שיש לדון מהא שכתב הבה"ג בה"ט ה׳ אוני אית לריאה בזמן דנפח טבחא ואפי׳ כלפי גברא, וכן כתב האשכול בסדר ח"י טרפות בקלרה סי׳ כ׳ דמשמע מזה שנפח לו בפיו, אבל אין מזה ראי׳ דאיכא למימר דגס במפיח מהני, ואדרבא יש לנו לומר דכיון דמלינו דדרך היא המפיחא דמלי זיקא, ויעויין בבכורות (דף ל"ג ע"א) רש"י ד"ה אין מרגילין ודוק היטיב, ומכיון דלא פירשו ולא נקטו במה לנפוח אפשר דגס בזה מהני, ואך כיון דהדא מילתא חדתא היא, וכבר נהגו כן אין לשנות מנהגן של ראשונים שנהגו כן, ויעשו כפי מנהגס אבל במקומו, מכיון שאין מניחין אותו עפ"י החק ועפ"י, אונס הוא יש לישב בדבר, והדבר ל"ע וישוב ותלמוד כי נראה משבולי הלקט בה"ט סי׳ ח׳ שכתב „כשתופשה בקנה ונופח" וכו׳. שהוא נופח בפה ולזאת קשה מאד להתיר בזה. הנלענ"ד ת"ל:

שאלה רה.

ומה ששאל במי שיש לו משקפים המגדלים כ"ד ודבר, או שפופרת המגדלת אם חייב לבדוק בזה, או דהבדיקה מהני?

תשובה. אס דראיה חשיבא אף ע"י דבר אחר וכדהוכחנו לתשובה אחת בהלכות שחיטה בשוחט ע"י בתי עינים ובספרנו חיכא דחיי סי׳ ל"נ מברכות (דכ"ה ע"ב) דחשיבא לראיה, אבן בדין זה שאני, דלו יהא דדין בדיקת הריאה קילא היא במה שנוגע להראות מנגעים, כדאיתא בירוש׳ דבילה פ"ג ה"ה „אין רואין את הנגעים בבית אפל אין רואין את הטרפה בבית אפל"? ואף לענין ראיה ע"י ד"א נמי איכא למימר כן, ולכן כמו דבנגעים מהני • מכ"ש דמהני גס לענין בדיקת הריאה דקילא. ובנגעים יש יש לדון ממוע"ק (דף ח׳ ע"א) מלי ולא לאורי, וא"כ חזינן דראיה ע"י דבר אחר לא מהני, וא"כ איכא למימר דאף שדומה בדיקת הריאה לנגעים, וכמו שאין רואין את הנגעים בלילה מטעם דעזה נראת כהה. וכאשר מלינו במתניתין בנגעים פ"ב מ"ב כן גס בבדיקת הריאה, והא דאיתא בירושלמי דבילה ניקים לה בניתיתא ולא בלשון תמיהה ואדרבא נדמה לדין ראית מראות דמים דאיתא במגילה (דף י"ב) וירוש׳ דנדה פ"ב ה"ז שאין רואין בלילה, אבל לענין ראיה ע"י ד"א שאני, כי איכא למימר דחשיבא זאת לראיה, ובנגעים משום דילפינן מגזה"כ, ועוד אפשר לומר דגס בנגעים יהיה כשר, דלמה לן להג׳ למיעוטי לסומא באחת מעיניו, ולא בלילה, הא אף אס יש לו עינים ורואה, ואך לריך משקפים נמי א"א לו לראות, ומכ"ש דסומא שחסר העין בעלמותו, ואס דאפשר למדחי בקל דבכהו, החסרון הוא בראות השתי עינים, משא"כ בסומא באחת מעיניו דלו יהא שחסר אללו האבר, אבל במה שיש לו, רואה היטיב כדרך הראות, ובמכש"כ נדע ברואה ע"י משקפים מסומא בעין אחת, וה"ה לבדיקה נדע שפיר. ואס דגס בבדיקה יש לומר דלא יראה המראות בעלמותן ובתרכיתן ודמותן, וכאשר כתב הרמב"ם ז"ל בפיה"מ בכליב פ"ל יעויי"ש, „דא"א לידע היטב כאשר ידוע להמבטיס" ע"כ, כל זה הוא במראה א"א לראות שפיר דיש כמה גוונים ודרכן להתחלף, לא כן בנקב דלא תליא אלא בנקיבת הקרוס מחמת שהנקב מפולש, וכדיש להוכיח מהתוס׳ בסוכה (דף ל"ו ע"א) ד"ה אי וברא"ש שס, או משום דברוח תליא מילתא, והקרומים הס המעמידים מהריאה והמלילים אותה, ואס שנקובים הס הרוח יולא דרך הנקב. ובכל אופן יש לומר דלא תליא בהראות, כי נקב הוא דבר שאין בו חסרון, כאשר יש להוכיח מכ"ד, יעויין בסוכה (ל"ד ע"ב, ודף ל"ו ע"א), ובירוש׳ שס פ"ג ה"ו, ובמתניתין דכליס פ"ה מי"א, פ"כ מ"ב, ובכ"ד וא"כ במה שרואין שמבלבלין די, כי לא תליא אלא בהרוח היולא, ואס שיש הרגשה בכל אופן שיהיה, שהרוח יולא הבהמה נטרפת, דראה לא דבגילא או רוקא נמי סגי, יעויין בחולין (דף מ"ו ע"ב ובדף מ"ז ע"ב), ולכן ראיה עלמית לא בעינן, וא"כ מכיון שבדק ומרגיש שאין הרוח יולא לא בעינן שיבדוק ע"י זכוכית המגדלת, דיש חילוק בין אס בעינן בראיה, ראית גוף הדבר, לבין דלא בעינן אלא רק ראיה מוחשית ומורגשת, וא"כ

ורצית זבח

קרוס שהוא נכנס בגדר טילה, ואין בו חילוק בין דק לעב, כי כן נראה להוכיח מהגמ׳ דבכורות (דף ל"ח ע"ב) „וסימניך ברקא", ויעויין גא בשבת (דף ע"ח ע"א) ודוק היטב, וברמב"ם בפ"ז מביאה"מ ה"ה, וכן נראה מלישנא דהספרא פ׳ אמור אות כ"ב שכתב דק זה הדוק דמשמע מזה שאין כוונתו על דבר דק אלא דכוונתו הוא על הקרוס הזה הפרוש ועל שס מינו, ולכן בודאי יש לדון בזה להקל, ויעויין גא במהרי"ק שורש ל"ז שלא חילק בזה כלל. ולכן אין לגרפו לריעותא זאת ולהמיקל יש לו על מה לסמוך. ולא מיבעיא היכא דאפשר לבדוק כגון שנקלף שפיר, בודאי קילא היא, אלא אף באופן שאיכא קלת ריעותא לזה לומר שדומה לדין נאבדה מבלי בדיקה, מ"מ יש לעיין להתירה. והבן:

זה"מ

וא"כ כאן לא בעינן שיראה את הנקבים איך דומתן ואיך תבניתן, דאפשר אף אם יראה נקבים כאלה ואינן מבלבלין אינן נקבים, ורק הם נקבים נקבי התולדה שיש לכל בע"ח בעורו, ואם לא יראה גופן של נקבים, ואך רואה שהן מבלבלין, בזה לבד הבהמה נטרפת, וא"כ לאו בראיה הממשית הדבר תלוי, ולכן מכיון שבדק ואינו רואה שמבלבלין ולא נפחא בהו זיקא כלל, אפשר שאין זה אלא נקבים דאיתנהו בבע"ח, ויש להכשיר: *)

שאלה רו.

נמצאת סרכא שיצאת מגב אונא העליונה לאונא האמצעית, והסרכא הזאת היתה ארוכה מאד, מה דינה?

תשובה. בדין סרכא פליגי רש"י ותוס' בחולין (דף מ"ו ע"א), ודעת רש"י דאין סרכא בלא נקב, והתוס' ס"ל משום סופן להתפרק ולהיות נקב, ולפ"ז אם נחלק בין סרכא לסרכא, ובסרכא ארוכה יהיה הדין לדעת רש"י דיש לחוש משום דבכל אופן הא נקב מיהא איכא, ולהתוס' דכיון דאף שנתפרקה לא תעשה נקב בהריאה ואין לחוש, ולכאורה אדרבא איפכא איכא למשמע מן הגמ' דאיתא (בדף מ"ח ע"א) והוא דלא סריך, משמע מזה דאף שאינה סמוכה נמי הדין כן הוא, ובגדר סרכא תחשב. אכן כאשר נעיין נמצא דבג' איתא ריאה הסמוכה לדופן וזהו דסריך בסרכא, וע"כ דהסרכא היא כשאינה ארוכה כ"כ, והחילוק הוא בין סביך ובין סריך, דסביך מיירי שהוא מסובך ואחוז זה בזה וזה בזה, וכמו דמצינו בירוש' דכלאים פ"ב ה"א סיבוך שאמרו בניגע, וכן מצינו כן בבכורות (דף כ"ה ע"ב) ברש"י ד"ה המדולדל, ויעויין בפיהמ"ש פ"ז ה"ג היסבך בעלים, ובירוש' בשביעית פ"ג הלכה ו' לא יסבוך בעפר, אבל בונה חיץ וזהו נגזר מלשון גודל גדילים ועושה סבכות, וכדמצינו כן בעירובין (דף ע"ב ע"ב) אר"י הסבך לפי גירסת התוס' שם בשם ר"ח, וסריך הוא מלשון דאיתא בבילה (דף י"א ע"א) (ובחולין קי"א), וא"כ מלשון זה משמע דיש איסור היכא שהן סמוכות, וסבוכות. או סרוכות, אבל אם היא ארוכה אין שום חשש, כי לדעת התוס' אין חשש מחמת נקב משום דלא יתפרקו בשום אופן, וגם לדעת הראב"ד אין לחוש אלא רק בזה אשר שם סרכא עליה, דאז יש לדון מתורת ספק, לא כן בארוכה יותר אין לדון משום ס"ס, וכן גם לדעת רש"י אפשר לומר נמי דאין לחוש, כי יצאת מכלל סרכא, וא"כ ע"כ לאו משום נקב באת, ומצינו כן בב"י שכתב בסי' ע"ל בד"ה והא דדופן בשם הר"ד ן' יחיא דסרכא היא עד טפחיים, וא"כ אם גדולה יותר מב' טפחים היא אינה סרכא, ולכן יש לומר דבכל דין סרכא שלא כסדרן אם ארוכה הרבה אין לחוש כלל, כי אין זאת סרכא, וקשה לומר כן מפני דלו יהא לפי שיטת התוס' אפשר לומר כן שהוא כשר, אם הסרכא ארוכה הרבה מאד שאין חשש פירוק, אבל לדעת רש"י מא"ל? ועוד דטעמא דרש"י הוא משום דאית לן הגנת האונות, וא"כ היכא שחסר סתימת האונות, ורק סתימה זאת לא מהני, ועוד הא לשון סרכא הוא מלשון עיות, יעויין ברש"י בילה (דף י"א) ד"ה זימן, ויעויין (בב"ק דף כ"ב) ובכ"ד בש"ס, וא"כ איך אפשר לחלק בין ארוכה לקצרה, בשלמא לענין סתימה יש חילוק דבקצרה סותמת את הנקב, משא"כ בארוכה, אבל אם נאמר משום נקב איזה חילוק איכא? וע"כ דל"ש. ויש לזה ראיה מדברי הר"ן פא"ט דבפלוגתא שנויה יעויי"ש בהך חילוקא אי סמוכה או רחוקה ודוק היטב, ולכן מאד מאד קשה להקל בכגון זה, ואך אם היא מושרשת הרבה אשר א"א בשום אופן לפורקה מן הריאה מפני שנכנסת בעומק והיא דקה וארוכה מאד אשר בודאי א"א לה להתפרק, דלפ"ז נראה לומר שאין זאת סרכא, כ"א גיד ועורק אשר דרכם להתהות, כן, דאז יש לנפות הריאה ולראות גוון הריאה עד היכן מגיע, ואח"כ בודקין או היכא שהחוט הוא דק למאד ואורך הרבה יותר מב' טפחים, דבכהאי גוונא המיקל בהפ"מ ושעה"ד אין מזניחין אותו, וכגלענ"ד להביא ראיה ממ"ש בהטור הג' למהר"ם דירהן סי' כ"ה. כנ"ל ת"ל: **)

בעיבדא

ורצית זבח

*) **רה דה"מ.** שפופרת כזה בודאי לראיה נחשבת, ומר"ה אין ראיה דבכבר תירץ בזה השבו"י ח"א סי' קכ"ו יעוי"ש, ואם דבחילוקא הדין יש לתרץ דל"ק ממ"ש השו"ע ח"ב סי' קכ"ד דהתם ראית הגוף בעינן, ולא סגי בראיה מיחשת. ובזה יתורץ נמי דשאני דין ראית מראות בבית אפל מהרגשת הרוח, וא"כ ראית המראות אף שנחמיר ונאמר שאין רואין, אבל בדיקת נקבים מהני כי לזה לא בעינן אלא הגילא או הגדפא שתנדנד ובזה אפשר לכל אדם לראות, אבל כ"ז אינו אלא להחמיר שאין אנו צריכין לזה מתחילה, הא אם הביט בה וראה שיש נקב, ואך שהנקב הזה אינו נרגש אם הרוח יוצא דרך בו או לא, אפשר דיש להחמיר, מפני דראיה אמיתית היא, יעויין בעירובין (דף מ"ג ע"ב) ובפיה"מ להרמב"ם ז"ל שם, אכן יעויין נא לעיל סי' קכ"ו ותמצא דכיון דאינו מבלבך יש לדון בזה טובא, וא"כ ממ"נ אינו ראיה מהראיה הזאת בכהאי שפופרת. ודוק היטב והבן כי יש להקל בנידון זה, ובין לקולא ובין לחומרא א"א לסמוך על ראיה זאת. ויעויין בירושלמי דעירובין פ"ד ה"ב ודוק היטב לעיל בח"א סימן ל"ג. והבן:

) **רו אה"ב. הך דינא מידי פלוגתא לא יצאת ודעת התב"ש סי' ט"ל ס"ק י"ג להטריף בזה, ואך המק"מ בשם ספר יהושע וכן דעתו נוטה להכשיר ול"ע שלא נתעורר המק"מ ממה שכתוב פה דיש לדון בזה, ואפשר שדיבר בזה הס' יהושע ואך אין בידי לשום את עיוני בו, כי אפשר שבכלל דבריו הן. אכן צ"ע טובא מליסנא דהב"י וכן כפי שכתב הפרישה בס"ק י"ט ודוק היטב, ובודאי יש לחלק מדין סתימה, דסתימה דוקא סמוכה סותמת ולא אם היא רחוקה, אכן מטעמא דנקב בודאי איכא למיחש, ועוד לפ"ז יקשה הא מולאין אנן דרך שבכסדרן חמור הוא לפעמים משלכ"ס, דלפי אשר נראה לכאורה בעינן סתימת תרווייהו והא

סרכא

שאלה רז.

בעובדא שאירע לפניו בבהמה שנמצאת סרכא יוצאת מאונא העליונה, וספק אם תלויה היא או דבוקה היתה, והיא יוצאת מן הגומא, אם יש להכשיר ?

תשובה. דרך כן הוא להמלא שם רירין כאלה ע"י משמוש הידים, וא"כ אפשר שאין זאת סרכא כלל, ולכן בכ"מ אם שיסתפק לנו אם היה כאן סרכא או לא בודאי צריכין אנו לילך לקולא משום דנשחטה הותרה, ואף אם יש סרכא, והספק הוא אם הסרכא עומדת במקום המכשיר ובאופן המכשיר, אז צ"ע, מפני דאיתרע כאן החזקה חזקת חיים דאית להבהמה, משום דבריעותא הנולדה מחיים לא סמכינן אחזקת היתר דאית לה, וכאשר כתב האשכול בה"ט סי' י"ז יעויי"ש, וכן דעת הרשב"א, ואך נראה לחלק ולומר דהאי דין איתחזק איסורא, מהיכא דלא איתחזק, דהיכא דאיתחזק ריעותא, ואך נולד לנו ספק אז שפיר אמרינן דאין לסמוך על זה, ואף לפי שיטת הרמב"ם ז"ל דס"ל בכ"מ סד"א מה"ת לקולא וכדעת הירוש' ביבמות פ"ז ה"ג וכתובות פ"א ה"א משום דחשיב לספק דרבנן יעויין בפ"ט מטו"מ ובפח"י מאיס"ב ע"ש, ובאיתחזק איסורא גם הרמב"ם מודה וכדיש להוכיח מירוש' פ"ח דפסחים ה"ב דהתם איתחזק איסורא הוא, אכן אם דלא איתחזק אים רא, ואך אנו דנין אם יש כאן איזו ריעותא או לא, דנוסף לזה היכא דעברה ע"י מיעו"מ אין לחוש בזה כלל, ואף לריעותא איננה נחשבת, ואף אם לא עברה מכיון דספק לנו אם יש כאן ריעותא, וחזקה זאת חזקת כשרות מנגדת, וא"כ חשיבה זאת לתרתי לטיבותא דחזקה מכח רוב אית לן, והריעותא איננה ודאית בודאי דיש לנו לילך בתר חזקה, ובכגון דא לא אמרו האשכול והרשב"א, וראיה יש לנו ממה דאיתא בפיאה פ"ו ה"ג העומר שהחזיק בו להוליכו לעיר ושכחו מודים שאינו שכחה, והתם משום דאיכא תרתי לטיבותא אמרינן דבודאי איננו שכיח, יעויין בירוש' שם, וכן יעויי"ש בירוש' פ"ד ה"י בתוך היד ובתוך המגל דפליגי בזה כ"ר ור"ת יעויי"ש, ובודאי דליכא למיחש בזה, ולא מיבעי' לפי שיטת העיטור דס"ל דאף אם איכא ריעותא מחיים אין לחוש וסמכינן אחזקה בודאי דיש להקל, ולפי זה א"ש נמי לפי דברי התוס' ביבמות (דף ל' ע"ב) ד"ה אשה וחולין (דף מ"ג) ד"ה קסבר, ולדין תר"ל נמי כיון דאין כאן ריעותא ודאית ורק ספק לא שייך לתלות הקלקול בזאת, מפני דלטעמא שכן מתורת ב' ספיקי בודאי אין לחוש, ואף לטעמא דתולין את הקלקלה במקולקלת לא שייך כאן, כי ודאית בתלויה לא שייך לתלות כאשר יש להוכיח מהא דמלינו בירוש' דתרומות פ"ד הי"ב ובתוספתא שם פ"י, וכן יש לנו להביא ראי' מתוספתא דמקואות פ"ב יעויי"ש, ולזאת נראה לדינא בנד"ד שאין לחשוש בזה משום תר"ל, וכיון דספק הוא אזלינן בתר חזקה דאית לה ונשחטה בחזקת היתר עומדת, ויש להתיר. כנלענ"ד *) :

ורצית זבח

סרכא אין כאן שתסתם, ואם דזה ל"ק כלל דנאמר דכיון שאין זאת סרכא נקב ממילא ליתא, ואף שלא בכסדרן כן, וכשהיא בכסדרן איכא למימר עוד דגם סתימת האוגא די, אבל שלא כסדרן לו יהא דנקב אית בזה, אבל כל עיקר טעמא היא משום דסופו ליסתר הוא וכסתור מעיקרו דמי, ואם שהוא ארוך הרבה אין לחשוש לזה, אכן יש שני מיני סתירות: סתירה מאליה, וסתירה מחמת גורם, וא"כ לו יהא דסתירה מחמת הגורם לא שייכא בזה, מפני שהיא ארוכה הרבה, ואף ע"י ריחוף הריאה ותנועתה לא תתפרקת, אבל הא אפשר דמחמת עצמה מאליה תסתור, כי קרום שעלה מחמת מכה דאמרינן שאינו קרום הוא מטעם דחלוש הוא למאד ואפשר שמעצמו יסתר, כי א"א להיות לו קיום מכיון שבא ע"י מכה, וראיה לזה יש לומר דאם מביטין בתר הגורם, דין קרום שעלה מ"מ אינו אמור רק אלא בהני אברים שיש להם גורמים כאלה, לא כן בהנחים על מקומו שאין להם שום דבר שיגרום לפרק את הקרום. אכן אם נאמר דמעצמו ובטבעו חלוש הוא ומוכרח הוא מלד טבעו להסתר, אז אף בהאברים הנחים אין זה סתימה, ולזה יש ראיה לסברא הדין מפלוגתתן של הראשונים, דדעת הרא"ה שאין זה אמור אלא בהריאה ובושט, אכן מדברי כל הראשונים לא משמע כן, ואף בשאר אברים כן הוא, ואף לפי שיטת רש"י בסי' רי"ז בס' הפרדס והראב"ן דפליגי, מ"מ מידי פלוגתא לא נפקא, ולכן נמלא מזה, דכיון שאינו תלוי בהגורם, כ"א בטבע של קרום גופא לכן אין להקל כלל בדינא הדין ויש להחמיר :

*) **רז קוה"ב.** אומר יעויין בזה במ"ש הפ"ח בסי' ל"ט שדעתו להחמיר, ולפי האמור פה יש ליישב בנקל את דברי הרשב"א דלא יסתרו אהדדי, ועוד נראה להוסיף ולומר, דכ"מ דמלינו דחזקה מהני יש לחלק בין חזקה על העבר לבין חזקה על להבא, דמדברי הר"ן בנדרים (דף פ"ה) ד"ה ומהא, נראה שדעת הרשב"א דסמכינן אחזקה אף בלהבא, וכן נראה מדברי התוס' בנדה (דף ס"ז ע"ב) ד"ה אבל, וכפי שכתב הב"י ביו"ד סי' קל"ג דלא חיישינן שמא תראה דמוכח מהתם דחזקה על להבא מהני, וכן יש להוכיח מב"ב (דף קי"ד) בד"ה ניחוש ודוק היטב. ואך לאו מילתא דפסיקא היא, כי תליא בפלוגתת ר"ש ורבנן המבואר בתוס' בנדה (דף כ"ט) ד"ה ר"ש, ולרבנן חזקה לא מהני, ורק לר"ש הוא דמהני. וכן יש לדון במה דאיתא בגטין (דף כ"ח) יעוי"ש, ובתוס' בקדושין (דף מ"ה ע"ב) בשם הר"מ מיוני, דמוכחין דמידי פלוגתא הדבר לא יצא, ולכן אם נאמר דחזקה לא מהני על להבא נמלא פשר דבר בדברי התוס' ביבמות (דף ל') ד"ה אשה, דמשו"ה הקשו מספק דרוסה ולא מספק שהמות מקיפו, משום דבדרוסה איכא סברא להעמיד אחזקה

שאלה רח :

בורדא שהיתה קטנה כטרא"ס והשירש היה דבוק עם חכים, אם יש להכשיר :

תשובה. כבר ביארנו מחסר הורדא דיש פלוגתא בין הראשונים, דאיכא מאן דס"ל דטרפה הגנה, יעויין נא בחולין (דף מ"ז ע"א) ובתשב"ץ בשם מהר"מ בסי' שכ"ה, אכן רוב מהראשונים ס"ל דכשרה, ולזאת כשנשתייר מן הורדא כטדא"ס דזהו שיעור אוגא, כדאיתא בחולין שם ע"ב שאיננה נידונית בדין חסר הורדא אף להמחמירין, והאי שיעורא גם בהשורש סגי אם יש בהשורש כטדא"ס פשוט הוא דיש להכשיר, כי יעויין נא מה שכתבנו לעיל בסי' ל"ט בדין זה, רק יש לדון דגרוע היכא דאיתא בשינוי, מהיכא דליתא כלל, ולזאת אפשר להתחשב לריעותא ולהצטרף בהדי ריעותא אחריתי, אבל גם בדין דתר"ל בנידון זה יש לדון דשאני היכא שאנו באין מתורת דין נקב, דאז בורדא טרפה כדכתב הרמב"ם בפ"ח משחיטה ה"א, אכן אם כשאנו באין מתורת דין חסר דחסרון בורדא אינו מעלה ולא מוריד, אז לא שייך למפס:א, ובפרט היכא שאנו רואין דאית בה כשיעורא דהשיעור הזה משמש מעין מלאכתו, ומכיון דראוי הוא לתשמישו לא חשיב זה לחסרון, וכדמצינו דוגמא לזה בכלים פ"ד מ"ב בר"ש דיש חילוק בין ניקב בשוליו לניקב בדופנו, וכן נראה להוכיח מדברי התוספתא בכלים ב"ק פ"ג כל המתקבל עמה מים ובמתניתין איכא כל המקבל עמה בזיתים, וע"כ מיירי בכהאי גוונא ולא פליגי אהדדי, דהתוספתא מיירי בניקבה מדופנה, וכן יש להוכיח מירושלמי דשבת פרק י' הלכה ו' בעלין נקוב יעוי"ש ודוק היטב, ואיך נצרף את זה בהדי ריעותא דנקובה, דזהו חסרון בתשמישה, ועל דברים נפרדים הם באים. וביותר דלו יהא שאנו דנים מדין תר"ל, כדאיתא בקדושין (דף ע"ט) ובנדה (דף ב'), אבל חילוק דין אנו מולאין בזה, מפני דלא לבד דיש לחלק מהתם משום דאיכא חזקה דמעיקרא המסייעת להריעותא דאזלינן לפ"ז בתר מעיקרא ולא בתר השתא, גם יש לדון בזה לפי מה דאיתא בירושלמי דפאה פ"ז ה"ה ר"כ ור"ת, ח"א תוך היד ותוך המגל, ות"א תוך היד ואפילו אחורי המגל, דמשמע מזה דאחורי היד ואחורי המגל שהן תרי ריעותות לכו"ע לבעה"ב, ופלוגתייהו היא, אם בעינן שיהיו תרתי לטיבותא או לא, ולפי הך מ"ד דס"ל דבתוך היד ואחורי המגל חשיב לבעה"ב, משום כדי להוציא מחזקתו ולהעמיד בדין לקט, אז בעינן שיהיה לנו דבר ודאי המוכיח לכל שהוא לקט, ולזאת לאחר היד ואחר המגל שהוא לבעה"ב בפלוגתא היא שנויה: אם בעינן דוקא, או אף חד מהני סגי, דלפ"ז גם בדין תר"ל אם יש חזקה נמי איכא למימר דבעינן שתהיה הריעותא ודאית, באופן שכל חד וחד בפ"ע מרע לחזקת היתר, ואף מפני שאין כאן חזקת איסור, לזאת בעינן הוכחה מעליא כדי להכריע להוציאה מחזקתה, אבל כשיארע לנו תרי ריעותות כאלה אשר אין בכל חד מהן להורע חזקת היתר דאית לה, אך שיש לדון בזה מתורת דין תר"ל, דנראה נא דבהאי דינא דורדא דלא מרע חזקת היתר ובחזקתה דמעיקרא קאי מה מועיל הדיבוק הזה להיות רק מתורת דין תר"ל הלא איכא למימר שאין כאן אלא ריעותא חדא באופן שהחזקה מנגדת אותה, וכן יש נמי לדון לפי מ"ש רש"י בבכורות (דף ט"ו ע"ב) בולדות בע"מ שנולדו לאחר פדיונן בד"ה קדושה דאית בהו תר"ל דאמותן בע"מ ולאחר פדיונן נולדו, דהתם שפיר יש לדון משום תר"ל, כי הם באים מחזקת אמותיהן שנתקדשו בקדושת הגוף

וחזקה

ורצית זבח

כי לאח"ם לא ילמח מזה ריעותא אחרת, לא כן במוח מקיפו וכדומה, דלפ"ז נשמע ג"כ בס"ת או דבוקה וספק בגב או בחיתוך הוי ספק השקול דבזה לריכין אנו לדון על חזקת היתר של הבהמה, דלפי שיטת התום' והרשב"א מטעם דסופו להתפרק ולהיות נקב דזהו דבר התלוי בזמן, אפשר דסמכינן שפיר על חזקת היתר דאית לה, מפני שאין שום חשש על להבא כלל. ולפי דמולאין דאיתא בהך חזקה דלהבא פלוגתא, ודעת הרשב"א בפירוש איננה כן, קשה לאוקמי הכי, ומזה ל"ע לפי מ"ש הכנ"ר בחיו"ד סי' כ"ט דל"ע טובא שסיה כל אלה בהשמטה ובהעלמה מלפניו. ואם שגם בהתום' מגיעו בדין זה פלוגתא, אבל דברי התום' ביבמות אפשר לאוקמי כן, דאזלי לטעמייהו שכתבו בנדה (דף כ"ט), אבל לדעת הרשב"א קשה. ובדוחק י"ל חילוק לפי מ"ש התום' בב"מ (דף ל"ט ע"ב) בד"ה דילמא בהתירוץ השני, דהיכא דאית לן הוכחה שאני, וכן יש לחלק בין דבר התלוי בזמן לדבר שאינו תלוי בזמן, דאם כשאנו על הזמן דנים הריעותא ודאית אז שאני, אבל היכא שהספק הוא בהריעותא אם ישנה נשתנה דינה, וכפי דיש להוכיח מקדושין (דף ע"ט) ומתום' ריד במ"ש שם, ולזאת בנד"ד דאנו דנין על הריעותא אם ישנה כאן או לא, ולא על הזמן גופא, אז שייך לומר דיש לנו ליזיל לקולא, מפני דאפשר לומר שריעותא אין כאן ובודאי סמכינן אחזקה קמייתא דאית לה היכא דאסתפק לנו, וכדאמרינן בגיטין (דף ל"א) ובירושלמי שם פ"ג ה"ח ביין שנמלא חומץ, ובמחט שנמלאת חלודה ודוק היטב. ולפי כל אלה שפיר כתב הב"י בסי' ל"ט בספק בגב או בחיתוך דאזלינן לקולא, כי אין כאן לדון מתורת דין ספק, כי לא אתחזק איסורא, ואדרבה חזקת היתר מנגדתה, ויעויין נא מ"ש בזה הד"ק בסי' ל"ט ס"ק כ"ו וכ"ח, ולפי כל אלה נמלא דגם בסרכא שלכ"ס יש לדון טובא, כי יש סברא להקל, ויעויין נא במ"ש הטוטו"ד במהד"ת סי' ל"ו, והע"ז והשפ"ד בסי' ל"ט ס"ק י', ודוק היטב והבן. ומכ"ש נשמע דאם יש ספק רק על המיעוט ועברה הסרכא במיעומ"ש, ונאבדה בלי בדיקה, דיש להקל. והבן :

וחוקה זאת איתרע כי נפסלו מקדושת הקרבה למזבח, וגם בקדושתן נמלאה ריעותא כי נולדו לאחר פדיה, וחלוק טובא מהכא, דכאן ב׳ הריעותות אינן באות במליאותן זאת להעיד דיש כאן חזקת איסור, כי בכל חדא ידעינן שנמלא כאן חולי מחיים בהבהמה, ואין אנו מסופקים בזה כלל, דלזאת מה מועיל השניה? הלא מ״מ חזקה אית לה, דנראה נא דהתם מתורת דין נראה ונדחה דאינו חוזר ונראה קאתינן דנמלאו שנדחו מקדושתן, ורק אנו דנין על הולד וכיון שנולד אח״כ אמרינן דהואיל ואידחו מקדושה גמורה תו לא מחזי. משא״כ הכא. ואף אם יש לדון הוא משום דאמרינן דנעשה הוכחה לומר דהמקום הזה עלול לריעותא, ובודאי ריעותא איכא, אבל מדין זה מקורו נובע מהראב״ד בתמ״ד סי׳ י״ב, נ״ל דכ״ז הוא בס״ת משום דלא סכין ולא סריך, לזאת ס״ל להראב״ד לחוש לחומרא, אבל באופן דאין חששא הדין, ואין לנו ראיה אמיתית להעיד על הנקב, אז נ״ל דכיון דחלוק קלת בדינו אין לחוש לזה, דנראה נא במה דאיתא בירושלמי דתרומות פ״א ה״ו חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה דנראה דאף אם יש כל הריעותות באחד לא נשתנה דין זה, ולזאת בהאי דינא דעינוניתא דורדא שאם נדבקה בכיסה שכתוב בטיטור, וברמב״ם בפי״א משחיטה, וברשב״א בתוה״ב ובר״ן בפא״ט להחמיר. ואין לחלק בין דבוק לסרוך, משום דחשיבא זאת לסרכא שלכ״ם בודאי אין הפרש אם יש לה שיעורא דורדא או לא, ואף העיקר הוא לפי מה שכתב הב״י בשם הרינ״ח להקל בדבוק היטב בשורש שלה. דלפ״ז אם שלא נדבק רק קלת מהשורש יש לדון בזה, כי איכא למימר דשאני דיבוק בשורש משום דהכי רביתה, וחלוק מדין דבוקה שכתוב בהראשונים, דהם מיירי באופן אחר, דאז איכא למיחש בזה, משא״כ בשורש דכיון דאמרינן דהכי רביתה אין כאן ריעותא, ומכיון שלא נדבקה בכל השורש לא שייך למידן מדין חסר, ויש סברא נבלי לדון בזה משום תר״ל בהפמ״ר, ובשעת הדחק, כנלע״ד *):

שאלה רט.

וזה ששאל בהעביר את הדיבוק שנמצא בהורדא דבוקה להשורש שלה, ונמצא אח״כ נקב, אם יש להתיר?

תשובה. אם יש נקב בורדא הדין הוא שהיא טרפה ודאית, ואף כל ספיקך הוא אם יש לתלות במשמושא דידיו של הבודק, נראה דכיון דמכשירין בדבוקה להשורש מטעם דהכי ריביתה, ולזאת איכא למימר, אם עברה בקל דאז סימן הוא שאין זה דיבוק אלא סרכא, וכל הראשונים כתבו להחמיר בודאי שאין לתלות במשמוש הידים, מטעם דריעותא כאן ודאי איכא, ואיתחזק, ואף באין אנו להוציא מריעותא זאת ולתלות, דזה א״א, אף להרמב״ם דס״ל בכל הספיקות להקל מד״ת. אכן באיתחזק שאני ומפרש יוצא מן הירושלמי כן בפסחים פ״ח ה״ב יעויי״ש, דאיתא „כל הספיקות דר״כ אינון" חוץ מן הזורק דם חטאתו" וכו׳ עד ספק ביום ספק בלילה נעשה כס׳ כפרה וכיפר, ע״כ, ואף שיש לדון בזה מהא דאיתא בירושלמי דברכות פ״א ה״א שנים מביא א״ת וכפי שפסק הרמב״ם ז״ל בפ״ח משגגות ה״ב, וא״כ אפשר אף לא איתחזק לא בעינן, וטעמו הוא משום דאיכא למימר דאיכא כפרה ודאית וכפרה מספק, וכמו בא״ת וחטאת העוף על הספק דהדין כן הוא להביא כפרה ומטעם שכתב רש״י בכתובות (דף כ״ב) דלבו נוקפו, וכדאיתא בירושלמי דיבמות פ״י ובכתובות פ״ב יעויי״ש, ומוכרחין אנו לחלק ולומר דשאני ספק בזמן מספק בגוף, דזה כוונת הירושלמי דספק בזמן מכיון דאית לן חזקה דמעיקרא שאני, ולא כן בספק בגוף דהתם מכיון דאיהחזק איסורא אזלינן להחמיר, ולכן מכיון דנמלא כאן נקב ועברה, בקל דאז מטעם סרכא אנו דנין, מכיון דזה שלא כסדרן הוא אין להקל בכגון דא, אבל היכא שעברה בחוזק דניכרת שבאת מתולדה ודינה כדין סרכא כסדרן יש להכשיר ותלינן במשמושא ידא דטבחא, וכ״כ ממ״ש המרדכי בפא״ט והשבה״ל ה״ט סי׳ א׳. כנלענ״ד:

שאלה רי.

ובמה ששאל באונא השמאלית העליונה שנדבקה לגרגרת, אם יש להתיר?

תשובה. לכאורה איכא למימר שאין חילוק בין הימנית להשמאלית, מכיון שהן סמוכות להגרגרת ודרכן בכך אם נדבקו היטיב יש להכשיר, כי דין זה נובע מהמרדכי וממה כתוב „האונות העליונות" דמשמע מזה דעל כל האונות העליונות קאי וכדאמרינן בכ״ד בש״ס כן, ומהם יעויין ביבמות (דף כ״ז ע״ב) מאי חוללות אוללות דעלמא והרבה מהם, וא״כ קאי זה על הני תרי בין על הימנית ובין על השמאלית. אכן כאשר נדייק נמלא דמידי פלוגתא דין זה לא נפקא, דלפי זה נשמע ממה דאיתא במהרי״ו האונא העליונה

*) רח דה״מ. מדברי הרמ״א בסי׳ ל״ט סעיף ו׳ שכתב להתיר בורדא שנדבקת למטה בשורש שלה מבלי שום סרכא בינתים, ואף שאיננה נפרדת ע״י מיעוך, נ״ל דאיננה נחשבת לריעותא להצטרף: אכן יש מקום עיון, כי ממ״ש לעיל בסי׳ ל״ט נראה דיש סברא גדולה להקל בחסר הורדא, וא״כ היכא שדבוקה בשורש שלה מה איכפת לן שאנו דנין מתורת דין חסר, ורק העיקר הוא דיש לחוש בסרוך ובדבוק משום נקב, והיכא שהיא במקום רביתה אין כאן חששא, אבל מתורת דין חסר לא שייך לדון בזה, כי אף לדעת המחמירין ופוברין בחסר להטריף, וכדעת הרמ״א והאחרונים בסי׳ ל״ה סעיף ב׳. אבל שהייה י״ב חודש מהני,

העליונה קאי על הימנית, אבל בהשמאלית גם דבק פסול, וכן נראה מדברי האו"ז סי' תי"א, ונראה דבשל ימין הוא אמור הא בשל שמאל קשה להכשיר בזה, וטעמא הוא דבשל ימין איכא למימר דהוא מקיפו, משו"ה יש להכשיר, הא בשל שמאל איכא למימר דלא נחשב בדין דדבוק ולע"ג להכשיר, ויש להחמיר כנ"ל *):

שאלה ריא

בחסר אונא אחת ויש סדק, ובתוך הסדק נמצאה סרכא ממקום למקום, ונראה דהוא מחיתוך לגב, אם יש להכשיר:

תשובה, ככר ביארנו לעיל בסי' ק"ג דסדק מועיל. מטעמא דהוא חשיב לפרוד והוכחנו כן מפתניתין דאהלות פי"א יעוי"ש, וכן כתב הרמב"ם בפט"ז מטו"מ ה"ו. ועתה נוסיף ונאמר דבודאי הסדק מחלק את הבית לב' חלקים, ואף שאין בסדק חסרון והוא כ"ש ברוחב משום דאמרינן פ"ת יורד וסותם, וכדאיתא בסוכה (דף י"ח ע"א), ואם דיש בזה פלוגתא בין הרמב"ם ובין הראב"ד, ודעת הראב"ד אינו כן, ומיירי דהסדק הוא בהכותל ולא בהתקרה, ומטעמא דחלוקין הן, ואם דהתם מיירי לענין הולאות הטומאה והכנסת הטומאה מזה לזה, וא"כ אינה ראיה גמורה היא, אבל זה שפיר נשמע מינה דסדק מחלק, ולא בעינן שיעורא. וכן יש להוכיח ממתניתין דכלים פ"ה מי"א ניקב נפנס נס"ק, ובנסדק בודאי לא בעינן שיעורא וכדמלינו כמ"כ בבכורות (דף ל"ז ע"ב) הסדק כ"ש, הפגימה היא בשיעור דחג"ל, וזה בחסרון הוא, וכאשר יש להוכיח מחולין (דף י"ח ע"א) ומתוס' בסוכה (בדף מ"ט ע"א), מזבחים (דף פ"ח), מערכין (דף יוד) מכתשת שנפגם זנחים (דף ל"ט) מזבח שנפגם, ויעויין במעילה (די"ח ע"ב), וכ"נ מהרמב"ם בפ"א מבהב"ח ובפ"א מכה"מ, ובסדק יש שני מיני סדקים: בעומק, ולמעלה, מלמעלה אינו מבטל את הכלי מתכניתה, ובעומק אז יש בו כח לבטל יעויין בפ"כ שם מ"ב בעריבה שנסדקה ובפכ"ד מ"ג יעויי"ש, וכן נראה מהתוספתא דכלים ב"מ פי"א בפלוגתא דר' ורבנן, וכאשר נראה בדברי הרמב"ם בפכ"ו מכלים ובראב"ד שם; וכן יש להוכיח מהרמב"ם בפ' כ"ב מט"מ בנסדק בל"פ ובר"ש בכלים פ"ט מ"ח, ובידים פ"ד מ"א, ובסדק אמרינן דאפשר לו ע"י נפיחה להוסיף ולהסדק כדאיתא בר"ה (דף כ"ז ע"ב) נסדק לארכו ולרחבו וברש"י שם ד"ה אם, ולפ"ז מכיון דיש לנו להוכיח מכל אלה דהסדק מחלק ונעשו לשתי אונות, א"כ אף בדין סרכא כן הוא, דממ"כ יש להטריף, אם נדון לאחת הא חסרה האונא, ואם נחשבות לשתים ע"י הסדק הזה, הא אית בהו סשל"כ, אכן יש לחלק ולומר דהסדק אם שנחשב הוא לחלק את האונות לשתים, אבל לא לענין סרכא, כי זה לכו"ע הוא דבסדק לא בעינן שיעורא ואף בכ"ש סגי כדכתבנו שמוכין לזה מכמה דוכתי, ולכן מכיון דלא בעינן שיעורא, הטפל הניתן הוא עליו מלמעלה ודבר מתקיים היא, ודוגמא לזה מלינו דבנקב בעינן סתימה, ולפגימה בעינן מוסף, ולסדק טפילה. וכן נראה מהרמב"ם בפט"ו מכלים ה"ז יעויי"ש, וכיון שהטפל הוא ממינו וכדאיתא בתוספתא דכלים ב"ק פ"ד ה"ז טמא, וע"כ דהסדק דבר שאינו נפרד הוא בעלמו, ואך מכיון שנסדק חשבינן לנחלק, ולכן כשעשה טפלה חזרה לקדמותה, ולואת גם לענין טרפות נמי הדין כן הוא מכיון שאינו בעומק, ואך מלמעלה, נחשב לחלק אחר, מפני דכמאן דליתא הוא במקום הזה. ובפ"ע הוא נידון, ואם שיש עליו איזה סרכא ליכא למיחש לשמא תתפרק כי דבר מתקיים הטפל הזה עליו, ובסרכות בזה הדבר תלוי, ולכן אין כאן חששא, דנראה כא במתניתין דכלים פ"ט מ"ז סרידה שהיא נתונה עפ"י התנור, נסדק מן התנור לסרידה דהתםשנסדק שסופו להתקלקל מיירי כאשר נראה מר"ש בפ"ח מ"ו ובפ"ט שם, ואם נסדק התנור מבלי המירות לת"ק קיל הוא, ואך בנסדקו שניהם אז אף בפחות משיעורא דנכנס אינו מליל, ויעויין בפיה"מ שם להרמב"ם שפירש כן, וע"כ דהסדקין להמירות אין שום שייכות, כמ"כ איכא למימר גם בדין זה אף דסדק איכא, אבל במליאות על מקומה עומדת ולא תתפרק, וכמ"כ יש לנו דוגמא לדין זה מהא דאיתא במקואות פ"ו מ"ט בכותל שבין ב' מקואות שנסדק לשתי מלטרף [ולגירסת הרמב"ם בפ"ח ממקואות ה"ה מלטרפין] ולערב אין מלטרף, וטעמא הוא משום דחשיב הך סדק לחלק בפ"ע, ודעת הרמב"ם דלא מיירי לעירוב מקואות, כ"א משום בטול המחילה ולשתי דהוא מלמעלה למטה אין קרובים ליפול וזהו כפי דאיתא בתוספתא דאהלות והובא בר"ש שם פ"ו מ"ג, והר"ש לענין עירוב מקואות מיירי, וכמש"כ הב"י בסי' ר"א בשם הר"י יעויי"ש, וא"כ לא מיבעיא לפי שיטת הרמב"ם ז"ל בודאי אית לן לומר דהסדק הוא רק לענין בטול מחילה מיירי, הא מלד עלמותו, במה שהוא סדוק לא נחשב זה כמאן דליתא, דהלא חזקה היא הכותל, ואך כשנסדק ממעלה למטה, אז אין

מפני שאין זה אלא ס"ע וספק קלוש הוא, דיש שפיר לדון בזה להיתר, וא"כ בהאי דינא נמי מכיון דאת זה מתולדה אם הבהמה היא יותר מיב"ח לא שייך לדון מתורת דין חסר, ורק במה שיש לדון מתורת דין תר"ל, נראה דאף שנחשוב זאת לריעותא, כדכתב הפרח"ב והרא"פ בסי' ל"ה ס"ק קל"ב, אבל איך אפשר להלטרף בהדי ריעותא זאת, כי סוגים נפרדים הם, ויש להאריך בזה טובא, והמיקל בהפמ"ר ולנורך גדול אין מזניחין אותו, וכ"ז לא נכתב אלא להלכה, ול"ע למעשה:

*) רי **אה"מ**, יעויין ברא"פ סי' ע"ל שדעתו אינה כן וסובר שאין לחלק בין ימין לשמאל ובתרווייהו יש להכשיר יעוי"ש בס"ק פ"א מ"ש בזה, ויעויין בהבו"ש שם ס"ק ל"א, ובשפ"ד ס"ק כ"ג דדעתייהו שאין לחלק, אכן כאשר יעויין באו"ז מ"ש בזה בדין זה שכתב „לא משתכחא אלא באונא עליון דימין" וכו' דמשמע מזה שהשמאלית אסור וכיון דאיכא למימר דגם המרדכי הכי ס"ל וכן המהרי"ו, ל"ע להקל:

בסכא העמדה ואינה סותמת לזאת מהני, לא כן ברחב, שהיא מונחת, דאז מכביד למטה והסדק נסתם, וא"כ ה"נ איכא למימר הכי, דמכבדת האונא הזאת על השניה וסותמת שפיר לבלי להתרועע, ואף לדעת הר"ש איכא למימר דכל עיקר טעמו הוא משום עירוב מקומות, ובזה בערב יש עירוב, משא"כ בהגובה, וא"כ דמשו"ה בעינן כשפה"ג דסופו להסתם, אבל היכא שאין חשש זה לא חיישינן, וא"כ מכיון דהכותל למעלה בריא אולם הוא, אמרינן דסופו ליסתם, ואף דחלוקין הן לשנים, אבל מצד מליאותן אשתני, וא"כ בנ"ד נמי אית לן לומר כן, דנראה דלא ס"ל כמאן דליתא דמיא, משום דבאהלות איפכא כתב "לבתי ולערב" וכדעת הרמב"ם, וע"כ דסיבר דאף שסדק מחלק, מ"מ כיון דמצד המליאות מחילה איכא, ואיך נדמה דין זה להא דאיתא באהלות פי"א מ"א, דבתורת פתח שאני, חשובין הן חלוקין לשנים, אבל לענין מחילה הא מחילה מ"מ איתא ולזה החליף פירושו, וא"כ כאן נמי לענין חילוקי דאוני חשיב זה לחילוק אבן לענין סרכא אז שאני, כי מוכרחין אנו לומר שהן מרוחקות זו מזו, ובמליאותן הן קרובות, וכ"ז הוא לפי דעת התוס' דס"ל בחולין (דף מ"ז) משום דסופו להתפרק, אבל לדעת רש"י קשה דס"ל דאין סרכא מבלי נקב, וא"כ כיון דנחשבין לב' אונות נחשבת זאת לשסל"כ ובודאי מחמת נקב באת? נראה לומר דגם לדעת רש"י איכא למימר כיון דאית להסדק דין דהוא מלמעלה אינו נחלק ורק מלמטה, דנמצא דיש בו: נחלק לדין, ונחלק במליאות, והיכא דבעינן ב' גופים, אז מכיון דהוא גוף אחת בעצמותו לא חשובין אלא לגוף אחד, ורק הכא שאנו דנין נחלק לפי הדין, אז יש כאן ב' גופים, וא"כ כדעת רש"י דאין סרכא בלא נקב ושלכ"ם הוא דטרפה משום שאין כאן סתימה, ועוד כב' גופים הם, לכן בדין זה דבמליאות גוף אחד הן וסתימה איכא וא"כ אין לחוש, כי הסתימה הזאת היא סתימה דמעיקרא ודמיא לתלתולת ולדופן במקום רביתא, ולמיתוך בין אונא לאונא, ואפשר דעדיפא, דהתם מ"מ ב' גופין מיהא איכא, וכאן גוף אחד הוא, ולהתוס' אין סופו להתפרק בכגון זה,

ולזאת בנ"ד כפי האמור פה בודאי יש להקל *):

שאלה ריב.

והדין השני שנסתפק בסרכא ממקום למקום שבדקוה בנפיחה ולא בצבצה, ואחר שהסיר השו"ב הסירכא בצבצה, מה דינה?

הנני אומר לפי קט שכלי כיון דסרכא, תלויה בהני תרי טעמי: או משום דסופו להתפרק לדעת התוס' (בדף מ"ז ע"א) בחולין, או לרש"י שם (דף מ"ו ע"ב) דאין סרכא בלא נקב, וכ"ז הוא באם שהוא סרכא, אבל ממ"נ טעמא של התוס' בוודאי לא שייכא, ואף לפי טעמו של רש"י איכא למימר שאין זה אלא הפשטת ליחה בעלמא, ובפרט לפי מ"ש הרמב"ם בכל סרכות בפי"א משחיטה ה"ו, והעיטור בשם ר"ש אבן גמיע באות דופן יעויי"ש, וכן כתב הב"י בסי' ל"ט, ואם שבדקו בנפיחה וראו שלא עלתה בודאי אין לחוש להסרת הסרכא, דסגי בזה, ואם שקלפה אח"כ וראו שבלבלה דלפי דעת רש"י, כיון שראו מקודם דלא בלבלה בעת שהיתה הסרכא, נקראת יצא הדבר בהיתר ולא משגיחין על הבלבון דמבלבן אח"כ ולדעת התוס' דשלא כסדרן אינה בדרך זה, משום דאין סופה להתפרק, וכל עיקר דין של קליפת הסרכות מטעם דחזינן שפרק ולא נעשתה נקב, ש"מ שאין זאת סרכא, וזהו בהני סרכות העומדות לכך, לא כן בזאת דליכא למיחש בזה כלל, ולו יהא דלקרום של רייכום אינה דומה, כי הקרום הוא רק קרום זר, ופרוש על הריאה ומונח כן, משא"כ בהסרכא הזאת שהיא חלולה קצת באמצע, וכן לפי מה שכתב' דקליפת הסרכא יש קצת מקור מהגמרא, וכשעיברת אינה אלא הפשטת ליחה בעלמא, ואם כשנפחוה וראו שלא היה שום בלבון, ואחר כך בלבלה כשקלפוה נראה דכיון דמשמש שם הרבה בהפ"מ יש לתלות ע"י משמוש ידא דטבחא, והמיקל בהפ"מ ובשעה"ד יש לו על מה לסמוך ואין מזניחין אותו. הנלענ"ד **):

בסרכא

ורצית זבח

*) **ריא קוה"ק.** אומר דאיך אפשר למילף מטומאה ובפרט לענין טרפות, והא חלוקין הן, ולא עוד דסתרי אהדדי ובכגון דא יש לנו למילף מב"ק (דף י"א) מתוס' ד"ה דהא, ומנדה (דף כ"ט) ד"ה תשב דסתרי אהדדי, וכ"כ איתא בב"ב (דף פ"א ע"ב) וא"כ איך נדון האי דינא, ויעויין מ"ש התבו"ש סי' ל"ט סק"ב והרא"פ ס"ק ק"ל וס"ק קל"ג ודוק היטב וימצא כי לע"ג, ואם דיש לדון לפי מ"ש התוס' בחגיגה (דף כ"א ע"ב) ד"ה כשעוביה, יבמות (דף ע"ו) ד"ה עירוב, גיטין (דף ע"ז) ד"ה הנילוק, ומהא דאיתא בתוספתא דכלים ב"מ פ"א, אבל נשתנה דין טומאה מאיסורין כדמצינו בדוכתי טובא, אכן יש ליישב שאין מכאן ראי' כי חלוקין הן בדינן, ואך דוגמא להגיון של דבר דמצינו חילוקא בכהאי גוונא, וא"כ ש"מ דהדין זה ג"כ אפשר לומר כן, ולזאת אם דהסרכא היא ממקום למקום, גם בכהאי גוונא יש לדון כן, והדבר הזה צ"ע וישוב רב, ובהמ"ר המיקל לא הפסיד, כי יש סברא לדון להתירא ממ"ש הא"ז בה"ט סי' ת"א, בריאה הסמוכה לדופן וסדק ותמצא כן והבן:

) **ריב קוה"ב. אומר דדעת האחרונים אינו כן יעויין ברא"פ סי' ל"ט ס"ק קכ"ח ובשו"ת סי' ל"ו ודוק היטב. ויעויין בד"ק ס"ק מ"ט מ"ש בזה דיש סברא להקל, אבל יש לדון בזה טובא, מפני דגוף עיקר דין סרכא ממל"מ בפלוגתא אתניא, ודעת מהריב"ל ח"ב סי' פ"ג כתב דהמנהג להטריף וכן דעת המהרשד"ם בחיו"ד סי' מ"ד יעוי"ש, ורובן של הראשונים לא הזכירו דין זה כלל, וא"כ איכא למימר דלדעת רש"י דסובר שאין סרכא בלא נקב, ובכסדרן חשיבא לסתימה מעליתא, וא"כ כ"ז אינו אלא באונא לאונא ובדופן במקום רביתה, דיש תרתי לטיבותא, הא הקרום מחמת עצמו אינו נחשב לסתימה מעלייתא, כי אפשר שסופו להסתר, דכיון שבא מחמת מכה, הוא מטבעו תלוש למתר, וא"א לו להתקיים, וא"כ בדין זה אם יתפרק לית כאן

סתימה

שאלה ריג׳

בסרכא תלויה העומדת ע"ג בועה ועלתה בנפיחה וראו שמראיתה מראה קרום הריאה ממש, אם יש להתיר?

תשובה. דין זה דסרכא הוא דבר הניתוסף ע"ג הריאה והוא קרום זר, אז חיישינן לנקב, וכ"כ לדון לקותא ע"ג לקותא הנזכר בסי' י"ב בת"ד וס' האשכול סדר חו"ט בקלרה סי' כ' להטריף, אבל אם מראה ריאה לה; אז אמרינן דקרום הריאה היא, ואין שום חשש, דלא מיבעיא לפי שיטת התוס' משום דסופן להתפרק, וא"כ כ"ז שלא נתפרקה ועולה בנפיחה איכא למימר דודאי קרום הריאה היא, ואין לחוש כלל, ואף לשיטת רש"י משום דאין סרכא בלא נקב וא"כ כשעלתה בנפיחה ע"כ היא ניקבה וסרכא היא ומחמת זה עלתה בנפיחה, כ"ז הוא אם שאין לה מראה ריאה אז איכא למימר הכי, לא כן כשמראה ריאה לה דיש סברא לומר שקרום הריאה בנפיחה עלה, ואין כאן סרכא, ולא שייך לדון משום תר"ל, כי אף שקלפוה אין זה אלא קרום הריאה, ולא שייך לומר בזה סרכא, ולכן פשיטא לן בכגון דא דאם יש אומדנא המוכחת שפיר שאין זאת סרכא, ולא עלתה בנפיחה כמין אבעבוע, ורק כדרך קרומי הריאה שנתהוין כן, ומראה הריאה אית לה, יש להקל מכמה וכמה טעמי, כנלענ"ד *):

שאלה ריד.

ובהשגית ששאל בדין סרכא כסדרן העולה בנפיחה, ויש לה מראה קרום הריאה, אם יש להתיר?

לענ"ד נראה אם דיש לחלק בין תלויה לכסדרן לומר דבכסדרן אין חשש משום דאף שתתפרק איכא כאן סתימה, ועוד לא נתפרקה, אבל תלויה אפשר שהיתה לה איזה ונתפרקה, דיש להחמיר, וכן כתב הרמב"ם להדיא בפי"א משחיטה דבעי בדיקה, ואם איננה עולה בנפיחה כשרה היא יעויי"ש; וז"ל: „אם שלמה היא מנקב ה"ז מותרת" וזהו לדעת רש"י נמי, כי איכא למימר דדעת הרמב"ם דבסרכא מטעם נקב היא, ולא משום שסופה להתפרק כאשר יעויין בפי"א ה"ו, ולכן פסק כן בהלכה ט"ו, וכן נראה מעיטור באות סבך בשם הגאון המחבר, וכן נראה מאו"ז סי' תי"א בה"ט ישכ"ש, וכן יש להוכיח ממ"ש הראב"ד בת"ד סי' י"א, וזהו בתלויה ומכש"כ בכסדרן. אבל מדאיכא בכסדרן פלוגתא בין הראשונים ודעת רגמ"ה ור"י טוב על ותשובת הגאונים להחמיר אי מפקא זיקא ומבלבלה, ויעויין באו"ז ה"ט שם ובשבולי הלקט ה"ט סי' ח' שבפלוגתא שנויה הדבר הזה, וכן יש להוכיח מהא שכתב הגל"ד פ"ו כלל ט"ל יעויין שם, והרוקח סי' שפ"ב ושפ"ג והמרדכי בפא"ט, לכן בנ"ד יש לעיין, ואך כי מדברי רש"י בחולין שם ד"ה ל"ל נראה שתבנית הסרכא אין לה מראה קרום הריאה, וכן כתב האו"ז גלויירא

ורצית זבח

סתימה, וא"כ מידי ספיקא לא נפקא, ומכ"ש היכא שיש כאן לאחר הנפיחה בלבון, דלדעת רש"י ריעותא איכא, ובירור אין כאן, וצריכין להחמיר, דלדעתו אף בסרכא ממל"מ יש להחמיר, ואת דעת הרמב"ם נראה לומר דש"ס גריעה, יען כי יש לומר שנתפרקה מאיזה מקום, וסרוכה היתה שכ"ש, ולא כן ממקום למקום, כי כ"מ דאיכא סרכא היא מחמת שנוי לגריעותא ונגזרת מלישנא סרוכי סריך ביצה (דף י"א), ב"ק (דף כ"ב) בכלב, חולין (דף קי"א), שבת (דף קל"ט) סרך, עירובין (דף מ' ע"ב) ובכ"ד בש"ס, וזהו אם נאחזת במקומות שונות מהריאה, לא כן בריאה גופא ובמקום אחד, דאז עיות אין כאן וחלוק מהני סרך הנזכר בהני דוכתי, דאפשר דשאני, אכן לדעת רש"י לע"ג, כי נראה שאין להתיר וכדעת המהרשד"ם ומהריב"ל, וכן כתב הפר"ח בסי' ט"ל והמהרש"ל והט"ז ס"ק י"ד, ואך כשעברה ע"י מעו"מ, אז כ"כא אינה לפי המנהג למעך, וא"כ כשנפחוה וראו שאינו מבלבן, וכשנקלפה בלבלה דלפי דעת רש"י יש לדון דראינו בפועל שלא היה כאן נקב, ואך אח"כ נתהווה ע"י משמוש ידים, ויש בזה ספק דילמא לא היה על גוף הסרכא, כ"א על ההתפשטות המיקל בהפמ"ד יש לו על מה לסמוך, וגוף הדין צ"ע וישוב רב, והבן:

*) ריג **דה"מ**, אף שהרא"פ לא כתוב כן מכל מקום נראה דיש להקל בזה, כי סרכא איתאמרא בת"ד להראב"ד סי' י"ב ובגמ' דחולין (דף מ"ו ע"ב), ולא היכא דהוא קרום הריאה, שנשתנה מראיתה אז היא סרכא, אבל כשמראה ריאה לה אין זאת סרכא. יעויין במ"ש הרמב"ם בפי"א ה"ו משחיטה ודוק היטב. וממילא יתורץ שפיר דל"ק ממ"ש הרמב"ם שם בה' ט"ו, כי אין זאת סרכא, ורק עשויה כמין כיפה מקרומי הריאה גופא, וגם לדין בועה מלא רוח אינו נידון ויעויין ביוס"ד בסי' ל"ו מ"ש בכעין זה, ומכ"ש לדעת הרבה רבוותא דס"ל שאין שום חשש בס"ת יעויין בעיטור ובמ"מ הט"ו ודוק היטב, ויעויין גם בלידה לדרך פ"ו מ"כ מ"ש בזה, וכן יש לעיין בשיבולי הלקט ה"ט סי' ח', ויעויין גם בעיטור מ"ש בשם הגאון המחבר „ופלי למתין" וכו', וכן מ"ש בשם חכמי לוניל, וע"כ דיש לחלק ולומר דמראה סרכא שאני ממראה ריאה, וכום א"ם ליסנא דהעיטור שם, וכן נראה להוכיח מלישנא דרש"י בחולין (דף מ"ו ע"ב) יעויי"ש, ובמרדכי שם, והבן:

.גליירא כמין לובן בילה" וכן יש להוכיח מהשבולי הלקט והר"ן בפא"ט והרא"ש שם, וא"כ אם מראה ריאה לא שאני, וכן איכא למילף מלישנא דהטור בסי' ט"ל יעויי"ש, ולכן כאן דפלוגתא היא ואיכא מאן דסברי דלא בעי בדיקה מכיון דכסדרן היא, יעויין בס' המכרוע סי' ז' וסי' ח', וס"י סי' ס"ו, ואם שעולה ומראה קרוס הריאה לה, דנראה לכל שאין זאת סרכא, נראה דיש להתיר, דיעויין נא מ"ש השבולי הלקט בשם, דמלא מעשה היה בריאה שהיתה בהבועא והבועא היתה מחברת האונא עד האומא והכשיר ר' אף לר"ח שמטריף אם יוצא מן הבועא. כעין חוט בכאן לא נדרקה מפני חוט וכשרה עכ"ל, וא"כ בכ"ד נמי יש לנו לומר כן שאין כאן סרכא המחברת, כ"א קרומי הריאה גופא הן, ולזאת נראה דיש להתיר. כנלענ"ד *):

שאלה רטו

והשלישית באונא העליונה הימנית שהיתה שם כמו ריר חוק ולא בצבץ, והיה שם גומא תחתיו, אם יש להתיר?

תשובה. אין לחוש בזה כלל, כי „חדא" כבר ביארנו לעיל סי' ר"ז כמו דין הדין והוכחנו דהני ריריו מלוין הן שם תמיד, ועוד במקום רביתא הוא במילר החזה, ולכן ממ"נ איכא למימר „חדא" שמא לא היה סרוך כלל, ואף אם היה סרך הא הך אין זה נחשב לסרכא כאשר כתב העיטור באות ריאה, דופן, וסבך, וכן נראה להוכיח מהאו"ז סי' תי"א בה"ט, א"כ אינו נחשב לריעותא להלט"ף בהדי הך, ועוד הא אף אם היה סרוך לדופן נראה דיש להתיר וכדאיתא בחולין (דף מ"ח ע"א) בריאה שהעלתה למחים דמיירי אף במקום רביתה, וכאן דהדופן סותם כשרה, ואף להמחמירין וסוברין דטרפה יעויין ברא"בד סי' י"ב ובאשכול ה"ט בקלה סי' כ', מ"מ בכגון דא יודה, משום דהתם אפשר לומר דבעינן סתימה וקשה לסתום, משא"כ בגומא, ומכש"כ דאיכא הרבה מתירין, ובאמת יש לחלק בין ס"ת לסרוך במקום מילר החזה כאשר יבואר לקמן בס"ד, ואך דאיכא למימר דשאני דין בועא דאתיא מכח נקב, מגומא דאתיא היא מדין חסר, וע"כ מיירי באופן שאין בו כשיעורא, דאז לא שייך לדון מחסר, ועוד דהא עיקר הוא דהחסרון הוא בפנים, והקרומים שלמים, ואף מטעם תר"ל, בכגון דא בודאי לא הפסיד המיקל, כנלענ"ד:

שאלה רטז.

בהך עובדא שאירע לפניו, שהביאו לפניו ריאה שנסרכה לדופן, והסרכא היתה ארוכה מאד, ומהאיתה היתה כמו שומן, ונפסקה בהכנסת יד הבודק, ואך השורש נשאר, וכ' דן להחמיר, ומורה אחר הכשיר, הדין עם מי?

תשובה. מפני שכ' דן להחמיר לא היה לחבירו לדון להיתר כי חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר כדאיתא (בדף ז' ע"א) בע"ז, ובסנהדרין (דף מ"ד ע"ב) ובנדה (דף כ' ע"ב), וטעמא דמלתא הוא משום כ' של חכם, כי אין לומר משום דנעשה חד"א, דא"כ משמע להקל אסור הא להחמיר מותר, והא מלינו בירוש' דשבת פי"ט ה"א, ב"מ ה"ל עיבדא ושאל לר"ש ושרא, שאל לר"א ואסר, ואיקפד ר"ס, דמשמע אף להחמיר אינו רשאי, אכן נראה מהתוס' בע"ז שם בד"ה הנשאל שפירשו כן, וכן דעת הרא"ש בע"ז שם סי' ד' מפרש את הירוש', כאשר נראה לפי גירסתנו ולפי פירושנו, וא"כ נראה דפליגי בזה הראשונים, ויעויין בר"ן בע"ז פ"א, ובתוס' בחולין ד"ה היכי, ולדעתי נראה דיש לדון בזה מהא דאיתא בירוש' דנדרים פ"ב ה"ה חד ב"נ נדר באלין מליא אתא לגבי ר"מ ושלחי' גבי ר"י אתא לגבי ר"י ושלחיה לגבי ר"י, א"ל אין לית קדמאה משרי לך לית תורן מישרי לך וכו' יעויי"ש, דמשמע מזה משום דהחמיר לא היה יכול, הא אם היקל היה יכול, דנראה מפרש מהך דמלינו בירוש' דע"ז פ"א ה"ט ר"ש היו לו נוטעי כרמים בהר המלך שאל לר"י א"ל יבורו ואל תשכירם לנכרי שאל לר"י מהו להשכירן לנכרי ושרא לי' ר' יהושע מקום שאין ישראל מלוין עיי"ש, דהתם אף להקל עשה כן, דקשה איך עשה כן, הא כיון שר"י אסר בודאי אין חברו רשאי להתיר, וכדמשמע מבבלי ומירוש', וע"כ דדין זה משום כ' של חכם הוא ולאו משום דשויא חד"א, ולזאת כיון דגדול ממנו הוה, לית לן בה, וא"כ נשמע מינה דאם משום חד"א יהי' אסור אף בגדול ממנו, אכן משום כ' של חכם אפשר לו להורות, ואך במקום דאיכא ראי' בודאי דשאני וכדמפרש יוצא מחולין שם, ומזה מבואר באורך בהגהותי לש"ס ת"ל, ולכן בכ"ד אם שעשה שלא כהוגן דצריך לשמור כבוד התורה כדי לכבד בעיני העם ובפרט בזמן הזה, ואך יש ראי' גדולה להמורה להקל בדין הזה: „חדא" דכבר כתבנו מזה דסרכא ארוכה יש סברא שאינה נכנסת בגדר סרכא, ואף דלשון סרכא משמע בכ"מ ובכ"א שהיא נסרכת, כי אפשר שהיא נגזרת מלשון „סראכא" המבואר בעירובין (דף ק' ע"ב), ומלשון עקמומית, אכן יש לומר כשהיא ארוכה הרבה אינה נכנסת בדין סרכא, „ועוד" נוסף

*) ריד **אה"מ.** יש מקום עיון לפי מ"ש הרא"פ ס"ק קי"ב, והפרת"ב סעיף ל"א, והתב"ש ס"ק י"ז, והגו"ב במהד"ק סי' ה', והטוטו"ד מהד"ת סי' מ"ג, וסי' קי"ג. ולכן מכיון דאיכא הרבה מתגירין בדין זה אין להקל, אם לא במקום הפ"מ, דאז הסומך עלמו על המקיל לא הפסיד וכדאיתא בנדה (דף ט' ע"ב) יעוי"ש בעובדא דר', והבן. וכ"ז הוא דוקא דיודעין בבירור ובאומדנא דמוכח דקרום הריאה, וכנ"ל בסי' הקדוס. ודוק:

נוסף לזה לא היתה מראיתה כדרך הסרכות וכדכתב רש"י בחולין (דף מ"ו ע"ב) והשבולי הלקט בה"ט סי' ח' יעוי"ש דמכל אלה נראה דיש לדון להקל, ומפרש יוצא משו"ת התשב"ץ בהחוט המשולש למהר"ם דוראן בהטור הג' סי' כ"ה בריאה שהיה יוצא ממנה חוט עב ולבן כמו השומן וארוך הרבה והיה מדולדל ודבוק בדפנות והתיר, ומטעם שאין דומה לריר היוצא מן הבהמה, והיה ארוך הרבה דליכא למיחש לשמא יתפרק, הרי משמע מפורש כאשר כתבנו ות"ל כי כונתי לדעתו הגדולה והטהורה, ולזאת הדין עם המורה שהורה בהך להתירא, ואך מפני כבוד התורה צריך כל אחד ואחד מתון ומסיק, כי התורה עושה שלום, וצריך להיות שלום בין איש לרעהו ובפרט בין חובשי ביהמ"ד, דלא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, ותשימו שלום בגבולכם. כנלענ"ד ת"ל *):

שאלה ריז.

וששאל שוב בסרכא כזאת הניתקת ביד הבודק כשמכנים ידו בפנים בעגלים, אם יש להתיר?

תשובה. דין זה נתחלק לתרי גווני: בעגל הרך שהוא יונק ובתוך שנתו, ובין כשאינו יונק והוא בתוך שנתו, ואם שכבר פירש ג' ימים ולא ינק חשיב זה „לעגל שהמי" ולא לעגל הרך, כי אפשר לדמות דין זה שפירש לדין תנוק שפירש דאיתא בתוספתא דכתובות פ"ה ובג' שם (דף ס' ע"א), ואם דבג' דידן איתא אחר כ"ד חדש, דמשמע בתוך כ"ד מותר, אף לאחר שפירש, מצינו בירוש' כתובות פ"ה ה"ו נדה פ"א ה"ד סתמא, דמזה אפשר לחלק קצת דלדעת הבבלי חשיב ליונק כ"ז שהוא בתוך זמנו, ואין שום איסור אף לאחר שפירש, הא להירוש' מכיון שפירש אין זה יונק, וא"כ היכא דפסק, א"א לו להתחיל, ולזאת אפשר דספק חד לכן, דכמו דבבהמה יש לומר דתלוי זה בזה, תוך שנה ויונק כן גם בתנוק תלוי זה בזה, לא כן לפי שיטת הירוש', דבתנוק תליא מילתא, ואם שהרמב"ם פסק כן כג' דידן בפ"ג דמ"א ה"ה ע"ש, אבל יש לשדות בה נרגא ולקהות טובא לומר דבזה תליא מלתא, כי אף שנאמר כן בתנוק וכדמוכח כמי מהני דוכתי. מ"מ איכא לחלק טובא כדאיתא ביבמות (דף קי"ד ע"א) דאיכא אומדנא דשתם תינוק מסוכן אצל חלב, ואפשר שלזה יש להרך ולומר דהירוש' עם הבבלי לא פליגי אהדדי, כי הירוש' מחלק בין מסוכן לאינו מסוכן, מוכרחין אנו לומר דאף לאחר כ"ד חדש הדין כן, ואך בתר כ"ד חדש בעי אומדנא, הא כשאין אומדנא לא, ובתוך כ"ד חדש לא בעי אומדנא, ואם דהתוס' כתבו בשבת (דף קכ"א ע"א) בד"ה ש"מ דסתם תנוק מסוכן היא אצל חלב עד בן ב' או ג' שנים יעוי"ש, וא"כ אף לאחר כ"ד חדש סמכינן על זאת, ואומרין דסתמן חולין הן, מ"מ יש לדון בזה טובא ומבואר בחידושנו, להרמב"ם מזה, ועכ"פ רואין דבגמ' שאני כי מבכורות (דף כ"ו ע"ב) דגמה לאחר נון יום א"ל לאמה, וא"כ נשתנה דין בהמה מאדם, ולזאת אם דאיתא (בדף קכ"ב ע"א וע"ב) דבן שנתו היא, אבל יש לדון בזה טובא, כי רואין אנו דבפסחים (דף פ"ד ע"א) פירש רש"י עגל הרך כ"ז שיונק יעוי"ש, ובזבחים (דף כ"ח ע"א) פירש רש"י כל שנתו דמשמע דלא תליא ביניקה, כ"א בהזמן, ויעויין (בד' כ"ה) בחולין שפירש כדפירש בפסחים, ולכן משמע דלא בעי תרתי, כ"א בחד מהן סגי, ואם שפירש לינק אף שהוא בתוך שנתו יצאה מכלל עגל, דזה יודעין אנו היכא דכתיב עגל בבן שנה מיירי כדאיתא בפרה פ"א מ"א ויעוי"ש ובתוספתא שם, ויעויין ברמב"ם בפ"א דפרה ה"א ע"ש, ולכן מכיון דאיתא בג' „רך" ע"כ דמיירי כשהוא יונק עדיין, דהא לאחר שפירש מיניקתו ג"כ עגל מקרי, וע"כ דברכותו הדבר תלוי וזהו בזמן יניקתו, וחלוק מתינוק לגמרי כאשר יעויין דתוספתא דנדה פ"ב ותמלא דשם מיירי שפירש בתוך כ"ד וחזר לאחר כ"ד יעוי"ש בפשטות דלישנא דהתוספתא, וע"כ מיירי התם בכגון דא דאז הוא רך כי מטעם אוכל אתינן עלה כדאיתא שם וברש"י (בדף ע"ז ע"א) בד"ה שאני, ובירוש' דפסחים פ"ז ה"א ובסנהדרין פ"ח ה"ב יעוי"ש, ויעויין בירוש' דשבת פי"ד ה"א, ומכ"ז תמצא דתליא בשיעורא כשהיא יונק, אבל בבן שנה שאני, מכיון שפירש מלינק לא חשיב לרך, כי א"ל לאמו הוא, וחליק מקטן דבזמן תלוי, ובסרכא הם כשהוא יונק אז רך הוא ואין ראיה אם כשהיא סרכא או לא, לא כן כשפירש אז ראיה איכא, וא"כ מיעיך ומשמוש בכך לא שייך, אבל כ"ז הוא היכא שאנו באין מתורת דין סרכא, אבל היכא שאיננה נכנסת בסוג סרכא כלל בודאי שאין לחוש, כי בסרכא לדעת התוס' משום דסופו להתפרק ובעגלים הרכים אין זה סימן, ולדעת רש"י דיש סרכות מבלי נקב וכדכתב העיטור בשם ריאה ובשם דופן והרמב"ם בפי"א משח' ה"ו, אבל א"א לומר כן בעגלים הרכים מפני רכותן, אבל זה לא שייך אלא בשם סרכא, ולא היכא שהוא ריר בעלמא דאין שום חששא בזה ויש להתיר, כי סרכא היא עבה וכדמשמע מרש"י בחולין (דף מ"ו ע"ב) ויעויין בשו"ת ה"ט סי' ת"א ובשבולי הלקט ה"ט סי' ח', אבל בכגון דא שהיא דקה מאד מאד, דנתפשטה לגמרי יש להכשיר, כנ"ל: **)

וזה

ורצית זבח

*) **רמז דה"מ.** כבר אמורה בכגון זה לעיל סי' ר"ו יעוי"ש, ואך יש לדון מטעם דהש"ש נשאר, אבל לא איכפת לן, כי מלישנא דהתשב"ץ נראה דאף כשנשאר שם השורש לית לן בה, מטעם דלא חיישינן לשמא תתפרק, ובמה שנוגע לדין חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר, יעויין בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' שפ"ב ובהגהותינו לשו"ע יו"ד סי' רמ"ב יבואר מזה באורך ת"ל. ודוק:

) **ריז אה"ב. זה אתיא כדעת הרדב"ז ח"א סי' קמ"ה יעוי"ש. וע"כ דמיירי באופן שהוא רך עדיין, ואם דבדין בן שנה ולא יונק לאו מילתא דפסיקא היא עדיין, כי פלוגתא בין האחרונים היא, יעויין בש"ך סי' ט"ל ס"ק ל"ח ובכ"ח שם, ודעת הפר"ח שם ס"ק ל"ד, והתבו"ש ס"ק ס', והג"ש סי' כ"ח, והרא"פ ס"ק קנ"ו ובכלל זה עוד הרבה מהאחרונים דס"ל להחמיר, אכן מדברי רש"י נראה כן, וכן נראה מהג'

שאלה ריח:

וזה ששאל בעגל שנמצא קרום פרוס על הריאה ונקלף בקל ותחתיו נמצא בועא, אם יש להתיר?

תשובה. כבר ביארנו כי כל דבר שאין לו מראה סרכא אין לחוש בזה יעוין בסי' רע"ז מ"ש בשם המהר"ם דורא בהטור השלישי סי' כ"ה, ובסי' י"ג וי"ד הוכחנו מכמה דוכתי דמראה סרכא נשתנית ממראה ריאה, וכן לדעת רש"י שפירש סרכא גליירא יעוין ברש"י בחולין (דף מ"ו ע"ב), והוא לבן כמו חלב, יעוין נא (בדף ק"כ ע"א) בד"ה חלב וז"ל: ליחה היוצאה מן הבשר שקורין גליירא, הרי דזה מין אחר הוא, ומראה יש לה, ואם שיש לדון מדברי רש"י אלה לפי דעת התשב"ץ, אבל בכ"א חזינן דמראה אחרת יש להסרכא וכדכתב השבולי הלקט בה"ט סי' ח' יעויי"ש, ולכן קרום זה אינו נכלל בדין סרכא, כי מראה ריאה יש לו, וכשעבר בקל בודאי אין לחוש לו, ואף במה שהוא פרוס ע"ג הריאה ומתחתיו נמלאת בועה, אין לדון מתורת דין תר"ל. כי אין לו שייכות לקרום זה לריעותא כלל, ויש לדון מהא דאיתא בחולין (דף מ"ו ע"ב) בריאה דקיימא גילדי גילדי יעויי"ש, כי בבהמה גדולה אם נמלא בשר בלוי גם כן אין לחשוב זאת לריעותא, להצטרף, ואף לפי הרוקח בסי' שפ"ב המובא בב"י בסי' ל"ח, כי מדין נתק אתין עלה דזה צריך לראות אם יפה ושלמה, ולא כן בקרום הפרוש שאין שום חשש, דמראה ריאה אית לו, ובפרט דיש מקום לומר דגם בדין דנתק אין חילוק בין עגלים לגדולות, כי בג' לא נזכר שום חילוק בזה, ועוד יש להוכיח, דמהגמ' נשמע דאף בדיקה לא בעי, ובפרט במינא דיבלא דדרכן בכך, וא"כ מגוף הבשר הן, ויעוין בתוספתא דנגעים פ"ב ובספרא פ' תזריע אות כ"ד דמקום בריא הוא, ואף בקליפות דזהו דבר הנוסף שאני, ומנין לנו להחמיר בעגלים בזה, דבשלמא בסרכא משום דמיעוך קולא גדולה היא, לכן היכא דאיכא למיחש חיישינן, לא כן בדין זה, דמצד הדין לא בעינן בדיקה, ואף חומרא היא. וא"כ אין לחלק, ואף משום דבעינן שלמה ויפה, וכאן אינו שלם דבועא איכא, ואם דיש לחלק דהא הקרומים מפסיקים, אבל זהו חידוש דין, ומ"מ יש לדון בזה להקל, ומכ"ש דיש להקל בדין זה היכא דאית לו מראה הריאה והקרומים שלמים ויפים, ובודאי לית דין צריך בושש דיש להתיר, כנלענ"ד *):

שאלה ריט.

מעשה אירע סמוך לגבולי: בסרכא שיוצאת ממיצר החזה להדופן ועברה ע"י קליפה ובצבצה, אם יש להתיר?

תשובה. בדין זה דנסרכה האונא להדופן במקום מיצר החזה יש להקל, מכ"ש בניקבה כדאיתא בחולין (דף מ"ח ע"א) משום דסתימת הדופן חשיב לסתימה, ורק דבסרכא בעינן שיעורא טפח או טפחיים כדכתב הב"י בשם הר"ן יתיא יעויי"ש אך יש לדון אם בעינן סביך וסריך או בסריך לחוד סגי, ולכן מכיון דעברה ע"י מעו"מ, דמצד הדין לא בעינן העברת הסרכא כלל כי בעינן רק סריך היטיב יש להתיר, ואף לדעת מהרי"ו דס"ל להחמיר בסריך לדופן, ויש לזה ראיה מהתוס' בחולין (דף מ"ח ע"א) ד"ה ר"נ דעכשיו נוהגין להטריף כל הסרכות ואין בודקין לא בדופן ולא

ורצית זבח

מהגמ' דבכורות, ויעוין בב"מ (דף ס"ט ע"א) ותמצא נמי כן, וכן יש ללמוד מע"ז (דף ע"ז) ובירושלמי דפסחים פ"ד ה"ג ודוק היטב, ויעוין נא בע"ז פ"א ה"ו, וזה שיש לחלק בין אדם לבהמה, מצינו כן להביא ראיה מן הירושלמי דב"מ פ"ה ה"ד דמחלק בין אדם לבהמה, ואם דהפ"מ גרס שם באופן אחר וזהו כפי דאיתא בגירסת התוספתא שבריף יעויי"ש בפ"ה דבמ"ל, אכן מקור יש לזה מתוספתא כת"י יעויי"ש, ויעוין בגירסת הגר"א והבן, ובכל אופן מצינו דבן שנה הוא עגל, ואם דכתב הרמ"א רק" ע"כ כשיונק עדיין, ואף שקשה מהא דאיתא בחולין (דף קכ"ב ע"ב) דמשמע דבעי תרווייהו, ויעויי"ש, וקשה לפי גמ' דהתם בין יונק אחר שנה, או לא, כי זה מילתא דפשיטותא שיש שאין לחשבו בכך, וע"כ דעד שנה כך הוא, אכן מדר"י מוסף ע"כ דתרווייהו בעינן ובהגהותינו ליו"ד סי' ע"ל סעיף י"ג מבואר מזה באורך יעויי"ש והבן. ובעיקרא דהדא מילתא הנה הטוטו"ד במהד"ת סי' פ"ה, ובמק"מ ס"ק קי"ד, ודוק היטב בתבו"ש סי' ע"ל ובשמ"ח שם והבן, ובכ"א יש לדון דהמיקל א"ע יש לו על מה לסמוך, ומכ"ש בהני דלדולים בספולי הריאה בודאי שאין לחלק בין עגלים לבהמות גדולות והבן, כי יעוין בד"ק ס"ק ס"ט ובטוטו"ד מהד"ת סי' ע"ה, ותמצא כ"כ דיש פעמים להקל, ולענ"ד בס' סרכא כגון לשומן הלב והיא דקה למאד, פשיטא דיש להקל:

*) ריח **קוה"ק.** אומר למה לא נחוש בכ"ב בעגלים הלא כיון דנמצאת שם בועא, וא"כ חזינן קלקול וצריכין לתלות הקלקלה בהמקולקל, יען כי הקרום רך הוא למאד, ומפ"ז עבר, הא בגדולה אפשר דלא עבר, וא"כ בודאי דתוששין, ויעוין בד"ק סי' ל"ח ס"ק ע"ו מ"ש בזה, ודעת הט"ז סי' ע"ל, והפר"ח והכו"פ דב"ב אינו ריעותא כלל, ואין להצטרף בהדי תר"ל, וא"כ אף בעגלים כן הוא, ואם שהקרום כמראה חלב לו אפשר לדון עפ"י דעת רש"י בגליירא איתא להחמיר בעגלים, ובמקום הפ"מ ולו"ג יש לדון בזה טובא להקל, ולע"ג, ובדין זה הדין נכון הוא. ודוק היטב:

ולא בפשוטי [ויעויין במרדכי בחולין פא"ט ובאו"ז סי' ת"א מה שיש לדון בזה] איכא למימר דזה לא איירי אלא כשהיא בעין, דאז איכא למיחש שמא לא סריך שפיר, אבל היכא שעברה, דאז ספק איכא "חדא" שמא אין זאת סרכא כלל, ואת"ל שסרכא היא דמבלבלה הא הדופן סותם, וא"כ יש לדון להתיר, דנוסף לזה איכא נמי משמוש ידא דטבחא ובודאי דיש לתלות בו היכא דחזינן דמבלבן, דהא לדעת המחמירין אין חששא כלל. "ועוד" איכא למימר דיש לתלות דגם מהדופן באה, וא"כ לכל הני ספיקי, בודאי נראה לדון להתירא. כנלענ"ד: *)

שאלה רכ.

בבודק שבדק את הבהמה ומצא סרכא, ואח"כ בבדיקת חוץ מצא סרכא, ואינו מכיר אם היא היא או לא, וזאת עברה ע"י מו"מ כהוגן, ואינו מבצבצת, הכשרה היא או לא?

תשובה. דין זה יש לן למפשט מהא דאיתא בפסחים (דף יו"ד ע"א) בפלוגתא דר' ורשב"ג בשדה שנאבד בה קבר ואח"כ נמצא שם קבר, דר"ש הוא קבר שנמצא הוא קבר שאבד, ורשב"ג סובר דבודק כל השדה כולה, ופסק הרמב"ם כר' בפ"ב מחו"מ הי"א בחמץ, וכן דעת בעל המאור, וא"כ בנד"ד נמי כן, ואין לימר דבדיקת חמץ מדרבנן היא ולכן אית לן למיזל לקולא, לא כן בסרכות הריאה שהן מה"ת וכדכתב התשב"ץ להדיא בח"ג סי' רל"ג דבספיקא יש לנו לילך להחמיר, דספק מה"ת היא, אמינא לך, "חדא" דבבדיקה שהיא באה מתירת ספק יש לנו להחמיר בכל מיני ספיקי דיסתפק לן וכדעת המ"מ בחומ"ל פ"ב ה"י יעויי"ש, וכדהוכחנו מהירושלמי דדמאי פ"א ה"א, ובנדה פ"א ה"א, ובתוספתא שם פ"ג יעויי"ש, ואם שמקילין בבדיקת חמץ, מכ"ש דאית לן לשקל גם בסרכות, ועוד הא לא איתחזק איסורא ובהמה לאח"ש בחזקת היתר עומדת ומשנשחטה הותרה, וא"כ כיון דאיתרמי לן ספק יש לנו להעמידנה על חזקתה, "שנית" הא גם בסרכות יש לנו תרי ספיקי כדכתב הרמב"ם בפי"א משחיטה שמא לא ניקבה כלל ושמא לא ניקב אלא קרוה"ע בלבד, וכן דעת העיטור בשם מהר"ש בן חפני אבן גמיע יעויי"ש, וא"כ תרי ספיקי אף מדרבנן אית לן למיזל לקולא כדאיתא בירושלמי דכתובות פ"א ה"א וביבמות פ"ז ה"ג, ואם יתרמי לן עוד ספק הא איכא תלתא ספיקי, ובודאי תלינן, "שלישית" ולדעת הר"ן סרכא ספיקא היא אם מחמת נקב או לא, כי יש סרכות שאינן אלא הפשטה ליחה לבד, ואף לפי שיטת התוס' דמשום סופה להתפרק ולהיות נקב, מ"מ יש סרכות אשר הן מתפרקות ואינן נעשין נקב, וע"כ שאינן נידונין לסרכא, כ"א להפשטה ליחה בעלמא ולזאת בודאי דאית לן למיתלי, "ד" הא מצינו דין זה לבד מחמץ בבדיקה, בבכורות (דף כ"ה ע"ב) בפלוגתא דר"י ור"י בגיזת בכור בעל מום שנתערבו בגיזי חולין דמוקי הג' בפלוגתא דר' ורשב"ג, ומכיון דמצא ליכא שום ספק, כן אית לן לומר הכא, ואם דהרמב"ם ז"ל פסק בפ"ג דבכורות הי"ג כר"י, דלכאורה יקשה הלא זהו כדעת רשב"ג והרמב"ם ז"ל, בחמץ כר' ולכאורה דסתרי אהדדי, ובשלמא שלא לפי דברינו ניחא, אבל כאשר רוצין אנו למילף גם בזה, יקשה הלא לא כ"כ, וע"כ דחלוק בדיקת חמץ מאחר דוכתי? אבל זה ל"ק כלל דהא מצינו דהרמב"ם ז"ל בפ"ח מטו"מ ה"א פסק כר' וכבר נתעורר בזה הכס"מ בה' בכורות יעויי"ש, ואיכא למימר משום דמורה, או משום קנסא בכור שאני, וא"כ בדין זה דבדיקת הריאה בודאי אית לן לומר דהיא היא, "ה" הא גם בבדיקת חמץ דבדק ומצא דהוא מה"ת ואף ביטול לא בעי משום דפסק לקולא כן דעת בעה"מ בפסחים שם והטור בסי' תל"ט, וא"כ כאן נמי, וכן יש למילף מהא דאיתא בירושלמי פסחים פ"א ה"ג, "איבד היא הניח" ובתוספתא דטהרות פ"ג "דמטמא למפרע", וכ"כ מצינו בפ"ט שם "שאני אומר מחט שאבד הוא מחט שנמצא" עכ"ל שם, דמכל אלה נלמד דאמרינן דזאת היא, ואף דבתוספתא לגבי מחט ר"ש אמרה ורבנן פליגי עליה, מ"מ איכא למימר דהתם שאני, כאשר יעויין בפ"ח דטהרות מ"ג, וברמב"ם בפח"י מאה"ט ה"ז וח', ואדרבא יש לדמות לדין אבד בבית הנזכר בתוספתא שם דה"ז טהור וברמב"ם שם ה"ט ע"ש, ולכן יש לומר דאף רשב"ג מודה בכל הנך דנ"ד ומטעמא דכתבנו, ולזאת בודאי אית לן למתלי דהיינו הך, וא"ל בדיקה יותר, כנלענ"ד:

שאלה רכא.

ובדין שבא לפניו בשוחט שאמר שמצא סרכא דבוקה, וכמה תלויות, והדבוקה בידו דמשמשה שם ניתקה, ובדקו ולא בצבץ ומצאו שרש סרכא, וקלפוהו בחוזק ובצבץ, אם יש להתיר?

תשובה. מצד הדין התלויות אינן צריכות בדיקה כלל, יעויין נא ברמב"ם פי"א משחיטה הט"ו

ורצית זבח

*) ריט **ג"ד המ'.** בודאי מיירי דלא במקום ההתפשטות של הסרכא, דבהתפשטות בכ"מ יש להכשיר, מפני דכל עיקר הוא מקום הסרכא ממש, כי מקום זה ההתפשטות אף בסכין אפשר לו לחתוך, כאשר כתב השבו"י כ"ב סי' ס' יעויי"ש, ואם שיש לדון בזה טובא כאשר כתב הפרמ"ג בסעיף קכ"ו סי' ע"ל והתב"ש ס"ק כ"ו, אבל מדברי הב"ח בסי' ל"ז ובסי' ע"ל והלבוש סי' ל"ו יש לדון בזה, וכן כתב המהרי"א בחיו"ד סי' ח' יעויי"ש ודוק היטב. וכן נוטה דעת הלב"ש דיש להתיר, ויש להאריך בזה טובא, ומ"מ בנד"ד בודאי דמוכ"מ ובכ"א, יש להתיר כנ"ל והבן:

הט"ו, וכן כתב הראב"ד בת"ד סי' י"א יעויי"ש, ויעויין באשכול סהי"ט בקלרה סימן כ', ובכמה ספרי הראשונים, אלא נפיחה בעי ואם היא שלמה מכל נקב ה"ז מותרת, וא"כ לפי מה שביארנו בסי' הקדום מדוכתי טובא דאיכא לאוקמי בחזקת היתר דאית לאתי בהמה, היכא דאית לן ספק אם יש כאן סרכא או לא, לזאת מכיון דכל סרכא אית בה תרי ספיקי: שמא לא ניקבה כלל, ושמא ניקב הקרה"ע בלבד, בודאי דאית לן למיזל לקולא; ובפ"ט במקום דלא איתחזק איסורא דבעינן ראיה מבוררת להסיר, וכדאיתא בירושלמי דנזיר פ"ט ה"ד וטמאו את הודאי הוא מטמא ואינו מטמא את הספק, ומטעם זה נמי אמרינן בנגעים פ"ד מי"א דספק בהרת קדמה ספק שער לבן קדם ספיקו טהור יעויי"ש, ואף דאיתרע חזקה, כיון דנמלאת סרכא, מ"מ הא ר"י ס"ל קיהה, ולו יהא דהתם ילפינן מקרא וכדכתבו התוס' בנדה (דף מ"ט), מ"מ איכא למימר הא אפשר לבוא מטעם קרוה"ע, וא"כ נוסף לזה יש לומר דבא משום דמשמש ידיו שם במקום דלא היה צריך, ולכן מכיון דאיכא בדין זה ספיקי טובא יש לסמוך ולומר שאין להוליא מחזקתה, ולא מיבעיא לפי שיטת התוס' בכתובות (דף ע"ה ע"ב) ד"ה ס"ט והר"ש בנגעים דס"ל דמכאן ילפינן לכל דוכתי דסמכינן אחזקת הגוף, וא"כ ה"ה בהאי דינא נמי אית לן לומר הכי, ואף לפי שיטת הרמב"ם דס"ל דמה"ת לקולא. ובנגעים איתא קרא, משום דריעה חזקה זאת, דאיכא למימר היכא דגלי ק"א גלי והיכא דלא גלי לא גלי, וחמיר, ולכן בדין זה יש לנו להחמיר, איכא למימר דחלוק דין זה מדין אשר נזכר בנגעים פ"ה ה"א במי שהיתה בו בהרת כגרים והסגירה בסוף ז' וה"ה כסלע, ספק שהיא היא ספק שאחרת באה תחתיה טמא, דהתם בחד ספק מסו"ה אזלינן לחומרא, לא כן בנ"ד דיש ס"ס דאית לן למיזל לקולא, ועוד דהתם איתרעה חזקתו לגמרי משו"ה אמרינן דזהו, וילפינן נמי מבדה שאבד בה קבר, לא כן הכא דהחזקה לא איתרעה דאפשר שאין זה סרכא, דהא רואין שלא בלבן שם, ואף אח"כ כשלקחו את השרש מאן נאמר שהוא מן הדבוקה דילמא היא מן התלויה, ותולין במשמוש ידים, ואדרבא מכיון דרואין הסרכא עברה בקליפה יש לדון להכשר. דהא יש סברא לדעת התוס' דמהני, ומדינא של הג' נמי מהני, ולכן יש לדמות להא דאיתא בירושלמי ובספרא פ' תזריע ק"ז דאזלינן לקולא, כי בשער לבן דזה חזקה לטמא וחזקה דגופא לטהר, לכן לא מהני כי ספק השקול הוא, לא כן הכא דאין כאן חזקה דסרכא זאת איסורא בודאי היא, וא"כ אין זה ספק השקול, ומכיון דאית לן ספיקי טובי יש לנו ליזיל לקולא, ואך לפי אשר ביארנו נראה לחלק בין סרכא כזאת שהיא שלא כסדרן ממש, ובין סרכא אשר איננה ממש שלא כסדרן, ובאם שהיא שלכ"ס ממש; אז אפשר דנחשב לס' השקול, לא כן בסרכא שלא כסדרן ממש, דיש לנו לתלות, דגם האבר הב' מעלה סרכא בכהאי גוונא, פשיטא דיש להקל, ככ"ל *) :

שאלה רכב

באונא שהיתה נפוחה במקצתה, והיתה סרוכה להדופן במיצר החזה, ועברה ע"י קליפה, אם יש לדון להתירא?

תשובה, כבר כתבנו לעיל בסי' ק"ה דבנפוחה במקלתה אין לדון לריעותא, כי מגמ' דחולין (דף מ"ז ע"ב) „בנפיחא כאופתא" לכולה קמיירי, ולא במקלתה, מפני דטעמא הוא משום שאין אפברות לה להניף על הלב, כי איננה מרחפת, ולכן כמו דאמרינן בגיסתא דדוקא בכולה ולא במקלתה, כן נמי בנפיחה, ואך יש לדון בזה, כי א"ד טובי איכא בג', ולמאן דס"ל בחזותא ע"כ גם במקלת הדין כן הוא, כן בנפיחה נמי אף בכ"ש, ולא עוד דלדעת הרמב"ם שכתב בפ"ח משחיטה ה"ח, „דתוס' בגוף כחסרון" ולפ"ז כמו בחסרון כתב בהלכה ז' שם שנטרפת אף בכ"ש כי כלליה ותנא בהדי יובש, והתם אף בכ"ש הדין כן, כן גם בנפיחה אף במקלת הבהמה נטרפת היא מדין חסר, גם בכ"ש, אולם יש לדון בזה טובא כי איתא בג' שם „כגיסתא" וכן פסקו הרבה מהראשונים, וע"כ דחלוק דין זה מיבש, דביבשה הוא במקלת ומטעם נקב, אבל בקשה כעץ כולה בעינן ולא במקלתה דאל"כ איזה הפרש יש ביניהן [וזהו דלא כמ"ש לעיל בסי' ק"ד ובסי' ק"ט] וא"כ להרמב"ם דלא הביא דין קשה כעץ כלל הוא מטעם דבמקלה אין שום טרפות בה. ואם שהיתה זאת בכולה נכלל דין זה בריאה שהיתה נפיחה, דלזה שמעינן דדין נפוחה ע"כ בכולה מיירי ולא במקלתה, והא דמדמה דין זה לחסר, נראה דכתב בתורת „ספק" דיקשה לכאורה למה נשתנה דין זה משארי א"ד דאתינן מתורת ודאי, וע"כ דיש בה שנוי דכ"מ שאנו דנין מתורת חסר הוא חסרון בגוף המליאות, ולא באיכותו של דבר, וכן בתוספות הוא נמי אם נמלאיכ ב' גופים, דאז אמרינן כיון דאיכא ב' גופים במליאות הטבע של הבהמה הזאת, ע"כ דחלוק הוא גם האבר העקרי מפני שנוי זה, שבאת בטבע בתוס' עד גוף אחד, לא כן בזה, שאך תוספות הוא רק בהגוף הזה, ולא בהמליאות בגודל הדבר.

ורצית זבח

*) רבא **דה"מ**, בדין זה ובסברות האלה יש להאריך טובא ואכ"מ, ומבואר מזה במ"א באורך, ואם דיש לדון בזה הרבה מכ"ד דאין להקל בכהאי גוונא, ואיכא למילף מהא דאיתא בנזיר (דף ס"ה ע"ב), וסנהדרין (דף פ"ז ע"ב), ב"מ (דף פ"ו), נדה (דף י"ט), ויעויין בתוס' ביבמות (דף ק"י ע"ב) ד"ה וקמקיו וברמב"ם בפ"ב מטו"ל ה"ט, ובפ"ו ה"י, ובפ"ד ה"ו, ויעויין בתוס' בנזיר שם ד"ה א"ה ובירושלמי שם, דנלמוד שפיר לכ"ד ודוק היטב, ואם שקשה להקל בדבר שהוא נגד כל האחרונים, אבל היכא דלא אירע הבלבון על השרש גופא, כ"א סמיך להשורש דיש להתיר בהפ"מ, דוק היטב והבן:

הדבר, כ"א באיכותו של דבר, כי באמת באופן כזה לא מלינו שפוסל בשאר אברים, מפני שאין שיעור לגודל האברים כמה יהיו, יעויין בבכורות (דף מ' ע"א) „השחול" וברש"י בחולין (דף מ"ה ע"ב) בתוה"ש, וע"כ מדאתאן כדין זה באוני ובאומי הריאה הוא מטעם ריתוק הריאה והנפתה, ולזאת מכוין שכתב: „ריאה שנמלאת נפוחה" ע"כ אכולה קאי, ודיינינן לאסור מפני הרוח שא"א לה להניף על הלב, או דלפי זה לא כתב אלא מטעם ספק, משום דנשתנה דין זה מדין יתר וחסר, ולכן א"א לומר דגם במקלת יהי' הדין כן, כי מתורת יתר אתינן, וכמו דביתרון באבר שלם שייך לדון מדין יתר ולא בחלי אבר, כאשר מלינו לזה הרבה ראיות מדוכתי טובי, כן גם בדין זה, וע"כ מיירי באונא אחת ובפחות מזה בודאי שאין שום דין דחסר שייכא בה, וא"כ חלוק דין זה מדין חסרון בפועל, דהתם אף בכ"ש ולא בעינן אבר שלם כאשר כתב הרמב"ם ז"ל שם, ולזאת אף להרמב"ם נראה דבמקלת ליכא שום טרפיות בנפוחה, והא דכתב בלשון ספק אין לדייק כאשר דייקנו לעיל, כי א"ל דכוונתו הוא איפוא מלינו שיתרון בגוף אחד בגדלו תהא נחשב זה לחסרון? ואיפוא מלינו שיהיו האברים בשלמותן, ומ"מ תהי' נטרפת, וע"כ מפני הנפחה, ולזאת מתורת ספק הוא. ולכן במקלתה אין כל קושיא דלמה למו זכר אם מתגדלת בנפיחה שהיא כשרה, כי מילתא דפשיטא היא, דאף ספק אינו, ול"ק ממ"ש דתוס' בגוף הוא, דעל תוספת לבד אין אנו דנין משום טרפות, כי אין הפרש לנו בגדל האברים, ואף בהריאה בעינן פעולתה, ולא עוד כי מליסנא דהרמב"ם ז"ל שכתב: „שזו תוס' משונה בגופה שהתוס' בגוף כחסרון כמו שאמר במנין" ע"כ, ומדמסיק כן כמו שאמר במנין ע"כ דל"ד דין זה אלא לדין דנמלאת כולה ב' ערוגות, כמו דאמרינן משם הבה"ג בכבדא דעביא והובא בר"ן בחילין פא"ט ובב"י סי' מ"א, דאז נחשבת לחסר הריאה, אבל כשמתנפחת אין זה חסרון ולא נחשב לחסר, כי פעולתה יש לה, ובגודל לבד איננה נטרפת, ולכן לא נחשב זה אף ריעותא כלל להצטרף בהדי ריעותא אחריתא, ולא מיבעיא בנ"ד שאנו דנין בכאן על מקום מילר החזה דאז ממ"נ ליכא סתימה, בודאי שאין בזה משום תר"ל, ואף בסרכא בל"כ לגמרי במקום זה כיון שעוברת, והיא מנפחת ומתגדלת אין להצטרף לריעותא לכו"ע, ואין לומר דאיך נבדקנה, הלא הרוח איננה נכנסת שם היטיב, דאפשר אם היתה מתנפחת בשאר כל הריאות, היתה מבלבלת? כי א"ל דכיון שרואין אנן דפעולתה עובדת, והרוח אינו יוצא. מפני דעיקר דין בסרכא הוא מטעם הרוח, ולזאת כיון דבדקו ומלאו שהיא שלמה סגי בהכי, ולא עוד דהבדיקה הזאת היא חומרא בעלמא, ונוסף לזה איכא למימר שא"א להני תרתי להצטרף בהדי

סדדי, כי סרכא היא מטעם נקב ונפיחה היא מטעם חסרון, וב' שמות נפרדות הן, אם לא מאונא לאונא שליסית כדכתב הרמב"ם בפ"ח שם ה"ה ובפ"י במנין הע' טרפות יעויי"ש. שאין לדון בזה משום תר"ל, ואף לדעת רש"י שכתב בחולין (דף מ"ג ע"א) ד"ה ל"ת דאין לך נקובה גדולה יותר מזה, והדעת נותנת, דאם בנקב שהוא מבלי חסרון מכ"ש חסר דנקב אית בו, ולכן הלירוף תהני, אבל בכגון דא שאני כי גוף נפוחה כזאת אין בה ריעותא כלל, ורק בהרוח, ואם כשהרוח מנפנף בה אין זאת ריעותא, ואין אנו לריכין לדון מתורת דין סתימת הדופן, כי זה לא שייך אלא היכא שאנו דנין מנקב, ולא היכא שאנו דנין מחסרון, כי סתימה שמענו להדופן, ולא השלמת הדופן. וכל הני טעמי לחיד מהני לדון בהאי בהמה להתירא. ככ"ל *):

שאלה רכג

בסרכא שלא כסדרן שעברה ע"י קליפה, ואך ממקום שעברה שהיתה סרוכה להדופן, נקרע בהאימא הקרום העליון, אם יש להתיר?

תשובה. כבר כתבנו מדין זה לעיל בסי' קי"ב בסרכא לסימן הלב מנגלד פורתא דאם שלא בגלגלה אין לדין מדין תר"ל, יעויי"ש, ובכאן בודאי לא גריעא מדין דנגלד, ואם דבנגלד הדין הוא כן מכ"ש דא"ל בנקרע על מקים הסרכא, כיון דהקרום התחתין שלם ויפה הוא בודאי דיש להכשיר, כי לדעת הרמב"ם שכתב בפי"א משחיטה ה"ו שמא לא ניקבה כלל, ושמא לא ניקב אלא קרוה"ע בלבד, וא"כ אין לנו ספק אלא בהקרוה"ע לבד, אסר מטעם זה הבהמה איננה נטרפת, כי נקב בעינן מפלש, או שהרוח יולא וזה לא שייך כאן, וכן לדעת העיטור, ולכן בודאי דיש לדון לקולא, כי חילוק גדול מלינו בין קרע חדש לקרע ישן כאשר מולאין דוגמא לזה בתוספתא דגיטין פ"ב, ובין ע"י מעשה אדם לבין מבלי מעשה ממילא ויעויי"ש בפ"ז נתקרע הגט או אבד וכו', ויעויין במתניתין דכלים פכ"ז מי"ב ובפכ"ח מ"ח, ויעויין ברש"י בחולין (דף קכ"ג ע"א) שבא לבטלה מתורת טלית וכו' וכן יש להוכיח מפ"ג דטבול יום מ"א באוכל שנפרס וכו' ובעוקלין פ"ב מ"ה במחתך בידים, ויעויין בתוס' בחולין (דף ע"ג ע"א) ד"ה בשעת, וברמב"ם פכ"ג הי"א מכלים, ובתוס' בזבחים (דף ל"ה ע"א), ובר"ש בכלים פכ"ח מ"ח, ובתוס' מנחות (דף כ"ד ע"ב) ד"ה כי, ובירוש' דגיטין פ"ב ה"ג עור הנקרע כשר וכו' יעויי"ש, ולכן באם ממילא
דאפשר

ורצית זבח

*) רכב **דה"כ.** אם שהרא"פ בסי' ל"ו ס"ק קפ"ה ובכ"ר חיו"ד סי' כ"ד לא כתבו כן אבל הסברא נכונה היא לומר כן, וזהו כוונת הבה"ג שדעתו להכשיר היכא שמתגדלת הריאה ע"י הנפיחה, ויעויין מ"ש המהרש"ם בחיו"ד סי' מ"ד בקשה בעין „כולה" דמשמע הא מקלתה לא, ול"ק כלל מהא שכתב במראה חיות של דקל ג"כ מדין ספק דע"כ משמע דספק אחר יש בדבר, כי טובי א"ד איתא בג' בכך דרפרס, ולא כאשר כתבנו? דיש לתרץ דלשון שכתב בדין זה די להוליא דדעת הרמב"ם כן הוא ובחידושינו להרמב"ם ז"ל מבואר מזה באורך ת"ל ודוק בנ"א סי' קכ"ו והבן היטב בשו"ת הרדב"ז ח"ה סי' ב"א ער"ה ותמלא ראי' לדין זה, ככ"ל:
אה"ב

דאפשר לומר דב' נקובות הן, ומ"מ בכהאי גוונא רבו הסברות והראיות להתירא, מכ"ש בנידון זה, דלא בא אלא במעשה ידי האדם והמקום בריא היה, בודאי דהבדיקה לקרום התחתון מהני וקילא דין זה מנגלד פורתא. ואין לומר דהא הך דינא דקליפה הוא קולא יותר מדאי, כי כאשר רואין אנן לפי דינא של הג' דמביאין סכינא וחלים פומא ומפרקין הוא על הבריאה קאי, ואך אנן אין אנו בקיאין בבדיקה דסכינא דחלים פומא, אבל בקליפה דהיא פחותה מסכין, כי בסכין אפשר לבוא לידי נטילת מקום, משא"כ בקליפה. שאין זאת אלא למעלה וכדמלינו דומה לזה בפסחים (דף ע"ו ע"א) בקיאין שפיר, דלפ"ז הך בדיקה היא מתורת חומרא היא, ואף שלא נזכר אלא מעו"מ, מ"מ בכהאי גוונא מיירי, ובודאי שאין זאת ריעותא גדולה כ"א ריעותא סתמא, כן יש לומר לפי כל הנך סברי דהטיטור והרמב"ם ולפי סברא דידן שכתבנו בהך דקליפה, ויש לנו ראיות מהא שכתב הא"ז בה"ט סי' ת"א בשם תשובת הגאונים בתרי אוני דסריכי אהדדי וסרכא לשומן הלב בשם הגאון יעקב כהנא בר מרדכי ר"מ דמתא מחסיא יעויי"ש, וכ"כ מליסנא דהרמב"ם ז"ל בפ"ז משחיטה ה"ה באומא הסמוכה לדופן ובמג"מ שם ודוק היטיב, ולכן בכ"ד בודאי דיש לדון להתירא, כנלענ"ד ת"ל *):

שאלה רכד

בסרכא שיוצאת מן האימא לדופן ועברה ע"י מעוך, ואך סמוך למקום הסרכא בהפרש שערה אחת נמצא נקב הנעשה במשמושא דידא, אם יש להתיר?

תשובה. כבר כתבנו שבהתפשטות הסרכא אינה נדונית למקום הסרכא, ויש לחלק טובא, כי אפשר שאף בדיקה לא בעי שם יעויין לעיל שאלה רי"ט, וסימן הוא שהשרש של הסרכא היא עשוי כעין כובע, משא"כ ההתפשטות דהתם היא כעין קרום פרוס, ואך אם הנקב סמוך או אפשר שאין תולין, כי קרומי הריאה דקים ורכים הם, וע"י הנפיחה אפשר שיתפשטו וירחיב הנקב ביותר וכדאמרינן גבי שופר של ר"ה כאשר בא מבואר בר"ה ברא"ש פ"ג סי' ואו יעויי"ש שכתב שמחמת הרוח וחוזק התקיעה מוסיף והולך וכו' ע"ש ובחולין (דף ע"ז ע"א) בנסדק העלם יעויי"ש, וכן הכא דמחמת הנפיחה קמוסיף והולך, אבל נראה לחלק, דסדק שאני כאשר ביארנו כ"ד, דבסדק שהוא בא מחמת יובש ע"י חוזק הנפיחה יוסיף והולך לכן איכא למיחש, לא כן בדין זה דיש בהן לחלוחית, ואך במה שיתרחב הנקב ויבוא בתוך השיעור של מקום הסרכא, לית לן למיחש, דהדא" דנקב זה שנעשה ניכר הוא, כי דרך של נקב מחייס להיות נשלל ונעגל כדאיתא בירוש' דע"ז פ"ב ה"ג בעורות לבובין יעויי"ש, וזה משוך הוא וע"י ידיו דמשמשי שם בא שמה נקב זה, ומ"מ דאיתחזק איסורא הכא, משום סרכא זאת, הא אדרבא חזינן דמקום הסרכא גופא אינו מבלבן, ורק סמוך דהתם לא איתחזק איסורא כלל, כי סרכא לא היתה שמה, והשנית" אף אם נדון הך דינא לדין משנוקק לטומאה המבואר בנגעים פ"ה מ"ד ומ"ה וברמב"ם בפ"ו מטו"ל ה"ו דס' טמא, וכן בזבים פ"ב מ"ב משנוקק לזיבה אין בודקין שרגלים לדבר, התם שאני דהתם חזקת טומאה איכא, משו"ה אין מטהרין, כי בעינן ודאי לטהר להוציא מהחזקה ולא מספק, לא כן דבדין זה דסרכא, אין כאן חזקה ודאית, כ"א ספק היא דיש סרכות מבלי נקב, ויש שלא ניקב אלא קרום העליון בלבד, ולא שייך לומר חזקה בודאי, ואך מכיון דאיכא סרכא בעינן בדיקה, וחזקה אית להבהמה דנשחטה הותרה ובחזקת היתר עומדת, ומספק בעינן בדיקה, וזהו על מקום הסרכא גופא ולא על ההתפשטות, דהתם אף ספק אינו, וכן יש ללמוד מנזיר (דף ס"ו ע"א) ממימרא דרבא ודאי חזא, אלא" ס' מחמת ראיה ס' מחמת ש"ז, דאל"כ בודאי לא חשיב לס', וא"כ כאן נמי נימא הכא, כיון דספק יש לנו אם יש כאן נקב או לא לא חשיב זה לנזקק, ויעויין במ"ש הרמב"ם בפ"ב ה"ט מטו"ל, והתוספות בנזיר שם דבור המתחיל אמר, (ובדף ס"ה ע"ב) ד"ה כל, ובירוש' שם פ"ט ה"ד ור"ש בפ"ב דזבים מ"ב, ויעויין בספרא פ' תזריע אות ק"י ובמצורע אות קכ"ב יעויי"ש, ולפי כל אלה בזה שאירע על ההתפשטות שאין כאן נזקק לטומאה כלל, אין לחוש בספיקא כלל ויש להתיר, כי אף שאנו נחוש שמא יתרחב הנקב ויכנוס בתוך שיעורא הדין דסרכא, לא יהיה בזה אלא רק ספק בעלמא על מקום זה

ורצית זבח

*) רבנ אה"ב. אחרי הולאת ההלכה הזה לאורה, ואחכ"י מלאתי ראיתי בנידון זה בחסל"א חיו"ד סי' י"ב יעויי"ש, ואך בדבריו יש לדון טובא, כי אלוק דין זה מניקב קרמא עילאה כאשר מולאין אנן בטיטור וברמב"ם שהבאנו לעיל, וזהו לדעת רש"י דאין סרכא בלא נקב, ומכ"ש לשיטת התוס' דחזינן שלאחר הפירוק לא נתהוה נקב בודאי שאין שום חשש בזה, ואף אם נעשה נקב בקרוה"ע לבד לא איכפת לן, כי נוסף לזה דין סרכא זאת יש לה עוד ספק כאשר כתב האשכול בהלכות חי"ט בקלרה פ"כ יעויי"ש, דשמא מן הדופן באת, ומה איכפת לן בהאי נקב, כיון דהרוח אינו יולא, ואין הנקב מפולש ליכא למיחש למידי, והה שכתוב דקליפה הוא מתורת חומרא ולדינא כל סרכא דסכינא דחלים פימא קשה לומר כן מאד מאד הדא מילתא חדתא, ואך כדי שלא יהיה הדבר בתמהון גדול כ"כ, נראה דיש מקום לדין זה ממ"ש המקום שמואל סי' ע', ואם שהנמוקי הרי"ב בהשמטות לסי' ע"ל כתב כמפריז על המדה על המקום שמואל בזה, ואין עתה בידי ס' המ"ש הנ"ל לעיין בו, אבל לדעתי יש מקום לדברי המק"ש האלה, ובהגהותי בשו"ע בסי' ע"ל לדברי הט"ז מבואר מזה ת"ל ואך אמור פה שאין אנו בקיאין בבדיקה זאת ובבדיקת הקליפה בקיאין אנן וכמו דאמרינן בירושלמי דפסחים פ"ז הי"א לענין פגימת עלם וסכין מ"ד יד כ"ש ליפורן וכו' יעויי"ש ודוק היטב והבן. וכוונת הרמ"א על המיעוך ג"כ מיעוך זה היה ע"י קליפת הלפורן. ויש לה מקור בש"ס ודוק:

זה, מפני שאין כאן ריעותא ודאית, ויסי' הדין לנאבד מבלי בדיקה כי יש לנו כמה ספיקות לומר דאין כאן איתחזק איסורא, ואף בטנא הדין אפשר דתולין, ואך דקשה להתיר במקום הסרכא דריעותא לפנינו, ואך אנו דנין דאימתי נעשה דלמדין אנן מכתובות (דף י"ב ע"ב) משארסתני נאנסתי ויעויי"ש בירוש' פ"א ה"ו דיש להחמיר, אבל בכגון דא כיון דהתפשטות היא ונעשה ע"י משמוש היד דיש כמה צדדים להקל בהפ"מ, כנלענ"ד ת"ל: *)

שאלה רכה.

בעובדא שאירע לפניו בסרכא לשומן הלב במקום שנתרוקן הבשר בתוך הריאה, ועברה ע"י קליפה, ואך בחוזק הנפיחה יורע בברור שנפתח עוד הריאה, והיה רחוק קצת ממקום הסרכא ודן להתירא, ויש מערערים אם יפה הורה?

תשובה. דין זה כבר כתבנו כמו כן לעיל בסי' קי"ט ע"ש, דלא הפסיד המיקל אף שא"א לברר, מפני דאיכא כמה ספיקי בדבר זה: „חדא" שמא לא היתה כאן מחמת נקב ורק הפשטות ליחה בעלמא, „ועוד" שמא לא ניקב אלא קרום העליון בלבד, ועוד אפשר למתלי בשומן הלב ואם דמוחזק בריעותא וחשיב זה לאיתחזק איסורא, אבל אין כאן איתחזק ריעותא ממש, כי אדרבא אנו צריכין להעמידנה בחזקתה דיש לה חזקת היתר, ולזה בעינן בירור גמור, הא לאו הכי לא, כי איכא למימר אף אם יש שם נקב הא קרום התחתון סתמה שפיר, כי אין זה על מקום הסרכא ממש, כ"א רחיק ממנה, דלפ"ז למקום הסרכא אין חששא כלל, ורק למקום שנפתח, בזה בודאי יש לתלות ע"י משמוש ידא דטבחא, ואך בהאי שנתרוקן יש לדון מהא דאיתא בתוספתא בפ"ג דחולין: „נימוקה הריאה וקרום שלה קיים כשרה" דזה דיקא בכברות, אבל אם לא היה הקרום קיים טרפה, דיש לכאורה לדון הא בין הני הנחשבות לטרפות כתוב סתמא ולא נזכר מקרום כלל, וע"כ נראה שאם לא דק את הקרום ג"כ איננה נטרפת? אבל יש לחלק מהתם דהתם מיירי ע"י חולי, אז בעינן בדיקה שמא שלטה הריעותא גם בהקרומים, ובזה מיירי הג' בחולין (דף מ"ז ע"ב) מימרא דר"נ בריאה שנימוקה, ואם דקשה להחזיק ריעותא להקרומים, כי אין מחזיקין שום ריעותא, אבל יש לחלק בין קרום התחתון לקרוה"ע, דלקרו"ע לא חיישינן, משא"כ לקרוה"ת איכא למיחש, כיון דנתרוקן הבשר, ובזה א"ש נמי הא דלא כתב הרמב"ם דין זה שנתרוקנה כי פשוט לו להתירא מכמה וכמה טעמים, וא"כ האי נתרוקן אין חשש, ולכו"ע כשרה הנה, ואך מפאת הסרכא ומהאי קרע, איכא למימר כיון דאית לן ס"ס וכמה טעמים להתירא אף בנאבד מבלי בדיקה יש להתיר, וכן יש להוכיח מדה"ת בחולין (דף מ"ו ודף מ"ח), וכן יש ללמוד מחידושי הרשב"א ביבמות (לדף ל' ע"ב), ולזאת בכ"ד בהפ"מ לא הפסיד המיקל ויש לו על מה לסמוך, כנלענ"ד:

שאלה רכו

בסרכא שבין אונא לאומא והיא ארוכה יותר מדאי, ויש לה מראה בשר, וכשלקח בקילוף הסרכא הזאת הזיע דם, אם יש להתיר?

תשובה, דין זה דסרכא כבר ביארנו לעיל דבעינן מראה סרכא, וכל היכא דנשתנית מראיתה, אין זאת בגדר סרכא, כי למדין זאת מפה שכתב השבולי הלקט בה"ט סי' ח', ומכמה ספרי ראשונים, וכן יש להוכיח מלישנא דרש"י שכתב בחולין (דף מ"ו ע"ב) דנעשה כעין גליירא, (ובדף ק"כ ע"א) פירש רש"י חלב בשר יעויי"ש, וא"כ כאן דמראה בשר יש לה, ואין לה מראה סרכא בודאי שאין להחמיר, ובפרט שהיא ארוכה יותר מדאי, וזאת למדין אנן מתורתו של מהר"ם דוראן בהטור השלישי סי' כ"ה יעויי"ש

ורצית זבח

*) **רכד לקוה"ק.** יש לדון בהך מילתא טובא יעויין בשו"ת שבו"י ח"ב סי' ס' מ"ש בזה ודעתו להתיר בנקרע, ומדין של הג"ש סי' מ"ט יש לחלק דהתם נפיחה אין לנו, אבל נקב אין כאן, ובנקרע נקב יש כאן וגם הנפיחה חסרה, ולכן איך אפשר להתיר במקום הסרכא בכסדרן, ומ"מ דאין כאן איתחזק איסורא, זהו לשיטת התוס' בחולין (דף מ"ז) והמרדכי בס' א"ט, ולא לפי שיטת רש"י דודאי דיש להחמיר כי אין סב"כ, ולו יהא דלדעת הר"ן אפשר לפרושי דגם לדעת רש"י מתורת ספק, אבל בס' שלכ"מ ממש הצריכה בדיקה מדינא של הגמ' איך אפשר לומר כן, ואם שמולאין אנן מקור לפ"ז הא אין כאן זקיקה לאיסורא, אבל א"ל דזה לא גרע מזוקק להסגר דהתם ג"כ מתורת ס' אתינן, ומ"מ אין לטהר כ"א ודאית ולא ס', וזה דעת הפמ"ג בסי' ל"ו ובסי' ט"ל ס"ק וא"ו במ"ז יעויי"ש, ויעויין בב"ח מ"ש בזה בסי' ל"ז ובסי' ט"ל, ואף לפי שיטת העיטור והרמב"ם נראה שאין בסרכא אלא ס', וא"כ אין כאן חזקת איסור, ורק ס' בחזקת היתר דאית להבהמה הזאת, ולכן כ"ז שאין לנו בירור גמור יש להעמידנה בחזקתה דאית לה, ונראה כן דאם בסתמא אמרינן דאין תולין לנקב דנעשה במשמוש ידים, ורק היכא דאיכא אומדנא דמוכח שפיר כגון מכה בדופן יעויין בפ"ז משחיטה ה"ה, הא לאו הכי לא, ואם ברי לו אפשר שאף במקום שאין אומדנא דמוכח נמי תלינן, ויש בזה אריכות דברים למאד בכל עיקר דין זה, ואף אם נמצא סמוך למקום הסרכא נראה דאין כאן לדון מגדר תר"ל, כי על מקום זה אין אנו חוששין כלל, דבשלמא על מקום הסרכא איכא למימר דהואיל ואשתני אשתני וכדאיתא בבכורות (דף מ"ב ע"ב) בטומטום שנקרע ונמצא זכר, משא"כ בנידון זה, ולא עוד דגם התם גופא יש לדון ולומר שאין לו דמיון טומטום עם דין סרכא, כי כאן מחמת מקרה היא וחזקה איתא, והתם בטבע וליכא חזקה המנגדת, ויעויין בא"ז ה"ט תי"א ול"ע בס"א מ"ג תו"ד ותמגא דלפי אשר מבואר יש לדון טובא, כי שאני דין

יעויי"ש, ולכן לא בעי בדיקה לא לפי דעת רש"י ולא לפי שיטת התוס', כי ליכא למיחש לשמא תתפרק מפני שארוך הרבה, וכן לאין כרכא מבלי נקב, כי אין זאת סרכא שמראה אחרת יש לה, ובפרט שהיא עומדת במקום הדלדולים שנחשב לדלדול בעלמא, ולכן במה שמזיע דם במקומו הוא מחמת העורקים והגידים ההולכים שם בתוך הבשר, והני דלדולים הן מהבשר הריאה גופא, ולכן במה שמזיע דם ליכא למיחש כי דרכייהו בהכי, ואינן נכנסין בסוג סרכא כלל, ומכיון דמראיתן אינן כמראה הסירכות והן ארוכין הרבה יש להתיר, וכנלענ"ד תי"ל להביא כדמות ראי' מנגעים פ"ו מ"ז והדלדולין אינן מיטמאין משום מחיה, וזה דפליג ר"א הוא כשאין המקום רוחב כגרים, אבל ברחבים כגרים אף לר"א מטמא משום מחיה כן איתא בתוספתא שם פ"ב יעויי"ש, חזינן שהן נידונים מעור הבשר גופא, וכן יש להוכיח מפיה"מ להרמב"ם שם מ"ח בדין דלדולין שבראש ושבזקן נדונים כעור הבשר, ומכל אלה נלמוד שאין להן דין סרכא, כ"א כעור הבשר גופא, וממילא אין לחוש כלל כנ"ל : *)

שאלה רכז.

ובזה ששאל בקרום הפרוס על הריאה נגד מכה בדופן, מה דינו ?

לענ"ד נראה לומר דיש חילוק גדול בין קרום לסרכא תלויה, כו בס"ת איכא למיחש שמא נתפרקה מן הדופן ותמורה היא מסרכא למכה בדופן כי יש סברא לומר שאף מעו"מ לא תהני בזה, מכיון שנשארה בהריאה, אמרינן דניתקה מנ֗ס וזאת המכה גרמה לנקב בריאה, אבל בהני קרומים שהן קילי בודאי אין לחוש לזה, דחזינן שהם פרוסים על הריאה ואין להן שום שייכות לדופן כלל, ליכא למיחש לשמא ניתקו מהדופן ובריאה נשארו, כי יש לחלק מוכח בין סרכא לקרום כאשר מבואר מזה באגור סימן אק"כ ובב"י סי' ע"ל, ולכן מכיון דהוא שוה לשאר הריאה וחלק, בודאי דיש לחלק מסרכא תלויה כי קילא הוא, ובהפ"מ וסעה"ד המיקל לא הפסיד כנלענ"ד : **)

שאלה רכח

והשלישית שנסתפקת אם לעשות הבדיקה במי בורית הבושרין, או לא?

לקו"ד, נראה לדון עפ"י דאיתא בנדה (דף ס"ב ע"א) בז' סמנין דמעבירים על הכתם נתר ובורית ומפרש הגמ' בורית אהלא, ותרי גווני אהלא יעויי"ש, וכן בזבחים (דף ל"ה), דהוא דבר חזק וחריף שמעביר את הכתם, וא"כ אפשר דמזיק לבדיקת הריאה, ובפרט לפי מה דמוקים הג' בשבת בשם ר"י דחול הוא בודאי קשה לומר לבדוק בזה, כי מים שנינו בחולין (דף מ"ו ע"ב ומ"ז ע"ב) לבדיקת הריאה ולא דבר אחר, כי אהלא פירש רש"י בשבת (דף ק"י ע"ב) אלוויי"ן ויעוין בע"ז (דף כ"ח ע"ב) ד"ה שב ויעוין ברש"י בסנהדרין (דף מ"ט ע"ב) ד"ה ובורית ובירוש' שבת פ"ט דמכל אלה יש ללמוד דהבורית דבר חזק הוא, וא"כ איך אפשר לבדוק עמו, דחלוק זה ממים, ואם דרוק נמי חזק הוא ומ"מ בודקין אתו, זה שאני דרוק חזק הוא ונבלע היטיב כדאיתא בזבחים (דף ע"ט ע"ב) שאני רוק דקיר, דלהוליא קשה יותר ממי רגלים יעויי"ש, אבל להנקבים מועיל הוא כי דומה בזה למים, ולא משגחינן בזה אלא שלא ירחיב או שלא יעביר, ותדע, כי מים ג"כ לא כל המים טובים הם לבדיקה, ורק פושרין בעינן

ורצית זבח

זה בטעמא ובסברא ובראיה, וחלוק דין ודאי נקרע מדין ספק, ויעוין בשו"ת נ"ש סי' ס"א כי יש לחלק טובא, ולא עוד דיש לחלק בין נקב דבלבון דאפשר לומר שבא ע"י הסרכא, מנקרע קרע גדול, דבריא ע"י מעשה בנ"א, ולא בדרך התעסקותו, כ"א בשוגג דאז יש לדון לנאבדה מבלי בדיקה במקום דליכא ריעותא ודאית, ושאני דין זה, ויעוין במה שייך לזה מירושלמי מגילה פ"א ה"ט בס"ת, ובשבת (דף ע"ה) בדרני ביריעות ובירושלמי שם פ"ז ה"ב והבן, ויעוין בע"ל סי' ל"ו וסי' ע"ל וברא"פ ולבו"ש מ"ש בזה, ובנד"ד נראה דאם יש איזה הפסק יש להתיר, ודוק היטב במ"ש הרדב"ז בח"ה סי' ב"א בע"א פירושא דב' שבילים והבן :

*) רכו **דה"מ**. בהני דלדולין כתוב כן בד"מ סי' ע"ל ס"ק י"ז בשם מהרי"ל שאינן נכנסין בדין סרכא, ובגוף הדין זה יעוין בד"ק סי' ע"ל ס"ק פ"ד ובמק"מ ס"ק קס"א, ואף כשהן סרוחין אז כתב הלבו"ש שם ס"ק קל"ז והפרת"ב סעיף ק"ב לדון בדין סרכא, אכן מליסנא דהר"ן סי' ו' ס"ק ב' נראה דאף בסרוכות הדין כן הוא, ול"ק מהא שכ"ש בס"ק זה אות ג' דהיכא שהאונות נסרכו להדדי כסדרן והסרכות ארוכות טרפה, דיש לומר "חדא" דכיון דחזינן שהתשב"ץ לא חשיב באופן כזה לסרכא, ואין לה מראה הסרכא, מדוע נחוש לזה, "והשנית" שפיל לסיפו של דבר שכתב שם בתה"ב דיש ליישב בדוחק ואין הדעת נוחה הימנה, ובטח ככתוב פה, ובודאי מכיון דנראה שאף בדיקה לא בעי, ממילא מובן שאיננה נחשבת לריעותא כלל, ויעוין בד"ק בתר"ל, אכן הלב"ש לא כ"כ וכן דעת הע"ל אות ק"ע בדיני תר"ל, ולזאת אם שאין שום חלון בהני דלדולים, ומכיון דניכרים הם לעין במראה ובאורכן בודאי שאין לחוש לזה, כי בטח מהריאה גופא הן, ואף אם יש שם פילוש כעין חלון אז יש להחמיר וכדעת התס"ב, דאפשר דזה כוונת ההגהה, דוק היטב והבן:

) רכז **דה"כ. כן כתב הטעם בס"ת בד"מ סי' ע"ל ובש"ך שם ס"ק ל', ויעוין בבדיקות הר"ן מ"ש בזה, ובשו"ת ג"ש סי' כ"ז והבן. ויעוין נא במק"מ סי' ע"ל ס"ק ל"ב ודוק היטב, ואם דיש לדון בזה טובא, מ"מ אם עבר ע"י מעו"מ, יש מקום להתיר, והבן :

בעינן, וטעמא הוא משום דמזיקין לבדיקה, וא"כ כמו דמולאין לענין העברת הכתם דבורית הוא דבר חזק וחריף יש לומר דלבדיקת הריאה מזיק ג"כ משום שיש כמה דברים שמעביר, ואם דקשה ללמוד מהתם, דהתם שאני דמיירי ע"י כסכוס כדאיתא בנדה שם, ועוד דהתם במין חול, או כברייתא, או אהלא מיירי, משא"כ בבורית דידן, והנה דיש בו קליא, וקליא הוא קמוניא כדאיתא בירוש' דשבת בפ"ט שם, אבל מנין לנו לומר דמזיק להני נקבים, כי למה שאני זה מרוקא, וכמו ברוק אין שום חילוק בין תפל לאינו תפל ושתמא איתא בחולין דבודקין, כן אף בתפל בודקין וא"כ ה"ה נמי דאפשר לבדוק בבורית, וכן יש לחלק מהך בורית השנוי במתניתין דשבת ונדה דהתם מין אחר הוא, משא"כ בורית דידן, ולו יהא שמעביר את הכתמים אבל לבדיקת הריאה אפשר דכשר לבדוק בו, דהא מיא מרזו מכה, כדאיתא ביבמות (דף מ"ז ע"ב וק"כ ע"ב, ובדף קכ"א ע"א) פירש רש"י מקום המכה מרזו מכבידין הכאב ונופח, ויעויין בערוך ערך מרזו מ"ש בזה, ואפשר דזה כוונת הג' דמטרשי, ומ"מ במים פושרין אפשר לבדיקה, וגם קרים כשרים ורק דטעמא אחרינא אית בהו משום דמטרשי, הא לאו הכי לית לן בה, וא"כ בהך בורית נמי אית לן לומר כן, ואם מי פשורי הן אפשר דכשרין לבדיקה, ואין ראיה מכל הני דוכתי משום דאיכא למפרך, ואך נראה לדון דאפשר דסתמי הנקבים, וזה יש לחלק בין ללולים לעכורים, ובין רכים לעבים ואפשר דכשרין הן לבדיקה, אם פושרין הן, ואפשר לומר דשיעורא דרוק הוא במקום פושרין, מפני דאפשר לומר דפושרין בעינן שתהיה הריאה בהן מעל"ע שלם וכדאמרינן בנדה (דף כ"ד) ובירוש' שם פ"ג ה"ב וכן פסק הראב"ד בת"ד סי' י"ב ויליף לה מנדה (דף כ"ב ע"ב) [ובירוש' איתא להדיא דתליא בהך פלוגתא (דדף כ"ד וכ"ו) יעויי"ש] ורוק מהני לאלתר, ואם דדין זה דפושרין בריאה כל הראשונים לא הביאו מלבד הראב"ד ז"ל אבל סברא הוא, ולכן איכא למימר ברוק דחזק הוא סגי לאלתר משום דקר"ר, כ"כ גם במי בורית הדין כן ואך דלדידן דס"ל דלאלתר גם בפושרין קשה לאוקמי כן, ומ"מ אפשר לומר דכשרין הן לבדיקה, באופן דליכא למיחש לסתימת הנקבים, ואך כי הדבר הזה הוא מלתא חדתא לכן אין אנכי אומר בזה לא איסור ולא היתר, כי ל"ע גדול ורב, ובפרט בדבר התלוי בהטבע:

שאלה רכט.

בסרכא שיצאת מאומא לדופן וסמיך לה היתה סרוכה לטרפש הכבד, ועברו במעו"מ בקליפה, ובמקום שהיתה סרוכה לטרפש קרע השוחט את הקרום, מפני שחשב שזאת סרכה היא, מה משפט הבהמה הזאת?

תשובה. כל הסרכות חלוקות הן בדין מעו"מ דקליפה מסרוכה לדופן, דאם לדופן מהני משום דיש הרבה מרבוואתא הסוברין דבסרוכה לבד א"ל כלום ומפרשי כן בדעת ר"נ דאמר אין חוששין לה, יעויין בבה"ג בה"ט ובדוקת סי' שפ"ב בשם רבינו גרשון, ובמרדכי בשם רבינו ברוך ור"ת בפ' א"ט, והובא דעה זאת בעיטור אית דופן, ויעויין ברא"ש בפ' א"ט ולכן אף דלא פסקינן הילכתא בזה כותייהו, אבל מדאיכא סברא לומר דאיכא ריעותא בדופן ואף בדיקה לא ליבעי, לזאת מהני קליפה, כי יעויין באו"ז בה"ט סי' ת"א, וכן נראה מהמרדכי בפ' א"ט, ומהמכריע סי' ח' חיו"ר ומעיטור אות דופן דהפירוק הוא בריאה, דהיינו שבסכין מפרקין את הסרכא מהריאה דמהני לדידן נמי קליפה כי בסכינא דחליש פומא אין אנו בקיאין כאשר כתוב בעיטור שם ומס' התרומה ומהאגור ס' אק"כ, אבל בקליפה אמרינן דבקיאין אנן וא"כ אי מפרקא בקליפה ולא מבלבלא; דזאת חומרא היא אז יש לדון בזה, וגם התם נוטה הדעת להחמיר, מכ"ש באם שנסרכה לשאר אברים דמכל הראשונים יולא הך דינא לחומרא, ול"ק מחולין (דף מ"ו ע"ב) דהתם באונא מאונא לשליסית ובריאה גופא קחשיב הג' להך דוכתא אבל לשארי דוכתי בודאי שלא כסדרן היא, וא"כ אף בבדיקה גופא אית לדון, ואיך אפשר להקל ע"י משמושא ידא דטבחא, כי התם הבדיקה הוא חובית וכ"ז שלא בדק נקראת איתחזק איסורא לדעת רש"י דאין סרכא בל"כ וכן אף לדעת התוס' אפשר סרכא היא כי בעינן לברורי הך ספיקא, ולו יהא שממעכין ומטעס דסמכין אסברת העיטור בשם מהר"ש אבן גמיע, והרמב"ם בפי"א משחיטה אבל זאת קולא גדולה הוא כי הרמב"ם ז"ל כתב מלד הדין ולא נהגו כן, היינו משום דחילוק גדול יש בין דופן לשאר דוכתא ואם דבדופן מותר כדפסק בפ"ז משחיטה ה"ה, אבל בשאר דוכתי מנין לנו לומר כן ורק דס"ל דשאני פרוק בידים מסכינא דחליש פומא, ולא נהגו אלא לבלי לבדוק בסכין, אבל ע"י מיעוך בודקין וא"כ הבו דלא להוסיף עלה, ובודאי בירור גמור בעינן, ויש לדמות לדאיתא בפסחים (דף ע' ע"א) במדורות העכו"ס, דהתם אימור הוה ואימור לא הוה ואת"ל הוה אימור אכלתיה אבל הכא דודאי היא דחזינא דשקיל מי יימר דאכלתיה הוה ס' וודאי ואין ס' מוליא מידי ודאי ויעויי"ש ברש"י מ"ש בזה, דכאן נמי הריעותא היא ודאית והך נקב ספק, והיכא שאין לנו ברור גמור לא תלינן. וא"ל דהא הך נקב ג"כ ודאי היא, אבל במקום הזה ס' איכא דאפשר דמבלבלא, וחסר לנו בדיקת המקום הזה, כי אין לתלות בריר כ"ז שלא נתברר לנו הס' הזה, ולזאת אם אירע האי קרע על מקום סרכא אשר יצאת מהאומא אל הדופן אז אפשר דיש לדון בזה, כי מפני דאית לן ספיקי טובא כאשר יעויין ברש"י (בדף מ"ו ע"ב), ואף (דבדף מ"ח ע"א) בריאה הסמוכה והוא דלא קמפקא זיקא, [ויש גורסין אע"ג דלא מפקא זיקא, אכן מהרמב"ס מפרש יולא שאינו גורס כן, וכן יש לומר לדעת רש"י ואף אם נגרוס יש לחלק בין סכין לליפורן] מ"מ יש לומר דכאן איכא תרי ספיקי, שמא איכא ריעותא בדופן, ושמא אין זה אלא הפסעת ליחה בעלמא, ושמא לא ניקב אלא קרום העליון בלבד, ובתרי ספיקי אית לן למיזל לקולא וכדאיתא בירושלמי דיבמות פ"ז ה"ג וכתובות פ"א ה"א, ולא עוד דחזקת היתר נוסייע דנשחטה בחזקת היתר ובכגון דא אף לדעת רש"י לא נקראת הסרכא

הזאת

זאת איתחזק איסורא, ואזלינן בתר חזקה. ולא מיבעיא לפי שיטת העיטור באות דופן דס"ל דאף בריעותא מחיים שנוכגן החזקה, אף לפי סברת האשכול בה"ט סי' י"ז בכגון דא יודה, דאפשר לומר דכיון שנעברה חזינן שאין זאת אלא ריר בעלמא, וספק איכא שמא מן הדופן באת, ולא שייך לומר בה' איתחזק, כי אין כאן דבר ודאי, וראי' יש לנו מהא דאיתא בירושלמי דתרומות פ"ח ה"ד ראה ליפור נוקר בתאינה ועכבר באבטיח ה"ז אסור אני אומר מקום הניקר אכלו [והן ודאי נוקרין ונוקבין ונחש ספק] וא"כ מה איכפת לן למצות לגבי נקורין [ואף הת"ק דפרה פ"ט אוסר] ולענין טריפה וא"ב וכו' בנ"מ בחזקת כושר [ואף דסרכות מצויות ואין סרכא בל"כ לדעת רש"י ומ"מ תלינן בזאב, מדוע לא נאמר דהנקב מחמת סרכא באת] וחומר הוא בשכ"כ חזינן דאף בדאיכא ריעותא יש לומר כן ומצויה היא, ואין לחלק דהתם בסתמא וכאן בדאיכא סרכא לפנינו, הלא בהך סרכא יש לנו ספיקי טובא, ואם דקרע בודאי אז יש מקום דאפשר לדון בה, אבל בדין אם נמצא במקום הנסרך מהריאה להטרפש, אז אין סברא לחלק וגרע מהיכא דנאבדה מבלי בדיקה, ואף לפי שיטת התוס' דסברי שסי"ה להתפרק אבל בדיקה מדינא בעינן, והיכא דאיכא ריעותא לפנינו וא"א לבודקה בודאי די"ש להחמיר ואין שום ספק להקל, כי הבו דלא להוסיף על קילא זאת ואסתגיד בקמייתא, ולכן בנד"ד בודאי אין סברא להקל, ויש להחמיר, כנלענ"ד ת"ל *) :

שאלה רל.

ובנשבר הצלע ויצאת ממנה סרכא להאומא ועברה ע"י קליפה ויש עוקץ בהשבר אם יש להתיר ?

תשובה. אף דכתבנו לעיל בסי' קכ"ט וסי' ק"ל דאין לחוש לנשבר הצלע לנקיבת הריאה וכדעת הר"ן בפא"ט, והרשב"א, ותשובת הרא"ש, וכן דעת רש"י בבילה (דף ל"ד ע"א) אכן בדין זה היכא דנסרך שאני, כי איכא למימר מכיון שנקלטה הריאה להדופן, ויש עוקץ חיישינן דילמא ניקבה הריאה, ושאני היכא דאיכא סרכא מהיכא דליכא סרכא, וכל זה דלא חיישינן, הוא היכא דלא חזינן לריעותא לפנינו, הא אם איכא ריעותא לפנינו, איכא למיחש לשמא נקב היה בו ונסתם, ואף דאזלא במעו"מ, מ"מ כיון דיש עוקץ, לו יהא שהעוקץ אינו נוקב אבל בסרכא חיישינן, ובאמת הדבר הזה פשוט הוא בב"י בסי' ע"ל שכ"כ בב"ה דדמיא דין זה לנשמט הגף בעוף, ואף דהתם הריאה נחבאת בין הצלעות, משא"כ בבהמה, וע"כ דס"ל דכיון דאיכא סרכא לפנינו דינה שוה לדין נשמט הגף, מפני דחזינן דהריאה נקלטה שם ומונחת כן, וכן מוקי לה לדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ז ובפי"א משחיטה דמיירי כן, ולזאת בנידון זה חלוק הוא מהא דכתבנו לעיל בסי' קכ"ט וק"ל ויש להחמיר אם העוקץ נוטה להריאה, כנלענ"ד **) :

שאלה רלא.

סרכא היוצאת מהאונא לדופן במצר החזה ועברה ע"י מיעומ"ש, ובמקום הזה היתה שם בועה, אם יש להכשיר ?

תשובה. בדין ריאה שניקבה ודופן סותמתה דפריך הגמ' בחולין (דף מ"ח ע"א) על ההיא דר"נ ומוקי לה במקום רביתה, ע"כ נראה דאף בשהעלאתה למתים מיירי, דאל"כ לא דמיא להדדי לדעת הרמב"ם בפ"ז משחיטה ה"ה ובפי"א ה"ז וה', וגם לדעת הראב"ד דס"ל בתמ"ד סי' י"ב להחמיר בס"ת ע"ג בועה טעמא כתב, משום דלא סביך ולא סריך, ולזה אף באונא טרפה דמשמע מזה היכא דסביך וסריך אף דאיכא שם בועה יש להתיר, וכן נראה למילף מהעיטור בה"ש אות דופן וכן דעת המרדכי בשם אבא מרי והרשב"ס יעוי"ש בפא"ט וכן משמע מדברי האו"ז בשם אבי העזרי ובשם הראב"ן, ולפ"ז נראה דרבים המכשירים בענין זה, ולזאת אף אם נאחוז בדעת ר"ק המובא במרדכי שם, ור"ח המובא בשבהל"ק ה"ט סי' ח' והי"א המובא באו"ז שם דדעתייהו להחמיר, משום דסברי דקשה להיות סתימה בדבר הבולט מן הריאה, אבל בנד"ד יודו, מפני דמצד הדין אף בדיקה לא בעי, ומכיון דפרקוה וחזינן דלא עיילא בה זיקא לשיטת רש"י בס' הפרדס בסי' רי"ז ור"ג ברוקח סי' שפ"ב דמצרכי בכגון דא נפיחה, וכדכתב הב"י בסי' ל"ט בשם תשובות הגאונים והסמ"ג בודאי אין זאת סרכא, ואף לפי דעת הגהות הר"ף בסמ"ק סי' ר"א, וסה"ת בה"ט סי' י"א וכדיש מחמירין המובא בהמכריע סי' ח', מכיון שעברה ע"י קליפה שלנו, אז

ורצית זבח

*) רכט **קוה"ק**, הך דינא דנקרע חילוק כתוב בין דופן לשארי דוכתי ול"ע טובא, יעויין גם בנב"ש סי' מ' מ"ש בזה, ולפי האמור פה יש לדון טובא, ויעויין בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ס' מ"ש בזה, והנה לפי שיטת הב"ח בסי' ל"ז ובסי' ע"ל שכתב תרי טעמי יש לדון בזה, דיש טעמא אחרינא דחיישינן לסרכא בת יומא יעויי"ש, אבל בדבר האמור בגמ' ובספרי הראשונים מנין לנו להקל בזה, יעויין גם באו"ז ה"ט סי' ת"א מ"ש בשם הגאונים ובס' האשכול סדר א"י טרפות בקלרה סי' כ' ודוק היטב, ויש להבין מה שנוגע לזה, ואילוקא הדין דמיעוך, אפשר שזה כוונת הרמ"א בסי' ע"ל סעיף מ"ג וכן מצאתי ראיתי להפרת"ב שם סעיף קכ"ז שכ"כ ודוק היטב, ויש להאריך בזה טובא ובהגהותינו בשו"ע באוה"ד לסי' ע"ל מבואר מזה באורך ת"ל :

) רל **דה"ם, נראה מכאן דאף מיעוך ומשמוש לא מהני, ואף לפי דעת הרדב"ז בח"א סי' קמ"ה וח"ד סי' קל"ב בכגון זה יודה, ויעויין במשפטים ישרים ח"א סימן ל"ד ותמצא כמו כן, והבן :

נדה"ה

אז איכא למימר דסמכינן היכא דחזינן דלא מספקא זיקא ומטעם ממ"כ יש לנו לדון להכשר בנידון זה, כי לדעת הרמב"ם דס"ל בבועה יש חשש נקב. הלא הדופן סותם, ולהראב"ד סרכא זאת לסרכא איננה נחשבת, כי עדיפא מס"ת, ואף כשנאמר ע"פ הגמ' דזבחים (דף ל"ד ע"א) דמכה מחלחלה ואין ראיה, עדיפא היא דסריכה ולשיטת רש"י היכא דאנו חוששין משום נקב, אז יש להחמיר, לא כן בהאי בועה שאני, דנקב בפועל איכו. ועוד דאם בריאה שניקבה אמרינן דכשרה היכא דדופן סותמתה, מכ"ש דיש להכשיר בסרכא, ואם כשעברה אף דאיכא בועה תחתיה אין לחוש לזה כלל. וגם למ"ש התוס' דבעינן סביך וסריך זהו בנקב בפועל ולא ע"י בועה תחתיה, ואין לחלק ולומר דהעלתה למחים שאני, הלא למה לא חילקה הגמ' כן בין הך דינא דהעלתה למחים ובין ריאה שניקבה ודופן סותמתה דכשרה, היכא שלא העלתה למחים, וקשה לומר דעל לא העלתה קפריך, דא"כ יקשה טובא בסברת המקשן, וע"כ על העלתה קפריך, ומתורת מכ"ש קאתי הגמ', חזינן דבכגון דא בודאי דיש להקל, ולזאת אף לדעתייהו דס"ל משום דסופו להתפרק, וכאן המקום רך, אבל יש להכשיר לפי דעתייהו מטעמא שכתבנו, ואם דאיתא בתוס' שם בד"ה ר"כ ועתה נוהגין להטריף כל הסרכות, איכא למימר "חדא" דעל אומא קאי, "ועוד" מחמירים הם היכא דאיכא ספק בדבר דחיישינן דילמא לא סביך ולא סריך שפיר ואין כאן סתימה, [וגם בזה יש לעיין טובא ומבואר מזה במקום אחר באורך ת"ל] והיכא דהיא אחוזה ואיננה עוברת דאז שם סרכא עליה שפיר יש להחמיר, לא כן היכא שהיא עוברת, בודאי נראה דיש לדון להתירא דבכגון דא לא נכללה בהאי דינא דהראב"ד, ויש להתיר בהפמ"ר, כנלע"ד *):

שאלה רלב.

בנמצא קרום כמו חלב על האומא, ובאמצעו יצאת סרכא למכה בדופן ונקלף מסביב נמצא ששלם ויפה היה אם יש להתיר ע"י קליפה?

תשובה. מדינא של הגמ' בחולין (דמ"ח ע"א) ולפ"ד רוב הראשונים יש להתיר בסרכא למכה בדופן, ואך כי יש מקום לסברת מהרי"ו, דנראה לכאורה מהתוס' שם בד"ה ר"כ דמחמרי, והובא זאת במרדכי בפא"ט, וכן נוטה דעת הש"ת בש"ע סי' י"ח ובדבריהם יש להאריך טובא, כי אפשר לומר, דשאני היכא דאיכא אומדנא והוכחה המכרעת לנו ספקא דסרכא, מהיכא דלית לן הוכחה, ולכן לדעת המחמירין בסריך בדופן במקום רביתה ובסרתי אוני דסריכי אשר מביא המכריע בחיו"ד סי' ח' בכהאי גוונא לא מיירי, דכאן לאו משום סתימה אתיא ורק משום בירור, וכן לש"ת יש לומר כן שכתב דין זה בסרכא במילר החזה, ואפילו כשנאמר בלשונו דעל מכה בדופן קאי וכדכתב המרדכי בפ' א"ט בשם יש מחמירין, מ"מ היכא שעברה בודאי מהני, ולזאת בהאי קרום דמבואר דינו ברוקח סי' שפ"ב דצריך להיות שלם ויפה תחתיו, ומובא זאת בב"י בסי' ל"ח, כשעבר לא נחשב זה לריעותא כלל, כי אינו כ"ש בגדר סרכא, ואיכא למימר דהפשטת ליחה בעלמא הוא, ואף כשנראה כמו חלב, דאז לפי המבואר ברש"י (בדמ"ו ע"ב ובדק"כ ע"א) ד"ה חלב דיש לדונו בסוג דסרכא, הא בכאן חדא הם. ולזאת לפי רובם דרבוותא דסברי להכשיר במכה בדופן לא שייך כל העיון הזה, וגם להמחמירין בנד"ד יודו, דהלא חזינן לבר מן דין דבשר בלוי יש, וכמו שזה נקלף ושלם ויפה כן גם תחת הסרכא נמצא, ואם כשנקלף אית לן תרי סברי, "חדא" דחזינן שאין כאן שום ריעותא, "ועוד" אפשר דהבשר הבלוי גרם להסרכא שתבוא, בודאי דיש להקל בזה. כנלענ"ד:

שאלה רלג.

באומא שהיתה דבוקה למכה בדופן, בנשבר הצלע וחזר ונקשר, ובכלות הדיבוק עוקץ קטן נטה להריאה ומצאו שהקרומים נקובים ומורה אחד רצה להכשיר וכבודו הטריף מה משפטה?

תשובה. אף לדעת המכשירין מכה בדופן, מ"מ בכגון דא חמיר, כי לדעת הרשב"א המובא בהריב"ש בסי' ש"ט אינו נחשב זה למכה. ואף להרא"ש דס"ל בכלל כ' סי' כ"ח והטור בסי' ל"ט והריב"ש שם דנשבר ג"כ חשיב למכה, וכן יש להוכיח מתוס' בחולין (דף קכ"ח ע"ב) ד"ה כוליא שהקשו מנדה (דף כ"ה ע"א) דמוקימו נעשה ללקת והירכו דעלם שמתרפא קצת אבל אינו מתרפא כבתחילה' דמשמע

ורצית זבח

*) **רלא גדה"כ.** זה אתיא כדעת המהרי"ט בחיו"ד סי' ז' והפר"ח בסי' ל"ט ס"ק מ' יעוי"ש, ומדברי הב"י דמכשיר בסעיף י"ח שם אף בנקב מבלי סרכא נראה דבודאי בכגון זה קילא היא, ואף לדעת המחמירין יש להכשיר, כי התוס' כתבו בשם רש"ג גאון דאף מבלי שום סתימה יש לדון להתירא. ולו יהא דבעינן סריך, אבל היכא שאין שם נקב בפועל בודאי דיש להכשיר, כי סרכא לבד קילא היא מנקב, דיש לנו ס"ס שמא הפשטת ליחה בעלמא, ושמא לא ניקב אלא קרום העליון, ועוד יש לתלות בהדופן ג"כ והיכא דאית לן תרי ספקי במקום דחזינן דיש סתימה מעליותא המיקל לא הפסיד, אמנם מידי פלוגתא לא נפקא יעויין נא במ"ש בזה השמ"ח בסי' ל"ט סעיף מ"ו, והרא"פ בתר"ל ס"ק י"ח והפרמ"ג סעיף י"ג דדעתייהו להחמיר. וכן נראה מדברי הש"ך בסי' ל"ז ס"ק ב' שדעתו אינו כן, ולזה בהדא מילתא ל"ע טובא להקל, ואך בהפמ"ר המיקל יש לו על מה לסמוך ולא הפסיד, יעויין נא בלבוש"ר בסי' ל"ט ס"ק קמ"ג מ"ש בזה ובס"ק כ"ח וקע"ח דדעתו נוטה להתירא, ולזאת הדא מילתא מידי ספקא לא נפקא, ויש להאריך בזה טובא, ובהגהותינו לש"ע סעיף י"ח מבואר מזה ת"ל:

דמשמע דחשיב זאת למכה היכא שלא נתרפא, מ"מ בזה שאני, כי בנמלא אח"כ נקב בריאה יש לעיין אם מהני בדיקה היכא דאיכא מכה ותלינן בדופן או לא, ולדעת הרמב"ם בפ"ז משחיטה ה"ה משמע אף בדאיכא נקב אמרינן לאח"ש ניקבה ותולין במכה בדופן, ודעת הראב"ד אינה כן, ומרש"י (בדמ"ח ע"א) דמביאין סכינא דחליש פומא שכתב ,ותיחך יפה שלא יקרע קרום הריאה במושכו אותו מן הדופן" נראה דכהראב"ד ס"ל, דאל"כ מה איכפת לן אם יקרע בכל אופן היא כשרה, ואם דזה אפשר לתרץ ע"פ מ"ש המג"מ בפ"ז לדעת הרמב"ם, דלזה בעינן סכין דחליש פומא, דאילו היתה סכין רעה היתה נראה שהיתה נקובה קודם לכן ויפרשו ממנה וכו' ע"ש, אבל כאשר נעיין במ"ש רש"י בדברי ר"כ דבדיק ליה בפסורי וז"ל: ,לאחר שפרקו ומלאו מכה בדופן מנפח בה אי מבלבלה מיא טרפה שהרי ניקבה" ע"כ, הרי מפורש יוצא שאין לתלות כ"א כשהריאה שלמה ואין נקב בפועל וכן נראה ממ"ש בס' הפרדס בסי' רי"ז, ואף בסרכא לבד אף לשיטתו דס"ל שאין סרכא בלא נקב, מ"מ באומדנא כהך תולין ואומרין שמחמת המכה באה, דלזאת לדעת רש"י והראב"ד בודאי אין לתלות בזה, כי מלינו נקב בפועל, ואף לדעת הרמב"ם וכפי הנראה מהטיטור באות דופן בשם מהר"ש אבן גמיע דגם בנקב תולין, אולם בזה שאני, כי לו יהא שאין בהעוקץ כח לנקוב, אבל זהו היכא שאין כאן סרכא להריאה וכדכתבנו לעיל בסי' ר"ל. ואם שנאמר דהאי סרכא אפשר לבוא מהדופן דאית לן תלתא ספקי, ספק מהדופן, ספק הפשטת ליתה בעלמא, וספק דלא ניקב אלא קרום העליון בלבד, דלפ"ז אם עברה ורואין שהריאה היא שלמה ויפה אין לחשוש במקום הפמ"ר, וכנראה מרש"י בביצה (דף ל"ד ע"א), ותלוק מדין כנמצא הגף מכמה טעמים [והא דמחמירין לעיל היכא שאין הפסד דהו מכיון דיש סרכא יש להחמיר] אבל בנ"ד לכו"ע טרפה הנגה, דיראה גם במ"ש הב"י בס' ל"ט לדעת הרמב"ם נמי יש להטריף היכא דאיכא שבר בצלע ונמלא נקב אפילו דק וכדאמרינן בחולין (דנ"ז) בנמצא הגף, ותלוק דין זה מדין נקב שנמלא לאחר שעברה הסרכא הסרוכה למכה בדופן ע"י מיעומ"ש המבואר לעיל בסי' קמ"ט ע"ש, ולכן בנידון זה לכו"ע היא טרפה גמורה ואין כאן שום סברא להתיר. כנלע"ד: *)

שאלה רלד

ובמה ששואל בסרכא מאומא לדופן שלא במקום מכה, ועברה ע"י מיעו"מ בקליפה, ותחת התפשטות של הסרכא נמצאה שם בועה, מה דינה?

תשובה, שאלת חכם גדול שאל, והדבר הזה בעיקרו נובע מחולין (דף מ"ח ע"א) ריאה שהעלתה למחים חוששין לה, דאיך פירושן של דברים אם העלתה למחים הוא במקום הסרכא דוקא, אבל מסביב הסרכא לא איכפת לן ולא חיישינן להסרכא הזאת שהיא מן הריאה באת, או אף מסביב נמי חוששין, כי תולין לעולם את הקלקלה במקולקל, ומכיון דאיכא ריעותא בריאה אמרינן דמשם הסרכא באת, ולא עוד דמולאין אנן אף בנגעים כן דאמרינן חד נגע הוא; אם הולך כמו חוט מבהרת לבהרת כדאיתא במתניתין דנגעים פ"ד מ"ס או בנגע אחת וחוט יולא ממנה, דבעינן בנגעים שיהיה סמוך, ואם רחוק זה מזה אינו נדון בתורת פשיון, משום דאמרינן דהנגע לא גרמה לפשיון זה שיבוא, וממקום אחר בא, וכן מלינו בתוספתא שם פ"ב איתא פלוגתא דת"ק ורא"בר"ש, וזהו בשיעורא פליגי, אבן סמוך לכו"ע, ולכן גם בדין סרכא נמי הדין כן הוא, ואם אינו סמוך לא נחשבת הני קלקלות לקלקולא חדא, וכן היתא בתוספתא דנגעים פ"ו חומר בבגדים מבאדם שפשיון הרחוק מטמא בבגדים משא"כ באדם, ויעויין בר"ש בפי"ג שהביא את זאת התוספתא, וכן בטרפות נמי, אבל יש לחלק ביניהם, ,דהדא", דנגעים שאני דמתורת טבע הקלקול אפשר שאף מרחוק נמי אפשר לגרום ותולין זו בזו, ואף משום דבעינן שיראה הסימן טומאה עם הנגע כאחד, וברחוק א"א לראותן כאחת, ,ועוד" הנה הרמב"ם דייק ותני בפי"ב מטו"ל הל' ד'. דפשיון הרחוק נמי מטמא בעור הבשר, מהא דאיתא בפ"א דנגעים מ"ה דשחין וכו חולקין בין אוס לפשיון, דס"מ האי אם עור הבשר חולקין מלטרפי להדדי, וא"כ אף בנגעים לאו מילתא דפסיקא היא, אלא הפרס יש: בין פשיון כ"ש ובין רחב נגרים והובא זאת בכס"מ שם, וא"כ אין לנו ללמוד לדין זה, אולם הא מלינו בתוספתא מפורש יולא כן כאשר הבאנו לעיל, וליכא למימר דמשום ראיה נגע בה דהא מלינו בזה דהרמב"ם בפי"ג מטו"ל לא ס"ל כן, אלא במחיה אינו מטמא, הא בפשיון מטמא, ועוד הא הרמב"ם נקט בגדים דאתא לאשמעינן הא באדם לא יעויין בפ"ד ה"ו מ"מ בזה, ואם דאפשר לומר דהא שכתב הרמב"ם בה"ח בפי"ג מטו"ל בכ"ד ראשי אברים, היא משום דאפשר להמליאות להיות להפשיון והבהרת, הא ברחוק שאני ומטעמא ,לכל מראה" היא, או ,מוראהו", משא"כ בבגדים ובתים דשמה לא בעינן ראיה בבת אחת, אבל יש למילף מהא דאיתא בנתק בפי"מ ו בנפרץ ממקום א'. דהרמב"ם גרים ,ממקום אחר" וטעמא הוא משום דחשיב לנתק חדש, הרי דלא תליא בראיה לחוד כאשר יעויין שם ובפ"ח מטו"ל, וא"כ יש לנו ספיר למילף לדין זה נמי דאם קרובין הן, אז אמרינן דדבר אחד הן, אכן אם הם רחוקין לדבר אחר תחשב, ולא תליא זה בזה. וכן יש להוכיח מספרא פ' תזריע אות קס"ה וביותר מפ"א מ"ה מלינו שאף שמפסיק שחין אין זה סימן שהפשיון הוא מהנגע, יעויי"ש, כי מגד עלמו לא בא הפשיון הזה, ולכן יש לומר אף בנד"ד דהא דבעינן סרכא ובועה להקרא בנדר תר"ל היא, היכא

היכא

*) רלג דה"מ, יעויין גם בדרב"ז סי' קמ"ב ח"א, ובח"ד בסי' קל"ב ודוק היטב ותמלא שאף דהרשב"א סובר שאין לחוש לשבירת הצלע כנגד הריאה וכדכתב הר"ן בפ' א"ט מטמו והרא"ש בכלל כ' סי' ע"ז, מ"מ בכאן אף לדעתו יש להחמיר, כי הרשב"א לא ס"ל דנשבר הצלע בכלל מכה יחשב וזהו כוונת הדברים הכתובים פה, ויעויין גם בפ"ח סי' ל"ט ס"ק מ"ה ובמשפטים ישרים סי' של"ב וסי' ל"ד ח"א. ואף אם יש לדון מדין הוצא לדופן ונסרך ועוקץ שם דיש סברא להתיר, אבל בתומאת לית דין לריך בשם, ויעיין

ויעויין

היכא שהבועות סמוכות להסירכות, דאז סימן הוא שיש להן התאחדות ואיזה שייכות, ואם כשהן רחוקות בודאין שאין לדון מדין אחד, כ"א נפרדים הן, ולו יהא שיש כאן ההתפשטות של הסרכות, היכא למימר דזאת אין שייכות לומר דהבועה והסרכא מאחד הן. כי אם כן, היה לה להיות מסביב באופן שיש להן איגוד קצת וכדאיתא באו"ז סי' ת"א בה"ט ובשבולי הלקט ה"ט סי' ח', ואם שהבועה רחוקה היא ואף דאיכא התפשטות של הסרכא עליה, כיון דההתפשטות אין לה שום דין סרכא כלל, אין יחס לדין בועה וסרכא ע"ג, ואדרבא, כיון שהיה שם רק אלא ההתפשטות ולא עיקרה של סרכא, דאיה היא שלא באו מחמת קלקול שבריאה, ולכן בנד"ד נראה כיון שהיא רחוקה שרש הסרכא יותר מרוחב קש, ואף דהתפשטות של הסרכא עליה אין לדון מגדר סרכא ע"ג בועה, כי זה לא נכלל בדין סביב, דבעינן שיהיו לדבר אחד, וכשהן רחוקין יותר מזה השיעור נפרדין הן, ויש לדון להתירא, כי אין כאן לרון מתורת תר"ל, ואף דיש לדייק מדאיתא באו"ז ה"ט סי' ת"א סביב סמיכתה, דמשמע אף מסביב כן הוא, אבל בנד"ד יש לחלק, ולכן נראה דיש לדון להתירא. כנלענ"ד ה"ל: *)

שאלה רלה

נמצא ב"ב על מקצת מן הריאה, ומקום הזה היתה נפוח שם במקצת וכשעברו בקליפה הקלה לא בצבץ, ואך בקצה האחד נקרע, מה דינה של הבהמה?

תשובה. בזה אין לדון מטעם דב' ריעותות הן, כי כבר ביארנו שב"ב אינגה נחשבת לריעותא, ואם שהמקום הזה נפוח במקלת ובנפוח יש שני מינים: מתולדה, ומחמת חולי, מתולדה אין חששא כלל, ומחמת חולי יש לחוש לבשר טרופה גורכו, וא"כ מתולדה אז אנו באין מטעם יתר כחסר, לא כן במחמת חולי שהוא מטעם אחר, וא"כ מטעם יתר יש חלוק בין מוקלא לכולו או רובו, ולא כן מטעם חולי, אבל מתירתן של הראשונים למדין אנן דאף במחמת חולי כן הוא, יעויין בס' האשכול בסדר חי"ט בקלרה סי' כ' ובכמה מהראשונים שהבאנו לעיל בשאלה ק"ה, וא"כ בדין זה אין לחוש כלל כי לו יהא שאנו הומרין דמחמת חולי הוא, ואפשר שזה פוסל כאשר יש להוכיח מרש"י במ"ל (דף ק"ז ע"ב), וחולין (דף מ"ה ע"ב) ובכורות (דף מ' ע"א) יעויי"ש, אבל אם אנו באין מטעם חסרון, כיון שהקרומים שלמים ויפים, מה שיש בתוך הבשר אינו מעלה ומוריד, ואין זה אלא חסרון מבפנים דלאו שמיה חסרון, ובפרט בזה אז אמרין דנפוחה כולה או רובה, וכן נראה מדברי הראב"ד בת"ד סי' י"א יעויי"ש, ולכן כיון דכל עיקר דין זה נובע מהרוקח סי' שפ"ב ולו יהא שכתב יפה ושלמה וכן הובא בב"י סי' ל"ח ביו"ד וא"כ שלמה היא, אבל אינגה יפה? אבל לדעתו הא כתב בסי' שפ"א בגפיחה כי אופתא קשה במשושה כעין ועומדת במלואה, וא"כ כל שאינגה עומדת במלואה ונתוספת ילאת מגדר אופתא לגמרי דנמלא זה שאינגה ריעותא לכו"ע להצטרף לתר"ל, אף אם נחשוב לב"ב לריעותא, מ"מ זה אינו נחשב לריעותא גדולה, ובפרט כי הקרומים מפסיקים, ולזאת יש סברא לדון להכשיר, ורק מטעם הקרע כיון שרואין אנן דכמעט כל השטח עבר בקל, ואך בהקלה נקרע מעט ובריא לי שלא באת זה מחמת חוזק הקליפה, כ"א ע"י משמוש, בזה בטח יש לנו לתלות ולומר דכשרה היא, ולא חיישינן שמא במקום נקב קרע, כי קילא דין זה טובא מדין סרכה, וכן יש לדון עפ"י מ"ש בה"ט סי' ת"א בשם תשובת הגאונים, וז"ל: "היכא דדבוקה כל הריאה לדופן בלא סרכא וכו' עד והוא כעין עור ורקבובית המכסה את הריאה לבד מן קרמא עילאה ותתאה של הריאה עלמה וכו' עד וכן נמי דינא אם כעין זה דבוקה כולה או רובה" וכן דעת אבי העזרי ורשב"ם, וא"כ בודאין דין זה של הרוקח הוא הך דין של האו"ז ועל כולה קאי או רובה, הא במקלתה קילא, והתם אם דבוקה מיירי, והכא כשאינו דבוק דבודאי אין כאן שום ריעותא ואינו נכנס בדין סרכא, ולכן אין לדון מתורת תר"ל, ויש שפיר

ורצית זבח

ויעויין גא מ"ש הלח"מ בפ"ז משחיטה ה"ה ודוק היטב, ובב"ח בסי' כ"ד, ובשו"ת גאוני בתראי סי' ל"ג ובש"ך סי' נ"ד ס"ק ג' וברא"פ בסי' ל"ט ס"ק קפ"ה. ובפרת"ב סעיף קנ"ו ותמלא דבודאי יש לדון בזה לחומרא דוק היטב והבן, ואין איזה לד סברא אף לדעת יחיד מהראשונים והאחרונים להקל בזה:

*) **רלד דה"מ.** הדבר הזה מידי פלוגתא בין האחרונים לא נפקא דעת העל"ל סי' ל"ז ובסי' ט"ל להחמיר, אכן הלב"ש בסי' ט"ל ס"ק קל"ח, והמק"מ בתר"ל והד"ק באות ח"י דעתייהו נוטה להתירא, ולדון איכא כי כל עיקר ריעותא שהוא מתורת עדות על מקום זה בבואן ביחד שהמקום מקולקל מתים וגורם להבהמה טרפות, זהו דוקא אם הן ביחד, ולא היכא שהן רחוקין, ולו יהא שגם שם הסרכא מתפשטת, אבל מכיון שכלה גבול ושטח הסרכא ורק הדלדולים לבד, ומהשטח היא רחוקה מרוחב קש אין מצטרף כי דבר אחר הן ואין להם שום שייכות ויחס להדדי, ואם דמתורת ב' לקותות בודאי לא שייכא, כי על המקום של כל אחד ואחד לקותא השניה ליתא, ומגדר תרי מעוטי, נמי שהן רחוקין זה מזה, וכן מטעם ב"ס לאיסורא, דכל אחת ואחת ספק בפ"ע היא, ותרי דיעבד לא שייכא בכגון דא, ולזאת אף דיש לחלק מכך דנגעים ולומר שאין לו שום דמיון ויחס לדין זה, אבל הדין לאור יולא בכגון זה לא מיירי הראב"ד, ואם דמסביב נמי הדין כן לתלות, אבל זה בסמוך או במוקף ולא בשטח הרחיק, ולכן מכיון שעברה בקליפה, ובדקו ואין שום ריעותא והיא שלמה ויפה, במה שנמלאת להלן משטח רחוק מהשיעור, אף דההתפשטות מגעת עם שני דלדולים לכלום נחשבין לא הפסיד המיקל, והבן:

שפיר לתלות הקרע במשמוש ידים ולהקל במקום הפסד. כנלענ"ד ת"ל מאו"ז סי' ת"א יעויי"ש כנ"ל*):

שאלה רלו

באונא שנסרכה לדופן במקום מיצר החזה, וכשהסרכא עברה ע"י קליפה נמצא שם נקב, וסביב הנקב היה אדום קצת כמין זהרורית, אם יש להקל?

תשובה, בסרכא במיצר החזה. כבר ידוע שיטת הש"ת סי' י"א והאגור סי' אק"כ ומהרי"ו, והתוס' אפשר לאוקמי דמיירי על אומא לדופן ולהחמיר, וכאשר נראה מס' הפרדס לרש"י בסי' רי"ז ורכ"ז עיי"ש, וכולהו ס"ל להתיר כאשר נודע לכל, לזאת איכא למימר דהאוסרין לא אמרו אלא כשנמצאת סרכא ואיננה עוברת, דאז א"ל משום ספק מחמירין, אבל כשעוברת יש לדון מטעם תרתי לטיבותא, „חדא" דהדופן סותם, „ושנית" שנתהוה אח"כ כשמשמש שם בידיו, כי הסרכא הזאת מכיון שעברה איננה נחשבת לסרכא, ורק ריר בעלמא הוא, וכאשר כתבנו לעיל בסי' רכ"ג יעוי"ש, ולנידון אשר הוכחנו דקילוף אינו קולא גדולה, כ"א מצד הדין ומחומרא. משום דבזה אנו בקיאין, ואם דיש לדון דהא בעינן סתימה והיכא דסריך אז סותם שפיר, וזהו כשהסרכא קיימת, לא כן כשעברה, נראה לומר דהתם ליכא חששא דסופה להתפרק לדעת רש"י (בדף מ"ו ע"ב) ד"ה ל"ל ע"ש, ועוד דהדופן סותם יעויי"ש בתוס' ד"ה היינו ואינו נכנס בגדר סופו לינתק שכ' רש"י בס' הפרדס בסי' רי"ז והתוס' בשבת (דף ל"ד ע"ב) ד"ה וכי עיי"ש, וגם להטעם דקליפה שלנו הוא משום דמפרקין, ורואין שאף שנתפרקה לא נעשה נקב סימן הוא שאיננה מהסירכות האלה, ולא כן בזה דמוצאין אנן נקב, מ"מ כמובן לא שייך לשקול ולטרי בזה, דנדון כסרכא, ובפרט דאיכא למימר דאינה אלא ריר בעלמא, דאם ימשמש כל היום תתחזק, וכאן עברה ולכן צריכין אנו לתלות במשמוש הידים, ורק מחמת האדמימות דנראה כעין זהרורית, דאיכא למימר דגם בקרומים איכא, ואינו דומה לסימן אדום דאמרינן שנעשה מחיים, הנובע מירוש' דשבת פ"ז ה"ב בחובל בחבורה ונצרר הדם, כי נצרר שאני, דדם סמיכי נינהו יעויין בשבת (דף ע"ז ע"א) שבדם דסמיך וברש"י שם ד"ה אבל, ובמנחות (דף כ"א ע"א) סריך, ויעויין בתוס' שם (דף ל"א), ובירוש' דמע"ש פ"ב ה"א ובשביעות פ"ג, ובירוש' דשבת פ"ח ה"א, ופסחים פ"י ובשקלים פ"ג ובכ"ד, ובתוס' דטהרות פ"ג ובמתניתין דטהרות פ"ג, הא אם אין זה אלא כזהרורית לבד אין זה דם, ואין סימן שנעשה מחיים, כי אף בקרומים אפשר להמצא לדם ממש כאשר הוכחנו לעיל מזה, וכן יש דבר אף שאין בו רוח חיים והוא מזיע, ויעויין בגיטין (דף ס"ז ע"ב), ולזאת כ"ז שאין לנו הוכחה על נקב בפועל מחיים, אף להאוסרין אין לאסור בכגון דא, דאף בסרכא ובועא יש מקום להתיר כדכתבנו לעיל בסי' רל"א, וא"כ כאן שאין אנו מוצאין תרי ריעותות, כ"א סרכא לבד יש לדון לקולא, ואף לא נכתב זה אלא לפלפולא בעלמא, ויש מקום לחלוק בזה, כנ"ל:

שאלה רלז

ובזה שמסתפק ושואל כשנמצא נקב בטרפש הלב, והלב היה שלם?

דקו"ד נראה כשניקב הלב לא משגחינן על הטרפש, ואף כשנשאר הטרפש שלם יש להטריף היכא שניקב לבית חללו וכדאיתא בחולין (דף מ"ה) ע"ש ובמימרא דר"כ ויעויין (בדף מ"ט ע"ב) בניקבה הקנה דתרגומא בכרכשא ודטרפשא דלבא וכן דעת רש"י והר"ן דלא נחשב זה לסתימה, וכן איתא בסמ"ק סי' ר"א ע"ש, ויעויין במרדכי בפא"ט, וברא"ש שם ובאו"ז ה"ט סי' ת"ח ולא הזכירו מאומה מדין טרפש הלב כלל, וע"כ נראה דבטרפש אין בו שום טריפות, כי כמו דאמרינן דסתימת הטרפש לא נחשבה ובניקב הלב לבד נטרפת, הו"ל לומר בניקב הטרפש לחוד הבהמה נטרפת בה, וע"כ דנראה לומר שאין בזה שום טריפות ולית כאן ספק כלל. כנלענ"ד **):

נמלא

ורצית זבח

*) **רלה דה"ב.** אם שהד"ק בסי' ט"ל ס"ק ע"ט דעתו נוטה להחמיר, וכן יש לדון עפ"י מ"ש הרא"פ בסי' ל"ו ס"ק קפ"ג והמק"מ שם ס"ק קט"ו, אבל לדין זה מוצאין אנן מקורן של דבר מדברי הראשונים דיש לדון כן, כי אף סרכא כזאת קילא היא אם איננה נסרכת לשום מקום, ואם דדעת המהרש"ם יו"ד סי' מ"ד ומהריב"ל להטריף, אבל יש לדון בזה טובא, מפני דא"ל דכל סרכא שאיננה נחשבת בגדר עיות וענף אין זאת סרכא וקילא היא, ולכן אם נקרע בודאי, יש לתלות והריעותא של הנפות כזה אינה נחשבת לריעותא מכמה טעמים, דאין כאן ספק המכריע, דבכל אחת מהן אין ס' השקול, ואין זה השני מכריע, וגם באין אנן מתורת חסר ונקב, ואם כשרואין אנן שהקרומים שלמים מה איכפת לן, הא נקב בהקרומים הוא ולא בבשר, והחסרון הוא בבשר, ולזאת אין לצרפן להדדי, ויעויין בד"ק סי' ט"ל מ"ש בס"ק פ' והבן נמי בדין נפות שכתבנו כ"פ, ויעויין בשבת (דף ס"ח ע"א) במה שנוגע לזה:

) **רלז דה"מ. אם שהדין הזה נכון הוא, מפני שלא נזכר בשום מקום טריפות התלויות בטרפש, אבל יש לחוש מטעם אחר מחמימות וקרירות הלב, אשר מפ"ז נחשבת היא למסוכנת, ואפשר דבדיקה בעי כדיש לדייק מעי"ז (דף כ"ח ע"ב) ומדברי רש"י שם בד"ה ואפילו משחק (ובדף כ"ט ע"א) לליבא בחמרא וברש"י שם לאיסתומכא דליבא ודוק היטב ותמצא דיש בזה משום סכנה, ובדיקתה כדין כל מסוכנת וצ"ע, והבן:

שאלה רלח.

נמצא בבהמה סמוך ללב עוד לב, ואך כשהבודק פתח מצא בתוכה שאין לו שום דמות ותואר הנצרך להיות להלב, מה משפט הבהמה הזאת?

תשובה. כל דין יתר, כללא אית לן דנחשב לחסר לפ"ד הרמב"ם בפ"ב מאיסמ"ז יעויי"ש, וכן דעת רש"י בחולין (דף כ"ה ובדף ל"ט) בבכורות, וכן דעת התוס' בחולין (דף ל"ז ע"א) ד"ה השתא, ואך פליגי בפירושא דחסר, דלרש"י אף מתחלת ברייתה טרפה, ולהרמב"ם לחסר אח"כ: וכן דעת התוס' בחולין (דף ל"ז ע"א) עיי"ש. וכ"כ נראה מדברי הבה"ג בתוס' (בדף מ"ז ע"א) ד"ה אי ע"ש. ואך יש בזה פלוגתא בין הראשונים דדעת הרמב"ן אינו כן, וכן איכא בזה דעה שלישית דעת הרשב"א בתוה"ב והובאו דבריהם בב"י סי' מ"א יעוי"ש, דלפ"ז אם כשנחשב לחסר או כאילו ניטל הוא ומקומו, דמיא דין זה למ"ש התוס' בחולין (דף מ"ב ע"א) בד"ה ניקב דניטל הלב והריאה והדקין לא אצטריך למתני, וכן למ"ד דנקוב חשוב, ואך בחסר גופא נצרך לדון אם אפשר זה במציאות ולטרפה נחשבת, או אין זה באפשרות, כי א"א לה לחיות ובכלל נבלה היא, ומדברי הכס"מ בפ"י משחיטה מפורש יוצא דניטל הלב איננו טרפה, כ"א נבלה יעוי"ש במנין ע' טריפות מ"ש בזה. ודמיא זה לדין המבואר במנחות (דף ל"ז ע"א) בב' ראשים. ובירוש' דקידושין פ"א ה"ד, ובתוס' בב"ק (דף י"א) ע"ש, ולכן לפי שיטת הרמב"ם וכפי שכתב הכס"מ יש לעיין למה לא חשיב לדין יתר דגם זה נחשב לחסר, והבהמה נטרפת ומטעם חסרה דקשה בהמציאות ונמנע, וע"כ דטעמא הוא משום דלא מפורש בא בש"ס ולזה לא חשיב, ובאמת אפשר שחסר הלב אין זה נבלה כ"א טרפה, כדיש להוכיח מהא שכתב הרמב"ם בפט"ו ממעה"ק ה"ב וז"ל: האומר לבה או ראשה של זו עולה הואיל ודבר שהנשמה תלויה בו היא כולה עולה, וקחשיב ראשה משום דהוא דבר שנטרפה בו, וכדעת רבא דס"ל בבכורות (דף ג' ע"א) דטרפה אינה חיה, וכן פסק הרמב"ם בפרק ד' ממאכ"א יעוי"ש, וכן יש לדון מדברי רש"י בתמורה (דף י"א ע"ב) שכתב „כגון הלב או הושט". ואם דיש גרסא דהלב והושט חשיבי לכו"ע לדבר שעושה אותו מתה, מ"מ מדעת הרמב"ם לא נראה כן, כאשר מצינו בריש פ"ב מערכין ה"א וז"ל: ערך לבי וכבדי עלי או ערך לבו של פלוני, וכו' עד וכן כל אבר שאם ינטל מן החי ימות, דמשמע מזה שהטעם הוא משום דעושה אותה טרפה ולא נבלה, וכן יש לדון מירושלמי דע"ז פ"ב ה"ג וז"ל: כיצד הוא עושה קורעה עד שהיא בחיים ומוציא לבה וכו' עד בשעה שקורעה עד שהיא בחיים הוא נשלל ונעגל לאח"מ הוא נמשך וכו' יעוי"ש. ובכל אופן אין הפרש לדין זה, כי באמת נמנע בהמציאות לחיות מבלי לב, ואך ההפרש יהא בדין נמצא ב' לבבות, דאז שייך ספקא הדין, אבל זה הוא דוקא באם שהיתרת לב גמור הנהו, אבל כשאינו לב גמור, ורק כחתיכה עבה דאז לא שייך לדון מתורת חסר, כי הטבע לא נתחלקה בכחה לשתים לומר שעי"ז לא אלימא לפעול פעולתה וכן מטעם ניטל אין לדונו, כי אין בזה שום תנועה ופעולה באיכותה ורק נידונית היא כחתיכת בשר בעלמא, וממילא דלא נחשב זה בכלל ניקב, דהלא דבר נפרד הוא ואין לו שום שייכות, ולזה לא הפסיד הסומך בדין זה להקל בהפמ"ר. וכ"כ לעיין בפס"ת בחולין סי' קי"ב ותמצא כן. כנלענ"ד ת"ל *):

שאלה רלט.

בנחתך הלב לאח"ש מצאו בתוכו כמו בועה קטנה, ומבחוץ לא היה ניכר שום ריעותא, מה דין הבהמה?

תשובה. בחולין (דף מ"ה) איתא ניקב הלב לבית חללו, דמשמע מזה דכיון שיש חלל להלב לא נטרפת עד שינקוב נקב מפולש, וכשניקב כל הלב כלו עד החלל נקב מפולש הוא, אכן אם מלמעלה היה שלם אז יש לעיין אם הבהמה נטרפת בזאת שהגיעה הריעותא להחלל, כי איכא למימר דהקפד הוא דוקא על החלל גופא, והטריפות תלויות בו, ואף דמלמעלה אין שום שינוי ניכר יש להטריף, לכן נראה דיש ללמוד דין זה ממ"ש התוס' בסוכה (דף ל"ו ע"א) בד"ה אי וז"ל: „ודמי לניקב הלב ולא לבית חללו ויתכן גבי אתרוג נמי אם ניקב עד חדרי הזרע שהגרעינין לתוכן פסול, אע"ג שלא חסר" וכו' ע"ש, ויעוי"ש ברא"ש בפ"ג סי' י"ח ותמצא דבניקב הלב לבית חללו נחשבת שיהא הנקב מצד חוץ לפנים אז חשוב זה למפולש, וכן יש לדון מהירושלמי שם בפ"ג ה"ו ומדברי הרמב"ם והראב"ד בפ"ח מלולב ה"ז, וכן מצינו בר"ן בחולין בפא"ט שכתב כן בדבר שיש לו חלל והתוס' בחולין (דף מ"ב ע"א) מפורש יוצא כן מדבריהם שכתבו בד"ה ניקב ע"ש, וחילוק קצת יש לזה הדין מדין נקב, וחלוק הוא נמי מדין בועה שנמצאה בריאה לשיטת הרמב"ם בפ"ז ה"י ובפי"א ה"ה משחיטה ע"ש, ולזאת בדין זה הדן להקל יש לו על מה לסמוך, כנלע"ד:

בלב

*) רלח **דה"ב.** יעויין בשו"ת ח"ל סי' ע"ד וע"ו ובמקד"מ סי' מ' ס"ק ה' ובטוטו"ד מהד"ת סי' קט"ז ובכרו"פ סי' מ' ובשאילת יעב"ץ ח"א סי' קכ"א ודוק היטב במ"ש בזה, ויעויין נא בד"ש בסי' מ' והבן, ולכולהו נראה שלא היה לפניהם הספר מהר"ח או"ז דזכור אני שכתוב שם בסי' קמ"ו שאלה זאת בתרנגולת שנמצאה בלי לב יעוי"ש וכפי האמור פה יש לעיין טובא בהני דוכתי, ודוק היטב והבן בפירוש רש"י בכתובות (דף מ"ו ע"א) בד"ה אטו ערך ותמצא נמי ככתוב פה:

בפאו

שאלה רמ.

בלב חתוך לאורך והחתיכות נפרדות היו, ונמצא שם מחט מונחת, אם יש להקל?

תשובה. בדין זה י"ל מכיון דהמעשה אירעה לאחר שחתכו ובשעת פתיחה לא ראו דאיכא למימר דע"י התעסקות המחט נפלה שם בשעה שמשמשו בו לאח"ש, לזאת באם שהמחט הנמצאת לא היה בה שום חלודה ושינוי מראה דאיכא למימר דהשתא היא נפלה שם, כדמצינו כ"כ במתני' דטהרות פ"ג מ"ד במחט שנמצאת מלאה חלודה או שבורה טהורה, ובר"ש שם וברמב"ם בפט"ו מאבה"ט ה"י, ובנדה (דף ד' ע"א), וברש"י שם ד"ה טהורה ע"ש, וזהו בטומאה דאמרינן כשעת מציאתן, וכן יש להוכיח מהתוספתא שם בפ"ג דאיתא „אבד מחט שיפה ובא ומצאה מלאה חלודה ה"ה בחזקת שיפה עד שיאמר ברי לי שהעלה חלודה" ובירושלמי דגטין פ"ג ה"ח דתליא בפלוגתא ר"ש בשם ריב"ל ור"א בשם ריב"ל ור"י יעוי"ש, אבל באבד שיפה ומצא שיפה בודאי שהיא היא ומחדש היא, ולזאת בדין זה מכיון שאין חלודה עליה י"ל דהשתא הוא שנפלה, דאם היתה מזמן רב היתה נמצאת עליה חלודה, וכמו דאמרינן בחולין (דף מ"ט ע"א) בממשמש ידא דטבחא דתולין, כ"כ גם בזה, מפני דחזקת היתר יש להבהמה לכו"ע במקום דלא אתחזק ריעותא מחיים. ועוד מכיון שלא ראו בשעת הפתיחה ע"כ דנעשה זאת לאחר מכן, כי אם היתה זאת מחיים היה צריך להיות בבשר הלב שינוי מראה או צרורות דם דזהו סימן שנעשה מחיים, ומכיון דהמקום שם בריא ויפה מבלי שום שינוי וריעותא כלל לא בבשר ולא בהמחט איכא למימר דיש לתלות דלאחר החיתוך נפלה ומחזקתה חזקת היתר לא יצתה, ואם שדרכם לילך במחטים תחוב בבגדיהם, וכדאיתא בשבת (דף י"א) דלא יצא החייט במחטו וכן בגטים (בדף ס"ב) ובירוש' שם פ"ו ה"ג עיי"ש פלוגתא דר"מ וחכמים, דאז יש לתלות בזה בהפמ"ר ושעת הדחק המיקל יש לו על מה לסמוך כנלע"ד*):

שאלה רמא

בעוף שנמצא חסר הכבד ועמדו שם עופות אשר אכלו את הבני מעים אם יש לתלות בהם גם בהכבד או לא?

תשובה. בחסר הכבד מתחלת ברייתו בפלוגתא שנויה בין הראשונים: דעת הרמב"ם בפ"ח משחיטה הכ"ד „אבר שנאמר בו אם ניטל טרפה אינה נאסרת אלא אם נחתך אותו אבר, אבל אם נבראת חסירה אותו אבר ה"ז מותרת" ע"כ הרי דלדידי' יהי' בחסר הכבד מתחלת ברייתו כשר, מפני דניטל הכבד איתמר בחולין (דף מ"ב ע"א ובדף מ"ה וכ"ד) ואם נחסר אין בו שום טרפות, וכן יש להוכיח ממה שלא מנה חסר הכבד בכלל הע' טרפות ע"כ דחסר מתחילת ברייתן אינן נטרפות וכן כתב להדיא התרומת הדשן בשו"ת סי' קע"ז וכן נראה מהאו"ה כלל נון סי' ג' יעויי"ש, אבל יש לדון בזה דהנה התוס' בקידושין (דף כ"ז ע"א) ד"ה שחטה דעתם דאף בתחילת ברייתו שחסר הכבד הבהמה נטרפת, וז"ל: „כגון שניטל הכבד או טרפות אחרות דודאי הן משנולדו" יעויי"ש דמפרש יולא דאף מתחילת ברייתו טרפה, וכדעת הרשב"א דס"ל כן, ועוד גם לפי הרמב"ם יש לדון בזה, דהא מצינו בערכין (דף כ' ע"א) דכבד הוא אבר שהנש"ב, וכן כתוב להדיא בתוספתא דנזירות פ"ג ראשי נזיר כבדי נזיר ה"ז נזיר, זה הכלל דבר שהנש"ב ה"ז נזיר וכו', ובג' שם (דף כ"א ע"ב), ובירושלמי שם פ"ד ה"א, והרמב"ם כתב בפ"ב מערכין ה"א „ערך לבו או כבדו של פלוני עלי וכן כל אבר שאם יטל מן החי וימות" דמשמע מזה דהוא אבר שהנש"ב, וש"מ דנטרפת דמשום דאזיל לטעמו דס"ל בפ"ד ממ"א ובפי"א משחיטה דטרפה אינה חיה, וא"כ קשה לומר בזה דתחיה וכבר קשקשו וטרי בזה הב"י בסי' מ"א ובסי' נו"ן, וי"ל דלא מנאם מפני שנמנע מציאותם וכדכתב בפ"י בה"ט משחיטה, דנמצא לפ"ז לפי שיטת התוס' בקידושין (דף כ"ז) ד"ה שחטה, ובערכין (דף כ' ע"א) ד"ה לאתויי דודאי טרפה, וגם לדעת הרמב"ם יש לדון משום הך שכתב בפ"ז מערכין [ואם שיש לעיין ממ"ש בפ"א מנזירות כבדי נזירה ה"ז נזיר זה הכלל כ"ד שינטל מן החי וימות אם אמר ה"ה נזיר ה"ז נזיר דמשמע בניטל הדבר תלוי, אבל מזה הכלל מוכחא שפיר ומערכין נראה כן] וכן מרש"י בב"ק (דף ע"ח ע"ב) ד"ה המעכב משמע דכבד היא נבילה דלא מתיר לה שחיטה יעויי"ש, וא"כ בודאי בחסר הכבד יש להחמיר וטרפה היא, ואף בנד"ד יש לנו לומר דכיון דאיכא סברא לומר: „חדא" דנבראת כך איכא דס"ל דכשרה, „ושנית" א"א כלל להיות בהמציאות ונבילה נחשבת, וא"כ יש לתלות דודאי לאח"ש נעשה אם יש לנו במה לתלות, ושלישית נמצא דאיכא ס"ס ספק דנבראת כך דהיא פלוגתא דרבוותא, וס' דעתה לאח"ש עופות אכלוהו משום דקשה ונמנע בהמציאות דבכגון דא

ורצית זבח

*) ירם **בהאי** דינא יש לדון טובא. ואף לדעת הנ"ל בסי' ק"ז שכתב להקל במחט שנמצאת בכבד, מ"מ בזה יודה, כי התם איכא ס"ס, משא"כ הכא בדין זה. ויעויין נא בפר"ח בסי' מ"א מ"ש בזה. אולם יש לדון בהאי דינא טובא ממ"ש הפ"מ במ"ז סי' מ"ח ס"ק י"ח ודוק היטב, ויעויין נא בטוטו"ד מהד"ת סי' קי"ט, ובכרו"פ סי' מ"א וברדב"ז ח"ד סי' כ"ח דיש איזה סברא להקל בזה, ויעויין נא ברדב"ז סי' קמ"ב שם ודוק היטב ובשו"ת חת"ס חיו"ד סי' מ"ו מ"ש בזה והדבר צ"ע ויסוב, כי ברא"פ בסי' מ' שכתב להחמיר בזה, ואף מכיון דהמחט היא שיפה ואין שם שינוי כלל ולא היתה תחובה דיש גם בזה לדון מתורת ס"ס להמיקל כפי מ"ש פה יש לו על מה לסמוך:

דא המיקל בהפ"מ יש לו על מה לסמוך. ובפרט לפי שיטת הרמב"ם בפ"ו משחיטה יש לחוש להסמכון וכאשר נדייק היטיב, כנלענ"ד ת"ל: *)

שאלה רמב.

בכבד שנמצא מונח בכים, והכים היה דבוק היטיב, וכשנקלף נמצא שלא היה שום ריעותא ושנוי, אם יש להתיר?

תשובה. אף שמראהו היתה לבן, ונראית כעין בשר בלוי, מ"מ אין להחמיר כיון דהכבד בעצמותו שלם הוא, ואין בהותים שינוי מראה כלל, כי "חדא" אף שנאמר דקרום בשאר אברים למדין אנן מריאה, וא"כ בריאה ב"ב וכים דבוק מסביב אינה נידונית לריעותא כשעברה ונמצאת שלמה ויפה כדכתב האו"ז סי' ת"א והרוקח סי' שפ"ב, ואף דאיכא למיחש ליתיר הקרום, דנמצא עשה שלשה קרומים, מ"מ אין חשש, כי ליתיר הקרום לא איכפת לן, מפני שדין יתרת אינו. רק אלא ביתרת אבר שלם, ולא ביתיר חצי אבר דבזה לא שייך כל הדינים דיתר, לא לדעת הרמב"ם ורש"י, ולא לפי שיטת הרמב"ן ולא סברת הרשב"א, ואנו אומרין שהוא קרום זר, ובפרט לשיטת הרמב"ם בפ"ו משחיטה דהסמפונות והעורקים של הכבד יש בהן טרפות, וזהו שייך בחסרון בגוף הכבד, ולא בזה, וקילא דין זה מסרכא אף במקום שהיה דבוק, ככתיב באו"ז שם, ומסתמא מפני דסרכא מראה אחרת לה, וניכר שאין זה אלא קרום בלבד, ואף לדעת רש"י (בדף מ"ו ע"ב ודף ק"כ ע"א) בד"ה חלב יעוי"ש, כן בשאר אברים בודאי דלא שייך לדון יתר הקרום כלל, "ושנית" הא אין סרכא בשאר אברים פוסלת כלל, וא"כ מכמה טעמים דלא שייך לאיסתפוקי דין זה כלל, ולזאת איכא למימר כיון דבכבד כל עיקר תלוי בהני שלשה זתים, אם אין שנוי מראה בהני שלשה זתים ושלם ויפה, יש להתיר, כנלענ"ד ת"ל:

שאלה רמג

בכבד של בהמה שהיה יבש, והיבשות היתה כשרטוט בציפורן, ולא היתה נפרכת, מה דין של הבהמה הזאת?

תשובה. הבה"ג כתב יבש הכבד ונפרך בצפורן טרפה, וילפינן לה מחולין (דף מ"ו ע"ב) ריאה שיבשה אף במקצתה טרפה, והובא זאת ברא"ש בפ' א"ט סי' י"ג וברשב"א בתו"ה ובטור סי' מ"א, והרבה מהראשונים הביאו דין זה דבה"ג, וכ"כ האשכול ס"כ, ורמב"ם בה"ש בפ"ח משחיטה, והאו"ז ת"י ותי"א לא זכרו והרבה מהראשונים, וסברא איכא כי אם נאמר דיבש הוא כנטול אז גם בכבד הדין כן, וזהו לדעת הבה"ג ואפשר בזה יהי' גם לדעת הרמב"ם שכ"כ ביבשה הריאה, אבל אם נאמר דיבש הוא מכלל נקב, אז איכא למימר דכמו דנקב חלוק כבד מריאה, כן ביבש נמי, ומכיון שדברי הבה"ג דברי קבלה הם והרשב"א והרא"ש והטור סוברים כן הכי נקטינן. אבל אין להחמיר בכגון זה, כי יבש לטעמו של הבה"ג הוא כנטול, וניטל הכבד טרפה, ולזה בעינן יבש ממש וכדאיתא בשבת (דף ק"ז ע"א) בשולה דגים דיבש חייב יעוי"ש, ובסוכה (כ"ט ע"ב) בלולב היבש ובתוס' שם ד"ה לולב, ובירושלמי שם פ"ג ה"א דפסול משום לא המתים, ויעויין בירוש' דכלאים פ"ב בגפנים שיבשו, ובפ"ז, ובחולין (דף מ"ו ע"ב), ובכורות (דף ל"ז ע"ב), וכן יש ללמוד מהא דאיתא בתוספתא דטהרות פ"ג וברמב"ם פ"א מ"ד דכלים, ובנדה (דף כ"ב, וכ"ו ע"א), ובירוש' שם פ"ג ה"ב ובכ"ד, וא"כ כל זמן שלא בא לשיעורא זה לא נקרא נטול, וכן יש ללמוד מירוש' דברכות פ"ג ה"ה בלואה שיבשה ומשושה קיים יעוי"ש, ובכלאים פ"ב ה"ד וביומא פ"ב, וא"כ בשרטוט בליפורן דלא נקרא זה יובש ממש, אז לא שייך לומר דכנטול יחשב, דהלא אית ליה פעולתו, וא"כ בדין זה כיון דכתוב נפרך בליפורן אמרינן דאז היא יבש וכנטול הוא, לא כן בשרטוט, וטעמא רבא איכא לחלק בין כבד לריאה, כי כבד כולו דם הוא, דאז בעינן שיעורא שיהיה דם אין כאן וזהו בנפרך שייך לומר כן ולא במשרטט, כי אף בריאה דין שרטוט יש לעיין וכתבנו לעיל בסי' ק"י יעוי"ש, ואם דהתם יש סברא להחמיר, אבל בכבד שאני, כי ניקב הכבד אין בו שום טרפות כדכתב הרמב"ם בפ"ח משחיטה הט"ז ואו"ה כלל כ"א סי' ואו והסמ"ק סי' ר"א, דלזה חילוק גדול מריאה, ועוד דהתם דיינינן על הקרומים, משא"כ בכבד דלא שייך לומר בהטור, ועוד גבי ריאה נמי הוא מטעם האו"ז והבה"ג באונא דריאה שיבשה במקצת והובא זאת בהג"א בפ' א"ט בסי' י"ג מש"ה יש להחמיר, לא כן בכבד ולכן נראה דהדן להקל לצורך גדול או במקום הפ"מ אין מזניחין אותו. כנלענ"ד ת"ל **):

ובמה

ורצית זבח

*) רמא **גדה"מ.** יעויין בד"מ סי' נ"ן וברמ"א שם סעיף ב' וכן דעת הכו"פ מסכים, אבל מהתבו"ש והפר"ח נראה דדעתם להחמיר, ויעויין ברשב"א שכתב דטרפות הכבד מפאת המרה הן, בודאי שאין שום הפרש בין תחילת ברייתה לאח"כ, דמסבה אחרת נטרפת, וכן שקו"ט בזה הד"ש סי' נ"א יעוי"ש ובודאי דיש להטריף. ול"ע טובא דלא נתעוררו מכל אלה שנכתב כאן, ואך נוסף לזה דבדבר כזה יש לנו ליזיל בתר המחמיר, ואך אם יש עוד ס' דאז יש לדון מתורת ס"ס דאז שאני, ולכן אם שלא ראו ונתנו כל הבני מעיים להעופות ואח"כ נזכרו דבאופן כזה מיירי התשובה הזאת אז המיקל בהפ"מ בס"ס כזה יש לו על מה לסמוך, והבן בב"ר ס"א ובכ"ה שם מ"ש בדין ב' מרות והבן לעיל בסי' רל"א יעוי"ש:

) רמג **קוה"ק. אומר דדעת הש"ך בסי' מ"א ס"ק ב' אינו כן ומדמה לריאה, אכן הלח"מ בפא"ט ס"ק נו"ן דעתו בכבד להכשיר, ולענ"ד נראה דגם מהרמ"א מוכח כן, מדהגיה גבי ריאה ולא גבי

כבד

שאלה רמד.

ובמ"ה שמסתפק בכבד של אוז שנמצא רך למאד מה דינו ?

לענ"ד נראה לומר דשאני דין זה מנימוק הכבד שכתב הרוקח בסי' שפ"ח, והובא בב"י סי' מ"א מגיטין (דף פ"ט ע"א) אי מכבדא אתי לית לי' תקנתא וטעמא הוא דבעור העור מגין והוא חסרון מבפנים, ואם הקרום שלם כשרה וכדאיתא בתוספתא דחולין פ"ג (ובדף מ"ז ע"ב) במימרא דר"כ, אכן בכבד לא שייך זאת, ולזאת בעינן שיהא כולו מחוי לגמרי, עד שהדם יהי' כמים דאז חשיב זה לנימוק, ואף דמצינו בבכורים פ"א ה"ח נימוקו דהוא נרקבו בירוש' שם, ויעויין ברמב"ם בפ"ב מבכורים ה"כ, אבל בזה בודאי כמו דאיתא בנדה (דף כ"ז) נימוק הולד עד שלא יצא, ויעויין בירוש' שם פ"ג ה"ד תיפתר שיצא כ"ש נימוק, דמאלה נלמוד דלאו דנימוק למים, אבל הוא נתמסמס כדאיכא להוכיח מדאיתא בשבת (דף ס"ב ע"ב) מקום שהיו מתבשמות נעשו נמקים נמקים וברש"י שם, ויעויין בנדה (דף ס"ט ע"ב) וברש"י (בדף כ"ו ע"א) שם נימוק ונעשה דם וכו' יעויי"ש, ובכגון דא מיירי הרוקח וזהו הראי' אשר הביא מגיטין (דף ס"ט ע"א), אבל כשאינו נימוח באופן שנתמסמס, כ"א רך הוא, דאז ליכא שום חשש, ויש להכשיר. כנלענ"ד ת"ל: *)

שאלה רמה

בעובדא שבאת בטרפש הכבד שניקב, והכבד נכנס במקצת בתוך הנקב והיה אדוק למאד, אם כשרה היא או לא ?

תשובה. ניקב טרפש הכבד מקורו היא בבה"ג בה"ט יעויי"ש, ואך יש לחלק בין נקב לנקב כאשר כתבנו לעיל בסי' קנ"ד, ורק ראיה שאני כאשר יובן לכל יודעי דת ודין, כי טעמא הוא שהנקב פוסל בו, לא נזכר בהרא"ש בחולין פא"ט סי' מ"ט והמרדכי שם, ואו"ה כלל כ"א סי' ל"א והתרומת הדשן סי' קס"ג ע"ש והובא זאת בב"י בסי' מ"א, ולדעת הרמב"ם דס"ל דכל עיקר דין כבד הוא משום הסימפונות וכן טעמו בהוריקו כדלקמן בסי' רל"ב, וסתימת אבר אחר לא מהני לו, דנראה שהטרפות מל"ע, ומדקאמר "חלב" משמע דוקא זה לא מהני, וא"ל מקור במ"ש והג"א והאו"ז טעמא כתבו משום דילפינן מכבד שהוריקה כנגד הבני מעים בחולין (דף כ"ו) יעויי"ש, דמשום לקותא הוא וסופו ללקות בכולו ולא מטעם נקב, כי נקב בכבד אינו פוסל כדיש להוכיח (מדף מ"ח ע"א) בחולין וברמב"ם בפ"א הט"ז משחיטה יעויי"ש, [ומצאתי באו"ז לה"ט א"כ ובס' תכ"א שכ"כ להדיא בשם אבי העזרי] דגזרו תחלתן משום סופן, ע"כ דהוא מטעם לקותא אף שהנקב אינו פוסל בו וכדמשמע מג' דחולין (דף כ"ז ע"ב) יעויי"ש, וכן מצינו למילף מהא דאיתא בשו"ת הרשב"א המיוחסות להרמב"ן סי' קס"ב שנשאל על הכבד שנכנס דרך טרפש והיה דבוק להריאה התם מטעם דהיתה סרוכה להריאה, הא מחמת הכבד שנכנס בו אין בזה שום טרפות, וכן מוכח מהתם שמביא דעת הרבה המכשרים גם בזה, וע"כ דחלוק דין נכנס בהכבד בתוך הנקב דנחשב לסתימה מעלייתא כשהוא אדוק היטיב, וליכא למיחש לשדי תיכלא בכולה, ואם שיש לומר דהתם בהרשב"א סירכא נמי איכא דבטרפות שלא מחמת עצמן מהני לסתום אף שלא היה בתולדה, והוא קרום מחמת מכה כדיש להוכיח מיבמות (דף ע"ו ע"א) וברש"י שם, ובחולין (דף מ"ז ע"ב) יעויי"ש, ומ"מ אמר דלא מהני, ולכן נשמע מזה דגם סתימת הכבד לא תיהני דאין חילוק כיון דחיישינן לשדא תיכלא משום דהרוח עיילא, ה"ה אף בהכבד נכנס בו נמי דלקותא איכא וסופו לינטל כולו, יש לומר דהא להרשב"א בהך דינא דטרפש שניקב הוא תרי רואין, דהוא ס"ל בחידושיו לחולין דטרפות הכבד אינן מחמת עצמן כ"א משום המרה, ותרי רואין לא אמרינן, דסופו ליטול הכבד וסופו ליטול המרה, וע"כ דלא באין מטעם נקב הטרפש, כ"א מצד שהיא סרוכה לצלעות הריאה

ורצית זבח

כבד, ש"מ דבכבד דוקא כשנפרך בצפורן הא לאו הכי, כגון בשרטוט לבד לא מטרפה, ויעויין בעיטור אות כבד בה"ש שהביא להבה"ג הזה וכתב: "ולא ברירא לן מנ"ל" ע"כ, דמשמע דאף בנפרך בציפורן יש לחלק בין ריאה לכבד, ואך דהרשב"א בחולין, ובתו"ס, והר"ן בפ' א"ט והרא"ש טעמייהו משום נטולה ופסקינן כותייהו, דכ"ז הוא ביבש גמור, לא כן ביבש קצת בודאי שאינו דומה לזה, כי בשלמא בריאה איכא חששא שמא אינה מניפה, ומשו"ה בעינן בדיקה כדכתב הבה"ג יעויי"ש, אבל בכבד לא שייך לומר כן, ולכן מסתבר טעמו של הלא"ח ובהפ"מ יש להמיקל מקום על מה לסמוך, וזה שכתוב בכבד מתורת נקב יעויין בחולין (דף מ"ח ע"א) אילו אינקיב כבד להדי' וכו' יעויי"ש ותמצא כן, ויעויין בבה"ג בה"ט שכתב על הך דהתליע שעלו ג' רגלים "מד"ת מידי דהוה אכבד יבישה ותהא אסורה קמ"ל דל"ד ליבישה וכשרה", דנשמע מזה שכן היתה גירסתו בג', והתם על הכבד בבשר קאי, כן הכא דטעמא הוא משום ניטל, ואך בהתליע דאית' שאני, ויעויין באו"ה כלל כ"א סי' ח' ודוק היטיב בזה כי נכון הוא ת"ל:

*) רמד **דה"מ.** ברוקח איתא נימוקה סתמא ורמ"א בסי' מ"א סעיף ג', הוסיף "והיה לדם" דמשמע מזה דנתמסמס לגמרי אז יש לחוש, הא לאו הכי לא, וזה אתיא כאשר כתבנו, אבל יש לעיין בזה דהא הרוקח מ"מ סתם וכתב דמשמע מזה דנתמסמס לבד סגי, ואף הראי' מוכרחת, ויש לדון בזה כיון דכבדא כולה דמא, ולכן הוא דוקא שנימוח לדם צלול, הא כשנעשה גוש אחד לדם שנקרש אז שאני, דדם שנקרש אינו בגדר דם משקה, ויעויין במנחות (דף כ"א), ובתוס' (בדף ל"א), ובירושלמי דמע"ש פ"ב ה"א, שבועות פ"ג יומא פ"ח ודוק היטיב, ויעויין במ"ב סי' כ"א, ובשו"ת גאוני בתראי סי' י"ב, והבן:

אכ"מ

הריאה דנאסרת משום שסרוכה שלא כסדרן, הא בלאו זה היתה כשרה ואף דבכגון זה כשהכבד נכנס בתוך הנקב דאז בודאי הרוח שולט בו, ואין אנו צריכין לדין תרי רואין כאילו ניטל הטרפש וכאילו ניטל הכבד והמרה, ורק לחדא הוא, דהא כיון דהכבד הוא מגולה הרוח עיילא ביה וחשיב זה לנקב מפולש וניקב המרה במקום שיש נקב בכבד, ומ"מ יש להכשיר, וע"כ דטעמא הוא משום דסתמה שפיר, ולכן בכגון דא ליכא למיחש לשדא תיכלא בכולה, ויש להתיר בזה כי גוף דין זה לא הביא הרי"ף, וע"כ דלא ס"ל, ודעתייהו להכשיר, ולזאת אף לדעת הני רבוותא שמחמירין בכגון דא יודו, כי לא מיבעיא לפי שיטת הרמב"ם איכא למימר דבודאי מהני סתימת הכבד, ותדע לך דבשוג הע"ט לא זכר מטרפש הכבד כלל, משמע דנכלל זה בדין קנה הכבד, הא לאו הכי ליכא למיחש, וא"כ סתימה מהני ואף נעיין באשכול בה"ט סי' י"ז אי איניקב טרפשא דכבדא טרפה וכו' עד וחזי לן אי נסתם הנקב ע"י קרום כשר דלא מלינו שי"ך אלא בנקב המטריף מל"ע, אבל נקב דהטרפש הוה כשאר מכות שאינן ממיתות שדרכן להעלות קרום ומתקיים כדחזינן במכה שע"ג היד שמתרפא ע"י קרום ומתקיים, עכ"ל. וכיון שכן, יש לומר דגם בסתימת הכבד אשר הוא נכנס והדוק היטיב דמהני סתימה זאת, דלניקב לא חיישינן כ"א לניטל, ובשלמא כשאינו מונח בתוך הנקב הוא ניטל דסופו ללקות מחמת שהרוח מתפשט על כל הכבד, אבל כשנכנס, החסרון הוא רק בזה לבד, ולא בהכבד כולו, ואם דמלינו דוגמא לזה בעירובין הקורה לריכה להיות בריאה וכן במעמידי קורה יעויי"ש. ואוף הכא כן. וא"כ מעלמות עלמו היא כנראה מפ"ו מסחיטה, אבל באופן זה איכא למימר דשאני, ולא אזלינן אלא בתר מעמדו, וכדאיתא בירוש' דדמאי פ' ה' ע"ש. ולזאת יש לדון להכשיר. כנלענ"ד ת"ל*):

שאלה רמו

ובדין שנמצא אצל הכבד כים גדול כאגוז, ובשחתכו נמצא כמו כבד. מה משפט התרנגול הזה?

לפקו"ד נראה לומר בזה דכיון דמראה הכבד בו ותבניתו וצורתו אז נידון הוא בגדר יתר הכבד המבואר בבה"ג והובא ברא"ש בחולין פא"ט סי' כ"ד דטרפה, וכן כתב המרדכי בפא"ט ואם שמהרמב"ם בפ"ח הט"ז משחיטה נראה דחסר כשר, וא"כ גם ביתר הדין כן, אבל מהתוס' ורש"י לא משמע הכי כאשר כתבנו לעיל סי' רמ"א, וגם מתורתו של האו"ה בשער כ"א סי' ח' כתב כן לפי דעת הרמב"ם, ובסי' ט' הביא את דברי המרדכי והרא"ש, ודבריו צ"ע דהא בחסר כתב בשער כ' דין ג' דמותר דלכאורה סתרי פסקיו אהדדי, וי"ל בדוחק דשאני כבד דהוא נמנע מהמציאות כן יסבור דהיא טרפה וכדביארנו לעיל. ולזאת בדין זה מכיון דפלוגתא דרבוותא היא לכן מס' צריכין ליזיל לחומרא, ואך אם אין להתתיכה צורת כבד, אז בודאי אף להמחמירין יש להכשיר, כי אין זה יתר וחשוב זה לדלדול בשר בעלמא, או לתלתלי בשר ולא נידון ביתר אבר, ולכן בדין זה אם יש לו צורת כבד ומראיתו טרפה היא, ואם אין לה צורת כבד אף דמראה כבד יש לה יש להמיקל אף שלא במקום הפס"מ על מה לסמוך. כנלענ"ד ת"ל **):

שאלה רמז:

כבד של עוף היתה נפוחה מאד וקשה במשושה, מה דינו?

תשובה. דין בג' לא הובא אלא לגבי ריאה, והתם בחולין (דף מ"ז ע"ב) איכא למימר דטעמא אחריכא אית בה מפני שא"א לה לרחף ולהניף, ואם דמתוספת נראה דכשרה יעויין ברמב"ם בפ"י משחיטה שנראה כן, וכן כתבנו לעיל בסי' ק"ה קח משם, ובשאר אברים י"נו מעלה ולא מוריד הנוסף הזה, כי לא מלינו גדלות הנוסלת בשאר אברים כדאיתא ברש"י בחולין (דף מ"ה ע"ב) ד"ה מפני כבדו שהוא עב וכבד אבל לא נתרכך מבפנים חולי הוא זה או לא, וכן איתא בבכורות (דף מ' ע"א), ואך בזה יש ליישב דעת הר"ן בפ' א"ט והובא בב"י בסי' מ"א שפליג על הבה"ג בדין כבד נפוח, ולענ"ד נראה לדון בזה דיש חילוק גדול בין נפוח מחמת חולי לבין נפוח מחמת גודל, ומהא דאיתא בבכורות (דף מ' ע"א) בשחול וכסול א"ל דהתם שאני, דהתם מטבע באת הגדלות ולזאת אין שום טרפות בזה, לא כן בבא מחמת חולי, ומלישנא דרש"י בחולין יש להוכיח דאם מחמת חולי ונתמסמס אז בודאי חולי הוא, אך כשלא נתמסמס אז יש מקום לשקול ולמטרי בהך, ולכן באם שניקב אז

ורצית זבח

*) רמה **אה"מ.** במה שמבואר פה יתורץ מ"ש המהרשד"ם בחיו"ד סי' מ"א לדעת הרשב"א יעוי"ש, ודין זה בפלוגתא היא דעת המשפטים יש ב ח"א סי' שס"ב להכשיר, ודעת הר"ש בסי' מ"א להטריף ומהך דשו"ת הרשב"א אין ראי' משום דס"ל דגם בכבד אינו מל"ע ומגדר תרי רואין לא אמרינן, אבל כאשר ביארנו אין לו שייכות לגדר תרי רואין בדין הדין ונוסף לזה יש לדבר טובא ובהגהותינו לש"ע, מבואר מזה בכ"ד באורך ת"ל ולכן בדין הדין בהפ"מ המיקל יש לו על מה לסמוך ויעוין בטוטו"ד מהד"ק.
סי' ס"ח ובמהד"ת סי' קכ"ב והבן ברמב"ם פ"ו ופ"י משחיטה, ובחידושינו להרמב"ם ז"ל מבואר:

) רמז **דה"ב. יעוין נא במ"ז סי' נ"ה ס"ק ד', ובמק"מ סי' מ"א ס"ק כ"ז, ובשפ"ד ס"ק ט"ז, ובסי' כ"ז ס"ק מ"ח והבן, ויעוין נא בפר"ח סימן מ"א מ"ש והבן, ויעוין במהרשד"ם סי' מ"א חיו"ד בחידושי דינים שמביא ב' דעות דיש מי שסובר דוקא במקום מרה ובמקום חיותא, והרא"ש אוסר, דנמלא לפ"ז אם נמלא יתרת שלא במקום מרה ושלא במקום חיותא אז יש לדון בזה טובא; "חדא" דיש מי שסובר

אז בודאי יש לדון כדעת הבה"ג, ומצינו דנפוח חולי הוא יעויין בגיטין (דף ס"ט ע"ב) בד"ה לטחלא מ"ש בזה, וכריאה אפשר דיש לחלק בין גידול ותוספת בהכמות אבל היא מתנועעת, ובין כשאינה מתנועעת אז ניכר דחולי הוא זה, ולזאת בכבד דקשה במשושו והוא נפוח מחמת שהוא לב בודאי דאם יש לו מראה לבן וכדכתב רש"י בחולין (דף מ"ז ע"ב) בד"ה דנפיחא וז"ל: לבנה כבקעת וכו' יעוי"ש, ובאמת כן דעת ס' הפרנס סי' פ' ובאו"ה שער נ"א סי' יו"ד יעוי"ש כהבה"ג, ובזה א"ש שכתב „יש לעיין בריאה" וכאשר הוכחנו משום דיש ב' מיני נפוח, ואם דיש להנפוח המראה הזאת אז סימן הוא דלא הדרא בריא ונימוק הוא, וכן יש להוכיח מהרוקח סי' שפ"א שכ"כ, ולזאת כיון דדברי בה"ג דברי קבלה הן, בודאי דיש להחמיר, ואך כל זה הוא כפי שכתב הבה"ג דאז אין לך סברא להתיר, וטרפה, ואם יש נפוח, לבד מבלי שום שנוי מראה אז יש להתיר. כנלענ"ד ת"ל: *)

שאלה רמח.

ובמה שנמצאת בתרנגולת מרה נפוחה ומראיתה נשתנה במקצת אם להתיר?

תשובה. כבר כתבנו לעיל בסי' ק"ה ובסי' הקדים מה דין הניפוח אם יש בו כדי להטריף או לא, ולדעת הר"ן בפא"ט בודאי כשר, כי באמת דין זה לא הביאו הרבה מהראשונים, ואך ס' הפרנס סי' פ' כתב זאת בשם השערים יעוי"ש, ואך הוסיף ואמר „כבד שהיא נפוחה וניכוה ועבה ונירקב יש לעיין בריאה אם לבינה היא כלי"ג טרפה ואם אדומה היא כשרה", דמלשון זה נראה דהגדלות לבד אינה פוסלת, כי שינוי בכמות אינו פוסלת אם בא מצד הטבע, וכדמצינו בבכורות (דף מ' ע"א), ואך טעמא אחרינא אית בה דאיתא בחולין (דף נ"ו) הוריקה כבד כנגד בנ"מ דיש לאסור, ולכן אם לבנה היא אז יש לדונו או למראה הפוסלת, או למראה כשרה, ולזאת אמר דמן הסתם אחזוקי ריעותא לא מחזקינן, וזה במראה לבד, אבל אם יש שינוי מראה ונפוח ונרקב דאף אם הם בפ"ע אין בזה כח כדי לפסול בזה, מ"מ בהצטרפותן ביחד סימן הוא שמחמת המכוה באת, ואת זה מצינו ראינו למילף מתיבת „ניכוה" שכ' ואך שקשה לומר כן הגם דיש להדברים האלה מקור ממתניתין דנגעים פ"ח מ"א ומרמב"ם פ"ה מטו"ל ה"ג, ובתוספתא נגעים פ"א מפרש יולא ד' מראות נגעים שעור ובשר ניטמא בהן ובהן השחין והמכוה וכו' יעוי"ש, דמזה שמעינן דמראה לובן למכוה, מ"מ יש לחלק, ולא עוד דהאו"ה כתב בשם ס' הפרנס בשער נ"א סי' יוד ולא כתב „ניכוה", ולכן ליכא למימר דמחמת מכות הם איירי דאז היא ריעותא, ועוד דזה חידוש דין לגמרי, [ואך כדי ליישב את דברי הר"ן י"ל כן,] ועוד לפי דאיתא בבה"ג בה"ט וכבדא דעביא וכו' דנראה שתמא, וע"כ דזה גופא סימן הוא, אם נשתנה בשר הכבד נימוק הוא ונרקב דמשמע שלא מחמת מכות אם הוא ודברי קבלה הן לכן יש להחמיר בזה, והגם דמצינו שינוי באברים אינו פוסל, אבל מחמת חולי שאני, כי בטבע אין מדה לאבר ובריא הוא, ואך בלקיחא דאז חולי הוא, ומצינו דחולי הוא בטחול נפוח בגיטין (דף ס"ט ע"ב) ברש"י בד"ה לטחלא שטחול שלו נפוח וגדול מחמת חולי, עכ"ל. לכן בבהמה ובעוף אם לקתה כ"כ נטרפת בה. ואם שאין לדמות טרפות זה לזה, יעויין ברשב"ס בב"ב (דף ק"ל ע"ב) ד"ה בטרפות אבל במרה מצינו מפורש כן בבמ"ל (דף ק"ז ע"ב) זו מרה וכתב רש"י ז"ל וז"ל: שהמרירה שבה גדולה ונובעת ומתפשטת בגידין ובעלמות עכ"ל. הרי דנפיחות המרה במדה יותר מדאי חולי גדול הוא זה ואך עם ריעותא אחריתי כגון ברקבון בשר, הא הנפוח לבד אין זאת ריעותא להטריף את הבהמה או את העוף וכאשר יש להוכיח מדינו של המרדכי בניפוח בלומת הגידין בפ' בהמה המקשה, ולזאת בנד"ד אם נשתנה מראיתה לרקבון אז בודאי יש להטריף, ובנפוח לבד כפי הוכחות האלה, יש להתיר בפשטות כנלענ"ד ת"ל **):

שאלה רמט.

בעוף שנמצא כים של המרה ריקנית, אם יש להתיר?

תשובה. דין זה אפשר למילף מהא דאיתא בבכורות (דף מ' ע"א) דיש לו ב' כיסין בידוע שיש לו ב' בלים ע"ש, ואמרינן דהאחת נתמעכה, ולזאת

ורצית זבח

שסובר דיותר כחסר וחסר בכבד כשר, ואף דרובא מטריפין, כ"ז הוא ביתר כיאות וכהגון, הא שלא כדרכה אין זאת יתרת, ושהיה י"ב חדש בזה מהני, ודו"ק:

*) רמז קוה"ק. יעויין בטוטו"ד מהדו"ת סי' קכ"א שדעתו להטריף, ובשאילת יעב"ץ ח"ב סי' נ"ח ול"ע שלא הביאו שניהם להך המבואר בדברי הראשונים, ויעויין נא בפר"ח בסי' מ"א מ"ש בזה, ובשפ"ד סי' נ"א, ויעויין בתבו"ש סי' מ"א ובשו"ת כנ"ר ח"ב סי' כ"ד מ"ש בזה, ול"ע טובא, אכן אם לא נתמסמס נראה דכיון דאינה קשה כאבן יש לדון בזה להתירא, אם מראה לבנה יש לה, ואף דא"ל דמראה לבנה גופא סימן הוא מ"מ לעני או בהפ"מ לא הפסיד המיקל, ואך אם יש לה מראה לבנה ועבה ונרקב אז אין שום מקום להקל כנגד בה"ג שדבריו דברי קבלה, ודוק היטיב בס' הפרנס ותמלא כן יעוי"ש והבן בשבת (דף ס"ה ע"א) וברע"ב בפירוש הלינית, ומפירוש המשנה ומירושלמי דשבת שם בפ"ו לא משמע הכי, דהירושלמי מפרש פודגרא, וכנראה הוא כאב הרגלים, ויעויין בסוטה (דף יו"ד) וא"כ אין ראיה:

**) רמח דה"ב. יעויין בב"י בסי' נ"ו וברמ"א שם סעיף ע' ובש"ך שם מ"ש בזה ויעויין נא במנח"י כלל פ"ז ס"ק כ' מ"ש בזה, ובגוף דין זה במחלוקת היא שנוי, ולפי דברי הראשונים הרמב"ם בפ"ח

ולזאת גם בזה יש לנו לומר דהמרה נתמעכה ונתפשטה בשאר אברים, ובמדה יותר מדאי, וכנראה מרש"י ב"מ (דף ק"ז ע"ב) דריעותא חשיבא ואולי הוא זה, ואפשר שיש לחוש לנקיבת הכיס, וכאשר נעיין נמצא שאין שום חשש בזה. דהנה בפסיקתא זוטרתא בפ' שמיני „שאם יש שם התלי בידוע שמרה בלועה בכבד וכשרה, אבל אין התלי שם ה"ה אסורה וטריפה" ע"כ, דמשמע מזה דלא בעינן טעימה כלל כאשר יעויין שם, ואין חשש כלל לנקיבת התלי, כי לפי מה דאמרינן בברכות (דף ס"א ע"ב) דכבד כועס ומרה זורקת בו טיפה, וא"כ כל המרה אזלא בהכבד ואין חשש בזה ולכן יש להכשיר בפשיטות, כ"כ מעיטור ה"ג אות מרה „וליתא לתלייה אמרינן מיאסר אסר וטרפה איתא לתליי' ואישתקלא לה כשרה וגרים כן בבה"ג, ונכונה היא גירסא זאת עיי"ש. כנלענ"ד ת"ל *):

שאלה רנ:

בבהמה נמצא שהכים והמרה שלה היו יבשים ונפרכים בצפורן, אם יש להתיר?

תשובה. יבש כדי שתהא נפרכת בציפורן שמעינן מחולין (דף מ"ו ע"ב) דבמקום דלא שלטא בה אוירא טרפה הכנה וכתבנו לזה לעיל בסימן ק"ט וק"י כמה ראיות דהוא כן, ויעויין בירוש' דבכורים פ"א ה"ח עד כדין לחה קלורה ויבשה לקלור, ובערלה פ"א ופ"ג ומכ"ד. ולזאת גם בזה יש לומר דחשיב לחסר, אבל כל זה הוא לדעת הסוברין דיבש הוא מתורת נקב, אכן לפי שיטת הרמב"ם בפ' ח' ה"ו משחיטה דסובר דהוא מתורת חסרון, וא"כ צריך להיות דינו כדין חסר המרה, דאם נמצא טעם מרירות בהכבד יש לדון להכשר. כי הפרש יש בין נקוב לחסר, דבנקוב טעימה לא מהני, ובחסר מהני טעימת הכבד, כאשר יעויין בבה"ג בה"ט שכתב דין טעימה בניטלה, ולא בניקבה אבל יש לדון בזה, דהנה מה דמהני „בחסר" הוא דמסתמא תלינן, אבל „בניקבה" דלא מהני טעימת הכבד הוא מטעם דאמרינן שניקב הכים, ובזה קרוס שעלה מחמת מכה לא מהני, אבל הא ניחא לשיטת גירסתנו דאיתא בבה"ג „ודאי ניטלה המרה ואיתא לתלויה אמרינן מיאסר אסר וטרפה, ליתיה לתלייה ואיהי אישתקלת לה כשרה", דהטעם הוא משום ניקב הכים, ולכן לא מהני טעימת הכבד, אבל לפי גירסת העיטור באות מרה בבה"ג וכתבנו לעיל בסי' הקודם, שכיון לדין הפסיקתא זוטרתא בפ' שמיני, דבמקום „דאיתא" צריך להיות „דליתא" וכשיש הכים לא בעינן טעימה כאשר נראה שם, ולזאת אין ראיה, כי מכיון דאית לן כללא דכבד כועס ומרה זורקת בו טיפה אין ראיה שניקבה כיסה, ובודאי גירסת העיטור היא נכונה, ולזאת בנד"ד אף שנחשוב לניקב, מ"מ טעימה מהני, ולזאת נמצא דגם בנידון זה דיבש ג"כ מהני, ואף לפי שנעיין היטיב נמצא דבמחלוקת היא שנויה, ולדעת הבה"ג מתורת חסר ונטיל, וזהו ניטלה ודאית, ובאופן כזה טעימה לא מהני; וחלוק דין חסר מניטל ע"י חילי, דהרי ריעותא לפנינו, וכן אף לדעת הרמב"ם, וגם להעיטור דסובר „דאיתא" אף טעימה לא בעי, זה בבריאה, אבל ביבשה שאני, ולכן לפי כל הדעות נראה אם נפרכת בציפורן, אז יש להחמיר, וכשאינה נפרכת כגון בשרטוט לבד, אז המיקל לא הפסיד. כנלענ"ד **):

שאלה רנא

בבהמה גסה נמצא ב' מרות נפרדות זו מזו, ואף במקום חיבורן אחד הוא, וכשהגביהו האחת נשפכה אל הב', מה דינה?

תשובה. שאלתו זאת יש לפשוט מהא שכ' השבולי הלקט בשם רבינו שמחה „ואם סמוכות זו לזו אי שפכי אהדדי כשרה". דמשמע מזה דעל נפרדות מיירי, ואף במקום חיבורן אחד הוא, וכן כתב הגידה לדרך בכלל ראשון מאמר ב' פ"ז נמצאו ב' מרות נוקבין הא' מהם אם שופכות דרך אותו נקב מה שבשתים כשרה וכו' עיי"ש, הרי בנפרדות קמיירי, ויעויין בס' הפרדם לרש"י סי' רי"ז שדעתו בב' מרות להכשיר, וכן יש למילף ממ"ש הבה"ג שכ' „אישתפכין אהדדי, כשרה", עכ"ל ויליף לה, מתרי סניא דיבי הנזכר בחולין (דף כ"ח ע"ב), משמע דגם בתרי הדין

ורצית זבח

בפ"ח משחיטה נראה דכאן יש לומר נמי דוקא כשניכר שינוי וריעותא בהמרה וכמו דאיכא לדון מרש"י (בדף מ"ז) בחולין יעויי"ש, וכן לפי דעת הראב"ד בת"ד סי' י"א בריאה נפוחה, ובודאי בהגדולות עם שינוי מראה ורקבובית אז פוסל, אכן בזה לבד אין שום פסול בזה, ויעויין בד"ק סי' מ"ב ס"ק ג' ובנד"ד מ"ש בזה וצ"ע שלא נתעוררו מכל אלה והבן, דבודאי דהיכא דיש חשש מסמום ורכות יש להחמיר: ודוק:

*) רמט **אה"כ.** מזה נראה כדעת הא"מ והתבו"ש סי' מ"ב ס"ק ג' יעויי"ש, ודעת הפר"ח בסי' מ"ב דבעי נפיחה וצ"ע טובא, יעויין ברח"פ סי' מ"ב, ובד"ק ס"ק ג', ובמק"מ ס"ק וא"ו, וצ"ע דלא נתעוררו מכל אלה, ודוק:

) רנ **אה"מ. כפי המבואר פה יש מקום עיון במ"ש הפמ"ג בשפ"ד סי' מ"ב ס"ק ה' יעויי"ש, וכנראה לא היה לפניו ספר העיטור, ויעויין בתב"ש ס"ק ג' וצ"ע טובא, ויעויין בסי' נו"ן סעיף ג' דנתמסמס ה"ה כנטיל, ואף מידי פלוגתא אפשר דהדין זה לא יצא, ואם שנדמנו לחסר טעימה והרגשת מרירות מהני, ואם שיש לחלק בין ניכר לאינו ניכר וכאשר נראה מהראשונים, אבל לשיטת הרמב"ם נראה כן, וכן מטעם נקוב אם דבוק היטב להכבד וסביך טובא דיש לה סתימה מעלייתא מהני שפיר, ולזאת אם יש עוד ספק לזה, אז יש לדון בה בסברא ובחילוק, כי עיקר דין דחסרה המרה בפלוגתא שנויה, ואיכא מאן דס"ל

הדין הוא כן, וחלוק דין זה מתרי בועי דסמיכי להדדי [ול"ע על מרן רבינו הב"י בסי' מ"ב] ואף להעיטור דלא גרים ומישתפין להדדי, מ"מ יליף להו מתרי סניא דיבי, ויעוין בתה"ד פסקים וכתבים סי' רע"ו מ"ש בזה, ולזאת אם שיש לדון בזה כי יש הרבה המחמירין בזה יעויין בב"י שלא כ"כ, מ"מ כיון דעיקרא דמילתא דחסר המרה בפלוגתא שנויה דיש מכשירין, ואף דלא פסקינן כוותייהו, אבל יש לגרפס בכגון דא היכא דשפכי אהדדי אף שנפרדות הן ולהכשיר, וכ"כ להוכיח מס' האשכול סי' כ' יאי משתכחין תרין, בזעינן להו אי שפכי אהדדי, כשרה, לזאת במקום הפ"מ יש להכשיר, ככ"ל*):

שאלה רנב.

ובשאלתו השניה שנמצאו בשור ב' מרות אחת מקמא והשניה מגבה רחוקה הרבה ממקום המרה, ונקלפה לגמרי ושלמה היתה מכל צד והיה הפ"מ, ודן להתיר, אם יפה הורה?

תשובה. כדין דכל יתר כנטול דמי המבואר בחולין (דף כ"ח ע"ב) ובבכורות (ד' מ') ופסק כן הרמב"ם בפ"ו משחיט: בב' מרות דטרפה, וכן דעת המהר"ם בשו"ת מיימוניות סי' ו', ובהג"מ שם ס"ק כ' וזהו שכ' שם דראבי"ה לא התיר אלא ע"י טעימה, נראה דעל חסר לגמרי מיירי, הא כשנמצאו ב' לא מהני לזה טעימה, וכן למדין מאו"ה שער כ"ב דין ח', וכן דעת הבה"ג בה"ט, והלל"ד כלל ראשון מ"ב פ"ז, וכן דעת השבולי הלקט בה"ט סי' ז', ורא"ש בפא"ט, והטור, ופסיקתא זוטרתא פ' שמיני, ובס' האשכול הח"ט בקלרה סי' כ' וזהו במקום הראוי להיות מרה, ובזה יש להכשיר משום יתרת, מפני דכיון דהטבע נתחלקה לב' חלקים וחלש החלק האחד ואין בו כח לפעול ולזאת אם עומדת על מקומה הראוי סימן הוא שיתרת מרה היא לא כן כשעומדת שלא במקומה הראוי, אין זאת מרה, ואף דיש שם מרירות, כי איננה פועלת כלל, וכדאמרינן ביתר רגל, וכן דעת הראב"ן בסי' תל"ג בא"ז הובאו דבריו ביתר רגל, ולכן אם דהתם דליכא שום מחלוקת אמרינן דאם כשהיתרת איננה במקומה הראוי לא נידונית בדינא דיתרת, בכאן דעיקר דין זה בפלוגתא שנויה, דדעת רש"י והרי"ף להכשיר, א"כ אף לדידן דמחמירין אבל בכגון זה יודו, ויעוין ברוקח סי' שפ"ד דדעתו כדעת המכשירין במרה וכן כתב המרדכי בפא"ט ויליף מיתרת ריאה בחולין (דף מ"ז ע"א), ולזאת בכגון זה נראה דאין זאת יתרת, ובפרט דכשנקלפה נמלאת שהיא בפ"ע ואין לה שום שייכות אל הכבד כלל, אין זאת אלא מכה לבד, ולזאת יפה התיר, ככלענ"ד**):

בהך

ורצית זבח

דס"ל דכשרה, יעוין בב"י סי' מ"ב שהביא לדעת המכשירין, ויעוין בעיטור אות מרה, ובס' הפרדס לרש"י סי' רי"ז והבן. ואפשר גם ביבש גופא יש לחלק מריאה, ומדין השנוי בסי' נ"ן, מפני דאיכא מאן דס"ל חסר המרה כשרה, ובודאי איסור וטרפה ודאית אז אמרינן דנתמסמס דינו כחסר אבל בס' לא, כי לדעת המקילין אין חשש, ואף לדעת המחמירין וכפי פסקא דידן, מ"מ כיון דטועם ומרגיש מהני, דסי' הוא שנבלע קצת בהכבד, ואם דיש לומר דגירסת הבה"ג אשר לפנינו שכתב ואיתא לתלייה אמרינן מחסר חסר וטרפה, דיקשה הלא בזה כשרה כשנרגש המרירות ולדבריו משמע דלא מהני, וע"כ דמיירי באופן שניכר ונראה דניטלה וכאשר כתב „ניטלה המרה לגמרי" יעויי"ש, אבל כפי גירסת העיטור ליכא למימר הכי, וכן כנראה מהפסיקתא זוטרתא, ואיכא למימר דגם בזה מהני טעימה וכדכתב השבו"י ח"א סי' ר"ג יעויי"ש, אבל קשה לומר כן דניטלה וחסרה תלוקין הן זה מזה כידוע, וגם לפי העיטור נראה לומר דשאני, ויש להחמיר בודאי ניטלה, וכאשר נראה מלישנא דהעיטור יעויי"ש, והמלא דלא מהני בזה טעימה, ולזאת בכ"ד אם יש עוד ספק, ובצירוף עוד סניפים לעת הצורך יש להעיר בזה, והבן:

*) רנא **גדה"ם.** כן יש ללמוד ממ"ש בשו"ת מהר"י מברונא סי' קפ"א, אבל משם נראה דאם הם ב' ושפכי להדדי טרפה, ואך הוא הכשיר יען כי היה בשרם רחב דכולן שופכות, ועפ"י מ"ש הרא"ש ויליף מתרי בועי דסמיכי, וכן הטור בסי' מ"ב, וזה שכ' פה הוא כדעת הרדב"ז ח"ד סי' קכ"א יעויי"ש, וזה שכתב התבו"ש סי' מ"ב ס"ק ו' צ"ע דבשו"ת מהר"י מברונא לא נזכר כלל שיעורא דאצבע אלא כ' „רחב" סתמא ויעוין במק"מ ס"ק ג' ולזאת בודאי הכוונה היא להכשיר בהפ"מ ול"ג דאז איכא למיסמך אהני רבוותא, משום דהר"י לא כ"כ, וכן רוב מהאחרונים יעויי"ש, ויעוין בפר"ח סי' מ"ב ס"ק ט' שמביא זאת בשם הרדב"ז, אבל צ"ע שלא נתעורר מדברי הראשונים האלה, ודוק היטב בב"ר סימן ס"א מ"ש בזה בשם הראבי"ה ובמרדכי פא"ט והבן:

) רנב **דה"ב. מכאן נראה דיש להתיר במקום הפסד אם שמתיקן רחוקות. אבל מהפמ"ג סי' מ"ב במ"ז ס"ק ב', ושפ"ד שם לא נראה כן, ולהחמיר, ויעוין בד"ק ס"ק וא"ו, ולענ"ד יש לדון בדין זה משום ס"ס דפלוגתא דרבוותא במרה דיש הרבה מכשירין, וגם במקום שאינו ראוי יש ללמוד מסי' כ"ה בב"י משם המרדכי והרמ"א שם סעיף ד', ויעוין במ"ז סי' מ"א ס"ק ט"ז, וסי' מ"ב ס"ק ד', ובסי' כ"ה ס"ק ד', וגם להפר"ח דמחמיר שם בס"ק י"ד, אבל בכאן שאני כאשר יעוין בסי' מ"ב ותמלא דס"ל דטעימה מהני, ויש לדון בזה מתורת ס"ס כאשר כתוב בסי' הקדוש, ומפורש יוצא כן מסי' מ"ב בחיו"ד להמוהרשד"ם עיי"ש בב' מרות, אבל קשה לסמוך על זה דהרבה פליגי, ולזאת יעוין נא במק"מ ס"ק י"ב ובטוטו"ד מהדו"ת שכ"כ, ולכן בהפ"מ יש להתיר והבן במ"ש הרדב"ז בח"ה סי' ב"א שב"ג בזה ובח"ד סי' קכ"א ודוק:

אה"כ

שאלה רנג

בהך עובדא שאירע שהיתה כמו בליטה גדולה בטחול של נסה, והעור שלם, ואך כשפתחו מצאו בועה של מים עכורים; ויש מכשירין, ויש מחמירים. מה דינה?

תשובה. בריאה לא מלינו לבועה שפוסלת, כדנראה מחולין (דף מ"ח) וכן דעת רוב מהראשונים, ואך הרמב"ם בפ"ז משחיטה ה"י ובפי"א ה"ה דלריך בדיקה, דחיישינן לניקב הסימפונות, וכשבודק ומולא דהסימפון במקום הבועה שלם ויפה, אף לפי שיטת הרמב"ם כשר, וא"כ בשאר אברים ידעינן מריאה, דאם בריאה בועה אינגה פוסלת, מכ"ש בשאר אברים, דיש דס"ל דאינה בשאר אברים יעויין בב"י בשם או"ה, וכן יש לומר אף לדעת הרי"ף והרמב"ם, יודו שבועה בטחול אינגה פוסלת, מפני דבריאה דאיכא סימפונות חיישינן, לא כן בטחול דבעינן שיהא נקב ניכר ע"ג העור, וא"כ מכיון דהקרום מלמעלה שלם, שאין זה נקב אין לחוש, אבל מדאיכא למימר דהטעם הוא בריאה משו"ה חיישינן דקרוס, סופו ליפסק ולזה, אף בשאר איברים הדין כן, ואפשר שזהו טעמו של האו"ה שכתב אפילו שלא ניקבה אלא נימוחה או שיש בה בועה מליאה מוגלא ע' אם נמסמס והוא שהרופא גוררו רואין אותו כאילו אינו לכ"ד' עכ"ל, דע"כ טעמו הוא משום דסוף הקרוס ליפסק, דאל"כ לדידן דסברין כשיטת החולקים על הרמב"ס בחסרון מבפנים, ונחשב ללא חסר כלל אף בזה כשר, ואיברא דאת זה אפשר לתרץ דכיון דניכרת דרך העור לא חשיב זאת לחסרון מבפנים, כ"א לחסרון מבחוץ, אבל ע"כ הוא מטעם דסופו של קרום ליפסק, אכן לפי מה שהוכחנו לעיל לשיטת הרמב"ם והרי"ף דטעמייהו הוא דוקא משום הסימפונות, ויעוין בסי' קע"ט מ"ש בזה, וא"כ בנ"ד ליכא למיחש כלל, דהלא העור שלם ומקיפו מכל לדדיו, וכן יש ללמוד ממ"ש האו"ז בשם ראבי"ה דטחול של פרה שהיה נפוח כראשו של תנוק וחתכו את הניפוח והיה בפנים כמראה השעוה וגרדו בסכין וגרדו כמו מוגלא, ושלם היה מכל לד שלא נרקב והכשיר, וכן הוכיח מרא"מ בשם ר"ת, וכ"כ במים סרוחים אמר לו יעויי"ש בסי' תכ"ב, והביא נמי להך דאו"ה [כי זה נובע מהשערים] ולזאת בנ"ד, אם היה הבשר שלם מכל לד שלא נרקב יש להתיר, כי כאשר נדייק נמלא שגם מאו"ה שם נראה להוכיח כהאו"ז, והרוב מן הראשונים לא כתבו, לזאת נראה דיש להקל בכגון זה, דיש על מה לסמוך. כנלענ"ד ת"ל *):

שאלה רנד.

בטחול של עוף שהיה נפוח ובועה בתוכו, אם יש להתיר?

תשובה. אף בשנוי דעור אינו פוסל כלל, כי חלוק דין טחול עוף מטחול בהמה, כאשר כתב הרמב"ם בפ"י משחיטה ה"י, ויעוין בר"ן בחולין, ובכס"מ שם מ"ש בשם הרשב"א, ובטור סי' מ"ג ובב"י, ואך כי יש להקשות הא שכתב הרשב"א, כיון דאין חילוק בין סומכו לקולשו יהי' בכ"מ טרפה, ובאמת יש לעיין נמי מהא שכתב המרדכי בפא"ם בסרכות בריאה של עוף ולעיל בסי' קל"ז כתוב מזה, דיש פעמים שפוסלות, וא"כ אוף הכא נימא כן, ונראה דיש טעמא אחריכא בטחול של עוף, יעוין בס' האשכול בה"ט סי' ע"ו במה שכתב: דעוף אין לו טחול כלורת הבהמה ואינו מונח על הכרס. לפ"ז הוא כשר בכ"מ כי אינו מונח ואינו פועל מאומה על הבני מעים. ולכן בנ"ד אין שום חשש, ואף להמחמירין בניקב, אבל בזה שאני, ופשוט. כנ"ל **):

שאלה רנה.

בבהמה נמצאת הכוליא שלה אדומה מאד והגיע להלובן, וכנגדה היה הבשר אדום מאד וזה בא מחמת הכאה, אם יש להתיר?

תשובה. דין זה יש ללמוד מהא שכתב הרוקח בסי' של"ח וז"ל: כוליא שהאדימה כולה או מקלתה ואין בה ליחה ולא דבר רע כשרה" עכ"ל הרי דאדום אינו פוסל בכוליא, ואף שהאדימה דנראה דבא האדמימות

ורצית זבח

*) רנג **אה"ב.** חידוש דין זה הוא, דאף שאין כעובי דינר זהב, כיון דהיה הבשר שלם מכל לד דכתוב דיש להקל, דהלא יעויין נא בסי' מ"ג סעיף ג' ברמ"א ובת"ח כלל פ"ט דין א' איתא כעובי ד"ז. ואך דראבי"ה, והמרדכי המובא בב"י נראה כן, ואם אין שנוי מראה אף בעור לבד סגי, כי חלוק מבועה בריאה, ואם דהתם פסקינן דלית למיחש, מכ"ש בהא, ויעוין בב"ח בסי' מ"ג מ"ש בזה, ויעוין בפר"ח מ"ש בזה, וכ"כ דעת הכו"פ שם, ואך מידי פלוגתא לא נפקא יעוין בתבו"ש ובמ"ז שם ס"ק א"ו, דמ"ז הוי ריעותא, וא"כ כ"ש הוא במים עכורים וסרוחים, ויעוין בטוטו"ד מהד"ת סי' קל"ד ובשאילת יעב"ן ח"ב סי' ק"ה. ולכן אם הבשר מסביב שלם, ובהפ"מ יש להקל, אם אין שנוי וקלקול נראה בעור הטחול כלל, ול"ע. ודוק היטב והבן ברש"י בבמ"ל (דף ק"ז ע"ב) ולעיל בסי' רמ"ח במש"ש:

) רנד **דה"מ. במה שכתוב בשם האשכול יש לייטב מ"ש המהרש"ל ול"ע שלא נתעורר מזה, דלאו בצורת הטחול לבד תלוי, כ"א יש עוד טעם לזה, ואם שהפר"ח בסי' מ"ג ובספ"ד וברא"פ ודוק היטב, ולפי המבואר בכאן נראה דיש להתיר בפשיטות, כי שאני דין זה, ואף להמחמירין בבהמה, ומכ"ש דבזה גם בבהמה ל"ע כדמוכח בסי' הקדוש:

שאדמימות ע"י מכה כי זה הוא החילוק בין האדימה לאדומה הנזכר בחולין (דף מ"ו ע"ב) בריאה שהאדימה מקלתה (ובדף מ"ז ע"ב) באדומה, (ובדף כ"ג) יעויי"ש, כי א"כ דאסא לאשמועינן אף שאדומה יותר מדאי, הא מכיון דהכוליא אדומה היא אין שום הפרש בין אדום במקלת לאדום בתכלית האדמימות, כאשר יש להוכיח מהירוש' דמעשרות פ"א ה"ב, וסוכה פ"ג ה"ו ובנדה (דף כ"ד), ויעויין בירוש' דשבת פ"ח, ופסחים פ"י ושקלים פ"ג יין אדום, ובתוספתא דשבת פ"ח, ובירוש' שם פי"ד ה"א ובכ"ד בבוי"ר ויעויין לעיל בסי' קע"ג שדברנו מזה. וע"כ דהפרש יש בין אם נעשה מחמת מכה או לא, וכאשר כתב העיטור באות דיו והרא"ש, בסי' י"ג, ואם דהר"ן והרשב"א ובעה"מ לא ס"ל כן אבל גם לדידהו איכא למימר דשאני מקום שהוא אדום במקלת, ממקום שאין בו אודם כלל, ולכן בהאי דינא בודאי אין שום הפרש בין אודם לאודם ואך יש לעיין אם מיירי מחמת מכה או לא, ומדברי הבה"ג בה"ט שכתב „דאי אישתכח דם בכוליא כשרה" י"ל אף מחמת מכה כן הוא, כי הדם הוא סימן למכה וכאשר מלינו בתוספתא דשבת פ"ח „איזו היא חבורה כל שיוצא ממנו דם, ואע"פ שאין יכול לצאת, אלמא דכיון דנצרר הדם סימן הוא לחבורה, וכ"כ מלינו בירוש' דשבת פ"ז ה"ב נצרר הדם חייב יעויי"ש, ואך ממ"ש הרוקח „ולא ליחה ולא דבר רע" נראה דרק מראה איננה פוסלת, אבל דם דסימן הוא שיש מכה כאן פוסל שפיר, ומדברי המרדכי בפב"ה והובא בב"י בסי' כ"ו משמע דריעותא הוא, אבל מכה גופא אינו וא"כ בכאן אם רואין ששם שלם אפשר דלא מהני לפוסלה בזה בלבד, וכאשר כתיב כן בשבולי הלקט בשם רבינו שמחה בה"ט ס"י, וכשפותחת אין בה דבר וכשרה דמשמע מזה דאם היה שם דם אסור, ואך רבינו ישעי' בשם הבה"ג והעיטור באות כוליא דדם בריעותא היא וכשרה, וכן הביא השה"ל בשם תשובת הגאונים יעויי"ש, וכן מלינו באו"ז סי' תכ"ג, ואך מחולקין הן בטעמו של דבר, דהאו"ז נתן טעם דחשוב לכל ולא חשוב לדם ש"מ שאין בזה שום טרפות, דלפ"ז אף להרוקח אפשר שפיר לאוקמי דאין זה דבר רע וחלוק ממוגלא ובודאי בכגון דא אף שהאדים הבשר, כי כל נצרר הוא כן ויש להתיר, אכן אם אין שום שינוי בבשר, ומכה שם אלא זה לבד כאשר יש להוכיח מהאו"ז בשם תשובות הגאונים ובשבולי הלקט שם, ובנידון זה דלא היתה שם מכה ורק דם, בזה יש להקל, ככ"ל ת"ל*) :

שאלה רנו .

בבהמה שחסר ממנה כוליא אחת והכים נשארה ובשבדקו מצאו שהוא ריקן, אם יש להכשיר ?

תשובה. מבכורות (דף ט"ל ע"א) יש לנו למילף שאין שום הפרש בין ע"י חולי לבין בתולדה דאיתא שם: רי"א דכו"ע אין בריה באחת ורש"י פירש בד"ה אין בריה „אין בריה נבראת בכוליא אחת והא שאין בה אלא אחת מיחסר חסר" עכ"ל, דלפ"ז בודאי דשנינו בחולין (דף כ"ד ע"א) דניטלו הכליות כשרה, ויעויי"ש (בדף כ"ה) אף בחולי קמיירי, ולא מתולדתה כי נמנע הוא בהמציאות, ואם שמדברי רש"י אלה נ"ע טיבא, דהא חזינן כמה וכמה שנבראין באחת, ורק על דבר שהכנסת"ב או אמרינן שהוא נמנע מהמציאות, וא"כ איך אפשר לומר כן וכפי שכתוב ברמב"ם בפ"א משחיטה הכ"ה נראה דלא ס"ל כדעת רש"י ואפשר הוא שפיר בהמציאות שכ"ש לפיכך אם נבראת בכוליא אחת או בשלש כולן מותרת דמפורש יוצא שיש בהמציאות, וביותר דוחק לומר שבזה פליג רחב"י ור"י, ועוד למה לא פסק כר"י וע"כ מוכרחין אנו לומר דכוונה אחרת יש בהך פלוגתא בג' אם קראת הבהמה „תמימה" דבעינן בקרבן תמים, או לא: ומדמכשרינן בעל כוליא אחת ושלש כוליות הוא דחשיבה לתמימה אף שחסר ממנה אחת, כי החסרון הזה אינו חסרון כי מבפנים הוא וא"כ זה שהתורה אמרה ואת שתי הכליות איך אפשר לקיומה, הלא משמע דדוקא שתים ובלי זה אינו נקרא קרבן, וא"כ מולאין בזה ב' חלוקים: הקרבת הקרבן, הכשר קרבן, מצד הכשר כשרה הגנה שאף בחסר נקראת תמימה, מצד הקרבה בעינן שתים ואם שאין בה אלא אחת פסולה, דנמצא לפ"ז בנמצאו שלש דמדין יתר כנטול וכחסר אפשר לדון אם נחשבה למום וחסרון או לא, ומצד ההקרבה ביש בה ש"ש, אפשר שפיר לב' מהן להקריב לקיים ואת ב' הכליות דכתיבי בקרא דלפ"ז מולאין דיתר עדיף מחסר בפוסל, ולזאת מוכרחין אנו לומר דהאי ואת שתי הכליות הוא בדרך סתמי נאמרה ולא בחיוב, כ"א שלילת כפי הטבע, וזה שו"ט הג' דלא דמי לחסרון במה שיצאה מטבע שאר בהמות, והמקרא לא נאמר בחיוב, מפני דכיון דאפשר בהמציאות וישנה בעולם כן ואינו נחשב רק לאינו מן המובחר אבל את חובתו ודאי יוצא בזה, ומדשו"ט הג' בשני הדינים האלה בין בחסר ובין ביתר שמעינן מינה דאף ע"י חולי יש להכשיר כי זה דיתר הוא מטעם שבא בתולדה כן, וא"כ למה נ"ק הג' למשקל ולמטרי בה הלא עדיפא מחסר למ"ד דיתר כחסר דמי וכדעת רש"י בחולין והרמב"ם בפ"ב מאיסמ"ז הי"א יעויי"ש, ואם בחסר כן מכ"ש ביתר, ולא מיבעיא להנך דסברי דיתר כנטול דמי, וזהו כנטיל אח"כ דרואין שאף ניטל אח"כ יש להכשיר, ומוכרחין אנו לומר דהג' מסתפקת בהך „חסר" באופן דמיירי: אם מתולדה אבל ע"י מקרה שאני, אם אף בבא במקרה כן הוא, ומזה שמתרץ הגמ' שם על התרי ברייתות דלא יסתרו אהדדי, כאן כשנבראת בשתים וחסרו, כאן כשנבראה באחת מעיקרא, וע"כ מוכרחין אנו לומר דע"י חולי באת, ומ"מ לקרבן יש לדון שא"א לקיים ואת שתי הכליות הא להדיוט בודאי

מסרי

---

*) רנה **דה"ב**, זכור אנכי שבכגון זה נסתפק מהר"ח או"ז סי' ס' בנמצאת הכוליא אדומה אדמימות שחירות אם יש חילוק בין ע"י לקותא ובין מחמת ברייתה יעויי"ש, ויעויין בתבו"ש סי' מ"ד ס"ק ו"ד

משרי שרי, ולזה נוטין דברי הרמב"ם שכתב בפ"ח משחיטה "או שניטלו הכליות כשר ומותרת, לפיכך אם נבראת" דמשמע מזה דדין נבראת לא ידעינן בפירוש, ואך מכללא דניטלו כשרה, ה"ה לנבראת ג"כ כשרה, דמאיזה סברא נחמיר מתולדה לבא במקרה, אדרבא במקרה הגרוע, וע"כ דיש בזה כונה אחרת, דאיך אפשר לידע אם בא מתולדה, הלא יכול להיות שבא החסרון ע"י חולי, ומוכרחין אנו לומר דניטלו הוא ע"י חולי, ואך שבא בפעם אחת, וחסר הוא מעט מעט, כי במה שנחסר מעט נטרפה, וא"א לה לחזור להכשירה, וע"כ דגם בזה יש להכשיר, ומטעם דהג' אמרה ניטלו שמעינן דמתולדה אין חשש כלל, ורק אם בא במקרה כשרה הנה כי איננה נטרפת. ואין לחלק בין אם ניטלה בפעם אחת, ובין כשניטלה מעט מעט וסתמא שנויה, וזה אפשר להעמיס בכונת הרמב"ם מ"ש "לפיכך" ויעויין במ"ש בפ"ב הי"א מאיסורי מזבח שכתב "נמצאת" דמשמע מזה, דיש ספק בחסרון זה מאיזה סיבה באת, אם הוא חסרון בהטבע או במקרה, וכפי האמור במסקנא בבכורות דאין בריה באחת מוכרחין אנו לומר דזה במקרה בא, ומ"מ להדיוט כשרה, ואדרבא יודעין מהני תרי פסקי דשחיטה ודאיסמ"ז דבחסר אח"כ יש סברא להכשיר יותר מחסר מהטבע, וע"כ הוא מטעמא דאיתא בבכורות דאין בריה בא', ול"ק מזה דאמרינן "יתר ה"ה כחסר", דאיכא למימר דגם זה הדמיון הוא לחסר אח"כ ולא מהטבע, ויעויין בספרא ויקרא אות קס"ט, והשתא יצא לנו דדעת הרמב"ם שבחולי מיירי, וכן דעת רש"י כי רש"י כתב "שאין בריה באחת דהא מחסר חסר" דלדידהו אף בע"י חולי כן הוא [ואך להרמב"ם ז"ל אפשר לומר דמפ"ז כתב לפיכך אף דס"ל דחסרון מבפנים נחשב לחסרון, אבל בזה שאני ול"ע טובא] ובאמת יש מזה מקום עיון לפי פסקו של הכלבו המובא בב"י בסי' מ"ד, וכן יש להביא ראי' מדין חסר המרה ונמצא התלי' שכ' הבה"ג, והעיטור באות מרה, ופסיקתא זוטרתא בפ' שמיני, ואף דנראה מבכורות (דף מ' ע"א) דהכיס הוא סימן לנתמעך ומ"מ לית לן בה, ובכ"מ דאמרינן דחסר כשר אין הפרש בין חסר במקרה לחסר מתולדה, וכן יש להוכיח ממ"ש הרא"ש בחולין פא"ט סי' מ"ה יעוי"ש, ובאו"ז ה"ט סי' תכ"ג, ורק אם ניכר חולי אז שאני, כי כפי הנראה הוא בסתמא, דאז יש לתלות שבא ע"י חסרון מתולדה דנמצא דיש בזה תרי ספיקי: "חדא" דילמא אין זאת אלא מתולדה, "ושנית" הא דעת רש"י וכן נראה מהרמב"ם דגם ע"י חולי יש להכשיר לזאת בכ"ד אם נמצאת הכיס ריקן דעתה ספק הוא, ואין שם ריקבון או צרורות דם, דהמיקל יש לו על מה לסמוך. כנלענ"ד *):

שאלה רנז.

בחסר הכוליא בבהמה עם הכיס, אם יש להכשיר?

תשובה. כבר כתוב מזה בסי' הקדוש, ואך יש להוסיף ולומר דהתם הוא דאפשר בבדיקה וכשבודק הכיס ואינו מוצא שם מאומה, אמרינן דיש להכשיר במקום הפסד, אף שהכל בו אינו סובר כן, אבל יש לזה ראיות מוכיחות מדעת רש"י בבכורות (דף ט"ל ע"א) ומרמב"ם בפ"ח משחיטה, ובפ"ב מאסומ"ז עיי"ש, וכן יש להוכיח מס' האשכול ס' חי"ט סי' כ' עיי"ש, וכן מורה מלישנא דהעיטור אות כליות שמסיק "ול"ד ללקתה בכוליא דהתם בשתים נבראת ולקתה באחת", "אבל הכא אמרינן כך נבראת" עכ"ל, דלכאורה ל"ע הלא ניטלו מיירי אח"כ

ורצית זבח

י"ד, ובמק"מ ס"ק כ"ט, וברא"פ מ"ש בזה ודוק היטב, ויעויין בב"י סי' מ"ד שכתב להא דהרוקח, ובשו"ע לא מסיק את דברי הרוקח ול"ע. ויעויין באו"ה שער כ"ג דין ה' מ"ש בזה ודעתו להכשיר בדם, ויעויין בכו"פ בסי' מ"ד, ודברי הכו"פ ל"ע כי כן כתב האו"ז והשבה"ל דכשר בדם, ואם לפי גירסתנו בבה"ג ליתא, אבל הם גרסו כן, ויעויין בתבו"ש סי' מ"ד מ"ש בזה, ובשפ"ד שם ס"ק ט' ובד"ק ס"ק ח' מ"ש בזה, ויעויין בטוטו"ד מהדו"ת סי' ק"מ ודוק היטב:

*) רנו **דה"מ.** אם שמדברי הט"ז והש"ך בסי' מ"ד ס"ק ט"ו נראה דיש להחמיר אבל להדברים האלה מקור יש מדברי מהרש"ל יעוי"ש ובשבות יעקב ח"ב סי' ס"ב ובפר"ח ס"ק י"ג בסי' מ"ד ודו"ק היטב, ובכללא דאיך אפשר לה לחזור להתירא מכיון שנטרפה, נראה דיש לחלק בין כשבא הלקותא ואין סופו שתלקה ובין כשלקוי זה עתיד הוא להתפשט, ובגדר שכתב רש"י בחולין (דף מ"ג ע"א) ד"ה אינו קרוס יעוי"ש ויעויין ברש"י שם (דף מ"ו ע"ב) מ"ש בזה ויש להאריך טובא בזה, ודוק היטב ברמב"ם בפ"ב מאיסומ"ז ה"א שכתב דיתר כחסר הוא, ע"כ כחסר אח"כ מיירי התם, דאם מתחילת ברייתה אפשר לומר שתהיה כשרה גם להקרבה דהא שלמה היא, דחלוק בזה מאדם, דהתם בעינן כל שוה, וכאן מצד תמים אתינן, ולפ"ז יוצרך עיון למ"כ הש"ך בסי' כ"ד ס"ק ט' עיי"ש, ואפשר לומר דמיירי מתחילת ברייתה, אבל לפי מ"ש בפ"ח ה"א לא נראה כן, ויש ליישב דמפני דנקט במומי אדם אצבע יתירה, וכתב שם דאם חתכה מבלי עצם כשרה וזהו עפ"י מה דאיתא בהוספתא דבכורות פ"ה, הא בבהמה באופן כזה אפשר דכשרה, וע"כ יש הפרש בין נולדה או לא נולדה, אבל לע"ג דהא מבלי עצם דומה ליבלת ולכן בעינן שיחתוך, ובעצם הוא יתר אבר, וא"כ יקשה מדוע לא נקט הרמב"ם באופן כזה ול"ע טובא, ויעויין בפסחים (דף ס"ה ע"ב) ותתיכת יבלתו, ובירושלמי דעירובין פ"י ופסחים פ"ו ה"א, ובה"ג הגע עצמך שנולדה לו יבולת וכו' יעוי"ש, ובבכורות (דף מ"א) ובפיה"מ להרמב"ם שם והבן:

אח"כ, ועוד אם היה בהמליאות, היתה כשרה אף לקרבן כדמשמע בבכורות שם וכאשר ביארנו מזה לעיל, וע"כ נראה דכוונת העיטור הוא היכא דא"א למבדקה, דסד"א דבעינן בירור לזה בירור גמור הא לאו הכי מכיון דהא כא ריעותא קמן, אית לן למיזל לחומרא, קמ"ל דכיון דאית לן סברא לומר דנבראת כך אף שאינו ידוע לנו בחזקתה חזקת כשרות דאית לה עומדת, ואך יש הפרש בין לקרבן לבין להדיוט, ובאמת יש באפשרות להיות נבראת כך, ואך לקרבן הוא מטעמא ולא בעלת אחת ולא בעלת שלש, וכן נראה ממ"ש האו"ז סי' תכ"ג והגד"ל כלל א' מ"ב פי"א יעויי"ש, ולכן בנ"ד נראה לומר דיש כאן ב' ספיקי „חדא" שמא לא נחסר אלא מתחילת ברייתה, ואף אח"כ, שמא אין זאת מחמת חולי, רק ע"י אמלעים אחרים כדאיתא ברש"י בחולין (דף כ"ה) וברש"י בסנהדרין (דף כ"א ע"ב) ד"ה נטולי טחול ובע"ז (דף מ"ד ע"א), ולכן כשרה היא, „והשנית" הא איכא למימר דגם ע"י חולי יש להכשיר, לזאת בנד"ד נראה דממ"נ יש להתיר. כנלענ"ד ת"ל *):

שאלה רנח

בעובדא שבא בבהמה שנמצא בהכוליא עצם, אם יש להתיר?

תשובה. דין זה יש לומר דמתחלק לתרי אנפין: עלם שבא מתולדה, אז כיון שדרך רביתי' בכך ומונח כן תמיד ליכא למיחש למידי ולכן כשרה ואם שאינו מתולדה אז יש להטריף, ודין זה דמיא לדין מחט שנמלא בלב דחולין (דף מ"ח ומ"ט) והגא"ש, ואם יש להעלם עוקלין בודאי יש לו כח לנקב ולכן נטרפת וחלוק הוא מדין אבנים בכליות המובא ברוקח סי' של"ח יעויי"ש, אכן יש לחלק בדין זה דעלם ולומר דל"ד ללב דהתם נטרפת מחמת נקב מסו"ה אמרינן דכיון דיש לועקלין אפשר להעלם לנקוב ונטרפת לא כן בכליות דנקב אינו פוסל בה, ואף אם יש שם עלם נראה דאינו פוסל ומלינו כן בעיטור אות כליות שכתב: נקב מחמת מכה היא שהכתה בכוליא או מחט שנמלאת בו והדרא ובריא ע"כ, הרי דאף מחט איננה פוסלת בכוליא ומה נשתנה עלם ממחט, ויעויין בחולין (דף כ"ה ע"ב), ויעויין ברמב"ם בפ"ח הכ"ה משחיטה, וברא"ש ובר"ן בפא"ט עיי"ש, ובאו"ה שער כ"ג דין ב', וע"כ מיירי באופן שאין לחוש מדין מחט שנמלא בחלל הגוף, [שא לאו הכי מטעם אחר יש להטריף וכן נראה מהתשב"ן בס' יבין שמועה יעויי"ש] דלפ"ז, גם בעלם יש לדון בו, ואם שהעלם מתולדה בא אז כשרה היא, ולזאת בנידון זה איכא למימר דאיכא ס"ס „חדא" שמא מתולדתו הוא, ואף כשאינו בתולדה דילמא לא ניקב אברים הפנימיים, וכן יש לדון להיפך ודילמא לא עשה מעשה מטריף, וה"ז דומה לס' עייל דאיתא בפסחים (דף יוד ע"א) דיש ספ"ר לדין בזה להתירא ואפשר דזהו טעמא של העיטור במחט, ואך חלוק הוא קלת למעיין, לזאת בנד"ד נראה שפיר דיש לדמות למ"ש הרוקח סי' של"ח לאבן בכוליא, ואף דבאבנים שאני יען כי משם יורד לגיד הערוה ככתוב ברוקח שם, ומ"מ בעלם, אבל נראה לומר דכמו דמלינו שאפשר להתקשות ולהיעשות כאבן, כן אפשר נמי להיעשות לעלם, וכן איכא למילף ממ"ש בשו"ת הר"ן סי' מ"ט דין א' שדרך אלן זה להולד כן והובא בב"י סי' קל"א יעויי"ש, וא"כ גם בעלם הדין כן, ואם יש לעלם הזה מראה דם בודאי דיש לדון להתירא, ואף שאין לעלם הזה המראה הזאת דגם לפי דברי הר"ן אפשר לחלק, ובזה נראה דתליא דין זה דאו"ז בסי' תכ"ג בנמלא דם בכוליא ובעיטור אות כליות, אבל מדין ס"ס יש לדון לקולא, ואם שאין שום ריעותא ואין לחוש לנקיבת אברים הפנימיים כגון בעלם שאין בו עוקץ דאיכא למימר הך ס"ס שפיר, יש לדון להקל. כנלענ"ד ת"ל **):

שאלה רנט

בועא שהיתה בתוך שלחופית על הלובן ונקלפה משם, ונמצא שהמקום הזה היה יפה ושלם, ואך לא הספיקו לבדוק אותה אם יש בה מים זכים או לא, עד שנקרעה, מה משפט הבהמה הזאת?

תשובה. דין זה הוא בחולין (דף כ"ה) וכן פסק הרמב"ס בפ"ח הכ"ו משחיטה עיי"ש, וכל דין לקותא עיקרה היא בהלובן. ולזאת מכיון שהלובן נשאר שלם ויפה אין לחוש בזה כלל, כי לא מיבעיא במים זכים דאף במוגלא הדין כן. יעויין במ"ש האו"ז סי' תכ"ג וז"ל: כתוב בתשובות הגאונים „אם היתה מכה על כוליא מגבה חותכין הכוליא לשנים ואם אין בה מכה מבפנים כשרה" עכ"ל, הרי כאן דאין חשש זה נוגע להכוליא אין לחוש כלל. כי הלובן שלם ויפה

ורצית זבח

*) רנז דה"פ. כן יש להוכיח משו"ת השבו"י ח"ב סי' ס"ב, ויעויין בכ"א סי' ע"ב חיו"ד שמביא עובדא כזאת להכשיר, ויעויין נא בברכ"י בשם הכנה"ג, ובמק"מ סי' מ"ד ס"ק כ"ג וכ"ד ופשוט הוא שיש לדון להקל בזה, דוק היטיב והבן:

**) רנח גדה"מ. יעויין נא בב"י סי' מ"ד ורמ"א ס"ס קל"א והבן, ויש לעיין ממ"ש הרא"פ סי' מ"ד, ול"ע שלא נתעוררו מאת אשר כתבנו. ויעויין בטוטו"ד מהד"ק שנוטה להתירא ולא זכר מהחילוקים האלה, כי מוכרחין אנו לחלק כן כפי הנראה מדברי הראשונים, ויעויין בסי' מ"ד בסעיף ד' ובב"ח ובש"ך שם ובתבו"ש מ"ש בדין אבנים ודוק היטיב ותמלא ראיה לדין זה, ויש לחלק מלב יעויין ברשב"ס ב"ב (דף ק"ל ע"ב), אבל יש לדון לפי המבואר בשו"ת חת"ס חיו"ד סי' מ"ג ומ"ד, ושבו"י ח"ג סי' מ"ד ודוק היטיב והבן, ויעויין בנדה (דף כ"ד ע"ב) ובמוע"ק (דף כ' ע"א) והבן במה שנוגע לענין זה:

שלם ויפה הוא, ואין לחלק ולומר דהלא העיקר הוא במה שלא נכנסה מבפנים, הא אם נכנסה שאני, ואף שנשאר המקום הזה שלם ויפה יש לחוש, כי מצינו באו"ז שם שהביא בשם רבותינו שבמגגלא בכוליא של פרה היתה שלחופית וניכרת מקום החריץ והכשירוה ע"כ, וא"כ אף מבפנים הדין כן, כל מקום שלא הגיע לקותא ללובן אין לחוש כלל. ואם שהיתה בועא זאת בשלפוחית, מנין לנו לומר דיש לקיתא בהכוליא, כי הלא בדקוה ומצאו שהיא שלמה, ולא עוד דבמוגלא אפשר דלא בעינן הגיע למקום חריץ, ומ"מ יש סברא לומר שאין לחוש, אם הוא בכים, וא"כ כאן נמי נימא הכי, כיון דלא נמצאת שום ריעותא במקום הזה, ולא עוד דהאי דינא בפלוגתא שנויה דדעת הראב"ד בס' ת"ד סי' י"ג דאם הלקותא למקום חריץ ובשאר הכוליא אינה, לא נטרפת, וכן דייק מחולין (דף נ"ה) דאיתא והוא דמטי, דמשמע דבעינן בשאר הכוליא עם הלובן, הא בא' מהם אינה נטרפת יעויי"ש, וא"כ אם אין שום ריעותא בשאר הכוליא אין לחוש, ולזאת לו יהא דמדעת הב"י לא נראה כן, אבל דעה היא כי האשכול נמי ס"ל כן כהראב"ד יעויין במ"ש בס' חי"ט בקלרה סי' כ', ולזאת מכיון שצלמה שם ואין בה לקותא כלל מנין לנו לחוש, כי חזינן שאיננה אלא מלמעלה ולקותא בהלובן ליתא כלל, ואך במוגלא יש עדיין לדון בה עפ"י טעמים שונים, כי זה חשוב לריעותא גדולה, לא כן במים זכים שאינה ריעותא בהכוליא, וא"כ היכא שעברה בודאי דאין לחוש בה כלל לכו"ע, והמיקל יש לו על מה לסמוך היכא שהלובן שלם ויפה, והספק הוא אם הם מ"ז או עכורים. כנלענ"ד ת"ל *) :

שאלה רם.

בתרנגולת שיצאו מעיה דרך פי הטבעת ולא הוחזרו, אם יש להתיר ?

תשובה. דין זה דיצאו בני מעים שנינו בחולין (דף נ"ו ע"ב) יצאו ב"מ אמשבר"י ל"ש אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן טריפה וכו' עיי"ש ברש"י ד"ה היפך דשמעינן מזה דלא היפך אין שום חשש ואין שום חילוק בנ' בין יצאו מעצמן והחזירו ובין כשלא חזרו, ובכל אופן אף שנשארו כן יש להכשיר, וכן נראה מעובדא דהוה רומאה בג' שם, וכאשר נראה כן מלשון הרמב"ם בפ"ו משחיטה הט"ו בני מעים שיצאו לחוץ ולא ניקבו מותרת וכו' עד שלא שיחזרו כמ"ש אחר שנהפכו ואינה חיה, עכ"ל, דמשמע מזה אף שלא חזרו, ואם אינן מהופכין כשרין הן, ונראה כן מסתימת לישנא דהאו"ז סי' ת"ל והלד"ל כ"א מ"ב פ"ח דכשרה, ומעובדא דאוז באו"ז אחד שמצאו הבנ"מ בין עור לבשר משמע בפירוש שאף שנשארו כן כשר. ומורה נמי כן מלשון השב"ל ה"ט סי' י"ב וז"ל: ובנ"מ שיצאו לחוץ ולא נהפכו כשירה, והוא שלא נקרע רוב הכרס החיצון עכ"ל, הרי דבעוף בפירוש יש להכשיר, ונראה שכן נמי דעת התוספות להתירא שכתבו במנחות (דף ע' ע"א) ד"ה בילי בשם ר"ת שמצא בס' רגמ"ה שדרך העוף סמוך למיתתו חולה ויוצאין מעיו לחוץ וכו' הרי דאין זאת רק חולשה בעלמא, ואין בזה שום טרפות כי אינה נידונית אלא למסוכנת ולחולי ואין בזה שום טרפות כדילפינן בחולין (דף ל"ז) ובספרא שמיני ובפסוי"ע שם, ולזאת אם אין שום ריעותא שאין זה אלא חולי בעלמא, נראה דיש להכשיר בפשיטות, כנלענ"ד ת"ל **) :

שאלה רסא.

ובמה ששואל בלקח דקין והשליך בכח על דפין ועצים, ואח"כ נמצא בהן נקב, אם יש לדון להתירא ?

תשובה. גם בדקין שנינו דיש לתלות במשמוש ידא דטבחא, וכן כתב הרמב"ם בפ"ו משחיטה הי"ד, ועיטור אות דקין, ויעויין בחולין (דף נ"ו ע"א) וברש"י שם דבור המתחיל מקיפין בבני מעים, ובד"ה מקיפין בריאה, ובמוע"ק (דף כ"ב ע"ב), ואם שיש לחלק בין השלכה לבין משמש, דבהשלכה אין לתלות, כי קשה היא לומר שמזה יתהוה נקב, וככתוב לעיל בסי' פ"ד ע"ש, דתמלא דגם בדבר רך, כן הוא, אבל נראה לחלק מהתם דבאמת מחמת השלכה אין חשש, אין זאת ודאית, יעויין נא ברש"י בחולין (דף נ"א ע"ב) בד"ה כנגד בנ"מ שמא נקרע רוב

ורצית זבח

*) רנט **דה"מ.** יש לעיין בדין זה טובא יעויין נא במ"ש בזה הטוטו"ד מהד"ק סי' ע"ו, והד"ק סי' מ"ד ס"ק ד', והמק"מ ס"ק י"א, דדעתייהו היכא שבדק דוקא, הא סתמא חיישינן ויש להחמיר וא"כ זהו נגד כל הני האחרונים, ויעויין בשבולי הלקט ה"ט סי' יו"ד מ"ש בזה והבן, ואיכא למימר דכונתו כהאו"ז ויעויין במרדכי פא"ט מ"ש בזה והבן, ולזאת אם היא נקלפת ובבועא בתוך כים, ואף שלא בדקו לראות אם מים זכים או עכורים וסרוחים, כיון שהלובן שלם ויפה, המיקל במקום הפמ"ר יש לו על מה לסמוך, ודוק בת"ב בפנ"מ סי' ק"ט, והבן :

)רם **דה"ב. ממ"ש בדיוק כאן אם אין שום ריעותא, דמשמע מזה הא אם מוצאין איזה ריעותא יש להטריף, כי מדה"ת יש להוכיח שהריעותא גרמה המיתה, ומזה המעים יצאו מרוב חולשה, ולכן אם נמצא שם בבנ"מ כמו: בנפיח ושינוי מראה דיש להחמיר, וכל זה הוא בהבני מעיים, ואם שרואין המעי האחרון לבד נראה דאין כאן שום חשש אף באדום, כי האדמימות הוא הדם אשר יש בהגידים והעורקים, ובזה אפשר שאף החוזרן נמי מהני, ובעיקר דין הדין יעויין נא מ"ש בזה הגה"ד סי' י"ב, ויעויין מ"ש הדברי חמודות בפא"ט סי' נו"ן אות רע"ד שכ"כ, וע"ל סי' מ"ו ובחג"ש סימן מ"ו סק"ח ומידי פלוגתא לא נפקא, יעויין מ"ש הד"ק סי' מ"ו ס"ק ו', והמק"מ ס"ק ט' ויו"ד, ווכור לאברהם בסי' מ"ו ח"א והטוטו"ד מהדו"ת סי' קל"ו, והבן :

קוה"ת

טוב התלולה או ניקבו הדקין, וא"כ אף בהשלכה יש לחוש, ולכן בעינן בדיקה. וזהו היכא שאין רגלים לדבר, דאז היכא דיש לתלות להתירא כמו לאיסורא ומידי ספק לא נפקא. וגם בזה יש לעיין טובא דהא בכ"מ חזקה א"ל חזקת כושר, יעויין בירוש' דברכות פ"ט ה"ג, ותרומות פ"ה ה"ז וביצה פ"ג, דמכל אלה נשמע אף במקום ספק ואיתרע חזקה מתיים מ"מ יש לדון להתירא וכדכתב העיטור באות סבך ואות טרפשא, ולזאת נראה לומר בכאן, אף שנחמיר לפי שיטת האשכול בה"ט סי' ע"ז דבריעותא מתיים לא אזלינן בתר חזקה, אבל כאן שאני, דהתם להתרחב החתך קשה לומר כן, אבל בכאן כיון דהיו שם עלים ודפין, דאיכא למימר רגלים לדבר איכא, דקסמין יש בהן, ואפשר להו לנקב, וא"כ אפשר שפיר לתלות שמהן נעשה הנקב הזה, כי יש לזה מקור מהא דאיתא בירוש' דברכות בפלוגתא דיוסי בן נהוראי ור"י, דיב"נ סובר משמוט, ופריך הירושלמי מעתה משיבדוק הסימנין? חזקת בכ"מ כשרים. דמשיטת הירושלמי נראה דאף בזרק מידו קודם בדיקת הסימנין לא חיישינן דילמא נתרחב הנקב, כי מוקמינן אחזקה, ובכ"מ בחזקת כשרות עומדת, ובודאי נשחטו כהוגן, במקום שאין ריעותא לבכ"מ עלמן ואין שום חשש, ורק אם יש ריעותא במקום ובאופן דאיכא למיחש חיישינן, ובזה א"ש הך דחולין (דף כ"א ע"ב) יעויי"ש, ולזאת אם בהשלכה הזאת אפשר להיעשות בו נקב, מחמת הקוסמים וכדומה שפיר יש לתלות, ויש לדון להקל, כנלענ"ד ת"ל:

שאלה רסב.

בבר אווזא שהובא עם בועות קטנות בדקין כעין בועות מלאות מים, ובמקום אחד נמצא חתך, אם יש להכשיר?

תשובה. כללא אית לן דבנקב הנמלא תולין במשמושא דטבחא או בכל מי שמשמש במקום הזה, היכא שאין להנקב הסימנים כגון עגול הנזכר בירושלמי דע"ז פ"ב ה"ג ע"ש, ולרורות דם מתוספתא דשבת פ"ח [ולפי גירסת הרי"ף פ"ט] ומירושלמי דשבה פ"ז ה"ב. או פסוק הנובע מספרא דפ' תזריע אות כ"ו מ"ה ובנגעים פ"א מ"ב ובתוספתא שם, ואך יש לדון במקום דאיכא ריעותא אם יש לתלות, בזה לריכין אנו לדייק בהאי דינא דבא זאב בחולין (דף ט') והחזירן כשהן נקובים דהתם מסתמא, ואך לפי האמת גם ריאה בכלל, וריאה עלולה לקבל סירכות ואין סבל"כ לפי שיטת רש"י, וכן לשיטת התוספות דסופן להתפרק דנמלא שהוא מיעוט המלוי דנידון כפו"פ, ומ"מ לא חיישינן, ואף במקום דאיכא ריעותא סמכינן אחזקה, רק זה בעינן ודאי ניקב, דאז אמרינן שאין כאן ריעותא, הא לאו הכי לא, וכפי דמלינו בחולין (דף מ"ט ע"א) דילפינן מזה לתלות במשמושא דידא דהתם אין זאת ודאית, שהתעסק שם בידיו ועשה נקב, ומ"מ תלינן כן בזאב, ורא' מירושלמי דביצה פ"ג דאיתא שם ואכלו דמשמע, דאף שלא התזיר מ"מ בחזקתן חזקת כושר עומדין, ובבועא מלינו דיש לתלות בנקב אם משמש שם היד ככתוב בס' רכ"ז וסי' רי"ז בס' הפרדס וברש"י שברי"ף, ואו"ז סי' ת"א בה"ט, ושבולי הלקט סי' ח' בה"ט, ולד"ל כלל א' מ"ב פ"ו וח' דתולין, ואם שבריאה עדיין מידי ספיקא לא נפקא כי מהרמב"ם בפ"ז משחיטה והרא"ש בחולין בפא"ט, והרי"ף נראה שאין לתלות בריעותא כזאת, אבל היכא שהבועא היא במים זכים תולין שפיר, כי אין זאת ריעותא כלל, ואינה נכנסת בסוג בועה כנראה מרש"י ברכות (דף ס"א ע"א) ד"ה יביע, ובע"ז (דף כ"ח) ובערוך ערך לג ולעיל בסי' קפ"ז מבואר מזה, ולזאת זהו במקום דבועא פוסלת כגון בריאה, אבל בשאר אברים דאיכא לזה עוד סברא שאין בועה פוסלת בשאר איברים כמבואר בב"י בסי' ל"ז בשם האו"ת, נראה בודאי דיש להק וסמכינן אחזקה, ואין לומר שמא במקום נקב ניקב, כי חששא זאת לא שייכא בדין כזה, יען שהני בועות ממ"ז הן ואין לחוש להן כלל, ומילתא דפשיטותא היא דכשר, כנלענ"ד ת"ל *):

ובאו

ורצית זבח

*) רסב **קוהיק** אומר שהדא מילתא לאו פשיטותא היא, ואם דיש לתלות במשמוש ידים, יעויין בד"ק סי' מ"ו ס"ק ב' דדעתו להחמיר ובמק"מ ס"ק כ"ב. ואם שיש לנו לילך בתר הרוב ובתר חזקה ככתוב בטוטו"ד מהד"ת סי' ס"ב ובסי' קנ"ח, אבל הוא גופיה מחלק בין בהמה לעוף מטעם דיש לחוש לשמא שלטה הלקותא מעל"ע, יעויין מש"ש ובסי' קס"ה, ואין לחלק בין מ"ז לסרוחים ועכורים, כי המהרש"ל והובאו דבריו בבאה"ג דעתו בדקין שאין לחלק דחשיב כנקב, ולזאת יחשב דין זה לנאבדו מבלי בדיקה במקום דאיכא ריעותא עד דמבררין, דיש לחוש וליזיל לחומרא. ואם בבועה אחת או איכא למימר דנקרע בסמוך אין לחוש ולהחזיק, כי רואין שאין שם אלא בועה אחת, אבל בבועות הרבה יש לדון בזה טובא, משום דלריכין בדיקה כדכתב הרמ"א בסי' מ"ו סעיף וא"ו עיי"ש, ומ"ש דבשאר איברים אינו פוסל יעויין בשו"ת כ"ב"י מהד"ת חיו"ד סי' כ"ב דסרכא פוסלת, ויעויין בתבו"ש סי' ט"ל ס"ק ל"ז ול"ט, ושמ"ח סעיף פ"א, ובלב"ש שם ס"ק ר"ט, ובפר"פ ס"ק קל"ז וקל"ח, ויעויין בטוטו"ד מהד"ת בקו"א סי' ט', ובתרוה"ד סי' קנ"ג והמהרש"ל, אבל נראה חדא" דדעת הב"ח, הט"ז והש"ך שאין סירכא פוסלת. וכדעת הב"י וכן כתב המוהרשד"ם בחיו"ד לסי' מ"ו בשם הר"ן, ונתן טעם דחלוק מריאה, "דבריאה טורה דק מאד, משא"כ בשאר מקומות שעורן עב, וכיון שאין הנקב פוסל אלא במפולש לא חיישינן לסירכא" עכ"ל, וכן הוא הטעם בבועה, ולזאת בודאי ליכא למיחש בשאר איברים, וראיה יש לנו מבא זאב ונטל בכ"מ דסמכינן אחזקה, ואף דמיעוט המלוי הוא ושכיחי, וא"כ נגזור, ומ"מ לא חיישינן, ומ"ת דמיירי באופן שלא היתה שם ריעותא או בועות, אבל בדאיכא לא סמכינן, הוה

לה

שאלה רסג.

ובאו שבטנו צבה ומצאו שהבנ"מ בין עור לבשר, ועצם הצלע עקום וניכר שנשבר ונתרפא, מה דינו ?

תשובה. דין דנמלא בין עור לבשר הובא באו"ז ה"ט סי' ת"ל בשם אבי העזרי שבא מעשה כזאת ושאל אם היתה הולכת בטוב ולא היה תפור, וענו אותו שלא היה בה שום חשש והתיר את העוף עיי"ש, והביא זאת או"ה שער כ"ה סי' ט', דמשמע מזה דמדשאל על שני אלה, דלא חיישינן אלא לזה ששאל. אבל למידי אחרינא לא, וא"כ אף לנשבר הצלע לא חיישינן, מדלא פירש שהיו הצלעות שלמות, ואין לומר דיוכל היות שבדק ולא מצא, ושאל „שמא הלכה בטוב", דנכלל גם שבר בצלע, וכן מורה לשונו של האו"ה שכתב „דל"ל לנפילה ולריסוק איברים" דמשמע דדברים נפרדים הם, וכשנפלה איכא למיחש לשמא נשבר הצלע וכדמשמע בחולין (דף נ"א ע"ב) וברש"י ד"ה כנגד כל החלל משום שבירת רוב צלעות וכו' יעויי"ש, אבל אם נשבר הצלע יש לחוש, כי איכא לאוקמי דאם יש לנו לתלות להתירא ולאיסורא תלינן להתירא, ובמידי דשכיחא, ונפילה לא שכיחא, וזהו מסתמא, אבל בברור לנו שהלכה בטוב ראין חשש נפילה, ורק משום שנשבר הצלע, בזה אם נראה דאפשר דרך השבר לצאת להבני מעים באופן שהצלע לא יעשה נקב בהם, ואף שלא ראו אין לחוש בזה, ויש להמיקל על מה לסמוך, כי מצלע אחת אין לנו בירור שמנקבת, ואף בכאן שאני כי הדקין עברו דרך השבר, ולזאת אם יש ספק לא יצאת מחזקתה הראשונה חזקת היתר דיש לה, כי לפי גירסת האו"ז משמע שאין לחוש לזה כלל, מדלא הזכיר זאת, וגם מדברי רש"י בחולין (דף נ"א) נראה דבעינן בדיקה לרוב צלעות שמא נשתברו ולא במקצת, ועל מקצת אין שום קפידא, ולכן בנידון זה אם לא ראה שיש עוקץ ואיכא סברא לומר דילאו הבנ"מ דרך זה יש להקל, אבל אם יש עוקץ בודאי או צריכין להחמיר כי איכא למיחש לשמא ניקבו, כנלענ"ד ת"ל *) :

שאלה רסד.

בר אוז שהיו על הדקין שלו בועות ונכרות שעור הבועות הן עור המעי שנמתח העור ביחד, ובתוך הדקין נמצאו תולעים, אם יש להתיר ?

תשובה. דין תולעים בדקין יש פלוגתא ביני רבוותא, ומדעת הבה"ג, והאשכול סת"י טרפות בקלרה סי' כ', והראב"ן סי' רמ"ו נראה דאף בדקין יש לתלות בהן, ויעויין באו"ז סי' ת"א מה"ט והמרדכי בפ' א"ט מ"ש בזה, כי לאו דוקא ריאה הדין כן, שאין הטעם דוקא משום דמרתפת, ואך שיולאין לבקש תמימות, אבל יש לחלק דכל זה הוא אם מולאין נקב בפועל, או אמרינן כיון שיש תולע תלינן בו, אבל בבועה או נשתנה דינה, ואיכא למימר דשמא מחמת התולע נתהוה, אבל אם נאמר כן יקשה איך אפשר לאוקים אחזקה ולאח"ש התולע פרש, הלא אפשר לו לנקב מחיים ? ואיתרעה חזקה זאת, וע"כ שאין שום חשש בזה ואמרינן שילאו לבקש חוס הטבעי, וא"כ כשפירשו מותרין הן, וכ"ז אם שהנקב ישנו בפועל, דאז יש פלוגתא בין הראשונים, אבל אם רואין שעור העליון הוא עור המעי, דאז ליכא למיחש לקרום שעלה מחמת מכה ואף שיש תולעת מבפנים כנגדן לא איכפת לן כי אין זה אלא מבפנים וליכא למיחש בזה כלל, ולכן בכ"ד אם רואין שעור המעי הוא שלם ואין בו שום מסמוס כלל, אף שיש תחתיו בועא אין לחוש לזה, ויש להתיר, כנלענ"ד **) :

ורצית זבח

לה להג' ולהירושלמי לחלק באופן כזה, וע"כ דלא חיישינן להכי, מטעם דשאני שאר אברים בדין זה, ואם שדין זה נובע מאו"ה שער כ"ה דין יו"ד, מ"מ כאשר יעויי"ש ימלא שאין לחוש, וכן דעת הרמ"א בסי' מ"ו, ויעויין בד"מ ס"ס ל"ז מ"ש בזה ודוק היטיב, וממילא אף להפוסלין מ"מ אין זה אלא ספק, ובנאבדו בלא בדיקה יש לדון מוכא לפמ"ש הג"ש בסי' פ"ה, ורא"פ סי' ל"ז ס"ק קי"ב, והמק"מ ובפרת"ב שם, ובד"ק סי' ל"ו ס"ק ט"ו, ובמק"מ ס"ק כ"ב, ואם שיש לדון בזה טובא אבל בדין זה כחא דהיתירא עדיף, והמיקל יש לו על מה לסמוך ואם בנאבדו בלי בדיקה ניקוט כדעת המחמירין, יעויין בתבו"ש סי' מ"ו, ובתת"ס סי' מ"ט, ובב"א תו"ד סי' י"ז, אבל בכ"ד יש לדון להקל כי לאו בכלל בועות הן, ועל מקום הבועה לא נמלא, ובכל אופן לא הפסיד המיקל, והבן :

*) רסג **אוה"ק.** יעויין בש"ך סי' מ"ו סק"כ ויעויין בפר"ח סי' מ"ו ויעויין בתבו"ש ס"ק ה' ובד"ק ס"ק ח' מ"ש בזה, ואין ראיה ממה דלא חיישינן לתפירה לבד אף במחט „חדא" דשאני דבר הבא בכוונה ע"י מעשה בנ"א מדבר הבא ממילא, „ועוד" הא אף בתפור לבד נראה מהאו"ז דיש להטריף, ואפשר דחיישינן למחט שמא ניקבה ולכן בעוקץ נראה דיש לחוש, ומלד סברא זאת יולרך עיון למ"ש הד"ק בס"ק ט' והגה"ק סס"י מ"ו ודוק היטב, ולכן אם יש לנו רק ספק יש לדון בזה להתירא, ויעויין בשבו"י ח"ב סי' ס"ח מ"ש בזה, ודוק:

) רסד **דה"ב. לדין זה יש מקום עיון ממ"ש הפמ"ג בש' מ"ו במ"ז ודוק היטב, והא שכתוב פה נכונים הם, כי מטעם קרום שעלה מחמת מכה בדקין יש לדון בזה טובא דלאו כו"ע ס"ל כן, ואיכא מאן דסברי דדוקא בריאה ובוושט הדין אמור מטעם שאינם נחים ופעם נעים, אבל לא בשאר דוכתי.

שאלה רסה

ובדין שנסתפק בכיס הדבוק להמעים ונקלפה, וראו שהמעים שלמים, אם יש להתיר?

לענ"ד נראה לומר דמילתא דפשיטותא היא, כיון שאין שום ריעותא בהמעי גופא ונקלפה שפיר, ובתוכה לא היתה מחט, ולא קוץ ולא אוכלים שאין לחוש לכלל נקב, וכן כמו חול או אבנים, בודאי שאין לחוש לזה כלל, כי הכי רביתייהו, ואם שיש בתוכה דבר מה אשר יש לחוש לנקיבה, או להסתפק מאין באת ואיך באה בחלל הגוף אז יש להטריף ואם שבדעתו לחוש לסירכא זאת אין זאת סרכא הפוסלת כיון שנקלפה, ואף להמחמירין סרכא בשאר אברים וכשיטת או"ה ורי"ו, אבל יש הרבה מהראשונים שמכשירים בסרכא כמ"ש, וכ"ש היכא שעברה בקליפה, ולזאת יש לדון להתירא, כנלענ"ד *):

שאלה רסו:

במעי האחרון סמוך ליציאתו לחוץ נמצאת מחט, אם יש להתיר?

תשובה, דין דמחט בדקין כבר מבואר בזה פלוגתת הר"ן ואו"ה כלל כ"א דין י"ט, כ"ב, וכ"ד, ומרדכי בפ' א"ט יעויי"ש, וכן דעת התשובת הגאונים, ואך בתחיב יש לדון מטעמא אחרינא, כי איכא למיחש שמא ניקב במפולש, ומעים מריאה חלוקין, דבריאה ב' עורות יש להן, לא כן בבנ"מ שאין להן אלא עור אחד לפי דעת הרוקח בסי' ש' שכ"כ חילוקא מושט וריאה לדקין יעויי"ש. ולזאת יש סברא נוספת לסברת הר"ן להחמיר, אבל במעי סמוך ליציאה דיש לזה עוד ספק, שמא לאחר שדחקה ויצאה א"ע במקום נר ונכנסה המחט, ואם שזאת קשה מאד מאד לומר כן, אבל מדחזינן דהרבה מהראשונים סוברים שאין לחוש בזה, לכן באם שרואין שהוא סמוך ליציאת הפרש, בודאי איכא למימר דאוכלין ומשקין דחקוה, ולזאת במקום הפ"מ יש להקל. כנלענ"ד ת"ל **):

שאלה רסז

בדקין של בהמה גסה שנמצאו מונחין כדרכן שלא במקומן המונחין בכל הבהמות, מה דינה?

תשובה. הדא מילתא צ"ע אם בשנוי מקום לבד חשיב זה לניטול וכאילו איננו, או לא, והנה מחולין (דף מ"ב ע"א) דשנינו ניטל (ובדף נ"ד ודף נ"ה) בניטל הטחול משמע דניטל לגמרי הוא, וכן יש להוכיח ממ"ש התוס' (בדף מ"ב ע"א) בד"ה ניקב יעויי"ש. אבל בשנוי מקום לבד אין בו שום טרפות, ואך מהא דמלינו בורדא שנשתנה מקומה דאסור בתוס' (דף מ"ז ע"ב) בד"ה אבל לכן גם בשאר איברים יש לדון, ודבר זה נראה לומר דדוקא לגמרי הוא דאמרינן שהיא נטרפת, דאל"כ למה לן למתני ניטל, הא אף שישנן ומ"מ נטרפות מטעם ניטל, כזה שנמצאות מונחות שלא במקומן הראוי, ועוד מהתוס' (בדף מ"ב) דניטל בכלל ניקב הוא, הלא חלוקין הן דיש ניטל אשר איננו נטול וישנו בהמליאות, ומ"מ כאילו איננו נחשב, וע"כ חלוק דין זה מריאה, דבכל חד וחד בתר פעולתו אנו דנין, וא"כ בורדא אמרינן דבדרך ימין הכי רביתה, וכשנשתנית, אז פועלת על הריאה בהנפתה ובריקיפה, ולזאת יש סברא לדון דנאסרת, ולא עוד דגם בורדא איכא מאן דפליגי ולא ס"ל כן, משא"כ בשאר אברים כיון דאיתנהו בהמליאות וזהו העיקר, ואף שאינו במקומו הראוי לית לן בה, ויש לנו לדון במה שכתבו התוס' בקידושין (דף נ"ז ע"א) וברש"י שם בנמלאת טרפה בבנ"מ, הא איכא לאוקמי בדלא חסר, ואך בשנוי מקום מלאו, וכן מב"ק (דף ע"ח ע"ב) בדשה"ב, ומערכין (דף כ' ע"א) ובתוס' שם, וכן יש ראי' מנדה (דף כ"ג ע"ב ודף כ"ד ע"א) אמאי לא מוקים הג' באופן זה, וע"כ לגמרי הוא, וא"כ דשנינו בדקין שניטלו בפסק"ת אות ק"ד מיירי באופן כזה יעויי"ש. וחלוק דין זה ממ"ש המרדכי בפא"ט

ורצית זבח

*) רסה **אוה"מ.** כבר מבואר לעיל בסי' רס"ב אם סרכא פוסלת, ואף שדעת הרא"פ בסי' ע"ל בס"ק קל"ז וקל"ח להטריף אף כשעברה ע"י קליפה, אבל יש לדון בסברא להקל ויעויין בזכל"א מ"ש באות טרף בח"ג תו"ד, והבן בזה:

) רסו **אה"ב. מדברי הב"י בשו"ע נראה להחמיר, וכן דעת מהריב"ל והמהרשד"ם נראה להחמיר, ויעויין במהריב"ל ח"ג סי' ק"ו ומהרשד"ם חיו"ד סי' מ"ו ובש"א סי' ס"ב דדעתייהו להחמיר, אבל אם מונחת בהדקין דאז יש הרבה מהמכשירין, ולכן בנ"ד נראה דבהפ"מ יש לסמוך עלייהו שפיר, והבן:

ויעויין בשו"ת ב"ר בסי' ס"ו מ"ש בזה, ובס' האשכול סי' י"ז וסי' כ' בה"ט, והר"ן בפא"ט, והרוקח ורש"י (בדף מ"ג ע"א), ואו"ה שער כ"א דין י"ד, אבל העיטור באות קרום והרא"ה ס"ל דדוקא בריאה ובושט אמרינן כן ולא במק"א, ויעויין בס' הפרדס לרש"י בסי' רי"ז וז"ל: קרום שעלה מחמת מכה בבנ"מ שותם, אבל בריאה ובוושט אינו קרום וכן דעת הראב"ן וא"כ אין זה אלא ספק ולמה נחמיר בזה, ואך אם נתמסמס העור אז נקב הוא בפועל, ושאני זה מזה, וא"כ בודאי דיש לדון לקולא, אבל אם היתה זאת מלמעלה אז דנראה דבועה היא, וא"כ מכיון שנתקלקל הבשר מבפנים יש לומר דספק טרפה היא ויש להחמיר ופשוט הוא, ויש להאריך בזה טובא בדברי האחרונים. ובחיבורנו לשו"ע יו"ד בהגהות יבואר מזה באורך ת"ל:

בפא"ט ביתרת רגל שאינה עומדת במקום הראוי דאינה נידונית בדין יתרת יעוי"ש מ"ש בשם הראב"ן, וכן איתא באו"ז סי' תל"ג ואו"ה שער נון דין י"ב והובא בב"י סי' נ"ה דהתם היתר מוכיח. ולא כן באותו אבר שאנו דנין, ואם שיש לדון ממ"ש התוס' בחולין (דף מ"ז ע"א) ד"ה אבל, אך אין שום קושיא, ומכיון שאינו נזכר דין זה בשום מקום בג', משמע מזה שאין שום ריעותא בזאת ולא הפסיד המיקל בזה. וכן יש ללמוד ממ"ש האשכול בסדר חי"ט בקלרה סי' ב' יעוי"ש, ולכן בנד"ד יש להתיר בפשיטות. ככלענ"ד ת"ל:

שאלה רסח.

מעי של עוף שיוצא ממנה מעי כענף וסתום בסופו, ואף ארוך הוא, אם יש להתיר?

תשובה. כל יתר כניטול דמי שניטו בחולין (דף נ"ח) וזה מתורת יתר נדון, ולכן היכא דאיכא שני מעים מראשן לסופן אז חשיב יתר, ואם נשתנה לורת יתרת מעט, ואין עליו תואר אבר זה ופעולתו אין זה יתר, כ"א לדלול בעלמא, וכן איתא ביתר רגל במרדכי ובאו"ז סי' תל"ג בשם הראב"ן ובאו"ה כלל נון. וכן הדין נמי לענין יתר מעי כאשר יעויין באו"ז שם והאו"ה כלל נ"ה דין וא"ו, וכתוב כן בסי' כ' בש' האשכול וכן נראה מרש"י בחולין (דף נ"ח ע"ב) בד"ה וכנגדן והלד"ל בכ"א מ"ב פ"ת שאין להחמיר בכגון זה, כי אין זה אלא דלדול בעלמא ובעיטור אות זקן, ולזאת בנד"ד נראה דיש להתיר. ואף שהוא ארוך כמה אין לחוש לזה כלל כי רבו המכשירין בזה ואינו נחשב אלא לדלדול בעלמא ואף דלא הדר מיערב כשר וכ"כ להוכיח מפיה"מ להרמב"ם פ"ו דבכורות ביבלת יעוי"ש. כן נראה לעניות דעתי ת"ל *):

שאלה רסט.

וביתר מעי בעוף שמן שנסתפק מכיון שהשומן סותם, אם יש לדון בסברא להתירו?

תשובה. דין כל יתר כנטול יש פלוגתא בין הראשונים. ולדעת רש"י והרמב"ם דס"ל דהוא כחסר, ודעת הבה"ג והרמב"ן אינו כן וכנטול, ודעה שלישית איכא דעת הרשב"א בזה, ולכן בדין זה אם שכ' האשכול בה"ט סי' ט"ו דיש להחמיר ככל הפירושים יעוי"ש, אבל בעוף שאני כי יש לדון טובא בדק היוצא מן הדקין כפי שכתוב לעיל בסי' הקדום כאשר נראה מדברי הראשונים ויעויין ברש"י בחולין (דף נ"ח) דכתב בזה ב' פירושים. ולכן בהך יתר דמיירי בה עתה הוא יוצא מן הדקין דאז יש לחלק בזה טובא, ואף אם נחמיר וכפי אשר נראה מהרמב"ם בפ"ו משחיטה הט"ז, מ"מ כיון דאיכא שומן דסותם דיש לזה עוד סברא דסותם את הנקב, ואף דבזה יש לדון טובא ממ"ש האשכול בה"ט סי' י"ז וז"ל: ובאווזות מפוטמות שניקב ושט שלהם אין השומן העולה עליו ראוי לסתום שאין בטבעו להעלות אלא ע"י פטום רב' עכ"ל. אבל בכגון זה נראה דיש סברא לומר דמהני סתימה זאת, והמיקל בהפ"מ יש לו על מה לסמוך ולא הפסיד. ככלענ"ד **):

שאלה ער.

ובתרנגולת שנמצאת ביצה קרושה נסרכת ונדבקת להדקין, אם יש להתיר?

תשובה. דין זה כבר אפשר למצוא פשר דבר דאין לחוש מטעם סרכא באברים לבד מהריאה, כי חילוק גדול יש, לא מיבעיא לפי שיטת התוס' דמשום סופו להתפרק קאתינן אבל בשאר אברים לא שייכא זאת, כי נחים הם ואינם מתנועעים ורק לשיטת רש"י דס"ל אין סרכא מבלי נקב „חדא" דאין זה ודאית, כי ישנן סרכות מבלי נקב כלל או שניקב רק קרום העליון לבד, „ועוד" בריאה דרכה בכך, לא כן בשאר אברים, ואך דאיכא למימר דבריאה איתא נקבים ואחות מלויה בהן, לא כן בשאר אברים שיש לכאורה להחמיר ולאסור? אבל יש ליישב בנקל דקרום הריאה דק הוא ולכן יש להחמיר, לא כן בשאר אברים, וא"כ מטעם סרכא יש סברא להתיר, ואך דנקובתן במשהו

ורצית זבח

*) רסח **גד"ה**, יעויין בשו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תס"ט מ"ש בזה ונראה ככתוב פה, ויעויין נא בשו"ע בסי' מ"ז סעיף א' דמשמע דשוה עוף לבהמה ובסעיף ב' דיש מקום עיון, ויעויין בשפ"ד שם ס"ק ב' מ"ש בזה, ובתבו"ש ס"ק א', ובכו"פ ופכ"ת מ"ש בזה, ולפי מה שיש לעיין ממ"ש בשו"ע בסעיף ה' לפי האמור בכל הני דוכתי נראה דיש לומר דאף בבהמה כן הוא, מכיון שהיא סתום אין לדון בו משום יתר מעי, וכדי ליישב את זה נראה דיש לעיין במ"ש האו"ז בפירושא דהדא מילתא וכנגדן בעוף דדעתו הוא כן: מהקורקבן נפרדים מהם כשני ענפים מן הלד זה ללד זה וזה ללד זה וכו' יעוי"ש, דשמעינן מזה דאם יוצאין במקום אחד בעינן הדרי ערבי ובאחד לא בעי הדר ערוב כי דרכו בכך אף בבהמה וכשר, ובעוף אף בב' דרכן בכך ודוק היטב והבן:

) רסט **דה"ב, כ"כ בשו"ת שבו"י ח"ג סי' ס"ד, ואך הוא מקיל בכ"א ואף שלא במקום הפ"מ וכן נראה מרא"פ בסי' מ"ז. אבל מדברי התוס' בחולין (דף מ"ט ע"ב) נראה כדעת האשכול. ולזאת איך תהני לזה סתימה. ובפרט דיש חילוק בדין נקב לחסרון, ובחסרון לא שייך סתימה, ורק העיקר הוא משום שאין זה אלא ספק, כי תלוי בפלוגתא דרבוותא, אבל גם בזה ל"ע טובא, ואך מכיון דרבו המכשירין בזה, אף להמחמירין הא איכא הרמב"ן דסובר שהוא מתורת נקב ולכן בעוף המיקל לא הפסיד, ובפרט לפי המבואר לקמן ברמ"א ובב"י בסי' נ"ה דברי המרדכי והראשונים בשם הראב"ן אם אין לו לורת אבר זה אז אין זאת

יתרת

במשהו ויש מן המחמירין, לכן אם נראה מצד השני דשלם ויפה הוא אפשר, בהפ"מ יש להתיר, וכל זה הוא כשלא נקלף ואם שנקלפה אז יש להתיר אף שלא במקום הפסד. כן נראה לעניית דעתי *):

שאלה רעא

ובמה ששואל אם הביצים קרושים היו סרוכים להריאה, מה דין התרנגולת?

לענ"ד נראה דבריאה של עוף יש לדין סרכות כמו בבהמה, ואף שאין לה חילוק האונות, ואך יש הפרש באיזה מקום נמצאת הסרכא בה וכדכתבנו לעיל בסי' קל"ה וכדמשמע מחולין (דף נ"ז ע"א) יעויי"ש, דבכל הטריפות שוין כן, וריאה שוין לעוף היא לינפל וליתמר, אבל כל זה אם נסרכת לשאר אברים דאז איכא למימר דחשיבה לסרכא שלכ"ם, אבל בנידון זה שאינה סרוכה לשום מקום שאני, כי אף בבהמה יש סברא לדון היכא דאיכא מכה בהמקום שנסרכה הריאה אצלה לתלות דמהמכה באת הסרכא ולא מהריאה וכדכתוב בס' העיטור אות דופן יעוי"ש ותמצא כן בכ"מ דנסרכה ולדידן דמחמירין ביו"ד מקומות שלכ"ם, שאני בזה, ולכן בזה מכיון דריעותא לפנינו והריאה שלמה ויפה יש להקל ואין לומר דהא הריאה עלולה לסרכות, כי מ"מ ספק איכא, ואין לנו להחזיק ריעותא היכא דאיכא הוכחה כדמנינו דוגמא לזאת בירוש' דדמאי פ"ג ה"ד וכתובות פ"א דנעשה הוכח לכל הימים יעויי"ש ודוק היטיב, ולזאת, לא הפסיד המיקל בנידון זה וכגוונא הדין. כנלענ"ד:

שאלה רעב.

בקיבה של בהמה דקה נמצאת נפוחה, וכשנגרר הנפוח עור הקיבה נמצא שלם ובריא, מה משפטה?

תשובה. כבר ביארנו פעמים רבות שאין לחוש לנפוח לעיל בסי' ק"ה ובסי' רמ"ז, ואך אף שנחלק בסברא בין נפוח מתולדה לנפוח מחמת חולי, אבל בכגון זה כיון דשלם היתה ואין חשש כלל למסמוס ולכשר שהרופא גוררו אין לחוש בזה כלל. ויש ללמוד מגיטין (דף ס"ט ע"ב) ומב"מ (דף ק"ז ע"ב) עיי"ש ופשוט הוא כמי מרש"י מה דפי' ע"ז בפי' הב' ויעויין מ"ש הרמב"ם בפ"ו מביה"מ ה"ו ותמצא כן. כנלענ"ד:

שאלה רעג.

ובדין מים שנמצא בחלל הגוף בתרנגולת ונמצא שם האם נקוב, אם יש להתיר?

תשובה. דין זה לא נזכר בג' ולא בראשונים וא"כ אין לנו להוסיף על הטרפות, ואם שנמצאת בשלפוחית לית דין צריך בשש דיש להתיר, כי אף שהאו"ז בה"ע סי' ת"א מחמיר בנימוק הולד וכן דעת הא"ה סי' כ"ה דין ז' והרוקח סי' ש' והתוס' בחולין (דף מ"ח), ולכן בשלחופית עם מים דנידונית לביצה דאין זאת ריעותא כלל, כי גוף דין דנימוק הולד נראה מחולין (דף ע"ז ע"א) דהבהמה מותרת, ואף מטעם נקב דאית לן לומר דבעוף אמירא וכדעת ר"ת ור"י המובאת באו"ז שם, וכן נראה דעת האשכול, [ומתרץ הך דלא תני לוי חוץ מטרפחת דלא תני אלא במאי דברירא ליה וטרפחת איהו גופי ספיקי מספקא כדמספקא בג' יעויי"ש] ויעויין ברמב"ם, וברא"ש, ורשב"א. ור"ן, ולד"ל בכ"א מ"ב פי"א והעיטור להכשיר ולא מחלקי כלל וכן דעת הב"י, לזאת במקום הפ"מ יש להתיר, ואך אם לא היה זאת בתוך השלחופית, מכיון דאין מוצאין בזה שום ריעותא כי לא נזכר זאת בג' וא"כ אין סברא לומר דנקב זה גרם למים, או המים גרמו להנקב ולכן נראה דבמקום הפסד מרובה ולצורך יש להתיר. כנלע"ד **):

שאלה רעד:

למחט נמצאת תחובה בביה"כ, ומצד החיצון על מקום המחט היה אדום, אם יש להתיר?

תשובה. בחולין (דף נ' ע"ב) איתא מחט שנמצאת בעובי ביה"כ מצ"א כשרה, מב' צדדים טרפה. נמצא עלי' קו"ד בידוע שלפני שחיטה, לא נמצא עליה קו"ד בידוע שלאח"ש ע"כ יעויי"ש, וליסנא דקו"ד נראה דיש ממשות דם בענין דאז סימן הוא שע"י דחיקת הקוץ או המחט נעשה חבורה מעל"ע ונצרר הדם, ואף שלא יצא, חבורה מיהא איכא, ושלטה לקותא מעל"ע כדיש להוכיח מהתוספתא דשבת פ"ח איזו היא חבורה כל שיוצא ממנה דם ואע"פ שאין יכול לצאת, וכן איתא בירוש' שם פ"ז ה"ב נצרר הדם חייב, והוא ע"כ

יתרת, וא"כ מכיון שיוצאת מן הדקין ואינם כפולים, לכן אין זה יתר אמיתי, ולכן בנ"ד דמיירי בדק היוצא מדקין יש מקום להתיר ובהפ"מ יש להתיר ודוק:

*) ער הוה"ק. מדברי הד"ק בסי' מ"ה ס"ק א' והמק"מ ס"ק ב' לא נראה כן יעויי"ש, ויעויין בהגהותינו לעיל בדין סרכא מהדקין ודוק היטב בזה, ולכן אין זה אמור אלא להלכה ולע"ג ורב למעשה כנ"ל, והבן:

**) רעג דה"מ. במים בחלל הגוף יעוין בשו"ת הב"ח סי' ק"ל, ובשבו"י מ"ש בזה ובטוטו"ד מהר"ת סי' קנ"ב, ובספ"ד סי' מ"ה ס"ק א', ובתב"ש שם ס"ק ג', ובמק"מ סי' נ"א ס"ק ד' ובד"ק שם ודוק היטב. ומכל אלה תמצא דבמקום הפסד מרובה כנ"ד דניקב אין זאת ודאי טרפה, והרבה הם המכשירים, ולו

ע"כ בישנו בעין, ולא באדמימות לבד, ואף דאדום נמי מחמת דם הוא וכדמצינו בשבת (דף קל"ד ע"א) בעובדא דכהן הבבלי ובחולין (דף מ"ז ע"ב) וביבמות בירוש' פ"ו ה"ו יעויי"ש, אכן מדדייק הג' קורט דם, משמע דבאדמימות לבד איננה נטרפת, כי קורט דבר ממשי הוא כדאיתא בשבת (דף מ"ז ע"א) וקרטין בי רבי מי חשובי, סוטה (דף י"ד) עלה בידו וכו' קורט של לבונה פסול, ע"ז (דף ל"ה ע"ב) וקירט של חלתית ורש"י פירש בס שמבקע בסכין קרטא נדה (דף כ' ע"א) ר"ח בדק בקרטי, וכן מורה לישנא דרש"י ז"ל בחולין (דף כ"ח ע"ב) בוושט שאין לו בדיקה מבחוץ, ומצינו נמי כן בע"ז (דף ל"ב) בעורות לבובין, (ובדף נ"ח) בחולין חילתית אחילתית ל"ק כאן בעלין כאן בקרטין, ובפ' רגמ"ה, דמהלה נשמע דבעינן דוקא בעין אבל במראה לחוד אין זאת ריעותא לומר דמחיים ניקבה מעבר לעבר, כי חילוק גדול יש מהכיא דהיניקות דהתם, מלד הטבע אמרינן דכיון דאית בו אדמימות סימן הוא שהדם עדיין לא נבלע בו, אבל כאן שהוא מחמת המכה וחבורה האודם אינו סימן, כי אפשר לו לבוא מחמת כאב המכה, ובאמת לא שלטה החבורה מעבר השני, ולזאת בעינן טיפת דם ממש ובעין דאז נחשבת לחבורה, וכן איתא ברמב"ם בפ"ו משחיטה הלכה י"ב שכתב: „טיפת דם", ושיבולי הלקט השלם בה"ע סי' י"ד יעויי"ש. ואם שיש לדון ממ"ש הרמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ו „יש שם מראות אשר אם נשתנה מראות האבר לאותה מראה הרע ה"ה כנקוב, שאותו הבשר שנשתנה מראיו למראה זה כמת הוא חשיב וכאילו הוא הבשר שנהפך עינו אינו מלוי, וכן הוא" וכו' ע"ש דאף בכל אבר אם יארע איזה שנוי מראה נחשבת זאת ללקותא, ומחיים נעשה וא"כ כשנמלאת מחט עם שנוי מראה זאת נחוש, כי סימן הוא בהמקום הזה אינו חי ואינו בריא, אך את זה אפשר לתרולי בנקל, מדמצינו דהרמב"ם חילק בין מנ"א ובין מב' לדדים, דמנ"א אף בקו"ד, ומב' לדדים אם יש קו"ד, ולא חילק בין אם יש נזראה ממראות הפוסלות, ונחשבות ללקיתא ואף מנ"א הבהמה נטרפת בהן, וע"כ דאין זאת ריעותא כלל, כי אין לחלק ולומר דקו"ד דבעינן די כשתהי' מונחת הטיפה על הבשר, והמראה בבשר גופא ובמפולש, דאז משנוי מראה לבד נטרפת אף מבלי מחט, ומה מוספת המחט התחובה הזאת, לפ"כ יקשה הא בריאה מראה אדומה איננה פוסלת מכ"ש בשאר אברים, ואף דאיכא למימר דבריאה שמוחזקת בדמים לכן האדמימות אינה אות ללקותא, לא כן בשאר אברים, אם יש מראה אדומה יש לחוש, יש לומר בפשיטות, מדלא הזכיר בדין ביה"כ מזה מאומה, וכתב בדיני ריאה ש"מ דבביה"כ האדמימות איננה פוסלת ואין לחוש, וכן נראה מהלד"ל כלל ראשון מ"ב פ"ח יעויי"ש ותמלא שאין שום חששא באדמימות לבד מבלי דם בעין ויש להכשיר. כי אין לומר מדכתב הרמב"ם ז"ל „אבר" על כל האברים קאי, וחלוק בדין הוא: אם שיארע האדמימות בהקרום לבד, ואם שיארע בהקרומים ובבשר, דבקרומים לבד אינו פוסל, כי אין זה סימן שמחיים נעשה, וכשהמראה בהקרומים ובבשר מעל"ע, אז שליטת הלקיתא מעידה שמחיים באת, ולא בעינן מחט או קוץ לזאת, ואף מבלי שום כל דבר טרפה הננה, כי כשהלקותא היא או בהקרומים או בהבשר, יש דבר מה שסותם ואין כאן נקב במפולש, ולו יהא שנעשה מחיים, אבל עדות אין כאן על נקב במפולש, כ"א מלד אחד, ומלד אחד הנעשה מחיים הבהמה איננה נטרפת, כי בכ"א במפולש אינו, ולא כן בלקותא מעל"ע, דנראה שפיר הסימן של נקב מחיים ומפולש הוא ולכן איכא למיחש, היכא דהלקיתא שלטה מעור החילון עד המחט, וראי' שאף בשאר אברים כן הוא, כי כפל בלשונו וכתב דין מראות הפיסלות בריאה, וכן הך דינא ע"כ דאף לשאר אברים נתכוין. ואך בריאה יש הפרש בין שנוי מראה לשנוי מראה, דיש לפעמים שנוי מראה שאינו פוסל כי תלינן במידי, אבל בשאר אברים ובמפולש ליכא במה למיתלי והבהמה נטרפת? כי אחרי העיון נראה דשיטת הרמב"ם היא שחסרון מבפנים חשיב לחסרון, ולכן אף שהמראה היא בהבשר ג"כ פוסלת, דלא בעינן שתהי' בהקרומים, מפני דהבשר חשוב כמת וכאילו אינו, וחסר מהגיף היא פסול כחסר. מן המנין וכדכתב בפ"ח משחיטה הלכה ז' יעויי"ש, ועל הריאה קאי ולא מיירי משאר אברים כלל, ולא לבד שדעת המ"מ שם כן הוא, כי יש לנו ראיה נכונה ממ"ש כפיה"מ לנגעים פ"ו מ"ו מחיה מטמא בכל מראה ואף אם יש בה מראה הבהק, והבוהק הוא אם יש מראה בעור ולא בבשר, וכו' יעויי"ש, וכן מואין בספרא פ' תזריע אות מ"א והיה בעיר בשרו נגע מלמד שהוא מלטער ממנו, ומנין שאף אחרים רואים אותו שהוא מלטער ממנו. ת"ל לנגע עכ"ל, והבוהק נקרא בשר חי, כי אינו מלטער ממנה מפני שאיננה אלא בעור ועיפושי בשר יש בהנגע הזאת, וע"כ דתלוי מאין בא העיפוש אם מן המרכז ומלחוץ, ואם מבפנים, כשבא העיפוש מבפנים מפנימיות הבשר אז הוא טמא, והסימן הוא המחיה הנמלאת שם, וכשמביא ראיה מנגעים ששנוי מראה חשיב כמת יקשה הא שנוי מראה לבד אינו פוסל וע"כ דדעתו כדעת רש"י בחולין (דף מ"ז ע"ב) בכבדא יעויי"ש, וכמו במחית נגעים הבהק לא נחשב למאומה ושארי מראות חשובות ללקותא, כ"כ הדין בריאה, אבל בשאר אברים השנוי מראה אינו פוסל כלל, דאל"כ יקשה למה לא נקט וחילק בשאר אברים איזה מראה פוסלת ואיזה איננה פוסלת ומדלא חשב אלא רק בריאה ש"מ דדוקא בריאה שנוי מראה פוסל ולא בשארי אברים, והדעת נותנת לומר דבריאה משתעי מדמדמה לנגעים, ע"כ דמיירי במקום שיש עור ובשר וכאשר נעיין בדברי הרמב"ם בפ"א מטו"ל עיי"ש, וזאת לא שייך לומר בשאר אברים

ורצית זבח

ולו יהא דיש מטריפים, אבל ניקב הוא ע"י חולי וכדכתוב בהגהות או"ה כלל נ"ה דין ז', וא"כ המחלוקת הוא, דהני דמכשירין מכשירין אף בניקב ע"י חולי, והמטריפין מטעם חולי קאתינן, ולו יהא דהמים הם ריעותא אבל על מה הם מורים שנקב זה מחולי בא ובכלל נימוק הוא ובנימוק יש להקל בהפ"מ כן כתב הרמ"א בסעיף א' סי' מ"ה יעויי"ש, ולכן יש מקום להדברים האלה להתיר בהפ"מ, ואין שום הפרש בין אם איתנהו בתוך שלחופית או לא, ודוק:

אברים, וכן מדייק הרמב"ם וכתב „ה"ה כנקוב" ע"כ דמיירי באופן שהלקותא היא בהבשר, דבבשר מתורת חסרון באת, דלכל אלה מורה דעל הריאה קאי, ולכן באדמימות לבד דאיכא סברא נוספת לומר דלא בא השנוי הזה רק מכאב המחט בודאי שאין לחוש. וכל זה הוא היכא שאין אלא שינוי מראה לבד, אבל אם יש לזה נפוח ג"כ אז נראה דיש להחמיר היכא שהאדמימות במפולש, כי יש לנו להוכיח מדין האמור לעיל, דכיון דלקתה הבשר ויש שנוי מראה פסול הוא כי הבשר הזה הוא בשר שהרופא גוררו, וע"ז קאי דעת רבינו שכתב „אבר" וכן יש להוכיח ממ"ש הס"י בסי' ס"ו והשבולי הלקט בה"ט סי' י"ד עיי"ש, דאז סימן הוא שמחיים נעשה ויש להחמיר, ולזאת אם היה שם נפיח הבשר ג"כ אז יש לדון להחמיר היכא שהשינוי במפולש, אבל באדמימות לחוד, אף במפולש, המיקל במקום הפסד יש לו על מה לסמוך. וכ"כ לעיין בבכורות (דף מ' ע"ב) וברמב"ם בפ"ז מביהמ"ק בפיו ובלם דמחלק כן, ולכן יש מקום לדברים האלה. כנלענ"ד ת"ל: *)

שאלה ערה

בבהמה תחובה בביה"כ וניקב כל הבשר, ואך מעט מעור החיצון נשאר שלם שלא ניקב, וניכר לכל שהוא מגוף הביה"כ ודק הוא למאד. מה דין הבהמה הזאת?

תשובה. ספוקי מספקא לך אם בעינן שישאר המעט מן הבשר ובעור לבד לא סגי, כי חיישינן שמרוב הדקות סיפו לנקוב, או כיון דלא עברה המחט מעבר לעבר, אף שלא נשאר רק אלא מן העור החיצון מעט די, כי בכל אופן חזינן שלא ניקבה במפולש, ובדין כזה אנו דנין בתר ההוה, ולא בתר לבסוף, ואמרינן דאין זה נקב, וממולין (דף נון ע"ב וג"א ע"א) במחט שנמלא בביה"כ מל"א כשרה ומב' לרדים טרפה, כמולא עליה קו"ד בידוע שלפני שחיטה, לא נמלא קו"ד בידוע שלאח"ש, וע"ז פירש רש"י בכתובות (דף ע"ו ע"ב) וז"ל: „מקום יש בראש הכרס סמוך להמסס קרוי ביה"כ שהוא כעין כוס ויש בו סביב שפתו עובי שני כפלים כפולים ודבוקים ונמלא מחט תחובה באותו עובי, ומתוך עוביו אפשר לה שלא נקבתה כולו, מל"א אין המחט נראה אלא מבפנים כשרה שאין זה נקב" עכ"ל, דנראה מזה דהיכא שהלך החיצון נשאר שלם מבלי נקב אז כשרה הגנה, כי הוא מגין על הפנימי, אבל אם הוא ג"כ ניקב אין כאן הגנה אף שנשאר מעט ממנו שלא ניקב, כיון דנראה שהמחט עברה בעובי הבשר, וכן יש להוכיח מלישנא דהתוס' רי"ד שכתבו בכתובות שם „שעור החיצון מגין" דלכאורה יש להוכיח בזה שאיננה נראית אלא מבפנים אין זאת הגנה, הא כשש"ט: קלת בהחיצון אין כאן הגנה, אבל יש לדון בזה: „חדא" דכיון דרש"י ז"ל כתב שאין זה נקב, משמע דלאו משום הגנה אזלינן אלא משום דבעינן שיהי' הנקב במפולש, וכ"ז שלא עברה להלד החיצון, ואף שלא נשאר אלא קרום דק אין זאת מפולש. וכן נראה מדברי רש"י בחולין (דף מ"ב ע"א) ד"ה שניקבו לאין שכתבו שהנקב נראה מבחוץ וכו' עיי"ש, דנשמע מזה דכל שהנקב לא עבר מעבר לעבר אין זה נקב, ולא נכנס בגדר נקב, „והשנית", אף שתאמר דמדברי רש"י אין ראיה, כי רש"י כתב בלשון נראית דמשמע מזה, אף שלא עברה המחט מעבר לעבר, ואין נקב בפועל, ואך שעור החיצון נשאר דק למאד שהנקב נראה דרך העור חשיב זה לניקב במפולש, כי אין כאן הגנה וכשיטת התוס' רי"ד, יקשה, למה להג' לומר דדוקא מב' לרדים הוא דטרפה אף מצד אחד ג"כ נטרפת, מפני דבעינן הגנה ואין כאן הגנה, וע"כ היכא דלא נשאר כ"א מעט עור דק נמי חשיבא להגנה, כי לא מלינו חילוק בקרום המגין אם הוא עב או דק, ואדרבא מלינו בתוס' בחולין (דף מ"ט ע"ב) ד"ה חלב וז"ל: נשאל לר"י על מחט שנמלא בקורקבן וניקב הכיס שלו גם בשרו והיה שומן סותם למטלה והתיר יעויי"ש, ולא חילקו בין סתימה עבה לדקה, ומפרש יולא כן מרש"י בחולין (דף מ"ג ע"א) כד"ה אינו קרום אפי' עלתה בו סתימה עבה אינה מתקיימת וכו' דמשמע מזה דלפי הדין אף בדקה נחשבת לסתימה, וע"כ דהעיקר הוא משום דבעינן במפולש וכ"ז שלא ניקב במפולש לית לן בה ואף שלא נשאר רק מעט מן העור, ומולאין אנן ללמוד ממ"ש רש"י בסוכה (דף ל"ד ע"א) בד"ה ביה"כ „תחובה בעוביו ולא ניקב נקב מפולש כשר שהעובי סותמו ומגין, מב"ל שהנקב מפולש טרפה" דהעיקר הוא אם הנקב מפולש או לא, ואם שנשאר אף מעט שלא ניקב חשיב זה לאינו מפולש, כי יש לחלק בהגנה, אם היא לעמית, אז דנין ממה שהוא בא ובאיזה מקום הוא, ואם היא לדבר אחר אז בעינן שיהא דבר המתקיים ולא יהי' סופו להסתר, ולכן בהמסס שדופנו דק; אז אין זאת הגנה, כי ההגנה בא ממקום כזה, אשר מעט ממנו אם ינקב, א"א להשאר להתקיים, ומפני גודל דקותו, א"א שלא ישלט גם בהלד השני, ולכן אין כאן הגנה עלמית, ובזה א"ש דברי רש"י שכתב בסוכה ולא ניקב נקב מפולש שהעובי סותמו ומגין דאם בתר מפולש אזלינן ל"ל הגנה וע"כ דהגנה היא הגנה עלמית דאף שלא נשאר אלא מעט אפשר לו להתקיים מפני שהמקום הוא עב אשר ממנו בא, ואפשר להמחט לנקב רק מל"א, והנשאר אף שהוא דק אפשר לו להתקיים כי הוא בא מדבר עב וקשה, לכן מהני שפיר, ויעויין ברש"י בשבת (דף ל"ו ע"א) ד"ה מב' לדדין ותמלא כן ויעויין בס' הפרדס לרש"י סי' רי"ז מ"ש בזה, דמכל אלה נמלא דכל עיקר הוא דבעינן מפולש, ואם שנשאר

*) **רעד קוה"ב.** באם שהאדמימות במפולש לא נאמר רק להלכה, אבל למעשה הדבר הזה ל"ע גדול, ואם יש לזה מקור, כאשר נעיין במ"ש הב"ח והרש"ל בס' מ"ח והובא דבריהם בסעיף ח' ש"ך ס"ק כ"ו ודוק היטב, ויעויין בחוט השני סי' ס"ט מ"ש בזה, ובס' האשכול סי' כ' בסדר ג"י טריפות בקלרה, וברש"י בס' הפרדס סי' רי"ז ובעיטור אות ביה"כ, והבן:

שנשאר מעט די, כי אין זה מפולש, ולא מיבעיא לשיטת התוס׳ בשבת שם ד״ה למחט, ובחולין (דף נון ע״ב) ד״ה מחט דיולא להדיא דבמעט סגי, ויש גם להוכיח מלישנא דשבה״ל בה״ט סי׳ י״ד מבפנים שלא עברה חוץ לחלל הגוף, נמלא טיפת דם אע״פ שאינה נראית שילא לחוץ טרפה עכ״ל, דמשמע מזה הא נשאר מעט בודאי כשרה. כשאין קו״ד, וכן נראה דעת הג״א בפא״ט סי׳ ל״ד יעויי״ש, ויעויין במ״ש הפרגם סי׳ ע״ט, [ות״ל אח״כ מלאתי ראיתי בתה״ד סי׳ קס״ה שכתב מעט מהראיות האלה, והנאני כי כוונתי לדעתו הרחבה] ולכן בכ״ד נראה דיש להכשיר כשנשאר מעט מגוף עור ביה״כ. ככ״ל ת״ל *):

שאלה רעו

בשור שנגחו חבירו בקרן במקום כרס החיצונה, והמקום הנגיחה ניכר ונראה שנקרע הבשר שעל הכרס החיצונה והעור שלם, אם יש להתיר?

תשובה. בנקרע הכרס האמור בחולין (דף נו״ן ע״ב) וברמב״ם בפ״ט משחיטה הלכה ה׳ והלכה ח״ו שדינו אם נמלא שם נקב הבהמה נטרפת והוא שיהא מפולש, והפילוש הוא בהבשר בעינן כנראה מפירוש המשנה להרמב״ם בחולין פ״ג וז״ל: „רוב החילונה רוצה לומר רוב כרס החילונה והוא מה שתחת העור כשנקרע ילא הכרס״ וכו׳ עיי״ש, דמדייק ונקט תחת העור שמעינן מזה דאף שהעור שלם כיון דהבשר נקרע חשיב זה לפילוש והבהמה נטרפת, כי העיקר הוא על הבשר גופא אזלינן ולא משגחינן על העור, ואין לומר שהטרפות הוא מחמת ד״א ולא מחמת עלמו ומהני, לזאת ג״כ סתימת העור לבד. כי מדברי הרמב״ם שכתב בפ״ט משחיטה בה״ה „אע״פ שלא הגיע הקרע לכרס עד שנראית, אלא כיון שנקרע רוב עובי הבשר הזה טרפה״ נראה דהטרפות הוא מחמת עלמו ולא מחמת דבר אחר, כי אם נאמר דהוא מחמת ד״א יקשה למה לא בעינן במפולש, וחילוק הוא בין קרועה לפסוקה, דבפסוקה הטרפות מחמת עלמו, משא״כ בקרועה וע״כ דל״ש, ואך בקרועה אף ברובה סגי ואף שאין הקרע במפולש, מפני דמלינו דקרועה גריעה כאשר נעיין במשפטי השייכים לקרועה, יעויין בתוספתא דגיטין פ״ב נקרע ונתקרע, ובירוש׳ שם פ״ב ה״ג, ובתוספתא דגיטין פ״ב, וע׳ ובב״ק (דף ל״ג ע״א) בקרע את כסות, ובמוע״ק (דף כ׳ ע״ב) לענין קריעה, ובזבחים (דף ל״ה) בבגד שנטמא, ובחולין (דף קכ״ג) בטלית שנקרעה (ובדף ע״ב ע״ב) ובתו׳ שם ובכ״ד בבבלי וירוש׳ שרבו למנותן, וע״כ מטעם זה הדין נותן אף שאינו במפולש, וזאת כוונת הרמב״ם דמחמיר, ואף דליכא למיחש לאברים הפנימים מ״מ נטרפת, דשמעינן דמחמת עלמו היא, ויעויין בכס״מ שם מ״ש בזה, ולא הזכיר אלא בשר, ועור לא זכר כלל, ש״מ דאף שהעור שותם ומגין אין זאת הגנה כי על בשר אנו דנין, והעור אין לו שום שייכות, ומכ״ש לדעת הרשב״א בת״ה דבעינן מפולש ולפי דעת המהרי״ו דהעיקר הוא על הבשר, וא״כ אם כשנשאר העור שלם בודאי לא מבגחינן בזה, וטרפה הננה, דלו יהא דיש לחלק בנקל בין נקרע לנפסק, דלשון „קרע״ משמע אף שאינו במפולש, משא״כ „בנפסק״ דבעינן שיהא מעבר לעבר, אבל מנין לנו לומר דמיירי כשהעור ג״כ נקרע, דהא לא דנינן על העור, כ״א על הבשר לבד, ולא מיירי מהעור כלל, דאם שזה תלוי גם בעור, יקשה למה לן למתני נקרע הכרס שלא הטרפות אינן מחמת עלמן, כ״א מחמת חשש שמא ניקבו הבנ״מ וכדאמרינן בנשבר הגף שיש בו עוקץ ובסמוך לגוף ויעויין באו״ה כלל כ״א דין ל״א וממה שמבואר שם תלמוד כן, וכן יש למילף ממ״ש בלידה לדרך כ״א מ״ב יעויי״ש, ולזאת בכ״ד אין שום סברא להתיר וטרפה הננה, ות״ל מלאתי ראיתי בהאיע המשולש בח״א סי׳ מ״ח למהר״ש דורהן שכתב להדיא „שהגם שהוא קיים, הבהמה היא טרפה מחמת אותו קרע עלמו שנמלא במקום ההוא, ולא מחמת חששא דשמא ניקבו המעיים״ עכ״ל, דנדע מזה מפרש כדברינו ויש להטריף ואף במקום הפ״מ ולו״ג. ככלענ״ד ת״ל **):

במחט

ורצית זבח

*) **ערה דה״מ.** יעויין בש״ך סי׳ מ״ח ס״ק כ״ב, ובפמ״ג במ״ז ס״ק י״א ובשפ״ד מ״ש בזה, וכאשר להמבואר פה אם נעיין נמלא שגם לפי שיטת רש״י ז״ל אין לחוש, כי יש למילף מהא דאיתא בחולין (דף מ״ג ע״ב) במימרא דעולא דישב קוץ בושט שאין לחוש לשמא הבריא, ומכ״ש לפי שיטת הרמב״ם בפ״ג משחיטה, ויעויין במ״ש הרשב״ן והובא ברא״ש בפ׳ א״ט סי׳ ד׳ ודוק היטב, וגם מאו״ז בה״ט סי׳ תע״ו יש לנו למילף כן יעויי״ש ותמלא כן, ואם שיש לדייק ממ״ש שם „דאע״ג דליתא לדעולא גבי קוץ דלא חיישינן מפני שהוא עב וסיתמה ומגין״ דמשמע מזה דבעינן שיהי׳ עב היכא שהנקב בא ע״י מחט, ובהמסס חיישינן לקרוס שעלה מחמת מכה משום מחט ועורו דק״, מ״מ אין כאן קושיא כי הוא מחלק בהמסס בין כשבא הנקב ע״י חולי ובין כשבא ע״י מחט, ומתניתין כשלא ע״י מחט לכן בעינן מפולש, משא״כ ע״י מחט, ולזאת בעינן סתימה עבה, וגם סתימה עבה אין כוונתו שתהא עבה בפועל דהוה ליה לאשמועינן כן, אלא כוונתו ממקום עב דליכא למיחש לקמ״ח ודילמא מחייס נעשה, והגנה עלמית מעליתא היא וככתוב בפנים התשובה, ויש לדון בזה טובא דוק היטב והבן:

) **רעו ג״ד המ׳. ממה שמבואר פה נ״ע טובא, כי הב״ח בסי׳ מ״ח לא כתב כן ודעתו להתיר היכא שהעור שלם, ונראה דבהעלם עין היה מאת הב״ח דברי המהר״ש דורהן האלה וכפי האמור פה וכאשר נראה מדברי רש״י בחולין (דף כ׳ ע״ב), ויעויין באו״ז ה״ט סי׳ ת״ד „ואם נקרע שם וכו מה שיש שם מן הקרום״ וכו׳ יעויי״ש דנראה דהעור אין לו שייכות כלל, ויעויין בס׳ האשכול סי׳ י״ז

בה״ט

שאלה רעז.

במחט שנמצאת תחובה בבית הכוסות וקודם שנבדקה אם עברה מעבר לעבר נחתך מצד החיצון, אם יש להתיר?

תשובה. דין זה תליא במאי דאמרינן בכל דוכתי בדין נאבדה בלא בדיקה אם סומכין על החזקה חזקת היתר שיש לה כדאמרינן בחולין (דף ט' ע"א ודף מ"ט), ובירושלמי דברכות פ"ט ודביצה פ"ג ודתרומות פ"ח, ואף להמחמירין ואומרין דבנקב ריעותא מחיים לא סמכינן אחזקה, כ"ז הוא היכא סברי לן דאיכא ריעותא, או דאיכא רגלים לדבר ע"פ האמור בנזיר (דף ס"ה וס"ו), ובירושלמי שם פ"ט ה"ד וה' ובנדה (דף נ' ע"א) ע"ש. אבל לא היכא דחסרו לנו שני התנאים האלה, ולזאת בנ"ד שאנו דנין בבית הכוסות, דדעת הרמב"ם בפ"ו משחיטה הי"ב, ותשובת הרשב"א בסי' ר"ג, וספ"ד, והר"ן בפ' א"ט, והרא"ש והטור בסי' מ"ח והרבה מהראשונים, דגם במפולש קו"ד בעינן, ולדעת הרמב"ם והרא"ש דבצד אחד לא בעי בדיקה כלל, ורק מחמרינן בהאו"ז בה"ט סי' הט"ו דס"ל במפולש משני צדדים טרפה אע"ג דליכא קו"ד, דלפ"ז אין כאן ריעותא ודאית רק ספק ריעותא ובזה בודאי סמכינן אחזקה ואומרין דלא ילתה מרוב בהמות דאית להן חזקת כושר, כי בבית הכוסות דדופנו עב וסותם ומגין כדאיתא ברש"י בשבת (דף ל"ו ע"א) ד"ה משני צדדין, ובסוכה (דף ל"ד ע"א) ובכתובות (דף ע"ו ע"ב), ומתוס' רי"ד בכתובות שם, בודאי אין כאן רגלים לדבר ואית לן למימר דהאילין לא ניקב, ואף אם כשרואין מבפנים קו"ד או רקבון, דאז קצת רגלים לדבר איכא והיכא שלא בדקו אחר קו"ד מבחוץ המיקל בהפמ"ר יש לו על מה לסמוך, ולו יהא דהאי קו"ד משמע מע"ז (דף ל"ב ע"א) שאינו בעומק בתוך הבשר, כ"א מלמעלה, דלפ"ז איכא למיחש דהמליחה והדחה העבירו, לכן לכאורה איכא למיחש, אכן לא שייך חששא הדין בנידון זה, כי אף אם עברה מטלע"ב דעת הרבה מהראשונים להתיר ואין זה ברור שבמקום מחט צריך להיות דם סריך, ואפשר שלא ניקב מחיים אלא העור הפנימי לבד, יעויין נא במרדכי בפ' א"ט, ובס' האשכול בסדר חי"ט בקלרה סי' כ', ובס' הפרדס לרש"י סי' רי"ז, ובעיטור אות בית הכוסות, וברמב"ם ובמג"מ שם הי"ב, והיכא שאין שום חשש רקבון וקו"ד מבפנים המיקל יש לו על מה לסמוך, כנלע"ד *):

שאלה רעח.

מים בחלל הגוף שנמצאו והיה נפוח בבשר החופה את הכרס, אם יש להתיר?

תשובה. בכאן נראה לכאורה דיש לדון משום תר"ל, וכעין מ"ש התוס' בסנהדרין (דף כ"ד ע"א) בד"ה אמר ע"ש ובתוס' בסוכה (דף י"א ע"א) ד"ה אי ובארכו כמה פעמים מזה, משום דיש כאן עדות המעידה שמחמת חולי נתהווה, אבל מכיון דלא מצינו דין דמים בחלל הגוף נזכר בש"ס ובראשונים, ע"כ דלא חשיבי לריעותא כלל, ואיכא למימר; דאדרבה האי נפוח מעיד על המים שממנו באו, דהדא ריעותא מעידה על חברתה להקל, כי נפוח לבד אינו פוסל, כנראה מרש"י בחולין (דף מ"ה ע"ב) ד"ה מפני כבדו ובב"מ (דף ק"ז ע"ב) ובגטין (דף ס"ט ע"ב) בד"ה לטחלא והתם איירי בנפוח מחמת חולי ולא מתולדה, דלפ"ז איכא למימר דהמים הנמצאים מחמת הנפוח הם, כי טבע הנפוח להולידם, ולזאת אין שום חשש כלל, כי אין לחוש למאומה היכא שיש לנו ריעותא שאינה מטרפת להראות שממנה יצאו ונתהוו ופשוט הוא דיש להקל, ויש ראיה מהא דשבת (דף ל"ג ע"א) ג' מיני הדרוקן של רעב תפוח, וברש"י שם נופח עורו על בשרו ומים בינתים ונראה כזכוכית ורך מתוכו, דמשמע דדרך להמים להתהוות מהנפוח, ופשוט הוא, כנלע"ד **):

שאלה רעט.

בבית הכוסות שנסרך לטרפש הכבד ואין שום קלקול בהטרפש, ומחט תחובה בדופני הבה"כ, היינו בהקמטים הכפולים הקטנים, אם יש להתיר?

תשובה. בדין מחט שנמצאה בבה"כ קו"ד שנינו כדאיתא בחולין (דף מ"ח, ונ'), ובשבת (דף ל"ו), ובסוכה (דף ל"ד), ובכתובות (דף ע"ו) ובתוספתא דחולין פ"ג ע"ש, ומסרכא לא נזכר כלל, דמשמע

ורצית זבח

בה"ט ובס' הפרדס לרש"י בסי' רי"ז ודוק היטב, ומכל אלה נמצא שפיר דיש לדון לחומרא, ויעויין בשו"ת טוטו"ד מהדו"ת סי' קע"ה ובד"ש בהשמטות לסי' כ"ח, והבן במה דאיתא בגטין (דף כ"ט ע"א) בעובדא דר"ש דחיורא באוכמתא לקותא וברש"י ד"ה דאמר ר"ח ומה שנוגע לזה, ודוק:

*) רעז **אוה"ק.** יעויין נא במ"ש הש"ך בסי' מ"ח דדעתו להתיר בהפמ"ר ויעויי"ש בתג"ש ובספר ת"י ס"ק ד' ובשו"ת טוטו"ד מהד"ת סי' קס"ט: ואך הדברים האמורים פה עדיין מידי פלוגתא לא נפקי יעויין נא בפר"ח בסי' מ"ח מ"ש בזה, ובשפ"ד ס"ק כ"ה, ובכרו"פ סי' מ"ח דדעתייהו להחמיר בנידון כזה, ויעויין נא בדגמ"ר סי' מ"ח מ"ש בזה, והבן:

) רעח **קוה"ק. לא כן דעת התבו"ש בסי' מ"ה ס"ק ג', והשפ"ד ס"ק ה', והמקד"מ בסי' נ"א ס"ק ד', והטוטו"ד במהד"ת סי' קנ"ב והשבו"י סי' ס"א ע"ש, ויעויין נא בפ"ת סי' נ' ס"ק א'

ומשמע מזה דלא נחשבה סרכא לריעותא כמו קו"ד, כי "חדא" איכא למימר דיש רבותא דסברי בקרוש שעלה מחמת מכה בריאה ובוושט הוא דאינו קרוש, אבל בדוכתא אחרינא קרוש הוא, כי אין סופו להסתר שנחים הם וזהו דעת הרא"ה, ואם שמיבמות (דף ע"ו), ומחולין (דף מ"ח ע"א ודף מ"ג ע"א) לא משמע הכי, וכן דעת כמעט כל הראשונים, לכן איכא למיחש גם בשאר אברים, אבל כ"ז הוא היכא דאיכא נקב מעלמ"ב דאז שו"ט בהאי קרוש אם סותם או לא, לא כן היכא שאיננה עוברת מעלמ"ב, דאז מטעם סרכא לחוד ליכא למיחש לא לדעת התוס' משום סופו להתפרק, כי בכל אברים לבד מריאה לא שייכא זאת, וגם לשיטת רש"י אין זה אלא בריאה משום דהקרומים דקים ולא כן בשאר אברים, וזהו דעת הא"ח המובא בב"י בסי' ל"ז שאין סרכא פוסלת בשאר אברים, דאם שדעת הר"י להחמיר, אבל יש לחלק מדקין לבית הכוסות, דהתם אפשר לומר שעור אחד להן ודק הוא ולא כן בבית הכוסות, ולכן איכא למימר דחלוק דין סרכא מדין קו"ד ואין להחמיר בזה היכא שאין אנו מוצאין ריעותא אחרת, אך כי נזכר דין זה בבדיקות ישנים לזאת לע"ר לדון בזה. והיכא שהסרכא עברה ע"י קליפה ורואין שהבשר תחתיה שלם ויפה, בודאי דיש להכשיר, כי אין כאן שינוי מעלמ"ב המראה על ריעותא דמחט שניקב במפולש מחיים, ולכן בנ"ד שנמצאה המחט תחובה בהקמטים האלה ולא בהגוף, ובין הסרכא והמחט הבשר שלם ויפה יש לדון להקל, ואף דבקו"ד לא בעינן שתהיה הטפה הזאת עמוק בתוך הבשר כ"א מלמעלה ורק בעינן שיהיה ממשות הדם דאז סימן הוא לחבורה כדאיתא בתוספתא דשבת פ"ח [ובתוספתא שבריי"ף פ"ט] ובירושלמי דשבת פ"ז ה"ב ויש להוכיח נמי מע"ז (דף ל"ב ע"א) כדכתבנו בסי' הקדוש, גבי עורות לבובין, אבל סרכא שאני דהתם לרורת הדם אע"פ שלא יצאה סימן הוא לחבורה, לא כן הך סרכא שאין זאת סימן שבא מחמת נקב וא"כ קילא היא מדין נמלא קו"ד, והמיקל לא הפסיד, כי יש לו על מה לסמוך, ככלע"ד *):

שאלה רפ

בבית הכוסות שיצא ממנו כמו מעי והיה נסרך מצד אחד לטרפש הכבד, ומצד השני היה דבוק להכבד, ובמקום הדביק להכבד מכנגדו נמצאת שם מחט והמוח מצד החיצון היה שלם, מה דינו?

תשובה. בבה"כ שנסרך לטרפש אם יש לדון הסרכא הזאת לקו"ד כבר ביארנו בסי' הקדוש, ולכן לפי מ"ש אם אין המחט מכוונת כנגד הסרכא יש להקל, אבל כ"ז הוא היכא שהוא בריא ושלם, אף כשרואין נפוח ועב קלת כיון שהבשר בינתים אינו רך ומקולקל יש להקל בהפמ"ר, מפני דלא דמיא לדין קו"ד מכמה טעמי והנפוח הזה אפשר לומר שמחמת כאב בא, כי אין שיעור לעובי הבשר של בית הכוסות כמה יהיה עב או דק, ואדרבה ראיה היא דהנפוח הזה לא מחמת הסרכא בא ולא שייך לומר בכגון דא דנעשה הוכח ולתלות בו את הקלקלה, כי חזינן דהעור מפסיק בין הסרכא ובין המחט, ולא דמיא לריאה, דהתם הפרש יש בין כסורן לשלא כסורן, מה שאין כאן בשאר אברים, ועוד דהא נמלאות סרכות בלי נקב כלל. ולא מיבעי' לפי שיטת הרמב"ם, דס"ל בפ"ו משחיטה הי"ב, דאף בנקב מפולש בעינן מופת חותך שיהיה מחיים ואם אין קו"ד אמרינן

ורצית זבח

א' מ"ש בזה. ואך את דברי הפ"א אפשר להעמים דמיירי באופן שאין דבר המראה שממנו נתהווה. דאז משתמא איכא למיחש, אבל היכא דאיכא למימר דזה הדבר השני גרם להמים שיבואו יש להקל ומ"מ ל"ע בהדא מילתא להלכה למעשה. והבן:

*) **רעט קוהמ"ע.** כבר דברו בזה האחרונים יעויין נא ברא"פ סי' מ"א, והפרת"ב סי' ל"ט סעיף קס"ו, והרא"פ ס"ק כ', והטוטו"ד במהד"ת סי' ס"ג, והנו"ב במהד"ת סי' י"ד, והל"ל סי' מ"ט, והחוט השני בסי' ס"ט, והד"ק והמקד"מ סי' מ"א, ומ"ח, ודוק היטב. והבן ותמצא דיש להחמיר בכגון זה, ואך בספק כגון שנסתפק לנו אם הסרכא מכוונת כנגד המחט או לא, דאז באף בקו"ד נראה מהמרדכי בפא"ט ומהאו"ז בה"ט סי' תמ"ו ומס' האשכול סי' כ' דיש להקל אף שהבדיקה היא חיובית, ומכ"ש לפי שיטת הרמב"ם והרא"ש דלא בעי בדיקה כלל, וק"ו בן בנו של ק"ו לפי פשטות ליסנא דהרמב"ם בפ"ו משחיטה הי"ב וכפי דמשמע מהמג"מ שם דבמלר אחד בכל ענין כשרה ואף בנמלא קו"ד יש לדון, כי איכא למימר דהאי קו"ד דאיתא בגמ' לא קאי אלא על ב' לרדים ולא אמלד אחד, דבודאי אם כשאין הסרכא מכוונת כנגד המחט יש להכשיר וכדעת הל"ל בסי' מ"ט דפליג על הש"ך ע"ש. ובגוף דין הסרכא אם נחשבת לקו"ד או לא יעויין נא במהרשד"ם בסי' ל"ו דכתב בזה תרי טעמי בסרכא כנגד מחט בריאה, וביותר בא הדבר מבואר בשו"ת שם סי' מ"ד, "חדא" דחשיבא לקו"ד, והב' דנחשבת כסרכא היולאת מן הבועה, ולכן ס"ל דבמחט בריאה וסרכא במקום המחט טרפה, אבל בנידון זה שאני דדעת רש"י דבריאה איכא למימר שאין סרכא בלא נקב וכן דעת הרמב"ם בפי"א משחיטה, ואף לדעת הר"ן והעיטור ספק נקב מיהא איכא, ולכן במקום מחט נחשבת לקו"ד או לס"ת היולאה מהבועה דתולין את הקלקלה במקולקל, אבל אם אין זה בריאה וכמו בנ"ד אז לדין קו"ד לא דמיא וגם לדין סרכא היולאת מהבועה, ומלינו כן בס' הירושלמי דחולין בפ' א"ט ה"א וז"ל: מליהון דרבנן דקסריין פליגין על רבב"ח דמר תפתר שנסרכה ובדקוה ואכשרי וכו' יעוי"ש ובמימרא דרבב"ח ותמלא דסרכא חלוקה מנקב, ואם פירוש' באמת הוא, יש חילוק גדול מקו"ד לסרכא ונהעלם

אמרינן דניקב אח"ש, ולכן במצד אחד יש לדון טובא וכפי שנראה מדברי המג"א שם, וכ"ז הוא בקו"ד ומכ"ש בסרכא דקילא היא, כי קו"ד אפשר לדון מדין שינוי מראה כאשר כדכתב בפ"ז משחיטה הט"ו, ומ"מ ס"ל מצד אחד שאני, מכ"ש בסרכא שאיננה אלא קרום פרוש ע"ג העור של בה"כ, ומנין לנו לומר דהמחט העלתה את הסרכא הלא אין דומה לריאה, דהתם ספק מיהא איכא ומשו"ה אם יש מחט חיישינן, אבל לא כן בשאר אברים דנמצא באין זה אלא ניקב מצד אחד ומחזקתה חזקת היתר דיש לה לא ילתה וכשרה. ומהא דאיתא בכתובות (דף ע"ו) ובחולין (דף כ"א ע"א) הגליד פי המכה בידוע שג' ימים קודם שחיטה, לא הגליד פי המכה המוציא מחבירו עליו הראיה, מיירי באם שנמצא קו"ד, הא בדליכא קו"ד כשרה הנגה, ורק במקום דאיכא קו"ד, דאז אנו צריכין לדון אימתי הריעותא דטריפות נעשתה בה וע"פ מה דאיתא בבכורות (דף ל"ז ע"א), ובירוש' דתרומות פ"ו יעוי"ש נראה כן מדברי השטמ"ק בכתובות (דף ע"ו ע"ב) דבנמצא קו"ד מיירי יעוי"ש, דמשמע מזה הא כשאין קו"ד הגלד הזה אינו מעלה ומוריד, אבל יש לדון בזה לפי האמור ברש"י בע"ז (דף ל"ב ע"א) קו"ד גילדי בלע"ז קרוסט"א דנמצא מזה שגם גילדא בגדר קו"ד הם וסימן הוא להמכה שנעשתה מחיים וכן מוצאין אנן בשבה"ל ה"ט סי' י"ד וז"ל: או שנמצא על בשר בית הכוסות טיפות דם או גלד מכה קרוסטא בלע"ז כנגד ראש המחט וכו' טרפה, דמשמע מזה דגם גלד בגדר קו"ד נכנס. ואם שיש לדון בזה טובא אם קאי זה על סרכא או לא, כאשר יעויין במתניתין דמקואות פ"ט גלד שעל מכה, ובחולין (דף מ"ו) בריאה דאגליד וברי"ה (דף כ"ו וכ"ז), ולשון גלדא, אפשר לומר דקאי על עבה, כדיש להוכיח מיומא (דף מ"ג), אבל בכל אופן רואין אנן דלאו מילתא פסיקא היא לומר דהוגלד לא דמיא לקו"ד, ואף יש לחלק בין גלד לגלד מפני דבסרכא פירש רש"י שהיא כעין גליר"א ובכאן כתב גלד מכה שקורין קרוסטא, ע"כ דמיירי באופן אחר וחלוק האי גלד מסרכא, ולזאת אף שנפרש דלא כהשטמ"ק ונוקים דמיירי הוגלד שאין עליה קו"ד ובזה לבד נטרפת, אבל לסרכא אין ראיה. ואולם כי ני"ד חלוק מדין סרכא ואם שבסרכא היכא שאיננה מכוונת או שרואין שהבשר בין הסרכא להמחט בריא

ושלם כשרה, אבל בנידון זה יש להחמיר טובא, כי רואין אנן ריעותא גדולה כזאת, דבודאי מחיים נעשה ולא שייך לומר בזה שאינו ניקב אלא מצד אחד ויש להחמיר, כי אף בצלקת או סימן אחר למכה בעור שחיצון איכא למיחש מפני דאיתרעי וסימן הוא שמחיים נעשה, מכ"ש באופן כזה ואין שום סברא להתיר. כנלע"ד: *)

שאלה רפא.

ובמה ששאל בנמצאת כעין מראה על תרנגולת, ובא כלב וחטף את השוק שנמצאת בו הריעותא טרם הראותה, אם יש להתיר?

תשובה. אם שהמראה הזאת על השוק היא, שע"י זה בעינן בדיקה לצומת הגידין כאשר כתב המרדכי בחולין פ' בהמה המקשה ואו"ה הארוך כלל נון דין ג' יעויי"ש, מ"מ היכא שנאכלה, דאז אין מחזיקין ע"י זה ריעותא לכל העוף, ואמרינן שעומדת בחזקתה חזקת היתר שיש לה, ואף דאיכא ריעותא, ולא מיבעי' לפי שיטת העיטור אות כבד ואות טרפשא דס"ל דאף במקום דאיכא ריעותא אזלינן בתר חזקה, מכ"ש הכא, ואף לפי שיטת האשכול סי' י"ז בהל' טרפות דס"ל דבמקום שיש ריעותא מחיים לא אזלינן בתר חזקה, ואמרינן דאיתרע חזקת היתר שיש לה, מ"מ הכא שאני, דהתם מיירי כגון דאיכא ריעותא ודאית, דאז מכיון דאין לנו במה למתלי, אזלינן לחומרא, כגון ריאה הסמוכה לדופן, ובמחט קטינא בחיתוכא דכבדא, ובנפילה בד' וג' ובדרוסה בד' וג', אכן היכא דאיכא למתלי שפיר תלינן וסומכין על החזקה, כאשר כתבנו לעיל ר"ע במחט בביה"כ, ויעויין ברא"ש מ"ש בשם הראב"ן בפא"ט סי' ד' ולכן יש להתיר, וא"כ ה"נ יש להתיר, דחדא דאין כאן ריעותא כלל, ואף אם נאמר דזה נחשב לריעותא, אבל אין זאת ריעותא המורה על הקלקול בהגידין בודאי, ואין מזה ראיה, כי אפשר שהגידין שלמין הן ויפין, ולכן היכא שנאבד מבלי בדיקה, ולא עוד בכגון דא אפשר לשפוט מטעם ס"ס, ואף שהספק האחד הוא ספק בחסרון ידיעה ואינו נידון לס"ס, אבל נראה נא בטעמו של

ורצית זבח

ובהעלם עין היה מהאחרונים, אבל בכל אופן הדין הזה עדיין מידי פלוגתא לא נפקא, ולזאת לע"ג ועמוק למעשה, ודוק:

*) רפ **דה"ב.** אם כי להמהרשד"ם בסי' מ"ד בשו"ת בחיו"ד לא פסיקא ליה, אם דין סרכא כקו"ד או לא, אבל יעויין בתורת חטאת כלל פ"ט דין יו"ד, ול"ד דין ב', ובט"ז והש"ך והל"ל סי' מ"ט דעתייהו שהוא כקו"ד, ומס' הירושלמי בשם רבב"ח לא נראה כן, ויש לחלק בין סרכא לקו"ד ודוק היטב, ויעויין במ"ש, ויעויין בפר"ח בסי' מ"א ובכמה ספרי אחרונים מ"ש בזה, ויעויין במ"י כלל ל"ד ס"ק א' ויש לדון בזה טובא, ויעויין בשבות יעקב ח"ב סי' ס"ד מ"ש בזה ובשו"ת פנ"מ ח"ב סי' קכ"א, והיכא שנמצאת על הפרש בודאי דיש להתיר, כי בכאן ליכא לשום טעם כלל, ואף שנמצאת תחובה בהדופן דדעת הטוב טעם ודעת במהדורא תנינא סי' ס"ט מה שכתב בזה, אכן שמעינו מזה אם יש כעין קרום פרוש מפסיק בין הסרכא להביה"כ בודאי שאין שום חשש ויש להתיר, ויעויין בד"ש סי' מ"א מ"ש בזה, ויעויין בכו"פ בסי' מ"א ומ"ח ודוק היטב ויש להאריך בזה טובא ובחידושינו לשו"ע בסי' מ"ח ומ"א מבואר מזה באורך ת"ל. ומס' הירושלמי דאיתא בהמה שהלעיטה חלתית דתליא בהגליד פי המכה בס' אכלה, וכפי שכתב הרמב"ם בפ"ו הי"ג משחיטה, דמשמע מזה שנקב בודאי יש ואף הס' הוא אימתי נעשה, וא"כ לאו במחט מיירי, אבל במחט אין זאת ראיה מהגליד לכאורה ולע"ג ועמוק:

של דבר, הוא משום דאמרינן בירוש' דערלה פ"ב ה"א ידיעת חבירו מהו שתתיר, וכו' ע"ש, וטעמא הוא דאפשר שיש אחד בסוף עולם שיודע מזה, ולכן בידיעת ספק אי מחלקת לחטאת או לא פליגי בזה ר"י ורשב"ל בירוש' דשבועות פ"ב ה"א. ויעויין בירוש' דהוריות פ' ה' וכל זה באפשר לברר, דאז אם אצלנו הוא ספק, ומחמת חסרון ידיעה הוא ואפשר שחבירו יודע, לא כן היכא דא"א לבירורי כגון שאינו בעולם כלל, אז יש לומר דהוא ספק ממש, כיון דבאופן כזה לכל העולם הוא בספק. ולכן בנד"ד בודאי פשוט הוא שיש להתיר, ויש להוכיח מהירוש' דכתובות פ"ב ה"א דבכגון דא אזלינן בתר רוב, ויעויין ברמב"ן במלחמות ובעה"מ מ"ש בזה, ולכן בנד"ד נראה דיש להקל. כנלענ"ד ת"ל:

שאלה רפב.

עצם שנמצא דבוק למעים, וניכר שבא מנשבר הצלע, אם יש להתיר?

תשובה. עלם בחלל הגוף דינו כקוץ או מחט, וזהו בים בו עוקץ דאיכא למיחש לשמא ניקב אחד מאברים הפנימים שנקובתן במשהו, כי אין שום סברא לחלק ביניהון, ואף בכאן איכא למימר דכיון דנשבר הצלע בודאי האי עלם מחמת שבר שבצלע בא, ואין לחוש משבירת הצלע שמא ניקב כאשר יש לדון מדברי רש"י דבילה (דף ל"ד ע"א), עפ"י מ"ש רש"י בחולין (דף נ"א ע"ב) בד"ה כנגד בנ"מ יעויי"ש, וכן נראה מדברי הר"ן בפ' א"ט שכתב בשם הרשב"א, ויעויין בשו"ת הרא"ש כלל כ' סי' ע"ז, ובפרט במעים שהם רחוקים יותר, ואף מכיון שנמצא מונח דאז איכא למיחש לכאורה, אבל כיון שרואין שבמקום זה אין חשש כלל, והוכחה אית לן דמן הדופן בא אין לחוש כלל, ואף יש לדון בהסברא שנסרך העלם להמעים, לו יהא דדעת ר"י להחמיר לומר דגם בשאר אברים סרכא פוסלת, אבל בנד"ד שאני, כי מיירי בהלד הסמוך לדופן, והם סמוכים דזה הוכחה מעלייתא דמן הדופן בא, ואין שום סברא לתלות דילמא בא דרך המעים, כי אית לזה חזקה דרוב בהמות כשרות הן, וקרוב שהמקום הנחת המעי סמוך יש להתיר בפשיטות, והסרכא הזאת איננה מעלה ומורידה בנידון כזה, ותלינן בהתירא שקרובה יותר מלאיסורא, ואף אם יאמר הסרכא מהמעים להדופן דאז יש לדון גם בסרכא זאת, דאפשר שמחמת העלם באת, ולכן אם יש בהעלם עוקץ דאיכא למיחש, וכיון דאיכא מאן דסובר דסרכא פוסלת בשאר אברים יש להחמיר, דהא ריעותא לפנינו, לא כן בעלם רחב, והעלם הוא קרוב יותר להדופן שאינו מונח על המעי, המכשיר יש לו על מה לסמוך, כנלענ"ד ת"ל:*)

שאלה רפג.

בעוף שבא לפני נשוך מנשיכת תרנגולים סמוך לכלות הכנף מלמעלה, ודנתי להתירא, מכמה טעמי: „חדא" שמא לא ניקב כלל, כי אין זה אלא מתורת ספק כאשר יעויין ברש"י (בדף נ"ג ע"ב) בד"ה בקוץ, וכן בג' שם (דף מ"ח ע"ב) בעובדא דרבנן טרופאי יעויי"ש, ואף דנאמר דיש לחוש מפני שדין נקרת העופות הוא כקוץ או מחט, וכאשר יש למילף מזבחים (דף ע"ד ע"ב) ובתוס' ד"ה האי, ובחולין (דף נ"ג), אבל כיון דהוא במקום שלא כנגד בני המעים אין לחוש כלל, דאף אם ניקב ג"כ כשר הוא, כי אין שם אלא האם של בלים, ומ"ת דהא יש הרבה מהראשונים המחמירים בעוף יותר מבהמה, כאשר כתוב לעיל בסי' רע"ג יעויי"ש, אבל כאשר נעיין בספרא פ' שמיני אות ע' ונמלא דנעלה האם יליף לה הספרא מקרא „נבלה וטרפה מה נבלה שאין כמוה חיה אף טרפה שאין כמוה חיה יצאת זו שכמוה חיה" ע"כ, וקרא זה דכתיבא לגבי עוף הוא דכתיבא, ויעויין בספרא פ' אחרי אות קכ"ג וקכ"ו ובשמיני אות קל"ח, ובזבחים (דף ס"ט ע"א ודף ע' ע"א), ובחולין (דף ק') ובספרא פ' אמור אות פ"א, וכן נראה סתמת הג' בסנהדרין (דף ל"ג ע"א) ובכורות (דף כ"ח), ולזאת מכיון דבזה העוף לא נטרף בניקב, בנד"ד, אף כשנמלא נקב הדין נשתנה, ולכן פשוט הוא הדבר להתיר. כנלענ"ד ת"ל:

שאלה רפד.

בזה ששאל כ"ת בפרה שהעור שלה נקרע בעץ ויצא דם, ואחר זמן נשחטה ומצאו שמקום הגלד ניכר היטיב, וכנגדו הבשר שלם ויפה, אם יש להתיר?

תשובה. אף שילא דם בשעת הקריעה בעור, מ"מ אין להחזיק ריעותא לאברים הפנימים, ולא חיישינן שמא הבריא וכדאמרינן בחולין (דף מ"ג) בישב קוץ בושט, וכיון דהבשר שלם ויפה ליכא למיחש למידי, והדם שילא אמרינן דמן העור הוא, כי גם בעור דם נמלא כדאמרינן ביומא (דף מ"ח ע"א) ובזבחים (דף כ"ה) עיי"ש, ובכאן הספק הוא אם על או לא על, דספק גמור הוא, והיכא דאית לן הוכחה גמורה שמכה איכא, כי זהו סימן

ממש

ורצית זבח

*) רפב **דה"מ.** יעויין בד"ק ס"ק א', ובמק"מ ס"ק נ"ב בסי' נ"א מ"ש בזה, ובשו"ת טוטו"ד מהד"ת סי' ל"ב, ובבה"פ סי' נ"א, ובעיקרי הד"ט סי' ה' אות א', ובסימן ד' אות ט' ודוק היטב, ופשוט הוא דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן, וכל זמן שיש לנו סברא להתירא תולין ואומרין דלא יצאה מחזקתה דאית לה, ולכן בדין חלל הגוף גופא נראה דכל זמן שנמלא מחוץ לחלל אין לחוש כלל, וסמכינן על חזקת כשרות דאית לה, ומבואר מזה בהגהותינו לשו"ע באורך, ויעויין ברש"י בחולין (דף נ"ג ע"ב) בד"ה בקוץ (ובדף נ"ה ע"א) בטחול, וברא"ש בחולין פא"ט סי' כ"ז, ובר"ן בפא"ט בדין מחט, ודוק היטב (בדף מ"ח) באיסתכא בבישרא יעויי"ש, וברש"י בד"ה כשמעתייהו מ"ש בזה, והבן:

דה"מ

ממש כאשר מצינו בפ"ט דמקואות, ובחולין (דף מ"ו), ובכתובות (דף ע"ו ע"ב), ובחולין (ד' כ"א ע"א) ובתוספתא דחולין פ"ג ומקואות פ"ז יעויי"ש, ואיך נחוש להבשר לשמא נתרפא הלא צריך היה להיות ניכר, וכיון שעתה שלם ויפה בודאי לא הגיע לשם, דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן, וא"כ יש ספק שמא לא נכנס כלל להבשר, ואף שנכנס שמא לא הגיע לאברים הפנימים דאין לחוש בזה כלל, ולא עוד דזה דאמרינן דחיישינן, הוא היכא שבא מדבר דק דאמרינן דכיון דנקיבתן במשהו, ואב"ב. ואפשר שניקב, אבל בדבר רחב בקיאין אנן שפיר כאשר יש להוכיח מזבחים (דף ע"ז ע"ב) ומחולין (דף כ"ג) יעויי"ש, ואין לחלק בין דבר הבא ע"י כח ובין דבר הבא בנחת, ואפשר דבדבר הבא בכח אף בדבר רחב כמו קנה יש לחוש לנקיבת אברים הפנימים, כי "חדא" יעויין במ"ש הר"ן בשם הרשב"א בחילוקא בין קוץ למחט עיי"ש, דלפ"ז גם בקנה הדין כן, ועוד מדכתב הרמב"ן בפי"א משחיטה הלכה ד' נראה דאין שום הפרש בין בכח או לא, ובדיקה מהני ויעויין במ"ש הר"ן בפא"ט (לדף כ"ג) בד"ה בקוץ, וברא"ש שם סי' מ"ב וברמב"ם בפ"ו משחיטה הי"ג יעויי"ש, ועוד דגם בדין בשר החופה את רוב הכרס יש מחלוקת כאשר יעויין ברמב"ם פ"ט משחיטה, ובאשכול סי' י"ז, ובעיטור אות כרס, ובאו"ז סי' ת"ד וברא"ש בפ' א"ט ובאו"ה כלל נ"א, דיש לזה ספק בפלוגתא דרבוותא, ובפרט בנידון זה דהקרע היתה במקום הבשר שבין הצלעות שאין זה בכלל בשר חופה את רוב הכרס כדכתוב בשו"ת חוה"מ בהטור הראשון סי' מ"א, דיש לדון בזה להתירא, ולו יהא דבעינן בדיקה ואין אנו בקיאין כדכתב הרשב"א והובא במהר"ש דוראן שם בסי' מ"א, מ"מ בנידון זה שהוא במקום רחב אין לחוש כלל, אם רואין שאין שום שנוי בהבשר ושלם ויפה הוא, ויש להתיר, כנלענ"ד ת"ל ופשוט הוא:

שאלה רפה

ובמאכל של תבואה הנמצאת בחלל הגוף סמוך להזפק?

רפקו"ד נראה דאם שאין במה לתלות בודאי אמרינן שדרך נקב בא המאכל הזה, כי מאין נמלא, ואין אנו בקיאין בבדיקה בדבר שנקיבתו במשהו, ואך אם היה נקב בזפק באופן שיש להלות שממנו בא, והדופן המפסיק לא היה, אז תלינן דבודאי מחמת זפק המאכל הזה בא, ולכן בעי בדיקה מדינא ואם לא בדקו את הזפק לראות יש להטריף מספק, ואך אם בדקו וראו דניקב הזפק בנקב שיש לתלות שממנו נכנס לחלל הגוף המורה להתיר יש לו על מה לסמוך. כנ"ל ח"ל:

שאלה רפו

בעובדא שנמצאת בחתיכת בשר שבין הצלעות מחט מלאה חלודה, ואין להכיר מאיזה צד באת, אם יש להתיר?

תשובה. במחט מלאה חלודה אמרינן דסימן הוא שמחיים נעשה ונתחבה יעויין במהרי"ו שכ"כ, וכן איתא באו"ה כלל נ"א ויעויין בב"י סי' מ"א, ונובע זה ממ"ש במתניתין דטהרות פ"ג ובתוספ' שם פ"ג במחט שנאבדה ובא ומלאה חלודה, ויעויין בירוש' דגיטין פ"ג הלכה ח' בפלוגתא דריב"ל ור"י דעד ג' ימים ודאי מכאן ואילך ספק, וא"כ דמי זה לדין הוגלד פי המכה, ואם שיש לעיין בזה מדוע לא זכרה הג' לסימן ג' ימים לדין מקח וממכר כמו בהגליד פי המכה, אבל ריעותא בודאי הוא ותולין דמחיים נעשה, דמאין החלודה הזאת באת. ואם שיש לעיין ולומר דאין זה סימן מובהק שמחיים באת, דאיכא למימר דמחט עם חלודה נפלה, שם, ועוד דאפשר מחמת לחות המקום והפרש החלודה נעשה, אבל אפשר שמזמן קרוב באה ונפלה לשם, ומטעם זה אפשר שמיאן הב"י לפרש דהחלודה קאי על המחט ופירש שהחלודה קאי על מקום המחט שמונחת שם, אם יש חלודה סימן היא כמו קו"ד, ויש סברא לומר דחלודה וקו"ד נפרדים הם זה מזה, והפרש יהיה באם שתיכף לא מלאו את המחט, ואך אחרי עבור איזה ימים יש לומר שאין זה סימן שנפלה שם מחט שיפה ונעשתה חלודה דמחיים נתהוה, כי מחמת הלחות אפשר שגם אחר השחיטה נעשית כן, ולכן אם דלא סמכינן אכל הני להתיר, בדבר שהסכימו הראשונים להחמיר, אבל בנד"ד יש לצרף לסניף ולומר דאפשר שלא נפלה המחט מחיים, ואף שנפלה לא היתה בפנים במקום דאיכא למיחש לנקיבת אברים הפנימים, כ"א בהחוץ נתחבה מחמת חיכוך בצלעות דאפשר להיות כן, ול"ק מהא דמצינו ברא"ש בפא"ט ובפסקי הרא"ש שם דין זה רק בירך, כי איכא למימר דלאו דוקא הוא ירך, דה"ה בכ"מ דאפשר לומר דמחמת חיכוך נתהוה, תלינן ומוקמינן לה בחזקת היתר ואמרינן דלחלל לא נכנסה, דנראה כא בגידה לדרך כ"ר מ"ב פ"ז איתא, "ואם נמצאת בדופן הבהמה ולא יצא לחלל כשר", וכן כתוב באו"ה בכלל נ"א בדין כ' "מחט שנמצא בבשר בהמה כגון בירך או בשדרה וכה"ג כשר" ויעויי"ש בדין ל"א שהעתיק "ואם ניקב הדופן לחלל". ובמרדכי בפ' א"ט איתא "בין הצלעות" וכן כתוב באו"ה שם דין י"ט, דמולאין אנן דדין אחד להן, ובכ"מ דאית לן לומר דמחמת חיכוך באה, ולא הגיעה לחלל כשרה, וחלוק דין זה מגף העוף, דהתם חיישינן לעוקץ שנכנס לפנים וכשהחזירה את גפה גם העוקץ חזר לאחוריו, ולא כן בדין זה דאם היה בפנים מאיזה סיבה חזר, ולא דמי לדין זה דהרשב"א בת"ד סי' קפ"ב במחט שנמצא בחלה"כ, דהתם המחט מבפנים היא, ולתלות שע"י חיכוך באת ונתקעה דרך הדופן בחלל הכבד לזה בעינן הוכחה, ומכיון שאין הוכחה לפנינו חיישינן, לא כן בנד"ד דנמצאת בהבשר שבין הצלעות, דלא בעינן לזה שום הוכחה ומסתבר טפי לתלות בדרכו בכך ומחמת חיכוך באה, כי שכיחא הדבר להתירא מלאיסורא, ומ"ת דמ"מ בעינן הוכחה שנדע שמבחוץ נתחבה, אמינא דרא"ה כא מ"ש הרא"ש בפ' א"ט סי' כ"ז ותמלא מפורש יוצא דלא בעינן לזאת הוכחה, וכן יש להוכיח מלישנא דהטור בסי' נ"א, ולכן אם שהיתה נטמנת בתוך הבשר, אבל י"ל דחדא דדרך הבהמה להתחכך בצלעות, ועוד העמידנה על חזקתה חזקת היתר שיש לה וכדכתב הרשב"א בקורקבן והובא בב"י בסי' מ"א, ואם שבאו"ה כלל נ"א דין כ"ג הובא בשם תשובת מהר"ם להחמיר בזה, אבל הך דינא חלוק מהתם

מהתם. דהתם בחלל הגוף נמצאת אם שאינו ניכר ולכן חיישינן, אבל כאן שנהירך היא שנמצאת יש לנו לתלות ולומר דמחמת חיכוך באת, והעמידנה על חזקתה, וזה שאין שום ריעותא אמרינן דנתרפא, ואם שנחוש ג"כ לפנים ובאת דרך אברים ונתרפאה הלא חזקת כשרות אית לה, ועוד יש לנו ללמוד מהא דאיתא בתוספתא דמקואות פ"ז, [ובתוספתא שברי"ף פ"ח] „נכנס לו חץ בידיו ר"א אינו חוצץ וח"א ה"ז חוצץ, בד"א בשל מתכת אבל בשל עץ ה"ז חוצץ, ואם קרם עליו העור מלמעלה הכל מודים שאינו חוצץ" עכ"ל, וחזינן מהתוספתא הזאת דאפשר להתרפאות ולא תהא נראית כלל, והיכא שהוא טמון אין לחוש לאברים הפנימים כדכתב הר"ש בפי' דמקואות מ"ח בשל מתכת איכא סכנה טפי כשמוציאו ודבר שאינו מקפיד א"ח עכ"ל, ואם שיש לחלק טובא מהתם ואינן שוין, אבל מדקאמרה התוספתא „שכל הבלוען באדם בבהמה בחיה בעופות טהורים", ש"מ דאין לחוש לשמא בא מבפנים, דאל"כ למה לן מטעם בלוע הלא בכגון דא לא שייך לומר ראוי לביאת מים, וע"כ דבודאי מבחוץ בא וכשנתרפא לכו"ע א"ח, כן אית לן לומר דבודאי בא מבחוץ ולחלל לא הגיע ודרכו בכך ואפשר לו להתרפאות, ויש להוכיח ממ"ש התוס' בחולין (דף מ"ח ע"ב) בד"ה אי שדעתם בקורקבן כמו דעת הרשב"א ותולין שבהיתר באה, וכ"כ אית לן לומר הכא. כי אין דרכו לכנס לחלל, ודרכו להתחכך ותולין שפיר במאי דשכיח טפי, ומכל הני טעמי נראה דיש להקל. כנלענ"ד ת"ל *):

שאלה רפז.

ובהך שנסתפק ושאל בעוף אם נמצאה בבשרו מחט טמון ורא הגיע לחלל, אם יש לתלות ולומר שמחוץ בא ?

תשובה. גם בעוף איכא למימר דתולין אם דרכו להתחכך באשפה ואומרין שמבחוץ בא ולא הגיע לחלל כלל, ואיבעית אימא גמרא ואיבעית אימא סברא, אב"א גמרא ראה נא מפשטות לישנא דהתוספתא דפ"ז דמקואות דשוה אדם ובהמה וחיה ועוף בדין זה ומטעם בלוע אתינן, ובאופן שאין לחוש לאברים הפנימים, ע"כ דדרכן בכך, ואב"א סברא דחזקה אית לן חזקת כשרות, ואין דרכה בכך לילך ולנקוב ולצאת לתוך החלל ולכנס בבשר הביליג, ואדרבא חזינן דדרכן בכך להתחכך באשפות בעופות הבייתיות, וא"כ תולין במצוי ואין לחוש לדבר שאינו מצוי, ודוגמא לזה מצינו בירושלמי דכתובות פ"ב סוף ה"א יעוי"ש, ועוד אם נאמר שבעוף יהיה טרפה בכגון דא, יקשה מהא דאיתא בחולין (דף כ"ז ע"א) יתר עליהן העוף, הלא גם בדין זה חלוק העוף מהבהמה, דבבהמה כשרה, משא"כ בעוף. וע"כ דאין לנו להוסיף על הטרפות, ולעולם אם דרכו בכך תולין כמו בבהמה, ושכיח טפי לאיסורא מלהיתרא, ואם שיש קצת ראי' למדחי ולומר דהא דקאמר לוי דשוה עוף לבהמה בפלוגתא שנוי' אם לא שייך כלל, או תני ושייר, ודעת הרמב"ם בפ"י משחיטה הלכה יו"ד ובכס"מ שם דהא דתני לוי הוא אטרפות שמנו במשנה, ולא אהנך דמנו האמוראים, וכן הטו"ז בש"ע סי' תכ"ט דתני ושייר טרפות, וכן בסי' תל"א „כי שמא שייר הרבה טרפות שאינו מונה" וכן יש לעיין ממ"ש התוס' בחולין (דף נ' ע"א) ד"ה אילימא דנראה דפליגי בזה רש"י ותוס', ודעת רש"י כהרמב"ם וכפי שכ' הכס"מ, וכן בתוס' בחולין (דף כ"ו ע"ב) ד"ה איבעי להו, אבל יש לנו ראיות אחרות דדוקא בבהמה איתאמרא ולא בעוף מדאיתא בב"ק (דף ג' ע"א) נתחככה בכותל להנאתה (ודף מ"ד) שור שהיה מתחכך בכותל, ובחולין (דף נ"ג ע"א) רוב שורים מתחככים בכותלים וע"כ עוף אין דרכו בכך, אפשר לומר דאדרבא משם ראי' דהא דאיתא בחולין „רוב שורים" ליכא למימר דאתא לאשמועינן דשורים דוקא דרכייהו בכך, דא"כ יקשה „הא" הא בב"ק איתא „נתחככה בכותל" ומיירי על כל מין בהמה ולאו דוקא שור, ועוד לפ"ז האי דינא שכתב הרא"ש והמרדכי והראשונים „בבהמה" יקשה הא לא מצינו אלא בשורים דדרכייהו הכי ולא בשאר בהמות, ואם שיארע הך מילתא בפרה ובדקה ניזיל לחומרא ותהי' טרפה, ומדוע לא חילקו בזה? וע"כ כוונת הג' היא לחיכוך אפשר להיות בכל מיני בהמות, ואך שורים רובן בכך, וממילא מובן אם שאר בע"ח הנודעים שהם מתחככים ג"כ הדין כן, ואף דלתלות בעינן במידי דשכיח, וא"כ בשלמא בשורים דרובן בכך שייך למתלי, לא כן בעוף אף שעושין כן, אבל אין זה אלא בהזדמנות, ולא שכיחא הדא מילתא? אבל מעובדא דבר אווזא דר"א (בדף נ"ג ע"ב) שם על לביני קניא נפק אתא כי ממסמס קועיה דמא וכו' משמע דתלינן אף בעוף כמו בבהמה, ואך הפרש יש בין חיכוך דבהמה לחיכוך של עוף; דבמקום צר כגון ביני קניא נתלה שפיר, אבל חיכוך ע"י גלגול הוא דוקא בבהמה שדרכה בכך כי יש שני מיני חיכוך כאשר נעיין ברש"י בב"ק

ורצית זבח

*) רפו **דה"מ.** יעויין נא במ"ש בזה הרמ"א בסי' מ"ח סעיף י"א דיש להחמיר בהפ"מ, ואפשר שבנ"ד יודה מפני דיש כמה ספיקי, ויעויין נא בשו"ת גאוני בתראי סי' ק"י מ"ש בדין עצם בקורקבן ומה שנוגע לדין זה, ויעויין נא בשו"ת בש"ר סי' קע"ט ובכד"ה שם, וכאשר נעיין בב"ב (דף כ"ג) בסוגיא דרוב וקרוב ובבילה (דף י') ובירושלמי שם פ"א ה"ה ביונים, ובחולין (דף י"א) בכללא דרוב, ובכתובות (דף ט"ז) ובירושלמי שם פ"ב ה"א, ובפ"א ה"י ובשקלים פ"ז ה"ג בט' שרצים ולפרדע וכו' ובתוספתא דטהרות פ"ו נמצא דבנ"ד יש לדון להתירא, מטעם קרוב ורוב וחזקה ודוק היטב, ויעויין במ"ש הטוטו"ר במהד"ת סי' ק"ל ול"ע שלא נתעורר מדברי הראשונים אשר כתובים פה, ויעויין נא במק"מ ס"ק ט' סי' כ"א מ"ש בזה, והבן ברמב"ם פי"א ה"ד ודוק:

בב"ק (דף מ"י ע"ב) בד"ה דדחיק, וחיכוך ע"י הרבלה וגלגול שקורין „בולטור" זה חשיב אורחא, וזה שנכנס במקום צר חשוב לאו אורחא, וכן יש למילף מירושלמי דב"ק פ"ב ה"א עיי"ש, ולכן במקום צר לא שנא בין בהמה לעוף, וחיכוך ע"י גלגול עוף לאו דרכו בכך, וממילא נתרץ הך דב"ק (דף ג'), דהתם בגונא אחרינא מיירי, אבל במקום שרואין שהעופות מחככין כגון בבטנם שיושבים כן על האשפות ובחול ומנקרות בודאי דיש לתלות בעוף כמו בבהמה, וכן יש להוכיח מחולין (דף כ"ח ע"א) דבר אווזא דהוה בי רבא אתא כי ממסמס קועיה דמא דצריך בדיקה בסימנין ובקיאין וכשרה, וא"כ חזינן דהיכא שלא נכנס לחלל בודאי דליכא למיחש. וא"כ אם נמצא אמרינן דתולין שפיר שנעשה מחמת החיכוך בבטן, או בהכנסתן במקום צר, ולא הגיע לחלל כלל, כי מידי דשכיחא היא, יותר מאילו נאמר שנקבה את האברים הפנימים וירדה לה לתוך בשר הבטן, ויש להמיקל על מה לסמוך, כנלענ"ד ת"ל *) :

שאלה רפח.

בנמצא בדופן נקב מעבר לעבר כנגד הריאה בצלעות, אם יש להתיר ?

תשובה. בחולין (דף נ"ג ע"ב) איתא ר"נ אמר בקוץ עד שתינקב לחלל וכתב ע"ז רש"י, „אבל הגיע לחלל יש לחוש שמא ניקבו הדקין ובבדיקה א"א מפני שאין נקב דק ניכר בהן" עכ"ל. וכל זה הוא בדקין שהבדיקה היא ע"פ הראיה לבד וא"א להרגיש בהן בנקב דק וקטן ונקיבתן במשהו, אבל בריאה אפשר לומר דשאני כי הבדיקה היא ע"י ניפוח ואם מבלבלה סימן הוא לנקב, וא"ל כשרה, ובזה שפיר יש לסמוך על בדיקתנו, ועדיפא היא מאילו נמלא תחוב בלב. או בבנ"מ המבואר במרדכי בפ' א"ט ובאו"ה שער כ"א דין י"ט יעויי"ש ובב"י סי' כ"א ביו"ד, כי התם בחלל מיהא איתא ובנד"ד זה גופא ספק היא, דאפשר שלא הגיעה לחלל כלל, כי לא נמלא שיש קוץ או מחט, ואך מכיון דבא בכח יש לחוש, אבל בדיקה תהני מיהא בכל אופן, דמקום ידוע הוא, וריעותא בצלעות איכא, ומקום רחב הוא, דאפשר שפיר למבדקי' כנגד המקום הזה, ובפרט דיש לנו עוד ספק שמא לא בא ע"י קוץ כלל כ"א ע"י חולי, ולבשר החופה את רוב הכרס לא שייך שם כאשר יעויין בשו"ת למהר"ש דורא"ן בהטור הראשון בהחוט המשולש סי' מ"ח עיי"ש, ולהמיקל יש לו על מה לסמוך, ופשוט הוא, כנלענ"ד ת"ל :

שאלה רפט.

ובעוף שנמצא נקב מעבר לעבר והיו נוצות תחובות שם לפנים ?

לענ"ד נראה כיון דליכא במה למתלי בהני נוצות, בודאי דדמין להא דהר"נ בחולין (דף נ"ג) בקוץ שתינקב לחלל, ומכיון שבאו להחלל בודאי דיש להחמיר, כי מה נשתנה דין זה בנוצה מקוץ או מחט, ובודאי שוין הן וחיישינן לנקיבת אברים הפנימיים, וכאשר יש למילף מהא דאיתא בחולין (דף נ"ו ע"ב) וברש"י ד"ה נוצה, (ובדף ק"כ ע"א). ובשבת (דף ק"ח

ורצית זבח

*) רפז **אה"ב.** מכאן ראיה כדעת הט"ז בסי' כ"א ולא כדעת הב"ח בסי' ח"י בשו"ת גאוני בתראי, וביו"ד בסי' כ"א שמדייק כן, כי שפיר יש לחלק בכך, וממה שמבואר פה יתורץ הך שהקשה הפר"ח בסי' כ"א מב"ק ומחולין (דף נ"ג), ונוסף לזה יעויין גם בשטמ"ק בב"ק (לדף ג' ודף י"ט) ובמרה"פ בב"ק פ"ב ה"א בד"ה הטילה בשם מהר"י מיגאש, ודוק היטב ותמלא דיש לחלק מדין דאיתא (בדף י"ט) בתרנגולים (ובדף י"ז ע"ב) ובירושלמי שם פ"ב ה"ב, ואדרבא דלענין נזקין בהמה חיה ועוף שוין הן, יעויין (דף נ"ד ע"ב) בב"ק ובתוס' שם (דף י"ז ע"ב) ד"ה קמ"ל, ותמלא דבגללים הדין שוה בתרווייהו, וחלוק מהא דאיתא בתוספתא דטהרות פ"ד בתרנגול שניקר את הסרך שמטמא למפרע, ומתוס' דב"ק פ"ח ובגמ' שם (דף פ"ב) ובקידושין (דף פ' ע"א) ובמתניתין דטהרות פ"ג בסוף ובירושלמי דב"ק פ"ז, ע"ז פ"א, פסחים פ"ד, וממ"ש הרמב"ם בה' א"ס"ט וכיון דמולאין במקום שדרכו בכך יש לדון ולמתלי בהתירא; ואך יש לדון עפ"י מה דאיתא בבר אווזא דר"א דאף בסתמא אם לא ידעינן אפשר למתלי ולומר דבדרך היתר באת, וכן מהך בר אווזא (דף כ"ח), ויעויין גם בשו"ת שבו"י ח"ב סי' ס"ז שכ' להתיר בעוף בייתי, וכן יש להוכיח מב"ק (דף כ"ט ול' ע"א) אין דרכן של בנ"א להתחכך בכתלים, דאם נחלק בין בהמה לעוף, גם בעוף לא יהיה הך דינא דנזקין כזה, ויעויין בטור ח"מ סי' ש"ך ותלמוד שפיר דאין לנו חילוק בכגון דא, לענין נזק בין עוף לבהמה, ואך מהעיקרי הד"ט סי' ה' אות י"ח, משמע אם אין שום היכר יש להחמיר, ויעויין בטוטו"ד מהד"ת סי' ק"ג ודוק היטב, ותמלא דאם שיש לתלות אבל כ"ז הוא היכא דאפשר למבדקי' שאין שום רושם והיכר מבפנים, ואף דגם מבחוץ ליכא לא איכפת לן בזה ותולה שפיר דבדרך חיכוך באה המחט, - אבל אם א"א לבדוק אז יש להחמיר, כי נראה מהעיטור אות כבד ודוקא דאיתא קמן אבל ליתא קמן טרפה, משום זה יש לדון בהך מילתא, אבל כד נעיין נמלא דל"ע דברי העיטור גופא לפמ"ש באות טרפשא ובאות מרה, דס"ל דאף במקום ריעותא אזלינן בתר חזקה חזקת היתר, ואך לפי דברינו שחילקנו בין ריעותא ודאית לריעותא בתמית, יש מקום לומר דכיון דלא משתכחא בחלל גופא יש לדון להתירא, ואכן מליסנא שכ': „וא"ל מחטא דאישתכח בבישרא באלימתא אי קופא לבר כשרה דמאבראי קאתי אבל בקליש׳תא ל"ש לבר ל"ש לגאו טרפה" וכו'

ק"ח ע"א), ובירוש' שם פי"ד ה"א, ובירוש' דביצה פ"א ה"א, ובודאי יש לחוש. ואף דיש לחלק בנקב הנולד כאשר יעויין בהני דוכתי' וברמב"ם בפ"א מתפילין בה"כ, ויעויין בתוספתא דחולין פ"ו ובג' בשבת (דף מ"ט ע"א) ברש"י בכנפי, אבל לדין זה אפשר שאינן מחולקין זה מזה, כי שאני מקנה, ואף בהגסים יש לדון, מ"מ כיון שאין זה מצד הטבע דלא כמנאו במקום כזה, אשר יש לתלות שמהשומא או מהשומן נתהוו, וכמו דמצינו דוגמא לזה בנדה (דף כ"ב ע"ב) באשה שהיתה מפלת כמין שערות אדומות שהעיד ר"ל בשם הרופאים, ובפרט בזה דיש לזה ריעותא ובשר עוף רכיך הוא כדכתבו התוס' בפסחים (דף כ"ד) ד"ה פרט ובכ"ד עיין שם, ובחולין (דף ע"ו ע"ב), ולזאת אין שום סברא להתיר, ובודאי יש לחוש ויש להחמיר. כנלענ"ד ת"ל: *)

שאלה רצ.

בטחול של בהמה שבאת לפניו שנמצא ירוק אם יש להתיר?

תשובה, בדין נכמרו בכ"מ יש פלוגתא ביני רבוותא, אם זה בעוף לבד הוא אבל בבהמה לא שייכא זאת, וזהו דעת הרמב"ם בפ"ז משחיטה הלכה כ' והרא"ש בפ' א"ט סי' י"ט ותלוי בגירסת הג' עוף א"ל ריאה לא ליכפל ולא ליחמיר, וזהו דעת הגרי"ן הובאו דבריו בס' האשכול בסי' י"ט בה"ט עיי"ש, וע"ז סמך הב"י ופסק דנפלה לאור אינו פוסל בבהמה, ומטעמא דעורה מגינה עליה, כי באמת יש להאי סברא מקור גדול בדין גלודה, דבהמה נטרפת מפני שחסר ממנה ההגנה ועורה חלוק מבשרה כדאיתא בחולין (דף כ"ו), ויעויין בס' האשכול בה"ט סי' י"ט וכן דעת רוב הפוסקים יעויין בב"י בסי' נ"ט, ורק הני המנויין בפסחים (דף פ"ד) חולין (דף נ"ה ע"ב) ובזבחים (דף כ"ח), וגם בזה גופא יש חילוק בין ללקות לבין איסור וטומאה, יעויין בחולין (דף קכ"ב) ובירוש' בשבת פי"ד ה"א בשם רב ובפסחים פ"ז ה"א בשם ר"י עיי"ש, ויעויין בחולין (בדף ע"ו) דעור מצטרף לבשר הוא בבר גוזלא דרכיך, ולכן גם בזה בדין נפילה לאור, "עוף", איכא למיחש בעורו כבשרו, ולא כן בבהמה, והרבה מחמירין גם בבהמה יעויין במרדכי פא"ט, וברשב"א בת"ה, ועיטור אות נכמרו, ובר"ן בפא"ט, ואו"ז בסי' תכ"ח בשם ראבי"ה, ובשם ר"י בר יצחק ורשב"ם, וע"כ דמסייע לנפשייהו מלוי, דלא תני לוי הפרש זה בין עוף לבהמה, ש"מ דנכמרו גם בבהמה איתא, וכן כתוב בס' האשכול לדעת המחמירים, ולהמכשירין ל"ק כלל, כי ס"ל דמנין זה דקחשיב לוי הוא בהני דברים דאיתנהו בבהמה כמו בעוף, אבל במה דליתנהו איכא טובא, ולשיטת הרמב"ם כפי אשר כתב הכס"מ בפ"י משחיטה ה"י וכן לפי שיטת רש"י לא בעינן לזה, כי תני ושייר, [וממילא לפי שיטת האו"ז שכתב בסי' תכ"ט ותל"א דתני ושייר וצריך עיון טובא] ולזה במקום הפ"מ נראה דגם בבהמה יש לסמוך על המקילים ומכשירים, ואף שכ' האשכול: "וכיון דלא איתמר הילכתא כהמחמיר תע"כ", אבל במקום הפ"מ יש לסמוך על דעת המתירין, ולכן בנד"ד נראה לנו עד סברא להתירא, כי האשכול כתב בסי' כ' בסדר ח"ע בקצרה, "ואף למאן דמטריף אינו חושש אלא לאברים שהזכירו חז"ל", ולכן טחול שלא נזכר בג' כלל, אין לחוש לזה אף לדעת המחמירין, וגם דעת הרשב"א גופא הנזכר בב"י דס"ל בת"ה להחמיר בטחול, בחידושיו נסתפק בזה, ולזאת בודאי דיש לסמוך ולהקל. כנלענ"ד ת"ל **):

עובדא

ורצית זבח

וכו' דמשום "איתחזק איסורא הוא" משמע דפליג על דין זה דהרא"ש המובא בסי' כ"א סעיף ג', וזהו דעת המהרש"ם בסי' כ"א בפסקי דינים דמביא בשם יש חולקין יעויי"ש, אבל אפשר לומר שאין זאת ראיה והוכחה מורה דפליג על עיקרא דהך דינא, ואף אתא לאשמועינן אף שלא נמצאת בתוך החלל גופא, היכא דלית ין לברורי או אזלינן לחומרא דמידי ספיקא לא נפקא וריעותא לפנינו איכא, אכן אם ניכר הדבר שמבחוץ באת, כגון היכא שמבפנים אין שום ריעותא ורושם ובריא ושלם הוא, ומבחוץ יש נקב או איזה ריעותא, בודאי דיש להתיר, ואפשר אף אם יש נקב מבפנים או ריעותא אחריתא בהבשר, וגם מבחוץ איכא הדין להקל במקום הפ"מ לא הפסיד, כי איך אפשר לה להמחט לחזור לאחריה, ובודאי חלוק מדין נשבר הגף, ובמחט עבה וקופה לצד חוץ דזה הוכחה מעלייתא בודאי דיש להתיר בכל גווני ואף שאין שום סימן מבחוץ, כיון דגם מבפנים ליכא שום ריעותא, ויעויין בפמ"ג במ"ז ס"ק ד' מ"ש בזה ודוק היטב, והבן כי נכון הוא ומהא דמצינו במג"מ בפ"ז משחיטה ה"כ שדרכן שמתכפשין באפר ודוק היטב והבן בנוגע לזה:

*) רפט **דה"מ.** מזה ילמד לנו הכרעה להאי דינא שכ' האחרונים בדין נולות הנמצאות בהשומן, דמזה יוצא שפיר שאף בהיה הדופן שלם, ונמצאו שלא במקום השומן בחלל הגוף דיש להחמיר, ופשוט הוא, כפי הנראה מנדה (דף כ"ב ע"ב) יעויי"ש, ויעויין בירושלמי דכתובות פ"ז הלכה ט' ודוק היטב. ולכן בנד"ד פשוט הוא שיש להחמיר, ויעויין נא לעיל בה"ט בסי' ע' בהגהותינו. והבן בבכורות (דף מ' ע"ב) ביבלת שיש בה עצם ואין בה עצם ודוק מהתם להכא כנ"ל:

) רצ **דה"כ. צ"ע טובא כי הרמ"א כתב בשם הרשב"א בסעיף א' בסי' נ"ב להטריף וכן דעת הפר"ח והתבו"ש שם והמ"ז בס"ק וא"ו ואיך יש להקל כנגד כל האחרונים, ואף נראה לומר כיון דבס' האשכול יוצא מפורש להתירא גם לדעת המחמירין, ואף מכיון דבשאר מקום שלא בטחול יש להקל בהפ"מ, וכאשר יעויין בש"ך סי' נ"ב ס"ק י"ט בשם הלבוש, לזאת בזה יש להתיר בפשיטות, ולו יהא דאיכא למימר דזה דעור של בהמה קשה הוא, הוא דוקא אם שבא לפנינו מסתמא שאין ידוע לנו, משא"כ בעוף וכדכתב העיטור הלא בסתמא גם בעוף יש להכשיר להמחמירין, וגם בעוף יעויין נא בר"ן, ובמרדכי בפא"ט

וגם

שאלה רצא.

עובדא בא בהמסס שנמצא שם מראה ירוקה ככרתי, אם יש להתיר?

תשובה. כבר כתבנו בסי' הקודם שבבהמה יש פלוגתא בין הראשונים אם נטרפת בנפילתה לאור או לא ובהפ"מ יש להתיר אף בהני דאידכר בג', ומכ"ש בהמסס שלא נזכר בג' כלל, ומפירש יוצא מס' האשכול בסדר ח"ט סי' כ' וסי' י"ט בה"מ להתיר אף למאן דמטריף, וליכא למימר דהא מצינו בשבת (דף קל"ד ע"א) ובחולין (דף מ"ז ע"ב) ובירוש' דיבמות פ"ו דמראה ירוק הוא סימן שלא נבלע בו דמו, וזהו בריאה דאית בה דם ומוחזקת הכנה, לא כן בהמסס וכדומה וכדאיתא למילף מחולין (דף קי"ג ע"א) יעויי"ש, דאדרבא אית לומר דדם אינו יען שדם אינו מוחזק להיות שם, ואף שינוי מראה הוא מגלן דשינוי מראה לחוד דפוסל בשאר אברים, ואף לפי דעת הרמב"ם שכתב בפ"ז משחיטה הע"ו שאם נשתנה מראה האבר לאותו המראה הרע ה"ה כנקוב" וכו' יעויי"ש, כבר ביארנו לעיל בסי' רע"ד דשינוי מראה לחוד בשאר אברים אינו פוסל, ואם שדין זה הובא במרדכי בפ' א"ט ומסיק "דהכל לפי הענין" והובא זה בב"י בסוף סי' נון יעויי"ש, וראיה לזה מדברי הרמב"ם גופא דס"ל דנכמרו לא שייך אלא רק בעוף ולא בבהמה, יעויין נא בפ"י משחיטה הלכה י"א מש"ש, והרי בשינוי מראה לחוד תהא נטרפת, וע"כ דשינוי מראה לבד אינו פוסל בשאר אברים בכגון זה, והא דקתני התם מוכרחין אנו לומר כאשר כתב המ"מ בפ"ז משחיטה יעויי"ש, ולכן בנד"ד נראה דכיון דאין כאן ריעותא אחריתא מנין לנו לומר דהשינוי מראה הזאת תגרם להחשיב לנקוב, ואינו פוסל זה לבד, ומכיון דמפו"ש יוצא מס' האשכול שם להכשיר, והראשונים לא זכרו מזה בהמסס כלל, נראה דלא הפסיד המיקל: כנלענ"ד ת"ל *):

שאלה רצב.

בתרנגולת נמצא בהכבד שלה מלא צמחים קשים ולבנים, ומראה הכבד היתה ירוקה מה משפט התרנגולת?

תשובה. מחולין (דף מ"ח ע"א וע"ב) במימרא דרבא דאמר כי הוה מסגינן בתרי' דר"נ בשוקא דגלדאי וכו' יעויי"ש, ופירש רש"י דטינרי למחים גדולים מכנדי וכו' יעויי"ש, וא"כ אם כל הריאה מליאה מאלה אמרינן דכשרה, כמ"כ אית לן לומר גם בנמלאו בהכבד, ובזה אין חילוק בין בהמה לעוף, ודינו של הרוקח שאני, יעויין במ"ש הב"י, דבנמלא כל הכבד קשה כאבן דזה דמיא כאילו אינו וכדאיתא בחולין (דף מ"ז ע"ב) א"ר האי ריאה דדמיא לאופתא טרפה א"ד בחזותא, וא"ד בגישתא א"ד דנפיחא, ובגישתא כתב רש"י דקשה במשושה כעץ, הרי דאמירא בגישתא מאילו מליאה למחים קשים, וע"כ דלמחים קשים איכא במה לאתלי, לא כן בגישתא דכחסר חשיבא, וזהו סברתו של הרוקח בסי' שפ"א שכ"כ בכבד הקשה כאבן יעויי"ש, ומדברי הרמב"ם דלא מנה דין כגישתא לא ביני נקובי, ולא ביני חסיר כאשר נמלא בפ"ז ובפ"ח משחיטה, נלמוד שאין כאן טרפות כי כנדי כנדי, טינרי טינרי ס"ל לרבא דכשרה, ולכן השמיטו, אכן מהמג"מ שם בהלכה ח' בפ"ח דעל שניהם קאי: אחזותא ואמישושא, ולכן לדעת המג"מ דבכלל נקובה הוא, ניקב הכבד כשרה כדאיתא בחולין (דף מ"ח), וכן כשנאמר דכחסר חשיבא, וחסר הכבד מתחילת ברייתו כשרה, ואף דקשה לומר כן כאשר כתבנו לעיל מזה בסי' רמ"א, אבל בדינא הדין אפשר לומר דלא דמיא לריאה, דהלא בריאה גופא דטריפה "כגישתא" הוא מתורת ספק, ובחסר הכבד איכא נמי ספיקא מחמת פלוגתא דרבוותא הרמב"ם והרשב"א, ואף לפי מ"ש לעיל דבחסר הכבד הרמב"ם יודה, אבל בכגון דא איכא להוכחי שאין כאן שום טרפות, כי בבועי ס"ל להרמב"ם בפ"ז ובפי"א משחיטה דבעינן בדיקה להסמפונות, כל זה הוא במלאים מוגלא ולא בהני למחי, וכנדי וטנרי שאינן דומין כלל לבועי, ואין לחוש בהן לסמפונות כלל וא"כ לפי דעת הרמב"ם שכתב בכבד ג"כ איכא חששא דסמפוני ומזרקי הכבד, וכמו דבריאה אין לחוש בהני למחי משום דלמחי דקים הם וכאשר יש להוכיח מרש"י בע"ז (דף ע"ל ע"א) וברש"י ד"ה לימחי דמפרש קשקשים דקים, וכן יש להוכיח מב"ק (דף פ"ה ע"א) דיש למחים שהם מחמת המכה, ויש שאינם מחמת המכה יעויי"ש, לא כן בבועי דנראה מרש"י בברכות (דף ס"א ע"א) שהם מליאה סרוחה, וטנרי הם קשים כסלע כדאיתא בגיטין (דף ס"ח) עיי"ש, וכן איכא למילף ממ"ש האשכול בסדר ח"ט בקלרה סי' כ' עיי"ש, ורא' דבבועי דסמיכי חיישינן לנקב יעויין בחולין (דף מ"ז ע"א), ולא כן בלמחים ובטנרי ואף דסמיכי כשרים הם, ואינן נחשבין לריעותא בריאה, כן הדין אף בכבד, כי נראה לענ"ד שדין ירקות דפוסל בכבד לפי שיטת הרמב"ם הוא לאו משום דאיגלאי בהתייהו ויש לחוש שמא סופו ליגמל כולו

ובס' האשכול שם, ואף דעת הרמב"ם בשו"ת פאה"ד ובפ"ז משחיטה להחמיר יעויין מ"ש בשו"ת סי' קי"ג ובהלכה ויעויין בב"י בסי' ל"ב מ"ש בזה באורך, וא"כ קשה לחלק כן ונראה בהפמ"ר בודאי יש לסמוך, ולזאת בנ"ד המיקל יש לו על מה לסמוך:

*) **רצא אול"ה**, כמובן ממ"ש בסי' מ"ג סעיף ב' בטחול, וסי' נו"ן סעיף ג' נלמוד דדוקא היכא דאיכא איזה קלקול בהבשר חיישינן לשינוי מראה, הא לאו הכי לא וכבר דברו בזה האחרונים יעויין בתב"ש סי' ל"ח ס"ק י"א, ובשפ"ד סי' מ"א ס"ק ה', ומ"ע ס"ק ב', ובנו"ב סי' י"ג וסי' כ"א, ובדג"מ

כולו דגזרו תחילתן משום סופן, כי נקב אינו פוסל בו, אלא טעמו הוא משום דחיישינן לנקיבת סמפוני הכבד כאשר כתב בפ"ו משחיטה הלכה ח', וכן מפרש בפיה"מ בפ' א"ט דמקום חיותא הוא במקום קנה הכבד הלוקח מן הכבד שממנו יפרדו הוורידים בכל הגוף", ויעויין בפיה"מ להרמב"ם בפ"ה מ"ג דערכין מ"ש בזה, ולכן גם הוריק הכבד נמי פוסל בו מטעם דחשיב זה לנקוב, ולשיטתיה אזל דס"ל דניקב סמפוני הכבד טרפה, וזהו בעוף כדכתב בפ"י משחיטה, אבל בבהמה אין לחוש, ולכן לפי שיטת הרמב"ם שכתב בשו"ת פאר הדור סי' קי"ג דאף מסתמא חיישינן וע"כ מטעמא דחשיב זה לנקוב, כ"ז הוא באם שאין לנו הוכחה כלל, ומסתמא אמרינן דמלוי להמראה שתבוא ביותר מנפילה לאור, אבל אם יש עוד איזה ריעותא איכא למימר דזה חולי הוא, והאחת מוכיח על השניה וממנה נתהוה, וכיון שאין כאן מוגלא לזאת איננה נטרפת מחמת זאת, ואדרבא מוכחת לן שאין כאן ריעותא בהסמפונות כלל, דכמו דהני למחים אינן ריעותא לסמפוני הכבד, כן הך מראה, דהמראה החשיבא ללקיחא ולנקב בסמפין, כשבאת מחמת נפילה לאור דוקא ולא מחמת דב"א, ומטעם מראה לחוד אין לפסול כי בכבד יש לדון למראה ירוק שהוא מחמת הדם, וכגדר דאיתא בשבת (דף קל"ד ע"א) בנתן הבבלי ובחולין (דף מ"ז ע"ב), ולא שייך בכאן לדון מהא דבחולין (דף קי"ג), וכל זה הוא לפי שיטת הרמב"ם דס"ל דאף מסתמא אמרינן דמחמת נפילה לאור באת, אבל לדעת רש"י, והר"ן, והמרדכי, והאו"ז בה"ט סי' תכ"ח, והאשכול בה"ט סי' י"ט דמסתמא לא חיישינן לנפלה לאור, והירקות דפוסל לאו מטעם נקב הוא, כי פליגי בניקב סמפון הכבד וס"ל כהראב"ד בפ"ו משחיטה ה"ח עיי"ש, ולדידהו ליכא למיחש בירקות כלל דאחזוקי ריעותא מסתמא לא מחזקינן, ואמרינן דמחמת חולי השינוי מראה בא, וא"כ בכהאי גוונא פשיטא שאין לחוש, כי הלמחים לא חשיבי ללקותא שנאמר ונדון בגדר ב' לקותות הן, ואמרינן חדא היא, וכמו דלמחים לא פסלי בו, כן אף אם המראה, דשינוי מראה דפוסל בעינן לקותא בבשר לזה וכדכתוב במרדכי בפ' א"ט יעויי"ש, אבל בכאן אדרבא היא לן לומר דמחמת חולי באת וכאשר כתב שם המרדכי להדיא בנמלא ואינו ידוע וכן דעת הר"ן בפ' א"ט, ולמה נחוש לרקבון בהכבד, הא התליע איכא להוכיח מכלאים פ"ב ה"ג בירוש' ומב"ק (דף כ"ב) דהוא רקבון, ויעויין במכילתא פ' בשלח מ"ש בזה, ודעת הרמב"ם בפ"ו משחיטה הלכה ט' והרשב"א, והמ"מ והכס"מ שם להתיר אף בהתליע בכולה, וכאשר נראה מסתמות ליפנא דהתוספתא בפ"ג בחולין ובג' שם (דף מ"ח), וכן יש להוכיח מהאו"ז בה"ט סי' ת"א יעו"ש, וכמו בהתליע דאמרינן שאין לחוש, כן אית לן למימר אף הכא, ולזאת אם שהירקות היא מעט כגון שאינו בתכלית בודאי דיש להכשיר, ואף אם הירקות היא בתכלית דאז יש לדון מאיזה מקום וסבה באת, כי מליפנא דהש"ס דהיכא "הוריקו" עפ"י מ"ש בהמאור ברא"ש בחולין "כהאדימה" דמיירי בתכלית האודם הוא יעויי"ש, וכן יש להוכיח ממ"ש התוס' בשבת (דף ל"ה ע"א) ד"ה תרי ובמנחות (דף כ' ע"ב) ד"ה נפסל, (וכדף כ"ו ע"א) בזבחים ד"ה מנין עיי"ש, ולכן אם יש לזה עוד איזה סברא כגון דנמלאת כן זמן רב לאח"ש לא הפסיד המיקל, ויש לו על מה לסמוך, כי דין הוריקה שאני מדמא דאתא מכבדא המבואר בגיטין (דף ס"ט), ולכן סמיכה ממשית היא להמיקל, כנלענ"ד ת"ל *):

שאלה רצג.

בבמה בהמות שנחרכו עור שלהן ואף לא שלטה הלקיתא מעבר לעבר ולא הגיע עד הבשר, ובא זה מחמת האש שנפל עליהן בשעה שניצולו מן הדיר והרפת שנשרף, ונשחטו ונמצא שינוי קצת בבני מעיהון, אם יש להתיר?

תשובה. בבהמה כבר ביארנו דפלוגתא דרבוותא היא ודעת הרמב"ם, והרא"ש, והרמב"ן והגרי"ן להכשיר, אבל מדרכו המחמירין ולא איכרעא, לזאת יש להחמיר, ובמקום הפסד מרובה יש לסמוך עליהן, מפני דגלעות ועור הבהמה מגלת עליה, ואיננה דומה לעוף, והעיקר תליא בגירסת הג' כדכתבנו לעיל, ואף

ורצית זבח

ובדגמ"ר מ"ש בזה והבן, ובגוף האי דינא יעויין נא בטוטו"ד מהדו"ת סי' קע"ז להטריף, וכפי המבואר פה לא משמע הכי, ואפשר לומר שלא ראה את דברי ס' האשכול ולכן כתב כן ודוק היטב להלכה למעשה והבן:

*) רצב **דה"מ.** אף שנכונים הם בטעמם וכאשר יעויין בשאילת יעב"ץ ח"ב סי' נ"ט בדין כבד מלא למחים, ויעויין בנו"ב מהד"ק סי' י"ג מדין שינוי מראה והרמ"א בסי' נ"ן סעיף ג' ובסי' כ"ה סעיף יו"ד, ויש לדמות להא דאיתא לעיל בסי' רע"ג בדין ניקב האם ומים בחלל הגוף, ובדין נפוח ומים בחלל הגוף בסי' רע"ח, וירקות איתא מחמת חולי כמו כן המרה הנשפכת לתוך הכבד, ויעויין נא בשבת (דף ק"י ע"ב) לירקונא, (וכדף ל"ג ע"א) ירקון, ובברכות (דף כ"ה ע"א) עמוד החוזר מביא לידי ירקון, ובבכורות (דף מ"ד ע"ב ודף ז' ע"ב) וברש"י ביבמות (דף ס' ע"ב) ובתוס' שם ד"ה סימן ודוק היטב בב"מ (דף ק"ז ע"ב), ובע"ז (דף כ' ע"ב) ממנו פניו מוריקות, ומזה דנמלא דיש דקות מחמת הדרוקן וזהו מחמת תפוח, וירקות מחמת המרה וירקות סתמא, ולכן כיון דהתוס' כתבו דהדרוקן הירקות הוא במקלת, לכן אם שאינו בתכלית הירקות יש להתיר, ואם בתכלית תלינן שע"י המרה באת דמרה זורקת בו טפה כדאיתא בברכות (דף ס"א ע"ב) יעויי"ש, מ"מ יש לעיין טובא במ"ש הד"ק בסי' מ"א ס"ק ו' והמק"מ ס"ק י"ג, ובסי' כ"ב בתב"ש ס"ק ח', ובט"ז ס"ק ט', אבל אין כאן שום סתירה, כי יש לחלק טובא. דוק היטב והבן:

בידוע שנפלה ורואין שעורה נשרף דאז הגנה אין כאן, כי דבר הנשרף לכמי שאינו הוא, יעויין בנדה (דף ד' ע"א, ודף כ"ו ע"א), וברמב"ם בפט"ו מאה"ט ה"י, ובפסחים (דף מ"א ע"א) דשויא חרוכה, ובירוש' דפיאה פ"א ה"א לאו כשריף הוא ובפהמ"ש להרמב"ם בסוף פ"ט דטהרות, וביומא (דף ס"ח ע"ב), ולכן כאן שלטה הלקותא מעבר לעבר, בודאי שאין שום סברא להתיר אף בבהמה דבאופן כזה לכו"ע חיישינן, ואף שנשאר קרום דק שלם, מ"מ כיון דהגנה ליתא, ואך בזה שנתחרך רק השער והעור שלם אז יש לדון, ומפסחים (דף מ"א ע"א) ומרש"י שם ד"ה חרוכה שמעינן דאף אם נחרך כיון דלא נעשה לאפר שמא לא פקע ממנה יעויי"ש, ואך ביומא (דף ס"ח) מרש"י ד"ה דשויא מוצאין אנן דאית בזה פלוגתא דת"ק ור"א בר"ש, ולראב"ש לא מקרי פר, ולרבנן עדיין פר הוא, ויעויין נא בזבחים (דף ק"ו ע"א), ואך יש לדון בזה מהא דאיתא בפסחים (דף כ"א ע"ב) ל"ל שחרכו קודם זמנו, ומע"ז (דף ל"ח) ש להוכיח בפיר לנד"ד, דהכא אירוך להבערת שער שאני וא"כ אף דהתם יש לדון יעויין נא במ"ש הרמב"ם בפ"ד, מחו"מ ה"י ובפ"ח מקפ"ה ותמצא פשר דבר, ולכן בכאן בנד"ד דבעינן הגנה אמרינן בכל אופן שיש הגנה יש להתיר. ובודאי עור איכא, ואף ראב"ש יודה בזה, וכן לרבא דהתם חמץ מכיון דנעשה לאו חמץ הוא, אבל כאן אדרבא שם עור עליו, דגלודת העור פוסל, ולא שער, דהשער אין לו שייכות עם העור כדאיתא בשבת (דף ק"ח ע"א) בתוס' ד"ה ואי וברש"י בזבחים (דף ל"ה ע"ב, ובדף פ"ה ע"ב), ובחולין (דף כ"ז), ומע"ז שם, ולכן בנד"ד מכיון דלא נתחרך אלא מעט אין לחוש לשמא שלטה גם באברים הפנימים, כי נוסף לזה יש לומר דנפלה לאור בעינן שתהיה בכולה, וא"כ כיון דלא היתה בכולה אין זאת נפלה לאור, ואין לחוש לנכמרו בנ"מ אף לדעת המחמירין, ועוד כאשר נעיין בדברי הרמב"ם שכתב בשו"ת פאר הדור סי' קי"ג נמצא דחילוק יש בין נפלה לאור, ובין כשהאור נפל עליו, דז"ל: „אם נפל על האור או נפל עליו אש" וכו', ואף דקשה לומר כן, מ"מ בבהמה כיון דאנו רואין דלא שלטה רק במקצת, אמרינן דניתותר הגנה מעלייתא, ולכן אם שהה זמן מה, ואח"כ מצאו שהוריקה דאיכא למימר דע"י המרה באת וכדכתב האשכול בסי' י"ט בה"ט בודאי שאין לחוש לזה, דמצינו דמחמת מרה אפשר לבוא, ואם שנמצא רק החסרון בשער לבד והעור שלם היה בודאי שאין שום שייכות להשער עם העור, ואך אם שלטה קצת בהעור ונשאר ממנה, ואח"כ לאח"ש נמצא שנוי באברים קצת, כיון דאיכא דעת הרבה מהראשונים שאין לחוש, ואף להמחמירין יש כאן ספק אם היה שיעור שיכמרו הבני מעים או לא, המיקל בהפ"מ ושעה"ד יש לו על מה לסמוך, כנלענ"ד ת"ל:

וכן נראה ראיה לדין זה מהא דאיתא בשבת (דף ק"כ ע"א) פורסין עור של גדי ע"ג שידה תיבה ומגדל מפני שהוא מחרך וברש"י שם ד"ה מפני ובתוס' בשבת (דף מ"ט ע"א) ד"ה טומנין ובזבחים (דף ל"ד ע"א) ד"ה מניין וברמב"ם בפי"ב משבת הלכה ה' דרכן להשרף, ואם שיש לחלק בזה טובא אבל הנלענ"ד ת"ל כתבתי*):

שאלה רצד.

ובדין הבהמה ששתתה מים רותחין ונמצא שינוי באברים הפנימים לאח"ש אם יש להתיר?

תשובה. מדשאל בשתתה מים רותחין, משמע דאם נפלה למים רותחין פשוט לך הדבר להטריף.

ואך בשתתה שאני, ולענ"ד נראה לומר דזה שכתב הרוקח סי' ת"ו להטריף במים רותחין הוא דוקא בעוף משום דרכיך הוא וכדאיתא בחולין (דף ע"ו), וכשם מדים על האש ויד סולדת בהן דאיכא שיעורא דכריסו של תינוק נכוית מדאיתא בשבת (דף מ' ע"ב), ובירוש' שם פ"ג ה"ג ובמעשרות פ"א ה"ו נראה דאף שהעבירו מעל האש יש להחמיר, ואך חילוק יש בין כ"ג לכ"א יעויי"ש, ואם דלענין מכוה הנאמר בקרא מצינו דגם חמי האור בכלל יעויין בחולין (דף ח' ע"א) ובספרא פ' תזריע אות קי"ב וברמב"ם בפ"ה מטו"צ ה"א ע"ש, ויעויין בפסחים (דף ע"ה ע"ב וע"א) ואף דכתיבא התם אש להדיא, מכ"ש הכא, דנראה בשריפת בת כהן כתיבא „באש תשרף" ומ"מ ע"י פתילה של אבר הדין הוא בשריפה ומצד הדין גם חמי האור טוב הוא, ואך מדכתיב ואהבת לרעך כמוך יעויין בפסחים שם ובסנהדרין (דף נ"ב ע"א), מכ"ש הכא דלא כתיבא אש להדיא, ויעויין בירוש' דפסחים פ"ז ה"ב, ובשבת (דף ל"ח ע"ב ודף ט"ל ע"א), ויעויין במעשרות בירוש' פ"ד ה"א, ואך יש לחלק בין התם להכא, דהתם מיירי מדין שרפה, או מכוה, או בישול דאין הפרש בין אש ובין תולדת האש כגון מים רותחין, לא כן הכא שאנו באין מטעם לקותא בבני מעים אפשר דשאני אור גופא, מתולדות האור, כי לאור גופא דאיכא חמימות יתירה אפשר לשרוף לא כן בתולדות האור ומשום דדופן הכלי מפסיק כאשר נמצא בירוש' דתרומות פ"ח ה"ד מה בין פת מה בין המים, כאן האור שולט, כאן אין האור שולט, כאן הכלי מפסיק כאן אין הכלי מפסיק עיי"ש, הרי דבאור שאני אפילו עומד על האור, וא"כ כאן לענין נכמרו בבני מעים אפשר דשאני, ואך דקשה לחלק ולומר כן, כי משרפת בת כן אפשר שפיר ללמוד, וכן משבת (דף מ' ע"ב), וכמ"כ יש לנו ללמוד מהא דאיתא בחולין (דף ק"ו) „בחמי האור" אם כשרין לנט"י עיי"ש, ולכן כל זה הוא בעוף דאיכא למיחש להכי, אבל בבהמה בודאי הדין נשתנה כי עיקרא דין של הבהמה דעת הרי"ף, והרמב"ם, והרא"ש, והרמב"ן והגרי"ז להכשיר, ואף להמחמירין יש לדון בזה, אף דאיתא בבכורות (דף מ"ה ע"א) בתלמידי ר"י שסלקו זונה אחת

*) רצג **אה"מ.** יעויין בברכות (דף מ"ו ע"א) וכמ"ל (דף פ"ד) ודוק היטב ברא"ש בחולין פא"ט סי' מ"ט ובש"ך סי' נ"ב ס"ק י"ד ותמצא דאין כאן אלא ספק נפלה לאור, ויעויין בט"ז ס"ק י"ד מ"ש בזה, ואף לדעת השאילת יעב"ץ בח"ב סי' ק"ע יש לחלק, כי שאני דין נוצות משער בעור של בהמה

אחת „דילמא, איירי דזוטרא אתמוהי אתמה" ויעויי"ש ברש"י ד"ה איירי, אבל אין מזה ראי' לבהמה להחמיר היכא שנפלה למים רותחין, לבהמה, ולזאת בבהמה אף בנפלה יש להקל בהפ"מ, ובכ"ד בשתה נראה דאיכא למימר דלא נשתנה דינה, כי לפי שיטת הראשונים דפליגי על הרמב"ם וסברי דבסתמא לא חיישינן לנפלה, [ותליא זה בגירסת הג' אם נגרוס כיון שהוריקה בידוע שנפלה לאור ונכמרו בנ"מ, או כיון שהוריקה בידוע שנכמרו בנ"מ], ולמה לא תולין בסתמא לשתית מים רותחין דזה מילתא דשכיחא היא יותר מנפלה לאור, וע"כ דלא חיישינן לזה, ואך מדהרוקח כתב להאי דמים רותחין שנראה דלא נשנית דוקא „אור", ותולדות האור כאור דמיין, וכן יש להוכיח מהא שכתבנו לעיל, אם שיש לפלפל טובא, אבל בהפ"מ המיקל יש לו על מה לסמוך. כנלענ"ד ת"ל *) :

שאלה רצה.

בהמה שנמצאת מצד אחד היו צלעותיה גבוהין מהצד השני ובולטין, ואין שם שינוי וריעותא כלל, אם יש להתיר ?

תשובה. דין זה איכא למילף מבכורות (דף מ' ע"א) ת"ר איזהו כסול ואיזו שחול, שחול שנשמטה ירכו וכסל שרגלו אחד בתוך הכסל ורגלו אחד ע"ג כסל הנא הסרוע וכו' ויעויי"ש ברש"י שם ומגלא דאין כאן ריעותא כלל, כי שינוי אברים בכמותן מבלי שום ריעותא אין כאן שום פסול להכשר הבהמה, ואך לקרבן אנו דנין, דאל"כ למה לן לדון להקרבת הקרבן הלא אף להדיוט אסורה, ואין אנו צריכין לדין מום, כ"א מתורת טרפה נאסרת וכדאיתא במנחות (דף ו"ו) ובתמורה (דף כ"ט ע"א), ובחולין (דף ל"ח), ובזבחים (דף ע"א) ובכ"ד בש"ס, ואף דיש לדון לפי מה דאיתא בתוספתא פ"ד דבכורות „נשתברו רוב צלעותיו" אינו מום וזה טרפה כדאיתא בחולין (דף נ"ב) עיי"ש, אין בזה למדחי ראיה הדין, דע"כ צריכין לומר בתוספתא „צלע אחת" וכדמצינו בספרא פ' אמור אות קי"ב יצא שבר צלע שאין מומו בגלוי, ויעויין ברמב"ם בפ"ז מביאת המקדש הי"א, ובפ"ב מאיסורי מזבח ה"ד ותמצא כן. ויעויי"ש בכס"מ מ"ש בזה, וחלוק דין זה מאדם כאשר יעויין (בדף מ"ה ע"ב) בבכורות, ואפשר שא"ל לשבש את התוספתא, ונאמר דהספרא והתוספתא מיירי בדינין מחולקין, הספרא דאמור בבהמה קמיירי, והתוספ' מיירי באדם ויעויין ברמב"ם בפ"ה מביאת המקדש ה"ז ובכס"מ שם. [ואפשר שלזה נתכוין הכס"מ בהביאו מהתוספתא במקום דמפורש יוצא מהג'] ואף שאין ידוע לנו שמתולדה באת בליטה זאת יש להתיר, כיון שלא ניזוז ממקומו ואך בליטה איכא, איכא למימר דאדרבא שאף אם נעשה אח"כ אין לחוש, ויש ללמוד כן מהא דאיתא בג' שם לגבי שחול, ומסתמא ה"ה לאידך המנויין התם, כי גם בנשברו ואין רוב אין לחוש ואף שניכר בהן ללקת, ומכ"ש בנד"ד, ולכן פשוט הוא דיש להכשיר וכנלענ"ד מרש"י בבכורות (דף מ' ע"ב) בד"ה ואם וברמב"ם בה' בה"מ דמולאין שאין שום חשש בזה. כנלענ"ד ת"ל **) :

שאלה רצו.

באוז שהיה לו חטוטרות על הגב, אם יש להתיר ?

תשובה. באדם מצינו בבכורות (דף מ"ג) פלוגתא דר"י והכמים דר"י מכשיר וחכמים פוסלין, וקשקיל הג' שם באיזה חטוטרות מיירי אם יש בה עצם או אף שאין בה עצם, ואיתא שם ע"ב באית בה עצם כו"ע ל"פ דפסול, כ"פ דלית בה עצם, מ"מ הא אינו שוה בזרעו של אהרן, ומ"ם.

ורצית זבח

בהמה, כדמשמע מתוס' בשבת (דף ק"ח ע"א) עיי"ש, ויעויין בטוטו"ד מהד"ת סי' קפ"ה, וממילא אין לחלק ולומר דעוף אפשר לו לפרוח, לא כן בבהמה דסלקו מיירי, דוק היטב והבן, ותמצא בנד"ד יש מקום להתיר במקום הפ"מ וכנ"ל :

*) **רצד אות ק.** כבר דברו בזה האחרונים: דעת התבו"ש והספ"ד והד"ק והמק"מ להחמיר, והחת"ס בסי' נ"ד חיו"ד כתב להתיר, ול"ע טובא שלא כתבו מכל אלה המבואר פה ויש לפלפל בזה טובא, והעיקר הוא דאם שנפלה שם הבהמה בהפ"מ יש להקל, כי כל הראשונים לא זכרו מזה מאומה, כ"א הרוקח, דנראה דחלוק, ואין לנו להוסיף על הטרפות, ומכ"ש בשותת דאז אמרינן דאמדה בנפשה כי מבלעדי זאת א"א לה לשתות יעויין בחולין (דף ק"ו ע"א) ודוק היטב בחמי האור וחמי טבריה, ולכן בשתה אפשר שאף שלא במקום הפ"מ וגם בעוף הדן להתירא אין מזניחין אותו. והבן :

) **רצה ג"ד הב'. בגוף הדין כבר קדמו החת"ס בחיו"ד סי' נ"ו יעויי"ש, ואין לחלק בדין זה בין עוף לבהמה, הגם שבעוף יש סברא ביותר להחמיר, כי בבהמה אין לחוש בנשבר הצלע להריאה ואף אם יש בהשבר עוקץ, לא כן בעוף כאשר יעויין בש"ך סי' נ"ד ובשו"ת הרדב"ז ח"ד סי' קל"ב אבל מלבד דיש לחלק ולומר דגם בעוף לאו מילתא דפסיקא היא, ממ"ש רש"י בבילה (דף ל"ד ע"א), דלפ"ז למה בעינן רוב, ואם שנהרץ דרש"י מיירי במשני לדדים ומטעם שבורה לבד, אבל היכא דיש לחוש לניקבה הריאה אף באחת נמי, אבל מכיון שאין ניכר שום רושם וריעותא לא בשדרה ולא בצלעות יש להתיר, כי כמה ספיקי איכא בהאי דינא, ואם שע"י הכאה באת ונתרפא היה צריך להיות סימן בהעצם וכמו שכ' התוס' בחולין (דף קכ"ח ע"ב) בד"ה ת"ש ובנדה (דף כ"ה ע"א) בד"ה בשר יעויי"ש, ובפרט דאית לן ראי' מרש"י בחולין (דף מ"ה ע"ב) שאין כאן שום ריעותא יעויי"ש, ולכן יש להתיר. ודוק :

ומ"ש קרקורא [או קדקודא] דבישרא בעלמא הוא" עכ"ל הג', וא"כ מדשו"ע באדם משמע דבבהמה אין לחוש לזה כלל, וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ח מביאת המקדש דמנה את זאת בהדי מומין היתרין באדם עיי"ש, דאם נאמר משום טרפות מטעם דיש בה עגם דבבהמה לא בעינן מתורת מום, ואך באדם דטרפות אינן פוסלין בו, לכן השמיטו דיש לדון משום מום, יקשה ליטנא דיתר דמשמע דבבהמה אין שום חששא כלל, וליכא למימר דבבהמה אף ר"י יודה דפסיל דהלא הרמב"ם לא מנה את זה רק בפ"ח מביאת המקדש הלכה יוד, וע"כ דאין בזה משום מום, ואך איכא לפלוגי בין חטוטרות הבא מתולדה לחטוטרות הבא מחמת מכה, וכאשר נעיין בפיה"מ להרמב"ם בפ"ז מבכורות וז"ל: „חטוטרת שם ידוע באיזה ענין שיהי' השמטת החוליות בין מן הלדדין בין לאחריו וכו' עד אלא שנולדה מורסא קשה ע"ג כדמות חטוטרת פסול לחכמים וכן הלכה ע"כ, ויעויין בפ"ח ה"י מבה"מ ובכס"מ שם, וחטוטרות הבא ע"י השמטת החוליות בודאי דיש להחמיר בבהמה, משום טרפות; ול"ק למה לא קחשיב, דבכלל טרפה היא, כאשר מצינו בחולין (דף כ"ב ע"א) ואף שהחוט קיים יעויי"ש ברש"י ויעויין בב"י בסי' כ"ד, ואך מתחילתברייתו אם יארע כן בודאי שאין לחוש ויש להכשיר, ולכן מסתמא שבא לפנינו העוף הזה, איכא למימר „חדא" נעקרה תכן ולא זזה ממקומה דאז יש להכשיר, ואף שנאמר דגם בזזה יש להטריף, דילמא מתחילת ברייתו הוא ושכיח כן, ואדרבא כיון דהלך בהילוך יפה אין לחוש לזה כלל, כי מתחילת ברייתו אף לקרבן כשר ומכ"ש להדיוט, כי יש לנו עוד ספק דילמא לא בהחוט כלל כ"א באמצע מעט יצאת ומזה נתהוה, ולכן יש להכשיר בפשיטות. כנלע"ד:

שאלה רצז;

נשבר הרגל מידי הבהמה בסמוך לגוף, ונצרר הדם בצלעות, אם יש להחמיר?

תשובה. מחולין (דף כ"ח) ומבכורות (דף מ') משמע דכשרה היא ואין לחוש בזה כלל, כי ברגלי הבהמה מלאחריה איכא משום טרפות דכל חיותה תלוי בהן ולא מלפניה, וכן דעת הרמב"ם בפ"י משחיטה ה"ד, ואם שלא זכר אלא נשמט, אבל ה"ה בנשבר, ראה מ"ש בפ"ח הי"א וז"ל: „לפיכך אם נחתך היד שלה מותרת" ובה"כ שם „ועוף שנשתברו אגפיו מותר כבהמה שנחתכו ידיה" ובהג"מ שם ס"ק למ"ד כתוב נמי כן וכן דעת המג"מ שם, והעיטור אות ארכובה, והאשכול בס' חי"ט בקצרה כתב „ואף נטלא כשר" יעויי"ש בסי' כ', והפרדס סי' רי"ז, והמרדכי, והרא"ש בפ' א"ט, והסה"ת והסמ"ק, ובהגהת או"ה כלל נון דין ואו בשם השערים, והאו"ז כשהביא הך דינא בשם הראב"ן בסי' תמ"ב הביא מחלוקת אם בעינן בדיקת בריאה או לא, ובשם הגאונים כתב „שאפילו סמוך לגוף אין לחוש להריאה אם נשבר, אבל אם נשמט צריך לבדוק", ובשם רבינו זקנו כתב אם נשבר ברחוק מחבירו לגוף שיש לעיין בצלעות, ואם נצרר הדם יש לחוש לנקיבת הריאה וצריך לבודקה, ואם נשבר ממש במקום חיבורו, או לא וכו' היינו שמוטת הגף בעוף וצריך לבדוק הריאה שלא תהא נקובה" ומסיק: „וכ"ל דיש לחוש ולבדוק אפילו כשנשבר סמוך לגוף בחיבורו" עכ"ל. וזהו בגף של עוף, ובידי הבהמה כתב בשם אבי העזרי „ובלבד שלא תעבור המכה מעבר לצלעות שאז יש לחוש לריאה שלא תינקב כדאמ' בקוץ עד שתנקב לחלל" עכ"ל, דמשמע מזה כמו בקוץ אם יש שביל מחוץ ומבפנים חיישינן משום שאין כאן אלא חדא ספיקא, כן איכא למיחש בנשבר יד הבהמה, אבל אם אין המכה מעבר לעבר, דאז בקוץ לא חיישינן ואף שנצרר הדם מבפנים משום דאיכא ס"ס „חדא" שמא לא ניקב כלל, ואף אם ניקב שמא לא ניקב אברים הפנימיים, דיש להכשיר, כן גם בדין נשבר היד, וחלוק דין זה מגף דהתם חיישינן משום שהריאה מונחת ונחבאת ואף שלא נצרר הדם אלא מבפנים די, אבל בזה בעינן שיהא דוקא מעבר לעבר, וכן דעת ההג"א בפ' בהמה המקשה, ולכן דין זה מתחלק לתרי אנפי: אם שאין המכה מעבר לעבר יש להתיר אף בילא לחוץ וכדעת האו"ז, ואם היה עוקץ בהשבירה או בעינן בדיקת הריאה ויש לסמוך על זה, כי רבו המכשירין לגמרי מבלי שום בדיקה כלל, ואך בדאיכא מכה דינה כקו"ד, ולכן בעינן לזה שיהא חד כקוץ דאז איכא למיחש, וכן יש ללמוד מדעת האו"ה בכלל נון סימן ו"ו יעויי"ש, ואך מדאיכא למימר דהאו"ז, והג"א ואו"ה אפשר דמיירו ברחוקין מן הגוף, אכן בסמוך לגוף שאני היכא שאנו רואין שנצרר הדם, ולכן אם יש עוקץ ועברה המכה, דאז יש לחוש להריאה וקשה להקל, אבל כאן בהשבר שום עוקץ יש להכשיר, ואם שלא עברה המכה מעל"ע רק צרורות הדם היה מבפנים יש להתיר בכ"א, כי רבו המכשירין בזה. כנלענ"ד ת"ל *):

בגף

ורצית זבח

*) **רצז קה"מ.** מס' המכונה ירושלמי בחילין פ"ג ה"ד משמע דבכ"א בדיקת הריאה בעי דז"ל: „שמוטת ידה בין בבהמה בין בעוף כשרה ולא חש לומר שמא ניקבה הריאה, אוף הוא לא מר אלא דבדק" ע"כ, אבל קשה לומר כן דנצריך בדיקה מבלי שום סימן בצלעות, ואפשר לומר דשאני נשמט מנשבר, והאו"ז בנשבר קמיירי, אבל בנשמט אפשר דחיישינן, אף מבלי שום רושם, אכן מדברי כל הראשונים לא משמע הכי, ואך הב"ח בסי' נ"ג מביא בשם השע"ד להטריף היכא דאיעכל גידי, ויעויין בש"ך שם ס"ק ד' ויעיין בלב"ש, ובד"ק ובמק"מ שם מ"ש בזה, ולענ"ד ראיית הש"ך מהתשב"ץ שכתב שהוא ט"ס ובמקום „גף עוף" צריך להיות „יד בהמה" לא נראה מוכרחת, כי אפשר שאף בעוף בעינן איעכול גידי בנשמט והוא כדעת התוס' בחולין (דף נ"ז ע"א) ד"ה שמוטת „דכולה שמעתין בבהמה ובעוף באיעכול גידי" וכו' יעויי"ש, ולכן בודאי איכא למימר דבלא נצרר הדם בנד"ד ביד של בהמה אף דאיעכול גידי אין להטריף, ובנצרר בעינן בדיקת הריאה, כי שמוטת הגף היכא דלא איעכול גידי יש להכשיר, ואך באיעכול נטרף, וא"כ בדין זה דבנצרר מיירי

שאלה רצח:

בגף העוף שנשמט ויצא לגמרי מן האסיתא, ונכנס בפנים, וס' הוא אם קודם שחיטה או לאח"ש, מה משפט העוף?

תשובה. שמיטת הגף בעוף ואיעכול גידי טרפה לכו"ע, יעויין בחולין (דף נ"ז ע"א) וברש"י שם ד"ה טריפה, דיש לחוש לנקיבת הריאה, דע"י השמוט ניתקה, שהיא מונחת ונחבאת בין הצלעות, ואף בס' מחיים או לאחר שחיטה דאז איכא ס"ס ויש מקום להתיר, אבל לענ"ד נראה דבכגון דא אין שום סברא להתיר, דבשלמא בכ"מ בשמוט ויצא לחוץ איכא למימר שמא לא נכנסה ושמא לא ניקבה, ושמא לאח"ש נעשה, לא כן בכגון דא דכיון דנכנס מבפנים ומתהפך יש בזה סברא להחמיר יותר מנשבר הגף סמוך לגוף ויש בו עוקץ, כי מתהפך וקרוב יותר דינקוב, ולכן אף להמקילין במקום הפ"מ בס' שמוט, או לתלות דלאח"ש נעשה, אבל בכגון דא קשה לומר כן, ויש להחמיר בזה יותר מבשבור. כנ"ל: *)

שאלה רצט.

בהמה שהיתה צולעת, וכשבדקו מצאו שהבוקא דאטמא לא שף מדוכתא ורק הגידין נעכלו, וכמין שריטות היו על הבוכנא, אם יש להתיר?

תשובה. בחולין (דף מ"ב ע"ב) אר"מ האי בוקא דאטמא דשף מדוכתא טריפה וכ' רש"י שקפץ ממקומו חור שבעצם אליה שהוא התוב בו, וכן כתב רש"י (בדף נ"ד ע"ב) בוקא ראש הקוליא התחובה בתוך עצם האליה שקורין הנקא, ואם שבעצם הזה יש לעיין בדברי רש"י, בשבת (דף קנ"ב ע"א) זו קליבוסת עצם של האנקא שהירך תקוע בו ובגטין (דף ס"ט) לשיגרונא פירש חולי הירכים והקליבוסת שקורין האנקא וכן כתב בד"ה וליגנדריה על ירך זה למעלה בקילביסת שקורין האנקא ובחולין (דף נ"ג) פירש עצם קטן הוא ומונח על עצם שקורין האנקא דצריך ישוב, דנראה לכאורה דסתרי אהדדי, ויעויין בס' הפרדס סי' רי"ז ורל"א, אבל בכ"א רואין אנן דבעינן שתצא הבוכנא ממקומה ואז היא טרפה אם מיעכול גידי, הא לאו הכי לא וכן נראה מדעת הרמב"ם בפ"י משחיטה שכתב בה"ג "ויצא מן הכף שלו", ולכן היכא שלא יצא לחוץ אין זה בכלל שמוט, ורק הסיבה שצולעת מפני הגידין שנתעכלו, ולכן יש לדון בזה כי אפשר שנשמטה ממקומה נמי, ומוכרחין אנו לחלק ולומר דמלבד פלוגתת רמב"ם וראב"ד בפ"י משחיטה ה"ג דרמב"ם ס"ל דשמוטת ירך ובוקא דאטמא שוות הן, וראב"ד ס"ל דשמיטת ירך ובוקא דאטמא דברים נפרדים הם ובוקא דאטמא הוא דבעינן איעכל גידיה, אבל בשמוטת ירך אף מבלי זה נטרפת ומדעת רש"י נראה בפירוש כדעת הרמב"ם וכן יש להוכיח מדה"ת בחולין (דף נ"ז ע"א) בד"ה שמיטת ירך יעויי"ש, ובאיעכול גידים גופא אין שום פלוגתא שתהא הבהמה נטרפת אם הבוכנא במקומה עומדת, דאם אף באיעכול גידיה הבהמה נטרפת, למה לן דין דשף מדוכתא? וכן לרבא דס"ל דבוקא דאטמא דשף מדוכתא כשרה עד איפסיקו גידיה הא בגידין לחוד מטרפי, ועוד אמאי לא אשמועינן הג' בזה, ואף לפי שיטת רש"י שכתב (בדף י"א ע"א) בד"ה דמתתאי שהחוט מתפצל שם לג' האחד פורש לצד עצם הימין האליה שקורין הנק"ש בלע"ז וכו' דמשמע דמשום החוט הוא שמונח בו, אבל איעכול גידי בעינן ומבלי זה הבהמה איננה נטרפת כדכתב

ורצית זבח

מיירי, ואך לפי הש"ד דמטריף, אז אם שלא במקום הפסד יש להחמיר, אבל במקום הפסד יש להתיר, כי בדין זה לא חיישינן אלא להריאה דאז דינו כבמקום ידוע דמהני בדיקה וכדכתבנו לעיל בסי' רפ"ח בשם הראשונים יעויי"ש, וממילא מתורץ בזה מה שכתב המ"ז בס"ק ב' שהקשה דברי הרמ"א אהדדי, ודוק היטב, ולכן באם שהיתה השבירה ברחוק מן הגוף דאז אף אם היה מעבר לעבר, או שיצא לחוץ ונגרר מבפנים כיון דאיכא הפסק פשוט הוא דיש להקל, ואף בסמוך לגוף דדעת הרמ"א להטריף בסי' נ"ג, אבל מדברי הראשונים או"ה, והג"א והאו"ז נראה דאין כאן רק חששא ובדיקת הריאה בעי, ואף שיש כאן רושם מכה, מ"מ אין דין זה אלא כקוץ שניקב לחלל במקום ידוע דסומכין על בדיקתנו, ואם כן נמי אם בודקין את הריאה ורואין שהיא שלמה המיקל במקום הפ"מ יש לו על מה לסמוך, כי בפירוש כתב האו"ז "אך כה משפטם בכל פרקיהם", דמשמע מזה שאין חילוק בין רחוק להגוף ובין קרוב להגוף, ובכולן בבדיקת הריאה סגי, וקרוב ורחוק הוא השיעור כמו בכנף העוף ויעויין בשפ"ד ס"ק ד' ומ"ז ס"ק ב', ובכל אופן נראה דיש לדון כן, ואף דאיתא בס' הירושלמי בסתמא דבעינן בדיקה, מ"מ מסתבר לחלק כן כדי שלא תחלוק על הבבלי וכיון דרבו המכשירין, ורק השע"ד והרמ"א מהמחמירין, הדן להקל בהפ"מ אין מזניחין אותו, וזה שחלוק בכאן בין אם יש בו עוקץ לאין בו עוקץ הוא מדין גף העוף למד, ודוק היטב, ותמלא דבבהמה יש לחלק טובא, והבן:

*) רצח **דה"מ.** זה אף לפי שיטת הרמ"א בסי' נ"ג סעיף ד' ומכ"ש לשיטת הב"י שם כי בנ"ד איכא למיחש לאיסורא טפי מלהתירא, ויעויין בט"ז ובש"ך שם מ"ש בזה, ובלב"ש ס"ק ט' בסי' פ' משבע"ל, ואם כשתחיב העוקץ בהדופן דאז אף בשבור איכא למיחש, ואין להתיר בס' מחיים ס' לאח"ש כאשר מוכח מתו"ת הרא"ש בכלל כ' סי' ט"ז יעויי"ש, ולכן בנ"ד בודאי דיש להחמיר אף במקום הפ"מ, ופשיט הוא, והבן היטב בפרטי ס"ס ויש להאריך בזה טובא ודוק:

כדכתב (בדף מ"ב ע"ב), ואם באיעכול לחוד תהיה הבהמה נטרפת למה לן „שף" „יצא מן החור", הא זה לבד סגי, וע"כ בניבין אם נעכלו אין שום טרפות, וכן נראה להוכיח מהתוס' בחולין (דף כ"ז ע"א) בד"ה שמוטת שכתבו „והשתא ניחא מה דנקיט בכולה שמעתין שמוטה וכו' עד משום דר"מ אסר בלא איעכול ניביה, אבל הכא דאיירי באיעכול ניביה שייך לשון שמוטה" וכו' עיי"ש, וא"כ בניבין לחוד סגי יקשה הא למה לי דשף אף בלא שף כן הוא, מכיון דניבין נעכלו די ונטרפת, ואיך פירשו כרש"י שמוטת ירך הוא בוקא דאטמא דשף מדוכתא? וע"כ מוכרחין אנו לומר טרפות ליתא בהו כלל, ואם כשנשמט אז משגיחין על הניבין אמרינן דלא הדרא בריא אם נעכלו, ואם לא נעכלו הדרא בריא ואיננה נטרפת, ובזה יש לדון אם בעינן שנדע בודאי דלא נשמט ואז באיעכול ניביה איננה נטרפת ולכן בגולעת ריעותא לפנינו, או אף בספק לן כגון שגולעת מכיון דמצינו שהבוכנא באסיתא מונחת בחור לית לן בה, ואף שמתנדנדת קצת אין זאת נשמט, ולפי שיטת רש"י והרמב"ם דבעינן דוקא יצא מהחור לגמרי, וכן נראה מס' האשכול בסדר תי"ט בקערה סי' כ' שכתב „ראש הירך שיצא מעלם האליה", דמשמע דוקא בינא לחוץ לגמרי הא בנדנוד לבד איננה נטרפת, וליכא למימר דאם יצא לגמרי אז אף מבלי איעכול, ובנדנוד הוא דבעינן איעכול, מלבד מה שנראה מרש"י ורמב"ם והתוס' והאשכול דבינא לגמרי מיירי, גם מצינו בשבולי הלקט בה"ט סי' תי"ז שכ' כמה פעמים שיצא עצם הקולית מן החור וכן נראה מהאו"ז בפ' בהמה המקשה סי' תמ"ב יעויי"ש, ולכן כל במוצאין אותו מבפנים הוא בודאי לא נשמט, ואך מחמת הניבין אין לחוש, והא פלולעת, הוא משום דהניבין נעכלו ואפשר אף שניכר כמו בליטה אין תששא, יען כי רואין לאת"ש כמי כן הוא, ומ"מ על מקומו מונח ע"כ דלא נשמט, ואין לדון משום נשבר בזה, כי לפי דברי הראשונים שביארנו הוא נשמט ולא נשבר, ולא עוד דבזה גופא מה נקראו „ניבין" במחלוקת היא שנוי' לדעת רש"י בחולין (דף כ"ד ע"ב) הוא הגיד המחבר הבוכנא עם האסיתא, ולהרמב"ם הם הגידין המונחין ע"ג עלם הבוכנא, ולו יהא דרבים סוברים כרש"י יעוין בבה"ג שכתב „אי איתא לשוריאקי דבין אסיתא לבוכנא כשרה, והמרדכי והר"ן בפ' א"ט ושיבולי הלקט בסי' י"ז והאו"ה כלל נו"ן דין ג' והאו"ז סי' תכ"א וז"ל: „אותו גיד שבראשו שבו מחובר לעלם וקטן הוא מאד כשרה עד דאתעכול איתעכולי" וכו' עיי"ש, אבל יש הסוברים כדעת הרמב"ם, יעוין בס' האשכול בס' תי"ט בסי' כ' שכ' „גידין המחברין הירך בעלם האליה" דמשמע מזה כדעת הרמב"ם, וכן נראה מהטור סי' נ"ה, וכן נראה מהלידה לדרך כ"ר מ"ב פי"ג יעויי"ש, דלפ"ז מידי ספיקא דפלוגתא לא נפקא, וא"כ כשרואין שהבוכנא עומדת במקומה הראוי ואך דאיעכול ניבי הוא הגיד אף שגולעת היתה מ"מ יש להכשיר, מכמה טעמי שכתבנו, „חדא" דילמא הניבין הם היתרות, „ושנית" בעינן יצא מן החור אף לדעת המחמירין וסוברין דגיד המחבר ראש הבוכנא לאסיתא הוא הניב, „ושלישית" אין לנו להחזיק בשביל זה ריעותא לומר דנשמט היה כיון דליכא ריעותא אחריתא, כ"א הניבין לחוד ובהן אין טרפות, ואדרבא אית לן לומר דמה שגולעת מחמת זה נתהוה, ואולם שבנד"ד היו ג"כ שריטות דאז ניכר הדבר שניזוז ממקומו הוא לזאת אפשר דיש להחמיר, אבל כאשר נעיין נמצא דלפי מה שביארנו מכל אלה דרכו דעת הראשונים האומרים דדוקא בינא לחוץ לגמרי, הא לאו הכי אין זה שף, ואף שהיתה גולעת אין זאת אלא מחמת הגיד האמצעי שנעכל והיתרות שמסביב שלמים הם וכאשר נחתך מלאנו שמונח במקומו אין להחזיק שום ריעותא בהכי שריטות, כי איכא למימר במחמת חסרון הניבין באו להעשות כן, ומוכח כן מלישנא דשף דאיתא בג' ובעינן לזה איעכול ניבי, מפני שאין הפירוש „שף" עפ"י מה דאיתא בשבת (דף ע"ה). השף בין העמודים דחייב משום ממחק, ובירושלמי שם פ"ז ה"ב בשפין העור ע"ג העמוד, ושפין בגרטקין ומלשון ישפשף דאיתא ביומא (דף פ"ח), ובמקואות פ"ט אא"כ שיפשף ובפסחים (דף ע"ל) ובמ"ק (דף י"א) שפין את הסדקין ובנדרים (דף ע"ה) משישופם בעור הדג, ובב"ק (דף כ"ב) דשף ללמי ובכלים ושפן בשופינא, וכן מלשון נישוף ברגלי אדם ב"ק (דף פ"א) ובב"מ (דף קי"ז), ואך זה הוא מלשון דשף ויתיב דאיתא במגילה (דף כ"ח), ובברכות (דף ג' ע"ב) נשף ליליא ואתי יממא, ובמגילה (דף ג') לינשוף מדוכתי ד' גרמידי', ובב"מ (דף כ"ד) דמשתפאי, וכן יש לנו ללמוד מחולין (דף קכ"ה) קולית שנשפה לארכה טמאה לרחבה טהורה וסימן דיקלא ויעויי"ש ברש"י ד"ה דקל, ומפרש תמלא כן ברש"י בסנהדרין (דף ק"ה ע"א) ד"ה שפי, ובתוס' בכורות (דף מ' ע"א) ד"ה נשמטה משמע נמי הכי, דאל"כ יקשה הלא אין זה אלא דבר שמבפנים, ואין זה מום, וכמו שהקשו כעין זה התוס' משום טרפות, וברש"י ברכות שם ד"ה נשף, ולכן לפ"ז יש לנו ראיה נכונה דאף שיש שריטות אין לחוש כלל, כי לו יהא שהוא מתחכך אבל האי שף לא משמע מזה כלל, כ"א דוקא אם יצא ממקומו, וזהו דעת הראשונים הסוברים דוקא יצא מן החור, ולכן בנ"ד בודאי שכיון שלא היה שום נפוח ובליטה ניכרת, ובשעת בדיקה מלאו את הבוכנא במקומה אין לחוש לזה כלל, ויש להתיר, כנלענ"ד ת"ל *):

ואשר

ורצית זבח

*) רצט ד"ה, מידי פלוגתא לא נפקא ודעת האחרונים: הפמ"ג בשפ"ד סי' נ"ה ס"ק ח' בשם הכנה"ג והדמש"א להטריף ולכן נ"ע טובא להקל בזה, ואך איכא למימר דהדמש"א והכנה"ג יסברו דגם במעט שניזוז ממקומו הוא טרפה, לכן בשריטות ג"כ נטרפת, דהוא מפרש מלשון שף מיחק וכדאיתא בע"ז (דף כ"ב) דיכרי וכו' שופינא ויעוין ברש"י שם ובתוס' בכורות (דף כ' ע"א) ובשבת (דף כ' ע"ב) ובתוספתא דתרומות פ"י ובירושלמי שם פי"א, ומע"ש פ"ב, ובכמה דוכתי, וזהו כדעת הלב"ש והד"ק ס"ק ד' יעויי"ש, אבל מסתבר

טעמא

שאלה ש.

ואשר שאל בדין נשבר הגף סמוך לגוף שקנה עוף כזה מן העכו"ם, אם מותר להחזירו ?

תשובה. דין נשבר הגף שנינו בחולין (דף נ"ו ע"ב) דכשרה, ואף אם השבר סמוך לגוף אז נמי רוב מהראשונים להכשיר, יעויין ברמב"ם בפ"ו משחיטה הי"ז, והאשכול בסדר חו"ט סי' כ', והאו"ז סימן תמ"ב, והפרדס בסימן רי"ז ובכמה ספרי הראשונים, ואך אם יש עוקץ או נגרר הדם אז חיישינן כאשר כתב האו"ז סי' תמ"ב עיי"ש, וכן בעוקץ חד ונכנס לתוך הדופן סובר דחיישינן ככתוב בתשובת הרא"ש בכלל כ' סי' ט"ז יעויין שם, ורוב מהראשונים לא זכרו מזה כלל, ואם דדעת הג"מ בפ"ח משחיטה ומהרי"ק, אבל למכור לנכרי דהוא רק שמא ימכרנו לישראל כדאיתא בחולין (דף ל"ד ע"א), ובתוספתא דב"ק פ"ז, ובחולין פ"ז, וזה הוא מדרבנן וכדאיתא בע"ז (דף ז' ע"א), לכן במידי דהוא ספק נקרא סד"ר, ומכ"ש בגף שיש הרבה המתירין, בודאי שאין שום חשש דילמא ימכרנו לישראל, כי אף אם ימכר לישראל ואך אם יש עוקץ, דאז איכא למיחש לשמא תינקב את הריאה וכדכתב הרא"ש, וכן בנגרר הדם מעבר לגלעות חיישינן ואסור למכור לו, ורק בנידון זה דמיירי שלקח ממנו, נראה דיש לדון עפ"י מה דאיתא בב"ב (דף פ"ח ע"א) דמוקי ר"ה גמר בלבו לקנותו בי"ש עסקינן, וכן פסק הרמב"ם בפ"ה ממעשר, ואך דבכאן שאני דמשך וקנה דדומה להא דאיתא בירושלמי דדמאי פ"ג ה"ב בלוקח ירק מן השוק לא יחזיר עד שיעשר ומוקים ר"א בשם ר"י כיון שמשך קנה, ואם דהתם איכא חשש תקלה הפרשה מהפטור על החיוב אמרינן דמעשר, ומטעמא דאיתא בתוספתא דדמאי פ"ד קובע אדם מעשרותיו, ואפילו עושה תקלה לבאים אחריו ויעויי"ש בירושלמי, וכן פסק הרמב"ם בפי"א ממעשר ה"ח, אלמא דכיון שקנה אסור לו להחזיר וא"כ אף הכא כן, ואך מדאיכא לפלוגי מהתם, דהתם יודע הוא שהוא קונה דמאי וא"כ אסור לו להחזיר, דתיכף במשיכתו קנה, לא כן הכא שלא ידע מזה כלל, ואח"כ נודע לו דנמלא דהמקח היה בטעות אז שאני, דלא קנה דהמקח הוא בטל, דניכר הדבר דלא היתה בדעתו אלא כשרה ולא טרפה, ולכן בדין זה בודאי אין שום חשש, ויכול הוא לתתו להנכרי אשר לקח ממנו, כנלענ"ד ת"ל *):

שאלה שא.

באוז שהיה הבשר בלוי ולקוי ולא היה יכול לעמיד, וגויה אמרה שבא מחמת נפילה, אם יש להתיר ?

תשובה. אף שנאמר דבבהמה איתא בחולין (דף נ"א ע"א) נפלה מן הגג ובעוף שנינו (בדף נ"ו ע"א) דרסה וטרפה בכותל או שרגלתה בהמה ומפרכסת, דמשמע מזה דכל זה דרגלתה בבהמה לא חיישינן, יען כי אין אורחה בכך, אבל אין מזה ראיה דאיכא למימר דה"ה בבהמה, מפני דמלינו בתוספתא דחולין פ"ג, גם בבהמה או רגלתה חברתה ונתרסקו אבריה אם שהתה מעל"ע כשרה, ואם עמדה מיד בין כך ובין כך כשרה, וא"כ דין אחד להן, וכן כתב המרדכי בפ' א"ט דדין אחד להן וכדאיתא בתוספתא שם ובפ"ד ותמלא כן, וכן כתב האו"ז בה"ט סי' תע"ז בשם רשב"ט עיי"ש, ויש לדמות לדין שורים המנגחין זה לזה משום דבכח בא, כ"כ איכא למימר הכא, ולזאת אם רואין את זאת אפשר למיחש לנפילה, ואך מדאמרינן תולין במלוי וכדאיתא בירוש' דיומא פ"א וכתובות פ"א ה"א, ובחולין שם איתא שיגרונא שכיח וכו', לכן אין לנו לתלות ולומר דמחמת רגלתה באת לה, ואף דאיכא ריעותא לפנינו, ותולין דהאי לקוי הבשר מחמת דבר אחר בא ומפרש יולא משו"ת התשב"ץ ח"ג סי' רס"ח וז"ל: „נמלא בשרם אדום מבפנים כאילו הוא דם שנגרר

ורצית זבח

טעמא המבואר פה: כי היכא דלא יצא כלל לחוץ ואף במשכו ואך מנדנד אנה ואנה אין זה בגדר שף, והמורה להקל בנידון זה יש לו על מה לסמוך כמבואר מהראשונים והרבה מהאחרונים, יעיין בטוטו"ד סי' קנ"ז במהד"ת דוק היטב, והבן ותמצא בדברי הדמש"א דלא מיירי כ"א כשהוא ספק אם נשמט או לא כגון תיכף שבאו לבדוק מצאו שנשמט ואינו ידוע אם מחמת החתך בא או לא וכדעת הבה"ג בה"ט יעויי"ש, ויעויין במרדכי בפא"ט ובהמה המקשה שכ"כ, ולא היכא שאנו רואין שאינו ניזוז ממקומו החולה, כ"א בתוך האסיתא דאז יש להכשיר וכן נראה למילף מדברי האו"ה שם דין ה' ובהג"מ פ' י"א משחיטה, ורש"י בחולין (דף נ"ב ע"א) יעויי"ש, ודוק:

*) **ש דה"ב.** פשוט הוא, אף שיש לפלפל בזה טובא, דאפשר דס"ט בפלוגתא קשא כי הרבה הם המכשירים ואנן דפסקינן כהרמ"א שכתב להחמיר וכן דעת האחרונים יעיין בסי' נ"ג סעיף ב', וא"כ איך נתיר, אבל ממ"נ הוא דלא תהא נראה כחומרי דמר וכחומרי דמר וכנושא אחד, ומכל אלה יש לנו ללמוד לפי מ"ש בכתובות בתוס', (בדף מ"ז ע"ב) דאדעתא דהכא קנה, ויעויין בב"י ובשו"ע ובסמ"ע ובש"ך בסי' רל"ב, ולכן אם הוא טבח אין להתיר, כי נראה שהוא קונה בין הכשרות ובין הטרפות, וכ"ז הוא בטרפה ודאית, אבל בס"ט בפלוגתא דרבוותא כגון בנשבר יד הבהמה ומכה מעבר לעבר, או בנגרר הדם מבפנים והבשר שלם המיקל למכור לנכרי ולאת למי שקנה ממנו במקום הפסד, אין מזניחין אותו, והבן למעשה:

שנזכר וכו' עד אחזוקי ריעותא לא מחזקינן לי' לא משום הפיך מעים ולא משום ריסוק אברים' עכ"ל, חזינן מזה דתולין בהתירא ולא יצאת מחזקתה, כ"כ בנד"ד נמי איכא למימר הכי, ואך תלוי בזה אם הגוי' נאמנת אצלו או לא, אם היא נאמנת ואומרת זאת במסל"ת יש לחוש כדכתבנו לעיל בסי' כ"ח אם אינו שלו יעויי"ש, ואם אינו מאמין לדברי' נראה שאין להחזיק ריעותא, והמיקל יש לו על מה לסמוך כנלענ"ד ת"ל, אם שהה זמן רב יותר מעל"ע, דאז תולין לומר דהאי דלא הלכה הוא שיגרונא ואין לחוש לריסוק אברים כלל, ואף מסתמא נמי איכא למימר דשיגרונא נקטה ואינה יכולה לעמוד, כנלע"ד ת"ל: *)

שאלה שב.

בעובדא שנשבר העצם האמצעי במקום צוה"ג בבהמה, ולא נקשר, מה משפטה?

תשובה. מדלא ביאר היטב באיזה אופן איירי: אם התחיל השבר מלמעלה מצוה"ג, דאז במקום השבר יש לדון דבדיקה לצוה"ג לא בעינן, ומפורש יוצא כן מחולין (דף נ"ט ע"א) בההוא בר טביא דאתא לבי ר"נ דהוה מפסק כרען בתרייתא בדקיה רב בצוה"ג ואכשריה וכו' ע"ש, ומדלא בדק בכל השוק כ"א במקום צוה"ג ש"מ דאם נשבר היכא דליכא צוה"ג לא חיישינן, דאל"כ הו"ל לבדוק בכל הרגל, וזהו כדעת הרי"ף והרמב"ן המובא ברא"ש בפ' בהמה המקשה דפליגי ארש"י וסה"ת והרא"ש, ודעת הרמב"ם כהרי"ף יעויין נא בפ"ח משחיטה מ"ש בזה. ואך מהגמ' משמע היכא דהשבר היה לגמרי מלמעלה מצוה"ג, הא אם נכנס בתוך צוה"ג בדיקה בעי, כי אין ההפרש רק אלא בהבדיקה, ובאם שנשבר למעלה אז אף שנכנס בתוך השיעור יש סברא לומר שאנו דנין מהתחלת השבר, ומכיון שרואין שאין בו עוקץ דליכא למיחש לשמא נגע בהצומת ואין שם רושם ורקבון ניכר כלל דאז דינו כשחטה וחלוק הוא מדין גף העוף, דכיון שאין בו עוקץ לא חיישינן לנקיבה, כי להדיא כתב הרא"ש בשו"ת בכלל כ' אות ט"ז בנשבר הגף דאם היה שבר העצם התילון חד כמחט וכנגע בין הצלעות אז בעינן בדיקה וכשמוצאין דהריאה עולה בנפיחה יש להכשיר ע"ש, וכאן דחסר אחד משני התנאים האלה יש לדון להתירא ע"י בדיקה אף לפי שיטת המחמירין, ומכ"ש לפי שיטת המקילין דאז אין לחוש בהאי שנכנס בתוך השיעור לפסיקת החוטין ולנקובתן, כי אין בו עוקץ וליכא למיחש כלל במקום שאין שום שינוי ורושם ניכר. ואם דמיירי בעובדא דידיה בנקשר מקום השבר אם שנקשר שבר אל שבר יחדיו ידובקו בודאי דיש לדון להתירא ואף בדיקה לא בעי לפ"ד הרבה מרבוותא וכדהוכחנו מהגמ', ואף אם נקשר שבר על שבר נמי יש לדון טובא דהא העור ובשר שלם ויפה ורק במה שהעליון נכנס בתוך השיעור הא יש הרבה ראשונים המכשירים אף כשהתחלת השבר היתה במקום צוה"ג היכא שנתרפא, ומכ"ש דכאן איכא ספקא לומר דההתחלה של שבר מלמעלה היתה שלא בהשיעור. ולו יהא דיש לחוש לדעת המחמירים מכיון דריעותא לפנינו במקום דאיכא ספ"ד, אבל בהפמ"ר בודאי דיש להתיר גם בעוף הגדול והגס ומכ"ש בבהמה. וכ"ז אם שבדעתו היתה שבמקום השבר והעצם הנכנס הוא קשה. אבל אם כוונתו לדבר שאינו קשה בודאי דאין לחוש לניקב ונפסק כלל, כגון אם היה כמו חסחוס רך דיש ללמוד מפסחים (דף פ"ד ע"א) ומחולין (דף ע"ו) ומבכורות (דף ל"ז) ומטהרות פ"א ומירוש' דפסחים פ"ז ה"א ומסנהדרין פ"ח ה"ב שאין בכחו לפעול דבר רע דיש להקל ואף שנראה כמין חלודה איכא למימר דהחלודה הזאת באה מחמת קלקול העצם והחמימות וכדמצינו כ"כ דוגמא לזה למילף מירושלמי דשבת פ"ד ה"א וז"ל: אלא שהן עושין חלודה והן מלקין ארעיתו של כותל ודוק היטיב ותמצא כמו דהתם העפר תיחוח בא מן החלודה, כן אפשר לומר דגם הרקבובית קצת הנמצא מחמת החלודה היא ולא מחמת השבירה. ואם בדבר קשה כמו עצם קשה לומר כן, אבל בדבר רך דקרוב הדבר שאין חשש בהצוה"ג יש לדון בזה. ומצינו נמי דוגמא לזה מירוש' דגטין פ"ג ה"א במחט ובתוספתא דטהרות ובמתניתין שם בפ"ג ע"ש, ומדשנית וכתבת במקום צוה"ג, ע"כ משמע דשם נמצא השבר ושמה היה, דאז תליא בפלוגתת הראשונים היכא בנשבר ונקשר ונתרפא יפה

דדעת

ורצית זבח

*) צא דה"ב. לא כן דעת הד"ק עיי"ש, ואם שיש ראיה נכונה מהתשב"ץ וגם יש לדון משו"ת החת"ס בחיו"ד סי' ס"ו ויעויין באו"ה כלל נ"ו דין י"ג עיי"ש, אבל יש לחלק דהתשב"ץ לא איירי אלא בסתמא ולא בהא שאינן יכולין לילך, דהתם הריעותא שאינן עומדין והאדמות הבשר היינו לצירת הדם מעידין, ואו"ה נמי מוכח כן שכתב בדין י"ד שם אבל כשיש ריעותא ברור לפנינו כגון שיש בו לקותא כגון מכות אש או מכת חרב או הדקרת חץ והוא המגיע למקום שאסור בה כתב בא"ז אסור לשוחטה עד שתבריא, וא"כ אף הכא נמי יש להחמיר וא"ד למ"ש בסי' הקודם דמותר לשוחטה קודם שנתרפא', אבל אין כאן שום סתירה, דהוא מיירי ברגל גופא אם איכא ריעותא אחריתא כנראה מדבריו ולא כן בזה דיש שפיר למתלי, ויעויין באו"ז סי' ת"כ בה"ט ותמצא כן, ולכן נשתנה דין זה, ואדרבא איכא לדמות למ"ש התשב"ץ שהובא בפנים, והא דמחלק בין מאמינו לאינו מאמינו כ"כ בפר"מ בחיו"ד סי' ג', ובשו"ת ד"ש לסי' נ"ח יעויי"ש מש"כ בזה, ולכן אם אומרת נמי שזה זמן יותר ממעל"ע וספרה את כל אלה במסל"ת, או דמאמינה דאז ממ"כ נאמנת היא וכמו שכתוב בתוספתא דדמאי פ"ה יעויי"ש, וביבמות (דף קכ"ב) ובירושלמי שם ספ"ז הלכה י"א ויעויין בירושלמי דדמאי פ"ו ה"א ר"י בעי היה לוח וכו' ודוק היטב, דהפה שאסר הפה שהתיר ואם נאמינו נאמן על הכל, ואם אינו מאמינו או שאינו במסל"ת במקום הפסד מי שמיקל יש לו על מה לסמוך והבן להלכה ולמעשה:

דס"ע

דדעת הרשב"א והטור בשם ר"ש מאיברא והרילב"א דיש להתיר ויעויין נא במ"ש האו"ז בסי' תמ"ב בפ' בה"מ וז"ל: מעשה באווז אחד שנשבר עלם למעלה מן הארכובה בסמוך לה וחזר ונקשר ולא יצא לחוץ והשיב ר"י אני איני בקי בד"ז לא לאסור ולא להתיר ודומה לי מסברא מאחר שנקשר העלם ואינו ניכר האדמימות וקלקול בשר הירך כגון בשבר וסמוך לה למעלה ולמטה וכו' עד אין כאן עוד ריעותא בלומת ומותר, אבל לא מלאני לבי להתיר וכו' עד כל הבא להתיר לא אמחה בידו. ומביא הלכה למעשה שכשהיה בדמדו אירע שם מעשה כזה וכתב לא חקרתי הדבר ולא שאלתי וכו' עד איני זכור אם היה השבר כנגד הלומת או למעלה ותמיה אני אם הוא אסור לא שמעתי מאחרים ולא מן הנשים מעולם שנוהגין לאיסור ושיהא שום רב אוסר, כי אפשר שיהא אסיר ולא יהיה ידוע לכל והלא דבר רגיל וטוב בעיני שישאלו מאחרים וכו' ע"ש, הרי דדעתו גם בעוף לדון כן ומכ"ש דאיכא למימר בבהמה, כי הבדיקה בעוף בלוה"ג קשה היא למאד אבל בבהמה שאני ומכיון שנקשר בידוע שלא יצא רובו, ולו יהא דבעוף נחמיר, אבל בבהמה יש לדון להקל, כי אף שבמקום השבירה עב יותר משאר דוכתי, כיון שנתרפא יפה לא איכפת לן, כאשר יש להוכיח מדברי האו"ז שם והאיסוה"ת בסי' ג' כלל כ' ע"ש ויען שהדבר מידי פלוגתא לא נפקא כי דעת הרא"ש להחמיר בזה, אבל מדמלינו בהרא"ש שכתב דין זה רק בעוף ולא הזכיר מבהמה כלל נראה להוכיח דבהמה שאני, כי בבהמה בעלם שנשבר שפיר בקיאין אנו בבדיקה משא"כ בעוף, ולזאת אף דאיסוה"ת כתב שם ואפילו בבהמה מ"מ כיון דלא נזכר בהמה בדברי הרא"ש כ"ל שאף להמחמירין יש מקום להקל, ובפרט לפי מ"ש לעיל מדברי הראשונים גם בעוף יש לדון טובא. ולא עוד נראה נא מ"ש רש"י בס' הפרדס סי' רכ"א בתרנגולת שהיתה הירך שבורה במקום לוה"ג ונתרפאה היטב בשבר זה ע"ג זה והטור כשה דדעתו להכשיר ואף בדיקה לא בעי מתרי טעמי: חדא דאיתברא ואיתבריאת שפיר איכא למימר דהשתא ריעותא לקמן בעלם לא חזינן אחזוקי איסורו לא מחזקינן, והשני מכיון שלא יצאה לחוץ אינו צריך לבדוק שהעלם נוח להשבר שהוא קשה, אבל הגיד והטור שהוא דבר רך לא, ומכיון שהטור לא נפסק מכ"ש הגידים, ואף בשם ר"מ מצריך לבדוק, ומסיק דהיכא שהם יחד ידובקו והעלתה ארוכה ליכא למיחש כלל יעוי"ש היטב, וזהו בתרנגולת וכדעת הר"ם מאיברא והאו"ת, ומכ"ש בבהמה דליכא למיחש כלל, דלפ"ז בודאי רבו המכשירין בבהמה היכא שנשבר עלם הירך במקום לוה"ג ומכ"ש מלמעלה ורק בעינן לזה שחזר ונקשר, אבל היכא דלא נקשר אז יש לדון בזה טובא כי במקום לוה"ג איכא למיחש לכאורה לשמא נפסק אחד מהגידים דיש להחמיר. אבל נ"ל מכיון שהטור ובשר חופה את רובו והעלם נשבר רק מחמת שהוא קשה ונוח להשבר אבל הגידים והטור א"א להפסק וכשאנו רואים שהטור לא נפסק בודאי אין לחוש להגידים כדכתב הב"י בשם האו"ת בסי' כ"ז וכדכתבנו לעיל דדעת רש"י בס' הפרדס כן יעוי"ש שכתב דין זה בתרנגולת ומכ"ש דיש לדון בבהמה כן ודעת הר"מ והרא"ה דבעינן בדיקה וכן הראב"ד דמחמיר הוא היכא שילא לחוץ אבל אם לא יצא לחוץ שאני, לזאת בנידון זה יש לדון טובא והיכא שאינו ניכר שום ריעותא בהגידין והבשר מסביב דאז באופן שנחמיר אין שום חששא לשמא נתרפאו הגידין כגון דאירע זאת בזמן קרוב אשר אין לחוש להזמן הזה לשמא נתרפאה בנוקלת, כיון שנשחטה בתוך ג' לשבירה דיש לדון עפ"י הגמ' דנדה (דף כ' ע"ב) וב"ב (דף ל"ו ע"א) וקדושין (דף ע"ט) וירוש' דגיטין פ"ג ה"ח והוספתא דטהרות פ"ג וד' וירוש' דב"ב פ"ג ה"א והרמב"ם בפ"ה מתרומות הכ"ד ובפט"ז מאבה"ט ה"י דאין לחוש לרפוי, וכמו דמלינו דוגמא לזה ביבמות (דף פ') בסרים יעוי"ש דאמרינן וליחוש שמא הבריא בינתים כיון דתחילתו וסופו לקוי לא חיישינן ואוף הכא כן. ואף דיש לחלק מדהתם, אבל דוגמא מיהא איכא, ולזאת במקום הפמ"ר יש לסמוך אבדיקת לוה"ג בבהמה ואף שלא נקשר היטב המיקל יש לו על מה לסמוך ויש להתיר. ככלע"ד *):

בהך

ורצית זבח

*) שב דה"ב. יעויין נא מ"ש בזה האיסוה"ת בכלל כ' סי' ד' בשם ס' הפרנס, ויש לדון טובא מדברי הרמ"א בסוס"י כ"ו משמע דבנקשר ונתרפא רק בעוף יש להחמיר, אבל בבהמה מודה להבית יוסף דיש להתיר היכא דחזר ונקשר, וזהו כדעת הרדב"ז דסבירא ליה כן, אבל מדברי מהר"י מברונא בסי' ל"א נראה דס"ל דהיכא שנקשר אף בעוף יש להתיר אפילו אם רואין בטוב שהיה נשבר מכיון שאין קלקול בבשר לא איכפת לן. וכן יש להוכיח מדברי המהרי"ל בה' פסח שהתיר בתרנגולת שנשבר רגלה ונתרפאה במקום לוה"ג יעוי"ש ודוק היטב, ויעויין נא במ"ש בזה הטע"ת בחיו"ד סי' ה' והבן. ובמוסקנא דדין זה יש לעיין במ"ש הנו"ב בחיו"ד סי' כ"א, ול"ע שלא הזכיר מדברי האו"ז, והמהרי"ל ורש"י בס' הפרדס ודוק היטב. ואם דמליסנא דהב"י משמע בנקשר ונתרפא אז יש פלוגתא, אבל בלא נקשר ונתרפא נראה דיש לאסור גם בבהמה, ובאמת כ"כ הש"ך בסוס"י כ"ו ס"ק י"ג ע"ש וכן דעת המהרש"ל, אבל יש לדון בזה טובא דמדברי רש"י ואו"ת והאו"ז לא נראה כן והא שהביאו רק בעוף אבל בבהמה לא הזכירו כלל ורק האיסוה"ת בכלל כ' סי' ג' כתב מדעת עלמו דגם בבהמה הרא"ש מחמיר אף שנקשר יפה ונתרפא. ובאמת כן דעת הלבוש"ר סי' א' מסב"ע סעיף ט' אבל יש לדון בזה טובא מכפי האמור פה ואף מכיון דדעת האחרונים נוטה להחמיר אף בנקשר שבר על שבר והתחלת השבר היתה מלמעלה ומכ"ש היכא שלא נקשר דאז יש להחמיר וכן כתב להדיא הטוטו"ד במהד"ת סי' רי"ט שאין להקל בזה כלל וכדעת הש"ך ואיך נקיל אנן בנשבר במקום לוה"ג ולסמוך אבדיקתינו, דלפ"ז ל"ע טיבא :דברים האמורים פה שהם נגד גדולי האחרונים, ואך דיש להם מקום נגוס דהפלוגתא הנזכרת בסוף סי' כ"ו האוסרים והמתירים בנקשר ונתרפא מיירי בבדיקה ובלי בדיקה, הכל

בלא

שאלה שג:

סרכא היוצאת מגבשושית שלא כסדרן, ונקלפה ולא בצבצה מה דינה?

תשובה, בעיקר דבר זה אנו צריכין לדון מסורת חז"ל, הנובע ממ"ש הראב"ד בת"ד סי' י"ב מחולין (דף מ"ח ע"א) בריאה שהעלתה למחים דחוששין ולא מהניא לה בדיקה, אבל אין כל הנושאים שוים, ולכן יש למשקל ולמטרי גם בדין זה, כי לא מיבעיא בגבשושית כזה, אשר הוא כמו תל בהריאה, וכפי מה דאיתא בשבת (דף ע"ג ע"ב ובדף קכ"א ע"ב) בודאי שאין לחוש בזה כלל, ועדיפא היא מבועה, דבועה היא דבר זך, ולחלוחית בה אשר יש לחוש ולפלפל מאין באת, והאיך נתהוו, וע"כ קלת חסרון איכא, ולא כן בהאי דהמקום הוא בריא אולם, ואין בו שום לחלוחית כלל, כ"א הוא כמו תל בעלמא. דאין שום חשש בו ואין שום ספק להסתפק בה באיזו ריעותא כלל, ואף בגבשושית שהוא כמין יבלת דלענין מומין יש קלת ספק ותשיב זה למום כ"ז היותה בבהמה וכדאיתא בבכורות (דף מ' ע"ב) (ובדף ס"ה ע"ב) בפסחים, ובעירובין (דף ק"ג) ובירוש' שם פ"י ובפסחים פ"ו ה"א וה"ג וכן פסק הרמב"ם בפ"ז מביאת המקדש, אבל לענין טרפות שאני, וכל החששא הוא משום יתרת וכדכתב הב"י בסי' ל"ה יעויי"ש, אכן ביתרת בעינן צורת האונא ותואר וכלא"ה אין חששא דטרפות, ואם דבג' בחולין (דף מ"ז ע"א) לא נזכרה צורת האונות איך הן צריכין להיות, אבל יש לחלק בין אם היתרת קאי במקומה הראוי או לא, ואם שאיננה עומדת במקום הראוי ג"כ איכא למימר דצורת האונא מיהת בעינן, ולא עוד מכיון דשאר האונות רואין אנן דאית להו התואר, וזאת נשתנית אמרינן דאין זאת יתרת, וגם לפי שיטת הרשב"ש בס' תקכ"ז ותקכ"ח דמפרש את דברי הבה"ג בבועה בשיפולי המובאים בתוס' בחולין (דף מ"ז ע"א) משום יתרת ממש, דנראה אף שאין לה תואר וצורת האונא, מ"מ נחשבה ליתרת, י"ל בין אם היתרת עומדת שלא בשיפולי שאני מאילו עומדת בשיפולי, ושלא בשיפולי אין דין יתרת כלל, דחשיבה זאת לענף היוצא מן הכבד, כדאיתא (בדף כ"ח ע"ב) בחולין יע"ש, שאין יתרת לחצי אבר, ואיננה אלא דלדול בעלמא, ותלתלי בשר, מכיון שאיננה במקומה הראוי ואין לה צורת האונא, [ולכן נראה לומר דמשום דמילתא דפשיטותא היא לא הביא זאת הב"י בשו"ע], וכל זה הוא בגבשושית דאית בה כטד"א, דאם אין בה כטד"א אף לדעת הרשב"ש אין לחוש בזה וכנראה מחולין (דף מ"ז ע"ב) עיי"ש, וא"כ אם יש בה סרכא דיש לדון משום חז"ל יש סברא לומר דעדיפא מבועה, דבבועה קלקול בגוף חזינן, וכאן אין זאת קלקול בגוף, כ"א שינוי בגוף ומנין לנו לומר דשנוי בגוף יצטרף לקלקול בגוף לדון לחז"ל, הלא נשתנה דין זה מדין חז"ל הנזכר בקידושין (דע"ט ע"א) ובנדה (דף ב' ע"ב) דהתם מיירי שאיתרע חזקת טהרה ואזלינן בתר חזקה דמעיקרא חזקת טומאה דאית ליה להאי גברא, והכא חזקה המנגדת אין כאן, ורק אנו דנין בהחזקת טהרה גופא וא"כ איזה הפרש איכא בין ריעותא חדא לתרתי דדמיא לכאורה למ"ש התוס' בתמורה (דף כ"א ע"ב וכ"ב ע"א) דאין חילוק ברבוי הריעותות, כי התם נמי טעמא הוא משום שאין בכח באחת לחוד לפסול יותר מהראשונה, וא"כ התוספת שבאת השניה באה במקום שנשתנה דינה מהראשונה ולזאת אין לחוש, ואף דאם נאמר דס"ל האי כללא דחז"ל וכפי דאיתא בתוס' בסנהדרין (דף כ"ד ע"א) ד"ה אמר, דהתם הקרוב מל"ע פסול הנהו אף דאיכא תלתא וא"כ כשהוא אחד וקרוב יש בהפסול השני תוספת יותר מהראשון, ותלוק מדאיתא בירוש' דכתובות פ"ב אף קטן אף קרוב דהתם בשבויה מיירי וחזקה דגופה אית לה חזקה דמעיקרא, והוא בא לסייע חזקתה לזאת מהני אף בתרי ריעותות, וממילא נבין לפי זה הא דאיתא בירוש' דתרומות פ"ה ה' לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה, דנראה אף אם היו באחד כל הריעותות הללו ג"כ מהני בדיעבד, מפני דהשניה איננה פועלת יותר מהראשונה ולכן אין חילוק ואף באלף כן הוא, וכן יש לפרש הא דאיתא (בדף ע"ו ע"ב) ברש"י ד"ה קדושה דהתם פועלת שפיר, וכדי שלא יקשה משיטת רש"י נראה לומר דס"ל דאף בתמורה פועלת, משום דבחדא עדיין קדושה היא, לא קדושת הגוף ממש, כ"א קדוה"ג לדמים, וכשבאה השניה נעשית עליה דין איסור וירדה ממנה דין קדושה לגמרי, ופיעלת שפיר, דנמצא לפ"ז בעינן ב' תנאים בחז"ל, „חדא" שהריעותא מל"ע תהא אלימא להורדה ממעלה הראשונה לגמרי, „והשנית" שהראשונה תשאיר בה מקום כדי לחול להשניה ואז השניה חלה, ולפי זה אף לפי הסבר וביאור הדין בדין זה שאנו דנין אין לחוש, כי לו יהא דהסרכא חשיבא ריעותא, אבל מכיון שעברה סימן הוא שאין זאת סרכא דבדקוה ולא בילבלה, ומה מוסיף הגבשושית, הלא בפ"ע אין בו כח להטריפה כמות שהיא, וכן הסרכא מה מוסיפה, הלא עברה? וע"כ שאיננה מצטרפת, ולא עוד דבריעותא בפ"ע שהיא באה אין בה כח לשנות דין בהמה זאת כלל, שנאמר כיון דנשתנה דינה במקלת באה השניה ומחזקת, וכ"ז הוא להני רבוותא דלא ס"ל כלל, ואם שנחמיר בזה, הוא מטעמא אחרינא דיש שנוי בדין ושנוי בגוף, והתם מיירי בריעותא הפועלת בדין אבל כאן מיירי בשנוי הגוף, דאיכא למימר דכיון דבטרפות שרואין שהגוף נשתנה במקלת ובא עליו עוד שנוי בהמליאות דע"כ נשתנה לגמרי ולאו בת חיים היא, כי מאחת נעשית חולנית, ומהשניה היא טרפה, אבל כל זה הוא היכא שאנו דנין בב' קלקולים, ולא כן בהך שהוא בריא ורק שנוי בהטבע וא"כ מנין לנו להצטרף בהדי שנוי הבא מחמת קלקול, ואין לומר דהואיל ואישתני אישתני כדאיתא בבכורות (דף מ"ב ע"ב), חדא יש לחלק

ורצית זבח

בלא נקשר דכיון שעור ובשר חופין את רובו, ורואין שאין שום שנוי וריעותא בהגידין, וגם בהעור, כי לקותא בעור מראה להבשר כבגיטין (דף ס"ט ע"א) עיי"ש, יש לדון עפ"י דברי הראשונים דבמקום הפמ"ר ושעת הדחק סמיקל אין מזניחין אותו, הלא"ה לא, והיכא שנסבר מלמעלה משיעור בט"ד ממקים לוה"ג במקום הפסד לא פסיד המיקל, ודוק היטב בהאי ענינא, ומה שיש לפלפל בזה כתוב ת"ל בהגהותינו לש"ע בסי' כ"ו יעוי"ש, והבן:

נחלק דהתם ליכא שום חזקה, וכיון שרואין שנוי בזכרותו יש לחוש שמא סרים הוא דגם זה מהטבע, לא כן הכא "דהדא" דאיכא חזקה, "ושנית" שאין השניה בהטבע, כי אין מטבע של הבהמות להעלות סרכות, ורק סיבה היא הגורמת, ולכן אין להטריף, ולא עוד איכא למימר כיון שאין דין דיתרת אין לחוש משום חולשת האבר דאיתא ביתרת, ואין לנו דבר המוכיח על הבהמה שהיא חולנית שנאמר דהסרכא מוספת בה, וחלוק מבועה, דבבועה כיון דכל סרכא דנכסרת היא מטעמא דהימור לא ניקבה כלל ורק הפשטת ליתה בעלמא, ואם ניקבה שמא לא נגעה אלא בהקרום העליון לבד, ומחמת כי אית לזה עוד סברא דאפשר שבא מאחר האברים שלא מן הריאה לכן כשעברה מכשירינן לגמרי, והבדיקה איננה אלא רק חומרא בעלמא, ואם שיש בועה אז כיון דס' איכא על הקרוה"ע שמא ניקב ובועה חזינן איכא למיחש להתחתון שמא עלה הוא מחמת מכה וזהו סברת הראב"ד בת"ד והג' דחולין שם, ולא כן בזה שאנו דנין, ואף דאמרינן דבועה בגבשושית יש להטריף, איכא למימר דבועה מגבשושית שאני, דלו יהא שאין כאן ריעותא בהגבשושית אבל לאיכוך בגלעות איכא למיחש, ושמא נעשית לבסוף נקב, כי אף בבועה גדולה הבולטת איכא סברא למיחש, ואם דהתם יש לדון אבל בכגון דא חיישינן, ולא כן בסרכא כיון דחזינן שעברה ולא בילבלה מנין לנו לחוש הלא שאני ושאני, ויש להוכיח כן מהא דאיתא במתניתין דנגעים פ"ו מ"ח ר"א אף היבלות והדולדלין ובתוספתא שם פ"ב איתא אף התלתולין והתם ר"א הוא דפליג על הת"ק רק משום דבנגעים ורההו כתיב, או לכל מראה, ות"ק ס"ל דאין לחלק ור"א סובר דיש לחלק, אבל לגוף הדין אם מטמא משום מחיה ע"ז אין שום פלוגתא, וע"כ דדין מחיה אפשר בהמליאות להתהות בהן, וע"כ דהמקום הוא בריא מאד ואין בו שום ריעותא ולקותא, דאל"כ הא בעינן מחיה בשר ולכא כי מלינו כן בבהק שאין בו דין מחיה שאיננו בריא יעויין ברלב"ג שכ"כ, ואין לומר דאין למילף מנגעים דהתם שאני ושאני מריאה, הלא בדין מראות יליף הרמב"ם בפ"ז משחיטה הט"ו מנגעים יעויי"ש ואוף הכא כן, ועוד דלא ילפינן בדין גופא דבזה אפשר להקשות הא חלוקין הן דין טרפות ודין נגעים זה מזה, כ"א ילפינן הסברא וההגיון ובזה אפשר שפיר למילף, וא"כ אף שנחוש שמא הסרכא ניקבה את הקרום העליון, אבל הדלדול אינו לקותא שנאמר ונחוש אולי התחתון מחמת מכה בא ולתלות הקלקול בו, ועוד איזה שייכות אית להו, הא הסרכא החסרון הוא בהקרומים, והדלדול בהבשר הוא, משום דאיכא תוספת בבשר, ואם שיש לדון מטעם נקב כל זה הוא ביתרת ממש, ולא כן בזה שאינו אלא תלתלי בשר לבד, וא"כ אינו רק משום חסר בהגוף, וגם בזה יש לדון אם בתוספת במקלת חשוב לתוספת אף בריאה נפיחה כדכתבנו לעיל בסימן ק"ה עיי"ש, ומכ"ש הכא, ובפרט דיש הרבה מהראשונים בעיקר הדין של ריאה הסמוכה לדופן והעלתה לגמים פליגי יעויין ברמב"ם בפ"ז משחיטה ובראש בפא"ט ובאו"ז סי' תי"א ובעיטור אות דופן בודאי דיש לדון בהאי' דינא טובא, ואך מכיון דמילתא חדתא היא נראה דבאם שלא היתה השיעור כטד"א דאז לד"ה אין בכאן משום יתרת והסרכא עברה ע"י קליפה ואיננה מבלבלת אחרי הבדיקה המיקל יש לו על מה לסמוך. כנלענ"ד ת"ל : *)

שאלה דש.

ובדבר שאירע בתרנגולת בועות קשות כמו טינרי מבלי מוגלא וקצת נפוח בהמעים ומראיתן לא נשתנה, וכשנקלפו היתה עור שלם ויפה, ואך מעט מים נמצאו בחלל הגוף אם יש להתיר?

לפק"ד נראה דאף דאיכא לכאורה ג' ריעותות אבל יש לדון בזה, דהלא דין זה דמים בחלל הגוף לא נזכר בהראשונים כלל ובג' לית שום זכר מזה, ואך במים בכתם יש לדון מאין באו בהעוף או בהבהמה, ואם שיש איזה ריעותא בהמעים המראה לגי לחשוש שמא ניקבו, אז איכא למימר דמהם באו, אבל הני ריעותות נראה דאדרבא דמהם באות, והמעיים בלמים ויפים כי דרך הוא כן מחמת התפוח לבוא וכמו דמלינו בשבת (דף ל"ג ע"א) של רעב הפוח ויעויי"ש ברש"י מ"ש בזה, וא"כ הנפוח אין בזה משום ריעותא, וכן הבועה לא היתה בהמעים גופא כ"א סמוך וכשנקלפה א"ל לומר דאין לחוש, דהלא בבועה גופא אף בהמעיים יש סברא שאין לחוש כלל כדכתב הא"ח והובא בב"י בסי' ל"ז עיי"ש, ומכ"ש הוא, דאם בריאה מלד עלמותה לבד אין חששא, כ"א תלוי במקום המטריף כגון בשיפולי, ומעל"ע, וסמיכי ולפי שיטת הרמב"ם בפ"ז משחיטה ה"י ופי"א ה"ד מחששא דסימפונות, אבל במעיים אין לחוש כלל, ואדרבא כיון דקשה היא אף בריאה אין שום חשש ואפילו לפי שיטת הרמב"ם וכן לא שייך בהו דיני דסמיכי כדאיתא (בדף מ"ח ע"ב) וברש"י שם ומכ"ש במעיים ומ"ת כיון דמים נמלאו, אמינא דהלא הך טינרא שנתקשה סימן הוא שהתחילה להתרפאות, ואף א"ת איך תחזור להכשירה אמינא לך דבועה כזאת איננה מטרפת לגמרי מעיקרא, וא"כ כיון דמוגלא אין כאן, אין לנו להוסיף על הטרפות, ולזאת מכיון דנקלפו ורואין שאין לקותא בהמעיים ולא

ורצית זבח

*) שנ' דה"מ, אם שמתורן דל"ק מהרמ"א ומהד"מ בסי' ל"ז סעיף כ' והט"ז והש"ך שם, אבל דעת האחרונים איננה כן יעויין בשמ"ת סי' ט"ל סעיף מ"ז והב"א תיו"ד סי' כ"ו והד"ק והמק"מ והעל"ל דעתייהו להטריף, ואף החת"ם לא הקיל אלא בס"ת אבל בדבוקה שאני יעויין בחת"ם תיו"ד סי' ל"ו מ"ש בזה, ולא עוד דלפי דעת הרשב"ש דלא הזכיר כטד"א נראה דבכ"א יש בזה משום יתרת, ואף שנחלק בין בשיפולי לאמלע אבל סברת יתרת אית בה, ואין לומר דחסר ונקב שאני הלא מרש"י בחולין (דף מ"ג ע"א) ד"ה ל"ת משמע דבחסר אין לך נקובה יותר מזו ע"ש, ולזאת לע"ג ויסוב רב, ואך באם שהיא פחותה מטד"א דאז בהפ"נ המיקל יש לו על מה לסמוך ודוק:

ולא שנוי מראה ושלימים ויפים הם בודאי איכא למימר דלא גרעה מנפוח לבד דתולין כ"כ הכא, והמיקל במקום הפ"מ אין מזניחין אותו. כנלענ"ד ת"ל *):

שאלה שה.

במחט שנמצאת שיפה בקורקבן מבפנים ואינו ניכר אם נתחבה מעבר לעבר וניקבה וא"א להכיר מפני שנמצאת אחרי הבישול, והיתה שם עוד שתי תרנגולת שנשחטו ונמלחו ונעשו כאחת, והאשה אומרת שלא ראתה שום מחט כלל, ואך באיזה קורקבן ראתה מצד החיצון כמין לקותא, ועתה איננה זכורה אם זה הוא או לא, אם יש להתיר?

תשובה. כללא אית לן נשחטה הותרה עד שיודע לך במה נטרפה, וא"כ להטריף בעינן בירור גמור, ולכן אף שנמצאת מחט תחובה נראה דלא ילאו מחזקת היתר, כי המחט שהיתה תחובה מבפנים אית לן סברא דבודאי מחמת אוכלים ומשקים שדחפיה באת, ולא מצד החילון, כי לא שכיחא שתנקוב את המעיים או את הושט ותכנס לחלל הגוף, והא"כ תנקב ותיכנס לפנים, ורק איכא למיחש שמא נקבה מעל"ע וחזרה ונכנסה אחזוקי ריעותא לא מחזקינן, ולא מיבעיא לפי שיטת העיטור דס"ל דלא מחזקינן אף בריעותא מחיים מכ"ש בהא, ואף שכתב דבמחט שאני יעויי"ש באות כבד, אבל בכגון דא יודה, דהלא מכיון שנמצאת מבפנים בודאי מצד הפנימי דרך הושט והדקין באת ונכנסה להקורקבן, כי דרכה בכך, וכן אף לפי שיטת האשכול דס"ל דבריעותא מחיים לא אמרינן כן, אכן בהאי דינא נראה דשאני, כי אין כאן ריעותא כלל, דבתחובת המחט מצד הפנימי לא עשתה שום מעשה המטרפת ואם דהיתה מעבר אחד למה לן להחזיק לעבר השני, ועוד דכיון דשיפה היא, אפשר שנפלה אח"כ ובאת ע"י התעסקות של האשה, דדרכן של נשים לתחוב את מחטיהן בבגדיהן יעויין בשבת (דף ס"ב) ובירושלמי שם פ"ו במה דקמתרן הך דלא יצא החייט במחטו, ועוד בפרט בשעה שהתעסקה היתה מרגשת, ואך כל עיקר הוא במה דאיכא למידן משום דראתה לקותא מצד החילון בקורקבן, אבל מנין לנו לומר דבהקורקבן הזה היתה הלקותא דילמא בקורקבן אחר מתרנגולת אחרת, כי איננה זכורה באיזה קורקבן ראתה, וא"כ אין לנו לתלות עתה בשעה שנמלאת המחט דבודאי בהקורקבן הזה היתה הלקותא וניקבה מעבר לעבר, כי אין תולין את האינו הידוע הראשון בהשני הודאי וכדאיתא בתוספתא דתרומות פ"ו, ובמקואות פ"ב, וכן איתא להדיא בירושלמי דתרומות פ"ד ה"י שאין אומרים למקום שנפלו השניים שם נפלו הראשונים עיי"ש, והתם באינו ידוע וידוע מיירי, וא"כ אוף כאן נמי נימא כן ובודאי לא ילאו מחזקתן ובהפ"מ נראה דיש להתיר כי להמקיל יש לו על מה לסמוך, כנלענ"ד ת"ל **):

שאלה שו.

בהך עובדא בעוף ההודי שהיה שמן למאד מפני שנתפטם בבשר נבלה וחזיר, אם יש להתירו?

תשובה. בתמורה (דף ל' ע"ב ודף ל"א ע"א) מלינו פלוגתא בכשרה שינקה מן הטרפה דרחב"א סובר דפסולה מע"ג המזבח, משמע דלרבנן אין הדין כן והא דאמר דפסולה מע"ג המזבח, להדיוט אין שום חשש, דאל"כ תהא אסורה משום משקה לישראל כדאיתא בפסחים (דף מ"ח ע"א) ובזבחים (דף פ"ח ע"א) ובמנחות (דף ו' ודף ס"ח) ובחולין (דף ק"כ) ובתמורה (דף כ"ט) יעוי"ש וטעמא מאי משום דמפטמה מינה והיכא שעיקר עמידתה היא בשביל כך אסורה וכן כתבו התוס' בתמורה (דף ל"א) בד"ה שינקה. ואך יש לחלק מכרשיני עכו"ם, מפני דהתם בהנאה אסירי, משא"כ בדבר שאינו אסור רק באכילה ובהנאה מותר, כי דבר האסיר בהנאה אם שהשביחה שבח הניכר אז יש לדון לפי מה דאיתא בפלוגתת זה וזה גורם המבואר בסנהדרין (דף פ'), ובב"ק (דף מ"ז), ובע"ז (דף כ"ד), ובירוש' דערלה סופ"א בפלוגתת ר"י וכהנא בבילת הקדש שנעשית אפרוח ובבילת ע"ז שנעשית אפרוח ובירוש' דע"ז פ"ג ה"ה ובע"ז (דף מ"ב) ובמעילה (דף י"ג) יעוי"ש וזה תלוי אם השבח הוא שבח הניכר או לא וע"פ מה דאיתא בירוש' דמע"ש על הך דשנויה שם בתוספ' פ"א בתבשיל של מע"ש בפלוגתא דר"י ור"ל דר"ל סובר שיהא שבחו ניכר ור"י סובר בהותיר מדה ויעויין נא בירוש' דתרומות פ"ב ה"ג בלמ"ק; וא"כ תפח ובירוש' דערלה פ"ב ה"ה בטעם לשבח וה"ג בפלוגתא דב"ש וב"ה כתפוח עושין אותו ב"ש ודוק היטב דלפ"ז יהא אם היה זה הדבר אסור בהנאה ולומא ממנו שבח הניכר חלוק זה מדין זה וזה גורם ויש להחמיר ויעוין נא בירוש' דתרומות פ"י ה"א ובגמ' בבילה (דף ל"ז ע"ב) ובירוש' שם בפ"ה בפלוגתא דר"י ורבנן בתבלין

מים

ורצית זבח

*) **דש דה"ב.** כבר מלתנו אמורה לעיל בסי' רע"ח עיי"ש ודוק היטב, ויעויין במ"ש התוס' ביבמות (דף ס' ע"ב) ובבכורות (דף מ"ד) והבן, ויעויין בברכות (דף כ"ה ע"א), והתם שנוי מראה קלת מיהא איכא, וממילא תבין שתלמאסים איכא להדא מילתא והבן:

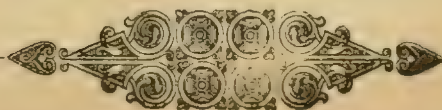
) **שה אה"מ. יעויין נא בשו"ת מהר"ם מינץ סי' ע"ו ול"ע שלא נתעורר מהתוספתא ומהירושלמי הזה, ובגוף הדין כתב כן, ויעויין בשו"ת הרדב"ז סי' ח"ן ח"ד ודוק היטב ויש לעיין בפר"ח בסי' מ"ח ובכמה ספרי אחרונים במה שנוגע לזה ויש להאריך טובא וקשה שלא נתעורר משו"ת המהר"ם הנ"ל ואכ"מ ודוק היטב ותבין להלכה ולמעשה:

מים ומלח למיסתו ובתוספתא שם בפ"ד ובירוש' דעירובין פ"ז ותמלא דבודאי חילוק גדול איכא והדין הוא דנידון לדבר האסור והשיתר דמעורבין זה בזה ודוק היטב. וכן יש לדון מירוש' דמע"ש ביין של מע"ש שפיטמו ובשמן של מע"ש שפיטמו ובפלוגתא דר"י ור"ל בהותיר מדה ובטעמו ושבחו ניכר ויעויין ברמב"ם בפ"ג ממע"ש הי"ד וברא"בד שם מ"ש בזה, ולזאת בודאי נראה דמדבר האסור בהנאה יש להחמיר, כי כן יהי' גם הדין בכרשיני של עכו"ם. ול"ק ממ"ש התוס' דוקא כל ימיה, דאיכא למימר דמיירי בשבח הניכר ואין כונתייהו לבוא מהורת דין זה וזה גורם ואם שיש במליאות באופן אחר והשבח יהא ניכר אז יש להחמיר כי שוין הן. אמנם בדבר המותר בהנאה אז אין לאסור יעויין נא בקדושין (דף פ' ע"ב) ובתוספתא דטהרות פ"ג ובמתניתין שם סוף פ"ג ותמלא דחזקת התרנגולים לאכול שרצים ולנקר באשפה ומלינו דוגמא לזה בב"ק (דף י"ח ע"ב) ובירוש' שם פ"ב ה"ב ומ"מ אנו אוכלין, חזינן דאין בזה משום איסור. ומפורש כתוב כן במרדכי בפ"ז מיבמות יעוי"ש במה דמחלק מתרומה לדברים בין הנאה של כלוי להנאה שאינה של כלוי. וכד' ליישב דעת המרדכי והתוס' ולומר דלא פליגי אהדדי נראה דיש חילוק בין סתמי לודאי והתוס' דברו בודאי ואז אם יש שבח הניכר אסיר, אבל בסתמי הא שכיח שהיתר כמו האיסור ואף התוס' יודו בזה, דמסתמא אין להחמיר בדבר זה ולהוסיף על האיסורין, אבל בודאי מכיון דשבחו ניכר והותיר במדה הוא אז י"ל דאזלינן לאיסור, ולו יהא דהבשר כבר נתעכל ונשרף ואף במה שנמלא בעין אם הוא יותר מעל"ע כדאיתא במתניתין דאהלות בפי"א מי"ז ובגמ' דמנחות (דף ס"ט) ובתוס' דאהלות פי"ב ובמתניתין דזבים פ"ב ובבכורות (דף ז') דכבר נתעכל בהמליאות ושם בשר ממנו לא ירד דקודם היה עליו שם בשר וגם השתא ושאני מדבר הנשתנה לגמרי וכדמלינו בכריתות (דף ה') בלאס קלוי וכרמל וברמב"ם בפ"א מכלי המקדש ה"ב וברא"בד שם במור וגם בזה יש כ"מ כי לא בכל דוכתא שוה כדאיתא בירוש' דפסחים פ"ב בדבש המזויף בסולת יעוי"ש בה"ז ודוק היטב ויעויין נא בס"ג בפ"ה דע"ז וברא"ש בפסחים פ"ב סי' י"ג, ולזאת בנידון זה נראה דכיון דלא נשתנה הגוף מהמליאות לגמרי כ"א אבד ממנו כחו ושמו נשאר עליו ויש כאן טעם ושבח הניכר דנראה לכל שעיקר פיטומו היה מדבר האיסור אסור להכול ממנו, כי כל איש ואיש מאישי הישראלי לווי יש עליו להתקדש עלמו וכדמלינו בספרא בפ' קדושים סי' קכ"ח על פסוק והייתם לי קדושים וזהו עולה לרלון ובמקום שאין מזבח שלחנו של אדם מכפר עליו כדאיתא במנחות (דף ל"ז ע"א) ובחגיגה (דף כ"ז ע"א) (ובד' כ"ה) בברכות והתורה אמ"ה לרצנבם תזבחהו*):

ורצית זבח

*) שו קוהים. קורא ואומר יעויין נא ברמ"א ובד"מ בסי' ס' בסעיף א' ובשפ"ד ובפ"ח שם, ויעויין נא בלבש"ר ודוק היטב ול"ע שלא נתעוררו מזה, וביותר מלינו שיש להחמיר אף בסתמא כדכתב המנח"י בכלל ס"ו ס"ק ב' ובויכוח מים חיים על הת"ח כלל ס"ה דין יו"ד דנקיי הדעת אינן אוכלין מעי"ת שעיקר מזונו מן השרלים ודברים מאוסים וע"כ דטעמייהו משום קדש עלמך במותר לך ורולים להחמיר ע"ע ולהיות פרוש וקדוש ע"פ מה שנאמר בספרא בשמיני אות קס"ח כשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים וזהו כוונת הדברים האמורים פה בספרא דקדושים באות קכ"ח ראב"ע אומר מנין שלא יאמר אדם אי אפשי לאכול בשר חזיר וכו' אבל אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי כך ת"ל ואבדיל אתכם וכו' עד ומקבל עליו עול מלכות שמים, ולכן מאיזה אופן שיש כאן שבח איסור אף שברלונו הוא אבל בעד רלונו כפול שכרו מן השמים, כי התורה אמרה ולותה לעמוד נגד הרלון אף אם ורצית זבח.

תושלב"ע

3 1761 07289810 9